

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Dette er en digital utgave av en bok som i generasjoner har vært oppbevart i bibliotekshyller før den omhyggelig ble skannet av Google som del av et prosjekt for å gjøre verdens bøker tilgjengelige på nettet.

Den har levd så lenge at opphavretten er utløpt, og boken kan legges ut på offentlig domene. En offentlig domene-bok er en bok som aldri har vært underlagt opphavsrett eller hvis juridiske opphavsrettigheter har utløpt. Det kan variere fra land til land om en bok finnes på det offentlige domenet. Offentlig domene-bøker er vår port til fortiden, med et vell av historie, kultur og kunnskap som ofte er vanskelig å finne fram til.

Merker, notater og andre anmerkninger i marginen som finnes i det originale eksemplaret, vises også i denne filen - en påminnelse om bokens lange ferd fra utgiver til bibliotek, og til den ender hos deg.

Retningslinjer for bruk

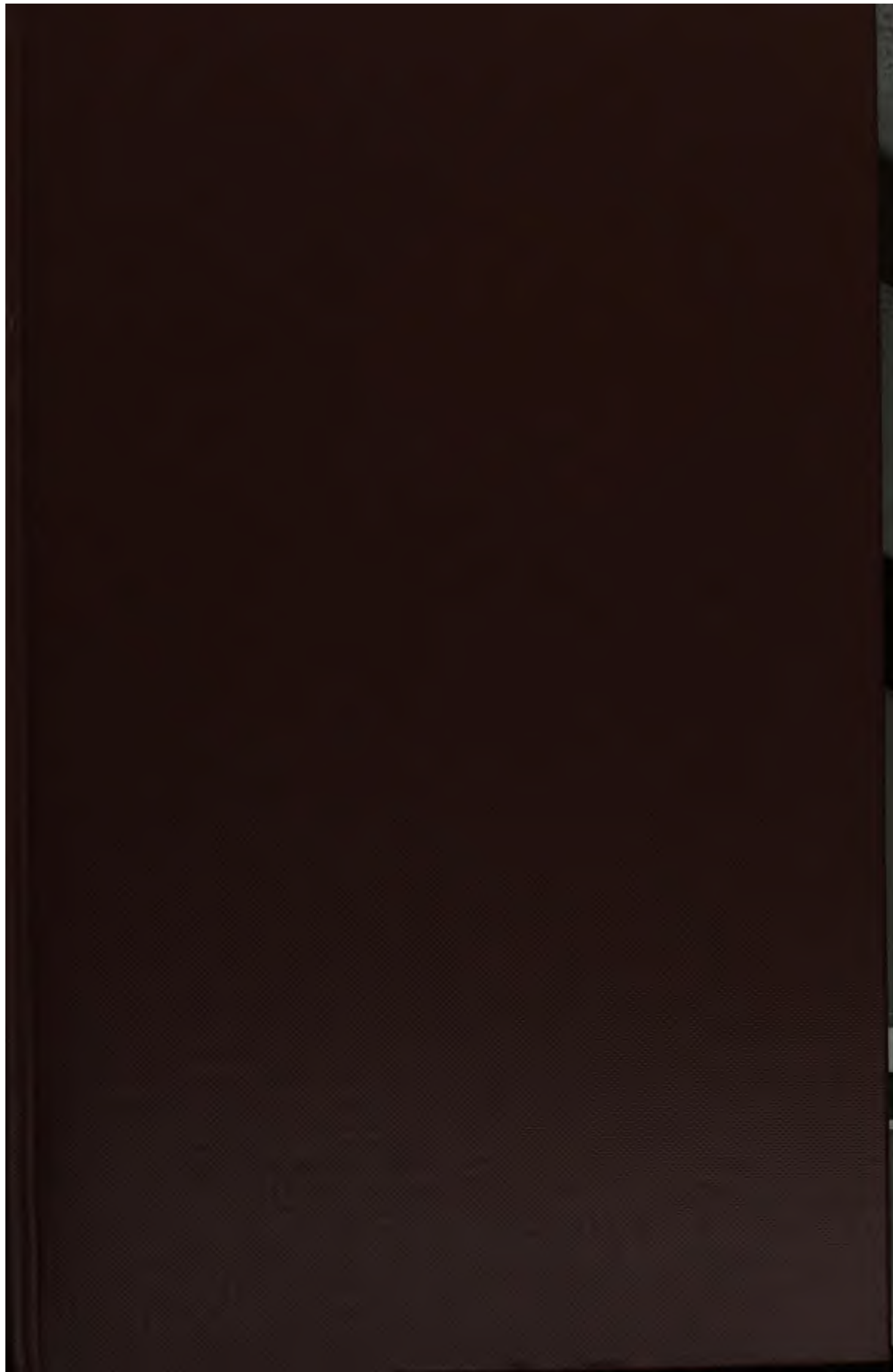
Google er stolt over å kunne digitalisere offentlig domene-materiale sammen med biblioteker, og gjøre det bredt tilgjengelig. Offentlig domene-bøker tilhører offentligheten, og vi er simpelthen deres "oppsynsmenn". Dette arbeidet er imidlertid kostbart, så for å kunne opprettholde denne tjenesten, har vi tatt noen forholdsregler for å hindre misbruk av kommersielle aktører, inkludert innføring av tekniske restriksjoner på automatiske søk.

Vi ber deg også om følgende:

- **Bruk bare filene til ikke-kommersielle formål**
Google Book Search er designet for bruk av enkeltpersoner, og vi ber deg om å bruke disse filene til personlige, ikke-kommersielle formål.
- **Ikke bruk automatiske søk**
Ikke send automatiske søk av noe slag til Googles system. Ta kontakt med oss hvis du driver forskning innen maskinoversettelse, optisk tegngjenkjenning eller andre områder der tilgang til store mengder tekst kan være nyttig. Vi er positive til bruk av offentlig domene-materiale til slike formål, og kan være til hjelp.
- **Behold henvisning**
Google-"vannmerket" som du finner i hver fil, er viktig for å informere brukere om dette prosjektet og hjelpe dem med å finne også annet materiale via Google Book Search. Vennligst ikke fjern.
- **Hold deg innenfor loven**
Uansett hvordan du bruker materialet, husk at du er ansvarlig for at du opptrer innenfor loven. Du kan ikke trekke den slutningen at vår vurdering av en bok som tilhørende det offentlige domene for brukere i USA, impliserer at boken også er offentlig tilgjengelig for brukere i andre land. Det varierer fra land til land om boken fremdeles er underlagt opphavsrett, og vi kan ikke gi veiledning knyttet til om en bestemt anvendelse av en bestemt bok, er tillatt. Trekk derfor ikke den slutningen at en bok som dukker opp på Google Book Search kan brukes på hvilken som helst måte, hvor som helst i verden. Erstatningsansvaret ved brudd på opphavsrettigheter kan bli ganske stort.

Om Google Book Search

Googles mål er å organisere informasjonen i verden og gjøre den universelt tilgjengelig og utnyttbar. Google Book Search hjelper leserne med å oppdage verdens bøker samtidig som vi hjelper forfattere og utgivere med å nå frem til nytt publikum. Du kan søke gjennom hele teksten i denne boken på <http://books.google.com/>

108 h. 12g.

F o r t a l e.

Det andet Bind af de gamle norske Love, hvilket herved overleveres Almeenheten, indeholder de omfattende og indgribende Lov-Arbeider, der skyldes Kong Magnus Haakonssön — formedelst denne sin Omhu for Lovforbedringen senere kaldet *Lagabøttrir* d. e. Lovbødereren —, og ere udkomne under hans næsten 17aarige Regjeringstid (fra 15de December 1263 til 9de Mai 1280). Med Hensyn til Behandlingen af det forhaandenværende Stof og Indretningen af det Hele er i det Væsentlige i nærværende Bind samme Fremgangsmaade iagttagen, som i det første, og vi kunne forsaavidt desangaaende henvise Læserne til hvad der i Fortalen til første Bind Side VI til IX findes anført. Udgiverne maae dog gjøre opmærksom paa, at de i dette Bind, hvor paa enkelt Sted en eller anden større Egenhed findes i de til Grund lagte Codices, have betegnet dette ved at tilføie et (!), for at det ikke skulde blive anseet for Trykfeil.

Med Hensyn til de enkelte Dele, hvoraf nærværende andet Bind bestaar, maae vi bemærke Følgende.

I. *Den nyere Landslov.* Naar man undertiden finder ogsaa denne ligesom de ældre Landslove benævnt Gulathing-, Frostathing-, Eidsivathing- eller Borgarthings-Lov, da maa man derfor ikke forestille sig, at Indholdet for hvert Lagthing er forskjelligt. Afvigelserne bestaae alene dels i de Bestemmelser om Nævningsmænd til Lagthinget, der indeholdes i Thingfarebolkens Cap. 2, og naturligviis maatte være afpassede efter ethvert Lagdømmes særegne Localforhold, dels i, at der paa de Steder i Loven, hvor Lagthinget omtales, i Gulathingsoven kun nævnes Gulathing, i Eidsivathingsoven Eidsivathing o. s. v.; forresten er alt det Övrige ligelydende. Det er derfor endog ingenlunde sjældent, at finde f. Ex. Codices af Borgarthingsloven, der efter flere temmelig sikkre Mærker at dømme ere afskrevne efter en Gulathingsover, en Eidsivathingsover efter en Frostathingsover o. s. v.¹ Endog hvor man i flere Codices finder enkelte karakteristiske indbyrdes Overeensstemmelser, der vise, at de høre nærmere sammen, eller maae være udsprungne fra een og samme Original, tilhøre de saaledes overeenstemmende Haandskrifter ikke udelukkende eet, men tvertimod forskjellige Lagthing.² Under saadanne Omstændighe-

¹) For Ex. i 1, 5, hvor flere Eidsiva- og Borgarthings-Codices nævne "Gulathingsover", aabenbart fordi Afskriveren ved en Forglemmelse har undladt at sætte den rette Benævnelse istedetfor det i hans Original staaende "Gulathingsover."
²) I et saadant beslægtet Forhold staar f. Ex. Cod. e i Borgarthingsloven til Cod. k i Gulathingsoven.

ORGES GAMLE LOVE

indtil 1387.

Ifølge offentlig Foranstaltning og tillige med Understøttelse af det
Kongelige Norske Videnskabers Selskab

udgivne

ved

R. Keyser og *P. A. Munch.*

Andet Bind.

Udgivningen under Kong Magnus Haakonssöns Regjeringstid fra 1263 til 1280,
tilligemed et Supplement til første Bind.

Christiania.

Trykt hos *Chr. Grøndahl.*

1848.

VIII

der ere at ansee som Resultater af Overeenskomsterne mellem Kongen og Erkebiskoppen i Aarene 1273 og 1277, den største Masse. Den ældre Overeenskomst, dateret Bergen 1te August 1273, meddeles her, tilligemed Kongens og Pavens der- til hørende Skrivelser, efter en af den pavelige Geheimearchivar Marini bekræftet Udskrift, som det heder, af Originalregesten i det vaticanske Archiv. Forhen har dette Actstykke, foruden i det nys udkomne Diplomatarium Norvegicum, hvor ovennævnte Kilde ligeledes er fulgt, været aftrykt hos Torfæus (Hist. rer. N. IV. 354—57), men her temmelig feilagtigt. Afvigelserne i sidstnævnte Aftryk ere dog for Fuldstændigheds Skyld meddeelte som Varianter. Den senere Overeenskomst, dateret Tunsberg 9de August 1277, er aftrykt efter Originalen, der endnu opbevares i den arnamagnæanske Diplomsamling og er affattet paa Latin. Tidligere har den, mere eller mindre feilagtigt, været aftrykt i Pontoppidans danske Kirkehistorie I. p. 741—748, Finn Jonsøns islandske Kirkehistorie I. p. 386—398, og Thorkelins Diplomatarium Arn- namagnæanum II. p. 66—73. Af den norske Oversættelse af dette Forlig, hvil- ken synes at have været affattet omtrent samtidigt med dets Vedtagelse, findes Af- skrifter i flere Codices, alle mere eller mindre feilfulde. Ved at meddele denne Oversættelse, hvortil Afskriften i Cod. Arn. 350 fol. (skreven paa Island ved 1363) er lagt til Grund som den mindst feilfulde, har man anseet sig berettiget til at anvende en større Frihed med Hensyn til enkelte Læsemaaders Optagelse i Tex- ten, end ellers; thi her havde man den latinske Original som ubedragelig Maale- stok for Læsemaadens Rigtighed. Ogsaa af denne Oversættelse leveres i Finn Jonsøns Kirke-Historie I. p. 386—398 et Aftryk, efter Cod. Arn. No. 351 fol. I et Par Haandskrifter findes enkelte Dele eller et Udtog af Forliget, optagne; disse fragmentariske Bearbejdelser ere ogsaa særskilt meddeelte. — Grændsebestem- melsen imellem Norge og Sverige er forhen udgiven af Conferentsraad Werlauff i Annaler for Nord. Oldk. 1844—1845 S. 147—192, og har den lærde Udgiver med saa stor Evidents, som det efter Omstændighederne er muligt, godtgjort, at vi i dette Document have for os "den Synsforretning eller det Thingsvidne, der har været lagt til Grund for den i Aarene 1268 og 1273 sluttede Grændsetractat."

Ligesom i første Bind, ere ogsaa i nærværende andet Bind Parallelsteder an- førte i et eget Rum paa hver Side, under de i Fortalen til første Bind S. VIII an- givne Signaturer. Ved Landsloven ere derhos Parallelsteder anførte af Kong Mag- nus's islandske Lov, kaldet Jonsbogen (betegnet *Jb*), og ved Erkebiskop Jons Chri- stenret af Biskop Arnes islandske Christenret (betegnet *A*).

Kort efterat første Bind af nærværende Værk var udkommet, fandt man hæn- delsestids, ved at undersøge Bindene paa en Deel ældre Regnskabsböger, bevarede i det norske Rigsarchiv blandt en Mængde andre Levninger af Norges Oldlitteratur

Trykfeil og Rettelser.

- Side 5 Linie 2 f. n. *Bl*, læs: *Bm*.
— 60 — 9 f. n. (i Noten) (*tata*) l. (*tata*).
— 62 — 4 — (*anneni* l. *annendi*).
— 150, ved Jvfr. tilføies F. V. 42. Bj. 154.
— 165, ved Jvfr. Bl. IX. 18. læs: Jb. IX. 18.
— 167 Linie 2 f. n. (i Noten) 35 l. 55.
— 201 — 5 f. o. (*gislum* l. *gislum*).
— — 3 f. n. at *midium* *dagi* l. at *midium* *dagi*.
— 234 13 f. o. *ælleidr* l. *ælleidr*.
— 250 — 2 f. n. (i Noten) *Na*, *b*. udgaar.
— 264 — 5 f. n. (i Noten) *Ex* *ex* l. *En* *ex*.
— 268 — 3 f. o. *lu* l. *ku*.
— — 14 — *mætr* l. *mætr*.
— 481 (Note 3) *mønnum* l. *mønnum*.
— 496 Linie 16 f. o. *of* l. *of*.
-

I.

Den nyere Lands-Lov,
udgiven af Kong Magnus Haakonssön.

- Teksten aftrykt efter Pergaments-Codex No. 60 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende blandt andet Gulathingsloven, med en Haand fra første Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser med samme Haand). Her betegnet *Ga.*
- Sammenholdt med Perg. Cod. 322 fol. sammesteds, omtr. af samme Indhold og med samme Haand *Gb.*
- med Perg. Cod. 304 fol. sammesteds, omtr. af samme Indhold og m. s. Haand. (Marginal-Antegnelser med s. Haand) *Gc.*
- — Perg. Cod. 1154 fol. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling (*Codex Hardenbergianus*) indeholdende Gulathingsloven, skreven med en Haand fra omtr. anden Fjerdedeel af 14de Aarhundrede, samt andre Sager med forskellige yngre Hænder *Gd.*
- — Perg. Cod. 62 qv. i den arnamagn. Saml., indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra første Fjerdedeel af 14de Aarhundrede *Ge.*
- — Perg. Cod. 56 qv. sammesteds, indeholdende Gulathingsloven, m. samme Haand som *Bd* og *Be*, fra første Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede) *Gf.*
- — Perg. Cod. 65 qv. sammesteds, indeholdende blandt andet Gulathingsloven og Byloven, m. en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede *Gg.*
- — Perg. Cod. 307 fol. sammesteds, indeh. Gulathingsloven og Byloven, med en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede *Gh.*
- — Perg. Cod. 3260 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibl.s ældre Haandskr. Samling, indeh. bl. a. Gulathingsloven med en islandsk H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser kun lidet yngre end Teksten) *Gi.*
- — Perg. Cod. 57 qv. i den arnamagn. Saml. (*Codex Milzovianus*), indeh. bl. a. Gulathingsloven med en H. lidt yngre end Midten af 14de Aarhundrede *Gk.*
- — Perg. Cod. 61 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra Slutningen af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede). *Gl.*
- — Perg. Cod. 1275 i det kjøbenhavnske store kgl. Bibl.s thottske Haandskr. Saml. indeh. bl. a. Gulathingsloven med en H. fra Slutningen af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser kun lidet yngre end Teksten) *Gm.*
- — Perg. Cod. paa Universitetsbibliotheket i Lund, Hist. lit. No. 12 fol. indeholdende Gulathingsloven m. m.; alt med en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede *Gn.*

- Sam. med Perg. Cod. C. 16 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra første Halvdeel af 14de Aarhundrede. *Gp.*
- — Perg. Cod. C. 20 qv. sammesteds, indeh. bl. a. Gulathingsloven med en H. fra c. 1300 eller maaskee noget ældre. (Marginal-Antegnelser med en lidet yngre Haand) *Gq.*
- — Perg. Cod. C. 19 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede *Gr.*
- — Perg. Cod. C. 18 qv. sammesteds, indeholdende Landsloven, med en H. fra 1590 *Gs.*
- — Perg. Cod. No. 1 qv. paa Universitetsbibliotheket i Christiania, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede *Gt.*
- — Perg. Cod. C. 21 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Frostathingsloven med en H. fra c. 1300 eller maaskee ældre . *Fa.*
- — Perg. Cod. 69 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende Frostathingsloven m. m., Alt med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Fb.*
- — Perg. Cod. 72 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Frostathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Fc.*
- — Perg. Cod. 71 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Frostathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Fd.*
- — Perg. Cod. No. 8 fol. i den delagardiske Haandskr. Saml. paa Univers. Bibl. i Upsala, indeh. bl. a. Frostathingsloven m. en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Fe.*
- — Perg. Cod. C. 22 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Frostathingsloven, med en H. fra anden Halvdeel af 14de Aarh. *Ff.*
- — Perg. Cod. 309 fol. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven, med en H. fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarh. indtil i Cap. 12 i Kjöbebolken, og derfra med en H. fra 1325, der i det Foregaaende har anført Varianter i Margen. *Ea.*
- — Perg. Cod. 68 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra første Halvdeel fra 14de Aarhundrede *Eb.*
- — Perg. Cod. 1640 qv. i det kjøbenhavnske store kongelige Bibliotheks nyere Haandskr. Samling, indeh. bl. a. Eidsivathingsloven med en Haand neppe yngre end 1300. *Ec.*
- — Perg. Cod. 317 qv. paa Universitetsbibliotheket i Christiania, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser med omtr. samt. H.) *Ed.*
- — Perg. Cod. C. 17 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarh. *Ee.*
- — Perg. Cod. No. 1127, Tillæg, i det kgl. norske Videnskabers Selskabs Bibliothek i Thronhjem, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede *Ef.*

- n. med Perg. Cod. 1642 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks nyere Haandskr. Samling (*Codex Tunsbergensis*), indeholdende bl. a. Borgarthingsloven, upaatvivlelig m. samme Haand som *Bk*, fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede) *Ba*.
- — Perg. Cod. 3261 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks ældre Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven upaatvivlelig m. s. H. som *Bl* fra Midten af 14de Aarhundrede *Bb*.
- — Perg. Cod. 31 oct. i den arnamagn. Saml., indeholdende bl. a. Borgarthingsloven med en H. fra 2^{den} Fjerdedeel af 14de Aarhundrede *Bc*.
- — Perg. Cod. 302 fol. sammesteds, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven eller rettere Skiduthingsloven, m. samme H. som *Gf* og *Be*, fra 1ste Fjerded. af 14de Aarh. *Bd*.
- — Perg. Cod. 305 fol. sammesteds, indeholdende bl. a. Landsloven, nærmest Borgarthings- eller Skiduthings-Loven, m. samme H. som *Gf* og *Bd*, fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede) *Be*.
- — Perg. Cod. 58 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven med samme H. som *Bh*, neppe meget yngre end fra Midten af 14de Aarhundrede *Bf*.
- — Perg. Cod. 63 qv. sammesteds, indeholdende Borgarthingsloven (efter Redactionen at dømme, skjönt Gulathinget ogsaa nævnes) med en Haand omtr. fra Midten af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 15de Aarhundrede) *Bg*.
- — Perg. Cod. 74 qv, sammesteds, indeholdende Borgarthingsloven med samme H. som *Bf*, neppe meget yngre end fra Midten af 14de Aarhundrede *Bh*.
- — Perg. Cod. C. 15 qv. i det stockholmske kongelige Bibliotheks Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven, upaatvivlelig med samme H. som *Ba*, fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra c. 1500) *Bk*.
- — Perg. Cod. C. 14 qv. i det stockholmske kongl. Bibl.s Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven, upaatvivlelig med samme H. som *Bb*, fra Midten af 14de Aarhundrede *Bl*.
- — Perg. Cod. No. 11 i det deichmannske Bibliothek i Christiania, indeholdende bl. a. Landsloven, uvist for hvilket Lagdømme, med en H. fra Slutningen af 16de Aarh. *D*.
- Samt endelig med en Deel Brudstykker af Pergamentscodices, dels i den arnamagnæanske Samling, dels i det norske Rigsarchiv. De vigtigste af disse ere betegnede: *Go*, Brudst. af Gulathingens loven fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede, i Cod. Armagn. 315 fol.; *Gu*, Brudst. af Landsloven fra Midten af 14de Aarhundrede, i det norske Rigsarchiv; *Bi*, Brudst. af Borgarthingsloven fra 1ste Halvdeel af 14de Aarh., i Cod. Arnemagn. 315 fol.; og *Bl*, Brudst. af Borgarthingsloven (efter Retskrivningen at dømme) fra 1ste Halvdeel af 14de Aarh., i det norske Rigsarchiv.
-

Det bemærkes, at man, ved at inddele de her opregnede Haandskrifter i fire Klasser, af hvilke enhver bærer Hovedsignaturen *G*, *F*, *E*, eller *B*, medens de enkelte Codices hver for sig betegnes med særskilte smaa Bogstaver, vedföiede Hovedsignaturen, har sögt at antyde, hvilken af de fire Klasser af Landslove hver enkelt Codex tilhörer; saaledes nemlig, at *G* betegner Gulathingslovene, *F* Frostathingslovene, *E* Eidsivathingslovene, *B* Borgarthingslovene. Hvor flere Codices af samme Klasse i Varianterne anföres umiddelbart efter hverandre, sættes Hovedsignaturen blot foran den förste, f. Ex. *Gb*, *c*, *d*, *f*; *Bg*, *h*, *k* istedetfor *Gb*, *Gc*, *Gd*, *Gf*; *Bg*, *Bh*, *Bk*.

Den deichmannske Codex, der ei kan siges at tilhøre nogen særskilt Klasse, er den eneste, som ikke kunde henföres under nogen Hovedsignatur, og derfor har faaet sit eget Mærke *D*.

Prologus.¹

Magnus með guds miskunn Noregs konungr son hafonar konungs [(sonar) sonar² Sverris konungs sendir³ allum monnum⁴ [i Gula þings laugum⁵ quædio guds oc sina. þer uitib at hinir stýnsamastu⁶ menn æz Gula⁷ þings lagum⁸ haza iduliga getet xirir. off [at þer hazet⁹ spurt¹⁰ at ver [hazum lut i alt¹¹ at bota notot vm zlestar logbotr i landeno með hinna¹² bezzra manna rade¹³ oc beðit off at yður bot stlðdi þeirra umbota¹⁴ eigi lullaus vera.¹⁵ En þer stolut uita sanliga at off þer¹⁶ ual adr xirir at sea. en eintanliga nu bæzt er þer tröystut sua mikit¹⁷ a uara þorsio er þer dombut hana alla i uara stipan.¹⁸ þat¹⁹ æz at tala oc þat uid²⁰

¹) Denne Overskrift er tagen efter *Gd, e, m. Fc. Bk.* — Her hæyr brez Manusar kononge er þau sriþaðe till allra Noregs manna vm logbot þa sem ganga stoll vm allan Noregh. of græinir her hversu þon er baltunum stipat sua vattande sem her xylgir nu. — *Gf.* Her hæyr Gulapings bot meðr. — *Gi.* Incipit prologus vm tapitola stipan. — *Gl.* Her hæyr laugbot þa er virðulegr herra Magnus konongr hin koronadi stipadi oc gæz ollum Gulapingsmonnum. — *Gn.* Brez herra Magnus fa. til herra Jons ertibstups of til allrar allþydu. — *Gp.* Her hæyr brez þetti sem Magnus fr. sende (sriþaðe — *Be.*) till allra Noreghs manna vm stipan logbotr oc vm greinir hennar sua vattande sem her seghir nu. — *Bd, e.* Hier hæyr vpp Borghærpings bot allræ viguerstæ manne með Audio Guds oc sending oc bræui M. fa. sunar hafonar fa. sunarfunar Sverris fa. er þau stla oc samanætia til (i Sarpaborg — i Marg., men, som det synes, m. s. H.) æz ollum bolum landzems oc gæz Borgarþingz monnum sem hana toghstofu Jons vofu dag gra burð vora herra ihs. xpc. mcc. oc. lxx. oc. iij. væter a. gj. are ritio M. a. fa. — alm. Overskr. paa den første, ellers ubeskrevne Side, men med en yngre Haand end selve Texten, eller idetmindste opfrisket; dernæst översat paa anden Side, hvor Loven begynder: assit principio Sta. Maria meo. amen, og som Overskr. m. Rödt: prologus — *Bl.* Intimationsbrevet mgl. i *D.* Defecte i Begyndelsen ere: *Gc* til i Thgfb. Cap. 5. *Gg* til i Landvb. Cap. 13. *Gk* til nedenfor i Intimationen. *Gk* til i Thingsfb. Cap. 4. *Gr* til i Chrb. Cap. 12. *Fd* til i Chrb. C. 8., *Bg* til i Landvb. C. 12. *Bk* til i Thgfb. C. 2. ²) [sonar]son feilagtigt *Flere.* [sunar]sunar suns — *Ed.* ³) virðulegom herra (oc andlegum þodr — tilf. *Fc, e*) Jone ertibstupi oc — tilf. *Gf, n. Fc, e, f. Bf.* Jon ertibpi of — tilf. *Bd, e.* — virð. herra A(ndre)þe bpe. i Aðlo oc — tilf. *Ba, k.* Andreþi bpi i Aðlo, Þorsfinni bpi i Hamre of — tilf. *Ec.* ⁴) guds vinum of sinum d. fl. (30 Codd.) ⁵) [i] frostu eða Gula þ. l. — *Gn.* [Gula þings monnum — *Gi.* [i] frostu þ. l. — *Fa, b, c, e, f.* [i] Aðizsua þ. l. — *Ea, b, c, d.* [Aðizsua þings monnum — *Es.* [þeim s. þetta brez] sea eða hönra of i Aðizþapings l. ero — *Ee.* [i] Borga (Borgar) þ. l. — *Ba, b, k, l.* [i] Noregs kononge riti — *Bd, e.* [i] n. þ. l. — *Gs.* [mgl. *Bf.* frosta opr. men senere rettet til Gula — *Gf.* ⁶) stlritastu, d. fl. ⁷) Rettet dertil m. nyere H. fra frosta — *Gf.* frosta — *Gn.* frosta — *Fa, b, c, e, f.* Aðizsua *Ea, b, c, d, e, f.* Borgar *Ba, b, k, l. n.* — *Gs, Bb.* ⁸) toflogu — *Ee.* i Noreghe — *Bd, e.* æz &c. mgl. *Gg, Bf.* ⁹) [of — *Bc.* ¹⁰) [mgl. *Gt.* ¹¹) [i]aðom — *Es.* ¹²) I *Ga, b, c.* hino. ¹³) með — rade mgl. i fl. ¹⁴) tala — *Ge.* sunnanda — *Ee.* ¹⁵) oc beðit &c. — mgl. *Gn.* ¹⁶) þar — *Gn.* *Ea, b, c, e.* Istf. oc beðit &c. have *Fc, Fe, Gs:* of (ær — *Gs.*) þottomt (þottumgt — *Fe, Gs.*) ver varla þerss ventla at frostopings bot (n. tings tof — *Gs.*) stlðdi stlra umbota lullaus (umbota laus — *Gs.*) vera sem allar adrær logbotr i landeno haza goban (mytlin — *Fe.* mytsum — *Gs.*) þora æz zengit. En þer stlut þat sanlega vita at ver (hazum) þui zyrri i oðrum tofbotum lutt at. at off þolti sem allar adrær hæzði meiri of bræðari þorz til umbota. þui at æz ollum (botom — tilf. *Fe.*) zantz off nður bot mictum (um mytyn — *Fe.*) þora hellz (velz — *Gs.*) stlþbergi vera. En sanlega munum (zunnu — *Gs.*) ver henne zyrst of bæzt allrar þeirrar varar tillogu. sem þon væri þa bætr of tiosare (være þann tiosare of bettre — *Fe.* vere þa tiosare — *Gs.*) en adr (adrær — *Gs.*) þar off — o. s. v. ¹⁷) sua uæll — *Ed.* sua miot — *Bb, l.* ¹⁸) vara þorsio — *Gd, p. Bf.* uart valld — *Gl.* ¹⁹) þar — fl. ²⁰) til — fl.

at setia¹ sem off þotte² bera með hinna bezstra³ manna raðe.⁴ Oc ær þui
 hozum ver nu um riðir iðuliga stöðat hana oc lizt off sem alluiba megi⁵ með þam⁶
 orðom þullan orðfurd geza.⁷ þar sem hon talar adr geyfi⁸ langt um. En sumum
 stöðum þarz⁹ hon sanliga tillogu þar sem [adr¹⁰ er huergi¹¹ liosare¹² en marger
 þeir þurzu er þatunnigir¹³ eru. Nu þo at ver tennem off miot uantunniga¹⁴ til
 slitra storreða.¹⁵ þa hozum ver þo þessa bof rita¹⁶ latet er ver sendom yðr¹⁷ eptir
 slitum hætte sem hon uattar.¹⁸ troyfstande a uars herra Ihesu Christi mistunn oc
 arnadar orð¹⁹ hins hella Olafs konungs²⁰ oc þeirra hinna stynsamazstu manna
 tillogu²¹ er²² hia off uaro. En at þer stilit²³ þui gior²⁴ hui ver hazum sua
 bofsunum stípat i henne sem nu er. þa greinir þessir hattr²⁵ xirir yðr sem her xylgir.

Þingzara²⁶ boltr er nu sem xyr ær anduerbu ritadr adr en heze sealza bolina. at
 adr bere²⁷ at þingit se stípat oc neyzdir stöðadar.²⁸ logrettu menn losner.²⁹ eidar
 xluttir. grid sett.³⁰ oc siðsemdom lyft. at þui bær verði botenne lytt³¹ siðan [oc
 dom lytt³² sem þingit er³³ bær stílt oc siðat. Sýrsti lutr bolarinnar er triftins-
 doms boltr. at menn stili triftiliga tru³⁴ [vera grunduoll³⁵ oc upphaz allra godra
 uerla.³⁶ oc heilagrar kirtiu lyðni oc hennar xormanna vera lyfing oc leibtogar³⁷ til
 allra logliga rettynða³⁸ oc mistunfamligra siðsemda.³⁹ Nest triftinsdoms boltinom
 er vttzara boltr. at aldyðan stili þann gud hinn sama stípat haza konungdominn⁴⁰ til
 veralleggs⁴¹ iðirbods⁴² sem biskup⁴³ til andlegs. Eptir vttzara boll er mannhelgi.
 þui at [þuisa nest⁴⁴ hozzer⁴⁵ hozðingiunum oc allum⁴⁶ vtt xra halða lata⁴⁷ guda
 xrid⁴⁸ oc godra manna xrelse millum triftinna manna. en⁴⁹ þeim með lagum oc þo

¹) leggja — *fl.* ²) þittir — *d. fl.* bezt — *tillf. d. fl.* ³) stynsamra — *Gd, p, s.* hinna
 stynsamra — *fl.* hinna vitraflu — *Gm.* ⁴) samþygt — *Bc.* ⁵) mætte — *d. fl.* ⁶) uarom — *Fe.*
 xerom — *d. fl.* ⁷) gera — *d. fl.* aat leggja — *Ed.* ⁸) miot — *Bf.* mytlig till — *Fe.* ⁹) þurzi
 — *d. fl.* ¹⁰) adr — *mgl. d. fl.* ¹¹) [hon er huergi — *Gm.* ¹²) ofsturr — *tillf. Fe, e.* Her begyndr
 i *Fe Lacune af eet Blad*, indtil allerförest i *Thgfb.* ¹³) xauittrir — *fl.* xafunandi — *Gl.* ¹⁴) uantun-
 nande — *fl.* xafunnande — *andre.* ¹⁵) mala — *Ee.* ¹⁶) stizua — *Gm.* gera — *Ee.* ¹⁷) er ver &c. *mgl.*
Gm. Fe. ¹⁸) var — *Ee.* eptir slitum &c. *mgl. Gd, e, p.* ¹⁹) varar xru sancte Marie oc *tillf. Gf. Ed, f.*
Ba, b, c, e, f, k, l. hinnar haitgu Mariu. ot *tillf. Gm. Eb.* hinnar (hailagu) mörjar Mariu oc *tillf. Ff.* hina
 helga Maria ot allra guds hellaðra manna — *tillf. Gg.* ²⁰) oc arnadar orð &c. *mgl. i fl.* ²¹) raðe — *Bf*
 raðe ot tillagu — *Gm, t.* ²²) þa — *tillf. Ef.* ²³) hana — *tillf. Gt.* ²⁴) bæter — *Fb. Bl.* ²⁵) Saal. *Ga.* þessir þatt
 — *Gb.* hættir — *Gd, i, s;* lutr — *Bf.* þessi hattr — *d. fl.* greinir hon með þessom hætti — *Gm.* ²⁶) þing-
 zara — *de fl.* ²⁷) hozrir — *Gf, Ef.* hozzer — *fl.* ²⁸) oc nendar menn stöðadr — *Gl. Fa.* ot nendar me
 losner — *Ed.* oc n. m. &c. *mgl. Ec.* ²⁹) logr. m. tomær — *Gl.* men þeir stöðadr sem i logretto ero næmzdir
 — *Ed.* ³⁰) gr. sett *mgl. Gd, s.* ³¹) lyft — *Ed.* ³²) [*mgl. Fa;* ellers forskjellig: [oc
 domonom till, [ot domum lyft, [ot domum till. [ot domi hlitt — *Gi;* [at domom lyft, [oc domt lyft — *Ef.,*
 [oc domom — *Bk;* [oc domom manna — *Bc;* [oc aat geymt domum — *Gp.* ³³) adr — *tillf. Ba, k.* ³⁴) [ua
 halða at . . . *tillf. Bc;* de *fg.* Ord ulæselige. ³⁵) [er grunduollr er — *Bd, e, f.* ³⁶) lufa — *de fl.*
³⁷) ot leibtogar — *mgl. Gm.* ³⁸) til allra rettynða — *de fl.* — i. a. godra lufa — *Ge.* i. a. godra lufa ot allra
 logl. rettynða — *Fb. t.* a. rettira mala ot rettynða — *Ed.* ³⁹) rettynða — *Fe.* lufa ot siðsemda — *Bc.* Fra
 vera lyfing *mgl. Bf.* ⁴⁰) konunginn eller konunginum — *fl.* ⁴¹) konungslægs — *Ge.* ⁴²) umbods
 eller uatðy — *de fl.* ⁴³) biskupum — *Eb, d. Bf.* eribyskup — *Gm, s. Fe.* en hinn — *Fa.* ⁴⁴) [æt — *Ge.*
 [ua — *Fe.* ⁴⁵) hozrir — *Fe.* ⁴⁶) oðrum — *Fa.* ollum oðrum — *de fl.* ⁴⁷) at halða ot halða lata — *de fl.*
⁴⁸) grid — *Fb. Bb.* ⁴⁹) ot þo — *Gm.*

højsamliga¹ eptir atvítum² at reyfa sem at aðru verða þröðvadir.³ Næst mannhælgir er erýða tal [með því fleiru⁴ sem því hýrrir. og hær þat með tuenna giptingum. því at miklu uarðar þeim sem til arzanna tálfa⁵ at þeir se [i heilogum og logligum⁶ húnslap getnir. Eptir erýða tal hær landa brígdí. því at [þann tíma⁷ sem mádr erýr⁸ notorar iarder þa hær honum at stoda um sín odol og annara manna. at hann hallði engara manna odolum⁹ með logum¹⁰ sötum.¹¹ og kunni sealæ sína odol með logum at brígdá. Eptir landa brígdí er landzleigu boltr því at þeim hýrrir¹² eptir lagum sínar iarder¹³ at byggja sem með logum hær at tómt. Eptir landzleigu bolt er laupa bolt því at sua stal eptir lagasöfnum¹⁴ lausa aura sötia. sem eptir landa brígdí iord¹⁵ og¹⁶ odol.¹⁷ Eptir laupa bolt er þioxa bolt því at þat hær engum xirir notorum aðrum at tortíma¹⁸ sem sa hær með lagum¹⁹ at tómt er a. en sa er aðruviff gerir [man laga reyfing xirir suara.²⁰ Síðarft i botenne eru tónunga rettar botr. at sa tónungur er til er stípaðr²¹ eptir at sea lagum²² eptir umdómum sína þorællra.²³ a²⁴ eigi síðr at hugga²⁵ sína síðsama þegna með [línind og rettarbotum²⁶ en at temprá ospala með hirting og logligum reyfingum.

Erýðir²⁷ þær er til hær þallet og um²⁸ uiga xerðir og um tuenna giptingar.²⁹ og um oll onnur laga mal.³⁰ þa stolu³¹ eptir því vera³² sem þa gengi log i lande er þau mal gerduzt³³ ex eigi hær aðr logligr dómr a þallet.³⁴

Bíðium ver yðr³⁵ at þær uatunnit uid off því sem a stórt. því at meir hær ualldit xiofshíði var og³⁶ [uantunnend³⁷ eða galonfi en uíla lönfi³⁸ sem ælla ma. þó at ver

¹) høglega — Fa. høgfamlegom — Ba. ²) e. atvítum mgl. de fl. ³) sannprovar — Ge. n. Bl.
⁴) [at þat annat — Ba. k. ⁵) standa — Gd. Eb. Bd. e. ⁶) [i logligum — de fl. [i heilogum — Gf. Ea. Be.
⁷) þegar. — Ba. k. [huarn tíma — Bf. ⁸) xær — Fe. ⁹) Her tilf. under Linien med Indskydelsestegn
uma — Ge., over L. m. nyere H. vitan — Ba. ¹⁰) otogum — Eb. Bf. rongum. Bb. ¹¹) sötum —
mgl. Bb. at h. halde ei odolum annara manna vitan með laghum — Ef. ¹²) hærir — de fl. ¹³) eignir
— Gf. ¹⁴) lagum — Fe. Bb. ¹⁵) iord — de fl. ¹⁶) Her ophörer Lacunen i Gh. ¹⁷) þegna — Gf.
vitar — de fl. ¹⁸) tortíma — Bf. mishyrma — Ed. notot xirir þeim — tilf. Bc. ¹⁹) retto — Gd.
²⁰) [stall lagharæst xirir at suara — Bf. Eptir kaupabott &c. mgl. Gg. ²¹) tóseinn of stípaðr, Gd. p. s.
²²) of allum rettyndum tilf. Bc. ²³) e. umdómum &c. mgl. i fl. ²⁴) þa hær honum — Bc. ²⁵) at
alshuga — Gd. ²⁶) [línind of r. — Ge. lífning of r. — Ed. Bc. lífning of r. — Gf. lífning of r. — Ea. Ba. k. l.
lífning of r. — Fe. lífning of r. — Bf. misfunn of r. — Bb. lífninge rettarbotum — Ef. ²⁷) þat uilium uer of (einfantiga
— tilf. Gh. n. s. Fe.) at þær uilur um allar erýðir — fl. ²⁸) iarda brígdí of — tilf. de fl. odals br. of —
tilf. nogle, andre landa br. of. ²⁹) og um tv. g. mgl. i fl. ³⁰) undir huerium lagum (lagum mgl. Gd. s.)
a þær urðu tilf. de fl. ³¹) Her beg. en Lacune (udfyldt med aldeles ny Haand) af eet Bl. i Gh., ophörer
i Thingb. Cap. 3. ³²) xara — Bc. dómazt — Gh. n. p. s. dómazt of vera. — Ea. c. uera og ætíðr því
me gengi — Ea. ³³) græiddozt — Ed. ³⁴) logligr d. a tómet — fl. logl. dómr eða stípan a t., loglig
stípan a t., loglig saafmál a t., logl. stípan a verit gor, forskjellige. Hernæst indskyder Ea følgende: of ær því
bíðium uer of bíðium yðr. herra A. bñscup og herra þorjinn bñscup og alla yðr iæmsaman. at þær stóðet at inuirs
þalaga. hvar yðr þíttir ær vera tafande eða uidr læggiandi. — Det hele Stykke "Erýðir þær . . . a þallet" er
indflettet som Tillæg ved Enden af Fortalen i Gh. ³⁵) ælla saman — tilf. Bc. ³⁶) xiofshíða (saal. de fl.)
var of — mgl. i fl. ³⁷) vantunnand, vantunna, vantunnendr, vantunnande, vantunnanda, vantunning, vantunnasta,
vantunnende — forskjellige. ³⁸) [vant. en gal. eða uílalönfi — Ge. Bk. [en illuitt eða v. l. Fa.

hegðim minna [i uæð¹ sett oc off tofe þetta eyme² sialdnar en off tætr.³ zinzt oc notot nýtfamlægt i.⁴ þottum þat aller Jhesu Christo huerð narn se blæzat⁵ vttan enda. Amen.

I. Þingjaraboltr.⁶

- j. Hinn þrífli capitulus bolar þessarar er Gula þings bof heitir greinir huerfu marga bolka hon hefir i ser oc sua skipan þeirra með ymisum heitum.
- ij. Nær þing skal vera oc sua nær neyna skal menn til logþingis. (1.)
- iiij. Huerfu marga menn neyna skal or þrífli huerio til logþingis oc om tillogu eynri. (2.)
- iiij. At logmadr skal lata uebond gera oc om drýdiar burð til logþingis. (3.)
- v. Eptir gognum oc uitnum skal huert mal dōma. (4.)
- vj. Aller menn stolu i gridum fara til logþingis oc sua fra. (5.)
- vij. Ez annar huar þrýr þa lut sinn þa er þeir tōma heim af logþingi. (6.)
- viiij. Om þessu manna þing. (7.)
- ix. Um dōma þa er settir ero om uiga þerðir⁷ oc þeirra tvenna legorð er menn eiga uigh om. (8.)
- x. Um laga stegnor. (9.)
- xi. Nær til logmanz skal stegna. (10.)
- xij. Ez manni verðr stegnt til logmanz. (11.)
- xiiij. Ez madr þær eigi rettþindi sin i bygdum heima. (12.)

Her hefir þingjara bolk Gula þings manna.⁸

- I i. Fridr of blæzsan⁹ vards herra Jhesu Christi. arnadar orð uarar þru sancte Marie oc hins hælga Olafs konungs oc alra heilagra manna veri¹⁰ með off allum Gula þings monnum¹¹ nu oc iaznan. En ver stolum logþingi uart eiga a. xij. manadom huerium Botolfs mēso eptan¹² [i Gulvry a þingstað¹³ rettōm. þar stolu aller þinn: axt naudsþynia¹⁴ laust þeir sem til þings¹⁵ eru neyndir. En lēndrmaðr¹⁶ eða

Jvfr. Cap. 1. 2. G. 3. F. I. 1, 4. Hk. 1, 2. Sv. 2. Jb. I. 1.

¹⁾ [uib — Gm. ²⁾ mal — fl. ³⁾ Istf. "þo at ver hegðim &c. har Fa: þo at off tofe þat sialdnar eða ver hegðim minna uib sett en nu hozum ver. ⁴⁾ botenne — tilf. Ea. ⁵⁾ se lozat of blæzat — Gn. a of a — tilf. Bc. ihu xpo of hans blæzade nazne — Eb. ⁶⁾ Dette er den stadige Sideoverskrift gennem hele denne Bolk i Ga. ⁷⁾ þergir — Ga ved en Skrivfeil. ⁸⁾ Overskrifter, forskjelligt aflattede, i de övr.; Gutaping nævnes i Gb, c, d, h, m, n, p, t; frostoping i Fa, c, e; Eidsuaping i Eb; Borgarþing i Bb, l; logþingi, logþing eller þing i Gf, i, a, Fb. Ea, c, e, f. Ba, d, e, k. Lacunen i Fe ophører her i Overskriften. ⁹⁾ þagnadar. — Fe. ¹⁰⁾ se — de fl. ¹¹⁾ frostopings monnum — Fb, c, e, f. Udraderet i Fa: synes dog at have været frostopings. — Eidsuapings m. Ea, c, d, e. Borgarþings m. — Ba, b, f, l. Borgarþings m. opr. men med en langt yngre H. rettet til Stjædu þings m. — Bk. Rtings m. — Gs. alþingis m. — Gi. logþingis m. — Bc, e. Noregs monnum Ef. D. Udelades — Eb, c. ¹²⁾ Botolfs uoto eptan — de fleste. halfum manade þirir Jonsuotu — Fb, c, e. a þefars uatu eptan Ba, f.; disse Ord ere dog i Ba senere overstregede, og i Margen er der med en langt nyere Haand tilskrevet forat indskydes i Stedet: "søndagen næst eptir xij. dage jof. I Bk har en nyere Haand forandret det Opr. til Botuuls v. eptan. Udelades i Bb, l. ¹³⁾ [a (i) Gula þingstað — Gd, e, m. [a frosto a þingstað — Fa, c, e. [a frosto þingstað — Fb, f. [a Eidsuua þingstað — Eb, d, e, D. [a Borgarþingstað Ba, b, l; dog er det i Bl senere rettet til Stjædunnu þ. fl. [i N: a þingstað — Gs. [a þingstað Ea, c, f. Bc, d, e, f. ¹⁴⁾ þorgalla — fl. ¹⁵⁾ Gutapings — Gm. Borgarþings — Bb. logþingis — Ee. Bc, e, f, l. ¹⁶⁾ barun — Ge, h, i, g, s, t, Fa. barruna — Gm. lēndir menn, saavelsom nedenfor þessumenn — armenn —

ýflu madr eða armadr skal¹ neynt hafa a midraustu þingi sua marga menn or þylki
 þueriu sem [her uattar i nesti lapitulo eptir² eða þeirra logligr umboðs madr.³ oc
 iezna þa menn [sem þoruerts⁴ menn hafa⁵ oc þeim [synast uenastir til stila⁶ oc þeir
 negi þat með eidi sinum sanna. En þann eio stolu þeir þueria þann þyrstan foran
 iag er þeir tóma til Gula þings⁷ með þessom eioðstaz. At þess leggr hann⁸ hond a⁹
 iot oc þui stytr hann til guds. at þa menn hezir hann¹⁰ neynda at þui sinni¹¹ til
 Gula þings¹² er honum synduzt¹³ uenastir til stila¹⁴ eptir sinni samuizstu oc eigi
 of hann þar adra muni til.¹⁵ oc sua skal hann iaznan nemzna¹⁶ meðan hann hezir
 ietta staz. En þenna eio skal¹⁷ engi optar þueria en um sinn.

Þueria marga menn neyza skal or þylki þueriu.¹⁸

ij. Nu er sua mælt at [nemzna skal¹⁹ or Egða þylki .xij. menn. oc skal huer 2
 iezndar madr þedan tafa i þarar onri sinn .x. aura silzrs.²⁰ En or Angia þylki skal
 iezna .xxx. manna. oc skal huer neyndar²¹ madr þedan tafa morf silzrs sunnan
 þiardar²² en .vij.²³ aura nordan þiardar.²⁴ Or Þorða þylki skal neyza .xl.²⁵ manna.
 oc skal huer [hafa az Sunnhordum²⁶ .v.²⁷ aura silzrs. en az Nordhordulande .iij.
 aura huer neyndar madr. Or [Synna þylki²⁸ skal neyza .xx.²⁹ menn. oc skal huer

Jvfr. Cap. 2. Jb. I. 2.

ult i Fleertal — *fl.* — Enkelte have og som Forbindelsesord of istf. eða. ¹) stolu — *de fl.* ²) [þorn
 þueria er tilf. — *Bb.* [þorn þiu. hezir a verit — *D.* ³) logligr umboðsmenn *fl.* eða þ. umb. madr mgl.
Ge. ⁴) þoruerts *Fl.* ⁵) [er — tilf. *fl.* [sem uel tunnande ero — *Eb.* [er þoruerts men hafa þirir
 [er oc stilitafer ero — *Bb.* ⁶) [þystr best til vera þallnir — *Bb.* stila — mgl. *Ed.* ⁷) til frosto þings
 (a fr. þing) *Fa, b, c, e, f.* til Eioðsuþings *Ea, c, d, e.* til Borgþings — *Ba, k.* til logþings — *Ef, Bb,*
c, d, e, f, l. til þings (a þing) — *Gf, i, s.* ⁸) et — *Gm, q.* *Ef,* hvor den hele Eioðsformular staaer i iste
 Person. ⁹) heiga — tilf. *fl.* ¹⁰) *Her begynder en Lacme* i *Fb.*, ophörer i denne Bolks Cap. 10.
¹¹) at þui sinni, mgl. *de fl.* ¹²) frostoþings — *Fa, c, e.* Eioðsuþings — *Ea, c, d, e, f.* Borgþings —
Ba, b, k, l. Klings — *Ga.* logþings — *Gf, Ff, Bc, d, e, f.* þings — *Gi, Eb, D.* ¹³) best til þorir of —
 tilf. *Gp.* ¹⁴) taga of stila — *Ff.* allzt stilitis — *Bb.* ¹⁵) of *e. t. h. þ. a.* tuti til — *Fe.* of *&c.* . . . muftu
 til — *Eb.* oc engu muftu tof þan þar til — *Bb.* of *&c.* mgl. *Ge, t. Fa.* ¹⁶) geta — *de fl.* ¹⁷) þaz — *Bc.*
¹⁸) Den Deel af dette Cap., der indeholder Bestemmelserne for Gulathinget, findes naturligviis ikke i nogen af
 de Codices, der indeholde Frostathing, Eioðathing, eller Borgathing-Lov : i *Fa, c, e, f; Ea, b, c, d, f;*
Ba, b, c, d, e, f, k, l. medens dog Bestemmelserne for Frostathing ere optagne i *Ga, b, c,* umiddelbart efter
 Bestemmelserne for Gulathinget. Det hele Stykke mangler i *D;* hele Capitlet i *Ee, Bk.* — I nærværende Udgave ere
 Bestemmelserne for Eioðathing og Borgathing optagne efter *Ea* og *Ba m. fl.* i Texten næst efter Frostathing, see ne-
 denfor S. 12 Note (34) S. 13 Note (12). Allersidst, S. 13 Note (14), mellem [] og m. mindre Tryk, har man optaget
 de tilsvarende Bestemmelser for Færøerne, der med en god og gammel Haand findes tilskrevne paa en forresten
 tilskreven Side ved Christendomsbolks Ende i *Gg.* ¹⁹) [þara stolu — *Gh, s.* Fra "staf" indtil "nu az iendr
 madr" er der i *Gf* et aabent Rum, hvori en H. fra Midten af 16de Aarh. har skrevet et Stykke om Formularen
 til Gridsetning paa Thinget, med Overskr. "Um grid." Istedetfor det hele Stykke om Nævningsmændene fra
 "staf" indtil "nu az i. m." har *Gs* et Par Linier, der stemme overeens med Borgathingsoven, see nedenfor S. 13
 ind Note (12). ²⁰) silzrs mgl. i *fl.* oftere. az þonda þe az laugmann þeim er uarðueilir þonda þe — tilf. *Gm.* az
 þonda þe of tafa az logm. þ. *e.* varðu. *b. þ.* — tilf. *Gp.* ²¹) logþings — *Gm.* ²²) auðan þiardar — *Gp.* þirir
 þanna þiord — *Ge, h, i, m, t.* ²³) .vij. — *Gm, n.* ²⁴) þirir nordan þiord — *Ge, i, t. þ.* nordan — *Gh, m, q.*
²⁵) .xl. — *Gm, t.* ²⁶) [þedan tafa az þyðra tutanum — *Gd, q.* ²⁷) .vij. — *Gm.* ²⁸) [Synne — *Gm.* ²⁹) .xij. — *Gn.*

neyndar mádr tala .v.¹ aura sílþrs. Or fyrða þylli skal neyna .xx.² menn. oc skal huer neyndar mádr tala .vj.³ aura sílþrs⁴ [or Sunnþiordum⁵ en .vij.⁶ aura [or Norðþiordum.⁷ Or Sunnmora⁸ þylli skal neyna .xij. men. oc skal huer neyndar mádr tala [.x. aura sílþrs. en mort or norðra lufa.⁹ Áx Ualdrese skal neyna .iiij. menn oc áx hæddinga dale .ij.¹⁰ menn.¹¹ áx Sættre .iiij.¹² menn. or Ofrodale .iiij. menn.¹³ hæze huer neyndar mádr [.v. manada mate smore.¹⁴ [þat stolu bonðr gera at þear magne.¹⁵ [oc skal huer neyndar mádr tala mort sílþrs i þarar ögri sinn.¹⁶ [skal þetta þe vþpluðagt¹⁷ i Þiorguin áx logmanni¹⁸ oc¹⁹ þeim sem boarmanna²⁰ þe uarðueita.

²¹ Nu er sua mællt at nemþna skal til frosto þings²² .ix.²³ bonda vttan or Þrondeimi or hueriu þylli. en .xl. innan or Þrondeimi or hueriu þylli.²⁴ En .ij. menn skal nemþna or huerri stípreidu or Naumudale oc or Naumdale til frosto þings. þeir stolu hæza i þingþarar þe .vj.²⁵ aura uegna²⁶ huer þeirra er til þings er neyndr. En áx Nordmore skal nemþna .iiij.²⁷ menn or huerri stípreidu oc sua or Vppdale til frosto þings. oc hæze huer þeirra i þarar ögri sinn [halþa mort sílþrs.²⁸ En [.ij. aura sílþrs²⁹ huerium³⁰ neyndar manni allt innan þiardar³¹ til frosto þings þarar.³² Stolu þeir þetta þe tala i Nid- arofe áx bonda þe. áx logmanni oc þeim sem bonda þeno uarðueita.³³

³⁴ Nu skulu lendir menn of þyllu menn neyna a midþorstu þingi menn til Eidsþísa

¹⁾ .vj. — *Ge, h, m, q.* ²⁾ .xij. — *Gn.* ³⁾ .v. — *Ge, h, i, m, n, p, q, t.* ⁴⁾ Fra "Or fyrða þylli" — mgl. *Gd.* ⁵⁾ [áx (or) þýdra lufanum — *fl.* [þirir sunnan — *Gq.* [mgl. — *Gi.* ⁶⁾ .vj. — *Gd, e, h, i, m, n, p, q, t.* ⁷⁾ [áx norðra lufanum — *Gd.* [áx neyðra hlufa — *Gi.* [áx (or) hinum norðra — *Gn, t.* [þirir norðun — *Gq.* ⁸⁾ Mæra — *Gi.* ⁹⁾ [mort s. a. x. aura áx hinum norðra — *Ge.* [m. s. en áx h. þýdra lufanom .x. a. s. — *Gh.* [m. s. áx norðrhlufa .x. aura — *Gi.* [m. s. áx þýdra lufanom. en .x. aura áx n. lufanom. — *Gq.* [m. s. áx hinum þýdra hlufanum. en .x. aura áx hinum norðra. — *Gl.* "en mort or n. lufa" — mgl. *Gd, n, p,* samt i *Gb,* hvor det dog med samt cursiv H. er tilf. i Marg. ¹⁰⁾ .iiij. — de Övrige, undt. *Gb,* i hvilken der dog opr. har staaet .iiij., som ved Radering er forandret til .ij. ¹¹⁾ oc áx hædd. d. — mgl. *Gp.* ¹²⁾ .ij. — d. Övrige, undt. *Gb.* ¹³⁾ or Ofro d. — mgl. *Gd, e, h, i, q, t.* ¹⁴⁾ [mort s. — *Gd, e, h, i, q, t.* i þarar ögri sinn — tilf. de Övr. undt. *Gm,* der mgl. Alt lige fra or Sunnmora þylli, og *Gn,* der mgl. Alt fra "Áx Ualdrese," samt *Gb, c, q.* ¹⁵⁾ [þat fl. bonðr lufa at iannade — *Gp,* hvor hele Stykket fra "áx Ualdrese" staaer foran "or Sunnmoraþylli." [mgl. — *Gd, e, h, i, m, n, q, t.* Stykket fra "or Ofrodale" — mgl. *Gb,* men er tilf. i Marg. m. smt. ers. H., med Tillæg af "En" i Begyndelsen. ¹⁶⁾ [mgl. i de Övr. undt. *Gb.* ¹⁷⁾ [stolu neyndaí menn þetta tala áx bonda þe — *Gd, Gn, Gp.* [ot skal þetta þe talaft áx bonda þe — *Ge, h, i, m, q, t.* ¹⁸⁾ eða áx þyllumanne — tilf. *Gd.* Her begynder en *Lacune* af eet Bl. i *Gt;* ophörer i Thgfb. Cap. 4 ¹⁹⁾ eða — *Gd, n, i, p.* ²⁰⁾ bonda — de fleste, rigtigere. ²¹⁾ Efterfølgende Bestemmelser for Frostathing findes kun i *Ga, b, c; Fa, c, e, f.* ²²⁾ Ordene "til frostoþings" der oftere forekomme i dette Stykke udelades oftest i *Fa, c, e, f.* ²³⁾ .xl. — *Fa.* ²⁴⁾ En .xl. — o. s. v. mgl. her, men indskydes nedenfor i *Fa,* see Note (32). ²⁵⁾ þria — *Fa, c.* ²⁶⁾ sílþrs — *Ff.* ²⁷⁾ .ij. — *Fa.* ²⁸⁾ [sua aura — *Fa.* [sua aura uegna — *Fc.* [sua aura sílþrs — *Ff.* ²⁹⁾ [ögri uegna — *Fc.* [.ij. aura stulu þagt — *Fe.* [ögri sílþrs — *Ff.* ³⁰⁾ .ij. — tilf. *Ff.* ³¹⁾ þiardar — mgl. *Ff.* ³²⁾ [innan þiardar allt ögri. En innan or Þrondeimi .xl. bonda or hueriu þylli skal þara. — *Fa.* ³³⁾ stolu þeir o. s. v. — mgl. *Fa, c, f.* ³⁴⁾ Efterfølgende Bestemmelser for Eidsathing ere aftrykte efter *Ea* og findes forresten kun i *Eb, c, d, f.*

þings þá marga sem her vattar. Á¹ Guðbranzdolum .iiij. menn þyrir nordan Rost.² of skulu börndr leggja til með hverium neýndar manne .vi. aura. En þyrir sunnan Rost of³ til⁴ humlu⁵ .viiij. menn. of skulu börndr leggja til með hverium neýndar manne [halza mort.⁶ [Áz hæina þyllt⁷ :ij. tñlxtir. of skulu börndr leggja til .iiij.⁸ aura. Áz þaða þylli. ij. tñlxtir. of skulu börndr leggja til með hverium neýndar manne .iiij.⁹ aura.¹⁰ Áz Kauma þylli skal neýna .ij. tñlxtir manna. of skulu börndr leggja til með hverium neýndar manne .ij. aura. Áz Ænstru dolum skal neýna .ij. menn [þyrir nordan Ámot.¹¹ of skulu börndr leggja til með hverium neýndar manne .vi. aura. En þyrir sunnan Ámot .iiij. menn. of skulu börndr leggja til með hverium neýndar manne halza mort.

¹² Nu er þua mellt at neýna skal til logþingis þua sem uant er oc hæze huar þarar þee sit eýtir þornom vana or huariu þylli eða bygðalagi.¹³

¹⁴ [Þua var stípat a logþingi at huer neýndar maðr i Sudræn skal tafa i þingzara toll .xx. alnir þirir sunnan Manna þarb. en þirir nordan .xv. alnir. Ítem vr Skuzæn skal tafa .xij. alnir. Ítem i Sandæn skal tafa neýndar menn .x. alnir huer. Ítem i Mykineffi skal tafa huer neýndar maðr .xv. alnir. Ítem i Vagum skal huer neýndar maðr tafa þirir utan vatn .xij. alnir. en i Aufr: vaghum .x. alnir. i Stolttri .viiij. alnir. i Þinguvil of Deomana hözn huer neýndar maðr .viiij. alnir. of .viiij. vr Sagehözn. neýndar maðr. Ítem (or) Kolla þirbi oc Ragtanga oc Noræn skal huer neýndar maðr tafa .v. alnir. Ítem i Sunngi skal neýndar maðr tafa .xij. alnir. Ítem (or) Öýndar þirbi oc Öottunum þaðum skal huer neýndar maðr tafa .x. alnir. Ítem i Nordængium þirir nordan þiall. skal huer neýndar maðr tafa .xv. alnir. en þirir sunnan þiall .xij. alnir].

Nu ex lendr maðr¹⁵ eða þýllumaðr eða armaðr¹⁶ neýna eigi¹⁷ menn til þings sem nu er mellt þa eru þeir sedir mort silzrs þirir huern er¹⁸ vneýndr er.¹⁹ Engan skal til lausnar neýna oc þui at eins vmstípti a gera at þeim gange logleg²⁰ þor: þoll²¹ þirir er þyr uar neýndr. En huer neýndar maðr sem síðar læmr til þings²² en þore eru þlutt nauðþynia laust er sedr [mort silzrs.²³ En logmaðr oc logretto

¹⁾ Nu er þua mellt at þara skolu az — *Eb.* Þua er mellt at neýna skal or þylli hueri(u) .xij. men or — *Ef.*
²⁾ Rost — *Eb.* her og nedenfor. ³⁾ of — mgl. *Ec, f.* ⁴⁾ til — mgl. *Ed.* ⁵⁾ humlu — *Eb, d, f.*
⁶⁾ [ij. aura (þýra. — *Eb.* ⁷⁾ [Áz hæimort skal neýna — *Eb.* ⁸⁾ ij. — *Eb, d.* ⁹⁾ ij. — *Eb. d.*
¹⁰⁾ Fra "Áz þaða þ. — mgl. *Ef.* ¹¹⁾ [mgl. — *Ed.* ¹²⁾ Efterfølgende Bestemmelser for Borgarthing ere aftrykte efter *Ba* og findes forresten kun i *Bc, d, e, k,* samt omtrent ligelydende i *Ga.* ¹³⁾ Her henvises i *Be* til følgende Tillæg i den nedre Marg. fra Midten af det 16de Aarh.: Áff þoffuinde . . . ij. mendi Áff Örenlandt iiij. mendi Áff Þambium ij. mendi Áff huer prestegjeldz j þattlandt ij. mendi huer þall hæffua j þingsfare þre vj aura Áff Nummedall ij. mendi.
¹⁴⁾ Dette mellem [] indsluttede Stykke findes, som ovenbemærket, kun i *Gg,* tilføiet med en noget senere, dog god Haand ved Slutningen af Christendomsbolken.

¹⁵⁾ þarunn — *Gh, i, q, Fa.* þarunar — *Ge, m.* lændirmen — *Ef;* Fortsættelsen ligeledes i *Fleertal* — *þ.*
¹⁶⁾ vmbodemaðr, vmbodemenn, þe. vmbodemaðr, þeira vmbodemaðr — forskjelligt. ¹⁷⁾ þua — tilf. *de þ.*
¹⁸⁾ missir of — tilf. *Gd.* ¹⁹⁾ oc þua ex þleiri ero vneýndir — tilf. *Ge.* ²⁰⁾ sonðn — *Gm.* þull — *þ.*
²¹⁾ nauðþyn — *Bf.* ²²⁾ Öulapings — *Gi, m, q.* logþingis — *de þ.* ²³⁾ [xij. aurum — *Fc.* uib tonong — tilf. *Ba, k.* halzt uib tonongen en halzt laugrettumennum — tilf. *Gm, p.* halzt t. en h. logmonnum — tilf. *Fa.*

menn meti naufsyniar. Huer oc sem eigi greidir¹ neyndar monnum tillogu² ze sua sem stilt er. þa er sedr [mort silzre.³ Nu eru [ændir menn⁴ oc slyu menn oc armenn⁵ bæde tonungs oc biskups aller skyldir at loma⁶ til logþingis.⁷ en þeir sem eigi loma þorðalla laust. þa er huer þeirra sedr .iij. mortum silzre oc þat þramar sem tonunge uirðazt saler þeirra til.⁸

Logmaðr skal lata uebond gera.⁹

- 3 .iij.¹⁰ þing skal standa¹¹ sua lengi sem logmaðr uil oc honum þidir þallet uera þirir mala manna¹² salir¹³ oc logretto menn samdyðia.¹⁴ Þat er þui neft at logmaðr skal lata uebon(d) gera i¹⁵ [Guloy a þingstað¹⁶ rettum sua¹⁷ uid at þeir haxe rum þirir innan¹⁸ er i logrettu [stolu vera.¹⁹ En þat stolu vera .iij.²⁰ tlyxtir manna oc stipta þo sua til at or [hueriu zylti²¹ se notorir neyndir þeir sem [ual þidia²² til þalner. En þeir sem logrettu menn eru neyndir stolu eid sueria med þeima eidstax adr hann²³ gange i logrettu. At hann slytr þui til guðs. at hann skal²⁴ sua²⁵ til allra mala manna leggja sem hann ser²⁶ sannazt²⁷ þirir guði eptir [lagum oc²⁸ sinni samuizstu. sua med saladum sem med slyuiadum²⁹ oc sua skal hann iaynan gera þegar hann er i logretto neyndr. [slyrsta sinni³⁰ skal maðr þenna eid sueria er hann gengr i logrettu en eigi optar³¹ þo at hann se i neyndr.³² Sua er oc mællt at engi maðr þeirra er eigi er neyndr skal þirir innan uebond setiazt³³ [ottan orlozs.³⁴ En ex hann³⁵ sæzt oc gengr eigi ott þa er uid hann er mællt [þa sedizt hann halzre mort silzre.³⁶ Menn stolu zaftande til þings gange oc soþia³⁷

Jvfr. Cap. 3. F. I. 2, 3. Hk. 3. Jb. I. 3.

h. t. en h. laghunaufum — tilf. Gd. Ef. ¹⁾ ger — Gn. Infar — Ba, e, k, D. ²⁾ tol sin — Ef.
³⁾ [zj. aurum — Fc. tonungi — tilf. fl. En logmaðr &c. — mgl. Fa. Huer oc &c. — mgl. Gd. ⁴⁾ [barunar — Ge, h, i, m, q. ⁵⁾ umbodsmenn — de fl. ⁶⁾ þorðallalaust — tilf. Ea, c. ⁷⁾ Gulapings — Gh, i. Srostopings — Fe. Eibzjuapings — Ea, c. ⁸⁾ Her ophörer Lacunen i Bh, der som Slutning af Capitlet har disse Ord: — — — neyndr manna .ij. aura. En huer sem þesse gærd þallir setter mort f. vid tonong. Hele Capitlets Slutning, fra "Nu ex lendr maðr — mgl. Eb. ⁹⁾ I Ge staar dette og næstfølgende Cap. i omvendt Orden. ¹⁰⁾ .iij. — Gb. rigtigere. ¹¹⁾ stemna — Fa. ¹²⁾ uagfar — Ed. ¹³⁾ of honum &c. — mgl. Bd, e, D. ¹⁴⁾ med honum — tilf. Gm. Stykket fra Cap.s Begyndelse staar som Slatn. af forrige Capitel i Ff.; mgl. i Gd, n, Fc. Ee. ¹⁵⁾ a — de fl. ¹⁶⁾ [Gulapingi a þingstað — Gn, p. [Gula þinghstað — Ge, h, i, q. [Srosto a þingstað — Fa, c, e. [Eibzja þings stað — Ee, f. [Þorgar þingi — Bb. [logþingi a þingstað — Bc. [þingstað — fl. [N: tingstað — Gs. ¹⁷⁾ of sea — Gi. ¹⁸⁾ at stia — tilf. Bc. ¹⁹⁾ [eru neyndir — fl. ²⁰⁾ .ij. — Bh. Opr. .ij. men ved Radering forandret til .ij. — Bk. ²¹⁾ [huerri stipteidu — Bh. ²²⁾ [þæzt þidia — Ff. [þæzt ero — Bb, k. [þeim þidia þæzt — Bc. ²³⁾ þeir — fl. ²⁴⁾ Her ophörer Lacunen i Gl. ²⁵⁾ þat — de fl. ²⁶⁾ uitit — de fl. ²⁷⁾ nanazt — Gp. ²⁸⁾ [mgl. — fl. ²⁹⁾ sua med slydum sem med ofshydum — tilf. Gm. sua med þatortum f. ritum, sua m. slyldum f. ofshydum — tilf. Bb. ³⁰⁾ [slyrstunni — fl. ³¹⁾ eptare — Ee. ³²⁾ [Eigi skal h. optarr sueria þo at h. se neyndr nema þyrsta sinni — Gi. Herefter begynder Ef et nyt Capitel. ³³⁾ stia — Ef, Bh. gange eða setiazt — Ea. ³⁴⁾ [orlozslaut — Ba, k. [ottan orl. loghrettomanna — Bf. [orlozslaut ottan loghretto men — Bh. [mgl. — fl. ³⁵⁾ maðr — Bf. ³⁶⁾ vid tonong — tilf. Bh. [mgl. — fl. ³⁷⁾ uera tomner a — Gp. stia — Gg. Fa, Ba. setia — Gl, m, Bk. Ogaa anført som Variant med Marg. H. i Ea.

þing þá er sol er i austri oc [vera a þingi¹ til nons. En logmaðr skal lata ringia [hinni meflo² kloðu þá er hann uil með bol³ til þings srtia.⁴ En þeirri kloðu skal eigi [til annars⁵ ringia meðan⁶ þingit stendr.⁷ En ex notor stæzt i mat eða mun- gat⁸ oc rofr [þat meir en⁹ þingit. hann skal enstis sine mals uppreift¹⁰ eiga a [þeim degi.¹¹ huar¹² male sem hann a at drixa¹³ a Gulapingi.¹⁴ Dryfl skal engi til þings bera huarfe til solu ne [annan uegh.¹⁵ En ex boren uerðr þá er upptotr¹⁶ dryðr oc eigu þingmenn¹⁷ hann.¹⁸ Allir menn skolu i logretto sitia. þeir sem i eru neyndir sua lenge sem nu er mælt. nema [hann gange at naudzynia orendum.¹⁹ En ex hann gengr or logretto [xirir vttan uebond²⁰ [naudzynialauf.²¹ þá er hann seðr .ij. aurum silzrs. Þeir menn sem eru vttan²² uebanda oc gera þar hart²³ oc haroyfi sua at logrettu menn²⁴ megu [eigi nadoliga²⁵ gornma²⁶ doma sinna. eða þeir læra mal sin sem logmanz oc logrettu manna loz haza til. er seðr oyri silzrs²⁷ huer er at þui verðr kunnr oc sannr ex honum er adr til sagt.

Eptir gognum oc vitnum skal huert mal doma.²⁸

v. Eptir gognum²⁹ oc vitnum skal huert mal doma. sua er ex ein ber vitni⁴ með manni sem engi bere. en .ij. sem .x. ex maðr uenezt³⁰ eigi³¹ anduitni i mote. Nu eru þau vitni er eigi skolu anduitni mote toma. þat er heimstexno vitni oc þing- stexno vitni. kuodu³² uitni³³ oc naudzyniar uitni.³⁴ forsagnar vitni oc þau vitni er menn bera om deilld manna [at samfundum³⁵ [eða lirtium.³⁶ Þeir menn sem i logrettu eru neyndir skolu doma [log om³⁷ þau mal oll er þingat eru skotin [at

Jvfr. Cap. 4. G. 59. F. I. 2. Hk. 3. Jb. I. 4.

¹⁾ [sitia þing — Gp. [sitia þar — Bc. ²⁾ [mytilli — Gs. [mytlu — Gh. Fe, e. [þeirri storflo — Bb. [þeirri meflo — Bl. ³⁾ bol — Ed. ⁴⁾ ganga — fl. ⁵⁾ [optare — Bh. ⁶⁾ en logmaðr vil logbot tesa meðan — Ef. ⁷⁾ Istf. "En logmaðr" &c. har Bc: En [a en eigi tómr til logretto [sem mælt er seðr halzre mort silzrs. ⁸⁾ dryft — Gd. Ff. Bb, h. morgendrydiu — Bf. ⁹⁾ [eigi — Gl. ¹⁰⁾ uppreifn, uppreino, uppreifn, uppreinfn — forskjellige. ¹¹⁾ [þui are — Fe. ¹²⁾ hueriu — Ff. ¹³⁾ læra — fl. ¹⁴⁾ a srofto: þingi — Fa, c, e. a Eibzjapingi — Ee, f. a Borgarþingi — Ba, h, l. a togþingi — Gf, l. Bb, c, d, e. D. a l. þingi — Gs. a . . . þingi — mgl. fl. ¹⁵⁾ [adru vis — Bf. [til annars — fl. ¹⁶⁾ uppnemr — fl. ¹⁷⁾ tonongomenn — Fe. ¹⁸⁾ þat — de fl. ¹⁹⁾ [honom bere til nauðsynar arende — Gm. [han g. naudsynia sinna — fl. [þeir g. at naudsynium — Fa. ²⁰⁾ [vttan orloz of vt um uebond — Bc. [vttan arende — Ed. ²¹⁾ [i annan stab — Fe. ²²⁾ innan — Bk. ²³⁾ brat — Fe. ²⁴⁾ logmaðr eða logr. mem — Gp. ²⁵⁾ [eigi eða naudulegha — Gh. [naudligha — Gp. Ed. Bl. [eigi — fl. [varla — Bc. [i vanlega — Ff. ²⁶⁾ doma of gornma — Fe. ²⁷⁾ uib tonong — tilf. Ee. ²⁸⁾ Ingen Overakr. eller Capitelsafdeling i Gb, n, p. Fe, e. Ee, f. Bb, l. ²⁹⁾ lagum — Ed. Bf. ³⁰⁾ vggir — de fl. nggir — Ff. hggir — Gg. hggir — Fa. Ed. Bf. ber — Ge, h, s. hggir — Gm. lattr — Eb. ³¹⁾ eigi — mgl. fl. Bb. ³²⁾ Her ophører Lacunen i Gl. ³³⁾ t. vitni — mgl. Bf. ³⁴⁾ ex vitnat verðr (er) undir mann, at — tilf. fl. ³⁵⁾ [oc samfundir — Eb. D. ³⁶⁾ [mgl. i de Övr. undt. Gb. Hele Stykket fra Capitlets Begynd. mgl. Gn, p. Fe, e. Ee, f. Bb, l, ogsaa i Gb, men er her m. smt. cura. H. tilf. i Marg., tilligemed Overakr. "piorða capit." ellers er i Texten selv ingen opr. Afdeling. I Fe tilf. Stykket ved Capitlets Ende ³⁷⁾ [at lagum — Gm. [eptir lagum — Ed.

þingstöfum rettum¹ oc þar eru rettliga² fram boren.³ þau mal skal fyrst droma er til logðingis⁴ eru logð [eptir þui sem⁵ bof uattar⁶ at⁷ storfst eru. Eptir þat þau er þangat eru steynd.⁸ oc um oll þau mal er menn leggja hendr sínar saman xirir uattum .ij. ex [þat uitni læmr⁹ fram a þingi. En allt þat sem logbof skilr¹⁰ eigi¹¹ or.¹² þa skal þat hafa or hueriu male sem¹³ [logmadr oc¹⁴ logrettu menn¹⁵ verða aller a eitt satter. En ex þa skil a.¹⁶ þa rade logmadr oc þeir sem með honum samþydia. nema tonunge [með hinna stynsamaztu¹⁷ manna rade¹⁸ litizt annat logligra.¹⁹

Allir menn skola i gridum fara til Gula þings.

- 5 vj. Allir menn þeir sem i Gula þings²⁰ for²¹ eru neyndir stolu i gridum vera huer²² uidr annan þar til er þeir toma aptr²³ til heimilis síns. En ex einn huer gengr a þessi grid sua at hann uegr mann eða sérer lemftrar farom þa heyr þa xirirgort þe oc xridi²⁴ lande oc lausum oyri oc tome alldri i land aptr.²⁵ En ex menn verða særdir [a logðingi²⁶ eða þa einnhuern annan olut ex manna uoldum [oc uilia.²⁷ þa uegs²⁸ rettr þeirra at hælmingi²⁹ en tonungi .viij. ertogar oc .xiij. mertr.³⁰ Sua oc ex menn bera uapn a logðing³¹ eða i laupange³² þa gjaalde [halza mort.³³ oc late³⁴ uapn sinn nema hann þare til þoar eða þra eða eigi þar uand: ræde at hann þurzi at bera.³⁵ þa bere hann með lönxi tonungs umboðs manz.³⁶ eigi tonungr [holz uapn oc halza sektena.³⁷ en þing menn halzt. þui at i allum stodum hoxer monnum at gæta spektar oc sidsemdar. en þo eintanliga [i þessom stodum mest sem til spektar oc sidsemdar³⁸ eru skipadir³⁹ ex anduerðu oc xlestum uerdr

Jvfr. Cap. 5. F. I. 5. V. 46. Hk. 4, 5. Jb. I. 5.

¹) [mgl. — de fl. ²) loglega — de fl. ³) eptir þui [f. bot metir — tilf. Gm. e. þ. [f. b. segir — tilf. Gp. ⁴) log: manz er stoten of til logþingis — Gp. ⁵) [ot — fl. ⁶) segir — de fl. ⁷) of — fl. ⁸) stoten eða steynd — Gp. [þiðan þau [þar verða upp boren oc [mafi ero — tilf. Gh. at storfst &c. — mgl. fl. ⁹) [þeir toma — Bb. ¹⁰) skilr — fl. ¹¹) skilvitlegha — tilf. Ea, e. skilvitlegha — Bd, e. ¹²) or — mgl. de fl. ¹³) litizt þyðir ex — tilf. Ge. ¹⁴) [mgl. — fl. ¹⁵) [þeir — fl. ¹⁶) um eithuert mat — tilf. Ge. ¹⁷) bæistu — Gm. bæstra — Bf. vitrazto — Fa. bostu — Gp. Her ophörer Lacunen i Gk. ¹⁸) [oc hinum stynf. monnum með honum — Bb. ¹⁹) sannare ((annara) fl. sannare of (eða) logteghra — fl. ²⁰) frostopings — Fa, c, e. Eðizguapings — Ea, f. Borgapings — Ba, b, h, k, l. N:tings — Gs. logþingis — fl. ²¹) logum of for — Fa. Gp. ²²) Her begynder Ge, men förste Side er næsten ulæselig. ²³) heim eller heim aptr — de fl. ²⁴) i — tilf. fl. ²⁵) nema hann bere herfaghu þa sem man vili eighi adr — tilf. Ef. ²⁶) [a Gulaþingi — Gb, c, d, e, h, i, l, m, n, p, q. [a frostopingi — Fa, c, e. [a Eðizguapingi — Ef. [a Borgapingi — Ba, b, h, k, l. [a N: tingi — Gs. [þingi — Bf. [i Gulaþings for eða a þingi — Gt. ²⁷) [at uilia þess er gærði — Ea. ²⁸) ongt — de fl. ²⁹) er xyrir stendum of farfautum verða — tilf. Gm. Ea, c. ³⁰) en tgi &c. — mgl. fl. ³¹) a Gulaþing — Gb, c, d, e, h, i, l, m, n, p, q. a frostopingi — Fa. a frostopingi eða a Dyrþapingi — Fe, c. a Borgarþing — Ba, b, h, k. a N: ting — Gs. a þingi sem er logþingi — D. ³²) eða i t. — mgl. de fl. ³³) (mort — Fe. Bb, e. [xiij. aura — Fe. [tge .ij. aura of þingmonnum .ij. aura — Gg. tonungi — tilf. Gg. f, h, i, k, t. Ff. Eb, d, e, f. Ba, d, e, f, h, k. D. ³⁴) missi — fl. ³⁵) uapn — tilf. Ge. verdr — tilf. Fe. ³⁶) nema hann &c. — mgl. de fl. ³⁷) [ij. aura — Gm. [haptr — Bc. [holz uapnen — Gg. ³⁸) stynsemdar — de fl., ogsaa Var. i Ea. ³⁹) set — Bf.

mestr¹ stæde at ez nofof sterft i.² hueruitna þar sem menn verða uittir a logðingi.³ þa a þat ze halzt tonungr en [halzt laugunautar.⁴ vttan þegnigildi oc xridbrot.⁵ þat a tonungr einn. En oðl þingviti er til þalla oc eigi greiðazt [a þui þingi⁶ þa ðome logðingis menn at greiðizt at⁷ adru logðingi⁸ [oc tate uid þyflu menn oc þore til⁹ logðingis.¹⁰ En þeir er þetta greiða eigi þirir þriozsto safir þa se þeim sealz: steynt til nefta¹¹ logðingis¹² oc suare¹³ þar settum¹⁴ oc domroðom¹⁵ ez þa greiðizt¹⁶ eigi oc haxe þann hælming¹⁷ er¹⁸ þingmenn eigu¹⁹ til þeirra luta er tonungr leggr ræð a.²⁰ Nu ez madr ryrr dom þann er ðomdr er a logðingi²¹ [oc uapna²² taf er at att²³ innan logretto²⁴ oc vttan.²⁵ þa er sa sedr .iiij. morfum silzre [uid tonung²⁶ [er dom ryrr²⁷ en morf uid [sakar abera.²⁸ þui skal oc þyflu madr huer lyfa a logðingi²⁹ huerfu margir mandraparar³⁰ eða adrer udada menn vordu³¹ i hana þyflu [a nestom .xij. manaðom³² oc segi [stíl a³³ um³⁴ [uogt oc izirlit þeirra³⁵ [er hinum urðu at stæða.³⁶ at þeir mætte³⁷ þui hælldr tendir verða [at lifændom³⁸ huar sem þeir kunnu þram at toma.³⁹

En ez annar huar þyrr a lut sinn þa er þeir koma heim.⁴⁰

vij. ⁴¹En ez annar huar⁴² þyrr⁴³ a lut sinn þa er [mal⁴⁴ læmr heim⁴⁵ i 6

Jvfr. Cap. 6. F. V. 46. Hk. 5. Jb. I. 6.

¹) mestr — mgl. fl. ²) bræstr a — Bf. Herefter nyt Cap. i Gc, h. Fe. ³) Gulapingi — Gb, d, e, f (dog rettet med en nyere H. til frostþingi) h, i, l, m, n, p, q, t. frostþingi — Fa, e. Æidzþingi — Ee. Borgarþingi — Ba, b, k, l. N:tingi — Gs. ⁴) [logmadr halzt of logrettomen allir — Bc. [halzt þing: mena — Ge, h, m, s, t. Fa. [h. logm. of logretto menn — Gi. ⁵) xridtaup — fl. ⁶) [þar — Bh. [a adru þingi — Bc. ⁷) a — de fl. ⁸) Gulapingi — Gd, e, h, i, l, n, p, q, t. frostþingi — Fa. Borgarþingi — Ba, k. þingi — Ff. Ee. Bb, l. sunni — Gm. ⁹) nefta — tilf. Ba, f, k. ¹⁰) Gulapinghe — Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t. frostþinghe — Fe. Borgarþinghe — Ba, b, k, l. N:tinghe — Gs. þinghe — Fa. of tate &c. — mgl. Bh. Letf. En oðl þingviti . . . logðingis har Ef: En hueruitni um þingviti ðome þingmen oc gelbi annat [umar með domroð ez þa giællz eighi; dog indskydes det foran "hueruitna þar." ¹¹) nefta — mgl. Gn, p. Fe. Bf. ¹²) Gulapinghe — Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t. frostþinghe — Fa, e. Æidzþinghe — Ee, c, d. Borgarþinghe — Ba, b, k, l. N:tinghe — Gs. þinghe — Fa. ¹³) sate — Fe. ¹⁴) satum — Ge, h, l, p. [otnom — Fe. ¹⁵) domorum — Gd. ¹⁶) gridizt — Fe. oftere. ¹⁷) lut — fl. ¹⁸) þann hælming tonungr, en — Eb. ¹⁹) liota — Gm. ²⁰) Hele Stykket "hueruitna þar" &c. — mgl. i Gc. Fe. En þeir er þetta &c. — mgl. Ef. Nyt Cap. i Gc, e, h, t. Fe. Ee. Bh. ²¹) Gulapingi — Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t. frostþingi — Fa, c. Æidzþingi — Ee. Borgarþingi — Ba, b, k, l. N:tingi — Gs. ²²) toza — Gd, l, m. Fe. ²³) [með vaxna tate — Ef. ²⁴) vebanda — de fl. ²⁵) oc vttan — mgl. Bh. ²⁶) [mgl. — Gk. Bd, e. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) [satunauta — Fe. Nu ez madr &c. — mgl. Fe. en morf . . . [sakarabera — mgl. Ef, som derimod tilföier: oc halde dom sem mælt er. Nu vill han eighi dom halda. þa stulu men halda oc stæzna honum þingh. oc gera hann viflægan nema hann gelbi stilt sem þomt var. ²⁹) Gulapingi — Gd, e, h, l, m, n, p, q, t. frostþingi — Fa. Borgarþingi — Ba, k. N:tingi — Gs. huerio þingi — Bb. þingi — Gi. ³⁰) manndrapar — Gd. manndrapamenn — Ge. menn — Gn, p. Ee, f. ³¹) voru ætteinir — Gn, p. Ee, f. ³²) [um þa tolgmanada — Bh. ³³) [til — Gi. ³⁴) [mgl. Ba, k. ³⁵) [a uogt mata þeira. oc iuir lut — Gm. ³⁶) [mgl. Ba, k. ³⁷) megi — de fl. ³⁸) [mgl. — fl. ³⁹) i landeno — tilf. Ba, k. Stykket "þui skal oc þyflumadr . . . þram at toma. — mgl. Gc. Fe, e. ⁴⁰) Ingen Capitelaafd. eller Overskr. i Gc. Fe. Ee. Bh. ⁴¹) Begynd. af fig. Cap.: Sua er of mælt . . . þyflu varo. — indskydes her, istedetf. senere, af Gb, c, n, p. Fe, e. Ee, f. Bb, h, l. Efter "þeirra .iiij." bygger en Lacune i Fe, der vedvarer til i Thgfb. B. Cap. 12. ⁴²) annartueggia — fl. ⁴³) tæter — Gm. ⁴⁴) lito — Ee. ⁴⁵) þan — Bb. ⁴⁶) [þeir toma heim — fl.

herað oc tallar rangt upp boret xirir [logretto menn.¹ þa skal² þo eigi dome brigða sektar laust. En hann ma steyna honum nestu ar eptir er mal a uid hann til logdingis.³ oc haxe þa huartueggia sitt mal uppi. En eð mal rognizt [með sama hælte oc xyr. þa haxe þa kostnað sinn halzu aulinn af hinum⁴ er ylxði⁵ hann til rangs mals. oc sorte þat sem adrar xear solner.⁶ Þroxazt oc sua at hinn haxe rangt [upp boret⁷ xirir logretto monnum er xyrri domdezt malit oc domizt þa hinum.⁸ þa tale þa kostnað sinn halzu aulin⁹ [en tonungr mort silxrs oc sorte [sem adr uattar.¹⁰ Of sua skal hueruitna þar sem logmadr oc adrer stynsamir mehn¹¹ sea at menn uerða axlaga¹² oc rangliga sotter oc til laga¹³ steyndir¹⁴ [eða þing steynor.¹⁵ eða adrar laga solner¹⁶ oc domezt honum huarle ze¹⁷ ne eidar. [nema þa er sotte sueri¹⁸ xirir eins eidi at hann hugðizt¹⁹ eptir retto male²⁰ solia.²¹

Um syflu manna þing.²²

7 viij. Sva er oc mælt at syflu menn stolu þing eiga innan þeirra .iij. uitna²³ er þeir koma heim af logdingi.²⁴ oc hyst þui xirir monnum sem talat var a logdingi.²⁵ oc eintanliga huer²⁶ alyft a þeirra mal zell er ör hans syflu varu.²⁷ Nu skal oc syflu madr þui lysa a þingi.²⁸ at logdingi skal uppi uera huert sumar [at Botolxrs uafu.²⁹ þa skal oc þui lysa³⁰ at menn stolu eigi tala þa menn i bngðir til sinn er laupa austan eða uestan. nordan eða sunnan. nema þeir uit³¹ stit a³² [at þeir eru stila menn.³³ þui at stilir menn eru þui uaner at vera [notoro list³⁴ einu uetr eða tua [eða þria³⁵ oc hylia³⁶ sit sua uid menn.³⁷ Sidan stiliazt þeir eigi bætr uidr en annat huart stæla ze manna eða laupa brot með husprorym³⁸ manna³⁹

Jvfr. Cap. 7. Jb. I. 7.

¹) [logmanni of logrettomonnum — *fl.* ²) skal hann — *Gk. Be.* ³) Gulapings — *Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t.* *frostþings* — *Fa, e.* *Æidizsiuapings* — *Ea, c.* *Borgarþings* — *Ba, b, h, k, l.* ⁴) af hinum — mgl. *Gk. Bd.* ⁵) yxði — *Gm.* *yxði* — *Ba, k.* *zlxði* — *Gg.* ⁶) of sorte &c. — mgl. *Ee.* *en mel* totum i kaupange — tilf. *Gb* i Marg. m. s. H. og Indsk. Tegn. ⁷) [xult — *fl.* ⁸) oðrum — *fl.* ⁹) halzu aulin — mgl. *Bh.* *af hinum er ylxði &c.* — mgl. *Gf.* ¹⁰) [þat sem adrar xear solner — *Ee.* ¹¹) logmadr oc [stlumenn — *Bh.* ¹²) axlaga — *fl.* *axlaga* — *Gi.* ¹³) logmanz — *Bb, h.* ¹⁴) eðs talsttir i kaupange — tilf. *Gb* i Marg. ¹⁵) [huert sem (er) þat er (helbr) til logmanz eða þingsteynor — *fl.* ¹⁶) laga steynor — *fl.* ¹⁷) domr — *Ee.* ¹⁸) [vare — *Ea.* [þeim er sotti. sueri — *Bf.* ¹⁹) þottez — *Gk, p.* ²⁰) logmale — *Gh.* ²¹) Fra "eða þingsteynor" — mgl. *Fe. Ef. Bh.* ²²) (þer [.) at syflu m. stulu þing eigha oc [sja hual talat var a logþingi. oc um ifotz menn (stunnigha). — Ovskr. *Gk. Be.* *Ingen* Ovskr. eller Cap. Afd. i *Gb, c, d, n, p. Fe. Ee, f. Bb, h, l.* ²³) natfa — *Gl.* ²⁴) Gulapingi — *Ge* ²⁵) Gulapingi — *Ge, h, n, p.* *frostþingi* — *Fe.* *Æidizapingi* — *Ee.* *Borghapingi* — *Bl.* *ti. tingi* — *Gs* ²⁶) huat — *de fl.* ²⁷) Stykket "Sva er oc . . . varu" staar, istf. her, foran "En eð annarhu. xyr" i foreg Capitel — *Gb, c, n, p. Fe, e. Ee, f. Bb, h, l.* ²⁸) a þingi — mgl. i alle de övriga, undt. *Gb, c.* ²⁹) [at Bot. mello — *Gp. Ed.* [hulvum manade x. Jonsmello — *Fe.* [at þetarsuafu — *Ba, k,* opr., men rettet i *Ba* m. H. fra 16de Aarb. til "[önnebdagen nest esther trettende dagh jole," og "ðar" istf. "sumar;" i *Bk* m. nyere H. forandret til at Botulz vato. [at þetre vato — *Bb.* [mgl. — *Bh, l.* ³⁰) Fra a þingi — mgl. *Bf.* ³¹) þet uitir — *Gm.* ³²) stit a — mgl. *de fl.* ³³) [mgl. — *Gk. Be.* ³⁴) [notoro listir — *Gk. Ea. Bc, d, e. D.* [i notorum stað — *Ge.* [notoro nstir — *Eb.* [mgl. — *Fe.* ³⁵) [mgl. — *fl.* ³⁶) hylia — *Ef.* ³⁷) oc hylia &c. — mgl. *Bd.* ³⁸) eiginum tonum — *fl.* ³⁹) dottrom — tilf. *Bb.*

æða þrendlonom æða gera onnur uand uerf. En huer sem adruuis tefr. þa sedizt mort¹ silxrs luid tonung² ex hinn þroxazt at illum³ manne.⁴

Um þa doma er settir eru um niga zerdir oc þeirra kuenna legord er menn eiga uig um.

ix. Alla þa doma er um mandraps⁵ uiga zerdir⁶ skal setia æða um þeirra kuenna legord er menn eiga uigh um oc⁷ xirir eigu at toma full manz giosld æða halx.⁸ þa skal þa med logum⁹ setia [oc gridum¹⁰ til xyrsta salo. En sa er ryx dom logsamdan¹¹ xirir sal æða at xyrstum salum [naudsynia laust.¹² þa gengr sa a grid sin oc er trygroxe¹³ oc hefir xirir gort ze oc xridi.¹⁴ En þær eru naudsyniar¹⁵ þess er reida a. er madr er annat huart¹⁶ siutr æða sar æða [einar hueriar þær¹⁷ stornaudsyniar er goder menn bera uitni um at hann matte eigi til toma¹⁸ i eindaga. [En late þat xyrsta sal xram toma¹⁹ innan þess sama²⁰ manadar oc xlyti heim til hans oc se bodit med uattom .ij. en hinn tale þar uid æða hans umbods madr. nema sa uili indælla gera honum er tale skal. En um oll þau²¹ mal er menn setia [laga doma²² millum²³ sinn. þa er sa sedr mort silxrs vidr safar abera er þann dom ryx. oc hallda dom sem adr. en tonungi .iiij. mortum silxrs. oc soke tonungs²⁴ slysumadr²⁵ huarum tueggia til handa. oc tale hann²⁶ xyrst skulld sina upp sua sem domer domde. En sett huarstueggia se sidan stipt eptir xear mægne ex eigi uinzt til huarstueggia. En ex hann uil²⁷ eigi dom hallda þa skal slysu madr honum þing stexna oc gera²⁸ hann utlegan nema hann gialde²⁹ slitt upp sem nu er mællt.

Um laga stexnor.³⁰

x. Hueruitna þar sem menn stolu³¹ gera laga stexnor [manna³² a þingi æða heima³³ til logmanz³⁴ þa skal gera halx³⁵ manadar stexnu innan xyltis³⁶ oc vli:

Jvfr. Cap. 8. F. V. 46. Hk. 6. Jb. I. 8. Cap. 9. Jb. I. 9.

¹) halxre mort — Gk. .iiij mortum — Fe. ²) [mgl. — Gk. Bd, e. ³) vandum — Ec. ⁴) ex hinn &c. — mgl. Gc. ⁵) mandraps — mgl. i de Övr. Tilf. over L. m. smt. crs. H. Gb. ⁶) vigaxerti — Gd, m, s. vigaxerbi — de Övr. ⁷) menn eiga vig um &c. — mgl. i alle de övr. undt. Gb, c. ⁸) at logum — tilf. fl. samt Var. i Ea. ⁹) gridum — Bd, f. ¹⁰) [mgl. — Bd, f. ¹¹) logmanz — Ba. logsegðan — fl. ¹²) [mgl. — de fl. ¹³) trygroxe — Gi. ¹⁴) (i) lande of lausum oþri — tilf. fl. ¹⁵) naudsynar — Ba oftere. ¹⁶) annathuart — mgl. de fl. ¹⁷) [aðrar þær — fl. ¹⁸) tomazt — Gd, p. ¹⁹) [En þat xyrsta sal skal xramtoma — de fl. ²⁰) halx — Gk. Eb. Bd. xyrsta — fl. ²¹) oll onnur — de fl. ²²) [saal. Gb. [doma — Bf, h. [logdoma — de Övr. ²³) millum manna æða — Ge, h, s. mædal manna æða millum — Fe. ²⁴) tonungs — mgl. de fl. ²⁵) tonungs umbodsmadr — Gn, p, q, s. Ef. ²⁶) hann — de fl. ²⁷) enn — tilf. de fl. ²⁸) leggie — Gk. ²⁹) halde — Bh. ³⁰) I Gc mgl. saavul dette som de to næstfg. Capitler, og det sidste "Nu ex madr xer" o. s. v. staar uden Afsl. og Overskr. a Forts. af foreg. Cap. — I Ef staar ligeledes "Nu ex madr . . . logmanz stænt" som umiddelbar Forts. af foregaende Cap., men det Mellemkommende følger derefter. I Ea udgjör ligeledes "Nu ex madr . . . stænt" slutningen af foreg. Cap., men det Mellemkommende findes i Kjöbebolken, saaledes at Stykkerne "Hueruitna þar . . . uidermælis er hu. m. verdr" samt "En huer sem logmanz . . . xpir logen sipadr" udgjör Cap. .iiij. og "U þessum timum . . . rettir stænu timar" Cap. .iiij. ³¹) stolu — mgl. de fl. ³²) manne — de fl. ³³) heiman — fl. ³⁴) [þa þingi manne til logmanz æða heima — Fe. ³⁵) honum — Fe. ³⁶) herabz — Ec.

an¹ þjórðungs.² Manaðar steynu vttan þyllis³ oc innan⁴ laga vara. Þueggia manada steynu [innan landz⁵ [oc vttan laga uara.⁶ Toltz manada steynu ex madr er vttan landz.⁷ En erzingi skal male⁸ suara eða hans⁹ umbods madr ex hann er¹⁰ vttan landz.¹¹ Nu er erzingi stjúlðr at gera honum bod¹² ælligr þingmenn ex eigi er erzingi til¹³ a þingi.¹⁴ þui at¹⁵ [uidrs mælis¹⁶ er huer madr uerdr.¹⁷

Mer til logmanz skal steyna.¹⁸

- 10 xj. A þessom tidum¹⁹ skal eigi til logmanz steyna. þra Marie messo i þastu oc þo at hana here nere²⁰ þastum. þa skal þo eigi steyna [sidar en halzum manade þirir²¹ þastar oc framman til hallwardar messo.²² þra Seliu manna uotu²³ oc framman til þross messo um haustid. Eigi ner²⁴ iolom en steyndr megri vera þirir stundar²⁵ sakir .iij. nætr hia logmanni. oc heim tona²⁶ at iolom²⁷ at þoru uæðri. Engi²⁸ skal steyna um iol. en adrer timar en nu eru vndan stildir eru retter til steynu. En huer sem logmanz orsturd ryzr [þorþalla laust²⁹ sedr .iij. mortum silzrs uidr tonung.³⁰

Ex manni uerdr steynt til logmanz.³¹

- 11 xij. Nu þar sem sa steynir manni er logligt mal hezir a hendi³² honum til logmanz med rettre laga steyno eða [logligr³³ umbods madr.³⁴ þa sedizt sa er steynt uar ex hann kemr eigi þorþallalaust mort silzrs uidr tonung.³⁵ En ex steyndr kemr en steynande eigi. þa sedizt hann [stifu sem hin er steynt var³⁶ uidr tonung.³⁷ nema logligar naudþyniar haxe honum bannat eða umbods madr hans tome eða se þar þirir i retta laga steynu. Nu sa sem zellzt at male þa hallde allt þat sem logmadr hezir stilt þeirra millum³⁸ oc gialde³⁹ toftnad [halzo autinn⁴⁰ þeim sem mal sagðezt.

¹) vttan — mgl. fl, hvoribl. Ea, men tilf. her i Var. ²) rapo — Ee. ³) heradz — Ee. ⁴) innan þjórðungs — Ee. ⁵) [vttan þyllis — Gi. ⁶) [mgl. — Fe. Þueggia . . . uara. — mgl. Ee. ⁷) Toltz . . . landz. — mgl. Fe, f. ⁸) hans — tilf. de fl. ⁹) hans — mgl. de fl. ¹⁰) tilf. Ex hin er — tilf. Gm, q. ¹¹) En erzingi &c. — mgl. fl. ¹²) ex hin er vttan landz — tilf. Bb. ¹³) til — mgl. de fl. ¹⁴) ex eigi &c. — mgl. Gm. ¹⁵) þuiat — mgl. de fl. ¹⁶) [uidrmælis — de Övr. ¹⁷) þuiat &c. — mgl. fl. ¹⁸) þirir sinu at haxe — tilf. Gd, t. at haxe þirir (er — tilf. Fa. at haxe — tilf. Gs. ¹⁹) Ingen Overskr. eller Cap. Afd. i Gf, k, p, s. Ff. Eb, d. Ba, b, c, d, e, f, k, l. D. ²⁰) timum — de Övr. Her ophör Lacunen i Fb. ²¹) ner — Gb og de Övr. ²²) æftir — Gb. Her begynder en Lacune af eet Blad i Be. ophörer i Chrb. Cap. 1. ²³) uafu — fl. ²⁴) morffo — de fl. ²⁵) nermeir — fl. ²⁶) mala — Bc. ²⁷) tomen — Bk. Var. i Ea. ²⁸) iolu eptni — Bk. ²⁹) Eigi — de fl. ³⁰) [mgl. — fl. ³¹) of mort f. vid satar abera of gietdi toftnad med halzu autin ex mal røgnidiz med sama hette og þyr — tilf. Ee. Stykket "En huer . . . tonung." — udelades her, men indskydes nedenfor, foran "Nu stj. = madr male sinu" — Ef. ³²) Ingen Ovskr. eller Cap. Afd. i Gd, e, f, k, i, k, l, m, n, p, q, s, t. Fa, e, f. Ea, b, c, d, e, f. Ba, b, c, d, f, k, k, l. D. ³³) hendr — de fl. ³⁴) hans zulltomen — de fl. ³⁵) [hans toftlegum umbodsmanne — Fb, f. ³⁶) Fra Cap.s Beg. og hid — mgl. Fe. ³⁷) [stifu sem steyndr ex hann tome eigi — Fa. [mort f. — Bb, f, k. ³⁸) uid tonung — mgl. fl. ³⁹) þeirra millum — mgl. Bf. þyrfta sinni — tilf. Gm. ⁴⁰) hallde — Gd. ⁴¹) [mgl. — Fb. Ba, men tilskrevet i denne m. H. fra 15de Aarh. [tilf. over L. m. smt. crs. H. Gb.

allan þann sem hann heyrde xirir þessu¹ síðan logmaðr flípaðe² [xyrsta sinni³ millum þeirra.⁴ Nu stýtr maðr male sínu vndan logmanni oc til logðingis.⁵ þa ranjsale [logretto menn invirdiliga þat mal. oc þo at þeim synizt⁶ allum⁷ þa orsturdur eigi logligr er logmaðr heyrir sagt þa skolu þeir eigi þo⁸ riuxa logmanz orsturd.⁹ en rita skolu þeir til konungs hual þeim þidir¹⁰ sannare¹¹ i þui male. oc flit ranjsal [em þeir haza þrammaft¹² at¹³ þroxat. þui at þann orsturd sem logmaðr ueitir ma mgi maðr riuxa [nema konung¹⁴ se at¹⁵ logbol uar uatte mote. eða¹⁶ konungr [salzr se annat sannare með uitra manna samðykt.¹⁷ þui at hann er ixir login flípaðr.¹⁸

Ex maðr xer eigi rettyndi sin i bygðum heima.¹⁹

Nu ex maðr²⁰ xer eigi rettyndi sin i bygðum heima eða²¹ xirir logmanne. þa 12
flal safar aberi stexna honum til logðingis²² er hann xer eigi rett ax.²³ oc ex hann heyrir til þess sanlæg uitni²⁴ at hann heyrir þeim þangat²⁵ stexnt [er mal a uid hann.²⁶ oc þat annat at mal haxe sua xarit²⁷ sem hann heyrir hermt. þa skolu þingmenn²⁸ doma þat mal at loggullu²⁹ huart sem uid³⁰ eru bader eða þa einn er þram bær oc³¹ logmanni³² oc logrettu monnum þidir [xirir bita.³³ nema hinum er stexnt var banne³⁴ xull naubðsyn oc sua þo at heima³⁵ se til logmanz stexnt.³⁶

Jvfr. Cap. 12. Hk. 6.

¹) þui male eller þessu male — *de fl.* ²) flitðe eller flitade — *de fl.* ³) [i xyrstu — *Gl.* ⁴) Fra "flíðun logmaðr" — *mgl. Bf. h.* Her indskyder *Ff* Stykket "En hvar sem logmanz . . . konung." Nyt Cap. begynder i *Gd. Ba.* ⁵) Gufapíngis — *Gd, i, m, n, q, t.* Frostopíngis — *Fa, b.* Borgapíngis — *Ba, b, k, l.* Alþíngis — *Gh, s. Fe.* logþíngis manna — *Bc.* þíngis — *Ee,* hvor dog en anden H. har tilskrevet "alþíngis." ⁶) litizt — *Gd, h, s. Ef.* ⁷) allum — *mgl. fl.* ⁸) þo — *mgl. de fl.* ⁹) logm. dom — *Gl.* ¹⁰) litzt — *de fl.* ¹¹) sannast — *de fl.* ¹²) sannast — *de fl.* ¹³) at — *mgl. de fl.* ¹⁴) salzr — *tilf. Ff. Eb, f.* ¹⁵) atspurdur eða — *Ge, h.* ¹⁶) [þui at logbol uar mætir mote. nema — *Gb* oprindelig, siden med smt. *cra. H.* rettet og tilf. i *Mrg. som i Ga.* ¹⁷) samþykt of rade — *Ef.* rade — *fl.* tilfaghu — *Bf.* ¹⁸) þuiat . . . flípaðr. — *mgl. Fe.* ¹⁹) Ingen Ovskr. eller Cap. Afd. i *Gb, c, f, h, n, p, q, s. Fa, b, f. Ea, b, c, d, e, f. Ba, b, c, d, f, h, l. D.* ²⁰) han — *Ee, f.* ²¹) Her begynder en *Lacune* i *Gh,* ophører i *Chrb. C. 12.* ²²) Gulaþíngis — *Gb, c, e, h, i, l, m, p.* Frostopíngis — *Fa, b, e.* þíngis Æidziua — *Ef.* næsta Borgapíngis — *Ba.* Borgapíngis — *Bb, k.* Alþíngis — *Gs.* þíngis — *Gd, p.* ²³) "er hann . . . rett ax. — *mgl. Ba, k;* men tilf. i *Ba, m. Mrg. H.* fra 15de Aarh. ²⁴) Her ophører *Lacunen* i *Fe.* ²⁵) till Æidziua þíngis — *Ef.* ²⁶) [mgl. — *Gd, l. Bd.* ²⁷) þram xarit — *Ed. Ba, d, f, h, k.* ²⁸) logþíngismenn — *Ef.* ²⁹) loghum — *Bb, l.* iangullu (Var. loghullu) — *Ea.* ³⁰) ner eller hia — *de fl.* ³¹) flal þen sit mal hana er — *tilf. Bf.* ³²) logmonnum — *Gc. Fe.* ³³) [rettare hana — *Bf.* [sannare hana — *Bh.* ³⁴) bereft — *Bk.* ³⁵) heiman — *Bf, h, k.* ³⁶) þo at hinn se til logmanz stexndr — *Gp.*

II. Kristins dómshólf.¹

- i. Um trífílliga trú rétta.
- ii. Um iðrðob konunga og biskups og þeirra völd.
- iii. Um þáls konunga.
- iiii. At einn skal konungr vera at Noregi og súa at Skotlandum.
- v. Um Noregs konunga erð með xiiij. greinum.
- vi. Um þat huer konungr skal vera at Noregi ef þa er engi til er i konunga erð stendr.
- vii. Um doktor eða sunar doktor.
- viii. Um heit konunga.
- ix. Um eib hertuga eða iallz.
- x. Um eib barruna.
- xi. Um logmannz eib.
- xii. Um bonda eib.

Her heyr kristins dómshólf.²

- 1 i. Þat er upphaf laga vara Gula þings manna³ sem upphaf er allra godra lita at ver skolum hallda og hafa trífílliga trú. Ver skolum⁴ trúa a gud þadur allvöldanda skapara himins og iardar. Ver skolum trúa a uarn drottin Jhesum Christum hans einta⁵ son er getin⁶ er af trapte heilags anda og foddur af Mariu mör. þindr undir þilaz völdu krossfest. dögddr og grazen. steig⁷ niðr til hæluitis [at lönfa⁸ þedan alla sina uini.⁹ þridia dag¹⁰ eptir er hann uar dögddr i sinum mandome [ostaddum sinum guddome¹¹ reis hann upp af dauda og var síðan með lærefueinum sinum xl. daga þra [pastadegi og¹² til [upstighningar daga.¹³ og steig þa til himna upp og þedan skal hann tóma a efsta degi þessa heims at dómra huern eptir sinum uerðleika. Ver skolum trúa a hælga anda at hann er sannr gud sem þadir og soner [oc þær þriar stílningar er einn gud.¹⁴ ver skolum þat allt trúa¹⁵ er tryr oll trífíllag þiob og allra¹⁶ heilagra manna samband og heilog kirkia heyr samdytt adr með obrigðilægri¹⁷ stadfest. ver skolum trúa at syndir þirirlafast i¹⁸ stírn¹⁹ og idran og stípta gang með höllu og blöðu uars [herra Jhesu Christi²⁰ er i messonne hælgaðt með börna halldu. með olmusugerðum og þastum og með²¹ allum adrum [godum

Jvfr. Cap. 1. Hk. 7. Jb. II. 1.

¹) Dette er den stadige Sideoverskr. over Bolken i Ga. ²) Her heyr hin þryfta lut Gulapingsbótar. Ovskr. Bc. I Ed og Es fortsettes Capitelallene i fortløbende Række fra Thingfarebolken. Hele det første Cap. mgl. Ff; hele Christendomsbolken mgl. D. ³) frostþings manna — Fa, b, c, e. Eibþingamanna — Ea, b, c, d, e, f. Þorga (Þorgar) þingamanna — Ba, b, c, f, h, i. Stíðupingamanna — Bd. Þorgapingsmanna opr. men forandret med nyere H. til "Styða þ. manna" — Bk. Ntinga manna — Gs. ⁴) aufer lita. of — tilf. Bk. ⁵) einga — fl. ⁶) eingetinn — Gd. ⁷) þor — de fl. ⁸) [of lönfi — de fl. ⁹) steig . . . vini. — mgl. Ee. ¹⁰) passa — tilf. Gm. ¹¹) [mgl. — Gl, n, p. i sinum mandome &c. — mgl. Fe. ¹²) [pastom — Fe. ¹³) [upstighdaga — Ba. [hælga þorodaga — fl. ¹⁴) [mgl. — Eb. ¹⁵) Her ophörer Lacunen i Be. ¹⁶) allra — mgl. i de Övr. undt. Gb, c. ¹⁷) oumræðilagri — Gi. ¹⁸) með — de fl. ¹⁹) stírn — Bf. ²⁰) [drottins — de fl. er ver skolum hufll — tilf. Fa. ²¹) meintefom og — tilf. Eb.

lutum¹ er menn gera oc hugsa eða mæla.² ver stolum trua at huers manz líkamr er i er lomin heiminn eða toma lan³ til doma⁴ dags skal þa upp rísa. of þæðan ær stolu þeir er illa gerðu oc eigi idradu⁵ með iðrbót þessa heims haza endalausar ózagnad⁶ með ziandanum⁷ oc hans vrendræfum i hæluti. en þeir sem gott haza gort þessa heims stolu þa þa oc haza eilíxan zagnad⁸ með [gudi oc hans⁹ hælgu¹⁰ i himiriki.¹¹

Um iðrbót konungs oc byskups.¹²

ij. Nu ær þu at [guds mistunn¹³ ser¹⁴ til þess mistla¹⁵ hversdagliga¹⁶ 2 þor¹⁷ [vatalulægs¹⁸ lnds oc ymis¹⁹ zioldmennis.²⁰ þa hefir hann stípat sinum tueim pionum at vera augshniliga²¹ hans umboda²² menn um þessa hælga tru oc hans heilag²³ logmal godom monnum til uerndar oc restynða en uandom monnum til ræfingar²⁴ oc reinsanar. Eru²⁵ þessir tueir annar konungr en annar bystúp.²⁶ hefir konungr ær gudi uerallblægt²⁷ uallð til verallbligra lufa. en bystúp andlegt uallð til andlægra lufa. oc a hvar þeirra at styrkia annars²⁸ uallð til rettra mala oc logliga oc kennast uid síl at þeir haza uallð oc iðrbod²⁹ ær sealxum gudi en eigi ær ser. [Oc zirir þu at þeir eru³⁰ guds umboda³¹ menn.³² oc hins annars at þat sea aller menn at þeirra ma [a engan ueg³³ missa. þess hins þridia er sealxur gud uirðist at falla síl þeirra noxnum. þa er sa sanliga i miklum³⁴ haffa uid gud³⁵ er þa styrkir³⁶ eigi [með zultominni³⁷ aft oc rezlu³⁸ til síns uallðs þess er gud hefir þeim til stípat þar sem þeir bæra sua mistla ahvggiu³⁹ zirir allu⁴⁰ landz zollino [oc abhrgð⁴¹ zirir gudi.⁴² allra hælzt⁴³ þar sem [login uatta⁴⁴ með stoddum endi mortum. [sua at huarfe mega hozdingiarner⁴⁵ [ær þeir geyma þessa⁴⁶ [anaudga eða

Jvfr. Cap. 2. Hk. 8. Jb. II. 2.

¹⁾ [godgerningum — Ee. ²⁾ latf. det opr. i sijn &c. har Gf denne Rettelse med rødt Blek, med en H. fra 16de Aarh.: af nad oc mistund guds syre uerðstuldan Jesu Ehristi en ey syri nein vor god uert. ³⁾ skal — Gm, n. Bk, k. ⁴⁾ ózta — Gt. ⁵⁾ idrag — fl. ⁶⁾ annars heims — tilf. Ee. ⁷⁾ ziandom — Ba, f. diozlinum — Gl. Bk. ⁸⁾ Her begynder en Lacune af 1 Bl. i Bk. Ophører Cap. 5. ⁹⁾ [mgl. — Gl. ¹⁰⁾ hæg. monnum — de fl. ¹¹⁾ vltan enda — tilf. Gn. Fa, e. vltan enda Amen — tilf. Fb. æ of æ vltan enda — tilf. Bc. ¹²⁾ Um vatð ts. of ærtiðstups. — Ovskr. Bc. ¹³⁾ [gud — Fc. Bb. ¹⁴⁾ er — Eb, e. er sua mistil. of hon ser — Bc. [æigir — Ff. ¹⁵⁾ mistla — mgl. fl. ¹⁶⁾ uerallæga — Gm, mgl. Gi, m, q. ¹⁷⁾ til þess hversdaglega þess mytta — Eb. ¹⁸⁾ ogoleg — Gm. ¹⁹⁾ omiffiteg — Gm. imiffiteg — Fe, mgl. Ee. ²⁰⁾ [mgl. — Bb. ²¹⁾ audshnilegha — fl. vshnilega — Ed, f. Bf. auduælega — Bb. audmiutlega — Bc. ²²⁾ pionofu — Bc, e. ²³⁾ hælit — Gd, m. ²⁴⁾ ræfstar — Ed. ²⁵⁾ Rettet fra En; alle de Övrige, ogsaa Gb, c, have Eru. ²⁶⁾ ærðijðstap — her og nedenfor Fc. ²⁷⁾ uerallðar — Gp. ²⁸⁾ mal oc — tilf. Eb. ²⁹⁾ umbod — fl. ³⁰⁾ [zirir þu ero þeir — Bf. ³¹⁾ umboda — mgl. Bf. ³²⁾ of hægða anda — tilf. Gp. ³³⁾ [með engu moti — fl. ³⁴⁾ Her begynder en Lacune i Ec; ophører i Landv. B. Cap. 3. ³⁵⁾ uid gud — mgl. Bd. ³⁶⁾ trngguir — Gi. ³⁷⁾ aldre — Bf. ³⁸⁾ [mgl. — fl. ³⁹⁾ abhrgð zirir ahvggiu — Gl. abhrgð — Fa. ⁴⁰⁾ allu — mgl. de fl. ⁴¹⁾ [of abhrgiaz — Gd, s. [akrahællzt — Gl. albhrgð — Gb, c, oftore. ⁴²⁾ oc abhrgð &c. — mgl. Gi. ⁴³⁾ allrahælti — mgl. Gl. ⁴⁴⁾ [boten vattar — Gd. ⁴⁵⁾ [þu at hozdingiar mægo — Bb. ⁴⁶⁾ [mgl. — Bb.

þyngia þollino¹ með ormitilli² agirnd.³ oc at eigi [megi þaufrir⁴ menn syn
höfðingianum⁵ logligrar þegnstýldu þirir þríozsto satir eða flamsynar ouitzstu.⁷

Um þals konunga.

- 3 iij. Nu æz þui at landz þollit állt⁸ a mylla höfðstýldu konunginum⁹ at veita
þa uære þat þarzlegt at menn uarabæzt þa miklu villu þotu¹¹ er mestu lutr þ
þessa landz hezir sua hörmuliga¹² verit blipdath¹³ æz sua at i engu lande
þinnazt dörne til þess. þar sem teinir haza uerit ymisir menn oc kalladir konungar r
liga¹⁴ mote¹⁵ rettom konungum¹⁶ oc lagum hins hælga Olafs konungs oc a
þeim rettyndum¹⁷ er huer bonde uilldi vna¹⁸ [æz adrum¹⁹ um þinar erþdir. þion
opt ualborner menn þeim er [uarla matto²⁰ væra knapar þeirra sem en uat
dagh huart þeir mistu þleiri²¹ odala sinna eða²² hinir²³ sem þeir kalladu kon
sina.²⁴ oc sua [hitt sama²⁵ um manna missunnar.²⁶ Nu at menn þurzi eigi g
ande²⁷ hende²⁸ eða leitande²⁹ eptir³⁰ at þara huer konungr a retliga at ve
Noregi.³¹ þa se þat³² kunnigt allum [Noregs monnum.³³ At Magnus koni
hæonar konungs son³⁴ stadþesti sua oc let i bot setia [a Gulapingi.³⁵ huer at rei
erþdum a at væra Noregs uelldis konungr eptir lagum.³⁶ oc þui iattado oc samb
aller Noregs menn þirir sit oc sitt æzþringi³⁷ með retto þingtale³⁸ at þesse stipan

Jvfr. Cap. 3. Hk. 9. Jb. II. 3.

¹) [anauba e. þyngia þ. — Gd. [anaubga e. þraungua þ. — Gi, p. [anaubga þ. — Fb. Bl. [ana
sina þegna eða þyngia landþollino — Bc. [naubga eða þyngia þ. — Fa, e, Ba. [þyngia þollit —
²) mytilli — fl. ³) æz þeir vilja — tilf. Bb. ⁴) þatunnir — Bk. ⁵) [þa vitfir menn [ó. syniat —
⁶) höfðingium eller höfðingium — de fl. ⁷) Saaledes Gb, c. Fe. de Övr. þauigtu. I Margen ved
Stykke er i Gs tilskrevet med Textens H.: En þesse lutir hönra till villu oc heidens atrunadar &c. — der
hörer til Capitel 3 i K. Magnus's Christenret (see denne). ⁸) állt — mgl. de fl. ⁹) konongdomenom
höfðingium — Eb. ¹⁰) einfaltlega konongdomenom. — tilf. Eb. ¹¹) þotu — mgl. Ee. ¹²) heruitiga-
míot — Gn. mgl. Gp. ¹³) blint — Gm. blindaðr — fl. ¹⁴) rangliga — mgl. Fb, c, f.
¹⁵) rettyndum of — tilf. Ff. Eb. guds lagum, oc — tilf. Bc, d, e. ¹⁶) konunge — de fl. ¹⁷) ret
Gm. Bf. mgl. Fe. ¹⁸) haza of vna — Gp. haza — Bb. uita — Ff. Bk. æi þota — Eb. ¹⁹) [o
— fl. [við annan — Bb. [mgl. — i Enk. ²⁰) [eigi varo veirdir at — Bc. Gm har overalt Enkel
denne Sætning: þionade . . . velboren maðr . . . knape hans. ²¹) þleira — fl. ²²) en — fl. ²³
hinir — mgl. Gt. ²⁴) rettleiga — tilf. Gm. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) Nyt Cap. i Ba. ²⁷) gripande —
²⁸) hondum — de fl. ²⁹) grip. h. eða leit. — mgl. Bb. eða leit. — mgl. Gd, p, t. lengr — tilf. E
e, k, l. ³⁰) till — Fa, f. Eb. ³¹) Noregs konungs velði eller Noregs velði — de fl. ³²) frosstof
monnum — tilf. Fe. ³³) [Gulapingemonnum of allum Noregs monnum — Gn. [frosstofingemonnum, oc
odrum Noregs monnum — Fe. [Norbmonnum — Gd, i, m, g, t. Fb, f. Ea, f. Bd, e, f, l. [Noregs t. s. mo
— Ed. [monnum — Ba. ³⁴) [onarson Suerris konungs — tilf. Fa. ³⁵) [a frosstofingi — Fe, e. [a f
— Gs. [mgl. — de fl. ³⁶) of þui uar iattat með samþæt Jones ertibistu of allra teobistupa lendra u
of ferðra. þallara of laugmannu of allra handgenginna manna þeirra er þa uoro i hia of allra Gulapings u
— tilf. Gm. of þui sem þa var iattat. m. raðe of samþ. Jones ertibys. of allra ann. liobþpa. lendra manna of u
þall. of logm. of allra hðg. m. þ. er þa v. i hia of allra frosstofingemanna — tilf. Fe. ³⁷) æzþringi —
ostere. við Noregs konung of hans æzþringi — tilf. de fl. ³⁸) þingtale — Fb, f. Ee.

[þar um¹ standa ævinlega² er þa var gor oc nu fylgir her.³ [oc þui stolu þeir fylgia eptir allu sínu megni oc mætte. oc þeim mote standa er þessu samþyðia eigi.⁴

At einn skal konungr vera at Noregi oc at Skatlondum.⁵

iiij. I namne þadur oc sonar oc heilags anda eins guds i heilagre þrinningu 4 skal einn hans þion konungr vera izir allu Noregs uældi⁶ bæde innan landz oc sua skatlondum.

Um Noregs konungs erþd með .xiiij. greinum.⁷

v. *Þyrsta erþd.* En eptir þræð⁸ konungs uars þa er su hin þyrsta [Noregs 5 konungs⁹ erþd at sa skal konungr vera izir [Noregs konungs rífi¹⁰ sem Noregs konungs son er stílgetin¹¹ hinn ælfti einn.¹²

Sin .ij. erþd. Sv er onnur erþd at sa sonar¹³ sonr konungs skal konungr vera [sem stílgetin er¹⁴ en ælfti einn.¹⁵ [sa er þader hans uar oc¹⁶ stílgetin [ez engi er sona til stílgetinna.¹⁷

Sin .iiij. erþd. Sv er hin .iiij. erþd er broder konungs¹⁸ stílgetin hinn ælfti einn skal¹⁹ konungr vera. sa [er samþædra er²⁰ uid konung²¹ ez engi er þeirra til sem aðr eru talldir.²²

Sin .iiij. erþd. Sv er hin .iiij. erþd at þadur broder²³ konungs samþædra oc stílgetin²⁴ hinn ælfti einn skal konungr vera. sa sem þader hans uar stílgetin²⁵ ez engi er²⁶ hinna til.²⁷

v. erþd.²⁸ Sv er hin .v. erþd er brodor son konungs stílgetin²⁹ hinn ælfti einn skal konungr vera sa sem þader hans uar [stílgetin oc³⁰ samþædra uid konung³¹ ez engi er hinna til.³²

Jvfr. Cap. 4. 5. Jb. II. 4.

¹) [mgl. — de fl. ²) eilíftiga — fl. ³) næst eptir — tilf. Ff. Eb. ⁴) [mgl. — de fl. ævinlega . . . eigi — mgl. Ea. Herefter indskyder Ff hele Kong Haakon Magnussøns Ærfødsal og Ríkisførn, og først ved Eoden deraf, hvor en ny Haand begynder, kommer det sædvanlige ældre Arveta. ⁵) Ingen Cap. Afsl. eller Ovskr. i Bb, f. Hele Stykket mgl. Ff. ⁶) konungs uældi eller konungsrífi og uældi — de fl. ⁷) Denne Ovskr. er her tilføiet efter Indholdslisten i Ga. Den, der findes paa Stedet, er kun þyrsta erþd. Ingen Cap. Afsl. eller Ovskr. i Gd, h, l, m, q, t. Fa, b, e. Eb, d. Ba, b, l. ⁸) Magnus — tilf. Bk. ⁹) [mgl. — de fl. ¹⁰) [Noregs uældi el. Noregs konungs uældi — de fl. ¹¹) stílgetin — mgl. fl. ¹²) einn — mgl. Fa. ¹³) sonar — mgl. Bk. ¹⁴) [mgl. — Gt. ¹⁵) einn — mgl. fl. ¹⁶) [sa er konungr uar þader hans — Gm. ¹⁷) [mgl. — de fl. ¹⁸) samþædra of — tilf. Gd. ¹⁹) Her ophører Lacunen i Bk. ²⁰) [er samþæddr er — Ga. [er þæddr er of mæddr — Ed. ²¹) [er þader hans uar stílgetin — Gt. Bk. ²²) ez engi &c. — mgl. fl. ²³) brodir — mgl. Gf. ²⁴) oc stílgetin — mgl. Gd. ²⁵) samþædra uid stílgetin — Gm. stílg. of samþædra — Gt. Fe. Eb. ²⁶) Her begynder en Lacune i Ec, oph. Cap. 6. ²⁷) sem aðr eru talldir. — tilf. Gm. ez engi &c. — mgl. de fl. ²⁸) Hele denne Arv mgl. Gt, hvorved de tæ. faae et Nummer ringere. ²⁹) stílgetin — mgl. Fa, b. Bk, l. ³⁰) skal konungr . . . stílgetin oc — mgl. Fa. ³¹) [broder tgo. samþædra of stílgetin — Fb, f. Bb, l. [stílgetin oc samþæddr — Bf. ³²) [mgl. — fl. er aðr ero nægdir el. sem aðr ero talldir — tilf. fl.

Sin .vi. erþd.¹ ²Su er hin .vi. erþd er sa bróðrungr tonungs er stílgetinn er³ hinn ælztí einn stál tonungr vera sa sem þáder hans uar þáður bróðer tonungs sam þæðra [oc stílgetinn⁴ er engi er þeirra til sem aðr uaro talder.⁵

Sin .viij. erþd. Su er hin .viij. erþd er tonungs son stál tonungr vera [eptir þáður sinn⁶ en ælztí einn þó at hann se [eigi stílgetinn.⁷ sa þó er huarle er getinn [hordome ne⁸ þrendsemi⁹ spelli eða sýskapa⁹ oc tonungr sealzr hezír gengit uíð [það eruí hans¹⁰ oc sagt stálzr stílrítum monnum auene¹¹ til [þírír samuístu¹² sate sínar¹³ [oc modor¹⁴ hans.¹⁵ oc suarar¹⁶ stund su sem barnet er¹⁷ þótt þeirri til tolu¹⁸ sem [til hýrír.¹⁹ oc hezír moderen²⁰ eigi²¹ tuent til þáðernis²² sagt eptir þeim hette sem logbot uattar um stíl mal. þessu stolu þeir eigi loryna er uita igrí manað nema þeir ottízt oyrífi.²³ þó²⁴ stolu þeir einum huerium stílrítum monnum þleirum²⁵ til segia at vitni megi um bera²⁶ er þess þarz.²⁷

Sin .viij. erþd. Su er hin .viij. erþd er dottor son tonungs stílgetinn²⁸ hinn ælztí einn stál tonungr vera. [sa sem²⁹ modor³⁰ hans uar stílgetin³¹ er engi er hinna til [er aðr eru talder.³²

Sin .ix. erþd. Su er hin .ix. erþd at systur son tonungs stílgetin³³ hinn ælztí einn stál tonungr vera. [sa sem³⁴ modor hans uar stílgetin oc samþæðra uíð tonung [er engi er hinna til.³⁵

Sin .x. erþd. Su er hin .x. erþd at sa stál tonungr vera hinn ælztí einn er nestir er eptir bróðra syni uíð tonung oc stílgetinn er oc þáder hans uar stílgetinn oc komenn þra samþæddum bróðrom oc stílgetinn³⁶ [er engi er hinna til.³⁷

Sin .xi. erþd. Su er hin .xi. erþd at sa stál tonungr vera hinn ælztí einn stílgetinn.³⁸ sa er systina son³⁹ er uíð tonung. [tomen þra þeim⁴⁰ systinum en bæðe⁴¹ varo⁴² samþæðra of⁴³ stílgetin.⁴⁴ [oc af rettre tonunga ættenne kominn⁴⁵ er engi er hinna til sem aðr eru talder.⁴⁶

¹) Hele denne Arv mgl. *Eb*, hvorved de fgg. faae et Nummer ringere. ²) *Her begynder en Lacune* Gh. Ophörer Cap. 6. ³) er stílg. er — mgl. fl. ⁴) [mgl. — Bf. [uíð tonung — Gn. ⁵) er engi... talder. — mgl. fl. ⁶) [mgl. — de fl. ⁷) [þríðlusun — Gp. [þríðluson of ei stílgetin — Bh. ⁸) [mgl. — Gm. ⁹) nermeir en loyat er at loghum — tilf. Gd, f. ¹⁰) [þrendsemi — Gp. ¹¹) aueno — Bd, e f. mgl. Bh. ¹²) samuístu — fl. ¹³) hans — Fe. [samuístar sínar — Bf, h. ¹⁴) modor — Gf. Ed ¹⁵) barnfens — Ee. [mgl. — Gt. ¹⁶) suare — Fa. Ed. ¹⁷) uar — de fl. ¹⁸) tolu — Gf, s ¹⁹) [hýrír — Ge. [til hýrír — Ed, f. ²⁰) han — Gm. hon — Ee. ²¹) eigi — mgl. Ef. ²²) þáðernis hans — Fe, mgl. Gi, Ed. ²³) oyríð — Bf. ²⁴) þa — Gd. ²⁵) eða þleirum — fl. ²⁶) meí þeim — tilf. fl. ²⁷) víðr. — tilf. fl. víðr eða noðor mistrunar er a hýðr. — tilf. Gl. ²⁸) stílgetinn — mgl. Ee, f. ²⁹) [of — Bh. ³⁰) þáðer — Gf. Ff. Bc. ³¹) of þó sa hin ælztí — tilf. Fe. ³²) [mgl. — fl. ³³) stílgetin mgl. fl. ³⁴) [er — Ba, k. ³⁵) [mgl. — de fl. ³⁶) Saaledes og Gh. stílg num — de Övrige. ³⁷) [mgl. — fl. *Her begynder en Lacune* i Ef. Oph. Cap. 9. ³⁸) stílgetin — mgl. fl. ³⁹) son — mgl. Gi. ⁴⁰) tuim — Gf. mgl. Ed. ⁴¹) bróðr — Ed. ⁴²) [oc uaro þa bæðe — Gp. Ea, b. Bf. ⁴³) samþæðra oc — mgl. Gd. [ammóð of — Gm. ⁴⁴) [af samþæðrom systinu tomen oc stílgetnum — Ba, k. ⁴⁵) [mgl. — fl. ⁴⁶) er engi &c. — mgl. fl.

Sin .xij. erþd.¹ Sv er hin .xij. erþd at þa skal konungr vera hinn ælfti einn
getin² er þystrungr³ uid konung oc möðr þeirra uaro samþæddar oc flitgetnar.
rettir konunga ættenne komnar [er engi er hinna til.⁴

Sin .xiiij. erþd. En er engi er þessara til sem nu eru talldir þa se þa konungr
regi [hinn ælfti⁵ einn er erþdom er þa neftr eptir þui sem [Gulapings bot⁶
i⁷ erþða tale. karl⁸ þo en eigi kona. oc þo er [rettir konunga ættenne⁹ komin.

Huer konungr skal vera at Moregi er þa er engi til er i erþd konungs stendr.¹⁰

vj. En er þua harðliga¹¹ kann til at bærazt¹² at engi [er annara¹³ til.¹⁴ 6
sealzstezt hertuga oc iarle er þeir eru til. bystupum allum oc abotom¹⁵ [lænd-
ionnum¹⁶ allum oc hirdstiorum¹⁷ með hird allre at setia norðr til Nidaroff
hins helga Olafs konungs til umröðo¹⁹ uid erlibystup oc nezne bystup²⁰
or sinu bystupsdome oc þyflumenn konungs þeir sem þar eru .xij. hina uitraztu
eptir sinni samuizstu.²³ oc se [a þor²⁴ innan þess manadar²⁵ er þeir
þra²⁶ þall konungs.²⁷ Sua skal oc [bystup huer oc þyflu menn²⁸ ætla menn
þgnadar²⁹ eptir oc gætzlo³⁰ með bondom [at gæta landz³¹ þirir þioðom oc
i³² sua marga er [lændom monnum³³ oc þyflumonnum i³⁴ [huerium lagum³⁵
þeir se at bæzt [þær oc þor.³⁶ Skolu þeir er eptir sitia vera³⁷ ianheimulir
ætzlo³⁸ i adrum þyflum sem sealzra sinna. elligr eru þeir sanner landrada menn³⁹
þi heldr land þridi sinum er þeirra uangetzlo. En þann tima er þeir eru norðr
er er til eru neyndir.⁴⁰ þa gange þeir olærðir menn [er til eru neyndir.⁴¹ með

Jvfr. Cap. 6. G. 3. Hk. 10. Jb. II. 5.

Den hele Arv mgl. Bk, hvorved de fgg. faae et Nummer ringere. ²⁾ oc flitg. — mgl. Gl. Bc, d. — ti f. de fl. ⁴⁾ [mgl. — fl. ⁵⁾ [hællt — Gi. ⁶⁾ [frosfopingsboten — Fe. [Æidizapingsbot [N:tings bot — Ga. [landzboten — Gd, l, p. Fa, b. Ba, k, l. [landzbot — Ge, f, q. Ea, b. Bf. — Gi, m, t. Ff. Ed. Bc, d, e. [mgl. — Bb, h. ⁷⁾ almennitgho — tilf. fl. ⁸⁾ farimaðr — fl. lum konunga fltum — Gp. ¹⁰⁾ Ingen Cap. Afd. eller Ovskr. i Gm. Um konungs tofning — Ovskr. i fl. agtega — de fl. ¹²⁾ þirir þynda manna sater — tilf. Ge. ¹³⁾ [saaledes ogsaa Gb, c. [ero þess — Bk. ara — de Övrige. ¹⁴⁾ sem nu eru taldir — tilf. Gm. Ed. [em ader voro neyndir — tilf. Bk. ¹⁵⁾ ot — mgl. Ed. ¹⁶⁾ [þarrunum — Gd, f, i, l, m, p, q, s, t. Fa, e, f. Ea, b. Ba, c, d, e, f, h, k. gl. Fb. Bb, l. of hirdstiorum — mgl. Bk. ¹⁷⁾ fladar — tilf. Fa. ¹⁸⁾ umröðo — fl. ¹⁹⁾ leob: — Gm. ²¹⁾ með ser — tilf. Ea, b. ²²⁾ men of bonðr — Ba. menn — de fl. ²³⁾ [mgl. — Bk. tr — Gi. ²⁴⁾ þazsmanadar — Gm. ²⁵⁾ Her ophörer Lacumen i Fe. ²⁷⁾ Det fg. Stykke Sua . vangezfu. udelades her, men indakydes nedenfor efter sanna þat með eidi sinum. — i Fe. ²⁸⁾ [huer þr — Bb. ²⁹⁾ þegndar — Gd, l, n, q, s, t. þegningar — Gp. Ff. Bb, l. þærnaðr — Fe. þegnanar ³⁰⁾ of gætzlomenn — Gp. of gormzfu landzems — Bb. mgl. — Bf, h. ³¹⁾ [mgl. — Bb. yðu — Ge, m. Bc, l. iðmenni — Ff. ³²⁾ [þarrunum — Gd, e, f, i, l, m, p, q, s, t. Fa, b, f. d. [tanymaunnum — Fe. ³⁴⁾ or — Fa. ³⁵⁾ [huerri þyflu — Ed. ³⁶⁾ [þor — de fl. allum flodum — tilf. Fe, e. ³⁷⁾ [mgl. — Bf. ³⁸⁾ uid konung — tilf. fl. ⁴⁰⁾ þeyndir — Gd. saaledes ogsaa Gb, c. mgl. — de Övrige.

suorum eidi til þessa vndomis at þeir stolu þann til konungs tala er þeim synizt þeirir gudi at þezt se til¹ þallin. En þenna eid stolu iamual bystupar² abyrgiazt uid gud þo at þeir vinni³ eigi sem þeir er sueria at hann⁴ leggi [sannendis vmrodo⁵ til þessa mals [iamual sem hinir vlerdu er sueria⁶ sem gud geyr þeim syn til rettlig: azt at sea. En ex þa stíl a þa stolu þeir sitt mal haza er zleiri uerða saman [oc stitritare⁷ eru⁸ oc ertibystup oc adrir bystupar [zylgia oc⁹ sanna þat med eidi sin: um.¹⁰ En ex nodor lætr sit adruuiff til konungs tala en nu er mælt þa haza se þeirir gort ze oc zridi¹¹ oc se i pauans zorbode¹² oc¹³ allra heilagra manna¹⁴ oc eigi kirtiu grætr. oc sua huer er honum zylgir¹⁵ til þers. Nu ex hirdstiorar [eda hird¹⁶ þeirir nemazt þessa zerd þa eru þeir¹⁷ landrada menn uid konung [nema zull naudsyn banne.¹⁸ En huer bonde er þeirir nemzt þessa zerd er sedr .viij. ertogum oc .xiii. morkum silzrs uid konung.¹⁹ en konungr meti naudsyniar med godra²⁰ manna rade. En i þessa zerd zare huer a sinum kostnade. en konungr vnni²¹ þeim allum kostnad sinn²² er eigi hazdu²³ adr konungs ze.²⁴

Um dottur eða sonar dottor.²⁵

- 7 vij. En ex dottor²⁶ eða [sunar dottor²⁷ [eda systir²⁸ eða moder.²⁹ eða þær konor³⁰ sem i erzða tal eru talðar eptir [Gula þings lagum.³¹ sua oc þeir talmenn sem i erzða tale standa³² oc [eigi eru³³ az³⁴ konunga ættenne komnir. oc eru þeir eða þær ner meir [at stýldu³⁵ til annars arz en konungsdomsens eptir þui sem uattar almenniligt erzða tal. þa skal eptir þui huer³⁶ til ganga sem³⁷ uattar³⁸ i almenniligu erzða tale. oc at þui liofare se. þa mego þeir³⁹ þat⁴⁰ erza. zyrst eignir⁴¹

Jvfr. Cap. 7. Jb. II. 6.

¹) Her begynder en Lacune i Bk; ophører Cap. 9. ²) of læ(r)ðer men — tilf. Gm. ³) sueri — de fl. ⁴) þeir — fl. ⁵) [sannenda vmrodo, [sannenda vmræðe, [sannendis vmræðe, [sannendis rad, [sannenda vmræða, [sannindi, [þat rad — forskjellige. ⁶) [mgl. — de fl. ⁷) stitritaster — fl. ritari — Gn. ⁸) þidia — Gt. [mgl. — Bk. Her ophører Lacunen i Gh. ⁹) [mgl. — Gp. ¹⁰) Her indskyder Fe Stykket Sua skal oc biftup . . . uangetzlo. Derefter nyt Cap. uden Ovskr. — Fe. ¹¹) i landi (oc) lausum viri — tilf. Gm. landi of l. vñri — tilf. Gn, s. ¹²) banni — Gn. Ea, b, d. ¹³) zorbode — tilf. Eb, d. ¹⁴) þeirir gort ze oc zridi — tilf. Bb. ¹⁵) vettir lid — fl. ¹⁶) [mgl. — Bf. ¹⁷) sanner — tilf. Gt. ¹⁸) [mgl. — Gh. ¹⁹) huer þeira — tilf. Gd. utan naudsyniar banne — tilf. Gt. ²⁰) stýnðamra — de fl. ²¹) inni — de fl. tufi — Bb. vinni — Gn. ²²) aztr — tilf. Ge, m. ²³) haza — fl. ²⁴) starz — Gt. med gormflu. — tilf. Ea. fra er eigi — mgl. Bb. Her slutter Gc denne Bolk. De to fgg. Capp. indskyder den i den paa Landsloven umiddelbart fg. Bylov: dersfra er Varianterne her tagne. ²⁵) Inge Ovskr. eller Cap. Afd. — Gs. ²⁶) dottor — Ge, l. ²⁷) [sunar dottor — Ge, l. Bc. [sunarjun — Eb. ²⁸) [mgl. — Gd, s. Fe. Ee. ²⁹) [mgl. — Gq. [moðer eða systir — Gt. ³⁰) Saaledes ogsaa Gb, c. Bf. adrar — Ge. tonor adrar — de Övrige. ³¹) [stofþings bot — Fe, e. [Æidzifþings lagum — Ee. [N:tings bot — Gs. [landzbotenne — Gd, i, l, m, q, t. Fa, b. Ba, b, c, d, e, h, l. ³²) eptir Gulaþ. lagum &c. — mgl. Gf, h. ³³) [ero þær eða þær eigi — Bd. ³⁴) rettre — tilf. Gd, n, s. Fa. ³⁵) [mgl. — Gd, m, q. Bf. ³⁶) huert — Fa. ³⁷) honom — tilf. fl. huerium — tilf. fl. ³⁸) vatta log — de fl. ³⁹) þær — Fb, c, f. ⁴⁰) þetta — alle de Övrige. ⁴¹) jarðir — Fb. Bb, f, l.

þær er konungr erzir eftir aðra þrendr sína eða þær sem hann kaupir með lausa ze. oc þær þó er hann seli eði konungsdömsens¹ iærðer til eða flípti þeim i hinar.² Sua flólu þeir³ oc erza lausa ze oc gripu þá sem eigi höftra coronenne⁴ til. nema konungr hære [aðra⁵ flípan a gort með flítrikum uitnum oc iartegnum ser til salo hialpar oc forðar oc⁶ sinum holloftu monnum⁷ með godra manna tillogu. oc er þui hærud rad at huer geri ual xirir⁸ ser flær⁹ um sína lizdaga¹⁰ oc¹¹ sinum holloftu monnum oc hælðr heill en flutr¹² þui at uastoyt¹³ er annars vinatta¹⁴ [oc eftir: gerð¹⁵ þó at allstýlt se. zinnazt oc flæiri¹⁶ dómæ til þess at erzíngiar hær¹⁷ æðregit [en uid aulat¹⁸ flípan [þeirra sem attu oc¹⁹ zengu optliga með holðre þionastu oc lizs hæsta eða ymisu eruede oc mannraunum.²⁰

Um heit konungs.

viiij. Nu æz þui at konungr uiti síl þui hælðr flýldugan logh at hælða oc 8 um at borta uid þegna sína.²¹ þá flal hann²² þessu iatta flolle sínu meðr flultom: inni²³ flaðzestu²⁴ [þann tíma²⁵ sem hann er til konungs telin. þui iatta el gudi oc [hans hælðgum monnum²⁶ oc þui hans²⁷ flolti sem el em ouerðugr izir flípaðr at el flal þau flristin logh hælða sem hinn hælgi Olazr konungr hoz²⁸ oc²⁹ hans rettir eptirflomendr hær³⁰ nu samðykt millum konungs oc þeirra er landit bygðia með huara turgia³¹ samðykt oc með godra manna raðe oc³² um at borta³³ eptir þui uiti sem gud ler mer. En konungr er eigi at eins flýldugr at hælða [þenna eib³⁴ uid þa³⁵ er þa eru a þingi hia honum. [hælðr uid þa alla er i hans þegnflýldu eru³⁶ alna oc uborna. En þann tíma sem hann uerðr foronadr þá flal hann flueria monnum log oc rettynði með þeim eibflaz³⁷ sem konungs uigfla flýlgir.³⁸

Jvfr. Cap. 8. Hk. 11. Jb. II. 7.

¹) konungsdömsens — Gf. konungs — Ea, b. Bf. trununnar ædr konungsdömsens — Ed. ²) aðrar — Ed. ³) þær — Fe. ⁴) konungsdöminum — Gh, l. Fe. konunginum — Gp. ⁵) aðr — Gn, q, t. Fb. flærgrada — Fe. ⁶) [flær flípat æz — Fe. ⁷) hælðr heill en flutr — tilf. Bd. ⁸) flinni salo of — tilf. Ed. ⁹) flær — mgl. fl. ¹⁰) daga — de fl. ¹¹) sinum holloftu &c. — mgl. fl. ambone — tilf. Ge. ¹²) með godra manna raði — tilf. de fl. ¹³) uastoyt — de fl. uastoyt — Gp. uastoyt — Fb. uastoyttar — Ba, b. uastoyt — Bc. uastoyt — Bf. uastoytt — Bk. ¹⁴) uiti til vinatto — Bb. ¹⁵) [mgl. — Ff. ¹⁶) nogh — Gd, s. ¹⁷) hælðr — tilf. fl. ¹⁸) [en til tagt — fl. ¹⁹) [þeiri er aflarmannum hæræuer gor uerel of þeir — Gm. ²⁰) Her ophörer Lacmen i Ed. ²¹) æz þess þæ(r)z uid — tilf. Fe. ²²) Herifra til Capitlets Raðe har Fe: þann tíma er hann uerðr foronadr flueria monnum rettynði með þeim eibflaz sem konungs uigfla flýlgir; þrorimod Capitlet flölger fluldatændigt efter Bonde-Eden, með Orskr. Jattan floregs konungs. Fe ude: lader Konge-Eden ganzke, men har her: þan tíma er han uerðr flongr of foronadar flueria mannum log o(t) rettynði með þeim eibflaz sem konungs uigfla flýlgir. ²³) flullri — de fl. ²⁴) aflfemb — Fd. ²⁵) [æz flir þat — de fl. ²⁶) [hinom hælga Olaze konungs — Gt. ²⁷) hans — mgl. Bb. ²⁸) of flípaðr — tilf. Fd. Var. i Ea. ²⁹) aðrer — tilf. de fl. ³⁰) iærðe of — tilf. Gh. Fd. Var. i Ea. ³¹) oc — mgl. de fl. ³²) með godum lutum — tilf. Ge. ³³) [þetta — fl. ³⁴) þa eina — Fb. Bb, l. ³⁵) [en hia er æi ero — Bf. ³⁶) hælði oc eibflaz — Fb, d. ³⁷) En þann tíma &c. — mgl. Gn.

Um eib hertuga eða iallz.

- 9 ix. En hertugi eða iarl ex þeir eru til skolu þenna eib sueria a þui þingi /
 konungi er konungs nazn gefid. Þess leggr et¹ hond a² hælga³ doma⁴ oc þui⁵ ft
 et til guds at et skal vera hollr oc trur minum herra. N.⁶ Noregs konungi be
 opinberliga oc löyniliga oc [þat len⁷ sem hann⁸ ueitir mer skal et tryggliga⁹ hallda
 með þeirri lydni oc eptirlæte¹¹ [sem¹² Magnus konungr son hafonar konungs
 skipaðe millum konungs oc hertuga.¹⁴ veita skal et honum alla þa lydni sem godi
 hertuga eða iarle ber at ueita konungi. Styrkia skal et [hann oc¹⁵ hans rífi n
 heilum¹⁶ radom oc allum¹⁷ styr(t) minum. Hallda skal et eida þa alla sem konungi
 [hefir iattad¹⁸ [mer oc¹⁹ ollu landz þollino eptir þui viti oc stynfemd sem gud
 mer. Gud se mer hollr er et satt segir gramer en et lygr.

Um eib barruna.

- 10 .x. Nu skolu barrunar²⁰ þenna eib sueria. Þess leg et hond a²¹ [hælga doma
 oc þui styr et til guds²³ at et skal vera hollr oc trur minum herra. N.²⁴ Nore
 konungi [bæde²⁵ löyniliga oc openberliga.²⁶ Styrkia skal et hann oc hans rífi be
 með²⁷ radom minum oc allum²⁸ styr²⁹ minum. Hallda skal et oc [eida þa³⁰
 konungren [hefir iattad³¹ allu landzþollino eptir þui viti sem gud ler mer. Sua
 mer gud hollr sem et satt segir. gramer en et lygr.

Um logmanz eib.³²

- 11 xi. Nu skolu logmenn þenna eib sueria þan tíma er konungr uil.³³ Þess leg
 hond a³⁴ hælga doma³⁵ oc þui styr et til guds at et skal vera hollr oc trur mini

Jvfr. Cap. 9. Jb. II. 8. Cap. 10. Hk. 12. Jb. II. 9. Cap. 11. Jb. II. 10.

¹) hann — her og nedenfor fl. ²) þessa — tilf. de fl. bot of a þessa — tilf. Fe. bot of — tilf.
³) Her ophörer Lacunen i Bk. ⁴) bot — fl. bot ebr doma — Ff. ⁵) Her ophörer Lacunen i
⁶) m' — Gg. ⁷) [þan tuta lands — fl. ⁸) konungr — de fl. ⁹) trutega — de fl. ¹⁰) got
 — Gu. ¹¹) hollöstu — Gk, s. Fd. Var. i Ea. ¹²) minn herra — tilf. Gp. ¹³) son haf. konungs
 mgl. fl. ¹⁴) [sem hann ger mer j alla stæde — Gu. Fe. Ee, f. millum . . hertoga — mgl. Fe. eða ii
 — tilf. Bb. ¹⁵) [mgl. — Gi. ¹⁶) hollom — Ge. godom — Fe. Bf. ¹⁷) hollom — Eb. ¹⁸) [h
 suoret — fl. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) barrunar of hirtstiorar — Gk, i, q. Fa, d, e. Bb, l. barr. oc hq
 oc ridarar — Ba. barr. oc ridbarar — Bc, d, e, k. lendir menn oc hirtstiorar — Ge, f, n, p, s. Fe. Ea
 d, e, f. Bf. lendir m. of hirtmen — Bk. l. menn — Ff. barunnar eða hirtstiorar — Fb. ²¹) þesse
 tilf. fl. ²²) [hælga bot — fl. [bot of þessa hælga doma — fl. ²³) of hins hælga Olafs konungs — tilf
²⁴) N. — mgl. Ee. ²⁵) innan landz oc utan — tilf. Gk. Fe. samt Var. i Ea. ²⁶) Herfra er i Ea
 en Afskriferfeil Resten af dette Cap., hele det fg. og Begyndelsen af Bonde-Eden oversprungen, indtil
 ligelydende Sted i sidstnævnte Ed, (Cap. 12, S. 31). ²⁷) heitum — tilf. fl. ollum — tilf. Gg. gudum
 tilf. Fd. ²⁸) allum — mgl. fl. hollom — Eb. ²⁹) mat — Fa. ³⁰) [log þau —
 alla — tilf. fl. ³¹) [h. suoret — fl. [h. heitit — fl. ³²) Overskr. — mgl. Fe, hvor Capitlet er sl
 efter Bonde-Eden, sidst i Bolken. Capitlet mgl. Gn. ³³) er giorr. — Gi. ³⁴) bot of — tilf. Ff. be
 þessa — tilf. Ed, f. þessa — tilf. Ea, b. Bb, f. ³⁵) bot — Gc, d, p. Bk.

herra. N. Noregs konungi.¹ þau log skal ef segja þeim monnum er [minn herra
þipar² i mina logfogn³ sem hinn hælgi Olaf konungr hoz oc adrir hans retter eptir:
komendr haza nu⁴ samdykt [millum konungs oc þeirra⁵ er landit byggia. En huer:
uitua þar sem logbot fter eigi [stiluðliga or⁶ þa skal ef sua huers manz mal doma
sem ef uil andsuara xirir gudi a doma degi at retligast er eptir minni samuitzstu oc
þo með þeirra uitrastu manna raðe er⁷ hia mer eru sua vm rílan sem xatorlan. [vm
ungan sem gamlan.⁸ [vm satadan sem siuiadan.⁹ Sua se mer gud hollr sem ef satt
segir. gramr en ef lygr.¹⁰

Um þanda eid.

xij. En at þorndr oc aldyda viti sil þui styldugare til hollastu¹¹ oc þegnstyldu¹²
oc lydni við konung. þa stolu þeir þenna eid sueria konungi sua margir menn¹³ or
xylki hueriu sem [konungr uil.¹⁴ þess leg ef hond¹⁴ a¹⁵ hælga doma oc þui stytr ef
til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra. N.¹⁶ Noregs konungi bæde
lorniliga oc openberliga¹⁷ með allum minum matt oc megni sua sem goðr þegn skal
konungi. ueita skal ef honum alla þa logliga lyðstyldu¹⁸ með þeim allum lagum oc
lunnendum¹⁹ sem hinn hælgi Olaf konungr stipade millum konungs oc landxrollf-
ens²⁰ oc²¹ hans retter²² eptirkomendr haza nu samdykt²³ millum konungs oc
þeirra er landit byggia²⁴ meðr huarstueggia samdykt. Sua se mer gud hollr sem
ef satt segir. gramr en ef lygr. [Suer ef eigi at eins þenna eid xirir mif. nema xirir
allra þeirra salo²⁵ er i Noregs²⁶ konungs riti eru oc þegnstyldu oc hans eids oc
ue(r)ndar²⁷ uilia²⁸ niota²⁹ [alna oc uborna.³⁰ Eru oc eigi at eins þeir styldugir
til at hallda³¹ þenna eid er sueria. nema heldr aller þeir er i hans³² styldu³³
eru³⁴ [alner oc uborner³⁵ [þeir sem³⁶ hans ue(r)ndar³⁷ uilia³⁸ niota.³⁹ þui at

Jvfr. Cap. 12. Hk. 13. Jb. II. 11.

¹) bæde lornilegha oc openbertegha — tilf. *Gf. t. Bc. e.* ²) mer — tilf. *fl.* ³) [i minni logfogn ero — *Ba. k.* ⁴) nu — mgl. *fl.* ⁵) [við þa — *fl.* ⁶) [uistaghe — *Ef.* [uistega — *Ba. k.* [stirftlega or — *de fl.* [stynsamlega or — *Fe.* ⁷) þa — tilf. *fl.* ⁸) styldan sem ustyldan — *Ba. k.* [mgl. *Gm. t.* ⁹) [siuaden sem usquiaden — *Ef.* [satadom sem siuadom — *Ba.* [satadan [siuadom — *Bf.* ¹⁰) gramr... lygr — mgl. *Ef. Bc.* ¹¹) allrar hollasto — *Ea. b.* pionasto — *Ed.* allra pionasto — *Bf.* ¹²) menn mgl. — *fl.* ¹³) [honum lifar eller konungi lifar — *de fl.* ¹⁴) a bot of — tilf. *Fe.* ¹⁵) þessa — tilf. *de fl.* ¹⁶) N. — mgl. *Bb. c.* ¹⁷) bæde &c. — mgl. *Gm.* Her begynder igjen *Ee.* ¹⁸) pionastu oc lygr — *Gh. s. Fd.* þegnstyldu — *Gm.* styldu — *Ed.* ¹⁹) [annynnum — *Ed.* ²⁰) þeirra sem landet byggia — *de fl.* ²¹) adrir — tilf. *fl.* Her ophæder *Lacmen* i *Gk.* ²²) Her begynder *Gr.* ²³) stahæst — *de fl.* ²⁴) [landxrollfens — *de fl.* millum . . . byggia — mgl. *Gr. Fa.* ²⁵) [dyrgi ef mer þenna eid of oklum þeim — *de fl.* ²⁶) Noregs — mgl. *de fl.* ²⁷) oc uerndar — mgl. *de fl.* ²⁸) eigu at — *de fl.* ²⁹) dyrgiazst — *Gm.* ³⁰) [alnir of oalnir — *Gd. m.* [alnom oc ubornom — *fl.* [alnir of obornir — *fl.* [alun of obrum — *Ea.* Her beg. *Bf* et nyt Cap. ³¹) dyrgiazst — *de fl.* ³²) Noregs — *Ge.* Noregs konungs — *fl.* ³³) þegnstyldu — *de fl.* riti — *Gh. s.* konungs rite — *Fd.* ualdi — *Bf.* lyðstyldu — *Fe. e.* ³⁴) oc lyðstyldu — tilf. *Gh. s. Fd.* ³⁵) [mgl. — *Bh.* [alnir oc ualnir — *Ba. k.* ³⁶) [ot — *fl.* ³⁷) eids — *de fl.* ³⁸) eigu at — *fl.* ³⁹) Eru oc . . . niota — mgl. *Gi.* alner oc . . . niota — mgl. *Bb.*

Noregs konungr er þeim iamskyldr til rettra mala [at xylgia¹ er heima sitia sem hinum [er þa eru a þingi hia honum.² Sua eru oc hinir³ allir skyldugir til allz⁴ tryggleits⁵ er i eru landinu þo at eigi sueri allir menn⁶ honum⁷ trunadar eid. Þat vitu oc aller menn at þat barn sem þott uerdr a síðazta uetre konungs æuar. at konungr er iamskyldugr þui rett at gera sem þeim manni er honum suor eid a þyrsta þingi.⁸ Sua eru honum⁹ oc aller skyldugir¹⁰ [til allra logligra þegnsskyldu þeir sem laga uilia niota [oc þeirra¹¹ uilia uerdr vera.¹² En konungr oc biskupar¹³ [lærder¹⁴ menn¹⁵ oc lendir¹⁶ oc oð aldýða stolu síðan xylgia [hinum hælga krosse oc hælguum domum aptr til lírtiu. En síðan skal konungr¹⁷ ganga til alteris oc taka þar blezan¹⁸ oc ganga síðan [til herbyrgis¹⁹ [oc xylgi honum aller²⁰ hinir beztu²¹ menn.²²

III. Landuarnarboltr.²³

- i. Vm leidangra gerð.
- ij. Vm stíngerð oc smidar kaup.
- iiij. Vm oruarkurð oc gífling.
- iiij. Vm víta uorð.
- v. Vm herfogu.
- vj. Eðr maðr stígt undan leidangre.
- vij. Hvar leidangr skal gera.
- viiij. Vm stírimenn oc hafeta.
- ix. Vm stípe stípan oc þarlauf.
- x. Vm vopna bunað.
- xi. Vm vopna þing ner vera skal.
- xij. Eðr stírimaðr lönngt eðr stípi eða hafeti oc vñ uísta þrot.
- xiiij. Vm stípe uppfat oc gæzlo segla oc reíða.
- xiiij. Vm reíðstíota boð.
- xv. Vm rana menn oc oruar sturð.
- xvi. Eðr maðr a kaup uíð rana menn.
- xvii. Vm landraba soð oc langstípa gerð i heraðe.

¹⁾ [mgl. *fl.* ²⁾ [er kononge suor eid — *Bh.* ³⁾ honum — de Övrige. ⁴⁾ allz — mgl. *de fl.*
⁵⁾ truteits — *de fl.* ⁶⁾ menn — mgl. *de fl.* ⁷⁾ honum — mgl. *de fl.* ⁸⁾ Þorghafingi — *Bb.* Sua
eru . . . þingi — mgl. *Fe. Bh.* ⁹⁾ honum — mgl. *Bb.* ¹⁰⁾ iamskyldugir — *Fb. Bl.* iamskyldir — *Bl.*
índskyldir — *Fa.* þegnsskyldugir — *Bh.* ¹¹⁾ þæs — *Bb.* ¹²⁾ [ot uerdr ero — *Fe.* [ot þeira uerðsskyldir
vera — *Ed.* [mgl. — *Fd. Bh.* Sua eru honum . . . vera — mgl. *Bf.* ¹³⁾ biskup — *Gh. p. Fd. e. f. Ea.*
b. e. f. Bl. aller biskupar — *Fa.* ¹⁴⁾ lendir — *Fa. Ed.* ¹⁵⁾ [mgl. — *Gd. Ff. Eb. Bb.* ¹⁶⁾ berrunar
— *Gd. e. h. i. k. l. m. p. q. r. s. Fa. b. d. e. f. Ed. f. Ba. b. c. d. e. h. k. l.* mgl. *Gf. t. Ea* (men bær-
runar tilf. i Var.) *Bf.* of riddarar — tilf. *Ff.* ¹⁷⁾ konungr — mgl. *Ed.* ¹⁸⁾ eðr ærðibiskup — tilf. *Ef.*
¹⁹⁾ [i konungs garð — *Gn. Ea. f.* ²⁰⁾ aller — mgl. *fl.* ²¹⁾ vilttraftu — *Fb. f.* ²²⁾ [ot halda síða
uísu þan dag sem honum býrjar of tongs sign hæuir höfðingium of ollum oðrum hinum bestu monnum. — *Gn.*
Ee. Ef. [ot hinir bestu men með honum. Hele Stykket þui at Noregs konungr &c. — mgl. *Fe.* I *Fc. e.* föl-
ger her det foran oversprungne Cap. om Lagmands-Eden. ²³⁾ Dette er den stadige Sideoverskr. gjennem
denne Bolk — *Ga.*

Ger heyr landuarnar bolh.

i. Þat er upphaf at landuarnar bæste varum at Jhesus Christus hinn troæfesti 1
sannr guðs son oc morar Mariu [konungr allra konunga.¹ ær honum² er allt uallð
oc ftiorn. veri hann uar uernd oc uardueitþla [allra Noregs manna³ eilizlæga. I þess
hins sama Jhesu skrift nafne skal uar sogligr⁴ Noregs konungr [hans pionn⁵ rada
bode oc banne [oc vtorum uarum.⁶ oc raðe at lagum en eigi at olaugum guði til
[lofs oc⁷ dyrdar fer til gagns oc off til þarþenda.⁸ Eigi skolum ver honum⁹ leid-
angræ ne¹⁰ vttboda sþnia ær hann byðr vtt med þuillifu stilorðe sem her fylgir.
Konungr a eigi [frammar¹¹ vttboda at frexia¹² i þriði¹³ en halþs almenings nema
su¹⁴ einhuer þorþ¹⁵ þalle til med honum at menn uilia frammar¹⁶ gort haza þirir
æstsemdar sater uid hann [med godra manna samþykt¹⁷ ær þeir kenna ær honum mi-
skunn oc goduilla. Enga almennliga tolla skal konungr a off leggja eða hans umbodæ
menn. eigi¹⁸ giæþer [ne ueitþur¹⁹ ne hesta þodr.²⁰ [ne uidar hogstær.²¹ þar sem
leidangr gerizt. nema reidþiota²² oc þa aðra lyðstýlðu²³ sem logbof vattar.²⁴ Nu
þyrnæzt stíp leða nauft²⁵ i heraðe²⁶ eða þorlæzt²⁷ reidir²⁸ sua at umbota þarþ eða
ær nju til þa. þa skal konungr²⁹ vtt lata biota i þeim luta landþ³⁰ sua milit³¹ sem
honum³² þiðir til bæra [oc³³ arangræ³⁴ hærþir³⁵ eptir bætra manna raðe. Skal uid
þui þe³⁶ tafa logmaðr [oc einn konungs handgengin maðr³⁷ oc einn stílrítr bonde [i
þeim luta landþ³⁸ til uardueitþlu oc til einstis annars snuæzt [en þess³⁹ sem aðr
vattar eptir konungs uitorðe.⁴⁰ skolu konungs umbodæ⁴¹ menn þeir sem þar haza
þyllu⁴² sem eins huers þarþ uidr lata gera⁴³ eptir þui kaupi sem þeir semia⁴⁴ uid
þa er uardueitþlu haza a bonda þe.⁴⁵ En [i Gula þings lagum⁴⁶ skal logmaðr

Jvfr. Cap. 1. G. 295. F. VII. 1.

1) [mgl. — fl. 2) Saaledes Gb, c. Bc. huerum — de Övrige. 3) [allra Norðmanna — Gi. [mgl. — Bd. 4) sogligr — mgl. Ge, f, k, p. Bb. 5) [mgl. — de fl. 6) [mgl. — Bb, l. 7) [mgl. — de fl. 8) þagnadar — Ee. 9) konungr varum — Gt. Fd. Ea. 10) leidangræ ne — mgl. Gp. 11) [mgl. — Gk, t. 12) [ut bota odru vis en frexia — Gk. 13) þriðu lande — Gk. Fd. vttboda — tilf. Gk. 14) su — mgl. Gd, s. Bh. 15) Saaledes ogsaa Gb, c. nauftþn — de Övrige. 16) þetr — fl. 17) [mgl. — fl. 18) Saaledes ogsaa Gb, c. huaræ — de Övrige. 19) [mgl. — Bb. 20) hesta þodr — Gt. 21) uidar hoggr — fl. [mgl. — Bh. 22) konungi — tilf. Ge. bod — tilf. Gd, k. Fd. 23) luti oc þegnstýlðu — Gf. luti oc lyðstýlðu — Gk. luti — Ff. stýlðu — Ea. loþstýlðu — Bf. 24) Herefter nyt Cap. i Ba, k. 25) [mgl. — fl. 26) I Marg. med Henviisningstegn: þor uarum — Gc. 27) þorlæzt — Gi. þarlættæzt — Gm. þirir lægt — Ef. þyrnæzt — fl. mgl. Ed. Bf. 28) reidi — fl. mgl. Gm. þorlæzt reidir — mgl. Bh. 29) þær. reidir — mgl. Gd. eða nauft — tilf. Ba, k, k. 30) konungi — D. 31) I Marg. m. Henv. Tegn: ær þor uarum — Gc. er stíþ þarþ uidr — tilf. Ba. er þan fer at þes þarþ vid — tilf. Bh. 32) goft — tilf. Ed. 33) þeim — Eb. 34) at — de fl. 35) árþaga — Ge. araga — Fd. araganum — Ee. Bb. 36) megi — Bl. arang — Fb. tilf. arangræ — Ed. arangræ — Ef. argangi — Ea. aragangenom — Bk. mgl. Gf, p. 37) [at ær leidangræ þurþi tilf. at lægia — Gm. [at a gange — Gt. [mgl. — Bb, f, k. 38) þe — mgl. fl. 39) [mgl. — Gi. 40) [mgl. — fl. 41) [æptir þui — Ed. 42) rabi — fl. stilorði — fl. 43) þyllu — Gi. 44) stary — fl. læn — Bf. 45) stíp — tilf. Ea. 46) verða a sattu — Gt. 47) eða þormanna þe — tilf. Gc, i Marg. m. s. H. i Þorþþa þings laugþum — tilf. Bb, l. Stykket herfra til Cap. 48) Ende er i den nedre Marg. tilf. med smt. curs. H. Gb. 49) [i frosta þings l. — Gp. Fa, c, d, s. D. i fíþsa þ. l. — Eb, d. i Þorþarþ. l. — Ea. i flings l. — Gs. [at lagum — Ef.

hæra [zirir sitt starx¹ .x. mertr [æx bonda ze en .v. mertr huar hinna a huerium .xii. manadom.² oc stolu þeir stýlðir at gera reitnan zirir þessu ze a hueriu³ [Gula þingi.⁴ huar þeir hæra intelit eða huar eptir stendr oc sua þat er þeir hæra [vlt greitt⁵ eða niðrlagt.⁶

Um skipgerð oc smidar kaup.

- 2 ij. Nu [sotr flíp zyrnsa.⁷ þa skal annat gera [eptir tonungs rade⁸ æx bonda ze⁹ oc þar reisa lata sem þeir uilia sua at huarle spilli afre ne eng. en spillir¹⁰ bote sem .vi.¹¹ stynsamir menn mæta [æx bonda ze.¹² tonungs iord er stýlð til at reisa flíp a æx hon er til.¹³ Sua er oc tonungs mort¹⁴ stýlð til [landuarnar¹⁵ flíps¹⁶ at za¹⁷ oc [allra annara þeirra sem martir eigu¹⁸ [at iamnade¹⁹ þui at engi²⁰ skal eins manz mort onða. Nu skal smidi til trefia²¹ [alla þa er²² innan [ziordungs zyllis²³ eru. uidare æx þarz. Stazna smidr huer er setr mort silzre uid tonung er zirir nemzt til at zara. en zilungr huer halzre mort.²⁴ Nu hæra þeir sett liol a bada stoda [oc til smidar telit.²⁵ þa æx einhuer þeirra lönpr zra þeirri smid. stazna smidr er setr .viij. ertogum oc .xiiij. mortum silzre uid tonung. en zilungr²⁶ .v.²⁷ mortum silzre uid tonung.²⁸ æx þui at [þa zella þeir niðr landuarnar zirir tonungi.²⁹ Nu [stolu smidir ze tafa.³⁰ [stazna smidr³¹ .ij. aura silzre³² [a hngium³³ dogum sunnu daga millum.³⁴ en zilungr³⁵ onri.³⁶ þar með mat oc maldryðiu.³⁷ halzre holla stot³⁸ a degi. Nu at gorgu flípi þa skal flíp bræða [oc i naust setia³⁹ æx til er. En æx naust er eigi til. þa skal naust gera [oc⁴⁰ zong⁴¹ til za⁴² oc⁴³ or

Jvfr. Cap. 2. G. 306—8. F. VII. 1—5.

¹⁾ [mgl. — fl. ²⁾ En i Gula . . . manadom — mgl. Bf. ³⁾ huerium .xii. manadom a — Gl, i. Ea. hueriu — mgl. fl. ⁴⁾ [sroftþingi — Fa, c, e. [æidizruþingi — Ed. [vorgarþingi — Ba, b, h, k, L. [togþingi — Gf, k, p, s. Ea, b, e, f. Bc, d, e, f. D. [þingi — Ff. ⁵⁾ [vgort — Ef. oc sua &c. — mgl. Bb. ⁶⁾ uidr tagt — Ed. Bk. oc sua &c. — mgl. Ge. Bf, h. Her begynder en Lacune i Bf. Ophören Cap. 4. ⁷⁾ [zynis flíp — Gl. [fl. flíp zyrnsa — Fa, c. i herade — tilf. fl. ⁸⁾ [mgl. — fl. ⁹⁾ bote armanna ze — udenf. i Marg. tilf. Ge. ¹⁰⁾ stæde uerdr at — Gm. ¹¹⁾ .vi. — tilf. over L. Gb; mgl. de fl. ¹²⁾ [mgl. — Ge, som tilf. i Marg. m. s. H. æx bvarmanna ze. ¹³⁾ innan zyllis — fl. ¹⁴⁾ iord — Gr. Ea. (Var. mort) Bc. stogr — Bb. er hon er til þa er hon — tilf. Gp. ¹⁵⁾ landuarnar — Gm. ¹⁶⁾ flíp — Eb. Ba. Bk. flíps uidu — Ee. flippa — Ef. ¹⁷⁾ [at za tilzong or — Bk. mort. oc sua reisa lata a æx hon er til — tilf. Gh. ¹⁸⁾ [allar adrar mertr — Gp. [atra annara manna martir til flíps zangæ — Bk. ¹⁹⁾ [mgl. — Gq. Bd. sem martir &c. — mgl. Ee. ²⁰⁾ Saaledes ogsaa Gb, c. eigi — de Övrigte. ²¹⁾ za oc trefia — Gd. negna — Gt. ²²⁾ [mgl. — Eb. ²³⁾ [zynis eða ziordungs — Gd, m. Ef. [zynis — Gn. Eb. [þæss z. z. — Fe. [heradz eða innan z. z. — Ee. ²⁴⁾ æx han vil eigi (lit) zara — tilf. fl. ²⁵⁾ [oc til smidir telit — Ed. [oc smidr til telit — Ef. [mgl. — Bk. ²⁶⁾ zilungr — Gm. ²⁷⁾ .viij. — Ef. ²⁸⁾ uid tonung — mgl. fl. ²⁹⁾ [þeir zella landuarnar tonungs — Bk. æx þui &c. — mgl. Ba. ³⁰⁾ [skal smidum ze tauna — fl. [stulu smidr ze tauna — fl. [stulu smidr ze taun hæra — Ge, i. [fl. sm. zd. tafa — Gn. [stulu smidar ze tauna — Gr. [fl. smidr teigu tafa — Gn. ³¹⁾ [i zetaun sina skal stazna smidr hæra — Ee. [skal stazna smidr tauna — Bk. ³²⁾ i teighu sina — tilf. Fd. ³³⁾ hngium — Fe. ³⁴⁾ [um hngna uitu — Ba, h, k. ³⁵⁾ zilungr — Gd. zilungr — Gm. zilungr — Fb, c. zillungr — öftere Ef. ³⁶⁾ halzan onri — Eb. ³⁷⁾ drytt — fl. mungat — Ed. ³⁸⁾ huar þeira — Bk. ³⁹⁾ [oc naust til za oc i setia — Fa, c. ⁴⁰⁾ naust gera oc — mgl. Gm. ⁴¹⁾ tilzanga — Gd, m. tilzang — de fl. ⁴²⁾ til za — mgl. Gm. ⁴³⁾ Saal. ogsaa Gb, c. D. mgl. i de Övrigte.

huers manz mortu¹ er uil. sua sem adr er stilt til skips. [sua smidi til nexna² oc sua leigu til³ tafa.⁴ Segl oc aderi bat oc reida allan. tiold⁵ oc allt þat sem til⁶ þarz at haza⁷ þa skal til sýsla⁸ með konungs rade [æz⁹ bonda ze¹⁰ sua at skip se¹¹ i alla stade ual þort.¹²

Um orðar skuld oc gisling.

iiij. Nu ex sua þungliga zellr til¹³ zirir synða manna sakir at heidin her eða 3 tristin gengr a Noregs konungs riki¹⁴ [i einshuerium stad.¹⁵ oc þo at a statlond hans gangi. þa stolu ver eigi synia konungi uarum allan¹⁶ almenning at lidi oc skipum¹⁷ oc uapnum¹⁸ ex hann ser með uitra manna rade at sua mifils þarz uid. en ex minna þarz uid þa [statum ver þat uid þodum¹⁹ sem æz zellr. En ex sua hardliga²⁰ zellr at notor her gengr a eða²¹ hezst innan landz. þa [stolu þeir er sonn²² herfaga lemr til²³ stera upp herorðar²⁴ oc lata þara [landz enda meðal.²⁵ [Su or skal þara a lande²⁶ þiodgautur²⁷ oc²⁸ i minzta lage með þria menn zul-tida.²⁹ En a sio með skipi skipadu. hon skal þara [með þiodleid³⁰ bæde netr oc daga. Tre or skal vtt stærazt i bngdir [æz þiodleid alla uega³¹ [oc i þiorðu inn³² oc i orðar³³ vtt oc bæra með uattum oc beri huer adrum.³⁴ En allum þeim monnum er or lemr til hus þa gerir hon stæzno til skips uid sio en samnadar a lande. En ex þa sitr notor tyr um. þa er sa utlægr æz þui at þa skal þara þegn oc þræll ex þess þarz uid. oc skal huer þa ser sialzr uistir oc sinum heimamonnum þeim sem eigi haza sialzir þong a [at þa ser.³⁵ En ex notor zellir herbods oruar [eða eigi zer eptir bode.³⁶ þa er hann utlægr³⁷ [oc allt þat er hann a.³⁸ nema naudsýn banne.

Jvfr. Cap. 3. G. 312. F. V. 2.

¹⁾ [ex þong ero till. þaz or huers manz mortu þong till — Ed. ²⁾ treyla — fl. ³⁾ til — mgl. de fl. ⁴⁾ [at þa smidi til æzrir þæiri leigu sem nu er sagt — Ee. [of treylaia smidi sem ader er stilt — Bh. [mgl. — Gi. Fa, c. ⁵⁾ tiold — mgl. fl. ⁶⁾ til skips — fl. ⁷⁾ at læigia of hava þarz — Fe. ⁸⁾ þa — Ee. ⁹⁾ æz — Fe. oc — Eb. ¹⁰⁾ [mgl. — Gi. þvarmanna ze — tilf. Ge. i Mrg. m. s. H. ¹¹⁾ buit of — tilf. Ee. ¹²⁾ kononge till landuardan — tilf. Gm. ¹³⁾ til — mgl. de fl. ¹⁴⁾ vellbi — de fl. ¹⁵⁾ [mgl. — fl. ¹⁶⁾ halþan — Fa. mgl. Ge. leidangr of — tilf. Fe. ¹⁷⁾ viftum — tilf. Ge, h, s. Fd. ¹⁸⁾ oc uapnum — mgl. Bl. oc uiftum — tilf. Ff. ¹⁹⁾ þorzum of þottum — Fa. godom þottum — Be. þottum — Ed. [þodum þat gudi — Gt. ²⁰⁾ þunglega — Ge. Ea. illa — Ee, f. ²¹⁾ gengr a eða — mgl. Ba, h, k. ²²⁾ sonn — mgl. Ea, men tilf. Var. ²³⁾ hus — tilf. fl. [stolu þeir er sanna herfoga þalla — Fe, d. ²⁴⁾ herfoga orðar — Fd. orðar — fl. [stat orðuar upstera — Ee. ²⁵⁾ [mgl. — Bh. ²⁶⁾ a lande — mgl. fl. [heror stat þara a lande — Bb. ²⁷⁾ þioduegho — Bh. ²⁸⁾ Saaledes ogsaa Gb, c. oc — mgl. i de Övriga. [at þiodueg rettum — Ee. ²⁹⁾ zulltingi of zulltida — Gl. zlytia — Gm. ³⁰⁾ [þiodleid retta — Ba, k. [með þiodleid með skipi skipado — Bd. [mgl. — Gm. ³¹⁾ [mgl. — Fb. Bh, l. alla uega — mgl. fl. ³²⁾ [mgl. — fl. ³³⁾ þvørar — Fa, c. ³⁴⁾ Zretor . . . adrum — mgl. Bh. ³⁵⁾ [at þode sit — Bh. [mgl. — Fa, c. ³⁶⁾ [mgl. — Bh. ³⁷⁾ Her ophörer Lacmen i Ee. ³⁸⁾ [mgl. — Bh.

[konungr meti þær naufsyniar.¹ En ex konungr mistruir menn² at [ver uilium³ eigi veria land hans [med honum⁴ sem ver hazum megin til. þa eigum ver at setia⁵ honum gisla til trunadar. En ex ver halldum ordum uarum ual oc landuorum uid konung. þa a hann at setia⁶ off aptr⁷ gisla uara⁸ umcidda.⁹ en ex [ver gerom ex.¹⁰ þa er gislum zirirgort¹¹ oc eru þeir þa i¹² mistunn konungs oc suara þeir zirir þat er at logum eigu at suara.

Um uita uord.

- 4 iiij. En ex hers er uon i land vart. þa skolu menn uita uord reida.¹³ þa skal¹⁴ [lendr madr¹⁵ eða konungs¹⁶ umbods¹⁷ madr lata stera bod upp.¹⁸ en þa er setr [halzre mort¹⁹ silzre uid konung er eigi lemr til. bondr eru skylduger til uita²⁰ at gera þar sem verit hezir at zorno zare. ziordungr heraðsmanna þeirra er nester bua [oc uardhus²¹ med²² [oc þac a²³ oc ziorar dnr.²⁴ Nu skal [umbods madr konungs²⁵ stezna skipreidu þing²⁶ uord at bioda.²⁷ [lendr madr²⁸ [eða syflu madr²⁹ eða umbods madr konungs³⁰ skal gera bondom [til laga stezno³¹ uord at³² hallda. þa skolu bondr [a uerdi³³ sitia hina .v. nott³⁴ zra þui er uordr var boden. nema zyr þurzi. En þeir er uita uord eigu at halda oc zara eigi til. þa er þa uardviti setr uid konung þat er³⁵ mort silzre uid konung. [þrir³⁶ menn skolu uita uord hallda.³⁷ Þeir menn eru aller vardsetir er augna heilir ero oc oyrrna³⁸ [oc zot heilir.³⁹ zrialsir menn oc zultida [oc ual herzorrir.⁴⁰ herlenskir en eigi vtlenkir [oc

Jvfr. Cap. 4. G. 311. F. V. 1.

¹⁾ [mgl. — Bk. Istf. En ex notor . . . naufsyniar — har Gc: En ex notor zellir herbods oruar. þa skal hann giallda .gij. aura silzre konunge at senom skipum eða hertibi. of at vheriödu lande. En ex þa or zellir er land er heriat. þa er hann vllægr of allt þat er hann a. Stict liggir vid ex madr zær eigi eptir oru. þa er hann sitiu setr sem þa er zellir oruar naufsynia laust. ²⁾ off — fl. Her begynder 1ste Stykke af Bm, Brudst. af Borgarthingsloven, der foran, S. 5 Linie 2 f. n., ved Tryksfel er betegnet Bl. ³⁾ [men vili el. vitia — fl. [ver skulum — Bm. Det fg. eigi mgl. Gm. Eb, c, e. Bc, h. ⁴⁾ [med hondom — Ef. ⁵⁾ setia — fl. ⁶⁾ stopia — Gc. za — Gl, m. Bk. senda — Gr. ⁷⁾ aptr — mgl. Ea (tilf. Var.) Ec. ⁸⁾ fina — Gm. ⁹⁾ heila of umcidda — Ee. heila — Ba, h, k. ¹⁰⁾ [Ver briotom orð vor oc eiba — Bb. [briotom ex — Bc, h. ¹¹⁾ Rettet dertil m. s. H. fra zirirskotid — Gf. zirirskotid — de fl. ¹²⁾ valde of — tilf. Fa, c. ¹³⁾ gera — Gd. halda eða reida — Gs. reisa — Fd. halda — Fe. Eb. Bb. ¹⁴⁾ Her ophører Lacunen i Bf. ¹⁵⁾ [barrunn — Gd, e, f, h, i, k, l, m, p, q, r, s, t. Fa, b, c, d, f. Ea, b, c, d, f. Ba, c, d, e, f, h, k, l, her og nedenfor. ¹⁶⁾ hans — Ed, mgl. fl. ¹⁷⁾ [syflu — Gn. Bb. ¹⁸⁾ till uita gerðar — Gm. oc stænna þingh — tilf. Bb. ¹⁹⁾ [mori — Gc, n. Bm. [mort (halzre udraderet) — Fa. [mort — Ed. ²⁰⁾ uord — tilf. fl. ²¹⁾ vardhus — Fb. ²²⁾ [stulu vardhus gera — Gf. Ee. ²³⁾ [ot þettia — Fe. [ot þettia uell — Ed. [mgl. — Gt. Bd, f. ²⁴⁾ [iiij. durum of þat a — Bk. ²⁵⁾ [tilf. over L. m. smt. crs. H. — Gb. [mgl. — de Övrige. ²⁶⁾ þing — mgl. Gk. ²⁷⁾ halda — Gm, t. Fe. ²⁸⁾ [Barrun — de s. s. ved (15). ²⁹⁾ [Saaledes ogsaa D. mgl. — de Övrige. ³⁰⁾ lendr m. &c. — mgl. Gm. ³¹⁾ [bod til — Gt. [steznu til — Fa, c. [halzre manadar steznu til — Ba. ³²⁾ vaita of — tilf. Bc. bioda of — tilf. Bd. ³³⁾ bærzi — Ee. ³⁴⁾ [a uord setiaz en tidnar ero zim nestr — Gm. ³⁵⁾ halz — opr. tilf. men siden udraderet Fa. halz — tilf. Fe. ³⁶⁾ þeir — fl. ³⁷⁾ [mgl. — Gt. Bb, f, k. er uardsetir ero — tilf. Gi. ³⁸⁾ heyrna — Fd. heilir — tilf. Gi. ³⁹⁾ [mgl. — Bd. ⁴⁰⁾ [ot vel zorrer — Gd, l. Ee. [ot v. hefzorrer — Gm. Fd. [mgl. — fl.

utlæger¹ [or annara konunga riti.² Menn stolu a uord ganga at midium degi hallda til annars midsdags. en ex seinna er a gengit eða þyr ax. þa er sa selr duiti³ uid konung. nema einn gange orenda⁴ þeirra. [A verði skal maðr uala eigi sozua.⁵ en ex aller sozua⁶ [a uita verði⁷ oc [brennr uiti⁸ xirir sunnan eða dan. þa eru þeir selir uarduiti uid konung.⁹ Nu stolu vardmenn uita brenna at herstipum¹⁰ senum eða xleirum. En ex þeir brenna eigi uita. þa eru þeir selir duiti uid konung.¹¹ Nu ex þeir xuazt i huart herstip eru eða eigi. þa stolu þeir a til¹² hina stynsamastu menn þa er ner þeim eru oc haxa þeirra rad uid huart a skal brenna [eða eigi.¹³ Sa uitauordr [er austarstr er¹⁴ skal uarda .viij. ertogar .xij. mertr silxrs uid konung. [oc sua sa er þar er nestr.¹⁵ Sua skal sa oc uarda norðstr¹⁶ er .viij. ertogar oc .xij. mertr silxrs uid konung. oc sua sa er þar er ler¹⁷ [ex nordan¹⁸ lemr her at.¹⁹ oc sua hueruitna þar sem mest er hers uon. huer annara morf silxrs i uarduiti uid konung. Lendr maðr²⁰ eða konungs umbode dr²¹ skal xa til stirlita menn at rangsaka huern dag uord meðan þess þarx uid oc ida uord at [rett xare.²² en ex þeir gloyma þa seliazt þeir .viij. ertogum oc .xij. rtum silxrs uid konung ex stæde verðr at.

Um hersagu.

v. Nu lemr maðr a land uart sa er utlægr uar hēðan gor oc ber hersogu sanna 5 sem landz menn uita eigi adr²³ þa er hann ilendr með konungs raðe oc stipan o at hann vøre nidingr adr.²⁴ Nu ber maðr hersogu oc er eigi sonn. þo at hann re xyr [i lande.²⁵ þa er hann þo utlægr. nema hann sueri xirir [vi. eid²⁶ oc²⁷ nm gerði xirir godo oc hann hugði þat satt vera: Nu ber maðr hersogu sanna sa ilendr er. þa skal hann haxa .iij. mertr silxrs ax konungi. en morf or xylfi hueriu. iort skal hann oc haxa ax þo uarum.²⁸

Jvfr. Cap. 5. G. 312. F. V. 2.

¹⁾ [Saaledes ogsaa — Gb. D. [mgl. — i de Övrige. ²⁾ [mgl. — Bk. uet herxdrer — tilf. Gp. oc uet xörir illa stadi — tilf. Bb. ³⁾ morf (silxrs — Bb, k. ⁴⁾ at þorzum sinum eða allra — Fe. ⁵⁾ [mgl. — Gc. [i Marg. m. smt. crs. H. — Gb. ⁶⁾ [ozna — fl. ⁷⁾ [a uerði i sänner — Bf. ⁸⁾ [brenna uitar — Bl. nema einn &c. — mgl. Gr. ⁹⁾ [angstipum — Eb. stipum — Ee. ¹⁰⁾ uid tg. — mgl. Fe. En ex &c. — mgl. — Bk. .iij. herfl. &c. — mgl. Fd. ¹¹⁾ sin — tilf. de fl. ¹²⁾ [mgl. — Gt. Fd. Her indskyder Gr det ovenfor aglende Stykke A uita verði skal . . . konung. ¹³⁾ [er norðstr er — Bd. [mgl. — Gd, f. Fa, c. Ba, k. [mgl. — Gd, f. Fa, c. Ba, k. ¹⁴⁾ [sunnafter — Ba, k. austarstr — Bd. vøfter — Var. i Ea. er iðr er — mgl. Ef. ¹⁵⁾ [ot sua tigr uid hin norðsta — Ee. ¹⁶⁾ hēðan — Bd. ¹⁷⁾ [ex n. t. hann — Eb. [ex n. verðr stæde at — Bb. [ex sunnan verðar a gengit — Ba, k. ¹⁸⁾ Barrun — Gd, e, f, h, l, m, p, q, r, s, t. Fa, b, c, d, f. Ea, b, c, d. Ba, b, c, d, e, f, h, k, l. ¹⁹⁾ [stumadr — Bb. Her r 1ste Stykke af Bm. ²⁰⁾ [mantale retto — Ge. [retto xare — Gl, s. Fe. oc greiða &c. — mgl. Gt. Fd. derfor: oc [sa at rett xare vordaren — Ee. ²¹⁾ von a — tilf. Fa, c, e. ²²⁾ [ex h. hezuer ei gort ge vart — Bf. ²³⁾ [ilendr — de fl. ²⁴⁾ [eintidi — i selve Linien, men over L. m. smt. crs. H. eid — Gb. [eid — Fe. [vi. eid — D. [eintidi — de Övrige. ²⁵⁾ Saaledes ogsaa Gb, c. at — de Övrige. [tilf. i Mrg. m. smt. crs. H. — Gb. [ot m. f. or þo uarum — i Mrg. Gc. [mgl. — i de Övr., þaa D nær.

Ex mádr skýzt vndan leidangre.¹

- 6 vj. Nu skolu aller menn leidangr sín gera at iamznade. En at vttbodnum leidangre skolu menn iamznat sinn greida at iardar hözn² oc at zear megni. [En sa leidangr er gerizt³ [aþ iardar magni zrialsar þeim iord er a.⁴ [oc⁵ skal sa gera er a iordu býr aþ lod⁶ oc lausa ze sinu huer sem iord a.⁷ Nu skal sa trefia iamznadar er þarz með rade umbods manz konungs⁸ stipreidu menn sína. En þeir sem eigi toma til þorzallalaust [giallde eptir þui⁹ sem tala rennr til. [þo at sídar se.¹⁰ [oc suare leidangre zalle a oþan uid konung. þat eru .vj. aurar.¹¹ [En ex menn¹² trefia iamznadar með konungs umbods manz rade oc annara stikritra manna i adra stipreidu eða i annan attung eða ziorðung [eða zylti¹³ þa skal þinge¹⁴ trefia. en ex þeir synia iamznadar zare sem adr er stilt. Nu skýzt mádr vndan¹⁵ leidangre [eða¹⁶ iamznade¹⁷ [oc lonypr¹⁸ stipreidna millim [eða ziorðunga¹⁹ [eða zyltna²⁰ oc gerir huarle þar ne her. þa geri leidangr þo at sídar se oc sekr leidangre zalle. [vj. aurum silzrs²¹ uid konung. Huer oc sem hann gerizt priotr oc er storader²² til leidangre oc er sottr til [oc uil eigi gera²³ oc lonypt vndan soþn oc gerir huergi leidangr a þrim uetrum. þa skal hann giallda zullan leidangr þo at sídar se oc sekr .v. mortum silzrs uid konung.

Suar leidangr skal gera.

- 7 vij. Nu skolum ver uita huar ver skolum leidangr varn gera. Ex mádr a hua i kaupange²⁴ [en bu²⁵ i herade [oc zer þar millim²⁶ oc er ymizt. þa skal hann gera leidangr i herade eptir iardar hözn²⁷ [þeirri er hann býr a.²⁸ [oc²⁹ iaznade uid adra bonðr.³⁰ en aþ kaupoyri oc aþ garðleigum i kaupstað. Sua er oc ex mádr a bu .ij. i herade oc i sinni stipreidu huart. [þa skal aþ huaru þar gera sem stendr eptir iardar homzn³¹ [oc iamznade.³² En ex [einlonypr mádr zer³³ meðal kaupangre³⁴

Jvfr. Cap. 6. G. 296, 298. F. VII. 8—10. Cap. 7. F. VII. 11.

¹) Capitlet mgl. — Fb. ²) i þo at garða h(özn) — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henviisning Gc. ³) [En sa leidangr sem sa gerer — Ff. [þan leidangr er sa gerer — Ee. [En sa skal gera leidangr — Ba, k. [En leighu tidi skal leidang gera — Bk. ⁴) En garða i þo v(arum) — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henviisn. Gc. [mgl. — de fl. ⁵) þa — de fl. ⁶) landum — Fe. ⁷) [oc skal &c. — tilf. i Mrg. med smt. cra. H. og Henviisningategn til gerizt Gb. [mgl. — Gc. ⁸) to. — mgl. Gf. Bk. ⁹) [setir leidangre zalle a giallde leidangr — Gt. ¹⁰) [mgl. — fl. ¹¹) [en leidangre zall er. vj. aurar s. — Gt. ¹²) [Men stulu — Bk. ¹³) [mgl. — Bf. ¹⁴) Saaledes ogsaa Gb, c. D. a þui þingi — Ea. a þingi — de Övriga. ¹⁵) vthua — Bk. ¹⁶) of — Gn. Ea, (Var. eðð) Ec. ¹⁷) [mgl. — Bc, e. ¹⁸) [mgl. — Bk. kaupstaða — tilf. i Mrg. m. smt. cra. H., men uden Henviisn. Tegn Gb. ¹⁹) [mgl. — Bk. ²⁰) [mgl. — Bf. ²¹) [mgl. — Bk. ²²) stipadr — Gi. sottr — Ga. ²³) greida — Fa, c, Ee. Bk. [mgl. — fl. ²⁴) kaupstað — fl. ²⁵) [oc býr — Gf. ²⁶) [mgl. — Bk. ²⁷) iardarmagni — Gp. sinni — tilf. Gf. ²⁸) hegir oc býr a — Ge. [mgl. — fl. ²⁹) at — Gd, og de Övriga, undtagen eptir — Gp. Ec. ³⁰) menn — Gr. menn þa a bua — Fe. [mgl. — Fb. Bb, l. ³¹) iardarmegni — Ef. ³²) [ot zearmagne — Fa, c. [mgl. — Fb. Ef. ³³) [madr zer einlonypr — de fl. [m. er einlonypr oc zer — Ba, k. ³⁴) kaupstaðer — Gm, p, t. Fe, f. Ec, s. kaupstaða — Ea.

[oc heraðs¹ [oc er fœddr i heraðe² oc kaupir³ kaupum sínum⁴ oc er hann [i heraðe⁵ um iol⁶ [oc bindr hann⁷ oc lœsir hudyat sítt [allan uetren þess i millum⁸ i kaupange.⁹ þa geri hann leidangr sinn i kaupange¹⁰ [æz kaupoyri sínum.¹¹ [Madr huer er fœddr er i kaupange¹² oc [zer hann i kaupangr¹³ at¹⁴ kaupum¹⁵ sínum¹⁶ oc hezir huarle [heimili sítt¹⁷ [i heraðe ne i kaupange.¹⁸ þa skal hann gera leidangr sinn i heraðe æz kaupoyri sínum. En æz madr slitr¹⁹ bu sínu²⁰ [i heraðe²¹ oc zer hann til kaupangrœ zirir [manntal oc iæmnað manna²² oc zer hann aptr síðan i herað. þa eigi bœndr gerð²³ hans. Nu æz madr gerir leidangr i annan stað en hann a at gera. þa er sem hann hæze vort [æz hann veit sílæz huar hann stílði gera.²⁴

Um stýrimann oc hafeta.

vijj. Sa skal stípi stýra sem konungr [nemznr til²⁵ eða hans umbodaðr. 8
Nu skal stýrimadr nezna hafeta at fara með ser. þa stolu þeir aller stýldugir at fara sem neyndir eru nema loglæg nauðsyn banna huarumtueggia²⁶ oc se²⁷ aþrir i stað neyndir. Stýrimadr skal hafa zirir sítt starz oc uanda [æz hann zer ual með þui starze²⁸ halza mort sílæz huer a manaðe æz bonda²⁹ ze. sa þo er eigi hezir adr len eða veitzlu³⁰ æz konungi oc tale þetta ze þan tíma er [þeir toma³¹ heim aptr [æz bonda ze.³² Leidsögu madr skal hafa [zirir sítt starz oc uanda³³ halza³⁴ mort sílæz³⁵ [or Þronðheimi oc til Þiorguinar.³⁶ [or Þiorguin halza mort sílæz³⁷ til Tunabergs. [or Tunabergi halza mort sílæz³⁸ til landzenda.³⁹ iæm milit aptr. [þar

Jvfr. Cap. 8. G. 299. F. VII. 7.

¹⁾ [mgl. — *Fd. Eb.* ²⁾ kaupange overstreget og rettet m. smt. crs. H. til heraðe — *Gb.* kaupangre — de fl. kaupstað *Gp. Ff. Ea* (Var. heraðe) *Ec. Bf.* [mgl. — *Gm. Eb, e. Bh.* ³⁾ þar — tilf. — de fl.
⁴⁾ i kaupstað — tilf. — *Bh.* ⁵⁾ [mgl. — *Fe.* ⁶⁾ þa geri hann þar — tilf. *Gd, r.* geri h. leib. j heraðe — tilf. *Gm.* ⁷⁾ [Nu æz h. bindr — de fl. ⁸⁾ [mgl. — *Gc.* ⁹⁾ [i kaupangre allan uetren oc huer heimili þi huarle her ne þer — *Bh.* ¹⁰⁾ kaupstað — fl. ¹¹⁾ [mgl. — fl. ¹²⁾ Saaledes over L. m. smt. crs. H., men i selve L. uoverströget heraðe — *Gb.* kaupange — *D.* heraðe — *Gc* og de Övr. [En æz madr zerir i kaupstað — *Gm.* ¹³⁾ herað — *Gd, m, t.* bþ — *Fd.* zirir iæmnað tilf. *Ec.* ¹⁴⁾ at kaup — fl.
¹⁵⁾ kaupoyri — *Bc, e.* ¹⁶⁾ [tauper of sel i kaupstað — *Gm.* ¹⁷⁾ [herþyrgi ser — *Gd.* ¹⁸⁾ [mgl. — fl.
¹⁹⁾ [undrar — *Eb.* ²⁰⁾ bunadi sínum — *Ea.* ²¹⁾ [mgl. — fl. ²²⁾ [saler of iæznadar manna — *Eb.* [iæmnað gram oc mantal — *Ba, k.* [mantalle stýllb oc iæznad manna — *Bb, l.* [mantal. at iæmnað manna — *Bf.* ²³⁾ garð — *Gs.* ²⁴⁾ [æz hann veit síl sílæz rangt gort hafa — *Ge.* [of geri þar sem hann a at gera — *Ea.* [æz h. veit síl (sílæz) uort hafa — de fl. [mgl. — opr., men tilf. over L. m. smt. crs. H. *Gb.* [mgl. — *Gc, m, n. Ed.* ²⁵⁾ [uill — *Gm.* [zer til — *Gr.* ²⁶⁾ mgl. — de fl. ²⁷⁾ þa — tilf. de fl.
²⁸⁾ [mgl. — *Bb.* ²⁹⁾ boarmanna — *Gc.* ³⁰⁾ [stlu — *Gp, r.* t. veitzlu — mgl. *Ec.* Her begynder en Læmme i *Fb*, ophörer Cap. 10. ³¹⁾ [hann temr — de fl. ³²⁾ [tilf. i Mrg. m. smt. crs. H. — *Gb.* [mgl. — de Övrige. ³³⁾ [i leidsogukaup — *Fc.* [æz sítt starz — *Ea.* [mgl. — i de Övrige, undt. *Gb, c. D.* ³⁴⁾ halza — mgl. *Gt.* ³⁵⁾ æz bonda ze — tilf. *Gk, n, s. Ea, e.* ³⁶⁾ [mgl. — *Gh.* ³⁷⁾ [aðra æz Þiorguin — *Ee. Ba, k.* [aðra — *Bh.* h. m. e. — mgl. *Gh. Fa.* till landzenda of — tilf. *Bb, l.* ³⁸⁾ [hina þiorguin — *Ee.* [hina þriðiu þeðan oc — *Ba, k.* [þriðiu — *Bh.* ³⁹⁾ [or Tunab. æfter landzenda — *Fe.* [mgl. — *Bb, l.*

med mat oc drygd.¹ Sa skal huer² fara er i fyrstu er neyðr³ oc eigi⁴ umflipi a gera nema⁵ logligar naufsyniar gange til. Engi skal lausnir⁶ taka en sa er tærligiallde .viij. ertogar oc .xiij. merkr silzrs konungi⁷ [zirir huern er hann tætr lausnir ær en sa huer er byðr.⁸ morl silzrs konungi. ⁹En sa er slitt talar¹⁰ til annars oc þellzt at suare slitu zirir sem log uatta þeim a hendr er annan rögir.¹¹

Um skips skipan oc farar kaup.

- 9 ix. Nu skal styrimadr bod upp stera¹² þa er skip skal vtt¹³ setia¹⁴ oc stegna¹⁵ sua uida [monnum til¹⁶ sem hann ser¹⁷ at þarz oc huer sem eigi temr til eptir bode þorðallalaust oc¹⁸ setr onri silzrs uid konung [oc þlyti skip til hagnar. þeirra abrygd er a¹⁹ þar til er þest er skip. Sua [skal hann²⁰ oc gera neyðdar²¹ monnum ein daga²² ner þeir stolu til skips toma oc eiga þa skipara stegnu oc stode neyð²³ oc²⁴ uapn oc klæde²⁵ manna. Nu er notor uapn vantar. þa se þar uapn tælin [med styrimanz rade²⁶ sem²⁷ hann ser at þest gegnir²⁸ oc abrygzt sa er hezir²⁹ [eptir lagum.³⁰ Nu skal huer haseti taka onri silzrs i farar kaup oc sua huer matgerðar madr sem adrer hasetar. Nu stolu bonðr gera .ij.³¹ manadamate smors oc .iiij.³² miols [til homlu.³³ skal uid þui taka styrimadr þan tima er leidangr er uti. oc hallða þar ær [neyðdar monnum toftnad³⁴ [þria manade³⁵ [med þonne³⁶ uista taku.³⁷ [En

Jvfr. Cap. 9. G. 300. F. VII. 12.

¹) [mg. — Bk. mæðrætti — Gs. t. Ec. bæði aprt of þramm — tilf. Gi, Styrimadr &c. — mgl. i Landloven, men findes i Byloven, hvorfra Varianterne Gc. ²) fyrst — Gt. huer — mgl. Ea (men tilf. Var.) Bb, k. ³) a þingi eða mote — tilf. Fe, f. ⁴) þui at eins — Fa, c. ⁵) at — Fa, c. ⁶) til lausar — D. ⁷) konungi — mgl. fl. ⁸) tætr — Gf. mutuna byðr — Fd. ⁹) [tilf. — i Mrg. m. smt. cra. H. Slutn. ulæselig — Gb. ¹⁰) Saaledes og — Fe. D. mætr — de Övrige. ¹¹) zirir huern . . . rögir mgl. — Gc. ¹²) i herade — tilf. Bf. ¹³) vpp — Gk, i, t. Ee. ¹⁴) eða vt — tilf. Ee. ¹⁵) neyð — Ea, b, c. ¹⁶) [mgl. — fl. ¹⁷) venter — Bf. ¹⁸) er — Gb, m, t. Bb, d, l. D. mgl. i de Övrige. ¹⁹) [En bonðr þlyti til hagnar þeirrar of abrygzt — Gd. [of þlyti fl. til hagnar þeirrar sem a byrgd er af of þlygia — Fe. [oc þore til hagnar. er skip i þeira abrygd — Bf. ²⁰) [skal — Gt. Eb. Bf. [skulu þeir — Ea, c, d. ²¹) mgl. — Fd. Bc, e. ²²) stegnu eller stegnu of eindaga — fl. til skips þeim sem neyðbir er — tilf. Fd. ²³) neyðbir — Gs. men — Fe. næmyndar — Fd, f. Eb, d. Ba, c. næmyningar — Bk. nægning — Bl. mgl. — Ef. Bk. ²⁴) tilf. over L. m. smt. cra. H. — Gb. findes i Gp, q. Fd. Bf. D. mgl. — de Övrige. ²⁵) herklæde — Fa, c. oc klæde — mgl. Bf. ²⁶) [mgl. — Fd. ²⁷) til ero of tilf. Gd, p. ²⁸) hezir — fl. [med. fl. m. r. sem honom þistir þest þallst — Gk, q. Bc, d, e. [sem fl. m. uil — Ba, k. [sem ero. med fl. manz rade — Bf. [fl. fl. m. [er at þest hezuer — Bk. ²⁹) næmer — Ed, e. tætr vopn — Bf. ³⁰) [mgl. — Bk. Fra Cap.s Begyndelse til hid har Gc: Nu skal styri madr gera neyðdar monnum stegno til er hann skal skip skipa. of bondom ollum sua morgum sem til þarz skip vtt at setia. en sa er eigi temr til naufsyniar laust er setr onri silzrs vid konung, — og Gs: Nu skal fl. m. g. n. m. bod of stegnu til þa er h. uil fl. fl. en b. oll. f. m. f. til þarz at draga skip ut. en sa er eigi f. til n. l. setr huer onri e. v. f. ³¹) þær menn gera .ij. — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henviisning Gb. Saal. Gc. ³²) þria — Gd, p. þria — Gs, t. Fe. Ea. .iiij. vettir — Gk. .iiij. salð — Ff. adra, men overstreget og ovenover med med en nyere H. þria, samt i Mrg. .iiij. — Ba. .iiij. m', dog med Rødt istf. noget Udraderet — Bc. adra — Bk. ³³) holla — Ef. hueriar — tilf. fl. [mgl. — Ed. ³⁴) [n. menn — Gn, p. Bk. ³⁵) [mgl. — Bb. ³⁶) retire — Gl. ³⁷) [mgl. — Ed.

1 er rett uistatafa¹ a [huerium halzum manade² [i tylzt hueria³ pund bygmiole⁴
 . iij. laupa [priggia punda⁵ smore.⁶ En sa er þetta greiðir eigi suare leidangrö
 alle eptir⁷ sem adr er mæltt oc soke sjslumadr⁸ oc haxe æz tua luti en styrimadr
 ríðing. En ez hann⁹ uil eigi sofia oc er honum til sagt adr. þa soke styrimadr¹⁰
 u haxe halzt en sjslumadr¹¹ halzt.

Um vana bukad.

7. Þoge skal liggja úð þoxto hueria. þann skolu seffar¹² .ij. þa¹³ oc [streng 10
¹⁴ eða gjaðde tonungi halþan onri¹⁵ silþrs oc þae¹⁶ þoga [eigi at siðr.¹⁷ oc .ij.
 gyltir orþa [eða broðða steftra.¹⁸ þat skolu þonðr þa.¹⁹ en þirir tlyxt orþa [ex
 uiffir²⁰ gjaðde halþan .ij.²¹ onri silþrs tonungi.²² En ex tonungr uil meir skipa
 sta þa uele²³ þui þleiiri²⁴ skipreidur²⁵ um þat²⁶ skip er þara skal sua at huer ha-
 ti haxe sua milla uift sem aðr uar sagð. ²⁷Nu þer maðr a skip annat en hann er
 neyðr. þa gerir hann bæðe. ror leiðangren oc gjaðdr uitid.²⁸ [Nu ex þrials maðr
 ngr. i matgerð²⁹ a skipi³⁰ oc misþer hann³¹ með matargerð.³² þa segi styr-
 anni til oc eigi hann skipara stefno oc reyfi hann með stynsamra manna raðe. sua
 huarle liote³³ hann lemstrar far³⁴ ne bana ax.³⁵ þui at styrimaðr skal mestu
 sta innan borðs a hueriu skipi. Nu³⁶ [lofþa þeir skip³⁷ or þeftum oc soðr maðr
 gi [halþynni sitt.³⁸ gjaðde morð silþrs tonungi nema loðlig þorþauð banne. En ex

Jvfr. Cap. 10. G. 301. F. VII. 13, 14, 24.

1) [Ær þ. at rettre vísfatofu — *Gb*, *c*, *e*, *f*, *i*, *m*. *Fe*. *Ed*, *d*, *f*. [er þ. at þornre v. t. — *Gh*, *r*. *Ea*. (*Var*. *tre*) *Ec*. *Bb*, *l*. [Ær þat — *Gq*. [En þ. er þorn v. t. — *Fa*, *c*, *d*. *Ee*. *Bh*. [mgl. *Gk*, *l*, *t*. *Ba*, *c*, *d*, *f*, *k*. 2) [haþu mißeri — *Gd*, *p*. [manabom — opr. men med et *Tal* foran, der nu ei ret kan skjönnes; t Hele ved Radering forandr. til [manade — *Fa*. [manade — *Fc*. 3) [mgl. — *fl*. 4) mios — *Ba*, *h*, *k*. 5) [þriþþnda — *Fe*. [ot .iij. pund — *Ff*. [mgl. — *Fc*, *d*. 6) [miore at þriþþia punda (mörzi *Gd*. [fm. þr. p. fm. — *Gp*. toftuab &c. — mgl. *Gn*. 7) þui — tilf. *fl*. 8) gjaftþri — *Gc*. 9) 9da fl. 10) 10da fl. 11) 11da fl. 12) 12da fl. 13) 13da fl. 14) 14da fl. 15) 15da fl. 16) 16da fl. 17) 17da fl. 18) 18da fl. 19) 19da fl. 20) 20da fl. 21) 21da fl. 22) 22da fl. 23) 23da fl. 24) 24da fl. 25) 25da fl. 26) 26da fl. 27) 27da fl. 28) 28da fl. 29) 29da fl. 30) 30da fl. 31) 31da fl. 32) 32da fl. 33) 33da fl. 34) 34da fl. 35) 35da fl. 36) 36da fl. 37) 37da fl. 38) 38da fl. 39) 39da fl. 40) 40da fl. 41) 41da fl. 42) 42da fl. 43) 43da fl. 44) 44da fl. 45) 45da fl. 46) 46da fl. 47) 47da fl. 48) 48da fl. 49) 49da fl. 50) 50da fl. 51) 51da fl. 52) 52da fl. 53) 53da fl. 54) 54da fl. 55) 55da fl. 56) 56da fl. 57) 57da fl. 58) 58da fl. 59) 59da fl. 60) 60da fl. 61) 61da fl. 62) 62da fl. 63) 63da fl. 64) 64da fl. 65) 65da fl. 66) 66da fl. 67) 67da fl. 68) 68da fl. 69) 69da fl. 70) 70da fl. 71) 71da fl. 72) 72da fl. 73) 73da fl. 74) 74da fl. 75) 75da fl. 76) 76da fl. 77) 77da fl. 78) 78da fl. 79) 79da fl. 80) 80da fl. 81) 81da fl. 82) 82da fl. 83) 83da fl. 84) 84da fl. 85) 85da fl. 86) 86da fl. 87) 87da fl. 88) 88da fl. 89) 89da fl. 90) 90da fl. 91) 91da fl. 92) 92da fl. 93) 93da fl. 94) 94da fl. 95) 95da fl. 96) 96da fl. 97) 97da fl. 98) 98da fl. 99) 99da fl. 100) 100da fl. 101) 101da fl. 102) 102da fl. 103) 103da fl. 104) 104da fl. 105) 105da fl. 106) 106da fl. 107) 107da fl. 108) 108da fl. 109) 109da fl. 110) 110da fl. 111) 111da fl. 112) 112da fl. 113) 113da fl. 114) 114da fl. 115) 115da fl. 116) 116da fl. 117) 117da fl. 118) 118da fl. 119) 119da fl. 120) 120da fl. 121) 121da fl. 122) 122da fl. 123) 123da fl. 124) 124da fl. 125) 125da fl. 126) 126da fl. 127) 127da fl. 128) 128da fl. 129) 129da fl. 130) 130da fl. 131) 131da fl. 132) 132da fl. 133) 133da fl. 134) 134da fl. 135) 135da fl. 136) 136da fl. 137) 137da fl. 138) 138da fl. 139) 139da fl. 140) 140da fl. 141) 141da fl. 142) 142da fl. 143) 143da fl. 144) 144da fl. 145) 145da fl. 146) 146da fl. 147) 147da fl. 148) 148da fl. 149) 149da fl. 150) 150da fl. 151) 151da fl. 152) 152da fl. 153) 153da fl. 154) 154da fl. 155) 155da fl. 156) 156da fl. 157) 157da fl. 158) 158da fl. 159) 159da fl. 160) 160da fl. 161) 161da fl. 162) 162da fl. 163) 163da fl. 164) 164da fl. 165) 165da fl. 166) 166da fl. 167) 167da fl. 168) 168da fl. 169) 169da fl. 170) 170da fl. 171) 171da fl. 172) 172da fl. 173) 173da fl. 174) 174da fl. 175) 175da fl. 176) 176da fl. 177) 177da fl. 178) 178da fl. 179) 179da fl. 180) 180da fl. 181) 181da fl. 182) 182da fl. 183) 183da fl. 184) 184da fl. 185) 185da fl. 186) 186da fl. 187) 187da fl. 188) 188da fl. 189) 189da fl. 190) 190da fl. 191) 191da fl. 192) 192da fl. 193) 193da fl. 194) 194da fl. 195) 195da fl. 196) 196da fl. 197) 197da fl. 198) 198da fl. 199) 199da fl. 200) 200da fl. 201) 201da fl. 202) 202da fl. 203) 203da fl. 204) 204da fl. 205) 205da fl. 206) 206da fl. 207) 207da fl. 208) 208da fl. 209) 209da fl. 210) 210da fl. 211) 211da fl. 212) 212da fl. 213) 213da fl. 214) 214da fl. 215) 215da fl. 216) 216da fl. 217) 217da fl. 218) 218da fl. 219) 219da fl. 220) 220da fl. 221) 221da fl. 222) 222da fl. 223) 223da fl. 224) 224da fl. 225) 225da fl. 226) 226da fl. 227) 227da fl. 228) 228da fl. 229) 229da fl. 230) 230da fl. 231) 231da fl. 232) 232da fl. 233) 233da fl. 234) 234da fl. 235) 235da fl. 236) 236da fl. 237) 237da fl. 238) 238da fl. 239) 239da fl. 240) 240da fl. 241) 241da fl. 242) 242da fl. 243) 243da fl. 244) 244da fl. 245) 245da fl. 246) 246da fl. 247) 247da fl. 248) 248da fl. 249) 249da fl. 250) 250da fl. 251) 251da fl. 252) 252da fl. 253) 253da fl. 254) 254da fl. 255) 255da fl. 256) 256da fl. 257) 257da fl. 258) 258da fl. 259) 259da fl. 260) 260da fl. 261) 261da fl. 262) 262da fl. 263) 263da fl. 264) 264da fl. 265) 265da fl. 266) 266da fl. 267) 267da fl. 268) 268da fl. 269) 269da fl. 270) 270da fl. 271) 271da fl. 272) 272da fl. 273) 273da fl. 274) 274da fl. 275) 275da fl. 276) 276da fl. 277) 277da fl. 278) 278da fl. 279) 279da fl. 280) 280da fl. 281) 281da fl. 282) 282da fl. 283) 283da fl. 284) 284da fl. 285) 285da fl. 286) 286da fl. 287) 287da fl. 288) 288da fl. 289) 289da fl. 290) 290da fl. 291) 291da fl. 292) 292da fl. 293) 293da fl. 294) 294da fl. 295) 295da fl. 296) 296da fl. 297) 297da fl. 298) 298da fl. 299) 299da fl. 300) 300da fl. 301) 301da fl. 302) 302da fl. 303) 303da fl. 304) 304da fl. 305) 305da fl. 306) 306da fl. 307) 307da fl. 308) 308da fl. 309) 309da fl. 310) 310da fl. 311) 311da fl. 312) 312da fl. 313) 313da fl. 314) 314da fl. 315) 315da fl. 316) 316da fl. 317) 317da fl. 318) 318da fl. 319) 319da fl. 320) 320da fl. 32

madr þellir þerð¹ þirir þriotzfto þafir eða olyðni [veri utlæggr oc allt þat sem h
a.² en ex nauðsyn bannar. þa meti þonungr eptir goðra manna ráðe oc atvikum.

Um uapna búnað.

- 11 gi. [Sa madr³ er a til .vj.⁴ marla ueginna þirir ottan klæðe sín.⁵ hann
eiga stioðd raudan tuiþyrðan⁶ oc spiot [oc fuerð⁷ eða vgi halþdynnu.⁸ En sa n
er a til .xij.⁹ marla ueginna þirir ottan klæðe sín. sa stal eiga stioðd¹⁰ oc stalf
[með hinum þyrrum anezndum uapnum.¹¹ Ot stal huer stialðare haza mottet
mart a stioðdum sinum¹² at uita megi huer goft hezir ex þals þingz i. en
[sem eigi hezir¹⁴ se stialdir uppneimur¹⁵ þonungi til handa.¹⁶ En sa madr er a
.xviij. marla ueginna þirir ottan klæðe sín.¹⁷ hann stal eiga [stioðd¹⁸ oc¹⁹ stalf
oc²⁰ þanzara [eða brynju²¹ [oc oll þull uapn.²² En ex notor²³ missir þe
uapna. þa liggir uio þyrir silþs uio huert er missir uio þonung. En þrengu
huer [oc²⁴ þeir menn²⁵ er minna þe eigu²⁶ en nu er sagt. þeirra huer stal
stioðd oc²⁷ spiot oc fuerð²⁸ eða²⁹ vgi. En breiðgarar eru gilldar oc halþdyn
er ramliga³⁰ eru þeptar oc spiot þau er ramliga³¹ eru þept oc .ij. geirna
eru i eða sa einn er i gegnum stendr³² oc nobit³³ at baða uega. Gilldr stal
stioðdr huer [þoma monnum³⁴ er þriar iarnþengr liggia um³⁵ þueran³⁶ oc
mundridar³⁷ innan uio oc traustliga³⁸ negldir. En [er uertmadr gengr i þyrstu uio
oc tetr þulla⁴⁰ leigu. þa kaupi hann ser þyrsta þumar vgi. en annat stioðd.⁴¹
þribia spiot.⁴² [En ex hann missir eins huers⁴³ [þessar(a) þriggia.⁴⁴ [þa liggir

Jvfr. Cap. 11. G. 309. F. VII. 13, 14, 15.

¹) þirir tge. — tilf. — Bf, h. ²) [setr .viij. artogom ot .gij. mortum uio tge. — Gc, n. Ee. ³)
stal liggia við þoplo hueria. þann stolu þessar tveir þa þeir er þara ot streng til. eða giallde halþan onri
þonungi. ot þa i þoga eigi at þidr. Sua stal ot huer sa madr — Gc. ⁴) .ij. — Ee, f. Bk. ⁵) han
eiga linða stioðd ot spiot. fuerð ot vgi. en sa madr er a til .vj. marla þ. utan kl. sín — tilf. Ee. ⁶) Sa
dig rettet dertil fra tuiþyrðing — Ga. tuiþyrðing — de fl. ⁷) [mgl. — Gp. ⁸) halþand — Gl. ⁹
— Gk. ¹⁰) raudan — tilf. Gd. Fa, c, d. Ee. raudan tuiþyrðan — tilf. Gk. Bc, d, e. ¹¹) [ot oll
vopn — Gk, r. [með hinum þorom sem adr ero nemdar. — Fe. ¹²) þingtetit — Ge. mgl. fl. ¹³) þrim
hann gerir — de fl. ¹⁴) er mættir — Gf. hezir mart a — Fb. [sem hezir stioðd eða annur uapn oc
stalfar — Ba. ¹⁵) uptotir — fl. ¹⁶) Ot stal huer &c. — mgl. Gm. Ef. En huer sem eigi &c. — mgl.
¹⁷) sa stal eiga stioðd &c. — mgl. Ee. ¹⁸) raudan — tilf. Fe, d. Eb. Bf. raud. tuiþyrðing — tilf.
¹⁹) [mgl. — Bc, e. ²⁰) [mgl. — Gi. ²¹) [mgl. — Gi. ²²) Saal. ogsaa Gb, c. D. [oc oll þotuoapn —
[með hinum þyrrum anezndom vopnum — Gk, r, t. [m. ollum þullum uopnum — Gm. [oc oll þotuoapn —
Örrige. ²³) notoro — Ge. ²⁴) þrengu. huer oc — mgl. Gm. ²⁵) [sa — Ge. [mgl. — Bc. ²⁶
— Ge. ²⁷) eða — Gt. Fe. oc stalfhuz — Gl. ²⁸) oc fuerð — mgl. Gk. ²⁹) ot — Gd, n. ³⁰)
Ee. Bf. ³¹) toglegu — Fe. raustlega — Ba, k, l. vaf — Bk. traustlega — de fl. ³²) tate —
³³) ut noben — Gl. traustlega noben — Ee. ³⁴) [heimamonnum — Ge. ³⁵) [gir — de fl. ³⁶
.ij. iarnþaungum þengdr huer ot hia annare sem þagt þover — Fe. ³⁷) munbar — Eb. ³⁸) rau
— fl. ³⁹) [þyrsta þumar er leigumadr. gengr i vift — Ed. [ex vfm. g. þyrsta þomar i v. — Gk.
⁴⁰) þyrsta — Fb. ⁴¹) spiot — Gd. Ea, b, c. Bf. Her begynder en Lacune i Gt, ophörer Cap
⁴²) stioðd. — Gd. Ea, b, c. Bf. ⁴³) [eða — Ba, k. [mgl. — Bk. ⁴⁴) [mgl. — Ba, k, k. [þaf
uapna — de fl.

gerir¹ silzro uid tonung zririr huert er missir² oc [veri halzrettis madr³ til þess er ann a⁴ ser uapn.

Um napna þing nær sohia þal.

gij. Nu er þat þing eitt er heitir⁵ uapna þing. þat skal eiga zririr endilangan 12 tereg. [þat skal⁶ eigi storum saman eiga en stipreidu þing.⁷ [yrði a⁸ at tynðils messo n haxe oll att at midzastu.⁹ þar¹⁰ skal bod upp stera zririr þui þingi. þat skal sohia ionde huer er bñzt zririr [oc bonda nagn¹¹ ber¹² oc haxe zull uapn¹³ sin þar. En þz madr sitr heima um þat þing þa sedizt hann .ij. aurum silzro uid tonung oc oyri lzro zririr huert uapn er hann stillði þar haxt haxe.¹⁴ Nu er madr siutr eda sar. a skal leigumadr hans¹⁵ [bera uapn hans til þings¹⁶ eda borte [felt zririr uapna ull¹⁷ oyri silzro¹⁸ zririr huert er missir. En ez einuirti er siutr eda sar.¹⁹ þa skal ann talla [til sinn²⁰ nagranna²¹ sina oc syna þeim uapn sin a þeim degi er þing r. þa er hann synn sala ez uapn eru oll til. en ez eigi eru oll til. setr oyri silzro uid onung zririr huert er missir.²² Nu setr madr uapn sin [naudzsynia lauft²³ sua at ann a eigi [zull uapn²⁴ eptir sem nu er stillt. þa er hann setr oyri silzro uid tonung zririr huert er missir huerntima sem þat er.²⁵ Nu skal systumadr²⁶ lyfa zririr monn- ma [a þui þingi²⁷ huerfu menn stolu²⁸ ganga at lagum. En þa er at lagum²⁹ gengit er .iiij.³⁰ menn ganga a þiult oc eigi zleiri oc ganga tomliga sua at³¹ systu- nadr megi ual stoda uapn þeirra. En handgengnir menn oc ueitzlu menn eru skyldir il at stoda uapn með systumanni.³² En ez þiudare er³³ gengit en nu er sagt oc zær systumadr³⁴ þui eigi prozat³⁵ uapn manna. giallde huer er þat gerir mort silzro onungi zririr olydni sina en setr huer oyri³⁶ silzro uid tonung er eigi hezir uapn

Jvfr. Cap. 12. G. 309.

¹) [gialde oyri — Ba, c, f, h, k. ²) En ez h. missir allra þa er h. setr oyri v. t. — tilf. de fl. ³) [fare stans — Fe. ⁴) zær — fl. ⁵) varðing of — tilf. Ge. ⁶) [oc þo — Ga. ⁷) [mgl. — Bk. ⁸) [ot ave — Fe. [oyri a — Ed. [tata till — Ea. ⁹) þat stulu þronder eiga manadagen nesti eptir midzofu — M. Gs. þat stulu ver þrondr eiga manadag eptir midzastu — tilf. Fe. ¹⁰) þar — mgl. Ga. Ed. ¹¹) uapn — Ed. ¹²) [mgl. — Ea. Bk. ¹³) zolluapn — fl. ¹⁴) En ez madr &c. — mgl. Bk. ¹⁵) hans — mgl. — Ba, c, e. ¹⁶) [til þings zara — Gd, p. Ea. (oc bera vogn hans. þa er h. synsata ez oll ero till — tilf. Var. i Ea). [til þings zara með uapnum oc tia þau — Eb. þa er hann synn sala ez oll ero til — M. — Gk, r. eda granne hans — tilf. Fe. ¹⁷) [vapnaviti — fl. [þinguiti of v. zall — Gp. ¹⁸) .ij. m. f. — Gi. ¹⁹) Her begynder Bg. ²⁰) [in — Gc. Fe. [tit — fl. ²¹) granna — de fl. ²²) En ez einuirti &c. — mgl. Ea. ²³) [mgl. — de fl. ²⁴) [zolluapn — de fl. ²⁵) Nu setr &c. — mgl. Bf. þurvetna er madr ler vogn til vapnþings. þa ero vogn uppnam tonunge til handa. En hin setr vapna viti er þær zririr huert er missir — tilf. Fa, c, d. ²⁶) gialtþri — Gc. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) a — tilf. de fl. ²⁹) a — tilf. — de fl. ³⁰) .ij. — Fe. ³¹) gialtþri of — tilf. Gc. geitþri of — tilf. Fe. ³²) m. þarra of [systummann — Gc. m. honom — Gm. m. gialldþra of f. manne — Fe. Her begynder en Lacune — Gk; ophörer i Manhelgen, Cap. 13. ³³) a — tilf. de fl. ³⁴) gialtþri — Gc. Ea. ³⁵) stobat — de fl. ³⁶) mort — Bd.

sem log uatta. En ex nodor ler uapn til uapna þings [oc uerdr þat uitnis þast.¹ eigi konungr uapn en hinn er let uar gjaalde uapna uiti sem adr.²

Ex styrimadr lönpræt af skipi eða hafeti oc om nista þrot.

- 13 xiiij. Nu huerxir³ styrimadr⁴ skipi sinu [a leid⁵ með konungi oc lönpr mdr af skipi meðan konungr ligg⁶ [til landuarnar.⁷ hann er setr .viij. ertogum oc .xiiij. mortum silxrs uid konung. En ex styrimadr lönpr þa er hann með allu utlægr [ot landrada mdr uidr konung.⁸ Nu ma⁹ eigi lengr leidangr vti hexta¹⁰ en menn hax halxrs manadar mat [miols og smors¹¹ oc lyfi þui a onnur skip [oc syni þeim mat sinn¹² [at þeir haxa eigi meira mat.¹³ Nu xara þeir heimleidis oc uerða mat þrota.¹⁴ þa mego þeir hoggua .ij. naut xirir bonda at orsediu. leggi vpp¹⁵ .ij. auro xirir þu oc sua xirir uga þridiung.¹⁶ en [halxan .iiij. vñri¹⁷ xirir oлдung. oc lat liggia eptir haxud oc xotr oc hud. þa eru þeir ofellir. En ex adrir hoggua¹⁸ xirir bonda þeim er adrir hiuggu xyr xirir [oc temr eigi xram sua haxud oc xotr oc hud.¹⁹ þa hoggua þeir at ofsediu ex þeir leggia xē xram sua mikit sem adr er stilt. oc lat liggia eptir²⁰ haxud oc xotr [oc hud.²¹ [þa hogga þeir at orsediu.²² En ex þeir hoggua [eigi sem²³ nu er mælt. þa er styrimadr setr .viij. ertogum oc .xiiij. mortum silxrs uid konung ex at hans rade uar hogguit. En hafeti²⁴ huer mort silxrs konungi oc borte þo xyrst bonda [xullum botum²⁵ xirir þu sitt þat sem þeir hiuggu. En ex settinni tate bonde stikan rett sem hann er mdr til. en konungr þat sem aut er. Nu er þeim kent at þeir hoggua [a annan ueg²⁶ en nu er mælt. oc ex þeir dñlia.²⁷ þa skal styrimadr synia²⁸ með lyrittar²⁹ eidi [xirir sua marga menn sem hann uil.³⁰ en ex hann uil eigi sueria³¹ xirir þa.³² sueri³³ huer xirir sil lyrittar eid. Nu gengr mdr af skipi xyr en skip temr til lundz³⁴ [oc loxar honum engi mdr.³⁵ þa er hann setr mort silxrs uid konung.

Jvfr. Cap. 13. G. 302, 303. F. VII. 20, 23.

¹) [mgl. — Bk. ²) En ex notor ler — mgl. Fa, c, d. Fra Nu skal [hfl. m. til Cap. Slutn.: Nu skola a þingi standa .iiij. menn a þiuff. Næna skal umboðe mdr konungs konungs men of veiztu menn ex þeir ero til a þingi þeir skola þa vapr manna. setr huer er eigi hegir vapr stit sem nu er mælt — Ge, hvilken Cod. har dette Sted udførligere i By-Loven, hvorfra Varianterne ere tagne. ³) hegir — Gi. (nñr — Gp. ⁴) [hflumadr — Bk. ⁵) [aleidis — Gd, l. ⁶) xer — Gf, p. er — fl. ⁷) [i leidangre — Ed. ⁸) [mgl. — Bk. En ex styrimadr &c. — mgl. Ed. ⁹) mdr — tilf. Bl. ¹⁰) haxa — Ge. Ba. ¹¹) [smors of annan miols — fl. ¹²) [xirir monnum — Ba, g, k. [mgl. — fl. ¹³) [mgl. — Bc, f. ¹⁴) viffapota — Ec. Bf. ¹⁵) haxud of xotr of hud of — tilf. Fa, c, d. ¹⁶) þritidung — de fl. grabung — Ge. .iiij. vetrar — Ee. ¹⁷) [halxan mort — Bf. ¹⁸) þu — tilf. Fd. ¹⁹) [of læggia apter hud xotr of haxud — Bk. [mgl. fl. ²⁰) vpp — fl. ²¹) [mgl. — Gc. ²²) [mgl. fl. ²³) [obruvis(en) — fl. ²⁴) I dette Ord ophører Lacunen i Gg. ²⁵) [xult vgrd — Bk. ²⁶) [obruvis — fl. ²⁷) [hñlia — Gr. ²⁸) suaria — Bf. ²⁹) ein — Gd. Ea. ³⁰) [mgl. — Bg. ³¹) [hnia — fl. ³²) x. sit — Gr. ³³) þa [hni — fl. Her ophører Lacunen i Gi. ³⁴) lánz — fl. ³⁵) [oc i. h. eigi styrimadr. — Gm. [loxaf — Gp. [orloxafauft — Ba, g, k. Nederst paa Siden ved dette Cap. tilf. en curs. H. fra Midten af 14de Aarh. i Gi.: Sua morgh skip gangha ut af Noreghe .vi. tuitugh seffor of .xxx. of .iiii. hundrad tiorð, en a huorui skipi er hundrad manna, þa er þat all saman .vi. c. of .iiii. þuffhundrad of .xxx. manna. of er vlatst Jamtaland of oll vpplond of skatland.

Um skips uppsat oc gezlo segls oc reida.

giiij. Nu koma skip heim til lundz.¹ þa skal stýrimaðr boð upp stera sua uida 14 sem ættlar at þurzi oc skip ma upp ganga. [Hueruitna þar sem stýrimaðr stér boð upp.² [þa eigu allir þat boð at³ bera [en engi at zella.⁴ huart sem þeir eru i þeirri skipreidu eða eigi.⁵ En huer þa sem þat boð zellir er setr oyri silzrs uid konung. En huer sem eigi kemr til skipdrattar oc boð kom til hus þa er setr oyri silzrs uid konung nema naudsýn banne. En þessar settir. huart sem er upp at setia⁶ eða vtt. þa sorte sýsumaðr⁷ oc haze æz .ij. luti en stýrimaðr⁸ þridiung. En ez sýsumaðr uil eigi sortia oc er honum til sagt adr. þa sorte stýrimaðr oc haze halzt en sýsumaðr halzt. Nu ez skip gengr eigi vtt eða upp oc xirir nemazt ziordungr skipreidu eða holz eða meiri. suare settum sem mælt er oc se skip i þeirra abyrgð⁹ ez læzt.¹⁰ Nu koma menn .v. nattum xyr¹¹ eða. [v. nattum¹² sidar.¹³ þa stolu [huargir¹⁴ adrum uist reida. En ez meiri¹⁵ munnr verðr þa stolu¹⁶ þeir¹⁷ adrum uist reida [er reida eigu at lagum¹⁸ [eptir þui sem¹⁹ tala rennr til. Þeir²⁰ stolu segl varðueita er [stikrit-aztir eru²¹ oc nestir bua kirtiu²² [þeirri sem nest er skipi.²³ En aller hasetar stolu xylgia²⁴ segli til kirtiu²⁵ oc allum reida oc bua sua vm²⁶ at eigi spillizt. Nu ez notor setr [þetta segl²⁷ brot vttan løyzi konungs eða bonda. abyrgizt at allu þar til er aptr kemr oc setr .viiij. ertogum oc .xiiij. morkum silzrs uid konung [oc bonðr.²⁸ En ez kirtia brennr oc er segl inni. abyrgizt bonðr seazir segl sitt. [nema menn brenne²⁹ at uilia³⁰ sinum.³¹ Nu [stolu þeir³² þar³³ [uppsat haza³⁴ sem þeir hazðu at xorno xare. En ez a³⁵ brytr uppsat [eða sior³⁶ þa skal konungs iorb stýld til vera ez hon er³⁷ innan³⁸ xyltis [eða ziordungs.³⁹ En ez [konungs iorb⁴⁰ er eigi til.⁴¹ þa skal laupa⁴² tuzt⁴³ [þar sem þeir uilia⁴⁴ [sua sem stýnsamir menn mæta með bonda⁴⁵ ze.⁴⁶

Jvfr. Cap. 11. G. 304, 305. F. VII. 20, 22.

¹) landz — Gm. Fb. ²) [mgl. — Gt. ³) [þat boð stolu allir — Gt. ⁴) [mgl. — de fl. ⁵) annare — de fl. ⁶) draga — Gn. Ed. ⁷) stýrimaðr — Gd. Ea (Var. sýsum.) Ec. ⁸) sýsumaðr — Gd. Ea (Var. stýri m.) Ec. ⁹) abyrgð — Gc, d, ostere. ¹⁰) læstizt — de fl. ¹¹) xyr — mgl. Ed. ¹²) [mgl. — Fa, c, d. ¹³) [seinna æptir — Ed. ¹⁴) huargir — Fa, c. huer — Gm. ¹⁵) minni — Pf. ¹⁶) [mgl. — Gd, p. Ea, b, c, d, e, f. Ba, f, g, k. ¹⁷) huargir — Gp. Ef. huargr — Eb. huar — Var. i Ea. Ed, e. huargr — Ba, g, k. ¹⁸) [mgl. — Gi. Ee. Bf. ¹⁹) [ot — Gd, h, m, n, t. ²⁰) .iiij. — tilf. Gn, s. Fe, f. ²¹) [venastir ero til stikritis — Fa, c. [ven. ero til stia — Fd. [nestir bua kirtiu — Bf. ²²) skipi — Eb. Bf. ²³) [ot stikritaste ero — Bf. [mgl. — Eb. ²⁴) skipi til tung of (eða) — tilf. fl. ²⁵) i kirtiu inn — Gi. ²⁶) sem tilazt þyrtir vera — tilf. fl. ²⁷) [þat segl eða reida — fl. ²⁸) [mgl. — Gt. ²⁹) seazir — tilf. Var. i Ea. ³⁰) seazra — tilf. Gn. ³¹) [mgl. — Bf. Herefter har Gd et nyt Afsnit med egen Overskrift, dog ikke nogen sædvanlig Capitelinital. ³²) [skal skip — Ge, g. ³³) þa — fl. ³⁴) [skip upp hazua set — Ef. ³⁵) [ar — Gf. stormr — Ee. ³⁶) [eða sniorr — Gp. [skip þor — Ef. ³⁷) tit — tilf. fl. ³⁸) ziordungs — tilf. de fl. ³⁹) [tilf. i Mrg. m. smt ers. H. — Gb. [mgl. i de Övriga, undtagen — Fe. Ed. D. ⁴⁰) [hon — de fl. ⁴¹) Ez hon er innan &c. — mgl. Eb. ⁴²) haza at laupi — Fd. ⁴³) upfatar tuzt — Gn. upfat — Ee. iorb eða tuzt — Fe. ⁴⁴) [mgl. — Fe. hði — tilf. de fl. ⁴⁵) seazra þeira — Eb. ⁴⁶) [með bonda ze of stýnsamra manna rabi. — Eb.

Um reidfiota bod.

- 15 gu. Sva er mælt at börndr stolu gera konungi reidfiota.¹ En umbods madr konungs stal² stera reidfiota bod³ sua uida sem⁴ hann ætlar at konung storte⁵ eigi reidfiot.⁶ En [börndr aller⁷ er reidfiota bod lemr til garðs⁸ þa stolu þeir reidfiota gera honum⁹ [huern onl¹⁰ er sodull eda sæli hezir a komit. En ex konung storter reidfiota.¹¹ þa gialde bonde huer er bod lom til garðz¹² [oc eigi greiddi reidfiota¹³ onri silzra konungi [zirir huern onl er eigi lom til reidfiota¹⁴ skiptis¹⁵ þorþalla lauft.¹⁶

Um rans menn oc oruar skurd.

- 16 guj. Nu ero ransmenn [ubota menn¹⁷ huar sem [þeir eru oc¹⁸ þeir uerda telnir¹⁹ oc huer sa sem þeim ueitir lid til þess eptir þui sem segir i ubota malum i mannhælgri uare.²⁰ Nu [heria þeir²¹ [oc a sa eigi²² [loft libð²³ til eptirzarar er zirir hernade verdr. þa stal hann or stera²⁴ ex hann uil. þa stal huer²⁵ zara þengat sem or steynir honum eptir her. Nu zara þeir eptir þeim.²⁶ þa stolu þeir allir zara er [zirir sitia.²⁷ en ex þeir vilia eigi. þa er ze þeirra vppnæmt nema naudsyn banne. Nu toma þeir þar sem [hinn er²⁸ zirir er or [skar upp²⁹ oc [hezir hann³⁰ rett stori þa er ual. en ex hann hezir rangt storet [oc er þar eigi³¹ her til huff tomen.³² þa er þeim ze hans vppnæmt oc skipti sinn i millum. En ex hann hezir rett upp storet³³ þa stolu þeir zara með honum³⁴ [sua langt³⁵ sem hann uil.³⁶ En ex þeir [hitta her³⁷ oc þurzu at rioda [til zear þess³⁸ odd eda eggjar.³⁹ þa⁴⁰ a sa⁴¹ er ze⁴² atte allt þat er hann lennir.⁴³ en þeir skipti sinn i millum þui sem [auf er oc⁴⁴ hermenn atto. [nema lennendr tome⁴⁵ til með uitnum.

Jvfr. Cap. 16—18. G. 312, 314. F. VII. 25.

¹) sua mgtin sem (hann) þarz — tilf. de fl. ²) vpp — tilf. fl. ³) of lata zara — tilf. Ea. ⁴) þarz oc — tilf. Gk. Ed. ⁵) uante — Gp. Fe. Ec, e. ⁶) reidfiota giærd — Ff. fioter — Bf. ⁷) [bonda huer — Ba, g, k. ⁸) hus — fl. ⁹) Saal. ogsaa Gb, c. mgl. i de Övrige. ¹⁰) [mgl. — Gt. ¹¹) skiofr — Ec. ¹²) hus — de fl. ¹³) [mgl. — Ba, f, g, h, k. ¹⁴) reidfiota — mgl. fl. ¹⁵) mög — Gm. mgl. — Gp. ¹⁶) [mgl. — Gn. ¹⁷) [mgl. opr. i Ga, men er tilskrevet nede paa Siden med en gammel Haand, dog ei den s. s. i Texten, samt med Henviisningstegn, findes i alle de Övrige undtagen D. ¹⁸) [mgl. i alle de Övrige, undt. D. ¹⁹) stadder — fl. ²⁰) Her tilf. Ga og D i Texten aller ubota menn; det udelades naturligvis i alle de Övrige. ²¹) [toma þeir — Fa, d. [toma þeir er heriat haza — Fe. ²²) [haza þinir eigi — Gn. Ea, f. [a þann er ei a — Gp. [oc eighu eigi — Fb. [hazua eigi — Ed. [eighu þeir eighi — Bb, l. [en þeir za eigi — Fe. ²³) [libðot — Gm. ²⁴) vppstera — de fl. ²⁵) þægn — tilf. Bf. ²⁶) her — Gf. ²⁷) [steynt var — Gt. ²⁸) [hinir ero — fl. [sa þir — Gd. Ea. ²⁹) [stara eller hovo upp — fl. ³⁰) [haza þeir — fl. ³¹) eigi — mgl. Gd. Fe, f. Ea (tilf. Var.) Ec, f. ³²) [mgl. — Gt. ³³) or — tilf. de fl. ³⁴) eptir her — tilf. Gg. ³⁵) [sua lengi — fl. ³⁶) eptir her — tilf. Gh, r. Var. Ea. ept. her zara — tilf. Gt. ³⁷) [hittaz — Gt. ³⁸) [mgl. — Gk. Fb. ³⁹) Her begynder en Lacune i Fb. Oph. i Mandh. Cap. 2. ⁴⁰) ero þeir ugildir er zirir standa. en þinir fridheilager er til setia of — tilf. Ba, g, k. ⁴¹) ze — tilf. de fl. ⁴²) zær — de fl. ⁴³) var rentr — Gk. tent er — Gt. þat er honum uitnagt — Ec. sit uera — tilf. Gm. með vattom — tilf. Bc, d, e. ⁴⁴) [mgl. — de fl. ⁴⁵) [of eigi toma lennendr — Gn.

Ex mædr a kaup við rans menn.

viij. Nu fara þeir er heriat¹ haza² þeirir land³ fram⁴ oc kaupir mædr af 17 þeim einn huern grip⁵ [huat sem þat er.⁶ þa skal þa haza þe þat er þyrri atte. oc lome til⁷ með .ij. manna uitni. En þa er uid uilinga⁸ tonypti giallde mort silzre tonungi [ex hann uiffi.⁹ En ex hann fær eigi uitni a hendr honum er [þe rangzengit¹⁰ [þezir tonypt.¹¹ þa skal [stezra honum¹² til þings. þa [eigu þingmenn honum þe at dorna¹³ eða lyrittar¹⁴ eib þirir.

Um landræða sok. oc langskipa gerð i heræde.¹⁵

viiij. Nu ex tonungr lennir manni [landræða sok.¹⁶ þa skal hann synia með 18 tlyrtar¹⁷ eibi. en ex þa eibr þellr. þa þellr hann til utlægðar.¹⁸ Nu gerir mædr langskip i heræde¹⁹ oc lyfir eigi [þor²⁰ sinni.²¹ þa skal [barrun²² eða²³ umbodð mædr tonungs fara til oc spyria hann huert hann uil²⁴ fara. En ex hann uil eigi til segia. þa skolu þeir æfta hann .viij. ertoga oc .xiiij. marla tala. En ex hann vil eigi tal þora.²⁵ þa skolu þeir hoggua or tueimmegum²⁶ tialar .v.²⁷ alna langt bord. En ex þeir gera eigi sua. þa skolu bonðr²⁸ gera²⁹ sua oc tala þra segl³⁰ ex til er oc lemia³¹ sua þor þeirra. En ex þeir gera eigi sua þa eru þeir selir mort silzre uid tonung þirir þozto³² hueria. en þirir styri³³ homlu hueria .iiij. mortum silzre. [þat heita³⁴ þozto giollð.³⁵

¹) røzvat — Ed. ²) [hermen — Ba, g, h. ³) [i land — Ff. [með lande — Bk. ⁴) [mgl. — Bk. ⁵) lut — Bk. ⁶) [mgl. — de fl. ⁷) [fote eigande — Bk. ⁸) uiganda — Gm. nidinga — Ef. Bc. ⁹) [mgl. — Gt. ¹⁰) rangsetit — Gr. rangsetit — Ba, c, f. [mgl. — Bk. ¹¹) [tonpti — Ef. Be, h. ¹²) [þezir haldar — Fa, c, d. ¹³) [ðormaz honum þe — Bk. ¹⁴) [lyrittar — Bk. ¹⁵) Hele dette Cap. mgl. i Bk, men i Stedet derfor staar som Slutningstillæg til foregaaende: Siennir mædr manne landræð syni með tlyrtar eibi. þa eibr þellr til utlægðar ex þellr. ¹⁶) [landræð — de fl. ¹⁷) tlyrtar — Gt. Fc, d, e. ¹⁸) m ex &c. — mgl. Bb, l. ¹⁹) eða i kaupangi — tilf. m. s. H. og Henviisn. T. Gc. ²⁰) gerð — fl. ²¹) [mgl. — Ef. ²²) lenðr mædr — Gm. Ef. eða gialthri i kaupangi — tilf. i Mrg. m. s. H. og Henviisn. T. — Gc. ²³) [mgl. — Gg. Fa. Es. ²⁴) skal — Gm. ælli at — Gr. æftar at — Ef. ²⁵) þa — fl. ²⁶) huarum tuggia veg, tueim vegum, huarumtuggia megin (megium, megnum), hvariumegin — forskjelliga. ²⁷) .ij. — Ea. .viij. — Bd, e. ²⁸) husbonðr — Gc. ²⁹) hoggua — Gp. ³⁰) of styri — tilf. Fc. ³¹) [einta, heita, mintar, hindra — forskj. ³²) homlu — Fa, c, Bb, l. ³³) oc — tilf. Ef. ³⁴) [of heita þa tofen — Gf. [þat ma æfta — Ed. ³⁵) Nu hozum ver landuorn vara (a) þra setta of skal þa standa sem skipað er (eller sem nu er skipað) nema tonungr (of ertlyngstap of adrer vittrafsto menn — tilf. Fd.) þae annat landenu þaztegra (hagtegra — Fe), (el. þe at landenu þe annat hagteghare með þazta manna rade of samtykt — Bc) — tilf. Fd, e. Bc. Dog indskyder Bc først som Slutningscapitel Kjöbeholens 25de Cap. om "farðann" &c.

IV. Mannhælgarboltr.¹

- i. Her heyr upp mannhælli uara.
- ii. Um ze ueganda.
- iii. Um stendar uigh.
- iiii. Um manna ærtol.
- v. Ez madr stendr mann hia tono snni.
- vi. Um ær eptir utlegan mann.
- vii. Ez madr sær xrialsan mann.
- viii. Ez madr er hogguin a þingi.
- ix. Ez odr madr uerðr manz bane.
- x. Ez manne er uigh lent.
- xi. Um uig lþsng.
- xii. Um rettar bōtr Magnus konungs.
- xiii. Um vada uerf.
- xiiii. Um ritninga.
- xv. Ez menn beriazt vm.
- xvi. Um hallb manz bana.
- xvii. Um doma alla.
- xviii. Um barratto.
- xix. Ez madr bindr xrialsa(n) mann.
- xx. Um misuerfa.
- xxi. Um puftra oc bla.
- xxii. Um þior.
- xxiii. Um orðfole manna.
- xxiiii. Um roge menn alla.
- xxv. Um tuedskap.
- (xxvi. Um iamznadar eiba)²
- xxvii. Um bobflotta.³ (27.)
- xxviii. Ez madr gengr með uanar uol. (28.)
- xxix. Um lagarett. (29.)

Her heyr upp mannhælli vara.⁴

- 1 i. Þat er xyrst i mannhælli uare at uar lande huer i Noregs konungs [riti oc⁵ uellbi⁶ skal xridheilagr vera uid annan innan landz oc ottan landz. En ez madr uegr mann þa heyr hann xrir gort [ze sinu⁷ allu þui sem hann atte.⁸ nema⁹ iordum sinum einum.¹⁰ huart sem tallmadr¹¹ drepr tono¹² eða tona drepr talsman. nema han haze uegit¹³ stendar uigh eða gort nidinge uerf.

Jvfr. Cap. 1. F. Indl. 1. IV. 1. Hk. 14. Bj. 10. Jb. III. 1.

¹) Dette er den stadige Sideoverskrift i denne Bolk — *Ga*. ²) Denne Titel mangler i Registeret i *Ga*, *b*, *c*, hvorimod det inde i selve Bolken findes som Overskrift for det 26de Cap. i *Ga*, *b*, hvilke som Følge deraf give de 3 fgg. Capitler i Bolken eet Nummer høiere end i Registret. ³) bobflotta — *Gb*. bobflotta — *Gc*. ⁴) Denne Ovskr., som mgl. i *Ga*, er her anført efter *Gb*. ⁵) [mgl. — de Övr. ⁶) Saal. ogsaa *Gb*, *c*. riti — de Övr. ⁷) [ze — *Ff*. [mgl. — de Övr. ⁸) bæði i lande of i lausum eyri — tilf. *Ec*. *Bc*, *e*. ⁹) obals — tilf. de övriga, undtagen *Fc*. *Bb*, *i*. ¹⁰) eigi — tilf. *ff*. ¹¹) tati — de *ff*. ¹²) talsman — *Fc*, *f*, urigtigt. ¹³) gort — *Ed*. *Bf*.

Um ze veganda.

ij. En þo at allt þat er uegande atte bæde i lande oc lausum oyri zelli adr 2
 idir tonung vttan odals iardir. þa gerði þo hinn virdulegi herra hafon tonungr¹
 i mistunn oc flipan a með hinna beztu manna raðe oc bornastad i landeno.² at huart
 n eptir eru eignir³ eða lausa ze. þa stal tonungr taka eigi meira þegnigildi⁴ en
 iij. ertogar oc .xij. mertr silzre æz ze⁵ eða eignum.⁶ nema hann hære uegit stemd:
 uig eða gort nidinge uerl. En ez eign er [i þegnigildi⁷ greidd. þa stolu arþar
 eganda eiga [lausn a⁸ ez þeir uilia lonyft hære innan⁹ .x. uetra¹⁰ en¹¹ þeirra
 dal er. Aldri stal erþingi selia þær iardir¹² er hann telr eptir hinn utlæga meðan
 inn utlæge lizir. en giallda allar logligar skulldir¹³ æz eignum ez eigi er lausa ze¹⁴
 l. Nu kann þa einnhuer atburðr til at gerazt¹⁵ at tonungr gezz [manz bana¹⁶
 mndz uist [með bornastad hoþdingia eða annara godra manna eða temzt a þund ton:
 ngs oc zær grid æz honum.¹⁷ þa stal hann sit sua i zrid¹⁸ laupa [uid tonung¹⁹
 m tonungs er mistun til. [oc bote²⁰ þat sem eptir flod²¹ með flitum salastezn:
 m²² sem goder menn sea at hann megi orla. nema allar botr se adr gooldnar.²³
 idan stal þeirra mal²⁴ zara²⁵ til settar²⁶ [er eptir liza.²⁷ eptir tonungs²⁸
 ome. En þeir menn²⁹ sem ze hans uardueittu meðan hann uar i utlægd. þa greiddi
 onum flit³⁰ sem þeir toku i eignum eða [lausa ze³¹ vttan landzstyldir.

Um skemdar nigh.³²

iiij. Engi maðr ma³³ iorðu sinni zirir gera nema hann uegi nidinge³⁴ uigh 3
 þa geri stemdar³⁵ uerl. þat er hitt mesta³⁶ ez maðr rædr vndan tonungi sinum³⁷
 ond eða þegna. En ez tonungr³⁸ kennir manni landrad.³⁹ þa stal hann nezna
 rann⁴⁰ or hird sinni iamboren⁴¹ manne⁴² þeim er þui male a at suara. [En ez

vfr. Cap. 2. F. Indl. 1-5. Hk. 15, 16. Bj. 11, 12. Jb. III. 1. Cap. 3. G. 178. F. IV. 2-5. Hk. 18. Bj. 11, 73. Jb. III. 2.

¹) hinn foronade — tilf. Gd, c, f, g, h, m, n, p, q, s, t. Ff. Ea, b, c, d, e, f. Bb, c, d, e, f, l. D. þannarfun Suertis tonungs hin foronade — tilf. Bc. ²) með hinna &c. — mgl. Ge, f, g. ³) tonð — Ge. iardir — Gm, p. Bb. ⁴) þæghn — Bk. ⁵) lausaze — fl. ⁶) þero er uigh vann — tilf. Gd. veganda. tilf. fl. ⁷) [mgl. — Gp. ⁸) [toft a at lonyfa — Bb, l. ⁹) Her begynder en Lacune i Bk, oph. i Cap. 8. ¹⁰) lonyft &c. — mgl. Fe. Bl. ¹¹) ez — de fl. ¹²) eignir — de fl, ogsaa Gt, men her rettet i Mrg. til jartr. ¹³) þær sem adr uaro goruar en ze ueghanda zelle i þa [ot — tilf. Bd. ¹⁴) lausa goz — Ef. ¹⁵) leregt — de fl. ¹⁶) [manne — Gp. Bc. ¹⁷) [með huarium atburð sem þat fan uerða — Ba. [með einum huarium atburðum — Bg. [m. hv. atburðum f. þ. t. uerða — Bk. ¹⁸) grid — Gd, m. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) [at bota — fl. ²¹) æz giotdum — tilf. Ge. æz giotdunum — tilf. Gg. bota — tilf. Gn. botanna — tilf. Fe. ²²) salastezstom — opr. Gt, men rettet med crs. H. til salastezstom. saladagum — Bf. ²³) lotnar — fl. ²⁴) mal udeglemt ved Skrifteil — Ga. ²⁵) zalla — Ed. zora — Ef. ²⁶) uidr þa — tilf. Gm. ²⁷) [mgl. — Ba, f, g, k. ²⁸) godra manna — Ff. logteghom — Bd. ²⁹) Her ophörer Lænnen i Fb. ³⁰) aptr — tilf. de fl. ³¹) [adrum lutum — Bd. ³²) 3 þesso capitulo vðota mal .xxij — H. ant. crs. H. i Mrg. Gb. ³³) odals — tilf. Ba, c, g, k. Var. i Ea. ³⁴), ³⁵) stemdar — nidinge i vndan Orden, altsaa stemdarvig — nidingevert — de fl. ³⁶) zyrsta — Gk. Var. i Ea. ³⁷) ot sanar botni — tilf. GL. ³⁸) maðr — Bf. ³⁹) landrada [ot. — fl. ⁴⁰) menn — fl. ⁴¹) iamborna — fl. iamban at retle — Gh, r. Var. i Ea. ⁴²) mann — fl.

arzboren¹ madr a þui male at suara. þa skal neyna² bonda son³ or hird ex hann er til. oc haxe [rit⁴ oc⁵ insigli tonungs oc sorte þat mal at lagum.⁶ [en sa er arzborenn⁷ er tomen er til allz rettar.⁸ þat er oc nidinge uigh⁹ ex madr uegr trygdar¹⁰ mann sinn.¹¹ [þat er oc nidinge uigh¹² ex madr uegr mann¹³ i gridum.¹⁴ Huervitna þar sem madr a a sealzum ser auerta¹⁵ at heimta¹⁶ eða þeim¹⁷ omaga [eða eigi zulltida manne¹⁸ er madr a umbod a at lagum eða¹⁹ stendr til arzø hans oc [allra þeirra er²⁰ hann a [rett a.²¹ eða²² logligt umbod til þess telit. þa skal sa sealzr grid setia²³ oc trygdir með uattum.²⁴ eru aller zrendr hans vndir þeim gridum [oc trygdum²⁵ sem huer veiti sealzr.²⁶ þat er oc nidinge uigh²⁷ ex madr drepr logman²⁸ [þann er til þess er stipadr at segia monnum log.²⁹ þui at sa høggr nidr rettyndi zirir allum monnum. þui at hann³⁰ er stýldugr allum³¹ [sua zatorlum sem rifum³² þar sem hann er izir³³ stipadr.³⁴ þat er oc nidinge uig³⁵ ex madr brennir mann inni.³⁶ þat er oc nidinge uig³⁷ ex madr myrdir mann.³⁸ þat er oc nidinge uig³⁹ ex madr hemnizt⁴⁰ þioza⁴¹ eða⁴² [hemnir a⁴³ adrum en þeim er gerir eða. rædr. þat er oc nidinge⁴⁴ uig⁴⁵ ex madr høggr hond eða zot af manni [eða stingr vtt augu manz⁴⁶ [eða ster or tungu or hozdi⁴⁷ manz⁴⁸ [eða gelldir.⁴⁹ eða meidir⁵⁰ mann at uilia sinum. Sua eru þeir oc ubota menn er hallða þeim zirir einshueriu þesso sem hinn er gerir. nema tonungr late rezsa til landreinsanar.⁵¹ En ex þat uelit i napna stiptum. zare þat⁵² eptir þui sem tonungr stipar með hinna beztu manna

¹) alþoren — *Fc.* arzboren — ogsaa *Gb, c, k, i, l, m, n, s. Fd, e, f. Ee, f. Bf, g, D,* her og oftere. arborn — de Övrige. ²) [ot neyni — *Gp.* ³) son — mgl. *Gh.* syni — *Ed.* ⁴) breg — *Ff. Ef. Bf.* ⁵) [mgl. — *Fe.* ⁶) Her indskyde *Gp. Ff. Eb, c, d, e* det i de Övrige længre nede følgende Stykke: þat er ... trygða mann sinn. ⁷) alþoren — ogsaa her *Fc.* ⁸) [sa er arzboren er of tomen til allz rettar — *Ed.* Her efter fg. Artiklen om Lagmands-Drab i *Ee. Ba.* ⁹) nid. vert — *de fl.* ¹⁰) trunadar — *Gm.* ¹¹) þat er ... sinn — mgl. *Gd, l. Fc. Bg.* Indskydes ovf. ved (6) — *Gp. Ff. Eb, c, d, e.* ¹²) nid. vert — *fl.* ¹³) trygdamann sinn — *Gi. Bg.* ¹⁴) [mgl. — *Ee.* ¹⁵) auerta — mgl. *Gc.* ¹⁶) hæzna — *Fe. Bb, l.* ¹⁷) þeirra — *Gc.* ¹⁸) [er zulltida er — *Fb. Bb, l.* [er ei er zulltida madr. er madr a at suara zirir orðt eða eidi — *Fc.* [eða obrum manne — *Fd.* [eða zulltida manne. — *Fe.* [mgl. — *fl.* ¹⁹) of allra þeirra a han — *Gg.* ²⁰) [mgl. — *Gg.* ²¹) [umbod a at lagum — *Gr.* ²²) hægir — tilf. *de fl.* ²³) [etia — *de fl.* ²⁴) of handsafum — tilf. *Fd.* ²⁵) [mgl. — *Fa, c.* ²⁶) Ex m. uegr trygdarmann sinn þat er of nidinge uig — tilf. *Gl.* ²⁷) vert — *fl.* ²⁸) zirir retta logfogn — tilf. *fl.* ²⁹) [mgl. — *Ba, g, k.* ³⁰) logmadr — *Gi.* ³¹) log at segia — tilf. *Gm. Ba, b, c, g.* ret at gera — tilf. *Bf.* ³²) [mgl. — *Ba, g, k.* ³³) til þess stæza — *Gn.* ³⁴) zirir allum &c. — mgl. *Ee.* Artiklen om Lagmands Drab mgl. her, men indskydes ovenfor, ved (8) i *Ee. Ba.* ³⁵) vert — *fl.* ³⁶) Dette Nid. Verk mgl. opr. i *Gi,* men er tilf. med Mrg. H. mgl. *Gc. Eb.* ³⁷) vert — *fl.* ³⁸) Dette Nid. Verk mgl. i *Gc. Gl* (dog her tilskrevet med Mrg. H. paa tilklistret Pergament). Flyttet bagefter de to næstfgg. i *Ge.* ³⁹) vert — *fl.* ⁴⁰) hægir — *de fl.* ⁴¹) þioza — mgl. *Bf.* eðr ubota manna. eðr heimta gjoð eftir þa — tilf. *Ba, g.* ubot. m. eða h. g. z. þa — tilf. *Bf.* eðr ubot. m. z. h. g. eptir — tilf. *Bk.* ⁴²) þat er of nid. uig ex madr — *de fl.* ⁴³) [ennir — *Fb.* ⁴⁴) obota — *Gi.* ⁴⁵) vert — *Gi* og *fl.* ⁴⁶) [mgl. — *Eb.* ⁴⁷) hauða — *Ed.* hauð — *Ee, f.* ⁴⁸) [mgl. — *Gh, r.* Her begynder en *Lacune* i *Bf,* ophører i Cap. 6. ⁴⁹) [mgl. — i *de fl.* ⁵⁰) myrdir — *Gd, g, p. Ef.* ertumblar — *Gl.* ⁵¹) oc zridar — tilf. *fl.* Sua eru þeir &c. — mgl. *Fc.* ⁵²) þeir — *Gm* mgl. *fl.*

ie.¹ [En ex madr drepr² þadur sinn [eda son.³ broðor⁴ eda modor. dottor⁵ eda
ur. [þa er hann ubota madr.⁶ nema obð⁷ manz [uerf uerdi.⁸ Sua oc ex madr
þr tono sealxs sin. eda tona bonda sinn sua at þat er drap hezir horat eda hygzt
hora.⁹ [þat er ubota mal.¹⁰ Sua oc ex madr tynir sealxum ser. þat er ubota mal.¹¹
t er oc ubota mal ex madr uegr mann innan stofs [eda i garbe vti¹² eda¹³ innan
ðis¹⁴ [þess er huerzr¹⁵ um alr eda eng at heimili sealxs hans.¹⁶ nema hann ueri
adr sinar. Sua oc þeir menn er at [slitum olnyttum¹⁷ uerða lendir at laupa brott
ð eignum tonum manna.¹⁸ þa eru þeir ubota menn [þæde xirir konungi oc karle.¹⁹
æpir oc [dauda uerðir²⁰ huar sem þeir verða stadner.²¹

Um manna ætsh.²²

iiij. Menn þeir er lata lix sitt xirir þngzstu salir²³ eda utilego²⁴ huart sem 4
ir rena²⁵ a flipum eda a lande oc sua xirir morð oc zordædo flap oc sua spaxarar
lar²⁶ [oc utifætor²⁷ at uedra troll upp oc xremia með þui heidni. Sua oc þeir
enn sem gerazt xlugu menn at drepa þa menn er þeir eigu engar saler uid oc tala
ir ze til. nema konungr eda hans umboda madr late reysa til landreinsanar oc xridar.
ua oc þeir menn sem konor tala með rane eda herxange mote guðs lagum oc manna.
iart sem þeir tala annara manna konor eda dottor manna eda xrendlonor xirir vti-
a uilia²⁸ þeirra.²⁹ huerfu sem sidan uerðr³⁰ þeirra uili til er samuist þeirra uerðr.
ua oc þeir menn er hezna þessara ubota manna eda heimta giolld eptir þa. sua at
uini vita með sannendum.³¹ [Nu haza þessir menn aller³² xirir gort ze oc xridi
lande oc lausum oyri³³ oc eru þeir xridhælgir er ze sitt ueria oc xrendlonor xirir
eim [er til sortia.³⁴ En hinir aller ogilldir³⁵ [huart sem þeir xa sar³⁶ bænr³⁷ eda

Jvfr. Cap. 4. F. V. 45. Hk. 19. Jb. III. 2.

¹) tilaghu — Bd. Herefter nyt Cap. i Fb. ²) [þat er ot obota mal ex madr drepr — Fc. [Sua er þat
þitt uersta obota uert ex m. uegr — Fd. [þ. er ot ubota uig (vert) at drepa — Ba, g, k. ³) [mgl. — de fl.
[mgl. — Gb. ⁴) dottor — mgl. Ed. ⁵) [mgl. — Fc, d. Ba, g, k. ⁶) ors — Gm. ⁷) [vig vegi
— de fl. ⁸) hurazt — Gm. ⁹) [mgl. — fl. Sua oc ex madr &c. — mgl. Ff. Her tilf. Gs i Marg.:
sta: þat er oc nid. vig ef m. gerir valroff. oc forer man or sotum. eda teder vopnn hans. ¹⁰) Sua oc ex &c.
— mgl. Gh. Eb, f. Bb, l. ¹¹) [eda garðz — Gr. [æða i garðe vti æða innan garðzt — Fb. [æða vti — Fe.
mgl. — Ea, c. ¹²) oc — Fb. ¹³) garðe — de fl. ¹⁴) [huart er huerzr — Ge, g. [þar er hann
mætr — Gh. [þar f. madr huerzr — Gf, n. Bc. [huart f. er at huerzua — Gm. [þess er hann huerzr — Gg.
[þess er madr hezir — Gt. [þess sem hezir — Fb, f. [þar sem madr huerr verr (Var. huerzuir) — Ed. [þar
æ hueruer — Ec. [þess er m. huerruir — Bd, e. ¹⁵) ot a vegh til æða gra — tilf. Ea. ¹⁶) [fl. vertum
— Gh. [þeim vnytum lutum — Ge, g. Ff. [fl. unytum lutum — Gf, i. Fd. Ed. [fl. otnyttum — Gh. Fc.
[sluttum — Ec. [fl. vnyttum — Ec. ¹⁷) eda xrendlonum — tilf. Gm. ¹⁸) [mgl. — Fe. ¹⁹) [þongddir
— de fl. ²⁰) fladder — de fl. ²¹) Ingen Overakr. eller Capitelfdeling i Fb, a. Ea. ²²) [atir — mgl.
fl. ²³) utifætu — Gm. ²⁴) rua — Gm. heria æða rena — Gt. ²⁵) oc sua &c. — mgl. Gr. Fc.
[mgl. — fl. ²⁶) þeirra manna er zordædi eiga xrir at lagum (ot) — tilf. Ff. Ea, a. ²⁷) [ottar —
de fl. ²⁸) gerizt — de fl. ²⁹) [hann veit þat — Gd. ³⁰) [þa hezir hun (haza þeir) — de fl. ³¹) [i
de &c. — enkelte. [mgl. — fl. ³²) [mgl. — de fl. ³³) vtlægir — fl. ohælgir — Bl. ³⁴) mein —
k. ³⁵) mgl. i alle de övr. undt. i Gb (dog her kua tilf. over L. m. smt. curs. H.) D.

hana¹ bæði xirir konungi oc karla.² Þat er oc ubota mal ex madr xalsar stebia³ eða infigli konungs uars. Þat er oc ubota mal ex madr drepr þan mann sem hezir brex⁴ konungs uars⁵ xirir ser [til landzuistar⁶ eða ranzats⁷ ex hinn uissi þat er hann tot ex. Þat er oc nidinga vigh⁸ ex madr drepr þann mann er i konungs herbyrgi er. eða i nauistu hans. eða i konungs garde. eða a konungs skipi. [þo at konungr se eigi i garde eða a skipi.⁹ En ex [innan þoar uerdr¹⁰ þar sem konungr er¹¹ i þo¹² eða i hoznum hia honum þa xare eptir þui sem konungs er mistunn til eptir atuitum. Þat er en ubota mal er madr telr tono naudga. ex þar eru .ij. loglig uitni til at þat er satt. Nu eru eigi loglig vitni til. en hon segizt naudig tefin¹³ oc segir hon þat sambogris.¹⁴ þa dome .xij.¹⁵ hinir skynsamaztu menn eptir þui sem þeim þidir litendi til bera oc huart þeirra¹⁶ lifare þidir til sannynða. oc þo at kona [gæte vart sil¹⁷ xirir tuensto¹⁸ sinnar sakir¹⁹ sua at hann tome eigi uilia sinum xram. þa hozr med engo mote at hann haze eigi rexfing xirir [eptir laga dome.²⁰ oc sanproxagt at hann haze xullan uilia til þess oc [hallde þo lizuinu.²¹

Ex madr stendr mann hia konu sinni.²²

- 5 v. Ex madr stendr mann med logligum uitnum a tono sinni. gialde hann xull manz giold bondanum sil sem þa er madr til er tono a.²³ [ex hann uære saklaus drepin.²⁴ En [holx manz giold²⁵ ex hann stendr²⁶ a modor sinni eða dottor eða systur ex þær eigu eigi bondr ser. Stolu þesse giold doma .xij. menn logliga til nezndir af rettaranum.

Um ex eptir stölgan mann.

- 6 vj. Hveruitna þar sem madr uegr [stendar²⁷ uig eða gerir²⁸ nidinga²⁹ uerl. þa xare hann utlægr oc (v)heilagr.³⁰ xirir gor(t) [xe oc xridi³¹ lande³² oc lausum oryri oc³³ iamual odals iorbum sinum [oc tome alldri i land aptr.³⁴ nema hann

Jvfr. Cap. 5. 6. G. 160. F. IV. 39. Hk. 23. B. II. 15. Jb. III. 2. 3. 4.

¹) [er þar xalla eða [er þa — Gp. ²) xrendom — Fb. Bb. l. Her afbrydes Capitlet ved Indskydeloe af Cap. 6. (hveruitna . . . utlegg); og ved þat er oc ub. mal beg. et nyt Cap. Fb. Bb. l. ³) brex — tilf. de fl. ⁴) landzuistar brex eða ranzats — Gi. of infigli — tilf. de fl. ⁵) to. uars — mgl. Gi. ⁶) [til landuarnar — Gm. [til xridar — Bc, d, e, g. ⁷) [mgl. — Gi. ⁸) vert — fl. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) [madr uerdr drepin — Fd. ¹¹) eighi — tilf. Gd, p. ¹²) i þo — mgl. Gh, n. eða a skipum — tilf. Gd, h, s. ¹³) at þat er satt &c. — mgl. Fe. ¹⁴) Istf. at þat er satt &c.: eða hon segir sambogris at hon var naudig tefin — Fa. ¹⁵) .xij. — mgl. Gg. ¹⁶) þeim — Bb. mgl. fl. ¹⁷) [tomezst vstænd vndan — Gg. ¹⁸) godtuensfu — fl. ¹⁹) xirir manne — tilf. Fd. ²⁰) [Saal. ogsaa Gb, c, l. Fa, c. D. [till eptirdomes — Ed. [eptir dome — de Övrige. ²¹) [hallde hon þo togueno. — Gm. ²²) Ingen Ovskr. eller Cap. Afd. i Fb, c. Ee. ²³) la — de fl. ²⁴) [mgl. — Eb. ²⁵) [mgl. — Gh, r. ²⁶) hann eller mann — tilf. de fl. ²⁷) nidinga — fl. ²⁸) [mgl. — Fe. ²⁹) stendar — Gi, n. ³⁰) of vheil. — mgl. fl. ³¹) [mgl. — Fb. Bb, l. ³²) i lande — fl. ³³) Her ophører Lacunen i Bf. ³⁴) [heim en þa er undir hann tomnar. — Gm.

i herfogu sanna þa sem menn¹ uitu eigi aðr.² þa nai hann landzuift með sliðri tun oc friðlaupi sem tonungr gerir a. En eigi ma madr meiru ze xirir gera einu ni. [en þui sem þa er hann eigande orðinn.³ En ex manne tómið⁴ arx meðan in er i utlægd oc haza xrendr hans þann arx tekis⁵ meðan hann uar i utlægd. þa lu xrendr hans honum þat ze aptr greiða með sama sliðorde oc hette sem⁶ þeir o [oc⁷ hann atte þa er hann xell⁸ i utlægd.

Ex madr selr xrialsan mann.

vij. Ex madr selr xrialsan mann ex lande brott. selr uid tonung .vij. ertogum 7 .xij. mortum silxre. oc [lome mannenum⁹ aptr i land oc bote hanum eptir .xij. ana dome logliga til neyndum rette sliðum sem hann er madr til. En ex hann honum eigi aptr toma. þa giallde þann mann zullum gioðldum sem hann er madr en ex hann syniar hallde xirir .vj. eidi.¹⁰ Ex madr hysir¹¹ oc heimir utlægan n. ætr oc dreðr með honum. bonde eða einnhuer annar madr. þa er sa sedr mort re uid tonung xirir eina nott [en .ij. mortum xirir tuær nætr.¹² En ex hann er . nætr með honum¹³ oc er hann gor utlægr innan þess xyllis.¹⁴ þa er hann selr .ij. ertogum oc .xij. mortum silxre uid tonung. nema þeim se [ouisa uargr¹⁵ er þi.¹⁶ En¹⁷ hyslumadr er slyðugr at lysa [utlægd hans a þingi¹⁸ samborgis gar hann veit at hann [heyr utlægdar verð gort.¹⁹

Ex madr er hoggin a þingi.

viii. En ex madr er hoggin²⁰ a þingi.²¹ þa stolu aller eptir renna til xialz eða 8 ogo.²² til xioru eða slipe.²³ En sa er eigi²⁴ rennr eptir²⁵ er selr halxre mort xre uid tonung. oc sua sa er [eptir rennr oc²⁶ uil eigi tafa hann [oc þo²⁷ ma un ex hann uil oc eru þar uitni til þess.²⁸ En ex engi eru vitni til. þa syni með

fr. Cap. 7. G. 202. F. IV. 41. V. 37. Hk. 41. Bj. 101. Jb. III. 5, 6. Cap. 8. G. 152. 181. F. IV. 9, 10. Hk. 26. Jb. III. 7.

1) landmenn — *de fl.* 2) von a — *tilf. Fe.* 3) [en þa a hann er h. xellr i utlægd — *Gl.* [en sinu þui sem h. a eða eigande vorden — *Fe.* [en þa a han at þui sinni of þa er h. vorden eigande — *Ee.* en xell i þa [ot — *tilf. Bd.* 4) tómið — *fl.* 5) at varðveita — *tilf. Gl.* 6) þeir græðu honum þat a — *tilf. Ee. Bb.* 7) ex — *Gi.* 8) var — *fl.* [ot under hann bar meðan h. var — *Ec. Be.* 9) [tó: ap: mannan — *Ef.* 10) einiði — *Go.* Herefter nyt Cap. i de Övriga, undt. *Gb, c.* 11) hysir — *fl.* 12) [edr tuær — *Ed.* 13) samþastar — *tilf. Ef.* 14) xyllis eða heraður — *Gm.* heraður — *fl.* eða taupango *tilf. i Mrg. m. s. H. Ge.* 15) [ouisa vert — *Gm.* 16) hysir — *Ef.* 17) gialtþri eða — *tilf. m. s. Ge.* 18) [mgl. — *Fb. Bb, l.* a þingi — *mgl. Ba, g, k.* eða mote — *tilf. i Mrg. m. s. H. Ge.* 19) [heyr utlægr gort uerð. — *Ed.* 20) togen — *Fe.* 21) eða mote — *tilf. fl.* eða hoggen — *tilf. Fe.* 22) þogo — *mgl. Fe. Ed. Bf.* 23) t. slipe — *mgl. fl.* 24) *Her begynder en Lacme i Gl.* Ophörer Cap. 10. 25) oc ma han þui uid toma — *tilf. Gf.* 26) [mgl. — *Fb, f. Bb, l.* 27) þo — *mgl. de fl.* 28) [ro vitni til at hann matte (ma) tafa hann — *Gm. Fe.* [ot t. þ. v. til at h. matte t. h. ex h. vitði — *Bf.*

eins eidi.¹ *Fermenningar*² at *frændsemi* eða at *mægðum* eða *síxstap* eða *nanare*.³ *Stolu* eigi *eptir renna* [at *lagum*⁴ *uttan* þeir *uili*. En *huer* er *biorg* *ueitir* þa er *utlægr*. nema *honum* se *ouisa* *uargr*. oc *sueri* *zirir* eins eidi.⁵ En *ex* *madr* er *serðr*⁶ a *þingi* [eða a *mote*⁷ oc *renna* *aller* *eptir* þeim *manni* er *uig* *uatte* til *þialz*⁸ eða *þioru*⁹ oc *verðr* *hann* *þaren*¹⁰ oc *uil* *hann* at *lagum* *veriazt*. þa *leggi* *hann* *nidr* *vapn* *sin*. þa er *hann* *þridheilagr* *medan* *hin* *sare* *ligr*. *Binda* *skal* *þann* *mann* oc *þora* *þyflu* *manni*¹¹ [bundinn eða *þiotradan*¹² [eða *þans*¹³ *umbods* *manni*¹⁴ at *varðueita*.¹⁵ En *ex* *þyflumadr*¹⁶ *þarz* *lids* *uid* at *gæta* *þans* þa *skal* *neþna* til *bondr*¹⁷ *sua* *marga* *sem* *hann* *þarz*. En *ex* *hann* *þyppzt* [þra *þyflu* *manni*¹⁸ oc *verðr* *hinn* *sare* *þauðr*. þa er *þyflumadr*¹⁹ *þealzr* [i *uedi*²⁰ til *tonungs* *orþfurdar*²¹ oc *þipi*²² *þann* *eptir* *mala* *uogtum* *med* *þinna* *þeizu* *þanna* *rade*. Nu *ex* *þyflumadr*²³ [eða *þans*²⁴ *umbods* *madr*²⁵ *þynia* *uidrtatu*. þa *stolu* *þeir*²⁶ *þaza* *uid* *uatta* [oc *setia* *þann*²⁷ *nidr* *bundinn* [a *þlet*²⁸ *þans*. [þa *uarðar* *honum*²⁹ þat *hitt* *sama* *nema* *oþrili*³⁰ *tale* *af* *honum*.³¹ En *þueruitna* *þar* *sem* *þyflu* *madr* *tefr*³² [utlægdar *þe*.³³ þa *skal* *þann* [þa *mann* til at³⁴ *reþsa* þeim *þanne* *eptir* *þingmanna* *dome*. En *bondr*³⁵ *eru* *þueruitna* *þyldir* at *þylgia* [til *reþsingar*.³⁶ *þeþr* [þalzre *mort* *þilþre*³⁷ *uid* *tonung* *þuer* er *eigi* *þylgir*.

Ex odr madr manz bane verðr.

- 9 ig. Nu uerðr madr sua odr³⁸ at hann bryzt or bondum oc uerðr [manz bane.³⁹ [þa skal bota af þe þans þullum botum⁴⁰ [ex til er.⁴¹ En ex⁴² eigi a

Jvfr. *Cup. 9. G. 164. F. IV, 31, 32. Hk. 21. Jb. III. 8.*

¹) oc [sua [a &c. — mgl. *Ef.* En *huer* [sem *honum* *þiarger* *uitande* [ot *þans*. *þare* *utlægr* *nema* *honum* [e *ouisa* *vargr* eða *þyni* *einsidi*. — tilf. *Fd.* ²) *þrimeneggjar* — *Gm.* ³) *e. nanare* — mgl. *fl.* ⁴) [mgl. — *de fl. Her ophörer Lacunen i Bh.* ⁵) En *huer* er &c. — mgl. *Fd.* ⁶) *þygguin* — *Gd, m, p.* ⁷) [mgl. — *de fl.* ⁸) *þlogs* eða *þialls* — *fl.* ⁹) *þlips* — *fl.* En *ex* *madr* &c. — mgl. *Bh.* ¹⁰) *þaben* — *Bc, d. tatin—Bf.* ¹¹) *þialdtþra* — *Gd, e, f, g, p. Ea, b, c, f.* mgl. — *Gg. Bd.* ¹²) [mgl. — *de fl.* ¹³) [tonungs — *Gg. Bd.* ¹⁴) [eða *þialdtþra* — *Fd.* ¹⁵) [en *þan* a at *uarðueita* *honum* ot [sua *armadr* *tonungs* a *honum* er *þorðr* — *Gn. Fb, e. Bb, l.* [en *þ.* a at *v. þ.* oc [sua *umb. m. to.* — *Ff.* [eðr *þyflumanni*. En *þ.* a er *þyldugr* at *varðv.* þeim *þanne* eðr *þans* *umbodþanne* *ex* *þann* er *honum* *þorðr* — *Ef.* [ot a *þ.* at *varðv.* *allagar* *þans* *armadr* *ex* til *þans* er *þorr* — *Bf.* [mgl. — *Bh.* ¹⁶) *þialdtþri* eða *þans* *umbodþmadr* — *Gn. Ed, e.* ¹⁷) *þueðndr* — *fl.* *með* *honum* — tilf. *de fl.* ¹⁸) [þra *þialdtþra* eða *þans* *umb. þanne* — *Gd, e, f, g, p. q. Fd. Eb.* [þra *þialdtþra* eða *tonungs* *umb. þanne* — *Ea, c.* [þr. *þyflumanne* *e. þ.* *umb. m.* — *Gr. Ff. Ed.* [þra *þ. m. e. umb. þanni* — *Ea.* [þrot — *Bh.* ¹⁹) *þialt. e. þ.* *umb. m.* — *Gd, e, f, g, p. Fd. Eb.* [þþ *m. e. þ.* *umb. m.* — *Ff. Ed, e.* *þialt. e. þyflu m.* — *Ea.* *þialdtþri* — *Ec.* ²⁰) [mgl. — *Ee.* ²¹) *þiþþnar* — *Ge, g. Fa. Ea.* *þundar* — *Fc.* ²²) *þlyti* — *Bc.* ²³) *þialdtþri* — *Gg.* ²⁴) *tonungs* — *Gr.* ²⁵) [mgl. — *fl.* ²⁶) *þondr* — *Bc.* ²⁷) [at *þeir* *setto* *þann* — *Ed.* ²⁸) [þyfler — *Gd.* [þyfler — *Gm.* ²⁹) [oc *abryghia* *honum* — *Bd.* [þa *þuarar* *þan* — *Bh.* ³⁰) *þyriðr* — *Ea* (*Var. oþrifi*), *Ed.* ³¹) þa *varðar* &c. — mgl. *Ea.* ³²) *af* *þanne* — tilf. *Fd.* ³³) [utlægdar *þann* — *Gd.* [utlægan *þann* — *Ed, f.* [utlægh *þe* — *Bf, h.* ³⁴) [þara til at — *Fe.* [tata — *Bh.* ³⁵) *þingmen* — *Ee.* ³⁶) [þeim *þanni* — *Gn.* ³⁷) [þyri [, *men* *rettet m. nyere H.* til *þalzre mort* — *Gn.* ³⁸) *or* — *Gm, n.* ³⁹) [þanne at *þada* — *Ee.* ⁴⁰) [þa *þ.* *arþe* *þess* eða *bota* *af* *þ.* *þann* *þioldum* — *Bd.* ⁴¹) [mgl. — *Bh.* ⁴²) *þe* — tilf. *de fl.*

[¹ Loc uerðr hann heill² þa³ zære hann orlendis þar til er hann hezr bött zullum
otum zirir sif. [En ez menn sea sanna⁴ orðe a honum þa bindi þa sem uil⁵ at
orfeiu oc hæze til þings oc biode zrendum [at lonsa⁶ [oc lonsi⁷ þar oc segi æz⁸
na abyrð oc tæle toftnab sinn oaulinn⁹ æz ze hins oda ez til er. En allum
dum¹⁰ monnum eigu menn uorð at ueita at orfeiu.¹¹ En odr maðr er vmagi
æza¹² sine oc þo eigi zyr en [æze¹³ ueit¹⁴ at hann er odr¹⁵ oc hann ma loma
ortum a hann ez hann uil. En ez safar aberi kennir þat æza hins oda at hann
il¹⁶ eigi uardueita honum. þa hallde hann zirir eins eidi. En ez odr maðr særer
ann. þa a æze at lata vera uppi farbotr oc lætnis ze æz ze¹⁷ hins oda. en lonungr
edi a þui. Nu er þat þui at eins oðz manz [uig eða uer¹⁸ at hann briotezt or
ondum oc at stynsamir menn uiti¹⁹ sanna orðe²⁰ a honum.

²¹Ez manne er nigh kent.

g. ²²Sa skal bane vera er [nauistat menn²³ bera uitni om oc þau segia a hendr²⁴ 10
ic eigi²⁵ með eidum vndan zoraft. nema þui at eins at hann hæze sua ziarre verit
fladdr a þui dögge er uig var uegit at hann matte eigi tuiuegis samborgis til²⁶ zara
[oc zra.²⁷ oc være hann fladdr²⁸ at lirlu eða a þingi at samtundum eða a stipum. þa
beri þeir .xij. þegnar²⁹ hann vndan er³⁰ hia honum uaro³¹ zrialser menn oc zulltíða.
En ez hann er i engum³² þessum³³ stad fladdr³⁴ [oc þo sua ziarre³⁵ sem nu er
mell. þa lome hann zirir sif tlyztar eidum.³⁶ En ez [nauistat menn³⁷ mego eigi

Jvfr. Cap. 10. Jb. III. 9.

¹) meira — Gp. ²) heituita — Fd. ³) [mgl. — Gp. Ec. ⁴) zulla — de fl. ⁵) [vinda mugu men
han ez þeir sia zulla orðe a honum — Ba, g, k. ⁶) [mgl. — fl. ⁷) [ot tysi — Gl. ⁸) æz — mgl.
— Ea, tilf. Var. ⁹) halfo aulinn — Gd, n. Fe. Ed, e. ¹⁰) odrum — fl. ¹¹) En allum &c — mgl. Gp.
¹²) æze — Gg. mans odr æza — Ed. ¹³) hann — fl. ¹⁴) [æz zulla orðe a honum oc han ser — Gf.
¹⁵) or — Fe. [fundin er orðe a honum — Fa, c. ¹⁶) Her begynder en Lacune i Ec; ophører i Cap. 12.
¹⁷) æze — Gi. þeningum — Fe. ¹⁸) [verf — de fl. ¹⁹) vitta eða meta — de fl. ²⁰) eidi — Gh.
²¹) Her indskyde Fe og Bf et eget Capitel: Nu ero tonor þær .vij. er maðr ma væga om satta lauft vid ton-
ing of zrendr (ez vitni ero till — tilf. Bf) ein er tona manz. annur moder manz .iij. dotter .iiij. [stfir .v. ftiupmoder .vj. sonar
þua .vij. broðor tona. Or skal lata flæra (up flæra of lata zara — Bf.) oc lat(a) þat or zylgia at þan man zan hann
i (hia — Bf.) þær(i) einni huerri tono. er nu ero til nemdar. Of bera (bere — Bf) vitni om samborgis nauistat men
er hia varo (man &c. — mgl. Bf.) fallar eða tonor þui at huezigi ma standa (tata — Bf.) [otn þess er vægr a
heim (hin — Bf.) dauba nema logleg vitni se till þæira sem þa varo hia fladdr. Jvfr. F. IV. 39. Hk. 23. Bj. 18, 84.
76. Bb, i indskyde her som eget Cap. følgende, der egentlig hører hjemme i Cap. 18, hvor det og findes:
þa er (oc) mellf at allir menn flutu zribheilager vera i heimili sinu. þat er (oc) heimili manz er þeim hus bonda
eggr til ez (er — Bb, i) maðr læigir hus æz. En ez maðr verðr vægen i heimili sinu eða i starzhusum eða i
orðe eða a bruggium eða a strete þui er til þess garðzt huezir eða a torge þa skal han þan man bota aptr
innum gjoftum (oc sua ez maðr verðr særðr — tilf. Bb.). ²²) Foran Sa skal &c. indsk. Bf som Capitlets
egyndelse det ellers nedenfor i Cap. 18 forekommende Sted En ez maðr særer . . . heimzrib briota of heimsofn
ka. ²³) [hiun eða nau. menn — Gs. [hiun — Fb. Bl. [ij. flitritir men — Bb. ²⁴) en þa er heim-
þær vitni berr a hendr þa er bane at of sgn — tilf. Ee. omtr. det samme — Bf. ²⁵) æingum — Bf.
i) til vigo — fl. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) i herade — tilf. de fl. ²⁹) bönðr — Ed. men — Bd. ³⁰) þar
— tilf. de fl. ³¹) fladdrir — tilf. de fl. ³²) einumhuerium — fl. ³³) þeima — fl. ³⁴) ingl. — fl.
a zrialser — mgl. Eb. ³⁵) [oc þo sua at zære — Eb. ³⁶) eidi — de fl. ³⁷) [hinir — Fb. Bb, i.

til þings¹ tóma² [þeirir einnar hueriar nauðsyniar satir³ [at bera⁴ vitni um.⁵ þa
stolu bera .ij. menn oc bóla sagu þeirra a þingi.⁶ En ex máðr er særðr oc ma hann
mæla þa er menn hitta hann. þa skal sa vera [þana máðr⁷ er hann segir⁸ a hönd
ex hann [ma æz viti mæla⁹ [oc ma hann kenna hann¹⁰ oc saga hans lemr botat¹¹
a þyrsta þing.¹² nema hinn stiri sit með [þylxtar eibi.¹³

Um uigh lyfing.

- 11 gi. Ex máðr dræpr mann til dauðz. þa a sa bane af vera er¹⁴ uigi lyfir a
hendr ser. En lyft skal uigi vera sambogris¹⁵ oc neyna sit a nægn oc natstæð sinn¹⁶
oc herað þat sem hann er or¹⁷ oc lyfa [þeirir þríasom manni¹⁸ oc þulltíða. [þa
skal¹⁹ a orþuar þingi²⁰ fram tóma²¹ natstæð²² manz²³ oc [skal bonde²⁴ suer-
ia²⁵ at hann uar þar um nottina oc hann lalle²⁶ sit sua a nægn. uighlyfing²⁷ skal
fram tóma a þingi.²⁸ En ex máðr uil eigi bera uighlyfingar vitni eða sueria natstæð.
þa þare til erþingi²⁹ hins uegna oc geri³⁰ honum³¹ [þimtar sterno³² til þings [at
bera³³ þar³⁴ sem framast uel hann eptir sinni samuitzstu oc engo lögnir hann þar
æz. En ex þeir uilia [hvarfe bera æz ne a.³⁵ [þa eru þeir setir .iiij. mortum silþro³⁶
[huer þeirra³⁷ oc haxe halzt konungr en halzt safar abere. oc niote eintis uitnis
síðan oc beri eði uitni síðan oc þare retlausir síðan.³⁸ oc sua um oll uitni [er stír-
stotað er vndir menn i mannhællgi.³⁹ Nu (skal) upplyft þessa þear greiða a þimtar
þingi. eða tafa⁴⁰ halzu meira.⁴¹ Eigi skal uegande⁴² þara sua um þria bora at

Jvfr. Cap. 11. G. 156. F. IV. 7. Hk. 27. Jb. III. 10.

¹) þings — mgl. Ea (tilf. Var.) ²) þara — fl. ³) [x. eins huere alburðar satir — fl. ⁴) him-
[otnar — tilf. Fb, e. Bb. ⁵) [mgl. — Bb. ⁶) En ex nauistat &c. — mgl. Bf. ⁷) [þani — de fl.
⁸) þyrst — tilf. fl. ⁹) [mæli æz viti — de fl. Ved . . . lir æz viti ophðrer Lacunen i Gt. ¹⁰) [mgl.
— Bb. ¹¹) til botar — fl. ¹²) orvarþing — Fc, d. ¹³) [þrífatar eibi — Fb. ¹⁴) nauistat
menn segia a handr of — tilf. Ee. ¹⁵) innan þyrstis — tilf. de fl. ¹⁶) hin nesti — Gm. ¹⁷) eð
garð — tilf. i Mrg. m. s. H. og Henviisning — Gc. ¹⁸) [til þrías manns — fl. ¹⁹) [oc þat
bonde — Fb, Bb, l. ²⁰) eða a mote — tilf. i Mrg. m. s. H. og Henv. Gc. ²¹) bera — Bb, l. ²²) of
natstæð — Fa, c. natst. og vigl. — Fd. ²³) hans — de fl. ²⁴) [stulu bændr — Fe. Ef. ²⁵) nat-
stæðe hans — tilf. Ee. ²⁶) lallabi — de fl. ²⁷) uighlyfingarvitni — Gd. Fa, c. of — tilf. de fl. ²⁸) eða
a mote — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henv. Gc. ²⁹) erþingiar — fl. ³⁰) satstæti — Ee. ³¹) þan
— de fl. þan man — Ee. ³²) [mgl. — Ee. ³³) [oc bera — fl. ³⁴) sua — de fl. ³⁵) [eigi bera
— de fl. ³⁶) [gjalde mort f. — de fl. Istf. eptir sinni samuitzstu &c.: eða gjalde m. f. — Bb. ³⁷) [mgl.
— Bb. ³⁸) of niote &c — mgl. de fl. ³⁹) [er i mannhællgi ero — de fl. eða suari sitri sett sem nu er
melt — tilf. Gm. Stykket: oc sua . . . ero er i Texten overstreget, men i Mrg. tilf. som Fortsættelse af of
niote &c., dog stemmende med Texten — Ga. Ogsaa tilf. i Gf, s. Fd med ubetydelige Afvigelser. I disse
er Texten ei overstreget, hvorfor altsaa Stykket of sua &c. staar dobbelt. Istf. det hele Stykke of sua &c.:
of stulu þo stýðugir til at bera of skal sua um oll þau mat er i mannh. ero sem nu er melt — Ge, g. of fl.
hann stýðr till vera at tafa bera oll þau uitni f. nu er melt — Gm. of fl. h. stýðr t. at bera oll þ. v. er i
mannhællgi ero elligar suare sitri sett sem nu er melt — Fe. ⁴⁰) eða atþor at tafa æz honum — de fl. ⁴¹) þni
at þeir drapo niðr rettyndum — tilf. Bb. Nu skal &c. — mgl. — Bf. ⁴²) atustarmadr — Ed.

se uigi lyft þra þeim¹ er uig uar vegit a. nema þirir se þermenningar at þrend-
eda mægdom² eða nanare hins uegna eða aðrer þianzmenn³ ueganda⁴ þeir
honum liggi lífs hæfte uid [buiinn þirir.⁵ En ex han lyfir eigi sua uigi. þa er
mordingi⁶ rettr. þirirgort þe oc þridi.⁷ En ex bæde temr fram a þyrsta þingi.
þsing oc saga hins sara. [sua boren⁸ sem þyr uar sagt. þa skal saga hins sara
þa en eigi uigþsing. oc ber þo mord æz ueganda [at hann se utlægr.⁹ En ex
temr fram saga hins sara a þyrsta¹⁰ þingi. en fram temr [sionar uitni oc uig-
gar uitni.¹¹ þa skal sionar¹² vitni standa¹³ ex þat er at lagum boret [az
þia manna hendi þrialsa oc þulltíða¹⁴ en eigi uigþsing. En erþingi hins dauða
þara i [þylli þat eða herað¹⁵ er sa let sit or vera. [oc ex hann hittir þann
n er sua heitir oc lifaþr þidir honum til vera.¹⁶ en ex sa gengr eigi¹⁷ i gegn.
þal honum til þings stexna.¹⁸ oc a þui þingi stolu .xij.¹⁹ þrialsr menn [az
þm²⁰ bera oc eigi neyðdar vitni. [oc þore fram þar²¹ a þinginu.²² En ex hann
eigi undan þoræzt. þa er hann sannr at þui male. Nu ex hann hezir vndan
þ.²³ þa þari erþingi hins dauða oc sofe sua marga menn sem hann uil þa er
uigi²⁴ uaro til tlyxtar eida með hinu þyrsta stilorde.²⁵ En ex maðr er loften²⁶
þærðr sua at hann ma eigi²⁷ mæla. steri hann orþuar²⁸ upp þegar hann ma
i. en þa skal þat oruar þing²⁹ iamþullt sem samþogris uere oruar upp stornar.³⁰
ex hann liggr længr en .iij. nætr mallaus. þa stexni sýslumadr þing oc ranzate
þeim er gerði.³¹ [En ex hann³² uerðr dauðr.³³ þa steri erþingi oruar upp oc
þing stexna. en sýslumadr ex erþingi er eigi til.³⁴ En ex maðr ræðr manni
ræð eða sara oc allt þat er [manni uerðr at³⁵ stom eða³⁶ vanuirding³⁷ az
radum.³⁸ bote eptir laga dome þeim sem þat mal a með lagum at sofia. oc
lonungdomenum.³⁹ nema hann þorezt vndan⁴⁰ at lagum. En hann er gerði
þe þo upp [at allum⁴¹ þullum botum eptir laga⁴² dome.⁴³ En ex sa maðr

þ) dægi — tilf. Fb. þor — tilf. Bf. ²⁾ maðr — Gd. eða sýslumadr — tilf. Bb. ³⁾ þrendr — Gd.
menn — Gp. Ff. ⁴⁾ bui þirir — tilf. Gh, r. Ef. Bf. ⁵⁾ [eða bui þirir — Gd, r. Fd. [mgl. — B. ⁶⁾ nibingr — Ef.
re — Be. ⁷⁾ (i) lande oc i. sýri — tilf. B. ⁸⁾ [bote — Bf. ⁹⁾ [mgl. — Ba. ¹⁰⁾ oruar — Fe.
lauistfar uitni sono hans — Gb, c. [en æi þsingar vitni — Ea. [mgl. — Bg, k. ¹²⁾ hennar — Gb, c.
— tilf. Ea. ¹³⁾ en eigi uigþs. &c. — mgl. Gm. ¹⁴⁾ [mgl. — Bf. ¹⁵⁾ [herað þat — de B.
mgl. — B. þa ma han honum sof geza — tilf. Ge, g. ¹⁷⁾ eigi — overstreget, dog kun som det
i nyere Tid Gb. mgl. — Gh. ¹⁸⁾ En ex . . . stexna — mgl. Ba, g, k. En han þae þirir sit þulla
n men til þings — tilf. Ea. ¹⁹⁾ .xij. — mgl. B. ²⁰⁾ [hann vndan — de B. ²¹⁾ [oc þoræzt þar
— Eb. ²²⁾ [þramþora — Ff. [mgl. — Bh. ²³⁾ þa er hann &c. — mgl. Fe. Eb. ²⁴⁾ honum
þ, s. mgl. — de B. ²⁵⁾ með hinu &c. — mgl. Bh. ²⁶⁾ taten — Gm. stægin — Bf. ²⁷⁾ ganga
— tilf. Ge, p. ²⁸⁾ þing — tilf. Ff. ²⁹⁾ bot — Bf. ³⁰⁾ Her begynder en Lacune i Fc; ophører i
7. ³¹⁾ [mgl. i alle de övr. undtagen Gb. Fb. Bb, l. D. [Tilf. m. smt. cura. H. i Mrg. Gt. ³²⁾ [En ex
loften e. þærðr suo at h. ma eigi mæla eða — Fa. [En ex maðr — Gt. ³³⁾ [Ex hann dægr — Ba, g, k.
han — Bh. ³⁴⁾ nærri til — Gd, p, q. Herefter nyt Cap. i Fb. Bb, c, l. ³⁵⁾ [maðr lytr — de
þ, undt. D. ³⁶⁾ stæda of — tilf. Ea. ³⁷⁾ sjuirðing — Bb. ³⁸⁾ radum eða orðum — Gm.
eða radom — Fe. ³⁹⁾ sin ret — tilf. Bb. ⁴⁰⁾ Saal. de Örrige. vndan — Ga. ⁴¹⁾ [at allu — B.
ij. manna — Bb. ⁴²⁾ Nyt Cap. Fe. Herifra til Cap. Ende mgl. Ef. Bf.
lorges gl. Looz II.

uerdr uegin er eigi er i¹ þadur eftt komenn at lagum. [þo at hann se nodorum manni
lendr at syni.² þa eigu modor þrendr [botr oc sua³ arz⁴ eptir hann.⁵ En ez hana
er [hardr eda⁶ særdr⁷ [eda stemdr.⁸ þa tale hann rett⁹ [eptir modor þedr sinum.¹⁰

Um rettar botr Magns konungs.¹¹

- 12 gj. Þessar rettarbotr gar¹² Magnus konungr son hatonar konungs¹³ [allum
Noregs monnum¹⁴ með rade oc samdykt hinna beztu manna i landeno oc bornastab
aldydu.¹⁵ at um þa menn er monnum verða at skada þare sem adr vatta log. En ez
þe¹⁶ ueganda dome .vj.¹⁷ menn skrifir logliga til neyndir¹⁸ skil giold eptir laga
dome¹⁹ sem þeir sea retligast þirir gudi [oc mala uegtir eru a.²⁰ [erþingia hins dauda
einum.²¹ En allar adrar þrendbotr oc saktal²² þalle nidr sua uan(d)liga²³ at huarfis
þrendr adrir²⁴ tale ne giolde þrammar en nu er skilt. Nu uingz eigi þe ueganda
bæde til þegniskildis²⁵ oc bota. þa skerdi sua þirir huarum sem tala rennr til eptir
þearmagne. En ez notor gengr a þetta. þa þezir þa þirir gort þe oc þridi²⁶ [lande
oc lausum oyri²⁷ oc verði alldri²⁸ bota²⁹ madr. oc sua aller þeir er rad leggja a
at þesse skipan se rozin eda a hana se gengit. Þessar rettarbotr oc þleiri let Magnus
konungr þylgia. at þo at nidinga uert³⁰ eda stemdar uig³¹ se uegit. þa skal þo þyrft
botr ez lufa ez þe ueganda [en konungr haxe þat sem aul er.³² En ez minna longr
ez en þegniskildi. þa skerdi sua þirir huarum tueggia sem tala rennr til. Sua iattade
oc Magnus konungr at konungr skal huergi tala þyr þe manz bana [oc engan annan
otlægdar³³ oyri.³⁴ nema³⁵ adr se lofnar allar logligar skuldir. þær sem þyr uaro
goruar [en þe ueganda³⁶ þelli i þa sot.³⁷

Jvfr. Cap. 12. Hk. 42.

¹⁾ arzðir eda — tilf. Bb. ²⁾ [þo at honom se notor þader tendr — Bc. ³⁾ [mgl. — Bk. ⁴⁾ rett
— B. ⁵⁾ ez han verdr vegginn — tilf. Bb. ⁶⁾ [mgl. — Gn. ⁷⁾ e. særdr — mgl. Gg. Fe. Ea.
⁸⁾ [mgl. — B. ⁹⁾ botr of rett — Fd. ¹⁰⁾ [e. þodur broðrum sinum — Gc. [skipan sem modr þader hans
er madr til — Gn. ¹¹⁾ Capitlet mgl. — Gi. ¹²⁾ hinn virðulegr herra — tilf. Ea. ¹³⁾ sunar [en
Sverris konungs — tilf. Gd, l, m, p, s. Fd, f. Ea, b. Bc. [sunarsunar S. t. — tilf. Gf, q, t. Ed. Bd, e. ¹⁴⁾ [um
allan Noregh — de B. ¹⁵⁾ Begyndelsen lyder i enkelte forskjelligt, nemlig: Þessar rettarbotr of einta mal
(einta batur — Gn) varu letin (letnar — Gn) (i log — tilf. Fe) um allan Noreg eptir rade (þorredum of skip
— Fb. Bl. þorredr of skipan — Ee. Bb. þorredr — Bf) Magnus t. sonar hat. konungs með asio (of tillogo —
tilf. Gn. Fe. Ee. Bf. Bl) Jons erlifsþups oc annara (biskups — tilf. Ee. Bf. Ef. Jons . . . annara — mgl.
Gn. Fe.) lendra manna (barruna — Gn. Fe) oc lærðra (lærðra — mgl. Gn. Fe) skallara oc logmanna oc hins
vitraftu manna ez allum lutum landsens (oc . . . landsens — mgl. Bf) — Fb. Gn. Fe. Ee. Bb. Bf. Bl. þess
rettarb. gar m. t. f. h. t. m. asion of till. Jons &c. — Ef. ¹⁶⁾ arzð — Gd. ¹⁷⁾ gj. (dog, s. det synes,
rettet fra .vj.) — Ge. gj. rettet fra .vj. — Ea. Be. gj. — Ea, d. Ba, b, f, k. ¹⁸⁾ ez rettarannum —
tilf. Ea. ¹⁹⁾ skilorde — de B. ²⁰⁾ [eptir mala vogtum — B. ²¹⁾ [at erþingi hins dauda er þa uel
[omdr ez — Eb. ²²⁾ sataronrir — Gc. [ettir — Gh. Ff. tatþall — Fd. ²³⁾ zultomligha — Gh.
Var. i Ea. ²⁴⁾ adrir — mgl. de B. ²⁵⁾ þegns — B. ²⁶⁾ i — tilf. B. ²⁷⁾ [mgl. — Bg, k.
²⁸⁾ itendr — Eb. ²⁹⁾ obota — Eb. ³⁰⁾ [nib. vig — B. vert — B. Ved (31) ophører Lacunen i Ea.
³¹⁾ [mgl. — Ef. ³²⁾ utlægan — B. ³³⁾ [mgl. — Bf, k. ³⁴⁾ en — B. ³⁵⁾ eiganða — Fd, e, f.
[en hin utlægh — Bf. ³⁷⁾ [mgl. — Bk.

Um uada uerk.

giii. Uada uerk eru með stynsemd¹ greinande. með huerium hætte er þau kunnu 18
til þalla. þui at i allum stodum. þeim sem menn stolu ser til þarzuenda vinna eða²
monnum til þarzligr³ luta lid at ueita.⁴ þa eru þesse uada uerk meir uirdande en
hin er [engi naubstyn⁵ drægr til nema galstyn⁶ oc milit⁷ stamsyni. Nu þo at .ij.
menn þare i stog⁸ saman oc stjzt annars og a annan at ouilia⁹ þess er a stapte
hælt oc dægr hann æz þui. þa skal hann bota þiordung bota erzingia hins dauða
oc stynia uilia sine með .vi. eidi [at hann uildi þat uerk eigi gort haza.¹⁰ oc sua skal
hueruitna þessi uada uerk bota. ex þeir hazazt þat at er til nytsemdar horgir.¹¹
huart sem menn þa mein eða¹² far eða¹³ bana at ouilia þess er gerði.¹⁴ [oc er þat
settar lauft uid tonung.¹⁵ En [oll onnur uada uerk.¹⁶ sua sem at stiota eða¹⁷
lasta¹⁸ izir huff [eða stip¹⁹ [eða hædr²⁰ eða adra þarzlorsu at gera. oc ex menn
þa þar æz mein eða²¹ far²² eða bana.²³ þa skal bota halzum botum oc stynia uilia
sine með .vi. eidi.²⁴ oc er þetta settar lauft uid tonung. [oc eði a tonung a uada
uerkom.²⁵ þat ma eigi uada uerk falla ex madr [horggr eða lyster til manz²⁶ þo at
[a annan²⁷ tome²⁸ [en hann uildi. með þui at hann uildi²⁹ einshuerium illt³⁰
gera.³¹ En ex madr gengr til þango eða stindrattar at uilia sinum. abyrgizt þa sit
sealr at allu. En hinn sueri eins eidi þirir at [eigi uard³² at uilia hans³³ þo at
hann þengi mein æz. ex þa tortryggir en þirir uard.³⁴

Jvfr. Cap. 13. G. 177, 205. F. IV. 26—28. Hk. 43. Jb. III. 13.

¹) misfun — Ed. dormande — Ef. afburð eller afburðum — de fl. ²) et með — de fl. ³) hagligra — de fl. ⁴) eða monnum &c. — mgl. Ef. ⁵) nytsemd — Ea. (Var. naubstyn, Ec, d, f. ⁶) [eði drægr til annat en galstyn — Gr. zauigsta — Ef. ⁷) milit — fl. ⁸) stotan — Gm. ⁹) uilia — Fd. vitande — Ef. ¹⁰) [mgl. — Ba, g, h, k. ¹¹) horgir — fl. ¹²) mein eða — mgl. fl. ¹³) far eða — mgl. fl. ¹⁴) þa skal bota halzum botum eða gionldum. of styni þo uilia sine meðr settar eidi — tilf. Gd. þa fl. þo bota halzum botum (oprind. men rettet m. H. fra 16de Aarh. til þiordungs botum) — Gf. þa fl. bota þiordungs gionldum of styni &c. — tilf. Fd. þa fl. b. þiordungs &c. — tilf. Ed. þa fl. b. halzum &c. — tilf. Ef. ¹⁵) [mgl. — de fl. ¹⁶) [mgl. — fl. ¹⁷) stiota eða — mgl. fl. ¹⁸) eða lasta — mgl. fl. ¹⁹) [mgl. — Bb. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) mein eða — mgl. fl. ²²) eða far — mgl. fl. ²³) adra atemor — Gm. ²⁴) ex þis misfyrir ex þirir uerdr atomo — tilf. Gm. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) [uildi einshuerium illt gera — Bb. Ex madr &c. — mgl. Bb. með hæptugri hendu — tilf. Ed. ²⁷) hann (Var. annan) — Ea. ²⁸) [abdrum laste — Bb. ²⁹) [ex h. uildi — fl. ³⁰) mein — fl. ³¹) [mgl. — Bb. Her indskyder Bb som eget Capitel, med Overskr.: ex þior uerdr manni at staba — det Stykke om Skade tilføiet af Dyr, hvilket ellers findes senere i Bolken (Cap. 22); derpaa følger som et nyt Cap. Resten af det 13de. ³²) þet han mein — Ef. ³³) [hans uili uar eigi til þess — Ed. Her ophører Lacunen i Gk. ³⁴) I Marg. ved dette Cap. tilf. Gs: Nota: Nu þar madr skalr i reip þiri stog of. oc þar han bana æz, þa sedigt men þar eði æz. En æz adra menn þora han i reip naubgan, þa ero þeir banr hans ex han læzt, gialde þeir han æztr er i isto tonunge oc þrandom. — Nota: Nu þara menn suer i stog, oc þeir træ á annan sua myndet at eigi ma ein madr þora æz me á, þa er træ bane hans. en æz træ er sua listit at ein madr ma þora æz eða á, þa styni han settar eidi. at þat var eigi hans uili, oc gierni uildi han haza holpet honnom, æz han metta. Sua skal um þein at fornu.

Um ritninga.¹

- 14 xiiij. þat [er oc þlestum² monnum lunnigt. at ritningar³ eru [xiri bodner⁴ at bera. en þa er þer er sekr .iij. aurum⁵ silzro uid konung. En þa er brægðr knizi at manni oc lemr eigi fram. hann skal bota honum fullrette⁶ [eptir lagadome⁷ er hann bra at. en konungi .iij. aura silzro.⁸ Nu ez maðr leggr mann meðr knizi. þa er þa utlægr oc bote [þeim er hann lagde⁹ sem .xij. stynsamir menn doma oc þeir sea at hann¹⁰ se ual forðr ez. En konungs [umbods maðr¹¹ skal tala lata þann mann er lagde oc þora a þing. [En konungs umbods maðr skal tala kniz þann er hann lagde með¹² oc løyra¹³ [þar a þinginu¹⁴ i gegnum hond hans er lagde.¹⁵ oc skal hann sit sua kaup a þrid aptr¹⁶ með þessare rexfing ez hinn liznar. oc abyrgrizt sialzr [sar sitt. [huersu sem honum telzt til.¹⁷ en ez þa dōyr er sallaus var lagðr. þa er þa dræpr oc dōyðdr er lagdi. En ez hann lemt vndan. þare utlægr oc lome allðre i land aptr¹⁸ nema konungi¹⁹ uirdizt notor naubsyn þara til gengit. En [ze ueg- anda²⁰ þare eptir þyrre²¹ stilorðe. bæde²² þegn oc botr. [Mædr sama stilorðe skal þara²³ ez maðr styttr at manni [þo at eði tale.²⁴ þa bote [konungi .iij. aura silzro. oc²⁵ þeim fullrette²⁶ [eptir laga dome²⁷ er hann staut at. En ez hann seerir mann með spiote.²⁸ þa skal þa er staut [undir somu rexfing bua oc²⁹ hinn er lagde með knizi.³⁰ oc sua þo at þa dōyr er stoten uar. þa skal þa er staut undir samu rexfing bua [bæde um þegn oc botr at greiða.³¹

Ez menn beriazt oc bitazt.

- 15 xv. þat er ouidrkomiligt at menn bitizt um sem hundar [eða hestir.³² [En þa maðr er mann bitr. þa skal slysu maðr³³ lata³⁴ tala þann mann oc þora a þing oc lati briota [framtennr³⁵ or hoðdi hans oc se sidan sallaus uid konung xirir þessa rexfing um þetta mal. nema stynsamum monnum uirdizt notor naubsyn til þara

Jvfr. Cap. 14, 15. Hk. 44, 45. Jb. III. 14, 15.

¹) Um ryttinga — Orskr. Bf. Um retninga burð — Orskr. Bg. Ryttingar — Orskr. Bh. ²) [se allum — Fe. ³) ryttingar — Ed. Bf, h. ⁴) [bunnabær — Gp. ⁵) mortum — Fe. ⁶) mort — Fe. Bf. ⁷) [e. logum — Ge. [e. .xij. manna dome — Ee. [e. vj. m. dome — Bd. [mgl. — fl. ⁸) En þa er æt. — mgl. Eb. ⁹) [mgl. — Gi, q. ¹⁰) hin — de fl. ¹¹) [sofnarmadr eller sofnare — de fl. ¹²) [mgl. — Gi. Ed. ¹³) [of þann sama kniz er hann lagde með skal konungs sofnare (sofnarmadr, umbodsmadr) lata tenra (lata) of lata tenra — de fl. ¹⁴) [mgl. — Eb. Bc, f, h. ¹⁵) er lagde — mgl. de fl. ¹⁶) aptr — mgl. de fl. ¹⁷) [huart er hann liznar ez eða eigi — Gl. [at allu — Ba, g, h. [mgl. — Bf, h. ¹⁸) of tomi . . . aptr mgl. — Bd. ¹⁹) honum — Gl. monnum — Bd. ²⁰) [uegande — Eb. ²¹) laga — tilf. fl. ²²) gielde bæde — Fe. bæde um — fl. ²³) [En — Fe. [Sua of — Bh. ²⁴) [mgl. — Gq. Bg, h. ²⁵) [mgl. — Fe. ²⁶) mort f. — Fe. mort — Bf. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) stote — de fl. ²⁹) [sita rexfing xirir tala sem — de fl. ³⁰) oc undir sama stilorðe — tilf. de fl. ³¹) [bæde þegn at greiða of sua botr — de fl. Fra det første "þa skal" har Bh: huart sem hann dōyr ez eða æi. þa skal þan vera undir sama rexfi sem þen sem lagde með knizui. ³²) [mgl. — Gi, t. ³³) konungs umbods maðr — Gr. ³⁴) lata — mgl. fl. ³⁵) [lenn framman — Gi.

gengit. sua at [hann megi botum xirir tóma.¹ oc bote þo þeim² xyrst er hann beit³ eptir .xij. manna dome oc þeir sea xirir gudi at sa se val sǫmðr⁴ er bitin uar.

Um hald manz bana.

xvj. Sva er mælt [oc stæðest⁵ um allt landit. at ez madr dræpr mann eða 16 ueitir⁶ þær atomor eða gerir þau notor uerf at hann a at lata lix xirir eða limu at lagum. þa stolu þeir sem nestir eru eða þeir sem xyrst megu na at⁷ tala þann mann oc zora sýslumanni bundin eða ziotradan. [En ez þeir gera eigi sua oc mego þeir þui uid tóma sua at þeir zæ enga stóm eða ulut⁸ az honum.⁹ þa er sa huer sekr halzre¹⁰ mort silyrs uid tonung. nema zermenningar [at zrendsemi eða¹¹ at megdum.¹² þeir eru eigi slyldugir at tala¹³ nema þeir¹⁴ uili. [Sýslumadr er slyldugr at¹⁵ tala þann mann oc zora a ping. en bǫndr eru slyldugir at doma hann eptir lagum [a pingi.¹⁶ en sýslumadr [at lata¹⁷ reysa eptir lagum. Nu er þui sua sþipat. at engi ma þetta settar¹⁸ laust gera. nema sa domare¹⁹ er tonungr hezir til þess sþipat. þui at login reysa en eigi hann þo at hann geri sina slyldu eptir þui sem login bioda honum.²⁰ en adrir gera með heizt oc ozund. oc þui ueitir þat allopt at þeir zæ xyrst mannstæðan oc suara síðan stórom sþriptum meðr zærlum zear gjoðdum. Nu huer sem [aðru uiss gerir²¹ [oc prouagt sua at hann matte þuisa²² uid tóma.²³ þa er hann vtlægr til þess er tonungr gerir²⁴ sþipan a eptir mala vogtum.²⁵ huar naudsýn til dro²⁶ þann sem gerði. Nu ez sa hezir eigi liðs kost til sem at tælr þa skal hann segia sýslumanni. En ez sýslumadr treyr liðs með ser²⁷ þa er sa sekr²⁸ mort silyrs uid tonung er eigi zer. nema [zermennigr²⁹ at zrendsemi eða at megdum³⁰ uid þann er drap eða atomor ueiti.³¹ Nu eru þeir allir zridhællgir er til sǫtia. en hinir allir vtlægir³² huart sem þeir [za bæn³³ eða bana.³⁴

Jvfr. Cap. 16. Hk. 47. Jb. III. 16.

¹) [bote ma — Bh. ²) nema sýnsamum &c. — mgl. Ef. ³) braut uid — Gp. ættr lagha domi oc tál. — Fb. ⁴) haldin — Ff. az — tilf. de fl. ⁵) [stæðastliga tætit — de fl. ⁶) honom — tilf. fl. ⁷) at — mgl. de fl. ⁸) staba — fl. uanuirðing — Gg. aðra tati — Ff. ⁹) [En huer er æi tæter þen man of ero þar vitni til at han matte tala han ez h. vitði — Bf. ¹⁰) halzre — mgl. Gm. Eb. ¹¹) nanare (e. na — tilf. Bf. ¹²) e. at megdum — mgl. Gf. eða nare — tilf. Gm. e. nanare — tilf. Gn. eða sþslapum — tilf. Bb. [eðr nanare zrendar eða magari — Ba, g, k. [eða nanare (e — Bh. ¹³) beria — Gh. hann — tilf. de fl. ¹⁴) hann — Fa. ¹⁵) [allir adrir eru slyldugir at — Gh. ¹⁶) [mgl. — fl. ¹⁷) [er slydr at eller a at tala — fl. ¹⁸) Saal. ogsaa Gb, c. D. sýnda — de Övriga. ¹⁹) sǫtnari — Gn. ²⁰) honom a hond — fl. þui at login &c. — mgl. Bf. ²¹) [odrum misgerir — Ge, g. ²²) odru — Gd, p. þesse — fl. ²³) [mgl. — Bh. ²⁴) aðra — tilf. fl. ²⁵) e. malavogtum — mgl. Gn. ²⁶) rat — de fl. ²⁷) till ættrzarar — tilf. Gm. ²⁸) halzre — tilf. fl. ogsaa Gb, men igjen underprikket. ²⁹) zermenningar — de fl. eða nanare (e — tilf. Bf. ³⁰) sþslapum — Bb. ³¹) [slyt (e sem xyr sǫghir — Bh. eða at megdum &c. — mgl. Bf. ³²) ugildir — fl. sem xirir (note) stæða (of veria) — tilf. fl. bæðe tonungi of zrandom — tilf. Bh. ³³) [liota ben — de fl. [za far, za mein — Enkelte. ³⁴) huart sem &c. — mgl. Bh.

Um dome alla.

17 xviij. En æz þui at logbot uattar sua uida at um¹ þa menn sem til reyðingar hafa gort² þa skal a þing þora oc dome oc eptir þeim dome reyðing a leggja. þa [hözir þeim³ innuirdiliga at ranzata er til domanna⁴ eru teknir oc meðr mikilli höz; semi at mæta huart misgort er uid [sallausan mann⁵ eða xirir litlar saler [oc þo notorar.⁶ eða miklar saler oc þo eigi nogar eða sua nogar⁷ at xull naufsyn [þidir til hafa reit⁸ [þann sem gerdi.⁹ Sua oc huart notor laga bod hafa mote¹⁰ lomet eða engi. eða þat¹¹ sem hardast er at þa hezir bota beizt er [misgort var uid¹² oc þo engar þengit. Sua oc huart notot uar lært xirir rettaranum¹³ [er laga orðfurðin sealzr er flipadr¹⁴ þeim sem a sallausum monnum uinna. En þui er domren¹⁵ til neyðr at [þa skal¹⁶ salir mæta¹⁷ oc misgerningar oc tempru sua dominn eptir malauortum sem þingmenn oc rettaren sea sannast¹⁸ xirir gudi [eptir sinni samuitzlu.¹⁹ En eigi [eptir þui²⁰ sua sem margr snapr²¹ hezir suarab her til at þeir dome eði annat en log. þui at sanliga flolu þeir þui xirir suara sem log vatta þeim a hond er [uanda menn lata udomda²² vndan²³ ganga [ex vanrext²⁴ æz domarans hendi oc sua ex oxrext²⁵ þeim er misfunnar eru uerðir [æz þarnan þeirra tillagu.²⁶ Sinnast oc nog dome til þess at þeir hafa loted hardar hezmdir [æz gudi²⁷ er uandomt²⁸ hafa. [oc þo en hardare hinir er oxdomt²⁹ hafa.³⁰ oc þui skal domenn³¹ hueruitna til hins bætra³² þora³³ ex [þeir uitu³⁴ [bæde iamuið.³⁵ þui at allmiot er mundangs hözit. En þui miora³⁶ sem er þa eru þeir þui sælle er sua þa hözt þeirra .iiij. systra höze sem i allum rettom domum eigu at vera sua at gudi liki [oc monnum hözi.³⁷ En þat er misfunn oc sanneni. retuifi oc xridsemi. Misfunn a at uarast at eigi lome grimd³⁸ [eða heimxt³⁹ i doma. Sannendi⁴⁰ hözir at gornia at eigi uerði lygi fram boren. Retuifi a at varast at eigi uerði med rangendum⁴¹ hallat [rettom dome.⁴² Fridsemi a at uardueita þar til er rett

Jvfr. Cap. 17. Hk. 47. Jb. III. 17.

¹) um — mgl. de fl. ²) Her ophörer Lacunen i Fc. ³) [þer þeim — de fl. ⁴) dome — Gf. dom — ara — Fa, c, d. domarenna — Ba. domaranna — Bk. mgl. — Gn. ⁵) [sanfataban mann — Ea. ⁶) [mg — Bk. ⁷) goruar — Gm. [mgl. — Fc. ⁸) [þitt. i. hafa gengit — de fl. ⁹) [mgl. — de fl. ¹⁰) imilsum — de fl. ¹¹) Saaledes alle de övriga; þui — Ga. ¹²) [misþyrmt var — de fl. ¹³) eða eighi — tilf. de fl. ¹⁴) [En laga orðfurðr flpar — Gm. [Er oc laga orðf. flpar — Fb. [er i. orðf. er flpar — Fc. [En i. orðf. er flpar — Ff. [er i. orðf. er i. hendi flpar — Bf, h. ¹⁵) domaren — Ed. ¹⁶) [men flolu — Gn. [han flal — Ba, g, h. ¹⁷) ranzata of mæta — de fl. ¹⁸) rettaft eller rettlegast — de fl. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) [mgl. — de fl. ²¹) [uazr — Gm. ²²) [uandoma menn. en lata udomda — Eb. udomda — mgl. fl. ²³) vndan — mgl. Gl. ²⁴) [mgl. — Gn. ²⁵) æz hano hendi — tilf. Bb. æz hende domarans — tilf. Bf. ²⁶) [mgl. — Ef. Bf. ²⁷) [xirir æggerdir — Gk. xirir — tilf. de fl. ²⁸) vanrext — fl. ²⁹) oxrext — fl. ³⁰) [mgl. — Eb. ³¹) domren — fl. domaren — fl. ³²) ænis — tilf. fl. ³³) draga — Gk. [nua — Gk. þora oc draga — Gs. doma of þora — Ed. vndan of þora — Ee. ³⁴) [han vit — Be. ³⁵) [iamuifi hvaritueggju — de fl. ³⁶) meira — Gk. Eb, f. ³⁷) [of þeim hezir er um er dæmt — Gn. ³⁸) grimd — ved Feilskr. i Ga. Saa og Ed. ³⁹) [heimt ne ægund — Ee. ⁴⁰) sanfyni — Gn. ⁴¹) rangum dome — Fb. Bb, l. ⁴²) [rettdome — Gk.

domr [temr a¹ at eigi uerbi [med oymitilli² bræde³ [atagz⁴ azellis⁵ domr a lagdr. oc pui geymi domarar⁶ þessa at þetta⁷ er pui þurztuligra sem gior uerdr at roynt⁸ i allum domum. En at menn uarizt [pui meir⁹ ranga doma. þa [ma uarla illt uarazt nema uiti. oc pui¹⁰ minnizt menn a at med .iiij. hattum uerda ranger domar. annat huart med retzlo þar sem madr ottazt þann sem hann skal um doma. elligr [til zezgirndar¹¹ þar sem madr snilir til notorar mutu.¹² eða [med heizt¹³ [þar sem madr hafar¹⁴ þann sem madr¹⁵ skal um doma.¹⁶ eða med uinatto þar sem madr uil [ueita lid¹⁷ [zelaga sinum.¹⁸ oc er þa illa skipat¹⁹ er þessom horbhornum er innuifst.²⁰ en hinar stlgetno þystr eru brot retnar sem adr uaru talldar pui at illa man sa domr virðazt zirir godom²¹ monnum en allra uest zirir gudi. [er oc²² pui beir er þetta lapitulum er optar lesit þar sem um stor mal er at doma.²³ Minnizt²⁴ menn oc a einfanliga at þa þeim monnum prest²⁵ sem til bana [eða lima latz²⁶ [eru domdir²⁷ oc gezi til þess goba stund oc tom [adr er honum uerdi rext.²⁸ pui at ill uerl skal hata en ælsta [mannen at natturolago edli en²⁹ salena allra hellzt sem [iamtrifinn ser.³⁰

Um berrattur.

viij. Ez menn beriazt i leidangro zerdum med tonungi eða a þingum³¹ eða 18 a steznum³² zirir logmanni³³ [eða a zimtar steznum.³⁴ i gilldum³⁵ eða brullaupum. [i iola gridum³⁶ eða i silldzifsi.³⁷ stirdag³⁸ oc [fram um³⁹ passa uifu. eru þa [alz sett grid i allum þessum stodum. En [rettr þeirra⁴⁰ onlyt at hælmingi er zirir [fremdom eða⁴¹ [arsaukum⁴² uerda a þessum⁴³ [tidum eða⁴⁴ timum eða i þessom

Jvfr. Cap. 18. G. 157, 178. F. IV. 5, 9, 10, 15. Hk. 25. Jb. III. 19.

¹⁾ [zellr a — de fl. ²⁾ oymitilli — mgl. i de övr. undt. Gb, c. D. ³⁾ [med reidi — Fa. [mgl. — Gf. Fe. Ed. ⁴⁾ rangr eða atagz — Gi. ⁵⁾ [eða atiazd — Bf. ⁶⁾ domaren — fl. ⁷⁾ capitulum — tilf. Bb. ⁸⁾ hugt — fl. ⁹⁾ [pui gior — fl. ¹⁰⁾ [mgl. — Bf. ¹¹⁾ [med vlotzlagre agirnd ueraltblegra andza — Ge, g. [m. zezgirnd — de fl. ¹²⁾ munar eða mutu — Gk. ¹³⁾ [m. heimt ot_ozund — fl. ¹⁴⁾ [er hezir vidr — Fb. ¹⁵⁾ hann — de fl. ¹⁶⁾ ell. til zezgirndar &c. — mgl. Gk. ¹⁷⁾ lidfinna — de fl. ¹⁸⁾ [funpana sinum eða zelaga — Gi. ¹⁹⁾ skipat — fl. ²⁰⁾ inn skipat — Gp. ²¹⁾ offum — fl. ²²⁾ e — tilf. de fl. ²³⁾ [mgl. — Bk. ²⁴⁾ Muni — de fl. ²⁵⁾ at stripta þeim — tilf. Gk. ²⁶⁾ [mgl. — Bf. ²⁷⁾ [huva gort — Gr. adr en . . . verbi rext indskydes her, men mangler nedenfor — de fl. ²⁸⁾ [mgl. — Bf. ²⁹⁾ [mgl. — Fa, c. ³⁰⁾ [sinn iazntrifinn — de fl. [sinn samtrifinn — Gn. Ea, d. Nederst paa Siden tilf. Gi med den sædvanlige curs. H.: En þen tima er men doma a þinghi eðr a steznum om liz eðr lima laal eðr adrar rextsinghar eðr þioznad, þa skal loghmadr ez han er ner, ot j hia staddar, umgna tolz men eðr sez til doma, þystru madr ez loghmadr er eighi til, ot dome þett maall, ot ganghe aller saman, ot þa er þeir verda samboma þa ganghe aztr till þinghmanna ot bidi þa samþyttja þenna dom, en ez ein huar: a ez þinghmonnum villia eighi samþyttia med hinum þa sueri þeir at þeir vifa eighi annat [annare zirir gudi algher [ettir huar þeira, her (halgre?) mort [ylguero vidr tonongh. ³¹⁾ i heradum eða a motum i biam — tilf. Fb. Bb, l. ³²⁾ mottom — Gl. e. a. steznum — mgl. Ff. ³³⁾ z. logm. — mgl. Ee. Gk. ³⁴⁾ [mgl. — Gk. Eb, a. ³⁵⁾ gridum — Bl. ³⁶⁾ iolazgridum — fl. ioladrytium ot i iolagridum — Fe. iolum — Bl. ³⁷⁾ [i iola gr. e. ziftistadum — Eb. ³⁸⁾ stirdag — fl. [i silldzifsi i skipadrát. i iolagridum — Ge, g. ³⁹⁾ [um: gram — de fl. ⁴⁰⁾ [rettar totar — Bk. ⁴¹⁾ [mgl. — Bf. ⁴²⁾ [svirðingum — Ff. [olutum — Bk. ⁴³⁾ zirirfagum — Fd. ⁴⁴⁾ [mgl. — de fl.

stodum.¹ a. konungur xirir [sar huert² eða steins hogg³ eða⁴ laxsteyting .viij. ertogar oc .xiij. mertr silzro. En xirir puster oc hueria⁵ grein er þar xylgir .iiij.⁶ mertr silzro. En xirir blað oc hueria grein er þar xylgir .ij. mertr silzro.⁷ Allir menn skola xridhællgir vera i heimili sinu. þat er oc heimili manz er þeim hushonda horyrir til er madr leigir hus ax.⁸ En ex madr særer mann [eða bær⁹ [eða stemmir¹⁰ [fullrettis vertum¹¹ i heimili [sealzr hans.¹² þa ongti rettir þeirra at hælmingi er xirir stemdum oc sarsautum uerða. Sua eru þeir oc halzu meira selir uid konung er [heimsof(n) ueita oc¹³ heimazridin briota ex þeir lizna. en með allu vtlægir ex þeir dõga.¹⁴ En ex madr verdr uegin i heimili sinu eða i starzhufum. eða i graegarde. a bryggium eða a stræte þui er [til þess garðz horyrir.¹⁵ eða a torge. þa skal þann man bota tuennum gioldum oc xare vtlægr [sa er gerði.¹⁶

Ex madr bindr xrialsan mann.

- 19 xig. Ex madr bindr xrialsan¹⁷ mann at orsediu.¹⁸ giallde .v. mertr silzro konungi¹⁹ oc hinum fullrette [er bundin var²⁰ eptir laga²¹ dome.²² En binda ma madr piox²³ at orsediu oc alla þa er hann lennir at udaba²⁴ [uert haza gort²⁵ ex hann hezir vitni til at han gat eigi adruuis xort hann til rettaran.²⁶ en ex eigi eru uitni til. sanne²⁷ með eins eidi.²⁸ En ex madr lyster man [með heiztugri hendi²⁹ [þar sem eigi eru grida stader³⁰ með orzi eða lurki eða steini. bote konungi³¹ [xirir huert hogg³² mort silzro. En ex hann stær annat samxlongt. bote konungi .ij. mertr silzro. [En ex hann stær³³ [hitt þridia³⁴ [samxlongt bote konungi³⁵ .iiij. mertr silzro.

Jvfr. Cap. 19. G. 179—186, 209. F. IV. 42—49. V. 15, 34. Jb. III. 20.

¹) Istf. En rettir þeirra &c.: En þa er x. stemdum eða sarsautum (s. sars. — mgl. Fb) verða (verdr — Fb) er halzu dnyri at (allum — tilf. Fb) rette sinum i þessum stadum eða a þessum timum (en adrum stadum eða timum) — Gl. Fb. ²) [staurohogg — Gl. [hog huert sem er — Fc. [mgl. — Gr. Bf. of (eða) tursohogg — tilf. de fl. ³) eða steinhogg — mgl. Fb. Bf. eða (oc) orghamarshogg — tilf. de fl. s. orghamars hogg e turso — tilf. Gb, c. ⁴) sar eða — tilf. Fc. ⁵) huern — Eb ogsaa nedenfor. ⁶) .ij. — Ff. Ef. Bg. ⁷) En x. blað &c. — mgl. Gk. Ff. Ed, f. Bf, g, h. Her begynder nyt Cap. i Fb. ⁸) Allir menn &c. — mgl. i de Övrige undt. Gb, c, l. Fb. Bb, l. D. Tilf. i den nedre Mrg. med smt. curs. H. Gt. ⁹) [mgl. — Fc. Ed. ¹⁰) [mgl. — Bg. ¹¹) [mgl. — Ed. ¹²) [sealzr sine — de fl. ¹³) [mgl. — Ge, g. ¹⁴) dõma — Gm. dõga en til var sot hæmitis — Be. en með öllu &c. — mgl. Gl. ex þeir lizna &c. — mgl. Fb. Bb, l. Det fg. Stykke til Cap.s Ende mgl. i alle undt. Gb, l. Fb. Bb, l. D. Tilf. m. smt. curs. H. Ge, t. See foran Side 55 Not. 21. ¹⁵) [liggr til garðz — Gc. ¹⁶) [mannzbane — Gl. of xare &c. — mgl. Gc. Her tilf. Gm umiddelbart som Cap.s Slutning Enden af næstfg. Cap.: En þeir menn er mannum ueita lid til s. xarunõti &c. Dernæst kommer Cap. 20: nu vill þa eigi bota &c. og endelig Cap. 19: ex madr bindr &c. hvor fölgelig Slutningen mgl. ¹⁷) xrialsan — mgl. Bf. ¹⁸) ushniu — de fl. ¹⁹) konungi — mgl. Gl. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) tolz manna — de fl. .vj. godra manna — Ge. Bl. ²²) toplega til neyðdom — tilf. fl. ²³) mann — Gp. ²⁴) dauða — Ed. ²⁵) [menn ero — Gp. ²⁶) En binda ma &c. — tilskrevet, som det synes, m. s. H. i den nedre Mrg. og med Indsk. Tegn Bf. ²⁷) [hni — fl. ²⁸) En binda &c. — mgl. Ef. ²⁹) [mgl. — Fa, c. ³⁰) [mgl. — Ef. Bf. ³¹) xirir hueria grein þessa — tilf. Gn. ³²) [x. hit xirifa hogg — Gn og fl. ³³) [uibr — Ff. ³⁴) [þriu — Fd. Bb. [iiij. — Bl. ³⁵) [mgl. — Ff.

ex hann stær hitt ziorða sinni samxlönt. bote tonunge .v.¹ mertr silxrs.² En ann stær [hitt ximta sinni³ samxlönt. bote tonungi .viij. ertogar oc .xij. mertr 8. en þeim er xirir varð eptir .xij. manna dome logliga til neyndum æz reftar: n. huart sem stær⁴ eitt hogg eða xleiri. En ex maðr hyst [einn mann⁵ i hazud hogg⁶ eða rindr a lax⁷ eða⁸ serer mann lemstrar sarom [eða hazud sarom⁹ [huart sem er¹⁰ hogg eða sar.¹¹ ij. mertr silxrs tonungi xirir huert. en hinum rir uard eptir .xij. manna dome logliga til neyndum.¹² En þat er lemstrar sar adr er síðan ver xor en adr. eða¹³ eigi hylr¹⁴ har eða flæde [oc iagnan ma a⁵ En ex sa uil eigi bota er misgerði [logliga til¹⁶ sottr.¹⁷ xare utlægr.¹⁸ uil sa eigi tafa botr er [xirir uanuirðingu uard¹⁹ [eða hyslu maðr.²⁰ þa xrib: ar hann sit [til dome²¹ huart sem þeir tafa uidr²² eða eigi.²³ Nu ex einn maðr r eða²⁴ serer [.ij. menn²⁵ [i einu²⁶ atuíli²⁷ eða xleiri. bote sinum rette xirir n þeirra en²⁸ tonungi siflu²⁹ sem adr er stilt.³⁰ oc sua uid þeim er xirir uard. ex .ij.³¹ menn [eða xleiri³² [liofta eða³³ sera³⁴ einn mann. þa er huer þeirra³⁵ [xullri sett³⁶ uid tonung eptir þui sem adr uar stilt. oc sua uid þann er xirir³⁷ Nu ex annars sar groa en annars eigi oc xær sa æz þui bana. þa er sa gr er þau sar ueitti er eigi uilia groa. En hann hallde³⁸ upp at allu manz dum sem .xij. stynsamir menn doma logliga til neyndir oc sua þegn.³⁹ Þeir menn eita monnum lid eða xorunngti. hylld⁴⁰ oc samdyllia [med þeim þann hug⁴¹ at a menn æz.⁴² suare siflu xirir tonungdomenum oc erzingia hins dauda sem [rett: n tonungdomsens⁴³ oc adrer⁴⁴ stynsamir menn doma med honum eptir atuíl: ⁴⁵ en landzuist þeirra se vndir tonunge mistunn.⁴⁶

1) .iiij. — fl. 2) [vidr ziorða. v. m. 8. — Ff. [en .iiij. mertr xirir .iiij. hog. — Bh. 3) [v. hogg 4) er — de fl. 5) [mann — de fl. 6) [eða hogg — Gl, n. [mgl. — fl. 7) e. r. a. fax gl. Gl. Ee, f. 8) [hyst man o. s. v. — mgl. Bl. 9) [eða rindr a fax — Gl. 10) eitt — tilf. 11) [mgl. — fl. 12) oc .ij. mertr xirir faxstongingh tonunge en .xij. manna dom manningom — tilf. 13) m. anden H. og Henv. Tegn, Bl. 14) of — fl. 15) [qr — Ea. (Var. hyst). 16) [mgl. — Be. 17) [mgl. — Be. 18) [mgl. — Be. 19) [xirir verdr stendum — Fe. [x. sarsautum uard — Bf. [x. uard — Bh. 20) [mgl. — Be. 21) [mgl. — Fb. Bb, l. en honum bydr — tilf. Gp. æzotet rett at gera — Fe, d. tonunge sett — tilf. Ee. 22) [mgl. — Fb, e. Bf, l. er misgerði ex han bydr botr — tilf. Ge, g. 23) [mgl. — Fe, d. er bydr — tilf. Fe. 24) botr — Ge. 25) æz han bydr loglegða xirir st. — Bb. 26) [mgl. — Ed. Bf, k. 27) [einn mann — Gd, m, s. [mgl. — Gp. 28) hoggui eða — Id, m. 29) atuíli — de fl. [a einu utxangi — Gr. 30) en — mgl. de fl. 31) siflu — de fl. 32) [mgl. — Bf. 33) [liofta eða — mgl. Ee. Bh. 34) [vinna a — Ba, g, k. 35) xirir st — tilf. de fl. 36) [mgl. — Bf. 37) [mgl. — Ee. Bh. 38) [mgl. — Ba, g, k. 39) [mgl. — Gd. Fb. 40) [mgl. — Bg, k. 41) [mgl. — Bg, k. 42) [mgl. — Bg, k. 43) [mgl. — Bg, k. 44) [mgl. — Bg, k. 45) [mgl. — Bg, k. 46) [mgl. — Bg, k.

Um misgerða.

20 xx. Nu uil þa eigi bota er misgerði. þa skal þa er misgort er uid læra xirir konungs umbodsmanni þeim er hann heyrir sitt retthnda uald i hendr xengit. þa skal rettaren þeim badom [til sinn¹ steyna oc neyna .xij. hina stynsamazstu menn² lat doma millum þeirra³ oc setia a sala steynor. En ex þa uil eigi giallda er misgerði slitt sem domt uar. þa [forle⁴ vti⁵ með domrofum oc latxerðum.⁶ Nu uil þa (eigi) giallda er misgerði en konungs umbods madr ærørligt rett at gera oc heznigt þa sidan er misgort var uid sinnar uanuirðingar oc uerðr hemden meiri en til uar gort. þat⁷ sem millum xer. bote⁸ eptir stynsamra manna dome⁹ þa er þeir settazt. þat skal halzt giallda þa er hemdizt sinn en halzt konungs umbods madr.¹⁰ bæde konungi oc þeim en xirir uanuirðingu uarð. þui at hann ærørligt rett at gera.¹¹ En ex hann hemznigt sua at eigi uarð hemdin meiri en til uar gort.¹² þa er hann sallaus [uid konung¹³ þui at hann beiddizt rettaz sine adr. En konungs umbods madr gialde einnsamann konungi slita sett sem uidr liggz. þui at hann ærørligt rett at gera.¹⁴ Nu uerðr madr stemdr sallaus oc hemznigt hann þegar [i ridinni¹⁵ oc eru þar til .ij. manna uitni stynsamra. þa uinnr hann a ugilldum manni oc a konungr engan rett þar æz ne sealzr hann. huart sem hann xer far¹⁶ eða bæ.¹⁷ En ex hann dørz æz þa se vndir konungs misfunn eptir mala uogtum.¹⁸ Hue(r)uitna þar sem domrenn¹⁹ vægr eptir mala uogtum [þeim er misgerði²⁰ oc [xellir rett²¹ þess er xirir²² uerðr þa ber²³ rettara konungðomsens eptir þui at zella konungs safarøngri [ex þeir uilla rett með xara.²⁴ þui at sua gerir konungr²⁵ sealzr om þegngildi.²⁶ En hueruitna

Jvfr. *Cup. 20.* Jb. III. 22.

Stykket fra þeir menn er veita har i *Ba* en nyere Haand opfrisket med mørkere Blek, og efter dauda, hvor Texten rimeligvis har været altfor afbleget og vanskelig at læse, er det Opr. udraderet og Resten udfyldt med forvansket Orthographi. Samme Stykke mgl. aldeles i *Bf*, men i Stedet staaer: En binda ma madr þing af ofædiu. of alla þa sem vllægr vort haue gort. of huer han vitni till at han gat æi xort han obundin til rettærens. ex han huer æi vitni til. syni með ein æibi sinum. (Paa en liden Forskjel nær det samme som i den Codex er tilskrevet i Capitlets Begyndelse, see Note 26 S. 64.)

¹) [til þings — *Gd*. ²) til — tilf. *de fl*. i dom — tilf. *Ea*. ³) [i dom með ser — *Ed*. ⁴) [sinn — tilf. *Fd*. ⁵) [settið han — *Gm*. ⁶) [atxarum — *de fl*. ⁷) of þat — *Gd*. *Ea*, *c*. ⁸) bote — mgl. *de fl*. ⁹) [of ber millum at læggia — *Bf*. ¹⁰) þo ærørligt han ret at gera — tilf. *Ba*, *g*, *k* þa dette Sted. Det tilsv. mgl. nedenfor. þuiat . . . gera indskydes med Udeladelse nedenf. *Gd*, *t*. ¹¹) Her indsk. *Gd*, dog kun i Mrg., med omtr. smt. H. og Henvisningstegn, Stykket Nu verðr madr stemdr . . . mala uogtum, see nedenfor Not. 18. ¹²) þa er þeir settaz &c. — mgl. *Ef*. ¹³) [mgl. — *Gl*. *Be*. ¹⁴) [mgl. — *Ba*, *f*, *g*, *h*, *k*. ¹⁵) [a samre stund — *Ea*. [i stadenom — *Bf*. ¹⁶) bote — *Ef*. ¹⁷) bana — *fl*. ¹⁸) Stykket Nu verðr . . . mala uogtum staaer i selve Texten paa dette Sted, i *Gb*, *m*, *s*. *Fb*, *d*, *e*. *Ee*, *f*. *Ba*, *b*, *c*, *f*, *l*. *D*. Tilf. i Mrg. i *Gc*, *e*, *i*, *k*, *q*, *n*, *r*. *Fa*, *c*, *f*. *Eb*, *c*, *d*. *Bd*, *g*, *h*. Tilf. af Var. i *Ea*. Staaer i Mrg. lægere ovenfor i *Gd* see Not. 11. ¹⁹) domarin — *de fl*. ²⁰) [mgl. — *Gi*, *l*. *Bh*. ²¹) [xellir rett — *de fl*. Stykket fra þar sem er i *Gi* ved Tilsetninger med Mrg. H. og Radering rettet som i *Ga*, men oprindelig staaer þar sem vggil er eptir mala uogtum þeim er misgerir. oc xellir er rett. ²²) uanuirðingu — tilf. *Gi*, *t*. *Fd*. ²³) ber betr — *de fl*. ²⁴) [mgl. — *Gl*. *Bh*. ²⁵) Magnus konungr — *Gm*, *g*. hin uirðuleghe herra M. konungr — *Gh*, *n*, *s*, *t*. *Fb*. *Ee*. *Bb*, *f*, *l*. ²⁶) Stykket hueruitna . . . þegngildi staaer i alle de øvrige efter En hueruitna . . . til handa, altsaa ved Capitlets Ende.

þar sem þa lærer þirir rettara¹ er misgort er við. þa a rettara² þyrri rett at gera þeim er mishalden er en tafa konungi sett til handa.³

Um þastra oc blak.

xxi. Eðr madr lystr mann þustr eða neza hogg. [eða rýstiazt menn.⁴ [eða beriazt 21 með nezm.⁵ [eða rindr a lax.⁶ eða stigr madr orar skapte [eða spjots skapte⁷ a mann með heigtugri hendi. borte [þeir er misgerðo⁸ [eptir .vj. manna dome⁹ [sinn i millum.¹⁰ en konungi halza mort¹¹ silzro þirir hueria grein þessa. En um blak allt annat oc sua eðr madr [rindr manni eða nýdir¹² til sinn [eða þra ser¹³ eða þellir mann¹⁴ eða rígr klæde mannz oc allt þat er manni uerðr með ozund misþyrmt með þoma hætte. eðr hinn geðr sol a er þirir uarð [oc haza stýnsamir menn set¹⁵ a.¹⁶ þa skal þa bota er misgerði eptir þui sem .vj. stýnsamir menn meta¹⁷ en¹⁸ konungi .ij. aura silzro. En þo at eigi se uitni til. þa eigi hann loft at [beidazt vtt¹⁹ rettar sine þegar hann uil. En eðr þa sýniar er þirir sol uerðr. sýni með lyrittar²⁰ eidi elligr borte sem aðr er stilt. En eðr madr lonypr at manni oc er halden. borte eptir [.vj. manna²¹ dome þeim²² er hann liop at en konungi .ij. aura silzro.²³ En eðr madr lonypr at manni oc heðdr ser²⁴ seazr. þat heitir arga þas.²⁵ engan a konungr rett a þui. Salar abere skal vera þirir huerri sol en eigi skal sofnare geza sol a annars [sombum eða þear lutum²⁶ nema [heimilis tuiðar²⁷ uitni þyðgi. oc þo þui at eins at lemftrar þar uerði eða þau onnur er konungdomenum horyrir til þuilit sett eða þedan eðr meiri. En þo at smære se.²⁸ þegar þa geðr sol a er malezni a. þo at hann settizt síðan eða geze vpp.²⁹ þa a konungr rett sinn oc megu konungs sofnarar sofia³⁰ þegar þeir uilia. En engan a konungr rett a þeim sem engan a silazr a ser.³¹

Jvfr. Cap. 21. G. 191—195. F. IV. 16—21. Hk. 35. Bj. 20—22. 79—83. Jb. III. 23.

¹) tenonge — Bf. ²) domaren — Fe. ³) síðan. — tilf. fl. ⁴) [mgl. — fl. [eða þrír um man. — Bf. ⁵) [mgl. — Bf, h. ⁶) [e. rindr a bat — Ef. [mgl. — de fl. ⁷) [mgl. — Bb, h, l. ⁸) [þeim er hann misgerði við — Gd, p. Ba, g, k. [þa er gerði — Gm. ⁹) [e. .xij. m. d. — Bh. ¹⁰) [mgl. — fl. ¹¹) Summen udraderet i Gd, og Pladsen ei udfyldt. Rettet i Mrg. Gi til .vj. aura. ¹²) [nyttir manne — Gh, n. Be, f. nyttir — fl. ¹³) [mgl. — Eb. eða nyttir &c. — mgl. Gp. ¹⁴) til jarðar — tilf. Ec. ¹⁵) eða horyrt — tilf. Bd. ¹⁶) [mgl. — Ba, g, k. ¹⁷) þoma — de fl. eðr rettarans hendi togliu til ugarðir — tilf. de fl. ¹⁸) hinn borti er misgerði — tilf. de fl. ¹⁹) [beidazt — de fl. ²⁰) mgl. — Ef. ²¹) [laga — de fl. ²²) þeim — mgl. Ef. ²³) En eðr madr lonypr &c. — mgl. Gh, r. Tilf. med Mrg. H. Ed. Sat efter fg. Artikel om Argasas, ved rett a þui — Fb. Ba, g, k. ²⁴) Stykket En þo at eigi se . . . [er (med Udeladelse af Artiklen En eðr madr . . . aura o') har atter været dunkelt, og er blevet feilagtigt opfrisket — Ba. ²⁵) argasas — Gg. Ea. hargha þas — Gh. arga þas — Gi. ²⁶) [fremdom ne þearlutum — Gf. [fremdom. [fremdom eða rette ne þearlutum — Fd. [þearlutum eða eigu. — Ec. [farsaufa ne þearlutum — Ee. [eighu — Bh. ²⁷) [heimilidat tuiðar — Gh, i. [heimilis tuiðar — Gh. [heimilidat — hær og oftest — Fa. [heimilidat — Eb. [heimilidat — Ef. ²⁸) er konungdomenum &c. — mgl. Bh. eðr þo þui at eins — mgl. Gl, n. Ef. Bf. ²⁹) malezni þin — tilf. Gh, s. Bd. Var. i Ea. ³⁰) hann — tilf. Eb. ³¹) En engi &c. — mgl. Gl. Engan a f. rett a þui er hann geðst eigi silazr at grande. — Eb. En engan ma f. eiga rett a þui. er madr geðst eigi silazr at grande. — Bh.

Um þior.¹

- 22 xxij. Nu er þior i nyna tale þar til er hann er .v. uetra gamall. allt þat er hann gerir síðan þa a eigande at abyrgríazt. En ex hann uerdr manni at bana.² þa skal erzingi beida³ vtt vðans.⁴ [en eigande leggi⁵ band a oc fæc honum i hendr. En ex hann [uil eigi⁶ oc⁷ fœdr uga síðan. bote⁸ [v.⁹ mertr sílþræ oc uðann a oðan.¹⁰ fælle nidr þrendbotr¹¹ oc rettr tonungs.¹² En ex hestir eða roff¹³ bitr mann [eða lystr.¹⁴ eða naut stangar [eða suin hogggr.¹⁵ bote sa er þenad a¹⁶ halþum þer botum¹⁷ til þess er bœtt er sua miltit vœrd sem þat luituendi er uert er hann fœt mein æz eptir .vi. manna dome logliga til neyndum. nema monnum uirdigt¹⁸ æz þess uoldum¹⁹ orðit haza er [mein fœt æz.²⁰ haza þyr eptir dome.²¹ En ex hundr bitr mann. þa [skal sa beidazt²² hundz er bitinn uar. en eigande²³ leggi band a oc fæc honum i hendr er bitinn uar.²⁴ nema stynsamum monnum uirdigt hans uold til haza komit er bitin uar. haza þyr eptir dome. En ex fœdr hund síðan oc bitr hann mann optar. bote sem sialþr hann hazi gort.²⁵ En ex hundr bitr þenad manz. bote sa er hund a halzt þyrsta suini. en allt iaznan²⁶ síðan ex uitni eru til. En ex eigi eru uitni til halldi þirir einæ eidi at sinni uitend þirir hueria grein þessa.²⁷

Um orðtœke manna.

- 23 xxij. Engi skal þat uib annan mæla at hann haza þegit stóm a ser. huarle þyflu mædr ne annar mædr. nema honum þylgi .x.²⁸ menn til þings [at sanna²⁹ [mal hans³⁰ sem mællt er i lagum manna at .ij. stolu sueria³¹ en .viij. sanna mal hans. oc þeir .ij. haza bot i hendi oc sueria sua. þess legg et hond a bot³² at þat hazum

Jvfr. Cap. 22. G. 147, 165, 217. F. V. 16-18. Bj. 113. 138-142. Jb. III. 24. Cap. 23. G. 196. F. V. 22-24. Hk. 37. Bj. 31. 33-36. 87-89. 91-93. 128. 162. Jb. III. 25.

¹) Dette Cap. staar, foruden her, ogsaa i Landsleiebolken efter Cap. 38 — Gg. Staar, foruden her, ogsaa i Landsleiebolken, saaledes at Nu er þior . . . rettr tonungs findes i Cap. 38 foran en oð þau naut, og Resten udgjör Cap. 39 — Ge, m. Cap. mgl., men er tilf. m. Mrg. H. i Ldsalb. — Gl. Cap. mgl. — Gg. Bf. Mgl. i Mhg. B, men staar forresten i Ldsalb. som i Ge — Fb, s. Ee. Bl. Det første Stykke baade i Mhb. og i Ldsalb., som i Ge, det andet Stykke kun enkelt, i Manh. B., men tilligemed det første længer forud, i Cap. 13 — Bb. ²) fæða — de fl. bana eða fæða — Fd. ³) leida — fl. ⁴) uga — fl. ⁵) [ot leggja — Gp. [en erzingi leggi — Gr. ⁶) [uil eigi þa — Gn, t. [uil eigi þa honum — Eb. Bb (i Ldsalb.) [v. t. æz lata uðannum — Ee. [v. t. þa honum uðan — Ba, g, k. ⁷) [mgl. — Bh. ⁸) tonungi — tilf. Gd, p, s. erzingia — tilf. Bb (i Ldsalb.) Bl. ⁹) .ij. — Gg, i Ldsalb. ¹⁰) erzingia — tilf. Fd. erzungium einum — tilf. Ee. [ogan of. v. mertr a oðuan erzungia hins dauða — Gm (i Mhg.) ¹¹) griðbrot — Gm. ¹²) Nyt Cap. i Ef. Ba, k. ¹³) hore — Bh. ¹⁴) [mgl. — Ge (i Ldsalb.) Gm. Ef. ¹⁵) [mgl. — Ee. ¹⁶) eða hest at — tilf. Ef. ¹⁷) botum — fl. ¹⁸) qnigt — de fl. Her begynder en Lacune i Bc, ophører ved Arvebolken Begyndelse. ¹⁹) Her begynder en Lacune i Fc, ophører i Arveb. Cap. 17. ²⁰) [þirir varð — Ff. [mgl. — Gp. Eptir vj manna &c. — mgl. Gg (i Ldsalb.) ²¹) Nyt Cap. i Ef. Bb, g, k. ²²) [þregi sa — de fl. ²³) hin — Ge (i Mhb.). Gg (i Mhb.) Gn Fe. Ea. (Var. æghande). ²⁴) En eigande &c. — mgl. fl. ²⁵) bitid — Gi. Bb. ²⁶) annat sinni — Fe. ²⁷) En ex hundr &c. — mgl. de fl. ²⁸) x. — mgl. Gp. ²⁹) [ot sanna — de fl. ³⁰) [mæð honum — Fb. Bb. ³¹) qnua — Gg. Her begynder en Lacune i Gk, oph. i Arveb. Cap. 1. ³²) of þui fyt et til guds — tilf. fl.

r hœyr¹ en eigi uitum ver huart satt er.² En ex hann missir þessara uatta þa er
nn³ setr .iiij. mortum silxrs uid tonung oc bote þeim er hann mælti til eptir .vj.
inna dome loglega til neyndum. En hinn er [til er mælt⁴ skal þo haza xirir ser
rirtar eid at hann haze alla þessa uatta. En ex madr mælr þat uid mann at hann
de lond oc þegna vndan tonungi. þat skal huarle mæla slyssu madr ne annar madr
ma heimilis⁵ luidar vitni xylgi. En ex þat mælr nokor þa er hann setr [.iiij.
ortum silxrs⁶ uid tonung oc⁷ sliken rett sem .vj. slynsamir menn doma [þeim sem
elt er til.⁸ En ex madr mælr þat⁹ uid tono manz at hon liggi¹⁰ hia adrum
inni [en bonda sinum.¹¹ eða [lennir þat¹² dottor manz [eða slystur manz¹³ at hon
gi hia manne.¹⁴ þat skal engi mæla uttan heimilisluidar¹⁵ vitni xylgi.¹⁶ En ex
elir¹⁷ þa er setr .iiij. mortum silxrs uid tonung¹⁸ en hinum eptir .vj. manna dome
yliga til neyndum.¹⁹ En ex madr mælr vluædis mal²⁰ uidr tarll²¹ eða tono þat
þessi sett ligger uid. þa skal þo xullrette uppi vera eptir .vj. manna dome uid þann
mælt er til.²² [þo at²³ hinn helgi²⁴ sli med heimilisluidar uitni.²⁵ nema hinn
gi at lagum sot²⁶ a þui male. þa er þar eði rettaz far a. oc sua skal om oll xiol-
æli oc xullrettis ord.

Um rogs menn alla.

xxiiii. Sua er mælt om rogs menn alla. at þa madr er at þui vædr funnr oc 24
unnr at hann rogr mann uid tonung²⁷ eða biftup.²⁸ iarll²⁹ eða [lendan mann.³⁰
uare sliu xirir sem þa ætte er rogrdr uar ex hann uere sannr at þui male. nema þa
r rogrde syni oc haze xirir ser .vj. eid. En ex madr lennir þat rogr manni at hann haze
engit oðoða tonungs³¹ az hans ordom.³² haalde xirir einseidi³³ eða³⁴ gialde xirir
ptir .vj. manna dome [sakar abera.³⁵ en engi a sot a sannu.³⁶

Jvfr. Cap. 24. G. 137. F. V. 30. Hk. 39. Jb. III. 26.

¹) of þetta hefir xiotet um þria bja of uidare — tilf. *Fd.* ²) eða eighi. — tilf. *fl.* ³) xiolmæles madr
— tilf. *Fd.* ⁴) [mælt — *Fb.* ⁵) heimis — *Gr. Bd.* heimildar — *Bg.* heims — *Gb.* ⁶) [sem adr
til — *Fd.* ⁷) hinum — tilf. *de fl.* ⁸) [mgl. — *de fl.* ⁹) þa stom — *de fl.* ¹⁰) haze legit — *de fl.*
¹¹) [mgl. — *Bf. h.* ¹²) [til — *Bk.* ¹³) [mgl. — *Ba, g, k.* ¹⁴) at hon &c. — mgl. *Fe. Bk.* eða
uair &c. — mgl. *Fa.* adrum manni &c. — mgl. *Ed.* ¹⁵) heimisluidar — *Ed.* heimisluidr — *Bd.* heim-
isluidar — *Bg.* heimisluidar — *Bk.* alle ostere. ¹⁶) have till — *Fe.* of eigi við dottor mannz ne
slystur mannz — tilf. *Fa.* ¹⁷) En ex mælr — mgl. *Fb. Bk.* ¹⁸) nema heimilis quidiar vitni xylgi —
tilf. *Bf.* ¹⁹) Sliken rett a madr a tono sinni sem a slyssu ser — tilf. *Fb. Bl.* St. r. a. m. a. t. f. a. f.
ex hennar vædr med oþrond misþy(r)mt i ordom ædr værtum — tilf. *Bb.* ²⁰) ord — *fl.* ²¹) mann. tarl
— *fl.* ²²) við — *de fl.* ²³) [En — *Bd.* ²⁴) xialse — *Bd.* ²⁵) eptir þui sem .vj. slynsamir men-
na vid þan er mælt er uid — tilf. *Gm.* ²⁶) sotn — *fl.* I Mrg. ved dette Cap. er i *Gs* tilföiet: Nota:
hægt ma madr ord sinna oc ætr tæða, tæðagt ægi vita verra honnom eða hana, en godum manne, eða tona.
7) eða hertoga — tilf. *Ea, b, c, d, e. Ba, d, e, g, h, k, l.* ²⁸) eribiftup — *Fe.* ²⁹) vidr iarll — *Gd, t.*
slyssa eða iarl — *Gm.* eða vid hertoga eða iarl — *Fe.* ³⁰) [barrun — *Gc, d, f, h, i, l, m, n, p, q, s, t.*
i, d, f. *Ea, c, d, f. Be, h.* [baruna — *Ea.* [barruni — *Bd.* ³¹) az hoxþingium — *Ba, g, k.* ³²) eða
þum — tilf. *Gm.* ³³) eidi — *Ed.* .vj. manna eidi — dog overstreget, hvorvel, som det synes, med en
æro H., og i Mrg. sat i Stedet j. o: einseidi — *Ba.* vjst sære — *Bg.* .vj. m. eidi — *Bk.* ³⁴) of — *Fe.*
[sakar aberi fl. vera s. huerri sot — *Ed.* ³⁵) róge — tilf. *Gi.*

Um kuedskap.

- 25 xxv. En ef madr yrkir um mann þat er monnum¹ uirðigt til hadungar² eða nids³ ziordungi⁴ lengra. þa skal safar aberi tuedia þings oc kuedi⁵ a þingi.⁶ en himn [þorigt vndan⁷ [med lgrittar eidi⁸ ef hann er þor til eða giallde .iiij. merkr silzro konungi oc hinum [rett sinn⁹ eptir [.vj. manna¹⁰ dome logliga til neyndum. Nu mal huert er madr mælr uid annan sua at honum horzi til næstla eða lennir huinzflu¹¹ eða [jordædo flap.¹² oc a hann eigi sialzr sofn a þui male. þa er hann zioldmælis madr. nema hann haze heimilisluidar vitni a hendr honum. þa skal hann sueria zirir .vj. eid. [En ef hann missir heimilis luidar uitnis a þingi.¹³ þa er hann setr .iiij. morlum silzro uid konung oc hinum rett sinn eptir .vj. manna dome.¹⁴ En ef madr gerir sua milit uhozu¹⁵ uert at hann legzt med konu manz. þa skal hann bota eptir þui sem .xij.¹⁶ menn doma logliga til neyndir ef rettaranum þeim er konu a. En ef sa uil eigi bota honum. þa stezni syflu madr þing oc geri hann utlagan.¹⁷ en ef hann er þor til vndan þorslo. syni med tylztar eidi. Nu ef madr settigt uidr þann mann er legit hezir konu hans. þa skal sa ucita trygdir¹⁸ er konu a.¹⁹ En ef hann tekr konu sina i hiunslap aptir oc liggir hann hana annat sinni medan þau eru saman þa er hann trygroze sem hinn er uægr a trygdir uspilltar. En ef bonde kononnar vinnr sidan a honum. þa vinnr hann a trygroza manni oc ugilldr bæde konungi oc sua þrendom.²⁰

Um iamznadar eida.²¹

- 26 xxvj. Sva lizt off oc adrum stynsamum monnum at um iamznadar eida þa er menn haze domt i settar gerdir at þat se meir med oxlappe oc orhoze gort en med lagum eða rettyndum. Of ef þui at ver hazum allum monnum log suaret²² i landeno þa [uilium ver²³ at þessir eidar þalle nidr vanliga. en þa eina eida uppi lata vera sem logbol uattar. En þat eru dula eidar oc um lænzla mal þar sem eigi eru vitni til loglig. Sua lizt off oc at hastasamligt se zirir gudi at ef sa madr suer zirir²⁴ er male a at suara. þa stolu þeir allir sueria²⁵ eptir hans eidsfax þo at þeir uiti eigi

Jvfr. Cap. 25. G. 138. F. V. 28. Hk. 38. Jb. III. 27. 28. Cap. 26. Bj. 32. Hk. 49.

¹) honum — Gh, t. Fa. ²) ozundar — Ge, g. ³) eða nids — mgl. fl. ⁴) ziordung eða ziordungi — Ed. Fe. Bf, g. ⁵) lata tuedia þat plim — Bg, k. ⁶) frezia horns of lata til motz blasa i kaupangi — tilf. i Mrg. Gc. ⁷) [þiriz — Bk. ⁸) [mgl. — Gl. ⁹) [zulretti — Ee. ¹⁰) [laga — Gl, r. ¹¹) morð — Gf. heimflu — Gq. Fa. huenslo — Eb. ¹²) [æithuert aquædis ord — Fe. ¹³) [En ef honum bota zirir [ogð vitni a þinginu — Bb. ¹⁴) Herefter nyt Cap. i alle de övr., undt. Gb, c, Fa. ¹⁵) vhozueflo — Ge, g. vhozueflo — Gh. ozogzt — Bf, k. ¹⁶) .vj. — Eb. ¹⁷) En ef sa &c. — mgl. de fl. ¹⁸) trygguar — her og nedent. Ee. ¹⁹) sa — Ba. ²⁰) En ef &c. — mgl. de fl. ²¹) Dette Cap. mgl. i Gc, d, e, g, h, l, m, p, q, r, s. Fa, d, e, f. Ea, b, c, d, e, f. Ba, d, e, g, h, k. Tilf. med Mrg. H. ved Bolkens Ende — Gf. Findes ved Bolkens Ende — Gi. Allersidst i Tyvebolken — Gn. Tilf. her med Mrg. H. — Gt. ²²) of rettyndi iattat — Bf. ²³) [hauum ver [ua flapat — Bf. ²⁴) eid — Bb, l. ²⁵) [ynis — Bf.

art er þeir sueria satt¹ eða usatt.² Nu uilium ver þa skipan a gera at þa sueri
 ðan eidd þeir sit er male a at suara. en allir adrir [þanne eidd hans³ með þui stils
 þe at eigi uifu þeir annat sannare⁴ [vm þetta mal.⁵

Um bodfletta.⁶

xxvij. Menn þeir er [til þess uilia hafa sit at⁷ ganga i samtundir⁸ manna 27
 oðit af þess hendi er ueizluna a. oc sitia þar sidan [slimu setri.⁹ oc þo at [þeir
 rði harðliga¹⁰ brot retnir¹¹ eða þar nokot miðdyrmt. þa stolu þeir vœra halzrettis
 nn oc sedir öyri silzrø uid konung. En þetta er þeir þui gort at margr godr
 adr heyrir þengit stemdir oc uandæðe¹² þeir þeirra ulutuendi.

Ex madr gengr með uanar uol.

xxviij. Madr huer [er þulltida er oc¹³ gengr [husa meðal¹⁴ oc þiggr almufu 28
 nn a engan rett a ser meðan hann gengr [með uanar uol.¹⁵ þo at hann se naudigr
 ott rekninn. oc er hann heill oc [uertþor.¹⁶ nema hann biddi ser uistar oc þae eigi.¹⁷
 i þegar sem hann þær ser matar sialzr¹⁸ oc¹⁹ klæða eða uapna eða þrendr hans
 egi honum.²⁰ þa er hann þegar rettnæmr [þo at hann laste eigi staz ne streppo
 þingi. En konungr a engan rett a þeim er engan a sialzr a ser.²¹

Um laga rett.

xxix. Sva er oc mælt oc tekitt vm allt landit. at vm²² konor þær allar er 29
 onnum eru stýldar oc menn uilia enga roft a leggja.²³ þa [uilium ver at engi
 te²⁴ meira en laga rett a þeim. þat er morf silzrø. En ex þrendr konunnar uilia
 gja²⁵ til hennar heimanzylgiu sika sem .vj.²⁶ stynsamir menn mæta at hann megi
 il uid fata er konu heyrir legit. oc uil hann þa eigi þesta. þa skal hann gjaalda sikan
 it þeir konu þa sem .xij.²⁷ menn uilia dæmt hafa logliga til neyrndir. En ex

fr. Cap. 27. Hk. 46. Jb. III. 29. Cap. 28. F. V. 32. Hk. 40. Jb. III. 30. Cap. 29. G. 197-199, 201. Hk. 48. Jb. III. 31.

¹) rett — Gi, n. ²) rangt — Gi, n. ³) [eztir honom — Bf. ⁴) þyrir gudi at sinne samvizto —
 L. Gi. ⁵) [enn þa sueria þeir — Gi, n. Bb. ⁶) Um bodfletta menn — Ovskr. Gm. bodfletta — Ovskr.
 L. ⁷) [mgl. — fl. ⁸) samdrættir — fl. ⁹) [slim seto — Gm. slima seto — Bk. ¹⁰) naudigr — Bd.
) [þeim verðe harðlegða vt stýgt — Bf. ¹²) vanvirðing — Gm, n. Ea (Var. vandæðe). farsausta — Bf.
 vandr. — mgl. Gg. ¹³) [Saal. ogsaa Gb, h. Fe. D. [þulltida er — de Övrige. ¹⁴) [með uanar uol —
 L. ¹⁵) [m. v. v. oc þiggr almofu — Gf. [m. uanar uorb — Gm. Eb, f. Bk. [at uanar uolii — Ba,
 a rettet, som det synes, med noget yngre H. til at uanaruorði. [husa meðal — Bb, l. [at uanar uorb —
 L. ¹⁶) [a uanar velli — Bk. ¹⁷) [vel þor — Gd, m. [þærþor — Gs. Be. [vinnu þor — Ba, g, h, k.
) nema &c. — mgl. Bf. ¹⁸) sialzr — mgl. fl. ¹⁹) matar &c. — mgl. Bk. ²⁰) [mgl. — de fl.
) [mgl. i alle de övrige, undt. — Gb, c. Fb. Bb, f, l. D. Tilf. m. Mrg. H. — Gt. ²²) Sva er &c. —
 L. i alle de övr. undt. Gb, c. Fb. Bb, f, l. D. ²³) of uerða þær legnar — tilf. Gg. ²⁴) [tate engi — de fl.
) þe — tilf. Gt. ²⁵) .vj. — mgl. fl. ²⁷) .vj. stynsamir — Gp, q. Ff.

þrendr¹ uilia eigi til leggja þá skal þa er tóno heyrir legit [bæde biöda oc borta² laga rett. En ef þa uil eigi uid tala er þann rett a at lagum at tala.³ oc uinnr hann a þeim manni [er tóno heyrir legit.⁴ þa uinnr hann a saklausum manni [oc suar flitu xirir sem log uatta.⁵ En allar þær mörar [eda tónor⁶ er menn leggja rotti a [oc uerða þær lægnar.⁷ þa skolu þar döma .xij. menn logliga til neyndir bæde rett oc raðspell eptir þui sem þeir sia at þa er ual sörndr⁸ ef er retten a at tala.⁹ Nu ef maðr uenizt¹⁰ þui¹¹ at hann haxe legit með tóno.¹² [oc þo at hon þöræzt¹³ vndan með lagum. giallde flitan rett xirir þa tóno¹⁴ sem hann være sannr at þui male [oc heiti¹⁵ maðr at uerri.¹⁶ Erzingi¹⁷ skal rett tala a tóno huerri [ef hon er legin.¹⁸ tarmadr þo en eigi tona. þo at hon se erzingi. sua þa sem (i) vmegd er.¹⁹ oc tale umböðs maðr hans²⁰ honum til handa.²¹ [nema hon eigi ser²² bönda. þa tale hann rett a tóno sinni sialyr. tona tekr siolx rett a ser [ef hon er böð²³ [oc a hon eigi bönda ser.²⁴

¹) tóno — tilf. Gi. tónunnar — tilf. Gn. Bb. hennar — tilf. Ba, g, h, k. ²) [b. biöda at tala — Gd. [b. biöda of biöda tala — Ef. ³) at heimta — Gr. mgl. — de fl. ⁴) [söden — Bf. ⁵) [mgl. — Bk. ⁶) [mgl. — Eb. ⁷) [mgl. — Ef. ⁸) haldin — fl. ⁹) heimta — de fl. Herefter nyt Cap. i Fb. Bb, l. ¹⁰) uener — Gm. ¹¹) tóno — de fl. ¹²) eða mæg — tilf. Gn. ¹³) [þa a hon at þöræzt — Eb. [en hon [eighir nei xirir oc þöræzt — Bb. ¹⁴) eptir laga döme — tilf. Fb. Bl. eptir .xij. m. domi — tilf. Bb. ¹⁵) heiti [naper, og þui heiti þenna ret [nape giöld — tilf. Mrg. H. i Gf. ¹⁶) [mgl. — Fb, e. Ed. Bb, l. Ef m. uenizt &c. — mgl. Bf. þat heiti [nape giöld (indcirklet, og i Mrg. m. a. H. tilf. vacat þi vis) — Gi. [nape giöld — tilf. i Mrg. Gs. ¹⁷) Einn — Gp. ¹⁸) [mgl. — fl. ¹⁹) sem aðrir — tilf. de fl. ²⁰) þann rett — tilf. fl. ²¹) ef hon er legin — tilf. fl. ²²) [meðan hon a ser — Ge, g. [ef hon a eigi ser — Gl, r. Fa. [Ef hon a ser — Ba, k. [En er hon a ser — Bg. ²³) [ef henni verður með öfund misþyrmt — Bb. ²⁴) [En flitan ret a maðr a tóno sinni sem a sialuum ser ef henne verður með öfund misþyrmt. — Bf. Herefter tilf. Eb et nyt Cap. Vm þæfing. Gud se uattr min. en þer eröð neyndir uattr at ef. N. logþæfing mer. N. með þeim maldaga sem nu uar upp flindr xirir vattom. at guðs lagum oc manna. skal þu vera min tona ægin. en ef þinn æginn bönnðr, meðan uit lifum bæde. með allu loglega sem bönnðr öðars hiunflaps. I Gf, l, s tilf. i Mrg. med Mrg. H.: hueruitna þar sem tona verður barns hægund: þa skal þa er þat barn a inna þeim xirir toft er tóno annaðist (andast — Gs) meðan hon var i þeim flaklata, og þuo xirir barnþofstur. Nu ef þa er andaðr er tónu heyrir legit þa skal erzingi suara þeim retti og toftuabj þi miklu sem hann heyrir þa þetit eptir þan enn ey meira. End enguo a þan að suara þar sem hann erzir edj.

V. Erzða tal.¹

- her heyr erzða tal oc heyr meðr luennagiptingum. (1.)
 Ez tona giptigt uftan þrenda raðg. (2.)
 Engi skal xirir gera ze tona sinnar. (3.)
 Um hiuna skilnað. (4.)
 Ez tona leggt með manni undir bonda sinn. (5.)
 Ez meinleiki fundrar hiuna samuiftu. (6.)
 (viij.) her heyr þyrftu erzð. (7.)
 (viij.) Om ælleiding. (8.)
 (ix.) Um uillu uigh. (9.)
 Ez menn falla i oraftu. (10.)
 Ez eigi er erzingi til arys at falla. (11.)
 i. (xii.) Um flulda flipan. (12.)
 (xiii.) Om omaga onri. (13.)
 (xiii.) Um omaga flipti. (14.)
 (xv.) Ez bonda sofr þrot. (15.)
 (xvi.) Om arxofn. (16.)
 ij. (xvii.) Ez maðr fltr i arze. (17.)
 iij. (xviij.) Um arze flipti. (18.)
 i. (xix.) Om arze sofn. (19.)

¹) Dette er den stadige Sideoverskrift gennem denne Bolk i *Ga*. De Titler, der i den her følgende indholdsfortegnelse staa mellem (), ere her optagne og indskudte efter de samme Capitler i selve Bolken, i ved Uagtsohmhed af Afskriveren ere de i Indholdslisten oversprungne baade i *Ga*, *Gb* og *Gc*, hvorved og nummereringen er bleven seilagtig. En Deel Codices have Capitlerne i denne Bolk, forsaavidt den egentlige Luennagipting" angaar, anderledes inddeelte og ordnede, end *Ga* og de med den overeenstemmende, nemlig:

i *Gl. Ga. Gr.* De 2 første Capp. som i *Ga*. 3. *Se tona sinnar . . tilgioz galle nidr.* 4. *Ku ez annattu.* 5. *En ez tona legg . . dome.* 6. *Ez meinleiti . . annars ze.*

i *Fb.* 1. *fader oc moder . . tilfalo.* 2. *Enge mæ . . hennar.* 3. *huer gipt. maðr . . minni.* 4. *Se tona . . drengr vari.* 5. *En ez tona giptig . . dome.* 6. *En ez giold . . gj. manna dome.* 7. *En ez annatt. . . flipta.* 8. *Ez heyr þiarhað . . erzð.* 9. *Ez t. legg . . tilgioz.* 10. *En ez meinleiti . . annars ze.*

i *Fe.* 1. *f. oc m. . . tilfatu.* 2. *Enge mæ . . hennar.* 3. *En ez tona giptig . . eptir dome.* 4. *Mæ su . . moder huer gipt. m. . þui minni.* 5. *Se t. f. . . tilg. galle nidr.* 6. *En ez annattu. . . flipta.* 7. *Ez mæ . . f. þ.* 8. *Ez tona legg . . tilgioz.* 9. *En ez giold . . dome.* 10. *En ez meinleiti . . annars ze.*

i *Ec.* 1. *f. oc m. . . tilfatu.* 2. *Enge mæ . . þui minni.* 3. *Se tona . . zelago.* 4. *Ku þær maðr moðar . . livir num tengr.* 5. *Ensa skal . . verri.* 6. *Ku ez annattu. . . flipta.* 7. *En ez mæ h. . . f. erzð.* 8. *Ez tona legg . . m. dome.* 9. *Ez meinleiti . . annars ze.*

i *Ee.* 1. *f. oc m. . . tilfalo.* 2. *Ez t. gipt. . . dome.* 3. *Enge mæ . . minni.* 4. *Se t. f. . . galle nidr.* 5. *Ku mæ . . ezla.* 6. *Ku ez annattu. . . flipta.* 7. *En ez mæ . . f. erzð.* 8. *Ku ez tona legg . . dome.* 9. *Ez inl. . . ze.*

i *Bb.* 1. *f. oc m. . . tilfatu.* 2. *Enge mæ . . hennar.* 3. *Ku er gipting. maðr . . þui minni.* 4. *Ez tona t. . a henne.* 5. *En ez giold . . domi.* 6. *Se tona . . verri.* 7. *Ku ez annattu. . . flipta.* 8. *Ez mæ h. . . f. erzð.* 9. *Ez t. legg . . tilgioz.* 10. *En ez meinl. . . ze.*

i *Bf.* 1. *f. oc m. . . tilfalo.* 2. *Mæ su . . raðg.* 3. *Þingir maðr . . minni.* 4. *Se tona . . zelago.* 5. *Ku þær þr ædu . . t. honom tengr.* 6. *Ensa . . tilgioz galle nidr.* 7. *Ku ez annattu. . . flipta.* 8. *þa have hon . . flilofe.* 9. *Ez mæ h. . . f. erzð.* 10. *Ez tona legg . . tilgioz galle nidr.* 11. *En ez meinl. . . ze.*

i *Bl.* 1. *f. oc m. . . tilfatu.* 2. *Enge mæ . . henne.* 3. *hvar f. gipt. m. . . minni.* 4. *Se tona f. . . verri.* 5. *En t. g. . . dome.* 6. *En ez giold . . dome.* 7. *Ku ez annattu . . flipta.* 8. *Ez mæ h. þiarh. . . erzð.* 9. *En tona . . tilgioz.* 10. *En ez meinl. . . ze.*

Norges gl. Love II.

- voj. (xx.) Um skipti a omagum. (20.)
 voj. (xxi.) Um gæzer hueriar halldagz stolu. (21.)
 voj. (xxii.) Ez madr temr i omaga skipti. (22.)
 gig. (xxiii.) Ez madr ueitir omaga. (23.)
 xx. (xxiiii.) Om brullaupa gerdir. (24.)
 xxi. (xxv.) Um erguis gerdir. (25.)

1. ^{1i.} fader² oc moder stolu rada giptingum dottra³ sinna ez þau eru til. En ez þeirra⁴ missir uidr þa stolu [zadur zrendr⁵ [oc modor zrendr⁶ [hinir nanastu⁷ giptingum rada. En giptingar madr skal stilia heimanzylgiu [oc tilgiox⁸ zirir zrendlono sinni sua sem [heim temr a samt.⁹ þa stolu þeir oc eindaga¹⁰ ner brullaup skal vera. En ez þa stila a [um maldaga.¹¹ þa late¹² zefstar¹³ madr [þera .ij. manna uitni¹⁴ [um heimanzylgiu. huat mælt uar.¹⁵ þeir er hia uaru.¹⁶ En ez þa stila a um tilgiox. þa niote¹⁷ giptingar¹⁸ madr .ij. uatta [með hinu zynra stilorde.¹⁹ Eigi skal oc i lledum meira heiman gezagt [með lono²⁰ en þridiungr. En þat sem giptingar madr gezr meira þat skal vera i þeim lutum at þat megi uera þeim til þarza²¹ er lono zær eða til auinings. En enga heimanzylgiu²² ma [arze giptingar mannz²³ riufa [þa er sua er gor²⁴ sem nu er mælt. En ez dottir uerða zadur sins arzar eða [modor eða broðor.²⁵ huerstins arzar sem þær uerða.²⁶ sumar giptar en sumar ogiptar eru.²⁷ þa stolu þær er ogiptar eru tafa sua mitit az ofskiptum arze sem [þær er meft haxðu heimann.²⁸ oc þo at allar se heiman giptar oc er eigi skipt heimanzylgiu þeirra²⁹ til iamznadar með þeim. þa tate þær³⁰ az ofskiptum arze [iammilit sem su³¹ er meft haxðe [i heimanzylgiu.³² æ meðan ze [uinzt til.³³ Øripir þeir aller er leder eru til heimanzylgiu oc eru þeir metnir oc myndir i hendr þeim er lono zær. þa a hann þa iamheimola sem zader oc moder lete heiman zylgia. En ez madr segir at hann lede eigi til þess þa gripi. þa sueri hann eins eidi zirir sua tarll sem lona.³⁴ en

Jvfr. Cap. 1. 2. G. 51. F. XI. 2-4. 16. 18. Hk. 50. Jb. IV. a. 1, 2.

¹⁾ Ez zader eðr broðer eðr zadur broðer eðr zadur zrendr gixta manne mon með toghleghre zæstingh of hazua hana ser at ziarlaupum, hin jastar er zæsta stal, og gangha þeir a zullmælle vidr þæn er zirir rædr, þa hælðz þæt effi, længhar, en til þæro, en hon er giugt, of sidan ma hon za umbod sit huæim er hon vill at setia of zadur arz sin eðr þæt sem zader hennar gaz henne, of hazua alt ofsiart, hin æithir madr þæro hæimfær æ þæt taup gærde, skal þetta capitulo standa nesti zirir, zadur of modor stolu rada gixlingha dottra sinna. — tilf. Mrg. H. i Gi. Her ophörer Lacunen i Bc. ²⁾ Madr (ved seilagtig Tilföielse af Initial) — Ef. ³⁾ þera — Fb. ⁴⁾ Her ophörer Lacunen i Gk. ⁵⁾ [mgl. — Gp. ⁶⁾ [mgl. — de fl. ⁷⁾ [mgl. — Bf. ⁸⁾ [mgl. — Bb. ⁹⁾ [þeir semia — fl. ¹⁰⁾ gera — tilf. Gk. ¹¹⁾ eindaga — fl. [ner brullaup skal vera — Bb. ¹²⁾ niote — Gc, n. leidi — Ba, g, h, k. ¹³⁾ giptingar — fl. ¹⁴⁾ [.ij. uatta — fl. ¹⁵⁾ [um h. z. hu. meft var stilt — Eb. ¹⁶⁾ [með zynra stilorde — Gc. ¹⁷⁾ late . . . þera — Gc, i. ¹⁸⁾ zefstar — fl. ¹⁹⁾ [um heimanzylgiu huat mælt uar. þeir er hia uaro — Gc. ²⁰⁾ [mgl. — Gp, r. Bb. ²¹⁾ ægla — fl. ²²⁾ gixting — fl. ²³⁾ [giptingar madr — Eb. ²⁴⁾ [þægar er sua er gort — Gb. ²⁵⁾ eða broðor — mgl. Gm, q. ²⁶⁾ [annara zrendr sinna — Bb. ²⁷⁾ eru — mgl. de fl. ²⁸⁾ [þær haxðu æ heiman voru giptar — de fl. ²⁹⁾ þeirra — mgl. de fl. ³⁰⁾ er minna haxðu — tilf. Bf. ³¹⁾ [egdir þæiri — Bf. ³²⁾ [heiman — de fl. Her begynder en Lacune i Ef. Oph. i Cap. 3. ³³⁾ [er ofskipt — Gc. ³⁴⁾ oc tate st. — tilf. Bb.

te síðan til iammitils gripar¹ giptingar mann² tononnar³ oc sterði þat tilgiögnar [eptir rettre tilfalu.⁴

En ez kona giptigt ottan zrenda radz.

ij. En ez⁵ kona giptigt ottan rade zatur sine [eda brodor⁶ [eda modor⁷ eda 2 ff er⁸ giptingar madr er zrir rade hennar. haze zrir gort orzum allum þeim er vdir hana tunnu at zalla þedan i zra. oc tale sa þann arz er erzdom er nestr. sua n su kona vere [eigi til þess arz tomin.⁹ nema giptingar madr uili zirra hana mrede. þa ma hon giptagt¹⁰ med¹¹ [stynsamra zrenda sinna¹² rade ez þeim lizt mrede¹³ eda bætr. oc megi þeir þat med eidi sinum sanna. oc a þo at leita þessa¹⁴ br giptingar mann. En ez¹⁵ giptingar madr er zader eda¹⁶ broder samzæddr. [þar st moder stizengin.¹⁷ ez hon er eigi til¹⁸ þa¹⁹ kallmadr .xx. uetra gamall eda ellri er nestr er erzdom eptir þa tono er giptigt. En sa er slis dirzigt gialde zullrette ptingar manni eptir .xij. manna dome. nema adrum zrendum uirdigt iamrede sem r segir. Eltia ma siolz gipta sit huerium sem hon uil [med notors zrenda sine de.²⁰ En tonor þær et liazt til þess at loca til slis eda annars saurlizis born anna eda zrendtonor oc uerdr þat uitniazast. þa borte eptir .xij. manna dome penz gum²¹ su er peninga²² hezir til. en hin²³ haze rezsing eptir dome.²⁴ Mær su arz uerdr.²⁵ huerstyns arz er hon uerdr. hon ma gipta sit siolz þeim er hon uil. er hon er .xv. uetra gomul med zrenda sinna rade [þo þeirra sem nanaster eru²⁶ de i zatur ætt oc modor ætt.²⁷ Engi mær stal haza zorræde zear sine zyr en n er [.xx. uetra gomul.²⁸ [þo at undir hana haze borit.²⁹ nema hon se gipt med enda sinna rade. oc a þa sa er zær bæde zorræde a henne oc a peningum³⁰ henz r.³¹ En huer er giptingar madr er rettr at tono [late allt heimollt ver(a) i heimz zylgiu.³² En allt þat er sotia stal at logsotnum [þa stal engi tilgiögn mote toma.³³ Ez edia giptir sit heiman oc lætr hon mæta ze annara manna i heimanzylgiu ia [oc ler hinn til er atte.³⁴ þa a hann þat iamheimollt sem [hitt er edian atte.³⁵

¹) gripar — mgl. *de fl.* ²) madr — *Eb.* ³) tonunnar — mgl. *Gq. Bh.* en sote &c. — mgl. *Bf.* [mgl. — *Bb.* ⁴) mær eda — tilf. *Gi.* ⁵) [mgl. — *Ee.* ⁶) [mgl. — *Fe.* e. br. e. modor — mgl. *Bh.* rettr — tilf. *fl.* ⁷) gstin — *fl.* [vgstin — *Gi.* [eigi til — *Gk. Bd. e.* ⁸) gipta sit sealz — *Gm.* ast — *Fa.* gipta sit — *Bb.* ⁹) annarra — tilf. *fl.* ¹⁰) [fl. manna — *Eb. d.* [einhuers zrenda sine *Bh.* ¹¹) iamnabar ræde — her og nedenfor *Gm.* ¹²) adr — tilf. *de fl.* ¹³) ez — mgl. *de fl.* modor eda — tilf. *fl.* ¹⁴) sligsten — *Gm. Eb. Bc.* [mgl. — *Gq. Ff.* ¹⁵) [mgl. — *Gk.* ¹⁶) [þarneft — *Bd.* [otan notors sine ráð — *Eb.* [mgl. — *Bk.* ¹⁷) peningum — mgl. *fl.* ¹⁸) ze — *fl.* ¹⁹) er eigi ir ze til at beta — tilf. *Gi.* ²⁰) En tonor þær &c. — mgl. *Gq.* Hele Stykket fra Capitlets Begyndelse L. — *Ec. Bf.* I Mrg. i *Bf* er tilføiet m. en H. fra 16de Aarh.: her fallis it haffst capitel om tono giptig m frenda radz. — *Bf.* ²¹) zatur sine eda — tilf. *Bf.* ²²) [uittrastu of nanaztr ero — *Fc.* of uittrast — tilf. *Gb.* of uittrast — tilf. *Gc.* ²³) Stykket Mær . . . modor ætt findes blot i *Ga, b, c, f* (dog her i Mrg. H.), *Fe. Bf.* Herefter nyt Cap. i *Gl. Ea. Gi.* ²⁴) [uitug — *fl.* ²⁵) [mgl. — *fl.* ²⁶) ze *fl.* ²⁷) Herefter nyt Cap. i *Bb.* ²⁸) [late alla heiman zylgiu heimola vera — *Eb.* ²⁹) [þa zalle mitit niðr i tilgiögn sem þui hevirir til — *Gm.* ³⁰) [mgl. — *Bf. h.* ³¹) [hennar ze — *Bf.*

En ex madr [kuezt eigi til þess let haza.¹ þa syni með eins eidi² oc er³ heimanþyglia hennar þui minni.

At engi skal þirir gera ze hans sinnar.⁴

- 3 iij. Se tono sinnar skal engi madr zora az lande brott [nema hon uili.⁵ Nada skal hann ze [þeirra allu⁶ þeim til þarza. huarle skal þeirra þirir mæla annars ze ne þirir gera. Slitan rett a huer madr a tono sinni sem a sialxum ser ex henne uerdr með oxund misdhrmt. Engi tona a at synia bonda sinum zelags. En með þui mote megu þau zelag leggja sinn i millum at huart leggi til zelagz allt þat er þa a eða eigande uerdr með erzdum⁷ oc adrum lutum. zalla síðan omagar til annars huars. þa skal þat iamt beggia þeirra toftnadr vera þo at engi⁸ tome a annars ze.⁹ En ex misdaudi þeirra uerdr þa stolu omagar þeirra þeim a hendr huerza er [þa a þirir laga safir fram at zora.¹⁰ En þat hiuna er meira lagde til zelags skal meira upp tala eða þers erzingiar. síðan se skipt i helminga¹¹ [þo at ongt¹² haza.¹³ En ex azlaxt¹⁴ hezir. þa skal lallmadr [eða hans erzingi¹⁵ tala .ij. luti azla¹⁶ en tona þridiung. þurzu þau engan mann at þuisa zelage¹⁷ at spyria. En ex þau leggja annan ueg. þa skal eigi hallðazt þo at erzingi tunni eigi eða uili eigi.¹⁸ þui at log riuxa þat zelag.¹⁹ Nu er eigi²⁰ zelag hiuna i millum þa skal henni²¹ su tilgioz heimol uera er til hennar uar gezin oc uattar vitu at²² lyft uar [a giptingar degi²³ ex hon lixir honum lengr.²⁴ Lyfa skal giptingum tuenna [oc tilgiozum²⁵ a huerium .x.²⁶ uetrum [oc lyfa i ziollda²⁷ huart er uil [at tirtiu eða a þingi.²⁸ En ex hann

Jvfr. Cap. 3. G. 52. 53. F. XI. 5—10. Hk. 51. 52. 53. Jb. IV. a. 3.

¹) [þat at hann haur let til þess — Ec. ²) sua part sem tona — tilf. Gl. ³) se — fl. ⁴) Her op-
hórer Lacumen i Ef. ⁵) [mgl. — Gr. Fa. Bd. ⁶) [hennar — Bl. ⁷) eignum — Fb. Bb. Bl. ⁸) eigi-
— Eb. ⁹) lut — fl. ¹⁰) [þirir laga safir (er) framzörflomadr — Gl. [nanafe ero — Bk. ¹¹) þui
sem eptir er — tilf. Bb. ¹²) autagt — Gm. ¹³) [ex ongt hezir — Gg. ¹⁴) autag — Ea. Bk.
¹⁵) [mgl. — Bd. ¹⁶) az arze — Gf. ¹⁷) zorlage — Ff. ¹⁸) riuxa — tilf. de fl. ¹⁹) þo at ex-
ingi &c. — mgl. Gr. ²⁰) eigi — mgl. Gd, l. Fa. ²¹) tono — fl. ²²) of — fl. ²³) [a giptir
tuældi — Bc. ²⁴) Istedetfor Stykket en með þui mote . . . lengr have Ec og Bf følgende, hvilket ogsaa
findes i Ee, dog længere nede, istedetfor En ex mær . . . verri, see næste Side Note 2. Nu zæ madr megr
eða effiu barnlaus þa mego þau eigi leggja zelag sinn amillum nema þeir (arzuar þeira — Bf) jatte (þeir —
tilf. Bf) er til arze þeira standa. En ex þau ala born til arze sine. þa mego þau zelag leggja sin amillum. hælming
zelag ex vid born þeira er at skipta. En ex vid vlarva er at skipta þa eigi (haur — Bf) þat (þeira — tilf. Bf)
tua luti er lengr livir [en ut arvar þridiung ([mgl. — Bf) en odol þeira zære eptir þui sem logbot vattar. Nu zæ
madr effiu oc a hon (mgl. — Ee) born til arze sine oc ero (þau tilf. — Ee. Bf) j umægd oc vill hon (han — Bf) þa
(þo — Bf. at huaro — tilf. Ee) leggja zelag vid hann (hana — Bf) þa skal gera steimnu [til hovud baugs ([aab. Ram
— Ee) monnum (zær halbz manne — Bf) barnanna oc leggja zelag (zæ — Ee) þeira (saman — tilf. Ee. Bf) eptir
zær magni. leggi jorð iorðu [i gægn ([mgl. — Bf) oc syri syri j mot. Nu ma þat (zelag — tilf. Bf) eigi riuxa er
sua er (verdr — Bf) tagl. En ex þau leggja annan uegh (a annan hatt — Ee. addruuis — Bf) zelag sit. þa ma riuxa
[huart sem vill hans erzuingar eða hennar ([ex vill — Bf) a þa lund at zara a þing fram (mgl. — Bf) oc [eigia
ifundur þui zelage. hueruitna þær sem hiun tuau leggja zelag sit saman. þa skal þat zelag hallðazt. eptir þui sem
[loglegz vattar vitu ([vitni ero til — Bf). En ex síðan berr arze eða umægd (umagar — Ee) vndir annat huart þeira
(mgl. Ee. Bf). þa zællr þat iamt til huarstueggia eptir þui sem zelag þeira uar tagt (mgl. — Bf). þui at þau stulu
sua bua um (vid — Bf) aud (audn — Ee. aund — Bf, sem um (vid — Bf) azla. (Herfra mgl. — Ee). Su til gieg
skal tono (mgl. — Bf) heimol vera. er til hennar er (uar — Bf) oc vattar vitu at (oc — Bf) lyft var a giptingar
degi ex hon liur honum lengr. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) .xx. — Bk. ²⁷) [mgl. — Gi. ²⁸) [a þinge eða
þyrir ziolða at tirtiu — Gi. [z. ziolða at tirtiu — Gk.

sir hennar uid þa tala arzar hennar heimanynslgiu en tilgiöf¹ fälle nidr.² En ex³ heyr þearhalld brodor sine [þa skal hon eðl tala az þe hans ser til heimanynslgiu.⁴ [nema þadur þrender oc modor þrender sueinsens le flitt til heimanynslgiu ni⁵ az þear lutum sueinsens sem þeim synizst er hygnastir eru.⁶ En ex þa flil a. flolu þeir rada þadur þrender⁷ er⁸ arze þeirra eru nester ex þeir haza uit til [oc i eigi meira heiman en dottrum uattar eptir iamynade i þyrstu erzd.⁹ En ex talldr luangazt en tona giptizt þirir vttan þrenda rad. haze þirir gort landstýllidum auerxi þear sine [uid erþingia.¹⁰ En ex arze¹¹ geþr þa sol þa er hann er þulltida. giptingar madr haze geþit þe hans með systur hans.¹² þa stande sa þirir með eins er su sol lemr a hendr. En ex hann uerdr sannr [at þui.¹³ greidi flitt upp ninum [sem hann gaþ hans¹⁴ oc heiti drengr at verri. En um fram rad þeirra nna er nu eru til flildir þa skal eigi¹⁵ loft a eiga at tala ser heimanynslgiu meiri. ex hon¹⁶ telr annan ueg en nu er flilt. þa halldezt þui at eins at broder hennar þegar [hann er¹⁷ þulltida. En ex broder giptir systur sina með þrenda rade sinna. er ellztr er. oc eru sumir i omegð. þa skal þat halldazt sua sem þeir haze aller þull a uerit ex hann geþr henne eigi meira heiman en flil i þyrstu erzd.¹⁸

Um hiuna þilnað.¹⁹

iiij. Nu ex annat huart hiuna missir annars uid oc þrytr þrullaups²⁰ uitni. 4. skal þat hiuna er lengr lizir leggja fram þe [oc flipta²¹ sua sundr sem þat uil eria²² eptir²³ þirir gudi²⁴ at rett er [oc eptir þui sem i giptin(g)²⁵ þeirra tom²⁶

Jvfr. Cap. 4. F. XI. 8. 15. Hk. 52.

¹) liöf giöf — Fe. ²) Her indskyde *Gl*, n, r Cap. 4: Nu ex annatveggia hiuna &c. og derpaa föt som eget Capitel: Ex mæz heyrir &c. Eget Cap., men længere nede, i Fe. Ec. Ee. Bb. Bf. Bl. (See S., Note 1). Samme Cap. indskydes efter mæz at verri, efter den kortere Redaction, og dernæst Cap. ex heyrir &c. — *Gl*. See Note 18. ³) madr — Bf. ⁴) [mgl. — fl. ⁵) [þa le þadur þrender modor þrender sueinsens flitt henni til heimanynslgiu — *Gb*. [þa flolu þ. þ. of m. þ. f. henni þa til h. þ. — *Gl*. [þa þad. þ. f. flitt eðni til h. þ. hennar — *Gn*. [þa leggi þ. þ. of m. þ. f. late flitt henni til h. þ. — *Fb*. [þe &c. — Fe. ⁶) Herefter indskyde *Gl*, i det Stykke: oc þo geþi eigi . . . þyrstu erzd; see Note 9. madr þadur þrendi sa — og fremdeles Enkelttal *Gl*. ⁷) flildastir eru oc — tilf. *Fb*. ⁸) [of þo geþi . . . uattar at iamræde i hinni þ. erzd, þeim er eigi ero legnar — *Gl*, e. [of geui þo . . . en dætrum uattar erzd. at .ij. dætr flolu tala iaznt of ein son — *Gn*. ⁹) [a þui einu are — *Bb*. En ex þarlm. &c. — l. fl. of geþi &c. — mgl. *Bf*. ¹⁰) han — *Gl*. ¹¹) [at þeir tofo þe u gipting [stkur hans, eller ligade — fl. ¹²) [at h. heyr til þess mutu tetit — *Bb*. ¹³) [sem han tot i mutuna — fl. ¹⁴) hon eigi fl engi — *Bb*. ¹⁵) nodor — *Bb*. han — *Bf*. ¹⁶) [er þeir verða — Fe. ¹⁷) Stykket En ex mæz erzd findes anderledes og kortere redigeret i *Gc*, d, e, f, g, h, i, k, m, p, q, s, t; *Fa*, b, d, f. *Ea*, b, f. *Ba*, b, c, d, e, g, h, k, l. *D*, nemlig: Nu þo at mæz haur þear halld brodor sine þa skal hon eðl tala az þe hans ser til heimanynslgiu. En ex arze (hann — *Ge*) geþr þa sol þa er hann er þulltida at giptingar madr geþit þe hans með systur hans. þa stande sa þirir með eins eidi er su sol lemr a hendr. En ex hann uerdr at þui. greidi flitt upp sueininum sem hann gaþ hans. oc heiti drengr (madr — *Gh*, e) at verri. Saa- n have *Gl*. *Fb*. *Bb* og *Bl* begge Redactioner. *Bh* har derimod kun: Etti skal mæz tala az þe brodor sine i heimanynslgiu. ¹⁸) Cap. mgl. i *Bh*. Indsk. mel. Cap. 6 og 7 — *Gd*. ¹⁹) samfundu — *Gr*. olhus — *Fb*. oll — Fe. hus (Var. þrullaups) — *Ea*, c, e. *Bf*. ²⁰) [mgl. — *Gk*, q. *Bd*, e. ²¹) suara — *de fl*. ²²) eptir — mgl. e de Övrige. ²³) a domadægi — tilf. *Bc*. ²⁴) kaup — *Ba*. ²⁵) oc gipting — tilf. *Be*. [mgl. — *Gq*.

oc þa er hvarle uanþakðet af adru. oc sueri at þulla eib oc [.ij. skilfir menn¹ með.² En ex maðr kaupir iorð með gripum eða lausaze [eða buze³ tonu sinnar oc lizir hon honum lengr. þa skal hon þat eitt haza or iorðu af arze hana er⁴ hon hazde heiman [oc tilgiox sina með.⁵ oc [þat eina meira er erzingi uil.⁶ þo sua af hann leidi hana til botar flonlingar⁷ at taka.⁸ þui at log riuxa þat mal. [oc lausa⁹ ze er arzar greida henni i hendr.¹⁰ En ex hon tætr ze i erzd sidan er þau toma saman oc uerðr þat¹¹ ze xirir¹² iorð greitt. þa skal su iorð hennar.¹³ Nu ex oreigar .ij. toma saman at landz lagum oc aulazt¹⁴ þeim¹⁵ ze. þa haxe þat .ij. luti er lengr lizir bæde i lande oc lausum vryri er uid vttarza er at flipta. en helming er uid [born þeirra¹⁶ er at flipta.¹⁷

Ex hana lægt með manni vndir bonda sinn.

- 5 v. En ex tona lægt með manni vndir bonda sinn eða flift uid hann motu guds lagum [oc manna¹⁸ fallauft.¹⁹ þa hezir hon xirir gort²⁰ tilgiox sinni. En ex bonde hennar²¹ byðr henni samuiftu en hon uil eigi. þa skal hann allum xearlutum hennar²² uarðueita meðan hon²³ lizir. en sidan tale [sa heimanxylgiu²⁴ er arze hennar²⁵ er neft²⁶ [en eigi tilgiox.²⁷ En ex þau settazt a mal sin oc tetr hann [uid henne.²⁸ þa xare þat²⁹ sem [þeirra mal³⁰ uere ospellat. En ex [optar hendir hana sa glopr.³¹ þa skal hann þo [xear lutum hennar³² uarðueita meðan hennar liz er. þo at hann uili eigi optar³³ uid henne taka. [en xare sidan sem adr er mælt.³⁴ En ex hon hezir eigi xyrmeir [uid þann glopr³⁵ lend uerit oc heitr hon izirbot³⁶ uid gud oc bonda sinn oc byðr bonda sinum samuift. en ex hann uil eigi [eiga hana.³⁷ þa haxe hon heimanxylgiu³⁸ sina [en eigi tilgiox.³⁹ [En ex bonde hennar uil⁴⁰ xyrre hana heimanxylgiu⁴¹ sinni oc segir sua at [flitr glopr⁴² hazi hana xyrmeir hent oc uar su [salar gipt⁴³ eigi xyrmeir uppi⁴⁴ [uid hana⁴⁵ af hana

Jvfr. Cap. 5. 6. F. XI. 13. 14. Hk. 54. Jb. IV. a. 5. 6.

¹) [.ij. skilfir tonor — Gh, s. ²) honum eða henne — tilf. Gi, s. ³) [mgl. — fl. ⁴) of þat [m — Gh, g, t. Bd. ⁵) [mgl. — de fl. ⁶) [þat erzingi er aut er — Ba, g, k. [mgl. — fl. gefua henn — tilf. Gh, s. ⁷) flonling — fl. ⁸) at taka — mgl. de fl. ⁹) [nfa — Gr. ¹⁰) [allagar. — Bf. ¹¹) þat — mgl. fl. ¹²) i — fl. ¹³) vera — tilf. de fl. ¹⁴) azlazt — fl. ¹⁵) honom — Fa. ¹⁶) [arza — Fb. ¹⁷) þa hazi helming hvar sem lengr lizir — tilf. Gp. Istf. þa haxe þat &c. har Bf: þa (haua) han .ij. luti en hon þridiung. bæde i lande of lausum vryri, og udenfor i Mrg. m. samme eller samtidig H.: ex vider born þeirra er at flipta þa er hægningr zelago. Ex vider utarua er at flipta xare með xyrre flift. ¹⁸) [mgl. — fl. ¹⁹) [fallausan — fl. ²⁰) x. legit — Gd. ²¹) hennar — mgl. fl. ²²) hennar — mgl. de fl. ²³) han — Gm, t. Var. i Ea. ²⁴) hennar — tilf. Gd. Fb. Be, g, k. ²⁵) -hennar — mgl. de fl. ²⁶) [arzar heiman xylgiu — Gl, t. ²⁷) [en tilgiox xalle nidr — fl. ²⁸) [hana i hionftap til þa — Bf. ²⁹) mal þeirra — fl. ³⁰) [þat — fl. ³¹) [henni uerðr sa glopr azlare xirir — de fl. ³²) [x. t. þeirra — Gc, p. Ea (Var. hennar) Ec, d. Bd. ³³) optar — mgl. fl. ³⁴) [mgl. — Bk. ³⁵) [id þeim bragðum — Bf. ³⁶) hezir h. iuirþott — Fb. ³⁷) [uidr henne taka — Gd, e, g, p, t. Fd, f. [þa samuift uidr hana — Ea. [uid h. azter taka — Bf. ³⁸) heimanxerð — Bd, e. ³⁹) [en t. g. xalle nidr — fl. eiga hana &c. — mgl. Bb, l. En ex hann &c. — mgl. Fb. ⁴⁰) [oc vill þo — Bb. ⁴¹) heimanxerð — Gg, r. Bd, e. ⁴²) [flift — Gn. ⁴³) [ot — Fa, d. ⁴⁴) uppi — mgl. de Övrige undt. Gb, c. ⁴⁵) [mgl. — Ed, e. Bc.

endi¹ sua at monnum være tunnigt. þa stande hon xirir með eins eidi oc hazi hon heimanzylgiu sina. En ex hann uil eigi uid henne tafa. þa tale hon heimanzylgiu ina² en [eigi tilgiöx.³ Nu ex giöldb loma a hendr adru hvaro þeirra.⁴ þa a þat ned sinu ze at bota sin misuerka er misgort hezir. En ex þau haza lagt xelag sinn millum. þa a þat þeirra er eigi haza giöldin a hendr komit at haza⁵ iam marga iura ex offiptu auagtalausa eða þess þeirra erzingiar þann tíma er misdaudi þeirra ierdr. [eða þau stiliazt logliga.⁶ Nu lemr [legordz sot⁷ a þa tono er madr hezir er xesta⁸ [eða handsellða.⁹ [þat legord er xyr gerðigt.¹⁰ [oc xær hann þeirrar tono.¹¹ ia a hann [radspell. en giptingar madr rett.¹² En ex sidan er lagzt með henne en hann handsellði ser¹³ eða xesti [oc xær hann hennar.¹⁴ þa a hann bæde rett¹⁵ oc adspell. En ex hann xær eigi.¹⁶ þa a¹⁷ [sa tallmadr¹⁸ bæde sem xyr stlr.¹⁹ En x madr gengr i seng til tono oc uil loma legorde²⁰ a hana. þo²¹ at hann lome eigi illia sinum xram. þa bote sa eptir .xii. manna dome.

Ex meinleiki sundrar hiuna samuistu.

vj. En ex meinleiki sundrar samuistu hiuna með þess raðe er raða a at guðs 6 agum [oc manna.²² haxe sitt ze huart þeirra.²³ En ex þau stiliazt [xirir þann iunflap²⁴ at tallmanz nold haza til gengit oc uissi hann þa þat er hann xesti tono oc lornir hann²⁵ þui.²⁶ þa bote hann [xirir suit sin²⁷ eptir .xij. manna dome. haxe ona halzt en giptingar madr halzt. En xirir huern meinleita²⁸ er þau stiliazt. þa are sem adr segir.²⁹ En ex madr xær tono [at landz³⁰ lagum rettum³¹ oc gexr iote henne tilgiöx oc xelr hann³² sidan xra. þa stal lulazt henne þing³³ sin³⁴ [oc heimanzylgia³⁵ ex stlax³⁶ hans ze meðan þat uinzt.³⁷ En ex þat uinzt eigi til.³⁸

¹) Istf. oc uar su &c. har Bf: oc gæz han henne þa [ot æi xyr. ²) En ex hann uil &c. — mgl. i de fl. ³) [tilgiöx yalle nidr — Bf. En ex bonde &c. — mgl. Bh. Resten af Cap. mgl. — Gg. Bf. Herefter nyt Cap. i — Fb. Bb, l. ⁴) hiuna — de fl. ⁵) tafa — fl. ⁶) [mgl. — Gd, s. Ee. ⁷) [madr legorde — Ee. ⁸) melta — Be. ⁹) [eða handtött — Ee. ¹⁰) [mgl. — Gk. Be. ¹¹) [en h. xenge þa t. — Gc. Ba, g, k. [en h. xenge hennar — Bd. ¹²) [rett er giptingar madr er en sa raðspell er xær — Ed. ¹³) [hann xet hana — Ba, g, k. ¹⁴) [mgl. — Gk, p. Ba, e, g, k. ¹⁵) hennar — tilf. Gd. Ff. ¹⁶) þeirrar tono — tilf. Fb. ¹⁷) tafi — Bb. ¹⁸) [giptingar madr — Ba, g, k. ¹⁹) En ex &c. — mgl. Bd, k. Her ender Cap. i Gk, s, og Resten danner Begyndelsen til 1g. Cap. Resten mgl., men tilf. med Mrg. H. — Ed. ²⁰) legordz sot — Fa, d. ²¹) at hon gete gort sin. sua — tilf. Ba. at h. gete gort sin sua — tilf. Bg, k. ²²) [mgl. — de fl. ²³) En ex meinl. &c. — mgl. Fe. ²⁴) [at hioflap xyrir þat at — Gi. [þ. þ. stflap (Var. hioflap) at — Ee. ²⁵) hana — Ee. Var. — Ea. ²⁶) [mgl. — Gg. ²⁷) [mgl. — Gp. ²⁸) annan — tilf. fl. ²⁹) En ex þau stiliazt &c. — mgl. Gl, r. Fb. Bf, l, men tilf. i Gl med Mrg. H. En xirir huern &c. — mgl. Gg. Istf. Stykket En ex þau stiliazt &c. har Bb: En ex tallmadr gerer suo suit eða mon i þui at han xæster hana oc stlax veit han með [er at han er engo nntir til þeira luta [em tallmadr stal með tono barn gera þa gialldi han henne .vj. manna dom xirir suit sin ælligar suæri æib oc .ij. man með honum at han hugdi st nntan verra — Bb. ³⁰) Gulapings — Gn. Stoflopings — Fb, e. Stoflopings — Ee. Borghar þings — Bl. H: — Gs. guðro — Fd. mgl. — Ba, f, g, k. ³¹) [mgl. — Bh. ³²) hona — Gg. ³³) tilgiöx — Ba, g, k. ³⁴) hennar — Ed. ³⁵) [mgl. — Fb. Bb, l. ³⁶) stlax — Gd. fl. ³⁷) til — tilf. de fl. ³⁸) til — mgl. de fl.

þa skolu erzingiar¹ eði [til leggja² af sinu ze. þui at engi skal ser tono tauþa með annars ze.

Her heyr þyrsta erþ.

- 7 (viij.) Sv er hin þyrsta erþ er born stílgetin³ tala arþ eptir þadur sinn oc modor stílxengna⁴ [at guðs lagum og manna.⁵ oc þa sonar son sem hann er stílgetin oc sua þader hans.⁶ nema þader⁷ hans haxe hægt adr⁸ sinn lufa af erþ. oc⁹ tætr þo¹⁰ sonar son þyr en i adra erþ gange. En sua skal ze¹¹ stípta eptir þadur eða modor at .ij. döttr skolu tala við¹² einn son.¹³ oc stílan lut [skal tala sonarson af arþi¹⁴ sem döttr [ex hann¹⁵ er til.¹⁶ Nu er einn son oc ein döttr. þa tætr hon þrídung en hann .ij. luti.¹⁷ [En ex þader a odal eptir.¹⁸ þa skolu synir snuast til odla en döttr til vttiarða oc lausa zear [ex eigi eru iarder til.¹⁹ oc skal hinn ellsti einn [eignast hæzud bol.²⁰ en²¹ hinum lotnezt adr²²ar odals²³ iarder i sinn lut sua at iamgodar se at logligre uirdingu.²⁴ En sonar son i sinn lut²⁵ þau odal sem þader hans stod til. til þess er hann heyr iamt mote döttr. En þau odal sem meiri eru oc²⁶ þader hans stod til. þa lönfi hann af þadur broðrum²⁷ sinum zimta lut minna en uerð eru. [En eigi skal hann þyr lönfa af þadur²⁸ broðrum sinum²⁹ en þadur³⁰ þader hans er andadr. nema [þadur þader hans³¹ uerði omagi sona sina. En ex þader missir sonar sine eða döttr eða sonar sonar. þa tætr hann arþ eptir þau³² [ex þau eigu eigi³³ born stílgetin eptir stí. oc þo tætr barn arþ eptir þadur sinn oc adra menn at þat se geted en eigi þott ex þat temr lix³⁴ i lios oc uerð þat stírt. Slíkt ze sem moder leggr til barna sinna oc andast þau barnlaus þa erþir hon þat allt eptir þau. En ex moder andast þa eigu born hennar stílgetin³⁵ at tala [þat ze³⁶ þyr en þader. En ex döttr er legin i þadur garde eða broðor.³⁷ þa a hon huarle at tala arþ eptir þadur ne modor.³⁸ nema haxe stíla mistunn sem þader [eða³⁹ broðer uil gort haxe ex eigi (er) þader til.⁴⁰ Nu er eigi sonr til arþ en til er sonar son [sua til tomen sem þyr uar mælt⁴¹ oc su döttr er eigi uar legin. þa tætr su er i þadur garde uar legin eða broðor hallzo minna en huart hinna.⁴² En ex eði er hinna til

Jvfr. Cap. 7. G. 103—114. F. VIII. 1—15. Hk. 55—70. Jb. IV. b. 1—14.

¹) zændr — Fa, d. Bb, d. ²) [tala — de fl. ³) at guðs loughum oc manna — tilf. Bb. ⁴) stílxengin — Ee. stílgetin — Gg. Fe. stílgetna — fl. ⁵) [mgl. — Bb, k. ⁶) oc sua þadr hans — tilf. Bf. ⁷) þadurþader — Gg. ⁸) allan — tilf. de fl. ⁹) a — Gd. ¹⁰) þa — fl. ¹¹) arþ — fl. ¹²) iægt við — de fl. ¹³) broðor — Ef. ¹⁴) [mgl. — fl. ¹⁵) hon — fl. ¹⁶) [mgl. — Bk. eða hann — tilf. Fa, d. ¹⁷) Nu er &c. — mgl. Ff. ¹⁸) [Ero odal til — Bk. ¹⁹) [mgl. — Bd, g, k. ²⁰) [snuaft til odals iærða — Ed. ²¹) ex — de fl. ²²) odals — mgl. fl. ²³) Istf. en hinum &c.: — en hinir skulu [nuast til annara odals iærða iamgodra at uirdingu — Bk. ²⁴) [þa at iamgodar &c. — mgl. Ff. ²⁵) en — de fl. ²⁶) þadurþændom — de fl. ²⁷) zændom eða — tilf. Gp. ²⁸) [oc þo eigði þyr — Bk. ²⁹) þadur — udraderet i Gi, mgl. Gl. Ed. Ba, k. ³⁰) [han — fl. ³¹) ættr þui [sem zefag þeira uirgort — tilf. Bc. ³²) [nema þau eigi — Ba, g, k. ³³) lixi — de fl. ³⁴) mgl. — Ed. Bd, k. ³⁵) [æf eptir hana — Gk. ³⁶) eða modor — tilf. fl. ³⁷) broðor — Gk. ³⁸) modr of — tilf. Fa. ³⁹) [e. þ. h. ex eigi er broðor til — Gg. [eðr broðr uilia gort haxe — Ba, d, g, k. [eðr broðr uilia gera — Bk. ⁴⁰) [stílgetin — Ba, g, k. ⁴¹) Istf. su er . . . hinna: hæzt huart þeira — Bd.

adr er talt. þa telt hon sua allan arx sem hennar mal uære ospellat. Guervitna sem zelag er hiuna millum. þa stal [gipting dotttra¹ oc heimanzylgia greidazt beggia þeirra ze eptir þui sem zelag þeirra uar lagt oc gort. En ez eigi er zelag na millum. þa stal² eptir zearmague huart³ leggja til barna sinna. [Eigi a⁴ er eða moder at⁵ luanga son sinn eða gipta dottor sina með meira ze heiman en t lome a lut þeirra er eptir⁶ eru ez þa uære erxðom sfipt.⁷ nema þeir⁸ loxe er ter eru arxe. En ez meira gezr⁹ heiman þa iamznizt er¹⁰ arx tomezt¹¹ æ meðan r¹² uinzt til. En ez arxr¹³ uinzt eigi.¹⁴ leggi aptr [til iamznadar¹⁵ huer¹⁶ meira haxde en¹⁷ log uatta. Sua er oc stadzeft um allt landit. at þegar maðr ir ser lono at guds¹⁸ lagum¹⁹ oc samðykt beggia þeirra. þa eru þau born er in a með þeirri lono oll logliga til arxs lomin. huart sem þau eru getin²⁰ zirir ing eða eptir.

Önnur erxð. Sv er onnur erxð er ætleidngt tætr²¹ þa er með lagum er [til arxs dr.²² oc²³ sonarson stlgetin þo at xader hans se xriðu son.²⁴ oc sonar dotter getin [ez xader hennar er stlgetin.²⁵ oc dottor son stlgetin ez moder hans uar getin. sinn xiorbung²⁶ huert þeirra. bæde i lande oc lausum oyri. En þo at sonar ter se ein en þeir allmargir. þa telt hon þo xullan lut uid þa. Nu þo at einn rra se²⁷ en [þær allmargar.²⁸ þa telt hann oc²⁹ xullan lut þo at xleiri se i [annætkuiflinni.³⁰ En ez eit er þessara til þa telt þat³¹ þann arx allan. Nu er ³² þessara til sem adr³³ [eru taldir.³⁴ þa telt dottor dotter stlgetin ez moder nar er stlgetin.

Sin þridia erxð. Sv er hin .iiij. erxð er broðer uerðr broðor arxe. oc eru þeir samdra oc stlgetnir. En ez broðor missir. þa telt systir samxædra oc stlgetin. nu er a eigi til. þa telt moder stlxengin arx eptir barn sitt. En ez hon er eigi til. þa r xriðu³⁵ [sonar dotter stlgetin oc xriðu³⁶ dottor son stlgetin. En ez þau eru i til. þa telt xriðu³⁷ dottor dotter stlgetin. Nu ez hon er eigi til. þa telt modxader oc xadur moder stlxengin.³⁸ En ez huarle er þeirra til. þa telt [modor der³⁹ stlxengin.⁴⁰

Sin .iiij. erxð. Sv er hin .iiij. erxð er telt xadur broðer stlgetin samxædra. [ez

¹) [mgl. — Bd. ²) gipting dotttra &c. — mgl. Bh. ³) huart — mgl. Gk. ⁴) [En ez — Gi. [Eigi maðr ma — Ba, g, k. at — mgl. Gi. ⁵) heima — fl. ⁶) at sfipta — Gp. ⁷) þau — Gl. geft — fl. ¹⁰) meðan — Gm. Bc. þat mund [em — Fa, d. þegar er — fl. ¹¹) dæmizt — Gk. ze — fl. ¹²) ze — fl. ¹⁴) eigi — mgl. Gt. ¹⁵) [mgl. — Bh. ¹⁶) huert — fl. ¹⁷) [sem Gk. eptir þui [em — Ff. ¹⁸) mgl. — Bh. ¹⁹) oc manna — tilf. Ff. Ee. Ba, g, k. ²⁰) xðdd — g, k. ²¹) arx — tilf. Bc. ²²) [ætleidngt — Gd, p. ²³) [a — tilf. Fb. ²⁴) [eigi stlgetinn — fl. [mgl. — Eb, d. ²⁶) þridiung — Bf. ²⁷) til — tilf. de fl. ²⁸) [þau allmorg — de fl. ²⁹) þo . ³⁰) [odrum ætlegginom — Gk. ³¹) hann — Eb. Bc. ³²) engi — fl. ³³) nu — fl. ³⁴) [ero — fl. ³⁵) xriðu — mgl. Fb. ³⁶) [mgl. — Gk, l. Bh. ³⁷) xriðu — mgl. Gq. ³⁸) stlgetin — fl. [moder — Gc. ⁴⁰) stlgetin — fl. stlgetin of stlxengin — Ba, g.

þader hans er stílgetin oc broðor son stílgetin samþædra¹ oc² þader hans er stílgetin. oc broðer sammóðdr stílgetin ex moder hans er stílgetin.³ sinn⁴ þrídíung⁵ huer⁶ þeirra ex aller⁷ eru til. Skal íamþnan⁸ þa þyr arþ tala en stílgetin þadur a [eða stílgetna móðor.⁹ huart sem heilðer leidir hann til þess arþs þader eða moder.¹⁰ þa er hinn þui næster íamþnylðr þo at þader hans se þrillu þour eða moder þrillu dötter.¹¹ En ex þadur broðer er ein en broðor þynir þleiri. þa skal hann tala íamt uid þa. Nu er broðor son einn. en þadur broðr þleiri. þa tetr han íamt¹² uid þa.¹³ Sama mal a broðer sammóðdr oc sua skal hueruitna upp hédan ex. at íammilit skal tala einn i [sina lúist.¹⁴ [þo at allmarger¹⁵ se i aðra lúist.¹⁶ [til sine lutar.¹⁷ En ex einn¹⁸ er til. þa tetr þa einn þann arþ¹⁹ allan.²⁰ Nu eru þeir eigi til sem þyr uaru taldir. þa tetr þadur þystir stílgetin samþædra oc broðor dötter stílgetin²¹ lomen ex samþæddum broðor²² oc þystir sammóðdr stílgetin með þyrre stílorðe. En hueruitna þar sem óðals iord er til i skipti þa hær þat ódal er til er boret en hinir [lausfa aura.²³

v. erþð. Sv er hin .v. erþð er tetr modor broðer stílgetin samþædra²⁴ oc þystur son stílgetin samþædra. En ex þeir eru eigi til þa tetr modor þystir stílgetin²⁵ samþædra oc þystur dötter stílgetin ex samþæddum þysturum lomin.

sin. .vi. erþð. Sv er hin .vi. erþð er tafazl²⁶ broðra þynir arþ eptir stílgetnir²⁷ ex þædr þeirra eru stílgetnir oc samþæddir.²⁸ þa þeir næst [þo at²⁹ þædr þeirra se þrillu þynir. En ex þeir eru eigi til. þa tala broðra döttr stílgetnar með sama stílorðe. Nu eru þær eigi til. þa tala þystyna þynir³⁰ stílgetnir [ex samþæðrum³¹ lomen.³² [En ex þeir³³ eru eigi til.³⁴ þa tala þystina döttr stílgetnar.³⁵ Nu eru þær³⁶ eigi til. þa tala þystra þynir stílgetnir [ex samþæðrum þysturum³⁷ lomen.³⁸ En ex þeir³⁹ eru eigi til. þa tala þystra döttr stílgetnar. Nu er engi þessara til. þa tetr þrillu son einn eða þleiri ex til eru. oc eigi i hordome getnir eða þrendsemis spellum⁴⁰ ner⁴¹ meir en loþat er i lagum.⁴²

¹) ex samþæðrum bræðrum lomin — Gn. ²) ex — de þ. ³) oc samþædra — tilf. þ. ⁴) ein — Ff. ⁵) þrídíung — Gg. ⁶) huer — þ. ⁷) all — þ. ⁸) a — þ. ⁹) [mgl. — Bf. ¹⁰) huart sem &c. — mgl. Ed. ¹¹) Skal íamþnan &c. — mgl. Bh. ¹²) zullan tut — Gi. ¹³) þo at þleiri se i annætt ettvíslinni — tilf. Gi. ¹⁴) [sinn hlut — Gi, t. ¹⁵) þleiri — Bh. ¹⁶) [mgl. — Fd. ¹⁷) [mgl. — þ. ¹⁸) eit — Ba, k. ¹⁹) tut — Gn. ²⁰) einfaman — tilf. Gf. ²¹) samþædra — tilf. Gg. ²²) broðrum — þ. ²³) [lausar iærðer — Ed, f. ²⁴) mgl. — Bh oftere. ²⁵) mgl. — þ oftere. ²⁶) tala — þ. ²⁷) of samþædra — tilf. þ. ²⁸) sammóðdr — Gm, q, s. Fa. ²⁹) [er — Ea. (Var. þo at). ³⁰) döttr (Var. þynir) — Ea. ³¹) sammóðdrum (opfrísket m. nyere H.) — Bc. ³²) [mgl. — þ. ³³) þær — Ea. ³⁴) [mgl. — Bh. ³⁵) Nu eru þær &c. — mgl. Gc. En ex þeir &c. — mgl. Ba, g, k. ³⁶) þeir — Gf, k. ³⁷) þysturum — mgl. Gn. Bh. ³⁸) [mgl. — Gm, q, r. Ea. Bf. ³⁹) þær — Gi. ⁴⁰) eða sýstapum — tilf. þ. ⁴¹) Her begynder en Lacune i Ef, ophöfver nederfor i 12te Arv. ⁴²) Sua oc ex þi at möðr stílgetin stender eði i arþðatala adr. eptir þrilluboret barn sit. þa skal honn hédan ex arþ tala eptir þat sama barn i fette (saaledes) erþð næst eptir þrillu þonn. þat þo en ei er getit i hordome þrendsemisþellum eða sýstapum — tilf. Gg. En ex eingj er þessara til þa þetir modor ofstígeingin arþ eptir barn sit þat sem hun gat i þrillulígnade oc ej i hordome gietid eðr sýzia þellum. En ex hun er ej til þa þetur þrillu dötter so til lomin sem om þrillu son. — tilf. Mrg. H. i Gf, k. Nota: Næst eptir þrille son arþfuer modor þrillebarn sit. Vi haquino Magni essert' — tilf. Mrg. H. i Ga.

Sin .viij. erþð. Sv er hin .viij. erþð er tetr þadur broder stlgetin sammoddr¹ oc brodor son stlgetin [æz sammoddum² brodor lomen.³ Nu eru þeir eigi til. þa tetr þadur systir stlgetin⁴ sammodd.⁵ oc brodor dotter stlgetin æz sammoddom⁶ broðrom lomenar.

Sin .viij. erþð. Sv er hin .viij. erþð er modor broder tetr stlgetin [sammoddr.⁷ oc systur son⁸ stlgetin⁹ æz [sammoddre systur¹⁰ lomen. Nu eru þeir eigi til. þa tetr modor systir stlgetin sammodd.¹¹ oc [systur dotter¹² stlgetin æz sammoddre¹³ systur lomen oc uerdr huar annarar arze. oc sua er hueruitna þar sem tuær¹⁴ eða þleiri standa til eins arze [æz eigi er þa til er adr er neyðr.¹⁵

Sin .ix. erþð. Sv er hin .ix. erþð er madr tetr arze eptir broðrunge barn sitt [æz samzæddom¹⁶ lomen nema manni stlðare¹⁷ zinnizt. þui at [i þessare erþð¹⁸ nemer hinn nanare. þar nest tetr iamstlyt æz sammoddum¹⁹ systinum²⁰ lomit oc tetr zyr i tarllegg²¹ en i tuenlegg.²² En æz þeir eru eigi til. þa tetr madr²³ arze eptir systrunge²⁴ barn sitt.

Sin tiunda erþð. Sv er hin .x. erþð er tafa þeir menn er eptir eru [broðra born²⁵ stlgetin²⁶ oc [lomen æz samzæddom.²⁷ Nu eru þeir eigi til. þa tafa þeir er eptir eru systina born stlgetin. En æz þeir eru eigi til. þa tafa þeir menn er eptir eru systra born stlgetin [oc þridia manni²⁸ at zrendsemi²⁹ oc tale æ zyr iamstlyt tal: madr en lona.

Sin .xi. erþð. Sv er hin .xi. erþð er tafazt broðra synir arze eptir stlgetnir. æz zædr þeirra eru stlgetnir oc³⁰ sammoddir.³¹ þa hinir nest þo at zædr þeirra se zrillu synir. En æz þeir eru eigi til. þa tafa broðra dottr stlgetnar með sama stlorde. Nu eru³² þær³³ eigi til. þa tafa systina synir stlgetnir. [æz sammoddum³⁴ systum³⁵ lomenir.³⁶ [þeim nest systina dottr stlgetnar.³⁷ En æz þær³⁸ eru eigi til.

¹⁾ samzædra — Bf. mgl. — Bg, k. ²⁾ samzæddum — B. ³⁾ [sammoddr — Gp. ⁴⁾ mgl. — B. ⁵⁾ mgl. — B. ⁶⁾ samzæddum — B. ⁷⁾ samzædra (Var. sammoddr) — Ea. Bd. ⁸⁾ brodorson — Bk. ⁹⁾ [mgl. — Gf, men tilf. med Mrg. H. ¹⁰⁾ [sammodom — Bd, k. ¹¹⁾ samzædd — Eb. ¹²⁾ [systir — Bf. ¹³⁾ samzædre — B. ¹⁴⁾ tuær — B. ij. eða þrir — Gp. ¹⁵⁾ [æz ængi ero stlðare til — Bk. ¹⁶⁾ [æz sammoddum, rettet til æz samzæddom — Ge, f. [æz samzæddom opr. men zæd udraderet og intet i Stedet — Gg. [æz sammoddum — Gh, i m, q, t. Fa. Eb. ¹⁷⁾ nanare — B. ¹⁸⁾ [þær — Bd. ¹⁹⁾ samzæddum opr. men rettet til sammoddom — Gb, e. sammoddom rettet m. H. fra 16de Aarh. til samzæddom — Ba. samzæddum — Gc, d, e, f, g, i, m, p, q, r, s. Fa, b, d, Eb, d. Ba, c, g, k, l. ²⁰⁾ systum — Ff. mgl. — Gi. ²¹⁾ tal/mit — Gh. tarllsytt — Gs. tarllsuitt — Gt. ²²⁾ tuen/mit — Gh. tuennsytt — Gs. tuen/mitt — Gt. ²³⁾ modr — Gg. ²⁴⁾ broðrunge — Gc, i, k. ²⁵⁾ [broðronga born — Ed. ²⁶⁾ stlgetnir — de B. ²⁷⁾ sammoddum — Gh, k. broðrom — tilf. Ee. [samzædra — Bk. ²⁸⁾ [primenn: ingar — Gv. [ziormenningar — Bf. ²⁹⁾ [mgl. — Bk. ³⁰⁾ stlgetnir oc — mgl. B. ³¹⁾ samzædra — Gt. sammoddir rett. fr. samzæddir — Bb. ³²⁾ Her begynder en Lacune i Gi, oph. i Cap. 13. ³³⁾ þær — B. ³⁴⁾ samzæddum — Gd, p, s. ³⁵⁾ systinum — B. ³⁶⁾ [mgl. — B. ³⁷⁾ [mgl. — B. ³⁸⁾ þær — Ea, c.

þa tala systra synir¹ stílgætnir af sammoddum² systur³ komner. En ef þeir eru eigi til. þa tala systra dóttir stílgætnar [af sammoddum⁴ systur komnar.⁵

Sin .vij. erzd. Sv er hin .vij. erzd er maðr tefr af eptir broðrunga⁶ barn sitt af sammoddum⁷ komner. nema manni stílgætare⁸ zinnizt. [þui at her⁹ nemr hinn nanare.¹⁰ Þar nest tefr iamstílgædr af sammoddum systinum¹¹ komner. þar nest tefr maðr af¹² eptir systunga barn sitt af sammoddum¹³ komner. þa tala þeir menn er eptir eru broðra born stílgætin af sammoddum¹⁴ komner. Þar nest þeir er eptir eru systina born stílgætin af sammoddum¹⁵ systinum¹⁶ komner [oc zyrri i farlegg¹⁷ en i tuenleg.¹⁸ Þar nest þeir er eptir eru systra¹⁹ born af sammoddum komner stílgætnir. þrimeningar at zrendsemi oc tafe æ zyr farlmaðr²⁰ en tona.²¹

Sin .viij. erzd. Sv er hin .viij. erzd er tefr zrillu dóttir. Nu er hon eigi til. þa tefr broðer samzædra²² zrillu son. En ef hann er eigi til. þa tefr systir²³ samzædra²⁴ zrillu dóttir. Nu er hon eigi til. þa tefr iamzram zædur broðer samzædra. oc broðor son samzædra²⁵ oc broðer²⁶ sammoddr²⁷ zrillu son. þeir eigu allir einn af at tala oc uerðr huer þeirra annars arze. Nu eru þeir eigi til. þa tala tonor iamstílgædar. En ef þær eru eigi til. þa tala broðrunga. zyrri farlmenn en tonor. En ef þessa missir allra. þa tafe þeir er [at ziorda manni²⁸ eru at zrendsemi. nema nanare zinnizt stílgætnir. zyrri af samzæddom en sammoddum. sua sem zyr greinir i erzdatale. zyr en [undir tonung zalle.²⁹ I þeirri erzd skal³⁰ huer af tala sem hann er talin i. en engi tafe zirir hendr adrum zram.³¹

Um ættleiding.

- 8 vij. (viij.) Sva ma maðr bota rad sonar sine at leida hann i ætt ef hann uil. ef sa iattar er arze er nestr. Nu ef hann a sonu stílgætna þa ma sa huer iatta zirir sil er zulltíða er. en engi zirir þa er oalner eru eða i omegð. oc tefr ættleidingr þa eigi meira af en sa stod til er arze iattade. sa skal oðle iatta er oðal a með þeim. Nu skal sa er mann ættleidir³² oc sa er iattar arze eða oðle oc sa er ættleiddr er ganga

Jvfr. Cap. 8. G. 58. F. IX. 1. 21. Hk. 70. Jb. IV. b. 15.

¹) dóttir — fl. ²) sammoddum — Gd, l, n, p. Fa, d. ³) systur — mgl. fl. ⁴) samzæddum — Gp. Fa, d. ⁵) [mgl. — Gt. Bd. [með zyrri stílgætare — Bh. En ef þeir &c. — mgl. fl. ⁶) systunga — Gd. ⁷) samzæddom — Ed. samzæddom rettet til sammoddum — Gq. ⁸) nanari — fl. ⁹) æ — fl. ¹⁰) [þui at nermeir er nanare — Ed. ¹¹) systur — Bg, k. ¹²) Her ophöfver Lacunen i Ef. ¹³) samzæddum — Gd, l, n, p. ¹⁴) samzæddum — Fe. ¹⁵) samzæddum — Ed. ¹⁶) systur — Gf. mgl. — fl. ¹⁷) farlegg — Fe. ¹⁸) tuenne — Fe. [mgl. — fl. ¹⁹) broðra — Ea. (Var. systra). ²⁰) i farlegg — Gq. ²¹) i tuenlegg — Gq. þrimeningar &c. — mgl. Bh. ²²) sammoddr — Fa, d, e. Ee. ²³) systir — mgl. Bc, g. ²⁴) sammodra — Fa, d. Ee. ²⁵) sammoddr — Gq, s. Fa, d. Ea (Var. samzædra). Ee. Bd. mgl. — fl. ²⁶) broðorson — Ge, g, p. Bd. ²⁷) samzædra — Bd. ²⁸) [ziormeningar — Bf, k. ²⁹) [i tonunga gard zalle — Bh. gange — de fl. ³⁰) ma — Ea, c. ³¹) I þeirri &c. — mgl. de fl. ³²) Her begynder en Lacune i Bg; ophöfver i Cap. 19.

Her saman þirir þirir þyr oc hállda aller a zinni bof. þa skal þa mæla sua er mann ættleidir. Ef ættleidir þænna mann¹ til þear² þers er ef geþ honum. til gíalþ oc til þazar. [til seþ oc til setis.³ oc til allþ þeþ reitar er logbof uattar oc ættleidingr a at haza at lagum. [Sua skal tonor ættleida sem talmenn.⁴ Nu ma leida broder broðor i ett oc þaður broðer⁵ broðor son.⁶ sua megu oc þleiri mænn mann ættleida sem nu er⁷ talt. oc sua tona⁸ sem talmadr.⁹ ex [þa iattar er arþe er neþtr.¹⁰ Nu skal hann allt þat þe haza sem hann er til leiddr meðan þeir liþa¹¹ er ættleiddu hann allt til þeþ er arþ¹² þær vndir hann. þídan þær arþr honum uifni vm allðr oc vm æue. Sþa skal madr ættleiding þinni a huerium .xx.¹³ vetrum [til þers er hann tetr arþ.¹⁴ En huer er adruuis [er ættleiddr¹⁵ en nu er mællt. þa er sem ugort þe.

Þm nillu nigh.

viiij. (ix.) Sva er mællt ex madr [uerðr þirir þeirri uillu at hann¹⁶ uægr mann 9 il arþs. þa þezir hann þirir uegit¹⁷ þeim arþi. en arþr þa þare at erþdom rettum em þa madr uære eigi til¹⁸ [er mann uægr til arþs.¹⁹

Ex menn þalla i oraftu.²⁰

ix. (x.) Nu ex menn þalla²¹ i oraftu oc temr engi [i brott.²² eða drufna aller 10 þa inni brenna. þa þare arþr þeirra sem þeir haza aller [i þenn²³ [latet liþ þítt.²⁴ nema [annan veg²⁵ þroueþt þídan með logligum vitnum.

Ex eigi er erþingi til arþs at kalla.

x. (xi.) Hveruifna þar sem madr andaðt oc er engi erþingi [i nand²⁶ [til 11 rþs²⁷ at talla.²⁸ [þa skal arþr standa uirðr²⁹ i þers heimili³⁰ er madr er ðæn i með þullum uordþlum³¹ .xij. manaðe. En ex eigi temr logligr erþingi til innan .xij. manaðe. þa tale tonungr þann arþ virdan oc uarðueiti oc eignízt ex eigi temr logligr

Jvfr. Cap. 9. F. VIII. 16. Jb. IV. b. 16. Cap. 10. F. IX. 2. Hk. 71. Jb. IV. b. 17. Cap. 11. G. 108—113. F. IX. 2—5. Hk. 71. Jb. IV. b. 23.

¹) u. — tilf. Fd, e. ²) arþs — Fe. ³) [mgl. — Bl. ⁴) [mgl. — Gn, q, r. Fe. ⁵) broðer — mgl. Fd. ⁶) þin — Ef. ⁷) þezir ef — þ. ⁸) tona — Bc, k. ⁹) þarl — Ba, h, k. þarlman — Bc. ¹⁰) [erþingi iattar — Bk. ¹¹) haza — Fe. ¹²) arþr — þ. ¹³) xx. oprind. men, som det synes, senere ad Radering forand. til x. — Gd. xx. opr. men senere f. t. x — Gn, Ba, e, f. x — Gg, h, m, k, l, p, q, r. h, f. Bk, k. ¹⁴) [mgl. — Bk. ¹⁵) [gerir eða ættleidir — Gd, s. Ee. [ættleidir — þ. ¹⁶) [mgl. — þ. ¹⁷) þ. gort — þ. þ. gort þe of þrði. þirir gort — Gp. ¹⁸) þes arþs getin — tilf. Gn. arþs þomenn — E. Fb. arþs — tilf. Ff. ¹⁹) [mgl. — Bk. ²⁰) Ingen Ovskr. eller Cap. Afð. i Gt. Fa, d. Bb. ²¹) aller ætt. þ. ²²) [aptr — þ. ²³) [i þennar — þ. ²⁴) [latet — þ. ²⁵) [annat — þ. ²⁶) [namunda — þ. ²⁷) arþs — mgl. de þ. ²⁸) tata — Ge, g. [mgl. — þ. ²⁹) vugrðr — Gk. mgl. — þ. [þa þ. arþr þe seting — Ed. ³⁰) garðe — þ. ³¹) varðueiþlum — þ.

erzingi til innan .x.¹ uetra. En utlendzka manna erzdir liggi sem adr er stilt. [pat er einn dagr oc .xij. manadr² adr en [lonungr tale.³

Um skulda skipan.

- 12 gi. (gii.) þat er nu þui nefst at engi ma gexa arz vndan adrum vttan loggiarir. [vela kaup skal at uettugi haza.⁴ engi skal adrum arzfuit gera. Nu er madr daudr. [þa skal arze⁵ i anduegi setiaz. oc geri hann skuldar monnum stexno at þeir tome aller þar [at siaund⁶ oc haxe huer sina skulld brott⁷ sifa sem uitni bera til. Nu ex eigi er ze til sua milit þa stolu aller þarnazt [sem tala rennr til.⁸ þa skal meira þarnazt er meira atte ze.⁹ En þa er eigi lemr til at siaund.¹⁰ sorte hann sitt [med uattum¹¹ ex ze er til. oc stexni erzingia til uatta sagu. En þeir sem zirir nauhsyniar sater toma eigi at siaund. oc ex ze er eigi meira en hinir haza adr tefit er zyrri tomo. þa giallde þeir aptr er zyrri tolo oc missi aller [sem tala rennr til.¹² oc er erzingi uid stilldr ex hann baud til logliga.

Um omaga syri.

- 13 gij. (giiij.) Nu er þar vmaga syrir i garbe oc male tono. þa er ual er þeim uinzt badom ze.¹³ En ex þeim uinzt eigi ze. þa skal hon þarnazt gegngiallz¹⁴ oc¹⁵ giarar.¹⁶ En ex eigi endizt i alla stade ze. þa skal þa mest þarnazt¹⁷ er mest¹⁸ [atte ze¹⁹ at honum. sua tona hans sem adrir skulda nautar. Tolu skal haza til þers. nema madr atte ued i einum huerium grip.²⁰ þa a hann þann zyrst at haza helldr skal tona þarnazt [tilgiarar sinnar²¹ en þeir menn sem zyrri atto ze at honum en hann zengi hennar. þui at engi skal ser tono kaupa med annars ze.²² Nu [a eigi ze sua milit.²³ þa missi sua huartueggia [sem zear megin er til.²⁴ Engi madr a skulldir at giallda þar sem hann tekr edi ze. huarle son²⁵ ne annar madr. Nu eigu hiun²⁶ zelag saman oc dzyr annat tueggia þeirra. þa skal sua²⁷ skulldum gegna sem zelag þeirra uar.

Jvfr. Cap. 12. 13. 14. G. 115. F. IX. 22. 28. Hk. 72. 73. 79. Jb. IV. b. 18-22.

¹) Saaledes oprindeligt, men ovenover med smt. curs. H. v. — Gb. Rettet, som det synes, fra g. til j. — Gd. Rettet til g. fra v. — Gf. Synes samtid. rettet fra g. til v. — Ba. Senere rettet fra g. — Be. Det oprindelige udraderet, og med nyere H. skr. g. — Bl. v. — Gc, e, g, h, k, m, p, q, r, t. Ef. Bb, d, h. ²) [of gij. manade — Gh. [pat er .xij. manadr — Ef. ³) [undir tonong zalle — Gp. Ba, h, k. [a t. gange — Gq. Fa, d. Bb. ⁴) [mgl. — Fe. ⁵) [arze skal — de fl. ⁶) [i siaund — Gk. Bf, h. [at siaundar — Ba. ⁷) brott — mgl. de fl. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) at heimta — tilf. Ba, k. ¹⁰) of er ze eigi meira en hinir haza tefit — tilf. Gq. ¹¹) [at lagum — Ff. ¹²) [at iamnade — Gh. ¹³) peningir — Gd, p. ¹⁴) gagngiallz — de fl. ¹⁵) gagng. of — mgl. Bk. ¹⁶) gizar — Ef. ¹⁷) missa — Ba, k. ¹⁸) haxir til of — tilf. Fa, d. ¹⁹) [ze a — Fa. ²⁰) lut — Fe. ²¹) [gripur sina — Ba. ²²) en hann zenge &c. — mgl. Bk. Nu skal hon haza heimanzngiu sina. en vmagi sitt ze. — tilf. de fl. Strax foran hon haza ophorer Lacumen i Gi. ²³) [vinz eigi badom — Ba, h, k. ²⁴) [aptr zearmagu — Ed, e. Ba, k. ²⁵) erzingi — Gm. ²⁶) þau — Gi. ²⁷) huart — tilf. fl.

Þu omaga skipti.

gij. (giiij.) Sva¹ skal forlum skipta oc² terlingum sem³ adrum skulldum.⁴ 14 en bornum þeirra [oc ze⁵ skal sa ueita uord er arze þeirra er nestr. huart sem heldr uerdr halldz madr larldmadr eda lona. þa skal [i virðan⁶ onri setiazt. þora eigi ze omaga or zylfi.⁷ nema hann [æe⁸ uordzlu⁹ mann þann er þar¹⁰ eigi iarder.¹¹ [oc at¹² þar se ze goldit sem hann tol [er¹³ omage er rettnæmr.¹⁴ Nu uirdizt þat¹⁵ ze sua¹⁶ at þar¹⁷ er instodu¹⁸ onrir fullr .iiij. mertr¹⁹ xirir omaga huern. ual ex meira er. [þa skal hann taka þat ze.²⁰ oc skal þat huarle uaga²¹ ne þuerra. giallde slist upp sem hann tol. En ex omage a sua millar²² iarder²³ [oc lausa ze²⁴ at xrendom hans synizt hann uarlaga²⁵ halldenn æz forlags onri²⁶ þeim sem [adr kltr. þa skal ætla honum [klæda uerd²⁷ oc ual at hallda hann oc þeim xirir starz sitt er xiar halld hans hezir sua at hann se ual hallden æz. oc a þa omage allan²⁸ auogt a ze synu. En xrendr hyggi at a huerium .xij. manadom [huerfu med er xaret.²⁹ oc æe adrum³⁰ ex sa dugir eigi med fullum uordzslum [at sa leggi mote er uidr lætr.³¹ Nu ex eigi uinzt instodu onrir þa skal omage norpta³² halxrar mertr [iarder leigu³³ [a huerium .xij. manadom³⁴ til þess er hann er .xij. uetra gamall. þa skal hann uera [matlauna madr³⁵ sidan.³⁶ Nu skal su uirding standa [i iarder leigu³⁷ er [xyrsta ar³⁸ er uird. huart sem sidan uex eda þuer. fear halldz madr skal eigi selia adrum ze at hallda. en ex hann selr adrum manni. þa a omage toft at ganga a hendr huarum er hann uil at heimta sitt. En ex omage a halxrar mertr bol. þa er þat instodo onrir. En ex madr lætr omaga onri lausan. nema [dormt se³⁹ or hendi honum a dome. þa skal hann setia sitt ze xirir. þui at skulld er engi⁴⁰ lofin⁴¹ nema vatter uili. En ex hann dylr [at skulld er lofin⁴² þa uerdr hann at giallda adra. Nu er bonde daudr en lona lizir eptir oc er ze eigi meira en hon a at haza. þa skal hon ueita uord bornum sinum zelausum. en ex hon⁴³ a onnur born. huerzi þau til xadur xrenda sinna.

1) Nu — Bd, f, l. 2) sem — fl. 3) of — fl. 4) xiarstulldum — Fb. 5) [mgl. — fl.
6) [enghi i ourdan — Gd, p. Eb. 7) eda or þo uarum — i Mrg. med Henv. Gc. 8) hagt — fl.
9) ueiztu — Fb. 10) [mgl. — Ea. 11) eda garða i þo varum — i Mrg. med Henv. Gc. 12) [at — de fl.
13) þa er — de fl. 14) [mgl. — Bh. 15) þar — de fl. 16) sua miltit — Ee. 17) þat — fl.
18) forlozhu — Gd. forlags — Gn. 19) silzrs — tilf. fl. 20) [mgl. — Gd. Bh. 21) autu — Ba.
22) marger — fl. 23) eignir — Gk. Be. eda garðleighbur i þo — Gc i Mrg. 24) [mgl. — Ea. Bh.
25) harðliga — fl. rslaga — Fe. varla — Fa, d, f. ei vel — Ba, k. 26) einum — tilf. Ba, k. 27) [klæde — Ed. of matar — tilf. Fa, d. 28) engan — Gh, t. 29) [mgl. — Gm. 30) i hendr — tilf. Ba, k.
31) [til motte at leggja varðzlo onri er adr haxde — Gl. [mgl. — Ba, k, k. 32) til — tilf. fl. 33) [mg. — fl. 34) [mgl. — Gg. 35) [matlaunung — Gl. [matlaunadr madr — Fa, d, e. Ed. [matanongi — Ff. [matlaunadar madr — Ea, c. [matannung — Ee. [matlaunanda madr — Bf, k. 36) Umagi stat nenta halxrar mertr iardarleigu — tilf. de fl. 37) [iardarleigu — de fl. eda garða i þo — Gc i Mrg. 38) [i þyrsta — Ba, k. 39) [heimt se — fl. 40) eigi — de fl. 41) goldin — de fl. 42) [mgl. — de fl. 43) hann — Gi.

Ex bonda söktr prot.¹

- 15 giiij. (xv.) Nu söktr prot bonda i heraðe. þa skal skipta omagum hans² eptir þui sem þelag þeirra uar. skal moder³ þora omaga sína a hender þrendom⁴ þeim sem arzi⁵ eru nester. ex þeir eigu þorlags öryri til. þirir omaga⁶ huern .iiij. merkr silýra. þat er þorlags öryrir. Nu ex aþ ganga .iiij. merkr aþ þui þe. þa skal þa taka einn⁷ sua marga omaga sem hann a þorlags öryri til. en þeir⁸ [þare umþram er aþ ganga⁹ þeim a hendr er þa eru nester arze ex [þa a¹⁰ þorlags öryri til. [En ex þa a¹¹ eigi þorlags öryri til.¹² þa [skolu omagar¹³ þara þram [i ætt¹⁴ [til þeirra¹⁵ er þorlags öryri háða.¹⁶ sua skal oc hinum¹⁷ skipta¹⁸ er þedrum þýlgia.¹⁹ Nu þestir maðr omaga i uist. þa skal þat halda. en ex hann uisar honum²⁰ or uist oc gengr hann husa meðal. þa skal hann gíallda .vj. aura silýra konungi oc uardueita hann sem adr. Sua skal²¹ oc [huer gíallda²² þa er ganga lætr sinn²³ omaga [husa millum²⁴ sem nu er mælt oc talað. þegar hann uerit til uiff at hann er hans omaga.²⁵

Um arze söktr.

- 16 xv. (xvi.) Arz skal sölia i þui þýlli²⁶ sem arzr er dainn. En ex hann leidir i adru þýlli uatta sína en arzr er dainn. [eða at kaupangr manna lagum.²⁷ þa hezr hann þirir gort þui.²⁸ Allt²⁹ þat er [i kaupange er gort.³⁰ þa skal þat at [kaupangr rette³¹ sölia.³² en allt þat³³ er i heraðe³⁴ er gort [oc huaruar millum uar³⁵ heraðs manna oc biar manna.³⁶ þa skal þat allt at heraðs rette sölia.

Ex maðr sitr i arze.

- 17 xvi. (xvii.) Nu sitr maðr i arze oc leggr³⁷ dom þirir en annar tallast til tomin. þa skal þa stexna honum heimstexno³⁸ retta oc trefia hann [arze oc orþarar.³⁹

Jvfr. Cap. 15. G. 118. Cap. 16. G. 120. F. IX. 29. 30. Hk. 77. Jb. IV. b. 25. Cap. 17. G. 121.

¹) Dette Cap. mgl. opr. i Bh, men er tilf. m. en nyere H. . ²) þeirra — fl. ³) huært — Ge, g. ⁴) þaburþrendom — Fe. Ee. ⁵) hennar — tilf. Gn. ⁶) Her begynder andet Brudstykke af Fg. ⁷) umaga eða — tilf. Gd. Fd. umaga. taka — tilf. de fl. . ⁸) þat — Ed. ⁹) [þare þram j ætt lengra er aþ ganga — Gn. [þare um þram er aþ gengr — Ed. ¹⁰) [þeir eigu — Fe. Ee. ¹¹) [En ex þeir eigu — Fe. [En ex þeir háða — Ee. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) [skal — Fe, g. ¹⁴) [rett — Gm. Fa, d. ¹⁵) [mgl. — Ba, k. ¹⁶) [til þess er þeir hitta (þinna) þorlags öryri — de fl. ¹⁷) hinum — Gd. ¹⁸) skipta — Ea, c. Bf. ¹⁹) Herefter nyt Cap. i Ba, k. ²⁰) Her begynder 2det Stykke af Bm. ²¹) Her ophører Brudst. Fg. ²²) [huorghi halda — Gk. ²³) sína — Bh. ²⁴) [mgl. — fl. ²⁵) þegar &c. — mgl. Fb. Bl. Sua fl. oc &c. — mgl. Ee. ²⁶) heraði — Gp. ²⁷) [e. at Gula þings lagum — Gh. [eða Æidþua þ. manna l. — Ea. [e. aþ Æidþ. m. l. — Ec. [mgl. — Gt. Ee. Bf. ²⁸) at Æidþingþings lagum rettum — tilf. Ee. ²⁹) þui at allt — fl. ³⁰) [i Gula þings lagum er gort — Gh, t. [at (i) Æidþua þings (manna) lagum er gort — Ea, c, e. ³¹) [Gula þings retti — Gh, t. [Æidþ. þ. retti — Ea, c. [Æidþ. þ. lagum — Ee. ³²) bettra of sölia — Ed. allt þat &c. — mgl. Bf. ³³) Her beg. 3die Brudst. af Fg. ³⁴) i kaupange — Fg. ³⁵) [hvarþar var i millum — de fl. [hv. imillum — Enkelte. ³⁶) oc. b. m. — mgl. Gi. Ba. [mgl. — Bh. ³⁷) stætr — tilf. Gk. tog of — tilf. Gl. ³⁸) þingstætr — Fb. ³⁹) [arze orþarar — Gd. [orþarar — Gp. [arze — Fb. Bl. [arze oc aþarar — Bm.

Nú uil hann eigi or fara. þá skal hann stemna honum þing zírir [ran oc ísetu.¹ oc ex þá zullnazi honum uitni oc gogn til sine mals oc toma eigi uitni² mote. þá eigu þingmenn honum arz at doma. [En (hinn)³ skal gíalda tonungi .vj. aura sílrs⁴ zírir þat at hann [hazde lagðan⁵ dom⁶ zírir [arz þann⁷ er hann atte eði i.⁸ Nú uil hann eigi or fara þá skal hann esta [þingmenn⁹ líða sua at hann se zullazla¹⁰ at fara hann or arze sinum. en seðr huer onri¹¹ sílrs uíð tonung er syniar honum tilzarar. Nú toma þeir þar oc uær hann odde eða eggju.¹² þá er hann setr .x.¹³ mortum sílrs uíð tonung. En hinn huer .vj.¹⁴ aurum sílrs uíð tonung¹⁵ er forsladu ueita með honum. Nú beriazt þeir. þá zellr huer utlægr¹⁶ er zírir stendr¹⁷ arze dómðom. en hinir zríðhælgir er til soðia.¹⁸

Um arzs skipti.

zvij. (zvij.) Hueruitna þar sem maðr kallar eigi til arzs zírir zaxroðes¹⁹ 18
sater²⁰ oc er þo til lominn. þá haze softan innan .x. uetra þeirra sem²¹ hann er
innanlandz oc or omegð ex hann hezir uit til. eða²² stýld²³ naufsyn²⁴ banne.²⁵
Nú eigu menn arze at skipta. þá er ual er þeir fara til aller er lut eigu i at skipta
þeim arze. [Nú ex sumir uilia eigi til fara.²⁶ þá skal þeim steyno gera til at skipta.²⁷
Nú ex sumir toma eigi til. þá skal skipta zírir uattum oc leggi luti a. [þa skal hann²⁸
þann lut haza er þa lytr hann.²⁹ Nú ex hann kallar misstípt oc kallar at hann haze
lonynt ze az. þá skal hann synia með lyrtar³⁰ eíði.

Um arzs soðu.

zvij. (zix.) Nú leitr a tueim tungum huart maðr er arzgengr eða eigi.³¹ 19
Stemzni þeim til þings³² er honum stendr zírir arze. [þa skal hann niota uatta sin-
na³³ at hann steyndi honum til þings.³⁴ Nú stolu þat³⁵ adrir uattar bera. ver
uarum þar sem moder hans var zeft logliga³⁶ oc nezni stað. þá eigu þingmenn ho-
num arz at doma. Hueruitna þar sem maðr uil síl til arzs fara.³⁷ leíði uatta sína

Jvfr. Cap. 18. F. IX. 29. Hk. 77. Jb. IV. b. 26. Cap. 19. G. 124. 126. Jb. IV. b. 27.

¹) [ran oc ísetu — Gc. Be. [rán of ranga íseto — Gd. [ranga íseto — Gp. [r. oc iurseto — Bf.
²) andvitni — de fl. ³) [En ex hinn vill eighi or fara. þá — Fd. ⁴) En hinn skal &c. — mgl. Fa.
⁵) [setligt j arz. oc lagði — Gh. t. ⁶) log oc dom — fl. ⁷) [þat — fl. ⁸) Her ophörer Brudstykhet
Fg. ⁹) [þing — Gm. ¹⁰) zullida — fl. ¹¹) hazre mort — Bd. ¹²) oggi — Ea. ¹³) .v. — Bk.
¹⁴) þinnr — Gi. .v. — Gp. ¹⁵) Her ophörer Lacunen i Fe. ¹⁶) ugiltir — Ba. ¹⁷) Her beg. 4de
Brudst. af Fg. ¹⁸) of laga vilia geta — tilf. Fd. ¹⁹) zauigfu — Fd. zaxrendes — Bc. ²⁰) of
uanfunnend — tilf. Fd. ²¹) arze tomðezft oc — tilf. Fd. ²²) nema — fl. ²³) stuld — Gm. ²⁴) mgl.
— Gm. ²⁵) ella a hann þess mals allðri uppreiðt — tilf. Gi. ²⁶) [En ex þeir verða ei satter eða vilia ei
til toma sumir til skiptis — Fd. [vilia sumir skipta en sumir ei — Bh. ²⁷) [mgl. — Fe. ²⁸) [of skal
hvar — fl. ²⁹) Her ophörer Brudst. Fg. ³⁰) tnlytar — Gi. ³¹) Her ophörer Lacunen i Bg.
³²) tonungo — Gl. t. ³³) [þa skal h. segia vattum sinum — de fl. ³⁴) tonungo — Gh. t. ³⁵) Her
beg. 5te Brudst. Fg. ³⁶) i þeim stað — tilf. de fl. ³⁷) leizfara — fl.

fram¹ oc stexni þeim adrum til er þeim arze [eru nester.² [En ez hann stexnir eigi honum til. þa³ er hans uattum xirir stoted. þar skal om arz doma sem dainn uar eða odals⁴ iardær eru⁵ eða bu⁶ hins dauda. Engi maðr skal ze xyrri skipta eða arze en þess er longxi til [er adr a.⁷ nema⁸ [menn scae at⁹ með spellum¹⁰ zære. Ez maðr hezir uit sitt oc ma bui sinu rada oc kaupum oc er hann [herzör oc olzör.¹¹ þa skal hann sialzr ze¹² sinu rada. [oc ma þui engi maðr skipta.¹³ En þo at no: tor skipti. þa ma þat þo eigi halldazt.

Um skipti a omagum.¹⁴

- 20 xix. (xx.) No skipta menn omagum sinn i millum zelausum. huergi er þeir skipta oc luta sidan. þa skal skipti halldazt þeirra millum sidan. þeir skolu orzum¹⁵ xylgia ez sa er omagi er ze a.

Um giazir hueriar halldazt skolu.

- 21 xx. (xxi.) No skal þær giazir telia er halldazt skolu. þær giazir skolu halldazt er tonungr gezr off eða ver honum.¹⁶ Huer maðr ma oc geza xiordungs giox az þui ze er hann hezir azlat [bæde i lande oc lausum oyri.¹⁷ huerium er hann uil. [bornum¹⁸ sinum silgetnum sem adrum monnum.¹⁹ [einu ez þat uil hann.²⁰ En tiundar giox az þui ze er hann hezir at erzdom telit [bæde i lande oc lausum oyri.²¹ [þo at hann spyri eði erzingia at. huart sem hann er heil eða siutr.²² En þar²³ skal xyrst az lufazt²⁴ [tiundar giox oc²⁵ xiordungs giox²⁶ ez maðr gezr gudi xirir sal sina. huerium manni er hann gezr loggiox sina.

Ez maðr kemr i omaga skipti.

- 22 xxi. (xxij.) Ez maðr kemr i omaga skipti. þa er hann or omægd er hann er x-uetra gamall. þa [a hann at za²⁷ huerium zear halld sitt er hann uil. [ez hann

Jvfr. Cap. 20. G. 128. Jb. IV. c. 4. Cap. 21. G. 129. F. IX. 3. 4. Hk. 71. Jb. IV. b. 28. Cap. 22. G. 130. Jb. IV. c. 4.

¹) til — de fl. ²) [er nestr — de fl. ³) [ællæghar — Bk. ⁴) obals — mgl. fl. ⁵) liggia — Gl. ⁶) bot — fl. ⁷) [er a — de fl. ⁸) ez — fl. eða — fl. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) flitum — Ge, g. ¹¹) [hestzör of holmzör — Gc. [hestzör of a allzör — Gd, s. [hestzör oc uapnzör — Ge, g. [hestzör of ollzör — Gf, h, i, k, l, m, n, q, r, t. Ff. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, g, h, m. [hestzör — Gp. Fc, e. [hestzör oc brnggiuzör — Fa. [hæzör oc brnggiuzör. hestzör of allzör — Fd. [herzör — Ea, c. ¹²) bui — Gi. ¹³) [of bui eða kaupum — Fd. ¹⁴) I enkelte ingen Cap. Afd. ¹⁵) aurum — Gm, n. Ee. ¹⁶) nema með silorde haza gezet veret — tilf. Fc. nema við öðru silorde se gezet — tilf. Fd. ¹⁷) [mgl. — Ee. ¹⁸) brobor — Ef. Bc. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) [mgl. — fl. ²²) [mgl. — Bc. þui er giox gialde bætti at sina a huar aptar at tafa ez eitti er mote gezæst. En ez litil giox tæmer mætili i mot þa skal halda huara tæggia — tilf. i Mrg. i Ba, enten med Textens egen, eller en samt. H. (jvfr. G. 120). ²³) þar — saaledes ogsaa Gb, c. Fb. Ea. Bl. hann — Fe. þat — de Örrige. ²⁴) lufa — fl. ²⁵) [mgl. — Gm, s. ²⁶) oc xiord. g. — mgl. fl. ²⁷) [a hann at tafa við ze sinu oc za — fl.

tann eigi¹ sialfr þirir at þea² [oc oll onnur þorræðe.³ En ef kallmaðr tuangast eða tona giptigt þirir utan þrenda raða.⁴ hæf þirirgort landstýldum oc auerli þear sine uid erþingia.⁵ Nu temr þa omage a hendr manni [en hann a eigi at uardueita.⁶ þeim skal hann heimstexna til þess er uardueita a. Sua stolu uattar hans mæla. her er þa omage er þu skalst uardueita⁷ en eigi þa er hegast þorðe. þa skal þela honum abyrð⁸ a hendi⁹ þess¹⁰ omaga. Nu temr omage a hendr manni. geri huart sem hann uil at late þara aptr a hæl eða til þings. oc meti þingmenn huert þora skal. En ef a hæl þorer. þa skal hann þora at nafstodum þeim er þangat þor hann. oc sefr vngri silfrs uid tonung er eigi sefr uid honum. oc bote eptir laga dome þullar boter oc sua þegn ef hann dýr af biarglönfi.¹¹ Nu eigu menn omagum at skipta [oc uil annar skipta en annar eigi.¹² þa skal þa stexna honum [til omaga skiptis.¹³ Nu ef hann temr þa er ual. en ef hann temer eigi. þa leidi hann fram uatta sine at hann hæfi stexnt honum þangat. skipti¹⁴ síðan ualintunnigir¹⁵ menn oc luti þeim omagum. hæfi hann sinn luta brott en abyrði hinum sinn lut er eigi tom þar.

Ef maðr ueitir omaga.

xxij. (xxij.) En ef maðr þorer fram þann omaga sem hann er¹⁶ stýldugr til 23 þirir laga salir þram at þora¹⁷ [þo at annar se¹⁸ erþingi. oc ber síðan arþ eða rettar þar vndir þann er omage uar. eða með huerium hætte honum aþlast þe. oc ef þa a þe eptir er fram uar þorðr þa er hann andast. þa skal þa eða þess erþingiar er hann þorðe fram. tala¹⁹ [auastar laust²⁰ stítt sem hann [lagðe fram²¹ þirir hann. en erþingi þat sem aufr er. Nu ueitir maðr manni þirir guðs salir þeim²² er hann er eigi þirir laga salir stýldr fram at þora. þa skal guð ambuna honum en tona eigi þe²³ þirir²⁴ [hann ne uid hans erþingia.²⁵

Um brullaupa gerðir.

xxij. (xxij.) Þat er allum monnum lunnigt um þann mikla tofnað er menn 24

Jvfr. Cap. 23. Jb. IV. c. 5.

¹) [ef þ. er eigi þorr — fl. ²) raða — Gn. Ff. ³) [mgl. — fl. ⁴) [ræð þorður sine eða moðor eða annarra þrenda sinna eptir þui sem aðr stítr i tögðum. meðan hann er i umegð — Gd, flere noget lignende. ⁵) En ef þarlm. &c. — mgl. Bk. Her tilf. Mrg. H. i Gf: 27 Cap. þa er han or umegð er han gerir þer bñ eða lqfr a þingj at han vild aptr i bu sit oc gæga rettum sinum ollum. I Ee nyt Cap. uden Orskr. ⁶) [fram at þora — Fd. ⁷) of fram þora — tilf. Gd. Ed. ⁸) abyrð — Gb, c, k. ⁹) Her begynder en Lame i Gk, ophører i næste Bolk Cap. 1. ¹⁰) meðr vattom igir þeim — Gd. ¹¹) mattenfi — fl. abyrðig þir þui sem tonunga er misfun til ef þ. denr af biargl. — fl. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) [þing til skiptis — Fd. ¹⁴) skipti — Gg. ¹⁵) valintunnir — de fl. væll tunnir — Bm. ¹⁶) eigi — tilf. Ge, g, k, q, s, t. Ff. Ba, g, k. ¹⁷) [mgl. — de fl. ¹⁸) [oc er annar — Ba, g, k. ¹⁹) af arþe hans — tilf. Bg, k. ²⁰) [mgl. — Bk. ²¹) [toftaðe — Fd. fram — mgl. de fl. ²²) omaga — tilf. Fd. ²³) þiarmunir — Ff. ²⁴) huarte vidr — tilf. de fl. ²⁵) [mgl. — Fd. Bk.

hæza her meir i uanda¹ hæzt² um brullaupa gerðir³ i þessu lande [en i noforum aðrum.⁴ sua sem margir hæza raun ær með miklum⁵ oc storum skuldum. oc ær þui gerum ver allum monnum kunnigt. at [nu er sua telti um allt landit at⁶ engi skal brullaup sitt lengr gera en .ij. daga. [En sa er lengr gerir hann er setr .iiij. aurum silfrs uid konung⁷ er⁸ ueitir. en huer annara övri silfrs er lengr þiggr.⁹

Um erzis gerðir.

- 25 xxiiij. (xxv.) Erzi [þessi er menn gera. þa¹⁰ synizt off [att þau se meir gor¹¹ [til ofsa oc¹² þrasagnar¹³ en til salobotar¹⁴ [uid þann er þram er þaren.¹⁵ [oc þui gerum ver allum monnum kunnigt at þui bættr þidir off¹⁶ at¹⁷ [meiri almosa ær gor¹⁸ þirir salom manna.¹⁹ En þat þirir biðdom ver at nofotar dryðjur²⁰ se þar meðan þat erzi er gort. [En sa er aðruuis gerir en nu er mælt þa er hann setr .iiij. aurum silfrs uid konung.²¹ en huer sa er²² þiggr övri silfrs. [hæza þessi erzi uerit gor með miklum²³ kostnæðe²⁴ optlega oc vuidrlömiliga. þui at²⁵ þet er övtt²⁶ [með engare skynsemd.²⁷ en skuldir ulofnar [þess er þet atte²⁸ oc optliga stor uand-ræðe oc manndrap ær uordit þirir sakir ögmiklar dryðiu.

VI. Landabrigði.²⁹

- i. Her heyr landabrigði oc segir i þynsta capitola hversu brøðr skolu odlum skipta.
- ij. Um odals iærðer manna.
- iiij. Hversu menn skolu odlum skipta.
- iiij. Hversu mædr skal odal biðða.
- v. Hversu mædr skal odals iord sine lönfa.
- vj. Sua skal konungr odal biðða sem aðrir menn.
- vij. Sua skolu konor kalmönnum odal biðða.
- viiij. Hversu mædr skal odali sinu brigða.
- ix. Hversu uerianðe skal leida þram uitni.
- x. Nu ær hann suarar þui.

¹) ueni — *de fl.* ²) latt — *Gd, p.* dregit — *fl.* ³) um brull. gerðir — *mgf. fl.* ⁴) [en morgum öðrum — *fl.* ⁵) kostnæð — *till. Ba, g, k.* ⁶) [mgf. — *Bh.* ⁷) [æðr gælde .iiij. aura kononge — *Ba, g, k.* ⁸) lengr — *till. Bd.* ⁹) en nu er stilt — *till. de fl.* ¹⁰) [mgf. — *Fd.* ¹¹) [meir hæza gort veret — *Fd.* ¹²) [til metnadr of — *Ee.* [til þessa heimo — *Ba, g, k.* ¹³) þragðar — *Gp.* ¹⁴) [alohiatpar — *fl.* ¹⁵) [hinum annaða — *Fd.* [mgf. — *Bh.* ¹⁶) [tu þittir os ær þi bættr — *Bh.* ¹⁷) er — *de fl.* ¹⁸) [menn gera meira — *Fd.* ¹⁹) naangr sinna — *Fd.* ²⁰) natdryðior — *Fc.* ²¹) [nema gælðe vili .iiij. aura silfrs — *Bh.* ²²) lengr — *till. Be.* annan vegg — *till. Fd.* ²³) þullum — *Gh.* ²⁴) skotnæðe — *Gm.* ²⁵) [Er þessu þui sua skipt at þat þingst ovidrtuamelegt at — *Fd.* ²⁶) nongt — *fl.* ²⁷) [m. e. nysamlegri uibrtuamu — *Gn.* [m. gælgi — *Fd.* [m. ængarre skynsemd æðr nysæmd — *Ed.* [ungsamlega — *Ba, g, k.* [m. e. nysæmd — *de fl.* [mgf. — *Bh.* [með uhagre nysæmd — *Bm.* ²⁸) [hins annaða — *Fd.* ²⁹) Dette er den stadige Sideoverskrift gjennem denne hele Bolk i *Ga.* *Fa, d, e* henføre de 7 første Capitler til [foregående Bolk, og begynde Odelslösningensbolken først ved Cap. 8.

- Guersu iord skal az hondum lata.
 I huerium aurum xirir iord skal greida.
 . Um iardar lgsing.
 j. Guersu madr skal tonu xirir iorbu segia.
 Ez uerlande er eigi ner.
 . Um iardzolget ze.
 j. Ez omboda madr miszer med iorbu.

i. Nu skipta bróðr .ij. eða fleiri odlum sinn i millum eða tonor þær sem odl: 1
 n stolu xylgia.¹ Þat er dotter oc sonar dotter. þadur systir oc broðor dotter. þa
 al i þa² kúist³ [odal huerza⁴ sem [lotin eru⁵ [bæde at bodom⁶ oc at abud.⁷ bioda
 ii at eins i adra kúist at [þa soke prot eða⁸ [aldauda arze⁹ uerdi. En eigi skiliast¹⁰
 þaul xyr med þeim en huer ma eiga dottor annars.¹¹ En ez bæde er iamskyllt til
 vals. kallmadr oc tona. þa skal sua skipta odlum þeirra millum sem arze. [nema i
 rstu erzð.¹² Nu¹³ eru bróðr .ij. eða fleiri oc andast einnhuer þeirra [xyr en
 der þeirra.¹⁴ oc lizir eptir son eða dotter. þa skal þat þeirra sem til er [þann lut
 nsa odla¹⁵ [at ximtungs zalle¹⁶ vndan þadur bróðrum sinum sem þader hans stod
 at lata eptir þadur sinn. [En eigi ma hann lonsa¹⁷ xyr en [þadur þader¹⁸ hans
 andadr.¹⁹

Um odals iardar manna.

ij. Nu skal þær iardar telia er odlum stolu xylgia. Su er ein er uattar i rettir 2
 otum uars²⁰ herra Magnus²¹ konungs [hins coronada²² er hann gaf i rettir botr
 lum [Noregs monnum.²³ At ez iord liggv undir [sama ætlegg²⁴ .lg.²⁵ uetra eða
 ngr. þa uerðr þeim er hezir su iord at odli sua at þa iord ma engi vndan honum
 rigða.²⁶ Su er onnur er [madr þiggr az konungi.²⁷ nema hann hazi med adru
 ilorde gezit. Su er hin þridia er þrir²⁸ langæðr²⁹ haza att oc temr undir hinn
 iorda samxlongt. Su er hin ziorða er menn skipta [odals iordum³⁰ sinn i millum
 i eigi odlum annara manna. oc uerðr þat þa huers odal er i þui skipti xær.³¹

Jvfr. Cap. 1. G. 282. Cap. 2. G. 270. F. XII. 4.

¹) skipta — Ga. ²) Her ophörer Lacunen i Gh. ³) ætkúist — Fd. ⁴) [odals setia — Bf. [odala
 lia — Bh. ⁵) [lotin ero — Gl. ⁶) bodom — Gk. budum — Eb. bode — Bf. ⁷) atburð — Ed.
 gl. — Bh. ⁸) [mgl. — Bh. ⁹) [aldauda arze — de fl. ¹⁰) skiptast — Gh, t. ¹¹) at laghum —
 Bh. Nu skal hin ælgti sonn ganga til hozubbelis. en hinir til iaznadar við han til annara iarda — tilf. Gn.
 [mgl. — de fl. ¹²) Her begynder en Lacune i Bf, oph. i Cap. 4. ¹³) [mgl. — Bh. ¹⁴) [lonsa
 Fa, c, d. ¹⁵) [at ximtungs zalle minna en uerð ero — Gm. [ximtungi minna en verð ero — Gt. [at
 ximungs æt — Fe. ¹⁶) [ot eigi þo — Fd. ¹⁷) [þadur — Gd, e, k, l, r, s. Fb, c, d, f. ¹⁸) [mgl.
 Gr. ¹⁹) virðuliga — tilf. fl. ²⁰) hafonar — Be. ²¹) [mgl. — fl. ²²) [Nordmonnum — Gi, l, r.
 e. ²³) [samu langæðrum — Fb, Bb, l. ²⁴) .lg. tighi — Gf. zioratighi — Gg. ²⁵) lonsa —
 a. þrigða ne lonsa þvan — Fd. ²⁶) [gr. gær manne — Fa, c, d. [tr. gærner oo — Bh. ²⁷) .iiij.
 Gp. ²⁸) langæðgar — de fl. ²⁹) [ob. skiptum — Fa. ³⁰) ligr hann — Fd.

Guerfu menn skolu oðlum skipta.

- 3 iiij. Nu uilia menn oðlum¹ skipta sinn i millum [eptir þui sem loten eru² oc skipta oðals skipti. oc eru þeir aller a eitt satter. skipti [sem þeir uilia³ oc⁴ leggi luti a. haxe þat huer er lytr oc lyfi þui a þingi huar huer hezir lotid. oc ex þeir iatta þui aller þa ma þat skipti eigi riuxa. [Nu uilia menn oðlum sinum skipta oc haxe heraðs menn uid.⁵ þa skal sa er skipta uil stexna oðlum til iardar er mote eigu sua longu xirir at [vm lid⁶ megi hysla⁷ at ovnni⁸ iordu oc oðsanni.⁹ sa skal rada er mestu¹⁰ uil skipta. [Medr stæpte ma iordu skipta¹¹ innan gardz¹² [nema alburðr¹³ þidi betri uera.¹⁴ en með [augna stote¹⁵ ottan gardz. Martsteina skal [þar nidr¹⁶ setia oc graza sem menn uerða a satter oc leggja i hia .iiij.¹⁷ steina¹⁸ oc eru þeir kallader lyritar.¹⁹ Nu ex einn huer uil eigi til skiptis loma sa er stexnt²⁰ var. þa skal þo skipta sua sem nu er mælt. Vitni skal sa lala bera at²¹ hann stexndi hinum þangat til iardar skiptis [uid sit.²² luti skal þa i skaut bera sua marga sem þeir eigu i iordu til. [Sia skolu stlirikir menn mart þeirra luta²³ oc uita [huat huer þeirra lytr²⁴ i²⁵ hysum eða iordu. adrer menn skolu luti þeirra i²⁶ bera [ex þeir²⁷ uilia eigi sialxir.²⁸ A þing²⁹ skolu þeir [þa xara oc³⁰ lyfa [oðals skipti sinu.³¹ þa haxe þeir at lagum oðalum sinum skipt. Nu ex sa madr er [eigi innanlandz³² er oðal a með þeim. þa skal gera honum [.gij. manada³³ stexno aptr til iardar skiptis [uid sit.³⁴ En ex hann temr eigi aptr³⁵ at þeirri stexno. þa skal stexna erxingia³⁶ hans til [skiptis uid sit³⁷ oc skipta sua sem hann uere sialxir hia.³⁸ Nu uil hann³⁹ eigi til skiptis loma. þa skal stexna honum til haxudborlis⁴⁰ oc niote þar uatta sinna⁴¹

Jvfr. Cap. 3. G. 87. F. XIV. 4. Jb. V. 3. 5.

1) sinum — tilf. de fl. 2) [mgl. — fl. 3) [þeir sem uilia — fl. 4) luti sðan sua att þeir — tilf. Gm. 5) [Nu uilia sumir eigi skipta — Ba, g, k. 6) [um bod — Gl. 7) lyfa — Fe. latta — Bk. vaita — Bh. 8) ovnnenni — Gb, c, f. Be, d. openne — de fl. 9) usadne — Ge, g. [aenne — Gh. oðadre — Fd. 10) storum — fl. storkom — de fl. 11) [Stapt skal iardu skipta — Ba, k. 12) a ottann — tilf. Bk. 13) aburðr — Gh, m. Ff. Ed, f. Bk. [ngrieburðr — Gl. taumburðr — Fa, c, d. Be. alnaburðr — Bh. 14) [mgl. — Gg. 15) [leittum — Gl. [sonhendring — Gt. [taumburð eða augnastote — Fd. [laga stote — Fe. [augna hoxuæ — Ff. 16) [madr þar — Gm. 17) .iiij. — Fb, c. Bb, l. 18) steina adra — Gi. Fb, c, e. 19) lyritar steinar — Gd. lyrittar — Fb, Be, g. D. liritar — Ed. lyrettar steinar — Ee. liritar — Ef. lyritar steinar — Ba, k. lyritar — Bb, c, h, l. lyrittr — Bd. 20) nyrndr — Gr. 21) Her ophörer 2det St. af Bm. 22) [mgl. — Fd. 23) [þa st. stlir. m. [sa luti þeirra of mart — Gd, p. [Sea st. st. m. mart luti þeirra — Ge, g, h, l, m, n, g, r, s, t. Fa, b. Bb, d, l. [Sua stulu stlir. menn marta luti þeirra — Gi. [þa st. st. m. sia mart luti þeirra — Gk. Be. D. [Sia st. st. m. martluti þeirra — Fe. [of lute stynsama menn sia martluti þeirra — Fd. [S. st. st. m. mart of lut þ. — Fe. [skolu stlir. m. marta luti þeirra — Ff. Ed, e, f. Be, k. [þa stulu stynsamer menn vita mart þeira luti — Ea, c. [þa luti stulu stlir. m. marta — Ba, g, k. 24) [huat huer þeirra a — Gh. [huat huer lytr — Gi, t. [huat þeirra lytr — Fd. [huat þeirra luti er — Be. [huat lytr — Be. 25) or — Fd. 26) i — mgl. de fl. 27) [rr — de fl. 28) til loma — tilf. fl. 29) [er eigi uilia sialxir a þing loma — Bg. 30) [sðan — Fd. 31) [huat þeir haxe oðlum sinum skipt — Fd. [huat huar þeira laut i oð. st. sinu — Ba, g, k. 32) [ottan landz — Fd. Bd. 33) [mgl. — Ed. 34) [mgl. — fl. 35) aptr — mgl. fl. 36) ombodsmann — Ee. 37) [mgl. — Fd. En ex hann temr &c — mgl. Fb. Bb, l. 38) i hysum — Ed. 39) erxingi — Fd, Bk. 40) með vatta .iiij. — tilf. de fl. 41) tuaggia — tilf. Ba, k.

í hann steyndi honum til iardar sfiptis. [Sa skal¹ rada er storrsum² uil sfipta.³ oram⁴ heilum í sundr [eða halzum⁵ nema þeim þíði annat sannare. Nu stolu ualstunnir⁶ menn sfipta oc lufa⁷ a þingi. síðan merki huer⁸ sinn lut sialyr. en ualstunnir menn tæste⁹ [lut þríoz omartadom¹⁰ oc lyfa¹¹ þar¹² huat huer¹³ laut.¹⁴ at sfipti skal halldagt um aldr oc um æxui síðan. Engi skal adrum alburðar¹⁵ gnia innan þriggia uetra. sa skal aylata er meira heyr¹⁶ en al¹⁷ segir til. oc leggja íl hins er minna heyr¹⁸ oc hazi þo huer þann lut sem¹⁹ laut.

Quersu maðr skal odal adrum biðða.

iiij. Ex maðr uil [odals iorð sina²⁰ selia. þa skal²¹ með²² þessom hætte odal 4 biðða ex þol uerða. at þara til þings þar [innan þyllis²³ sem iorð liggir þa er systu maðr er a þingi. oc tala sua haat at aller hoyri þeir sem þar eru²⁴ oc neyna eignena a næyn með þessom ordom. Eign þessor er odal mitt er. oc el uerðr nu at selia. þa byð el allum minum þrendum þeim sem til lausnar²⁵ [eru tomner.²⁶ [oc gerir²⁷ el til steyno²⁸ allum odals monnum²⁹ þeim þyrst er nanaster eru. oc eiga þo aller odals menn bodb³⁰ a³¹ at loysa með slium uerðaurum sem .vj.³² slynfamer menn mæta.³³ oc el gerir til laga steyno til uerðz³⁴ lyttingar³⁵ at þulnade oc þula³⁶ þings³⁷ laugum reitum. [oc sua skal laga steyna uera³⁸ at þeir haxe loyst iorð þa innan .vj.³⁹ manaða naudsynia laust. þessa bodb uatta⁴⁰ skal hann⁴¹ eigi⁴² abyrgiazt lengr en .x.⁴³ uetr.⁴⁴ En þessar eru naudsyniar. ex maðr er þelaus oc lysir hann

Jvfr. Cap. 4. G. 276. 277. 287. F. XII. 4.

¹) sfipti — tilf. de fl. ²) storrsum — fl. ³) [mgl. — Gk. þa skal steyna &c. — mgl. Fd, der ombytter de to næstfgg. Sætninger, saaledes at Stykket "nu stolo valentunnir . . . aldr of æxe" kommer her umiddelbar efter til toma. sfipta el. sfipti — tilf. de fl. ⁴) beam — Gd, e, f. bæiom — Gi. biom — Gk. Ba, k. bœium — Gt. bœm — Bc, d. bœom — de Övrige. ⁵) [mgl. — Ed, f. ⁶) valentunnighir — fl. valtunnir — fl. slynfamer — fl. overskr. m. Mrg., H. i Gf vuillige. ⁷) lyfa — Ba. ⁸) hann — de fl. ⁹) tæste i — de fl. sfipti of tæste i — Ee. ¹⁰) [l. þr. mertium — Gd. Eb, d, f. Ba, g, k. D. [l. þr. umertium — Ge, f, g, k. Fb. Ea, e. Bb, d, e, l. [lutum i staut — Gk. [lut þríozins martadum — Gi. [l. þr. umartadan — Gl. [l. þr. martum — Gp. [lutum i staut, oc sua lut þríoz omartadum — Gt. [lut þríozuor mærdtum — Gs. [l. þr. mertium — Ff. Ec. Bc. [l. þr. i staut omertium — Bh. ¹¹) lyfa — de fl. ¹²) þegar — tilf. de fl. ¹³) þeirra — tilf. de fl. ¹⁴) lytr — de fl. ¹⁵) eða laumburðar — Gd, s. aburðar — Gk. Ba, k. aburð — Gm. aburðar — Gr. laumburðar — Fa, c, d. aburði — Ed. alburð — Ee. alna burð — Bh. ¹⁶) segir — Fe. ¹⁷) at eða taumr — Gd, f. snere — Gl. mal — Gm. alburðr — Gt. ol — Fb, e. Bb. l. taumr — Fd. allen — Ff. alen — Ba, c, g, h, k. all — Bd. oll — Be. ¹⁸) ætli reitri tilfatu — tilf. Ee. ¹⁹) at anduerðu — tilf. Gd, m. Bc. ²⁰) [odoll — Be. ²¹) hann — tilf. de fl. ²²) Her ophörer Lacune i Bf. ²³) [mgl. — Bh. ²⁴) ex þeir vilia — tilf. Gs. Fa, c. Bd. ²⁵) eignar — Ee. ²⁶) [standa — Fd. ²⁷) Her begynder en Lacune i Gm; oph. i Cap. 8. ²⁸) til lausnar — tilf. de fl. ²⁹) nautum — fl. ³⁰) bodbiorð — Ge, g. odal — Fe. at biðða — Gi. ³¹) a — mgl. Ge, g, i, n. Fa, c, e. ³²) .iiij. — Gr. mgl. — fl. ³³) [mgl. — Ba, g, k. ³⁴) aura — de fl. ³⁵) upplýttingar — Bb, h, l. ³⁶) frosto — Fa, b, c, d, e. D. Æiðsiva — Ea, b, c, d, e, f. Ff. Þorgar — Ba, b, c, g, h, k. mgl. — Ba, g, k. ³⁷) þulapings — mgl. Bd, f. ³⁸) [Er su laga steyna her til — Fd. ³⁹) þriggia — Gi, l, r. ⁴⁰) vatto — Ba, b, f, h, k, l. ⁴¹) haza oc — tilf. Fb. ⁴²) Her begynder en Lacune i Bh; oph. i Cap. 8. ⁴³) .j. — Gk. ein — Gs. ⁴⁴) Her begynder en Lacune i Be; oph. i Cap. 8.

pui a huerium .x.¹ uætrum innan² .xj.³ uætra at hann er synn at brigðar manni oc hans oðal er. En ex hann kann ze at za. þa gange hann til oðals. sins⁴ þo at þa haxe lönst er honum var nester at oðale.⁵ Su er onnur naudsyn. ex madr er vttan landz oc sua ex konungr gerir mann ærenda sinna eða er madr siutr eða sar. oc sua ex madr uiffi eigi at su iorð uar boden. Nu ex nokor hezir lönst vndan þessom monnum⁶ [sin oðaul⁷ þau er þeir eiga logliga [at haxe oc at lönja.⁸ þa skolu þeir lönja⁹ aptr innan þeirra¹⁰ .xij. manaða er þeir toma heim [i þat xylki er su iorð liggir i¹¹ oc [þeir uerða uarer uid¹² at¹³ iorð uar boden.

Quersu madr skal oðalsiorð sine lönja.

- 5 v. [Nu ex hinn¹⁴ hezir ze til xengit er oðals madr gerði stexno til¹⁵ at lönja oc oðals madr uil þa eigi selia honum sua sem hann gerði honum stexno til. þa skal hann lönja iorð sine vndan honum með kauproxum.¹⁶ onri¹⁷ .x. aura kaup huert.¹⁸ En ex hann¹⁹ tortryggir [er selia uil²⁰ huer aura þa eigi er hann [uil xirir iorð greiða.²¹ þa sueri hann²² [er kaup uil²³ eins eidi at [þat hezir hann i sinni at lan²⁴ at kaup [er til oðals²⁵ [en eigi²⁶ með arxfruitum²⁷ [vndir aðra menn.²⁸ pui at engi skal annars [oðals iorð²⁹ at xiandbodem³⁰ haxe. oc kaupi slitt sem þa hezir hann uerð til. En hann skal sua dyrt³¹ kaup sem .vi. stynsamir menn mæta [þæde iorð oc³² hus oc oll³³ lunnendi. þo at hinn haxe dyra lönpt [er eigi³⁴ uar oðals madr til.³⁵ Nu uerðr þessum xalt oðal er lönpti. þa skal hann en biöda hinum sem hann lönpti æz. [ex hans oðal uar.³⁶ oc hans xrendum³⁷ ex þeirra oðal uar.

Sua skal konungr oðal biöda sem aðrir menn.

- 6 vj. Sua skolum ver konungi uarum oðaul sin biöda er vndir off³⁸ [haxe borit³⁹ þau sem hann [hezir eigi gexit off⁴⁰ þegar off (uerða) xol. sem konungr skal

Jvfr. Cap. 5. 6. F. XII. 4.

¹) .v. oprind. men langt senere rettet til .x. — Gf. zimm — Gi. .v. — Ef. Bd, g, k. D. ²) iannan — Ba. ³) .xj. — Fb, c. ⁴) þeghar hann xer peninga — tilf. Fd. ⁵) er honum &c. — mgl. Ba, g, k. ⁶) at sua xarnu mæte — tilf. Fd. ⁷) [mgl. — Bb, l. ⁸) [tauna a — Gn. ⁹) lufa — Fe. ¹⁰) xyrstu — Gt. ¹¹) [mgl. — Gg. ¹²) [veit — Fd. [þeir værða uifr — Fe. ¹³) [u — tilf. de fl. ¹⁴) ein — Gh. ¹⁵) [Nu tómr [a madr til með aurum er iorð var logboden — Fd. ¹⁶) kauproxum — Gi. kauproxum — Ea. kauprox — Ee. Ba, g, k. ¹⁷) xirir — tilf. de fl. ¹⁸) En kauprox toma huergi till nema her — tilf. Fe. Ee. ¹⁹) oðalsmadr — Fd. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) [þeghr xiri iorð — Fd. ²²) [a — de fl. ²³) [mgl. — Fd. ²⁴) [hann ættar [er til handa — Fd. ²⁵) [en engum manne oðrum — Fd. ²⁶) [ne — Fd. ²⁷) xiandbodem — Ea. ²⁸) [vndir annan — de fl. [vndan at draga — Fd og fl. æða arxfruitum — tilf. Ea. ²⁹) [oðal — de fl. ³⁰) xiandbode — Gh. ³¹) iorð — tilf. de fl. ³²) [mgl. — Ba, f, g, k. ³³) onnur — tilf. fl. ³⁴) [aðr. er enge — Gi, r. ³⁵) [aðr — Fd. [er aðr lönpti — Ef. ³⁶) [mgl. — Fd. ³⁷) erxingiom of xrendom — Gd, n. xrandr — Gi. erxingia — Gk. arxum — Gl. Fa, c, d. xrenda — Gr. erxingium — Bd. ³⁸) hann — Gr. ³⁹) [her — de fl. ⁴⁰) [hezir gexit off — Ee.

off biöda [uar öbol¹ þegar vndir hann ber. oc sua skal hann allum sinum öðals nautum biöda sem þeir skolu honum biöda þau er þeirra² ödal eru i þeirra öðals nýtti. eptir þui sem logbol stýrir.

Sua skolu konor karlmonnum ödal biöda.

vij. Sva skolu konor karlmonnum iardir³ biöda. [þær er til öðla eru talðar.⁴ 7 sem karlmenn konum. En systir skal systur iorð biöda eþ þær uerða arfar öðla. Öðals iardir þær allar er konor erfa eptir born sin eða konum er gefit i tilgiox [eða menn geza i tiundar giox⁵ eða aþlaga gengr vndan monnum. þar skal allðri þyn(r)nsta⁶ a þalla meðan stírlit vitni eru til. þa ma þa öðalsmadr er bōði er næstir briggð hezia oc soþia til lausnar þegar hann uil. [eptir þui sem logbol uattar.⁷

Guersu madr skal öðali sinu briggða.

viiij. Þat er nu þui næst at andsuor⁸ ualda öðals briggðum. dome er huer 8 madr uerðr xirir [sinni iorðu⁹ at haza. En eþ madr uil ödal sitt briggða þa skal hann fara til [vm haustit¹⁰ þa er [garði er vm¹¹ lofit með uatta .ij. oc segi þeim xirir iorðu er hann uil briggða vndan iorð. [hvar sem hann hittir hann.¹² skal¹³ þat gort haza xirir nottēna hēlgu. hann skal stēzna honum til¹⁴ iardar þeirrar [er hann briggðr¹⁵ tynredagin næsta eptir þassa uittu [at lyða¹⁶ þar öðals uitnum xirir dome oc tala¹⁷ þar uid [stikum aurum¹⁸ sem iorð uirdigt¹⁹ eptir²⁰ stynsamra manna²¹ metorðe.²² En eþ hinn suarar þui. þar segir þu mer xirir iorðu þeirri er legit hezir vndir off langæðrom²³ bætr en .lx. uetra. hann ma þui aðru orðe suara. [at þat er mitt ödal²⁴ en eigi þitt. hann ma þui þridia orðe²⁵ suara.²⁶ þu segir mer xirir þeirri iorðu er yðr var bōðen²⁷ þrendom [með lagum²⁸ [bæðe öðals monnum²⁹ oc öðals nautum. tryggð oc stōrt³⁰ vndir [mil oc³¹ minn ætlegg. oc uær et þessa iorð lagum oc dome. Nu toma þeir bader til iardar vm uaret. þa skal soþi: ande dom setia³² [vi. manna stírlitra³³ aþ sinni³⁴ hendi. oc biðia³⁵ nerlanda [setia

Jvfr. Cap. 7. F. XII. 5. Cap. 8—10. G. 265—268. F. XII. 6—8.

¹⁾ [mgl. — de fl. ²⁾ hans — Gl. ³⁾ iorð — de fl. öbol — enkelte. ⁴⁾ [mgl. — fl. ⁵⁾ [mgl. — Gl. ⁶⁾ þynnd — de fl. ⁷⁾ stýrir — Gd. [með þeim hette sem her þyngr i hinum næsta capitulo — Fd. ⁸⁾ mala — tilf. Fa. ⁹⁾ [sinu — Ge, g. ¹⁰⁾ [a haust dægi — Ee. [mgl. — Gf. ¹¹⁾ [garði er upp — Ge, g. Fe. Eb, c (rettet fra vm), d, f. Ba, f, g, k. [garð vinnu er — Gi. ¹²⁾ [mgl. — Gd. með uatta tua — tilf. Fd. ¹³⁾ skal hann — de fl. ¹⁴⁾ auratōtu of — tilf. Gi. ¹⁵⁾ [er h. briggðar vndan — Bf. [mgl. — fl. ¹⁶⁾ [oc lyða — Gn. Fb. Eb. ¹⁷⁾ Her ophörer Lacunen i Bh. ¹⁸⁾ [öðro stito — Gi. ¹⁹⁾ tit — tilf. de fl. ²⁰⁾ .vi. — tilf. Gn. ²¹⁾ Her ophörer Lacunen i Gn. ²²⁾ domi of metorði — fl. vitorðe — Bf. ²³⁾ langæðgum — de fl. ²⁴⁾ [at þu ægir mer þar xirir þeirri iorðu er mit ödal er — Ff. ²⁵⁾ orðe — mgl. fl. ²⁶⁾ [mgl. — Gd, e, f, g, h, l, p, q, r. Fa, c, d. Ea, b, c, d, f. Ba, c, d, f, g, h, k. D. ²⁷⁾ logbōden — de fl. ²⁸⁾ [mgl. — de fl. ²⁹⁾ [mgl. — fl. ³⁰⁾ Her ophörer Lacunen i Be. ³¹⁾ [mgl. — de fl. ³²⁾ soþia — Gr. halgan — tilf. Bf. nemzna — tilf. Fd. of nazna — tilf. Ee. ³³⁾ [.iiij. menn stírlita — Gl. ³⁴⁾ iemzura — Ea. ³⁵⁾ biöda — de fl.

dom mote ser halþan oc¹ nemþna .vj.² menn. I þessom dome stolu eigi uera þrendr ne magar.³ [þermennigar ne nanare.⁴ oc eigi uitni bæra. eigi⁵ þiandmenn⁶ ne oxundar menn. [En eþ annar hvar sætr þann i dom⁷ þa skal [steyna þeim⁸ or dome [með .ij. uatta⁹ oc setia¹⁰ i¹¹ stífríkan mann i staden. Nu skal¹² sotiande þram leida vitni sín. þau þyrst at hann sagde honum þirir iorðu [þirir iol¹³ oc steyndi honum til iardar þyrðagin [nesta eptir¹⁴ þasta uifu til uitna oc aura tolu. þar nest skal hann þram leida oðals uitni sín oc [aroþa .ijj. þa¹⁵ er [xx. uetra¹⁶ uaro þa er þader þeirra andaðigt [oc þar oðalþornir i þui þylki.¹⁷ oc¹⁸ þat i eidi haza at [þeir stolu bæra¹⁹ orð²⁰ þaður síns²¹ oc enstis manz annars.²² en þa skal hann²³ haza aðra .ijj. er [uitni þeirra sanne oc²⁴ .xv.²⁵ uetra varo þa er þader þeirra andaðigt. Nu þulnast honum þessor uitni. þa skal hann bioda uerianða at leida þram sín uitni. oc eþ þeir uilia anduitnum a etiast. þa skal þuargi þueria lata. til logmanz skal þa steyna oc skal þa þueria lata sem logmanni þynigt at sannare²⁶ haxe. oc þar aura greiða ianþulla²⁷ [sem a dome.²⁸ eptir þui sem iorð uar metin. [En eþ logmanni þynigt²⁹ þa rettare haza er uarðe. þa liggi iorð sem þomin uar til þess er logliga uerðr vndan longst.³⁰ Nu þemr þa eigi til iardar³¹ er steynt uar. þa skal sotiande lata bæra steynu uitni sín. síðan oðals uitni sín. þa [stolu þondr³² doma honum³³ iorð en hinum aura stífa sem .vj.³⁴ stýnsamir³⁵ menn meta oc þyni³⁶ aura oc haxe at lane þar til er hinn heimtir³⁷ oc aþyrgigt sem sitt þe. Nu eþ honum þelgt þessor þrigð þirir einnar þueriar naubþyniar þafir eða uanþunnendar [er³⁸ stýnsamir menn meta.³⁹ þa þrigði þeirri(i) iorðu þo þua sem nu er mælt [þo at síðar se.⁴⁰

Guersu uerianða skal leida þram vitni sín.

- 9 . ij. Nu eþ hann⁴¹ þuarar þui [at þessi iorð⁴² þezir legít vndir uarom⁴³ at legg þrenda þeirra er oðalum eigi at þylgia .ij.⁴⁴ uetra eða bætr. oc uær et þessa

¹⁾ [mgl. — *Fd.* ²⁾ aðra .ijj. — *Gl.* aðra .vj. — *de þ.* ³⁾ namagar — enkelte. ⁴⁾ [mgl. — *þ.* ⁵⁾ oc eigi — *fl.* mgl. — *fl.* ⁶⁾ þrendmenn — *Es.* ne magar &c. — mgl. *Fe.* ⁷⁾ [En eþ ann. þv. [er þann i dome — *Gk.* n, q, t. *Fa.* b, c, d. *Ea.* e. [En eþ ann. þv. [er þan i dome — *Fe.* [Eþ einhvar þessi þomar i dom — *Ba.* g, k. ⁸⁾ [neþna þann eller hann — *de fl.* ⁹⁾ [með tveggja manna vitni — *de þ.* ¹⁰⁾ stoll neþna — *Be.* ¹¹⁾ i — mgl. *de þ.* ¹²⁾ uil — *Ge.* ¹³⁾ [þ. notfena þelgu — *Gd.* n, p, r. *Bb.* ¹⁴⁾ [þidmi — *Fa.* [lotenne — *Fe.* ¹⁵⁾ [aura. of þa .ijj. — *Gd.* [þa .ijj. — *Gp.* [aroþa menn þa — *Gr.* [aðra .ijj. þa — *Fb.* [argua .ijj. þa — *Ff.* *Ec.* e. *D.* *Be.* [argua .ij. þa — *Ea.* [iii. þa — *Ed.* [aura .ijj. þa — *Ef.* [ijj. men þa — *Bb.* l. [ararþa þria þa — *Bg.* ¹⁶⁾ [tuitugir — *de fl.* ¹⁷⁾ [mgl. — *Gr.* *Fd.* e. ¹⁸⁾ stulu þeir — tilf. *Be.* ¹⁹⁾ [þeir bæra — *Gf.* ²⁰⁾ eptir soþn — *Gf.* soþn — *þ.* ²¹⁾ eða þaður þaður síns — tilf. i *Mrg.* *Ge.* ²²⁾ oc soþu — tilf. *Ff.* ²³⁾ sotiande — *Fd.* e. ²⁴⁾ [mgl. — *Be.* ²⁵⁾ .xj. — *Gm.* ²⁶⁾ rettare — *þ.* ²⁷⁾ at ianþullu — *de þ.* ²⁸⁾ [mgl. — *Bk.* ²⁹⁾ [þynigt of — *Ba.* g, k. ³⁰⁾ seti — *de fl.* ³¹⁾ stiptigt — tilf. *Fb.* ³²⁾ [stulu þondr — *de þ.* [skal þomarenn — *Gd.* ³³⁾ sotianda — *Fd.* e. ³⁴⁾ .vj. — mgl. *þ.* ³⁵⁾ valintunnigir eller valintunnir — *þ.* ³⁶⁾ meta — *Gl.* ³⁷⁾ er a — tilf. *Gf.* ³⁸⁾ .vj. — tilf. *de þ.* ³⁹⁾ [mgl. — *Ba.* g, h, k. ⁴⁰⁾ [mgl. — *Bg.* k. Her tilf., uden aogen Afsl., det korte Capitel "Stífa jorð skal þuerr" &c. (som ellers først er det tredje herfra, eller Cap. 11) i *Gk.* *Fd.* e. I *Fd.* e mgl. de to mellemliggende Capitler 9 og 10. ⁴¹⁾ þin — *Ed.* ⁴²⁾ [þar [egir þu mer þirir þeirri iorðu er — *Gr.* ⁴³⁾ varn — *þ.* ⁴⁴⁾ .xl. — *Ff.*

iord logum oc dome. oc geri el þer stefno til at lyða hærðar¹ uitnum minum tyrsdagin nesti eptir þessa uilu til þeirrar samu iardar er þu sagðer mer xirir. þa skal uerianðe lata bera hærðar² vitni sin xirir [dome monnum.³ oc stolu þeir menn þetta uitni bera er þat megu muna at þessi iord kom undir þeirra ætlegg. En ex þeir eru eigi til. þa beri þeir er [xx. uetra⁴ varu þa er xader þeirra andabizt oc beri sogn xadur sine [oc einstis manz annars.⁵ En ex honum xullnaxt þessor uitni þa uerðr honum su iord at odli þo at hins odal vere adr. En ex uerianða [xullnaxt eigi⁶ þessor uitni þa niote forliande odals uitna sinna sua sem logbol ualtar.

Nu ex hann suarar þui.

x. Nu ex hann⁷ suarar þuisa. at hon⁸ uar yðr logboden xrendom.⁹ trygd oc 10
stengt undir mið oc minn ætlegg oc uær el þessa iord laugum oc dome. oc geri el þer stefno til iardar þeirrar er þu sagðer mer xirir tyrsdagin nesti eptir þessa uilu [at lyða¹⁰ þar odals¹¹ uitnum minum oc stengingar. skal þa uerianðe leida xram uitni sin xirir dome þau er þat beri. at þar varo [uit ner¹² er þessi iord uar logboden¹³ oc stengt¹⁴ undir þenna mann oc hans ætlegg. Nu ex honum xullnaxt þessor uitni. þa uerðr honum su iord at odli. nema hinn leidi xram nauðzyniar uitni sinn at [hann uar xelaus þa er iord var bodin.¹⁵ oc þat með at hann lyfti a huerium .x.¹⁶ uetr-
um¹⁷ at hann var synn at brigðar manni. oc late þar¹⁸ xylgia [odals vitni sin.¹⁹

Quersu iord skal ex hondum lata.

xi. Slita iord skal huer [aptr greiða²⁰ sem hann tok. en ex bætri er. þa stodar 11
honum þat. en ex uerri er. þa bote hann sem .vj. stynsamir²¹ menn mæta.

Þ huerium aurum xirir iord skal greiða.

xii. Nu uil madr iord²² sina selia [at xorsalu mala rettum²³ til aptrlausn: 12
ar.²⁴ Sa er xorsalu male rettr at madr skal slitan oyri tala sem hann greiðir.²⁵ Nu uil hann iord sina løyfa. þa skal hann [hæxa bodit²⁶ honum [xe sitt²⁷ xirir [nottena helgu²⁸ oc eptir Mithals messo. oc geri bæðe²⁹ i senn³⁰ at stefni honum til iardar

Jvfr. Cap. 12. F. XII. 3.

¹) ærðar — Gg, h, s. ²) ærðar — Ge, g. ³) [dome — fl. ⁴) [tuitugir — de fl. ⁵) [mgl. — Ba, g, k. ⁶) [xallað — Ba, g, k. ⁷) uerianðe — Gd. ⁸) þessor iord — de fl. ⁹) bæði odals monnum of odals nautum — tilf. Ee. ¹⁰) [at lyða — fl. ¹¹) bode — de fl. ¹²) [uer ner — Gf, g, h. Bl. [uitni ner — Gl. ¹³) bodlogð — fl. ¹⁴) trygd of stengt — fl. ¹⁵) [honum var bode — Fb. ¹⁶) ximm — Gd. mgl. — Bh. ¹⁷) innan .lg. vetra — tilf. Gk. ¹⁸) þat — Ba. ¹⁹) [ob. vitnum sinum — Ba. ²⁰) [elia — de fl. [lausa lata — Ff. ²¹) valinfunnir eller valinfunnigir — fl. ²²) odals iord — Gr. ²³) [at xorsala — de fl. Her begynder en Lacune i Gd, ophører i Indholdslisten til næste Bolk. ²⁴) utlausnar — fl. ²⁵) reiða . . . tætr (i omv. Orden) — Ee. ²⁶) [hæxa lotet — Ba, g, k. ²⁷) [iord sina — Gg. ²⁸) [iok — Gm. ²⁹) all — de fl. ³⁰) i senn — mgl. Ba, g, k.

tyrðadagin næsta eftir páska uifu oc til aura uíðrætu. nema hinn uili þegar uíð aur-
um tala slium sem uattar uifu at hann greiddi honum.¹ En ex hann dylr þess. þa
hallde hann fram sofn² sinni oc niote uatta sinna [hversu hann sagde honum xirir
iordú oc³ [hversu hann steyndi honum til⁴ aura tolu.⁵ oc ex þat berst⁶ at xullu.⁷ þa
skal hann⁸ niota uatta sinna þeirra hversu [milla aura⁹ hann a i þessare iordú.¹⁰
þa skal hann bióða¹¹ honum aura sliu sem uattar haxa honum uítni um borit. hann
skal honum greiða [i sliu x¹² sem hann [hexir til.¹³ i gulli eða brendo silxri eða
[gangs silxri.¹⁴ tñr oc tñrn. smør¹⁵ oc uaru. iammilit¹⁶ sem hann matte laupa með
þui [gulli oc brendo silxri¹⁷ er hann tñngpti þa iord með. oc .vi. stynsamir menn
mæta at þetta x¹⁸ se eigi uerra en þat er [xirir iordina uar greit.¹⁹ En ex hann
missir uatta þeirra er hia uaro þa er hann xed²⁰ x²¹ xirir iord. oc sli þa a hversu
milit [eða huilitt²² þat x²³ uar.²⁴ oc hexir sa eigi uítni til er xirir greiddi. þa sanne
sa með eins eíði er gelldr. at [her er iammilit x²⁵ oc iamgot²⁶ [sem xñr²⁷ var greit.²⁸
nema hinn late fram tñma tueggia manna uítni²⁹ at x³⁰ var meira oc bætra.
Nu ex forlianda xulnast [uítmi oc sofn sin.³¹ þa ueiti hann uord iordú sinni en hinn
aurum. þui at þa hexir han iord sina tñngft³² aptr at slium oc logmale rettú. Nu
ex hinn [uít haxa³³ x³⁴ sitt [er iord hexir.³⁵ sofe sem uita x³⁶

Um iardar lñsing.

- 13 xiiij. Nu liggir iord .x.³⁷ uetr oc þar³⁸ er eigi lñsing a. þa liggir hon til
xullra aura þeim sem³⁹ a.⁴⁰ En lñsing er at engo nyt nema bæder⁴¹ iatte laupi
oc sali. En ex annar huar neittar.⁴² þa niote sa⁴³ uatta sinna⁴⁴ þeirra er hia varo
sliorðe þeirra oc laupi.⁴⁵ Nu a eíða⁴⁶ eða mæx xullida⁴⁷ boð a iordú. þa stolu

Jvfr. Cap. 13. G. 272. 290. F. XII. 4.

¹) xñrir iord — tilf. Ea, c. Bf. ²) sofn — Gg, i, l. ³) [mgl. — Ee. ⁴) [mgl. — Bk. ⁵) of
hversu milla aura han a i iordú þeirri — tilf. Gn. ⁶) bæstr — Ef. ⁷) Her begynder en Lacune i Gh,
ophører i næste Bolk Cap. 6. ⁸) hin — Ee. ⁹) [milla penninga — Gp. [milt x¹⁰ — fl. ¹¹) þa
skal &c. — mgl. Gn. ¹²) tufa — Ed. ¹³) [x¹⁴ — Gg. [i þui x¹⁵ — Gt. [sitt x¹⁶ — Fb. Bb, l. [sliu
aura — Fd, e. ¹⁷) [tof — fl. ¹⁸) [gangs penningum — Gn. Bf, h. [gangs peningi — Ff. [gangs silxri
— Ee. eða &c. — mgl. Ed, e. ¹⁹) [mør — mgl. Ed. ²⁰) x²¹ — tilf. Gn. ²²) [x²³ — Gh, s. [verði
— Fa, c, d. ²⁴) [xñrr var i greitt — Gi. ²⁵) greiddi — Gi, q. lauf — Fd, e. ²⁶) [mgl. — fl.
²⁷) [mgl. — Gt. ²⁸) er han xet xñrir iord — tilf. Gn. ²⁹) [þet x³⁰ se ei verra. of sua mytli. of sua get
— Bk. ³¹) xirir iord — fl. ³²) [mgl. — fl. ³³) er tætr — tilf. Gm. ³⁴) þet x³⁵ — Bk. ³⁶) [sofn
sin — de fl. [uítmi sin — Fd. [sofn sin — Ee. [sofnar uítmi sin — Ba, g, k. [þesse uítmi — Bk. ³⁷) [ott
— Be. wnnit — Bk. ³⁸) [uill eigi haxua — Ee. [xer eíði — Ba, g, k. ³⁹) [er iord hexir reitt — Gh.
Fd, e. [er verð hexir xirir greit — Gl. [er verð hexir greit — Gm, s. [er jorð tñngpti — Fb, c. Ee. Bb, l.
[mgl. — Ba, g, k. ⁴⁰) aptr þui sem adr er stitt — tilf. Ea. ⁴¹) .xx. — Fb. ⁴²) þar — mgl. fl.
⁴³) iord — tilf. fl. ⁴⁴) atte — de fl. ⁴⁵) bæðe — fl. ⁴⁶) iattar — Ed, f. Bc, h. eller twiter oppo
— tilf. ov. L. m. H. fra. 16de Aarh. i Ba. ⁴⁷) han — de fl. ⁴⁸) er laupi er tñngpt — tilf. Fo. er
tñngpti — tilf. Ee. ⁴⁹) Her begynder nyt Capitel uden Overskrift — Fb. ⁵⁰) tona — Gt. Fa, c.
⁵¹) mgl. — Gf.

þeir¹ þa² [umbodoð mann iannan³ at rette⁴ þeim er ueria skal. oc sofe sua sem⁵ [huer var⁶ undan adrum. oc sua [skal huer uar⁷ undan adrum brigða.⁸

Þær su maðr skal kono xirir iorðu segia.

giiij. Nu kemr su iorð undir konu⁹ er menn standa til lausnar undan henne. 14 þa skolu (þeir) segia henne xirir [iorðu um¹⁰ haustit¹¹ xirir nottena hælgu¹² [með uatta .ij.¹³ oc steyna henne til iardar þeirrar¹⁴ tyrðadagin nestu eptir pasta uitu at tala þar uid aurum [slitum sem .vj. stynsamir menn mæta.¹⁵ Nu kemr iorð [undir omaga¹⁶ su er menn [standa til lausnar¹⁷ [undan honum.¹⁸ þa skal sa¹⁹ undan [gearhallz manni²⁰ sofia²¹ sua sem adr er sagt.

Ex ueriande er eigi nær.

xv. Nu uil maðr steynu iorð sina brigða²² eða mala iorð. oc er sa vttan laga 15 uara.²³ [eða vttan landz²⁴ er [hond heyrir²⁵ at. þa skal hann²⁶ undan umbodoð manni²⁷ brigða²⁸ [ex hann er til.²⁹ En ex hann er eigi til. þa skal iorð brigða³⁰ undan erxingia sua sem undan [hinum stildi.³¹ Nu selr maðr [iorð or steyno.³² þa skal hann³³ brigða undan huarum sem hann uil. þeim er³⁴ selði. eða hinum er [hond heyrir³⁵ at. oc sua mala iorð³⁶ hit sama.

Um iardzolgit ze.

xviij. Ex maðr xinnr iardzolget ze. haze konungr³⁷ þridiung. [en sa annan³⁸ 16 þridiung³⁹ er nest⁴⁰ a⁴¹ til haugobals⁴² at telia. oc [sa þridiung er xinnr⁴³

Jvfr. Cap. 14. G. 274. Cap. 15. G. 283. 284. 286. Cap. 16. G. 148.

¹) þær — de fl. ²) [er — tilf. fl. ³) [umbodoð monnum iannat — Ef. ⁴) ættom — Fd, e. ⁵) Her begynder en Lacune i Bh, oph. i Cap. 17. ⁶) [xnr uar sagt — Gn. [huer var skal brigða — Bg. ⁷) [slutu ver — fl. ⁸) sofia æðr brigða — Ed. [sem þær æz off — tilf. Gl. at laghum — tilf. Be. oc sua &c. — mgl. Bf, g. ⁹) konu — mgl. Ef. ¹⁰) [mgl. — Fc. ¹¹) uarit — Ge. um haustit — mgl. Ba, g, k. ¹²) er garðe er um totet — tilf. Gf. ¹³) [mgl. — fl. ¹⁴) en (er) sa uil tynst haze — tilf. de fl. ¹⁵) [eðir stynsamra manna uirðingh. — Ba, g, k. ¹⁶) [i omaghez stipti — Ed. ¹⁷) [uitia tynsa — Ba, g, k. ¹⁸) [mgl. — de fl. ¹⁹) sa — mgl. de fl. ²⁰) [umbodoð manne — Be. ²¹) tynsa of sofia — Fa, c. ²²) tynsa — Fc. ²³) vara — mgl. Fd, e. ²⁴) [mgl. — Bf. ²⁵) [handhæze er — Ed. Bb, l. ²⁶) hann — mgl. fl. ²⁷) hano — tilf. fl. ²⁸) sofia — fl. ²⁹) [mgl. — Ba, g, k. ³⁰) sofia — Bf. ³¹) [honum stizom — Ba. ³²) [steynu iorð — Gi. [iorð at steyno rette — Fc. [steynu iorð sina — Ba, g, k. ³³) hann — mgl. Ed. ³⁴) han — tilf. fl. ³⁵) [þa er handhæze — de fl. [þa er hazande eða handhæze — Ge. [þa er hazandi — Ea. [hazandi er — Bd. ³⁶) iorð — mgl. Gi. Ba, k. ³⁷) hann — Gi. ³⁸) annan — mgl. de fl. ³⁹) [of annat sa — Bf. ⁴⁰) nestr — fl. ⁴¹) er — fl. ⁴²) hauga obals — Ge, g, i, m, q, r, s. Fb, f. Ea, c, e. Bb, f. haugo — Gf, h, l, p. Ba, k. haugo obals — Fa, c. Ef. obals haugo — Ed. a — tilf. Gn. ⁴³) [konungr þridiung — Gi.

[Ez hann heildir at lagum upp.¹ ella hazi halzt konungr² en halzt [odals madr.³ En ez engi er sa til er [til haugodals a⁴ at telia. þa eignizt sa er iord a þann þridiung.⁵ En ez sa madr hittir ze i⁶ iordu⁷ sinni [er eigi er haug⁸ odals madr at.⁹ hazi [hann halzt en konungr¹⁰ halzt.¹¹ Nu ez madr hittir ze i odals iordu sinni. þa haxe hann .ij. luti en konungr þridiung. Nu zinnr madr ze¹² i almeningi. þa haxe sa [þridiung er zinnr¹³ en konungr .ij. luti.¹⁴ Nu brytr madr haug eða greyr¹⁵ madr¹⁶ [iord manz¹⁷ [til zear¹⁸ at olonzi þess er iord a. zori aptr þeim er iord¹⁹ a þat sem hann zann oc leggi a landnam oc [iardar spell²⁰ [þeim er iord a.²¹ Nu mistruir sa er iord²² a. at hann hazi sua milit aptr zort [sem uar.²³ syni²⁴ með lyrittar eidi. En ez eidr zellr. þa zellr hann til slitrar settar²⁵ sem hann hazi stolit iammillu. en ze stiptizt eptir zyrta stilorde.

Ez ombods madr misger með iordu.²⁶

- 17 zviij. Ez madr er [innan²⁷ landz oc vttan laga uara²⁸ sa er iord a. þa hazi sa ombod²⁹ meðan³⁰ hann uil. er hann zel til. En ez hann uil az honum tafa [sem adr haxde.³¹ þa biode vm þeim sem hann uil at take³² ombod³³ az honum. en sa hazi .ij. manna uitni til at landzdrottin haud honum vm at tafa ombod az þeim a adr haxdi. oc zai þeim ombod sem hann uil síðan at iamyullu sem landzdrottinn sialz. En ez landzdrottin segir³⁴ at hann³⁵ hezir telit az eign hans oc ser nytt. huart³⁶ sem þat er vttan garðz eða innan. oc uita [gödir menn at þui stit.³⁷ en hann tak lazt lonypt haza³⁸ az þeim er þa atte³⁹ er hann lonypti.⁴⁰ þa haxe hann stilit

Jvfr. Cap. 17. nedenfor Ldsl. B. 26. F. XIV. 1—3. Jb. VI. 29.

¹⁾ [mgl. — Gi. elligr verðr hann þiozr at — tilf. Fc. ²⁾ Her begynder en Lacune i Be, ophører i næste Bolk Cap. 1. ³⁾ [odals menn — Gl. m. Fb. Ea. Bb, l. D. [haug odals madr — Gl. [haug odals madr — Fa, c. a at telia — tilf. Bf. ella hazi &c. — mgl. Fd, e. ⁴⁾ [til hauga odals a — Ge, g, i, m, s. Ea. Bb, l. [til haugz a odal — Gh. [til haugo a — Gl. Ba, k. [hauga odal a — Fb. [til haug odals a — Fa, c. Ed. [til haug odals eigi — Fd, e. [til hauga odals haxe — Ee. ⁵⁾ En ez engi &c. — mgl. Bf. Her indskyde de fl. den i Ga først længere nede forekommende Artikel: Nu ez madr hittir . . þridiung. ⁶⁾ odals — tilf. Gl. m. Ed. ⁷⁾ eigu — Ba. eign — Bc, g, k. ⁸⁾ hauga — Gm, s. Ea, c, e. haugo — Ed, f. mgl. — Ge, f, g, h, i. Fd, e, f. ⁹⁾ [oc eigi haugodals madr — Bd. [ot er ei odals madr — Bf. ¹⁰⁾ haugodals madr — Gl. ¹¹⁾ [konungr halzt en halzt sa er iord a — Gi. [han þridiung. en konungr .ij. luti — Bf. ¹²⁾ ze — mgl. Fa. ¹³⁾ er zinnr — mgl. fl. ¹⁴⁾ [halzt of halzt konungr — Bf. ¹⁵⁾ greyt — Bc. ¹⁶⁾ madr — mgl. Bc o. fl. ¹⁷⁾ [völl manz — Gl. ¹⁸⁾ [mgl. — fl. ¹⁹⁾ eign — fl. ²⁰⁾ [ze zivir i. [p. — Fd. [iardzall — Ed, f. [iardar zall — Ba, g. ²¹⁾ [mgl. — fl. ²²⁾ odal — de fl. iord of (eða) odal — Ee, f. ²³⁾ [sem hann zann — fl. ²⁴⁾ [anne — Bd. ²⁵⁾ [ettar — Ef. ²⁶⁾ Dette Cap. mgl. Gi. ²⁷⁾ vttan — maaskee Fb, hvor en Rettelse er foretagen med Ordet, uden at det dog lader sig afgjøre, om vttan er rettet til innan eller omvendt. ²⁸⁾ [utan laga varra eða vttan landz — Gg. ²⁹⁾ hans — tilf. Ea. ³⁰⁾ a. meðan — Ff. ³¹⁾ [mgl. — de fl. ³²⁾ tafa — de fl. ³³⁾ við umböðe — fl. ³⁴⁾ taffar — de fl. ³⁵⁾ ombodsmadr — de fl. ³⁶⁾ Her begynder en Lacune i Ec, ophører i næste Bolka Cap. 6. ³⁷⁾ [a þui gödye menn stit — Ed. ³⁸⁾ er handhaxe er at — tilf. Fd. ³⁹⁾ var eigandi — de fl. foz eigha — Bf. ⁴⁰⁾ tvaz (tuz) taua — de fl.

itni til¹ [at þat se satt er hann segir.² En ex honum brefta þau uitni. þa meti .viij. tilrifir menn huers landzdrottenn³ hefir mist oc sofe hann⁴ með vtbeizlum oc leggi ombods maðr⁵ landnam a oxan. þar skal eigi zyrnsta [a zalla.⁶ sofi þann er ær⁷ ro eða hans arza. en til eignar þann er þa er handhæzi at iordunni.⁸ En ex þa tr a iordu er ær⁹ dro. þa er sem hann siti a otefinni iordu. En ex annar byr a. a se þa syln¹⁰ sata zirir vttan [landzsthyld. gialde landzdrotne landzsthyld.¹¹ En indzdrotten a toft¹² at¹³ tafa ær honum vmbod þegar hann uil. en male hallbizt illt at einu¹⁴ sem hann atte¹⁵ at byggia.¹⁶ þat eru¹⁷ priar ardir.¹⁸ Vmbods maðr æl eigi byggia annan mala¹⁹ zyr en annar [er vti.²⁰ En ex landzdrottenn eða mboðs maðr andazt. þa [hallbizt einn ardar male²¹ sidan. oc sua ex maðr²² zer ær inde brott. þa [hallbi vmbodi²³ .iij. uetr [nema hinn²⁴ andizt zyr. þa er vmbod alztelit ær honum.²⁵ En ex [vmbods maðr²⁶ fortryggir zrazall landzdrottens. a hæzi arzi hans eins uitni til. [þæn tima er þeir spyria til sanz.²⁷ [þess er sueria²⁸ .il²⁹ at [hann hyggi þat satt uera.³⁰ en þa tafi [arzi uid.³¹ Vmbods maðr ma³² di lozxa³³ oc eði sealzr i yrta³⁴ i hollt ne i haga. [nema halzu³⁵ meira³⁶ en eiglendingr ma lozxa. [En hann³⁷ ma eði lozxa³⁸ leiglendingr³⁹ nema [lozxi⁴⁰ landz drottens se til.⁴¹ En landzdrotten ma lozxa⁴² stilt sem hann uil⁴³ oc þo sua at [eigi stæde leiglending⁴⁴ allt þat er vndir⁴⁵ laup þeirra [uar stilt.⁴⁶

¹) til þes — *de fl.* ²) [at han fongti at þeim er þa uar eigande at — *Bg.* ³) han — *de fl.*
⁴) landzdrottinn — *de fl.* ⁵) [hinn — *Fd.* [honom — *Fe.* [mgl. — *Fc.* *f. Ee.* ⁶) [zirir ganga — *de fl.*
⁷) ær — *Ef.* ⁸) orðenn — *Fd.* *e.* mgl. — *de fl.* ⁹) iardu — tilf. *Fe.* ¹⁰) [yn — *fl.* ¹¹) [landz
sthyld. gialdi hana landzdrottne — *Ge.* *g.* *p.* *Eb.* *Bc.* [landsthyld. hana skal han lufa landzdrottne — *Gn.* [landz
sthyld at gialda landzdrottne — *Gl.* *m.* [landst. luti landzdrottne — *Gq.* *Bf.* [landst. at lufa landzdrottne — *Gr.*
[landst. landzdrottne — *Gi.* *Fa.* *c.* [landst. gialde landzdrottne (sinum) — *Fb.* *d.* *e.* *Bd.* *l.* [landsthyld — *Ed.* *f.*
Be. *g.* *k.* [landst. st. han gialda landzdrottne sinum — *Ee.* [landzsthyld gialld landzdrottne — *Bb.* ¹²) völd
— *fl.* ¹³) *Her ophörer Lacunen i Bh.* ¹⁴) [eigi at sidr — *Fd.* *e.* ¹⁵) a — *de fl.* ¹⁶) hæza — *Gh.*
abrygging — *Gr.* ¹⁷) þrir (.gij. tilf. over L. dog, som det lader, m. s. H.) manæder eða — tilf. *Fa.* ¹⁸) aar
— *Gg.* ardar mallar — *Gl.* uettir — *Gm.* *Bd.* ardnær — *Ba.* ardar — *Bh.* ¹⁹) ardamala — *Ee.* ²⁰) [er
þæra — *de fl.* ²¹) [halde hin ardar mala sinum — *Gf.* [hæzue hinn einn ardar mala — *Ea.* [hallde hinn
ardar male — *Eb.* [halde hin ein ardar mala — *Ed.* [halde einn arda — *Ee.* [halde hin iardr male sin
— *Ef.* [halde hin arðna mala — *Ba.* [halde leiglendinger sine ardu — *Bf.* [hæue landbui sine ardu — *Bh.*
[halde hin iardar male — *Bk.* ²²) landdrotne — *Bh.* ²³) [haldezt vmbod — *de fl.* ²⁴) landzdrottenn
— *Gi.* ²⁵) [mgl. — *Bf.* ²⁶) [maðr — *Gp.* ²⁷) [mgl. — *fl.* ²⁸) spyria — *Fb.* ²⁹) [mgl. —
Bg. *k.* ³⁰) [þet se sat — *Bh.* ³¹) [han vidr arze — *Ee.* [uidr arze — *Ba.* *g.* *k.* ³²) skal — *de fl.*
³³) lozxa — *Gm.* lozxa arza zearlutum ne eignum — *Ee.* ³⁴) vinna — *fl.* ³⁵) [mgl. — *Ed.*
³⁶) [mgl. — *Ee.* ³⁷) leiglendingr — *fl.* ³⁸) lozua — *Ed.* *e.* ³⁹) leiglendingr — mgl. *Ff.* *D.*
[mgl. — *de fl.* ⁴⁰) loz — *Gp.* ia — *Fd.* *e.* ⁴¹) [landzdrottenn uiti lozpt hæza — *Ba.* [landzdr. viti
— *Bf.* En hann ma &c. — mgl. *Bg.* *k.* ⁴²) loza — *fl.* ⁴³) En landzdr. &c. — mgl. *Fe.* ⁴⁴) [þeim
v leigði verði engi stædi — *Gr.* *t.* ⁴⁵) i — *de fl.* ⁴⁶) [þom — *de fl.*

VII. Landzleigu boltr.¹

- i. Hversu maðr skal leiga iorð af landzdrotni.
- ij. Um hufa skilbaga við leigu líða.
- iiij. Hversu leiglendingr skal hufum upp halda.
- iiij. Eð leiglendingi er flitt þornt hús up (af gera).
- v. Eð maðr byggir eina iorð .ij. monnum.
- vj. Engi skal súa iorð oflagiga byggja.
- vij. Eð ombóðs menn taka mútur til iarðer at byggja oc sálða kol gera.
- viiij. Um hufa skipti i þarðogum.
- ix. Hversu maðr skal myli a iorð reida.
- x. Hversu maðr skal við leigu bol skiliast.
- xi. Eð maðr sitr a otelinni iorðu.
- xij. Um skipti a forne oc hön.
- xiiij. Eð leiglendingr fer af iorðu.
- xiiij. Eð menn þurru þrælorn at laupa.
- xv. Um hufa skipti of iarðar.
- xvj. At maðr skal bua a óðals iorð sinni.
- xvij. Um spelliurli.
- xviiij. Um akra skipti oc engia.
- xix. Um loggæstu.
- xx. Hversu mikil landnam huer skal taka.
- xxi. Hversu konor skolu landnam taka.
- xxij. Eð vinnr i stöge at ofskiptu.
- xxiiij. Um skips uppsaat.
- xxiiij. Um loggæstu til zimtar stegno.
- xxv. Um sett manna eð rangt böma.
- xxvj. Eð ombóðs maðr heilir leigu xirir þeim er a.
- xxvij. Um ælðz abrygd eð laus uerðr.
- xxviiij. Um brennu.
- xxix. Um loggarða oc skipti manna.
- xxx. Um grindar gerð granna oc stegno.
- xxxi. Um garða manna.
- xxxij. Hversu ot skal lönfa zenab.
- xxxiiij. Eð fatotr maðr þarz bu sitt ot lönfa.
- xxxiiij. Eð maðr spillir garðum manna.
- xxxv. Eð ross manz spillir rosse.
- xxxvj. Eð menn etia hestum manna.
- xxxvij. Eð þearföling uerðr a bu manz.
- xxxviiij. Eð hundr bitr ze manz.
- xxxix. Eð maðr tynigt með lane.
- xl. Um setra ferð manna.
- xlij. Um setra merki manna.
- xlij. Hversu ze skal uarðueita.
- xliij. Um þiobgotur oc handran oc bruar gerð.²

¹) Dette er den stadige Sideoverskrift gjennem den hele Bolk — Ga.²) Her ophører Læmmen i G

- ij. Vm laga fleynor til uega bota.
- . Vm bruar gerð a þiobuegum.
- j. Vm þaugreid.
- ij. Vm þlutning manna iðir þiobar.
- ij. Vm lagar oc ueidiuel er menn gera.
- . Vm þillþyfti ef menn gera þaba.
- Ef menn tafast þirir með ofund.
- Vm þiftizatar vtroðrar manna.
- Vm þauka ueibar.
- . Vm þobburð af ruðþað.
- j. Vm þobburð þora i miðum.
- Vm aftr oc eng.
- . Þuersu þóndr þolu þing þotia.
- j. Vm þatofra manna þlutning.
- ij. Þuersu maðr þal ueiða þiornn oc ulf.
- . Vm þgra ueidi.
- Vm ælgia ueidi.
- Ef menn þil a vm almenninga.
- j. Þuersu maðr þal þoli þitt þaya.
- ij. Vm ueidiuelar til þgra.
- ij. Vm þualreðstra ef maðr þinnr þual.
- . Vm þala ueibar.

Her hegr upp landz leigu bolc.

i. Ef maðr uil [annars manz¹ iorð leiga² [vndir þu þitt.³ þa þal hann tafa 1
þoli væl oc uanliga⁴ með [ij. uatta þilritra⁵ oc er þui þætr er þleiri eru.⁶ En
maðr⁷ leigir iorð af landzdrotni. þa þal hann a þeirri iorðu þua⁸ þua lengi þem
aftr þans uitu at⁹ hann tof þer [arðar mala.¹⁰ Nu þo at maðr gezi iorð þina
þa þeli.¹¹ eða giallde [eða þtipti.¹² þo¹³ þal þa þaya [arðar mala¹⁴ þinn¹⁵ er tof.
ef landzdrotnen andast þa þal leiglendingr¹⁶ þaya [eina orð¹⁷ þiðan þo at [al-
argar þe tefnar.¹⁸ [En ef leiglendingr andast þa þaye arze¹⁹ eina²⁰ orð²¹ þiðan.
at almargar vøre tefnar.²² En²³ vmbodþ maðr ma eigi lengra²⁴ mala þyggia
[ij. uetra mala.²⁵ Abud iarðar þeimilaf tefiu.²⁶ en landþyðb²⁷ þeimilaf loð²⁸

Jvfr. Cap. 1—4. G. 72. 73. F. XIII. 1. Hk. 89. 90. Jb. VI. 1.

¹⁾ [mgl. — Bd. ²⁾ læggia — Fb. leigia — Fa, c, f. legia — Ef. ³⁾ [mgl. — Eb. ⁴⁾ vandlega
de fl. ⁵⁾ [veggia manna vitni þilritra — de fl. ⁶⁾ uitu — Gm. ⁷⁾ hann — de fl. ⁸⁾ þia — fl.
[mgl. — Bd. ¹⁰⁾ [iarðar mala — Gi, m. [arðumala — Ed, oftere. ¹¹⁾ [mgl. — fl. ¹²⁾ þypti
Ge. [mgl. — Ed. Bk. ¹³⁾ þa — de fl. ¹⁴⁾ [arðna mala — Ba, k. ¹⁵⁾ þina — Gg, r, t. D.
landzdrotnen — Gg. þa — Ed. ¹⁷⁾ [ein arðar mala — Gf. [einn vefr iorð — Gi. [eit ar — Gl, m.
a arðu — Ed, e. [eina ourð — Bc. ¹⁸⁾ [allmargir þe a tveðnir — Gi. [allmorg þe tætin — Gl, m.
arzar þans — fl. ²⁰⁾ eins — Ba, g. ²¹⁾ arðu — Ed, e. ²²⁾ [mgl. — Gc, i, l, p, q, r, t. Fa,
f. Bc, d, k. D. ²³⁾ þonongo — tilf. Gg, k. ²⁴⁾ Her ophörer Lacunen i Bc. ²⁵⁾ [ij. uefr — de fl.
Santledes næsten alle de Övr. I Ga tæta rimeligviis kun, Skrf. ²⁷⁾ landþeiga — de fl. ²⁸⁾ iorð
þg, k. loðh — Bc.

oc allan auerla¹ þann er i kaup þeirra tom. [Lyt² skal landstýld uera³ þeir⁴ [sumar mal.⁵ eða [flær oc flær⁶ þeim er iorð a. En ex landzdrotten uerdr buslitz maðr oc uil þara til iardar sinnar þeirrar sem hann heyrir ader adrum bngt. þa skal hann lonsa iorð sina æz hinum er adr [heyrir leigt⁷ [einni arðar leigu.⁸ oc segi honum til þeir [nottena hælgu⁹ at hann er buslitz maðr oc sanne þat með eidi sinum [ex leiglendingr mistruir hann.¹⁰

Um hafa skildaga við leigu liða.¹¹

- 2 ij. Nu skal huss gera¹² sem stilt er. ex eigi er gort þa a landzdrotten i lodinni sua milit sem husit mezt. oc [se sua sem iammilit se ulotit¹³ i landstýldinni. En ex huss eru værri gor en stilt eru. þa stolu .vj. stynsamir menn mæta husit. en leiglendingr borte sem metid verdr oc uarðe¹⁴ lod¹⁵ þar til er [lotit er.¹⁶

Gversu leiglendingr skal husum upp hallda.

- 3 iij. Nu skal leiglendingr¹⁷ husum upp hallda¹⁸ allum þeim er a iorðu eru þa er hann tom til. þedia ual¹⁹ oc hallda dropalaufum oc²⁰ halda upp torzuolum²¹ oc uindsskidum [oc trofraptum²² oc lixa²³ sua um at eigi tome slag²⁴ a uegg. oc ex sua er umbuit²⁵ þa ma leiglendingr eigi abyrgrast at huss þyrnizt. En ex hann²⁶ [þoyr²⁷ huss²⁸ niðr þeirir uanroftar salir geri annat nyt²⁹ i stadin. En ex maðr gerir huss a annars manz iorðu þat er etti uar stilt a hendr honum oc etti³⁰ uar þeim leigu þall i er iorð atte.³¹ tot hann³² timbr i annars manz morku oc oll til þong oc sætr³³ huss a auðar tuxtir³⁴ er engi stodo huss a³⁵ þa er hann tom til iardar. þat er tallat horgenda huss. þat skal bioda landzdrottni at kaupa með [uatta .ij.³⁶ þa er hann³⁷ þer æz iorðu. oc kaupi sem .vj. stynsamir menn mæta. En ex

¹) auerla — Ge. ²) lotit — Bb, l. loten — Bf, h. ³) oð — Gi. [hann skal landstýld (lytt hys — Fd. ⁴) at — fl. ⁵) [lot — Gf. Bd. [sumar — Gg. [sumar malom — Fa, d, e. [somat malom — Bk. [udraderet og ei igjen udfyldt — Bk. ⁶) [flær of flær — Gg. Ed, e. [flær oc (eðr) flær — Gm, n, l. ⁷) [heyrir (hæzbi) hann bngt — Gg. Ed, f. Ba, g, h. er adr &c. — mgl. Gm. æz hinum &c. — mgl. Bk. þa skal hann &c. — mgl. Gd. ⁸) [einni iardarteigu — Gi. Ee. D. [einum arðarmala — Gl, t. Fa, c. Ee. [einnar arðar leigu Fb, f. Bb, l. eða mæra viðr leiglending — tilf. Ee. ⁹) [leigu not — Fe. ¹⁰) [mgl. — Ba, g, k. ¹¹) Ingen Ovskr. eller Cap. Afdel. i Ge, f, g, h, i, l, m, n, p, q, r, s, t. Fa-f. Ea, b, d, e, f. Ba-h, k, l. ¹²) [hus skal gera — de fl. ¹³) [sua mytit (sem olofit er — Ff. ¹⁴) uirbi — Gl. ¹⁵) iorð — Gd, m. ¹⁶) [bngt er — Gd. [lytt er — fl. ¹⁷) hann — de fl. ¹⁸) at lagum — tilf. Ba. ¹⁹) of uanlega — tilf. Gn. ²⁰) hann skal of — tilf. de fl. ²¹) toruolum — Gd, h, n, p, q, r, Fe. torzuol — Gi. torzuallom — Gl. torzotum — Fb. ²²) [ot traptum — Ed. [ot treptom — Ef. [mgl. — Bk. ²³) bua — de fl. ²⁴) stott eða slag — Gs. a vægslag — Fe. ²⁵) oc lixa &c. — mgl. Fa, c. ²⁶) hallmr — Fe. maðr — Be. mgl. fl. ²⁷) þoyrir — Bk. ²⁸) [hus þellr — Gi. [huss þyrnizt of þellr — Ed. ²⁹) længott — Gi. Bk. ³⁰) etti — mgl. Gl. ³¹) a — de fl. er j. atte — mgl. Bf. ³²) hann — mgl. de fl. ³³) [etti — fl. ³⁴) þat ero auða tuxtir — tilf. med forskjellig, men gammel H. i Mrg. Ga. (En) þat heita allt auðar tuxtir — tilf. de fl. ³⁵) adr a — Ed. Bf. ³⁶) [veggia manna vitni — de fl. ³⁷) leiglendingr — de fl.

ann uil eigi kaup. seli huerium er hann uil eða haxe þlut brott at trossmesso um arit. en ef þa er eigi brott þa a landþdrottin husit.

Ef leiglendingi er þilt þortt hus upp at gera.

iiij. Nu ef þortt¹ hus [er þilt² upp at gera³ oc uerðr eigi upp gort. þa skal 4 at bota sem .v. stjnsamir menn mæta. En ef hinn uil eigi lufa⁴ þa skal landþdrottinn [þesta log þirir⁵ lod hans oc leggja þimtar⁶ stegno. oc stolu bøndr doma⁷ immilit landþdrottni or lod hans sem hus mezt.⁸

Ef maðr byggir eina iorð .ij. monnum.⁹

v. Nu [sæl maðr iorð a leigu¹⁰ oc uil eigi lata þann haxe er tof.¹¹ þa skal 5 a¹² logþesta iorð er leigði oc leggi þimtar stegno oc niote uatta sinna huerfu hann¹³ heyr iorð tefit. oc ef honum berazt¹⁴ [þau uitni¹⁵ at þullu. þa eigu bøndr¹⁶ at doma honum leigu¹⁷ iorð sina aptr¹⁸ eptir þui sem vitni baro. Nu leigir maðr iorð oc uil eigi haxe. þa skal landþdrottinn þara til er [manaðr halþr¹⁹ er²⁰ af sumri oc þa þa iorð [oc nyt²¹ ser²² sua sem hinn heyrði²³ eigi leigt. [oc byggir aðrum ef hann uil þat.²⁴ oc heimti þo leigu²⁵ af honum er leigði.²⁶ oc suare sua²⁷ leidangre sem landstýld.²⁸

Engi skal sine iorð slagliga byggja.

vj. Nu sæl maðr iorð sine²⁹ [eða byggir³⁰ .ij. monnum a leigu. þa skal þa 6 haxe er þyrri leigði.³¹ oc hueruitna þar sem maðr sæl .ij.³² monnum hit sama.³³ þa skal þa haxe er þyrri kaupir eða leigir. hædda skal³⁴ hann [stila dome³⁵ þirir [oc niote uatta sinna³⁶ at hann tof³⁷ þyrri.³⁸ aðra [iorð iamgoda³⁹ skal hann hinum þa ef [hann heyrir til.⁴⁰ En ef hann⁴¹ heyrir eigi til. þa skal landþdrottinn gialda

Jvfr. Cap. 5. G. 79. 76. Hk. 96. Jb. VI. 5. Cap. 6. G. 78. F. XIII. 17. Hk. 95. Jb. VI. 6.

¹) þortt — Fe. ²) [er þilt er — Fe. ³) leiglendingi — tilf. Bh. ⁴) bota — Fb, f. D. ⁵) [logþesta — Ee. ⁶) mgl. — Ba, g, k. ⁷) uirða — fl. ⁸) mezt oc vift verðr — Fb. var vart of metet — Fd, e. ⁹) Denne Overskr. synes saavel her, som foran i Indholdslisten, at være forvexlet med den til næstfølgende Capitel — Ga. ¹⁰) [byggir maðr iorð sine — Bh. ¹¹) leigði — Gr. ¹²) Her begyndes a Lacune i Bf; ophører i Cap. 8. ¹³) maðr — Gr. ¹⁴) berazt — Ef. ¹⁵) [mgl. — de fl. ¹⁶) þing: ann — Gl. ¹⁷) þirir — tilf. Ge. ¹⁸) aptr — mgl. Ge og fl. ¹⁹) [þalþmanaðr — Gr. halþr — mgl. Gg. ²⁰) er lidin — Ef. ²¹) nyt — Ef. ²²) [mgl. — Bh. ²³) þa iorð — tilf. Bh. ²⁴) [mgl. — Gr. ²⁵) landstýld — Gf. ²⁶) af þor — Gr, t. Fa, c. ²⁷) þa — Fe. Ba, b, k. ²⁸) leigu — Gi. landþdrottni — Ba, k. I Ba har dog en nyere H. fra 16de Aarh. efter "landþ" der ender a Linje, skrevet "stýld." ²⁹) eina — de fl. ³⁰) [mgl. — de fl. ³¹) tof — de fl. ³²) Her ophører a Lacune i Ee. ³³) huat [em þat er — tilf. Ff. ³⁴) ma — Gi. Ea. ³⁵) [stila doma — Bh. ³⁶) [mgl. — Gl. ³⁷) þyrri — Gg, s. ³⁸) eða leigði — tilf. Gg, k, s. ³⁹) [mgl. — de fl. ⁴⁰) [til er — de fl. ⁴¹) landdrottni — Ff.

þe honum iammikit sem hann stíldi taka¹ i landstýldina² oc se síðan satter.³ þetta stolu þeir røynt⁴ haza innan halys manadar síðan iord er .ij.⁵ bygd.

Ex umboðs menn taka mutur til iardr at byggia oc kállda kol gera.

7 vij. Nu ex umboðs maðr konungs byggir iardir⁶ konungs [i herade⁷ at ardar⁸ mala.⁹ þa skal¹⁰ eptir þeirri abud oc landstýld sem [leigu líði¹¹ hezr vitni til. þui at sua skal konungs iardir¹² byggia sem¹³ stíl i lagum. þo at umboðs manna stípti uerdi þa skal¹⁴ huer sinn leigu mala haza. En ex maðr telr mutu zirir konungs iardir at byggia eða annara manna. giallde aptr stíft sem hann tof [i mutuna¹⁵ oc giallde stíft tuen¹⁶ konungi. En zirir þær iardir¹⁷ er konungr a eigi.¹⁸ giallde halxt konungi en halxt iardeiganda oc se stíldr uid umboð¹⁹ oc heitti dreng²⁰ at verri. En þa er mutu gaþ giallde²¹ stíft sem hann gaþ til²² eptir þui sem adr er stíft oc se stíldr uid abud²³ iardar. Nu byggir maðr dyra en uande hezr a uerit. atti²⁴ þui [dyra oc²⁵ þrammar til²⁶ [leidangr oc landuarnar²⁷ sem leiga er [meiri a logd.²⁸ [se annat huart ault zirir badom eptir þui sem byggizt²⁹ eða minti zirir badom.³⁰ En ex umboðs maðr konungs lætr konungs eignir vndan ganga at uilia lonyi oc vanroftar oc þo at konungdomren þae³¹ aptr. giallde þo umboðs maðr iammikit [aþ sinu³² sem vndan get [aþ hans uanroft³³ eða stæde uard at.³⁴ [ex hann uiffi.³⁵ En ex maðr segir eigi iord³⁶ manz³⁷ lausa zirir [nottena helgu³⁸ þa skal hann haza þa iord ex landzdrotten uil haalda uid hendr³⁹ honum [þa .xij. manade⁴⁰ at leigu stítri sem adr⁴¹ uar. En eptir [helgu nott⁴² þa biode landzdrott en honum iord þa. Nu uil hann eigi haza [þa iord.⁴³ þa hazi landzdrotten iord sina stílþr oc⁴⁴ leigu aþ hinum er aþ þor [stíla sem adr uar stíft.⁴⁵ En ex maðr

Jvfr. Cap. 7. G. 72. 77. 80. F. XIII. 1—3. Jb. VI. 2. Hk. 100.

¹⁾ [er — de fl. ²⁾ [tigua — fl. ³⁾ Her ophörer Lacunen i Gk. ⁴⁾ þrott — Gp. ⁵⁾ monnum — tilf. fl. ⁶⁾ eignir — Ge. ⁷⁾ [mgl. — Gl, m. ⁸⁾ iardar — Gi. ⁹⁾ restum — tilf. fl. ¹⁰⁾ halðaf — tilf. de fl. ¹¹⁾ [teigendringr — fl. [leigu lybr — Fe. ¹²⁾ eignir — Ee. ¹³⁾ um aþrar iardir — tilf. de fl. ¹⁴⁾ þo — tilf. fl. ¹⁵⁾ [mgl. — Ba, g, k. ¹⁶⁾ tvint — Ge, g, h, i, m, n, q, r, s, t. Fe. Ef. Bd. .ij. — Ff. tuau — Ed, e. Ba, e, g, h, k. tuim — D. ¹⁷⁾ eignir — Ba, g, k. ¹⁸⁾ eði i — Fa, c, d. ¹⁹⁾ iardarennar — tilf. Gg, h, m, s. ²⁰⁾ maðr — Fe. ²¹⁾ annat — tilf. Bh. ²²⁾ j. mutuna — Gn. ²³⁾ umboð oc abud — Fb (dog saaledes, at der foran umboð ved et Mærke henvises til Ordet iord, der med s. H. staar tilskrevet i Margen). aþnygd — Ed. Bc, k. auero — Ef. aþnygh — Ba, g. ²⁴⁾ of — Fa, c. tate — Fe. gte — Ed. actir — Bb. þa se of — Bh. ²⁵⁾ [mgl. — de fl. ²⁶⁾ Her begynder det første Brudst. af Go. ²⁷⁾ [konungs vfboda — Ee. ²⁸⁾ [meiri a lob — Gn. [meiri at lob — Fb, dog synes at lob at være overströget. ²⁹⁾ tala renner til. — Fa. ³⁰⁾ [þui at sua skal konungs autaz sin stýlda of mintaz aþtir þui sem landzdrotten byggir — Ee. [mgl. — Bh. Nyt Cap. i Fa, c, d. ³¹⁾ þeim — tilf. Gg. ³²⁾ [mgl. — fl. ³³⁾ uangiæzlo — Bg. ³⁴⁾ [mgl. — Ba, h, k. ³⁵⁾ [mgl. — Bg. En ex umboðsmaðr &c. — mgl. Gm. Nu byggir maðr &c. — mgl. Gl; udfyldt med Mrg. H. ³⁶⁾ eign — Ge. ³⁷⁾ sina — Gi. ³⁸⁾ [leigu nott — Fe. ³⁹⁾ hond — fl. ⁴⁰⁾ [mgl. — Gi. ⁴¹⁾ neft — fl. ⁴²⁾ [leigu nott — Fe. ⁴³⁾ [mgl. — de fl. ⁴⁴⁾ heimli eller tati — tilf. fl. ⁴⁵⁾ [mgl. — Ba, g, k. Her tilf. Mrg. H. i Gf: Um talda tof zirir þarðaga þorþalla lauff þat sem þiæmet er eptir utan fuitþie þa eignast þa er jorð a og setur mort uid landzdrottin.

gerir tallda¹ tol a iorðu manz. þa er þat er hann zer æz iorðu zirir nottana hælgu
sua at engi maðr er eptir a.² þa a landzdrottin allt þat er eptir er a.³ oc gjaalde
honum⁴ a oxan mort silzrs. En ex þa maðr⁵ andazt er a iorðu bio oc tallar landz-
drottin ulofna landstýld. þa niote arzi hins dauða uitna sinna at lotet er⁶ oc sua
om alla⁷ abud iardar. En ex hann hezir eigi uitni til. þa hazi landzdrottinn.⁸
En ex huargi⁹ [hezir vitni til.¹⁰ þa suer¹¹ arze oc husprona hins dauða at eigi¹²
stendr landstýld eða abud¹³ sua¹⁴ eptir¹⁵ at þau viti stíl a. En ex þau¹⁶ sueria
hazi landzdrottinn sua buit oc sua ex [landbui¹⁷ er i uflægd.¹⁸

Um husa skipti i jarðogum.

viiij. Sa er jarðagr hinn fyrsti [i Gula þings¹⁹ lagum²⁰ er [rumheilagr²¹ 8
er nestr²² eptir [prettanda dag iola.²³ hann skal lata²⁴ torna²⁵ halz huff er adr
byr a iorðu til þess er hann tekr ser iorð.²⁶ oc manað zra þui er hann hezir ser iorð
tekt²⁷ [haza²⁸ halz huff.²⁹ [En at ofelinni iorðu a³⁰ hann³¹ halz³² huff³³ til
sumar mala. [en ziordung til krossmesso ex hann er buflitz maðr.³⁴ En þa skal
trezia husa skiptis er til zer iardar oc haza uid uatta .ij. oc stíflota³⁵ vndir þa at
hann treyr hann husa skiptis oc geri honum zint til. En ex hann uil eigi þa skipta.
þa nemzni hinn granna sina .ij. oc [skipti þeir³⁶ til lutzállz oc luti síðan. En ex
hann stendr zirir síðan. gjaalde þeim mort silzrs er til iardar zer oc hazi hann huff
sin [eigi at síðr.³⁷ oc ex hann uil þa eigi gjaalda³⁸ sofe sem uita³⁹ ze. En þegar
er skipt er husum þa skal sinum husum⁴⁰ huar rada. oc þo at eitt nauf bindi a lut
annars manz loyxis laust sekr .ij. aurum silzrs uid þann er til iardar zer.⁴¹

Jvfr. *Cup.* 8. G. 73. F. XIII. 1. Hk. 90. Jb. VI. 8.

¹) tollu — *Go.* tuotu — *Ff.* ²) a — mgl. *de fl.* ³) a — mgl. *de fl.* ⁴) [æiglandigr — *Ee.*
landdrottne — *Bk.* ⁵) landbui — *Gl. m.* ⁶) landstýld — tilf. *Gi.* [u stýld — tilf. *Ee.* ⁷) abra —
tilf. *Ff.* ⁸) vitni sin — tilf. *Gn.* landstýld — tilf. *Fe.* ⁹) huartuægja — *Fe.* ¹⁰) [hezir — *de fl.*
¹¹) suer — *Ed.* ¹²) eigi — mgl. *Ee.* ¹³) alin — *Gi.* ¹⁴) su — *Gl. Ee.* ¹⁵) aptr — *Ed. Ba.*
mgl. — *Ef. Bk.* uloten — tilf. *Ba.* ogor — tilf. *Bk.* ¹⁶) uita stíl a of — tilf. *Ee.* ¹⁷) landzdrottinn
— *Fb. Bd.* [an bui — *Fc.* [æiglandigr — *Ee.* ¹⁸) [land buit er — *Gi.* ¹⁹) n: tings — *Gs.* frosto-
þings — *Fa — e. Eb.* [æidivapings — *Ff. Ea — d, f.* Borgapings (rettet, som det s. samtid. fra frostapings)
— *Ba.* Borga (Borgar) þings — *Bb, c, k, l.* mgl. — *Gk, p. Be.* ²⁰) [mgl. — *Ee. Bg, h.* ²¹) yrtr
— *Gp.* ²²) [nefr er — *Gi.* ²³) [Mario messo i langazosto — *Gi, p, q, t. Fa.* rettet herfra m. nyere
H. til .gij. dag — *Gn.* Rettet ogsaa i *Gr.* men uden at det Oprindelige kan sees. [ællzdag iola — *Fc.*
iola — mgl. *Gf, h. Fb. Ea, b, c, f. Bb, d, e, l.* En i Gula þings toghum hinn næste eptir Mariu morso i
gofu — tilf. *Fd.* ²⁴) Hver ophörer Lacunen i *Bf.* ²⁵) torna — *Gh. Ff.* rettet derfra til torna — *Ea.*
ryma — *fl.* ²⁶) til þess &c. — mgl. *Ed.* ²⁷) til þess &c. — mgl. *Gk. Bk.* ²⁸) hazi — *fl.*
²⁹) [mgl. — *fl.* ³⁰) hazi — *de fl.* ³¹) hann — mgl. *fl.* ³²) halz — mgl. *Gf.* ³³) [mgl. — *Gc.*
³⁴) [mgl. — *Gh.* ³⁵) tñfi þui — *Gf, k, m, n, p, q, t. Fa, c, d, f. Ea, b, c, d, e. Ba, c, d, e, f, g, h.*
k. D. ³⁶) [stzni (þa) þeim — *Fb. Bb, l.* ³⁷) [sem adr — *Bd.* ³⁸) lufa — *Ed.* bota — *Bd.*
³⁹) varta — *Fe.* ⁴⁰) lut — *Ge. Ff.* ⁴¹) eða þat huff a at haza — tilf. *Fd.*

Guerfu myki skal a iord reida.

- 9 iz. [En a iordu skal leggja ziorbung i trod.¹ uetrar myki alla skal reida i trod² þar sem omlyiat er nema þa eina nött er hann zer brot um morgunin eptir. En ex trod er myliat þa skal pengat reida sem mest er þorx at oc hann megi þat með eidi sinum sanna ex landzdrotten uil.³ En ex hann uil eigi sueria þa giallde hann stada þann allan eptir þui sem .vj. stýnsamir menn meta þeim sem til iardar zer [er hann hezir at olagum⁴ vnnit.⁵ Kyrlag⁶ i minzta lagi skal haza a halxo⁷ pundz sade hueriu eða giallde landzdrottne halzan oyri silxrs xirir huert er missir. En ex madr sar uetrrug þar sem alr er oc zer hann a iordu. hazi a allz edi. En ex hann grexr⁸ uoll til innangardz haxe a [xremale sinn.⁹ En ex hann grexr¹⁰ utt angardz [oc gerdir um¹¹ hazi [halzan huar sa er sade oc hinn¹² er til zer iardar. En a iordu skal sa er leigir [edi ueita nema¹³ .iij. loss uidar oc .ij.¹⁴ staxs.¹⁵ En landzdrotten¹⁶ slift sem hann uil. sua þo at þeim er leigdi uerdi eigi stade at [eptir¹⁷ þui sem i kaup¹⁸ þeirra tom.¹⁹

Guerfu madr skal uib leigu bøl skiliast.

- 10 z. Nu ex madr zer a iordu þa stolu hurdir .iij. standa þo at engi vere²⁰ þa er hann tom þar. stoxu hurd oc burs²¹ hurd oc ældhuff hurd. [oc standa allar þær sem xyr stodo.²² Nu ex hann telr eina hueria þa hurd oc hezir²³ brott þa skal hann aptr xora oc leggja landnam a landzdrottne ex hann hezir lonyft xra.²⁴ En ex þar lonyr²⁵ nolot a prestilldi²⁶ eða oxdyri²⁷ eða gattar tre.²⁸ þo at ein xlis xylgi. þa er þat husbrof.²⁹ bote mort silxrs. [hazi tonungr halxa en sa halxa³⁰ er iord a. En ex hann brytr³¹ sæxstoda or husum³² eða [brikr þær³³ sem gronping [hezir nomit.³⁴ þa skal hann þat aptr xora³⁵ oc giallda mort silxrs [halxa tonungi

Jvfr. Cap. 9. 10. G. 74. 75. F. XIII. 1. 2. 4. Hk. 91. Jb. VI. 9.

¹) [Nu a madr leggja ziorbung i trod — Fb. ²) [Einn ziorbung uetrar myki skal reida i trode — Gl. [En a iordu skal reida ziorbung uetrar myki i trod — Gr. [En ziorbongr uettra myki skal liggja i trod — Fe. uetrar myki &c. — mgl. Gg, h, l, Fb. Bl. ³) mistruir hann — Ea, c. Bf, k. ⁴) uhogum — Gk. Fb. Ea, c. Bl. logum — Gi, m. Ff. Ee. ei at logum — Go. uthagum — Fe. Ed. ⁵) [mgl. — Ba, b, g, h, k. ⁶) nauta — tilf. Ba. ⁷) halxo — de fl. ⁸) hezuer grazuet — Ee. ⁹) [xrio sitt — Go. ¹⁰) uoll til — tilf. Gk, r. Ba, d, e, f, g. ¹¹) [mgl. — Ed, f. Ba, c, g, k. ¹²) [hann halxt. en halxt sa — Gg. ¹³) [æigi meira loxa en — Fe. [edi brott xora nema — Ee. ¹⁴) eitt — Gi, n (dog her rettet til .ij.) Fa, c. ¹⁵) stax loss — Gl. los staps — Gr. staps — Fb, e. ¹⁶) ma lonyxa — tilf. fl. ¹⁷) allu — fl. ¹⁸) kaupmala — fl. ¹⁹) [mgl. — Ea, c. Bf, k. ²⁰) stoxe — Gk. Be. ²¹) burbz — Gn. bus — Ee. ²²) [mgl. — Ed. en han tome þar — tilf. Go. er han tom — tilf. Ba. ²³) xortir — fl. ²⁴) Ez ham &c. — mgl. Gp. Ff. Bf. Bh. oxan lonyft — Ba. Her ender det første Brudst. af Go. ²⁵) xylgir — de fl. ²⁶) prestalda — Gf, g, n. praestiallda — Gl, r. prestollid — Fe. prestolle — Ed. prestalla — Ba. preptati — Bo. praestallde — Bd. ²⁷) uppdyri — Ge, f, g, l. Fa, b, c, f. Ee. Ba—l. dyra sibi — Gl, m. azyri — Gr. Fe. ²⁸) gattetre — Gi. gatutre — Gm. eða g. tre — mgl. fl. ²⁹) hus brotet — Ba, k. husa brod — Bf. ³⁰) [heim — Gm. ³¹) paxstotta eða — tilf. Ee. ³²) or stoxa eða husi — Gl. or husi — mgl. Ee. Ba. ³³) [brytar or husi þat — Ba. ³⁴) [næmr — Fe. ³⁵) bota — Gc, r.

halza þeim er iorð a.¹ En allt þat er [husbrot nemr² bote morf silzrs halza
angi en halza þeim er iorð³ a.⁴ oc geri hus iamgot sem adr.⁵ Nu skal hann
iorðu flytia⁶ [allt þat sem hann a með retto aþ at flytia.⁷ hory sitt oc torn at
nni landstýld⁸ eptir hina zyrstu zardaga oc oll onnur andbod⁹ þega(r) hann
¹⁰ han skal brot flytia laua pili¹¹ oc uidar toft hialma¹² oc hialmrobor¹³
þdili oc þuerdili¹⁴ oc allt þat er eigi hezir gronping nomit eða neglt¹⁵ er undir
eða bialka. þa skal hann brott flytia uertuid sinn allan með ser þegar hann uil.
ex maðr gerir ser huangard eða laula gard¹⁶ hazi brotto zirir krossmesso a uarit.
allt þat er eptir er at orztum¹⁷ zardogum eignizt¹⁸ sa er iorð a nema hinn hazi
t i zioru¹⁹ eða [a hæltn²⁰ ottan gardz þar sem huarle er at ala²¹ þedan izir
ne eng. oc hazi brott zslutt at þotolzr uafu. en ex lengr ligg þa a landzdrottenn.

Ex maðr sitr a stekinni iorðu huat (uardar.)

gi. Hveruitna þar sem maðr sitr a otefinni iorðu þa a landzdrottenn loð 11
..²² en hann loysi bu²³ sitt vndan²⁴ með landname uid landzdrottinn. Nu uil
n eigi aþ iorðu zara.²⁵ þa skal iardeigande stexna honum ping oc beiða bonðr
at zora hann aþ iorðu sinni. huer er selr oryri silzrs uid konung er eigi uil til-
a. Armadr²⁶ konungs er stýldr til at zara oc vera zirir bondom oc odlazt með
halza morf silzrs konungi til handa.

Um skipti a korne oc hory.

gij. En ex maðr a torn zallt i stada²⁷ [eða hory.²⁸ þa skal bioda landzdrotni [at 12
ipa²⁹ með uatta .ij. oc gera til halzr manadar stexno til luerdz lyktingar³⁰ sils³¹
stynsamir menn mæta [.ij. aþ huaro halzo.³² En ex hann [lytr þa eigi uerdi.³³
huerium er hann uil.³⁴ Nu ex .ij. menn [eða zleiri³⁵ eigu stada³⁶ saman [huart

Jvfr. Cap. 11. G. 77. Hk. 94. Jb. VI. 10. Cap. 12. F. XIII. 17. Jb. VI. 11.

¹) [sem adr segir — Gi. ²) [sua metz — Gi. ³) hus — fl. ⁴) En allt þat &c. — mgl. Ba, k.
of geri &c. — mgl. Bc. Herefter nyt Cap. i Fb. ⁵) zora — fl. ⁶) [mgl. — Bf, k. ⁷) [sua mitit
hann þarz til entia zozz of til vngsmala — tilf. Gl. ⁸) anbod — Ge, h, k, m, p. Fa, b, d, e, f. Ea-
b. anbod — Gi. anbod — Fc. anbod — Bg. ⁹) þeir vilia — Gc og fl. ¹⁰) lauazili — Gg. Ed.
li sitt — Ea. laza sinn — Gp. ¹¹) hialm — fl. ¹²) hialrobor — Ea. hialrobor — Ef. Ba.
nbrobor, men med en Rettelse ved st — Ba. hialmrar — Bf, k. lauapili &c. — mgl. Gl. ¹³) langh-
oc þuerzili — Gg. langpili oc þuerzili — Gm. of vidartoft &c. — mgl. Ee. ¹⁴) naglazast — fl.
eða nepna trit. arira eða bauna — tilf. Gn. ¹⁵) uptindum — Gm. ¹⁶) Her begynder en Lacune i Ed,
wer i Cap. 16. ¹⁷) er a — tilf. fl. ¹⁸) [a hæltn — Gd. [a berg — fl. [giart um — Ba. ¹⁹) zara
h. reiða — Ea. ²⁰) allt — Gh, i, s. mgl. — Bh. ²¹) yt — Gf, p. Ff. Eb, c, f. Ba, c, d, g, h.
at — fl. ²²) zora — Gr. ²³) Umbodsmadr — fl. ²⁴) stale — Gh, m. stedia — Ff. Ef. laba
— tilf. Fd. ²⁵) [mgl. — Gi, l. Eb. ²⁶) [mgl. — Gp. er hann zerr aþ iorðu — tilf. Gi. ²⁷) [upp-
gar — fl. ²⁸) sitrar — fl. ²⁹) hendi — fl. [mgl. — Bh. ³⁰) [uill eigi laupa — Gm. ³¹) at
a — tilf. Bf, k. ³²) [mgl. — fl. ³³) loð — Ge, g, h, m, s. stedia — Ff.

sem þat er¹ torn eða hön. þa skal huargi² brot þlytia þyr en flípt³ er. En ex meðr [höggr⁴ hön a lut⁵ annars manz. þa sedízt hann eigi meðan hann a iammilit eptir [sem hann þarz til at leggja.⁶ En ex hann þlytr allt brott setr .ij. aurum sílþrs uíd þann er hön⁷ [eða torn⁸ atte.⁹ oc eins eidi hans meðr at hann þlutti eigi minna¹⁰ hön¹¹ [eða torn¹² aptr¹³ [þat er granne hans atte en¹⁴ hann þlutti brott.¹⁵

Ex leiglendingr þer af iorðu.¹⁶

- 13 giiij. Nu ex leiglendingr [þer af iorðu oc¹⁷ heyr flitid upp stodu garðe. v.¹⁸ þadmum¹⁹ lengra.²⁰ geri garð flitan²¹ sem adr uar oc borte landþdrofni landnam. En ex upp flitr stodu garðe .x. þadmum lengra [oc ber heim.²² þat heitir balla brot. gíallde landþdrofni mort sílþrs oc geri garð iamgöðan [oc iamlangan²³ sem adr uar. Tradar garðe²⁴ [aðrum hælminginum²⁵ skal [hann eigi upp flita.²⁶ en ex hann upp flitr²⁷ geri²⁸ annan iamgöðan i flaðin oc leggi a landnam.²⁹

Ex menn þurza þræðorn at kaup. ³⁰

- 14- giiij. Nu þurza menn þræðorn³¹ at kaup. i bngðum heima.³² þa skal þa er kaup³³ þarz þara til [omböðs manz tonungs³⁴ [með uatta .ij.³⁵ oc biðia hann flezna þing oc nemyza stynsama menn til at ranþsala [bngð alla³⁶ sua uida sem þarz. oc þar sem torn þinz³⁷ [til aþlaups³⁸ ætli bonda³⁹ þræðorn oc hiuna þoftr⁴⁰ til þess er hinn þær⁴¹ nyt torn. Engi skal oc mættu torn [til salu⁴² i bngðum heima i flitum stornaðþþnium nema þar sem tonungr loþar með breþum sinum. Nu þar sem þinz aþlaz⁴³ torn eða miol. þa seli þeim sem þarz eptir þui sem gengr þlestra

Jvfr. Cap. 13. F. XIII. 2. Cap. 14. Jb. VI. 12.

¹) [mgl. — Bf. ²) huartueggi — Gp. Bc, k. oprind. m. senere rettet Ec. ³) flit — Gm. ⁴) þar — Gg. Ff. ⁵) [þlytr i brott hön — Gi. [höggr hön — Ee. ⁶) [latit — Gi. til iammabar — tilf. Fl. ⁷) þett — Ea. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) of þlyti aptr hön — tilf. Bk. ¹⁰) meira — Gi. Fb. ¹¹) þe — Bk. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) heim — Gi, t. aþtr — fl. en — tilf. Fd. Ef. Ba, c, g, k. ¹⁴) of — Fd. Ef. Ba, c, g, k. ¹⁵) aptr — fl. [en granni hans atte of einai — Gp. [mgl. — Ff. [en h. þlutti brott — Bb, l. [en brott — Bf, k. ¹⁶) I alle övrigge Codd., þaa Gb, c og d nær, staar dette Cap. bag efter det her næstfølgende, og udgjör saaledes Cap. 14, medens Cap. om Frökorn er Cap. 13. ¹⁷) [mgl. — Bb. ¹⁸) þin — Gi, n, p, q. .x. — Gl, m, r, s, t. Fa—f. Ee. Bb, l. ¹⁹) þaznum — Ef. þamnum — Ba, b, k, l. ²⁰) þemra — Gg, h, l, m, n, r, t. Fa, b, c, e. Bb, l. eða þemra — Gs. Ee. ²¹) þazngöðan — fl. ²²) [mgl. — fl. ²³) [mgl. — fl. ²⁴) i — tilf. fl. ²⁵) [i almenningum — Gi. [þeimilegum — Bf. [aðra hælðena — Bf. [mgl. — Gk. ²⁶) [upp flita. ex uill — Gm. [hann flita — Bf. ²⁷) baba up — tilf. Gm. allan — tilf. Bf. ²⁸) geri — fl. ²⁹) landþdrofni — tilf. fl. þeim er iorð a — tilf. Fl. Tradar garðe &c. — mgl. Bk. ³⁰) Ombyttet i Ordenen med foregaaende Cap. i alle Codd. undtagen Gc—d. ³¹) [aðtorn — Fb. ³²) heima — mgl. fl. ³³) kaup — mgl. fl. ³⁴) [þflumans — fl. ³⁵) [þorggja manna vitni — fl. ³⁶) [þngðir allar — fl. [þuðir allar — Gm. ³⁷) þall of — tilf. Gl. ³⁸) [til kaup — Gf, k, p. Fd, f. Eb, c, f. Ba, c, d, e, f, g, k. [til solu — Gn, q. Fa. [til aþgange — Bk. [mgl. — B. ³⁹) þyrft — tilf. fl. ⁴⁰) þorþlo — Ge, g, m. Ec. Bf. þorþlo — Gh, k, p. Fd, e. Ea, b, f. Ba, b, c, d, e, g, h, k. D. þorþu — Fb. Bk. matu — Ee. ⁴¹) þeir þa — fl. ⁴²) [mgl. — fl. ⁴³) til aþlaups — Ge, f, i, l, m, n, p, q, r, t. Fa, b, d, f. Ea, b, c, e, f. Ba, b, c, f, g, h, k, l. D. aþlaups — Gg, s. Fc, e. aþlaup — Gk. til solu — Gk. Ba. til kaup — Bd.

nanna millum. En þa er eigi uil selja giallde halza mort silzrs konungi. hazi konungs ombods madr .ij. aura en þa adra .ij. aura er tornkaups¹ uar syniat eða miols. oc tale torn eða miol [zirir engan pening² [sem adr³ oc skipti þeirra millum er þurzu. Nu beidazt þeir [at upp se lokit zirir þeim⁴ oc þa þeir eigi. briote⁵ huff eða hird- þur⁶ at ofeliu huer sem a. En ex konungs ombods madr æroftizt. þa giallde hann þessa halza mort þeim sem [torn eða miol þurzu at laupa.⁷ En ex notor uer odde eða eggju. veri vllægr⁸ huart sem hann þær þær⁹ eða adrær afomor. en ex haun dægr ær veri undir konungs mistunn.¹⁰

Um hufa skipti [oc iardar.¹¹

xv. En ex þleiri menn bua [i husum saman¹² en einn. huerfu sem þeir skipta 15 husum. þa eigu allir dyr iamheimolar þær sem ofskiptar eru. En ex madr hæggr þleiri dyr a husum en þa varo er hann kom til. giallde mort silzrs. [halza konungi en halza¹³ landþrotni. oc borte huff eptir þui sem stynsamir men mæta. Nu skal madr þat tad- zall haza er þess manz bu¹⁴ zellði¹⁵ [er þar bygði sem hann hezir ser borti¹⁶ telit.¹⁷ En ex madr reidir¹⁸ myti ær annars manz bolzestu¹⁹ oc þorir a afr sinn. þa er hann setr oyri silzrs uid þann er mylina²⁰ atte. oc reidi²¹ honum iammilin afr oc iam- ual²² sem hann taddi ser með setu²³ [hans er²⁴ [hann þlutti adr ær.²⁵ Nu toma leigulidar²⁶ eigi²⁷ aller i senn til iardar. þa skal þa trezia skiptis²⁸ er haza²⁹ uil með uatta .ij. [ex ubygð³⁰ er iord³¹ eða er þa eigi tomin³² er [telit hezir iord.³³ [þa mæte³⁴ hann ser³⁵ iammilinn teig³⁶ oc iamual tedi³⁷ oc geri sidan huart er þeir uilia. luti eða hazi þann huar er [taddan hezir.³⁸ en leigulida skipti hallðezt meðan einn þeirra býr a iordu. En ex einnhuer þær ær iordu brott [en annar temer

Jvfr. Cap. 15. Jb. VI. 13. 14.

¹) tornkaup — fl. ²) [mgl. — fl. ³) [mgl. — fl. ⁴) [tælla — fl. ⁵) Her ender Bk. ⁶) þyrir
engan penning — tilf. Ea. ⁷) [tornkaups eða midl(kaup)s var syniat — fl. ⁸) ugilbr — fl. ⁹) eða suida
— tilf. Gp. ¹⁰) Herefter indskyder Gc et Cap. xv. med Orskr. om skodu garða. Indholdet næsten ordret
som i det .xiii. Cap.; kun at Slutningen mangler. En ex leiglendingr þær ær iordu of hezir upp stitid skodu garði
þim þodmum lengra. geri annan stikan garð sem adr var of landnam landþrotne. En ex upp stitr skodu garði .x.
þodmum lengra þat ættr baltta brott giallði landþrotne mort silzrs of geri garð sem þær segir. Þaa Grund af
dette indskudte Cap. har Gc ved alle de paafølgende Cap. i denne Bolk eet Tal høiere Nummere end Ga, b.
¹¹) [mgl. — Gb, c, tilf. i Ga med den gl. Haand, hvorved det er tilf. i Indholds-Registret. ¹²) [a einum
— Ba. ¹³) [mgl. — fl. ¹⁴) þenadr — fl. ¹⁵) atte — Gc. ¹⁶) mafa — Gc, m. ¹⁷) [er ær
— Ba. [mgl. — Bk. ¹⁸) tetr — fl. ¹⁹) afre — Gi. iord — Gp. ²⁰) atrinn — Gr.
²¹) tedi — de fl. ²²) reide — tilf. Ea. taddan — tilf. Bf. ²³) tade — Fc. myti — Ee. Bg. þui —
— k. ²⁴) [of þa atte er — Ea. [hans hans ar en — Ef. ²⁵) [æz þlutti — Ee. [sem hann taddi &c.
— mgl. Bf. ²⁶) leiglendingar — Fe. Ef. ²⁷) eigi — mgl. Gg. Ff. ²⁸) hufa skipti of iardar — Gp.
— Bp. ²⁹) haza — Gc. ³⁰) bygð — Gc. ³¹) [vskipt er iordu — Gc. ³²) [en þa former æi til — Bf.
— Bp. ³³) hezir — Gp. ³⁴) mæte — Bf. ³⁵) [er — mgl. Bf. ³⁶) [ateigh — Gc. ³⁷) reidi — Gl.
— Bp. ³⁸) [taddan — Gl. Ff. Ba, k. tatt hezir — Fa, c.

til.¹ hazi þa [þa teiga i iorðu oc huff þau² er til temr³ sem hinn hærðe⁴ er brott þor oc niote huer sinnar abudar. Sua skal iorðu skipta at allir hazi teiga iambreiba oc iamlanga oc iamgoda⁵ eptir [leigu burð.⁶ En ex einnhuer hezir [breidare teig eða lengra.⁷ þa late þalla⁸ þra sinum atre⁹ oc til þess er minna hezir. late sua ex sanom¹⁰ atre sem osanom oc hære eði þirir starx sitt.¹¹ En ex hann uil eigi ex lata sorte leiglendingr¹² sem uita þe.

At maðr skal bua a odals iorð sinni.

- 16 voj. Nu skal maðr hære odals iorð sína [at bua a¹³ heilðr en annar ualir funnigr¹⁴ maðr. allt þat er samtynis ligg. Nu ex odals nautar uilia eigi byggia honum. þa skal hann bioda þeim leigu þirir þarðaga¹⁵ sifa sem aðrir menn uilia leigt hære oc se þo eigi at þiandbodi.¹⁶ [þui at eigi skal hann at þiandbodi annars hære.¹⁷ En ex notor maðr þer a annar¹⁸ nema sa uili [a bua¹⁹ [er þe a i iorðu.²⁰ [þa rener sa hann.²¹ þa skal sa þirir bioda monnum²² a at þara.²³ [En ex menn þara a.²⁴ þa stolu þeir²⁵ ex lata²⁶ iorðunni oc gjaalda konungi halða mort silþe þirir iorðar²⁷ ran.²⁸ Nu ligg iorð eigi²⁹ samtynis. þa skal hann þo³⁰ hære ex hann hezir [aðr vonna sína iorð alla³¹ [þa er hann a.³² oc ligg³³ samheraðe. oc [þar ættia³⁴ anduirt³⁵ allu a.³⁶ Eigi ma hann iorð hære³⁷ ex þiall [eða þorad³⁸ [eða þiordr³⁹ [eða ar þjorðar⁴⁰ banna.⁴¹ Nu⁴² ex þleiri menn bua [i husum sam-

Jvfr. Cap. 16. G. 88.

¹) [mgl. — fl. ²) [þat or iorðu oc ex husum — Gf. Bd. [teiga þa of þau hus — Gi. n. Fa, c, d. [þa teiga or iorðu oc ex husum — Gk. Be, g. [sifa t. i. iorðu of husum — Gm. [þa teiga of hus — Gn. [hus of teiga — Gp. Ee. [þa teigu i iorðu — Fe. [iorðu oc hus — Ec. [þa teigha or iorðu of hus — Bh. ³) er til temr — mgl. fl. ⁴) opr. [reidu uorðu er til temr en hus sem hinn — Gb, men senere rettist. [reiba . . . hinn — Gc. Ea, b, f. Ba, f, k. ⁵) iammifla — Ee. ⁶) [iordarhogn — Gi. ⁷) [meira teig — Gi. ⁸) þara — Gk. ⁹) luta — fl. ¹⁰) sinum — Ef. ¹¹) late sua &c. — mgl. Gi. ¹²) [asb brotten — Bf. ¹³) [mgl. — Bf. ¹⁴) valintunnr — fl. I Gf m. senere H. overskr. fremit. ¹⁵) þarðaga — mgl. Fb. þyrstu þarðagha — Fd. ¹⁶) annars — tilf. Gi, r. Fa, c. bygð — tilf. Gp. hogn — tilf. Gt. of se &c. — mgl. Eb. ¹⁷) [mgl. — fl. ¹⁸) annarr — mgl. fl. ¹⁹) [byggia honum — Gi. [at bua — Gt. [iorð hære — Bd. [mgl. — Fa, c, e. ²⁰) [oc er þe a iorðu — Ba, k. Istf. En ex notor &c.: En ex þess seliaþst aðrir menn a — Fd. ²¹) [ot ræna hann sua — Fd. [þ. r. sa oðateman oðle sinu — Ea. iorðu — tilf. Fe. ²²) honum — fl. ²³) vera — fl. ²⁴) [mgl. — Gp. ²⁵) er a þara — tilf. Gp. ²⁶) þar — fl. ²⁷) gras — fl. ²⁸) [Udeladt her i Texten, men m. s. H. tilföiet nedenfor, og med Henviisning- tegn til dette Sted — Ba. [mgl. — Bk. Istf. þui at eigi &c. — har Bf: ei skal han of annars at þiand- bodom hære. nema sa uili bua a. er a. En ex menn þara a. þa stolu þeir ex lata iorðunni. of gjaalda konungi halða mort þirir iorðr ran. ²⁹) eigi — mgl. Fa. ³⁰) at tuaro — tilf. de fl. ³¹) [sina iorð þyr. — Gr. Fd. Ba. ³²) [mgl. — fl. ³³) samtynis eða — tilf. Fa, c. ³⁴) [þar nogn — Gk. [þar eria — Gn. [þar etia eða nogn — Fd. [ma na — Ba, k. ³⁵) uirt — Gi. ³⁶) þa er &c. — mgl. Gr. Bg. ³⁷) til uidrþezðar bole — tilf. Ba. ³⁸) [mgl. — fl. ³⁹) [mgl. — fl. ⁴⁰) [e. ur uorðar — Gg, h. [eða aðrar oðror — Fd. Ba. ⁴¹) Eigi . . . banna udeladt i Texten, men nedenfor tilskr. m. s. H. og Henv. Tegn — Ba. mgl. — Bk. Herefter beg. Ee et nyt Cap. uden Overskr. ⁴²) Her ophører Lacunen i Ed.

an¹ en einn. þa stolu þeir uida at hiuna tale en eigi at iardarmagni.² þui at hiun þurzu ældingar³ en eigi iorð.⁴

Um spekuirki.⁵

gviij. Nu ex maðr hoggv orl⁶ zirir plogi [eða arðri⁷ eða herzi eða [i⁸ orl⁹ 17 reidi⁹ a uars degi.¹⁰ þa er at þui uerðr tunnir oc sannr. þa er hann setr .v. mortum silzre uib tonung oc bote grip þann er hann spillti uib þann er atte oc ozundar bot¹¹ sila a oxan sem stynsamir menn doma eptir mala uogtum logliga til neyndir. En ex¹² stel iarne ax arðri [eða ax plogi.¹³ þrigilldi¹⁴ þat er hann stal uib þann er atte oc [vj. aura i þoða¹⁵ bot¹⁶ en tonungi .ij. merkr¹⁷ silzre. En ex maðr spillir plog manz [eða arðri¹⁸ [eða herzi.¹⁹ eða hoggv²⁰ þesti²¹ eða sela. beizl eða tauma [eða stolla²² eða bygil²³ hornspenzl.²⁴ ex þat uerðr eitthuert spillt.²⁵ bote sem .vj. stynsamir menn meta oc [vj.²⁶ aura silzre i ozundar²⁷ bot.²⁸ [En ex hann stel einuhueriu þessu. þa heitir huiuzka. þrigilldi þat er hann stal þeim er atte²⁹ oc heiti huinn æ sidan at ofsetiu. En hoggua ma maðr ser til plogv [oc til arðs³⁰ i huers manz mortu er hann uil³¹ þo at hann bidi eigi [lonzis til.³²

Um akra skipti oc eingia.

gviij. Nu stal maðr trezia eingia skiptis sem akra. [ax adrum³³ stal huargi³⁴ 18 þa ne stera [ne ser nytta.³⁵ En ex ster akr eða stær eng³⁶ annars manz. þa stal þa [yara til er a oc³⁷ þesta log zirir atrinn eða engena huart sem torn [liggr a eða høg.³⁸ [oc leggi þa zimtar steyno er hældr³⁹ þidizt⁴⁰ þurza.⁴¹ En ex þess [uerðr akr eða eng er log þesti zirir.⁴² þa stal hann beidazt⁴³ aptr þorsto⁴⁴ at aptr tome

Jvfr. Cap. 17. G. 92. 96. F. X. 41—44. Cap. 18. F. XIII. 2. Jb. VI. 15. 16.

¹) [a einum þor saman — Gr. [a iarðu saman — Fe. [a einum þor — Bg. ²) iardarhogn — fl. ³) of þu hit sama tving — tilf. Fd. ⁴) hús — Gr. ⁵) Um ousta bot — Ovakr. Fa, c. ⁶) zirir manni — tilf. Gp. ⁷) [mgl. — Fe. ⁸) i — mgl. fl. (spillir — Gf. ⁹) [hogntræða — Gm. ¹⁰) eða herzi &c. — mgl. Gi. ¹¹) þeim er atte — tilf. Gi. ¹²) maðr — tilf. fl. ¹³) [mgl. — Fe. ¹⁴) tui: gidi — Ga. ¹⁵) steda — Ea, e. ¹⁶) [ozundar bot eptir laga domi — Fb. Bb, l. ¹⁷) aura — Gr. ¹⁸) [mgl. — GL. ¹⁹) [mgl. — Bb, l. ²⁰) eða öðro þui sem til reida horgir. eða stetr — tilf. Gi. ²¹) ax þest — Gg. ²²) stolla — Fe. ²³) bygla — Ff. ²⁴) hornspenill — GL. Bb. hornspengr — Gm. hornspenitil — Fb. hornspella — Ff. hornspels — Ea. hornspelgi — Ec. t. hornsp. — mgl. Ef. [eða annat þat sem þui horgir til eða stetr — Bg. ²⁵) misþyrmt eða stölet — Fa, c. með azund misþyrmt eða spillt — tilf. Bd. ²⁶) .ij. — Fa, c. ²⁷) anduirðar — Gm. ²⁸) [ozundar bott eptir lagha dome — Ff. Ea. ²⁹) [mgl. fl. k, q, r, t. Fa, b, c, d. Ea, b, c, e, f. Ba, b, c, d, f, g, k, l. ³⁰) [mgl. — Fb. Bl. ³¹) at ofsetiu — tilf. fl. ³²) [ollovo at þen sem a at torqua — Fe. ³³) eng — Gg, k. engum — Gr. atrom — Ef. Ba, k. ³⁴) [engi fl. annars akr þa ne stera — Eb. [ax vstiptum atrom stall huarte þa ne stera — Ed. ³⁵) [mgl. — fl. ³⁶) iorð — Gr. ³⁷) [en a þer — Ge. ³⁸) atrinn eða &c. — mgl. Ba, k. [eða høg t. a. þa eigi — fl. ³⁹) Her begynder det andet Brudst. af Go. ⁴⁰) þuitiz — tilf. Ba, k. ⁴¹) [ot zimtar engu aztir stia huar sem vill — Fd. ⁴²) [er uert at logþesta þormar till — Ff. ⁴³) bede — Ba, k. ⁴⁴) a þaza — tilf. Ba, k.

zirir þimt oc leggi á landnam oc einæði meðr at hann þlutti eigi minna aptr á brott. En ex hann þorrir eigi aptr. beidi¹ ut oc stæzni heim innan halfrs manadar. oc ex eigi kemr heim. stæzni honum þing zirir [ran oc² loglönfu³ oc lati bera vitni sin [a þingi⁴ huersu [zaret er.⁵ oc beidi bōndr dōms oc atþarar at taka sem [vita þe.⁶ Leiglendingr⁷ skal engum lozā reit⁸ at gera nema sonum⁹ sinum oc uerl monnum oc huergi gera nema þar sem þalle uid afr eða eng. En ex þleirum löngr eða adruuis gerir þa á landþdrottin þat (er) á uer oc landnam á oðan ex þeim er groz. En leiglendingr bōte hinum allt þat er [hann uerdr¹⁰ sín¹¹ i¹² [zirir landþ drotni¹³ [zirir sitt¹⁴ orloz.¹⁵

Þm loggæstu.

- 19 xiz. En ex maðr loggæstir [iord sina innangardz eða vttan¹⁶ [holt eða haga¹⁷ eða ueiðistade.¹⁸ þa skal loggæsta [at tirkui¹⁹ [eða á þingi²⁰ [þar sem iord liggz.²¹ [En þa er loggæstir skal taka sua hat at aller hōyri þeir sem þar eru ex þeir uilia²² oc sua mæla.²³ Et loggæstir iord mina her i dagh at orðzullu oc logzullu oc þingsmale.²⁴ zirir bið et huerium manni ser at nyta at uitni [guds oc godra manna þeirra sem ord min hōyra.²⁵ En su loggæsta skal standa .xij. manade [hina nesto eptir er eigande loggæstir eða hans vmbōds maðr.²⁶

Huersu mikit landnam huer skal taka.

- 20 xx. En ex i er ort tonungs iord þa á hann auerla bot sua milla sem auerli er uerdr eptir stynsamra manna uirðingu oc landnam iammilit auerla bot þar til er auerli er uerdr þriggia marla silzra. halfr meira en loggæst er. [En þo at auerli se meira uerdr þa skal landnam eigi lengra fram ganga.²⁷ En ex i (er) ort iord erli:

Jvfr. Cap. 19. F. XIII. 14. 23. Jb. VI. 17. Cap. 20. G. 91. F. XIII. 15. Jb. VI. 18.

¹) reida — Ed, f. ægi — tilf. Eb. ²) [mgl. — Gi. ³) lotlönfu — Gm. ⁴) [mgl. — þ. ⁵) [han hezir með zaret — Ba, k. of late &c. — mgl. Gi. ⁶) [log vatta — Fa, c. ⁷) Landbui — þ. landbōli — Ge. ⁸) rett — Gd, h. reitr — Gk. rott — Gr. ⁹) hiunum — fl. ¹⁰) missir — Gm. ¹¹) sin — Gh. suiptr — Gi. ¹²) i missande — Go. Ed. i — mgl. Fb, d. Ef. Bb, l. [han lagde millim — Ee. [hans stæde varð ex — Bf. hinum &c. — mgl. Ba, k. ¹³) [landdrottinn — Gh, s. [zirir lotni — Gm. [uid landþdrottin — Ee. Be. [landþdrotne — Ba, k. [oc uid landþdrottin — Bd. [mgl. — Ge, r. Fd. Ea, c. Bf. ¹⁴) ologlegt hans — Fd. ¹⁵) [mgl. — Gp. ¹⁶) [mgl. — Gi. ¹⁷) votn — tilf. Gn, e. Ef. ¹⁸) [mgl. — Gg, h. ¹⁹) [i. tirkui durum — Ef. ²⁰) [mgl. — Gm. ²¹) [mgl. — Gn, t. Fa, c. ²²) ex þeir uilia — mgl. fl. ²³) [En sua skal (han) mæla (at) — Ge, g. Fe. oc sua mæla — mgl. fl. ²⁴) tonungs mæle — Ee. ²⁵) [yðru er hia standit of tasta et þar zirir laga tæzli — Ee, g, h. Fe. Et logg. k. mgl. — Gi, h, l, n, o, p, q, r, t. Fa, b, c, d, f. Ea—f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, l. mgl. ogsaa i Gf, men með Marginalhaanden er tilf.: Eg loggæstir her i dag eign mina er n. heiter afra oc taubur engiar oc stouga holt u haga votn oc veidi stæda og allar lands nyltar þar er þui landi eigu at zylia til vmmertia þeirra er adrer man eiga i mote mer bæði at orðzullu oc logmale riello, nema mit sie loz eðr löngr til, ad vitni þinu. n. oc þinu. n. oc adra þeira er ord min hōyra. Fremdeles: Eg logg. &c. — som ovenfor i Texten. En þa er loggæstir skal mæla . . . uilia — tilf. her Ge, g, m, s. ²⁶) [mgl. — Ba, b. ²⁷) [mgl. — Gl.

stups eða hertuga. þá stolu þeir háza¹ auerla bot eptir uirðingu. huart sem auerli meiri eða minni. oc sua stolu aller auerla bot tafa. en landnam þeirra iamni² ierla þar til er uert er .xx. aura. halzu meira en loggest er. En ex i er ort iord obbistups eða iarls. þá stolu þeir tafa landnam eptir auerlabot þar til er auerli er rðr .ij. marla silys. halzu meira en loggest er. En ex i er ort iord abota eða iðadisar eða annara ombods manna heilagrar kirku. þá stolu þeir tafa landnam tir auerla bot þar til er auerli er uerðr .xij. aura. halzu meira en loggest er. En i er ort iord [baruns eða stallara³ eða merlismanz. þá stal huer þeirra tafa landnam eptir auerla bot þar til er auerli er uerðr .ix. aura. halzu meira en loggest er. En ex i er ort iord haullðz. þá stal hann tafa landnam eptir auerla bot þar til er uerli er uerðr .vj. aura. halzu meira en loggest er.⁴ En ex i er ort iord bonda eða irra manna er or adrum konunga rikum eru oc her i lande stadgestazt. þá stolu þeir tafa landnam eptir auerla bot þar til er auerli er uerðr halzrar mertr. halzu meira en loggest er. [nema þeir se here⁵ at namznbotum.⁶ Stal einstis manz landnam lengra am ganga en her er afuedit þo at meira se uerðr auerli. [en allan auerla iardar olu .vj. stynsamir menn meta.⁷

Guersu honor skolu landnam taka.⁸

xxi. En ex zleiri menn eigu iord saman⁹ þá stolu þeir allir¹⁰ eptir hinum 21 bezt¹¹ manni landnam tafa at ofstiptri iordu¹² [þeim er i iordu a meðr þeim.¹³ oc stipti [landnami oc auerla bot¹⁴ eptir iardar magne [þeim er i iordu a.¹⁵ En mer¹⁶ tafe landnam eptir zædr sinum. en edia¹⁷ eptir þeim er nestr atte hana.¹⁸ En ex sumir longza [inoytzo¹⁹ i iordu²⁰ en sumir eigi. þá tafe sa er eigi longzdi landnam sitt zullt [eptir þui sem hann er maðr til.²¹ en az auerla [sem hann a i iordu til.²² [En ex zleiri háza uloypt þá tafe allir eitt landnam en slitt huer az auerla sem i iordu a.²³ En ex iordu er odalo stipti stipt þá tefr huer zullt landnam az sinum lufa eptir þui sem hann er maðr til.²⁴ Nu zex maðr i morl annars manz at ulongzi þess er a [oc vinnr i.²⁵ þá stal [sa er a²⁶ leida stynsama menn til stuz²⁷

Jvfr. Cap. 21. F. XIII. 16. Jb. VI. 19.

¹) tafa háza — Ge, m. ²) iammitit — fl. ³) [barunu [ellara — Ed. [baruns — Ee. ⁴) [mgl. — Ge. ⁵) meiri — Ea. ⁶) [mgl. — Ef. ⁷) [mgl. — Gl. ⁸) Ingen Cap. Afd. i Gl. ⁹) en einn — tilf. fl. ¹⁰) Her begynder en Lacune i Ec, der oph. i Beg. af Cap. 24, men er udfyldt ved et senere udg. Blad med en langt nyere Haand. ¹¹) hæsta — Ec, f. ¹²) oc ofanne — tilf. Gn. ¹³) [mgl. — Gp. ¹⁴) [auerla — Gr. [landname — Bf. ¹⁵) [eptir þui sem þeir eiga i iordo til — Gi. [e. þui sem i iordu a — Gn. Fa, b, c, f. [sem i iordo a — fl. [sem i iordo a með þeim — Ge. ¹⁶) huerr maðr — Gl. ¹⁷) edia — Fe. ¹⁸) at háza — Fe. En mer &c. — mgl. Bf. ¹⁹) [i usittu — Ee. [i vinnur — Bf. ²⁰) martu — Bb, l. [mgl. — Gi. ²¹) [mgl. — Bg. ²²) [sem i iordu a — fl. ²³) [mgl. — fl. ²⁴) En ex i &c. — mgl. Gi. ²⁵) [mgl. — Bf. ²⁶) [mgl. — Bf. ²⁷) stozans — Be. stynsis — Bf.

at sia oc meta [marlar spell.¹ þa skal hann² bota iarbeiganda³ [landnam oc⁴ marlar spell⁵ eða syni með lyritar eidi ex⁶ eigande hezir eigi uitni til. [hueruitna þar sem maðr hittir auerla i morlu sinni þa skal hann brott tala at ofsedu.⁷

Ex maðr ninnr i hage at ofskiptu.⁸

- 22 xxij. Nu ex .ij. menn eða zleiri⁹ eigu morl eða¹⁰ vithaga¹¹ saman. þa skal engi meira i vinna [en i eign a¹² [oc tala rennr til. at ofskiptri iorbu.¹³ nema elldi uid. En ex einnhuer vinnr meira i en til temr. þa skal¹⁴ setia þa til skiptis er motr eigu eptir þui sem logbof uattar i odals skiptum. þui at þa skal skipti rada er skipta uil. engi skal rada ne gera adrum spelluirti ne zear stada. En ex i nrlir [at ofskiptu¹⁵ meira (en) til temr. þa suare flitu xirir uid þann er morl a sem þa stilldi er [i uann¹⁶ með olongxi [oc eði atte i iorðinni¹⁷ bæde auerla oc landnami. Eði skal hogga i annars manz morlu nema umzærdar¹⁸ menn zærar greida bot huart sem hellðr bilar at¹⁹ steda eða skipi. eða til elznortis ex uti byr um nætr salir i sama stad. nema hann nai huarti [taupi ne orloxi a²⁰ oc gengr naudsyn uid. þa hoggi [meðan hann²¹ þarz oc bote marlar spell²² landnams lauft [ex þa amalgar²³ er a. eða hans umboðs maðr.²⁴ En ex a skipi byr. hazi²⁵ eigi meira en þeim vinzt samðogris.²⁶ En ex meira hoggr. bote marlar spell oc landnam [landzdrotne nema hann longxi.²⁷

Um ships uppsat.

- 23 xxij. [Nu þarz skip upp at setia eða vtt.²⁸ steri styrimaðr boð upp sua uida²⁹ at þeir uerði zullazla³⁰ til at setia upp eða vtt þat skip. setr huer [hálzræm onyri silzrs³¹ þa er eigi temr til þess skipdrattar. hueruitna sem menn briota skip þa oc [þidiazt eigi zæ stalzir borgit³² ser. þa steri þeir þeim bondum boð upp sem næstr bua sua morgum³³ sem þeir þidiazt þurza innan þeirrar³⁴ skipreidu. oc lomi þeir til með onylium sinum er þui loma uid. stolu þeir haza .v. aura xirir lest hueria³⁵

Jvfr. Cap. 22. G. 96. Jb. VI. 20.

¹) [auerla — Fd. ²) þa er i vann — fl. ³) iarbeiganda — mgl. fl. ⁴) [mgl. — fl. ⁵) marlar [ongru — Gm. ⁶) hann er til þess zærr. oc — tilf. Ea. ⁷) [mgl. — Gi. ⁸) Ingen Cap. Afd. i Gh, i, t. Fa, c. ⁹) z. zleiri — mgl. Fa, c. bua a (i) einum bo (saman) oc — tilf. Gh, r. Ea. Bf. ¹⁰) Her ender det andet Brudst. af Bf. ¹¹) haghæ — Ef. vluægho — Bf. ¹²) [en i eng a — Gc. Ec. [en i eigu — Gd, h, n. [en i iorbu a — Gf. Bf. [en i eign a meira — Gg. [mgl. — Fc. ¹³) [mgl. — fl. ¹⁴) hann — tilf. fl. ¹⁵) [mgl. — fl. ¹⁶) [zæri j. — Gi. Her begynder en Lacune i Gh, oph. i Midten af Cap. 26. ¹⁷) [mgl. — Gp. ¹⁸) uti zære — Fb. Bb, l. utzærdar — Ec. ¹⁹) steri eða — tilf. Fb. ²⁰) [taupi ne at veizlu — Fc. [taupi ne [alt. ne orloxe a — Fd. [taupi ne [alt. ne orloxe a — Ff. ²¹) [meira ex — Fb. Bb, l. ²²) [onyri — Bf. ²³) almagar — oftere Ba, b, k, l. ²⁴) [mgl. — fl. ²⁵) hogge — Gg. Fa, c, e, f. ²⁶) nema sua sem adr flitr — tilf. fl. ²⁷) [mgl. — Ba, k. ²⁸) [Nu þarz þess vidr at drega skip upp eða vtt — Ee. eða ut — mgl. fl. ²⁹) sem hann [er at þarz — tilf. Gr. Ea. ³⁰) zullazla — fl. ³¹) [onyri silzrs — Gc, i. Ee. Bd. [hálzre morl — Ec, d, f. Ba, k. ³²) [ero þeir eigi stalzir zullazla til at biarga — Fd. Ed. ³³) uida — fl. ³⁴) herad — Ff. ³⁵) er ex bærf — tilf. Fb.

þeir [na upp.¹ þeir stolu þar með biarga² skipi oc reida. En huer sem eigi kemr³ ir bode setr [v]. aurum⁴ silfrs uid konung. hazi konungr halzt en skipbroz⁵ nn⁶ halzt.

Um loggæsta til zimtar steyna.

xxiiij. [Allt þat er menn stíl a⁷ um [auerla a⁸ afre⁹ eda eng. [a hollte¹⁰ eda 24 ga.¹¹ þa [stal loggæsta zirir. oc¹² leggi þa zimtar steyno er heldr þidizt þurza oc l nemyna .vj.¹³ stynsama menn¹⁴ huar þeirra a steyno at uirða vitni þeirra oc leyni. En allt þat er madr vinnr a afr eda eng¹⁵ [til zimtar steyno¹⁶ oc þorizt¹⁷ i vndan¹⁸ domi. þa selizt hann eigi. Sa stal þyrri tia¹⁹ [uatta sina²⁰ [zirir doms nnum²¹ er þyrri lagde²² [log oc dom²³ zirir. [en veriande sidar.²⁴ oc stal þa ta sueria²⁵ sina uatta²⁶ er doms monnum þidizt sannare haza oc þeir uilia suara ir gudi at rettare haze [at sinni samuizstu.²⁷ en eigi bader²⁸ sueria lata.²⁹ En ex m semr eigi. leggi til logmanz.

Um sekt manna ex rangt doma.

xxv. En um allar þær eignir eda landstyldir er menn stolu zimtar steyno til 25 ggja.³⁰ þa stal safar aberi loggæsta [oc neyna til uatta .ij.³¹ oc leggja³² steyno til oc stal [þeirri steyno eigi spilla mega.³³ En ex spillir. gialde .vj. aura silfrs. aze konungr halzt en safar aberi halzt. En vattar stolu sua bera at hallða a einni³⁴ ot oc [stíota þui til guds³⁵ at þeir varu þui ner at zimtar steyna uar logð oc sueri i³⁶ frammar. En ex þa stíl a [er i dome stía³⁷ oc uerða eigi samdoma.³⁸ þa ialde þeir .vj. aura silfrs er rangare haza. [halzt konungi en halzt safar abera: nema eir sueri þess at þeir uissu eigi annat sannare zirir gudi.³⁹

Ex umbods madr heldr leigu zirir þeim er a.

xxvj. Huer madr innan laga uara [er iord a⁴⁰ stal haza [er umbods mann 26 man zyllis [þess er iord ligger.⁴¹ [nema hann se sialzr innan zyllis.⁴² oc þo ma hann

Jvfr. Cap. 24. 25. F. XIII. 23. Jb. VI. 27. Cap. 26. ovenfor VI. 17. F. XIV. 2-4. Jb. VI. 28.

¹) [vinna upp — Ge, g, h, m, q. Fe. Ee. Bc. [þa nat upp — Gp. [biarga — Fd. [hialpa — Bf. [hialpa land — Bg. ²) hialpa — Bf. ³) zerr — fl. ⁴) [onri — Fc. ⁵) skipreidu — Gm. ⁶) madar — Ff. [hu stíl men a — Ba, b. ⁷) iordu — tilf. Bf. ⁸) [afr — fl. ⁹) [holt — fl. ¹⁰) Her begynn- r igjen den rette Text i Ec. ¹¹) [mgl. — fl. ¹²) .iiij. — Bf. mgl. — fl. ¹³) i dom — tilf. fl. ¹⁴) a hollte eda haga — tilf. Gg. ¹⁵) [mgl. — fl. ¹⁶) þorir — fl. ¹⁷) laga — tilf. fl. ¹⁸) nieta Gi. ¹⁹) [mgl. — Gt. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) loggæsti ot — Ed. ²²) [dom lagde — Ed. [dom Fe. ²³) [mgl. — Ee. ²⁴) [mgl. — Bf. þyrri — tilf. Bg. ²⁵) [sna vatta — mgl. Ba, k. [mgl. — fl. ²⁶) stulu bader — de fl. baba — Gd. Ea. ²⁷) lata — mgl. Gt. Bf. ²⁸) gera — fl. ²⁹) [mgl. — fl. ³⁰) zimtar — tilf. Gi. Bd, f. ³¹) [angi þæiri steyno [yniz — Bf. ³²) einni mgl. fl. ³³) [suera (va — fl. ³⁴) eigi — mgl. Gd. ³⁵) [mgl. — Gg. ³⁶) [samdomer — Ed. [mgl. — fl. ³⁷) [mgl. — Gl. ³⁸) [mgl. — Gm. ³⁹) [mgl. — Gl.

hæza umbodð mann ex hann uil. En þa er umbodð hezír stal sölía landnam um all-
an auerla sem hann eigi sialzr. halzt til handa landzdrotni en halzt ser. En ex hann
sölir eigi. hæzi ex allz eði. umbodð madr ma iardir byggia [aðrum en eigi¹ sialzum
ser² oc leigu ex tala ex³ landzdrottin uil. En ex umbodð madr telr leigu oc uil
eigi lata landzdrotin þa. þa beidi landzdrotinn vtt leigunnar oc sölre sem uita þe.
En⁴ umbodð madr dylr [at hann hæze uid umbode telit.⁵ þa hæze landzdrotinn .ij.
manna vitni til. En ex landzdrotinn dylr oc tuez honum eigi umbodð þengit hæza.
hæze þa þa er umbodð hæzde telit .ij. manna vitni til at landzdrotinn [eda hans um-
bode madr⁶ þet honum umbodð. oc hæze umbodð at lagum.⁷

Um ellz abyrð ex laus nerðr.

27 xxvij. Þrir eru arenellðar at lagum. þa er einn er bonde a at hæza⁸ i husum
þeim er hann sitr i [eda seyr i.⁹ Sa er annar er bala stal uid oc sioda oc þa eldr
er hiun stolu hæza [innan huss¹⁰ til hibila bota. Sa er hinn þridi er heitir tynnu¹¹

Jvfr. Cap. 27. G. 99. Jb. VI. 29.

¹) eigi — mgl. fl. ²) [mgl. — Gi. ³) Her ophörer Lacunen i Gk. ⁴) En ex — de fl. ⁵) (of
tuez eigi uid umbodi telit hæza — de fl. ⁶) [mgl. — fl. ⁷) Her tilf. i Ba en Haand, der paafaldende
ligner Textens, og idetmindste er samtidig dermed, følgende Stykke i den nedre Mrg., med Tegn til at skulle
indskydes paa dette Sted: En ex landzdrottin eða umbodes madr andaz. þa hælzt ardar male sidan. of þu ex
madr þer ex lande. þa halde umbode þria vefar nema hin andez þyr. þa hæze arue eins manz vitni til þes en
þuaria vil. at þet hyggar han [at vera of eighi veit han annat sannare þirir gudi. En at landzdrottin se andadr
þa tate arue vidr.

Imellem dette og det næste Capitel indskyde Ge, f, i, k, m, r. Ea, b, c, d, e, f. Bc, d, e, f, g, k föl-
gende Capitel, i det Væsentlige af samme Indhold, som sidste Cap. i næstforegaaende Bolk.

Ex madr er [utan laga (værra — tilf. fl) of innan lands (utanlands — Bd, e, g) þa er iord a. þa haldi um-
bodð meðan þeim semr. En ex hann vill umbodð ex honum tala. biðit um þeim er hann vill at tala umbodð ex
honum. En þa hæzi vitni til at landzdrottinn bauð hanum um at tala umbodð ex þeim er adr hæzdi. of þa þeim
er hann vill at ianzullu sem landzdrottinn sialzr. En ex landzdrottinn tallar þu at umbodemadr hæzi dregit ex
eign hans of ser ngt. hvarf sem þat er innan garðs eða utan. of vitu a þui goðir menn flit. þa meti vj. þyr.
samir menn huers landzdrottinn hezir mist. En ex þa tallaz torypt hæza. er handhæzi er at. ex þeim er þa vort
eigandi er hann tvazt kaupar. þa hæzi hann toglig kaupvitni sin (þramme — tilf. Ea). En ex honum þallaz (brefta
— fl. zullnaz — Ea) vitni. þa soti landzdrottinn hann með utbeizlum. of leggi landnam ozan a. of stal þar eigi
þyrifla þyrir (mote — Ge) ganga. soti þann er ex dro eða hans arza. en hinn til eignar er þa er handhæzi at
En ex þa sitr a iorðu er ex dro. þa er sem han ssti a utetinni iorðu. En ex annarr þyr a. þa er þa soti þa
þyrir utan landfjöld. en landzdrottinn a toft at tala umbodð ex honum þegar hann vil. en mali hallðiz alt at eina
sem umbodemadr a at byggia. þat eru .iiij. arðir (þrir iardar matar — Gi. .iiij. uetter — Gm. þriggia ara mat
— Ee). En umbodemadr stal eigi annan mala byggia þyrir en annarr er þarinn (lidinn — fl). En ex landzdrot-
tinn eða umbodemadr andaz. [þa hallðiz einn arðarmali sidan ([þa hæze eina arðu leiglandingr — Ee) of þu
madr þerr ex landi brot. þa hallðiz umbodð (sidan &c. mgl. — Bk) .iiij. vefr. nema hinn (hann — fl) andiz þyr. [þa
hæzi arzi eins vitni til þess er þuaria vill. at þet hyggar hann sutt vera. of eigi veit hann annat sannari þyrir gudi
at landzdrottinn se andadr. þa tati arzi vid. ([þa er umbodð sialzsetit ex. Enn ex umbodðmadr torynggveir
— aldeles som Slutningen af Cap. 17 i Odelslösnings-Bolken — Gi).

⁸) Her beg. første Side af første Brudst. af Gu. ⁹) Þririr ser — Ge, l. [of liggir i — Ee. [mgl. — fl.
¹⁰) [innan stofs — Gk. [mgl. — fl. ¹¹) tynnu — Gk. tiutnu — Bf.

eldr [oc laza.¹ uib þeim eldi skal engi frammar abrygiazt en sitt. vttan þann lut er hann byr a leigu landi. hus þau oll er i hans² leigu mala eru oc brenna þau vpp az uada³ þa a leiglendingr at xlytia timbr a tuzt oc allan tilxanga til slitra⁴ husa sem adr stodo a. En landzdrotin er styldr [til at geza ze xirir at lata vppgera oll.⁵ En vttburdar elld allan þa skal sa abrygiazt er vtt ber oc ganga fra stotnum. En ez menn za mein az þeim eldi þa skal sa gialda stada þann allan er vtt ber eptir þui sem .vj. stynsamir menn meta. engar liggia þar sektir uib. þat heitir uada eldr. En ez madr uisar omaga sinum eptir eldi. þa skal sa abrygiazt oll omaga uert er a. En ez xullida madr uisar omaga annars manz [eptir eldi eða⁶ at gera þat sem monnum verdr mein az. þa skal sa þann [stada bota⁷ er omaga uisade.⁸ En hann laupi laus vndan.⁹

Um brennu.

xxviiij. Nu skal engi xirir adrum brenna huss ne lada¹⁰ [setrbud¹¹ ne sallt; 28 bud¹² eða stíp heiztugri hendi. En ez notor¹³ uerdr at þui tunnr oc sannr þa er hann utlægr¹⁴ oc heitir brennu uargr oc xirir gort [huerium¹⁵ peningi xiar sins¹⁶ i lande oc lausum oyri oc tuigilldi¹⁷ þat aptr sem hann brendi eptir þui sem .vj. stynsamir menn meta [oc .vj. aura i oxundar bot¹⁸ oc rett sinn¹⁹ eptir laga dome [adr en i tonungo garð xalle.²⁰ [En ez með adrum hætte uerdr þa xare eptir stynsamra manna rade eptir atuilum.²¹ Nu ez hann [tuedr nei uib.²² þa skal hann xara til heimilis hans oc stexna honum þing xirir vtlægd oc brenno. oc þa skal hann xesta tlyxtar eib a þui þingi. þann eib skal hann suorit haza innan .x. uifna sora²³ daga. xellr til utlægdar [ez xellr.²⁴ Nu rædr madr brenno oc verdr at þui [tunnr oc²⁵ sannr þa skal hann tuigillda halxt²⁶ þat aptr sem brent uar. En ez hann tuedr nei uib syni með .vj.²⁷ eidi xellr til halxta gialda. En ez madr brennir uidar toft eða [gerdiuond.²⁸ timbr eða þat.²⁹ grindar³⁰ eða slæða eða onnur xong þau er monnum [hidir bætra at haza en on at uera³¹ oc huer er þat gerir er setr mort silxro vidd tonung oc tuigilldi³² þeim er hann brendi xirir oc oxundar bot eptir laga dome. en landzdrotinn a iamynan landnam ez þat er brent er [hann stadar.³³

Jvfr. Cap. 28. G. 98. F. XIII. 2. 13. XV. 12. Jb. VI. 30.

¹) lauger — Ed. laura — Ea. [mgl. — fl. ²) tonungo — Gi. ³) eldi — tilf. fl. ⁴) iamgöðra — fl. ⁵) [vpp at gera of xirir geza er vpp verdr gort — Ea. [at leta vpp gera oll — Ba, k. ⁶) [mgl. — fl. ⁷) [abrygiazt — Ea, c. Bf. ⁸) of bota — tilf. Ea, c. ⁹) [mgl. — Ba, k. ¹⁰) labu — Gk. Ed. ¹¹) [setr — fl. ¹²) sallstetibud — de fl. ¹³) brennir oc — tilf. fl. Her beg. det første Brudst. af Bi. ¹⁴) oc uheisagr — tilf. fl. ¹⁵) Her ender første Side af første Brudst. Gu. ¹⁶) [ze oc xiridi — Gf. ¹⁷) þrigildi — Gg, k. gilldi — Fe. ¹⁸) [mgl. — fl. ¹⁹) [mgl. — Fe, f. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) [mgl. — Bk. ²²) [tuodj ei gort haza — Ba. ²³) [stna — Fb, c. Bl. ²⁴) [ez hann misfir vitna — Gl. [mgl. — fl. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) halxt — mgl. Ed, c, f. Be, g. ²⁷) tlyxtar — Ge, i, m. Fb, c. Bb, l. ²⁸) [uib til garðs. eða — Gp. ²⁹) þat — mgl. Gi, k. þattuid — Ed. ³⁰) mgl. — Ed. ³¹) [þ. b. at haza en at missa — Ed. Be. [monnum er stæðe i — Ba, k. ³²) tveim mortum — Gi. ³³) [honum varðar — Gi. Bf. [hann seti — Ff. [honum er stæðe att — Ea. [h. verdr fl. at — Bc. [hanum hæyrir til. of honum verdr stæði at — Bi. en landzdr. &c. — mgl. Bk.

Um laggarda oc skipti manna.

- 29 xxix. Nu skal gordum skipta eftir iardar hozn oc allum auerla. Nu er garð granna sættir.¹ hann skal gera sua hajan at hann nai² undir hond [medalmanne.³ En sa garð er gilldr er⁴ alen er millum⁵ huers staurs oc [hia staurs⁶ hin priði huer oc liadradr⁷ allr oc⁸ sua piudr⁹ at eigi megi¹⁰ lasta bulorgi¹¹ i gegnum. [þeir garda(r) eru gilldir at lagum.¹² oc hazi huer gerðan [at lagum¹³ sinn garð at troff-messo a uarit oc abyrgizt huer sinn garð til uetnatta [þann sem om anduirt stendr.¹⁴ En sa er annar garð er heitir rima garðr. þar stolu uera .iiij.¹⁵ rimar i oc olar a endum oc xesti sua xast með hantum¹⁶ at eigi xalle niðr xirir vindi eða buze. Sa er hinn priði garðr er heitir skidna¹⁷ garðr. oc bui om eftir uanda. [þar sem got er¹⁸ til uidar.¹⁹ Sa er hinn xiorde er menn kalla haggzellu²⁰ garð. [er menn haza ser xirir merkigard²¹ millum eigna sinna. hann skal sua piudan²² gera at engi xenadr gange²³ i gegnum. [þa er hann gilldr.²⁴ Nu gerðir²⁵ om eignir²⁶ manna xæn eða xorad. þat skal xirir garð haza meðan þat ma.²⁷ En ex þar xer [xenadr izir²⁸ þa skal huer halda garde upp om sinn alr eða eng. oc²⁹ borte stada þann er xenadr gerði [hans nagronnum³⁰ xirir hans [uangerðingar satir.³¹

Um griada gerð granna oc stegnar.

- 30 xxx. Nu ex þioduegir renna at garde. þa skal lið auera oc [grind xirir oc³² rimar i³³ oc olar .ij. a endum oc troffband a. þa er grind gilld. sua skal grind selia at hon renni siolz aptr. En ex maðr stytr upp grind oc gengr xenadr i alr eða eng borte stada þann er gor uar oc landnam a oðan³⁴ þeim [er torn³⁵ [eða hoy³⁶ eða³⁷ gras a.³⁸ En ex hoggr³⁹ [grindar hæla⁴⁰ eða ueltir steini xra þeim er uidr liggv oc stendr ex þui [opin grind.⁴¹ borte stada⁴² þann allan er þar uerðr gor oc land-

Jvfr. Cap. 29. G. 82. 90. F. XIII. 21. Hk. 99. Jb. VI. 31. Cap. 30. G. 83.

¹) [ett — Gf, k. [ettir — de fl. ²) tate — fl. tatez — fl. ³) [manne — Ba, k. ⁴) tety valdr hond manne. of — tilf. Ba. ⁵) Her beg. anden Side af første Brudst. Gu. ⁶) [stribstaur — Gu. ⁷) iærð odder — Ed. iærðdaðr — Ef. iærðzæfter — Bf. ⁸) [laden — Ba. [lagðr allr — Bi. ⁹) þygt — Bi. ¹⁰) gangi at — fl. ¹¹) orz — Gk. imillum eða — tilf. Gl. ¹²) [mgl. — Ba, k. ¹³) [mgl. — de fl. ¹⁴) [mgl. — Ba, k. ¹⁵) .iiij. — Bd. ¹⁶) staurum of (eða) hantum (hantum of staurum) — de fl. storum hontum — Ea, c. Bf. staurum of otum — Ba, k. ¹⁷) staðu — Fb. stid — Ff. Ee. ¹⁸) [þ. f. giori a — Gi. [sa sem gor er — Ba. ¹⁹) [mgl. — Fa, c. ²⁰) haggzstu — Fe. haggzellu — Ff. ²¹) [mgl. — Ba. ²²) styrtan — Eb. ²³) megi . . . ganga — Fb. ²⁴) [mgl. — fl. ²⁵) gengar — Ba, k. opt — tilf. de fl. opt — tilf. Gi. ²⁶) iærðir — fl. ²⁷) vinz — Bf. ²⁸) [smale um — Gi. ²⁹) lall þat skal xirir garð &c.: þat fl. halda upp garde om afar eða engh. a meðan sua vera ma. En ex han giærðir sigði. þa . . . — Ff. ³⁰) [obrum monnum — Fe. [gronnum — Ea, c. ³¹) [uangerðing — de fl. at borte &c. — mgl. Ba, k. ³²) .iiij. — tilf. Ga. Ff. ³³) [i rimagrind — Ee. ³⁴) Her ophörer anden Side af første Brudst. Gu. borte — tilf. Fb. ³⁵) [torn er a — Fb. torn — mgl. Gl, q. Bg. ³⁶) [mgl. — fl. ³⁷) [mgl. — Gl, q. Bg. ³⁸) a — mgl. Fb. þeim er &c. — mgl. Ba, k. ³⁹) ueltir — Gk. ⁴⁰) [grind — Gi. ⁴¹) [lið opt — Ba, k. ⁴²) aufla el. ufla — fl.

iam a oxan [heim er gras a.¹ Hallwardz messo dag skal uera granna steyna. þeir
garðar eru gilldir er þeir tala þa xirir gillða a granna steyno. En ex garðr uerdr
brotin þa skal leida menn² til at³ lata þa garðin. En ex garðr [þezir gilldr uerit.⁴
sa skal þa gillða auflan er zenad atte. [En ex garðr þezir eigi gilldr uerit þa skal
a gillða auflan⁵ er garð atte.⁶ En ex merligarðr þezir uerit bora⁷ i millum oc
r sa niðr xallen. þa stolu þeir er haza uilia gerða sinn luta. [oc bioda þeim sem til
nottz eigu at gerða sinn luta.⁸ En þa er eigi uil gerða abyrizt þa stada þann allan
r gor uerdr. huerø zenadr sem gerir. oc .ij. aua silxø a oxan þeim er xirir stada uerdr.

Um garða manna.⁹

xxi. Ex menn uilia [garð haza¹⁰ bora¹¹ i millum þar sem eigi þezir xyr uerit. 31
gerði at iardar¹² magne¹³ [þa er haza uil. oc sua þa er til motz a. oc at iardar
jozn¹⁴ hallde¹⁵ huer siðan [sinum luta¹⁶ upp.¹⁷ [En þa er eigi¹⁸ uil garðe¹⁹
hallða [eða gerða.²⁰ þa²¹ gillde stada þann allan²² er ax gerizt.²³ ximt skal gera
til garðum at stipta [oc luta²⁴ oc haza uid uatta huart sem hann uil eða eigi oc
abyrzi honum garðen oc stada²⁵ þann allan er ax zenade²⁶ uerdr. huer sem a. En
at [gorzum garðum²⁷ þa skal zenadi²⁸ allum [oc suinum²⁹ [heim bioda³⁰ oc leggja
laga sett uid. þat eru .ij. aurar silxø. oc borte [auflan.³¹ en allan auflan stolu³² .vj.
stynsamir menn meta.

Huerfu ut skal løyfa zenad.³³

xxij. Nu ex einn maðr a zenad en annar atri³⁴ hinn þridi³⁵ garð ogillðan.³⁶ 32
[en þa er atriinn a skal³⁷ gera³⁸ eptir monnum oc lata þa sia [at zenadr er lominn
i atri eða eng. þa skal hann or tala með uitnum oc lata .vj. stynsama menn³⁹ meta
stada⁴⁰ þann er gor er oc seti inn zenad⁴¹ þann sem [i er lominn⁴² [oc reli⁴³ lausan

Jvfr. Cap. 31. G. 82. Jb. VI. 32. Cap. 32. F. XIII. 21. Jb. VI. 33.

¹) [mgl. — Ba, k. En ex hoggø &c. — mgl. Gq. Her begynder en Lacune i Ef; ophører i Cap. 35.
²) granna — Gk. ³) of — ß. ⁴) [verpr gilldr brotinn uerit — Gr. þa skal &c. — mgl. Gi. ⁵) au-
flan — Gf. ⁶) [mgl. — Ea. Bb, f, l. ⁷) bota — ß. ⁸) [mgl. — ß. ⁹) Ingen Cap. Afd. i Ge, g,
h, m, t. Fe. ¹⁰) [mgl. — Fe. [gerða — Eb. ¹¹) bota — Gi. Bi. bota — Ba. bota — Bf. bota — Bk.
¹²) Her ender første Brudst. af Bi. ¹³) hogn — ß. ¹⁴) [mgl. — Ff. oc sua &c. — mgl. Ba, k. iardarmegni
— Gk. Fb. ¹⁵) gillde — Ed. Ba, k. of gillde — Gk. ¹⁶) [mgl. — ß. ¹⁷) upp — mgl. ß. [mgl. — Ed. Ba, k.
¹⁸) [þa er — Ed. Ba, k. ¹⁹) upp — tilf. Ed. Ba, k og ß. ²⁰) [eða gerða at allu — Ed. ²¹) þa
— mgl. Ed. Ba, k og ß. ²²) at allu — ß. mgl. — Ed. ²³) gerðing xer — Gm. En ex garðr huer
þezir xyr verit bora a millum þa skal þa er haza uil gera allan hit xyrsta sinn oc bioda siðan hinum með vatta
a hallða upp hallvum — tilf. Fe. ²⁴) [mgl. — ß. ²⁵) aufla, eller ufla eller auvfla — ß. ²⁶) mgl.
— Ba, k. ²⁷) [garðum gildum — ß. ²⁸) smala — Gq. zenad — Ff. ²⁹) [mgl. — ß. ³⁰) [heim
þezir eða bioda — Gp. [heim steyna — Ba, k. [insetia of heim bioda — Ff. ³¹) allan stada — Fe.
³²) [auflan sem — de ß. ³³) huerfu maðr st. in setia zenade til aufla gillða oc um sett oc burann — Ova. Gf.
³⁴) eða eng — tilf. Fd. ³⁵) mgl. — Gk. ³⁶) gillðan — Fb. ³⁷) [þa skal þa er atriinn a — ß.
³⁸) ganga — ß. ³⁹) [of — Fe. ⁴⁰) aufla, ufla — ß. ⁴¹) til aufla gillða — tilf. Gk. Be.
⁴²) [gerde till stada bota — Ff. ⁴³) lile — Ba.

i hús inn¹ oc leggi huarti a bást ne band. [oc þó at huert stange annat² þa i-afyrgrð eiganda en eigi þess er inn setti. [En allt þat sem þa er búið a missi þeim er aftrinn a.³ þa skal þa gjalda honum er gæddinn afte ogilldan. Öra⁴ standa þó samborgis er þe⁵ er inn setti. En ex hann uil eigi vtt lönja⁶ [þa standa inni til þimtar.⁸ [En ex eigi er þa vtt lönst⁹ þa a þa þat er inn setti eru¹¹ þa lófin afsta gjöld. En ex madr telr þenab þann brott er inn uar þa [uil eigi vtt lönja¹² at lagum þa heitir þat loto ran. þa er höfðingi sekr sílrs uib þann er inn setti. en huer annara er [at var með honum brott at r. lj. aurum sílrs. En ex suin temr i aftr eða eng eða annat buze at gæddum gil þa skal inn setia til afsta gjalda. en þa lönfi vtt er a at lagum. En tiobrhæft tiobrhæft oc allt þat bu¹⁴ er þonbr setia [sialzr innan gædd¹⁵ oc uerbr þat [oc gerir stada¹⁶ seti inn til afsta gjalda oc lönfi eigande vtt at lagum.

Ex þatörk madr þarz þu sitt vtt at lönja.

- 33 xxxij. Nu ex madr a gæddbrýtil¹⁷ i búi sínu oc uitu þat¹⁸ grannar biode heim aftr en þat¹⁹ geri notorn stada oc seti inn iamþnan síðan [til gjalda.²⁰ [En ex þat²¹ temr i aftr eða eng þa²² lönfi eigande vtt at lagum uil madr þu sitt vtt lönja oc þezir eigi sílrs²³ til. þa skal hann ued leggja e uordzlu mann iamgodan²⁴ uedi.²⁵ En ex hann uil eigi vtt lata þyr en hann setti i hendi.²⁶ þa suelltir hann hiorb²⁷ hans²⁸ [oc hiun²⁹ oc³⁰ sekr mort sílrs þann er þu a oc bote þó þumissu³¹ sem .vj. stynsamir menn meta. Nu uil eigi þu hans vttlata [ne setti gjalda.³² þa skal hann trexia [með uatta³³ busi lönfi a rané oc stexni þa er þu a tirtiu sotrnar þing oc beibi þonbr atþarar at ta sitt³⁴ oc settena meðr. en huer er sekr ögri sílrs uib tonung er eigi þer. En

Jvfr. Cap. 33. Jb. VI. 34.

¹) [mgl. — Gr. ²) [mgl. — Bf. ³) [En allt þat sem þa missir þirir þu en (er) aftrinn a — G. allt stítt sem þa missir er búið a of missir þ. þ. er inn setia of aftrinn eigo — Gi. [oc allt þat sem þa ve i er búið afte þ. þ. er aftrinn afte — Fa, c. [oc allt þu er h. missir þ. þ. er a. a. — Fb. Bb, l. [oc sem þa lönst er búið a þ. þ. er a. a. — Ff. [of... þenabinn a m. þ. þ. er a. a. — Ed, a. [of st. f. þa missir er búið a — 4) þara — Gh. ⁵) búið el. þu — fl. ⁶) þa a [þa þat er inn setti — tilf. Ea, c. þa a þen þu er in setti — 7) [of late — Ea, c. Bf. ⁸) En ex &c. — mgl. Gi. ⁹) þa late standa &c. — mgl. Gr. [mgl. — 10) [síðan eigniz þa er inn setti ex eigi er (aftr) ut lönst at lagum — Ea, c. Bf. ¹¹) heita — fl. ¹²) ei vttlönst — Bf. ¹³) [með uar — Ba, k. tafa — fl. ¹⁴) þe eller buze — fl. ¹⁵) [in e sialzr (vm) — Ba, k. ¹⁶) afsta, auviflu, ufa — fl. [mgl. — fl. ¹⁷) gæddbríota — fl. gæddbríot ¹⁸) uattar of — tilf. Gi. ¹⁹) hann — fl. ²⁰) [mgl. — Gt. Fa, c. ²¹) [ex — fl. [þegar ²²) of — fl. ²³) sialzr peninga — Ba, k. ²⁴) þe eða — tilf. Gi. ²⁵) uerði — Ba. ²⁶) Her b første Side af andet Brudst. Gu. ²⁷) iorð — Gb, c. Ff. þu — Gm, p. Ba. ²⁸) i þui — tilf. l g, k. ²⁹) [of búi — Gg. Eb. [of þiu — Gh, i, r. Ec. [of þinn — Ea. [mgl. — Gm. Ff. ³⁰) of — mgl. Ea o. fl. ³¹) þu nglu — Bf. ³²) [ne (eða) f. tafa — Gm, s. Fb. [mgl. ³³) [mgl. — fl. ³⁴) Her öphærer første Side af andet Brudst. Gu.

þó madr tonungs a xirir at fara ex hann er [i nand¹ oc odlazt með þui halza² rí silxre³ xirir buran. þeir eru allir xridhælgir er til sofia. en hinir allir ogilldir xirir standa⁴ huart sem þeir xa⁵ [þæn⁶ eða bana.⁷

Ex madr spillir garðum manna.

xxiiij. Gautur allar oc [garða lið⁸ stolu sua⁹ uera sem at xorno fare haza 34 it. En ex madr ridr [eða gengr¹⁰ iðir afr eða eng¹¹ oc uil eigi fara ueg rettan. madr er setr mort silxre uid þann er¹² afr¹³ a. En ex madr brytr garð manz i liggia .ij. aurar uid lið huert.¹⁴ en ex madr brytr eða hoggr¹⁵ niðr til iardar¹⁶ undr þa [liggr uid oyrir silxre.¹⁷ nu heitir¹⁸ lið til þess er .x. xadma er langt. þat heitir balla¹⁹ brot er lengra er. þar liggr uid mort silxre [uid þann²⁰ er rð a. oc geri garð iamgodan sem adr uar.

Ex roff manz spillir roffe.

xxv. Nu ex madr a heft. þa skal hann annat huart laupa roff til eða xa at 35 ne. en ex honum er let roff þa stolu þat uattar uita.²¹ Nu ex þeir heftar bitazt [er a eru uardueittir²² oc xær annar huar bana ax. þa skal þann meta er dauðr er oc allda hann halxum uerðaurum.²³ nema þui at eins at hann se uerri allr er lizir en nn halxer er dauðr er. þa ma hann eigi meiru xirir gera en sialxum ser. Nu ex madr [heft þann sem eði xylgir roff²⁴ oc bizt hann til²⁵ stalstofu²⁶ annars heft.²⁷ þeim hefti er algilldi.²⁸ En ex þa xær²⁹ bana ax er til lonypr. þa liggr hann auðr a uertum sinum sialxre³⁰ [ogilldr eiganda.³¹ En ex heftir bitr roff til bana at er algilldi. En ex roff bitr heft til³² bana. þat er halxgilldi. [En ex grabdr³³ eftir bitr ialt til bana. þat er algilldi.³⁴ [En ex ialtr³⁵ bitr roff³⁶ til bana. þat

Jvfr. Cap. 34. G. 81. Hk. 98. Cap. 35. G. 97. Jb. VI. 35.

¹) [noter nerr, el. noter namunda, nottur i namunda — *ß*. ²) halza — mgl. *Gm*. ³) tonungi, el. nungi til handa — tilf. *de ß*. ⁴) [mgl. — *Gr. Bf*. ⁵) ax — tilf. *Gr. Ed. Ba, g, k*. ⁶) bot — *Gc*. ⁷) [ár. þen — *Ge*. [ar — *Gn. Bf*. ⁸) [mgl. — *Bg*. ⁹) [garðolið — *Ed. Bf*. ¹⁰) [garðar. er lið a — *Ff*. ¹¹) [mgl. — *ß*. ¹²) viðare — enkelte. ¹³) gras eða — tilf. *Ec*. ¹⁴) eða eng — *l. ß*. ¹⁵) [tigr uid oyrir — *Ff*. [settr .ii. aurum uidr þan er garð a — *Ed*. ¹⁶) garð — tilf. *ß*. ¹⁷) [þa at eigi se lið a — tilf. *Gi*. ¹⁸) [liggia uidr .ij. aurar — *Ff*. En ex m. br. e. hoggr — mgl. *Gc*. ¹⁹) *ß, k*. ²⁰) a — tilf. *ß*. ²¹) bialta — *Gn*. garð — *Fb*. garða — *Bl*. ²²) [halza tonungi en halza m — *Gn*, dog underprikket. [tonunge of þeim — *Fa*. ²³) En ex &c. — mgl. *Ea*. ²⁴) [er f. e. jndgr — *Ff*. [mgl. — *Gp*. ²⁵) botum eða uerði upp — *Gp*. gieldum — *Fa, c*. aurum — *Ee*. haluu bi — *Ed*. h. gieldi — *Bl*. ²⁶) [eði roff til heft sine — *Fc*. ²⁷) i — *Fb, d*. ²⁸) stalstofu — *Gm*. [stofu — *Gi*. stalstofa — *Fa, c*. stalstofess — *Ed*. ²⁹) heitir — tilf. *Ba*. ³⁰) algildar er — *Ba*. liðr — *Ea*. ³¹) sialxauðr — *Fc*. ³²) [mgl. — *Bf*. ³³) *Her oph. Lacunen i Ef*. ³⁴) Saaledes at fra garð, der kun findes i *Ga, b, d*; men er allerede i *Gb* samtidigt rettet til grabr. ³⁵) [mgl. — *a. Bl*. En ex roff bitr &c. — mgl. *Gi*. ³⁶) gieldingr — *Gi*. ³⁷) graban heft — *Ge*. heft eða roff *Gh*. heft — *Gm*.

er halzgilldi.¹ En ex roff liggir daut vti þa stal menn til leida oc [lata sea. oc.² ex þeim synizt heft uerl [a uera.³ þa ma hann geza sof a þrimmr monnum [til iams rettaz⁴ [þeim er hesta eigu i grend.⁵ oc þui at eins hinum ziorda at hann [geri þann vitnis sannan⁶ at.⁷ oc sueri huer þeirra eins eidi eptir sinni samuizku xirir sinn heft. En ex einn⁸ huer uil eigi sueria [xirir sinn heft.⁹ giallde þa [roff uerdaurum.¹⁰ En ex roff er relit¹¹ i doð eða dy. xirir xiall eða þorað. oc ma þia .ij. rossa þar¹² til. en eins þra. þa stolu þeir menn er hesta eigu i grend suara hinum sama rette sem adr uar stilt. En ex roff eða naut¹³ drepr¹⁴ [maxenad [giallde algilldi þeim er a xirir allt þat er oxrili gengr ixir.¹⁵

Ex menn etia hestum manna.¹⁶

- 36 xxxvj. Hveruitna þar sem menn etia hestum manna at ulongxi þess er a. bote stada þann er ex uerðr oc oxundar bot eptir laga dome [þeim er heft a.¹⁷ En ex halzrar merlr stade uerðr a. bote fullrette eptir laga dome [þua sem með heizt eða oxund uere gort.¹⁸ En huer abyrgizt [sit xialzr¹⁹ at hesta uigi huerir sem etia. En ex maðr lystr²⁰ heft a [hesta uigi²¹ naubsynia laust giallde eiganda oxundar bot eptir laga dome. en ex hann xpillizt²² ex bote xirir spell oc [oxundar bot²³ eptir laga dome þeim er heft a. Nu telr maðr heizting²⁴ ex rosse manz [at ulongxi.²⁵ giallde eiganda eptir [vj. manna²⁶ dome oc abyrgizt roff at allu²⁷ [oc uerl þess²⁸ til þess er eigande²⁹ temr [hondum a³⁰ [eða syni með eins eidi.³¹ nema [inn seti³² til ausla³³ giallda.³⁴ En ex oxlr eða annar þenadr rennr eptir manni. seti inn þenad þyr en þarit hæzi vm þria þora. [elligr abyrgizt at allu.³⁵

Ex þear þoling uerðr a þu manz.

- 37 xxxvij. Nu uerðr þear þoling [a þu manz.³⁶ a geitum eða a³⁷ saubum. [ex

Jvfr. Cap. 36. Jb. VI. 36. Cap. 37. Jb. VI. 39.

¹) algilldi — Gm. [mgl. — Ea, c. ²) [lia þeim — Gk. ³) [heza til genget — Gk. [a — Gm. ⁴) [til iamretes — Gk. [mgl. — Ed. ⁵) nand — Gl. namunda — Gg. [mgl. — Gl. ⁶) þastan — G, p. Fa, c. ⁷) [g. þat vitnis sat — Gm. [g. þat með zullum vitnisburð sat a þan — Ee. [gete þat uim sannat — Ba. ⁸) Her begynder anden Side af andet Brudst. Gu. ⁹) [mgl. — ß. ¹⁰) [hestuðr zullum aurum — Gk. [hest zullum verdaurum aptr — Gl. [hestuðr zullum botum eða aurum — Gp. [hest oxlar — Ba, k. ¹¹) i þenn — tilf. Ee. ¹²) þarveg — ß. ¹³) heftir — Ff. ¹⁴) stanga — Bg. ¹⁵) [algilbi er a ollu þui er oxrili gengr at — de ß. [giallbi þa er a ollu þui er oxr. g. at — Gp. [algilbi þa er a at ollu þ. er oxr. g. til — Ba. [algilbi þa er a at allu a þui er oxr. g. at — Bk. [algilbi þeim er . . . Gm, som her med ender. ¹⁶) Ingen Cap. Afd. i Gi. I Ge, m har dette Cap. Plads efter det følgende. ¹⁷) [þan þu með heizt eða oxund vere gort — Gi. [mgl. — Gk, p. ¹⁸) [mgl. — Gi. ¹⁹) [þin heft — Bf. ²⁰) horgar — Ba, k. ²¹) [vigueli — Ee. ²²) [spellaz — ß. ²³) [fullrette — ß. ²⁴) heimting — Gk. ²⁵) [mgl. — ß. ²⁶) [laga — ß. ²⁷) ausla — Bf. ²⁸) [mgl. — Fe. ²⁹) til eiganda — Fa, c. ³⁰) [mgl. — Fa, c. ³¹) [mgl. — ß. ³²) [þin tote — Ge. [þin in — Gk. [foti — Fe. [in se — Ef. ³³) a hufsa — Gm. auuifsa — Be. ³⁴) bota — Fb, f. Bl. ³⁵) [mgl. — Gk. ³⁶) [mgl. i alle de Örrige ³⁷) gottum eða — tilf. Gm.

vaðr drepr¹ oc uil eigi uid ganga. En ex maðr a gíaxgollt² þann er uerðr er alxrar merfr. þar uerðr xearxóling [a þui einu suini.³ A nautum oc roffom [er þo xar xóling⁴ at eigi⁵ drepi. oc þegar er xear xóling a xenade er eigi bera xotr heim il hufa⁶ eiganda. en morf sílxr liggir uid xear xóling. halx konungi en halx þeim er xenad atte⁷ oc bote ftaða sem .vj. ftynfamir menn meta. En ex maðr drepr xære⁸ xeitir [fuin eða⁹ faudi¹⁰ hojða tale en .iiij. þa bote¹¹ [laga dome oc¹² oxundar bot¹³ þeim er xenad atte. En ex maðr dñlr [uerla finna¹⁴ fñni með lyrittar eidi. En ex naut eða roff er fært eða bart oc bera þo xotr heim til hus eiganda. ær er þa xar xóling [oc bote þo oxundar bot eptir laga dome¹⁵ halxt konungi en halxt þeim er xenad a. En ex maðr drepr xenad manz oc gengr uid oc segir fealx a hendr fer. ær hann hit dauda er drap [en hinn heilt xirir er atte.¹⁶ aldre gengr xenadr fer il ogilldis. Nu er einn foñ a allum oxundar¹⁷ rette þeffom. En ex maðr drepr xenad manz oc gerir¹⁸ a xear xóling þa ftað eigande¹⁹ fteyna heraðs²⁰ þing um ætr .iiij. þar ftað hann foñia at²¹ lata fat gera með .ij. manna uitni nema hann uili uid ganga. [leida ftað hann²² .ij. manna uitni um at þeim fñndizt manna handa uert a uera xenadi²³ þa ftolu þingmenn doma a hendr honum lyritar eid xirir. þann eid ftað hann vnnit haxa innan manadar fora²⁴ daga. En ex fa eidr xellr gíallde xenad uerðaurum²⁵ oc leggi a oxan morf sílxr. halxa konungi en halxa þeim er xenad atte. En ex maðr ber²⁶ xenad manz eða færer. þa ftað bota [loftu a²⁷ sem .vj. ftynfamir menn meta. eigi er farbot a xenadi ex heill²⁸ uerð(r). uerla xall²⁹ oc ngyxall ftað³⁰ bota sem [.vj. ftynfamir menn meta.³¹ oñrir liggir uid auga³² a nauti fua uid horn oc fua uid hala. En [xiordungur uerðz³³ ligr uid auga a roffe. En ex maðr hojgr hala ær roffe fua at [æx roxo³⁴ xylgir. hann er fætr morf sílxr. halxre konungi en halxre þeim er roff atte. oc gíallde roff uerðaurum ætr. haxi fa ftodu³⁵ er ftytti³⁶ oc heiti maðr at heimftare.³⁷ en hinn heillt roff³⁸ er atte. En ex maðr hojgr hala ær roffe xirir neðan roxo³⁹ [eða fter tagl ær

¹) [þo at eit drepe — Ba, k. ²) gíaxgollt — Ef. ³) [mgl. — Gp. ⁴) [þo — Ge. ⁵) eilt — de f. ⁶) hufa — mgl. f. ⁷) en morf . . . atte — mgl. Ge. ⁸) xleiri — f. ⁹) [mgl. — f. ¹⁰) mgl. — Bf. ¹¹) eptir — tilf. f. ¹²) oc — mgl. f. ¹³) [oxundar bot eptir laga domi — f. ¹⁴) [mgl. — f. ¹⁵) [þa ftað gíallde .vi. aura f. — Gi. .vj. aura f. — tilf. Bb, l. ¹⁶) [en eigande annat íamgott — Fd. ¹⁷) xenadar — Gm. mgl. — Ea. ¹⁸) Her begynder en Lacune i Bf, ophörer i Cap. 39. ¹⁹) xear — tilf. f. tregia oc — tilf. Ge. ²⁰) heraðs — mgl. Fb, c. Be, l. ²¹) oc — de f. ²²) [leida — Gm. ²³) brefta þau uitni oc fñnagt þo manna uert a xenade — tilf. Ge. ²⁴) fñtna — Ff. ²⁵) mgl. — Fb. ²⁶) dræpr — Ge. ²⁷) [lemfr ætr þui — Ge. [loftu þa — Gk. [loftu — Gr. Fa, c, f Ea, c, e. [loftum þeim sem a verða — Fe. [laft a — Bk. [mgl. — Gi. ²⁸) heillt — f. ²⁹) verður — Gm. vert — Ff. ³⁰) meta of — tilf. Ba, k. ³¹) [metet er — Ba, k. Ístf. eigi er &t. har Gi: þann ex farbot er a xenade of ma heillt verða. þa ftað meta ngyxall of vertaxall. ³²) oñra — Fb. ³³) [þridi: mgar — Ff. ³⁴) [roxo — f. ³⁵) ftoto — Gi. ftattu — Gk. Ff. Ed. Ba, c, g, k. ftoto — b, l, c. Eb. ftut — Fe. ³⁶) ftyði — Gl. Fb, f. Ed, e. Bb, l. ftutti — Ef. ³⁷) verri of heimftare — Gg. verri — Fa, c. ³⁸) mereftumper — tilf. i Mrg. Gs. ³⁹) i moti — tilf. de f. ⁴⁰) roxo — mgl. l. þæin — tilf. Gm. Ed.

nautum.¹ bote² .ij. ára þeim er atte oc .ij. ára konungi.³ Nu þær mædr t nautum [.ij. eða þrimr⁴ bote öðri sílrs konungi oc öðri þeim er naut atte. [zleirum⁵ þær sekr mork sílrs halra konungi en halra þeim er naut atte.⁶ mædr morkar buze⁷ annars manz. late huf sína eptir [laga reysing rettaran⁸ solten mædr molli.⁹ oc giallde þo nyrall [sem vert er¹⁰ þeim er bu atte.

Ex hundr bitr ze manz.

- 38 xxxviii. Nu þær allt saman hiorð oc hiorðir. þa skal hiorðingi uita huar ær uerðr. oc bera um botar¹¹ uitni ex hann er [vitnis þær¹² um þat mal. [En stangar uga þat er halzgilldi.¹³ En ugi stanga(r) tu þat er algilldi.¹⁴ oc o naut er yngri eru en .iiij. uætr þa er algilldi a þeim. oc a allum tolluttum na Nu [ex naut er stangat¹⁵ þa skal menn til leida [at¹⁶ lata sea.¹⁷ oc ex þeim at naut hær stangat uerit¹⁸ þa skal hyggia at nautum¹⁹ [þeim er hiorð er oc²⁰ með þeim hær²¹ gengil. En ex eitt huert naut hær ben²² a hornom eða²³ blod eða har.²⁴ þa er þat lifast til. oc bote þa er þann zenad a ept sem adr segir. En ex hundr bitr zenad manna eða elfir þirir²⁵ þorad. bote hund a halzt²⁶ þyrsta sinni. en allt²⁷ iaznan síðan ex uitni eru til. En e eru logleg uitni til. hallde þirir eins eidi at sinni uitend²⁸ þirir hueria grein þe

Ex mædr tynzt með lane.

- 39 xxxix. Nu ex mædr ler grip sinn þa skal huer lane heilu heim toma eða uerð eiganda sem .vi. stynsamir menn meta. nema hinn tynzt með lane [er let u þui at eigi ma hann þar lan abyrgiazt sem hann ma³¹ eigi [lið sialrs sína.³² skal engi lan hær lengr en let uar.³³ en ex hann hær lengr³⁴ þa er hann seki

Jvfr. Cap. 38. Jb. VI. 40. Cap. 39. G. 49.

¹) [mgl. — fl. ²) halra mork — tilf. fl. ³) En ex mædr hæggr &c. — mgl. Gf, r, q, n, t. Fa, c. Ba, d, k. ⁴) [.iiij. eða zleirum — Gc, f, l. [þrim eða þrim þærum — Ge, i, k, n, p, q, r, t. Fa, Ec. Bd, e. [þrim eða þrim zleirum — Gg, h, m. Fb, f. Ea. Ba, b, k, l. [þrimr eða þrimr zleirum eði — Ea. [zleiri eða þær — Bc, g. [mgl. — Eb, d, f. ⁵) hæggr eða — tilf. Ea, c. ⁶) [mgl. Ba, k. ⁷) ze el. bu el. tu — fl. ⁸) [laga reysing rettæ — Gc. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) [mgl. — fl. ¹¹) botar — fl. ¹²) [uattþær — fl. uattþær — Gt. ¹³) [mgl. — Gc. Bk. ¹⁴) Her indskyde Fb, e. Ee. Bb, l det ellers til Mandhelgens Cap. 22 hörende Stykke Nu er þior i ggnatali . . . rettir i See dette Cap. foran Side 68. Ligeledes tilføies det her med Mrg. H. i Gl, som dog fordrer 6 Tyrens Alder. ¹⁵) [ex naut stangar — Gi, k. ¹⁶) oc — fl. ¹⁷) [mgl. — fl. ¹⁸) uerit — fl. ¹⁹) hornum a nautum — Ea, c. ²⁰) [oc hiorð þærri er — fl. ²¹) hær — fl. ²²) ben — bær — Ed, e. ²³) [mgl. — fl. ²⁴) samtli þui er þirir uarð — tilf. Gm. ²⁵) berg eða — fl. ²⁶) allt — Gc. ²⁷) halzt — Gc. ²⁸) vifsemd — Gk. ²⁹) Her indskyder Gg det hele Cap Mandhelgen, uagtet det ogsaa findes paa sit Sted i hiin Bolk. Ge, m. Fb, e. Ee. Bb, l og Mrg. H. i skyde her som et eget Capitel Stykket Nu ex hær . . . grein þessa af Mandhelgens Cap. 22. See fori Stykket En ex hundr &c. — mgl. aldeles i Ea. ³⁰) [mgl. — Gk. ³¹) mætte — fl. ³²) [sialran ³³) [mgl. — Gk. Ba, e, k. ³⁴) en let uar — tilf. Gk. Be.

rø uib [eiganda eþ þa treyr¹ er a.² þat heitir þornæmi.³ nema loglig nauðsyn
me. Nu [þo at maðr þari með⁴ onf manz at lane eða leigu. þa skal þa abrygiazt
uerf⁵ [at allu⁶ er a.⁷ [þo at⁸ hann geri notorn stada⁹ eþ eigi er eþ þess
ldum eða vangætzlo¹⁰ er með þer. En eþ maðr tefr grip manz uledan. [heft eða
. ¹¹ [huart sem flíp er meira eða minna.¹² onf eða adra luti þui lífa. borte eptir
adome þeim er tefit var þirir eptir atuitum huat nauðsyn til dro þann er tof.
a huer oxund þeim uar i gor.¹³ [eða huer stæde þeim uar gor er tefit uar þirir.
huat manni þa er.¹⁴ er tefit uar þirir.¹⁵ borte stæda bot [oc flita sett¹⁶ sem
. stynsamir menn¹⁷ meta¹⁸ honum.¹⁹ oc sua²⁰ lonungdomenum [eþ þau atuit
a.²¹ En eþ maðr tefr flíp²² manz þa skal hann [einni sot²³ þirir [suara þirir²⁴
oc²⁵ omaga fina.

Um setra þerð manna.²⁶

gl. Hveruitna þar sem [setr eru²⁷ [til þora manna²⁸ þa skal þara or husa 40
þa er .ij. manadr eru eþ sumri. nema þeim þiði allum annat sannare. Nu sitr
a huer lengr niðri.²⁹ þa skal³⁰ þirir biðda honum þarfetu.³¹ Nu sitr hann
er eigi at siðr.³² þa skal hann³³ stæzna honum heraðs³⁴ þing³⁵ þirir ran³⁶ oc
[setu.³⁷ þa eigu þingmenn at dæma lonungi³⁸ halþa³⁹ morf silþrø [þirir græð
.⁴⁰ en leiglendingi⁴¹ [halþa⁴² morf silþrø þirir græðuerð.⁴³ Nu⁴⁴ skal hann
a bændr [oc heraðsmenn⁴⁵ sua marga⁴⁶ sem hann þarþ at þora [buþe hans⁴⁷

Jvfr. Cap. 40. G. 81.

¹) fræði — fl. ²) atti — fl. [þann er atti of tebe — fl. ³) þornæmi — Ba, k. þor:
u — Bg. ⁴) [eþ maðr hefur — Ff. ⁵) heft — Ea. mgl. — Gf, k, l, n, p, q, r, s, t. Fa, b, c.
Eb, c, d, e, f. Ba, b, c, d, e, g, k, l. ⁶) [mgl. — Ge, f, g, h, i, k, l, m, p, q, r, t. Fa, b, c, d, e,
Ea, b, c, d, e, f. Ba, b, c, d, e, g, k, l. ⁷) heft a — Gf, k, l, p, q, r. Fa, c. Ba, k. [mgl. — Ge.
[eþ — fl. ⁸) [mgl. — fl. er a — tilf. Gc. ⁹) vangorðmstu — fl. ¹⁰) [flíp — Gn. Fc. Be. [heft
l p. [flíp eða hros — Gr. Ec. ¹¹) [mgl. Gc, t. Fc, e, f. Be. ¹²) [mgl. — Gn. Be.
[mgl. — Gd, i. Ea, e. ¹³) eða hvat &c. — mgl. Gc. ¹⁴) [flita — fl. [mgl. — fl. ¹⁵) [þeir
fl. [menn — fl. ¹⁶) dæma — fl. ¹⁷) eptir atuitum — Ba, k. ¹⁸) Her ophörer Lacumen
f. ¹⁹) [mgl. — Bf. ²⁰) grip — Gl, n. Ff. ²¹) [heim sotn — Gm. ²²) [stænda — Ba. ²³) sun
ot — tilf. Ff. ²⁴) lngen Cap. Afd. i Fa, c. ²⁵) [menn eigu [setr — Ge, m. [setr liggja — Gk. Be.
þa þerðir ero — Fb. Bl. ²⁶) [þæ i millum — Ed. ²⁷) viðr — Fe. Ba, k. heima — Ff. Bc, g.
tannar — tilf. Fd. Bf. ²⁸) hann el. hinn — tilf. fl. [a er er (i?) heimroft — tilf. Ee. ²⁹) heima at
— Ff. þer at flita — Ba. þar i [eto — Bc, g. er þess þittir þurþa — tilf. Gl. ³⁰) [um turt att
inu — Ge. [þa skal &c. — mgl. Ed. [eigi at siðr — fl. ³¹) þirir biðda honum oc — tilf. Bd. ³²) heraðs
mgl. Gc, i, m, n, r. Ea, c. ³³) stænu — Bc. ³⁴) græðan — Ee. ³⁵) þrafeto — Gg. þa [eto
þm. heima [eto — Ff. i [eto — Ed. [eto — Ee. þar i [eto — Bc, g. þirir &c. — mgl. Bd.
þonum — Gi. iarbæiganda — Fb. ³⁶) halþa — mgl. Gk. Fb. ³⁷) [til handa — Ea, c. [mgl. — Ee.
leiglulida — Ff. granna hans — Ba, k. ³⁸) halþa — mgl. Gk. ³⁹) græðan — Ee. [aðra — Fc.
vil hann eigi en þara þa — tilf. Fc. ⁴⁰) [mgl. — Gc, k, n. Ea, c. Bf. ⁴¹) [þeraz þing. of eþ þingi
marga menn — Fc. ⁴²) [hann — Gn. Fc. Be, f. [bu hans — Gr. Ff. Ea, c. Ba, c, g, k.

or hufa haga sinum.¹ setr huer oyri² silzrs uid tonung er eigi zer [oc er til talladr.³
Slitt liggir uid ez hann [zer heim⁴ [zirir tuimanad⁵ [i hufa haga.⁶

Um setra merki manna.⁷

41. glij. Nu skal til [setra a ziall⁸ upp merti uera⁹ sem at zorno zare hezir verit.¹⁰
zore eigi or stad [nema hann zore¹¹ engum at meini. sua skal¹² [par setr¹³ [at
somu.¹⁴ par skal¹⁵ smali¹⁶ eigi¹⁷ zara med¹⁸ heimbotum.¹⁹ par skal meta²⁰
[horn horni²¹ en [hozr hozr.²²

Guersu ze skal varducita.

42. glij. Ez .ij. menn [eda zleiri²³ bua a einum bo [oc sa allir²⁴ einn bo.²⁵
nu ez einn huer hezir zyr storit²⁶ oc ladi en adrir oc uil pegar²⁷ lata smala sinn
[i gerdi.²⁸ pa skal hann sua lata²⁹ halda³⁰ smala sinum i gerdi at eigi tomi i [atr
eda eng³¹ granna hans.³² En ez i lemr. borte sem .vj. stynsamir menn meta oc
landnam³³ a ozan heim er [torn eda³⁴ gras a. Nu hezir sa [stegit oc³⁵ ladi tornu
sinu er sidar star.³⁶ pa skal hinn en halda sua smala sinum at eigi tome i habit³⁷
granna hans zyr en iambitid³⁸ er. eda giallde heim landnam³⁹ er gras⁴⁰ a. sua
oc ez zenadr manz gengr i atr eda eng at gardum gilldum.⁴¹ En ez madr legg
trod⁴² sina uidr atr eda eng annars manz pa skal hann huerza garde [um gilldum.⁴³

Jvfr. Cap. 41. G. 84. Cap. 42. G. 81. F. XIII. 22.

¹) of buze hano — tilf. Bf. ²) halzum oyri — Gb. ³) negndr — fl. [mgl. — fl. ⁴) [zerir himn — Gi. az setrom — tilf. Ed. ⁵) [z. tua manade — Gm. Bk. [znr en at toi manad] — Gn. [znr en adrir — Gp. Ed. [zirir .ii. manad — Gr. [z. tuimanada — Fb. Bb. [znr en adrir men — Ff. [znr en i-manadom gra hui er han zor or — Ee. [zirir tueigia manadr zrest — Ba. ⁶) [or h. haga — Fb. [mgl. — Ed, e. Be. ⁷) Ingen Cap. Afd. i Gi, r. Ea, c. Ba, k. ⁸) ziallz settra — Gl. ⁹) [setra a z. upp zara oc merti vera sem — Gg. [setra zara a z. upp of vera — Fe. ¹⁰) [setra a z. upp zara par sem merti haga znr verit at zorno zare — Gs. Ff. [fl. zara a z. upp a setr merti uera — Ed. [f. a z. upp zara par stall merti vera — Bb. [f. a z. upp zara. merti stulu par vera — Be. [f. a z. upp zara — Bf. ¹¹) [z ma hann zora — Ef. ¹²) stulu — Fc. ¹³) [huert setr — Gi. [par um setr — Gg. [um uar setr — Gk. [parz setr — Gm. [setr — Gp. Fb, f. Bl. [um par setr — Gq. Ba. [um par setu — Gr. [um par setor — Gt. Ea. [a setrom — Ee. [par setr — Bc, g. [um settr — Bk. ¹⁴) [hitt somu — Fb, f. Bl. [hitt sama — Ea, c. sua skal &c. — mgl. Bf. vera — tilf. Gg. Ed. ¹⁵) ma — fl. ¹⁶) [smasmale — Ff. zenadr — Bf. ¹⁷) eigi — mgl. Ff. ¹⁸) at — fl. eptir — fl. ¹⁹) heimrostum eda heimbotum — Fa, c. ²⁰) meta — Eb. ²¹) [barn barne — Bk. ²²) [hozub hozbi — Gn. Ec. ²³) [mgl. — fl. ²⁴) [er sa allr — Gm. [oc byggia allr — Fb. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) stegit eda storit — Gk. ²⁷) pegar — mgl. — fl. ²⁸) [ingerdis — Gm. ²⁹) lata — mgl. fl. ³⁰) halda — mgl. fl. ³¹) eda eng — mgl. fl. [bit — Fb. [atr eda (i) beiti — Eb, e, f. ³²) eda beiti — tilf. Fb. ³³) ouundar bot — Gr. ³⁴) [mgl. — fl. ³⁵) [mgl. — fl. ³⁶) [adi — Gl. ³⁷) beiti — fl. bit — fl. atr eda eng — fl. ³⁸) ladi — Gc. iagndreit — Gn. Ee. [ambitit — Ba. ³⁹) iagndr — Gl. ⁴⁰) torn eda gras — Ed, e. ⁴¹) gialldi sa vflu er zenad a — tilf. Ea. ⁴²) tabu — Ed. ⁴³) [gilldum um pan atr sem annan — Ff.

Um þíodgatur oc handran oc bruar gerð.

xlíij. Þíodgata oc sætrgata [oc allir reistrar¹ stolu sua vera sem uerit² haza 43
at þorno þare. Nu liggir þíodgata um þor manz þa ma hann æz þora þor sinum
með þeim toste at gera adra iamgoda³ vttan garðz⁴ at þara i þurru oc uato. þa
skal þo þa þara at hon se lengri. Nu skal þíodgata uera .viij.⁵ alna⁶ breid. En
æz madr spíllir uidare alre eda eng. þa skal sua bota sem .vj. stynsamir menn meta
oc landnam a oðan. Nu rener madr annan þíodgatu.⁷ þa skal hann gíallda tonungi
háþa⁸ mort sílþrø. sua oc hitt sama æz madr rener⁹ mann handrane. oc þeim zullrette
er rentr uar [sem hann er madr til¹⁰ [eptir laga dome.¹¹ Nu brýtr madr bru æz
þíodgatu. geri aptr adra iamgoda sem adr uar oc leggi a mort sílþrø [þeim er bru
atte.¹² [Nu rener madr annan sætrgotu¹³ eda reistri þeim er uerit hezír at þorno
þare. bote tonungi¹⁴ mort sílþrø þírír uegar ran.¹⁵ oc hazi hinn [gotu sína¹⁶ sem adr.

Um laga steynur til uega bota.

xlíiij. Umboda madr tonungs skal [trexia uega botar¹⁷ a midþastu þingi oc 44
bioda [uega botr¹⁸ þar sem bondum þídir [þezt til þallet at bottr se¹⁹ [i herade.²⁰
oc gera bondum laga steyno til²¹ þegar snior [er æz²² oc til þess er þlogr lemr vtt.
Su er onnur er [lotit er uarortu²³ oc til honstatar.²⁴ Su er hin þrídia er hezír
þa er [anduirki er i²⁵ garde oc heðdr til þess er snior lemr²⁶ [a spono.²⁷ þat eru
laga steynor til uega bota. þat heitir anna i millum. Allt þat er [þar i millum²⁸
spíllízt þa skal [um þessar steynor²⁹ botazt.³⁰

Um bruar gerð a þíoduegum.

xlv. A midþastu þingi skal [uega bota³¹ trexia sem adr er sagt. en þonðr eru 45
stýlðir at gera³² þar sem þeir sea at þezt hezír i herade. Nu skal sua uegu [alla
bota³³ at þorir se bæde at renna oc at ríða huart sem er uetr eda sumar. Nu æz

Jvfr. Cap. 43. G. 90. Jb. VI. 44. Cap. 44—46. F. III. 19. Jb. VI. 45.

¹) [oc allar reistr gatur — Ge. [o. a. reistrar vegir — Gg, h. Ed, f. Bd. [o. a. reitar gatur — Gm. [oc
reistrar gata — Bf. [mgl. — Gn. ²) legit — ß. ³) annan iamgoda — Ff. ⁴) utangarðe — mgl. ß.
⁵) .viij. — Bf. ⁶) long at — tilf. Fe. ⁷) þíodveg — ß. ⁸) háþa — mgl. Ge, m. Fe. ⁹) handranir
— Gk. ¹⁰) [mgl. — ß. ¹¹) [mgl. — ß. ¹²) [tonungi [a sem brú a — Ea. [þeim [f. bru atte. en
tonunge háþa mort — Ee. [tononge — Bf. ¹³) þíodgotu — ß. ¹⁴) háþa — tilf. Ge-n, p-t. Fa-c, e, f.
Ea-f. Ba-e, g, h, l. ¹⁵) [mgl. — Bf. ¹⁶) [uegh þríalþan sua — Bc. [uegh þríalþega — Bg. ¹⁷) [tatu
uegh bota — Ed. ¹⁸) [at uegir [e þettir — Gi. Be. of bioda &c. — mgl. Ed. Bf. ¹⁹) [með þurza — Gi.
[með þorz at vera at b. [e — Be. ²⁰) [mgl. — ß. ²¹) Nu er hin þrísta lagasteyna — tilf. ß. ²²) [temr æz — ß.
[þrídr æz — Gk. [þar æz — Fa. Bc, d, e, f, g. [þomar a þat — Ba, k. ²³) [l. e. uar þrtiu — Gk. [l. e. uar
— Gn. [uarþrtia er uti — Ed. [uarþrtia er loten — Ef. Bf. [l. e. varvinnu — Be. ²⁴) hauffstatio
— Gs. ²⁵) [lotat-er — Fb. lotu eda — tilf. Gp. ²⁶) þellr — ß. ²⁷) [mgl. — Gp. ²⁸) [att
ueghom — Gg. ²⁹) [i þ. [atarsteynur — Gm. [i þessom tímum — Ed. ³⁰) att þat &c. — mgl. Ef.
³¹) [uega — ß. ³²) reíða — ß. ³³) [þua, eller alla þua — ß.

ar falla¹ [xirir þiobuægu² þær sem eigi eru flípum³ þórar. þa stolu þeir gera uegu þóra er iardir eigu tueim megu. oc gera bru izir ex þeir hára æt til eða flota oc tog i a bæde lond eða [þram i⁴ eða eiliur.⁵ En ex eigi er sua gort. þa liggir uid holx⁶ mort silxrs tonungi oc þai þar eigi at síðr. Ðu þau þóraud er sua eru a þiobuegu⁷ at hefti uerdr [a lax⁸ at lönpa. eða með manna líði [um at draga.⁹ þa liggir þar uid holx¹⁰ mort silxrs tonungi. En hin oll er ex bali þarz at þara.¹¹ [undir at leida¹² eða izir at lönra.¹³ þa liggia uid .ij. aurar silxrs tonungi. Ðu þau trio er fallen liggia izir þiobueg þueran [oc skal hefti þroftlönpa¹⁴ izir [undir manni¹⁵ þa liggir uid ögri(r) silxrs tonungi. Tre huert er liggir izir þueran uæg oc bregðr heftir rass¹⁶ xirir giallde tonungi halþan¹⁷ ögri silxrs.

Um þaugreid.

46 fløj. Þaugreid heitir þat er tonungs umbods maðr [skal hára ex hann uil anna¹⁸ millum¹⁹ oc stera bod upp með uattum oc stexna heraðs²⁰ þing. síðan stolu þeir reid hezia þar þyrst sem tonungs umbods manni þiðir mest þurza. oc ríða þiobuegu²¹ retta. þat heita allt þiobuegir er renna eptir endilangum bygðum oc þeir er renna²² þra gíalle oc til þioru.²³ En allir aðrir uegir er renna [til þora manna²⁴ þat heita þueruegir²⁵ oc liggia þeir eði undir þaugreid. Mæla skal spíotz stapt .viij.²⁶ alna langt oc gera til hæntr .ij. æz uidium. hengia aðra a odd en aðra a stapt.²⁷ Næra stolu heraðs menn þann bonda til er þeir uilia. hann skal stíga a heftið [oc leggja spíotz stapt xirir síl um þuert heftið.²⁸ oc ríða at þiobueg²⁹ midium. liggir ertog³⁰ uid silxrs at gíallda tonungi uid tre huert [er hont tetr³¹ [æz stapti.³² þat hezir heitid at þorno þare þaugreid. Allar halþrar³³ mertr settir [at uega falli³⁴ aðrgízt þa er iord a. En allar aðrar þær er minni eru þa aðrgízt leigulíði³⁵ oc ueri stýlldr at þota³⁶ uegu oc sua³⁷ heimroft³⁸ hit sama. En heimroft skal sua long uera sem uerit hezir at þorno þare til huers manz þoar.³⁹ En þeir uegir allir

¹) Her begynder en Lacune i Gk; ophører i næste Bolk Cap. 19. ²) [uid þiobuegu, uid eller xirir þiobgotur — fl. ³) storsípum — fl. togstotom — Ff. ⁴) [þram el. þráma — fl. ⁵) nema aðrunis hazi þyr verit — tilf. Fb. Bl. ⁶) holx — mgl. Fe. ⁷) þiobleiðum — fl. þiobgotu — Gn. ⁸) [æz — Bf. ⁹) [upp þóra — Ge. [upp draga — de fl. [æz draga — Gm, p. ¹⁰) halx — mgl. Gi. Fe. ¹¹) lampa — fl. stíga — fl. ¹²) [undir at lönra — Gg. [mgl. — Gp. Bf. ¹³) lönpa — Ge, g, a. leida — Bf. ¹⁴) [ot fl. heftir þroftlönpa — fl. [ot fl. h. þroftlönpa — Gg. [sua at hezir þarz at lönpa þramm — Gi. [ot fl. ögri þr. lönpa — Fb. Bl. [sua at heftir þroftlönpir — Ee. [sua at heftir fl. lönpa — Bb, k. [ot fl. h. þroftlönpa — Bf. ¹⁵) [mgl. — fl. ¹⁶) ras — de fl. aras — Gl. ¹⁷) halþan — mgl. Ea. ¹⁸) manna — Gi. ¹⁹) [þa er anna er meðal. han stáll — Fe. [vil hana millum bygða. han stál ex han vil — Bf. Her begynder andet Brudst. af Bi. ²⁰) heraðs — mgl. fl. ²¹) þiobgatu — Fb. ²²) eptir endilangum bygðum — tilf. Fa. ²³) eptir bygðum — tilf. Fe. ²⁴) [þora i millum — Ff. ²⁵) þiobueg; ir — Be, L. ²⁶) .viij. — Ge. ²⁷) aurzal — Gl. enda — Gm. stappj enda — Bf. ²⁸) [mgl. — Bl. ²⁹) þiobgautum — Gl. ³⁰) ögri — Gf. Ea. holx örtogh — Bk. ³¹) [er tetr ot hont retr — Ee. ³²) [mgl. — Ed. ³³) halþrar — mgl. Gi. ³⁴) [mgl. — fl. ³⁵) landbui — fl. ³⁶) reida — fl. ³⁷) um — tilf. fl. ögir — tilf. fl. ³⁸) heimroft — her og nedenfor Gi. ³⁹) eignar — fl.

er renna [í]zir almeninga¹ þá eru þeir í allra heraðs² manna abyrð þeirra er [í þann almening vinna oc hann³ eigu.⁴

Um þlutning manna ízir þiðar.

þviij. Nu heita þat þiðar er sua eru stórar [at þlotrennar eru oc⁵ eigi ma 47
bruum upp hallða þó at ízir se goruar. Nu ex þar er þiðuegr⁶ ízir⁷ þa skal sa
þa þarhirdi⁸ til er iord a nest en allir gezi þe til er ízir uilia þara. þat heitir almen-
ings þar. [þat er stýldar⁹ þarleiga ueggjella¹⁰ pening silzrs þirir mann huernn.¹¹
[annan þirir heft huern.¹² En bygðar menn lome kaupi sinu (sem) þeir megu uid
þarhirdi þirir sil oc alla þatofa menn oc hann se ual hallðen æ. En olmofo menn
eru í abyrð bygðar manna [nema bygðar menn gezi¹³ þarhirdi sua at hann hæzi
fullnad þirir huartueggia.¹⁴ Nu [ex þarhirdir¹⁵ norðir ueggjella¹⁶ til meiri þarleigu
en nu er mælt.¹⁷ [su er onnur sol ex¹⁸ hann syniar þeim'manni¹⁹ er leigu bydr.
su er [hin þridia²⁰ sol ex þess þars missir dögri²¹ lengr oc uerðr þarhirdir at þui
kunnr oc sannr. þat heitir uega þall. oc er hann setr halzre mort silzrs uid konung en
annare halzre mort uid þann er þarhirdi þel til. oc hæzi þat til þarstips²² umbota.
Nu ex madr lætr þlytia naut a stípi. lome kaupi sinu sem hann ma. En ex madr
gengr a stípi þarhirdis eða tetr þirir hendr honum.²³ þat er þornæmi.²⁴ setr sa er þat
gerir mort silzrs. halzre uid konung en halzre uid þarhirdi. Nu er þarhirdir eigi
lengr stýldr at þlytia en [sol er sett²⁵ oc eigi þyr en sol rennr²⁶ upp. þui at sol
skal um sumar rada²⁷ en dagr um uætr. En ex hann þlytr þioz ízir oduðdr²⁸ þa
hæzir hann þirir gort hud sinni oc heiti þiozr naufr. En ex þarhirdir þer or sundi
stýli landþdrottin [eða hans umbods madr²⁹ annan í stadin innan .iij. natta³⁰ eða
borte mort silzrs halza konungi en holz leggizt til þarstips umbota [þui at þat er
þartalmi er stípi er eigi í sundi.³¹ En ex stípi þyrnizt sua at eigi er þort þa stolu

Jvfr. Cap. 47. F. X. 42. XIII. 10. Jb. VI. 45.

¹) [almennelega ízir — Gf. [almenninga amillum oc ízir — Gs. [almenningha meðal. of iuir — Ff. [almennelega — Eb. [ígra almenninge — Ed. ²) bygðar — Gi. ³) [þan almenning — fl. ⁴) uid (með) konungi — tilf. Fa, c. ⁵) [at þlotar eru oc — Bc. [at þlotar ero í oc — Bg, i. [at — Bf. ⁶) til oc — tilf. fl. ⁷) ígra — Ba, k. ⁸) þarneng — Gm. ⁹) stýld — Ge, f. Fa, c. stýldu — Gi. stýlda — Gg, r, t. Bk. ¹⁰) ueggjelli — de fl. ueghjærlis — Bf. uegharmanni — Bl. mgl. — Ed. Bi. ¹¹) [þar stýldir þarleiga penneng talen þirir ueggjæstan mann huarn — Gm. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) [Gezi bygðar menn — Ff. [Gezi menn — Ed, f. Bf. ¹⁴) En olmofo &c. — mgl. Gi. ¹⁵) [er su ein sol þarhirdis er hann — Bd. ¹⁶) ueggjæll — Ed. ¹⁷) latte hud sinu — tilf. Gl. giallde (Rum til 4 Bogat.) silzrs — Ea. ¹⁸) [eða — Gc, n. Ea. [of — Bi. ¹⁹) þlutning — tilf. Ge. þar eller þars — tilf. fl. ²⁰) [onnur — Gc, n. ²¹) bægi — Gm. ²²) stípi — fl. ²³) sínar — Ea. fram — tilf. fl. ²⁴) þarnæmi — Gi, t. Ba, k. þornam — Fe. ²⁵) [sol er undir — Gl. [sol er æ — Gp. [sol er undir vidi — Ff. Bb. [sol (sóla) er sett — Bc, f, g, i, l. [i. er í setre — Bd. ²⁶) temr — fl. ²⁷) þlutningi — tilf. fl. ²⁸) oduðdr — Ba. ²⁹) [mgl. — fl. ³⁰) daga — Gf, p, q, r, s, t. Fa. Ea, b, c. Ba, d, e, k. ³¹) [mgl. — Ge, m.

bygðar menn þa annat¹ i staðin innan .iiij. natta² eða gíallða mort sílyrs [oc þa flíp sem adr.³

Um larar oc ueidinel er menn gera.

- 48 glviiij. Hver a uotn oc⁴ ueidistod [zirir sino lande þa⁵ sem at þorno haza uerit. nema með lagum se þra tomit. Votn stolu renna sem at þorno þare haza runnit. [stal þat engi ueita⁶ az þv annars eða a. nema þat briote⁷ sialxt. En ex þat er ueit þa stal þat ueita aptr oc gíallða [iardar spell eiganda oc⁸ landnam a oðan. Nu ex a⁹ [eða beðr¹⁰ rennr millum þora manna¹¹ oc eru ziftar i þa eigu halza huarir ex þeir eigu sua iardir til .ij. megum.¹² En ex a eða beðr rennr rett oc brytr a huarfis land. þa geri sua huar ueidiuel¹³ [az sinu lande¹⁴ sem gort hezir verit at þorno þare. Nu ex a brytr az¹⁵ annars huars iorðu. þa a þa a¹⁶ er iorð¹⁷ atte þa er hon¹⁸ braut en hinn granda eða oðri aptr¹⁹ þangat til sem²⁰ hon uar [adr²¹ mid.²² meðan hon rann rett. En ex hon brytr meir þa a þa er [iorð a²³ bæde a oc granda²⁴ þangat til er hon uar mid meðan hon rann rett at þorno.²⁵ Engi stal [zirir adrum²⁶ ueidistod²⁷ spilla²⁸ ne hanna²⁹ þar sem madr hezir hæzt at þorno þare.³⁰ [eða vatn ueita.³¹ En hueruitna sem menn eigu [lag a³² saman. þa stal huer gera ueidiuel³³ [zirir sinu lande.³⁴ oc gera þo sua at ziftar megi þara vpp [at midri a.³⁵ þui at ganga stal guds gíox til. zialz sem til þioru³⁶ [ex gengit uil haza.³⁷ En þa madr er gerðir zirir. þa stolu þeir menn er zirir oðan³⁸ eigu gera honum þimtar stjerno til³⁹ a þingi or at briota. En ex hann uil eigi or briota þa [stolu þeir esta liðs til⁴⁰ or at briota.⁴¹ [bonde huer er syniar tilþarar setr⁴²

Jvfr. Cap. 48. G. 85. 93. F. XIII. 9. Jb. VI. 56.

¹) þort — tilf. *fl.* iangott — tilf. Enkelte. ²) daga — *Gi, r. Ea, c, f.* ³) [konunge halza a halza til sipe umbota — *Ea.* [halzt konunge. of halzt til sipe umbota — *Bf.* ⁴) i — *Gm.* ⁵) [x. sinu iorðu — *fl.* [x. sinum þv of iorðu — *Gp.* ⁶) [veita (veiti) þat engi madr — *de fl.* ⁷) sterr — *Bi.* ⁸) [mgl. — *Gc, n.* ⁹) o — *Bc,* her og oftere. ¹⁰) [mgl. — *fl.* ¹¹) tveggia — *Ge, g, m. mgl. — fl.* ¹²) tveim vegum, eller tveim megin, eller tveggia vegna — *fl.* ¹³) ueidi viel — *Gd.* ueidi uert — *Gi.* ueidi uent — *Gm.* ueidiuel — *mgl. Bf.* ¹⁴) [i sinni a — *Gm.* ¹⁵) a — og derefter iorð *fl.* ¹⁶) o — *Gf.* einn — *Gi.* iorð — *Fa, b, c.* a eða granda — *Be.* *mgl. — Gc, g, h, t. Fd, e. Ea.* ¹⁷) a — *Fa, b, c.* ¹⁸) iorð — *Gg.* an — *Gm.* ¹⁹) eptir — *fl.* *mgl. — fl.* ²⁰) Her ender andet Brudst. af *Bi.* ²¹) adr — *mgl. fl.* ²²) [mgl. — *Gi.* en hinn &c. *mgl. — Be.* ²³) [v atte — *Gr.* ²⁴) þa er hon braut &c — *mgl. Ff.* ²⁵) En ex hon brytr &c. — *mgl. Gc. Fb. Ea, c, e. Bf, l.* ²⁶) ueiða eða — *tilf. Gp.* ²⁷) ueidi — *fl.* ²⁸) [adrum ueidi spiall gera — *Eb.* ²⁹) brænna — *Ed.* ³⁰) Engi stal &c. — *mgl. Ea.* ³¹) [mgl. — *fl.* ³²) [lag. ó — *Gf.* [lagar — *Gp. Fb, f. Bb, e, l.* [lagar tatiu — *Ed.* [lagar o — *Bg.* ³³) vell ueidi — *Ef.* vel ueidi — *Bf.* uel oc ueidi — *Bg.* ³⁴) [i sinni á — *Gc, e, f, g, h, i, n, p, q, r, s, t. Fb, e, f. Ea, b, c, e. Ba, b, c, d, e, g, k.* [zirir sinni a — *Gl. Ed, f.* [az sinu lande i sinni á — *Fa, c.* ³⁵) [at huerri a — *Gb, c* og *de fl.* [at á huerri — *Ge, g.* [of oðan — *Gi.* [at a þeiri — *Fa, c.* [huert sem uill — *Ed.* [of vt — *Bf.* tr runnit vill haza — *tilf. Bd.* ³⁶) þiorar — *Gl.* ³⁷) [ex ganga vill — *Fb, Bl.* [ex gengaz uil haza — *Bk.* ³⁸) þua of — *tilf. Ed.* ³⁹) til — *mgl. fl.* ⁴⁰) [stal konungs umboðs madr stera up þod — *Ed.* ⁴¹) En ex hann vil &c. — *mgl. Fb. Ec. Bl.* ⁴²) [En bonðj huer (er) stendr til at þara er neyðr er. ælla gíalde — *Gn.*

öfri sílyrð [uid tönung.¹ En þeir er gærð gerðu i [at olagum² gíallde þeim er xírir
oðan bua³ morð sílyrð. oc þeir [míftu ueiði⁴ xírir. Engi skal fara i annars a.⁵ nema
hann uili þeim ueiða er ana a. oc gíallde þo landnam a oðan. Engi skal aþrum
ueiðistof hanna xírir sínu lande oc engi [annars ueiðistof⁶ spílla. En ex menn
spílla⁷ eða bríota upp gærða. nema [puergarðar se þeir sem⁸ xírir boðner eru [at
lagum.⁹ eða ueiðigognum.¹⁰ sefr hoxðingi¹¹ morð sílyrð uid tönung xírir logbrof.
annare morð sílyrð uid eiganda i oxundar bof. En huer annara er honum ueitir líd
tíl sefr halgre morð sílyrð uid tönung oc annare halgre morð sílyrð uid eiganda oc
bofe gærð aþr [oc oxundar bof¹² oc oll gogn [oc spelluirtí¹³ sem .vj. stýnsamir
menn meta.¹⁴ Alla ala ueiði¹⁵ oc auríða¹⁶ er þui spíllir sefr halgre morð sílyrð
uid tönung en annare halgre morð uid þann er xíftina atte. þat heitir spelluirtí. oc
bofe sem .vj. stýnsamir menn meta .iiij. ex huars hendi. Skolu íaznan .vj. menn meta
er halgrar merfr seft xylgír stáða botum. [en .xij. menn er meiri seft xylgír stáða
botum.¹⁷

Um sílðxíski ex menn gera stáða.¹⁸

xlig. Sva er oc mælt ex menn fara i sílðxíski þa skal bæðe uerpa a aþr oc eng 49
oc huar sem uil at ofeðiu oc haxe ex allt at sumarmalum.¹⁹ En ex hann hefir
þa eigi allt ex. þa a landzdrotin huart sem hann uil. landnam eða sílð þa er a liggir.
ex hann hefir aþr xímtað ex. En allan þann aufla er xíftimenn gera i sílðxíski
frammar en lofat er at lagum. bofe auflan allan sem .vj. stýnsamir menn meta huart
sem er innangarðz eða uttan. uilia þeir eigi þar bofa. leggi a landnam. En ex þeir
eðða gærðum eða gríndum eða anduirtí. gíallde stáða þann sem metinn uerðr oc land-
nam a oðan huart sem [þeir bofa²⁰ þar eða síðar.²¹ En landnam oc aufla²² bof
stíptízt meðal landzdrottins oc leigu líða²³ eptir þui sem logbof vattar aþr i landa
byggingum.²⁴

Jvfr. Cap. 49—51. F. XV. 5. 6.

¹) [tönungi — Gm. ²) [mgl. — Bf. ³) sígu — ß. ⁴) [míftu verði — Gd. [uidaðu ueiði — Ge, f, h, m, n, p, q, r, t. Fa, b, c, e, f. Ea, c. Bb, c, d, e, g, l. [meinaðu ueiði — Gg, i. [uidiðu ueiðiskap — Gl. [atmaðu ueiði — Ga. Eb. [spílltu ueiði — Ed. Bf. [tuiddiðu ueiði — Ef. [ueiððu — Ee. [uidaðo ueiðia — Ba. [tuiddaðo ueiði — Bk. ⁵) ueiðistaf — Ee. at vtorui — tilf. Gg. ⁶) [xírrir oðrum ueiðe — Ea. ⁷) þeirri xífti — tilf. de ß. ⁸) [þar se gerðir sem þeir — Gm. ⁹) [mgl. — ß. ¹⁰) [at gera með ueiði stobum — Ba. [eða spílla men ueiði gognum — Ee. [mgl. — Gp. t. v. gognum — mgl. Bg. ¹¹) xeringi — Gp. i oxundarbof — tilf. de ß. En huer &c. — mgl. Ea. ¹²) [mgl. — ß. ¹³) [mgl. — Bf. ¹⁴) þeir ex huars hendi — tilf. ß. ¹⁵) virti — Ge, f, l, s. Fb, e, f. Eb, e, f. xífti — Gp. Ed. ¹⁶) uel — tilf. Ea. ¹⁷) [mgl. — ß. ¹⁸) Dette og de 2 næstígg. Capp. mgl. — Bg. ¹⁹) sumar nallum — ß. ²⁰) [hann bofer — Ea. [bríota — Ed. [þeir bríota þa bofa þa — Ef. ²¹) huart sem &c. — mgl. Bf. ²²) auerta — Gg. ²³) landbota — Bf. ²⁴) landabrigðum — Gb, c. Fd, f. Ee.

¶ menn takast þeir með orund.¹

- 50 l. Standa flötu sófner allar í síldryggi. En ef þeir fara brott [at ubottu.² þá [er stýrimaðr i uardzlu³ þeirir hafeta⁴ sína hvar sem hann uerdr staden. oc sote stýrimaðr sifft af þeim [er adr eru salir⁵ a geynar.⁶ eða [stande þeirir með eins eidi.⁷ Nu ef menn takast þeirir arar eða þiliur eða auðer eða annan reida⁸ eða ziffigagn⁹ [oc spillir huer þeirir adrum.¹⁰ bote sem .vj. stýnsamir menn meta oc orundar bot a oran eptir laga dome. En ef gerir eitt huert þetta sua at eigande er hia. bote zullrette eiganda eptir .vj. stýnsamra manna dome logliga til neyndum oc stada sem .vj. stýnsamir menn meta oc konungi halza mort silzra.

¶ ziffigagarar uttroðrar manna.¹¹

- 51 lj. Nu telr maðr síld or netium manna oc eru þeir eigi huogango menn eða hiun þeirra oc uerdr þat uitnis zast. þá eignizt þeir síld þá alla er net eigu [oc hinn haxde þyr a land borit er or ios¹² at ulonzi.¹³ En ef maðr rizr net manz¹⁴ [at uilia sinum¹⁵ eða ster¹⁶ síld or [at tala.¹⁷ bote netia spell [oc ueidi¹⁸ oc zullrette þeim er net atte eptir laga dome en konungi¹⁹ mort silzra.²⁰ Engi skal adrum brigduerpi²¹ gera. haxe sa [uarp er²² þyrri²³ rendi togum sinum. [oc ziffi þeim²⁴ er hann gerdi brigduerpi. En ef huargum [uerdr at gagni²⁵ bote [stýrimaðr hinum stýrimanni²⁶ oc orundar bot eptir laga dome. en [hafeti huer orri silzra.²⁷ haxe þat hins hafetar. En ef bader i senn renna togum²⁸ sinum oc lastast²⁹ i mote. þá haxe þat hvar sem þær ef huargi lastar izir³⁰ annan. En ef adruuis uerdr. haxe þat halzt [hvar er meira ziffir.³¹ En ef menn lasta lognum³² til síldar þá ma huer leggja³³ vndir³⁴ tazla³⁵ er uil þar til er [tringar toma a land.³⁶ oc auf³⁷

¹) Ingen Cap. Afdeling — Fa. ²) [at uotiu — Gr. [med [edt — Ea. [med u[ettu — Ec. [mgl. — Gg, h, m. Fe. Ee. ³) vebi — fl. [suari stýrimaðr — Ba, k. ⁴) flipara — fl. ⁵) [ef meðan ero [afir — fl. [ot meðan [afir ero — Ea, c. ⁶) er þeir ero aller [aman — tilf. Ea, c. ⁷) [huare huer z. fl. sin — fl. ⁸) e. annan reida — mgl. Gl. Be. ⁹) e. ziffigagn — mgl. Ff. Be, f. ¹⁰) [eða (ot) [spillaz þyrir — de fl. [e. spillaz þeirir ziffi gognum — Bd. [mgl. — Bf. ¹¹) Ingen Cap. Afdeling i Gh, t. Fe. Cap. mgl. — Gi. ¹²) fio — Gm. Ed. las — Ef. Bf. ¹³) [en hin haxe allz eði þeirir en a land hezir boret or or ios at ulonzi — Ge. [er hin haxe boret a land er or ios (tot — Gl) at ul. — Gf, l, p. [er hinir haxde a land borit er adr tocu or at ulonzi — Gr. [er hinn haxdi þyr a land borkt er með ulonzi tot or — Fa. [er hinir haxdu a land boret or fio at ulonzi þero er atte — Ff. [er hin haxe a land boret or fio at ulonzi — Ba. [er h. h. a land boret at ulonzi — Bk. ¹⁴) at ulonzi — tilf. fl. ¹⁵) [mgl. — fl. ¹⁶) flir — Ge. flir — Gp. flirer — Fb. ¹⁷) [mgl. — fl. ¹⁸) [mgl. — fl. ¹⁹) halza — tilf. Ge, f, m. Fe. Ea-f. ²⁰) Herefter nyt Cap. i Gf, h, m, p, q, r, s, t. Fa, b, c, f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, l. ²¹) brigduar — Gm. ²²) [þyrri uarp er — fl. ²³) lastabi eða — tilf. Gg, h. ²⁴) [at ziffi þeirir — Ee. ²⁵) [ueidist — Fa, c. ²⁶) [sa er brigduerpi gerdi — Gg, h. ²⁷) [þan [afar orry — Ff. ²⁸) notum — Gp. ²⁹) lastast — Fe. ³⁰) þeirir — fl. ³¹) þær — Gg. [huart sem meira er eða minna. er hvar ziffir — Ff. [h. f. minna ziffiz eðr meira — Ba. ³²) i lognum — fl. logne — fl. ³³) eiga — Ed. ³⁴) niðr — Gl. ³⁵) halzre — Ed. azla — Ef. ³⁶) [taglar tata lande — Ge, g. [taglar tata land — Gh, m. Fe. [tringar haza land — Fb, f. [tringr tomr a land — Ed. ³⁷) longi — Ed, f. Bf.

igi þyr síld or netium. En ex þeim er eigi¹ þra uisat þa biarge huer ser² [með uerzum³ oc⁴ roðhazum.⁵ oc þo sua at þeir ueiti [zulla biorg⁶ hinum. En ex inir uisa þeim þra oc ausa þeir síld lengr. þa eignazt þeir síld alla er last⁷ attu. En ex þeir lada⁸ til uxoris sua at þeir þa enga biorg ueitta adr en [harmtogh⁹ ome a land.¹⁰ þa a þa síld alla er uarp a. þa alla er hinir toma¹¹ a land. en ex iðr sodr hazi huer sem zet.¹² En huer sem legzt¹³ a tazla oc uil eigi biorg¹⁴ teita oc gerir ueidispell oc er honum þra uisat. borte eptir¹⁵ þyrri stilorde [netia zell oc ueidi. oc zullrette¹⁶ þeim er uarp¹⁷ atte. en konungi mort silzro. [En ex of spillir rett netia ueidi¹⁸ [sua at¹⁹ [taftar²⁰ izir tazla²¹ annars²² eða ster liotendi²³ az eða huaet netia spell eða ueidi er uerðr az handuomum²⁴ hans²⁵ audsynia laust. ziffti þeim er hann gerdi ueidispell²⁶ oc borte stada ex az uerðr eptir laga dome²⁷ oc ozundar bot a ozan.²⁸ En ex net kunnu saman at renna²⁹ z straumum [eða stormum.³⁰ þa stal sua sundr stilia at huargi þai stada az ex þui emr uid. En ex [þui temr eigi³¹ uid þa borte stada þann er az uerðr nema bader e hia. [En ex bader' eru hia³² hazi halþan huar þeirra stadan nema annars uolld hazi til gengit.³³

Um hanka ueidar.

lij. Gashauka³⁴ alla oc uale alla [þa er i bergum³⁵ uerpa³⁶ þa a landz; 52 drotlin. En ex hann uil selia vali þa stal hann konungi³⁷ þyrft³⁸ bioda³⁹ [þyr m adrum monnum.⁴⁰ Konungr ma lata ueida uali i huers manz mortu⁴¹ er hann

Jvfr. Cap. 52. G. 75. F. XIII. 4—7. Jb. VI. 57. 58.

¹) eigi — mgl. Gl. Ff. Bk. ²) er uill — tilf. Gp. ³) [adrum — Bk. ⁴) [huarzum — Gf.
⁵) roðhazum — Gp. ⁶) toðhazum — Gs. með hazum — Gt. ⁷) [brigð — Ed. ⁸) varp — Gr. Ea, c.
Bd, c. net — Fb. Bk. ⁹) ero — Bf. ¹⁰) brimtogh — Ge. bat tog — Gm. þringar — Fb. Bl.
barmget — Fe. bramtog — Ff. Ef. brantogh — Ba. pramtogh — Bf. brandtog — Bk. ¹¹) [barm
þa a landi eða tog — Gp. ¹²) tomo — fl. drogo — Gm. bera — Bd. ¹³) nær — fl. ¹⁴) leggr — fl.
¹⁵) lið — Gg. ¹⁶) aptir með — Ge, g, h. ¹⁷) [mgl. — Bb. ¹⁸) net — Gn. net of varp — Fe.
¹⁹) [en ex rett netia ueidi (spillir — Gc, f, l, n, g, t. Fa, b, Ea, c. Bd, l. [en ex i retft oc (eða) neti (spillir
— Ge, g, h, m. [en ex rett netia ueidi um nott (spillir — Gp. [en ex net rotia ueida (spillir — Gr. [en ex ret netia
ueidi von (spillir — Ga. Be. [en ex rett netia ueidi — Fa. [en ex um rett netia ueidi — Fe. [en ex ret netia
ueidi eða neti (spillir — Fe. [en ex retr (þuir netia ueidi eða naubspillir — Es. [en ex netia ueidi nott (spillir
— Ba, k. ²⁰) [eða — Gc, n. eigi — tilf. Ge, h, m. ²¹) [taftar — fl. ²²) [taftar iurta — Fb.
²³) [tazla brgr. — Gl. ²⁴) zliot — Gg. ²⁵) hondum — Fa, c. handavertum — Ba, k. ²⁶) annars
— fl. snum eða annars manng — Gp. ²⁷) [pellvirtu — Gr. Ea, c. ²⁸) [mgl. — fl. ²⁹) En huer f.
þyrft &c. — mgl. Bf. ³⁰) toma — fl. zalla — Gl. ³¹) [mgl. — Fb. ³²) [eigi temr adru — fl.
³³) [mgl. — fl. ³⁴) [gange mair till — Ff. nema &c. — mgl. Bb. ³⁵) hauka — Bc. ³⁶) [hvar sem
mair — fl. ³⁷) verða — Fb. [þa er i b. verpa hvar f. þ. verpa — Fe. ³⁸) umboðemanni konungs — Fe.
³⁹) þyrft — mgl. Ge-i, m, n, p-t. Fa, b, c, e. Ea-f. Bc, d, e, g, h. ⁴⁰) bioda of selia honum — Ge,
Bk. bioda at selia — Gf, q. Eb, f. bioda of selia — Gg, h. Ff. bioda at tauþa — Gl, s. Ea, c, d, e.
Bc, e, f, g. ⁴¹) [en engum oðrum — Gc, n. [of seli sðen h(v)eim er han vil — Bf. ⁴²) iorðu — fl.

uif i Noregi. En huer annara er tetr þa þore aptr¹ oc leggi a landnam.² Leiglendingr skal eigi lönþa skip upp at setia lengr en .v.³ nætr at þoro uedri. Mort skal leiglendingr til þess nönþa at gera ser skip [eitt i⁴ til þarþa sinna oc þo eigi meira en .xij. æring meðan þa leigu male uingz. En ex meira gerir. þa gerir hann þeim er iord a oc landnam a oþan. Nærrar skal hann eigi liofta⁵ til salu nema hann þurzi [at kaupna nönþzlo fallt til buß⁶ sino.⁷ Fallt skal hann eigi meira gera⁸ [en hann þarþ til buß sino.⁹ [nema hann þurzi at kaupna¹⁰ [til¹¹ þatnærra¹² izir sit [medan hann býr þar.¹³ Þioru skal hann eigi meiri gera en hann þarþ at bræða skip sin með. Samfund skal engi madr gera a iordu annars manz nema þa þurzi olgerðar [er leigt hezir iord.¹⁴ En ex hann gerir giallde mort silzro landzdrotnæ.¹⁵

Om bodburd af rudstadr.

53 liij. Nu byggið rudstadr i herade eða [i almeningi¹⁶ þa skal þa er ryðr haza .liij.¹⁷ uætr leigu laust oc [allra utboda¹⁸ oc eigi styldr bodburðar¹⁹ [oc eigi²⁰ [þaru manna þlutninga.²¹ En at .liij. uætrum lidnum þa skolu .vj. skynsamir menn meta huat þa rudstadr ma leigu²² bera eða leidangr.²³ Sidan skal þa bera bod til nybholis er næstr sitr²⁴ þirir. en ex nybholi til næsta þoar [a bodleid þram.²⁵ En ex bod²⁶ þellir. setr bodþalle sem adrir þonðr. En ex menn stíl a huer þor næstr er. þa skal með stongu mæla. oc er lutr manz þui uerri er hann ber bod lengr æzlaga. þui at þegar ma retta er uif. En ex rudstadr orðiðt ex þui at þeir logðu orxmilla leigu a. eða getr eigande eigi byggt oc uif hann þo giarna. þa se sua bod þorit oc þatolter²⁷ menn þluttir sem at þorno hezir uerit adr en þa rudstadr bygðiðt.²⁸

¹⁾ Her begynder en Lacune i Gt, ophører i Cap. 54. ²⁾ landsdrottinn — tilf. de fl. Herefter nyt Cap. i Gl. Ff. Ee. Ba, k. ³⁾ liij. — Gr. Ea, c, d, f. liij. — Fa, c. ⁴⁾ [i. — fl. [mgl. — fl. ⁵⁾ gæra — Ge, n. þla — Bf. ⁶⁾ buß — Gl. heimiligr — Fe. ⁷⁾ [at kaupna [er bußalt með — Bf. ⁸⁾ uælla — Ed. ⁹⁾ [en h. þarþ at gæra þui sino — Gg. [mgl. — Bf. Fallt &c. — mgl. Ge, g. Ee. ¹⁰⁾ [ot — Ge, n. Fa, c, f. Ee. [ot hann þarþ at kaupna — Ge, g, h, m. Fe. [ot at kaupna — Gl, p, q. Eb, d, f. ¹¹⁾ til — mgl. Gf, i, l, p, q, r. Fa, b, c, e. Ea, c, d, e. Bc, d. [ex meira gere. þa kaupna þar með — Ba. [ot [er til — Bf. ¹²⁾ þatnærra kaupna — Ge, n. nærrar — Gi, p. Ba. [þat til þero at þædia — Fa, c. [til þero at nærra — Ff. [ot nærrar ma madr kaupna sua mættlar sem hann býr — Ed. [þat til at nærra — Bc. [nærrar til at þædia — Bg. ¹³⁾ [mgl. — Bb. ¹⁴⁾ [ex leigu lendengr hezuir iord — Gm. [er leigir iord — Fc. Bl. ¹⁵⁾ tonunge — Ff. eiganda — Ea, c. ¹⁶⁾ [almennigr — Ea. Bb. ¹⁷⁾ om v. — Fe. ¹⁸⁾ [leidangr — fl. ¹⁹⁾ bodburðar — mgl. fl. oc . . . bodburðar — mgl. Ea. ²⁰⁾ [ne — fl. of — Gm. ²¹⁾ [manzþlutninga — Gn. [þatoltra manna þlutninga — Bg. ²²⁾ landþingdar — Ff. ²³⁾ t. leidangr — mgl. Ee. ²⁴⁾ býr — fl. ²⁵⁾ [mgl. — Ge, l, n. ²⁶⁾ Herfra til Capitlets Slutning, og videre i næste Cap. indtil "sua at eigi þalli. En ex" incl. mgl. i Gl, rimeligviis ved Forglemmelse. ²⁷⁾ þaru — fl. ²⁸⁾ Her tilföie Ea, c følgende Stykke: Nu þa madr er setr hús við æng annars manz þa skal hann gera dropa rúm um hvarþuis ex sinu. of setia sua við garðþlið. eða þioðuegh. at hann geri vegh eigi vörðan. Nu ex madr setr hús hia atre manz eða sua ner naðta tuni of gerið eigi dropa rúm. þa þore i þra. oc borte mort silzro. þa lög tonungi. en halþa eiganda. Nu ex hann þorer a tungarð annars manz. þa þore ex oc borte tonunge mor silzro. of adr(a) eiganda. of ex hann hezir eigi ex þort innan þimlar. þa eignast iord hufet. Derefter inda der Ec som eget Capitel Slutningen af Mandhelgens Cap. 22 fra en ex hefir eða roß &c., men Altsammen senere overströget.

Um bodbuð bera i millum.

liij. Sa skal bodb bera bora i millum er¹ [hyggja kann² xirir orde oc eidi. 54
bonda skal i hond selia ex hann er heima eða húspröngu ex [hann er eigi³ heima.
syni hans ex hann er fulltíða. [bottur hans ex hon er uagin.⁴ brytla þar næst eða
hinum besta manni er i þor er staddr. En ex hiun eru oll gengin or þor [þa skal
ganga i setu⁵ huff bonda⁶ ex opit er⁷ oc seti⁸ niðr⁹ i anduegi oc styði sua at eigi
þalle. En ex¹⁰ [eigi ma inn komast.¹¹ þa skal binda bodb i xir [midlar dýr¹² sua
at huer megi sea er ingengr. þa skal bonde ganga til þeirra er bodb baru honum oc
þryria huat [bodb sagde¹³ oc beri síðan til næsta granna. Heraðsmenn skolu reida
natstadi at bodi. þengat skal bodb þara¹⁴ sem reit er [þyrsta dag¹⁵ oc eigi [stemra
ne¹⁶ seinna upp stera en bodb megi ual na(t)stadi na. oc sua annan oc hinn þridia.
Nu skal sa uita er xirir sitr huer(u) tima dags er bodb temr til huff hans. [ex uitni eru
til.¹⁷ En ex eigi eru uitni til. þa skal sa uitna¹⁸ með lyritar eidi er þengat bar.¹⁹
Nu kallast²⁰ madr borit haza bodb til granna síns en hinn luedr nei uid er xirir sitr.
þa skal sa uitna²¹ með lyritar eidi er þengat bar²² at eigi bar hann seinna²³ bodb
en hann atte at lagum at bera. þa skal sa giallda bodbhall konungi²⁴ er xirir sitr.
onri siltra. Nu er þegar bodbhall er bodb sofer eigi na(t)stadi oc þat annat er eigi
uerdr borit. þat hit þridia bodbhall. er madr þær i hendr omaga. En ex madr þorir²⁵
huff sin [ex þornom tuxtum²⁶ oc a þær tuxtir sínar er honum haga bætr²⁷ innan
garðz. þa skal til þeirra hufa bodb bera oc þatofla menn zlytia. [en ex þyr setr niðr.
abrygzt at allu skalz.²⁸ Engi skal bodb bera a hendr adrum síðan er solo er sett
om sumar²⁹ en degi³⁰ om uatr. sua oc þatofla menn hit sama.

Um akr oc eng.³¹

lv. Hveruitna þar sem madr [þær eða stæ³² i xir iord sína oc eru huff a þau 55

Jvfr. Cap. 54. Jb. IV. c. 10. Cap. 55. F. Indl. 17.

1) fulltíða er oc — tilf. Gg, h. 2) [hyggju heuer — Bf. 3) [hon er — Eb. 4) [mgl. — Fe. 5) [seti — Gi. Ea, d, e. mgl. — Gf, q, r. 6) [þa þ. g. i setthús bonda — Gg, h. [þa þ. g. i setthús bonda — Fa, c. Ba, k. 7) stendr — þ. open standa — Ff. Ba, k. 8) bodb — tilf. þ. 9) [þa (skal) i setthús bonda niðr settia — Fe. 10) Hidtil fra det anm. Sted i foreg. Capitel er udeladt af Gl. 11) [hiun funnu ei heim toma — Fe. 12) [andgri — Gn. 13) [bodb uattar — Ff. [bode zylghir — Ef. 14) bera — þ. 15) [mgl. — Gl. 16) [mgl. — þ. 17) [með vattum ex til ero — þ. [ex ei ero uitni til — Gn. 18) sanna — Ge, i. synia — Gg, h. Ed, f. Bc, f, g. uita — Gr. sveria — Ff. Ba, k. agsata sit — Ea. 19) zlufti eða bar — Fb. 20) læzt — Bk. 21) sanna — Ge, g, h, i, n. Ea, c. neita — Gl, p. Ff. vita — Gm, q. Fa, c. uitta — Eb. Bc, f, g. synia — Ed, e. 22) Nu kallaz &c. — mgl. Ef. Bd. 23) stemra ne seinna — þ. þor ne þiemra — Ff. þamra ot eigi lengra — Ed. 24) Her ophörer Lacunen i Gl. 25) zlytr — þ. 26) [a þornar tuppilr — Ea. 27) þærzt — Ff. 28) [mgl. — Ff. Her begynder en Lacune i Bf; ophörer i Cap. 57. 29) [ol skal . . . raba er ved disse Ord i Fb tilsat over L., men m. s. H., dog ere de siden, som det synes, raderede, uden at have ophört at være læselige. 30) dagr — þ. 31) Ingen Cap. Afd. i Gh, n, e. Fe. Ea, c, e. Cap. mgl. — Bd, g. 32) [þær eða þær — Gl. Bc. [þær eða þær eða stæ — Gn. [þær eða þær — Gp. Ea-f. Ba, b, c, k. [þær eða þær — Gl. Fa, b, c, d, e. Bl. [þær eða þær — Ff.

er menn megu i uera. þá á hann at hallda upp bodburdum allum [oc fatotra manna flutningum.¹ Nu uil þa eigi bód bera eða fatota menn flytja er öndi iorð á. þá flyti hinn er nefr býr þannig sem menn eru zírir oc hæzi at heimulu [lób halza² nema hinn kome adru kaupi uid. En ex zleiri menn bua [a einni iorðu³ þá flólu þeir flytja at iaznadi með ser eptir bónda uilld bæde bodburd oc zoru manna flutning [en eigi⁴ at iardar magne.⁵ En á nylendum allum [innan flazs⁶ beidi bóndr bódreitflu⁷ þa er iorð á. á þingi. eða hans umbóðs mádr.

Quersu bóndr flólu þing sorkia.

- 56 loj. Nu skal huer þingi rada er þings þidigt þurza. þat bód skal huer bera en engi zella. þat bód skal zara með uætrhufum at bodburdum rettum en eigi með setrum. en ex zellir þa er þa setr ögri silzrs uid konung. Nu flólu bóndr allir zara til þings er bód kemr til huff nema einuirtiar einir. [þeir flólu .iiij.⁸ þing uarda.⁹ [konungs þing.¹⁰ manndraps þing. mantals þing [til iaznadar.¹¹ oc¹² uapna þing. þat flólu allir retneðmir menn sorkia. En öll annur þing flólu einuirtiar¹³ heima sitia ex þeir uilia. Sa er einuirti er yngri mádr zylgir honum til uerls¹⁴ en .xv.¹⁵ uetra gamal. huart sem hann er hans son eða annars. En eðia eða vör¹⁶ bónde flólu þui at eins til þings zara at þau uili. en allir aðrir bóndr flólu til þings zara [þegar bód kemr til huff¹⁷ eða giallde [þinguiti¹⁸ ögri silzrs¹⁹ konungi. En ex [bód kemr sua seint til bónda²⁰ oc er leid sua long til þings at hann ma eigi til þings koma [at midium degi²¹ oc hezir hann til þess vitni .ij. skilritra manna.²² þa ma hann heima sitia at ofeliu. En ex zleiri menn verða zírir [einni söt um þinguiti²³ [en einn.²⁴ þa²⁵ ma bód stezna þeim þing ex þeir eru alagðir²⁶ zírir uattum.

Um fatotra manna flutning.

- 57 loij. fatota menn alla þa er zrendr þeirra²⁷ haza eigi zollags²⁸ ögri til

Jvfr. Cap. 56. G. 131. Cap. 57. Jb. IV. c. 7.

¹) [mgl. — *ß*. ²) [lób hans alla — *Gm*. lób alla — i *Mrg*. með s. H. rettet til halza *Gt*. [(*Ö*) haza — *Fd*. [lób alla — *Fe*. [iorð hans — *Ff*. [lób hans — *Bk*. ³) [a einum bō — *Gl*, r. en eira² — tilf. *Gl*. *Ea*. ⁴) [mgl. — *Gi*, q, r. *Fa*, b, c, f. ⁵) iardarhazn eða ziarmagne — *Ea*, c. þui at [⁶ þaz fatotar mádr guðs sem hin riti — tilf. *Ba*, k. ⁷) [innanfladar — *Gi*. [innangarðs — *Gz*. [innan her — *Ff*. [innan flazs — *Ef*. *Ba*, b. [innan flaz — *Bk*. [mgl. — *Ed*. ⁸) baughreizflu — *Ee*. [bodburða — *Gg*, k. ⁹) .iiij. — *Fb*. ¹⁰) [þa flólu þiobbing uerða — *Gm*. ¹¹) [mgl. — *Fb*. ¹²) [mgl. — *Ge* r. *Bg*. [til nazndar — *Gg*. [til samnadr — *Ee*. mantals &c. — mgl. *Ff*. ¹³) oc umzram — *Fe*. ¹⁴) retneðmir menn — *Gf*. ¹⁵) þings — *Gg*. ¹⁶) .xij. — *Gi*. toz — *Gm*. ¹⁷) utuangaðr — *Gf*. ¹⁸) [mgl. — *Fb*. *Bl*. ¹⁹) [mgl. — *Bg*. ²⁰) [þingögri sinn — *Fe*. ²¹) [bónde tómr sitja til þings — *Ff*. ²²) [tviueðs — *Gi*. ²³) *Her ophörer* *Gm*. Resten er udfyldt paa Papir, með en Haand fra 1599. ²⁴) *I dette Ord begynder en Lacune i Gg; ophörer i Cap. 58.* [bóðzallt — *Ba*, k. ²⁵) [mgl. — *ß*. ²⁶) a [a ein söt at suara. er bód zellir. En um þinguiti. þa — tilf. *Ba*, k. ²⁷) a [að — *Gm*. *Ea*. ²⁸) *Her beg. tredje Stykke af Bm.* ²⁹) zortags — alle de Övrige.

ririr þa at leggja oc eigi eigu sealfir þe at þoda sit uid. oc eigi eru sialfir þorrir at
 :lytia sit.¹ þa er huer bonde stýldr at þlytia þa sua einuirti sem þullr bonde. þui at
 ua þarþ [þatotr madr guds sem hinn er meira a.² oc þlyti eptir [bodburd allir³ or þo.
 a þyrstr er þremstr sitr a bodburd⁴ oc þlyti til hins nestra þoar. setr onri silþre vid
 onung ex hann þlytr eigi sua.⁵ En ex hann þlytr i audn eða þangat sem hinn þa-
 orle dýrr ex hans þylgd⁶ [eða stýnsamum monnum þidra hans völd til haza komit.⁷
 oc sua ex madr uisar þatortum manni þra ser [oc uil eigi herbýrgia⁸ hann⁹ oc dýrr
 þann ex þui. þa er at slitu uerdr [uitnis þastr¹⁰ sem gud late engan uerða. þa skal
 þann bota þann mann þullum botum erþingia hins dauda¹¹ eptir stýnsamra manna
 virðingu [eptir atuitum¹² oc sua þegn. oc alti¹³ þeir er doma þo innuirduliga¹⁴
 þom sinn þar um. at [slitar vhorþur¹⁵ megi eigi oþmíot i uanda¹⁶ dragast.¹⁷ En
 þ hinn uil eigi uid taka eða inn lata leida er þirir sitr. þa neþni þa vitni uid er
 slutti oc abýrgi hinum síðan er [uid slíddi taka.¹⁸ þa¹⁹ er [hann laus²⁰ uid.²¹
 En ex þatortum manni uerdr notot síðan. annat huart dýrr ex þrostu eða bita dýrr
 eða hundar til bana. þa er þess bonde abýrgð a er vti let liggja.²² Eigi skal þlytia
 þatorta²³ menn síðan solo er sett. sol skal um sumar²⁴ rada en dagr um uætr. En
 þeir sem sialfir þlytia sit hazi huss heimol [a uætr²⁵ at giarþar²⁶ mali. eða setr
 .ij. aurum²⁷ silþre uid konung. nema hann dýrr vti. þa er þa vndir laga dome. nema
 alþr uisi omaga sinum²⁸ ex hendi ser. abýrgist [ex hann dýrr.²⁹ ex hann hefir þor-
 tuga onri til at þoda hann. þat er oc einkanliga bodit ex þatotr madr uerdr slutr
 þa þar oc beidist prest. þa skal bonde stýldr til uera eptir presti at þara oc eigi
 al þlytia hann [or herbýrgium³⁰ sinum³¹ þyr en prest þemr til hans. setr .ijj.³²
 urum silþre uid konung [ex hann gerir eigi eptir presti³³ [nema naudsýn þanne.³⁴
 en ex prest uil eigi þara. abýrgi [honum með uattum.³⁵ Nu skal þatorta menn
 erþýrgia um nætr³⁶ en reka eigi vti síðan solo er sett.³⁷ [sol skal um sumar rada
 en dagr um uætr.³⁸ En ex notor rýrr þessa stípan um þatorta menn þa er þa slitu

¹) oc eigi eru &c. — mgl. Gb, c, t. ²) [þullr bonde gudes sem einuirti or suo þatotr madr sem ritr — Fa. þat. m. gude misfunnar sem þa er ritare er — Ff. [þ. m. gude sem hinn riti — Ea. Bg. [þ. m. gude sem hinn r ritr er — Ef. Bc. ³) mantali en æi eptir bota tali eptir bodburd rettom — Bb. ⁴) bodleid — B. bodstod — Gp. þiobleid — Fd. Ec. þiobvæghleid — Ea. ⁵) setr &c. — mgl. Fe. ⁶) þlut-
 lingsi — B. ⁷) [mgl. — Ba, k. ⁸) hysa — B. ⁹) [mgl. — Gi. ¹⁰) [tunnr ædr þannr — Ed.
¹¹) einum — tilf. B. ¹²) [mgl. — Ge. ¹³) eiga — Gi. ætti — Fb. mætte — Fe. ætte — Bc, g.
¹⁴) þoda — tilf. Fa. huga — tilf. Fb. ¹⁵) [þuilit ohorþleg vert — Fe. [þuilitir uuirdtomelegr lutir — Ba.
¹⁶) veniu — B. ¹⁷) En ex hann þlytr &c. — mgl. Ee. Bm. ¹⁸) [æi vitði vidtata — Gm. síðan &c. —
 mgl. Ba, k. ¹⁹) oc síðan — Ba, k. ²⁰) þildr — B. ²¹) [ex hans abýrgð — Gr. [h. vidrlaus — Eb.
 Her ophörer Lacumen i Bf. ²²) en æigi þess er þinnugh þlutti — tilf. Gf. [mgl. — Bm. ²³) þaru —
 Bc, k. ²⁴) sumarsdag — B. ²⁵) [mgl. Fe, d, e, f. ²⁶) ærtan — Ge. aptan — Gi. giarþar — Fe.
 giar — Ba. giaruar — Bk. ²⁷) .ijj. aurum — Gh. [onri — Bd, e. ²⁸) vti. eða — tilf. Ba.
²⁹) [mgl. — B. [hans at ollu — Gr. ³⁰) hýbhlum — B. flad oc hýblum — Fb. ³¹) [brott — Bb.
³²) .ij. — Gg. Bf. ³³) [ex han gerir æi sua — Bf. [mgl. — Bg. ³⁴) [mgl. — Gf. Bd. ³⁵) [hann
 vid gud — Gi. ³⁶) sater — tilf. B. ³⁷) Nu skal &c. — mgl. Ee. ³⁸) [mgl. — Bm.

sekr sem [adr uattar.¹ oc gange til skipta oc borte uib gud at hann uildi eigi hialpa [tristnum manni.²

Gnerfu madr skal ueida biorn oc ulz.

58 lviij. Biorn oc ulzr skal i huers manz morlu veidande³ uera huerium sem uil nema þar at eins er biorn er horzin⁴ [i hidi.⁵ lyfa skal [innan ziollda⁶ at þat er hanø huarz. Nu ueida hann⁷ adrir menn. þa ueida þeir þeim er huarz atte oc landnam landzdrotni. Nu ez grannar eigu gilldru mertr⁸ saman þa skal sa trezia skiptis er gilldra⁹ uil með vattum. En ez þeir uilia eigi skipta¹⁰ þa gilldri¹¹ sa er uil oc nyti ser veidi. En ez hann gilldrar oc hezir eigi traxt skiptis. þa eigu allir [þa ueidi¹² [þeir er¹³ mort eigu saman. oc skipti at [iardar hozn.¹⁴ Nu ez madr gilldrar þar sem¹⁵ hann a eða þar sem honum er lozat oc stela menn gildru hanø¹⁶ [eða hogga nidr.¹⁷ þat heisir spelluirti. oc ez þat uerðr vitnis zast giallde konungi halza mort silzrs. oc borte stada¹⁸ þeim sem atte eptir þui sem .vj. stynsamir menn meta oc ozundar bot a ozan. Nu ez madr stelr dyri or gilldru manz oc uerðr þat uitnis zast. þa er sa sekr mort silzrs uib konung zirir þioznad¹⁹ oc þuigilldi þeim zirir ueidi er stollinn var. Nu ez madr gilldrar i heimrostrum²⁰ þa skal hann spretta vm²¹ daga en gilldra vm nætr. En²² ez i gengr zenadr²³ [vm daga²⁴ þa hazi sa zenad er snoru²⁵ atte.²⁶ en hann giallde hinum zenad iamgodan sem hann atte með .vj. manna stilorde.²⁷ Nu ez madr gilldrar zirir oftan heimrastir.²⁸ leggrr madr sialzstot at birni eða at adrum dyrum. þa skal hann lyfa at heraðs kirkju eða a þingi huar liggrr. [En ez menn ganga a sidan oc za mein az. þa skal huer sil abyrziazt.²⁹ En ez eigi er adr lyft oc zær madr bana az. þa skal bota .v. mertr silzrs erzingia. zalle nidr zrendbotr oc rettir konunga. En ez hann liznar az hote³⁰ [arbotum eptir þui

Jvfr. Cap. 58. 59. G. 94. 95. F. XIII. 6, 7.

¹) [konungr vill of adrir stynsamir menn sia at giægnir — Ee. ²) [honum — Gb, c. at hann &c. — mgl. Fd. ³) uibande — Ba, k. ⁴) uorpen — Ba, k. ⁵) [uibi — Eb. [i uibi — Bf. ⁶) [zirir ziolba — Ge, h, l, p. [i ziolba manna — Gf. Bd. [zgirir monnum — Gi, q, r. Fa, b, c. Bl. [zgirir manziolba — Ga. [z. ziolba manns — Gp. [z. ziolba manna — Gs. Fe. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k. [i manziolba — Gl. [i ziolba — Fd. [zgirir bygðarmonnum — Ff. [i ziolba zunde manz — Ea. [i ziolba manz — Ec. ⁷) mgl. — fl. ⁸) mertr — Gh. mort — Gt. ⁹) skipta — fl. skipta uil (eða) oc gildra — Fa, c. Ba, k. ¹⁰) skipta gildri — Ef. Ba, k. ¹¹) hazi — Ff. Ba, k. skipti — Ef. ¹²) [i. veib er — Ge, h, l, q, s. Fa, b, f. Bb, d, e, l. [þæt er veibit er — Gf. [ueidi þa er veibb verðr — Fc. [ueidi sem verðr — Eb, d, f. Bc, f, g. [ueidi sa sem ueidir — Ba, k. ¹³) [ot — Ge, h, q, s. Fa, c, f. Ed, f. Ba, b, c, d, f, g, k. [er — Gi, l, p, r. Fe. Eb, e. Be, l. ¹⁴) [iaznabi — Ff. Ba. [mgl. — fl. Herefter nyt Cap. i Fb. ¹⁵) Her begynder en Lacune i Ef; ophører i Cap. 60. ¹⁶) gialde kononge halza mort. oc landnam með — tilf. Ba, k. ¹⁷) [eigi skal hogga nidar — Ba, k. ¹⁸) stada — mgl. fl. ¹⁹) þiozsto — Ba, e, k. ²⁰) Skrf. f. heimrostrum? ²¹) Her ophører Lacunen i Gg. ²²) ez madr gengr i um daga heit at aulla v undir dome. Nu — tilf. Fe. ²³) bu manna of zenadr — Fe. ²⁴) [mgl. — Ee. ²⁵) gildru — Bd. ²⁶) gilldradi — Gl. ²⁷) Nu ez madr gilldrar &c. — mgl. Fb, d. ²⁸) heimrettira — Gp. ²⁹) [mgl. — Fd. ³⁰) halzrum — tilf. Be.

sem .vi. stynsamir menn meta .iij. af hvars hendi. eði a tonungr a þui. Engi maðr skal gilldra a annars manz iordu. En ex hann gilldrar giallde landzdrotni landnam oc veidi¹ þeim er iord a.

Um dyra ueidi.²

li. Nu fara menn a dyra ueidar. þa skal huer þar fara at renna hundum³ 59 sinum⁴ [at lagum⁴ sem hann a mort. Sa a dyr er reisir⁵ medan hann uil eptir fara þo at annar ueidi. Nu lemr dyr a sund þa a sa stotbaug⁶ er ueidir.⁷ [lönfi af med flinni⁸ eða lönfi⁹ [flard or flinni.¹⁰ Nu renur dyr þat at¹¹ ueidifligum oc veida þat adrir menn. þa a sa halzt er ueidir en hinn halzt er reisir.¹² Nu fara menn i¹³ mort annars manz at renna hundum [at dyrum.¹⁴ þa ueidi þeir þeim er mort a ottan biorn oc uarg.¹⁵

Um ælgia veidi.¹⁶

li. Nu ex maðr fer izir land¹⁷ manz at uegzerlum¹⁸ rettum. þa skal hann 60 þann itorna flota sem [hann ser hunda a zerli haza.¹⁹ En ex hann gerir adrar vanir izir land manz þar sem itorna flögr er. bote mort silzr. [halza tonungi en halza þeim er land. a oc landnam a oðan.²⁰ En flögar bud er maðr a. oc er hon ziorum inezlum²¹ timbrad. hon er halzu dyri [at landname.²² En ex maðr gengr a ælgflög²³ manz²⁴ eða²⁵ gilldru²⁶ þidra eða otra.²⁷ bote eptir laga domi.²⁸ Elgir allir flölu frid haza zirir þeim monnum er [a flidum renna²⁹ allt [innan tatmarlar³⁰ þers er iord a. En ex menn flota ælgi eða ueida ottan³¹ tatmarla.³² þa er settar laust uid tonung oc sua ex i gardum eða gilldrum³³ veida. En huer er [a flidum³⁴ rennir at ueida ælgi [at³⁵ olönxi þess er a iord.³⁶ giallde eptir laga

¹) gildri — Ba, k. [nema hann veidi landzdrotni of leggi a landnam — Fd. ²) Ingen Cap. Afd. i Gh. ³) at dyrum — tilf. fl. ⁴) [mgl. — fl. ⁵) rennir — Ge, g, h. ⁶) flötug — Ge, g, h, l, Fa, b, Ea, b, d, e. Ba, b, c, d, f, g, k, l. flötubaug — Fd. i — tilf. fl. Her begynder en Lacune i Gh; ophörer i Cap. 64. ⁷) flaut — Fd. ⁸) hudinni — Gn. [mgl. — Gp. ⁹) flere — Ed. ¹⁰) [þelli þat er a flinni uerdr — Fe. [or flinni — Bm. ¹¹) af — de fl. ¹²) renti — Fe. ¹³) flög eða — tilf. fl. ¹⁴) [mgl. — fl. ¹⁵) vlf of landnam landdrotninn a oðan — Fd. utan &c. — mgl. Bd. Nu fara &c. — mgl. Bl, men tilf. med en Haand fra 16de eller 17de Aarh. ¹⁶) Dette Cap. mgl. i Ge, f, g, i, l, p, q, r. Fa, b, c, e, f. Eb, d. Alle af B uadt. Bl. mgl. — D. Dog er det tilf. med Mrg. H. i Gi, og med en Haand fra 16de Aarh. samt forvansket Retakrivning i Bk. ¹⁷) eign eða mort — Fd. ¹⁸) uegzerli — Fd. Ee. ¹⁹) haza — mgl. Gb, c, i, n, s, t. Bl. [hundar ero a zerle — Fd. ²⁰) [tonunge of landzdrotni landnam — Ee. ²¹) næz lom — Gi. tuglum — Gn. teglum — Fd. gazlum — Ee. væggium — Bl. ²²) [of landnám með — Gi, s. ²³) [flög — Fd. aaben Plads for Ordet — Ee. ²⁴) ubodet — tilf. Gi, s. vðbet — tilf. Ee. ²⁵) of — Fd. ²⁶) gildrar — Gn, s, t. gildrar til — Fd. Bl. ²⁷) otra — Gb, c. orra — Gi, n, s, t. Fd. Ea, c. Bl. aaben Plads — Ee. orra — ogsaa Mrg. H. i Gf. otra — den yngre H. i Bk. um annars manz — tilf. Gi. eða vðra annars manz — tilf. Gs. annars — tilf. Ee. ²⁸) Herefter nyt Cap. i Ee. Nu er elgia fridr at — tilf. Gi, s. Ee. ²⁹) [af flidum veida — Gi, s. ³⁰) [Saaledes i Gn, Mrg. H. i Gf, t. Bl. [innan tatmarla — Gi, s. Ee. [mann ratmarlar — upaatvivelig ved Skrivfeil Ga, b, c, d. [innan ratmarlar — Fd. Ea, c. ³¹) ottan — Fd. ³²) tatmarlar — Gn. ratmarlar — Gt. Fd. Ea, c. racmarlar — Bl. ³³) grinz — Gb, c. grazum — Gi, s. Ee. ³⁴) [at flitu — Gt. ³⁵) ouitia of — tilf. Bl. ³⁶) [mgl. — Fd.

domi.¹ Dyr huert [hæze þa halzt er stýtr² en [hinna halzt er iord³ a vndir.⁴ Stolu austmenn sediazt sua sem þeir er i⁵ Noregs konungs riti bua ex þeir stíota i⁶ [Noregs konungs⁷ riti eða zella þar. þessi xridr skal standa [um alla þessa logfog⁸ oc sua langt austr sem Noregs konungs riti stendr.⁹

Ex menn skal a um almeninga.

- 61 lgi. Sva stolu allir almeningar uera sem at xorno hæza uerit bæde hit oxra oc ytra. En ex menn skal a oc tallar¹⁰ annar ser en annar almening. þa xesti sa log xirir er ser tallar oc stexni þing¹¹ [þar sem þeir¹² eigu þui male at stípta.¹³ oc hæzi upp hæzit þingbød xirir ximt. en ex hann gerir eigi sua þa er ongt logxesta hans at þui sinni. En a þingi stolu þeir nexna .xij. haullda eða bondr hina beztu [ex eigi eru haulldar til¹⁴ .vj. huar þeirra [i þing a þeirri¹⁵ oc hæzi .ij. æz þeim .xij. þa er [þera¹⁶ ma oc sueria¹⁷ huart en hans¹⁸ eign er eða almeningr. En a þingi leggi sa ximtar stexno er iord þa tallar ser oc niote þar uitnis þess er a þingi var nexnt. oc sua skal sötia sem nu er mælt ex .ij. menn eigu iord saman eða vttihaga oc tælla bafir til sins bolis liggia.¹⁹ En ex ximt ber a hælgað dag. þa se stexna a hinn nestta dag rumhællgan²⁰ eptir oc xori þa þætta vitni fram at iamxullu sem a ximtar stexno. En sua skal þann eid sueria at þat hezi ef hoyrt [at þat mart stílr millum²¹ eignar bonda oc almeninga oc eigi ueit ef annat sannare xirir gudi i þuifa male. en síðan se sett ximtar stexna oc dörne þat huarum sem hæza skal. En ex konungs umbodsmadr lennir þat manni at hann se handhæzi at iordu²² þeirri er i almeningi hezir bygð uerid at olongri konungs. oc ex handhæzi suarar sua. þessa iord hezi ef hæzt oc þeir er xirir mer attu .lg.²³ uetra eða lengr. en ex konungs umbodsmadr

Jvfr. *Cup. 61. F. XIV. 7. Jb. VI. 59.*

¹) xýrir — tilf. Gi, n, s, t. Fd. Ea, c, e. Bl. ²) [of hæze hælga veidi — Fd. ³) (und — Gi, s.
⁴) [hællga landdrottinn — Fd. ⁵) Her ophörer Lacunen i Ef. ⁶) or — Fd. ⁷) [mgl. — Ef.
⁸) [um allar þessar logfoghnir — Bl. ⁹) eða zella &c. — mgl. Fd. ¹⁰) tannar — Bl. ¹¹) þingst —
Ba. ¹²) [Saaledes Gd, r. [þar sem þar — vistnok Skrif. Ga. [þar sem menn — Gb, c, f, i, n, q, t. Fa.
b, c. Ea, c. Bd, l. [þeim monnum er — Ge. [ex mann — Gg, Bk. [er menn — Gl. Ee. Bb, c, g. D. [þeim
er — Gs. Eb, d. [En þingmen — Fe, f. [er — Ef. [sem menn — Ba. [þeir er — Be. ¹³) suara
— Gi. suara of (af) stípta — Gn. Ea, c. [mgl. — Gp. Fd. Bf. ¹⁴) [mgl. — Gp. Fd. ¹⁵) [saaledes
tilföiet i Gb, og i Texten i Ge, f, l, p, q, r, s. Fa, b, c, e, f. Ef. Ba, b, d, e, f, k, l. D. [i þing æz þeim
— aabenbar ved Skrifseil Ga. [i þing a þeim — Gd. [i þærri — Gg. [i þingha þeirra — Eb. Ec.
[mgl. — Gi, n, t. Fd. Ea, c, e. Bg. ¹⁶) gæra — Ge. gæta — fl. ¹⁷) [suaria uilia — Gp. [suaria ma —
Fa, c, d. Bf, g. ¹⁸) Saaledes, eller bonda — de fl i Ga-d. konungs — aabenbart ved Skrifseil. ¹⁹) of
sua skal sötia &c. — mgl. Ge, f, g, i, l, p, q, r, s. Fa, b, c, e, f. Ee, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l, m. D.
(Dog er det i Ba tilf. i den nedre Mrg. med en H. fra 16de Aarh.). ex .ij. menn &c. — mgl. Eb. ²⁰) bygnað
— Bd. ²¹) [at þar stílr mörk meðal (eller millum) Ge, g, i, p, s. Fa, c. Eb, d. Bb, c, d, g, l. [at þar
stílr mörtr millum — Ef. [at þar stílr merti imedat — Gl. [at þar stílr martrein millim — Gn. [at þar stílr
marfa amillum — Gg, r. Ff. Ee, f. Ba, e, f, k. D. [at þar stílr auerta meðal — Gt. [at þar stílr martra
millum — Fb, e. [at þetta mart stílr millum — Fd. ²²) singh — Ff. eign — Ba, k. ²³) .gl. — Ea, c.

ryggir þetta þa skal handhæzi niota vitnis síns sem adr var stilt millum eignar
 3 og almenings.

Guersu madr skal bœli sitt haza.

[xij. Konungr ma byggja almeninga huerium¹ sem hann vil. En hinn skal 62
 ia² um gardi er tetr þyrstu [xij. manadi³ oc [eiga engan⁴ kost at þofa⁵ gardi
 ur [oc snidils⁶ uarp alla uega þra gardi til gardbota ser.⁷ Slattur allar þær er
 meningi eru þa skal sa haza [xij. manadi⁸ er þyrstr temr lea sinum a. Sætr skal
 ' gera i almeningi er uil oc sitia þar-i sumarsetri.⁹ En ex madr ser¹⁰ i al-
 ingi oc tetr eigi az konungs umbodðs manni [þeyxi til.¹¹ þa a konungr bæde torn
 þey [ex þey er flegit.¹² Nu [brennir madr sætr¹³ i [almenings mortu¹⁴ eða
 iu¹⁵ eða tioru virki eða [ueidibudir eða anduirki¹⁶ huaði sem er. þa sedizt hann
 konung .iij.¹⁷ mortum silþrø en [bôte þeim eptir laga dome¹⁸ er anduirki atte.¹⁹
 ia vada uerf uerdi.²⁰ oc bôte þo stada²¹ sem .vj.²² stynsamir menn meta. En
 j.²³ ganga [i senn²⁴ i eina slatto hæzi badir þat er þeir fla. En ex þa stil a
 r þeirra þyr orte a. hæze sa stilt mal er sannar með eins eidi nema hinn hæze
 i uatta mote.²⁵ Sifstiuotn oll er i almeningum eru þa er(u) allum iamheimol.²⁶
 br oc zlatuibr²⁷ ma liggia ex þess þary uid innan xij. manada i almeningi. [En
 allt annat þa se þat eina i hoggit at or tome at aptni²⁸ ella se allum iamheim-
 29 En ex uidr sa uerdr telinn [innan .xij. manada³⁰ er adr var stilt at liggia
 le. þa sedizt sa er tof .vj. aurum silþrø uid konung. en [hinn hæzi uerð þirir er
 31 oc [ozundar bot eptir lagadome.³²

Jvfr. Cap. 62. G. 145. F. XIV. 8.

¹) huar — fl. ²) uarða — Gi, q. Ea, c. ³) [missare — Eb. ⁴) [eige a eiganðe — Gi. ⁵) [nua
 b. Bc, g. ⁶) [snit — Gb, c, t. Fd, e. [snit — Fb. [snitiz — Fe. ⁷) [mgl. — Bg. ⁸) [mgl.
 i. Fe. ⁹) með þui sinu — tilf. Ba, k. ¹⁰) [stær — Fa, c. Ea, d. Rettet, som det synes, samtidigt
 er til stær — Fb. Rettet ved Radering fra stær til stær — Ec. ¹¹) [mgl. — Ge, f, g, i, l, p, q, r.
 b, c, e, f. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. [heimild — Fd. ¹²) [þat sem hann hæzir flegit
 b. [þat sem a vey — Fd. [en han hæzir flegit — Bl. [mgl. — Gi, p. Ee. Bg. ¹³) [rænr madr
 — Gi. [sætrub — Ff. Ba, k. [stær — mgl. Ec. ¹⁴) [almeningi — fl. ¹⁵) [mibiubud — fl. e. [mibiu
 mgl. Gi. ¹⁶) [mgl. — Bk. ¹⁷) .iij. — Ge. .v. — Gf. Bd. ¹⁸) [.vj. aurum þeim (uid þann) — Ge, g.
 Ze. [.vj. aurum i ouandar bot — Bm. ¹⁹) [bonða þeim er atte eptir lagadome of eptir afvitum — Be.
 lagadome — tilf. Ge. of ozundarbot e. lagadome — tilf. Gg. i ozundarbot — tilf. Fe. ²⁰) [mgl. — fl.
 mgl. — Gf, l, q. ²¹) .xij. — Gc, e, p, t. Fd, e. Ea-f. Bb, c, f. D. ²²) menn — tilf. fl.
 mgl. — fl. ²³) at niota — Ef. ²⁴) oc [sua dnyra vidi — tilf. Ba. ²⁵) Saaledes rettet fra zlatuibr
 a. zlatuibr — Gb, c, d, i, l, n, p, q, r, s, t. Fb, d, e. Ea, c, e, f. Bb, e, l. zlatuibr — Ge, l. zioff
 — Gf. zlatuibr — Ge, l. zlatuibr — Fa, c. zlatuibr — Ff. Ba, k. zlatuibr — Eb. Bd, g. zlatuibr
 D. zlatuibr — Bc. zlatuibr — Bf. ²⁶) tuallbi — Eb. ²⁷) [mgl. — Bb. ²⁸) [mgl. — Bf.
 [hin hæzi verð þirir vid er atte — Ge. [hin hæze verð z. vid sinn er atte — Gr. Fe. [eiganda þirir vid
 — Fd. [hin hæzi verð z. er vid atte — Ea. Bc. .vj. manna dom — tilf. Ba, k. ²⁹) [.vj. aura [i
 dættot — Ge, g. Ea. Bm.

¹ Um ueidinelar til dyra.

- 63 lxiij. Dyrgerda oc dyragrazir skal gera huer er uil i almeningi sua at eigi spilli ueidiuon² annars manz. með þui mote³ sem adr er stilt um gilldrur [oc dyra ueidi.⁴ Engi skal⁵ nermeir gera en [eigi megi honyra⁶ hogg⁷ til [nesta gardz⁸ þess sem [adr stendr⁹ eða tupta þeirra er menn uilia huff¹⁰ a gera. [gera skal gard¹¹ or enda annars gardz [ex uil.¹² En ex rezgardr¹³ er [eða spiotgardr¹⁴ [eða dyra¹⁵ grazir eða¹⁶ ulzæ huff eða biarnbasar liggia lengr ongtir¹⁷ en .x.¹⁸ uetr. þa geri sa upp er uil oc nyti ser meðan hann ma upp hallða. [Nu zinnr madr dyr daut a lande. þa a sa halzt er zinnr en halzt sa er iord a hual dyra sem er.¹⁹

Um hualrekstra ex zinnr hual.

- 64 lxiij. Hauldr er einzyndr at hual eða hauldi betri madr .xviij.²⁰ allna langum eða stemra. En sa er hauldr²¹ er [hann hezir odaul at erzdum²² telit²³ bæð eptir zadur oc modor þau er hans zorellrar haza att adr zirir þeim oc eigi annara manna odaul [i at telia²⁴ þau er með kaupi eru at lomin [eða vttterzdum.²⁵ En halzu²⁶ stemri hualr er einzyndr huerium manni annara. Nu hittir madr hual einzyndan. þa skal²⁷ hann zirir uattum stera eða lata liggia eptir [rygg samzastan oc hazud oc spord²⁸ [oc skal þat²⁹ honum vitni bera ex eigi eru vitni til. Nu skal þannig zlytia hual til landz sem uil oc stera þar oc bera a land upp.³⁰ Nu ex landz drottin telr at. at þeir spilltu annat huart atre eða eng. bote stada þann sem .viij. styn samir menn meta oc leggi a landnam þeim er [atr eða eng³¹ a. En ex hual legg a hæln³² eða zioru þar sem [engi er stade³³ at. zore brott at ofeliu [þegar hann

Jvfr. Cap. 63. G. 95. F. XIV. 9. Cap. 64. G. 95. 149. 150. F. XIV. 10. Bj. 145 - Hk. 109. Jb. VI. b. (Rekabálkr).

¹) Her begynder en Lacune i Fc; ophører i næste Cap. ²) veidi — fl. ³) [þeim hætti — fl. ⁴) um gilldrur &c. mgl. — Bf. ⁵) [Dyra veidi skal æi — Gg. ⁶) [honyra megi — fl. ⁷) hogg — mgl. fl. ⁸) [annars gilldrur — Ea, c. [mgl. — Ed, f. ⁹) [garðr stöð — Ed, f. ¹⁰) garð — Bm. ¹¹) [gerða ma — Ea, c. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) rözgardr — Gg. Bc, g. grazgardr — Fb. Bl. rözgardr — Fe. Ef. Bd, c. gardr — Ff. rözgardr — Ed. torzgardr — Ee. ¹⁴) dyrgardr — Gn. [mgl. — Gc. Fd, e. Ea, c. ¹⁵) gardar eða — tilf. Ba. ¹⁶) [mgl. — Gf, q. ¹⁷) aubir — Gf. Fd. Bd. tomer — Ea, c. ¹⁸) .xij. — Fe. ¹⁹) [mgl. — Ge, f, g, i, l, n, p, q, r, s. Fa, b, e, f. Eb, d, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l, m. D. Dog tilföiet i Ba m. H. fra 16de Aarh. ²⁰) .xviij. (þrettan) — Gf, p. Ff. Eb, f. Bd, f. g. .xv. (zimmtan) — Gg, i. ²¹) hauldr — Fe. ²²) at erzdum — mgl. Gg. ²³) [þær erzdir hezuer tætit — Ff. [þat oda hezer tætit er at erzdum er — Eb. Bb, f. [iij. hezir obot tætit at erzdom — Ba. [þau hezuir oball tætit at erzdom — Bk. ²⁴) [i tætit — Gi. Ff. Ba, k. ²⁵) [eða erzdum — Gp. Ff. Ed, e, f. Ba, c, d, e, f, g, k, m. þau er &c. — mgl. Fb. Bl. eða annarra manna oda — tilf. Ge, g, i, q, r, s. Fa, e, f. Ed, e, f. Bb, e. annarra manna eða obotum — tilf. Gp. þeim er annara manna oda [e — tilf. Eb. eða annara manna obot i tætit — tilf. Ba, k. eða ann. m. ob. [e — tilf. Bc, g. ²⁶) halzu — mgl. Gi. ²⁷) Her ophører Lacunen i Gh. ²⁸) [hozud oc spord samzast of hrygg — Gi. [spord of hozud samzast of ryg — Gn. Bf. [rygg samzastan — Ed. [rygh samzastan uid hozud of spord — Ba. ²⁹) [þuiat hazud of þurdr skal — Ed. ³⁰) [sua at engom verði stade at — tilf. Bg. ³¹) [forn eða gras — Fb. Bl. ³²) hælir — Gn. Fb. Ea, a. Bl. höltu — Gr. Bc. D. hægtne — Ff. engi — Ee. hætne — Ba, k. hölmi — Bb. ³³) [ætti er main — Gf. [stadi er at — Eb. [hualte spillir atre eða eng — Bd.

vil.¹ Nu rekr hual a land manz huart sem rekr innan garðz eða ottan. þa a lon-
ungr halþan² ottan zinnanda spil huart sem hualr er meiri eða minni. Nu rekr
hual i ziorð inn sua at ftiota³ ma [orþar odde⁴ ott um hual az huarutueggia lande⁵
þa eignazst⁶ huartueggia land hual.⁷ En ez hualr stendr grunn⁸ [adr en⁹ menn¹⁰
uerða uarer uid oc þo at vltgrunt¹¹ se eða i holma reki. þa eignizt landzdrottin¹²
hual¹³ oc ftipti sem adr uar sagt. Nu rekr hual a martreinu¹⁴ þa a þat huar az
hual sem iorð¹⁵ a vndir. Nu skal maðr ueida hual huar sem hann ma ottan silld-
reka [i silldzifti.¹⁶ En ez maðr stýtr silldreka¹⁷ i silldzifti oc nedir¹⁸ sua gudø
gioz.¹⁹ hann er setr .viij. ertogum oc .xiij. mortum silxre uid lonung. Nu ueidir
maðr hual oc seuzt²⁰ hann a diupi. þa a hann hual²¹ huart sem hualr er meiri
eða minni.²² Nu stýtr²³ maðr hual²⁴ oc rennir hann eða rekr a land upp. þa a
sa [halþan er ueidir en hinn halþan²⁵ er iorð a. Nu stýtr maðr hual med marladu
stote²⁶ oc zinna hann adrir menn a diupi. þa a sa halþan er staut²⁷ ez hann hezir
vitni til stotz sine. en hinir halþan er biarga sidan. Nu hittir maðr hual i [uafta
malum²⁸ meira en einzyndan. þa a sa zinnanda spil [er zinnr²⁹ [oc steri³⁰ zyrst az
marthun³¹ oc zare at segia [lonungs ombodsmanni.³² þa a hann at haza zinnanda
spil³³ az þeim hual tueggi(a) zadma huern ueg³⁴ ziorstont. Nu hittir maðr hual
a lande³⁵ eða uid land sua at huergi þarz at zlytia [til zestingar.³⁶ rifti az zestar
oc zesti hual med oc hazi az zinnanda spil zadms huernueginn.³⁷ En ez hann þarz
nodor at zlytia til zestingar. hazi az zinnanda spil³⁸ ij. zadma huern uegar.³⁹ En
ez hual rekr ott oc liggia sumar zestar a lande. þa er hann orsetr. [oc ez hualr

¹⁾ [mgl. — fl. En ez hual &c. — mgl. Ef. Istedetfor eða lata liggia eptir rygg samþastan &c. har Fd: of a land vera. En ez landzdrottinn kallar hann spilla annal huart utre eða eng. bote sem .vi. menn mela þeim er anduirti atte. en landnáám landzdrotne. En ez maðr læggr a hæltn. eða zioru. þar sem engu granndar ne fæde verðr átt. zlyti brott at orsetiu. of late eptir liggia rygg samþastann. hozub of spord. til vitnisburðar ez eigi er annar til. ²⁾ en landzdrottinn halþan — tilf. fl. ³⁾ toma — Fb. Bl. ⁴⁾ [oru — fl. ⁵⁾ Her op- hører tredie Stykke af Bm. ⁶⁾ þeir a — tilf. Gt. ⁷⁾ [mgl. — fl; tilf. med en anden H. end Textens, dog gammel, i Ga. ⁸⁾ grunn — mgl. fl. ⁹⁾ [er — fl. ¹⁰⁾ zinna eða — tilf. Ba. zinni a eða — tilf. Bk. ¹¹⁾ grunt — fl. a utgrunnum — Fa. Ee. ¹²⁾ land — fl. ¹³⁾ halþan — Gi. ¹⁴⁾ martreinu — Gt. martreinu bada — Fb. martreinar — Fd. martrenno — Eb. mortreinu — Ed. martreinar — Ba, k. (at) martreinum — Bd. martreini — Be, f. ¹⁵⁾ marreinu — Fb. land — Be. martreinu — Bl. ¹⁶⁾ [mgl. — Gt. ¹⁷⁾ hual — Gg. Fe. ziftreka — Gl. ¹⁸⁾ tuedir — Gn. Ec. zirirtomr — Fe. spillir — Ed. vdir — Ef. Bf. ¹⁹⁾ lani — fl. ²⁰⁾ [ster — Ge. stonpigt — Fb. Bl. [arir — Ee. ²¹⁾ halþan er uadir — Gi. halþan — Fb. ²²⁾ Nu ueidir maðr &c. — mgl. Gg, l, p, q, r. Fa, f. Eb, d, f. Ba, b, c, d. e, f, g, k. D. ²³⁾ ueidir — fl. hittir — Ea, c. ²⁴⁾ oc [seuzt &c. — mgl. Gf, h. ²⁵⁾ [hual — Fe. ²⁶⁾ spioti — Gh. Eb, d, f. Ba, b, f, g. ²⁷⁾ en hinn halþann er iorð a &c. — mgl. Gi. ²⁸⁾ [ziftimalum — Gb, c, e, g, h, i, l, n, p, q, r, s, t. Fa, b, d, e, f. Ea, b, c, e, f. Ba, b, c, d, e, f, h, l. [ziftivaghom — Ef. [ziorbmatum — Ed. ²⁹⁾ [mgl. — Fe. ³⁰⁾ [han (fl.) gera — Ed, f. ³¹⁾ mart — Eb. Be. ³²⁾ [ármann — Ge. [zylsumanni — Gg. Fb. Bl. [zyl. lonungs — Gg. ³³⁾ Her begynder en Lacune i Fe; ophører i næste Bolk, mellem Cap. 2 og 3. ³⁴⁾ ryggjar — tilf. Gn, t. Ee. ³⁵⁾ meira eða minna — tilf. fl. ³⁶⁾ [mgl. — fl. ³⁷⁾ ryggjar — tilf. Gc, n, t. Ee. ³⁸⁾ zadma huernuegar &c. — mgl. Ea. ³⁹⁾ ryggjar — tilf. Gt. En ez h. þarz &c. — mgl. Gf.

hittizt.¹ hazi az zinnanda spit sem adr.² En ez edi er eptir az zestum [a lande³ þa er [huals uangætt⁴ oc giallde .iiij. merkr silzrs konungi.⁵ Nu zinnr madr hual a lande huart sem hann er meiri eða minni [oc zestir eigi⁶ oc segir til þeim er a. þa skal hann haza zinnanda spit halz⁷ zadms huernuegar. fteri az zinnanda spit⁸ [nidr zra horne oc aptr a sidu allt at beini.⁹ Nu zara þeir menn til er edi eigu i hual oc stera þeir hual vndan zestum vm nott. sa er setr .viiij. ertogum oc .xiiij. mortum silzrs uid konung. en þeir hazi hual sinn er eigu. [en huer annara hazi hual sem adr er sagt.¹⁰ Nu [retr madr hual i hualuag¹¹ annars¹² manz [oc stilar zirir¹³ [at ouilia¹⁴ þess er uag a. þa a sa hual er uag a. oc [vnni hinum¹⁵ zirir starz¹⁶ sitt stitt sem .viij. stynsamir menn meta oc þeir verða samir a. Nu retr madr¹⁷ hual i þa uaga er eigi eru adr hualuagar. þa a sa halzan er ueidir en halzan sa er uag a. Nu ez madr hittir hual [a uostum¹⁸ vtt sua at hann ma eigi til landz zlytia — fteri az [stioft þat¹⁹ sem hann ma oc fteri eigi a hol oc late rela sidan. Nu retr²⁰ hual i almening. þann a konungr halzan en bõndr halzan þeir sem þann almening eiga uid konung.

Um sela ueidar.²¹

65 lgv. Nu hittir madr net i latrom²² sinum oc sæl i. þa a hann sæl oc net þa til er eigande lonsir²³ vtt með landname. Nu ma madr stiofta sæl az stipi er hann ror retleidis huart sem hann er a zlot²⁴ eða a lande. [nema sælr liggi a latri²⁵ þui er stilli²⁶ er til ladit.²⁷ [þa skal sa haza bæde sæl oc landnam er stilli atte.²⁸

Jvfr. Cap. 65. G. 91. 95. F. XIV. 11. Bj. 146.

¹) zestizt — Gb, c, t. Ec, d. zinz — Gd, e, f, g. Ba, k. zinz oc zæz — Gk. zest — Gl, p, q, r, [oc ez hual zestir — Gm. Ea. [En ez hual zadzt — Fa. [er hual zæti — Fb, [ot huar sem sa hual zinz sidan — Fd. [ot ez han zæz — Ff. [en (ot) ez hualr zæst — Eb, f. Bb, c, d, e, f. [en ez h. hittiz — Bl. annat sinni — tilf. Ea, c. aptr — tilf. Bf. ²) ot ez hualr &c. — mgl. Gi. ³) [mgl. — Gi. ⁴) [hv vongemti — Gl. [huall vongemdr — Ff. [huals zanget — Ea. [huals vongemti — Eb, f. Bc, f, l. [hual vongemti — Ed. [mgl. — Gi. ⁵) Nu hittir m. hv. i vastamalom &c. — mgl. Bg, D. ⁶) [mgl. — Fa. Be. eigi — mgl. Ed, f. ⁷) halz — mgl. Ea, c. ⁸) halz zadms &c. — mgl. Eb. ⁹) [nidr zra horne oc a sidu allt nidr at beini — Gc. [nidr zra horne ot a sidu allt aptr ot inn at beini — Gl. [aptr zra horne ot nidr a sidu allt at beini — Gm. [nidr zra horne oc a sidu allt nidr at beini — Gt. Ea. [nidr vndan horne ot aptr eptir sidu allt at beini inn — Fd. [nidr zra horne ot a sidu aptr at beini — Ff. [zra horne ot a sidu allt eptan at beini — Ed, f. Bf. ¹⁰) [mgl. — de fl. ¹¹) [stetir madr hual or hualuag — Ba, Bb. ¹²) I dette Ord ophører Lacunen i Fc. ¹³) [mgl. — Gl. ¹⁴) [at utenzi — fl. [a uilia — Gp. ¹⁵) [hinum — fl. [hazt — Ba, k. ¹⁶) straz — Ga, aabenbart ved Skrf. ¹⁷) madr — mgl. fl. ¹⁸) [vostum — Gd. [a vordstum — Ge. [a vadstum — Gf. [a vordstum — Gg. [a vortnum — Gh. [a vortnum — Gi. [a uoztum — Gp, q. Ba, e. [i usrium — Eb, f. [a notum — Ed. [a vortu — Ee. [a vortu — Bb, l. [a uarrum — Bc. [a uallum — Bf. [mgl. — Ff. Bk. ¹⁹) [spit — Ba, k. ²⁰) madr — tilf. Bf. ²¹) Ingen Cap. Afd. i Fa, c. ²²) letrom — Ba, k. lettrom — Bd, e. ²³) net — tilf. fl. ²⁴) zlot — Ed. ²⁵) lettre — Gf. Bd, e. lande — Gi. ²⁶) stillir — Gt. Bf. ²⁷) lagdr — Gt. Bf. lagt — [ot er þar ei stilli til ladet. en ez stilli er til ladet — Fd. ²⁸) [þa ueidir hann þeim er ver a — Ge, f, h, i, q, r, s. Fa, b, c, d, f. Ea, b, c, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. [þa v. h. þ. e. not a — Gr. [þa v. h. þ. e. nett a — Ed. ot læggi landnam a — tilf. Bf.

Nu ex madr ftytr sæl [æf lande¹ oc er eigi stilli til ladi² þa [stæl sa haza sæl er latr³ a.⁴ en ex stilli er til ladi⁵ þa a hann⁶ bæde sæl oc landnam.⁷ Nu lnystr⁸ madr sæl oc zinna⁹ hann adrir menn. þa a sa halzan sæl er laust¹⁰ en halzan sa er zinnr. [oc sa stutill¹¹ sinn¹² er staut¹³ ex stutill¹⁴ zylgir.¹⁵ Nu hittir madr sæl¹⁶ eða nifu eða adra ziffa [vttan hual¹⁷ zirir ozan [marens bæda¹⁸ oc zörir¹⁹ eiganda. haxe æf þridiung²⁰ vttan²¹ garðz [en ziordung²² innan garðz.²³ en iord eignizt²⁴ .ij. luti vttan²⁵ garðz en .iiij. luti innan²⁶ garðz.²⁷ En ex hann zörir²⁸ brott. þa zore aptr oc leggi a landnam.²⁹

VIII. Kaupaboltr.³⁰

- I. Her heyr kaupaboltr oc segir i zyrsta Capitulo ex madr tætr zirir adrum ærlaga.
- ij. Um uitnisburd manna oc zear sofnir.
- iiij. Huersu madr stæl sozia ze sitt at lagum.
- iiij. Um uibrætu uib stulld.
- v. Ex madr a stulld at zatorum manni.
- vij. Huersu erzingi stæl suara stulld hins dauða.
- vij. Huersu einlöngpan mann stæl sozia.
- viiij. Her sofnir stolu standa.
- ix. Konungr a zyrst kaup a allum lutum.
- x. Ex madr selr adrum zals.
- xi. Um stiliusi er menn gera zirir kaupum sinum.

¹) [mgl. — Ed, f. ²) hæzt — fl. þa stæl sa haza bædi &c. — mgl. Gl, p. ³) tætr — Gf. Ba, k. lætr — Gh. land — Be. ⁴) [veidir hann þo landzdrottne — Fd. ⁵) lagt — Eb. ⁶) landzdrottne — Gl. ⁷) Nu ex madr ftytr &c. — mgl. Gc, g, t. Bf. D. ⁸) ftytr — fl. ⁹) za — Ba, k. ¹⁰) staut — fl. ¹¹) stutill — Ba, k. ¹²) [ot sa stilit stin — Ff. ¹³) [mgl. — Gh. ¹⁴) stutill — Ba, k. ¹⁵) [mgl. — Gi. ¹⁶) hual — Gi. ¹⁷) [mgl. — Gi. ¹⁸) [marrens bædda — Ge, f, g, n, q, r. Fa, c. Ea. Be, L. [mararbædda — Gh, p. Ff. Eb, d, Ba, b, c, d, f, g, k. D. [mararabædda — Gi. [marreinu bædda — Gl, t. Fb. [marreinu bædda — Fd. [marrtat — Ee. [marrbædda — Ef. ¹⁹) zerr eigi til — Gi. zörir eighi til — Ff. ²⁰) .ij. luti — Ff. þridia lut — Ba, k. ²¹) vttan — Fd. ²²) .iiij. luti — Ff. ziorda lut — Ba, k. ²³) [mgl. — Ed, f. Bf. ²⁴) hina — tilf. fl. ²⁵) innan — Fb. ²⁶) vttann — Fb. ²⁷) en iord eignizt &c. — mgl. Fd, f. hual ziffi sem er — tilf. Ge. hualte dgra sem er — tilf. Ea. hualti dgr f. er — tilf. Ec. hualt dgr f. er — tilf. Ee. ²⁸) hæiur — Ec. ²⁹) En ex (madr eller hann) zinnr dgr a lande dauð þa a hæzt sa er zinnr en sa hæzt er iord a hual (hualte) dgra sem er — tilf. Gc, e, f, g, h, i, l, n, p, q, r, s, t. Fa, b, c, d, f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, i, l, D. Ved Slutningen af Capitlet findes i Gf, p, s et senere Tillæg fra det 16de Aarh., indeholdende i nyere Sprog et Slags Oversættelse af den ældre Frostathingalovs XIV; 11.

³⁰) Dette er den stadige Sideoverskrift i Ga, b, c. Capitlernes Orden er i Gi følgende: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Slutningen af Cap. 16, hele 17 og 18 findes i Landsleiebolken. Derpaa følger et Cap. "um griða samæign," der ellers kun findes i Ba. De øvrige Cap. som ovenfor.

I Fe vedvarer fremdeles Lacunen, men den ender i et Cap., der ellers ei har Plads i denne Bolk, men i Thingfarebolken, nemlig dennes Cap. 7. Dernæst følger Thingfb. Cap. 9, og derpaa samme Bolks Cap. 8, hvilke Stykker dog alle, kun ubetydeligt forskellige, ogsaa findes tilforn i Codex paa rette Sted. Først ved Cap. 3 begynder Fe at stemme med de øvrige Codd.

I Ee finder samme Indskydelse Sted, idet Thingfb. Cap. 7, 9, 8 indskydes mellem Cap. 2 og 3.

- xiij. Hversu madr skal uitni bera um kaup manna.
 xiiij. Ez madr selr .ij. monnum eitt ued.
 xiiij. Ez madr selr þu a leigu.
 xv. Um handuamm a leigu þe.
 xvi. Ez madr selr tuißt þe með lönynanda loß.
 xvij. Um ofenan grip.
 xviii. Um þipti manna.
 xix. Um lán abyrð.
 xx. Ez madr leggð adrum ued hversu þara skal.
 xxi. Um þulldföryting oc kaup þuenna.
 xxii. Ez bonde uil ei hallða kaup ued uerðman.
 xxiii. Um þelitta menn er sigla.
 xxiiii. Ez þyrimadr tekr oymarga menn a þip.
 xxv. Ez menn sigla þirir bann.
 xxvi. Um aþigling huat ued liggð.
 xxvii. Um þullrettis þaða.
 xxviii. Um dubl.
 xxix. Um uagð oc mæleferollb.

Her heyr kaupabolk oc segir i fyrsta kapitola ez madr tekr þirir adrum aþlaga.¹

- I** i. Þat er nu þui neft at [engi madr skal² þirir adrum taka oc eðl skolum ver off at gripdeilldum gera.³ doms er huer madr uerðr þirir sinu þe⁴ at haza. En þa er þirir adrum tekr þa skal hann þat aptr þora oc bota þeim er hann tol þirir þullrette eptir lagadome en konungi .iiij.⁵ aura silþs þirir þat er hann tol rangliga oc þoti sitt at lagum þidan. Nu tekr barun⁶ eða konungs umboðsmadr upp þu bonde utalt oc uðomt eða ueitir honum þear upptelt adra. þa skal hann þat aptr þora oc þo tekr .x. mortum silþs ued konung. hinn huer mort silþs er honum ueita⁷ lið til. oc honum þullrette er þet atte eptir laga dome. Nu roa menn þipi þipadu at bonða eða gengr þloftr manna at garde oc bera hann oþriti⁸ oc briota þuff bonða [oc bera utt þe hans.⁹ þa er þat utlægðar uerð. [huer er i lande uil uera ez þeim þore aptr¹⁰ þat sem þeir tolo oc [giallde konungi .x. mertr silþs¹¹ oc þeim þullrette¹² er þeir tolo¹³ þirir eptir .xij.¹⁴ manna dome eða þare utlægr.

Um vitnis burð manna oc þear þoknir.¹⁵

- 2** ij. Eptir gognum oc vitnum skal huert mal doma. þua er ez einn þer vitn med manni sem engi þeri en .ij. sem .x. ez madr uggir¹⁶ eigi anduitni mote.¹⁷ Nu

Jvfr. Cap. 1. G. 34. 141. 142. F. X. 1. IV. 50-53. Hk. 110. Jb. VII. 1. Cap. 2. G. 59. Hk. 111. Jb. VII. 2.

¹) Denne Overskrift mangler i Ga, men er tilføjet efter Gb, c, d. ²) [var skal engi — fl. ³) haza — fl. ⁴) þe — mgl. fl. ⁵) .v. — Bd. ⁶) lemr madr — Ge. Ee. ⁷) ueitir eller veitti — fl. ⁸) oþrepli — Gp. oþrði — Ba, k. ⁹) [mgl. — Ge, g. ¹⁰) [ez hann uil ei aptr þora allt — Ed. ¹¹) [þ. t. mort — Gk. ¹²) þullretteþdome — Ed. ¹³) oc giallde &c. — mgl. Gg. [haze — Ff. Ba, k. [þote — Ee. ¹⁴) .v. — Gk. Ea, b, c, e. ¹⁵) Ingen Cap. Afd. i Ea, c. ¹⁶) hgggir — Gd. Fb. ottazst — Fd. ¹⁷) toma — tilf. Gd. Fb.

eru þau vitni er eigi skolu anduitni mote koma. þat er heimstexno uitni oc pingstexno vitni. [suadu uitni oc naudsýnia vitni ex vitnad uerðr vndir mann¹ oc þorsagnar uitni² er menn bera um deilð manna at [samfundum eða firtium.³ En ex maðr treyr mann þear⁴ þa ma maðr sua. trogu ueria at suædazt⁵ þa skullð lotit haza⁶ oc nezna uatta þa er uid uaru⁷ [stund oc stad.⁸ Nu ex uattar eru innan þyllis þa skal skapa⁹ þeim leidar lengd til. En ex uattar eru vitan þyllis þa skal gera þeim laga stexnu til at þeir kome þar oc beri slitt¹⁰ vitni [sem þeir¹¹ uid uaro.¹² Nu bera þeir sua uitni¹³ at þar uaro uit ner at¹⁴ hann laut þeirri allre skullð az hendi ser oc þeim i hond er atte¹⁵ eða hans umbodsmanni. en þa er logligr umbodsmadr er hann hezir .ij. manna uitni til þess umboda.¹⁶ þa hezir hann rett uarða trogu. þat heitir alyktar uitni. þar skal eði anduitni mote koma. En ex þeir [eru eigi komur.¹⁷ þa er hann setr at trogu þeirri halzum adrum oyri silys¹⁸ þirir trazu hueria.¹⁹ Sermennigar at þrendsemi eða at mægdum megu eigi uitni bera með monnum nema þeir se badom iamstýlðir. Tafa [megu .ij. með²⁰ eins manz uitni [oc er þa²¹ þrumuattar er uid uar. [oc er þa eigi annar þor er uid uar oc haza hinir adr hoyrt hans uitni.²² þa er þat iamzullt sem þeir haza aller uid uerit at anduerdu. Allar þær skullðir sem eidar koma þirir þa skal einn oyris sýnia en .ij. tuggia en .iij. þriggia. En þo at þe se meira þa kemr eigi meira til en lyrttar eidr. En huer uitna þar sem menn kaupar saman at lagum þa skal aptr ganga oxtalt en þram uantalt [þar til er þeir hazagt rettast tolur uid.²³

Guersu maðr skal sokia þe sitt at lagum.²⁴

iiij. Nu er þat þui nest ex maðr a þe at manni þat er uattar uitu eða vidr 3 þengit er. þa skal þa er skullð a at heimta trexia [þear sins²⁵ með uatta .ij. huar

Jvfr. Cap. 3. G. 35. F. X. 2-9. Bj. 52. 98. Hk. 113. Jb. VII. 3.

¹) [mgl. — Gb, c, t. Fd. ex . . . undir mann — mgl. Ge, g. ²) oc þau uitni — tilf. Ge, g, n. ³) [oltrhufi — Ge, g. [samfundum eða annarri drygtiu — Gn, t. Fd. Stykket fra Capitlets Begyndelse til hid, iører ellers i Regelen til Thingfarebolkens Cap. 4, hvoraf det danner Begyndelsen. Det findes paa hiint Sted alle af G, undtagen Gn, p, og Gg, k, r, som der have Lacune; i Fa, f. Ea, b, c, d. Ba, c, d, e, f, h, k. D. Paa dette sidste Sted findes det i Ga, b, c, d, e, g, n, t. Fb, d (i disse to som eget Cap.) Ee. Bl (som eget Cap.). Saaledes staar det altsaa dobbelt i Ga, b, c, d, e, g, t, men mangler aldeles i Gp. Ef. Herefter eggynder nyt Cap. i Fb, d. Eb, d, f. ⁴) skuldar sinnar — Gg. ⁵) hann tvaði — Ed, e, f. Bf. hin tuadý — Ba. ⁶) adrum manni — tilf. þ. ⁷) oc — tilf. þ. ⁸) [stadder — þ. ⁹) ggra — þ. ¹⁰) flitrit — Gd. ¹¹) er — tilf. Gc. ¹²) [mgl. — Gr. ¹³) mgl. — Gr. ¹⁴) [þa er — Ge. ¹⁵) uid atte t tafa — Gg. haza atte — þ. ¹⁶) en þa . . . umboda — mgl. Ge, f, i. Bd. ¹⁷) [koma eigi — Ge, g. ¹⁸) oc sua — tilf. Ge, g. ¹⁹) En ex þeir &c. — mgl. Gb, c, f, h, i, n, p, q, r, s, t. Fa, c, d, f. Ea-f. Ea, b, c, d, e, f, g, h, i. D. ²⁰) [tuggia manna uitni — Fd. ²¹) [ex þa er — þ. ²²) [mgl. — Bd, f. ²³) [til rettast taulu — Ff. ²⁴) Imellem Cap. 2 og 3 indskyder Ee som to Capp. de Stykker, der ellers findes som Cap. 9, 10, 11 i Thingfb. See foran S. 19, Note (30). Samme Indsk. maa have fundet Sted i Ee, i hvilken Lacunen oph. i det første af de indskudte Stykker ved . . . lands of laga varra. en .gij. manadr legnu &c. (See Thgfb. Cap. 9). Ea indsk. her Bolkens Indholdsliste, der mgl. foran Cap. 1. ²⁵) [skuldar sinnar — þ.

sem hann hittir þann er lúta a. oc geti honum til halys manadar steyno. En ez eigi er gollbit at þeirri steyno þa skal sotiande steyna þing. oc trefia þar en trefar sín¹ [sem uattar uita.² Nu er ual ez hann greidir þar eða hans umbods mædr eða³ innan þess halys manadar forþalla laust.⁴ En ez þa uerdr eigi greit þa skal sotiande⁵ neyna þingmenn sua marga sem hann uil⁶ at fara til [heimilis þess⁷ er skulld a at gíalda oc uirða honum þar ze sitt [oc zullrette eptir laga dome⁸ az ze priotz.⁹ Nu eru bøndr aller skyldir til at fara þessa zerb [innan þeirrar þing ar.¹⁰ setr huer onri silys uid konung er eigi zer.¹¹ Umbodsmædr konungs er skyldr til at fara¹² oc odlazt með þui halys mort¹³ silys konungi til handa [oc .ij. aura þeim at harða zange er sotte.¹⁴ En ez hann uil eigi fara þa zellir hann með þui mote sett¹⁵ konungs.¹⁶ Nu standa menn zirir oc ueria odde oc eggju. þa zalla þeir aller ogilldir¹⁷ oc vhelgir er zirir standa. en hinir aller zridhelgir er til sopia oc laga uilia gæta. En þo at þeir zalle eigi er zirir standa þa er þa setr [.viij. ertogum oc .xij.¹⁸ mortum silys uid konung er skulld atte at gíalda. en huer annara mort¹⁹ silys.²⁰

Um uidrtaku uidr skulld.²¹

- 4 liij. Nu er lanze [oc dæmt ze²² [oc allt þat ze²³ er uattar uitu eða þa gengr uid er lúta²⁴ a. þa skal sua sopia²⁵ sem nu er sagt. Allt þat ze er uitni uitu at eindagat uar þa stalt þu sua niota uitna þinna [i eindaga²⁶ sem þu hezdir honum heim steynt. [Nu temr þa eigi²⁷ er ze stilldi tala en hinn temr er reida skal. þa skal bioda ze [i eindaga²⁸ [oc uita at²⁹ notor se þa þar er um se bodit [með vattum³⁰ uid at tala [þui ze.³¹ þa skal þeim ze i hond selia. En ez engi er þa skal hann segia az sina abyrgrd oc hazi [þa sem adr hazde³² oc abyrgrizt uid handuomum sinum ein:

Jvfr. Cap. 4. G. 36. 37. F. X. 11-24. Bj. 157. 159. Hk. 114. Jb. VII. 4.

¹) [skuldar sinnar — *fl.* ²) [með vatta sua — *Fb. Bl.* ³) eða — *mgl. fl.* ⁴) eða innan &c. — *mgl. Ge. Fe.* En ez þa verdr eighi greit þa gere zimtar steynu til at lúta — *tillf. Be.* ⁵) setia bod zirir by hans oc steyna þingh oc — *tillf. Ba, k.* ⁶) þarz eller þyttiz þurza — *fl.* ⁷) [hans — *Fb. Bl.* ⁸) [mg. — *Gf.* ⁹) [þa skal hana .ij. aura f. at harða zange er sotte — *Fe. Nyt Cap. i Fb.* ¹⁰) [az þingi — *Ge, f, g.* [mgl. — *fl.* ¹¹) Nu ero bøndr &c. — *mgl. Gr.* of er han neydr — *tillf. Gn.* ¹²) zirir bondom — *tillf. Gf.* ¹³) .ij. aura — *Gs* (dog med den Bemærk. i Mrg. at "en Part Böger formelde Kongen i *mg* til Hande"). ¹⁴) [mgl. — *Ge, f, g, h, i, l, n, p, r, t. Fa-f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D.* ¹⁵) tid — *fl.* ¹⁶) En ez hann vil eigi &c. — *mgl. Gf. Ba, d, k.* ¹⁷) utlagir — *fl.* ¹⁸) [x. — *Ge. Fe.* ¹⁹) .viij. aurum — *Ge.* .xij. — *aura — Fe.* ²⁰) er honum veitir lid til — *tillf. Fa, c, d.* ²¹) Herefter følger i *Gl* en ubeskreven Side, derpaa Børæffipan, Bylovens Kjøbebolck, Farmannaloven, Tyvebolken og Røtterbøderne. Her mangle de Capitler, hvori Landslovens Kjøbebolck skiller sig fra Bylovens; de øvrige findes i Byloven, og fra dem ere her Varianterne tagne, forsaavidt de ei findes i Hovedcodex af hiin. ²²) [mgl. — *Fe.* ²³) [mgl. — *Ed, f. Ba, f, k.* ²⁴) niota — *Ef.* ²⁵) lúta — *Fb. Ea, c.* ²⁶) [mgl. — *fl.* ²⁷) [Nu steydi þa toma. en ez hann temr eigi — *Fa, c, d.* ²⁸) [eiganda — *Gh, p. Eb. Ba, b, c, g, h. D.* [eigande — *Bf.* [eighande i eindagh — *Ed, f.* [eiganda i eindaga — *Bf.* ²⁹) [oc uita ez — *Gb.* [er gætt a oc ez — *Ge.* [oc þyria er (ez) — *Bb, k.* [ez — *fl.* ³⁰) [mgl. — *fl.* ³¹) [mgl. — *fl.* ³²) [fialgr — *Ed.*

1¹ til þess er þa heimtir² er a. þa skal honum i hond selia.³ Nu a madr ze at
inni þat er eigi⁴ uitu uattar. þa skal stefna honum heim til luobu oc trefia⁵ zear
T.⁶ hinn skal annat tveggia ze zesta eða synia.⁷ En ez ueriande uil huarke ze
ta ne eid uinna. þa sannar hann ser skulld a hendr [at zyrri sofn.⁸

Ez madr a skulld at zatokum manni.⁹

v. En ez oreigi a manni skulld at giallda þa er latid hezir [penninga sina¹⁰ 5
ir elldi eða i skipbrotom eða i adrum miszerlum.¹¹ sueri eins eidi ez eigande heimt-
at hann skal þa skulld lufa þeim er a þegar gud ler honum ezni til. ez hann hezir
i adr uid ofsil¹² kendr uerit.¹³ Nu trefyr madr skulldar sinnar þann oreiga¹⁴
eigi er sit¹⁵ [tilzellu a.¹⁶ uardueiti i gætzlo¹⁷ [oc haxe til þings¹⁸ [oc late
ra lausan a þing fram¹⁹ oc biode zrendum hans at þeir lonyfi hann vndan þeirri
uld er hann a at lufa honum. En ez þeir uilia eigi lonyfa hann þa dörne þing-
enn at hann uinni ez ser [þar sem han zær uinnu²⁰ þeim til skulldar er a.²¹ [ez
inn er uinnu zör.²² En ez hann²³ lonypr brott. hazi rexfing²⁴ eptir lagadome.
nema [monnum uirdizt notor þau atuit a.²⁵ at meiri misfunnar se uert. oc fipi²⁶
a sem þeir uilia suara zirir gudi.²⁷

Suersu erzingi skal suara skulld hins dauda.²⁸

vj. Nu er þa daudr er skulld atte at giallda. en hinn lizir er heimta a. þa 6
mzt hann eigi til skulldar sinnar nema með uattum. þui at²⁹ engi skal eid vinna zirir
briofst hins dauda.³⁰ En erzingi skal þenna eid sueria [þa er hann er zulltida³¹
ia³² logligr zearhaldz madr.³³ at eigi uar þu skulld³⁴ sua at [et uiffa.³⁵ þa uinnr
ann zirir sitt briofst en eigi hins dauda. Nu stendr skulld .xx. uetr eða .xx. uetrum

Jvfr. Cap. 5. G. 71. Jb. VII. 7. Cap. 6. G. 38. 39. F. X. 23. Bj. 156. Hk. 115. Jb. VII. 8.

1) einum — mgl. fl. 2) temr eptir — fl. 3) za — fl. Herefter nyt Cap. i Fb. Ee. 4) eigi —
fl. Bl. 5) tveðia — de fl. 6) er han a az honum eller er han trefyr az honum — tilf. fl. 7) En einn
trefyr synia .ij. tveggia, .iij. þriggia. of þo at meira se ze. syni eigi með meiru en trefirareid — tilf. de fl.
[fote at hinu zyrri fitorde — Fb. [mgl. — fl. 8) Cap. mgl. Gl. 9) ze sitt — Bd. 10) [ze sitt — Bd. 11) [zellum
Be. 12) ofsilbir — Fa, c. 13) Herefter nyt Cap. i Fb, c. 14) mann — Gi. Ba, k. 15) fipit
Ea, og Ba opr., men rettet her med nyere H. til flit. 16) [miszellu til — Fe, d. Ed. borei sem nu var
told — tilf. Ed. [miszellu a — Be. 17) gæmstu — fl. 18) [oc trefyr þings — Ge. [oc tveði þings
Gg, p, q. Fa-f. Eb, d, e, f. Ba, b, c, e, f, g, h, k. D. [of stefni þing — Gi, u, r, t. Ea, e. 19) [mgl.
fl. 20) [mgl. — fl. 21) han a at lufa — Ge. 22) [mgl. — fl. 23) er vinnu zör of — tilf. Gd.
refst — Ba, k. 24) [þau atuit verbi — Ba, k. 25) fipiti — Ef. 26) eptir sinni samuitztu —
Fb. 27) Capitlet danner i Gl. Slutningen af Bylorens Kb. Cap. 9. 28) engi er flufd lotin. nema með
tum. En — tilf. Fa, c, d. 29) [daut briofst — Fe. 30) [mgl. — fl. 31) elligar — fl. 32) þa er
ta &c. — mgl. Ge, l. 33) i garði — tilf. fl. ototin — tilf. Fe, d. 34) [hann viffi — fl.

lengr. þá þyrnizt þu skulld þirir uattum. en hann [ma tóma¹ [honum til eida² ex hann uil. þui at i fallte liggr sol ex [sokendr duga.³

Guersu einlöppan mann skal sokia.⁴

- 7 vij. Nu kemr þa madr i þylki er þu uiltt sotta haza um eitthuert mal oc a eigi þar erzingia i þylki oc uar eigi þar nottana helgu. þa skal spyria hann at heimili sinu. [En ex hann neznir heimili sitt.⁵ þa skal stexna honum þannig. [eigi skal hann segia at baruns⁶ nema þar se.⁷ En ex hann uil eigi nezna⁸ þa skal stírkota vndir uatta oc [stexna honum⁹ [i huern garð¹⁰ [sem þu uiltt¹¹ [nema þinn sialxs¹² oc sorte hann þar síðan. þa er huerium manni rett stexnt. [er a kaupreinu¹³ er stexnt¹⁴ þar sem þeir löngtuzt uid. Sua skal einlöppum manne heimstexna sem bonda þengat sem [erzingi hans¹⁵ byr¹⁶ innan þyllis.¹⁷ elligar skal spyria hann at heimili sinu.¹⁸ þar skal uera sem hann [segir oc¹⁹ neznir [innan þyllis²⁰ [eda þiordungs.²¹ nema at baruns²² segi hann. [Engi skal geza sol a annars þe.²³

Mer sokner skolu standa.²⁴

- 8 viij. Nu skolu sokner standa meðan leidangr er vti oc til þess er skip haza uerit a lunni .v. netr. Standa skolu sokner allar um langa þastu. tristin dom²⁵ ma [um allt²⁶ sokia [oc ny²⁷ uerl [þa er uerða.²⁸ Eði ma at solnum gera a hælum dogum nema stexni manni heim at eins. Madr ma stexna manni heimstexno annars manz sem sialxs sins ex honum er umbodit með vattum. Sialxr skal huer sina soka sokia²⁹ [innan landz³⁰ þrials madr oc þulltida. En ex hann hezir eigi tunnaftu til eda menning.³¹ þa sorte konungs umbodsmadr honum til handa oc odlixt með þui þa sett er uid liggr at lagum oc eði þrammar. En ex madr þer ex lande brott þa skal sa³² [hallda þe³³ hans [.iij. uetr³⁴ er [umbod hans hezir at lagum.³⁵ oc sa skal

Jvfr. Cap. 7. G. 46. F. X. 26. Hk. 116. Jb. VII. 9. Cap. 8. G. 47. Hk. 117. Jb. VII. 10.

¹) [tome — Gg. ²) [vitnum till — Fe. ³) [sotiende dugir — Ed. ⁴) Cap. mgl. Gl. Um set vid þiraxlein — Ovskr. Ed. ⁵) [þar skal vera sem hann segir. nema hann segi at baruni — Gg. ⁶) [endomans — Ge. valdomans — Ed, e, f. Bf. i [endzmannz garde — Fe. ⁷) [mgl. — Gg. ⁸) [stæmne — Ff. ⁹) [mgl. — Eb. ¹⁰) [hverium i garð — ß. ¹¹) [sem hann vill — ß. ¹²) [nema sialxs sins ell. nema ser sialxum — ß. ¹³) [markreinu — Gc. kaupreini — Be, f. ¹⁴) [mgl. — Ed. ¹⁵) [hann — Gg. ¹⁶) [deyr — Gi. eða hans erzingia — tilf. Gg. ¹⁷) [Hersfra til Capitlets Ende staar i Gi kun "ella sua sem adr segir." Det Vidtløstigere er tilf. med Mrg. H. ¹⁸) hans — ß. ¹⁹) [mgl. — de fl. ²⁰) [innan heradz — Ge. [inn. þiordungs — Gh, i, p. Fe, f. Eb, d, f. Ba, b, c, g, k, D. [mgl. — Gr. Fb. Bd, f. ²¹) [mgl. — Gf, g, h, i, p, q, r, s. Fa-f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. ²²) [endzmanns — Ge, i. Fe. Ed, f. ²³) [omb ne þearlutum — Fd. [mgl. — Gr. Fe. ²⁴) Cap. mgl. Gl. ²⁵) [tristin rett — ß. ²⁶) [allan — Ba, k. ²⁷) [þirir — Ed. [oc — Ef. ²⁸) [þau er verða — de fl. [mgl. — ß. ²⁹) [reisa eðr sokia — Ba. ³⁰) [mgl. — Bd, f. ³¹) [mannan — Gc. megin — Fa, c, d, e, f. Eb. Bc, g. ³²) [annar madr — Ba. ³³) [haza umbod — Ba, k. ³⁴) [mgl. — Gg. Be. ³⁵) [han hezir umbodit með vattum at halda þyði — ß.

þa uorn oc sofn þirir honum. [En ex hann er lengr brotfo en .iij. uetr þa skal
hæra þe hans at uardueita er arze er nestr¹ oc onði eði ax.² En ex hann lemr³
itr. luti slitt vpp sem hann tof oc uattar uitu.⁴ Sua [skal tona sotia⁵ sem kall-
adr ex hon er ein þirir ser. en hon ma selia sofn sina [oc uorn⁶ þeim sem hon uil.
gi skal hon selia [baruni ne⁷ ozrilis manni þeim sem uid hana a. [Nu skal madr
lia sofn hennar⁸ sem sialys sine ex [honum er⁹ umbodit [med uattum.¹⁰ Nu uil
adr sotia annan um eitt huert mal. en annar hæðe honum adr sofn a hendi. þa
te þyr þa ax er sidar tof til. þui at eigi ma hann .ij. i senn andsuor ueita. [ex þat
eigi uela sofn¹¹ uid hinn¹² gort.¹³ En ex madr steynir manni til logmanz eða
ter med þingsteynum eða med adrum [laga steynum eða sofnum¹⁴ oc domezt honum
arfe þe ne eidar. giallde tofnað halzu aufin þeim er hann nlyði¹⁵ til range mals
mort silys konungi nema þa er sotte sueri þirir einseidi at hann [hugðizt eptir
tu mals¹⁶ sotia.¹⁷

Konungr a þyrst kaup a allum lutum.¹⁸

ix. Konungr a þyrst kaup a allum lutum¹⁹ varningi oc þarxendum²⁰ eða 9
nð umbodsmadr. huart sem xalt hæra inlenzffir²¹ eða utlenzffir. þa skal þyrst hon-
n²² selia þirir slitt uerð sem adrer [uilia tonypt hæra.²³ oc²⁴ hann þidizt kaup a
arza [oc xalt er.²⁵ þa skal hans umbods manni þyrst²⁶ selia þeim er hann gerir til.²⁷

Ex madr selr adrum xals.²⁸

x. Hveruitna þar sem menn kaup²⁹ iardir eða garða eða sliptazt uid husum 10
a stipum³⁰ eða adrum godum³¹ gripum. þa skal kaup³² med handsalum [oc med
sttum³³ .ij. [eða þleirum oc med heimilldar takum.³⁴ Of oll onnur kaup³⁵ stolu

Jvfr. Cap. 10. G. 40. Bj. 107. 108. Hk. 118. Jb. VII. 11.

¹) [En . . . uetr. þa hæra arze hans umbod — Bf. ²) [mgl. — Fb. ³) eigi — tilf. Ff. ⁴) Her-
er nyt Cap. i Gi. ⁵) [skal tona sotia — Ba, c, e, k. [tona — Bf. ⁶) [mgl. — fl. ⁷) [lendum
nni ne — Ge. Fe. Ed, f. Bf. [mgl. — Gc, i, n, t. Ea, c. ⁸) [Madr ma sotia annars mannz sofn — Ge.
adr ma sotia hennar sofn — fl. ⁹) [hin hezir honum — Ge. [hon hezir honum — fl. ¹⁰) [oc med
kom xenget — Ba. ¹¹) velakaup — Fb. ¹²) tonung — Gd. ¹³) [mgl. — Gi. er giardi — Ed, f.
sidar hoz sina sofn — tilf. Fe, d. Resten af Cap. mgl. Gf, h, p, q, r. Fa, b, c, d, f. Eb. Ba, b, c, d,
k. Herefter nyt Cap. i Ge. Dette Stykke danner i Gg först Cap. 10 (rettere 11); som Cap. 8 (rettere 9)
er det ovenstaaende, hvilket der danner Cap. 7, har Gg Textens Cap. 12; som Cap. 9 (10) "En ex m. [slr gull &c." Texten Cap. 10). Cap. 11 er Textens Cap. 9, Cap. 12 er "Sua oc ex m. [slr flæðe &c. (Slutningen af Textens
p. 10). ¹⁴) [lagasteynum — nogle. [lagasofnum — andre. ¹⁵) xlyði — Ef. nlyði — Bf. ¹⁶) log-
li — fl. ¹⁷) [hugði þat [att vera — Gi. ¹⁸) Cap. mgl. Gl, r. Findes i Fe först længere ude i Bol-
n, mellem Cap. 26 og 27. ¹⁹) lutum — mgl. Ge, f, g, h, i, n, p, q, s, t. Fa-f. Ea-f. Ba, b, c, d, e,
g, h, l. ²⁰) odrum — tilf. fl. lunngndum — Bg. ²¹) herlenzffir — Fb. Eb. Bc, g, l. ²²) bioba of — tilf. fl.
) [kaupa — fl. ²⁴) um allt annat er — tilf. Ba. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) bioba of — tilf. fl.
) [stf. oc hann þidizt &c. har Bf: of sidan [æli huæim er han vil. ²⁸) Dette Cap. danner i Gl en Del
Bylovens Kb. C. 4, og Slutn. af C. 5. ²⁹) kaupazt uid — Gg. ³⁰) gaurðum — Ge. ³¹) godum
mgl. fl. ³²) [mgl. — Bl. ³³) [mgl. — Ee. ³⁴) mal — Gi. Ea, c.

halldazt ex handsalat eru oc oll þau er uattar uitu ex þeir menn kaupazt uid er kaup-
um sinum eigu at rada [at lagum.¹ nema madr seli oheimolt eda se zals i. þa skal
þat kaup aptr ganga. en hinn² hazi anduirði³ sitt. En ex madr selr gull eda brent⁴
silfr⁵ huart sem er smidat eda osmidat [þat sem stirt stillði⁶ uera⁷ oc zirir stirt er
sellt. þat skal stirt uera. Sua oc ex madr selr hunang [i tunnum eda i uodum.⁸
malt⁹ [eda torn i pundum.¹⁰ [miol¹¹ i meisum.¹² smor eda sallt i laupum [eda
belgium.¹³ lin i bendum [eda¹⁴ belgium.¹⁵ [eda nokorn þann¹⁶ lut er i bendum¹⁷
eda belgium¹⁸ er.¹⁹ þat skal uera iamgot innan sem vttan. [þui at engi skal adrum
selia²⁰ þox²¹ ne flærd.²² En ex sa gerði zals²³ i er sellði [þa er hann selr .viij.
ertogum oc .xiij. mortum silfrs uid konung nema meira uirdizt²⁴ at lagum.²⁵ En
ex hann [sellði slitt sem hann kopti oc uissi þo at zals uar i oc²⁶ uillði eigi or
tala. giallde .v. mertr silfrs konungi.²⁷ Sua oc ex madr selr flæde eda lerept eda uad-
mal²⁸ oc allt þat er zals zinzt i. suare slifu zirir sa er sellði sem adr uattar. nema
þui at eins at hann uissi eigi at zals uar i oc hazi zirir ser .vi. eid.²⁹ Sidan hazi
[fram huer sina heimildar toku³⁰ þar til er [til þrogs³¹ lemr³² oc suare sa zirir
zals er [suara a at lagum.³³ En þat er allt zals er flýnsamir menn uirða til zals
Eigi skal [sýslumadr ne hans³⁴ umbods madr meta. þui at þa ma³⁵ agirnd um kenne
Nu [eru kaup handsalat³⁶ oc eru eigi vitni til. syni eins eidi sa er sellði [eda halld-
izt³⁷ kaup þeirra snapa.³⁸

¹⁾ [mgl. — *de fl.* ²⁾ hazi anduardat ser of — tilf. *Eb, Bc, g.* ³⁾ andyrri — *Ed.* Efter "sitt" nyt Cap-
i *Ge, g.* Danner i *Gl Slutningen af Bylovens Kb. Cap. 5.* ⁴⁾ brent — mgl. *Fb.* ⁵⁾ þat sem stirt stillt
uerra — *Fe.* eda ganga silfr — tilf. *Fb. Bl.* ⁶⁾ i — tilf. *Fd.* ⁷⁾ [mgl. — *Fe.* ⁸⁾ [i uodum — *Ge, t.*
[i tunnum — *Gh, i, p.* [i t. e. padum — *Ff.* Rettet saaledes i *Fd.* [i t. e. uerplum. hornom adr pun-
dum — *Ed. Bf.* [i t. e. verplum eda hornom — *Ef.* ⁹⁾ torn — *Gn.* malt i pundum — *Gp.* torn ed-
mallt — *Ea, c.* miol eda malt — *Eb.* miol — *Ef.* mgl. — *Ed. Bf.* ¹⁰⁾ [eda torn i sedum — *Gp.* [eda
torn eda — *Gt. Fd.* [i meisum eda pundum — *Gn. Ef.* [eda torn — *Fd.* [miol i pundum — *Fe.* [i meisum
— *Ea, c.* [mgl. — *Ed. Bf.* ¹¹⁾ eda — tilf. *Bf.* ¹²⁾ [eda meol — *Gn.* [t. torn i meisum — *Fe.* [i pundum
miol — *Ea, c.* [mgl. — *Ef.* ¹³⁾ [mgl. — *Ge, f, g, h, i, l, p, r, s.* *Fa-f. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k.*
l. D. ¹⁴⁾ ull i — tilf. *Ge.* ¹⁵⁾ [mgl. — *Gh, n, t.* *Fe. Ea, b, c. Bc.* [torn i belghium. eda bandum — *Bf.*
¹⁶⁾ varning eda — tilf. *Gn. Ea, c.* ¹⁷⁾ bondum — *Gh. Ed, f.* ¹⁸⁾ uerium — *Gp.* ¹⁹⁾ er sellt — *G.*
[æft — *Fd.* [mgl. — *Gf. Fe. Bd, f.* ²⁰⁾ zalls — tilf. *Gp.* ²¹⁾ zals — *Ge.* þox — *Gt.* þordz — *Ec.*
²²⁾ zals — *Gi.* [mgl. — *Gl.* ²³⁾ zat — *Ec.* flærd — *Bf, l.* ²⁴⁾ zals — tilf. *Ee.* ²⁵⁾ [suare slif-
zirir sem adr var mælt — *Gl.* ²⁶⁾ [mgl. — *Ea, e.* ²⁷⁾ eda vinni eid at han uissi eigi at zals var i —
Gl. Herefter nyt Cap. — *Ge, g.* I *Byl. Cap. 8* — *Gl.* ²⁸⁾ uermál — *Ge.* uermál — *Gh. Fd.* vanmál —
Ef. Ba, f, g, k. vatmál — *D.* ²⁹⁾ Her begynder en Lacune i *Fe*; ophører i *Cap. 15.* ³⁰⁾ [fr. hv. [in
heimildar tata — *Ff. Bc, g. D.* [hvar fram sinn heim. mann — *Ea, c.* [hv. grammare [i h. mann — *Ed.*
[hv. fr. sinnar heimildar tatu mann — *Ed, f.* [hvar ætr til sine heimildir manz — *Ee.* [hv. gramme sin heim.
man — *Ba, k.* ³¹⁾ þrozanar — *fl.* reitnanar — *Gp.* ³²⁾ [sannprouat verdr hurr zals gerði i — *Fd.*
[þrox tomær a — *Ee.* ³³⁾ [gerði — *Gp.* ³⁴⁾ [mgl. — *fl.* konungs — *Gg, h, p. Ee. Bc, g.* ³⁵⁾ eigi
— tilf. *Gt.* ³⁶⁾ [ero toups [hansatar — *Fe.* ³⁷⁾ [ot halldizt þa — *Ge. Ec, e.* [þa halldiz — *Gr, s.* *Fa*
b. Ed. Ba, f, k. [ot halldiz — *Ff. Ea.* ³⁸⁾ snapa — mgl. *de fl.*

Um skiluisi er menn gera xirir kaupum.¹

gi. Oll þau stílorð² er menn gera xirir³ i lunnna giptingum oc sua ex menn 11
kaupa eignir⁴ eða garða oc [xirir huert⁵ .x. marka kaup [eða mcira.⁶ þa skal hvar-
tuggia þeirra gera brex eptir kaupi sinu oc stíldaga oc neyna vatta þa er uid uaro
stund oc stad oc haza xirir logmanz insigli⁷ [eða ssslumanz⁸ eða annara stílrítra
manna [er hia uaro kaupi þeirra.⁹ En ex eði [xær insigli¹⁰ geri þa cirographum
oc ber þat kaupi þeirra þa uitni [ex eigi cru¹¹ uitni til. huart sem þat mal domizt
xirir logmanni eða adrum [restum domarum¹² þessa mals.

Gversu madr skal vitni bera um kaup manna.¹³

gij. [hveruitna þar sem mal er vitnat¹⁴ undir mann oc þo at eigi se vitnad 12
huart sem madr heyr heldr seet a eða hoyrt. þa skal hann uera stýlldr til at bera
[þat uitni logliga til tuaddr¹⁵ ex reftaranum. [En ex hann uil eigi bera þa skal
salar aberi trexia hann þess uitnisburðar.¹⁶ En ex hann uil eigi enn bera [þa heldr
en adr.¹⁷ þa er hann selr mort¹⁸ silxra uid konung. En sua skal hann bera þat
uitni er hann er eigi¹⁹ [neyndr til.²⁰ at hann skal bera [uidruist sina²¹ eptir þui
sem framazt sa hann eða hoyrði. síðan dome [logmadr oc²² dome menn hversu log-
ligt²³ þeim þidir þat vitni uera.

Ex madr selr .ij. mannum eit ued.²⁴

gijj. Nu stolu halldazt handsalat mal oll þau er halldazt mego at lagum. þat 13
ma eigi halldazt [ex madr selr þat adrum er hann hezir adr adrum sellt.²⁵ En ex
sa hezir adr²⁶ hond at er síðar troypti þa ma hann hallda stíla dome xirir [kaupi
sinu²⁷ til logmanz orsturdar. Nu a sa kaup at haza er xyrri troypti [ex honum
zullnazt uitni at stíla dome. þa er þeim kaupzox er síðar troypti²⁸ [oc uita þat
uastar.²⁹ [þa skal hann stírstota þui³⁰ undir [uatta oc³¹ ualintunniga³² menn.³³

Jvfr. Cap. 11. Jb. VII. 12. Cap. 12. Jb. VII. 13. Cap. 13. G. 40. Hk. 119. Jb. VII. 14.

¹) Slatn. af Byl. Kb. Cap. 8 — Gl. ²) kaup — Ba, f, g, k. ³) xirir — mgl. fl. ⁴) iardir — fl. ⁵) [oll — fl. ⁶) [mgl. — fl. [eða smerre — Ec. ⁷) brex of insigli — Gn. Ec. eða giatdthra — tilf. Ge, l, s. ⁸) [mgl. — Be. ⁹) [er vissu kaup þeirra — fl. [mgl. — Gl. ¹⁰) [er insigli sua ner at hann xæ — Fe. ¹¹) [þo at engi se þa onnur — Fd. ¹²) [dømendum — Fd. ¹³) Bylov. Kb. Cap. 14 — Gl. ¹⁴) [hverf mal er vitnat er — fl. ¹⁵) [toglegt uitni um till tuidænær — Ed. ¹⁶) [mgl. — Ba. ¹⁷) [mgl. — fl. ¹⁸) .ij. mortum — Gf. ¹⁹) eigi — mgl. Gn, s, t. Ec, f. Ea, b, c, d. Ba, b, e, g, k. ²⁰) [tuaddr til — fl. ²¹) [mgl. — Ed. ²²) [mgl. — Ff. Her ophører den ældre og bedre Haand, og Marginalhaanden af 1325 begynder — Ea. ²³) zulltomit — fl. ²⁴) Byl. Kb. C. 5. Begynd. — Gl. ²⁵) [ex m. hezir adr adrum sellt of adrum síðar — Gb, c. ²⁶) adr — mgl. fl. ²⁷) [mgl. — Bf. ²⁸) [mgl. — Fb. Bl. ²⁹) [mgl. — Gc, e, f, g, h, i, l, n, p, q, r, t. Fa, b, c, f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. ³⁰) [ot tyst hann þui — fl. ³¹) [mgl. — de fl. ³²) ualintunna — fl. vel tunnande — Ba. ³³) þa skal hann &c. — mgl. Bg.

þat er oc kauprog, eðr maðr [kaupir þat sem þa a eði i er selldi.¹ [nema at þess rade uære sellt er atte.² Nu skal [hann hitta þann³ er honum selldi oc⁴ heimta sitt æz honum.⁵ En eðr hann uil honum eigi⁶ i hond selia. þa skal hann honum heimstexna oc niota uatta sinna at hann let at lagum laust. oc frexia [hann year⁷ sine og leggja honum ran uid. En eðr sellr adrum sidan. selr halzre⁸ mort silzre uid konung. Nu eðr hann xer eigi xengit honum [þat sama⁹ kaup eða annat iamgot þa giallde hann oyri æz merkr¹⁰ kaupi hueriu [þeim¹¹ er konypti.¹² oc þo oyri at minna kaup se [oc se þeir þa satter.¹³ En þa er uitande konypti þat sem [annar hazde adr konypti.¹⁴ selr oyri¹⁵ silzre uid konung xirir huert merkr kaup. Nu kaupir maðr uid utlægan mann þa a konungr þat þe er hann kaupir at honum oc selr .vj.¹⁶ aurum silzre uid konung eða syni með lyritar eidi [eðr hann er til xor¹⁷ at hann uissi eigi at hann uar vllægr.

Eðr maðr selr þu sine a leigu.¹⁸

- 14 xiiij. Nu selr maðr þu a leigu. þa skal þa þu abrygiazt at allu er hezir. nema uid [strandhoggi oc¹⁹ brada sott. lælzing [oc lungna sott²⁰ oc alldri. [eða lystr reid.²¹ eða rauda sott.²² eða [uindr xellir²³ tre a.²⁴ [Nu dæyr tyr²⁵ xirir xatol um manni þa giallde [a þrimmr arum²⁶ uerðit²⁷ eptir þui sem .vj. stynsamir menn meta. þui at engi skal þu lengr leiga en lizir. nema hann drepi sialzr. Nu skal hann haza þu at leigu mala rettum til krossmesso [at adru uare.²⁸ þui at þa stolu tyr a xor uera. nema þeir haxe annan eindaga²⁹ a mæltan sinn i millum þa er³⁰ hann tot þu. Nu er þu tyr dauð en hann atte ued i annare. þa skal hann þa haza xirir sine þu. þui at tyr skal i tyr stad toma. En eðr þu lizir³¹ þa skal hann sine þu (haza) þo at hon se³² ellri. En eðr lestir eru a orduir. þo at hale slitni eða horn brotne.³³ þa skal hann þa lostu bota.³⁴ Nu uil hann þa þu eigi lengr leiga. þa skal hann hitta þann er [þu a³⁵ eðr hann er innan xylfis [oc bioda honum þu sine með vatt.

Jvfr. Cap. 14. G. 41. Hk. 120. Jb. VII. 16.

¹) [selr þat sem annar a — *Fd.* [kaupir þat er annar atte — *Ed.* ²) [xirir oftan rad eigannda — *Fd.*
Her begynder en Lacune i Gg; ophører i Cap. 29. ³) [þa — *Fb.* [hann — *Bl.* ⁴) oc — mgl. *Fb. Bl.*
⁵) Resten af Cap. i *Gl.* see Bylov. C. 3. ⁶) eigi — mgl. *Bk.* og oprind. i *Ba*, men, som det synes, senere tilføjet endog to Gange. ⁷) [þa enn — *Fd.* ⁸) halzre — mgl. *Fd.* f. ⁹) [sitt — *fl.* ¹⁰) .x. aura — *Gr.* ¹¹) þeim — mgl. *Ge.* ¹²) [mgl. — *fl.* ¹³) [mgl. — *fl.* ¹⁴) [öðrum var adr selt — *Gm.* [annarr tæxti — *Ef.* ¹⁵) halzre mort — *Fa.* c, d. ¹⁶) .iiij. opr., mén rettet med *Mrg. H.* til .vj. — *Gi.* ¹⁷) [mgl. — *fl.* ¹⁸) Cap. mgl. *Gl.* ¹⁹) [mgl. — *Fb.* ²⁰) [mgl. — *Ba.* k, mén tilf. med nyere *H.* i *Ba.* ²¹) þruma — *Eb.* ²²) [mgl. — *Bk.* ²³) [xellir — *Gl.* ²⁴) eða við strandhoggi — tilf. *Fb.* ²⁵) [En eðr dæyr bitr — *Ed.* [En eðr dæyr bita — *Ef. Bf.* ²⁶) vetrum — *Gi. Ba.* k. ²⁷) [.iiij. aurum verðet ætr — *Ee.* [.iiij. aurum auerðet — *Eb.* f. I *Mrg.* med samt. *H.*: En eðr dæyr xirir xatolom manne giæði aura æz verði — *Bf.* ²⁸) [æ uarit — *Gi.* ari — *Gh. Fb.* d. ²⁹) matbaga — *fl.* ³⁰) þeir konyptust við ot — tilf. *fl.* ³¹) er hann atte — tilf. *Fd.* ³²) verri eða — tilf. *fl.* ³³) bræfti — *Gh.* ³⁴) sem stynf. m. mgl. — tilf. *Gr.* ³⁵) [hann tot æz þu — *Fc.* d.

um.¹ [En ex hann er eigi innan zyllis.² þa skal hann [þora heim tu oc³ leida menn til at lata sea [tu at hon se⁴ heil oc hinum tof er a.⁵ þa segi hann ex sina abyrgð oc ueiti uord tu [sem sinum nautum.⁶ oc piggi nyl ex oc haxe [þat xirir gras⁷ [sitt oc getzlo⁸ oc abyrgizt uidd handuomum sinum einum.⁹ Nu er sa ex lande zaren er tu atte oc hezir [manni bodit um¹⁰ zear hallð sitt. þa a hann honum tu at biöða ex hann er innan zyllis. en erzvingia¹¹ ex eigi er zearhallðz madr til. ex hann uil eigi lengr leigt haza.

Um handuom a leigu ze.¹²

zv. Nu zælr madr buze¹³ sitt inni [at manni¹⁴ at zulgu¹⁵ mala rettum. þat 15 skal hann abyrgiazt uidd handuomum sinum allum.¹⁶ þat eru handuom ex hann sueltir eða [drepr eða¹⁷ þeir menn er hann skal hallða xirir orde oc eidi.¹⁸ þat eru oc handuom hans ex [hallz madr¹⁹ hittir eigi zyr en [ond er or.²⁰ Sua oc ex biorn²¹ ber eða bita uargar.²² [eða zællr xirir berg²³ [oc zylgir eigi zehirdir.²⁴ [þa er þat handuom hans.²⁵ En ex [xirir berg zællr²⁶ oc synir hann þat²⁷ monnum adr en hann zlae hud ex. þa er þat eigi handuom hans.²⁸ þat eru handuom hans [ex drucnar i²⁹ brunni oc gætir³⁰ eigi madr.³¹ sua oc³² ex ex ozmegri³³ doryr³⁴ eða flæze³⁵ tyrkir. En ex [hes er³⁶ i bande oc³⁷ rennistaur³⁸ xirir. þa er þat eigi handuom hans.³⁹ Nu skal hann zöða til þess er vti ma biargazt.⁴⁰ þa hittir hann [þann er a i eindaga⁴¹ oc biöde honum at uardueita buze sinu. oc syni monnum at zort se⁴² at mat ser. oc segi ex sina abyrgð. En ex madr tætr⁴³ roff a zulgu [eða a habit⁴⁴ oc bita þat uargar vti. þa er þat handuom hans ex eigi eru annara manna roff vti.⁴⁵ Nu tætr madr naut [a zöðr⁴⁶ þa skal sua abyrgiazt sem zulgu naut.⁴⁷

Jvfr. Cap. 15. G. 43. Hk. 121. Jb. VII. 17.

¹⁾ [mgl. — Ed, e, f. Bf. ²⁾ [mgl. — Gt. Ea, c, d, e, f. Bd, f. ³⁾ [mgl. — Gr. ⁴⁾ [at su tyr se zör at mat ser oc — Bd. ⁵⁾ oc biöde hinum þes uidd at lata er a oc ex þau uilia eigi uidd lata — tilf. Ge. ⁶⁾ [mgl. — fl. ⁷⁾ [at græte — Ed. [þer græte — Bf. ⁸⁾ [nonglu — Ge. [oc gæzlo — Ed. ⁹⁾ einum — mgl. fl. ¹⁰⁾ [madr bodit — Bb. ¹¹⁾ erzvingi — Ed. ¹²⁾ Cap. mgl. i Gl. Staar i Ea efter næstfölgende (16). ¹³⁾ bu — fl. ¹⁴⁾ [mgl. — Fb, Bl. ¹⁵⁾ leigu — fl. ¹⁶⁾ einum — Ea, c. ¹⁷⁾ [drepa — Ed. ¹⁸⁾ [drepr meðan han skal halða hände iuir — Bf. ¹⁹⁾ [hann — Gr. [ziarhalðamadr — fl. [hirdingi — Bd. ²⁰⁾ [daut er — fl. ²¹⁾ bitr eða — tilf. Fc, d. ²²⁾ dör — Ff. Ba, k. ²³⁾ [mgl. — Fb, Bf. ²⁴⁾ [mgl. — Gi. Be. ²⁵⁾ [mgl. — Gf, i. Fa, b, c, d, f. Bd, e, g, l. ²⁶⁾ [zerg zællr a — saaledes, som det synes, samt. rettet i Gr. ²⁷⁾ godom — tilf. Gt. ²⁸⁾ Her ophörer Lacunen i Fe. ²⁹⁾ tælldu eða — tilf. Gd. ³⁰⁾ zylgir — Gi. Bd. gongmir — Gu. ³¹⁾ madr — mgl. Ba, k. ³²⁾ [mgl. — Gg, r. Fa, b, c, d. Bl. ³³⁾ umegri — Ba. ³⁴⁾ drucnar — Ea. sua oc &c. — mgl. Ed, f. Bd, f. ³⁵⁾ flæze — Fc, d, e. Eb, d, f. ³⁶⁾ [hes er — Gc, s. [hell er — Gh. [hæter — Fb, d, f. [höss er — Ba. ³⁷⁾ eða — Gc, i. Ff. Eb, d, e, f. Ba, b, g, k, l. D. ³⁸⁾ [renn' staur — Fc, d. [renne straumr — Fe. [rennir staur — Ff. Ea. [rennr staur — Bg. Saaledes rettet fra renni staur — Ec. renni staur — de fl. ³⁹⁾ En ex hess &c. — mgl. Bf. ⁴⁰⁾ ganga — fl. ganga of biargazt — Gt. zöðaz — Be. bita — Ea, c. ⁴¹⁾ [eiganda — Gb, c. [þann er a — de fl. ⁴²⁾ at ganga — tilf. Ba, k. ⁴³⁾ tætr — Fe. ⁴⁴⁾ bit — fl. ha lut — Fa, c, d. [mgl. — Gi, n. Ed. ⁴⁵⁾ a bitu — fl. ⁴⁶⁾ [ot zöðer — Ef. ⁴⁷⁾ zenað — Eb. zenað — Ba.

þat skal maðr eigi abyrgiazt at fyr renni¹ eigi talze þegar hann hezir [uga graban² meðr nautum sinum.

Ex maðr selr kviðze með lornanda loft.³

- 16 gvi. Nu hezir maðr su stilt⁴ i skuld sina þa er huarle sterði uerð ne leigu. þa skal su fyr uera eigi ellri en .viij. uetra oc eigi yngri en at adrum talze. heil oc heilspenat oc hazi tælt um uetren⁵ eptir⁶ þalsmesso. Nu kaupir maðr at manni roff⁷ eða buze. þess er abyrgð a er kopt hezir þegar [hann leidir brott.⁸ Kvitt ze allt þat er maðr kaupir. þa skal engi adrum selia suitt⁹ ne með lornanda loftum. þat er lornanda loftr a roffe¹⁰ [ex þat er¹¹ blint eða daupt.¹² luiddrag. vamhallt.¹³ stiert¹⁴ eða¹⁵ stalt.¹⁶ en a adru kviðze¹⁷ ex þat dreðr¹⁸ sil sealzt. þa skal sa sueria zirir er selldi. [eða staltz haza.¹⁹ at hann uissi eigi lornanda loft a ex hinn zinnr [a zyrsta manade.²⁰

Um ofenan grip.²¹

- 17 gvi. Nu kaupir maðr [ofenan grip²² at manni. þa er þess abyrgð a er selldi til þess er þeim kemr i hendr er kopti eða þeim manni er hann bauð um með uattum at taka nema þeir stili annan ueg zirir uattum.

Um skipti manna.²³

- 18 gviij. Alla þa gripi er menn eiga saman. huart sem þat er afr eða eng²⁴ eða adra luti þa er skipti zær akomit. þa skal [sa skipti rada²⁵ er skipta uil eptir þui sem adr segir i odals skiptum. En þar sem .ij. menn eða zleiri eigu grip saman [þann er eigi zær skipti akomit sua at eigi verði stade at.²⁶ eða þann er annar uil gagn az haza. en annar azrotizt²⁷ [eða ma eigi rotia.²⁸ þa biode þeim zyrst²⁹ er til motz eigu uid hann. Nu uilia þeir eigi kaup. luti huer kaup skal oc lof(n)st³⁰ sa er

Jvfr. Cap. 16. G. 43. 44. Hk. 122. Jb. VII. 18. Cap. 17. G. 45. Hk. 123. Jb. VII. 19. Cap. 18. G. 48. Hk. 124. Jb. VII. 20.

¹⁾ nennr — *Fd.* ²⁾ graban — mgl. *fl.* [þior — *Gz. Bf. k.* ³⁾ Cap. mgl. *Gl.* ⁴⁾ mælt — *fl.*
⁵⁾ adr — tilf. *fl.* ⁶⁾ at — *Gh. Eb. Bc. g.* ⁷⁾ grip — *Bc.* ⁸⁾ [a brott leidir — *fl.* Slutn. af Cap. danner i *Gi* et eget Cap., der staar i *Ldl. B.* med *Ovskr.* Um lornandi loftu a zenadi. ⁹⁾ maaskee suft — *Gh. t. Ef.* suft gera ne — *Fe.* Senere rettet fra suft til suft — *Ea.* fals — *Ba. k.* mgl. — *Ge.* ¹⁰⁾ kviðu ze — *Ff.* ¹¹⁾ [mgl. — *Gh. p. Ff. Ed. e. Ba. b. f. k.* ¹²⁾ dauzt — *de fl.*
¹³⁾ vamhelli — *Ge. f. p. q. r. s. Ff. Ba. d. e. k. l. D.* vanhelli — *Gh. Fa. b. c. d. Bb.* vam æða hellte — *Fe.* eða hellti — *Eb. Bc. Bg.* vanheilt — *Ef. Bf.* mgl. — *Ed.* ¹⁴⁾ stiert — *Ge. p. Fb. e. Bb. l. D.* stiert — *Fe. d.* [piart — *Ef.* stert — *Ba. k.* ¹⁵⁾ stiert eða — mgl. *Gh. n. p. t. Ff. Ed. e. Bf.*
¹⁶⁾ dauzt — *Bc.* ¹⁷⁾ buze — *fl.* ¹⁸⁾ dreðr — *Ff. Ee. Bk.* drægr — *Ed. f.* ¹⁹⁾ [mgl. — *fl.* ²⁰⁾ [innen manadr — *Ed.* ²¹⁾ Cap. mgl. *Gl.* ²²⁾ [gripu saman — *Gi.* ²³⁾ Byloven Cap. 17 *Gl.*
²⁴⁾ engiatzgar — *Gh. p. Ed. f. Ba. D.* tzgar — *Eb. e. Bb. g. k.* huo — tilf. *fl.* ²⁵⁾ [a toma oc rada sa — *fl.* ²⁶⁾ [mgl. — *Bf.* ²⁷⁾ vrotizt — *Gc.* vrotir — *fl.* ot zær eigi skipti a tomet sua at æi uerði stade at — tilf. *Ed. f. Bf.* ²⁸⁾ eiga — *fl.* mgl. — *fl.* ²⁹⁾ [eða vil eigi bioda þeim — *Ba. k.* at kaup — tilf. *Fb. Bb.* ³⁰⁾ stli — *Ea. c.*

lytr eptir þui sem .vi. stynsamir menn meta eða seli huerium sem uil¹ oc luti hinum² sinn lufa uerðz. Nu uilia hinir eigi uib tafa. haxe [at lane oc³ at ofediu⁴ þar til er hinir heimta oc abyrgiðt [sem sitt ze.⁵ Engi (stal) annars þrammar selia en i lagum er mælt.⁶ En ez menn eigu stip saman þat er huargi hezir kost til at kaupa [oc eigi uilia adrir menn kaup.⁷ hallde þa til gagns er uil oc greiði þeim sinn lufa [stipleigu⁸ er til motz eigu oc tale az⁹ þat þyrst¹⁰ er hann þarz til lofnadar at haxe [a hino lufa.¹¹

Um laus abyrgð.¹²

xi. Sa stal lan abyrgiazt er piggr¹³ oc toma heilu heim.¹⁴ en ez hann uil 19 eigi þat þa stal sokia sem uita ze.¹⁵ En þat er allt uita ze er uattar uita oc allt þat er [domr domir manni.¹⁶ Sua oc ez logmadr segir ze¹⁷ a hendr manni¹⁸ með logligum laga orstufdi at gialda adrum manni.¹⁹ Nu ler madr eða selr þat sem honum er let oc miszer²⁰ þat.²¹ þa stal [sa er a²² heimta az huarum sem hann uil. þeim er seldi eða hinum er loypti. oc sua stal hueruitna þar sem madr selr²³ annars manz eigu.

Ez madr legger adrum ued huerfu fara skal.²⁴

xii. Nu legger madr manni ued þirir einnhuern [grip eða²⁵ lut. þa stal þa 20 abyrgiazt ued er telr. En ez þeir haxe goruan eindaga til ner vtt stal lonja.²⁶ þa stal hann²⁷ bioda honum eða hans umbods manni [i eindaga oc haxe uatta uib.²⁸ En ez þa lonfir engi²⁹ vtt. þa geri [huart er hann³⁰ uil at stynsamra manna uirðingu.³¹ haxe sialzr eða seli adrum.³² oc haxe þa stulld sina er ued tof en eigande þat

Jvfr. Cap. 19. G. 49. F. X. 19-23. Bj. 157. Hk. 125. Jb. VII. 21. Cap. 20. G. 50. Hk. 126. Jb. VII. 22.

¹) ez þeir uilia eigi kaup — tilf. Ea, c. ²) þeim — fl. ³) [mgl. — fl. ⁴) [at lane — fl. ⁵) [uib handuomum sinum (inum) — Gr. Fa, b, c, d, e. Bb. of abyrg. &c. — mgl. Gp. Nu uilia &c. — mgl. Gi. ⁶) Engi &c. — mgl. Bb. ⁷) [mgl. — fl. ⁸) [mgl. — Ea, c. ⁹) hano lut — tilf. fl. ¹⁰) þyrst — mgl. fl. ¹¹) [mgl. — fl. Herefter indskyde Gi, Ba, c. følgende Capitel, (med Ovskr. Um griða sameign — Gi. Her f. ez þleiri men eigu grip saman oc sel han þeim uspur — Ba. Ez m. [selr annars vttan sa lonzi er u.): Nu eigu .ij. menn eða þleiri (einn — tilf. Gi. Be) grip saman. þa selr einn of þyrr eigi hina at er með (imott — Be) honum eigu. Nu uilia þeir riufa þat kaup. þa stal lufa huer þeirra rada stal. of ez sa lytr er seldi. þa stal halldag (halda — Ba, e). En ez hinir liota (er riufa uilia — tilf. Ba, e). þa stulu þeir riufa a þyrsta manudi er þeir verða varir við. en eigi þidar. nema full naufsyn (fullar naufsyniar — Ba, e) banni. þar sem i logum eru þidar (mættar — Ba, e) at þeir mætti eigi riufa. of stulu þeir (þar — tilf. Ba, e) vitni til haxe at þat se sett er þeir segia. ¹²) Byl. Kb. Cap. 18 — Gl. ¹³) let er (var) — fl. ¹⁴) eða gialde verð eiganda — tilf. Gl. ¹⁵) nema hinn thynnir með lane er let var þui at eigi ma han þar lan abyrgiaz er hann mætti eigi lif sialz sine — tilf. Gl. ¹⁶) [men dæma með domom sinum — Ed. ¹⁷) ze — mgl. Ff. Ed, f. ¹⁸) Sua oc &c. — mgl. Gi. ¹⁹) manni — mgl. fl. ²⁰) oc alt þat f. domr &c. — mgl. Gl. þat er vitaze — tilf. fl. ²¹) Her ophører Lacumen i Gk. ²²) [han eller hin — de fl. ²³) eða ler — tilf. fl. ²⁴) Byl. Kb. Cap. 19 — Gl. ²⁵) [mgl. — de fl. ²⁶) vera lonst — fl. ²⁷) hann — mgl. fl. ²⁸) [ut at lonja — Ge. ²⁹) hann eigi — fl. ³⁰) [huer er — Gk. ³¹) metorde — Gf. ³²) hucim er han uil — Ba.

sem aut er. Nu er [eindage eigi a settr.¹ löngi innan .xij. manada eða þare sem þyr uar stilt.² Nu a mádr at heimta þe at adrum manni oc tetr hann ued þear sins i einum huerium grip.³ huart sem þat er i iordu⁴ eða adru þe. þa skal þat ued uirða. Nu selr mádr þat ued brott adrum manni. þa skal hann hafa vatta uid⁵ til ued(s) sins er ued atte oc hafe löngt vtt [a þyrstum .xij. manadum⁶ ex hann⁷ er innanyllis. [En ex hann er eigi innan þyllis þa⁸ hafe löngt⁹ [a þyrstum .xij. manadum¹⁰ er hann lemr heim i þylli.¹¹ nema nauðsyniar banne þer sem i lagum eru mæltar. Uttni skal hann til hafa [at þer se sannar.¹² elligar [a hann alldri þess mals uppreift.¹³ Nu selr mádr [.ij. monnum¹⁴ eitt ued. þa a þa ued er þyrri tof en hinum uedþog er síðar tof [oc uitu¹⁵ þat uattar¹⁶

Um skuldbörðing oc kaup kuenna.¹⁷

- 21 xxi. Nu heimtir mádr skuld at manni [ex hann er innan þyllis¹⁸ oc [skuldþörðingir hann¹⁹ [honum uid annan mann.²⁰ þa hefir hann lotit þeirri skuld ser ex hendi ex þar eru uttni til [at hann tof þann skuldar stad.²¹ Vmagi ma engum kaupum rada. Þat skolu ver oc uita hversu miklu kaupi konur skolu kaup.²² Bonde kona vryris kaupi. [haulðz manz²³ kona .ij. aura kaupi. barungs²⁴ kona²⁵ halyrar mertr kaupi. en ex meira kaup kaupir þa ma þat riuxa a þyrsta manade. [En ex bonde hennar er eigi heima þa ma hann riuxa a þyrsta manade²⁶ er hann²⁷ lemr heim oc hann ueit [laup þat.²⁸

Ex bonde uil eigi hallða kaup við verkmaun sinn.²⁹

- 22 xxij. Nu kaupir mádr uerf at þialsom³⁰ manni. þa skal þat allt hallðagt er

Jvfr. Cap. 21. G. 55. 56. F. XI. 22. Hk. 127. Jb. VII. 23. 24. Cap. 22. G. 70. F. X. 10. Hk. 128. Jb. VII. 25.

¹⁾ [eigi eindagat ner ut skal tenja — Gl. ²⁾ En ex hann tenfir eigi ut þa er þat þorueðiat. nema hann tenfir innan manadar — till. Gi. ³⁾ lut — fl. grip eða lut — fl. ⁴⁾ adru — Fb. ⁵⁾ uid — mgl. fl. ⁶⁾ [innan .xij. manada — Gn. ⁷⁾ þat — Fb. Bl. ⁸⁾ [eða — Gb, men samt. rettet s. i Ga. [mgl. — fl. ⁹⁾ brugðit — fl. ¹⁰⁾ [innan þeirra .xij. manada — fl. ¹¹⁾ Ex hann er innan &c. (fra 6) — mgl. Gl. En ex hann er eigi &c. — mgl. her, men tilföies nederfor, efter sannar (ved 12) — Gq, r. Fa, b, c, d, e. Bd, l. ¹²⁾ [at þar sam sannar eighande vads — Ff. [at þa se same — Ed. ¹³⁾ [er þat þorueðia — Gl. Herfra til Cap. Ende mgl. — Gk. ¹⁴⁾ [tuisvar — Gc, t. ¹⁵⁾ iatu — Gn. ¹⁶⁾ [ued — Gl. [ex uitnat uar — Ba, k. ¹⁷⁾ Cap. mgl. i Gl, men till. med Mrg. H. ¹⁸⁾ [mgl. — Fb, e. Bl. ¹⁹⁾ [þerir hann þat — Gk. [þerir han þat — Gp, [þerir h. þa skuld — Ff. [þerir þat vndir vatto — Bb. ²⁰⁾ [vndir arman — Gk. [vndir annan — fl. [at annar tetr vdr — Bl. ²¹⁾ [mgl. — Ba, k. Her till. Mrg. H. i Gf: Ex so vill iatta ad gjalda er lufa skal. En ej er han þyldur ad gjalda adrum en þeim er þyrst atti þie ad honum. Nema han sie utan hiraðs eðr eigandj þessue adur heimtt i rettan gjalðaga oc þeinget eigi. þa a so er síðar þot þa skuld ad kaupj eður gior, oc er rietter heimþandj þes þiar oc eignar mádr ex han hefir louglig vitne ad hin heimiladi honnum þat þie oc er hin þa vid þyldur. ²²⁾ rada — fl. ²³⁾ [haulðs — Gk, i, p. Fa, b, c, d. Ea, c, d, e, f. Ba, k, D. [hald manz — Bd. [ridðara — Mrg. H. i Gl. ²⁴⁾ lends manns — Ge. Fe. Ed, e, f. Bf, k. [landz manz — Ba. ²⁵⁾ of baruna tona — till. Fe. ²⁶⁾ [mgl. — Ge, f, h, i, q, r, s. Fa-f. Ed. Bd, l. ²⁷⁾ bonde hennar — Ge, ²⁸⁾ [mgl. — fl. ²⁹⁾ Cap. mgl. Gl. ³⁰⁾ þialsum —, mgl. Gk, k, p. Ff. Eb, f. Ba, k. D.

þeir uerða afatter.¹ En ex bonde uil eigi hallda mala uid [leigu mann² sinn [oc
 aifar honum or uist. þa skal hann trexia uistar sinnar með uattum .ij. oc biöda ho-
 num uert sitt slitt³ sem þeir urðu a fatter. [Nu ex bonde uil þat eigi⁴ þa er hann setr
 .iiij. aurum silxrs uid tonung. En hinn skal haza kaup sitt oc matar uerb slitt sem
 onort er. En ex leigu madr uil eigi hallda [mala uid bonda.⁵ þa skal bonde trexia⁶
 jann uerta slitra sem [hann handseldi honum⁷ oc biöda honum uist [med uattum.⁸
 En ex hann uil eigi þat. þa er hann setr .iiij. aurum silxrs uid tonung. en bonde a
 list at heimta ex honum sem hann [atte at reida⁹ honum¹⁰ [i leiguna.¹¹ en¹² matar
 uerb haxe¹³ hann eði¹⁴ þui at hann haxnar¹⁵ sialx.¹⁶ En [ex þa er vitande
 r¹⁷ tetr uinnu¹⁸ mann anna(r)s manz þa er hann setr halxre mort silxrs uid ton-
 ung. En ex hann tetr a hond ser manz uert oc getr eigi vnnit.¹⁹ þa skolu menn
 neta huat leigu²⁰ xall²¹ honum skal i þui uera. Nu leggt leigu madr siutr eða sar.
 x hann ligger²² halxan manad þa skal honum eði leigu xall i þui uera.²³ með²⁴
 þeim bonda er stynsamir menn meta [eða sea²⁵ at xullxra²⁶ se til.²⁷ En ex hann
 ligger lengr þa skolu stynsamir menn meta uertation²⁸ oc mat þann er hann nortir
 [eða xora hann a hendr erxingia.²⁹

Um xelitla menn er sigla.³⁰

xxij. Nu ex þui at uinnu menn eru miöl torxengnir [i herade³¹ oc allir uilia 23
 nu [i kaupxerdir³² xara. þa uilium ver þat vanliga³³ [ex tala³⁴ at notor madr
 xare þa i kaupxerdir er minna xe eigi en til .iiij. marla uegna³⁵ [stullda laust.³⁶
 Skal þetta xorbod³⁷ standa xra þastum oc til Midials messo [huert ar.³⁸ En [xra
 Midials messo oc³⁹ allan uetren sidan⁴⁰ xare [huert er hann uil⁴¹ með þui⁴² sem
 gud hexir let honum. [huart sem þat er meira eða minna.⁴³ En stxrimenn þeir er

¹) [þeim tómr a samt — Ea. ²) [uertmann — fl. [vinnumann — Gi. ³) [eptir þui — Gi. ⁴) [mgl. — Gi. ⁵) [mgl. — Ea, c. ⁶) biöda — Gh. ⁷) [þeir urðu afatter — Gh. [þeim var þillt — Ff. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) [lufa — fl. ¹⁰) [þitði — fl. ¹¹) [mgl. — fl. ¹²) þuiat — Fb. ¹³) hexir — fl. ¹⁴) xirirgort — Ba. [þaz ei at geta — Bf. ¹⁵) haxnabi eller hexir haxnat — fl. ¹⁶) mat — tilf. Gn. mat sinum — tilf. Bb. ¹⁷) [þa madr en uisg er uitande oc — Ba, k. ¹⁸) leigu — Fa, b, c. ¹⁹) unnit mgl. fl. ²⁰) leigu — mgl. Ba, k. ²¹) [at — Gh. ²²) lengr en — tilf. Ga. ²³) Nu leggt &c. — mgl. Gr. ²⁴) með — mgl. fl. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) xullxiadr — Gh, k. Ef. Bd, g. ²⁷) með þeim bonda &c. — mgl. Fe, f. ²⁸) uertaxall — Gi. ²⁹) [ellegar axhendi ser oc xue erxingia at xöða — Ba. [i xatlingar — Gr. ³⁰) Byl. Cap. 22 — Gl. ³¹) [at xra — Ba, k. ³²) [til kaupxada — Ba. [i kaupxaxar — Bk. ³³) vandliga — fl. meðr ollu — Fd. ³⁴) [xirir biöðe — Bf. [mgl. — Gr. ³⁵) silxre — Gf, i, n. Ed, e, f. Ba, e, f, k, l. uegna — mgl. Ge, l, t. Fa, b, c, d, e. Ea, c. Bd. ³⁶) [mgl. — Ge, b, f, k, i, k, l, n, p, q, r, t. Fa-f. Ea-f. Ba, b, c, e, f, g, k, l. D. ³⁷) xarbann — Fd. ³⁸) [mgl. — Bf, k, i, n, p. Ff. Ea, d, e, f. Ba, b, f, k. D. ³⁹) [mgl. — Gh, i, p. Ff. Ea, e. Ba, b, k. D. til þastha — tilf. Gf. ⁴⁰) sidan — mgl. Gf. Fe. ⁴¹) [huer i xridi — Ge, f, k, i, k, n, p, q, r, s. Fa-e. Bb, c, d, e, k. D. [þu. i x. huert er hann vill — Gl. Ea, b. [huerr i nadom — Ff. [xulu þeir xara i xridi huert r þeir uilia — Ed. Bf. [huar — Ba, k. ⁴²) þitu goðo eller þui goðo — fl. þitu goðg — Ba, k. ⁴³) [mgl. — fl.

tala menn a skip sin með minna ze en nu er stilt. þa sedizt sa .ij. aurum¹ silzræ uid konung xirir huern þeirra oc sua huer er zelag leggr uid þa.²

Ex styrimadr tekr a skip sitt ox marga menn.³

- 24 xxiiij. Nu skipar madr kaupskip⁴ [i herade heima⁵ oc tala menn þar⁶ az honum. þa stal hann sua skip⁷ skipa⁸ at þeir haxe allir þar i er telit haxe. Nu ex skip luerdr ox miot ladi⁹. þa stal styrimadr [sinn varning¹⁰ fyrst az bera en hinir hazi þar er tolu. En ex þeim þidir þa en oxladi¹¹ [er þar¹² tolu.¹³ þa stolu þeir az bera [er sidastir¹⁴ tolu¹⁵ þar til er skip er xort.¹⁶ þa stal hann leggja a [handsala stit¹⁷ .ij. aura silzræ [huerium þeirra er az bera.¹⁸

Ex menn sigla xirir bann.¹⁹

- 25 xxv. Nu þara menn [xirir bann²⁰ landa²¹ [eda staba²² millum. þa er styrimadr²³ setr .viiij. ertogum oc .xiiij. mortum silzræ uid konung en hafeti huer mort silzræ. En ex madr (xer) [or kaupstad oc i herad²⁴ i xorbode. setr mort silzræ uid konung.²⁵ Einn²⁶ stal styrimadr [a skipi hueriu²⁷ sa er nestr huilir borde²⁸ a stiorn. styrimannu stal um allt sofia en allir²⁹ giallde [þeir er³⁰ i skipi eigu þui er [xirir bann³¹ xor. Engi stal [bann³² leggja³³ xyltina³⁴ millum [az torne eda mat³⁵ nema með konungs rade.³⁶ En ex leggr þa eru þeir setir allir xyltis menn .viiij. ertogum oc .xiiij. mortum silzræ uid konung. [þat ze a halxt konung³⁷ en halxt allir lagu nautar.

Jvfr. Cap. 24. G. 146. Bj. 167. 169. Hk. 129. Bl. IX. 2. Jb. VIII. 1. Cap. 25. G. 313. F. VII. 27.

¹⁾ mortum — *Fe. Eb.* ²⁾ Det övr. af Cap. i *Gl*, see *Byl. Kb. C. 22.* ³⁾ Cap. mgl. *Gl.* ⁴⁾ *Þip* — *Gn. Ec.* ⁵⁾ [heiman or herabi — *fl.* ⁶⁾ þar i — *fl.* ⁷⁾ *Þip*. — mgl. *Fe, f.* ⁸⁾ *torða* — *Ba, k.* ⁹⁾ [oxladi¹⁰ eller oxlabin — *fl.* ¹⁰⁾ [sina varu — *fl.* [sin xong — *Ed.* ¹¹⁾ eigi xort — *fl.* ¹²⁾ xyrfir — *Fb. Bd, l.* ¹³⁾ [mgl. — *fl.* ¹⁴⁾ oxstir — *fl.* ¹⁵⁾ [mgl. — *Gr.* ¹⁶⁾ vel xort — *fl.* ¹⁷⁾ [handsalestic — *Gn. Ff.* [handsal sitt — *Gl. Fb.* [handsal stit til — *Fe.* [handzfall — *Ea, c.* ¹⁸⁾ [mgl. — *fl.* þa stal &c. mgl. — *Gh.* ¹⁹⁾ Cap. mgl. *Gl. Bg.* ²⁰⁾ [x. þarbann — *Fa, c, d.* [i xorbodi — *Gp.* [i xorbode konungs — *Fe.* [x. bann eda xorbod — *Ee.* Nu þara &c. — mgl. *Ed, f. Bf.* ²¹⁾ [i xerdr xyrir land fram — *Gi.* [xirir bannat land fram — *Gl.* [x. bannat land — *Ba, k.* xyltina — *Ed, f. Bf.* ²²⁾ [eda kaupstaba — *Gl.* [mgl. — *Fb. Ed, f. Bf, l.* ²³⁾ *Her begynder en Lacune* i *Gk*; ophörer i de sidste Linier af den hele Lov. ²⁴⁾ [or kaupst. j herade — *Gh.* [or kaupstad — *Gi. Ff.* [or kaupstad heim i herad — *Gr.* [or t. i herad — *Fa, c, e. Bb, l.* [or herade eda or kaupstad — *Ea.* ²⁵⁾ En ex madr xerr &c. — mgl. *Ge. Ed, e, f. Be, f.* ²⁶⁾ Einn — mgl. *Ed, f. Bf.* ²⁷⁾ [mgl. — *fl.* *Her begynder i Be* et indskudt Blad, med en nyere H. ²⁸⁾ barði — *Gi.* *Þipi* — *Gr.* ²⁹⁾ adrir — *Gi. Bf.* ³⁰⁾ [þua [em þeir — *fl.* ³¹⁾ [i xorbodi — *Gi.* [xorbannat — *Bf.* ³²⁾ *þarbann* — *Gs.* ³³⁾ [banna — *Ba.* ³⁴⁾ xylghia — *Ef.* ³⁵⁾ [at xylghia torn eda mat — *Fa, c, d.* [torn oc mat at taupa — *Ea.* [þora az torne eda matte — *Ba.* [az t. e. matte — *Bk.* ³⁶⁾ [e gort — *till. Ba, k.* ³⁷⁾ [haxe halxt aller xyltiomenn — *Ea.*

Um afigling hvar viðr ligg.¹

xxvj. Nu roa menn a menn eða sigla, gíallde stada þann allan er þeir gera² 26
nema menn [roa xirir barð³ þeim.⁴ Kef þau oll er rekr i almeninga þa a tonungr.
Nu ex menn sigla⁵ xirir land fram eða ex hazi oc briota menn⁶ skip sitt. [sitt x⁷
a huer⁸ er lennir með uattum [huer sem iord a er a rekr.⁹ hazret¹⁰ oll onnur a
tonungr.¹¹

Um gullrettis stada.¹²

xxvij. Nu ler maðr manni skip sitt eða roff oc uil sa haza at þorx sinni [er let 27
uar.¹³ en hinn xer til [er lede¹⁴ oc tekr ex honum lanit. þa gíallde hann¹⁵ .ij. aura
silxrs¹⁶ þeim er skip eða roff a. Gueruitna þar sem menn gera monnum xear stada
meðr heizt¹⁷ eða oxund. bote sa gullrette er gerir oc stada¹⁸ sem .vj. stjnsamir menn
meta logliga til neyndir ex domaranum. [oc oxundar bot a oxan¹⁹ ex vitni eru til.
þat er allt gullrettis stade er menn meta til halxrar merkr silxrs.²⁰ en ex minni er
þa er [þoda bot .ij. aurar silxrs²¹ [þeim er stade er gor.²² Nu dylr hann oc eru
eigi uitni til. stjni með lgritar eidi. [en .vj. eidi²³ xirir gullrettis²⁴ stada. En ex
eidar xallazt.²⁵ gíallde sitt sem adr uar mællt.

Um dubl.²⁶

xxviii. En ex menn dubla²⁷ eða lasta teningum um peninga. se [oppnemt allt 28
tonungs umbods manni²⁸ þat er a borde²⁹ ligg³⁰ oc huer þeirra setr halxre morf
silxrs uid tonung. En ex menn uedia. hazi at allz engu oc se setar laust [uid tonung.³¹

Jvfr. Cap. 26. G. 145. Bl. IX. 18. Cap. 27. G. 92. F. IV. 37. X. 45. 46. Jb. IX. 17.
Cap. 28. Hk. 130. Jb. IX. 18.

¹) Ingen Cap. Afd. i Ea, c, e. Bd. Danner i Gl. Byl. Kb. Cap. 20. ²) [ex uædr — Fe. [ex v. þeirra sigling — Bc, g. ³) barð — Ge. ⁴) [roa x. barð xraman þeim — Gt. [roa xirir xram — Ed. ⁵) eða roa — tilf. fl. ⁶) menn — mgl. fl. ⁷) [þat — Ge. ⁸) [þa a þat huer ex x⁷ sinu — Ed. ⁹) [mgl. — Gi. [huer f. þat a — Fb. ¹⁰) hazregster — Fd. ¹¹) hvar [em &c. — mgl. Bd. Her indskyder Fe som eget Cap. Stykket Ex maðr steynir manne &c., dernæst konongr eða hans umb. maðr a xyrft kaup &c. See ovenf. S. 155. Note 18. ¹²) Ingen Cap. Afd. i Ea, c, e. Byl. Kb. Cap. 20 — Gl. ¹³) [mgl. — Gi. ¹⁴) [mgl. — fl. ¹⁵) er atte — tilf. Ea, c. ¹⁶) at exange [er atte] þeim er skip eða roff var let. En ex hinn heizir lengr en let var, þa gíalbi hann exang .ij. aura silxrs — tilf. Gb, c, h. at exangi er skip eða roff a. En ex . . . silxrs — tilf. Ge. at ex. er atte skip eða roff. En ex . . . silxrs — tilf. de fl. at exange er lede skip eða roff. en . . . silxrs — tilf. Gt. at exange er atte. en . . . gíalbe .ii. aura f. — tilf. Fb. at exange er fl. e. roff atte — tilf. Ea, c. at ex. þeim er han lede fl. e. roff. En . . . silxrs — tilf. Ee. ¹⁷) heiptugri hendi — fl. ¹⁸) gíarstada — fl. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) vegnar — fl. ²¹) [oxundarbot eptir lagadome — Ge o. fl. Opr. saal. i Gb, men rettet som i Ga. ²²) [mgl. — fl. ²³) [mgl. — Gf. Fb, e. Bd. ²⁴) halxrettes — Be. ²⁵) xalla — fl. ²⁶) Ingen Cap. Afd. i Gh, s. Fe, f. Ea, c. Bb, k. Cap. findes i Gi sidst i Bolken; paa dette Sted findes derimod uden Ovskr. følgende: Sa maðr er heizir uagir rangar stfur eða metlitterollb. Sua of ex hann stifar rangl. setr morf silxrs uid tonung of sete sem hann haze iazn mistu stlit. Cap. er i Gl Slutn. af Byl. Kb. C. 18. ²⁷) dupla — fl. ²⁸) [uppn. alt tonungi — fl. ²⁹) xerborbi — Gp. ³⁰) [upnæmr peningr með tenningum en a borde ero tonongs umbodsmanne — Ff. oc undir teninga tom — tilf. Ba. ³¹) [mgl. — fl.

Um nagir oc mælikerollð.¹

29 xxix. En ær þui at sua er tefit um allt landit at einir² pundarar³ [oc einar uettr⁴ [oc ein met⁵ [oc flidur⁶ oc mælekerollð stolu ganga um allt landit. at þui sibr megi prettazt þatunnigir⁷ menn hvar sem þeir tunnu þram at toma i landeno. þa er þesse skipan a gor. at flippundare⁸ stal uera flitr sem uanr er. stal hann rifa at halzu⁹ flippundi¹⁰ oc þar til er uerdr¹¹ [halzt annat flippund.¹² med þeim hætte at .iiij. uettr oc .xx. stolu gera flippund [þær sem¹³ huer þeirra stande [halza .ix. morf oc .xx. oc .viij.¹⁴ ertogar.¹⁵ þær neft handpundare.¹⁶ oc stal hann rifa at halzre uett¹⁷ oc þar til er a ma uega halzt¹⁸ flippund.¹⁹ En ær minna þarz at uega en halza uett²⁰ þa uegi i skalum med metum.²¹ Smorpundare stal flitr uera sem [iagran er uanr at uera.²² [oc uera²³ .iiij. punda smor²⁴ þeirra at [.iiij. mertr²⁵ oc .xx. geri huert smorpund.²⁶ En ær laupr er um hann stal eigi standa tomr meira en .viij. mertr.²⁷ En þesse stolu mælekerollð vera til [grions oc annars²⁸ gudlegs²⁹ auagtar.³⁰ [Salld þat er .ij. geri flippund³¹ oc [mælr sa³² er .viij.³³ geri salld.³⁴ [halzr mælr.³⁵ [xiordungr mælis³⁶ [oc settungr.³⁷ [oc se þrozat med rug oc uan dregit.³⁸ þau eru onnur mælekerollð er mæla stal med hunang oc alþstonar dregit. lyfi oc adra luti þui lifa. er þat þyrft æfr [oc halzr æfr.³⁹ bolle [oc halzr bolle.⁴⁰ iusta.⁴¹ eru tuær iustur⁴² i halzbolla. [halzbollar .ij. i bolla.⁴³ bollar .iiij. i æf.

Jvfr. Cap. 29. Jb. VII. 26.

¹) Cap. allersidst i Bøarskipan — Gl. ²) flutu — tilf. *Fd. Ba, k.* ³) vera — tilf. *Fd. Ba, k.* ⁴) [mgl. — *f.* ⁵) [mgl. — *f.* ⁶) [mgl. — *Gg.* oc alnar — tilf. *Fe, f.* ⁷) þavilfrir — *f.* þatortir — *Ba, k.* ⁸) flippundare — *Gc.* pundari — *Gc, i.* ⁹) punde (saaledes) tilf. — *Gi.* ¹⁰) pundi — *Gn. Ea, c. B.* ¹¹) vegr eller a ma vega — *f.* ¹²) [halzt — *Fc.* [halzt annat pund — *Bl.* oc þar til &c. — mgl. *Gi.* ¹³) [sua at — *f.* ¹⁴) .viij. — *Gh. Ff. Ee. Bc, g.* .iiij. — *Ea, c.* ¹⁵) Istf. at .iiij. v. of tuttugu &c. þær *Ed, f. Bf.* at .xx. pund (linapund — *Ef. Bf.*) flutu uera i hueriu flippundi (pundi — *Bf.*) of .viij. uettr of .xx. of .viii. ertogar i huerri uett. ¹⁶) halzpundari — *Gh, p, t. D.* [halzt pund — *Ba, k.* ¹⁷) morf — *Ea, c.* ¹⁸) halzt — mgl. *Ed.* ¹⁹) liaspund — *Gd.* pund — *Gn, t. Eb. Bc, f, g.* ²⁰) oc þar til er a ma vega &c. — mgl. *Gi.* ²¹) En ær minna &c. — mgl. *Ed, f. Bd.* ²²) [von er at — *Ed, f.* ²³) [mgl. — *de f.* ²⁴) [at a mege (ma — *Ef.*) vega .iiij. pund — *Ed, f.* smor — mgl. *f.* ²⁵) mertr, og derover med s. H. vettir — *Gi.* vettir — *Gn, q, r. Fb, d. Ea, c, e. Bl.* ²⁶) [huert stande .iiij. mertr of .xx. — *Gl.* flippund — *Fb.* pund — *Fa, d, e.* ²⁷) þeirra at &c. — mgl. *Ed, f.* en ær minna &c. — mgl. *Bf.* ²⁸) alld — *f.* ²⁹) vidrlite — *Ge, p, s. Ff. Eb. Bc, g.* vidrlite — *Gf, q, r. Fb. Bl.* virbulege — *Gh.* v. lege — *Gi.* vidrlitege — *Gn.* vidrlitege — *Fa, c, d. Ea. Bd, e.* vidrlitege — *Ed, f. Bb.* veraldlege — *Ee. Ba, k.* vidrlite — *D.* mgl. — *Gl, t.* ³⁰) [annara luta — *Fe.* ³¹) [Salld til þuillite uagtar at .ij. g. flippund — *Fe.* halzt [ald — tilf. *Ge, h, s. Fe, f. Eb, c. Bb, c, g. D.* halzt [ald þat er .iiij. gere pund — tilf. *Ba.* hazzald . . . pund — tilf. *Bk.* ³²) [þeppa su — *Fa, d.* ³³) [.viij. mælar þeir — *Ea.* ³⁴) flippund — *Fb. Bb, l.* Det oprind. raderet i *Ba*, men maaskee med s. H. skrevet pund. Raderet i *Bk*, men med en gl. H. skrevet mæla. [sa er geri .viij. salld — *Gd.* vandregit — tilf. *Ba, k.* ³⁵) [holz þeppa — *Fa, d.* [mgl. — *Ed, e, f. Bf.* ³⁶) [xiordungr þeppa — *Fd.* [mgl. — *Gi, n, p, t. Fa, b, c, f. Ea-f. Ba, b, c, e, f, g, h, l. D.* ³⁷) [stetungr mælis — *Ge, h, i, n, p, r, t. Fb, c, e, f. Ea, b, c. Ba, b, c, e, g, h, l. D.* [stetungr þeppa — *Fa.* [stetungr .viij. gere mæla — *Ea.* [mgl. — *Gl. Ed, f. Bf.* ³⁸) vandregit — *Gh.* vandregit — *Gi.* [mgl. — *Gf, l, q, r. Fa, b, d, e, f. Ed, f. Bd, f, l.* ³⁹) [mgl. — *Ge, h, i, l, p. Fe. Ea, b, c, e. Ba, b, c, e, g, h. D.* ⁴⁰) [mgl. — *Ed, f. Bf.* ⁴¹) iusta — *Ga. Fe, e.* ⁴²) iustur — *Ga. Fe, e.* ⁴³) [mgl. — *Gi. Fe, f.*

al logmaðr hafa [pundara¹ þessa allar² uettir oc met oc mælelerollð oc stidur³ a þingi.⁴ En þess i millum skal liggia⁵ undir⁶ logmanz uallde oc þeirra er bonda uardueita.⁷ Skal þar [a þinginu⁸ huer⁹ sýslumadr [retta¹⁰ pundara sina uettir met oc stidur oc mælelerollð¹¹ en bondr¹² eptir þeirra pundarum¹³ [oc þui u sem þyr greinir.¹⁴ Mart skal uera a mælelerollde hueriu silt sem mertigt a þingi.¹⁵ veri sýslumadr sýllðr at stoda¹⁶ þetta a huerium .xij. manadum [um n.¹⁷ En ex notor hezir umartat giallde mort silyrs. Skal huer husafr madr eiga :le oc pundara oc bismara. Engi madr skal byggia flippundara ne adrar uagir. ex byggir giallde mort silyrs.¹⁸ [En hueruitna sem rong¹⁹ mælelerollð zinnazt.²⁰ ne sua at eði se til þess hezt²¹ sidan. [En huer sem eitt huert i þessare grein hezir igt eða umartat²² setr mort silyrs uid tonung²³ [ex hann ueit þat.²⁴ En eigi zt²⁵ bonde medan sýslumadr zær honum eigi mart²⁶ til reidu [a pundara eða :lelerollð.²⁷

IX. þioxa bolck.²⁸

Her hezr þioxa bolck oc segir ex madr stel.

Um þioxa zærlur.

i. Ex madr tekr uid ze sinu þiozstolno.

ij. Ex madr stendr mann með ze sino.

. Ex madr kennir adrum flulld.

¹) mgl. — fl. ²) allar — mgl. fl. ³) [alla þessa luti — Fb. ⁴) Gulþingi — Gi, n, q, r, t. Ec. hofþingi — Fa, b, c, d, e. Eidsvæþingi — Ea, e. Borgarþingi — Bl. n. tingi — Gs. Istf. skal logmaðr u. have Ed, f. Bf: Nu stulu men (ver — Bf) þessar vagir hafa til Eidsvæ (Borgar — Bf) þings. ⁵) i Borgum — tilf. Gg, r. i Laufu — tilf. Fa. i Nidarosi — tilf. Eb, Bc. ⁶) Her ophörer i Be det indkudte Blad med den nyere H., og den ældre begynder atter. ⁷) En þess imillum &c. — mgl. her, men indkydes nedenfor (ved 17) i Gf, q, r. Fa, b, d. Ed, f. Bd, f, l. ⁸) [eptir — fl. ⁹) gialdþri of — Gl. ¹⁰) marta eller gera — fl. ¹¹) [marta sin — Gn. i huerri sýslu — tilf. Gh, p. Ba, k. ¹²) hussbóndr — Gl. ¹³) metum — Gn. gognum — Ea, c. ¹⁴) [oc rette stidum — Fe. [mgl. — de fl. oc bondr &c. — mgl. Gh, i, p. Ba, b, e, g, k. i huere sýslu — tilf. Ge, s. of se þrozt med rug of vandregit — tilf. Gl. of se i huas sýslu prout med rug of uondbre(g)it — tilf. Fe. ¹⁵) Gulþingi — Ge, i, n, g, r, t. Ec. Bc. hofþingi — Fc, e. n. tingi — Gs. Eidsvæ þingi — Ea, d, e, f. Borgarþingi — Bf. Mart skal &c. — mgl. Fa, b. Bd, l. ¹⁶) þroza — fl. ¹⁷) [mgl. — fl. oc mæle med rug oc vandþæze — tilf. Gf, q, r. Fa, b, d, f. Bd, l. veri sýslumadr &c. — mgl. Ed, f. Bf. Her indskydes Stykket En þess imillum . . . varðvæ — Gf, q, r. Fa, b. Ed, f. Bd, f, l. ¹⁸) En ex notor &c. — mgl. Gc, e, h, i, n, p, s. Fa-f. Ea-f. Ba, b, d, e, f, g, k, l. D. ¹⁹) rong — mgl. Gh. ²⁰) ero — Gt. [En huer sem eitthvert hezir rangt eða mart (eða umertt — mgl. de fl.) ex þessu — Gf, q, r. Fa, b, d. Ed, f. Bd, f, l. ²¹) hæz — fl. nytt — fl. þt eða hæz — Gh. ²²) eða umartat — mgl. Gl. ²³) [oc gialdi tonungi mort f. ex hann hezir rangt oc ba) umertt (umartat) — Gf, q, r. Fa, b, d. Ed, f. Bf. ²⁴) [of veit hann þat — Gf, r. Fa, b, d. Bd, l. mgl. — Ed, f. Bf. ²⁵) [ortigt — Gr. ²⁶) Her ophörer Lacunen i Gg. ²⁷) [a pundarum of mælelerollð — fl. [mgl. — fl. En eigi &c. — mgl. Ge, h, l, p. Fa, b, d, e. Eb, d, f. Bb, c, e, f, g, k, l. D.

Som Slutningscapitel i Bolken tilf. Ff Bestemmelsen om Aager, der ellers findes i Forbindelse med Christenretten, see Erkebiskop Jens Christenret Cap. 35, hvor Varianterne findes anførte.

²⁸) Dette er i Ga den stadige Sideoverskrift gennem den hele Bolk.

- vi. Um rangsaf.
 vij. Eðr madr zinnr ær stt þiozstolit.
 viij. Um marðsteina ærslu.
 ix. Eðr madr stetr or allðenogardum.
 x. Um huinzæu.
 xi. Um hontæ.
 xij. Huerfu madr skal með zynði æara.
 xij. Um thlytar eida.
 xiiij. Um settar eida.
 xv. Um lryrttar eida.¹
 xvj. Um ranga eida.²

Her heyr þioza bolh oc segir eðr madr stetr.³

- I i. Ðat er nu þui nest at var skal engi annan stela. Nu er þo greinande eðr [sa madr⁴ stetr mat⁵ er eigi [æer ser uinnu⁶ til þorstro⁷ oc hælr sua lizi sinu [zirir hungro satir.⁸ þa er sa stuldr [zirir engan mun⁹ [rexfingar uerdr.¹⁰ En sa madr er vinnu [xor er¹¹ [ser til þorstro¹² stetr [til oyris¹³ oc uar eði adr at stiku lendr. þa skal hann a þing þora oc lonsi hud sina .iij.¹⁴ mortum silzro.¹⁵ [Nu stel hann annat sinni til oyris.¹⁶ lonsi hud sina .vj. mortum silzro.¹⁷ En eðr hann lonsir eigi. late hud sina oc se brogdit lylti¹⁸ a kinn honum. [Stetr hann þridia sinni til oyris.¹⁹ late hudina en konungr tate [æz ær hans .vj. mertr silzro²⁰ [eðr til er.²¹ En eðr hinn same stetr optar. þa er hann dræpr.²² En eðr madr stetr til halzrar mertr veginar²³ sa er eði uar at þui lendr zyr. þa skal hann a þing þora oc lonsi hann sit²⁴ .viij. ertogum oc .xij. mortum silzro uid konung eða æare vllægr.²⁵ En eðr hann stel optar þa er hann dræpr.²⁶ En eðr þiozr stetr til mertr ueginar²⁷ i zyrsta bragde²⁸ þa heyr hann zirir gort²⁹ ær sinu [allu uid konung.³⁰ oc hæze stila rexfing sem sa madr leggr a hann er konungs ualld heyr i hende til rettra rexfinga. oc

Jvfr. Cap. I. G. 253. F. XIV. 12. Hk. 131. Jb. IX. 1.

¹) oc ranga eida — tilf. Ga urigtigt med Udeladelse af den 16de Titel. ²) Udelades urigtigen i Ga.
³) Ovskr. tagen af Gb, c. mgl. i Ga. ⁴) [solten — Gi. ⁵) matemat — Gh. ⁶) [er ((er) vinnu ær — Ee. Ba, f. ⁷) [æer ser til vinnu of til þorstro — Ed. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) [með engu moti — fl.
¹⁰) [rexfandi — fl. ¹¹) [æer — fl. ¹²) [mgl. — Ed, f. Bd, f. ¹³) [mgl. — Gl. i zyrsta sinni — tilf. Bf. ¹⁴) .ij. — Fb. .iij. — Bd. ¹⁵) uid konung — tilf. fl. ¹⁶) til oyris — mgl. Gf.
¹⁷) [Nu skal hann lonsa annat sinni hud sina .vi. mortum f. — Fb. ¹⁸) [tylemanti — fl. hæitum tæti — Bf.
¹⁹) [En eðr hann stel optar — Gf. Fd. ²⁰) [huarn pening æar hans — Ea, c. ²¹) [mgl. — fl. ²²) daubar oc drepar — Ba. ²³) silzro — Gq, r. Fb. Ba, d, k, l. mgl. — Gf, l. Fe, f. Ed, e, f. Be, f. i zyrstu — tilf. Bf.
²⁴) hud sina — fl. ²⁵) daubar oc drepar — Ba, k. ²⁶) Her følger i Bl en Side, beskrevet med Runer i 16de el. 17de Aarh., indeholdende et, Loven uvedkommende, Grændseskjel mellem Norge og Rusland samt Sverige (Mbr. fol. 100, b, aftrykt fuldstændigt i Björners cogitationes critico-philologicæ de orthographia lingvæ Scythicæ tam runica quam vulgari, a corrupto medii ævi stylo vindicanda, Stockholmæ 1742); paa næste Side fortsættes Lovens Text uden at noget mangler. ²⁷) silzro — Gi, l, q. Fa, b, e. Ed, e. Bl. mgl. — Gf, Ea, c, f. Ba, b, d, e, f, k. ²⁸) tate — Ed, f. Bf. er eigi var at þui zyr lendr — tilf. Ef. Bf. ²⁹) zirir stolit — fl. ³⁰) [mgl. — fl.

hallaðe hann þó líxi sínu. [Nu er hinn same stélt optare¹ þa hefir hann zírír gort
[ze oc zríði.² [lande oc lausum oyri³ [oc lízino með.⁴

Um þíoga zærlur.

ij. Nu er þíoxr er zundin⁵ þa stal binda zola⁶ a bat honum i þui zylki sem 2
þíoxr er telinn oc zora umboðsmanni⁷ bundinn⁸ oc hallde umboðsmadr honum til
þings⁹ oc az þingi i zioru.¹⁰ En umboðsmadr zai mann til at [drepa hann¹¹
oc sua alla þíoga. En bonðr eru stýlðir til at zylgia þíoxi til draps.¹² þa er az
þeirra abyrgð. En er þeir uilia eigi zylgia. [setr huer halzre mort¹³ sílzre uid ton-
ung.¹⁴ En ze þat allt er telit uerðr az þíoxi. þa a sa þat er þíoxr tetr oc eigi
berst adrum manni uitni til. en alla adra lausa aura a tonung. En sa abyrgizt
þíoxr er bindr¹⁵ [eða setr¹⁶ .iiij. mortum sílzre uid tonung¹⁷ þar til er hann setr
hann bundinn [a zlet umboðsmanz¹⁸ oc haze þar til uitni. En er þíoxr uil ueriazt
þa zellr hann utlægr.¹⁹ En er madr tetr þíoxr lausan þa er hann setr .iiij. mortum
sílzre uid tonung. [oc sua umboðsmenn tonungs sem adrir menn.²⁰ þar stal huernn
þíoxr doma sem stal. huar sem hann uerðr telinn.

Er madr tetr uidr ze sínu þíoxstolnu.

iiij. Nu er madr renir mann þíoxi eða utlægum manni. [suare landraba sol²¹ 3
uid tonung. En huer þeirra annara er [i gongu varu²² með honum mort sílzre
uid tonung.²³ En er einn madr tetr þíoxr. þa liggir honum eði uid þó at hann uerði
laus.²⁴ Nu lennir madr ze sítt þíoxstolit i hendi adrum manni. tafe²⁵ hann uid
ze sínu oc stili sua zírír. at et drep huergi uidr tonungs rette [ne boar manna.²⁶ oc
hefir hann þar uitni til. þa er hinn sannr at sol. en sa er ofsetr er tetr uid ze sínu.
En er [hann loynnir þíoxi oc²⁷ tetr uid ze sínu. þa er hann setr .iiij. mortum sílzre

Jvfr. Cap. 2. G. 253. F. XIV. 12. Hk. 132. Jb. IX. 2. Cap. 3. G. 256. Jb. IX. 3.

¹⁾ [Nu er sa (hin sami) madr verðr optar at þyggju tendr — fl. ²⁾ [mgl. — Ge, g, h, l, p, q, r, s. Fa, b, c, e, f. Ba, b, c, e, h, l. D. [zeno — Ee. [allu þui sem han atte — Bd. [allu þi er han a — Bf. i — tilf. Gi. Fd. Ee. bæði i — tilf. Bd. ³⁾ [mgl. — Bf. ⁴⁾ [mgl. — Fe. ⁵⁾ bundinn — Ge, h, i, l. Fb, f. Eb. Bd, g, k. D. ⁶⁾ zola — rettet med en gl. H. til þíoxnab — Fe. þíoxsto — Bk. ⁷⁾ tonungo — tilf. fl. ⁸⁾ eða ziotrabán — tilf. Ea, c. ⁹⁾ draps — Eb. Bb, c, g, k. ¹⁰⁾ til draps — tilf. Ba. ¹¹⁾ [regsa hann — fl. ¹²⁾ zoruæðo — Ee. ¹³⁾ [setr hu. oyri — Gn. Fa, d. [þa er hu. þ. f. mort — Fb. ¹⁴⁾ [þa liggir stítt við sem þeir stótti eigi þing — Ed, f. Bf. er eigi zylgir — tilf. Gi. ¹⁵⁾ tetr — Fb. Ed. tetr of bindar — Ba, k. ¹⁶⁾ [steppir han honum sedar — Ba. [mgl. — fl. ¹⁷⁾ [mgl. — Bf. ¹⁸⁾ [a þendr umboðsmanno — Fe. [a zloft umboðsmanni — Ed. [nidr hia umboðsmanni — Bf. ¹⁹⁾ ugiltar — Ba, k. ²⁰⁾ [mgl. — Ee. ²¹⁾ [þa er sa sedr z. m. o. — Ef. Bf. ²²⁾ [i gogn standa — Gd. ²³⁾ En huerr &c. — mgl. Ea, c. ²⁴⁾ En er einn &c. — mgl. Bg. ²⁵⁾ of tetr — de. fl. ²⁶⁾ [tilf. kun i Ga, b, c, d. ²⁷⁾ [þíoxr loynnir vndan oc han — Bb.

uid konung. Nu mæltir þat [harun¹ eða² hyslumadr³ at þeir haza sett gorua sa er stolin uar oc hinn er stal. oc haza drept nidr konungs rette.⁴ þa stal sa er stolin uar synia med lyrittar eidi. [sa eidr⁵ zellr til .iiij. marla [ex zellr.⁶ en hinn þiozr sem adr.

Ex mædr stendr mann med ze sinu.⁷

- 4 .iiij. Nu stendr mædr ze sitt þiozstolit i hendi adrum manni. en sa uenizt heim- illdar manni⁸ xirir [oc tallar kaup sitt.⁹ þa stal hann esta tala xirir¹⁰ [oc sua xirir¹¹ þat ze er hann kennir ser oc gera til eindaga. þa stal hann zora fram uitni sin at þat er hans ze oc hann gallt eigi ne gax. oc eigi salum selldi. [oc engum haud hann um at selia.¹² [þa er honum uppnæmt.¹³ þa stal hann¹⁴ gera huart er hann vil. at zara brot med ze sinu eða royna heimilldar talu hins. En ex [honum brestr heim- illdar tati hans.¹⁵ þa er hann þiozr¹⁶ [nema hann syni med .v. eidi oc neynder uitnum at eigi stal hann uttan kopti. sa eidr zellr til .iiij. marla ex zellr.¹⁷

Ex mædr kennir adrum stulld.¹⁸

- 5 v. Nu kennir mædr adrum stulld. þa stal hann gera huart er hann uil at sterna honum [heim oc þedan¹⁹ til þings²⁰ [eða zara a þing²¹ [oc lyfa þar þyzt eptir.²² þa eigu þingmenn at gera honum sterna til hins nesta þings ex hann er innanzyltis. En ex hann er [eigi innan²³ zyltis þa stal gera honum lagasterna²⁴ aptr til²⁵ þings [um huert mal²⁶ oc eindaga²⁷ þat þing.²⁸ En ex hann temr eigi. þa [ber hann²⁹ a bate sol. nema naudsyniar [vitni berizt³⁰ honum.³¹ Nu temr hann þar.³² þa stal hann eid zesta³³ [eptir þui sem adr er stilt eptir zear magne.³⁴ [zellr til utlegd- ar ex zellr.³⁵

Um rangsak.³⁶

- 6 vj. Nu er mædr stolin ze sinu oc ser hann manna farueg³⁷ liggia [fra

Jvfr. Cap. 4. G. 254. Hk. 133. Jb. IX. 4. Cap. 5. G. 254. Hk. 134. Jb. IX. 5. Cap. 6. G. 255. Hk. 135. Jb. IX. 6.

¹) leindr mædr — Ge, g. Fe. Ed, e, f. Bf. (hyslumadr — Gl. ²) [mgl. — Fe. Bd. ³) gjaaldrari — Gl. ⁴) of þoar manna — tilf. i Mrg. med smt. curs. H. Gc; tilf. Gl. ⁵) [mgl. — fl. ⁶) [mgl. — fl. ⁷) Bylovens Tyvebolc Cap. 7 — Gl. ⁸) tate — Gl. tatu — Ee. ⁹) [mgl. — Gl. ¹⁰) hann — tilf. fl. ze hans — tilf. Ba, k. ¹¹) [mgl. — fl. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) ze sitt — tilf. fl. ¹⁴) [sidan ma hær tala ze sitt of — Gl. ¹⁵) [hon brestr honum — fl. ¹⁶) at — tilf. fl. ¹⁷) [mgl. — Ge, f, g, h, i, p, r, t. Fa-f. Ea-f. Ba-g, k, l. D. ¹⁸) Cap. mgl. Gl. ¹⁹) oc — tilf. Ba, k. ²⁰) [þing. eða heim — Ed, f. Bf. ex hann er innan zyltis. en ex hann er uttann zyltis. þa stal gera honnum sterna aptr til nest þings — tilf. Fb. ²¹) [mgl. — Ge, g, n, r, t. Ea, c, d, f. Bf. ²²) [a þingi stal lyfa þyzt hans — Bf. ²³) [utan — fl. ²⁴) eptir leidalengd — tilf. Ba. ²⁵) nesta — tilf. fl. ²⁶) [mgl. — fl. ²⁷) eigu þa þingmenn at eindaga — Ba, k. ²⁸) [mgl. — Ge, g. ²⁹) [bræstr — Fe. ³⁰) bræsti — Eb. ³¹) [þanni — Gp. [þanni of honum berzt þat vitni — Fa. ³²) [sagr eller þar sagr — de fl. ³³) er þingmenn leggja rad a — tilf. Ba, k. ³⁴) [mgl. — fl. ³⁵) [mgl. — fl. ³⁶) Cap. i Gl, see Byl. Tb. C. & Tilskrevet som i Byl. med en anden omtr. samt. curs. H. i Bl. ³⁷) farueg — Ge, g, h. Fe. Ee.

arðe.¹ þa stal hann gera² eptir [heraðs monnum³ sinum oc lyfa torrefi⁴ sinu oc
ta ser liðs til eptirzerðar oc spyria til [garðz manz.⁵ [þa stolu þeir⁶ sitia vttan
arðz⁷ oc gera⁸ einn mann til huff oc segia til orendis [oc eða ransafa.⁹ oc ex hann
nðr þat. þa gange hann eptir grannum sinum. þa eigu þeir at ganga i sturtum
num [oc lausgryðir.¹⁰ En ex hann nðr ransaf oc xinzti eigi xoli at hans. þa stal
ann sgnia með .vj. eidi ex þeir uilia honum kent haza. [en sa eidr xellr til .iiij. marla
: xellr.¹¹

Ex madr xinnr ze sitt þiozstolit.¹²

vij. Nu xinnr madr ze sitt þiozstolit oc xylgir eigi þiozr. þa stal hann haza 7
ið nauistlar menn sina er hann telr ze sitt. Nu ex slysumadr¹³ mistruir hann oc
gir at þiozr xylgdi. þa [late hann bera vitni um¹⁴ at þar uar eigi þiozr uid er
inn tof ze sitt.¹⁵ Nu kennir madr manni stulld¹⁶ en adrum tofu¹⁷ [at hann haxe
lit uid ze hans þiozstofno.¹⁸ en hann tuedr nei uid. þa stal hann sgnia með .vj.¹⁹
di. en sa eidr xellr til .iiij. marla [ex xellr.²⁰ [ex hann vissi at þiozstolit uar.²¹
n ex hann sofer annan mann um stulld oc er eigi²² lnyft þyxt eptir. þa stal sa sgnia
j. eidi [er xirir sof uerdr.²³ en sa eidr xellr til .iiij. marla [ex xellr.²⁴ En ex
nage stetr. þa stal bota aptr²⁵ uert hans. eði a konungr a þui. Nu uerdr madr
þnyxstu kendr.²⁶ þa a sa at tala [er stolin er²⁷ xull giolld xear sine az ze hino
r stetr er²⁸ oc lofnað sinn þann sem hann [þarz til eptirxarar²⁹ [sem .vj. styn-
mir menn meta.³⁰ oc rett sinn eptir laga dome [sem hann se iammillu rentr.³¹
u telr madr haul³² bundin i reidri [oc torynir.³³ þa er hann þiozr at [ex hinn
sfr³⁴ er atte.³⁵ En ex madr stetr stætringi³⁶ az iorðu manz þa er sa þiozr at.
ni með .vj. eidi. xellr til .iiij. marla [ex xellr.³⁷ oc sua um haula hit sama. [konungr
þar stett a huarutueggia.³⁸

Jvfr. Cap. 7. G. 256—260. 263. Hk. 137. Jb. IX. 7. 8. 9.

¹) [fra — fl. [til of fra — Ee. ²) ganga — fl. ³) [grannum — fl. ⁴) toræzi — Fa. tortote
— Bg. ⁵) [garða — Gh. þes sem honom þyðir litagtr til uera — tilf. Ge, g. ⁶) [umir — tilf. Ba, k.
) [mgl. — Ff. ⁷) [enda heim — Fd, e. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) [lausgryðum — Gi. ¹⁰) [mgl. — fl.
¹¹) Byl. Tb. C. 6 — Gl. ¹²) gjaðdætri — Gl. ¹³) [stal han sgnia — Be. ¹⁴) Nu ex slysumadr &c.
— mgl. Eb, d, f. ¹⁵) stulld — ved Skrf. i Ga, d. ¹⁶) vidrotu — de fl. ¹⁷) [mgl. — Ff. Bg.
¹⁸) tgrittar — Gh. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) [mgl. — Bf. ²¹) eigi — mgl. Gh, p. Ff. Ba, b, k.
²²) [mgl. — fl. ²³) [mgl. — fl. ²⁴) handa — Gh. ²⁵) [etr — fl. ²⁶) [mgl. — Bk.
²⁷) [stia — fl. ²⁸) [þurzi xirir eptir (þui) at xara — Ed, f. Be. [þurzi eptir (af) xara — Ba, f, k.
²⁹) [mgl. — fl. ³⁰) togrætr — fl. togröten — Gh. [mgl. — Fc. Bf. Det efterfølgende er i Eb til-
krevet med en anden, dog samtidig, Haand. Nyt Cap. i Ge, f, g, h i, l, (Byl. Tb. C. 10), n, p, q, r, s, t.
h-f. Ed, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, i. D. Her segir om hauta stulld a helle — Overskr. Ba. Ex madr tætr
ulla a reiddri — Overskr. Bf. ³¹) xalta — Bf. ³²) torynir — Bb. [mgl. — fl. ³³) torynir — Fb.
³⁴) [mgl. — fl. ³⁵) stetre — Gp. stætringi — Fb. stætringi — Fe. stætr ængi — Ee. ... ængi — Bl.
³⁶) [mgl. — fl. ³⁷) [konungr a þar stettir — fl. [konungr sem adr segir — Eb. [mgl. — fl.

Um marksteina þorslu.¹

- 8 viij. Nu setr madr iord konungs at oloygi hans. þa er hann þiozr at oc þa er kaupir ex hann ueit. eða syni með .vj. eidi. Nu tetr madr marksteina upp or iordu oc² setr niðr i adrum stad [oc þorir³ a lut [þess er mote honum a.⁴ þa er hann þiozr at oc setr aleigu [uid konung⁵ [en .vj. aurum ex hann tetr upp oc setr huergi niðr.⁶

Ex madr stetr or aldens gardum.⁷

- 9 ix. Ex madr leggr vndir tyr⁸ manna oc dredr. þa madr a engan rett a ser.⁹ En ex madr gengr i lauka gard manz eða huanna. epla gard eða nepna reitt.¹⁰ [ert-
ra¹¹ eða¹² bauna.¹³ oc allt þat aldin er menn [veria¹⁴ með gordum¹⁵ eða geizlo.¹⁶
tuigildi¹⁷ þeim er atte oc .ij. aura i þoda¹⁸ bot. En ex madr tetr¹⁹ til oyris
[eða meira.²⁰ þa er hann setr sua sem xirir annan stulld.²¹ En ex þeir gera þat er
eigi haza þe til [at bota.²² [þa þare til þings²³ oc suare²⁴ xirir [eptir lagadome.²⁵
oc eigi eði a ser þo at menn beri þa²⁶ oc take oll klæde ex þeim.²⁷

Um huiuzsku.²⁸

- 10 x. Nu ex madr stetr hundi manz eða tetti. knizi eða beitti oc allu þui er minna
er uert en oyris. þa er huiuzska. oc ex madr uerðr sannr at. giallde konungi. ij. aura
silzro. en þeim oyri er atte [oc heiti madr²⁹ at verri.³⁰

Um horytak.³

- 11 xi. En ex madr þer [at ueg³² með roffe sinu oc stendr hory³³ ner gatu. þa er
hann þarz at haza. þa taki hann at ofedi þat³⁴ sem [hans roff þarz þar at eða.³⁵

Jvfr. Cap. 8. G. 264. Jb. IX. 10. Cap. 9. F. XIV. 13. 14. Jb. IX. 11. Cap. 10. F. XIV. 12. Cap. 11. F. XIV. 15. Jb. IX. 12.

¹) Ingen Cap. Afd. i Ed. Byl. Tb. C. 11. Gl. ²) [setr .vj. aurum [ex hann [setr huergi niðr. En ex hann — Gi. [setr huergi niðr þa er hann [setr .viii. ertogum of .xiiij. mortum [vidr konung. en ex hann [setr — tilf. Ed, f. Bf. ³) [mgl. — Ge, g. Bf. ⁴) [annars — Gp. ⁵) [mgl. — fl. ⁶) [mgl. — Gi. Fd, e. Ed, f. Bf. ⁷) Ingen Cap. Afd. i Ge, f, g, i, l, s, t. Fa, b, c. Ed, f. Bd, e, f, g, l. ⁸) bu — Gp. Bl. buze — Fb. ⁹) Herefter nyt Cap. i Gl (Byl. Tb. 14), p, q. Fa, b, c, d, e. Ee. Bc, d, e, f, g, l. ¹⁰) nepnareit — Gg. e. nepnareit — mgl. Ef. ¹¹) atr — tilf. fl. ¹²) [ot — Gn. ¹³) eða bauna — mgl. Ef. Bf. ¹⁴) hegna — fl. ¹⁵) grind eða gardi — Gp. ¹⁶) [verpa garde um eða lata gata — Ec. [gerða um — Bg. ¹⁷) þrigildi — Ge, g. Fc, d, e. þada — tilf. fl. ¹⁸) þada — Gq. þyðiar — Fd, e. ¹⁹) stetr — fl. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) þioznab — fl. ²²) [mgl. — Fd, e. ²³) [tati of þori konungs umboðsmanni — Ge, g. ²⁴) hazi reyting — Fd, e. ²⁵) [lagha reyting — Bg. ²⁶) of þessli — tilf. Gn. Ea, e. ²⁷) oc eigi &c. — mgl. Ge, f, g, h, i, l, p, q, r, s, t. Fa-f. Eb, d, e, f. Ba-g, k, l. D. ²⁸) Ingen Cap. Afd. i Gn. Ea, c. Byl. Tyveb. C. 9 — Gl. ²⁹) drengr — Gq. Bf. ³⁰) [mgl. — Ff. ³¹) Ingen Cap. Afd. i Ge, f, g, i. Fa, b, c. Ea, c, d, e, f. Bd, f, g, l. Danner i Gl Slutningen af Byl. Tb. C. 14 (Lds. 9). Staar i Fe. Ba, k efter Cap. 12. ³²) [mgl. — Gi. ³³) hory — Fc. ³⁴) sua mitit — fl. ³⁵) [hann ma huita roff sitt uid — Gi. [[. roff hans nortir — Ff. Ba, b, k. en effi brot með [er at þingla — tilf. Ed. um not — tilf. Ba, k. um eina málid — tilf. Bf.

Quersu madr skal með fyndi fara.¹

xiij. Eðr madr zinnr zear lut manz oc hezir eigande glatað.² þa skal hann lyfa 12 zirir monnum. en lyft skal samdöggrs vera ella verðr hann þiozr at [eðr hann lyfir eigi³ eðr ze er sua milit at þiozfoð⁴ [ma a geza.⁵ Nu skal madr i liofe ze haza [oc nýta fer.⁶ oc þo at eigande⁷ tome eigi zyr eptir en flitid⁸ er. þa borte hann engo ze zirir.⁹ En sa er ser kennir¹⁰ skal haza til .ij. manna uitni at þat er hans ze [oc hann a¹¹ eðr hann skal vrentr uera. oc fueri þeir [þar eptir zullan eid.¹² þa letr hann at lagum lauft.¹³

Um tylztar eid.¹⁴

xiiij. [Eðr konungr kennir manni landrað.¹⁵ þa skal hann synia með tylztar 13 eidi. sua skal oc synia allra vðota mala. Nu skal nezna .v. stjnsama menn a huara hond honum¹⁶ iamna at rette uid hann. [þa sem nester eru¹⁷ honum¹⁸ oc um þat mal ma tunnigast vera. huarle sziader uidr hann ne salaðer. [zulltida menn oc ualintunna¹⁹ þa sem huarle se adr royndir at [rongum eidum²⁰ ne strotuitnum. oc hazi .vij.²¹ aþ þeim oc sialzr hann hinn atte.²² oc .iiij.²³ zanga uattar [zulltida oc²⁴ eði at meinforum royndir.²⁵ [skal sa fueria zullan eid zirir sit sem zirir male er.²⁶ en allir adrir sanne eid hans með þui flilorðe at eigi uita þeir zirir gudi sannare at sinni hyggju²⁷ en þeir fueria.²⁸

Um settar eid.²⁹

xiiij. Settar eidr skal standa um oll .viij. ertoga oc .xiiij. marla mal.³⁰ Nu 14 skal nezna .iiij. menn a huara hond þeim er salaðr er a þann hatt sem sagt er um tylztar eid. haza .iiij. aþ þeim en sialzr hinn ziorðe oc .ij. zanga uatta.

Jvfr. Cap. 12. G. 144. Jb. IX. 14. Cap. 13. G. 132. F. XV. 1-4. Hk. 139. Jb. IX. 19. Cap. 14. G. 133. F. XV. 7-14. Hk. 140. Jb. IX. 20.

¹) Ingen Cap. Afd. i Gn. Ea, c. Danner i Gl Slutningen af Byl. Tb. Cap. 9 (um hvingtu). ²) tapat — fl. ³) [mgl. — fl. ⁴) þiozfo — Ba, k. ⁵) [nembr eller ma a nema — fl. ⁶) [mgl. — fl. ⁷) madr — Ed, f. Bf. ⁸) [samt oc flitit — Ed. ⁹) [mgl. — Gi. ¹⁰) tallar eller tannar — fl. ¹¹) [mgl. — fl. ¹²) [at zullnadar eid — Ba. ¹³) of fueri &c. — mgl. Ge. Her tilf. Gs i Mrg.: Nota: Nu fara menn af gotu saman, oc zinnr sa zund er zyrst gengr, þa eigu þeir aller saman, oc þeir er eptir ganga, en þeir eigu eði i er um ganga. Nu fara men á flipi samann, oc zinna zund þann er zear er verðr, þa skal flipa at man mergði sin a milli. jfr. G. 144. ¹⁴) Byl. Tyveb. C. 16. — Gl. ¹⁵) [þat er niðingsvert hit meða at raba undan konungi (sinum oc lanardrottni — tilf. fl.) lond eða (of) þegna. En eðr þat (mgl. — Gi) kennir konungr (mgl. — Bg) manni (landrað — tilf. Gi) — Ge, g, i. Fc, d, Bf. ¹⁶) þeim er undan skal zorað — de fl. ¹⁷) bua — Gr. ¹⁸) [mgl. — Gi, l. ¹⁹) [zrialsfa men oc zulltida — Bg. valintunniga — fl. ²⁰) [meineidum — Gs. ²¹) .vij. — Bc, f. g. ²²) .viij. — Bc, g. ²³) .iiij. — Be. ²⁴) [mgl. — Be. ²⁵) [mgl. — Gr. ²⁶) [mgl. — Ba, k. ²⁷) [amviztu, eller hyggju oc amviztu — fl. ²⁸) [mgl. — Gg, r, t. Fa, b, d, e. Ed, f. Bf, l. ²⁹) Bylovens Tyveb. C. 17 — Gl. ³⁰) of sua zirir .x. marla mal — tilf. Ge, f, h, i, g, r, s, t. Fa-f. Ea, b, d, c, f. Ba, c, e, g, k, l. D.

Um lyrittar eidd.¹

- 15 xv. Lyritar eidd skal standa um öll .v. mála mal [oc sua um .iiij.² mála mal³ þar sem neyndir eru .ij. menn a huara hond hinum sakada. hazi þa .ij. az þeim sem hann fær oc sialyr hinn þridi.⁴ En xirir mertr⁵ mal oc þæðan az smære [skal neyna⁶ [til lyritar eidd⁷ [sinn mann⁸ a huara hond hinum sakada oc hazi einn⁹ az þeim. se sialyr annar. þanga uattr hinn þridi. þessi eidd skal standa til þess er haza ma .ij. manna eidd [eða eins eiddi.¹⁰ þui at einn skal vgris synia [en .ij. tveggia.¹¹ sem aðr skilr i bokinni.

Um ranga eidda.¹²

- 16 xvj. Þeir menn er at þui uerða lunnir oc sannir at sueria ranga eidda oc þroz-
azt þat með sannendum. þa skolu þeir [vllægir¹³ vera .iiij. uetr¹⁴ oc enstis manz eidda¹⁵ uitna niota¹⁶ [oc eði skolu þeir bera¹⁷ með þui mote at þeir gerdu sit onyta. oc giallde konungi .iiij. mertr silzr. en .vj. aua xirir huernn er suor með honum [ex þeir uissu eigi at usort¹⁸ uar.¹⁹ En ex þeir uissu at usort²⁰ uar þyr en þeir unnni. þa giallde huer þeirra .iiij.²¹ mertr silzr sem hann. En ex þeir atburdir²² lunnu til at gerazt at monnum uerða þær sakir geznar er uidr liggir lix eða limir²³ [eða se aleigu mal.²⁴ þa skolu þeir slitra uitna niota [oc vndan þorslo²⁵ sem konungs er mistunn til.²⁶

X. Rettar botr.²⁷

Her segir um rettar botr þær er Hakon konungr gaf allum Noregs²⁸ monnum.²⁹

- 1 Þessar rettar botr gaf³⁰ Hakon³¹ konungr son Hakonar konungs sonar Sverris konungs allum Noregs³² monnum³³ þeim sem i rettum stikum eru uid gud oc sannre lyðne oc þegnstýldu. [oc eptirlatir³⁴ eru uid rettan³⁵ Noregs konung oc hans riki [oc

Jvfr. Cap. 15. G. 135. F. XV. 15. 16. Hk. 141. Jb. IX. 21. Cap. 16. Jb. IX. 22. Jvfr. Cap. 1. F. Indl.

¹) Byl. Tyeb. C. 18. — Gl. ²) þriggia — Gl. ³) [mgl. — Gi. Bb. ⁴) þanga vattr hin þiorðe tilf. — Fd. oc ein þanga vattr — tilf. Ee. of ein þangada vattr — tilf. Bf. ⁵) .iiij. mála — Ba, saaledes at .iiij. med Textens Haand er tilsat over Linien. ⁶) [mgl. — Bf. ⁷) [lyritar eidd — Ff. [lyritar eidd — Bf. [l. eidd hin minna — Ba. ⁸) [sua menn. sinn — Fd. ⁹) az annan — Ba. ¹⁰) [þa er þær sori — Gp. ¹¹) [mgl. — Gf. Bd. en .iiij. þriggia — tilf. Bl. þulat einn &c. — mgl. Gt. ¹²) Byl. Tyeb. C. 19. — Gl. Cap. mgl. i Ed. ¹³) or landeno — tilf. Ec. ¹⁴) [mgl. — Fe. ¹⁵) eidda eða — mgl. — Bf. ¹⁶) [eigi tengr vera uitnis berir. eða uitna niota — Gi. ¹⁷) [mgl. — Ge, f, g, h, i, l, n, p, q, r, t. Fa-f. Eb, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. ¹⁸) [att — Eb. ¹⁹) [mgl. — Bf. ²⁰) ofatt — Fb. ²¹) .ij. — Bd. ²²) lutir — Gr. ²³) limatir — fl. ²⁴) [mgl. — Bf. ²⁵) [mgl. — Bf. ²⁶) Gn tilf. her Cap. Um þagnadaréidda, see foran i Manhelgen, Cap. 26. Her ender Gd. ²⁷) Dette er den stadige Sideoverskrift i Ga over denne Afdeling. ²⁸) Outapings — Gc. ²⁹) K. Haakons Retterböder mgl. i Gf, i, l, q. Fa, c, d (hvor dog de to første henføres til Magnus s. S. 176 Not. 13) Ed. Bf. ³⁰) hin vgrublegir herra — tilf. Ea, c. ³¹) M. — Gh. ³²) Outapings — Gb, c, e, g, m, n, p, r, s, t. Ff. Bc, g. frosfapings — Fb, e, Eb. Eiddisvapings — Ea, c, e, f. Þorgarþings — Ba, b, e, k, l. Gh. D. ³³) oc [sua frosfapingsmonnum — tilf. Ec. ³⁴) [oc eptirlati — fl. [mgl. — fl. ³⁵) [amþhögðingia — tilf. Fl.

raðonngfi¹ styrkia² með höfðre þionastu³ innanlandz oc uttan. at ofstæðre i allu konungdömsens forð oc rettum mæðnum þeirra konunga loðligra er eftir hann tōma.

Þyrst at upphæze. at þar sem adr get i satar öðri .xl. marla mal .v. alnar uad, mals⁴ i öðri þann huern at uæððri setinne. þa zellði hann þa sett til þridiungs. sua at þa stillðu þar uppi uera .viij. ertogar oc .xij. mertr silzrs slitt sem zellr æz konungs stedia. [þar sem adr uaru .xv.⁵ mertr uæððar .v. alna aura stolu nu þar uera .v. mertr silzrs.⁶ sua zello oc til þridiungs allar adrær settir.

Þa adra. at engi skal annars gjaðda. en þeir er a adrum uinna [en þeim er⁷ gera eða raða uandæðe. þa eru þeir ubota menn. þirir gort [ze oc þridi⁸ lande oc lausum öðri. iam ual oðals iordum sinum. oc tōme allðre i land aptr.

Þa hina .iij. at þeir menn er hogga þot eða hond æz manni at uilia sinum eru enn ubota menn.⁹ nema þat uerði¹⁰ i uapna stipti [eða konung¹¹ late reyzs til landrei(n)ðanar eða hans umbodsmenn¹² eftir konungs stipan.¹³

Þa hina þiordo. at þeir menn er laupazt brott með eignum konum manna eða ze þiozstolnu [sua miklu sem i lagum uar mest.¹⁴ þa eru þeir enn¹⁵ ubota menn.

Þa hina .v. þo at allt þat er uegande alle bæðe i lande oc lausum öðri zelli adr vndir konung uttan iardir.¹⁶ þa skal konungr tala eigi nu meira þegngillði en .viij. ertogar oc .xij. mertr silzrs æz ze eða eignum. nema hann uegi stendar uig eða geri niðings uerf. oc ez eign¹⁷ er i þegngillði greidd þa stolu arðar eiga lausn a [innan .g. uefra¹⁸ [ez þat er þeirra oðal.¹⁹

Þa hina .vj. at hann tol æz at notor [konungs umbods maðr²⁰ leggi²¹ almenni- liga tolla eða ueitzlur a menn.²² [þyðr notor konungs umbods manni ueitzlu eða gerir honum adra kurteisi. raðe huer þirir sinu.²³

Þessar rettar bōtr gæz Magnus konungr allum Noregs²⁴ monnum.

Þessar rettar bōtr gæz Magnus konungr son Håkonar konungs sonar sonar 2 Sverris konungs allum [Noregs monnum²⁵ þeim [er-i rettum stilum eru uid gud oc

¹⁾ [mgl. — Ef. ²⁾ of sthðia — tilf. Ea, c. of stæðsta — tilf. Ba, k. ³⁾ of all hans rað — tilf. Ba. oc ollu hans raðe — tilf. Bk. ⁴⁾ uæzmals — Ge. ⁵⁾ .xij. — Fb. Bd, e. ⁶⁾ [mgl. — Ge, g, n. ⁷⁾ [eða þeir er — fl. [mgl. — Fb. ⁸⁾ [mgl. — Gr. Bd, e. i — tilf. Gt. Ee. ⁹⁾ með þyrtra stiorði — tilf. Ge, g. ¹⁰⁾ ueiti — fl. ¹¹⁾ þeir — fl. ¹²⁾ eða hans umb. menn — mgl. fl. [mgl. — Ge, g, r, s. þa þari — tilf. fl. ¹³⁾ misfunn — fl. ¹⁴⁾ [mgl. — Ff. eða ze &c. — mgl. Ef. ¹⁵⁾ enn — mgl. fl. ¹⁶⁾ oðalsiardi — Ge, g, h, p, r, s, t. Fb, e, f. Ea, e. Bc, d, e, g, l. ¹⁷⁾ oðal — Ef. ¹⁸⁾ [mgl. — Gn. Ec. ¹⁹⁾ [ez þeir er oðals iord — Fe. ²⁰⁾ [maðr — Gn. Ea, c, e. [konungs maðr — Cp, t. Eb. Ba, d, e, g, k. D. ²¹⁾ a off — tilf. Ba, k. ²²⁾ Gulaþingmenn — Ge, e, g, n, p, r, s, t. Ff. Sroftþingmenn — Fb. Eibsvaþingmenn — Ea, c, e. Borge(r)þingmenn — Ba, b, c, k, l. Gh. D. almugan — Ef. bōndr — Bg. ²³⁾ [vit notor gort hæza þirir turlæisr [ater. raðe þui [ælzr — Ff. ²⁴⁾ Gulaþings — Ge. ²⁵⁾ [Gulaþingemonnum — Gb, c, e, g, h, i, n, p, q, r, s. Ff. [Sroftþingemonnum — Fe. [Eibsvaþingemonnum — Ea, c, d, e. [Borge(r)þingemonnum — Ba, b, c, g, k. D. [Þiorguiniair monnum — Gl. [Norbmonnum — Fc. [monnum — Eb, f.

sannre lydni oc þegnstýldu. oc eptirlater¹ eru uid rettan Noregs konung oc hans riti oc radonngi styrkia med hollre² pionastu³ innan landz oc vttan. ofstaddir i allu konungdomsens sœmd oc rettum mala exnum þeirra logligra konunga er eptir hann toma.⁴

Fyrst at upphaze. at þar sem adr zell satonrir til þrid(i)ungs i [Gula þings bot.⁵ þa skal nu zalla til ziorðungs.⁶ oc setti i bot.⁷ [med atuedno⁸ huar mest⁹ ma tafazt [zirir hueria sol.¹⁰ at þui sidr uerdi þeir blektir [er zafuhnigir eru¹¹ [az pretuisum solnarum.¹² [þat oc her med at rettaren skal zyr gera þeim rett er mishalden er en sidan taki konungi sett til handa.¹³

þa adra. at þar sem [adr stillði gjaalda¹⁴ .v. mertr silzrs zirir eitt¹⁵ hogg m .viij. ertogar oc .xiiij. mertr silzrs vid þridia¹⁶ hogg. þa skal heðan az¹⁷ mort silzrs zirir huert. [en sumum stodum minna.¹⁸ sua sem stipat er i mannhelgi.¹⁹

þa hina .iiij. at slatr toll þann er konungr tol þa er hann sat [vm iol i Biorguin²⁰ lim slatr²¹ az manz uerli hueriu²² þa gaz hann allan upp.²³

þa hina .iiij. at hann stipade þeim morgum monnum i erzda tal er eði ueru adr nezndir i [ne i stipadir.²⁴ eptir þui sem logbot. siolz uattar.

þa hina .v. at þar sem maðr drap mann. matti adr [med settum²⁵ naudga [zrendr sina.²⁶ þa er huarfe uaro [ualldande ne radande²⁷ til zebota med ser. þa skal þar nu az þers eins ze [bota er drap²⁸ erzgingia hins dauda einum.²⁹

¹) eptirlati — de fl. ²) allre — fl. ³) holloftu — fl. ⁴) [etc. — fl. ⁵) [sroflapingsbot(inni) — Fb, c. Eb. [Eidflapingslogum — Ea, c, d, f. [Eidflapingsbot — Ec. [Borgarþingsbot(inni) — Be, g, L. [Barmanna logum — Gl. [logbot — Gh. Ff. Ba, b, d, e, k. D. i G. bot — mgl. Fa. Bf. oc sroflaping lagum — tilf. Ec. ⁶) hœlminge of sumum staudum meir sua sem logbot vattar — tilf. Gl. ⁷) þa fœl &c. — mgl. Fe. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) hæst — fl. ¹⁰) [mgl. — Gr. ¹¹) [zazroder menn — Ea, c. [mgl. — fl. ¹²) [mgl. — Ed. i ziorðungsfallinu — tilf. Ge, f, g, h, i, n, p, q, r, s, t. Fa, b, c, e, f. Ee. Ba, c, d, e, g, k, l. D. ¹³) [mgl. i de Övrige, undtagen Gb, c, l. Denne Rb. udelades i Fd, og i dens Sted sættes No. 1 og 2 af Haakons, hvorfor de følgende her faae eet Nummer høiere end ellers. ¹⁴) [ganga þildi — Ff. ganga — Ba, k. vera — Bb, f. i ziorðungs zollum — tilf. Ea, c. ¹⁵) huert — fl. ¹⁶) þriu — Gi, r, t. Fa, b, c, d, e. ¹⁷) zyrir ozar (hamars) hogg eða lurte hogg (eða fleins hogg) — tilf. Gi, s. Fe. Ed. ¹⁸) þar til sem zim ero samzongst — tilf. Fd. ¹⁹) [mgl. — Gi, s. Fe. Ed. Bf. þar til en ziugur ero. En uid zimpta .viij. ertogar oc .xiiij. mertr silzrs. þat er oc her med at zyrri skal þeim gra ret az en mishaldin er. en sidan taka konungi sett til handa — tilf. Ge, g. þar til er .iiij. ero en vid .v. .viij. ertogar of .xiiij. m. — tilf. Fe. þar til . . . mertr f. nema lemstrar hogg se. þa eru .iiij. mertr zirir þat hogg huert (nema &c. — mgl. Ed.) En zirir þust eða hnezahogg eða rnzking (e. r. — mgl. Gi) halza mort. þar sem adr varo .v. (ij. — Gi) mertr f. En zirir blaf alt of zelling (nezking — Ed) of stæða riz .ij. aura f. — tilf. Gi, s. Fe. Ed. Bf. þat er of . . . til handa — tilf. alle undtagen Ga, b, c. ²⁰) [mgl. — Fa, d. [i Biorguin — Ec. Bl. [(um iol) i kaupangre — Ed, f. ²¹) tiosf — Ed. ²²) hueriu mgl. — fl. ²³) med þvi moti at az konungrinn þarz slatr at kaupar eða onnur þarzynbi. þa skulu þeir er zalt haza hann (zyrst) setia zyrir slist verð sem adrir kaupar. oc sua um alt. þat er hann þittiz kaupar a þurza of zalt er. þa skal (istf. of sua &c.: eða — Bf) hans umbodemanni zyrst biota (z. biota — mgl. Bf) þeim sem hanz gerir til — tilf. Gs. Fe. Ed. Bf. ²⁴) [mgl. — fl. ²⁵) soltnom — Gq. [mgl. — fl. ²⁶) [mgl. — Be. ²⁷) [vifandi ne valdandi, eller [viliandi ne radandi, eller [radandi ne vifandi — fl. ²⁸) [bota er gerða. bati konungenom þægnitde of sua allar botr — Fd. ²⁹) En allt annat satta zalle sua nidr uannlega at huar zrendr tate ne gealde zamar en nu er sagt. — tilf. Fd.

þa hina .viij. at¹ æz ze utlæga² þers er niðings vert gerir eða stendur uigh uæga. skal þyrft þotr æz lufa [ze ueganda adr³ en i tonungs garð þalle sua sem i mannhælgis uattar.

þa hina .viij. at huergi skal ze utlæga⁴ þyr [þalla i tonungs garð⁵ en adr se lotnar allar logligar stulldir þær sem adr varo goruar.⁶

þa hina .viij. ex menn uerða uegnir i heimili sinu⁷ þa skal erþingi tala halzu meiri þotr.⁸

þa hina .ix. ex maðr uerðr barðr eða særðr⁹ i heimili sinu.¹⁰ þa skal hann tala halzu meira rett eptir logligum dome.¹¹

þa hina .x. at þær sem adr þell allt i tonungs garð bæði i lande oc lausum eyri þegar maðr skal til [einnar¹² ertogar.¹³ [en nu¹⁴ þellr eigi þyr [allt ze i tonungs garð¹⁵ en sua sem stílr i þioxa bollinum [oc stílt sett þær til sem logbot uattar.¹⁶

þa hina .xi. rettar bot gæz Magnus tonungr oc¹⁷ eintanliga.¹⁸ þo at maðr hittir i þau ubota [mal oc¹⁹ uerf at hann hæze þirir gort lizino oc allu þui sem hann a i [lausu eða þofu.²⁰ annat huart drepr logmann [þirir retta logsögn.²¹ eða brennir mann inni. [eða myrðir mann.²² eða [höggr hond eða þot²³ æz manni.²⁴ eða stíngir vtt augun eða stér or tungu or höfði manz.²⁵ [eða meidir mann.²⁶ eða²⁷ drepr þaður sinn²⁸ eða broðor.²⁹ modor. dottor.³⁰ systur eða konu sialfs sine. eða kona bonda sinn. eða tynir sialfum ser. eða uegr mann³¹ i heimili sinu.³² eða lörþpir brot eignir konu manz. eða tala konu með rane eða herþange. eða þalþar [maðr stedia³³ þreþ eða infigli tonungs. eða drepr þann mann er tonungs [þreþ oc³⁴ infigli þezir þirir ser.³⁵ eða [i herþyrgi³⁶ hia tonungi³⁷ [eða i tonungs garðe³⁸ eða a tonungs stípi [eða i tonungs nauifstu.³⁹ eða tetr maðr konu naubga. eða þeznir⁴⁰ ubota manna eða heimtir giollb þirir þa.⁴¹ en ex einn huer sa er i stílt ubota uerf þellr⁴² sem⁴³ gud late engan þenda. oc þo at sa hæze þirir gort [lizino oc ze sinu allu⁴⁴ uid tonung. oc a einn

¹⁾ huergi skal (saaledes) — tilf. Ba, k. ²⁾ ueganda — fl. ³⁾ [mgl. — Fd. ⁴⁾ ueganda — fl. ⁵⁾ [tala — Fb. Bl. ⁶⁾ en hann gerði (þelli i) þa þot — tilf. fl. ⁷⁾ sialfs — tilf. fl. ⁸⁾ eptir þa menn — tilf. fl. Den 7de og 8de Rb. mgl. Bf, hvorfor de övriga saa 2 Nummere mindre. ⁹⁾ eða þemdr — tilf. Fb. Bl. ¹⁰⁾ sialfs — tilf. fl. ¹¹⁾ Denne Rb. staar i Ba, k efter den følgende. ¹²⁾ uegennar — Fd. ¹³⁾ [þyrir — Bb. ¹⁴⁾ [þa — fl. ¹⁵⁾ [mgl. — Bd, e. ¹⁶⁾ [mgl. — Ge, g, t. Fc, d, f. Ed. Bf, l. Denne og foreg. Rb. staa i Ba, k i omvendt Orden. ¹⁷⁾ nu — fl. ¹⁸⁾ er þo er mest — tilf. Fb. Bl. ¹⁹⁾ [mgl. — de fl. ²⁰⁾ [landi of lausum eyri — Gi. Fc. Bf. ²¹⁾ [mgl. — Ed. ²²⁾ [mgl. — Ed. Bf, l. ²³⁾ [h. þot — Gh. ²⁴⁾ [æstimar mann — Fd. ²⁵⁾ eða stíngir &c. — mgl. Ea, d. Bf. ²⁶⁾ [mgl. — Fd. Ed. Bd, e, f. at vilia sinum — tilf. fl. ²⁷⁾ Her oph. Ff. ²⁸⁾ sun — tilf. de fl. ²⁹⁾ broðor — mgl. Bd, e. ³⁰⁾ dottor — mgl. Gi. Ed. Bf. ³¹⁾ innan stofs — tilf. Fd. ³²⁾ sialfs sine — fl. eða innan garðs. þær sem huerþr um ætr eða eng — tilf. Fd. ³³⁾ [mgl. — Fb. ³⁴⁾ [mgl. — Gb, c, e, g, h, n, p. Eb. Ba, k. ³⁵⁾ til ranþsats eða landþuifstar — tilf. Fd. ³⁶⁾ [mgl. — Ed. Bf. ³⁷⁾ eða i &c. — mgl. Gi. Fa, b, d. ³⁸⁾ [mgl. — Bg. ³⁹⁾ [mgl. — Gq. Bd, e, l. [þo at tonungr se eigi j garðe ædr a stípi (æ. a fl. — mgl. Bf) — Ed. Bf. ⁴⁰⁾ ægnir — Ea. ⁴¹⁾ eða tetr &c. — mgl. Ef. ⁴²⁾ Fra eða höggr &c. kun &c. — D. ⁴³⁾ Her ophörer Ef. ⁴⁴⁾ [lizinu oc allu þui sem hann ætte — Fb. [ze öllu oc þriddi sinum — Fd.

huer þeirra born i omegð eptir. þa stolu konungs umboðs menn etfla barne [hueriu fullan¹ þorlaga öryri ær þe þui er hinn utlæge atte ær meðan þe uingzt þar til er born eru matannungar² þirir allðrö salir [eptir lagum. þo at þe se eigi meira en þeim uingzt til þorlaga öryris.³

Her segir um skipan Magnus konungs oc ner bokin uar logtekin.

- 3 Ovan a þetta let Magnus konungr saman setia þat ær allum bofum⁴ landzens [sem bezt þotte honum bera með bezttra manna raðe⁵ oc strasetia þessa bof. oc þor sialyr⁶ til logðingis⁷ oc let þar upp lesa⁸ oc gæz þingmonnum bofina oc þa rettar bott þar með er eigi er minzt. at þessor⁹ bof skal heðan ær ganga [um allan Noregh¹⁰ um allðr oc um ære at uftaðdre konungdomsens somd [eptir þui stilorde sem adr er mellf.¹¹ Ligt hans rettum eptirkomandum eins huerium stad en umbota þurza. þa stipi þa þui sua at gud hære somd ær. hann sialyr salo hioþ. þeir gagn¹² er undir stolu bua. Ma¹³ at þleiri rettarbotr þinnizt i þessare bof en þær einar er her eru nezdard ær stynsamir menn stoda með gaumgæze þessa oc hina er adr uar.

Þessi bof uar logtekin a Gula þingi¹⁴ [Jons uafu dagh.¹⁵ þa er lidnir uaru þra burd uars herra Jhesu Christfi. m. cc. lxx. oc [liij.¹⁶ uetr.¹⁷ a .xi.¹⁸ are rifis Magnus konungs. Geze Jhesus Christus off hana sua i nyt at þora at honum se til uirðingar. þeim til salo hialpar [oc ambunar¹⁹ er gera let. oc allum þeim er honum uarda. allum off til uerallðlegtrar þarsellðdar oc eilixis þagnadar blezanar oc uarðueizlu þadur oc sonar oc heilags anda. eins guds i heilagre þriningu. oc arnadar orð þru sancte Marie [oc hins sæla²⁰ Johannis baptiste²¹ oc hins hælga Olafs konungs²² veri með allum off²³ nu oc iamþnan. Late gud off heila stiliazt oc sua þinnazt. Amen.

¹) [mgl. — Fd. ²) Her ophörer Gf. ³) [þa skal þo þyrri bornum etfla at ei vinnizt meira en til eins þorlaga öryris — Fd. Hele denne 11te Rb. mgl. Fe. ⁴) lutum — fl. ⁵) [mgl. — fl. ⁶) með — tilf. Fb. Bl. ⁷) Gulapings — Gb, c, e, g, l, n, q, r, s, t. Fb. Eb, c. Ba, c, d, e, f, g, l. D. Frostapings — Fa, c, d, e. Eibþuapings — Ea, d, e. Borgarpings — Bb, f, k, l. Gh. ⁸) a Gulapingi — tilf. Gp. ⁹) þessar rettarbotr of þesse — Ge. ¹⁰) [um Gulapingslog — Ge, g, i. [um Frostapingslog — Fe, e. [um Eibþuapings logh — Ee. [mgl. — Ea, c, d. Bf. ¹¹) [mgl. — fl. ¹²) vittofte — Ba, k. ¹³) oc — tilf. fl. ¹⁴) frosto (frosta) þingi — Fa, c, d, e. Eibþu þingi — Ea, c, e. Borgar (Borga) þingi — Bb, k, l. Gh a . . . þingi — mgl. Ed. Bf. ¹⁵) [Þotolþevafudag — Gh. [v. nattom þirir Mariu mello sidare — Ee. [Þeterevafudag — Bk. [Jonsmessudag — fl. ¹⁶) þrir — Gl. Ed. Bl. .vii. — Ee. ¹⁷) [mgl. — Fd. ¹⁸) ið^{da} (niunda) — Ge, g, i, p, q, r, t. Fa, c, d. Ea, d. Bf. .xiiij. — Ee. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) hælga — fl. ²¹) [mgl. — fl. ²²) oc allra heilagra manna — tilf. fl. ²³) Gulapings manna (monnum) — tilf. Gs. Eibþu þings monnum — tilf. Ed. Noregs monnum — tilf. Bd, e.

II.

Den nyere By-Lov

eller

Bjarkö-Ret,

udgiven af Kong Magnus Haakonssön.

- exten, med Undtagelse af IX^{de} Afdeling, eller Farmanna-Loven, aftrykt efter Pergamentscodex No. 323 fol. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende blandt andet Bergens Bylov fuldstændig, med en Haand fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Ba.*
- ammenholdt med Perg. Cod. No. 60 qv. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Ga* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov, med samme Haand fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede. Efter denne Codex er Texten af Farmannaloven aftrykt . *Bb.*
- med Perg. Cod. No. 322 fol. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gb* i Landsloven), ogsaa Bergens Bylov, med samme Haand *Bc.*
- — Perg. Cod. No. 304 fol. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gc* i Landsloven), ogsaa Bergens Bylov, med samme Haand *Bd.*
- — Perg. Cod. No. 78 qv. sammesteds, indeholdende foruden Borgarthings ældre Christenret og K. Sverrers Christenret (see 1ste Bind S. 338 og 408) ogsaa Bergens Bylov, med en Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede *Be.*
- — Perg. Cod. No. 1640 qv. i det kjøbenhavnske kgl. Bibliotheks nyere Haandskriftsamling indeholdende, foruden Eidsivathingsloven (*Ec* i Landsloven), Farmannaloven og Bergens Bylov med en Haand neppe yngre end 1300. Denne Bearbejdelse er med Hensyn til det af Landsloven optagne og udeladte m. m. noget forskjellig fra de øvrige . . *Bf.*
- — Perg. Cod. No. 3260 qv. i det kjøbenhavnske kgl. Bibliotheks ældre Haandskriftsamling, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gi* i Landsloven) Farmannaloven og Bergens Bylov, med islandsk Haand fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser kun lidet yngre end Texten) *Bg.*
- — Perg. Cod. No. 61 qv. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gl* i Landsloven), ogsaa Bergens Bylov, med Haand fra Slutningen af 14de Aarhundrede *Bh.*

- Sam. med Perg. Cod. C. 19 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gr* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov, med Haand fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede *Bi*.
- — Perg. Cod. C. 17 qv. sammesteds, indeholdende foruden Eidsivathingsloven (*Ee* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov m. m., men med en anden Haand, fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Bk*.
- — Perg. Cod. C. 16 qv. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gp* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov m. m., men med en anden Haand, fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Bl*.
- — Perg. Cod. C. 21 qv. sammesteds, indeholdende foruden Frostathingsloven (*Fa* i Landsloven) ogsaa en Bylov, der nærmest synes at maatte henføres til Bergen, med samme Haand fra c. 1300 eller maaskee ældre *Bm*.
- — Perg. Cod. No. 12 fol. Hist. lit. paa Universitets-Bibliotheket i Lund, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gn* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov, med Haand fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede *Bn*.
- — Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende foruden Eidsivathingsloven (*Ea* i Landsloven) m. m. ogsaa Oslo Bylov med forudskikket Farmanalov, dog med en anden Haand, fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede . . . *Oa*.
- — Perg. Cod. No. 305 fol. sammesteds, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Be* i Landsloven) m. m., ogsaa Oslo Bylov med forudskikket Farmanalov, dog med en langt yngre Haand, fra omtrent Midten af 15de Aarhundrede. I Kjöbebolken mangle her fire Blade, som dog findes indheftede i C. 14 qv. i det stockholmske kongelige Bibliothek *Ob*.
- — Perg. Cod. No. 1642 qv. i det kjøbenhavnske kongl. Bibliotheks nyere Haandskrift-Samling (*Codex Tunsbergensis*), indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Ba* i Landsloven) m. m., ogsaa Tunsbergs Bylov med en Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarh. *Ta*.
- — Perg. Cod. C. 15 qv. i det stockholmske kongl. Bibliothek, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bk* i Landsloven), ogsaa Tunsbergs Bylov, med Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede *Tb*.

- un.med Perg. Cod. No. 3262 qv. i det kjøbenhavnske kongl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, fuldendt den 16de December 1576, indeholdende Nidaros Bylov m. m. . . *Na.*
- — Papirs-Cod. No. 97 qv. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende Nidaros Bylov m. m. i Oversættelse, omtrent fra 1570 *Nb.*
- — Perg. Cod. No. 31 oct. sammesteds, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bc* i Landsloven) ogsaa en Bylov, der, skjønt Bergen nævnes i VI, 15, og Bergens Localitet antydes i VI, 8, dog sees at være indrettet til at gjælde som almindelig Bylov. Haanden, som i Landsloven, fra 2^{den} Fjerdedeel af 14de Aarhundrede *Xa.*
- — Perg. Cod. No. 65 qv. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gg* i Landsloven) ogsaa en med samme Haand, fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede, skreven Bylov, vaklende mellem Bergen og Tunsberg *Xb.*
- — Perg. Cod. No. 307 fol. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gh* i Landsloven) ogsaa en med samme Haand, fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede, skreven Bylov, vaklende mellem Bergen og Tunsberg *Xc.*
- — Perg. Cod. No. 3261 qv. i det kjøbenhavnske kongl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bb* i Landsloven), ogsaa Farmannaloven, med Haand fra Midten af 14de Aarhundrede *Xd.*
- — Perg. Cod. No. 8 fol. i den delagardiske Haandskrift-Samling paa Universitets-Biblioteket i Upsala, indeholdende foruden Frostathingsloven (*Fe* i Landsloven) ogsaa Farmannaloven, med Haand fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Xe.*
- — Perg. Cod. C. 14 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskr. Sml., indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bl* i Landsloven) ogsaa Farmannaloven, med Haand fra Midten af 14de Aarhundrede *Xf.*

Det bemærkes, at man her, ved at inddele Haandskrifterne i fem Klasser, med Hovedsignaturerne *B, O, T, N, X*, medens de enkelte Codices hver for sig ere betegnede med smaa Bogstaver, vedföiede Hovedsignaturen, har søgt at antyde, hvilken af de fem Klasser af Bylove: Bergens, Oslos, Tunsbergs, Nidaros's, eller almindelige, — hver enkelt Codex tilhører, saaledes at *B* betegner Bergens, *O* Oslos, *T* Tunsbergs, *N* Nidaros's og *X* den almin-

delige, til hvilken sidste Klasse ogsaa ere henregnede de Bylove, som vake i sine Local-Angivelser, samt de Farmannalove, der findes særskilte uden at være satte i Forbindelse med nogen Bylov. Ligesom ved Landsloven, sættes Hovedsignaturen kun een Gang, hvor flere til een og samme Klasse hørende Codices nævnes umiddelbart efter hverandre. Af de ovennævnte Haandskrifter er det kun *Ba* samt *Na* og *Nb*, der indeholde Byloven saa udførlig, som den her gjengives; alle de øvrige fremstille blot de Afsnit fuldstændigen, der ere egne for Kjøbstæderne, medens de overalt, hvor Byloven stemmer med Landsloven, nøies med at henvise til denne med større eller mindre Udførlighed. *Bn* er i sidste Henseende den fortrinligste, da den, naar undtages Christendomsbolken, giver Overskriften til hvert udeladt Capitel og derved bestemt antyder, hvorledes Capitel-Afdelingen skal være. Da nu *Ba* mangler Capiteloverskrifter, ere disse i alle Bolker, med Undtagelse af ovennævnte, tilsatte efter *Bn*, hvis Inddeling ligeledes er fulgt. I Christendomsbolken er *Bi* paa samme Maade benyttet.

- Som Anhang tilføies: *A.* Nidaros Byes Takmark eller Grændseskjel efter *Na*.
B. Samme Takmark efter Papirs-Codex No. 85 qv. i den arnamagnæanske Samling, der indeholder Landsloven m. m. i Oversættelse fra 1543.
C. Jonsbogens VIII Bolks, eller Farmannalovens, 25de Capitel efter *Ba*, som indskyder det mellem Kjøbe- og Tyve-Bolken.
-

Prologus.¹

Magnus meðr guds miskun² Noreg konongr. sun Halonar konungs.³ sender [Asta-
tini biskupi, abotum oc systu monnum oc rademonnum. oc ollum odrum guds vinum
oc sinum þeim sem þetta brex sea eða hýra i Biorgwin⁴ quædiu guds oc sina.
þer uitid at hinir stynsamazto men æz Biorgwin⁵ haza idulega getid xirir off at þer
hæzet spurt at ver hazum lut i att. at bota notot um xlestar logbotr i landeno [með
hinna bæzta manna (rade)⁶ oc bedet off at ydr bot stildi þeirra umbota⁷ æigi⁸
luttaus⁹ vera. En þer stulit¹⁰ vita sanlega at off þer adr uel xirir at sea. en þo
æintanlega nu bæzt er þer frongstir sua mylit a vara xorsio [at þer domit hana alla
i vara stipan.¹¹ þæt æz at tala oc þæt uid at leggja sem off þidir bæzt bera með
[hinna bæztu¹² manna rade. Oc þui hazum ver nu um ridir idulega stodat hana.
oc litz off sem alluidda mætte með xærom orðom zullan orsturd gera. þar sem hon
talade adr gongsi langt um. En sumum stodum þurxti hon sanlega tilloghu þar sem
huærgi var¹³ liosare en mærger þeir þurxtu er xatunnigir¹⁴ varo. Nu þo at ver
kennem off miot xatunniga¹⁵ til slitra storræða. þa hazum ver þo þessa bot latet rita
er ver sendom ydr. læxtir stilum hætte sem hon vattar.¹⁶ frongstande a vare herra
Jhesu Christi miskun oc [arnadar orð¹⁷ hine hælga Olafs konungs oc þeirra¹⁸ hinna

Jvfr. L. Indl.

¹) Ovskr. tilf. i Lighed med Landsl. Her hæzr Biorggniar bot meðr quædiu sending oc brœui Magnus konungs — Ovskr. *Bi, k, l, Xb, c.* Her hæzr Be(r)guiniar þings loghbot of stipan — Ovskr. *Bn.* Her hæzr upp Biartrœnar restar oc biarmanna lozh oc þeira grein — Ovskr. *Ta, b.* Her hæzr Biartrœnar rett — *Oa.* Her hæzr Biartrœnjar rett of boarmanna lozh of segir þæt er eigi greinir i landz botenne — Ovskr. *Bm.* Biartr œnjar restir — Ovskr. *Xa.* Prologen udelades i *Bb, c, d, f, g, h, m.* *Oa, b.* Farmannaloven først, derpaa begynder þingsstipan — *Tb.* Farmannaloven sættes først; dertil fœies Capitlet allar þær stettir &c. og dernæst gaaes over til Sva er mælt at ver stulum mot eiga — *Bf, Oa, b.* Byloven begynder først i Kjøbebolken med Cap. 6. þæt er nu þuinæst at ver Biorgguiniar menn uerðum miot uid taup at liza &c. — *Bg* (der kun optager nogle faa Capp. af K. Bolken samt eet af T. B.) Farmannaloven indskydes foran i Landsl., mellem Kjøbe- og Tyveb., og Byl. selv begynder først med Bœarsk. C. 1. Sva er mælt at ver stulum mot eiga — *Bk.* Farmannaloven forudskikkes ogsaa i *Bd,* der ellers begynder med det sædvanlige friðr of blæjan &c. *Lacune* i *Be,* der oph. i Thgsk. Cap. 4. *Xd, e, f* bestaae kun af Farmannaloven. Alle de Øvrige begynde med friðr of blæjan. ²) nað — *Bk.* Istedetfor Resten af Prologen: etc. — *Xa.* ³) sonar son Suerres konungs — tilf. *Bk. Na.* Istedetfor Resten af Prologen: &c. — *Bi, l, n.* ⁴) [ollum guds uinum of sinum i Gulapings logum — *Bk.* [mirdeligum herra Jone erkebiskupi oc ollum gudv vinum oc sinum thetum sem thetta breff sia eða hýra i Nidarosæ — *Na.* ⁵) Gulapings logum — *Bk.* Nidarosæ — *Na.* ⁶) [mgl. — *Bk.* ⁷) lunenda — *Na.* ⁸) eigi — mgl. *Na.* ⁹) ombotataus — *Na.* ¹⁰) þæt — tilf. *Bk.* ¹¹) [mgl. — *Bk.* ¹²) [stynsamra — *Bk.* ¹³) adr — tilf. *Bk.* ¹⁴) xatutrir — *Bk.* ¹⁵) xatunnandi — *Bk.* ¹⁶) [mgl. — *Bk.* ¹⁷) hinnar hælgu Mariu, oc — tilf. *Na.* ¹⁸) [sua — *Bk.*

stýnsamastu manna tillogu er i hia os varo. En at þer skili þui gior hui ver hozum sua skipat bolkum i bolenne sem nu er. þa græinir þessi hattir zirir ndr sem her zylgir.

Þingzaxarar boltr er nu sem zyr i andverdu ritadr [zyr er¹ hæzi sealza bolena. þui at adr þer at skipat se þingit oc [næzndir flodadar.² logrettu men losner. æidar zluftir. oc grid sett. oc sidsemdum lyst. at þui bætr verði bolinni lyst sidan. oc dom³ lit sem þingit er bætr slitt oc sidat.⁴ Sýrslu lutr bolarennar er triftinsdoms boltr. at men skili triftilega tru vera grundvoll oc upphaz allra godra luta. oc hælagnar kirklu lydni oc hennar zormanna vera lysing oc læidlogar til allra rettynda oc mist-unfamegra sidsemda. Nest triftins doms bæstinum er utzara boltr. at allpyðan skili þan hin sama gud haza skipat konongdomen til veraldlege ivirbods sem biskupin til andlege. Ertir utzara bolk er manhælg. þui at nest þuisa hover hozdingiunum oc ollum odrum ut izra at halda oc hallða lata guds zrid oc godra manna zrelsi millum triftinna manna. en þeim með logum oc þo hozsamlega ærtir atvikum at rezsa sem at odru verða prouader. Nest manhælg er ærzða tal með þui zleira sem þui zylgir. oc hæzr þat með tuænna gixtingum. þui at mýclu vardar þeim sem til ærzanna falla. at þeir se i loghlegum oc i hælilagam hiunskap getner. Ertir ærzða tal [hæzr landa brigði. þui at þan tima er maðr ærzir notorar iarder. þa hover honum at floda um sin odol oc annara manna. at han hallde engara manna oblum með logum sottum oc tunni sin odol með logum at brigða. Ertir landa brigði er landzleigu boltr. þui at þeim hover með loghum sínar iarder at byggia sem með loghum haza at tomezt. Ertir landzleigu bolk er⁵ laupa boltr. [þui at þva skal ertir lagha solnum lausa aura solia sem með landa brigði lond oc iardir.⁶ Ertir laupa bolk er þioza boltr. þui at þat hover engum zirir odrum at tortima sem sa hæuir með logum at tomizt. en sa er odruvio gerer man laga rezsingh zirir svara.⁷ Sidarst i bolinni ero kononga rettar botr. at sa konongr sem til er skipadr ertir at sea logunum ertir umdomum sinna zorellra. a eigi sidr at hugga sina sidfama þægna með linkind oc rettarbotum. en at tempru uspala með hirting oc loglegum rezsingum.

Ærzdir þær sem til haza zallet oc um iarda brigði oc um oll onnur laga mol undir huerium logum sem þau urðu. þa skulu þau ertir þui vera sem þa þengo⁸ logh i lande er þau gerðuzt ex eigi hævir adr logleggh skipan a tomet.⁹

¹) [adr en — Bk. [zyr en — Na. ²) [mgl. — Bk. ³) domom — Na. ⁴) Resten af Prologen mgl. — Bk. ⁵) [er vordhalðar [ætni(n)gar oc boar skipan, thi at than tima er maðr ærfuir notor hull adra garða. the hæuer honum með stýnsæmðr at geita oc með [ormelagom hagrædom at niota. thess goda sem gud hærfuir leit hinum (thez som hannem eer thilzallðenn æsther laugenn — Nb). Thui nest er vidbunada boldr með thui zleira er that zylgir, thui at theim hoverir með loghum at gietla sine æzla er með loghum haza at tomz. (Stykket Thui nest . . . tomezt — mgl. Nb). Ertir vidbunada bold, er — Na. ⁶) [thui at sua &c. . . [odia sem skip æða garða — Na. [Oðr siger om tiebmannstfabff. om quersettning och Beslag. at alle vetaugtige tieb þall igenn rýgges, och lougtige tieb skulle holdis — Nb. ⁷) Ertir thiozua bold er zarmann(a) logh, thui at their turffu með mýklit vargngð oc zorsio at vera zarir tieffuom oc ransmonnom æða odrom hæzra, ær vli zara með sino goðz — tilf. Na. ⁸) domast — Na. ⁹) Sidarst i . . . tomet — mgl. Nb.

Þyðium ver yðr at þer vartynnitt uid off þat sem a þortor. þui at mæir hava völdit ziofþyðða var oc uantunnend en vilia lorgi sem ætla ma. þo at ver hæzdim minna i væð sætt. oc off toli þætta æzni sealdan en off tætr. Finzi oc notot ngt. samleff i. þaðum þat aller varum herra Ihesu Christo. hans nazn se blæzfat vttan ænda. Amen.

I. Þingoffipantar boltr.¹

Her hefr þingzarat boltr til Þorguinar þings. fyrsta Capitula.

Fridr oc blæzfa² varð herra Ihesu Christi. arnadar orð varar³ xru sancte Marie 1 [oc hins hælga Olafs konungs⁴ [oc hinnar hælghu Sunnizu⁵ [oc allra guðs hælagra manna⁶ se með⁷ ollum Þiorguinar⁸ monnum⁹ nu oc iamnan. En ver skulum logþingi vart eiga¹⁰ a xij. manaðom huærium¹¹ næsta sunnu¹² dagh ærtir [þrettanda dagh iola¹³ [i Mariu gilldi skala i Þiorguin¹⁴ a þingstað rettum.¹⁵ þar skulu aller zinnazt þorzalla¹⁶ lauft þeir sem til þings ero neyndir. En gælþyri¹⁷ eða¹⁸ þyllumadr skal neynt haza a Thomas meffo dagh a mote þva marga men or ziorðongi huærium sem her vattar i næsta capitulo ærtir. eða þeirra¹⁹ [loglegr²⁰ umboðs mædr.²¹ oc nemzra þa men er [þæzt ero till þallner oc²² þeim synazt venazster til skila²³ oc þeir meghe þat með æidi sinum sanna.²⁴ En þan æid skulu þeir þværia fyrsta þoran dagh er þeir koma till logþingis i Þiorguin²⁵ með þessum æidstað. at þess leggr han hond a hælga bol oc þui stytr han til guðs at þa men hæuir han

Jvfr. Cap. 1. L. I. 1.

¹) Sideoverskrift i Bb, c, d. Her hefr upp þingboltr Þiorguinar bocar oc segir um þingsöfning. oc huæria til þings skal neynta — Overskr. Bi. 2) h. u. þingboltr B. b. oc f. um söfning. oc h. t. þ. p. n. — Overskr. Bk. 3) h. u. þingboltr B. b. oc f. um f. oc h. t. þ. p. n. — Overskr. Bl. Ingén Hovedovskr. i Bb, c, d, men specielt Register, saaledes: i. Her hefr þingoffipantar boltr Þiorguinar manna (j. um logþing i Þiorguin — Bd). ij. Um ræðs menn i Þiorguin. iij. Huersu lengi þing skal standa. iiij. Um gríða söfning a logþingi. v. Um gælþyri oc þyllum mann. vj. Um alla logfæmða doma. Dernæst gjentager Bd den specielle Overskrift: Um logþing i Þiorguin. ²) þagnadar — Ta, b. ³) varar — mgl. Bd, m. ⁴) [mgl. — Bi, k, l, n. ⁵) [mgl. — Bm. Na. ⁶) [mgl. — Bm, n. ⁷) off — tilf. Bb, c, d, k, m. Na. ⁸) Þrenggunnar — Bi. Þiorguinar þings — Bm. Ríðarofar — Na. ⁹) ollum þ. monnum — mgl. Bm. Istf. varð herra o. s. v. staar kun oc cetera — Ta. et cetera — Tb. Xa. Herefter Overskr. Um logþingi vart þar manna of um neyndar man — Xa. ¹⁰) sin — tilf. Ta, b. ¹¹) i þv varum — tilf. Bm. i Sunobergi — tilf. Ta, b. i kaupange — tilf. Xa. ¹²) sunnu — mgl. Bb, c, d, k. ¹³) [Þrettiguu meffo dag — Tb. ¹⁴) [i Olafs gilldið skala varum — Tb. [i trosgilldis skala i Ríðarofar — Na. [mgl. — Bm. ¹⁵) [þar sem logmanne synist oc aþrum ræðs monnum þæzt til uera þallst — Ta. [þaa enu seþuannlige of opþlagenn þingstað her vði þhrunnðheim — Nb. [þar sem þyllumadr of gælþyri gerir ræð þirir — Xa. ¹⁶) nauðþynia — fl. ¹⁷) Þngougdenn — Nb. ¹⁸) of — Bm, n. Ta, b. ¹⁹) þeirra — mgl. Tb. ²⁰) Istf. Resten af Cap. &c. — Bi. ²¹) [loglegr umboðs menn — Bm. Resten af Cap. udelades — Bm. Istf. Resten: &c. Bk, l. ²²) [mgl. — Bm. ²³) Resten af Cap. mgl. Ta, b. Istf. Resten: &c. — Xa. ²⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bm. ²⁵) Ríðarofar — Na.

næznda til logþingis¹ er honum synduð venazstær til skila ættr sinni samviztu. oc æigi tof han þar aðra muni til. oc svo skal han ianman gera meðan han heuir þat starz. En þenna æid skal engi oxtar sveria² en um³ sin.⁴

Översu nezna skal men til þings ok om sectir.

- 2 Sva er mælt at radz men aller⁵ ero sealfnæzndir til logþingis [i Biorgwin⁶ oc⁷ .xij.⁸ men or [huærium ziordongi bearens.⁹ [en ex¹⁰ giæltfri¹¹ [eda slysumadr eda þeirra logleggr umbodsmadr¹² næzna¹³ eigi sua¹⁴ til þings sem nu er mælt.¹⁵ þa ero þeir aller sætir mort slyrs tononge zirir þan huærn er unæzndr er. Engen skal til lausnar næzna oc þui at eins umstipti a gera at þeim gange logleggh þorzoll zirir er þyr var næzndr. En huer [næzndar madr¹⁶ sem sidar temr til logþingis en fore ero zlut naudzsynia laust. er sætr mort slyrs uid tonong. en logmadr oc logrettu men mete naudzsyniar. Nu er giæltfri oc slysu madr oc umbodsmadr tonongs oc biftups oc radz men aller slyldugir til logþingis at toma. en þeir sem eigi toma az þeim þorzalla laust. þa sædizt huer þeirra .iij. mortum slyrs uid tonong oc þat frammar sem tononge virdazt sater þeirra til.

Um þingskipan ok sidsemd a þingins.

- 3 [þat er nu þui næst at logmadr skal¹⁷ lata gera vebond [i Mariu gilldi skala i Biorgwin a þingskæd rettum.¹⁸ svo uid at þeir haze rum zirir innan sem i logrettu [ero næzndir.¹⁹ en þat skulu vera .ij.²⁰ tlyztir manna.²¹ þat skulu vera .xij. ræðs²² men oc aðrer²³ .xij. [næzndar men²⁴ oc [stipti svo til at .iij.²⁵ se²⁶ or ziordonge²⁷

Jvfr. Cap. 2. L. I. 2. Cap. 3. L. I. 3.

¹) i Biorguin — tilf. Bb, c, d. ij. Nidarose — tilf. Na. ²) vinna — Bc, d. ³) in — Na. ⁴) En logmadr skal haffua i bodar (gissuer haffua mart á huæriu logtinge az huæru mana ze, æder then sem bodona læss — tilf. Na. ⁵) i Zunsbergi — Ta, b. ⁶) [i Nidarose — Na. [i kaupange — Xa. [mgl. — Bm, n. Ta, b. ⁷) oc — mgl. Ta, b. ⁸) .xij. — Bm. ⁹) [þor uarom. [ez handgennr men. oc [ez aðra garðy bøndar — Ta. [huærium ziordungi biar varss — Tb. Resten af Capitlet, og hele det Örrige af denne Bolk udelades — Bm. ¹⁰) [skal — Ta, b. ¹¹) giæltfri — oftere Bl, dog ogsaa giæltfri. ¹²) [mgl. — Bn. ¹³) næznir — Bn. næzni til — Xa. Istf. Resten af Capitlet: et cetera — Ta, b. Xa. ¹⁴) menn — tilf. Bb, c, d. Na. marga men — tilf. Bn. Istf. Resten af Capitlet: etc. — Bi, k, l. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: etc. — Bn. ¹⁶) [aff næssndar monnum — Na. ¹⁷) [þing skal standa sua lengi sem logmadr uil oc honum þidir zallid uera zirir mala manna satir oc logrettu menn samþyktia. skal logmadr — Bb, c, d. Nb. Xa. [þing skal standa sua lengi sem &c. (Intet mere af hele Capitlet) — Bn. þing skal standa [i l. [i. v. of h. þ. z. v. z. m. m. [i oc logretto men sia at hoxer. Nu skal logmadr — Ta, b. ¹⁸) [þar sem logbot uerðar læsen — Ta. [i Olaze gilldis skala i Zunsbergi a þingskæd rettum — Tb. [i tros gilldis skale i Nidarose a þingskæd r. — Na. [med giæltfryra rade of slysu mang i kaupange a þingsk. rettum — Xa. Istedetfor Resten af Capitlet: &c. — Bi, k, l. ¹⁹) [skulu uera — Bb, c, d. Na. [skulu sitia — Xa. ²⁰) .ij. — Tb. ²¹) of slytti sua til at — tilf. Xa. ²²) heræds — Tb. ²³) aðrer — mgl. Ta, b. Xa. ²⁴) [logrettes men — Ta. Nb. ²⁵) þeir — Bd. ²⁶) [þipi sua til at or se notor næzndar — Ta. [þe þeir i næzndir — Xa. ²⁷) þridiung — Ta.

huærium¹ þeir sem berzt þyðia til þalner [af neyndar monnum.² En þeir sem i logrettu ero neyndir skulu æid sveria³ með þeirra æidstaðr adr en þeir gange i logrettu. at han stytr þui⁴ til guds. at han skal sva til allra manna mala leggja sem han ser sannast xirir gudi æxtir logum oc sinni samvizku. sva með sakadom sem sxiadom. oc sva skal han ianman gera þegar han er i logrettu neynder. I fyrsta sinni skal maðr þenna æid sveria er han gengr i logrettu. en æigi oxtar þo at han se i neynder. Sva er oc melt at engi maðr skal sæliazt innan vebanda⁵ þeirra sem æigi ero i neynder. en ex han sætzt oc gengr eigi ut þegar uid han er melt. þa sæðizt han halzre mort sylzre. Men skulu þastande til þings ganga oc [sitia þing þar til er⁶ þormessor ero sungnar oc vera a þingi þar til er ringt er til nona att krix kirtiu. En logmaðr skal lata ringia [elldzstedingar kledo at Nicholas kirtiu.⁷ þa er han uil með boi til þings ganga. en þeirre kledo skal eigi til annars ringia meðan þingit stendr nema [til elldzstedingar.⁸ En ex nolor stæz i mat eða mungat⁹ oc roler þat meir en þingit. þa er han sætr .ij. aurum sylzre. oc æigi enga upræist sine mals a þeim dægghi. Dryt skal [engi maðr¹⁰ til þings bera¹¹ huarle til solu ne annan vægh. en ex borei verðr þa er [þat upnæmt¹² oc æiga þingmen þat. Aller men skulu i logrettu sitia þeir sem i ero neyndir sva lengi sem nu er melt. nema maðr gange at naudsynia ærendom. En ex maðr gengr or logrettu utan vebanda naudsynia lauft. þa er han sætr .ij. aurum sylzre [uid konong.¹³ en [ex þeir men gera hart eða harorfti sem ero xirir utan vebond¹⁴ sva at logrettu men mego æigi nadolega gorma doma sinna eða þeir tierra mal sin er logmanz oc logrettu manna loz haza til. sætr huær orri sylzre er at þui verðr tunnr oc sannr oc er honum sagt til adr. þeir men aller sem i logrettu ero neyndir skulu doma logh um þau mal oll er þangat¹⁵ ero stoten [með logmanz rade oc annara godra manna oc lome þat¹⁶ vitni þram a þingi.¹⁷ en alt þat er loghboi stil æigi or [þa skal þat af huæriu male haza sem logrettu men værða aller a æit satter.¹⁸

¹) biarens — tilf. Ta. ²) [mgl. — Ta. ³) Istf. Stykket herfra og til Menn skulu þastande: — Sem þyr segir i landþotinni — Bb, c. Hele Resten herfra mgl. — Ta, b. Istf. Resten: &c. — Xa. ⁴) malle — tilf. Na. ⁵) utan orloz — tilf. Bd. ⁶) [sitia þing þegar — Bb, c, d. Na. rigtigere. ⁷) [stodunni þgiar bot i Margretto tirdio stoppli — Na. [Storm kledenn i Margr. t. st. — Nb. ⁸) [þær þær thil þgiar eða ælðer værðe laus — Na. ⁹) dryt — Bb, c, d. ¹⁰) [oc eigi — Bb. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: Sem þyr segir i botinni — Bb, c. ¹²) [upptotr drydr — Bd. ¹³) [mgl. — Bd, Na. ¹⁴) [þeir menn sem eru utan vebanda oc gera þar hart oc harorfti — Bd. ¹⁵) hingat — Bd. ¹⁶) þui — Bd. ¹⁷) [och laugligenn ere frem tomne effther som laugbogenn siger. Sørst skal dømes och offuerhæres the sager som diid eer stænnit, och alle the sager som menn leggir hennder sammens meðt ihuende vidtne, om the vidtne fremkommer, och ther næst the annere smaa sager. — Nb. ¹⁸) [the (sager) skulle vere wunder guode stællige menndz sigiloz och samtæde, som the effther sinn samuit rannðzage och døme — Nb.

Um gríð ok fríð millim manna a þinginu.

- 4 Allir þeir men er [i logþingis þor¹ ero neyndir i Þiorgvin² eða notor mal æigu þar at drixa flulu i gríðum vera³ huer uíð annan þar til er [logþingi er lofet.⁴ En eð ein huer gengr a þessi gríð. þa hæðir [(þirir) gort⁵ þe oc þrídri i⁶ lande oc lausum oyri oc lome alldri i land síðan. En eð men verða sérðer a logþingi i Þiorgvin⁷ eða þa annan oluft [aþ manna völdum oc vilia. þa onlj rettr þeirra at hælningi er þirir flendum eða sarsautum værða.⁸ Sva oc eð men bera uopn a logþingi.⁹ þa gíalde halþa mort flýðs oc late uopnen. æigi [logrettu men¹⁰ tua luti vapna. en lonongr¹¹ þrídung. þui at i ollum flodum hœnir monnum at gíæta spectar oc síðsemdar. [en þo eintanlega mest i þeim flodum sem til flýðsemdar oc spectar ero flípaddir aþ andverðu oc flæstum værðr mæstr flæde at eð notot flerst i.¹² En [oll Þiorguin¹³ þinguiti er til þalla¹⁴ .v. marla mal oc þadan aþ smære a lonongr¹⁵ .ij. luti en þrídung þvar men. oc sva eð þormen eða radømen loma æigi til þinga sem bot flégir. þa domi [þætta þe¹⁶ þingmen [at gíelda¹⁷ a næsta mote¹⁸ er¹⁹ gíæltþri oc flýðu mædr [flulu æiga.²⁰ en eð þa er æigi bot læggi a domroþ.²¹ þægn-gíldi oc þirir ubota mal er gærazt þa a lonongr æin.²² Nu eð mædr rýðr dom þan²³ er dømðr er [a logþingi²⁴ i Þiorguin.²⁵ oc vapna tal er at att. innan logrettu oc uttan. þa flæðiz þa²⁶ .iiij. mortum flýðs uíð lonong er dom rýðr. en mort uíð safar abera. Nu flæð gíæltþri eða flýðu mædr þui lyfa a Þiorguin²⁷ þingi. huerfu margir men aþ varo flætnir i þo varom a næslom .xij. manaðom. oc flégi flil a um vort oc iþirlit þeirra [er hinum urðu at flæda at þeir megi þui at hælðr flendri værða at litendom huar sem þeir tunnu þram at loma.²⁸

Um mot þau sem gíæltþri flal eiga.

- 5 Sva er mælt at gíæltþri oc²⁹ flýðumædr flulu mot³⁰ æiga innan þeirra .viij.³¹

Jvfr. Cap. 4. L. I. 5. Cap. 5. L. I. 6. 7.

¹) [til logþingis — Bb, c, d, i, k. Na. [i logrettu — Xa. [i Þiorguin² — derþaa Resten af Cap. udeladt Bn. ³) Eundbergi — Ta, b. Þidarofæ — Na. ⁴) Istf. Stykket herfra og til notot flerst i: — &c. — Bi, k, l. ⁵) [logþing þæt er lúðit — Xa. Herfra til notot flerst i — mgl. Ta, b. Xa. ⁶) [þa þirir gort — Bb, c, d. Na. ⁷) i — mgl. Bb, c, d. ⁸) Þidarofæ — Na. ⁹) [sem þýr flégir — Bb, c. ¹⁰) ij Þidarofæ — tilf. Na. ¹¹) [lonongr — Bb, c, d. Na. ¹²) þing menn — Bb, c, d. Na. ¹³) [sem þýr flégir botin — Bb, c. ¹⁴) [um flaupanga — Xa. [oll Þidarofar — Na. [oll — Ta, b. ¹⁵) oc — tilf. Ta, b. ¹⁶) Her begyndr Be. ¹⁷) [mgl. — Be. Ta, b. Xa. ¹⁸) [at græðiz — Be. [at lutið — Tb. [ot græðiz — Xa. ¹⁹) þingi — Be. Tb. [a þa a næsta þingi at þeir luti þæt er þeir uaro [afader — Ta. ²⁰) En eð — Ta, b. En — Xa. ²¹) [æiga — Be. Xa. [eigu at lufa — Ta. [eigu — Tb. ²²) þirir — tilf. Ta, b. ²³) Resten af Capitlet og den hele Bolk mgl. Ta, b, der springe lige til Cap. 4 i Ldub. om Vardhold. ²⁴) logfamban — Xa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, k, l. Xa. Udenfor i Mrg. tilf. med en langt yngre H. (fra 16de Aarh.?) det Cap., som ellers pleier at staa ved Slutn. af Farmannal. Allar þær flættir &c. uden vigtige Afvigelser — Bl (hvor Farm. L. mgl.) ²⁵) [mgl. — Bb, c, d. ²⁶) Þidarofæ — Na. ²⁷) mgl. — Be. ²⁸) Þid: arofar — Na. ²⁹) [sem þýr flégir botin — Bb, c. ³⁰) eða — Be. Resten af Cap. mgl. — Bn. ³¹) þing — Bb, c, d. ³²) afia — Bb.

natta er lofit er logþingi¹ oc lyfi² xirir monnum þui sem talað var³ a logþinginu i Þiorguin⁴ oc æintanlega huar alyft a xel þeirra manna mal er þa stípaðoxt a þui næsta logþingi. En ex annar tveggja ryr⁵ a sin lut þa er mal lómur a þetta mot oc tallar rangt vera up boreð xirir logrettu men. þa skal þo æigi bríða domi sætta laust. En han⁶ ma æsta hin⁷ tala til næsta logþingis a oðrum velttri oc haxe⁸ huarv(æ)ggia uppi sitt mal oc xore þa er talsættir var tal með xullum vordxlum. En ex mal roynigt með sama hette oc xyr.⁹ þa have þa¹⁰ toftnad sin aulin halxu ær hinum er ylxði han til rangs mals oc sofe þat með talum sem adrær xear sofner. [Prouagt oc þva at hin¹¹ haxe rangt xlut xirir logrettu monnum er xyr domdigt malet oc domigt þa hinum. þa tala þa toftnat sin halxu aulin oc sofe sem adr vattar.¹² oc þva skal huervetna þar sem logmadr oc adrær stynsamer men þva at men verða ærloglega softer oc til laga talsættir.¹³ Nu skal giæltxri eða hyslu madr þui lyfa. at logþingi skal huern vætr uppi vera i Þiorguin¹⁴ næsta sunnudagh¹⁵ ærtir þrettanda dagh iola. þa skal oc þui lyfa at men stulu æigi þa men i hus þin tala er laupa vefstan oc austan.¹⁶ nordan oc sunnan. nema þeir uifi stila a. at þeir ero stila men. þui at stilir men ero þui vaner at vera notoro list æin vætr eða .ij. eða .iij. oc hysla sit þva uid men. Sidan stiliazt þeir æigi bætr vid en annat huar stela þeir xemanna. eða laupa brot með¹⁷ husþronjum manna. eða xrendlonom. eða gera onnur vand verf. En huær sem oðruuis gerer oc tælr stila men. þa sædizt mort slyxro [er hin¹⁸ prouagt at illum manne.

Um laugdoma þa sem dæmdir verða.

Alla þa doma er um viga xerði¹⁹ skal sætia²⁰ [eða xirir²¹ þeirra tvænna leg 6 orð²² er xirir æigu at toma xul manz giold²³ eða holx [at logum.²⁴ þa skal þa alla með logum sætia oc gridum til xyrsta sala. En þa er ryr dom logsamdan xirir

Jvfr. Cap. 6. L. I. 8. 12.

¹) þingi — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ²) lyfa — Bi. lyfi þui — Bk. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁴) Þiorguin — Na. ⁵) ryr — Bb, c, d. Na. rigtigere. ⁶) hinn — Bb, c, d. ⁷) hann — Bb, c. Na. mgl. — Bd. ⁸) þa — tilf. Bb, c, d. Na. ⁹) Istf. herfra til Nu skal giæltxri — Sem xyr segir — Bb. Sem adr segir botinn — Bc. ¹⁰) þe — ved Feilskr. Ba. ¹¹) hann — Bd. ¹²) [Menn bliifuer domen igien drefuen, och thet bliifuer hannem offuer beuift att hand haffuer Veredthet sinn sagð toigennactlige for Domsmandene, Bøde som før er sagtt och konngenn .j. mk. och thenn anden selge sinn sagð — Nb. ¹³) Om nogenn Mand stessner anden xor Laugmandenn, Eller xor nogenn anden Kettere, och ide vinder aff hannum enthenn Eid eller penninge. Da skal thenn thet søgte suerge paa Bog, att hand eij søgte samme maal for hadt eller auffund, menn hanndt mendte at haffue reet sag att søge. och skal huert midtniohurdit bæres for Laugmanden — tilf. Nb. ¹⁴) Þiorguin — Na. ¹⁵) dag — Bb, c, d. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: Sem xyr segir i botinni — Bb, c. ¹⁷) með — mgl. Na. ¹⁸) [ex hann — Bd. Na. ¹⁹) Resten af Cap. udeladt — Bn. ²⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ²¹) [eða um — Bb, c, d. Na. [eða — Be. [oc um — Bi, k. ²²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ²³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ²⁴) [mgl. — Bb, c, d. Na. Istf. Stykket herfra til vintz x til huarvæggia: — Sem xyr segir — Bb. Sem x. f. i. botinni — Bc.

sal eða at þyrftum solum.¹ þa gengr þa a gríð sín oc er tryggoze. oc hæuir þirigort þe oc þriddi [i lande oc lausum öryri.² En þær ero naudsýniar.³ ex mádr er siutr eða far. eða einarhueriar þær stornaudsýniar gange til er goder men bere uitni um at han matte eigi til koma i eindaga. En [sal þat þyrsta skal⁴ fram koma innan þess þyrsta⁵ manadar oc þlytia heim til hans. oc se bodel með vatta .ij. en hin tale þar uid eða umbods mádr hans. nema han uili indella um gera honum er tala skal. En um oll onnur mol er men læggia logdoma a imillum sín. þa sælizt þa mort slyrs uid satar abera er þan dom ryr.⁶ en kononge .iiij. mortum slyrs. oc sorte giæltýri huaromtæggia til handa. oc tale hin þyrst stuld sína upp þva sem domr dombdi. en sælt huarotæggia se síðan⁷ ærtir þear magne ex eigi vinzt þe til huarotæggia. En ex hin⁸ uil eigi þa en dom hallða. þa skal giæltýri lata blasa til moz⁹ oc gera han utlægan. nema han giæltæ flit up sem nu er mælt. Nu ex mádr þær eigi¹⁰ i þor varom þirir logmanne eða giæltýra. þa skal satar abere talsætia han til nefta logþingis er han þær eigi ret ær. en ex han hæuir til þess sanleg vitni at han hæuir þan talsætian er mal a uid han oc þat annat at mal haxe þva þaret sem han hæuir hæmt. þa stulu þingmen doma þat mal at logzullu. huart sem uid ero bader eða [sa æin¹¹ er fram ber. oc logmanne¹² oc logrettu monnum þidir þirir luta.¹³ nema hinum er talsættir var þanne þul naudsýn.

II. Kristins doms bolkr.¹⁴

Her hegr kristins doms bolkr i Þerguin.

- I Þat er uphæz lagha vara [Þiorguinar manna¹⁵ sem uphæz er allra godra luta.¹⁶ at ver stulum haza¹⁷ oc halda¹⁸ kristilega tru.¹⁹ Her stulum trua a varn drotten Jhesum Christum hans einga sun er geten er ær þrayte hælago anda. oc þrøddizt ær

Jvfr. Cap. 1—3. L. II. 1—3.

¹) naudsýnia laust — tilf. Bd. ²) [mgl. — Bd. Na. ³) þess er reiða a — tilf. Bd. ⁴) [tati þat þyrsta sal — Bd. ⁵) sama — Bd. Na. ⁶) oc hallða dom sem aðr — tilf. Bd. Na. ⁷) þæpt — tilf. Bd. Na. ⁸) hann — Bb, c, d. Na. ⁹) oð þressue hannum biidt — tilf. Nb. ¹⁰) rettyndi sín — tilf. Bb, c, d. Na. ¹¹) [annar einn þa — Bb. [annar þa — Bc, d. ¹²) loghmanum — Na. ¹³) bita — Bb, c, d. Na. rigtigere. ¹⁴) Denne Ovskr. er tilf. i Lighed med Landsl. Hele Bolken udelades i Bf, m. Xb, c. Ta, b. ¹⁵) [i Þerguin — Be. [Þiorguinar þinga manna — Bn. [Þidarosar manna — Na. [þaupangra manna — Xa. Istf. Resten af den hele Bolk: allt til landuærnar bolksens — Be. &c. — Xa. ¹⁶) Istf. Resten af Bolken: of gengr þua ut allr sem stendr i landþotinni — Bn. ¹⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹⁹) Istf. Resten af Bolken: oc allt annat þua sem þræpat er aðr i botinni — Bb. oc allt annat f. þr. er aðr i b. i kristins doms bætfinum i landþotinni — Bc. Istf. Resten af Cap. oc allt a. f. þr. er aðr i b. i fr. b. i l. b. of um konunga erþb of eþne. þegar til — Bd. De efterfølgende Capp. indtil det 7de (Ovskr.: Þm dottur eða sunar dottur) — mgl. Bd.

Mariu morj. þindr undir þilazc valde. þrossæstr. doryddr oc grazen. þor niðr til hæl-
uitis at lonsa þadan alla sina vini. þridia dagh ærtir er han var doryddr i sinum
mandome ofstaddum sinum guddome reis han up ær dauda oc var síðan með lære-
svæinum .xl.¹ dagha þra pascha dægi oc til upstigningar dags. oc stæig þa til himna
oc þadan skal han koma a ofsta dæghi þessa hæims. at doma huern ærtir sinum
værdlæitum. Uer stulum trua a hælga anda at han er sannr gud sem þader oc sun
oc þær þreær stíllningar er ein gud. Ver stulum þat allt trua er truir oll tristin
þið oc hælagra manna samband. oc hælogh kirkia hæuir adr samþykt með ubrigð-
ilegre stadæstu. Uer stulum trua at synðir þirir latazt með stírn oc idran oc strípta
gang. með holdde oc blode vares drottens er i messonne helgast. með borna hallde oc
almofo giærdum. i þastum oc allum odrum godom lutum. er men gera. hugsa eða
mæla. Uer stulum trua at huers manz líkamr er i er kómen hæimin eða koma lan
til doma dags þa skal up rísa oc þadan ær stulu þeir er illa gerðo oc æigi idraze
með ivirbot þessa hæims haza endalausan uzagnad með diozlinum oc hans ærend-
rekom i hæluiti. en þeir sem got haza gort þessa hæims stulu haza ælisan þagnad
með gudi oc hans hælghum mannum i himiriki.

Þer segir at konungr oc biskup eru ær gudi skipaðir. at gorta lyðs oc laga a iardrici. oc um
lyðni lyðsins.²

Nu ær þui at guds misfunn ser til þess myðla þorz utalulegs lyðs [oc ymis 2
ziolmennis.³ þa hæuir han stípat⁴ tuæim sinum pionom at vera audsynilega hans
umbods men um⁵ þessa hælga tru oc hans hælagt logmal. godom monnum til værnd-
ar oc rettenda. en vandum mannum til rexfingar oc ræinsanar. Ero þesser tvær
annar konongr en annar bystup. hævir konongr ær gudi verallett valld til veraðblegra
luta. en bystup andlect valld til andlegra luta. oc a hvar þeirra at styrkia annars
valld til rettra mala of loglegra. oc kennazt uid síl at þeir hava vald oc iþirbot ær
sealzum gudi en æigi ær ser. Oc þirir þui at þeit ero guds pionofstu men oc hins
annars at þat sea aller at þeirra ma með engu mote missa. þess hins þridia at sealtz
gud virðizt at kalla síl þeirra noznum. þa er sa sanlega i myllum hafa uid gud er
þa styrkir æigi með zultomenne aft oc rethise⁶ til síns vallz þess sem gud hæuir þeim
til stípat. þar sem þeir bera svo mylla ahyggiu þirir ollu landzþollinu oc abyrð
þirir gudi. allra hælzt þar sem login vatta með studdum endamærlum. svo at huarti
megi hozðingiarner ær þeir gormma þessa anaubga eða þyngia þollinu með ozmytilli
agirnd. oc at æigi mege þavittrir men synia hozðingionom loglegrar þægnstýlðu þirir
þrioðstu safer oc⁷ stamfynnar þavizstu.

¹) .lg. — Ba, urigtigt. ²) Denne, saavel som de øvrige Overskrifter i denne Bolk, ere tagne af Bi, da
Bn kun anfører Begyndelsen af 1ste Capitel. ³) [mg]. — Bk. ⁴) Istf. Resten af Cap. &c. — Bi, k, l.

⁵) at halda — Na. ⁶) Rettene ræðlo. ⁷) er — Ba, urigtigt.

Norges gl. Love II.

Her segir huer logliga a at vera Noregs konongr eptir logum.

- 3 Nu ær þui at landþrokkitt allt a mycla lyðskyldu konongenum at veita.¹ þa vere þat þærlekt at men varðeðt þa myclu uilli þoku er mæstr lutr landþrokkis þessa hæuir þva hormulega veret blindaðr ær at i engu lande odru zinnæzt þess domi. þar sem tæknir hava veret imissir men oc kallader konongar ranglega imot rettum konongum oc logum hins hælga Olafs konongs oc ollum þeim rettendum er huer bonde uilldi una ær odrum um þinar ærðir. þionado opt uelbörnir men þeim er varla matu vera tnapar þeirra sem en vattar i dag huart þeir mistu zléiri odla sinna eða hinir er þeir kallado kononga sina. oc þva hit sama um manna missurnar. Nu at men þurðui æigi griplande hondom eða læilande ætir þara huer konongr a retlega at vera i Noreghi. þa se þat kunnilt ollum Þiorgvinar² monnum oc ollum odrum Noreg monnum. at Magnus konongr sun hælonar konongs stadþæsti þva oc let i þof setia a frosta þingi. huer at rettum ærðum a at vera Noreg konongr ætir logum. oc ær þui at þat var þa iattat með rade Jons ærðibiskups oc³ annara liodbiskupa. lendra manna oc lærðra. stallara oc logmanna. oc allra handgenginna manna þeirra er þa varo hia. oc allra frosta þings manna. oc þui samþycti aller Noreg men þirir sit oc sit ærþringi uid Noregs konong oc hans ærþringi með retto þingtale at þessi skipan skal standa [þar um⁴ sem þa var gor of nu zylgir her.

Her hegr Noregs konungs ærðba tal oc skal i þeirri ærð þuor standa sem talpr er.

- 4 I nægne þadur oc þunar oc hælaghæ anda. æins guðs i hælagre þrenningu. skal æin hans þion konongr vera⁵ izir ollu Noregs konongs riki oc vælði innan landz [oc uttan landz⁶ oc þva statlundum.

Nu ætir þraxall konongs vars. þa er þu hin þyrsta Noreg konongs ærð. at þa skal konongr vera izir Noregs konongs riki sem Noregs konongs sun er⁷ hin ælztu æin.

Su er onnur ærð at þa þunar (sun) konongs er stilleten er hin ælztu æin skal konongr vera þa er þader hans var⁸ stilleten ex engi er þunana til stilletna.

Su er hin þriðia ærð er brodir konongs stilletin hin ælztu æin skal konongr vera þa er samþædra er uid konong. ex engi(r) ero þær till sem adr ero talldir.

Su er hin þiorda ærð at þadur brodir konongs samþædra oc stilleten hin ælztu æin skal konongr vera þa sem þader hans var stilleten.

Jvfr. Cap. 4. L. II. 4. 5.

¹) Istf. Resten af Cap. &c. — Bi, k, l. ²) Nidaröser — Na. ³) alfr — tilf. Na. ⁴) [ævinlæðs — Na. ⁵) Istf. Resten af Arvetallet: oc skipan allt ærðba tal sem uffendr — Bi. of þidan allt ærðba tal ut sem stendr &c. — Bk. of s. allt æ. t. þva s. stendr &c. — Bl. ⁶) [nigl. — Na. ⁷) stilletin — tilf. Na. ⁸) of — tilf. Na.

Sv er hin þimta ærþ at broður sun konongs stlgetin hin ælztu ein scal konongr a. sa sem þader hans var stlgetin oc samþædra uid konong. ex engi er hinna til.

Sv er hin setta ærþ er¹ bróðrungr konongs hin ælztu ein scal konongr vera. sem þader hans var þadur broðir konongs stlgetin oc samþædra. ex engi er hinna sem adr ero talder.

Sv er hin seaunda ærþ at konongs sun skal konongr vera hin ælztu ein þo at se ægi stlgetin. sa þo at han se huarle geten i þrendsemis spellum eða hordome sigðap oc konongr sealzr hæuir uid þæderne hans gengit oc sagt sealzr stlgetinum monnum æveni til þirir sater samuistu sinnar oc modur hans. oc svarar su id er barnit er þot þæirre tilfölu sem til horyrir.² oc hæuir madren æði tvænt til þernis sagt. ærtir þæim hætta sem logboð vattar um stl mal. þessu stulu þæir sem ægi løyra i þir manað. nema þæir oflitzt oþrili. þa stulu þæir þo æinum huers þæirum stlritum monnum til sægia att vitni mege um bera ex þarz.

Sv er hin atta ærþ at dottur sun konongs stlgetin hin ælztu ein skal konongr a sa sem moder hans var stlgetin ex engi er hina til.

Sv er hin niunda ærþ. at systur sun konongs stlgetin hin ælztu ein scal konongr a. sa sem moder hans var stlgetin oc samþædra uid konong ex engi er hinna til.

Sv er hin tiunda ærþ at sa skal konongr vera hin ælztu ein. er nestir er ærtir dra sunu uid konong oc stlgetin er oc þader hans varr stlgetin oc lomen þra þæddum broðrum stlgetnum ex engi er hinna til.

Sv er hin ællyta ærþ at sa scal konongr vera hin ælztu ein stlgetin er systkina er uid konong oc lomen þra þæim systnum er bæde varo samþædra oc stlgetin æz rettre kononga ættenne lomen. ex engi er hinna til sem adr ero talder.

Sv er hin tolyta ærþ. at sa scal konongr vera hin ælztu ein stlgetin er systir er uid konong oc modir þæirra varo stlgetnar of samþæddar oc æz rettre kononga ættenne lomen ex engi er hinna till.

En ex engi er þessara til sem adr ero talder þa se sa konongr at Noregi hin ælztu er ærþum er nest ærtir þui sem landþbolin vattar i ærþa tale. þarl þo en eigi a. oc þo æz rettre kononga ættenne lomen.

Þer segir huersu konung skal kiofa. ex hinna missir sem adr eru talþir.

En ex þua hardlega³ kan til at berazc at engi er þessara til. þa se sealzstænt 5 logha ex han er til⁴ oc iarle. biskupum ollum oc abotum. lendum monnum ollum hirdstiorum með hird allre at soðia norðr til Niðaroff til hin(s) hælga Olafs

Jvfr. Cap. 5—9. L. II. 6—10.

¹) at — Na. ²) hœuir — Na. ³) þunglega — Bk, l. ⁴) Istf. Resten af Cap. 44. — Bk, k, l.

konongs til umræða uid ærðibyskup. oc næzni huer byskup or sinu byskups dómi oc sýslumen konongs þeir sem þar ero .xij. hina vitraztu bondr¹ extir sinni samvizku oc se a þor innan þess þyrsta² manadar er þeir spyria þrazall konongs. Sva skal oc byskup huer oc sýslumen ætla men til hægnadar oc giæzlu extir með bondum. at giæta landz þirir þiozum oc ilþyði. sva marga æz lendum monnum oc sýslu monnum i huer ium logum sem þeir sea at bæzt hœuir. stulu þeir er extir sitia iamhæimulir til giæzlu sva [i annara manna³ sýslum sem skalzra sinna. elligar ero þeir sanner landrada men ez æigi heilðr land þridi sinum þirir þeirra vangizlu. En þan tima er þeir ero norðr komner sem til ero neyndir. þa gange þeir ulærðu men með suordnum æidi til þess umdormis at þeir stulu þan til konongs tala sem þeim sýnizt þirir gudi at bæzt se til zallen extir sinni samvizku. En þenna æid stulu iamvæl biskuparner abyrðiazt uid gud⁴ sem hinir er vinna. at han leggi sannenda umradi til þessa mals. iamvæl sem hinir ulærðu men er sveria. sem gud gezt þeim sýn til retlegazt at sea. En ez þa stíl a. þa stulu þeir sit mal haza er zleiri værða saman oc stílrifare ero of ærðibyskup oc adrer byskupar zylgia oc sanna þat með æidi sinum. Nu ez notor lætr sit odruiis til konongs tala en nu er mælt. þa haza þa þirir gort ze oc þridi oc se i þazans banne⁵ oc allra hæilagra manna oc æigi kirklu græzir. oc sva huer þa er honum zylgir til þess. Nu ez hirdstiorar eða hird þirirnemazt þessa zærd. þa ero þeir landrada men uid konong. nema zul naudzsyn banne. en huer bonde er þirirnemazt þessa zærd. sætr .viij. ærtoghom oc .xij. mortum sýlzis uid konong. en konongr mete naudzsyniar með godra manna rade. En i þessa zærd zære huer a sinum kostnade. en konongr inni þeim ollum kostnat sin er æigi hazðu adr konongs ze.

Um adra ærð en konungdominn.

- 6 En ez dotter eða sunar dotter. [eða sýstir⁶ eða moder. eða þær adrar⁷ konor er i ærðða tale ero talldar⁸ extir landzbofinni.⁹ oc sva þeir karlmen sem i ærðða tale standa oc eigi ero æz kononga ættenne komner. oc ero þeir eða þær nær mæ(i)r at stýldu til annars ærðs en konongdomsens.¹⁰ þa skal extir þui huer til ganga sem honum¹¹ vatta logh i almennilego ærðða tale. oc at þui liosare se. þa megho þeir þetta þyrst ærða. æignir þær sem konongr ærðir extir adra zrendr sina oc þær sem han kaupir með lausa ze. þær þo att han sæli æði konongdomsens iarder til eða stípti þeim i hinar. Sva stulu þeir oc ærða lausa ze oc gripu þa sem æigi honra tor(on)unni til. nema konongr have adra stípan a gort með stílrifum vitnum eða iartegnum se

¹) með [er — tilf. Na. ²) þyrsta — mgl. Na. ³) [þir odrum — Na. ⁴) tho at thair suæri eig — tilf. Na. ⁵) þorbode — Na. ⁶) [mgl. — Bl. ⁷) adrar — mgl. Bd. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, l. ⁹) Gula þings lagum — Bd. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁰) eptir þui sem uattar almenn — tiligt ærðða tal — tilf. Bd. Na. ¹¹) hueriom — Na.

tíl sálo hialpar oc sámdar eða sínum höfðstöfnum með góðra manna ráðe. oc er þat höfðráð at huer gere uel xírir sér um sína daga oc sínum höfðstöfnum. heilðr hæl en síulr. þui at vassótt¹ er annars vinatta oc ætírgíærd þo at allstýlt se. xinnast oc xleiri dorni til þes at ætíngiar hára ær drægit en tíl aultit stípan þeirra er atto oc xengo optlega með höfðre þíoností oc líxs hásta. eða ímíso erveði æða mannaunum.

Um konungs æid í kosningi konungs.

En at konongr uiti sél þui at heilðr stýldugan log at hallða² uidr þegna sína 7 oc um at bota. þa skal han þessu iatta xólle sínu með xullri stáðxæstu ætír þat sem han er tíl konongs tælin. þat iatta el gudi oc hans hælsum mannum oc þui hans xólle sem el em vuærdugr íxír stípadr. at el skal þau trístín logh hallða er hín hælgi Oláx konongr hóx. oc aðrer hans retter ætírtómendr hára³ samþyct millum konongs oc þeirra er landet byggia með huara tvæggia samþyct oc með g(o)ðra manna ráðe um bota ætír þui uiti sem gud ler mer. Er konongr æigi at æins stýlðr at hallða þætta⁴ uid þa sem þa ero a þingi hía honum. heilðr uid alla þa sem í hans þegnstýlðu ero alna oc uborna. En þan tíma er han verðr forunadr. þa skal han sveria monnum logh oc rettende með þeim æidstax sem konongs uígslu xýlgir.

Æidstaxr íals. eða hertuga.

[Sua skal oc hertoghe eða íarl þenna æid sveria⁵ ex þeir ero ner eða þegar þeir 8 tóma tíl konongs.⁶ þess læg el hönd a [þessa hælga doma⁷ oc þui stýt el tíl guds at el skal vera höfðr oc trur mínun herra. N. Norex kononge bæde openberlega oc lornilega. oc [þan lúta landz⁸ sem han⁹ xær¹⁰ mer skal el trygglega hallða ætír þui stílorde sem [han xær mer í alla stáde.¹¹ væita skal el honom alla þa lýðni sem góðr hertoghe eða íarl skal góðun kononge. stýrlia skal el han oc hans ríti bæde með ráðom oc ollum stýrt mínun. hallða skal el oc æida þa sem han¹² [hæuir svoret¹³ ollu landz xóllinu ætír þui uiti sem gud ler mer. Gud se mer höfðr ex el sat sægir. gramr ex el lýgr.

Þaruna oc hífðstíora æidstaxr.

Þa stólu oc slendír men¹⁴ oc hífðstíorar¹⁵ þenna æid sveria.¹⁶ þess læg el hönd 9 a hælga doma¹⁷ oc þui stýt el tíl guds¹⁸ at el skal vera höfðr oc trur mínun herra.

¹) varðótt — Na. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ³) nu — tilf. Bd. Na. ⁴) þenna æid — Na. ⁵) a þi þingi — tilf. Bi. a þi þ. er konongr — tilf. Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁶) [En hertugi eða íarl ex þeir eru tíl stólu þenna æid sveria a þui þingi sem konungi er konungs nægn gefid — Bd. Na. ⁷) [þ. h. bot — Bd. [bot — Na. ⁸) [þat ten — Bd. aff lande — Na. ⁹) konongr — Na. ¹⁰) uelir — Bd. ¹¹) [Magnus f. son hafonar f. stípadr millum konungs oc hertuga — Bd. ¹²) konungren — Bd. ¹³) [þeir iattad mer oc — Bd. [suor æða suer — Na. ¹⁴) [barrunar — Bd, i, k, l. Na. ¹⁵) oc hífðst. — mgl. Bd. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ¹⁷) bot — Bd. ¹⁸) oc hín hælga Oláffs konongs — tilf. Na.

N. Noreg kononge. bæde openberlega oc løynilega. Styrkia skal ef han oc hans riti bæde med raðom oc ollum styrk minum. halda skal ef oc æida þa sem han [hæuir svoret ollu landz þollinu ættr þui uiti sem gud geyr mer. þu se mer gud hollr sem ef satt segir. gramr er ef lygr.¹

Um bonda eid oc alþýðunnar.

- 10 En at bondr [oc alþýða² uiti set³ þui stýldugare⁴ til hollustu oc þægnstýldu oc lyðni við konong. þa stulu þeir þenna eid sværia kononge þu marger men or þylfi hueriu sem konongr uil oc⁵ honum lítar.⁶ Þess legg ef hond a þessa hælga doma oc þui stýt ef til guds. at ef skal vera hollr oc trur minum herra N. Noreg kononge. bæde openberlega oc løynilega med ollum minum mat oc mægni þu sem goðr þægn skal goðum kononge væita⁷ alla loglega lyðstýldu med þeim ollum logum oc lunnendum sem hin hælgi Olaf konongr stípaði millum konongs oc þeirra er landet byggia oc aðrer hans rettir ættr komendr þara nu staðæst millum konongs oc landz þollens med huaratvæggia samþylt. Þu se mer gud hollr sem ef satt segi. gramr er ef lygr. [Abyrgi ef mer þenna eid oc ollum þeim⁸ er i⁹ konongs þægnstýldu ero¹⁰ [alner oc ubornir¹¹ oc hans eids æigu at niota. Ero æigi at æins þeir stýldugir til at abyrgiazt þenna eid er sværia. heilðr aller þeir sem i konongs þægnstýldu ero alner oc ubornir. þeir sem hans værðar¹² vilia niota. þui at Noreg konongr er iamnstýldr þeim til rettra mala at þylgia er hæima sitia sem hinum er þa ero a þingi hia honum. þu ero oc aller honum stýldugir til allz tryglæits er i landeno ero. þo at æigi svære aller¹³ trunadar eid. Þat uita oc aller men at þat barn er þot er a síðarþsta are¹⁴ konongs ævar at konongr er iamnstýldr þui ret algera sem þeim manne er honum suor eid a þyrsta þingi. Þu ero oc honum allr stýldugir til allrar loglegrar þægnstýldu þeir sem laga uilia niota oc þeirra uili værðir vera. En konongr oc biskupar. lærder men oc lendir.¹⁵ oc oll alþýða sca I síðan þylgia hinum hælga krosse oc hælguð domum ættr til kirkio. síðan skal konongr ganga til alteris oc taka þar blæzan. oc gange síðan [til konongs garðz¹⁶ oc [hallde slifa væizlu þan dagh sem honum byriar oc konongs tign hoyrir hoyðingium oc ollum¹⁷ hinum bæztum monnum.¹⁸

Jvfr. Cap. 10. L. II. 12.

¹) Herefter indskydes Cap. om Lagmands-Eden i Bd, Na, m. Ovskr. Um togmanz eid — Bd. See Landloven. ²) [mgl. — Bi, k, l. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. [et — mgl. Bk. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, l. ⁵) t. vill oc — mgl. Na. ⁶) oc h. lítar — mgl. Bd. ⁷) skal ef honum — tilf. Bd. ⁸) [Sueriu ver eigi at eins þenna eid þirir off. nema þirir allra þeirra [alo — Bd. ⁹) Noregs — tilf. Bd. ¹⁰) [riti eru oc þægnstýldu — Bd. ¹¹) [alna oc uborna — Bd. [alnum oc obornom — Na. ¹²) eidz — Na. ¹³) honum — tilf. Bd. ¹⁴) uelre — Bd. Na. ¹⁵) þarunar — Na. ¹⁶) [til herþyrgis — Bd. [i t. garð — Na. ¹⁷) odrum — tilf. Na. ¹⁸) [þylgi honum aller hinir bestu menn — Bd. Amen — tilf. Na.

III. Landvarnarbolfr.¹

Her hefr utgárat holk eptir þær lögum.

Þat er uphæf at landvarnar² helki varom³ at Jhesus Christus hin trostæsti sannr I
[gud oc⁴ guds sun⁵ oc moriær Mariu. konongr allra kononga. ær huerium allt valld
stíorn oc virðing. at han se var værnd oc varðvæizla allra Noreg manna æilíðlega.
I þess hins sama vares herra Jhesu Christi nafne. skal var loglegr Noreg konongr⁶
hans þion rada bode oc banne oc utþorum varom oc rada at logum en æigi at
ulogum gudi til dyrdar. ser til gagns. en os til þarþenda. Eigi stulu ver honum læið-
angrs synia ne utboda ex han bydr ut með sítu stílordi sem her fylgir. Konongr a
æigi frammar at trœuia utboda i þriddi en halþan almenning. nema su æinhuer naub-
syn fælle til með honum er men uili bætr gort hafa. [ex men⁷ lenna ær honum mistun
oc goduilla. Nu þyrnizt stíþ eða naust i Þiorgvin⁸ eða þorlast reidir svo at nm-
bota þurzi. eða ær nýiu til þa. þa skal konongr ut⁹ bida svo mýlit ær þor varom
sem honum þíttir til bera oc arangri þvuir með bæztra manna rade. skal uíð þui þe
tala logmadr oc æinhuer konongs handgengin madr. oc æin huer stílrítr bonde til
varðvæizlu. oc til enstis scall þat annars þvazt. nema til þess sem adr vattar með
konongs iagrði. stulu konongs umbods men þætta gera lata æztir þui kaupi sem þær
semia¹⁰ uíð þa men sem varðvæizlu hafa a þoar manna þe.

Um skipagerð ok tilþong ok smíð.

Nu sötir stíþ þyrnst¹¹ i þor¹² varom. þa skal annat gera [með konongs rade.¹³ 2
ær þoar manna þe oc þar ræisa lata at huarle¹⁴ spílli atre ne eng ex uttan. tafmarla
þærðr stíþ gort. en ex þessu spíllir. bote sem stýnsamir men meta ær bonda¹⁵ þe.
konongs iord er stýld til at ræisa landvarnar stíþ a ex hon er til. svo oc konongs

Jvfr. Cap. 1. L. III. 1. Cap. 2. L. III. 2.

¹) Sideoverskr. i Bb, c, d. Her hefr landvarnar bolf kaupangs manna oc er þat her stírat er
stítr millim Þiorgvinar manna oc herads manna — Ovskr. Bb, c, hvor de 3 første Capitler, indtil Nu
ex hers er uon udelades. h. h. l. b. f. m. oc er þ. h. stítr. er stítr m. kaupangs manna oc h. manna
— Ovskr. Bd, hvor de 2 første Capitler udelades, og Begyndelsen af det 3die indtil: En ex notor stíllir
herbods orvar. — Her hefr upp utþara bolf oc um almennilíð utbod. oc ex stíþ eða reidi þyrniz oc til
at þa — Ovskr. Bi. Her hefr — Ovskr. Bk. h. h. um utþ. b. oc um alm. utb. oc ex stítr. t. r. þyrniz oc
stítr — Ovskr. Bl. Hele Bolken udelades, undt. de 3 Capp. om Ledings Udredelse i Kjöbstad og Bæar-
gald, der samtlige have deres Plads ved Bylovens Slutning — Bf. Samme Udeladelse i Bm. Begyndelsen
af Bolken mangler, indtil Cap. 4 om Vardhold (Nu ex hers stítr) — Ta, b. Hele Bolken mgl. undt. Cap.
om Bæargald i Xb, c. Hele Bolken mgl. i Bg, Oa, b. ²) Resten af Cap. mgl. Bn. ³) Istf. Resten af
Cap.: stítr. — Be. Xa. ⁴) [mgl. — Bi. ⁵) Istf. Resten af Cap.: stítr. — Bi, k, l. ⁶) ein — tilf. Na.
⁷) [stítr affæmdar [aðer víðt hanum með godra manna samstíð at stítr — Na. ⁸) Ríðarof — Na. ⁹) lata
— tilf. Na. ¹⁰) haffua [stítr — Na. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: stítr. — Be. Xa. ¹²) Resten af Cap.
mgl. Bn. ¹³) [mgl. — Bi, k, l. [affítr t. rabi — Na. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: stítr. — Bi. ¹⁵) þorjær
manna — Na.

mork er skyld til landvarnar skipa at þa, oc allra annara er marter eigu at iarnade. þui at eigi skal eins manz mork ryða. Nu skal smidi til træzia alla þa sem ero innan þoar. uidare ex þarz. stjarna smidr huer er xirir nemzt er sætr mork sylzrs uid konong. en xilungr huer at halzre mork ex han uil eigi til þara. Nu haza þeir sætt tiol a bada stokka oc til smidar tætit. þa ex ein huer þeirra longr þra þeirre smid. stjarna smidr er sætr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum sylzrs uid konong. en xilungr .v. mortum sylzrs uid konong ex þui att þa xella þeir landvorn xirir kononge. þa skulu smidir þe launa. stjarna smidr .ij. aura sylzrs a sylnum dogum sunnu daga a millum. en xilungr huer oyri. þar með mat oc maldrydiu halzþolla stolt um dagh. En at goroþo skipi þa skal skip bræða oc i naust setia ex til er. en ex eigi er naust til þa skal naust gera oc tilþong til þa or huers manz mortu sem uil. þva sem stilt er til skipa. oc þva smidi til nærna oc þva læigu tala. Sægl oc æfferi baat oc reida allan. tiold oc allt þat sem til skipa hoyrir oc þarz att haza. þa skal til sylsa með konongs rade ex þoar manna þe þva at skip se i alla stæde uel þort.

Um herorþar oc um viðbunad.

- 3 Nu xællr þva þunglega¹ at heidin hær eða kristin² gengr a Norez konongs vælði einum huerium stad. oc þo at a statlond hans gange eða hæxzt innan lanþ. þa skulu ver eigi synia kononge [allan almenning.³ at lidi oc skipum. uistum oc vapnum. ex han ser með uitrazstu manna rade at þva milit þarz vid. en ex minna þarz uid þa tolum ver þat með þoktum sem ex xællr. En ex þva hardlega xællr at notor hær hæxzt eða gengr a innan landþ. þa skulu þeir er son hersagha temr þyrft til stera up herorþar oc lata þara landþenda amillum. Su or⁴ skal þara a lande þiodgatur i minzsta laghe með þridia manne⁵ xultida. en a sio með skipi skipado. hon skal þara með þiodlæid bæde netr oc daga. Treor skal ut⁶ stera i bygdir ex þiodgatu⁷ alla vega oc i þiordu in ex þiodlæid. oc i oyriar uf. oc bere með vattom. of bere huer odrum. en ollum monnum er or temr til hus. þa gerer hon stæxnu til skipa uid sio. en samnadar a lande. En ex þa sitr notor þyr um þa er sa utlægr. þui at þa skal þara þægn oc þræll ex þess þarz uid. oc skal huer þa ser uistir sealzr oc sinum hæima monnum. þæim sem eigi haza sealzr þong at þa ser.⁸ En ex notor xællir herþods orþar [eða þær eigi æxtir þode.⁹ þa er han utlægr oc allt þat sem han a [nema

Jvfr. Cap. 3. L. III. 3.

¹) þynnlega — Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. þyrir synia — tilf. Bn, som udelader Resten af Cap. þyrir synia manna satir — tilf. Bi, l. Na. til þ. f. m. f. — tilf. Bk. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ³) [varum mthoda — Na. ⁴) hær orr — Na. ⁵) [iij. menn — Na. ⁶) upp — Na. ⁷) þiodlæid — Na. ⁸) Her begynder Bd. ⁹) [mgl. — Na.

naufsyn banne.¹ mete konongr þær naufsyniar. En ex konongr mistruir men² at ver uilium æigi veria land hans með honum svo sem ver höfum [rong a oc³ megin til. þa æigu ver at selia honum gisla til frunadar. En ex ver hallðum orðom varom oc landvornum⁴ uib konong varn. þa a han at selia off ætr gisla vara umæidda. en ex ver gerom ær. þa er [gislum xirir stotet oc ero þeir þa i mistun⁵ konongs. oc suare þeir xirir þat er at logum æigu at svara.

Um uita vardhald ok um sectir.

[Nu ex hers er⁶ von i land vart.⁷ þa stulu men vita vord⁸ reida. þa skal giæf 4 tyri eða slyssu madr lata [til mox⁹ blasa. en sa er sætr morf slyssu uib konong er æigi temr til. Þoar men ero styllðir til uita at gera [a Logdarhorne¹⁰ oc vardhus með oc þat a oc xiorar dyr til.¹¹ Nu skal stæxna mot uord (at biöda).¹² giæf tyri eða slyssu madr skal gera bear monnum til laga stæxnu vord at hallða. þa stulu þoar men a værði sitia hina ximtu not sidan vordr er boden. nema xyr þurxi. En þeir er uita vord æigu at hallða oc uilia æigi. þa xare huer sa utlægr. oc tafe konongr ær xer hans¹³ .viij. ærtogar oc .xiiij. mætr slyssu. enn ærvingi hans þat sem mæira er. en ex æigi er xer til. vere hyddr a mote oc xare sidan utlægr. [þrir men stulu vita vord hallða.¹⁴ Þeir men ero aller vardsætir er augna hælir ero oc oynna. oc zothælir. zrealser men oc zultida oc uel hærzorer.¹⁵ .ij. herlenzstir¹⁶ en [ein utlenzstir¹⁷ [or annara kononga riti.¹⁸ Sva [scal oc stipta um¹⁹ alla vordu er men²⁰ þurxu at hallða i uzridi. at hærlandzstir stulu hallða at tveim lutum.²¹ en utlændzstir at þriðungi [æxtir rettre tiltolu.²² Men stulu a vord ganga²³ at midium dagi.²⁴ oc sitia þar til annars²⁵ midis dags. en ex seinna er a gengit eða xyr ær. þa xare utlægr með xyrri stilorði. nema ein gange ærende þeirra. A værði skal madr vafa en eigi soxa. en ex aller

Jvfr. Cap. 4. L. III. 4.

¹⁾ [mgl. — Na. Sliet ligger við æff madr fer æigi æffir auru. tha ær han oc vtlægr — tilf. Na. ²⁾ Istf. Resten af Cap.: sua sem xyr er þrigat i landz botinne — Bd. ³⁾ [mgl. — Na. ⁴⁾ uel — tilf. Na. ⁵⁾ gudx oc — tilf. Na. ⁶⁾ [Nu er herþipa — Be. [En ex herþipa er — Tb. ⁷⁾ Istf. Stykket herfra til uel hærzorer: &c. — Be. Ta, b. Resten af Cap. udel. Bn. Istf. Stykket herfra til or annara kononga riti: &c. — Xa. ⁸⁾ halda oc — tilf. Na. ⁹⁾ [mot — Bi, k, l. ¹⁰⁾ [a Logdarhorni — Bk. [a Logdarhorni — Bl. [ut at Gæular afe a vita hællu — Na. [ther som hand æff alder veret hæffuer, som ere &c. (s. i Na) — Nb. ¹¹⁾ a — Bb, c, d. Na. ¹²⁾ (at biöda) — tilf. Bb, c, d. Na. ¹³⁾ þeirra huero — Bb. huero þeirra — Be, d. thera — Na. ¹⁴⁾ [mgl. — Nb. Istf. Stykket oc xiorar dyr . . . hallða: &c. — Bi, k, l. ¹⁵⁾ Her begynder igjen Be. Ta, b. ¹⁶⁾ men — tilf. Be. ¹⁷⁾ [tveir utlenzstir men — opr., men rettet med en nyere H. til ein utlenzstir — Ta. [tveir utlenzstir — Tb. Fra ij herlenzstir — mgl. Bb. stulu uord halda — tilf. Ta, b. ¹⁸⁾ ritium — Be. Ta. [mgl. — Bb, c, d. Na. Um vardhalda stipti — Ovskr. Xa, som her begynder. ¹⁹⁾ [er mælt at stipta skal — Xa. ²⁰⁾ þoar menn — fl. ²¹⁾ i uzridi — tilf. Ta. ²²⁾ [mgl. — Bi, k, l. ²³⁾ Istf. herfra til brenna eða eigi: — sua sem xyr segir i botinni — Bb. Istf. herfra til ærende þeirra: — sua [x. segir i b. — Be, d. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, Ta, b. ²⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ²⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.

sozna¹ a uita verði oc brennr viti xirir sunnan eða norðan. þá zella þeir vord. Nu stulu vardmen uita brenna at primr hærstipum senom eða zleirum. en ez þeir brenna eigi uita þá ero þeir utlæger. En ez þeir evazt i huart ero hærstip eða eigi. þá stulu þeir lalla til² hina stynsamazstu³ men þá sem ner þeim ero oc haza þeirra rad við huart uita skal brenna eða eigi. Nu brenna vardmen uita oc verða þau eigi at hærstipum. oc toma þeir hærlaup a land. þá ero þeir utlægir með zynra stilorði. nema þeir sværi xirir⁴ æineidi at þeir gerðo xirir godo oc þeir hugðu þat hærstip vera. Sa vitavordr er austastr er⁵ skal varða .viij. ærtogom oc .xiiij. mortum sylzr [oc þo utlægr ez vordr zællr æxtir zynra stilorði.⁶ oc sua skal sa varða⁷ er norðztr⁸ er. [oc huer sem næstr værdur þui⁹ er hærs er næst von. En huer annara at varð: viti mort sylzr ez zællr. Syzlu madr eða giæltzri skal za til stiltrika men at rangsala huern dag vord meðan þess þidur uid þurza oc græida at ret zare. en ez þeir gløyma. sælr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum sylzr uid tonong ez stadi værdur at.

Um hersaugs utlegra manna ok zrið.

- 5 Nu tomr madr¹⁰ i land varð¹¹ sa er¹² hédan var utlægr gorr¹³ oc ber her: fogu sanna þá sem landz men vita eigi adr. þá er han ilendr með tonongs rade þo at han være nidinger¹⁴ adr. Nu ber madr hersogu oc er eigi son. þo at han være zynr ilande. þá er han þá utlægr. nema han sværi xirir æineidi at han gerðo xirir godo. oc han hugði þat sat vera. Nu ber madr hersogu sanna sa er ilendr er adr. þá skal han haza .iiij. mærlr sylzr az tononge varom. en mort sylzr or zylli hueriu. mort sylzr skal han oc haza az þo varom.

Um leidangrs gerð hverss skipat er.

- 6 Nu stulu aller men¹⁵ gera leidangr at iamnade [i þo varom¹⁶ en aff utbod: num leidangri stulu men iamnat sin græida at [garða hozn¹⁷ oc zear magne. En sa leidangr er gerezt az gordom¹⁸ zrealzar þeim garðlæigur¹⁹ [er garð a.²⁰ þeir

Jvfr. Cap. 5. L. III. 5. Cap. 6. L. III. 6.

¹) soza. — Bc, d. Istf. Stykket til brenna eða eigi: — Sem zynr segir — Bc, d. ²) sin — tilf. Na. ³) hagn: astu — Na. ⁴) sit — tilf. Bb, c, d. Na. ⁵) Istf. Resten af dette og hele det følgende Cap.: Sem zynr segir — Bb, c. Sem z. f. i botenni — Bd. ⁶) [mgl. — Na. of sua sa er næstr þar — tilf. Na. ⁷) .viij. ortogom oc .xiiij. mortum sylzr vid tonong — tilf. Na. ⁸) næstr — Na. ⁹) [of sua sa er næstr er þat. æff norðann tomer her at. Of sua huaruitna þar — Na. ¹⁰) hær — Tb. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: Sa — Be. Xa. Tb. Resten mgl. — Ta. ¹²) Resten af Cap. mgl. — Ba. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ¹⁴) utlægr — Na. ¹⁵) uita at þeir stolu — tilf. Bb, c, d, f. Na. ¹⁶) [mgl. — Ba, k, l. ¹⁷) [garðar hozn — Ba. [garðar hozn — Xa. ¹⁸) garðlæigum — Bi, k, l. ¹⁹) garða — Bi, k, l. garðleigu — Ba. garðleiga — Xa. ²⁰) [er garða a — Bb, c, d. [er garða eigu — Xa. [mgl. — Ta, b, men tilf. af en nyere Haand over Linien i Ta.

stulu stýldugir við læidangri at tafa er konongr neynnir til eða hans umbóðs máðr. Nu skal greiða [att halzum alme(nni)nge¹ .v. þeninga vegna² af mork huerre. bæðe³ garðleigum oc kaupoyri. skal konongr tafa af⁴ .xl.⁵ marla. en þó er men þat sem meira er.⁶ En utlendzstir men þeir sem garða eiga i þó varom eða læiga .xij. manada leigum.⁷ þa⁸ stulu vera i ollum utbodem⁹ með þó er monnum. En aller aðrer utlendzstir men er her sitia [um vættrum.¹⁰ þa stulu greiða .v. þeninga vegna¹¹ af mork huerri¹² at halzum almenningi oc a konongr þan læidangr¹³ allan.¹⁴ Nu stýzt máðr undan læidangri¹⁵ eða iamnæde.¹⁶ oc lönpr kaupstaða a millum. eða stipreidna. xiordonga eða xyllna. oc gerer huarfe her ne þar. þa gere læid- angri þó at sidar se oc setr læidangro xalle [v.]. aurum fylzro¹⁷ uid konong. huer oc sem gerezt þriotr oc er xor til at gera læidangr. oc er sottr til [oc uil æigi.¹⁸ oc lönpr undan soln¹⁹ oc gerer huergi læidangr a þrimr vættrum. þa skal han [giallða xullan²⁰ læidangr þó at sidar se. oc setr .v. morkum fylzro uid konong.

Þuor ner skolum læidangr vora gera.

Nu stulu ver uita huar ver stulum læidangr²¹ gera.²² Eðr máðr a hús²³ i 7 kaupangi en þu i heræde²⁴ oc xær þar a meðal oc er imist. þa skal han gera læidangr i heræde at iardar hozn þeirre er han býr a at iamnæde uid aðra bórðr. en af kaup- oyri oc garðleigum i kaupstað. Sva oc eðr máðr a þu tvau i heræde oc i sinni stip- reidu huarf. þa skal han þar af huaro gera sem stendr [at iardar hozn oc iamnæde.²⁵ En eðr máðr xær einlönpr millum kaupangro²⁶ oc heræðs oc er xórðr i kaupangi oc kaupir kaupum sinum oc er i heræde um iol. nu eðr han bindr oc lönfir hudxat sit i kaupangi allan vætr þess a meðal. þa gere han læidangr i kaupangi²⁷ af kaupoyri sinum. Máðr huer er xórðr er i heræde²⁸ oc xær han²⁹ [i kaupang³⁰ at³¹ kaupum sinum oc hævur huarfe heimili sitt i [heræde ne kaupangi³² þa skal gera læidangr i

Jvfr. Cap. 7. L. III. 7.

¹) helmingi — Bk. [mði læðinnge — Nb. ²) mgl. — Be. Ta, b. Na. Xa. ³) af — tilf. Bb, c, l. Ta, b. Na. ⁴) til — tilf. Xa. ⁵) .xl. — Be, i. Xa. ⁶) þat tr. . . . meira er — mgl. Ta. ⁷) læigu garða — Be, k, m. læigum garða — Bi, n. Na. Xa. læigu — Ta, b. ⁸) þeir garðar — Bl. ⁹) bodom — Bm. ¹⁰) [mgl. — Xa. ¹¹) fylzro — Bb, c, d. mgl. — Bf, n. Ta. Xa. ¹²) uegenne — tilf. Ta. .v. þeninga — tilf. Xa. ¹³) einfaman — tilf. Bf. Ta. ¹⁴) Resten af Cap. udel. — Bm. Cap.: — indskyder som etslags Overskrift Xa. ¹⁵) Istf. for Resten af Cap.: sem xær segir — Bb, c. [x. x. i bottenne — Bd. &c. — Be, i, k, l. Xa. Resten af Cap. mgl. — Ta, b. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bm. ¹⁷) [xij. þ — Nb, hvor altid .ij. þ bruges, hvor der i det gl. Sprog staar .j. ønriir, og saaledes i Forhold. ¹⁸) [mgl. — Bf. Na. ¹⁹) [setn — mgl. Bf. Na. ²⁰) [gera — Bf. [giallða — Na. ²¹) vörn — tilf. Bb, c, d, e, f, i, l. Ta. Xa. ²²) greiða — Bd. Istf. Stykket herfra til gerð hans: &c. — Be. Xa. Stykket udelades — Bm. Ta. ²³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ²⁴) Istf. Stykket herfra til gerð hans: — Sem xær segir — Bb, c, d. ²⁵) [eðr iamnæde oc xær magne — Bf. Na. ²⁶) kaupstaðar — Bf. ²⁷) kaupstað — Bf. ²⁸) kaupangre — Bf. ²⁹) mgl. — Bf. ³⁰) [til kaupstaðar — Bf. ³¹) kaupar — tilf. Bf. ³²) [i þó ne heræde — Bf.

heraðe af kaupþynri sínum. En ef maðr flitr bui sínu i heraðe oc fær til kaupangrs¹ xirir [mantal oc² iannad manna oc fær han síðan i herað. þa æigha bönðr gerð hans.³ Svá oc ef [kaupangrs maðr⁴ sælr garð sín eða byggir⁵ [i kaupangi⁶ oc [fær han⁷ i herað xirir mantal oc iannat manna oc fær han ætr síðan i kaupang.⁸ [þa æiga kaupangrs men⁹ gerð¹⁰ hans.¹¹ Nu ef maðr gerer læiðangr i annan¹² stað¹³ en han á at gera. [þa er sem haxe ugort.¹⁴

Um bærgjald ok huat greiða skal ok secttir.

- 8 En um bœar gjald. þa skal ærtog¹⁵ vegna at bœar gjaldi oc skal gjalda .xiiij.¹⁶ nattom xirir¹⁷ þetr¹⁸ meflo¹⁹ at usæliu. En bœar gjald stulu gera²⁰ smidir aller. mangarar. [mynlarar.²¹ sutarar. flinnarar. flattrmangarar.²² oltonor.²³ miðlonor.²⁴ lambarar.²⁵ vaxarar²⁶ oc aller þeir men bæde lonor oc tallar er með mange fara huat sem [þeir haxe mang sitt²⁷ [i budum eða á stræti.²⁸ En ef maðr fær brott með bœar gjaldi. þa er han sælr mort fylzr uib lonong ein.²⁹ nema notor maðr lufi xirir han i [retta flæznu.³⁰ þa á þa maðr þa mort er uib ligr i sættena af honum þa er han lomr ætr. en æigi lonongr.³¹ [kiænningar³² svæin huer³³ skal gjælda³⁴ [halzt bœar gjæld³⁵ hina fyrstu .xij. manade.³⁶ Saudar³⁷ trox³⁸ skal hoggva i helminnga eða xiorðonga oc gjælda [i bœar gjæld.³⁹ en ef smæra⁴⁰ hoggr. gjældde onri vegen á oðan.⁴¹

Um styrimen ok um farar æyri ok vapna bœað.

- 9 Sá skal flipi flýra⁴² er lonongr næxnir⁴³ til.⁴⁴ eða lonongs umbodemaðr.⁴⁵

Jvfr. Cap. 9. L. III. 8.

¹) kaupstadar — Bf. ²) [mgl. — Bf. ³) Fra Beg. af Cap. mgl. Tb. Herefter nyt Cap. — Ta, b. Xa. ⁴) [biar maðr — Ta, b. ⁵) [t. menn setia garða sína eða byggja — Bf. ⁶) [i kaup — Xa. [mgl. — Bf. Ta, b. ⁷) [fara síðan — Bf. ⁸) kaupstaf — Bf. Ta, b. Xa. ⁹) [þa t. bœar menn — Bf. Ta, b. ¹⁰) garð — Xa. ¹¹) Resten af Cap. mgl. — Bb, c, d. ¹²) Resten af Cap. mgl. — Ta. ¹³) Resten af Cap. mgl. — Tb. ¹⁴) [æt. — Be. Xa. [þa er sem ugort t. — Na. ef hann uelit sit flæzr ugort haxe — tilf. Bf. ¹⁵) Enn ørlug 1: halff annðenn flællinn — Nb. ¹⁶) .xiiij. — Be. Ta, b. ¹⁷) eptir — Bb, c, d, f. Ta, b. Na. ¹⁸) þate — Bm. ¹⁹) meflo dag — Bl. vafu — Tb. Xa. ²⁰) lufa — Bn. Xb. mgl. — Xc. ²¹) [mgl. — Ta, b. ²²) [mgl. — Bm. ²³) altonor — Be. mgl. — Bk, l. ²⁴) miðlonur — Bi, k, l, m, n. noblonor — Na. ²⁵) lamparar — Xb, c. ²⁶) reiparar — Bk, l. fliparar oc aller idna men — tilf. Ta. ²⁷) [þ. h. zong sín — Be. Ta, b. [þ. h. mang — Bl. [þat mang er — Bf. ²⁸) [i budum t. á strætum — Bi, k, l. Ta. [á byggiu eða strætum — Bn. ²⁹) ein — mgl. Be, f, k, l, m, n. Xa, b, c. v. t. ein — mgl. Ta, b. ³⁰) [rettan flæznu dag — Xa. ³¹) bœar men — Be. Ta, b. ³²) tenni — Bi, k, l. toningar — Na. ³³) [tnape — Ta, b. ³⁴) gera — Ta, b. ³⁵) [halza ærtog af bœar gjæld — Bf. ³⁶) Resten af Cap. udel. — Bm. ³⁷) Sauda — fl. ³⁸) troppa — Tb. ³⁹) [mgl. — Xa. ⁴⁰) mæira — Xa. ⁴¹) Stykket Saudar. til á oðan — mgl. opr., men er tilf. i den nedre Mrg. med en H. fra Slutn. af 15de Aarh., og Tegn til at indskydes her — Tb. ⁴²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. Xa. ⁴³) fær — Tb. Resten af Cap. udel. — Bn. ⁴⁴) Istf. Resten af Cap.: sem fyr flýr — Bc. Resten udelades — Ta, b. Istf. Stykket herfra til i flæð næxnir: — sem fyr flýr — Bd. ⁴⁵) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l.

Nú skal stýrimaðr neyzna men at fara með sér. þá skulu þeir skyldugir at fara sem neyzndir ero. nema logleggh nauðsyn banna hvarom tveggja. oc se þá aðrer i stad neyzndir. Skal stýrimaðr hafa zírir sitt starz of vanda ez han fær vel með sinu starzi. halza mort huer a manade af bonda¹ ze. sa þo er æigi hæuir² len eda væizlu af tononge. oc tale þetta þan tíma er han komr heim aftr. [Sva myllit (skal) læidsogu maðr taka af bonda ze.³ or þronðheimi halza mort sylzrs til Þiorguinar. or Þiorgvin halza mort til Tunsberghs. or Tunsberghi halza mort til landzenda. sliet hit sama aftr. þar með mat oc dryl. Sa skal huer fara er i zyrstu er neyzndr⁴ oc eigi umskipti a gera. nema loglegar nauðsyniar gange till. Engi skal oc lausnir taka. en sa er tætr. þá er han sætr .viij. ærtoghom of .xiiij. mortum sylzrs uid tonong zírir huern þan sem han tætr lausnir af. en sa huer er byðr mort sylzrs tononge. en sa er mæler slift til annars oc zæltz at. svare slifu zírir sem log valta þeim a hendr er annan røger.

Um skips skipan ok matgerðar men.

Nú skal stýrimaðr [gera⁵ ollum neyzndar⁶ monnum stærnu til.⁷ þá er han uil 10 [stip skipa⁸ [oc stra⁹ [þar huern i rum¹⁰ sem vera skal.¹¹ oc æigi þá skipara¹² stærnu at stoda neyznd¹³ vopn¹⁴ manna oc klæðe.¹⁵ En ez nokor vopn vantar.¹⁶ þá se þar uopn tælin með stýrimanz rade sem han ser at bætzt gegnir oc abyrzigt sa er hæuir extir logum. Nú skal [huer neyzndar maðr¹⁷ taka vryri sylzrs i farar [vryri sín¹⁸ oc sva huer matgerðar maðr sem¹⁹ hafetar. Nú skulu bœarmen gera .ij. manadar mate smørs oc .iiij. miols til homlu. skal uid þui taka stýrimaðr iamnan þá er læidangr er utboden.²⁰ oc hallda þar af neyzndar monnum tofnad þrea manade með zullri²¹ vifta tolu. Er þat at rettze uifta tolu a huærium halzum manade. i tylzt huæria pund hiugmiols oc .iiij. laupar .iiij. punda smørs. En sa er þetta greiðir æigi svare læidangrs zalle sem adr er slift. oc soti gialthyri oc haxe af .ij. luti en stýrimaðr þriðjung. En ez han uil æigi solia oc er honum sagt til adr. þá sote stýrimaðr oc haxe halzt en gialthyri halzt.

Jvfr. Cap. 10. L. III. 9.

¹) bœar manna — Bd. Na. ²) adr — tilf. Bd. Na. ³) [Læids. maðr þ. hafa zírir sitt starz oc uanda — Bd. Na. ⁴) Istf. Stykket herfra til sylzrs tononge: — sem zyr segir — Bd. ⁵) Resten af Cap. og hele Bolken udel. — Ta, b. ⁶) Resten af Cap. udel. — Bu. ⁷) [neyzna hafeta at fara með sér — Bi, k, l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. til skips — Xa. ⁸) [till skips — Be. þá er . . . skipa — mgl. Xa. ⁹) [þa skal hun stra of skipa — Xa. ¹⁰) [huærium i rum — Bb, c, d. ¹¹) [huærium sitt rum — Be. Xa. ¹²) skipa — Be. ¹³) huers — Be. mgl. — Xa. ¹⁴) Resten af Cap. udel. — Be. Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: — sem zyr segir — Bb. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: — sem zyr segir — Be. ¹⁷) [huer hafeti — Bd. Na. ¹⁸) [laup — Bd. ¹⁹) adr — tilf. Bd. Na. ²⁰) uti — Bd. Na. ²¹) zornre — Bd. zornari — Na.

Um skotvápni er bænda skola (eiga).

- 11 Boghe skal liggja uð þorsto hueria.¹ þan skulu seffar .ij. þa þeir² er þara oc stræng a eða gjaaldi halþan onri sylþre kononge. oc þae bogha eigi at siðr oc .ij. tnyltir orua stæþra eða brodda. þat skulu husebendr þa. en halþr annar onrir liggir uð tnylt hueria³ uð konong. [Oc skulu ver með stnylðu þa kononge varom .ij. tvi- tughseffor æþ þor varom. þva⁴ sem kononge varom þillir til honyra með libi oc vapp- um. nema konongr se með bæsttra manna raðe at mæira þurzi.⁵ Nu þær maðr a stíp annat en han er neþndr⁶ a þa gerer han bæðe. tór læiðangr oc gjaelldr uitid. En æþ þreals maðr gengr i matgerð a stípi oc misþær han með matgiærð. þa segi stýri- manne⁷ oc eigi han stípara stæþnu oc ræþsi með stýnsamra manna raðe. þva at huarðe þae han þar ne lemstir. þui at stýrimaðr skal mestu raða innan þorbþ a hueriu stípi. Nu lonyþa þeir stíp or þestum oc soþer maðr eigi halþrnymi st. gjaelðe mort sylþre kononge. nema loglegþ þorþol þanne. en æþ þellir þerð. [stær .viij. ertoghom oc .xij. mortum sylþre uð konong.⁸

Guat vappnum huer skal eiga.

- 12 [Sa maðr er a⁹ til .vj. marla [vegenna þirir¹⁰ uttan¹¹ klæðe sin.¹² han skal eiga stíold rauban tviþyrðing. spíot. sverð. eða orgi halþþynnu. En sa maðr er a til .xij. marla veginna þirir uttan klæðe sin. han skal eiga stíold rauban tviþyrðing¹³ oc stalhuru með hinum þyrrum anezndum vappnum. oc skal huer stíalldare haza mot- tekít marl a stíoldum þeim sem han gerer. at uita megþe huer gort hæuir æþ þala þingt i. en huer sem eigi hæuir se stíldir uptotir kononge til handa.¹⁴ En sa maðr er a til .xviij. marla veginna þirir uttan klæðe sin. han skal eigha stíold rauban¹⁵ oc stalhuru oc þanzara eða bryníu oc oll þollþoþn. En æþ notor missir þessa vappa þa liggir uð onrir sylþre uð konong þirir huert er missir. En drengmaðr huer oc þeir men er minna þe eigu en nu er sagt. þeirra huer skal eiga stíold oc spíot.¹⁶ sverð eða orgi. en bræiðorgar ero gíldar æþ ramlega ero stæþtar. oc halþþynnur oc spíot þau er traustlega¹⁷ ero stæþt oc .ij. gærnaglar¹⁸ ero i eða [æin i gengnum¹⁹ oc

Jvfr. Cap. 11. L. III. 10. Cap. 12. L. III. 11.

¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. Xa. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ³) orua — Na. orua æþ missir — Bb, c, d. ⁴) Stíparar — tilf. Bb, c, d. Na. ⁵) [Ennd om kongen vill haffue suert mandtall da skal Borgerne giøre och giffue ther effther sathalie och gierdt, saa att huer saar thill manidtz taak som for sigir — Nb. ⁶) Istf. Resten af Cap.: — Sem þær segir — Bb, c. ⁷) Istf. herfra til þorþol þanne: — þa sem þær segir i þotenni — Bd. ⁸) [þirir þriogtu [ater of olgðni. uere ullægr of allt þat er hann a — Bd. En æþ naubþna þannar. þa mæle konongr æþtir atuitum með goðra manna raðe — tilf. Bd. ⁹) [Æþ maðr a — Ba. ¹⁰) [mgl. — Be, n, Xa. ¹¹) Resten af Cap. udel. — Ba. ¹²) Istf. Resten af Cap.: Sem þær segir — Bb. Sua [i. þ. [i. i þotenne — Bc. S. [i. segir þ. i þotenne — Bd. &c. — Be, i, k, l. Xa. ¹³) mgl. — Na. ¹⁴) at þal huer stíalldare &c. — mgl. Na. ¹⁵) mgl. — Na. ¹⁶) spíot — mgl. Na. ¹⁷) ramtíga — Na. ¹⁸) grærnaglar — Ba, urigtigt. ¹⁹) [sa æin ær iþgíennum stændr — Na.

nodet at bada vega. gilldr skal oc tressiofdr huer þeirra monnum er spengr þrearr
liggia íxir þuæran ær iarne oc .iij. mundridar innan við traustlega neglðir. En ær
verkmadr gengr i þyrstu i víst oc tætr þulla læigu. laupi ser þyrsta sumar or. en
annat stiofdr. hit þridia spiot. en ær han missir æins huers vapns þessa.¹ þa liggir
við orrir slyrs kononge [xirir huert er missir.² En ær han missir allra. sætr orri
slyrs við konong xirir huert er missir oc vere halzrettes madr til þess er han a
ser vopn.

Um vapna þing ok vapna viti.

³ Nu er þat⁴ eit þing⁵ er haitir vapna⁶ þing. [þat skal æiga xirir endilangan 13
Noregh. þat skulu ver æigha Þiorguinar⁷ men⁸ manadag hin nesti ærtir midþastu.
þa skal gíaltþri lata [til þings⁹ blasa. þat þing skal huer lartmadr soria¹⁰ þreals oc
þultida oc hava laga vopn sin.¹¹ en ær¹² madr sitr heima um þat þing þa sælzt
han tveim aurum slyrs við konong. oc orri xirir vopn huert er han stuldi þar hætt
hætt. oc sva þo at heima se uopn hans er¹³ sem engi æigi han ær æigi ero til þings
bören.¹⁴ Nu ær husbondi er siutr eða far. þa skal gardz madr hans bera vopn hans
til þings. en ær æin huer gardz madr hans er siutr [eða far¹⁵ eða xleiri. [þa er¹⁶
husbonde stýlðr at lata¹⁷ bera uopn þeirra til þings oc syna gíaltþra eða raðo
monnum.¹⁸ Nu sætr madr uopn sin¹⁹ sva at han a æigi xoltvopn²⁰ sem nu er
stilt. þa er han sætr orri slyrs [við konong²¹ xirir huert er²² missir. huern tima
sem þat er. Nu skal gíaltþri lysa xirir monnum a þui þingi huersu þeir skulu ganga
a at logum. en þa er at logum a gengit at þrir ganga a þyft of æigi xleiri. oc
gange tomlega sva at²³ stýllu madr mege væl proua²⁴ vopn þeirra. Lneþna skal
gíaltþri eða umboda madr konongs konongs men ær þeir ero til a þingi. raðz men
ero aller stýldugir at stoda uopn manna.²⁵ En ær þyftare er gengit en her sægir.
oc xer gíaltþri xirir þui æigi stoda(t)²⁶ vopn þeirra. sætr huer er þat gerer mort
slyrs við konong xirir olydni sina. en huer sætr orri slyrs við konong er æigi
hæuir vopn sem nu er mælt. en ær notorer lea uopn til vapna þings oc verðr þat
vitnis þast. eigi konongr vopn. en hin er let varr gíaltþri vapna viti sem adr.

Jvfr. Cap. 13. L. III. 12.

¹) þessara triggia — Na. ²) [mgl. — Na. ³) Hele dette Cap. ikke engang antydte — Be. ⁴) þat
— mgl. Bk, l. ⁵) þing — mgl. Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁶) Resten af Cap. udel. — Bn.
⁷) Þiorguinar — Na. ⁸) [Dett bær endeligen att vere vdi Thrundheim, thet þall begændis — Nb. ⁹) [mgl.
— Bk. [þat — Bl. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ¹¹) þar — tilf. Bb, c, d. ¹²) en ær
— mgl. Bc. ¹³) er — mgl. Bb, c, d. Na. ¹⁴) oc sva . . . boren — mgl. Nb. ¹⁵) [mgl. — Na.
¹⁶) [t — Bb, c, d. Na. ¹⁷) lata — mgl. Na. ¹⁸) [þa bere hunns graunde hanns vapna — Nb. ¹⁹) Istf.
Resten af Cap.: Sva sem þyr segir — Bb. S. [s. [s. bötin — Bc. ²⁰) zull vopn — Bd. ²¹) [mgl. — Bd.
²²) hann stildi þar hætt hana. of hann — tilf. Bd. Na. ²³) gíaltþri of — tilf. Bd. ²⁴) stoda — Bd. Na.
²⁵) [Eru handgegnir menn oc uelgu menn stýldugir til at stoda uapn með gíaltþra of [astummonnum — Bd. Na, b.
²⁶) þogast — Bd. Na.

Um landræða sek ok strandhögh.

- 14 [Nu hueruir stýrimadr skipi¹ a læid² með kononge³ oc löngpr maðr æz skipi meðan konongr liggir til landvarnar. han er sætr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum sylzræ uid konong. en ez stýrimadr löngpr. þa er han með öllu utlægr oc landræða maðr uid konong. Nu ma eigi lengr hæxta læidangr uti. en men hæze halzæ manadar mat miols oc smors. oc lyfi þui a onnur skip oc syni þeim mat sin at þeir hæza æigi mat mæira. Nu zara þeir heimlæidis oc verða matþrota. þa mego þeir hoggua naut .ij. zirir bonda at usæliu. leggi⁴ aura .ij. zirir ku. oc svo zirir uga þritidung. en zirir öldung halzan þridia onri. late liggia æxtir hözud. zotr oc hud. þa ero þeir usætir. En ez adrær men hoggua zirir bonda þeim sem adrær hiuggu adr zirir oc lömr æigi zram hözud oc zotr [oc hud.⁵ þa hoggua þeir at usæliu ez þeir læggia ze zram svo mykt sem adr er stilt. oc leggi up hözud oc zotr oc hud. Nu ez þeir hoggua æigi svo sem nu er stilt. þa er stýrimadr sætr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum sylzræ uid konong ez at hans rade var hogguit. en hafeti huer mort. oc borte þo bonda zyrst zullum botum zirir bu þat⁶ sem þeir hiuggu. en æz sættenni take bonde stilan ret sem han er maðr til. en konongr þat sem auf er. Nu er þeim tent at þeir hoggua a annan vægh en mælt er. oc ez þeir dylia. þa skal stýrimadr synia lyrittar æidi zirir svo marga men sem han vill. en ez han vil æigi synia zirir þa. þa syni huer zirir sel lyritar æidi. Nu gengr maðr æz skipi zyr en skip lome til lundz oc lovar honum engi maðr. þa er han sætr mort sylzræ uid konong.

Um skips upfat ok gezlu segls.

- 15 Nu loma skip heim⁷ til lundz⁸ þa skal stýrimadr lata blæsa til skipdrattar⁹ svo uida sem [þarz oc¹⁰ han¹¹ ætlar með gíaltzra rade at skip gange upp. en huer er æi lemr.¹² sætr onri sylzræ uid konong. En þeir þrir stulu segli vardvæita oc [ollum reida¹³ er adr ero til næzndir i botenne at vardvæita þoar manna ze. en allar hæsetar stulu zylgia segli i kirtiu eða i naust oc ollum reida oc bua svo um at litlegazt þilli at æi spillizt. Nu ez notor tætr þat segll i brott eða reida uttan löngi kononge eða radz manna abyrgezst at öllu þar till er æztr lemr. oc sætr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum sylzræ uid konong oc þoar men. En ez kirtia brennr eða naust oc segl inni

Jvrf. Cap. 14. L. III. 13. Cap. 15. L. III. 14.

¹) sinu — tilf. Bb, c, d. Na. [Nu huer maðr er stýrir skipi — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.
²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ³) Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir — Bb. S. z. [. botin — Be. Sua [. z. [. i botinni — Bd. ⁴) up — tilf. Na. ⁵) [mgl. — Na. ⁶) st — Na. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi.
¹⁰) [mgl. — Bb, c, d, k, l. Na. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, l. ¹²) til þess skipdrattar — tilf. Bb, c, d. ¹³) [allan annan skip reida — Bb, c, d. Na.

þa abyrgiðt sealzer þvar men sægl sitt [oc reida.¹ nema men brenne at vilia sinum. Nu stulu þvar men þar upsaat haza [sem tonongr geyr þeim innan tafmarfa.²

Um ransmen ok obota men.

³Nu ero ransmen ubota men⁴ hvar sem þeir værða tæknir⁵ oc huer sa sem 16 þeim vœtir lid til þess. æxtir þui (sem) segir i ubota malom i manhælgþi. Nu heria⁶ þeir oc a sa æigi lida loft til at zara æxtir er zirir hernade værdr. þa scal han or flera ez han uil. nu scal huer þangat zara sem or steznir honum æxtir her. Nu zara þeir æxtir þeim. þa stulu þeir aller zara er zirir sitia. en ez þeir uilia æigi. þa er ze þeirra upnæmt nema naudsþyn banne. Nu toma þeir þar sem hin er zirir er or star up oc hæuir han rett storet þa er væl. en ez han hæuir rangt storet oc er þar æigi her til hus tomen. þa er þeim⁷ ze hans upnæmt oc skipti sin a millum. Nu ez han hæuir ret storet or. þa stulu þeir zara með honum svo lantt sem han uil. oc ez þeir hitta a her oc þurza at rioda til zear þes od eða æggjar. þa haza sa ze er zyr atte þat allt er han lennir. en þeir skipti sin amillum þui sem hermen attu. nema lennendr tome til með loglegom vitnum.⁸

Er maðr kaupir með utlegan man.

Nu zara þeir er heriat haza⁹ zirir land zram¹⁰ oc kaupir maðr ez þeim¹¹ æin 17 huern grip. þa scal (sa) ze haza er zyr¹² atte oc toma til með [i.j. manna uitni.¹³ En sa er uid uilinga tonypti. giallde morf sylzrs ez han vissi.¹⁴ En ez han zær æigi vitni til a hond þeim er ze rangzenget hæuir tonypt. þa scal stærza honum til þings. þa eiga þingmen honum ze at doma. elligar lyritar æid.¹⁵

En maðr ger langskip i herade. eða bæ.

[En ez tonongr lennir¹⁶ manne landrad.¹⁷ þa scal han synia¹⁸ með tylxtar 18 æidi.¹⁹ en sa æidr zællr honum til utlægdar. Nu gerer maðr langskip i kaupangi²⁰

Jvfr. Cap. 16. L. III. 16. Cap. 17. L. III. 17. Cap. 18. III. 18.

¹⁾ [mgl. — Na. ²⁾ [landuornn sinni, sem thet æigu með retto tafma(r)ðar byarenno — Na. Istf. nu stulu . . . tafmarfa: — Þyemenn þall thet skip opsette, som thet aff arildz thid haffuer meredt opsettdt, inndenn wort Þyðgens thadmarde — Nb. ³⁾ Dette og alle de følgende Capitler i Bolken mgl. i Bb, paa den aller-

sidste Sætning nær: Nu hozum ver landuorn vara a flra setta o. s. v., der er sojet umiddelbart til foregaaende Capitel. ⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir botin — Bc. S. z. [i. botenne — Bd. &c. — Be, n, Xa.

⁵⁾ Ist. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁶⁾ Saal. rettet; veria — Ba. ⁷⁾ biarmonom — Na. ⁸⁾ nema o. s. v. — mgl. Na.

⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n, Xa. ¹⁰⁾ Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir — Bc, d. ¹¹⁾ Istf. Resten af

Cap.: &c. — Bi, k, l. ¹²⁾ ze — Na. ¹³⁾ [vatta thua ær honom bære vilhni om at that ær hanna ze — Na.

¹⁴⁾ at hin var — tilf. Na. ¹⁵⁾ zirir vinni æidi — tilf. Na. ¹⁶⁾ [Nu lennir maðr — Bi. [Nu lenner

tonongr — Bk. Xa. ¹⁷⁾ landrada [of — Bc. Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir — Bc. &c. — Be, n, Xa.

¹⁸⁾ Istf. Resten af Cap.: sem zyr segir — Bd. ¹⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k. ²⁰⁾ þv warum — Na.

oc tynfir æigi þor sinni. þa skal gíalþyri eða umboðs maðr tonongs [þara til oc¹ spyrja han huert han uil þara. en ex han uil ædi til sǣgia þa stulu þeir æfta han .viiij. ærtoga oc .xiiij. marla tala. En ex han uil æigi taf þa. þa stulu þeir hoggua or huarum tvæggia vegin tialar .v. alna langt bord. En ex þeir gera æigi sva. þa stolu [husbóndr sva gera² oc tafa þra sǣgl ex til er oc læmia sva þor þeirra. En ex þeir gera æigi sva. þa ero þeir sǣtir mort slyðs uid tonong³ þirir þoxto hueria. en þirir styri homlu hueria .iiij. mætr slyðs. þat hæita þoxto giolld.

Nu þozum ver landvorn vara a sǣta sǣtta oc skal sva standa sem sǣpat er. nema tonongr se annat landeno haglegra með hinna bæzfu manna raðe.

IV. Mannhælgarbolkr.⁴

Her hefr manhelge vara.

- 1 Þat er þyrft i manhelgi⁵ vare.⁶ [at var⁷ lande huær⁸ i Norez tonongs riti⁹ skal [þridhæilag vera¹⁰ huer uid annan innan landz oc uthan landz. En ex maðr veghr man. þa hæuir han þirir gort ollu þui han atte. nema oðals¹¹ iordum sinum æinum.¹² nema maðr vege stemdar vig. eða gere niðings verf.

Um þegugilldi ok gearskipti veganda.

- 2 En þo at allt þat¹³ sem vegande¹⁴ atte bæde i lande oc lausum oyri¹⁵ jelle aðr undir tonong. uthan oðals iardir. [þa gerði þo hin virðulegi herra Hákon tonongr

Jvfr. Cap. 1. L. IV. 1. Bj. 10. Cap. 2. L. IV. 2.

¹) [mgl. — Na. ²) [þeir gíalda tonong(i) mord sǣfðs — Na. ³) Resten af Cap. mgl., derimod tilfóies her som det sidste i Bolken Capitlet: Nu þara menn þirir þann &c. (see Landsl. Kjöbe-Bolken Cap. 25), hvilket slutter med den her udeladte Sætning Nu þozum ver &c. — Na, b. I Be, d indskydes ligeledes dette Cap. med Ovrskr. Um þor þann, i Be kun antydet ved Begyndelsen og Henviisning til Landsloven, Kjöbebolken Cap. 25; i Bd derimod er det udført. I begge staar til Slutning Stykket: Nu þozum ver o. s. v. heelt udført. ⁴) Saaledes Ovrskr. Be, hvor forresten hele Bolken mangler, med Undtagelse af Cap. 10. En ex varðmenn &c. — Mannh. b. er aðr þrigaðr i landz bófinni. nema nefla capitula — Ovrskr. Bd. Her hefr upp hinn .iiij. lut Biörg: þniar bocar. oc er þetta um mannhelgi þyrft um uiga þerði. þar nof þ um niðings uig. oc þat þar meðr sem þloira a mannhelgi at þlytia — Ovrskr. Bi. h. h. hinn .iiij. l. b. b. of f. um mannh. x. umm v. x. þ. n. um n. vert — Ovrskr. Bk, l. Hele Bolken mgl., undt. Capitlet: En ex varðmenn eða aðr menn þinna mann vegen (Cap. 10), i Bb, m. Ta, b (hvilke tvende dog antyde Begyndelsen af det næste) Xb, c. Ligeledes, paa de tre Cap. nær: Nu vill þa eigi þota er miagerði (Cap. 21), Ex maðr tynfir mann þufr (Cap. 22), Engi sǣt þat uid annan mæla (Cap. 23), hvilke ere henflyttede til Slutningen af Byloven, umiddelbart foran de der forekommende Stykker af Landværsbolken — Bf. Cap. Ovrskr. — Xa. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁷) [i uaro — Bl. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹⁰) [þrid hápa — Bl. Istf. Resten af Cap. og alle de næste Capitler indtil Cap. 10: sva sem aðr er þrigat i mannhelgar befinum i landz bófenne — Bd. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ¹¹) oðals — mgl. Na. ¹²) huert sem þarl dræpr tonog eða tona þarman — tilf. Na. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k. l.

hin forunadi þa mistun oc skipan a¹ ærtir hinna bæzstu manna bönastad i landeno. at huart sem ærtir ero æignir eða lausa ze. þa skal konongr tala æigi meira þænggilldi en .viiij. ærtogar oc .xiiij. mætr æz ze eða æignum. nema han hæze veget stemdar uig eða gort nidinge vert. [En ez æign er i þænggilldi græid. þa stulu² arvar veganda eiga lausn a. ez þeir uilia luyft hæza innan .x. vættra. ez þeirra odal var. Aldrigi skal oc ærzingi selia þær æignir. er han tatr ærtir hin utlæga. meðan hin utlægi lizir. en lufa allar loglegar stulldir æz æignum ez eighi er lausa ze til. Nu kan sa einhuær atburdr til at gerazt at konongr gezz mandz bana lanzuift með bönastad hozdingia eða annara godra manna. eða komzt han a zund konongs oc zær grid æz honum. þa skal han sel svo i zrid kaupa uid konong sem konongs er mistun til. oc bota þæt sem ærtir stod³ með slitum sala stæznum sem goder men sea at han meghe orla. nema allar botr se adr lofnar. Sidan skal þeirra mal zara til settar er ærtir liza. ærtir konongs dome. En þær sem ze hans varðæittu meðan han var i utlægd. þa græidi honum slift sem þær tofo i æignum eða lausa ze. uttan landzsthyldir.

Um skemda verk ok nidinge vig.

Engi madr⁴ ma iorðu sinni zirir gera⁵ nema han vegi stemdar uig eða gere **3** nidinge vert. þat [er nidinge vert⁶ hit mesta. ez madr rædr [lond oc þæгна undan konunge sinum.⁷ en ez konongr lenner manne landrad. þa skal han nezna man or hird sinni⁸ iamboren man þeim er male a at svara. En ez arboren madr a þui male at svara. þa skal nezna bonda sun or hird ez han er till. oc hæze rit of inzsigli konongs oc sofe þat mal at logum. en sa er arboren er tomen er til allz reftar. þat er oc nidinge uig⁹ ez madr vegr logman [zirir retta logfog.¹⁰ þan er (til) þess er tælin at sægia monnum logh. þui at sa hoggz nidr allra manna rettynði þar sem han a [engum laga orsfurda att synia¹¹ þar sem han er izir stipadr.¹² þat er oc nidinge uig¹³ ez madr veghr trygdæ man sin. þat er oc nidinge uig¹⁴ ez madr vegr man i gridum. Huervetna þar sem madr a a ser averta at hæimta. eða a þeim umaga [eða æigi zultida manne sem¹⁵ madr a umbod a. eða stendr til arzo. oc allra þeirra er han¹⁶ hæuir [sealzr umbod a at logum.¹⁷ þa skal han sealzr grid selia oc trygdir oc sætt með vattom. oc ero aller zrendr undir þeim gridum oc svo trygdum sem sealzr

Jvfr. Cap. 3. L. IV. 3. 4. Bj. 11, 12, 73.

¹⁾ [tha hævir hin . . . a gort — Na. ²⁾ [Ennd om Draberenss Guotz redet ide thill da fælder hanns jorbuotz wnder konngenn och tha maa — Nb. ³⁾ aff botom — tilf. Na. ⁴⁾ madr — mgl. Be. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ⁶⁾ [mgl. — Bi, k, l. ⁷⁾ [undan konungi — Bi, k, l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁸⁾ thil — tilf. Na. ⁹⁾ vart — Na. ¹⁰⁾ [mgl. — Na. ¹¹⁾ [iamfthlber at vera ridum [em fatordum thil laga orsfurda — Na. ¹²⁾ Hele denne Artikel staar efter gridum — Na. Længere mede efter [em sealzr væili huer — Nb. ¹³⁾ værd — Na. ¹⁴⁾ værd — Na. ¹⁵⁾ [er æigi er zultida madr. eða — Na. ¹⁶⁾ a [ialfr ret á eða — tilf. Na. ¹⁷⁾ [loghlegt umbod thil thess tædit — Na.

væiti huér. Þat er oc níðings víg eðr maðr brennir man inni. Þat er oc níðings víg eðr maðr myrðir man. Þat er oc níðings víg eðr maðr hærnir þioða. Þat er oc níðings vært eðr maðr hærnizt a oðrum en þeim er gerer eða ræðr. Þat er oc níðings víg (eðr) maðr höggv. hönd eða þott að manne. eða stingr ut ougu manz. eða flet tungu or höfði manz. eða mæiðir man at uilia sínum. en eðr þat vætir i vapna flíptum. þa þare þæt ætíðr lönongs dome.¹ Sva ero þeir oc ubota men er hallða þeim xírir þessu æinu hueriu sem þa er gerer. nema lönongr late ræinsa² til landræinsanar. en eðr þat vætir i vapna flíptum. þa þare þæt ætíðr þui sem lönongr flípar með hinna bæzstu manna rade. Eðr maðr drepr þadur sun eða broður. modor eða systur. eða dottor. þa er han ubota maðr. nema oðz manz víg veghi. Sva oc eðr maðr drepr lönu sealzs síns. eða lönu bonda sín. sva at þat (er) drap hævur horat. eða hvgðzt at hora. þat er ubota mal. Sva oc eðr maðr tgnir ser sealzr. þat (er) oc ubota mal. Þat er ubota mal eðr maðr vegr man innan stofs eða i garðe uti. eða innan garðz þess sem huervir um afr eða eng at heimili sealzs hans.³ nema⁴ væri hendr sínar. [oc a vægh til at þara.⁵ Sva oc þeir men sem at flitum utnyttum verða lendar at þeir laupa brot með æignum lönom annara manna. þa ero þeir ubota men. bæðe xírir lönonge oc tarle. dreper oc dögðder.⁶ Men þeir sem lata liz sitt xírir þyzstu eða utilego. huart sem hælðr rena þeir a flípum eða a lande. oc sva xírir morð oc þorðæðo flap oc spazarar allar oc utisetur at vættia troll up oc fremia með þui hæ(i)ðni. oc þeir men sem gerazt xlugu men til þess at drepa þa men sem þeir æiga engar sater uid oc tala þe til. nema lönonge nmbodð men late ræzsa til landræinsanar oc xridar. Sva oc þeir men sem lönur tala með rane eða herxange. mote guðs logum⁷ oc manna. huart sem þeir tala xrendlönor manna eða annara manna æignar⁸ lönur. eða dottir⁹ xírir uttan þeirra manna vilia er þorræða æiga xírir þeim ætíðr logum. oc sva sealzra þeirra. huerfu sem síðan gerezt uili þeirra er samvístu værðr. oc sva þeir er hærna þessara ubota manna. eða heimta giöld xírir sva at vitni væit þat. þa hævur han xírir gort þe oc xridi oc ero þeir xridhælgir er þe sit væria xírir þeim of xrendlönur. en hinir aller ugillðir huart sem þeir þa sar eða bana. bæðe lönonge oc tarle. Þat er oc ubota mal. eðr maðr þalsar flæðia bræx eða inzfigli lönongs varð. Þat er en ubota mal eðr maðr drepr þan man er hævur bræx eða inzfigli lönongs varð xírir ser til landz vístlar eða ranzsats eðr þa uissi þat er han tof að. Þat er oc níðings víg eðr maðr drepr man i þui herbirgi sem lönongr er i. eða i nauistfu hans. eða i lönongs garðe. eða a lönongs flípi þo at lönongr se æigi i garðe eða a flípi. En eðr innan boar værðr [þar sem lönongr er i þo¹⁰ eða i höxnum hia

¹) en eðr þat &c. — mgl. Na. ²) ræzsa — Na, richtigere. ³) of a væg thil eða iðra — tilf. Na. ⁴) hann — tilf. Na. ⁵) [mgl. — Na. ⁶) hvar sem their verða flæðir — tilf. Na. Cap. Afdeling — Na, b. ⁷) retti — Na. ⁸) æignar — mgl. Na. ⁹) eða aðrar xrendlönor — tilf. Na. ¹⁰) [þess er t. er i — Na.

honum. þare ættr konongs mistun ættr atviltum. þat er en ubota mal ex madr tætr konu naudga ex þar ero til .ij. logleggh vitni at þat se satt. Nu ero æigi vitni til. en hon kallast naudigh tælin oc segir hon þat samdöggr. þa dome .xij. hinir stynsam- azstu men ættr þui sem þeim þillia lifende til bera. oc huart þeirra þidur list til sannenda. En þo at kona gete vart sit xirir lvenstu¹ sinnar saler svo at han tome eigi vilia sinum fram. þa ber með engu mote at han haxe eigi ræfing xirir ættr dome oc sanprovast at han haxde zullan vilia til þess. oc hallde þo lizi sinu.

Um legord ex madr ligger konu mans.

Ex madr stendr man [med loglegum vitnum² a konu sinni.³ giallde zul manz 4 giold bondanum sit sem sa er madr til er konu la ex han vere sallaus drepen. En halz manz giold ex han stendr man a modor sinni. dottur eða systur. ex þer æiga æigi bondr ser. Stolu þesse giold doma .xij. men stynsamer⁴ loglega til næyndir.⁵

Guor sect við ligger ubota mal.

⁶En huervetna þar sem madr vegr⁷ nidings uig.⁸ eða gerer stendar⁹ værl. þa 5 þare han utlægr.¹⁰ xirir gort¹¹ lande oc lausum onri oc ianvæl odals iordum of tome alldri i land ættr. nema han bere herfoghu sanna þa sem landz men vita æigi adr. þa nae han landz vift með situ xridlaupi of mistun sem konongr gerer a. en engi madr ma mæira ze xirir gera at einu sinni en þa er han æigande orden. En ex manne tomizt ærzd medan han er i utlægd. oc haxa xrendr hans þan arz tælit medan han var [i utlægd.¹² þa skulu xrendr hans honum þat ze ættr græida með sama¹³ stilorði sem þeir¹⁴ tofo oc han atte þa er han var¹⁵ i utlægd.

Ex madr selr man ok zulrette hans.

Ex madr selr xrealan man¹⁶ az lande.¹⁷ sa er sætr uid konong.¹⁸ .viij. ert. 6 oghom oc .xij. mortum slyrs. oc tome mannenom i land ættr. oc bota mannenum ættr .xij. manna dome loglega til næyndum.¹⁹ en ex han ma honum æigi ættr toma. þa gialldi þan man zullum gioldum sem han er madr til. en ex han syniar [hallde xirir settar æidi.²⁰

Jvfr. Cap. 4. L. IV. 5. Bj. 18. Cap. 5. L. IV. 6. Bj. 11, 12. Cap. 6. L. IV. 7.

¹) godtuennflo — Na. ²) [mgl. — Be. Xa. Resten af Cap. udel. — Bn. ³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. Xa. ⁴) mgl. — Na. ⁵) aff rettaranum — tilf. Na. ⁶) I Xa staar dette og de 3 følgende Capp. i saadan Orden: 6, 8, 5, 7. ⁷) Resten af Cap. udel. — Bn. Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ⁸) vart — Be. Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. ⁹) nidings — Na. ¹⁰) of vridhæilagur — tilf. Na. ¹¹) ze of xridi — tilf. Na. ¹²) [utlæger — Na. ¹³) hætti of — tilf. Na. ¹⁴) græidu hinum that ze ær their — tilf. Na. ¹⁵) zell — Na. ¹⁶) með uerði — tilf. Bk. Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. Xa. ¹⁷) brot — tilf. Bi. Resten af Cap. udel. — Bn. ¹⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ¹⁹) rette stidum sem han er madr til — tilf. Na. ²⁰) Effther som hand vor manndt thil som soðt bleffue — tilf. Nb. ²¹) [da suerge hannð ther saare þess Tholffthe, at hannðt sellde hannum ide aff lannet — Nb.

Um utlegan man ez madr hysir han.

- 7 Ez madr husar¹ [oc heimar² utlegan man.³ etr med honum eða drektr.⁴ bonde eða ein huer annara manna. þa er sa sætr mort sylrs við konong xirir æina not en tæim xirir tæer netr. En ez han er þrear netr med honum oc er han gor [innan þess xylis utlægr.⁵ þa er han sætr .viij. ærtogum oc .xiij. mortum sylrs uid konong. nema þeim se uvisa vargr er hysir. en gialthyri er skyldr at lyfa a mote samdøgrs utlægd hans er han væt at han hæuir utlægdar værl gort.

Um ras eptir þeim sem vekia vaudræde.

- 8 Ez madr værdr hogguin [a þingi⁶ eða⁷ a mote.⁸ þa stulu⁹ aller æxtir renna til xiallz eða floga. til xioru eða stips. en sa er eigi rennr æxtir er sætr halzre mort sylrs uid konong. oc sva sa er æxtir rennr oc vil æigi tala han oc ma han. oc ero þar vitni til. en ez eigi ero uitni til. syni med æins æidi. Sermennigar oc nanare bæde at xrendfæmi oc at mægdum stulu eigi æxtir renna at logum. nema þeir¹⁰ uili. En huer er biorg vætir. þa er sa utlægr. nema honum se vuisa vargr. oc sværi æins æidi xirir. Ez madr er særdr a þingi eða a mote. oc renna aller æxtir til floga eða xiallz. til xioru eða stips þeim manne er uig vatte. nu værdr han xaren oc uil han at logum væriazt. þa leggi nidr vapn sin. þa er han xridhæilagr medan hin sare lizir. Binda skal þan man oc xora gialthra eða hans umbods manne at varðvæita. En ez gialthyri eða hans umbods (madr) þarz lid við at giæta hans. þa skal nexna hus. bondr med honum sva marga sem han þarz. en ez han longr xra gialthra eða hans umbods manne. oc verdr hin sare dauðr. þa er gialthyri sealzr i vædi eða hans umbods madr til konongs orsfurðar. oc stipi han extir mala vogtum. æxtir hinna bæzstu manna rade. En ez gialthyri eða hans umbods madr synia uidr tolu. þa stulu þeir haza uitni til oc setia han¹¹ þan man bundin a xlet hans. þa varðar honum¹² hit sama nema ozrili tale az honum. En huervetna er gialthyri tætr utlægdar ze. þa skal han za man til at rexsa þeim manne extir radz manna dome. En motmen ero skyldir huervetna at xylgia til ræxsingar. sætr huer halzre mort sylrs uid konong er æigi xylgir.

Quersv oðum monnum skal uardvæita.

- 9 Nu uærdr madr sva odr¹³ at han¹⁴ brnytzt or bondum¹⁵ oc værdr¹⁶ han manz bane. þa skal bota az ze hans xullum botom ez til er. en ez ze er eigi til oc

Jvfr. Cap. 7. L. IV. 7. Bj. 101. Cap. 8. L. IV. 8. Bj. 13. Cap. 9. L. IV. 9.

¹) hysir — Be. Na. Xa. ²) [mgl. — Be. Xa. heimur — Bi. heimilar — Bk. heimotar — Bl.
³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. Xa. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁵) [utlægr af þe
varum — Na. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. ⁷) [mgl. — Xa. ⁸) Istf. Resten af Cap.:
&c. — Xa. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹⁰) þeir — mgl. Na. ¹¹) han — mgl. Na.
¹²) of — tilf. Na. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n.
¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l.

ædr han heil. þa þare han orlendis til þes er han hæuir bot fullum botum þirir
 1. En ex men sea orde a honum. bindi sa er uil at useliu. oc hære til þin(g)s oc
 rysi þar oc biode þrendom oc segi æz sina abrygd oc tale tofnad sin uauin æz þe
 ins oda ex til er. en ollum oðom monnum æigu men vord at væita at useliu. En
 dr madr er umage arza sine. oc þo æigi þyr en han¹ væit at han er odr oc han
 ia loma hoxtum a han ex han uil. En ex salar abere kennir þat arza hins oda at
 an uili eigi vordvæita honum. hallde þirir æins æidi. En ex odr madr serrer mann.
 a skal arze uppi lata vera sarbotr oc lætnes þe æz þe hins oda. en lonongr a elli
 þui. Nu er þat þui at æinz oðz manz værl ex han brnzt or bondum eða stynsamr
 ien meta eða vita fanna orði a honum.

Um fund þeirra manna er myrðir verða.

En ex vardmen eða adrer men þinna man vegen² a stræte uti³ eða i [oðrum 10
 að⁴ innan tafmarla þoar manna. þa stulu þeir ganga til hushonda þess⁵ er [þar
 hus neft⁶ oc segia til zunder sine. [oc bere han⁷ lios til lifs. oc ex þeir lenna.
 a [bere sa⁸ hushonde bod erzingia. en ex sa madr er er rettr er æxtir mælande.⁹ þa
 ere þangat lif i hus hans. en ex engi er sa til. þa bere lif i hus gialthra. oc skal
 ialthri¹⁰ æxtir mæla oc gera bana utlægan. ex eigi komr uiglyfing fram a mote.
 i ærvingi þynri¹¹ miorð ex han lan til at loma.¹²

Guor bani skal vera at hinum dauða ok um nauistat men.

Sa a at vera bane¹³ er [nauistat men¹⁴ bera uitni¹⁵ um¹⁶ oc þeir segia a 11
 ndr.¹⁷ en sa er uitni berft a hendr sa er bane at sannr oc syn oc æigi æidum
 ndan þoræzt. nema þui att æins at han hære sua þiarre staddr veret a þui dögge er
 ig var veget at han matte æigi tviwegeis samdögge til uigs komagt¹⁸ oc izra. oc
 ere han staddr i herade at lirkliu eða a þingi. at samlundum eða at stipi. þa bere
 æir .xij. þægnar han undan er þa varo hia honum stadder. zrealser men oc zultida.
 n ex han var i ængum þessom stad staddr. lome þirir sel lyritlar¹⁹ æidi. en ex
 auistu men mego æigi til motz loma þirir æins huers afburðar saler at bera uitni.

Jvfr. Cap. 11, 12. L. IV. 10. 11. Bj. 14. 27.

¹) arffue hans — Na. ²) a vegg eða — Be. ³) uti — mgl. Bn. Xb, c. ⁴) [oðrum stodum — Bn.
 arðum stadar — Ta. ⁵) þess — mgl. Ta. ⁶) [neftar er — Ta, b. ⁷) [En hushonde bere — Ta, b.
 [geri — Bb, c. Ta, b. ⁸) eptir þan man — tilf. Bm, n. ⁹) han — Bi, k, l, m, n. ¹⁰) [gni
 Bn. [þyr — Bn. ¹¹) Deo gratias — tilf. Na. Manhælgar boltr of erþða tal með tuenna giptingum er
 r þrizadr i landz botinne — tilf. Be med Rödt Alle følgende Capitler af denne Bolk udel. Bd. ¹²) at
 mne — tilf. Xa. ¹³) Istf. Resten af Cap.: — &c. Be, n. ¹⁴) Resten af Cap. mgl. — Ta. ¹⁵) Resten
 Cap. mgl. — Tb. ¹⁶) [uigi lyfser — Bk. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ¹⁷) þara — Xa.
) tnyfstar — Na, b.

þa skulu bera tvær men oc bota sogn þeirra a mote. En ex. madr er særðr oc ma han mæla þa er men hitta han. þa skal sa vera bane er han segir þyrft a hendr ex han mæler af uiti oc ma han lenna han. oc saga [hins sara¹ lómr botat a hit þyrfta mot. nema hin stiri sel með tylxtar æidi.

Um uiglyfing ok um mord.

- 12 Ex. madr drepr man² til dauða.³ þa a sa at⁴ vera bane er uigi lysir a hendr ser.⁵ en lyft skal vera uigi samdöggr innan boar. oc nærna sit a nærn oc natstæð sin oc gard þan sem han er or eða herað oc lyfi⁶ þrealsum manne oc þultida. þa skal a mote fram tóma natstæð hans. oc skal husebonde sveria at han var at hans um nottana oc han kallade sel svo a nærn. Uiglyfing skal oc tóma fram a mote. en ex. madr uil æigi bera uiglyfingar uitni. eða sveria natstæð. þa þare til ærvingi hins vigma. oc talsæti þan mann til moz at bera sem þrammazt veit han eftir samvistu sinni. oc engu lógnir han þar af. En ex. þeir uilia eigi bera. giallde mort sylzr huer þeirra. hær halzt lónongr oc boar men. en halzt sa er sofer. oc svo skal um oll þau uitni er i manhællgi ero. Uplyft þear þessa skal græidast a þimtar mote. eða atþor at tala af honum halzu mæira. Eigi skal uigande þara svo um þrea garða at æigi se uigi lyft þra þeim er uig var veget. nema þar se þirir þermennigar eða nanare at þreandsæmi eða at mægdum hins vegna. eða [aðrer þrendmen⁷ uiganda þeir sem honum liggi liðs hæste uidduin þirir. en ex. han lysir eigi svo uigi. þa er han mordinghi rettr. þirirgort þe oc þridi. En ex. bæde lómr fram a þyrfta mote uiglyfing oc saga hins sara svo boren sem þyr var stilt. þa skal saga hins sara stænda en æigi uiglyfing. oc þer þo mord af uiganda at han se utlægr.⁸ En ex. æigi lómr saga hins sara fram a þyrfta mote. eða hæimsofnar vitni. oc lómr fram sionar uitni oc uiglyfingar uitni. þa skal sionar vitni stænda ex þat er at lógm boret af tvæggia manna hendi þrealsra oc þultida en eigi uiglyfing. En ærvingi hins dauða skal þara i gard þan eða herað. er uigande lett sel or vera. oc ex. han hittir þan man er svo hæittir oc lifazstr þidir til vera. en ex. sa gengr æigi i giægn. þa skal talsætia þan til moz. en han þore tal með þullum vordzlum. oc a þui mote skulu .xij. þrealsr men af honum bera. en eigi nærndar uitni. oc þora þar fram a moteno. en ex. han uil æigi undan þorazst. þa er han sannr at male. Nu ex. han hæuir undan þorzst. þa þare ærvingi hins dauða oc sofe svo marga men til tylxtar æida sem han uil. þa er hia varo með hinu þyrta stilorði. En ex. madr er loften eða særðr svo at han ma æigi mæla. træzi han horns þegar han ma mæla. en þa skal þat mot iamþult sem

¹) [hans — Na. ²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ⁶) þirir — tilf. Na. ⁷) [þiandmen — Na, rigtigere. ⁸) stalsr — tilf. Na.

samborgs vere mot at at. En ez han liggir lengr mallaus en .iij. netr. þa late gialthyri þo til motz blasa oc ranzfale ærtir þeim er gerðe. en ez han værðr daubr. þa fræzi ervingi horns oc late gialthyri blasa til moz. oc þo late gialthyri blasa til moz at æigi se ervingi ner. En ez maðr rædr manne bana rad eða sara. oc allt þat er maðr lytr stóm eða vanvirðing æz hans radom. bote ærtir laga dome þeim er þat mal a at logum at soðia oc svo konongdomenum nema hin þorezt undan at logum. en hin er gerðe hallde þo up at ollu fullum botum ærtir lagha dome. En ez þa maðr værðr vegen er han er æigi i þadur æt tomen at logum þo at han se noforum manne liændr at syni. þa æiga modur þrendr botr oc svo æz ærtir han. en ez han er barðr eða særðr. eða stemdr. þa tætr han rett ærtir modor þædr sinum.

Rettarbotr Magnus konongs.

Þessar rettar botr oc æintamal¹ varo tælin um allan Noregh² ærtir þorræðe oc 13 skipan Magnus konongs með afson oc skipan Jons ærðibiskups oc annara biskupa. [barruna oc lærðra manna.³ stallara oc logmanna. oc hinna vittrafustu manna rade æz ollum lutum landzrens.⁴ at um þa men er monnum værða at stada þare sem adr vatta logh. en æz þe veganda dome .vi. men stírlitir loglega til neyndir stíll giolld ærtir laga stílordi sem þeir sea retlegast þirir gudi of mala værtir ero a. ærvingia hins dauða æinum. en allar adrær þrendbotr oc saktal þalle nidr svo vandlega at huarles þrendr adrær tale ne gialldi þramar en nu er stíll. Nu vinzt æighi þe veganda bæðe til þægngilldis oc bota. þa skal svo stérð þirir huarom sem tala rennr til ærtir þear magne. En ez nofor gengr a þetta þa hæuir han þirir gort þe oc þridi i⁵ lande oc lausum oyri. oc værði aldri síðan bota maðr. oc svo aller þeir er rad læggia til þess at sea skipan se rozin eða a hana se gengit.

Þessar rettarbotr þleiri let Magnus konongr þylgia þui. at þo at nidinge uig eða stemdar vig se veget. þa skal þyrft botr æz lula þe veganda. en konongr hæze þat sem aut er. en ez minna lonyr æz en þægngilldi. þa stérði svo þirir badom sem tala rennr till. Sva iattæde oc Magnus konongr at huærgi skal konongr þyr tala þe manz bana oc engan annan utlægan oyri. nema adr se lofnar allar loghlegar stulldir þær sem adr varu gorvar en þe æigianda⁶ þelle i þa soð.

Um vadauerk oc sectir (er) við liggia.

Vada vært ero með⁷ stynsemd⁸ græinande⁹ með huærium afburðum¹⁰ þau 14

Jvfr. Cap. 13. L. IV. 12. Cap. 14. L. IV. 13.

¹) eintanlega mall — *Bl.* ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k, l.* ³) [lændra manna oc lærðra — *Na.* ⁴) Fra Beg.: þessar rettar botr gæz Magnus konongr — *Be, n. Xa.* Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be, n. Xa.* ⁵) i — mgl. *Na.* ⁶) veganda — *Na.* ⁷) micilli — tilf. *Bi, k.* ⁸) misfunn — *Na.* Istf. Resten af C.: &c. — *Be, n.* ⁹) Istf. R. af C.: &c. — *Bk, l. Xa.* ¹⁰) Istf. R. af C.: &c. — *Bi.*

tunnu til at þalla. þui at i ollum stöðum þeim er men stulu ser til þarþenda vinna oc með monnum til haglegra lita líð væita. þa ero þesse vada værl mæir virðande en hin er engi nauðsynn dregir til. nema galöngi oc mikil flamsyni. Nu þo at tveir men þare i flogh saman oc stýcz annars ox a annan at uilía þess er a flapti heit oc döyr han ær. þa skal hin bota þiordung bota ærþingia hins dauða oc syni uilía sine með settar æði at han villði þat værl æigi gort haza. oc þva skal huervetna þessor vada værl bota ær þeir hazast þat at sem til nylsemdar höyrir. huart sem men þa ær mæin eða bana at uilía þess er gerði. oc er þetta sexta laust uid konong. En oll onnur vada værl þva sem at lasta izir flíp. eða hus [eða hæðir.¹ eða aðra þarþlöngsu at gera huart sem men þa ær mæin eða þar eða bana at uilía þess er gerði. þa skal bota halzum giöldum oc synia þo uilía sine með settar æði. oc er þetta sexta laust vid konong. oc æði a konongr a vada værlum. þat ma æigi vada værl talla ær mædr höggv eða lystr til manz þo at a annan lome [en han uildi.² með þui at han villði [með þui³ æinum huærium illt gera. Ex mædr gengr til þangs eða flindrattar at uilía sinum sealþs. aðhyrgist huæ sa sel sealþr at ollu. en sa sværi þirir æin æði at æigi værd at uilía hans þo at hin þengi mæin ær ær hin tortryggir han er þirir værd.

Um rýtninga burð ok ær mædr flýtr man.

- 15 Þat er ollum monnum lunnit⁴ at rýtningar ero þirir böðner at (þera).⁵ en þa er þer han er sætr uid konong .iij. aurum sylþs. En þa er bræðr knizi at manne oc lemr æigi þram. han skal bota flitum⁶ þulrette ætir [lagha dome⁷ er han þra at en kononge .iij. aurum sylþs. Nu ær mædr leggir man með knizi þa er han utlægr oc bote þeim er han lagde sem .xij. flýnsamir men doma. oc þeir þea at hin se væl þomdr ær. en konongs þolnare skal lata tala þan man er lagde oc þora a mot. en konongs umbodsmædr skal lata⁸ tala kniz þan er han lagde með. oc þonra þar a moteno i gegnum hond hans er lagde. oc skal han kaupsa sel þva i þrid með þessare reþsing ær hin liznar. oc aðhyrgist sealþr þar sit huerssu sem honum tælt. en ær þa döyr er þallaus var lagdr. þa er þa dæpr oc dændande er lagde. En ær han lómzt undan. þare utlægr oc lome allðri i land ætr. nema kononge virðigt notor nauðsyn til haza gengit. [þa næ han landþvift með flitu þridlaupi oc mistun sem konongr gerer a.⁹ en þe veganda þare ætir þynra laga flilordi. bæde þegn oc þotr. Með sama flilordi skal vera ær mædr flýtr at manne þo at ekki tale. þa bote han kononge .iij. aurum sylþs

Jvfr. Cap. 15. L. IV. 14.

¹) [mgl. — Na. ²) [mgl. — Na. ³) [mgl. — Na. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, a. Xa.
⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁶) þinum — Na. ⁷) [v. mandz Dom — Nb. ⁸) lata — mgl. Na. ⁹) [mgl. — Na.

en hinum zulrette extir laga dome. er han staut att. En ez han serer man med fote. þa scal sa er staut slita rexfing xirir þa sem hin er lagde med knixi oc undir sama skilordi. þva oc þo at sa dorni er skoten var. þa scal hin er staut undir samu rexfing oc hin er lagde. bæde þægn oc botr¹ at græida.

Um þa men er bita men ok rexfing.

Þat er oc uvidrloemilett² at men³ bitizt um⁴ sem⁵ [heftar eða⁶ hundar.⁷ Nu 16 sa madr er man bitr. þa (skal) slysumadr lata tala þan er bæit oc þora a mot oc lata briota þramtænnr or þorði honum. oc se síðan sallaus uid konong xirir rexfing þessa um þetta mal. nema slynsamum mannum virdizt su notor naudsyn til þæra gengit at han mege botom vid loma. oc bote þeim er han bæit extir .xij. manna dome þva sem þeir sea xirir gudi at sa se væl somdr æz er bitin var.

Um þa men er valda mandrapum.

Sva er mælt oc stadþastleaga⁸ tælit⁹ um allt landet. at ez madr drepr¹⁰ man eða 17 væitir þær alvamar. eða gerer notur þau væit er han a at lata xirir lix eða limi at logum. þa skulu þeir sem nestir værða. eða þeir sem þyrft mego na. tala þan man oc þora slysu manne bundin eða ziotradan. En ez þeir gera eigi þva oc mega þeir þuifa uid loma þva at þeir þæ engu skom eða oluti æz hinum. þa er huer sa sætr halþre mort slyþre uid konong. nema þermenningar at þrendsemi eða at mægdum. þeir ero eigi slylðir at tala han nema þeir uili. Slysumadr er slylðr at lata tala þan man oc þora a mot. en husbendr ero slylðugir at doma han extir logum a moti. enn slysumadr¹¹ at lata rexfæ extir logum. Nu er þessa þva skiptat at engir mego þetta slynda lauft gera. nema sa domare er konongren hæuir til þessa skiptat. þui at login rexfæ en eigi han. þo at han gere slylðu sina æxtir þui sem login bioda honum. en adrær gera með hæipt oc ozund. oc þui væitir þat alloxt at þeir þa þyrft man: skadan oc sværa síðan florum skulldum¹² með [hardum skriptum.¹³ En¹⁴ huer sem odræ vis gerer oc prouæz þva at han ma þuifa uid loma. þa er han utlægr til þess er konongr gerer skipan a æxtir mala vortum huat naudsyn til raf (þan) er gerði. Nu hæuir sa eigi liðs loft er at tætr. þa scal han sægja til slysumanne. oc ez slysumadr trætr liðs með ser. þa er sa huer sætr mort slyþre uid konong. en æigi þær.

Jvfr. Cap. 16. L. IV. 15. Cap. 17. L. IV. 16.

¹) Saal. rettet; bótla oc botr — Ba, urigtigt. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Ba. Xa. ³) Resten af Cap. udel. — Ba. ⁴) um — mgl. Bl. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁶) [mgl. — Bl. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. Xa. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹¹) a — tilf. Na. ¹²) skriptum — Na. ¹³) [þæðum þær gioldum — Na. ¹⁴) Nu — Na.

nema ziermenningar at zrendsemi oc at mægdum.¹ Nu ero þeir aller zridhælgir er at sötia en hinir aller [er vœria² utlægir huart sem þeir za ben eða bana.

Gueria atgerð men skolo haza um doma.

- 18 Nu æz þui at logbof vattar³ sva uida⁴ at um þa men sem til ræzsingar haza gort. þa⁵ skal a mot zora⁶ oc æztir þeim dome ræzsing⁷ a leggja.⁸ þa ber þeim invirdulega at ranzsala er til doma ero næzndir oc með myllilli hoxsemi at meta. huart misgort er uid fallausan man eða zirir litlar saler oc þo notorar. eða zirir myllar saler oc þo æighi nogar. eða sva nogar at zull naudslyn þidir til haza reket. Sva oc huart notor laga bod haza imillum lomet eða engi. eða þat sem hardazt er at sa hævir bota bæizt er misþyrmt var oc þo engar zenget. Sva oc huart notot var tiært zirir laga⁹ rettaranom er laga orsturdren er stipadr þeim er a fallausum monnum vinna. En þui er domren til næzndr at þa skal ranzsala oc meta saler oc misgerningar oc tempr sva domen æztir mala vortum. sem motmen oc rettaren sea retlegazt zirir gudi oc þeir uilia svara æztir sinni samvizstu. en eigi sva sem ma(r)gr snapr hævir svarat her til. at þeir doma æði annat en logh. þui at sanlega stulu þeir þui zirir svara sem log vatta þeim a hendr er vanda men lata udomda vndan ganga ez uan-rezst er æz hendi domarans oc sva ez ozrezst er þeim sem mistunnar ero værdir ez þarnan þeirra tillagu. Finnazt oc nog dome til þes at þeir haza lotet hardar hæzndir¹⁰ æz gudi zirir er vandomt haza oc þo hinir hardare er ozdomt haza. oc æz þui skal domen huervetna til hins bettra zora ez þeir uita iamvisst huarttvægja. oc er almiof mundangs hozet. en þui miora sem er. þa ero þeir þui sælle er sva za hozt þeirra zioqura systra hozet. sem i ollum rettom domum æigu at vera sva at gudi lifi of monnum hozet. En þat er mistun oc sannende. retvisi oc zridsemi. Mistun a at varazt at æigi lome grind eða hæipt i doma. Sannendi ber at gornma at eigi verði lygi fram boren. Retvisi a at varazt at æighi verði lygi fram boren oc eigi verði með rangendum hallat rettum dome. Fridsemi a at hallða þar til er rettr domr zællr a. at æigi verði með bræði alazr æzællis domr a lagdr. Oc þui gornmi domarar þessa at þetta er¹¹ þurztulegra. sem gior værdr at roynt i ollum domum. En at men varezt þui gior ranga doma. þa ma varla illt varazt nema uiti. oc þui minnizt men at með ziorum hattum værða ranger domar. annat huart með ræzlu. þar sem madr ottazt þan sem han skal um doma. ælligar með zegirni þar sem madr snilir til notorar

Jvfr. Cap. 18. L. IV. 17.

¹) vidt than er drap, eða a tuamur veitti — tilf. Na. ²) [æro — Na. ³) Resten af Cap. udel. — Bn. Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k. ⁵) þa — mgl. B, l. ⁶) of doma — tilf. B, Na. of doma þa — tilf. Bl. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — B, l. ⁸) Istf. R. af Cap.: &c. — Bl. ⁹) laga — mgl. Na. ¹⁰) ræzsingar — Na. ¹¹) thui — tilf. Na.

mutu. eða með hæizt. þar sem maðr hatar þan sem han skal um doma. elligar með vinatto. þar sem maðr uil [veita líð¹ þelaga sinum. oc er þa illa skipat er þessum horbornum er in vísat. en hinar skilgetno systir ero brot reknar sem aðr varo talðar. þui at illa man þa domr virðaz xirir goðom monnum. en allra værst xirir gudi. Er æ² þui bætr sem þætta capitulum værðr oxtar lesat þar sem um stor mal skal doma. Minnizt men oc einlanlega at þa þeim monnum prest sem til bana eða lima lað ero domder³ oc geze til þes goða stund oc tom. þui at illt værl skal hata en ælsta mannen æz naturulegho ædli. en salena allra hælzt sem sin iamtristin.

Um þa men er beriazt i gridarstöðum.

Ex men beriazt i [leidangre xærdum⁴ með kononge eða a [motom i Biorguin⁵ 19 eða a þingum⁶ eða a stæxnum. xirir logmanne eða a ximtar stæxnum. i gilldum eða at brullaupum eða i iola gridum. i silldziffi. skirdagh oc fram um pasta vilu. at sea(l)xfæt ero grid i ollum þessom stadum. en þa er xirir stemdum værðr er halzu dyri at retle sinum en i odrum stob(um) eða i odrum tímum. a konongr her xirir far huert eða lurts hogg eða stæins hogg eða vgar hamars hogg eða laxstongting .viij. ærtogar oc .xiiij. mætr sylzre. en xirir pufr oc huæria græin er þar xylgir .iiij. mætr. en xirir blat oc [huæria græin⁷ er þar xylgir .ij. mætr. Allr men stulu xrid: hælgr vera i hæimili sinu. þat er oc hæimili manz er þeim hushonda honyr til er maðr læigir hus æz. en ex maðr særer man eða ber eða stemmir zulrettes værtum i hæimili sealy(s) sine.⁸ þa oylzt rettr þeirra at helmingi er xirir stemdum eða sars autum værða. Sva ero þeir oc at halzu mæira sælir er hæimsofn væita oc hæima xridin briota. En ex maðr værðr vegen i hæimili sinu eða i starxhusum eða i grasgarðe. a bryggium eða a stræte þui er til garðz þes horvir.⁹ eða a torge. þa skal þan man bota tvænnum gioldum eða fare utlægr.

Um þa men er binda xrialsæ men.

Ex maðr bindr man xrealsan¹⁰ at vspniu. giællde .v. mætr sylzre konongi¹¹ 20 en hinum er bundin var giællde æxtir .xij.¹² manna dome. en binda ma maðr þioz at usætiu oc alla er han [hæuir uitni til oc væit¹³ at v(b)aða værl haza gort ex (han)

Jvfr. Cap. 19. L. IV. 18. Cap. 20. L. IV. 19. Bj. 20.

¹) [lidsinna — Na. ²) oð — Na. ³) aðr æn thæim værðr reffst — tilf. Na. ⁴) [leidangre — Be. [leid. xærd. — Bn. Xa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. Resten udel. — Bn. ⁵) Bidares — Na. Åhrundheim — Nb. ⁶) [þingum eða a mote — Bi, k, l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁷) [hæt — Na. ⁸) hans — Na. ⁹) honyrir — Na. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. Xa. ¹¹) oð tværmannom — tilf. Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹²) .vj. goðra — Na. .xij. — Nb. ¹³) [tiænnir — Na.

hæuir vitni til at han gat ei öðru við þort þan til rettaranó. en ex æigi ero vitni til þanne með æins æibi. En ex mádr lýfir man með hæiptugri hendi þar sem æigi ero gríða stæðer með öxi eða lurki eða stæini. bote kononge oc þóar monnum xirir þyrsta hoggh .xij. aura slyrs. en ex slær annat samþlont. bote kononge¹ .iij. mætr slyrs. en ex slær hit þridia samþlont. bote kononge .v. mortum slyrs. en ex slær hit þiorda samþlont. bote kononge .vi.² mortum slyrs. en ex slær hit þimta samþlont. bote kononge .viiij. ærtogom oc .xiiij. mortum slyrs. en þeim er xirir varð bote extir .xij. manna dome loglega til nærnðum af rettaranom.³ En ex mádr lýfir man [eða hoggr⁴ i hogud. eða rindr a lax. eða særer⁵ lemstrar þarom. bote huart sem er hogg eða þar .iij.⁶ mortum slyrs kononge xirir huert. en hinum er xirir varð. bote extir .xij. manna dome loglega til nærnðum. En þat er lemstrar þar. er mádr er síðan vör þor en adr. eða eigi hyl þar eða klæðe oc iannan ma a þea. En ex þa uil eigi bota er miagerði loglega til soþtr. þare vtlægr. Nu uil þa æigi tala þotr er xirir vandröngiu varð. eða giælfyri. þa þridhælgir þin sel til dome huart sem þinir tala uil eða æigi. Nu ex æin mádr lýfir eða særer .ij. men eða þlæiri i æinu atvigi. bote þinum rette xirir huern þeirra slíðom sem adr er mælt oc þva þeim er xirir varð. En ex tvæir men eða þlæiri sára æin man eða liofa. þo er huer þeirra sær xirir slíð fullri selt uil konong extir þui sem adr er slíð. oc þva við þan er xirir varð.⁷ Þeir men oc er monnum væita líð eða þorunöti. hylða oc samþyfia með þeim þan huggh at tala men af. þvare slíðu xirir konongdominum oc ærvingia þins dauda sem rettare konongdomsens oc adrer stynþamer⁸ með þonum dome extir atvítum. en lanþvift þeirra se undir kononge mistun. [En af (þe) viganda eins dome .xij. men loglega til nærnðir extir mala vortum þullar þotr ærvingia þins dauda oc af viganda þe greiðigt þegn.⁹

Um þvirkott þes er miagerði ok þezud.

- 21 Nu uil þa æigi bota¹⁰ er miagerði.¹¹ þa skal¹² þa er miagerði er uil¹³ þiæra xirir umboda manne kononge. þeim er þan hæuir slíð rettenda valld i hendr þengel. þa skal rettare stærna þaðom¹⁴ til þin oc nærna .xij. men stynþama at dome a millum þeira oc saria a sala stærnur. oc ex þa uil æigi giælda er miagerði slíð sem domt var. þa soþe þan slíð með domroþom oc atþærðom. Nu uil þa æigi giælda er miagerði.

Jvfr. Cap. 21. L. IV. 20.

¹) oc þóar monnom — tilf. Na. ok þenn — tilf. Nb. ²) .viiij. — Na. ³) huertt sem er eitt hogg eða þlæiri — tilf. Na. ⁴) [mgl. — Na. ⁵) man — tilf. Na. ⁶) .ij. — Na. ⁷) Nu af annars þar groa en annars æigi ok þar þa af þui þana, þa er þa vtlægr er þau þar væitti er ei villia groa, ann þan hallði ein up manþ giöldum, sem .xij. stynþamir menn doma loðliga þil næfnðer, ok þva þegun — tilf. Na, b. ⁸) menn — tilf. Na. ⁹) [mgl. — Na, b. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. en — tilf. Bl. ¹²) tællar — Bl. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹⁴) þaðom — Na.

en umbodð madr kononge ætrotiz ret at gera oc hæznizt han síðan sinna vanuird-
inga er misgort var uib. oc værdð hæzndin mæiri en hin gerði til. þat sem a millum
ber með stynsamra manna dome. þa er þeir settazt. þa skal halzt giallða þa er hæzndi
sin. en halzt umbodð madr kononge bæde kononge oc svo þeim er xirir vanvirðingo
værd. þui at han ætrotizt rett at gera. En ex han hæzniz svo at hæzndin værd æigi
mæiri en til var gort. þa er han sallaus við konong. þui at han bæidizt rettara sine.¹
en umbodð madr kononge æin saman gialde þa slila sælt sem við liggð kononge. þui
at han ætrotizt ret at gera.² Guervetna þar sem³ tærer xirir rettara er misgort er
við. þa a rettara xyrri at gera þeim ret er [misgalden er.⁴ en tala kononge sælt til
handa. Guervetna oc þar sem domren væger æxtir mala uortum þeim er misgerer
oc xellr rettð þess er xirir vanvirðingu værdð. þa ber bætr rettaranom konongdome.
ens æxtir þui at xella kononge safar oyri ex þeir vilia rett með zara. þui at svo gerer
konongr sealtzr um þængilldi.⁵

Um þustra ok ryfingar ok szund.

Ex madr lystr man þustr⁶ eða neza hog.⁷ eða ryffiazt men. eða bæriazt með 22
nezum.⁸ oc svo ex⁹ stingr orgar flaxti eða spiotzflapti a annan með hæiptugri hendi.
borte þeir er misgerdo sin a millum æxtir .vj. manna dome. en kononge .vj. aurum
slyzro xirir hueria græin þessa. En um blac [allt annat.¹⁰ oc svo ex¹¹ rindr manne¹²
eða nyltir [til sin¹³ eða zellir man eða rizr klæde æz manne oc alt þat er monnum
værdð með ozund misþyrmt með þeima hætte ex hin gezt sol a er xirir værdð oc haza
stynsamir men seet a. þa skal þa borta er misgerde æxtir þui sem .vj. stynsamir men
dome æz rettaranø hendi loglega til nezndir. en hin er misgerdi borte kononge .iiij.
aurum slyzro. en þo at engi vitni se til þa æigi han toft at bæidazt ut rettara sine
þegar han uil. En ex þa syniar er xirir sol værdð. syni með lyritar æidi. ælligar borte
sem adr er stilt. Ex madr løypr at manne oc er hallden. borte æxtir laga dome þeim
er han liop at. en kononge primr aurum slyzro. En ex madr løypr at manne oc hellðr
ser sealtzr. þat hæitir arga zas. engan a konongr rett a þui. Safar abere skal vera xirir

Jvfr. Cap. 22. L. IV. 21. Bj. 20—22, 79—82.

¹) adr — tilf. Na. ²) Nu ue(r)ðr madr stendr sallaus oc heimnizt hann sin þegar i riðenne oc ero þar
til .ij. manna vitni stynsamra þa uinnr hann a ugilldum manne oc a konongr þar engan ret a ne sialzer hann
huart sem hann zæz æz far eða bana. En ex hann dæyr æz þa se undir kononge misfun æxtir mala uortom —
tilf. Bf. Na, b. ³) þa — tilf. Bf. Na, rigtigere. ⁴) [misgort er uib — Bf. ⁵) Herefter antyde Be, n. Xa. Cap.
ex heftir eða roo biltz mann Ldel. IV. 22, þaa Begynd. nær. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ⁷) Istf.
Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁹) madr — tilf. Bf, l. Istf. Resten af
Cap.: &c. — Bl. ¹⁰) [mgl. — Bf. [allt — Na. ¹¹) madr — tilf. Bf. ¹²) til sinn oc izra — tilf. Bf.
¹³) [mgl. — Bf. eða zra — tilf. Na.

húærri sof. en engi sofnare skal geza sof a annars sömdum¹ eða þearlutum.² En þegar þa gezz sof a er malæzni a. þo at han settizt eða geze up síðan. þa a konongr ret sin oc mego konongs sofnarar sofla þegar þeir uilia.⁴ Nu værða men zirir lemstrar farom eða þeim olutum oðrum er konongdomren a slita sof a eða mæiri. þo at þa geze enga sof a er zirir værðr. þa a konongr þo slitan ret a þui male sem hin hezði sof a gezet ex hæmilis luidar vitni zylgir.

Um heimilis luidar vitni.

- 23 Engi skal þat uid annan mæla⁵ at han⁶ haxe⁷ þeget stöm [a ser.⁸ huarle slyssu mædr ne annar mædr. nema honum zylgi .x. men til möz⁹ oc sanne mal hans þva sem mælt er i logum manna. at .ij. stulu sværia en .viij. sanna mal hans. oc þeir tvæir stulu haza bof i hendi oc sværia þva. þess legg et hond a helgha bof. oc þui styt et til guds at þat hazum mit hoyrt en æigi vitum vit huar satt er. En ex han missir þeirra vatta. þa er þa sætr .iiij. mortum slyzrs uid konong. en bote þeim er han mælte til æztir .viij.¹⁰ manna dome loglega til nændom [æz rettaranom.¹¹ en hin er til er mælt skal þo haza lgrittar¹² æid zirir ser. þo at han haxe þessa vatta alla. En ex mædr mæler þat vid man at han rade lond oc þægna vndan kononge. þat skal huarle mæla slyssu mædr ne [engin annar.¹³ nema hæmilis luidar vitni zylgir. en ex þat mæler. þa er han sætr .iiij. mortum slyzrs vid konong. en hinum sem .viij. stynsamir men doma loglega til nændir. En ex mædr mæler þat¹⁴ uid konono manz at hon haxe leget með oðrum manne en bonda sinum. eða mæler uid slystur manz eða dottur. at hon liggi með manne. þat skal engi mæla nema hæmilis luidar vitni zylgi. en ex þat mæler þa er þa sætr .iiij. mortum slyzrs vid konong. en hinum æztir .viij. manna dome loglega til nændum. En ex mædr mæler ufuædis mal uid karl eða konono. þat er þeffor sætt liggr uid. þa skal þo zullrette uppi uid þan er mælt er til æztir .viij. manna dome. at hin hælgi sit með hæmilis luidar vitni. nema hin æigi at logum sof a þui male. þa er þar ætli rettar zar a. oc þva skal um ol ziolmæli oc zullrettis ord.

Jvfr. Cap. 23. L. IV. 23. Bj. 33—36, 91—95.

¹) sömdum — Na. ²) nema hæmilisluidar vitni zylgi. oc þo þui at eins at uerði lemstrar far eða þau onnur at konongr eigi slita sætt a eða mæiri — tilf. Bf. n. h. u. z. of tho th. at e. at v. l. f. e. th. o. at konong: domrenn e. f. f. a. e. m. — tilf. Na, b. ³) þo at minni se — tilf. Bf. tho at smæri se — tilf. Na. ⁴) Resten af Cap. mgl. — Bf. Na, b. en engann a konongr ret á thæim, er han á engann slatfr á ser — tilf. Na, b. Næstefter dette Cap. indskydes som et eget Cap. Landsl. IV. 22: Enn þior þall regnis for en Oge &c., hvorefter ogsaa her følger som umiddelbar Fortsættelse: Om þest eller þors bider &c. — Nb. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bz. Xa. ⁶) Resten af Cap. udel. — Bn. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁸) [aff oðrum — Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁹) þings — Bf. ¹⁰) .xij. — Bf. ¹¹) [mgl. — Bf. Na. ¹²) lgrittar — mgl. Bf. ¹³) [notor annarra manna — Bf. ¹⁴) þa stöm — Bf. Na.

Um þa men er regia men ok regsing.

Sua er mælt um rogs men¹ alla.² at þa³ madr er han vædr kunnr oc sannr⁴ 24
at þui at han rogir man uid konong eða biskup. eða iarl eða barun.⁵ svare sliu
þirir sem þa ætte er rogdur varr. ex han være sannr at þui male. nema þa er rogdur syni
þe haxe þirir ser settar æid. En ex madr kenne þat rog manne at han haxe þenget
þukka konongs ex hans ordom. hallde þirir æinæidi. eða giællde ærtir .vj. manna
þome safar abera. en engi a sof a sonnu.

Um þa men er hueda uid om adra menn.

Nu ex madr yrkir um man⁶ þat er monnum virðigt til hadungar eða nida. 25
þiordungi lengra.⁷ þa skal safar abere⁸ træxia horns oc late til moz blasa oc tuede þar
a moteno.⁹ en hin þare¹⁰ undan með lyrtitar æidi ex han (er) þorr¹¹ til. ælligar giællde
kononge .iiij. mætr slyrs. oc hinum ref sin ærtir .xij.¹² manna dome loglega til
nærdum. Nu mal huert er madr mæler uid annan man. þva at honum hoyrir til
norgla eða kenneir hœimstu¹³ eða þordædo flap. oc a han æigi sealzr sof a þui male.
þa er han þiolmælis madr. nema han haxe hœimilis tuidar vitni a hendr honum. þa
skal han sværia þirir settar æid. En ex han missir hœimilis tuidar vitnis a mote. þa
er han sætr .iiij. mortum slyrs uid konong. en hinum ref sin ærtir .vj. manna dome
loglega til nærdum.

Um þa men er taka konur annara manna.

Ex madr gerer þva mylti uhæro vært¹⁴ at han lægt með konu annars manz.¹⁵ 26
þa skal han bota ærtir þui sem .xij. stynsamir men doma loglega til nærdur þeim
er konu a. en ex han er þor til undan þorslo. syni með tlyrtar æidi. Nu ex madr
sette uid þan man er legit hœuir konu¹⁶ hans. þa skal þa væita trygdur er konu a.
En ex han tætr konu¹⁷ ætr i þiunskap oc liggir han hana i annat sin meðan þau
ero saman. þa er han trygroxe sem hin er vegr a trygdur uspilltar.

Um þa men er ganga i samkundir.

Mæn þeir sem til¹⁸ vilia haxe sit¹⁹ a(t) ganga i samkundir manna²⁰ ubodet 27
ex þess hendi er væizluna a oc sitia þar siðan sliu setti. oc þo at þeir værði brot

Jvfr. Cap. 24. L. IV. 24. Cap. 25. L. IV. 25. Cap. 26. L. IV. 25. Cap. 27. L. IV. 27.

¹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. ³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ⁵) lændann man — Na. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, Xa. ⁷) þat er o. s. v. — mgl. Bk. Resten af Cap. udel. — Bn. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ¹⁰) þorist — Na. ¹¹) Saal. rettet. þort — Ba, urigtigt. ¹²) .vj. — Va, b. ¹³) huiustu — Na, rigtigere. Giusfurii — Nb. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Xa. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ¹⁶) Saal. rettet baade her og strax efter; kona — paa begge Steder Ba, urigtigt. ¹⁷) þina — M. Na. ¹⁸) þess — tilf. de fl. ¹⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Xa. ²⁰) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l.

relnir harðlega eða þar notað misþyrmt þá skulu þeir vera halýrtes men og sáttir
öngri¹ slyrs uíð konong. Er þetta xírir þúi gort at margr goðr maðr hæuir xengt
stembir og vandræði xírir þeirra olutuendi.

Um heila men er ganga hafa millim.

- 28 Maðr huær xultiba² er gengr³ hufa a meðal og þiggr olmosu.⁴ han a engan
ret a ser meðan han gengr með vanar vol. þo at han (se) naubigr a brot relin og a
han hæil maðr og værl xor. nema han bibi ser vístar og xae eigi. En þegar han xer
ser sealfx matar klæða og vapna eða xrenðr hans. þa er han þegar retnæmr.

Um lagaretti a konum ok demda retti.

- 29 Konur þær allar⁵ er monnum⁶ ero skyldar og men vilia enga roft⁷ a leggja.⁸
þa [tate engi⁹ mæira¹⁰ en lagha ret a þeim.¹¹ En ex xrenðr konunnar vilia leggja
til hennar heimanzylgiu slika sem .vi. skyksamir men sea at hin mege væl uíð tala a
tono hæuir leget og uil han þa æigi xæsta. þa skal han giallða slika ret xírir þa
tono sem .xij. skyksamir men¹² vilia domt haza. en ex xrenðr konunnar vilia æði til
leggja. þa skal sa er tono la bæde biðða og borta laga ret. En ex hin uil eigi við
tala er þan ret a at logum og vinnr han a þeim manne er tono hæuir leget. þa
uinnr han a saklausum manne og svare slika sem logh vatta. En allar þær monjar
eða konur er men læggja roft a og værða þær legnar. þa skulu þat doma .xij. men
loglega til neyndir bæde ret og radspell æxtir þúi sem þeir sea at hin se væl sombr
æx er retten a at hæimta. En ex maðr venezt þúi at han haxe leget með tono. og þo
at hon¹³ xorezt undan at logum. þa giallde slika rett xírir þa tono æxtir loglega
neyndum dome sem han være sannr þes mals. [oc hæiti maðr at værri.¹⁴ Örvingi skal
ret tala a huærri tono. karlmaðr en æighi kona þo at hon se ærvingi. svo sa er i
umægd er. tate umbode maðr hans honum til handa lex hon er legen.¹⁵ nema hon
æigi bonda ser. þa tætr han ret a tono sinni. kona siolx a ret a ser ex hon er bord
og a hon æighi bonda ser.¹⁶

Jvfr. Cap. 28. L. IV. 28. Bj. 163. Cap. 29. L. IV. 29. F. XI. 17. Bj. 126.

¹) liij. þ — Nb. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, l, n. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁹) [vilian vær at engi tate — Na. ¹⁰) a [er — tilf. Na. ¹¹) morð sílfrs — tilf. Na. ¹²) logliga slið nafnar tilf. Na. ¹³) Saal. rettet; han — Ba, urigt. ¹⁴) [mgl. — Na. ¹⁵) [mgl. — Na. ¹⁶) Ldal. IV c. 22: Eff hæfr eða roff bítr mann &c. tilf. som det sidste i Bolken — Na.

V. Eryða tal¹

Ger heyr um huenna giptingar.

Faðer oc moder² stulu rada gixtingum³ dotttra sinna ex þau ero til.⁴ En ex 1 æirra missir.⁵ þa stulu⁶ þadur þrendr oc modur þrendr hinir nanafto gixtingum rada.⁷ gixtingar maðr skal stilia hēiman þylgiu oc tilgiöx þirir þrendkono sinni. þva sem æim komr a sammt. þeir stulu oc þa eindaga ner brullaup skal vera. En ex þa il a um eindaga.⁸ þa late þeftar maðr bera .ij. manna vitni um hēimanzylgiu uat mælt var. þeir er hia varo. En ex þa stil a um tilgiöx. þa niöte gixtingar aðr vitna⁹ með þyrra stilorði. Eigi skal i klædom mæira hēiman geþaxt með lono i þriðiu(r). en þat sem gixtingar maðr geþr mæira. þat skal vera i þeim lutum at at¹⁰ meghj værða þeim til þarþa er lono þær eða til auinnings. En enga hēiman þylgiu ma arvi gixtingar manþ riuxa. þa er þva er gorr sem nu er mælt. En ex doðr ærða þadur sine arþar. eða broður eða modur. eða huers arvar sem þær værða. imar gixtar en sumar ugixtar. þa stulu þær sem ugixtar ero tala þva mylit æz uffixt- m arþe sem hinar haxðu er hēiman varo gixtar. En þo at allar varo hēiman gixtar er æigi stixt hēimanzylgiu til iamnaðar með þeim. þa tale þær æz uffixtum arve immylit sem su haxðe er mæst haxðe hēiman i hēimanzylgiu æ meðan þe [er uffixt.¹¹ þripir þeir aller sem leðer ero til hēimanzylgiu oc ero þeir metner oc myndir i hendr æim er lono þær. þa a han þa iamhēimola sem þaðer eða moder lete hēiman þylgia. i ex han sęgir at han lede æigi til þes þa gripi. þa þværi han æin æiði þirir. þva irl sem lona. en softe til iammitile gixtingar man konunnar oc sterði þat tilgiöx ennar eytir rettre tiltolu.

Ex konur giptast ottan þrenda rad.

En ex lona gixtizt¹² ottan rad¹³ þadur sine. eða broður. eða modur. eða þess 2 gixtingar maðr er¹⁴ þirir raðe hennar. haxþ þirirgort arþum þeim ollum er undir ana lunnu at þalla þaðan iþra oc tale þa þan arþ er æryðum er neþtr þva sem su

Den hele Bolk jvfr. L. V.

¹) Overskr. tilf. efter Bd, og i Lighed med Landsloven. Hele denne Bolk udel. — Bb, c, f, m. Ta, Xb, c. Eryða tal með tuenna giptingum er þyr þrigat i langbotinni — Ovakr. Bd. Ger heyr hinn .v. lut rar bocar. oc heyr hann með tuenna giptingum. oc sęgir i hinum þyrsta capitula huer at rottu a at vora gipt- gar maðr þirir conu — Ovakr. Bi, l. g. h. h. v. l. b. b. of h. h. m. t. g. oc f. i. h. x. c. h. at r. a. at v. m. — Orsk. Bk. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁵) uib — tilf. Bd, l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ⁶) Istf. Resten af ap.: &c. — Bi. ⁷) Istf. Resten af Cap. og den hele Bolk: Sua sem þyr er þrigat i landþ botenne — Bd.) maldagha — Na. Þrullups dagenn — Nb. ⁹) þhueggia manna vitnis — Na. ¹⁰) þhæ(1)r — Na.) [ving þhil — Na. [reðe þhil — Nb. ¹²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ¹³) raðþ — Bn; Resten af Cap. udel. ¹⁴) retter — tilf. Na.

tona vøre eigi til þess ærzs geten. nema gíxtingar maðr vili þyrra hana íamræði. þa ma hon gíxtaßt með stynsamra þrenda sinna raðe ex þeim lítzt íamræði eða bætr. oc þær mege þat með æði sinum sunna. oc a þo at læita þessa uid gíxtingar man. En gíxtingar maðr er þaðer eða broðer samþóðdr. þar næst moder stílxengin. nu er hon eigi til. þa¹ karlmadr tuitugr eða ællri. sa er næstr er ærþdom æxtir þa² tonu er gíxtígt. en sa er stíls dirxígt gíallði zulretti gíxtingar manne æxtir .xij. manna dome nema oðrum þrendom virðígt íamræði sem aðr sęgir. Ellia ma stílx gíxta stí huærium sem hon uil uid³ nokors þrenda sins rað. En tonor þær sem læzt til þess at loffa til stíls eða anna(r)s saurlivis börn manna eða þrendkonor. oc værðr þat vitnisþaßt. þa bote æxtir .xij. manna dome þeningum su er þe hæuir til. en hin hæze ræxsing æxtir laga dome. Engi mætr skal hæza þyrri þorræðe þear sins en hon er tuitugh. [þo at undir hana have boret.⁴ nema hon se gíxt með þrenda sinna raðe. þa a sa er þær hana bæðe þorræði a henne oc svo a þeningum hennar. Huer gíxtingar maðr er rettr er at tonu. late vera allt hæimolt i hæimanzylgiu. En allt þat er soðia skal at logsoðnum. þar skal engi tilgiöx i mote loma. En ex ællia gíxtir sel hæiman oc lætr hon meta þe annara manna i hæimanzylgiu oc ler hin til er atte. þa a han íamhæimolt sem þat er æðian atte. En ex maðr tvæzt eigi til þess leet hæza. syni með æins æði. en hæimanzylgia hennar þui minni.

Um þelag hiuna millim.⁵

- 3 Se tonu sinnar⁶ skal engi maðr⁷ þora ax lande brot.⁸ raða skal han þe þeirra ollu til þarþa þeim. huarke þeirra skal þirir gera ne þirir mæla annars þe. stítan ret a maðr a tonu sinni sem a seaxum ser ex henne værðr með oxund misþyrmt. Engi tona a at synia bonda sinum þelag gerðar. En með þui mote mega þau þelagh leggja sin a millum at huart þeirra leggi til þelags allt þat er han a eða æigande værðr með ærþdum oc oðrum lutum. þalla síðan umagar til annars huars. þa skal þat íamt vera bæggia þeira lofnaðr. þo at engir lome a annars lut. En ex misðaudi þeirra værðr. þa stulu umagar þeir huæra þeim a hendr er þa a þirir laga saler fram at þora. En þat hiuna er mæira lagðe til þelags. skal mæira up tala eða þess ærvingiar. síðan se stípt i helminga þo at oyðzt hæze. en ex axlaz hæuir þa skal karlmadr eða hans ærvingiar tala tva luti axla en tona þriðjung. þurru þau engan man at þui þelage at spyria. En ex þau leggja annan vægh. þa skal eigi hallðazt. þo at ærvingi tunni eighi eða vili æi riuxa. þui at logh riuxa þat þelagh. Nu er eigi

¹) er — tilf. Na. ²) Saal. rettet. þo — Ba, urigtigt. ³) vðhan — Na. ⁴) [mgl. — Na. ⁵) De følgende Capp. lige til Begynd. af det egentl. Arvetal slutte sig i Na til den ogsaa i Landst. paa dette Sted forekommende Afvigelse i Cod. Gl. Ec. e, dog saaledes at Slutningsstykket i Cap. 5 En ex giold . . . dome — udelades. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. ⁸) nema hon uili — tilf. Bi, l. Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l.

þelagh hiuna a millum. þa skal þu tilgiox tóno heimoll vera er til hennar var gexen oc vattar vita at lyst var a gixtingar dægi. ex hon lizir honum lengr. Lysa skal gixtingum tvænna oc tilgioxum a huærium .x. velttrum oc lysa i xioalda at tirkia eða a þingi. En ex han missir hennar við. þa tale arvar hennar heimanzylgiu en tilgiox falle nidr. Nu þo at mæz haxe gear hallð broðor sine. þa skal hon ædi tale æz hano ze ser til heimanzylgiu. en ex æzi gexr þa sol a er han er fultida. at gixtingar maðr haxe gexet hano ze með systur hano. þa stande sa xirir með æins æidi er þu sol lemr a hendr. en ex han væðr sannr at þui. græidi slift up svæininum sem han tof hano oc hæiti maðr at værri.

Um gear skipti ex annat huart missir.

Nu ex annat huart hiuna¹ missir annars við oc þrýtr brullaups vitni.² þa skal 4 þat hiuna sem lengr livir leggja fram ze oc skipta svo i sundr sem þat vil sværa xirir gudi at rett er æfir þui sem i kaup þeirra tom oc huarli er þa vanhællðet æz oðru. of sværi at fyllan æid oc .ij. skilritir men með. Ex maðr kaupir iord með gripum eða lausa ze eða buze tóno sinnar oc lizir hon honum lengr. þa skal hon þat æit haxe or iordu æz æzi hano oc þat er hon hæzde heiman. þat æina mæira er ærþingi vil. en ex hon tætr ze i ærþð þa síðan er þau ero saman tómen oc væðr þat ze xirir iord græit. þa er þu iord hennar. En ex oreigar tvæir tóma saman at landzlogum oc aulaz þeim ze. þa haxe þat tva luti er lengr livir. bæde i lande oc lausum oryri ex uio utarþa er at skipta. en helmning ex uio born þeirra er at skipta.³

Um þer hour er taka aðra men bondum sinum.

Nu ex tona lægðz með manne⁴ undir bonda sin.⁵ eða skils hon uio han sala 5 laust⁶ mote guds loghum oc manna. þa hæuir hon xirir gort tilgiox. en ex bonden byðr henne samviðt en hon uil eigi. þa skal han ollum gearlutum varðvæita meðan hon livir. en síðan tale sa heimanzylgiu er ærvi hennar er nestr. en æigi tilgiox. En ex þau sættazt a mal sin oc tætr han uio henne. þa zære þat sem mal þeirra se spella laust. En ex oxtar hendir hana sa glöpr. þa skal han þo gearlutum varðvæita at han vili eigi oxtar við henne tale. en síðan zære sem adr er mælt. En ex hon hæuir æigi þyrmeir lend veret uio þan glöpr oc hæitr hon iðirbot uio gud oc við bonda sin oc byðr bonda sinum samviðt. en ex han uil æigi hana hava. þa haxe hon heiman:

¹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Xa. ²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ³) En ex giold tóma &t. — tilf. Be. Her indskydes et eget Cap. — Bi, k, l. Um gearhallð broður oc gipting dætra. oc mutu giptingar mannz — Ovskr. Bi, l. Um gearhallð brædra — Ovskr. Bk. Ex mör hæuir gearhallð broður sine. þa þat hon ætti tale æz hano ze &t. — Begyndelse i Bi. Ex maðr hægir x. b. o. þa þ. &t. — Begynd. i Bk. Ex mæz h. gearhallð manz eða broður f. þ. þ. han e. i. æz h. ze &t. — Begynd. i Bk. See foran S. 77. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Xa. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l.

nylgju sína en æigi tilgjoz. En ex bonde hennar uil zirra¹ hana heimanngylgiu sinni. oc segir svo at slitr glopr hœuir hana zyr hent. oc var su satar gízt æigi zyr meir uid hana az hans hendi svo at monnum være lunnict. þa stände hon zirir æins æidi oc hære heimanngylgiu sína. ex han uil æigi uid henne tala. en æigi tilgjoz. En ex gialld tōma a hendr odru hvaru þeirra. þa a þat með sinu ze at bota sín misværla er gort hœuir. en ex þau hære latt zelagh sín a millum. þa a þat þeirra er æigi hære giolldin a hendr tōmet hære iammarga aura az ustiptu avagta lausa. eða þess þeirra ærvingiar þan tíma er misdaudi þeirra vædr eða þau stiliazt loglega. Nu tōmr legordz sol a þa tōno er madr hœuir ser zæsta eða handsællða. þat legord er zyr gerdzit. oc ex han zær þeirrar tōno. þa a han radspell. en gíztíngar madr ref. en ex síðan er lagdzit með henne er han hœuir handsælt eða zæst ser oc zær han hennar. þa a han bæde ref oc radspel. Ex madr gengr i sæng til tōno oc uil tōma legordi a hana. þo at han tōme æi vilia sínum fram. þa bote han ærtir .xij. manna dōme.²

Um þan skilnad hiuna er karlmans (vold hære til genget).

- 6 Ex mæinlæiki sundrar³ samvíst⁴ hiuna at þess rade er rada a at guds logum. hære sitze huart þeirra. En ex þau stiliazt zirir (þann) hiunskap at karlmanz völd hære til genget oc vissi han þat þa er han zæsti ser tōno oc loynir han þui. þa bote han zirir suil sín ærtir .xij. manna dōme. hære tōna halzt en halzt gíztíngar madr. en zirir huern mæinlæika sem þau stiliazt. þa zære sem zyr segir. En ex madr zær tōno att landz logum rettōm oc gezr i mōt henne tilgjoz oc zællr síðan i fra. þa stulu lulaz henne þing sín oc heimanngylgia az sealzr hans ze meðan þat vīnzt. en ex þat vīnzt æigi. þa stulu ærvingiar ædi til læggia az sinu ze. þui at engi skal ser tōno laupa með annars ze.

Her hære ærzdatal með þui skilorde.

- 7 Su er hin zyrst(a) ærzd⁵ er born stilgeten tala ærz⁶ ærtir zædur sín oc modor stilze(n)gna⁷ at guds loghum oc manna. oc sa sunar sun er stilgetin er. oc svo zæder hans. nema zæder hans hære adr hæzt allan sín lufa az æroi. oc tætr þa sunar sun ærz zyr en i adra ærzd gange. En svo skal ze stipta ærtir zædur oc modor. at tær dotttr stulu tala iamnt uid æin sun. oc stilan lut skal tala sunar sun az ærzi sem dotttr ex han er til. Nu er æin sun oc æin dotttr. þa tætr hon þridiung. en han tva luti. En ex zæder a oðal ærtir. þa stulu synir snuazt til oðla. en dotttr til utiarða oc lausa zear ex æigi ero iærder til. oc skal hin ællzti æin æignazt hozud bote ex hin-

¹) Saal. rettet; zirri — Ba, urigtigt. ²) Ex madr gengr &c. — gjøres til Begynd. af næste Cap. Nö. ³) Saal. Ba, n. Xa. sundrat — Ba, urigtigt. Istf. Resten af Cap.: &c. — Ba. Xa. ⁴) Resten af Cap. udel. — Ba. ⁵) Istf. hele det ig. Arvetal etc. — Ba. Xa. ⁶) Resten af Arvetalet udel. — Ba. ⁷) Stilgetna — Bl. Istf. Resten af Arvetalet: &c. & stpan all ærzdā tal ut. ærtir þi sem stendr i Stulþings botinni — Bi, L. &c. oc f. att a. t. e. þ. f. st. i G. p. b. — Bl.

um lotnast adrar odals iardur i sin lut. svo at iamgodar se at loglegre virðingu. en sunar sun i lut sin þau odol sem þader hans stöð til. til þess er han hævir iamnt mote dottur. En þau odol sem mæiri ero oc þader hans stöð til. þa löysi han æz þadur bröðrum sinum þimta lut minna en værd ero. en æigi skal han þyr löysa æz þadur bröðrum sinum en (þadur)¹ þader hans er andadr. [nema þadur þader² værdi umage suna sinna. En ez þader missir sunar sins eða dottur eða sunar sunar. þa tælr han arz æxtir þau. ez þau æigu æigi stílgeten born æxtir stí. oc þo tælr barn arz æxtir þadur sin [oc modur³ oc adra men. at þat se getit en æigi þott. ez þat tómr líxi i líos oc værd stírt. Slíkt ze sem moder læggir til barna sinna oc andast þau barnlaus. þa æxtir hon þat allt æxtir þau. en ez modir er andadr. þa æiga born hennar stílgeten at tafa þat ze þyr en þader. En ez dotter er legen i þadur garðe eða broður þa a hon huarli at tafa arz æxtir þadur ne modur. nema haxe þa stíla missun sem þader uil gort haxe eða broder ez æigi er þader til. Nu er æighi sun til arz. en til er sunar sun svo til tómen sem þyr var sagt oc su dotter er æigi er legen. þa tafe su er i þadur garðe eða broður var legen halzu minna en huart hinna. En ez engi er sa til sem adr er talldr. þa tælr hon svo allan arz sem mal hennar være uspellat. Huarvetna þar sem zelag er hiuna a millum. þa skal gíxling dottur oc hæimanzylgia græidast æz bæggia þeirra ze æxtir þui sem zelagh þeirra var lagt. en ez æigi er zelag hiuna amillum. þa skal æxtir zeir magne huart þeirra leggja til barna sinna. Æigi a oc þader eða moder at tuanga sun sin eða gíxta dottur sina með mæira ze hæiman en slíkt tóme a lut þeirra sem æxtir ero. ez þa være ærðinni stíxt. nema þeir löxe er næstir ero arz. En ez mæira geyr hæiman þa iamnist er arz tórníxt æ meðan ze⁴ vínzt. en ez ze⁵ vínzt æigi. leggi ætr til iamnadur huer⁶ er mæira haxde en logh vatta. Svo er oc stadræst um allt landet at þegar mædr æstir ser tóno at gudæ logum oc bæggia þeirra samþílt. þa ero þau born er han a með þeirri tóno oll loghlega til arz tómen. huart sem þau ero geten þirir æstling eða æxtir.

Sv er onnur ærð er tælr ættlæidngir sa er með logum er tíll arz læiddr oc sunar sun stílgeten þo at þader hans se æigi stílgeten oc sunar dotter stílgeten ez þader hennar er stílgeten oc dottur sun stílgeten ez moder hans er stílgeten. sin þiordung huert þeirra bæde i lande oc lausum oryri. en þo at sunar dotter se æin en þeir allmarger. þa tælr hon þo zullan lut uíð þa. Nu þo at æin þeirra se. en þau allmorg. þa tælr han⁷ oc⁸ zullan lut. þo at þæiri se i annare ættfíslinni. en ez æit er þessara til. þa tælr þat þan arz allan. nu er ædi þeirra til sem adr ero taldir. þa tælr dottur dotter stílgeten ez modir hennar er stílgeten.

Su er hin þridia ærð er broder værd broður arz oc ero þeir stílgetner oc

¹) () — mgl. Ba, men tilf. i Na. ²) [eða han — Na. ³) [mgl. — Na. ⁴) arffr — Na.
⁵) arffr — Na. ⁶) huart — Na. ⁷) hon — Na. ⁸) oc — mgl. Na.

samþædra. en eʒ broður missir. þa tætr systir stlgetin samþædra. En eʒ systir er æigi til. þa tætr moder stlþengen ættr barn sitt. Nu er (hon) æigi til. þa tætr þrillu sunar dotter stlgeten of þrillu dottur sun stlgeten. [En eʒ þau ero æigi til. þa tætr þrillu dottur dotter stlgeten.¹ Nu er² hon æigi til. þa tætr modur þader of þadur moder stlþengen. En eʒ huarle er þeirra til. þa tætr modur moder stlþengen.

Sv er hin þiorda ærþð er tætr þadur brodir samþædra stlgeten.³ oc broður sun stlgeten samþædra⁴ eʒ þader hans er stlgeten. oc brodir⁵ sammodr stlgetin eʒ modir hans er stlgetin. sin þriðjung huert þeirra eʒ aller ero til. scal æ sa þyrst arþ tala er stlgeten þadur a eða stlgetna modor. huart sem hældr læidir han til þess arþ þader eða moder. þa hin nest iamstýllðr. þo at þader hans se þrillu sun eða moder hans þrillu dotter. En eʒ þadur broder er æin en brodra⁶ synir þlæiri. þa scal han æin tala iamnt uid þa. Nu er broður sun æin en þadur brodr þlæiri. þa scal han tala iamnt uid þa. sama mal a brodir sammodr. oc þva scal huervetna up heðan eʒ at iamnyktit scal tala æin i sina tuißt. þo at allmargir ero i aðra tuißt till sine lutar. en eʒ æin er til. þa tætr sa þan arþ allan. Nu ero þeir æigi til er þyr ero talder. þa tætr þadur systir [stlgeten samþædra oc brodor dotter stlgeten samþædra tomen eʒ samþæddum broður oc systir⁷ sammod stlgeten með þyrra stlordi. Huervetna þar sem odals iord er i skipti. þa haxe þat odal sem til er boret en hinir lausa aua.

Sv er hin þimta ærþð. er tætr modur broder stlgeten samþædra oc systur sun stlgeten. En eʒ þeir ero æigi til. þa tætr modur systir stlgeten samþædra. oc systur dotter stlgeten eʒ samþædra systur tomen.

Sv er hin setta ærþð er talazt brodra synir arþ ættr stlgetner [eʒ þædr þeirra ero stlgetner⁸ oc samþæddir. þa þeir nest þo at þædr þeirra se þrillu synir. En eʒ þeir ero æigi til. þa tala brodra dotttr stlgetnar með sama stlordi. Nu ero þær æigi til. þa tala systkina synir stlgetner. En eʒ þeir ero æigi til. þa tala systkina dotttr stlgetnar. Nu ero þær æigi til. þa tala systra synir stlgetner. En eʒ þeir ero æigi til. þa tala systra dotttr stlgetnar. Nu eʒ ængi er þessa til. þa tætr þrillu sun æin eða þlæiri eʒ til ero. oc æigi i hordomi getner eða þrendæmis spellum. eða siza spellum. ner mæir en loþat er at loþhum.

Sv er hin þeunda ærþð er tætr þadur broder stlgeten sammodr oc broður sun stlgeten eʒ sammoddum broður tomen. Nu ero þeir æigi til. þa tætr þadur systir stlgeten sammod oc broður dotter stlgeten eʒ sammoddum broður tomen.

Sv er hin .viij. ærþð. er tætr modur broder stlgeten sammodr oc systur sun stlgetin eʒ sammodri systur tomen. Nu ero þeir æigi til. þa tætr modur systir stl-

¹) [mgl. — Na. ²) Saal. rettet. ero — Ba, urigtigt. ³) æʒ þader hanna er stlgetin — tilf. Na, b. ⁴) æʒ samþæðin (urigt. f. samþæðum) brodor tomin — Na. ⁵) hans — tilf. Na. ⁶) brodor — Na. ⁷) [mgl. — Na. ⁸) findes i — Nb. ⁹) [mgl. — Na.

en sammóð. oc systur dotter stíllgetin af sammóðri systur tómen. væðr hvar ann-
arvi. oc svo er hvarvetna þar sem tvær eða þræiri standa til eins arfs. ef engi
fa til sem aðr er talldr.

Sv er hin .ix. ærð. er maðr tætr ættr bróðrungs barn sitt af samþæddum
iner. nema manne skyldare þinnizt. þvi at i þessare ærð(n) nemr hin nanare. þar næst
er íamstýlt af systkinum tómen. oc tale þyr i karlleg en i tvænleg. En ef þeir ero
i til. þa tætr maðr arf ættr systrungs barn sitt.

Sv er hin .x. ærð er tale þeir men er ættr ero bróðra born stíllgetnir oc tom-
ar af samþæddum. Nu ero þeir æigi til. þa tale þeir er ættr ero systkina born
getner. En ef þeir ero æigi till. þa tale þeir er ættr ero systra born stíllgetnir.
Þia manne at þrendsemi. oc tale æ íamnan þyr íamstýlt karlmadr en tona.

Sv er hin ællizta ærð er talast bróðra synir arf ættr stíllgetnir ef þader¹ þeirra
stíllgetner oc sammóðra. þa hinir næst þo at þæðr þeirra se þrillu synir. En ef
er ero æigi til. þa tale bróðra dóttir stíllgetnar með sama stílordi. Nu ero þær æigi
þa tale systkina synir stíllgetner. þeim næst systkina dóttir stíllgetnar. En ef þær ero
i til. þa tale systra synir stíllgetnir. þar næst systra dóttir stíllgetnar af sammóðdum
rum tómnar.

Sv er hin tolfsta ærð. er maðr tætr ættr bróðrungs barn sitt. af sammóðdum
iner. nema manne skyldare þinnizt. þvi at her nemr hin nanare. þar næst tætr íam-
ldr af sammóðdum systkinum tómen. þar næst tætr maðr arf ættr systrungs barn

Nu er engi þessara til. þa tale þeir men er ættr ero bróðra born stíllgetnir. af
móðdum tómnar. þar næst þeir er ættr ero systkina born stíllgetnir. þyrri i karl-
leg en i tvænleg. þar næst þeir er ættr ero systra born stíllgetnir.² þrimenningar at
ndsemi oc tale æ þyr karlmadr en tona.

Sv er hin .xiiij. ærð er tætr þrillu dotter. Nu er hon æigi til. þa tætr bróðir
þæðra þrillu sun. En ef han er æighi til þa tætr systir samþæðra þrillu dotter. Nu
hon æigi til. þa tætr íamþram þaður bróðer samþæðri oc bróður sun. oc bróðir
móðdr þrillu sun. þeir æigu aller ein arf at tale. oc væðr hvar þeirra annars
vi. Nu ero þeir æigi til þa tale tónur íamstýllðar. En ef þær ero eigi til. þa tale
bróðrungs. þyrri karlar en tónor. En ef þessa missir allra þa tale þeir er at þiorda
nne ero at þrendsemi nema nanare þinnizt. stíllgetnir. þyrri af samþæddum en af
móðdum oc svo sem þyr græinir i ærða tale þyr en undir tónong gange³

Um etleidding ættr landz logum rettum.

Nu ma maðr bota rað⁴ sunar síns⁵ oc læida han i æt ef han uil⁶ ef þa iattar 8

1) Saal. Ba; maaskee Feilakr. f. þæðr. 2) af sammóðdum tómnir — tilf. Na, b. 3) I þeirri ærð skal hvar þaða arff
han er thaldr i en æigi thada þirir hændr oðrum þram — tilf. Na. Enndt ingenn thage arff fram for anden — tilf. Nb.
atf. Resten af Cap.: &c. — Xa. 4) latf. Resten af Cap.: &c. — Bc, n. 5) latf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.
Norges gl. Love II.

er arzi er neftr. Nu ez han a sunu stílgætna til arzo síns. þa ma þa huer iatta xirir þítt er xultíða er. en ekki xirir þa er uallnir ero eða i umægd. Tætr ætllæidingr eigi mæira arz en [þa stob þa¹ til er arze iattadi. Þa skal odli iatta er odal a með þeim. N(u) skal þa er man ætllæidir oc þa er iattar arzi eða odle oc þa er ætllæiddr er ganga aller saman xirir tirtiu dýr oc hallda aller a æinni bof. þa skal þa mæla svo er man ætllæidir. Ef ætllæidi þenna man til xear þess er ef geþ honum. til gíallz oc til gíazar. til sæss oc til sætes. oc til allz þes reftar sem ætllæidingr a at hafa at logum. Sva skal tono ætllæida sem karlman. Nu ma læida broder broður i æt. oc þadur broder broður sun. svo mego oc þlæiri men man i æt læida sem nu er mælt. ez þa iattar er arvi er neftr. Nu skal han þat ze allt hafa er han er til læiddr meðan þeir líva er ætllæiddu han. allt til þess er arz ber undir han. síðan ber arzr honum vitni om alldr oc um æxi. Ensa skal madr ætllæiding sinni a huerium .xx.² nættrum til þes er han tætr arz. en huer sem odrúuis er ætllæidr.³ þa er sem ugort se.

Um þa men er drepa men til arzo.

- 9 Þat er oc ez madr væðr xirir þeirre villu at han vegr man til arzo.⁴ þa hœuir han xirir veget þeim arze. en arzr þa zære æxtir⁵ rettóm ærþdum sem þa madr være eigi til er man vegr til arzo.

Um arz þeirra manna er drucna eða brenna inni.

- 10 Ez men zalla⁶ i orofu⁷ oc lómzt⁸ engi a brot. eða drufna aller.⁹ eða inni brenna. zære arzr þeirra svo sem þeir hafa aller i sen latet líx sítt. nema a annan vœg provezt síðan með loglegom vitnum.¹⁰

Quar arzr skal standa eða undir konong zalla.

- 11 Hvervetna þar sem¹¹ madr andazt¹² oc er eigi ærvingi i nand till at¹³ zalla.¹⁴ þa skal arzr standa virdr i þess heimili er madr er daen at með zullum vordzlum .xij. manade. En ez eigi lemr ærvingi til innan .xij. manade. þa tafe tonongr þan arz oc vardvæiti virdan oc eignizt ez eigi lómr loglegr ærvingi til innan .x. vœttra. En utlendzfra manna ærþdir liggi sem adr er stílt om. þat er ein dagr oc .xij. manader adr en tonongr tafe.

¹) [þa standr — Na. ²) .x. — Na. ³) enn nu er mælt — tilf. Na. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, k, l, n. Xa. ⁵) at — Na. ⁶) aller [en — tilf. Xa. Istf. Resten af Cap. &c. — Xa. ⁷) or: oftum — Xa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k. ⁸) lemr — Bl. Na. Resten af Cap. udel. — Ba. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹⁰) Item at þar sem man zalla i orufu, eða væðr mann (r. madr) væigin ædr aff theidenn, oc er æi gotz efftir hann, oc tho at þuldu (r. þuldir) se efftir hann, tha skal æigu (r. eigi) þuldir ludaft aff han (r. hano) gíaldum. Thui at that er æidri hano arfur ædr gotz. wíthann han (r. hano) gíaldd æigu hano refter ærfuingiar — tilf. Na. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁴) tafa — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl, l.

Um arfsuik ok hversu skuld skal loka.

Þat er nu þui nest¹ at engi² skal gera arf undan odrum³ uttan loghgiafir.⁴ 12
 vela kaup skal at veltughi haza. engi skal odrum arfsuik gera. Nu er madr daudr.
 arfi skal i andvergi setiazt. gere han skulldar monnum stæznu at þeir lome⁵ þar at
 scaund oc haza huer sina skulld i brott. sista sem vitni ber til. Nu er æigi ze sva mylit.
 þa stulu aller þarnazt sem tala rennr til. sa skal mæira þarnazt en mæira atte ze at
 hæimta. En sa er æigi lómur til at scaund. soke sitt med vattom⁶ oc stæzni ærvingia
 til vatta sogu. En þeir er zirir naudsynia sater loma æigi til at scaund. oc ez ze
 er æigi mæira en hinir haza adr tælit er zyrri lomo. þa græ(i)ði þeir arfr er zyrri
 tolo oc missi aller sem tala rennr til. en ervingi er uid stilldr ez han baud til loglega.

Um gear skipti ok omaga æyri.

Nu er þar⁷ umagha æyri⁸ oc mali lono i garde.⁹ þa er vel ez þeim vinzt¹⁰ 13
 hadum ze. En ez þeim vinzt eigi. þa skal hon þarnazt gagniallz oc giayar. En ez
 eigi endizt i alla slæde ze þa skal sa mest þarnazt er mest atte ze at honum.¹¹ sva
 lona hans sem adrer skulldu nautar. Tolu skal haza til þess. nema madr atte vœd i
 æinum huærium grip. þa a han þan zyrst haza. Hældr skal lona þarnazt tilgiayar
 sinnar. en þeir sem zyr atto ze at honum en han zengi hennar. þui at engi skal ser
 lono kaup med annars ze. N(u) skal hon haza hæimanzylgiu sina en umaghe sit ze.
 Nu er ze eigi sva mylit. þa missi sva huar sem gear megin er til. Engi madr a
 skulldir at giallda zirir annan þar sem han tæfr ekti ze¹² huarle sunr ne annar madr.
 Nu æigu hiun zelagh saman oc dœyr annat tvæggia þeirra. þa skal sva skulldum
 gegna sem zelagh þeirra var.

Um omaga skipti ok zorlagsæyri.

Sva skal karlum stizta¹³ of¹⁴ tierlingum¹⁵ sem¹⁶ odrum skulldum.¹⁷ en¹⁴
 bornum¹⁸ þeirra oc ze skal sa vœita vord sem arfi þeirra er nestr. huart sem hældr
 vœdr hældz madr karlmadr eða lona. þa skal i virðan æyri setiazt. zora eigi umagha
 ze or þo varom. nema han zæ vordzlu man þan er her æigi gard eða iardir i herað-
 om sva mydlar at zulvædia se at þar se ze gollbit sem han tof er umage er rett-
 næmr. Nu virðizt þat ze sva. at þar er instodu æyri zullr .iiij. mæfr zirir umagha
 huærn. uel er ez mæira er. þa skal han þat ze tala. þat ze skal huarle þuærra ne
 vaza. giallde slist up sem han tæfr. En ez umaghe a sva myllar iardir eða¹⁹ lausa

¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁵) allir — tilf. Na. ⁶) æff ze er thil — tilf. Na. ⁷) Rettet; þat — Ba. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹¹) hæimta — Na. ¹²) [nema ze tædi — Na. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, Xa. ¹⁴) Saal. Bn. Na. (sem — Ba, urigtigt. ¹⁵) Resten af Cap. udel. — Bn. ¹⁶) of — Bk, l. ¹⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹⁹) gardleigur at — tilf. Na.

þe. at þrendom hans sýnizt han hardlega halldin æz þorlags oyri þeim sem stíkr i logum. þa skal ætla honum klæða værd oc vel at halda han oc þeim zírir starzi sit er þearhalld hans hævur þva at han se vel halldin æz. oc a þa umaghi allan avogt a þe sinu. En þrendr hýggi at a huerium .xij. manadom hversu meðr er þaret. oc þæe odrum ez þa dugir æigi með þullum vordzlum at þa leggi mote er uid tækr. Nu ez æigi vinz instodu oyrrir. þa skal umaghe nýsta halzrar mækr a huerium .xij. manadom til þess er han er .xij. velttra gamal. þa skal han vera matlaunar¹ mádr síðan. Umage skal nýsta halzrar mækr iardar læigu. Nu skal þu virðing standa garda i þor. en iardar læigu i herade er hilt þyrsta ar er virð huart sem síðan þvær eða væg. Þearhalldz mádr skal eigi selia odrum þe at hallda. en ez han sælr odrum manne þe at hallda. þa a umage toft at ganga a hendr huerium sem han uill at heimta sit. En ez umaghe a halzrar mækr bol. þa er þat instodu oyrrir. En ez mádr lætr umaga oyri lausan. nema dormt se or hendi honum a² dome. þa skal han selia sit þe zírir. þui at stuld er eigi gollðin nema vattar víti. En ez hin dýkr. þa verðr han at gíallda aðra. Nu er bonde dauðr en tona livir ættr oc er eigi þe mæira en hon a át haza. þa skal hon væita vord bornum sinum þe lausum. en ez hon a onnur born. þa huerzi þau til þadur þrenda sinna.

Um þrossmen i þæ varum ok smaga skipti.

- 15 Nu sotr þrot bonda³ i herade.⁴ þa skal skipta umagum⁵ hans ættr þui sem zelagh þeirra var lagt. skal modir þora umaga sína a hendr þrendom þeim er arvi ero nester.⁶ (ez) þeir æiga þorlags oyri til zírir umaga sína huern þiorar mækr. þat er þorlags oyrrir. Nu ez æz ganga þiorar mækr æz þui þe. þa skal þa tala æin umaga. oc tala þva marga sem han a þorlags oyri til. En þeir þæe umþram sem æz ganga þeim a hendr er þa ero nester ærzi ez þa a þorlag oyri til. en ez þa a æigi þorlag oyri til. þa stulu umagar þara þram i ætt til þeirra. er þorlag oyri hava. þva skal oc hinum stísta er þædrinum þylgia. Nu þæstir mádr umaga i víst. þa skal þat hallda. en ez han uisr honum or uist oc gengr han hufa a millum þa skal han gíallda .vj. aura þylzræ kononge oc vardvæita umaga sem mælt var. Þva skal oc huær gíallda þa er ganga lætr sin umaga hufa amillum sem nu er sagt. oc þegar han vëit at þat er hans umaghe.

Guar ær skal sækia.

- 16 Arz skal þan sotr⁷ i [þor varom⁸ er her andæzt mádr i þra. en ez han læidtr vitni i herade þa er zírir stotet þeim. þui at allt þat er i þor varum er gort. þa skal

¹) mat launada — Na. ²) al — Na. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ⁴) þæ varom — Bn. Ríðarost — Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. Resten af Cap. udel. — Bn. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁶) Rettet; mæster — Ba, urigtigt. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁸) [þui þyrsti — Be. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Resten af Cap. udel. — Bn.

þat allt at þóar rette soðia. En allt þæt er i heraðe er gort oc huarvar millum¹ heraðs manna oc þóar manna. þa scal þat allt at heraðs rette soðia.

Guarfa maðr skal koma fer til arys.

Nu sitr maðr i arzi² oc læggr dom³ xirir.⁴ en annar tallazt⁵ til tomen.⁶ þa 17 scal han talsætia þan sem i arvi sitr til stæxnu oc retz ranzsaðs. oc ex honum xulnaz gogn oc vitni til sine mals. þa scal han tæxia han arys oc orxarar. Nu vil han æigi or xara. þa scal han tæxia gialtyra horns oc late til motz blasa. en þa er arx soðir talsæti þan til motz er honum stendr xirir arvi. xirir ran oc isetu. En ex þa xulnaz honum gogn oc vitni til sine mals. oc lemr æði anduitni a mote. þa æiga motz men honum arx at doma. hin scal giallda kononge .vi. aura sylxrs xirir þat at han lagðe logh oc dom xirir arx þan er han atte elti i. Nu uil han æigi or xara þa scal han æsta motz men oc gialtyra liðs at xæra han or arzi sinum. oc er huer sætr orri sylxrs uid konong er æighi xær til þeirra er a mote varo.⁷

Ex maðr kallar æi til arys ok ner han skal soðtan hana.

Guarvetna þar sem maðr⁸ kallar æigi⁹ til arys xirir xaxroðis¹⁰ safer¹¹ oc er 18 þo til tomen. þa haxe soðtan innan .x. væstra þeirra sem han er innan landz oc han er or umægd ex han hæuir vit til eða stýlld naudsyn banne. Nu æigu men arvi at stixta. þa er uel ex þær xara aller til er lut æiga i oc stixta þeim arzi. en ex sumir vilia æigi til xara. þa scal stæxnu gera þeim til at stixta. en ex sumir vilia æigi til koma. þa scal stixta xirir vattom oc læggia luti a. þa scal han þan lut hava er þa lytr han. Nu ex han kallar misstipt oc kallar at han haxe loynt xæ. þa scal han synia lyrtitar æidi.

Guersu maðr skal prona huart han er arxgengr.

Nu læitr a tvæim tungum¹² huart maðr er arxgengr eða eigi.¹³ stæxni þeim til 19 motz er honum stendr xirir arzi. þa scal han niota þeirra vatta sinna at han stæxndi honum mot. Nu stulu þat aðrer vattar bera. ver uarom þar sem moder hans var xæst loglega i þeim stad oc anæxna stad. þa æigu motmen honum arx at doma. Guarvetna þar sem maðr skal sel til arx(s) xora. læidi vatta sina til oc stæxni þeim odrum

Jvfr. Cap. 19. Bj. 132. 165.

¹⁾ uar i milli — *Bi, k, l.* ²⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be. Xa.* ³⁾ Resten af Cap. udel. — *Bn.*
⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bk.* ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi.* ⁶⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bl.*
⁷⁾ Nu kommer the ther gram, och vill hanndt thenn arffue werge, medt mergende hanndt, medt odd eller egg da ere hanndt pliclige konngenn oc byenn .x. m^k. Och huer aff thennum som medt hannum ere, och vill giøre hannum Biifstandt bode .ij. þ. Menn kommer the thil samenn och flars, da ere the alle fribløse och wgilde som foreftaa. Ennd hinne fribhelliige och frelse som thilsøger — tilf. *Nb.* ⁸⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Xa.* ⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be, n.* ¹⁰⁾ *Frødes* — *Bl.* ¹¹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k, l.* ¹²⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be, n. Xa.* ¹³⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k, l.*

tíl er þeim arzi ero nester. en ez han stærnir æigi þeim manne tíl. þa er hans vattom xirir stotet. Scal þar um arz doma sem daen er eða oðals iarder ero eða bu hins dauda. Engi madr scal ze xyrri skipta eða arzi. nema þess lönxi se tíl er a adr. ez men sea at með spellum xær.¹ Ez madr hæuir uit sitt oc ma laupum sinum rada oc bui sinu oc er heftxor oc olxor. þa scal han sealx ze sinu rada. ma þui engi madr skipta. en þo at notor skíxti. þa ma þat æigi hallda.

Nu skíxta men umagum sin a millum xelausum. huargi sem þeir skíxta oc luta síðan. þa scal þat skíxti halldaþt þeirra a millum. þeir skulu oc arzum xylgia ez sa er umage er ze a.

Her madr er or smæð ok um xearhald.

- 20 Ez madr komr i umaga skíxti.² þa er han or umæð er han er .xx. veftra gamal oc a at³ tafa⁴ luid ze sinu.⁵ oc a at xa huerium xearhald sitt sem han uil ez han [er eigi sealx til xor⁶ xirir at sea oc oll onnur xorræði. En ez tarðmadr tuangaz eða tona gíxtízt xirir uttan xrenda rad. hæze xirir gort landxsskildum oc avegti xear sine við ærvingia. Nu komr sa umage a hendr manne. er han a æigi at vardvæita. þeim scal hœim stæzna er vardvæita a. svo skulu vattar hans mæla. her er sa umaghe er þu scalt vardvæita. en æigi sa er hingat xorde. þa scal xela honum abyrgð a hendi þess umaga. Nu komr umaghe a hendr manne. gere huart sem han uill. late xara æxtir a hæll ellar til motz. mete motmen huært xora scal. en ez a hæll xorer⁷ þa scal han xara at natstadium þeim er þangat xor han oc sætr huær onri xylxæ uid tonong er æigi uil við honum tafa. oc sa er æigi uil uid tafa abyrgízt⁸ æxtir þui sem tonongæ er misfun⁹ til. ez han doyrr [ax hungrolysi.¹⁰ Nu æigu men umagum at skíxta. oc uil annar skíxta en annar æigi. þa scal han stæzna honum til umagha skíxtis. Nu ez han komr þa er væl. en ez han komr æigi þa læidi han vatta sina at han stæxndi honum þangat. skíxti síðan valentunnir men þeim umagum oc luti. hæze han sin abrot en abyrgi hinum sin lut er æighi kom þar.

Um smaga framxærsto ok arz hans.

- 21 Ez madr xorer fram þan umagha¹¹ er han er xirir lagha sæter skýlðr¹² til fram at xora. þo at annar se ervingi. oc ber síðan arz eða rettar xar undir þann umagha er adr var fram xorðr eða með huærium hætte sem honum axlæzt ze. oc ez sa a ze æxtir er fram var xorðr þa er han andæzt. þa scal sa eða hans ærvingi er han xorde fram tafa avagta laust skíft sem han lagðe xirir han. en ærvingi þat sem aul

¹) Her er udentv. indlöbet en Feil i Ba, s. f. S. 90. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁵) [ze sitt — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ⁶) [tann æigi satssr — Na. ⁷) xorer — tilf. efter Na. mgl. — Ba. ⁸) hann — tilf. Na. ⁹) Saal, rettet. misfun — Ba. ¹⁰) biargloysi — Na, rigtigere. [for hand ide kunde saa hus og herberg — Nd. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. Xa. ¹²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l.

er. Nu vœtir maðr manne xirir guðs sátr þeim manne er han er æigi xirir laga sátr skyldr til þram at þora. þa skal guð ombuna honum. en tóma eigi þe xirir huarke uid han. ne uid hans erzingia.

Guertar giazir haldaft skolu.

Nu skal þær giaver tælia¹ er halldazt² stulu.³ þær giaver stulu halldazt er ton- 22
ongr geþr off. eða ver honum. huer maðr ma oc geþa⁴ xiordungs gioþ [oc tiundar
gioþ⁵ aþ ollu þui sem honum hævir aþlazi. sva bornum sinum sem odrum monnum.
æinu ex þat vill han. en tiundar gioþ aþ þui þe sem han hævir at ærþdom tælit.
bæde i lande oc lausum oyri. þo at han spyri ekki ærvingia at huart sem han er hæil
eða siutr. En þat skal þyrst lufazi aþ xiordungs gioþ oc tiundar gioþ er maðr geþr
gudi xirir fall sina. huerium manne sem han geþr loþhgioþ sina.

Um brullaupa gerðir ok sectir.

þat er ollum monnum tunnift⁶ at um þan hin⁷ mytlla toftnad⁸ er men haza 23
her mæir i væniu hæft um brullaupa gerðir i þuifa lande en i engu odru. sva sem
margir haza raun aþ með mytllum oc storum stulldum. oc aþ þui gerom ver tunnift
ollum monnum at nu er sva tælit um allt landet. at engi skal brullaup sitt lengr gera
en tva daga. en þa er lengr gerer. þa er han sátr .iij. aurum slyþs uid tonong er
vætir. er huer annara oyri slyþs er lengr þiggr en nu er stilt.

Um erzis gerðir ok oþdrychur.

Erui þau⁹ er men gera¹⁰ þa¹¹ synizt os at þau¹² se mæir gor¹³ til oþsa 24
oc þrasagnar. en til sulo botar við þan er þram er þaren. oc þui gerom ver ollum
monnum tunnift at off þiðir þui bætr er mæiri olmoþa er gor xirir sal manna. En þat
xirir biðdom ver at þar se noþorar dryðior meðan þat ærzi er gort. En þa er odru
við gerer. en nu er mælt. þa er han sátr .iij. aurum slyþs uid tonong. en huer þa
er þiggr oyri slyþs.¹⁴ Haza þessi erzi veret gor með mytllum toftnade optlega oc
uuiðrþæmilega. þui at þæt er oyt með engare nytþemd. en þess stuldir ulotnar er þæt
atte. oc optlega stor vandræði oc mandrap aþ vordit xirir sátr oþmytllar oþdrydiu.¹⁵

¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be. Xa.* ²) Resten af Cap. udel. — *Bn.* ³) at togum — tilf. *Bi, k, l.*
Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k, l.* ⁴) Saal. rettet; gaþa — *Ba.* ⁵) [mgl. — *Na, b.* ⁶) Istf.
Resten af Cap.: &c. — *Be, n. Xa.* ⁷) hin — mgl. *Bi, l. Na.* ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k, l.*
⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be.* ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Xa.* ¹¹) Resten af Cap. udel.
— *Bn.* ¹²) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi.* ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bk, l.* ¹⁴) við tonong
— tilf. *Na.* ¹⁵) Som Bolkens Slutning tilføies Card. Nicolaus's Bestemmelse om Gaver (see 1ste B. S.
447) — *Na.*

VI. Þorðstípan.¹

Þer heyr um varðhald bæði um ioll ok sua þar a millin. um gongu vord ok stopuls usrd ok sectir er með liggia.

- 1 Sua er mælt at ver stulum mot eiga a Thomas messo dagh oc setia þa iola þrid.² en iola þridr skal standa .iij. vikur. En ez manne er vœit oxund i iola þridi varom með ordom eða vertum. þa stulu aller [retter³ aukazt at halxo.⁴ þear sotner allar stulu standa tyrrar meðan iola þridr var [er lengstr.⁵ En .v. daga hina þyrstu i iolom oc attanda dagh [oc þrettanda dagh⁶ þa stulu ver hæilakt hallda sua sem hin þyrsta. en þes imillum vinni huer at usætiu slift sem han uil. Stræte vor stulu ver rydia um iola tid. þar skal huarfe a draga stip ne timbr. oc eighi lada vidi a. en huarfe sem a stræti er boreit oc liggir þar. þa take gialthyri az oc haxe⁷ sua heimoli⁸ sem honum vere -a mote dœmt þat. ez þat er bættira en oyrir sylrs. en ez þat er [eigi bættira.⁹ þa a sa þat er stræte atte. en hin se þa uitistaus¹⁰ er atte.

At men skulu inni sitia um netr.¹¹

- 2 Allir men stulu inni sitia um netr oc ganga eigi vti lærendz lausu i garða annara manna.¹² en ez han gengr oc stendr þar i garðz liti eða i þorstoxu. þa seti þan man i randzfat¹³ hus [at usætiu¹⁴ oc bida þar dœms. Mot stulu ver haza [um iola tid¹⁵ iamnt sem þirir vttan um manhelghi vara oc um þioznad. oc sua vitna allra niota sem þess a millum.

Öll þau mal er ver tafum [með loza take¹⁶ [a mote¹⁷ var amillum um kaup¹⁸ eða safur¹⁹ eða þat annat þessu list er þor varom er hænt. þa skal þat allt halldagt var amillum er þot mæler eigi imote. setr huer halzre mort sylrs er þat ryrr. nema tononge litizt annat fannere.

Nu ez drufnir men ganga um þor varn innan. oc hitta varðmen a þa. þa skal retleida þa [en eigi rangl.²⁰ huarf sem ero tonor eða larllar. en at þui stulu þeir spyrja huar inni²¹ hans er. oc ez han vœit þat. þa stulu þeir han heim leida. en ez han vœit ekki til þa þore þeir han til nestu husbonda. oc late þar liggia til þess er han vœit huert han gengr. nema husbonde uili þyr heim leida. en sa maðr er annan vœg leidir þa er han setr mort sylrs. En ez maðr ruplar druffin man löyndri

Jvf. Cap. 1. Bj. 135. Cap. 2. Bj. 131. Not. 3.

¹) Sideovskr. Bb, c, d antydes ei som nogen særskilt Bolk i O. T. Xa. ²) grid — Bb, c, d. Na. ³) sætir — Xb. ⁴) [retnemir menn tafa holzu meirra rett — Bm. ⁵) [stendr — fl. [er mefir — Xa. ⁶) [mgl. — Bz. ⁷) heim. of ngli — tilf. Bl. ⁸) heimotege — Bl. ⁹) [varra — Be. ¹⁰) vid lauff — Bm. ¹¹) Ovskr. af Be. I Bn o. fl. ingen Cap. Afd. ¹²) [mgl. — fl. [erendz [syfi i g. a. m. — Bb, c, d. ¹³) radzmany — Ta. radz manna — Tb. ¹⁴) [mgl. — fl. ¹⁵) [mgl. — Bn. ¹⁶) [hondom [aman — Be. ¹⁷) [mgl. — Bf, n. ¹⁸) frauur — Ta, b. ¹⁹) sotner — Be, h, m, n. Ta, b. Xa. ²⁰) [mgl. — Bk. ²¹) heimili — Bf, k. Oa, b. Ta, b. herbirgi — Bk. heimi — Bl.

hendi¹ xotum² sinum eða xē.³ eða vapnum. huart sem [han rupplar tonu⁴ eða farl-
man.⁵ svare flitu xirir sem han haze stolet iammnyðlu.

Her segir um varðhald þau sem ver eigum.

Vord(r) skal upp⁶ meðan iola xridr er. þan stulu hallda .vj. stírlífr men. þeir 3
sem huarli ero røyndir att þioznadi ne at huiuzflu.⁷ þa skal gíaltfri til nærna með
husbonda⁸ rade. en þeir stulu hava i leigu sina [.v. mætr slyrs⁹ af boarmanna
xē.¹⁰ skal þeim lula halzt xirir ioll. en halzt toltta dagh iola. En þa er þessir .vj.
men ganga til varðhaldz.¹¹ þa stulu þeir hittast uid Sandbru¹² oc stulu þeir¹³
.iij.¹⁴ niðr ganga a bryggior sem nest [er gengt er¹⁵ æppla gardi tonongs oc svo
in¹⁶ ætfr bryggium. en adrer .iij. stulu ganga [in ætfr langstræti¹⁷ hit oxra oc
hittast uid Olaxs kirkju¹⁸ [i vago botni¹⁹ oc snuizt þeir er ætfr bryggium gengo
ut²⁰ hitt oxra. en þeir er [hit oxra²¹ gengo snuizt ut²² ætfr bryggium²³ oc
hittast²⁴ uid Sandbru. Sva stulu þeir iamnan [ganga oc um snuast²⁵ þar til daghr
er oc ringir at smatirkium.²⁶ Ofpa²⁷ stulu þeir uid huern almenning er ligger um
þuæran þo varn.²⁸ En ex sa uil eigi vord hallda er gíaltfri nærnir til með hus-

¹) lögmande hende — fl. xē eða — tilf. *Oa*, *b*. ²) xangum — *Ta*, *b*. ³) eða valtum — tilf. *Oa*.
⁴) [þat er tonor — *Ta*, *b*. ⁵) farlmen — *Ta*, *b*. ⁶) uppi vera — fl. ⁷) hlyzflu — *Oa*. ⁸) Saal.
rettet; husbonda, seilagtigt — *Ba*. ⁹) [ætlir þui sem þeir uerða afatter — *Ta*. [*xx*. aura — *Tb*. ¹⁰) af
bonda xē — tilf. *Ba* ved Skrivfeil. ¹¹) varðar — fl. flýðra halz — *Xa*. ¹²) Laxrangirkirju
Xb, *c*. ¹³) mgl. — *de* fl. ¹⁴) .iij. — mgl. *Be*, *i*, *m*. ¹⁵) [ma ganga — *Be*. [gengt er — fl.
¹⁶) sudr — *Xb*, *c*. ¹⁷) langastræti — *Ba*, *b*, *c*. o. fl. stedse. [up aa haugha — *Xb*, *c*. ¹⁸) in — tilf.
Be. ¹⁹) [mgl. — *Xb*, *c*. ²⁰) ut — mgl. *Xb*, *c*. ²¹) [ætlir stræti — *Bk*. ²²) norðr — *Xb*, *c*.
²³) [itt oxra gengu ut ætfr langa stræte — *Bk*. [uppi gengu ut ætfr langstræti — *Bn*. ²⁴) mótigt — *Bf*.
²⁵) [flýptast. oc ganga — *Bf*. ²⁶) Laxrangirkirju — *Xb*, *c*. ²⁷) tveða — *Bk*. ²⁸) Istf. þa stulu þeir
hittast &c. fra (11) har *Oa*, *b*: þa stulu þeir .vi. men (.vi. men — mgl. *Ob*) hittast uid [Halwardz kirkju.
([aaben Plads — *Ob*) stulu .ij. (.iij. — *Ob*) ganga ut a bryggior ætfr biskups almenningi. of svo ut ætfr brygg-
ium. [of svo .ij. ætfr vestræte. of .ij. ætfr oñstræte. of aufter a llyttur. of hittast ut at Mario kirkju
([oc mótigt vider Nicholas kirkju oc — *Ob*). stulu þeir iamnan fliaz (flýptast — *Ob*) of ganga þar till er daga
er. of [ringt er ([ringer — *Ob*) at sma kirkium. Ofpa &c. (er ligger um &c. — mgl. *Ob*). Istf. det samme har *Ta*:
þa stulu þeir hittast uidar Laxrang kirkju i Lunobergi. stulu tveir ganga þat oxra um Varðar gard of hittast a
torgeno. en hinir sem ætfr stræmeno gengu stulu þa um snuaz. stulu ganga upp um Amundar gard oc svo oxra með
brøðra garde. en hinir stulu ganga með oxra stræte oc hittast uidar neðra gardelidi a Olaxs kirkju garde. en þeir
sem þa gengu oxre stulu ganga norðar ætfr stræte. en hinir niðar a bryggior. oc stulu þeir zinnast a huarium
almenningi oxra uegh oc neð(r)a oc stulu ofpa. er ligger izir þuæran þo uarn. — Samme Sted i *Tb*: þa stullu þeir
hittast a trossenom. stullu .ij. ganga sudr til Olaxs kirkju oc ætfr um bryggior. enn adrer .ij. stullu ganga norðr
till Laxrans kirkju oc upp till smidju buda. oc svo niðr ætfr a torget. oc zinnast aller at Laxrans kirkju oc svo
stullu þeir iamnan giora. oc um snuast þar till er daga oc ringer at smatirkium. ofpa &c. — Samme Sted i *Na*,
b: þa stulu þeir hittast ut a Ofgrum oc gangi allir samt upp um Skagan. viti þa þeir ut um Gieilar oc þat upp
ætfr stræti um Martens kirkju. oc þadan upp xirir vestan Gregoriskirkju oc svo upp um gard Bergveina pipu. oc
svo xirir vestan Mariu kirkju. oc svo upp ætfr langstræti xirir ofan tonungegard til naufta biskups. En adrir
.iij. snui upp ætfr langstræti oc ofan um Alemez kirkju gard of ofan um Krot, oc svo upp ætfr brygg-
ium oc upp milli trosskirkju oc Soppesens (Sepjenna — *Nb*) oc upp ætfr langstræti milli allraheilagra kirkju
oc Benedictuskirkju. oc [upp ætfr almenninginum ([op adt Thorgerdt of þenn almindenng Gade — *Nb*)
milli tononga garðs oc preðikara husa. oc upp xirir vestan tonungegard. þar til er þeir motta hinum. [Siðan snuizt
um oc gangi þeir at neðra er adr gengu hit oxra ([Siðen stulle the gunnge neðr igenn alle samenn — *Nb*) alt

bonda raðe. han er sætr .ij. aurum sylzrs. oc næzni annan i hans stad.¹ En ez ein huer varðmanna soznar a verði. gíallde onri² sylzrs.³ En ez notor varðmanna lætr vord zalla. þeirra er uid boarmanna ze hava tælit. þa er han sætr .ij. aurum sylzrs.⁴ En þa er vordr þeirra zallen ez ælðr tómr i þó oc [zinna adrer men⁵ zyr en þeir. eða verða broten up hus manna oc stolet or ze manna. eða [ær hær⁶ til boar. æitt langstip þat er seffom ma tælia eða þui zléiri. [oc seá adrer men zyr en þeir.⁷ En ez hær zær til boar oc verða varðmen varer uid.⁸ þa stulu þeir renna [til stopuls varða⁹ oc bidia lata¹⁰ flydia. en sumir til rennara¹¹ at bidia lata¹² blasa i horn sem stotazt¹³ ma han. oc stulu varðmen segia honum huert¹⁴ þau stip leggja at lande. En huer þeirra manna er zrealfir ero oc zultida stulu þangat zara með uopn sin oll. En ez uzridar¹⁵ hær er þa ma lonongr geza þeim huerium landraða soð er han uil er odrubis gerer. nema naudsyniar banne.¹⁶ Stopulsuorðr skal vera hallðen¹⁷ [i titulas¹⁸ tirtiu stopli.¹⁹ han stulu hallða .ij. men goder oc stitritir oc eigði at vlnytum²⁰ ro(yn)ndir.²¹ þeir sem gíaltzyri næznir²² til með boar manna raðe. En þeir tvær stulu tala a .xij.²³ manaðom .viiij. mætrr sylzrs i læigu sina. [stulu zram toma²⁴ .ij. mætrr sylzrs at vætr naltom [sin huarom þeirra.²⁵ oc .ij. mætrr at Pals²⁶ meffo .ij. mætrr at sumar malom.²⁷ oc .ij. mætrr at Sælin manna votu.²⁸ En ez þa uil æigi vord hallða er til er næznðr. gíallde .ij. aura sylzrs. en gíaltzyri skal næzna annan i stad hans. Synslumadr skal za²⁹ til [.ij. men³⁰ at ranzsala vord [huern dag um tuelldom.³¹ oc ez þeir hittfa varðmen soza³² a verði oc eigi a vord tomen³³ er ringir ællzstetking.³⁴ þa gíallde onri sylzrs eða se lastaðr i myrtva stozu. þa er oc vordr þeirra zallen er ælðr tómr i þó. oc zinna adrer men zyr en þeir. eða hær zær til boar. æit langstip eða þui zléiri.³⁵ [oc ez stítt tan at

ut til garðs Sigurðar suarðaga. Síðan zari þeir er adr zoru hitt ozra ozan eptir kaupmannastretti oc [va ut eptir langstreti zirir neðan Dlags tirtiu oc ut at Ofgrar. en hinir snui ut eptir langstreti zirir ozan Gregorietirtiu oc þat ut með Marteinestirtiu oc hittiz a Ofgrum við smidiububir. Sva stulu þeir oc iaznan ganga oc um snuaz. þar til er dagr er [oc ringir at smatirtium ([oð hæffuer rinngt thil Ottesfannz i Domtirkenn — Nb). Ofpa stulu þeir við huern almenning [er liggir um þó varn ([her vði Bgenn — Nb). — Samme Sted i Xa: þa stulu þeir þar hittaz [sem gíaltzyri gerer rad at. Sva stulu þeir iaznan ganga oc um snuaz. þar til en dagr er. of ringir at sma tirtium. Ofpa &c.

1) En ez þa vill &c. — mgl. Bl. 2) mort — Xb. 3) of næzni annan i stadinn — tilf. Bk. 4) En ez einhuerr &c. — mgl. Bd, f. Oa, b. 5) [verða a. m. varer við — Be. 6) [ror — Xb, c. 7) [mgl. — Bm, n. 8) líð — tilf. Be. Ta, b. 9) varðar — de fl. 10) [til gíaltis stodo uarar. eða Lagranz tirtiu oc — Ta. lata — mgl. fl. ringia oc — Tb. 11) en . . . rennara — mgl. Oa. 12) lata — mgl. de fl. 13) atazast — Oa, b. 14) huar — Bf. 15) ofsa — Be. Ta, b. 16) Resten af Cap. mgl. — Tb. 17) hueria nolt — tilf. de övriga. 18) mgl. — Oa. titulas — Ob. Lagranz — Ta. Xb, c. Margrethe — Na, b. 19) [i tirtiu þeirri en gíaltzyri gerer rad zirir — Xa. ez uzridar er uan — tilf. Ta. 20) ungtu — fl. illum tutum — Bm. ungtum tutum — Ta. 21) tendir — fl. 22) oc radzmenn næzna — Bf. 23) .xij. — Bf. 24) [mgl. — Bf. 25) [mgl. — Oa. 26) titulas — Bm. 27) naltum — fl. 28) meffu — fl. En þeir tvær &c. — mgl. Ta. 29) næzna — fl. 30) [mann — Bm. 31) [huert tuelb — de fl. 32) sozandi — de fl. 33) totna — de fl. 34) at naltong — Xa. 35) Fra þa er oc &c. er i Oa gjort etslags Indcirkring og ved sammes Begyndelse med den i Rettelserne almindelige Haand skrevet var, ved Enden stat, d. e. vatat.

henda.¹ þa svare stífu xírir sem adr er mælt um íola varðhald.² [Göngu vord stulu .viij. men³ hallda [hueria not⁴ íamt sem⁵ um íola tíð. stulu þeir aller hittast [uíð Sandbru⁶ þa er þeir ganga til varðar oc stípa⁷ sva göngu oc [um snuast⁸ sem adr segir um íola vord. Scal huer þeirra haza ærtogh⁹ slyrs a [not huerri¹⁰ æz boar monnum¹¹ æxtir þui sem gíallhyri [gerer rad xírir¹² [æxtir íamnadi¹³ æz garðe huerium.

Översö husum skal skipa i bæ varum.

Hvs þau ol sem adr ero stande¹⁴ sem tomen ero. En ex sa uil hus lata up gera 4 er a. þa scal han¹⁵ stípa¹⁶ hedan æz sem logmadr¹⁷ oc gíallhyri eða radzmen sea at rettlegast se bæde uíð stræte oc brýggiur. sva uíð almenninga oc væitr. sua scal oc stræte¹⁸ huert íamhat¹⁹ oc [xij. alna bræit vera²⁰ oc [sua brýggiur.²¹ stulu þeir læggia²² [sinar brýggiur²³ er oxfazar haza en hínir [up xora²⁴ æxtir þui sem [logmanne eða²⁵ gíallhyra²⁶ [eða radzmonnum²⁷ [synízt rettlegast.²⁸ sva at allar se íamhazar.²⁹ [En ex síðan síga brýggiur.³⁰ [þa xori þeir up er þær æigu oc hallda³¹ íamhazum³² uíð [þær er mundanga ero.³³ Almenningar stulu vera .viij. alna³⁴ en³⁵ [væitr þriggia³⁶ alna [garða a millum.³⁷ Sva stulu ver oc husa garða vara at bera meghe pund³⁸ [i þröngsta laghe³⁹ [æxtir endilangum.⁴⁰ [upp oc ovan⁴¹ millum strætes oc brýggna.⁴² sva scal oc xírir ovan stræte huer⁴³ garðr [vera open or⁴⁴ sem adr er mælt xírir nedan. En ex hus sætr a eða svaler⁴⁵ íxir æit huert þætta hedan æz. gíallde mort slyrs oc xorre hus æz innan xímtar. en ex þa er eigi æz xortt þa late gíallhyri [oc radzmenn⁴⁶ blasa til moz oc nexni men a mote at xara til oc hoggua sva mykt æz husi sem [a stendr eða nxir⁴⁷ stræte eða brýggium.⁴⁸ [almenn-

¹) [oc ex uordr þeirra zellr — Bn. ²) Hermed ender Capitlet i Na, b. ³) [göngu varðmen stulu .viij. menn — Be. [Göngu varðhaldzmen stulu — Ta. ⁴) [mgl. — Bm. nott — mgl. Ta. ⁵) [mgl. — Bi. ⁶) [uíð hafuvarðzirtiu — Oa. [sua sem xyr segir — Ta. [uíð Laxrangzirtiu — Xb, c. ⁷) stípta — de fl. ⁸) [um: fuyning — Bm. Istf. uíð Sandbru &c. har Xa: þar. ⁹) halz ertog — Be, f, h, i, k, l, m, n. Oa, b. Ta. Xa, b, c. ¹⁰) [nat verði — Ba. ¹¹) biarmanna ze — fl. ¹²) [leggr rad til með goðra manna radi — Bb, c, d o. fl. ¹³) [mgl. — Bm. ¹⁴) tgr — tilf. fl. ¹⁵) sua — tilf. fl. ¹⁶) stípta — Bf. Oa, b. N. gera eða stípta — Xa. ¹⁷) of slysmadr — tilf. Be, f, h, m, n. Oa, b. Ta, b. Xa. ¹⁸) sva uíð alm. &c. mgl. — Bb, c, d, f, i. Oa, b. ¹⁹) oðru — tilf. de fl. ²⁰) [íagzbræitt .xij. alna — Bk, n. [of vera .viij. alna bræitt — Oa. ²¹) [mgl. — Ba. ²²) lægia — de fl, rigtigere. ²³) [mgl. — Bf. ²⁴) [nyppa — Oa. Fra sua skal oc stræte har Nb: Item huer Gæde, och huer Brýggie skal mere .xij. alne Bræit. huer Almenninge .viij. alne, och huer weith .iiij. alne Gaarde Emellem. Saa skal och huer Gaardz Rhum Endelanninge Gædenn oc Brýgginne Emellem mere vdi minste laug saa vdi och skortit, som the kunde saaes eitt pund Korn paa. Skulle och alle Brýggerne Bygges liige lange vdi Liyvenn, och alle liige høige. ²⁵) of slysmanne of — Oa. ²⁶) [konungr of gíallhyri — Bm. ²⁷) [of slysmanni — Bf. Ob. [mgl. — Oa, ²⁸) [sa at rettlegast se — Bm. ²⁹) íaznar — Bn. [sa at &c. — mgl. Oa. ³⁰) [sua of brýggiur — Oa. ³¹) [halde sa upp er a — Ba. ³²) íoznum — Bn. ³³) [þan sem ngt a — Ta. [þ. f. nu a — Tb. ³⁴) breidbir — tilf. fl. ³⁵) Saal. rettet; er — Ba. ³⁶) [uart .liij. — Bn. ³⁷) [mgl. — Bi, k, l. ³⁸) garða millum — tilf. Bb, c, d. Oa, b. ³⁹) [i þr. tíði eða læggi upp oc ovan — Be. [mgl. — Oa, b. ⁴⁰) [mgl. — Bi, k, l. ⁴¹) garða — tilf. Bb, c, d. [mgl. — Be. Oa, b. ⁴²) huert um bað — tilf. Bk. ⁴³) þuer — Be. ⁴⁴) or — mgl. fl. [open upp or — Ta. ⁴⁵) [ua tótr — Bi. hus ner at ber — Oa. ⁴⁶) [oc bearmen — Be. Ta, b. [mgl. — Bn. ⁴⁷) [nxir stendr — de fl. ⁴⁸) brýggiur — feilagigt Ba.

ingum eða vœitum eða garðrumum.¹ er minna² er en nu er mest. Þriggja alna svæla ma þola íxir bruggium en eigi breidare. En huer sem eigi uil til fara oc æz hoggva sætr oyri slyrs.³

Översu men skolu garða sína biðða ok hysa.

- 5 Ezz manne væðr þalr garðr sín. þa skal han tononge þyrst biðða a mote. Nu uil han eigi kaupá. þa biðde þeim er garðz lid a uid han. Nu uil þa oc eigi kaupá. sæli huærium sem han vil at usæliu. Nu uil máðr hus brigða i kaupangi⁴ eða tuxtir. þa skal han brigt haza a þyrstum .xij. manaðom er han er innan landz. en elligar a þyrstum .xij. manaðom er han hæim lemr. En ez han bri(g)ðir eigi sva þa a (han) þes mals allðri upræist síðan. En ez máðr þær þra husum sínum eða tuxtum [.xij. manaðe sva at han⁵ hælðr eigi up motgangu eða varðhaldi oc strætis giærð. þa a tonongr tuxtir oc hus en hin effi i.⁶

Översu hus ma eignast iorð eða iorð hus. ok um amalgan.

- 6 Nu sætr máðr hus sín a iorð annars manz eða tuxtir. þa skal þa er tuxtir a talfetia þan man til sín. en han þore þat tal⁷ með loghum oc lome til radz um morgun en æxtir. En þat kallum ver rad er logmáðr oc radz men sitia a malum manna [oc skipa.⁸ Scal logmáðr [oc gíalfyrir⁹ oc radz men til ganga oc sea. þa skal salar abere lata bera tvæggja manna vitni at þat er hans iorð er þau hus standa a. síðan dormi þeir honum [iorð sína.¹⁰ en þa skal salar abere gera husi hans zimtar stæznu æz iorðu.¹¹ en ez eigi er æz þort þirir zimt. þa eignast iorð¹² hus. En ez hus stendr .xx. uetr amalga laust. þa stande sem lomet er. oc eignizt [iorð hus.¹³

Översu marga þionostu men husbondi (ma taka i garð sinn).

- 7 Husbonde a toft at tala [starz men¹⁴ .v.¹⁵ [tarlla .ij.¹⁶ en tonor .iiij.¹⁷ i garð sín ez han uil. en husmen sína alla þa sem han byggir hus sín vinnu þora skal han abyrgríazt at þeir gange eigi at billungum. En ez þat prouazt með [rettom vitnum¹⁸ at þeir gange i aðra garða ser at mat. gíallde [husbonde hans¹⁹ ha(l)va

¹) gardslidum — Bb, c, d. Oa, b. garðum — Ta, b. ²) meira — Bb, c. ³) uid tonung oc bvarmenn — tilf. Bb, n. ⁴) kaupstað — Bb, c, d, f. Oa, b. Ta, b. ⁵) [ot — Be. Ta, b. ⁶) lsf. En ez máðr þær þra &c. har Bb, c, d, f. Oa, b. Na, b: Nu þær husbondi utanlands (æz landi brott — Bf. Oa, b) þa skal hann eiga umboðsmann (mann — Oa, b) innan bvar þann er upp hælðr þyrir hann motgangu of strætisgerð of varðhaldi. En ez gij (.gij. — Oa) manadi er eigi upp hælðr þyrir hann motgangu of strætisgerð of varðhaldi. [þa er hann sætr mort slyrs. En ez hann sifr sva .iiij. (.ij. Be, d, f. Oa) uetr ([mg]. — Na, b.) þa a tonungr tuxtir of hus. en hann a effi i. Saalædes og rettet i Bl; Begyndelsen af Stykket tilf. med Marg. Haand paa en vedheftet Seddel — Bb. ⁷) mat — Ta. ⁸) [at skipa — fl. [mgl. — Ta. ⁹) [mgl. — Bm. ¹⁰) [tuxtir sínar — Bm. [tuxtir sína — Ta. ¹¹) tupt — Bm. en þa &c. — mgl. Oa. ¹²) tuxt — Ta, b. ¹³) [hus tupt — Bb, c, d, f. Oa, b. [hus iorð — de fl. ¹⁴) [vinnumenn — fl. [men — Oa, b. ¹⁵) [mgl. — Ta, b. .v. — mgl. de fl. ¹⁶) [zim tarlmen — Ta, b. .ij. — mgl. Be, h, n. ¹⁷) .ij. — Bb. ¹⁸) [fannynnum a þa — fl. ¹⁹) [mgl. — Bm.

nort slyzra kononge. eða syni eins æði att han uissi þat eigi. En ex madr verðr taf-
ættir i garðe manz. þore husbonde hans taf með honum [exfir logum¹ þangat sem
tæzt var. En ex han uill æigi varða.² þori³ þan man til gíaltþra. þa⁴ sæti gíal-
þri han i ranzfals hus [til rade⁵ um morgunin. Nu gengr husbonde i taf þirir
nan en þa longpr undan er tafsettr var. þa þvare husbonde sliðu⁶ þirir sem þa er safadr
r han get i taf þirir. En ex madr læigir hus ex manne oc tætr þlæiri men [i husit
n adr var stilt þa er han⁷ læigði. abrygzt han at sliðu sem husbonde ætte ex han
þæzde i tætit. Engi madr skal tafa þan man i hus sin ex⁸ han væit at þaret hæuir
ned huinsfu. en ex han tætr þa er han sætr [.viij. mortum⁹ slyzra uid konong.

Þer segir um skipan bæar vass. ok hvar huer iðnarmadr skal vera.¹⁰

Sva stípaðe var herra Hákon konongr. oc hin virðulegi herra Magnús konongr.¹¹ 8
itt sutarar aller stulu æigi vera lengra ut i þor með varnad sin en til þalwardz kirkíu
jardz uttan¹² værdz. bæde þirir ovan stræti oc þva þirir nedan. en ut i þra¹³ almenn-
nginum þeim er þar er neftr oc [til Auta¹⁴ almennings stulu vera laggarar oc
opparar¹⁵ með [sin varnad.¹⁶ bæde þirir [nedan stræte oc oþan.¹⁷ En¹⁸ þra
luta¹⁹ almenningi oc ut til Martæins²⁰ kirkíu gardz uttan²¹ værdz.²² stulu vera
tinnarar með [sin varnad²³ bæde þirir nedan stræte oc oþan. En þra Martæins
kirkíu garðe [uttan verðom²⁴ oc til Stæinkirkíu gardz liðs²⁵ [oþrom megin²⁶ strætes
stulu vera gulsmidir aller i þeim budum er ex stællbili²⁷ ero gorvar oc iard²⁸ er
indir²⁹ oc eigi loxthus izir. en [nedra megin³⁰ strætes stulu vera lambarar með
ina iðn. En ut i þra Stæinkirkíu garðe oc³¹ til Nikulas kirkíu almennings stulu
þera malmangarar þirir oþan stræte oc þirir nedan. En þra Nikulas kirkíu almenn-
ngi oc til breiða³² almennings stulu stærazt litlæði³³ oll oc lerept til solu³⁴ oc
þuergi oðrum stad sælia i þor varom nema hæilum stýllium flæde. en³⁵ hundrad³⁶

¹) [mgl. — *fl.* ²) taf þora — *Bk*, *l.* ³) Saaledes *de fl*; þirir — *Ba*, urigtigt. ⁴) oc — *de fl.*
⁵) [mgl. — *Bi.* ⁶) stitum stitum — *Ta*, *b.* ⁷) [in til sin þa er — *Ta*. [i enn þa var er han — *Tb.*
⁸) er — *de fl.* ⁹) [.viij. ertogum oc .gijj. mortum — *Bb*, *c*, *d*, *e*. *Oa*, *b*. *Tb*; rigtigere. [.viij. ertugum —
k, *k*, *l*, *n*. oc .gijj. m. — tilf. med Mrg. Haand *Bl*. [mort — *Bm*. I *Bk*, der stemmer med *Bb*, er der
og Spor af Radering og senere Rettelse. ¹⁰) Dette Cap. mangler aldeles i *Ob*. *Ta*, *b*. *Na*, *b*. *Xb*, *c*. Det
kulde og mangle i *Oa*, men findes dog længere henne i Bolken mellem Cap. 14 og 15. I *Bm* mgl. hele den
første Deel, ligetil a torge. ¹¹) sun hans — tilf. *fl.* ¹²) nordan — *Oa*. ¹³) Resten af Cap. lyder i
Ka saaledes: æfir þui sem gíaltþri þipar of logmadr eða slystumadr eða radamen. En huergi skal sit sælia nema
strætes budum (þa at huer megi sit kaup þoda. ¹⁴) [ællra — *Be*. oþtta (kunde maaskee og læses *þttra*)
— *Oa*. ¹⁵) toppar — *Be*. tapparar — *Oa*. ¹⁶) [vertnad sin — *Bf*. [vertnad sinum — *Oa*. ¹⁷) [oþan
r. of nedan — *de Övrige*, overalt. ¹⁸) ut — tilf. *fl.* ¹⁹) allra — *Be*. ²⁰) mariu — *Bf* ²¹) innan
— *Bb*, *c*, *d*. ²²) utanverðs — mgl. *Oa*. ²³) [sin vertnad — *Bb*, *c*, *d*, *f*, *i*. [sina iðn — *Bk*, *n*.
²⁴) [innan verðum — *Bb*, *c*, *d*. [mgl. — *Bn*. ²⁵) uttan verðs — *Bk*, *i*. *þtra* — tilf. *Bb*, *c*, *d*. ²⁶) [oþra
eg — *de fl.* [þttra væg — et Brudstykke. ²⁷) stællþili — *Oa*. ²⁸) iardgolþ — *de Övrige*. ²⁹) i — *de fl.*
³⁰) [nedra væg — *Bb*, *c*, *d*. ³¹) ut — tilf. *fl.* ³²) broðra — *Oa*. ³³) litlæði — *Bk*. litlæði — *Oa*.
³⁴) þirir oþan stræte oc nedan — tilf. *Bb*, *c*, *d*. ³⁵) oc — *fl.* ³⁶) hundradum — *fl.*

lerezjt zirir neðan stræte oc oðan. oc þo huergi selia nema i strætes budum svo at huer mege sit kaup floda. En ut¹ izra bræida almenningi oc til bua almenningo zirir oðan stræte [oc neðan² flulu vera gliomangarar oc penturar³ aller oc soðlarar.⁴ En⁵ izra bua almenningi bæde zirir oðan stræte oc neðan flulu vera sniddarar⁶ aller með sina idn.⁷ ut iangengt Petros kirtiu [garðz liði.⁸ En þadan oc ut till Mariu kirtiu garðz flulu vera brynniu mæistarar. oc værdz sliparar.⁹ oc platomeistarar¹⁰ zirir neðan stræti. en iangengt zirir oðan stræti flulu vera listna smidr¹¹ með sina idn. En ut izra¹² [Mariu kirtiu garðz horn¹³ flulu vera stældarar aller með sina idn hit oðra. en millum Mariu kirtiu garðz úttan værdz¹⁴ oc til Sandbruar flulu vera matmangarar bæde zirir oðan stræte oc zirir neðan. En uid sæ nidri. millum Mario almenningo oc Auta¹⁵ almenningo skal engi miolmangare vera. [eða flæda¹⁶ eða lerezta. engi toppare ne listna smidr. [engi bafare.¹⁷ oc engi sa mangare er [misseris læigum læigir¹⁸ hus. þui at þar skal huer vera sem adr vattar.¹⁹ En ut izra Mariu almenningi oc in izra Auta²⁰ almenningi [æxtir endilangu stræti zirir oðan krostkirtiu badom vegin strætis²¹ flulu vera allzstyns mangarar adrer en nu ero adr slipader. En huer er ryðr þessa slipan þa gialldi [husbøndi sa er hus byggir oðrum²² en her segir mort hylrs tononge.²³ en sa oyri er læigir [oc vere þo þar sem adr vattar.²⁴ En a torghe megho men selia [alla luti²⁵ þa sem [þeim væ(r)ða zaler er æigu²⁶ nema kuernar eða²⁷ vidu²⁸ eða stip. þessa lute flulu men a strond izir selia þar sem æigi mæini [monnum upsatir.²⁹

Her segir huerfu með eldi skal fara ok abyrgð.

- 9 No æz þui at ollum monnum er lunnigr sa hin mytlli vade er uid ligger um [ældz abyrgð³⁰ i þo varom. þa er þat græinande æz huerium ælði helldzt vædr fladi³¹ at. oc æz þui flulu men þat vita at engi maðr skal leggja æld i þan oðn er nngor er þyr en gialthyri oc radømen ero til læiddir³² at sea. oc ez þeim lize sa oðn gilldr. þa ma sa lata elda ez han uil er a. en ez sa oðn vædr³³ æigi gilldr þa late gialthyri oc radzmen nidr briota. Sva skal oc um ældhus vera oc kiartil:

¹) upp — Be. ²) [mgl. — Bk. ³) pentarar — Bf, n. ⁴) Rettet fra soðlarar — Oa. of þripta mæistarar — tilf. Bk. ⁵) ut — tilf. fl. ⁶) [midir — Bl. ⁷) oc — tilf. fl. ⁸) [garðe — Oa. ⁹) huern: sliparar — Bi. ¹⁰) platarar — Bn. ¹¹) listnamæistarar — Oa. ¹²) innanverðu — tilf. Bb, c, d, f, h, i, k, n. ¹³) liði — Bb, c, d, f. ¹⁴) [utanverðum Mariu kirtiu garði — Be. Oa. [innanverðum Mariu kirtiu garðz horns — Bl. utanverðu — mgl. Bf. ¹⁵) allra — Be. ¹⁶) [mgl. — Bf. Oa. ¹⁷) [ot eingi bafare — Bk, l. [mgl. — Bk, n. ¹⁸) [læigu læigi — Be. ¹⁹) er þipat — Bb, c. ²⁰) allra — Be. ²¹) [æxtir end. str. bædi z. oðan of neðan — Bi, k, l. [b. z. oðan str. of neðan — Bk. [mgl. — Bn. ²²) [bøndi er audru via byggir husi sinn — Bk. ²³) tonungi — mgl. Bb, c, d, f. Oa. ²⁴) [mgl. — Bk. Fra Capitlets Begyndelse og hid mgl. Bn. ²⁵) [aðra luti alla — Bk, l. ²⁶) [þeir vilia — de fl. ²⁷) oc — Bf. Oa. mgl. — Bb, c, d, k, l. ²⁸) vid — Bf. Oa. ²⁹) [uppsatir þipum — Bk. ³⁰) [oðz oc abyrgð — Ta. [æld oc abyrgð — Tb. [eizburb — Xa. ³¹) vadi — de fl. ³²) talladur — Bf. ³³) virðiz — de fl.

garða¹ sem aðr er mælt um orna. Í þrilliofum² skulu men æld hafa eða í [tolum a steini³ eða⁴ æiri.⁵ eða lampa. En ef þiordungur af þó varom brennur af einum huerium þeim ældi. gíaldi þa er síðast hafa i hende og gíeta stíldi .x. mætr slyrs þirir þiordung huern ef at vullia⁶ vædr. en þeim⁷ er afte⁸ borte eftir lagha dome.⁹ En um þa elda er men [þera uti¹⁰ ohulda eða setia tierti a veg upp. eða gera lios i diflom [eða næpom.¹¹ eða þara odru við¹² en her¹³ er mælt. þa setist þa .x. mort. um slyrs¹⁴ þirir þiordung huern er þeim ældi stíldi vordvæita og þare utlægr.

Um baddstogur ok bakara orna ok stögn orna.

Baddstogur allar og bakara ornar. og iarnsmíða¹⁵ buðir skulu þeir flytja er 10 æigu or þó varom og þar setia sem gíaltýri og radzmen þa at standa mægha með konongs rade. En ef eigi er brot þlut innan þess halts manadar er gíaltýri hævur lóft a mote. þa þare motmen til og briote niðr. setr hvar öngi slyrs er eigi uil til þara niðr at briota. Elldr skal steller vera [síðan ringir¹⁶ eldþotting¹⁷ og til þes er rínt er iuir.¹⁸ en ef lengr hævur¹⁹ eða þyr lóæltir naudzsynia laust. setr mort slyrs. en radzmen skulu meta naudzsyniar. En ef uhuldan æld ber²⁰ uti huart sem þat er þyr eða síðar eða hævur i odrum stad en aðr er mælt. setr mort slyrs. En ef ældr er uti gorr a tuzlum eða a stætom eða bryggium [eða i gordum uti eða a almenningum.²¹ nema [hus brædi²² eða [liffra brenne.²³ gíalde kononge mort slyrs. hvar skal þar stýldr til vera at talsætia²⁴ þirir þat ef með ældi er odru við þaret²⁵ en nu er mælt og logbot valtar. þa husbonde og²⁶ kaupmadr sem konongs madr. En ef þeir men mifara með ældi er enga vordzlu²⁷ hafa i þó. þa skal þa i ranzale hus tala²⁸ og lata þadan bida dome. En þó at þeir mifare með ældi er vordzlu æiga i þó. þa skal þó þar domr [þir standa.²⁹

¹) gíaltgarða — ved Skrif. Ba. fer til garða — Bk. l. ²) þrilliofum — de fl. þrilliofum — Ok.
³) [tolum af steini — Bb, c, d, i, k, l, m. Oa, b. Na. Xa, b, c. [stæintolum — Be. Ta, b. [tollum af steini — Bf, n. ⁴) iarne eða — tilf. Bb, c, d, e, f, h, i, k, l, m. Oa, b. Na. Xa, b, c. iarnolum eða — tilf. Ta, b.
⁵) eða malmi — tilf. Bk. ⁶) vilia — Oa. Tb. ⁷) þa — Bc, d. ⁸) þyrir varo — Bk. ⁹) Stykket i þrilliofum &c. er borte i Bb. ¹⁰) [silia við — Be. ¹¹) [eða aðrum vidarteroldum — Bb, c, d. Oa, b. [edr i ngrum — Bk. [eða i næffum — Na. [eða i væipum — Xa. [mgl. — Xb, c. Istt. i diflom &c. — har Nb: þaa vordt eller vændt. ¹²) með — tilf. de fl. ¹³) aðr — fl. ¹⁴) við konong — tilf. Be.
¹⁵) iarnsmídiu — fl. ¹⁶) [er ringt er — fl. ¹⁷) [er ringir nallfong — Oa. [at eldþatíngs ringingh — Ta. [en rínt er til nallfong — Xa. þaa magt om astenen — Nb. ¹⁸) at brøðra — Bb, c, d, f, m. Oa, b. Ta, b. at kristirio thit otlofong — Na, b. til otlofong at hazubirtiv eða at brøðra — Xa. uppi at brøðra Xb, c. ¹⁹) lizir — Bl. ²⁰) hittir — Bk. ²¹) [mgl. — Bm, n. ²²) [husbondar lette bræða hus sin eða þipp — Ta. [husbonde l. bræða hus e. þipp — Tb. ²³) [þere luss thill Liid þaa Gæðenn — Nb.
²⁴) [ediaz — Bc, d. ²⁵) Stykket fra setr mort f. en radzmen er borte i Bb. ²⁶) [sem her og or þaa fg. Sted — de fl. ²⁷) nauizlu — Bb, c, d. vortu — Na. væaning — Nb. ²⁸) [etia — de fl. ²⁹) [e gælla — fl.

Um þau húsbonda er æi vil at men biargi með eldi.

- 11 En ex hus [værdr i ællda¹ i laupangi² oc værdr æigi loge liorom³ hære. oc þa husmen æinir saman stelt⁴ þa þare mal þess⁵ er ælldi stíldi varðvæita extir hinu þyrri stílordi. en ex húsbonda lætr æztr gardz lid oc uil eigi þlæiri men in lata tōma en husmen sina⁶ oc sealyan sel. sætr mort sylzrō. en ex oðrum monnum værdr stade at. stānde mal hans undir dome raðs manna.

Um ker ok um heldur.⁷

- 12 Þar skal tier vera i garde sem eigi er tiællda til oc vatn i. stigi skal til ælðhus huers vera [oc tvær trofar i huerium ziordonge.⁸ en huers þessara sem missir giallde mort sylzrō tononge oc þac til æigi at sidr. En til skal huer renna þegar ælldr tōmr⁹ eða hoyrir horn eða klofko. oc haxe með ser tvær men æin þa oc stíod.¹⁰ oc bolōgi oc með [þeim vapnum ollum¹¹ er biarga ma uid ælldi. en tonur allar [þare til með¹² þotum¹³ [bñttum oc vatþsaam¹⁴ oc biargezt huer sem ma¹⁵ eða giallde oñri¹⁶ sylzrō¹⁷ huer er æigi biærgðzt. Nu ex madr stendr þirir vatni er¹⁸ ælð þarz at stotlua. giallde mort sylzrō oc tale huær sem bannar at usæliu. þva sægl oc annat¹⁹ til naudþynia. oc bote extir stynsamra manna dome. oc þva þirir vatn [ex dryftir manna ligg²⁰ uid. En ex men þara til með tvær hendr tomar. þa er huær þeirra sætr mort sylzrō tononge.

²¹ En ex [madr þarz at riuxa²² hus þirir ælðz gange²³ oc vil þa þirir standa er þau hus a. þa bote þoringi²⁴ mort²⁵ sylzrō tononge oc skal þo nidr riuxa hus²⁶ at usæliu. En ex ælldr stoduazt²⁷ uid þau hus er nidr ero ruxin.²⁸ [þa stulu²⁹ bōar men [þeir sem sinum husum haalda.³⁰ [bota honum hus sin æztr iamgōð sem adr uaro.³¹ En ex ælldr þær um þau hus er nidr varo rivin.³² þa stulu þeir engu bota. Sa skal ælðz³³ abyrgiazt er sidarst hæuir³⁴ i hendi.³⁵

Jvfr. Cap. 11. 12. Bj. 131.

¹) [brennar — Ta, b. ²) Nidarofæ — Na. ³) timum — Bb, c, d. husum — Be, k, l. Oa. Ta, b. Xa. hurðum, understr. og með Mrg. H. ovenover: liorum — Bh. botum — Bi. liqrum — Bn. ⁴) borgit — Be. ⁵) þeirra — fl. ⁶) eina — tilf. fl. ⁷) Ingen Cap. Afd. i Bb, c, d. ⁸) [mgl. — Xb, c. bærins — tilf. Bn. ⁹) i bō — tilf. fl. ¹⁰) þotu — Bc, k, m. stíotu — Bd, e, f, h, i, l, n. Oa. Na. Xa, b, c. stíod — Ta, b. ¹¹) [ollu þui — Bh, m, n. ¹²) [haxe með ser — Ta. ¹³) storum þotum — Bc, d. þatur — Ta. oc sponnum — tilf. Be, i, k, l, m, n. Tb. Na. Xa, b, c. oc spon — tilf. Ta. ¹⁴) [bñttum — Bc, d. Oa, b. Xa. [ot stíotum oc bñttum — Bf. saom — Xb, c. uadþaufur — Ta. ¹⁵) [ot ollu þui sem með elldi ma biarga — Bh, n. ¹⁶) mort — Be. ¹⁷) Stykket oc tveir trofar ... stígr — er bote i Bb. ¹⁸) Saal. de fl. eða — Ba, urigtigt. ¹⁹) sem þarz — tilf. fl. ²⁰) [þar sem þarztr manna liggia — Be. Ta, b. ²¹) Um eldz ofsa — Orskr. Ob. ²²) [rixa þarz — Bb, c. [nidr þarz riuxa — fl. ²³) ofgangi — fl. ²⁴) Saal. Bb, c, d, h, i, k, m, n. Xb, c. I Ba aabentstaaende Rum. ziordongi — Bf, l. Oa, b. ziordingi — Na. æighande — Xa. mgl. — Be. Ta, b. ²⁵) .gl. mortum (marfa), aabenb. ved Feillæsn. af þoringi f. þioratigi — Be, Ta, b. ²⁶) [em adr — tilf. fl. ²⁷) stotnar — fl. ²⁸) ruxin. — fl. brotin — fl. ²⁹) [oc haða — Bb, c, d. ³⁰) [sinum husum — Bb, c, d. [mgl. — Be. hritum — tilf. Bm. þa stolu þeir — tilf. Bb, c, d. ³¹) [gera honum iamgōð æztr — Be. ³²) broten — Be. stæigin — Bf. ³³) ælð — de fl. ³⁴) hæzði — fl. ³⁵) hufi eða (i) hendi — Ta, b. Herefter indskydes i Bh Cap. 14.

Queriar bryggjör gildar skola vera ok um almenninga.

Þær skulu bryggjör gildar vera ok stræti¹ ok almenningar er gíalltýri ok raðs 13
men meta² at gíalldar se [oc væl þorar.³ oc se at gatt⁴ innan þess halþs manadar er
gíalltýri gerer laga stæznu til [þeim er bota a⁵ þirir vattum. en eþ eigi er sva gort.
borte tononge mort slyrs. En eþ prestar eða handgengnir men [gera eigi stíl⁶ þirir
garða sina sem [adrer þoar men.⁷ þa [þirir biode gíalltýri notorum⁸ manne þeirra
hus at læigia eða [hæitur i at haza⁹ þar til er þeir hallda stílum stílum up þirir
garða sina sem adrer men.

En eþ maðr brytr up [hus eða¹⁰ garðz lid mannz oc lætr opet standa þa abryg-
izt han þat allt er or værðr stólit oc gíalldi mort slyrs [tononge. en hinum¹¹ er husit
atte stílt¹² sem .vj.¹³ stýsamir men doma loglega til nærnðir bæde þirir stada oc
aværta [æxtir atvítum.¹⁴

Um husalege eþ maðr lykr æi. ok melting.

Eþ maðr þær abrot með husa læigu bonda oc læigir hus i odrum garði. þa skal 14
sa husbondi gíallda tononge mort slyrs er byggir honum eþ han uissi at han haxðe
æigi stíl gort. en sa øyri slyrs er læigir. En eþ maðr þær til stíps oc uil brot¹⁵
með husa læigu bonda.¹⁶ þa er stýrimaðr sætr mort slyrs uid tonong. en sa øyri er
stíp læigir til brotþærðar. en odrum øyri slyrs uid þan er han atte husa læigu at
gíallda. En eþ husbonde eða stýrimaðr kallazt eigi uita at han have ulotet husa læigu.
þa syni með sva myðlum æidi sem þe er mylit til oc se þa laus izra.¹⁷

Engir men skulu kaupa torn til meltingar.¹⁸ huarle utlengzstir¹⁹
en eþ mæltir²⁰ gíallde mort slyrs tononge oc upnæmt maltid. en eþ han syniar.²¹
syni með æineidi. nema tvæggia manna vitni se til. [þa gíallde mort slyrs sem
adr.²² En eþ heraðz men kaupa torn i þor oc þlytia hæim til mælingar oc þora ættr
sìdan til solu. þa liggir þeim stílt uid sem þoar monnum eþ þeir mæltu til solu.

Um legi ok vþskipan kaupmanna.

Kaupmen þeir aller sem toma²³ til Biorgvinar.²⁴ leggi þar [at bryggium²⁵ 15
sem [þeir læiga hus æz.²⁶ en þegar er þarmr er æz boren leggi [stípum²⁷ a vag

¹⁾ strætisgerð — Bb, c, d, e, f. Ta, b. Na. Xa. oc stræti — mgl. Ob. ²⁾ segia — ß. ³⁾ [mgl. — ß.
⁴⁾ gort — de Övrige. ⁵⁾ [at böttar se — ß. ⁶⁾ [halda eigi stílum — de ß. ⁷⁾ [adr er mælt — Be.
⁸⁾ [biðum ver gíalltýrom varom at han þirir biode hucium — Bl. Stykket oc vel þorar . . . notorum — er
borte i Bb. ⁹⁾ [hæitu i at halda — Ta. [hæita lata — Tb. ¹⁰⁾ [mgl. — Bi. ¹¹⁾ [halþa tonongi en (ot)
halþa þeim — Bb, c, d, f, h, i, m, n. Oa. b. Na. Xa. ¹²⁾ ot borte ættr þui — ß. oc eþtir þui ofundar bot —
Bm. ¹³⁾ .xij. — Ta. .ij. — Tb. ¹⁴⁾ [eþtir lagum — Ta, b. [mgl. — ß. Herefter indskyder Oa Cap. 8.
¹⁵⁾ þara — tilf. ß. ¹⁶⁾ oc læigir hann hus i odrum stað — tilf. Bf. ¹⁷⁾ Stykket eþ maðr þær abrot &c.
der i flere udgjör et eget Capitel — mgl. i Ta, b. ¹⁸⁾ i þor varum — tilf. ß. ¹⁹⁾ [mgl. — Be, m.
herlengstir — Xa. ²⁰⁾ kaupir — Bf. ²¹⁾ bly(r) — Bf. Oa, b. ²²⁾ [mgl. — Bn. ²³⁾ siglu — Oa,
b. Ta. ²⁴⁾ Osloar (senere rettet til Biorgvinar) — Oa. Osloar — Ob. Zunsbergs — Ta, b. c. Nidarosar
— Na. ²⁵⁾ [til þoar — Bi. ²⁶⁾ [hus liggia æz — Oa. æz — mgl. ß. ²⁷⁾ stípum — mgl. de ß.

utt.¹ oc rygni svo zririr þeim [skipum er með zarmmum² toma. en þeir leggi zririr almenninga [er zririr oðan stræte eiga skip³ eða þar læiga hus.⁴ en læghe skal huer tala ser sem nu er mælt [in izra æppla garde konongs. oc allt a oyrar⁵ in.⁶ en þeir sem bruggiu⁷ lægghi hava. snui⁸ þeir stazne⁹ [a vag utt en oðrum at bruggium.¹⁰ En ez notor [i þeima græinum gerer oðru uis [en nu er mælt oc kærer husbonde eða kaupmadr þætta zririr gialthra. þa gere gialthri rett oc tale¹¹ ha(l)þra mort hylzre [æz hinum er æina huæria þessa græin braut¹² oc ha(l)ðizt þo þessi skipan sem nu er mælt.

Um oppskipan ok kaup.

- 16 Sua er mælt oc stadzastlega tælit. at aller siglingar men [þeir sem sigla til Biorguinar¹³ skulu skipa i hus upp varningi sinum oc huarti kaupne selia i¹⁴ skipum. nema kopt se til konongs gardz. Er þar fyrst zriribodet at kaupne malt oc miol. korn oc hunang. hvæiti oc vin.¹⁵ klæde¹⁶ oc lerept. vadmal oc rug. ærtr oc baunir. stræid oc smior. lyfi oc mæisa sild [oc allzstyns vara.¹⁷ zlest oc katlar¹⁸ oc allzstyns utlendzst varningr. En ez notorr vædr at þui kunnr eða sannr at han seli þenna varning æz skipum eða i oðrum stad en [i husum¹⁹ eða a torghæ. þa giallde þa mort hylzre kononge er sælði oc adra þa er kopti oc gange kaup þeirra æzr [oc (hæzi) huær sit.²⁰ En ez þeir kaupazt uid siban i lornb oc vædr þat²¹ með sannendum upp uist. þa er þa varningr uptotr zririr huarom tvæggia þeirra er i var kaupi þui kononge [oc þoar monnum.²² en ez þeir synia. syni með lyrittar æidi.²³ nema son tvæggia manna uitni se til.²⁴

Um skipdratt oc nauðsyniar.

- 17 Kaupmen aller þa gange til skipdrattar þegar horn fuedr uidr huart sem þeir

Jvfr. Cap. 17. Bj. 134.

¹⁾ [ul i zra — Bm. ²⁾ [er með zarmdum skipum — Bb, c, d, e, f, h, i, k, l, m, n. Oa (dog rettet her omtr. samtid. fra zæmdum) b. Tb. Na. Xa, b, c. [er með zæmdo skipi — Ta. ³⁾ hus eða skip — Bf. ⁴⁾ herborgi — Bf. [er eigi eigu budir uidar bruggiur — Ta, b. en þeir &c. — mgl. Oa, b. ⁵⁾ i oñiar — Be. a oñiar — Xa. ⁶⁾ [in izra . . . alt till zærbryggium — Xb, c. [mgl. — Bm. Oa, b. Tb. [nordan zra konongs garde oc subar til Olaza klaufare — Ta. [oðan izra konongs garde oc ut at krote — Na. ⁷⁾ zærbryggium — Xb. ⁸⁾ snari — Bh. ⁹⁾ stufstazne — Ta. ¹⁰⁾ [at bruggium en annan a vagh utt — Be. [at bruggium en adrum a vagh ut — Ta. Istf. snui &c. har Na: leggi siburt at bruggium. Her tilf. Bb, og samt. curs. H. i Be: En kaupmenn (aller) herlengtir oc vstengtir hæze skipat upp uarningi sinum innan .viij. daga uistra at zoro vedri er þeir hæza at bruggium lagt oc skipi þar upp allu i þan gard sem þeir liggia zririr æ meðan þar uinnazt hus til. ¹¹⁾ a gialdthri at tala — fl. ¹²⁾ [zirir huæria grein þessa — fl. ¹³⁾ Deloar — Oa, b. zuns: berge — Ta. Xb, c. Nidarosar — Na. kaupangre — Xa. [mgl. — Tb. ¹⁴⁾ a — de fl. ¹⁵⁾ lin — Bm. ¹⁶⁾ klædi — mgl. Na. ¹⁷⁾ [mgl. — Be. [ot vara — Bh. ¹⁸⁾ vara — Na. thallg — Nb. uag lin — tilf. Ta. oc mæisafild &c. — mgl. Bm. ¹⁹⁾ [nu er mælt — Be. ²⁰⁾ [mgl. — fl. ²¹⁾ uisnizstætt oc — tilf. Bb, c. ²²⁾ [mgl. — Bb, c, d, f. Oa, b. ²³⁾ [mgl. — Be. ²⁴⁾ fra þa er þa &c. har Ta, b: þa er þa uarnengar upp nemar. ez uitni ero til. zririr huarom tvæggia. Herefter indskyde Bb, c, d, f. Oa. Na, b. Cap. 28 i Kjöhebolken om Vægt og Maal.

toma norðan eða sunnan oc hafa veret þreir netr i bō. Sva stulu oc honðr ganga til skipdratar oc heraðsmen sem kaupmen ez þeir hafa .iij. netr i bō veret. en eigi ganga þyrri ne gjallda nema uili. nema skip se sva mykt [at þeirra þurzi uid.¹ en huer sem eigi gengr sva sem nu er mētt. þa gjallda syri slyrs galyra² þirir haxskip. en ertog³ þirir austrarar skip. en [halza ertog⁴ þirir smabyrdinga. nema naudsyn hanne. Su er þyrst at [rofia gud⁵ oc hēilaga lirtiu. ez madr er staddr at ottosong eða at messo. þa scal eigi talsætia. oc þo at talsætt se. þa scal eigi ze bōta. Sva scal oc ez madr ber þott sin til skips eða izra eða reidir⁶ madr manne slyr eða tæfr. eða liggir undir elldi oc lætr brenna sil. eða er madr i badþstofo. eða [lætr ser bloð.⁷ eða sitr ivir konu⁸ siutri eða bornum eða þeim manne er han er arxtali eþtir. [eða þorer dauðan man ez hendi ser. eða sitr madr a⁹ domom eða þyr mat sinum.¹⁰ eða þorer madr¹¹ tal. eða æfter tals þan man er [ez bō er buin.¹² Æin madr scal æ iaznan sitia æþtir a hueriu skipi oc giæta þanga manna oc sva buðar¹³ ez eigi er las til. Sva oc ez madr þoyrir eigi horn. [en ez han þoyrir horn¹⁴ oc væt eigi til huærs blæs. þa sanne han þa naudsyn æins æidi þirir galyra of sva allar adrar naudsþyniar þer sem her ero talldar. nema sa have¹⁵ uitni [til er malet a.¹⁶ Nu toma men til skipdrattar. þa stulu þeir eigi tala þyr a þestum¹⁷ en styrimadr¹⁸ bidr þa. En ez þeir tala þyr a oc gengr skip eigi upp eða ut. þa biddi liðs mæira.¹⁹ [ganga þeir oc þyr i brot en adrer toma þa²⁰ gjalldi [huer syri slyrs þirir haxskip. en ertogh þirir austrarar skip.²¹ halza ertogh þirir smabyrdinga.²² Nu tala þeir þyr a þestum en styrimadr²³ bidr. oc lesta skip hans þirir lidþyssa saler. gjallda styrimanne stada þan er þeir gerðo a skipi hans. [en kononge sem þyr stit oc biddi liðs mæira.²⁴ En ez styrimadr bidr a þestum tala. þa lætti þrysuar uid. en ez eigi gengr þa skip up eða ut. þa ero þeir aller orsætir ez þar varo. oc gange galyri²⁵ annat stræte en annat tallare²⁶ of æsti huærn man tals er þeir hitta [hæde uti oc inni²⁷ i þeirre gangu. oc gange um allan bō. Sva er oc mætt ez þestar stitna þa er styrimadr bidr a þestum tala. þa ero þeir aller usætir er þar varo. En ez styrimadr uil lata setia skip sit up²⁸ þa scal han ganga til galyra [oc træzia han horns um tældet oc²⁹ blasa til skipdrattar um morgunenn. oc sva scal til allra

¹) [at þeir þurzi atmennti till — *Oa.* ²) galyra — mgl. *Bf. Ob.* konongi — *Ta, b.* ³) halzan syri — *Bf. Tb.* .ij. alb. — *Nb.* og saaledes overalt i Forhold. ⁴) [ertog — *Bf. Ob.* ⁵) [madar [ofte guds huff — *Ta, b.* ⁶) vegr — *Bh.* ⁷) [at bloðfati — *fl.* ⁸) sinni — tilf. *de fl.* ⁹) at — *fl.* ¹⁰) [mgl. — *Bh, m, n.* ¹¹) með manne — *Ta.* manne — *Tb.* ¹²) [brofþuinn er — *Be.* ¹³) i hufum — *Be. Ta, b.* ¹⁴) [mgl. — *Bb, c, d, f. Oa, b. Ta, b. Xa.* ¹⁵) logteg — tilf. *fl.* ¹⁶) [tit — *fl.* [mgl. — *Bf.* ¹⁷) reipum — *Bh. Ta, b.* ¹⁸) þorsiomadr — *Bf. Oa, b.* ¹⁹) til þess er meira fan at toma — *Be. Ta, b.* ²⁰) [oc gange eigi . . . nema — *fl.* ²¹) en ertog &c. — mgl. *Bh, m, n.* ²²) [huerr sem þeir komi eigi (heþði eigi komit) til þess skipdrattar — *Bb, c, d, f. Oa, b.* [stitt sem adr er stitt um skipdratt — *Be. Ta, b.* byrding — *Bi, k, l, m. Xa.* ²³) þorsiomadr — *Bf. Oa, b.* ²⁴) [mgl. — *Be. Ta, b.* [of gere [þyr stit of biddi liðs mæira — *Xa.* ²⁵) a — tilf. *fl.* ²⁶) rennare — *Ta, b.* ²⁷) [mgl. — *Bh, m, n.* ²⁸) upp eða ut — *Bb, c, d.* ²⁹) [um tældit adr þyrir. of biddi han lata (b. h. l. — mgl. *Bm*) — *Bh, m, n.*

þeirra skipa er meira bera en .v. lester. en öll smæra þa ma máðr upp setia oc utt
zirir uttan gíaltþra löngi en æigi meira skip. en huær er öðru uis gerer en nu er
mælt her. sætr mort sylzrs [tononge oc bær monnum.¹ En þær er þessi smastip æiga.
[þa æigi bora líð at dragha þessor smastip upp eða utt.² þa træxi sa horns sem
aðr er mælt um stori³ skip. [Langskip⁴ ma up setia huær [sa máðr er⁵ uil. þo at
han spyrri eði gíaltþra löngu til.

Um uppskipan vtlenskra manna i þe varum.⁶

- 18 Eð kaupmen utlendzstir skipa þyr upp æz skipi en [þær spyrja þan⁷ er zirir
tonongs garðe er.⁸ sætr mort sylzrs [sa er þat gerer. Sva er oc sætr mort sylzrs⁹ sa
er [sætr undan hans þorbodi. oc þlyti¹⁰ æzr þat sem han sælði undir iamt¹¹ værd
[sem annara manna gengr amillum.¹² oc a sa sofn a þessu er zirir gærdinum¹³ er.¹⁴
En han skal tælit hæza slitt sem han uil kaupna.¹⁵ innan .iij. dagha þorzalla laust.
ellar sæli huerium er uil [at useliu.¹⁶

VII. Kaupabóltr.¹⁷

Ger hæz hin atta (.viij.) lat Þisguiniar þings bogar ok heitir þessi kaupabóltr.

- 1 Þat er nu þui næst at var skal engi [tala æz zirir öðrum.¹⁸ oc ekki skulum ver
os at gripðæilldum gera.¹⁹ doms er huer máðr verðr zirir sinu æz at hæza. En sa
er zirir öðrum tætr þa skal han þat æzr þora. oc bota þæim þulrette er han tof
zirir. en ex sa uil eigi laust lata. þa bæði han þear sins [oc leggi honum ran uil.²⁰
en ex han tætr æigi æz þui æz er han tof. þa er han sætr halzre mort sylzrs en þæim
þulrette sem þyr var sagt er han tof zirir. En sofe slitt at logum síðan.

Um heimsohn ok ran ok sectir.²¹

- 2 Engi máðr skal öðrum atþor gera [innan bær vars.²² ne heimsofn væita. oc
enstis manz æz tala. uttan [loghleggra sofna.²³ huarle lendr máðr²⁴ ne slysumadr [ne

Jvfr. Cap. 1. 2. L. VIII. 1.

¹) [mgl. — Bf. ²) [æz till bonda líð at setia þau upp oc utt. En ex han þær æigi — Be. Ta, b.
³) hins styrmanz — Oa. ⁴) [Cand — Oa. ⁵) [sem, el. [er — de fl. ⁶) Ingen Cap. Afd. i — Bb,
c, d, f. Um upp skipun sudrmanna — Ovskr. Bm. ⁷) [en þess er loz til — Bb, c, d. [þess er orloz til —
Bf. Oa, b. [þær spyrja löngis at þann — fl. ⁸) ræðr — fl. ⁹) [mgl. — Oa. ¹⁰) [undan tonongs
þorbod þlytr — Oa. ¹¹) vald of — tilf. fl. ¹²) [sem annarr gæzr — Bb, c, d, f. Oa, b. ¹³) tonongs
garði — de fl. ¹⁴) ræðr — fl. ¹⁵) kaupna — mgl. Bf, h, l, n. Oa, b. ¹⁶) [mgl. — fl. Herefter tilf.
Na, b Cap. om Kongens Forkjøbsret, der ellers udgjör Cap. 9 i Landslovens Kbolck, see foran Side 155.
¹⁷) Sideovskr. i Bb, c, d. 1 Bc, d tilføes en Indholdsliste, der dog ikke nøie svarer til Indholdet. Bolkeaf-
delingen antydes ei i O. T. Xa. ¹⁸) [zirir öðrum tala — fl. ¹⁹) hæza — Xb. ²⁰) [mgl. — Bn.
²¹) Ingen Cap. Afd. i Bb, c, d, f, h. Oa, b. ²²) [mgl. — Bb. ²³) [loghsofn [e — Ta. [loghsofn — Tb.
²⁴) þarun — Be, h, i, k, l, m, n. Ta, b. Xa.

jialthyri.¹ [oc engi annara.² En þa er heimsofn veitir eða þear upfétt.³ uttan log-
ega se domt a mote.⁴ þa er þan sêtr .viij. ærtogom oc .xiiij. mortum sylzrê uid
onong. hinna huêr mort sylzrê er honum veita lid til. oc bote ætr þe bonda oc
ionum zulretti er þeet atte. En eþ þêir uilia æigi gjaalda sem nu er mætt. þare or
andæign tonongê varê eða tonongr gere [rett ær.⁵

Um andvitni.⁶

Ærtir gognum oc uitnum⁷ skal huert mal doma.⁸ sua er eþ æin ber vitni með 3
nanne⁹ sem engi bere.¹⁰ en .ij. sem .x. eþ maðr uggir eigi andvitni i mote. Nu ero
iau vitni er eigi stulu andvitni a mote loma. þar er talsætningar vitni oc naudzsynia
uitni¹¹ er uitnad er undir man. oc þau vitni er men bera um dæilld manna at sam-
undum. Sermenningar¹² at þrendsemi oc at mæghom megho eigi bera uitni með
nanne.¹³ nema þêir se badum iamstýlðir. Taka mego tvêir uid æins manz vitni. oc
r þa þrumvatr er uid var. [oc er þa æigi þor annar er uid var.¹⁴ oc haza hinir
þorgt adr hana vitni. þa er þat iamzult sem aller haze uid veret ær andvêrðu. Allar
ær stuldir er æidar loma til. þa skal æin onris synia'en .ij. tvæggia en þrir þriggia.
n þo at þe se mæira. þa lomar þo æigi mæira til en þrirtar æidr. En huarvetna
iar sem men [laupa saman¹⁵ [at logum¹⁶ þa skal ætr gjaalda¹⁷ oxtalt oc þram
iantalt. þar til er þêir hazagt reftar tosur við.

Um kaup þau er haldaft skola.¹⁸

Nu stulu kaup oll haldaft¹⁹ þau²⁰ [er handzsalat ero.²¹ [oc oll þau er vatt: 4
it²² vita²³ at²⁴ þêir men²⁵ kaupagt uid er kaupum sinum æigu at rada. nema
naðr sæli uhæimolt eða se zals i. þa skal þat kaup ætr ganga. en hin haze and-
virði²⁶ sitt. Engi var skal sælia odrum þor ne þlêrð. en þa er zals gerer i. þa er þa
ætr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum sylzrê uid tonong. nema mæira virðigt at logum.
nema þui at æins at²⁷ þan vissi eigi at zals var i.²⁸ oc haze þirir ser sættar æid.

Jvfr. Cap. 3. Bj. 154. L. VIII. 2. Cap. 4. L. VIII. 10.

1) [mgl. — Bn. 2) [ne annar maðr — Be. 3) utan loglegra sofna &c. — mgl. Bh. Oa, b. Xa.
) eða þingi — tilf. Bh. En eþ þan gerir þetta — tilf. Oa. 5) [rað þirir — fl. 6) Ingen Cap. Afd. i
la o. fl. Cap. — mgl. Bm. 7) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. 8) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, n,
'a, b. 9) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. 10) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bh. 11) oc þau vitni —
ilf. Ob. 12) Siorda manni — Bb, c, d, f. Oa, b. 13) Istf. Resten af Cap.: sem þyr segir i kaupum boir-
num i landþofinni i adrum kapitola — Bb, c. 14) [mgl. — Bh. 15) [kaupagt við — fl. 16) [mgl. — Bh.
7) ganga — Bd, f, h. Oa, b. Na. 18) Cap. mgl. — Bm. Ob. 19) Istf. Resten af Cap.: &c. — Ta, b.
la. 20) oc haldaþ megu — tilf. Bb, c, d, f, h. Oa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. 21) [of h. ero — Bb, c.
oc oll hanfald mat — Bd. [oc oll þau er hðf. ero — Bf, h. Oa. 22) Istf. Resten Cap.: &c. — Bl. 23) [mgl.
— Bd. 24) [eþ — Bf. eþ — de fl. 25) [þau er uotar vita eþ þeira &c. Resten af Cap. mgl. — Bh.
6) andvitni — seilagtigt Ba. 27) [En eþ — Bb, c, d. [uttan — Bf. [nema — Bh. Oa. Na. 28) Istf.
Resten af Cap.: sem þyr segir — Bb, c.

En þat er þals en stynsamur menn meta til þals. en æigi skal giælfyrri eða [sofna men¹ meta. þui at (þa) ma agirnd um kenna.²

Þver mal haldaft skole at logum.³

6 Nu skulu haldaft handfálat mal⁴ þau er haldaft mega at logum.⁵ þat ma eigi haldaft eðr madr sælr þat manne sem han hæuir þyr odrum sælt.⁶ en eðr þa hæuir hond at er síðar torypti. þa ma han halda stila dome þirir kaupi sinu til logmanz orskurðar. Nu a þa kaup at hafa er þyrri torypti eðr honum þulnaft nitni til. þa er þeim kaupþrog er síðar torypti.⁷ þat er oc kaupþrog eðr madr kaupir⁸ þat sem þa atte eði i er sælði honum. nema at þess raðe vøre sælt er atte.⁹ Nu skal han hitta þan er honum sælði oc hæimpta sitt aðr honum. en eðr han uil æigi honum i hond selia þa skal han tafsetia han oc æiga stæxnu þirir logmanne oc niote uitna sinna at han let [þat kaup¹⁰ at logum laust. oc frexi þear sine. uil han eigi lufa leggi honum ran uid oc seti han i þear taf. oc soke síðan at logum.¹¹ Nu kaupir madr uid utlægan mann. þa a tonongr þat þe er han torypti aðr honum. en han er sælr .v. aurum þlyðr uid tonong. eða syni með lyrittar æidi at han uissi eigi at han var utlægr.

¹² En eðr madr sælr gull eða brent þlyðr. huart sem þat er smíðat eða usmíðat¹³ þat er stírt stíldi vera oc þirir stírt er sælt.¹⁴ [þat skal stírt vera.¹⁵ Sua oc eðr madr sælr hunang i tunnum [eða i vottum. eða¹⁶ malt eða torn i pundum. miol i mæisum. smior eða salt i kaupum. lin [i belgium¹⁷ eða¹⁸ i bendum. eða notorn þan lut er i bendum eða i belgium er. þat skal vera iamgot innan sem utan. en eðr þa gerde þals i er sælði.¹⁹ þvare stílu þirir sem adr var mælt. En eðr han sælði stílt sem han torypti oc uissi han þo at þals var i oc uildi æigi or tafa. giællde .v. mertr þlyðr tononge eða uinni laga æid at han uissi eigi at þals var i.

Jvfr. Cap. 5. Bj. 107. 108. L. VIII. 13.

¹) [stílmadr — Bf, h. Oa. ²) þa er þat a oc þva aþrir men — tilf. Bf. þa er þat a — tilf. Oa. ³) Cap. mgl. — Bm. Ob. Ta, b. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁶) Istf. Stykket herfra til En eðr han uil eigi honum i hond selia —: Sem þyr segir — Bb. Sem þyr segir i .xiiij. capitola — Bc. ⁷) Síðan [þall han þirfota under wallentunna mannom — tilf. med Mrg. H. þaa en vedhestet Seddel med Henviisn. Tegn — Bk. ⁸) Saaledes, som det synes, opr., men senere rettet til selder — Bk. ⁹) Istf. Stykket þat ma eigi haldaft —: &c. — Xb, c. ¹⁰) [mgl. — þ. ¹¹) Resten af Cap. udel. — Xb, c. Her tilf. Mrg. H. i Bk þaa en vedhestet Seddel Stykket af Ldslovens Kb. Cap. 13: En eðr hann seir . . . hvert mertr kaup. ¹²) Cap. Afd. i Ba o. þ. Resten af Cap. antydes blot saaledes: Guvernetna þar &c. — Ta, b. Guvernetna þar sem &c. — Be. Guvernetna þar sem men kaupna &c. — Bm. Guvernetna þar sem men kaupna iærðer &c. — Xa. En eðr madr seir gull eða brent þlyðr. Sem þyr segir — Bb. En eðr . . . þlyðr. Sem þyr segir i sama capitola — Bc. Stykket udelades — Bk, m. Ob. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹⁴) torypt — Bf. Oa. ¹⁵) [mgl. — Bd, f. Oa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹⁶) [mgl. — Xb, c. ¹⁷) bendum — Xb, c. Resten af Cap. udel. — Xb, c. ¹⁸) [mgl. — Bd, f. Oa. ¹⁹) [seldr 8 ortogor oc 13 marc þlyðr med tonongen oc — tilf. m. Mrg. H. þaa en tilh. Seddel Bk.

Her negnir gripi þa alla er heimildar taki (scal xylgia).

Þat er nu þui neft at ver Þiorguiniar¹ men verðum miot uib laup at liza. **6**
En i þor varom stulu aller xrealser men² oc xultida rada laupum sinum. þua konor
sem tarlar. nema konor stulu æigi hus laupa ne iardir. nema bonde þeirra loxe þeim
eða sannr ærvingi. Uer stulum [laupazt ollu hæmilo uib.³ oc scal engi annars grip
sælia. nema sa bioti um með vattom er a. [hualte er eigande uil um tala siðan.⁴ Nu
scal neyna gripi þa alla er heimildar taki scal xylgia. ex maðr kaupir hus at manne
eða stip þat er hæzt⁵ er. eða ongi a stapte eða spiot eða sværd með umgiærd [þat er
hæzt er.⁶ Klæde oll storen.⁷ taltlar⁸ hæzdir [oc oll þau vopn er hozd ero.⁹ hestlar aller
oc ygn tamdir. [oc aller þeir gripir er hæzdir ero.¹⁰ En huarvetna þar sem men
stixtazt uib [gripum eða husum.¹¹ þa scal laupa með vattum .ij. [eða xleirum¹²
[oc með handzsolum.¹³ oc með hæmildar tolum.¹⁴ Nu idrazt annar þeirra laupe
sins. þa scal sa veria logum oc domi er hallða uil. oc hallde til logmanz orsturdar
sætr .iiij. mortum sa er eigi hældr logmanz orsturd.¹⁵ þui at han a engi¹⁶ maðr
at riva¹⁷ nema seazum kononge litizt annat sannare. þui at han er xzir stipaðr
logen.¹⁸

Um þa gripi er æi þazx heimildar taka.

En ex maðr kaupir grip hæzdan at manne. þan er heimildar taki¹⁹ er til neyzdr. **7**
nu tomr maðr fram oc taltlar þan grip stolin vera xra ser. en hin er longxti neznir
hæmildar man sin²⁰ oc sætr²¹ dom xirir oc logmanz orsturd. oc ex þeir þar toma
oc xær han hæmildar mann xirir ser. þa er han laus uib. en ex han xær eigi hæim-
ildar taka.²² þa scal satar abere læida fram .ij.²³ manna uitni oc tate bot i hond
ser oc stiote þui til guðs at gripr sea er þessi maðr taltlar ser. [þenna grip²⁴ a han
ex han scal urentx vera. oc þenna grip gað æigi of æigi galt han. oc eigi solum sælði
han oc engi sa er han baud honum um. oc sværi at xullan æid. siðan tate sa grip
sin er [uitni þar til.²⁵ En hin er longxti oc eigi xæt hæmildar man.²⁶ giallde þioz-
sol þua myðla sem gripr er xær værðr. eða vinni sættar æid oc neyzdar sorte at
han stal eigi þeim grip oc se siðan laus uib. en ex han hittir [hæmildar taka

Jvfr. Cap. 6. Bj. 110.

¹) þvar — Bf. Oa, b. Ta, b. Nidarosar — Na. Xunobergo — Xb, c. kaupstadar — Bm. Xa. ²) uera — tilf. Bb, c, d. ³) [aller kaupum uarom allum heimildar tætiu uib hæza — Ta. [kaupum uarom allum heimildar tæta uib hæza — Tb. ⁴) [mgl. — Bl, m, n. ⁵) hæzt — Oa, stedse. ⁶) [mgl. — Be. ⁷) þorin — Bg. ⁸) tættlar — Bl. ⁹) [mgl. — Bg. ¹⁰) [mgl. — Bm. ¹¹) [husum eða stipum — Bk. [husum e. stipum e. oðrum lutum — Xb, c. ¹²) [mgl. — Xb. ¹³) [mgl. — Bk. Xb. ¹⁴) En huarvetna &c. — mgl. Be, l, m, n. Ta, b. Xa. ¹⁵) sætr &c. — mgl. i Texten, men tilf. i Mrg. med H. fra 16de Aarh. — Be. mgl. — Bm. ¹⁶) Her begynder i Ob det første af de 4 Blade, der mangle i den kjøbenhavnske Codex. ¹⁷) riva — de ß. ¹⁸) um Koneg — Oa, b. um allan Koneg — tilf. Bj. ¹⁹) tæta — Be. ²⁰) xirir sit — Bg. ²¹) (str — mgl. ß. ²²) tæta — Be. tæ — ß. man — ß. ²³) stipitra — tilf. ß. ²⁴) [mgl. — ß. ²⁵) [uitna tætt — Be. ²⁶) tæta — Bm.

sin¹ þó af síðar se.² gjallde honum sitt og þó a han at svara logum kononge [oc þóar monnum³ eða þæ ser heimildar tala.⁴

Um strætis kaup ok þá gripi er æi þarg heimildar tak.⁵

- 8 En oð vara ný [oc unort⁶ huart sem þat er vagn eða klæde. lerept eða onnur vara. eða i huæriu sem þat er. þá skal þat allt at strætis kaupi haza. [þæde mæira lú oc⁷ minna. en með strætis kaupi oc nýum [oc unorttum⁸ varningi er engi madr stýldr at þa heimildar tolu.⁹ En eý madr kaupir klæde. lerept eða vadmál oc allt þat er þals þingt i. svare sífu þirir sa er seldi sem adr vattar nema þui at æins at han uissi æigi at þals var i. oc haxe þirir ser settar æid. síðan haxe huer sin heimildar tala¹⁰ til þess er til þroþs¹¹ komr. oc svare sa þirir þals er at logum a þirir at svara.¹²

Um hansalat mal ok um briggþæppi ok þalz.¹³

- 9 En hvarvetna þar sem men kaupaz uid þá skal handsala. en eý madr sælr oðrum manne síðan þá skal han gjallda halþa¹⁴ mort slyrs kononge. en hin haxe kaup sitt er þyrri þongti. En eý madr kaupir uid man. oc hæuir eigi slyr¹⁵ a ser oc gengr han heim ætir værdi oc uil ræida honum sitt. þa¹⁶ hæuir han sælt i brot er han [komr ætr.¹⁷ þá skal sa er þongti tala .ij. husþasta men með ser oc bæida¹⁸ han kaupþs sine oc læggia honum ran uid. En eý han hælðr a. talseti han til stæxnu oc til laga¹⁹ orskurðar. en eý logmadr sægir honum kaup sit. soke sem uita þe. en hin er seldi sælr halþre mort slyrs kononge. en eý han þær eigi þenget honum þat sama kaup [æða annat iamgott.²⁰ [þa gjalldi han oýri slyrs²¹ æý mærlr kaupi huerio²² [þeim er þongti²³ oc þó oýri slyrs at minna kaup se²⁴ oc se þæir þa satter. Nu er kaup handsalat oc ero engi vitni til syni æineidi sa er seldi. eða hallðezt kaup þæirra. en eý sa er vitande er kaupir. [þat sem²⁵ annar hæuir adr þongt. sælr oýri slyrs uid konong þirir mærlr kaup huært.

Jvfr. Cap. 9. Bj. 111.

¹⁾ [heimildar a sinu — Be. [heim. mann sinn — fl. ²⁾ (er — urigtigt Ba. ³⁾ [mgl. — Bb, c, d, f. Oa, b. ⁴⁾ h. mann — Bm, n. [mgl. — Oa, b. ⁵⁾ Ingen Cap. Afd. i — Bb, c, d, f. Oa, b. Cap. mgl. — Bg. ⁶⁾ [oc onn — Bb, c, d. unort — mgl. Bf. Oa, b. ⁷⁾ [huart sem (þat) er mæira kaup eða — fl. ⁸⁾ [oc unorttum — Bb, c, d. Ta. [mgl. — Bf. Qb. ⁹⁾ man — Bn. tala — fl. Resten af Cap. udelades — Xb, c. ¹⁰⁾ taltu — fl. oc — tilf. fl. ¹¹⁾ þroþs — urigtigt, Ba. þroþanar — Na. Xa. ¹²⁾ Her indskyde Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b det nedenfor følgende Cap, 17, dog Bb, c, d, f. Ob ei som et eget Cap., men kun som Fortsættelsen af Cap. 8. I Bb, c findes desuden blot Begyndelsen anført. ¹³⁾ Cap. mgl. — Bg. ¹⁴⁾ halþa — mgl. Bi, k. ¹⁵⁾ penninga — fl. ¹⁶⁾ oc — fl. ¹⁷⁾ [þongti æý — Oa. ¹⁸⁾ frezia eller tveþja — fl. ¹⁹⁾ logmanþ — Be. ²⁰⁾ [mgl. — Xb. ²¹⁾ [sælr halþre mort f. uid konongh — Xb, c, der udelade Resten af Cap. — Nu þælu halðezt handsaler. Nu kaupir madr uid utlæghan — tilf. Xb. ²²⁾ Resten af Cap. udel. — Bm. ²³⁾ [mgl. — fl. ²⁴⁾ Resten af Cap. udel. — Bi, n. ²⁵⁾ [at — Bb, c, d, f, h. Ta.

Um þearfskúir ef maðr gengr æi igeñu ok um synu.¹

²[Engi skal geza soð a annars ze.³ En ef maðr a ze at manne huart sem þat 10
er mæira eða minna oc gengr þa æigi igeñu er gjaalda a. þa æsti han tala oc⁴ stænu
oc⁵ laga orskurðar. En ef han hæuir uitni til skuldar. eða hin gengr uid.⁶ eða
sægir logmaðr a han.⁷ þa sofe þa skuld er a sem uita ze. en ef han dylr skuldar oc
ero eigi uitni til. [stande þirir⁸ loghæidum.⁹

Um skuld af dauðum manne.¹⁰

Nu er þa dauðr er skuld atte¹¹ at gjaalda. en hin lizir er hœimpta a.¹² þa 11
lömzt han eigi til skuldar nema með vattom. þui at engi skal eia vinna þirir briost
hins dauða. En erþingi skal eia vinna at eigi var þu skuld þva at et uissa. þa uinnr
han þirir sitt briost en eigi hins dauða. Nu stendr skuld .xx. vætr eða lengr. þa
þyrnizt þu skuld þirir vattom. en han ma tōma honum til eida ef han uill. þui at i
salte liggr soð ef sofendr dugha.

Þvat vita ze er ok hversu maðr skal ganga i skuld þirir man.

Þat er vita ze er þæst er þirir vattom. [þat er oc vita ze er¹³ men tala hondum 12
saman. oc se .vi.¹⁴ men af huarstveggia hendi. Alt þat er domr domer manne. þat
er uita ze. [oc þat er vid er genget þirir vattum.¹⁵ þva oc ef manne væðr mot
stænt. oc doma motmen¹⁶ oðrum manne ze [at gjaalda.¹⁷ [þat er vita ze.¹⁸ Allr
laga orskurðr loglega sagðr¹⁹ af logmanz hendi. ef han sægir ze a hendr manne at
gjaalda oðrum. [þat er allt uita ze.²⁰ En þva skal uita ze soðia sem adrar skuldir. tala
tva husþasta men oc ganga [með þeim til (þess) er skuld a at gjaalda. oc træzia han
þear sins. oc ef han þær honum þa er vel. en ef han uil eigi lufa. sæti han i þear
taf at þoar manna logum rettum oc geze honum þat at soð at han uil eigi gjaalda
honum ze sitt. oc sægi huært þora skal taf. En ef han þorer eigi. sætr mort sylzre
tononge. Nu þorer han þear taf oc gengr maðr i þear taf þirir han. þa skal þva i
ganga at han hæze gollðet honum [þirir meffo²¹ um morgonen.²² [þa er ringir²³

Jvfr. Cap. 11. Bj. 156. Cap. 12. Bj. 157. 158. 159.

¹) Ingen Cap. Afd. — Bb, c, d, f, h. Ob. Cap. mgl. Bg. ²) Sataraberi þal vera þyrir hverri soð — tilf. Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b. ³) [mgl. — Bk. ⁴) til — de fl. ⁵) til — Ob. ⁶) i gegn — de fl. ⁷) hendr hanum — Oa. ⁸) [syni — fl. ⁹) (með lagum — Be, n. Oa. með loggerdum — Ta, b. ¹⁰) Ingen Cap. Afd. i Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b. Cap. udel. Be, g, l. m. Ta, b. Xb. ¹¹) Resten af Cap. udel. Bn. Xe. Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ¹²) Istf. Resten: — Sem þyr [egir — Bb. S. þ. [i .vi. kapitola — Bc. &t. — Bi. Istf. Resten: &t. — Bk. ¹³) [oc — fl. ¹⁴) .iiij. — Oa. ¹⁵) [mgl. — Bb, c, d, f, i, k. Ob. Na, b. ¹⁶) domsmenn — Bi. ¹⁷) [af honum — Bb, c, d, h. Na. [af oðrum — Bf. ¹⁸) [mgl. — Bm, n. ¹⁹) a hendr manne — tilf. Bg. ²⁰) [mgl. — Bn. ²¹) [æfir þirirmeffo — Be. hōmeffo — Ta. ²²) [um morginen at mōssomatum — Oa. ²³) [mgl. — Be. Ta, b.

at hazubirkiu.¹ En ex eigi er þa goldit. þa skal han tvæðia² zear sins ærtir meffo³ huart sem han er hœima eða eigi.⁴ En ex han giældr þa þegar þa er væl. en ex han uil eighi gellða oc engi annara zirir han. þa skal lyfa rane a hendr honum oc æfta han taks til mozc huart sem han er hœima eða eigi.⁵ En ex han uil eigi til motz toma er i zcartak get zirir han.⁶ þa skal sotiande niota vatta sina at han get i zcartak. [oc þetta sidan⁷ at han tvæddi zearins oc lagði ran uid oc æfti han taks til mozc.⁸ En ex þetta berft⁹ at zullu. þa er sa sætr er i zear tak get mort sylzr tononge oc æfti satarabere lida at zara at honum oc tala¹⁰ halzo mæira. [hæz satar abere ze sitt oc zulrette med.¹¹ en [tononge oc bvar monnum¹² þat sem aul er. Nu synia motmen honum tilzarar.¹³ þa er husbonde huer sætr [er a mote var¹⁴ onri sylzr er eigi uildi til zara. Nu standa men zirir oc væria odde oc æggiu. þa ero þeir aller zridhælgir er til soti oc lagha uilia giæta [oc far þeirra giæld ollu¹⁵ en hinir [ubota men¹⁶ [ex þeir zalla¹⁷ er zirir standa [oc far þeira ollu uigiæld.¹⁸ [En þo at þeir zalle eigi er zirir standa þa er¹⁹ sa sætr .viij. ertoghom oc .xiij. mortum sylzr er stulld atte at giælda. ein huer annara .vj. aurum²⁰ sylzr.

Gversu madr skal ganga i zcartak fyrir annan.

- 13 Hvarvetna þar er madr gengr i zcartak zirir man sa er hus a i þo varom eða stíp a lunni. þa gange i sua myltit tak sem hus eða stíp er vært.²¹ en sa æin i alla ertoga oc .xiij. marta tak er þat ze a i husum eða stípum eða lausa ze er þess er vært. zirir þui at sa er i tak gengr skal [stipu up haalda ollu.²² sem veriande stulldi ex han lepi²³ eigi²⁴ vndan. En zcartak skal huervetna zora er madr gengr i gegn zirir huszastum monnum oc²⁵ ero uitni til eða giældi mort sylzr tononge. nema þui at æins at han gange skalzr i tak med uitnum. þa skal han hœim ganga med hinum er²⁶ taksætti han. en ex han uil eigi.²⁷ þa skal han [ganga naudigr. Han skal²⁸ i ranzfat hus sætia huart sem han uil eða eigi. en um morgonenn ærtir skal læida

Jvfr. Cap. 13. Bj. 52. 98.

¹) [mgl. — Oa. ²) trefia — de fl. ³) [mgl. — Ob. ⁴) brotto — fl. ⁵) en ex han getdr &c. — mgl. Be, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa. ⁶) þa skal lyfa rani a hendr honum of æfta þann (taks) til mots (er i tak gett fyrir hann) — tilf. Be, m. Oa. Ta, b. Xa. ⁷) [oc þeirra sidan — Bb, c, d, f, i. Ob. Xa, b, c. Na. [þeirra annarra — Be. Oa. Ta, b. [ot þeira — Bg. [ot hinna sidan — Bh. [ot sidan þat — Bk. ⁸) Istf. þa skal sotiande &c.: — þa skal lyfa rani a hendr honum of æfta han taks til motz — Bl, n. ⁹) bræfr — Oa. ¹⁰) annat — tilf. Ta, b. ¹¹) [ze of zulrette — Bl. ¹²) [tonongr of bvarmen — de Övrige. ¹³) til: gongu — fl. ¹⁴) [mgl. — Bg. ¹⁵) [mgl. — Bb, c, d, e, f, h, l. Oa, b. Ta, b. ¹⁶) [utlægir — fl. ¹⁷) [mgl. — Be. Oa. Ta, b. ¹⁸) [huart sem þeir za ben eða bana — Be, f, l. Oa. Ta, b. ¹⁹) [oc — Be. Oa. Ta, b. ²⁰) mortum — Xa, og opr. i Ta, men rettet med en noget senere H. til aurum. ²¹) eða lausaze — tilf. Oa. ²²) [sua ollu stipu of upphalda — Be. Oa. Xa. [sua allum stipum upphalda — Ta, b. ²³) lopi, lypi, liopi, lopp, loppz — de Övr. hezdi eigi undanztnt — Oa. ²⁴) eigi — mgl. Bl. ²⁵) eða — Be. Ta, b. ²⁶) oc — Oa. ²⁷) þa lufa — tilf. Oa. ²⁸) [mgl. — Oa.

han [a mot¹ fram lausan. En ef han a her ze sva myltit i þó varom at til skulldar vintz oc giældr han þa er uel. en ef han uil eigi giælda. þa næzni satar abere at-
 þor² oc sofe sem adr er stilt. Nu setr madr man i zeartaf oc uil engi³ ganga i zeartaf xirir han. oc eigi sealtr han. þa læidi han þan man um þrea garða með uitnum oc bæidi ef nodur uil ganga i zeartaf xirir han. en ef engi uil haxe hæim með ser oc seti i randzafas hus. oc sofe sem adr er stilt.⁴ Nu setr madr [þan man i zeartaf er oreigi er⁵ oc xær han eigi vordzlu man at ganga i zeartaf xirir set. læidi han um þrea garða oc bæidizt vordzlu manz. en ef engi xædz. haxe han hæim með ser oc seti i randzafas hus [at usæliu⁶ oc træxi gialthra horns. [en rennare blafi⁷ til motz [um morgonen eptir⁸ oc læidi han lausan a mot fram. oc biode zrendom⁹ at þeir lönfi han undan þeirre skuld er han a honum at gialda.¹⁰ en ef þeir uilia eigi lönfa han. þa skulu motmen doma at han uinni æz ser [þar sem han xær ser uinnu.¹¹ [ef¹² han er uinnu þor.¹³ þeim til skulldar er a. En ef han lönpr brott. þa xær han retlaus. nema monnum virðizt þau atuil a vera at mæiri misfunnar se vœrt. oc skipi sva sem þeir uilia svara xirir gudi. nema han haxe latet þæninga sina xirir elldi eða skips brottom eða odrum misællum. sværi æinæidi [ef eigande hæimtir¹⁴ at han skal lula þa skuld þeim er a þegar gud ler honum [ezni til¹⁵ ef han hæuir eigi adr uid uftill lendr veret.

Ef madr vil æi vitni bera.¹⁶

Hvert mal er vitnat er¹⁷ undir¹⁸ man¹⁹ oc sva þó at eigi se uitnat.²⁰ huart 14 sem hældr hæuir han hœrft eða set a. þa skal han vera stylldr at bera þat vitni loglega til træzdr æz rettaranom. en ef han uil eigi bera. þa skal satar abere træxia han þess uitnis burdar. en ef han uil eigi en bera hældr en adr. þa er han setr mort slyzrs uid konong. En sva skal han bera þat vitni er han er eigi²¹ næzndr til. at han skal bera uidruift sina eptir þui sem zrammazt sa han eða hœrdr. sidan dome²² logmadr oc dome men hue zulkomet þeim þidir þat vitni vera.

Um þa men er æi vilia lita logmanz orshurði.²³

En um oll utlægðar mal oc um oll onnur mal huart sem ero [stor eða sma²⁴ 15

¹⁾ stænu — Bk. [mgl. — Bl. ²⁾ men oc gere atþor — Bf. men at gera atþerð — Ob. ³⁾ eigi — Be, m.
⁴⁾ Resten af Cap. mgl. — Bg. ⁵⁾ [i zeartaf oreiga — f. ⁶⁾ [ot biddi þar dome um morgunin — Bl, n.
⁷⁾ [oc rennara at blafi — Bb, c, d. Ob. ⁸⁾ [mgl. — Bl, n. Xa. eptir — mgl. f. ⁹⁾ Resten af Cap. udelades — Bm. ¹⁰⁾ er han æt. — mgl. Bl. Istf. Resten af Cap.: eptir þui sem landzbotin sealz segir her um adr — Bl, n. ¹¹⁾ [þær sem han xær — Oa. [þat sem han xær — Xa. ¹²⁾ Saal. de Övr. en ef — Ba, urigt. ¹³⁾ [mgl. — Bk. ¹⁴⁾ [mgl. — Bk. ¹⁵⁾ [þong a — Be. þegar æt. — mgl. Oa. Ta, b. ¹⁶⁾ Cap. udelades — Be, g, l. Oa. Ta, b. Xb, c. ¹⁷⁾ verdr — f. Istf. Resten af Cap.: æt. — Xa. ¹⁸⁾ Resten af Cap. udel. — Bn. ¹⁹⁾ Resten af Cap. udel. — Bm. ²⁰⁾ Istf. Resten af Cap.: æt. — Bi, k. ²¹⁾ eigi mgl. — Ob. ²²⁾ meti — Bb, c, d. Ob. ²³⁾ Rettet fra konongs orshurði. Ingen Cap. Afld. — Bb, c, d, f, h, k, m. Ob. Cap. udelades — Bg. Her beg. første Brudst. af Bo. ²⁴⁾ [storre eða smære — f.

er konongr [oc þóar men eiga¹ rett a. þa skulu þau öll fara til motz ex eigi verða niðr sæt með laga orskurði þeir logmanne. En þa er eigi uil lita logmanz orskurði træxi gíallþra horns oc late til mozz blasa oc yrði² þar huartvæggi sín mælni. [oc at ruddum³ malum⁴ oc at bornum vitnum þa skal bæida motmen laga doms [a extir þui⁵ sem logbot⁶ styrir [oc logmadr segir⁷ með samþykkt þylsumanz oc gíallþra oc allra motmanna. oc þat sem þeir verða a satter. þat skal halldazt. en ex þeir verða eigi asatter. þa skal i logrettu stíota.⁸ settazt þeir þar þa er vel. en ex [þat er eigi.⁹ þa skal til konongs stíota oc þat haza [at sett¹⁰ sem han gerer oc rela eigi lengra. þui at þar tóma zlefstir [vittrir men¹¹ saman.

Gverir men ganga skulu til motz.¹²

- 16 [Engi madr¹³ skal til mozz blasa um nætr¹⁴ nema elldr se laus eða her zære til þóar. um daga skal til mozz blasa þegar er uil. En ex elldr verðr laus eða her zære.¹⁵ laupi huer sem horn hýrrir eða klodo. eða gíallde mort slyzre kononge. En til [annara mota ero engir¹⁶ skyldir at fara nema húzæster men. oc svo til húzæstra manna stæznu. sêtr onri slyzre þa er eigi zære þegar horn hýrrir. En þeir ero húzæster er [eiga garða. eða leiga garða misseris læigum eða .xij. manada. allan eða halzan eða zíordung¹⁷ oc byggia odrum með ser. Eigi skal tafsetia síðan er ríkt er til axtans songe. nema madr se brot buin. oc þó eigi síðar [en han hazi¹⁸ stund til at zora taf. Utíni skal han til hazi¹⁹ at han zor sem han matte²⁰ ex gíallþri tortryggir. Sol skal um [sumars dagh²¹ rada tafzorslum.²² en dagr om vætr.²³

Um skilord i kuenna gíptingum.²⁴

- 17 Öll þau skilord er men gera²⁵ i kuenna gíptingum²⁶ oc svo ex men laupa eignir eða garða²⁷ oc þirir huert .x. marla laup oc mæira²⁸ þa skal huartvæggi

¹⁾ [a — fl. ²⁾ proxi — Bb, c, d, f, h. Ob. tiri — Be. Oa. Ta, b. hýrrir — Bi. rýði — Bk, m, n, o. Na. Xa, b, c. rýnn(i) — Bl. ³⁾ praxabum — Bb, c, d, f, h. Ob. ræindom — Oa. ⁴⁾ [mgl. — Bl. ⁵⁾ [mgl. — Bf. ⁶⁾ logmadr — Bl. logbot — Oa. ⁷⁾ [mgl. — Bl. ⁸⁾ settazt — Bm. ⁹⁾ [þeir settazt eigi — Bl, m, n. Xa. ¹⁰⁾ [styrir satt — Tb. ¹¹⁾ [rettir — Be. Oa. Ta, b. Xa. ¹²⁾ Cap. udel. — Bg. ¹³⁾ [Eigi — fl. ¹⁴⁾ Saal. de Övr. vætr — urigtigt Ba. ¹⁵⁾ til þóar — tilf. fl. ¹⁶⁾ [engara mota annarra eru men — Bb, c, d, f, h. Ob. ¹⁷⁾ [leiga garða eða eiga slyzre. oc þó at halzan eigi eða zíordung — Be. Oa. [leiggia garða. eða zíaleteggia eigu. oc at halzan eigi. eða zíordongh. eða leigi — Ta. ¹⁸⁾ nogha — tilf. Bo. ¹⁹⁾ [en madr hazi vitni til at zora taf zýrrir stundar sater — Bl. [en . . . zora taf of stund. þau sem þat bren — Bn. ²⁰⁾ mest, eller stíotast — tilf. fl. ²¹⁾ [sumar — de fl. ²²⁾ tafe — Be. Oa. Ta, b. tafzqslum — Bk. tafzorslom — Ob. tafzæstum — Xa. ²³⁾ Sva skal han aðnrgiazt. — tilf. Oa. ²⁴⁾ Dette Cap. indskydes i Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b allerede foran, efter Cap. 8, hvorimod Bb, c, d, f, h. Na, b paa dette Sted indskyde Cap. 18 af Landsl. Kh. alla þa gripu &c., der i Ba først findes i Anhanget ved Slutningen af Byloven. I Be, i, k, n. Oa. Ta, b. Xa sthar dette og næste Cap. i omvendt Orden. Cap. mgl. i Bg, l, m, o. Xb. ²⁵⁾ R. af C. mgl. — Oa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Ta, b. Xa. ²⁶⁾ Resten af Cap. mgl. — Xc. ²⁷⁾ Istf. Resten af Cap.: Sem þýr segir (i .xj. tapitola) Bb, c. ²⁸⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k.

gera brex eftir lífilorðe sínu oc kaupi.¹ oc neyna i brexeno vatta þa er uíð varo. stund oc stad oc haza xirir logmanz innsigli eða gíaltýra eða sýslumanz eða [notora stílrítra manna þeirra er uíssu kaup þeirra.² En ex effi xær innsigli gere þa cnrographum oc ber þat vitni kaupi þeirra ex eigi ero vattar til huart sem þat mal dómízt xirir logmanne eða odrum rettóm domara þess mals.

Um abyrð lans.³

Sa scal lan abyrðízt⁴ er þígg⁵ oc toma hœilu hœim eða gíaldi verð æiganda.⁶ 18 en ex han uil eigi þatt þa sœke han sem uita ze. nema hin tynízt er let var með lane. þui at eigi matte han þar lan abyrðízt er han matte eigi líz scalz sís. En þat er allt uita ze er vattar uita.⁷ Nu ler máðr eða sœlr þat sem honum er let oc míz: xær þat síðan. þa scal hin er atte hœimta æz huarom sem han uil. þeim er sellði eða hínun er lœpfti. oc þva scal huarœtna þar sem máðr ler eða sœlr annars æigu.

Um vœð ok ner ut skal lœysa ok eínd(aga).⁸

Nu leggr máðr vœð⁹ xirir æínhuern luf.¹⁰ þa scal sa abyrðízt¹¹ vœð er 19 tœlr. en ex þær haza gort til æíndaga ner ut skal lœysa. þa skal han bíoða honum eða hans umbóðs manne i æíndaga oc haza vatta uíð. En ex þa lœysir engi ut. þa gere huart sem han uil at stýnsamra manna vírdíngu. haze scalz eða sœli odrum oc haze sa stúld sína er vœð tof en æígende þat sem aut er. Nu er eigi [æíndægi a sœttr.¹² lœysi innan .xij. manaða. eða xære sem xyr er sagt. Nu ex máðr a ze at manne att hœimta oc tœlr han vœð xær síns i æínum huærium grip. huart sem þat er i íorðu eða einu huæriu odru ze. þa scal vœð vírða. Nu sœlr han brot vœð odrum manne. þa scal sa haza vatta til vœðs síns er vœð atte. oc haze lœyst a xyrstun .xij. manaðom. nema naúðsýniar banne þær sem i logum ero mœltar. vitni scal han til haza at þær se sannar. ellar se þat vœð xorvœðia. Nu leggr máðr tvælm monnum æít vœð. þa a sa vœð er xyrri tof. en hínun er vœðxœg er síðar tof [oc vítu þat vattar.¹³

Um langrípi ok æzang æiganda.¹⁴

Nu ler máðr [ímanne ros¹⁵ stítt eða stípt¹⁶ oc uil sa haza¹⁷ at þœrz síuni¹⁸ 20

¹⁾ [kaupi sínu of stíldaga — *Bd, h.* ²⁾ [þværmanna — *Bd, f.* ³⁾ Cap. udelades — *Bg, l, m, o. Xb.*
⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be, Ta, b. Xa, c.* R. af C. mgl. — *Oa, b.* ⁵⁾ Resten af Cap. udelades — *Bn.*
⁶⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k.* ⁷⁾ Istf. Resten af Cap.: Sem xyr segir — *Bb.* ⁸⁾ Cap. udelades
Bg, l, m, o. Xb. ⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be, n. Ta, b. Xa, c.* R. af C. mgl. — *Oa, b.* ¹⁰⁾ grip — *Bb,*
c, d, f. Istf. R. af Cap.: (Sua) sem xyr segir (i kaupabólfinum i landz botinni. i .xx. kapitola) — *Bb, c, d.*
¹¹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k.* ¹²⁾ [eíndagat ner ut skal lœysa. þa — *Bh.* ¹³⁾ [mgl. — *Bh.*
¹⁴⁾ Cap. udel. — *Bg, l, m, o. Xa, b.* Fölger i *Bb* fœrst efter næste (21de) Cap. ¹⁵⁾ Resten af Cap. udel.
— *Xc.* ¹⁶⁾ [aðrum grip sínn — *Oa, b. Ta, b.* Istf. Resten af Cap.: (Sua) sem xyr segir (i .vij. kapitola of
.ii.) — *Bb, c, d.* Istf. Resten af Cap.: &c. — *Ta, b.* R. af Cap. mgl. — *Oa, b.* ¹⁷⁾ Istf. Resten af Cap.:
&c. — *Bi.* ¹⁸⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bk.*

er lett var. en hin fær til er leði oc tætr æz honum lanet. þa gíallði han .ij. ára slyrs at æzange er atte flíp eða roð. Nu æz han hæuir lengr en let var. þa gíallði [han æzang.¹ [.ij. ára slyrs² [þeim er flíp eða roð atte.³ Hvarvetna þar sem maðr gerer manne fær fláða með hæizt eða ozund. bote sa zulrette [er gerer⁴ oc fær fláða æztir þui sem .vi. flýnsamer men meta. [æz æzni ero til.⁵ Þat er allt zulrettis fláde er men meta til halzrar mætr. en æz minni er þa ozundar bot æztir dome þeim er fláði er gorr. Nu dylr han oc ero eigi vitni til. syni. lyrttar æidi. en settar æidi zirir zulrettis fláða.⁶

Um þa men er roa a men nauðsynia laust.⁷

- 21 Nu roa men a men eða sigla⁸ gíallde fláða þan allan⁹ sem þeir gera.¹⁰ nema men roe zirir bard þeim. Kef þau oll er reka¹¹ i almenninga þau a lonongr. Nu sigla men zirir land fram eða æz hæze oc briota flíp sín. sít þe a huer er með vatt- om kennir huer sem iord a er a rekr. Hærel oll onnur a lonongr.

Þvar með minstu þe er lozat at sigla.¹²

- 22 Nu æz þui at vinnu men¹³ [ær forþenglega miot¹⁴ i heraðom¹⁵ oc aller uilia nu i kaupzærdir zara. þa uilium ver þat vanleggha æz tafa. at notor maðr zære i kaup- zærdir [er minna þe eigi¹⁶ en til þriggia marta veginna.¹⁷ Skal þetta forþod flánda zra þastom oc til Michials mæsso huert ar. En zra Michials mæsso oc allan vætrn síðan [ære huer i zridi¹⁸ með flitu godo¹⁹ sem gud [hæuir let²⁰ honum. huart [sem þat er minna eða mæira.²¹ En þeir styrimen er tafa men a flíp sín með minna þe en nu er flit. þa sæðiazt þeir .ij. aurum slyrs lononge zirir huern þeirra oc þa huer sa er zelagh leggr uid þa. Gíaltþri uilium ver at ranzsale þetta huert sumar.²² þui at off er grunnr a at sylumen [oc umbodomen²³ tale mutur a oc miss(a)²⁴ þui

Jvfr. Cap. 21. L. VIII. 26. Cap. 22. L. VIII. 23.

¹⁾ [mgl. — Bk. ²⁾ [mgl. — Bf. ³⁾ [mgl. — Bf, h. ⁴⁾ [mgl. — Bk. ⁵⁾ [ziarfláða æz uatter ero til — Bf. [æz vitni ero til — Bk. Na. ⁶⁾ En æz eidar zallaz. gíallde flit sem aðr er (var) mætt (tatt) — tilf. Bf, h. Na, b. Her indskyde Be, n. Oa, b. Ta, b. Xa Capitlerne: Nu tætr maðr grip manns uteðan, (der ellers er Slutningen af Cap. 39 i Landsleiebolken) og: Alla þa gripu &c. — hvilke begge i Ba findes i Anhanget ved Slutningen af Byloven. ⁷⁾ Ingen Cap. Afd. i Na, b. Cap. udelades — Bg, l, m, o. Xb. ⁸⁾ Istf. Resten af Cap.: Sem þyr segir (i .vi. kapitola of .xx.) — Bb, c, d. &c. — Be, n. Ta, b. Xa, b. R. af Cap. mgl. — Oa, b. ⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁰⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹¹⁾ rekr — Bf. ¹²⁾ Cap. udel. — Bg, l, m, o. Xb. ¹³⁾ Resten af Cap. udel. — Xc. Istf. herfra til huern þeirra: &c. — Xa, som derpaa fortsætter Cap. of þa huern er zelagh leggr uid þa &c, men dog ikke udelader det fg. Stykke Gíaltþri &c. Istf. herfra til Gíaltþri: &c. — Ta, b. mgl. — Oa, b. ¹⁴⁾ [eru miot forþengnir — de fl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. R. af C. udel. — Bu. ¹⁵⁾ heraði — Bb, c, d, i. Istf. Stykket indtil Gíaltþri —: Sem þyr segir (i .iiij. kapitola of .xx.) — Bb, c, d. &c. — Be. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁶⁾ [með minna þe — Bf. ¹⁷⁾ veginna — mgl. Bf, h. Na. ¹⁸⁾ huert sem hann vill — tilf. Bk. Na. ¹⁹⁾ [hæze þat huerr — Bf. ²⁰⁾ [er — Bk. ²¹⁾ [er hann uill — Bf. ²²⁾ ar — fl. ²³⁾ [mgl. — fl. ²⁴⁾ missi — fl.

böndr verkmanna. en ex þeir settast við gíallþra. þa ero þeir sata lausir [xirir hysu-
monnum.¹ er þeir toma heim at þui sinni. þui at eigi ber att hin same maðr gíallde
tysuar xirir eina soð.

Um gískaharp ok mangara.²

Laga nýa oc sva adra nýia³ gísta oc ofstrur. þat scal laupa a⁴ batom eða a⁵ 23
bryggjum ex uil. en eigi xlytia i budir til mangs. En sa er bryggir bud til þess [oc
væit han⁶ oc sva sa er læigir. gíallde sin oyri huar þeirra tononge oc xare [or bud⁷
oc a bryggiur utt æighi at síðr.

Her gæinir um taksetningar ok um takgerður.⁸

Ex maðr æstir man tala⁹ til laga orðfurdar¹⁰ xirir huar male sem þat er. þa 24
scal at hyggia huart han a þui male her at svara eða i odrum stad. en ex han a i
heraðe at svara. xar¹¹ brautar taf til heimilis síns oc scal [bu hans varða tafi¹²
xirir han oc soðe síðan sakar abere at landz logum. Huer maðr ma biðða odrum um
soðn sína ex han uil. sva tarkinadr sem tona. en sa er uid umbode tætr scal sva soðia
annars soðn sem sína. þui at oxt xær æigi seaxr soðt. Nu ex maðr løypr or heraðe
með xer manz oc til bóar vars. þa temr bonde xetir oc uil sitt haxa. [þa xælt hin¹³
æ meðan bonde er i bonum oc ma han huergi standa¹⁴ han. en þegar bonde er [or
bonum oc¹⁵ heim xaren þa gengr hin xram i lios. þa biðde bondi þeim manne um
soðn¹⁶ sína¹⁷ sem han uil. oc soðe han sva sem hin [stíldi seaxr ex han vøre hia.¹⁸
Engi laupangr manna scal gera heraðz monnum ofsil oc eigi heraðz men laupangr
monnum. Sit scal huer haxa oc engi annan rena.¹⁹ En ex maðr talsættir man til
[stæxnu oc til logmanz orðfurdar²⁰ oc dómizt honum huarli xer ne æidar.²¹ þa tvi-
gíldi han þeim xirir toðnad sin er han yldi²² til rangs mals. en mort hylxrs ton-
onge. nema sa er talsætti sværi xirir æinæidi at han þottizst²³ xetir sonnu male soðia.

Ex maðr taksetr rangliga.

Sa maðr er æstir man tala. scal segia honum huert han scal xorra taf. þa scal 25
han þangat xorra [sem han segir.²⁴ eða gíallde mort hylxrs tononge [ex han xorer

Jvfr. Cap. 24. G. 102. Bj. 52. 98.

¹) [uid tononge umboðmenn — Bb, c, d, f, h. Ob. ²) Cap. mgl. — Bg. huar ælia þal gróna gísta
— Orskr. Xa. ³) gróna — Be. Oa. ⁴) æx — B. ⁵) æx — B. ⁶) [eða væitir han — Oa. ⁷) [brott
— Bl. ⁸) Cap. mgl. — Bg. ⁹) til stæxnu oc — tilf. de B. ¹⁰) Her ender Xc. ¹¹) þa xær honum
— Bb. Oa. þa B. xær honum — Bl, n. xær honum — Bm. ¹²) [bu hans tafa oc varða — Bl. [bua
hans vorðzu tafa — Xb. ¹³) [en ex hin xelast — Bl. ¹⁴) xinna — B. ¹⁵) [mgl. — de B. ¹⁶) þullb
— Bk. ¹⁷) með vatta .ij. — tilf. de B. ¹⁸) [væri stætr við (hia) — B. ¹⁹) sit þal huer &c. — mgl. Bl.
²⁰) [logmans of til laga orðfurdar — Bl, n. ²¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl, n. R. af Cap. udel. — Bm.
²²) æzdi eller maaskee æzdi — Oa. yldi — Ob. ²³) hugbið — B. ²⁴) [sem stænt var — Bl, n. [f. hann
stænti honum — Ob. [mgl. — Be. Tb. Xa.

eigi.¹ En ef han segir honum æði til huert þora stall. þa liggir honum ælli uid þo at han þore eigi þat tat. En ef madr skal tat þora. þa tale han þrea [husþasta men² med ser [oc eigi þlæiri.³ þan æin er i tat gengr þirir han. en hina tva er [han vitnar⁴ undir tatþorflu.⁵ en ef þlæiri men [þylgia⁷ honum⁸ oc [gera þeir⁹ ofþæfi¹⁰ i [apættis orðom¹¹ eða avertum.¹² þa ma hin er þirir er lyfa hœimsofn¹³ a hendr þeim. oc er þa er tat þorði sætr .viij. ærtogom oc .xiiij. mortum þylrs en mort þylrs huer annara. oc þva skal oc þar er madr æstir man tats ætlagha.¹⁴ giallde mort þylrs tononge.¹⁵ en hin er hœimsofn er vœit skal hava mort þylrs ær þeim¹⁶ .xiiij. mortum. huart sem lut a i husþastr madr eða einlœngpr. En þva mega honum uifni bera um hœimsofn einlœngpir men sem husþastir men. nema vattar þes manz er [tats æstir¹⁷ eða tat þorði þore¹⁸ þat¹⁹ uifni at bera at han þirir bauð þeim ollum at þylgia ser i gard. nema þeim þrimr vattum hans²⁰ oc varðzlo manne. þa stulu þeir lagomen eði giallda.²¹ en huer þeirra annara er skalþrade²² varo i gongu [med honum²³ oc notora ofund vœittu. giallde mort þylrs tononge. En þa madr er gengr i þeartat²⁴ oc a huarke hus ne stip [i kaupangi²⁵ sem i logum er mælt oc segir at han a huff eða stip oc a æði. þa er han sætr [iiij. mortum²⁶ þylrs tononge.²⁷ [en med þui at han²⁸ læidir þan man i tat þirir set [er engi a hus ne stip.²⁹ þa er þa iamsetr [er læidir³⁰ sem hin [er i gengr.³¹ nema han þore at [sværia þan æid at bot³² at han sagde honum³³ þat. at han atte [eigi³⁴ hus eða stip.³⁵ En ef madr skal æsta man tats. þa skal han hafa tva husþasta men med ser. en eigi þlæiri. En ef husþastr madr þyniar at ganga med honum at æsta tats eða þora tat. þa skal han tveðia³⁶ han.³⁷ en ef han uil eigi ganga hœlldr en adr.³⁸ sætr ofþri³⁹ þylrs uid tonong. Nu ef madr hittir man uti oc uil [æsta han tats.⁴⁰ værðr hin var uid oc

¹) [mgl. — Bk. ²) [husþendr — Be. Oa. Ta, b. ³) [mgl. — Be. Oa. Ta, b. ⁴) [hann tafir — Bb, c, d, f. Ob. Na. [hann stírfotar — Be, h, l, m. Oa. Ta, b. Xa. ⁵) tatþessu — Be. Oa. Ta, b. [tat þorðu (þora) med honum — Bi, k. ⁶) eigi — Be. Oa. Ta (log her senere overstrøget). ⁷) þylgi — Be. Oa. Ta. ⁸) [þora — Bl. ⁹) [ef þeir gera — Be. Oa. Ta. [væita þeir bonda — fl. ¹⁰) ofþæfi — Be. ofþæfte — Bi. ofþæfi — Oa. ofþæfte — Ob. ¹¹) [apættis orðum — Oa. Xa. [teffom matom — Ob. ¹²) vertum — fl. ¹³) hœimsofn — Be. ¹⁴) rangliga — Be, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa. mgl. — Bb, c, d, f, i, k. Ob. Na. ¹⁵) oc þva skal oc æt. — mgl. Bg. ¹⁶) .viij. ærtogum of — tilf. Oa. Ta, b. ¹⁷) [tat setti — Bb, c, d, e, f, h. Oa, b. Ta, b. Xa. ¹⁸) þeir eigi — Bn. nema þurzi — Oa. nema han þurzi — Ta, b. ¹⁹) honom — Be. hus — Oa. Ta, b. honum eigi — Xa. ²⁰) tveim — tilf. alle de Övriga. ²¹) Nedenunder sidste Linie paa Siden, uden Henviisningsmærke, er der i Bf tilskrevet med en gammel Haand, neppe meget yngre end Textens: Sva skal hvar madr annan tag æsta þenna væghen froða tællde of Gunnari þoar Stetiafæins of midz væghens sem i kaupanghe skalzum: þat tat skal þora. eða er han sætr mort. ²²) at skalþrade — Bb, c. ²³) [þeirra — fl. ²⁴) þyrir mann — tilf. fl. ²⁵) [mgl. — Bk. ²⁶) [mort — Bk. Ta. [iiij. mortum — Bn. ²⁷) Her beg. igjen Ob efter Cod. Arnabagn. ²⁸) [Ef ef madr — Bg. ²⁹) [mgl. — fl. ³⁰) [er i leidir — de fl. [mgl. — Bn. ³¹) [mgl. — Bn. ³²) [vinna botar (botadan) eib — fl. ³³) eigi — tilf. Bb, c. ³⁴) eigi — mgl. Be, h, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa. ³⁵) [huarte tæffara — Ob. ³⁶) æsta — Bb, c, d, f. Ob. trefia — Bk, l, n. ³⁷) at ganga med ser — tilf. Bk. ³⁸) þa skal han tveðia æt. — mgl. Bm. ³⁹) mort — Bf. ⁴⁰) [tattætia han — Bm.

ennr undan [eða ridr¹ eða ror. þa skal falla a han svo hatt at [vattar hans² megi bera þat vitni. at han matte hýrra ex han uildi. þa skal han þora þat taf. en ex han rorer eigi. þa er han sekr mort sýlrs kononge. En ex mádr löngv i garð manz [eða i þuð.³ of lætr ætr garðz lid eða dnr.⁴ [þa skal han falla oc⁵ bidia up lata. en ex men ilia eigi. þa skal han æfta han tals þar þegar⁶ oc mæla svo hatt at han ma hýrra ex þan uil [oc at vattar hans þore at bera þatt vitni at han matte hýrra ex han uildi.⁷ þore⁸ þat taf eða giallde mort sýlrs kononge. Eigi þarz han at sǣgia huert han cal þora þat taf nema han uili. oc er þo iamyult at logmali sem [sagt er.⁹

Um manhelgi ok huat kónungr a ok takmerki.

En um manhelgi vara oc um talfsetning¹⁰ oc allar adrar sotrner.¹¹ þat skal allt 26 ara at þoar manna logum oc extir þui sem þot var vattar svo uida sem [ver eigum afmærlí.¹² En þat er svo uida at Gunnildar a [rædr¹³ þirir nordan.¹⁴ þra Gunnildar a¹⁵ oc¹⁶ i vardan¹⁷ a þialleno uppi i Þapnadal oc þat¹⁸ þudr þirir iordan Þreidamyrri¹⁹ oc þat²⁰ [oþan i²¹ Alreksstada vatn oc [þat oþan²² Krosbru.²³ oc þat²⁴ [þir i²⁵ þraumin. oc alt²⁶ Sunnes²⁷ oc Nordnes. oc nnan þiardar þionhending²⁸ æþ²⁹ utfanverðo Nordnessi oc³⁰ i Gunnildar a.³¹

¹⁾ [mgl. — Bm. ²⁾ [vattar hans (megi) hýrra oc — Be, h, l. Xa. [þarunautar hans hýrra (hýrra) oc — Oa. Ta, b. ³⁾ [mgl. — Bf. ⁴⁾ þuð — Be. þuð at [er — Oa. Ta, b. ⁵⁾ [en þinir falla oc — Oa. Ta, b. ⁶⁾ um lætr — tilf. Be. ⁷⁾ [mgl. — Be, g, k. Oa. Ta, b. ⁸⁾ þora — Bk. Oa. ⁹⁾ [[sagt — de þ. Her tilf. Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b: Sva þat tona . . . þv varum — see Enden af Cap. 26. Bg hf. Eigi þat talfsetia þíðan ringt er . . . þagr um vetr — see þoran Cap. 16. Her indskyde Bb, c, d, f, h. [a, b Capitlet: Ex mádr tetr grip mang uleðan, der i Ba staaer i Anhanget, men forresten aldeles stemmer med idste Deel af Landsl. VII. Cap. 39, see dette. Bb, c, d. Na, b tilf. desforuden Capitlet: Ex menn dubla &c. — er i Ba udgjör Cap. 27. Bk tilf. samme Cap. men kun som Slutningsstykke af Cap.: Ex mádr tetr gr. m. leðan. ¹⁰⁾ talfsetningar — þ. ¹¹⁾ þiarsofner — þ. ¹²⁾ [talfmærlí er — Be. [talfmartir ero — Oa. Ta, b. ¹³⁾ Saal. rettet. nordr, meningslöst Ba. ¹⁴⁾ neðan — Xb. ¹⁵⁾ oþri — tilf. Be. þtri — tilf. Bm. ra &c. — mgl. Bb, c, d, f, h. ¹⁶⁾ [þtri — Bl. inn — tilf. Bb, c, d, f, h. ¹⁷⁾ garðen — Be. ¹⁸⁾ þar — li, n. ¹⁹⁾ Þreidamyrri — Bb, c, d. mgl. — Bm. ²⁰⁾ þua — Bf. ²¹⁾ [nordan a — Bk. ²²⁾ [þaðan [f. [þua oþan — Bk. ²³⁾ Krosþu — Be. ²⁴⁾ þær — Be, h. ²⁵⁾ [þir — Be. [oþan i — Bl, n. ²⁶⁾ alt — mgl. Be. ²⁷⁾ Sianess — Xb. ²⁸⁾ þiontenning — Bb, c. ²⁹⁾ oc — Be. a — Bk. ³⁰⁾ oc — mgl. Bf. ³¹⁾ oþ — Xb.

I Oa ere Oslo Takmark anförte saaledes: (fra 12) En þat er þua uida at Þaduinar bædr rædr þirir nordan ven. þra þæðinum oc i nordanvert Þatabergh. þra Þatabergi of i þæðin a Mortustottom of i grindina a Volin. ra þenne of i Krossþætto er upp þar mote Eitabergi of þua vt i neðanverða Eitaberge (saal. rettet fra Textens tydelige: Aotaberge) þæiz. of þua vlt a vagen iæmþram Alæronese of þua apter i Þaduinar bæ. I Ob: en þat er þ. at Þaðini bædr r. þ. nordan nunnu þlauster oc up a Martustotta oc til grindarannar i Valin oc [þuir under þatabergh oc vlt till Þhrellaborghar oc a midian þiordan millum þazudþanar of Alærhagha.

I Ta Tunsbergs Takm. saaledes: En þat er þua uida. [þir til Kamþnaberghs oc Smorþerghs oc þæðan oc til Þodafelðu. þra Þodafelðu oc alt upp i Sþrubet oc vt extir þæðenom oc oþra um Gunnarebo oc ut um Steinin. i apter um Eitafar oc i Sarterlebrnggiur. I Tb kun: En þat er þua uida sem at þoro þarre þezuir verel.

I Na, b. Enn þat er þua uida sem her sǣghir um þhadmardi (Ennd þaa langt er þhþenno þhadmard som her ges. Emellum Þænnderne oþ þyemendi. Sørst almindingen Emellum Þænnder Evgner oþ Þrundheim. Þegonndis reit Solfelðot, oþ op igenn þhild þamburde op ofuer aafenn, þhild enn fuer som heithar Steinuerle. Der ifra oþ i Norges gl. Loe II.

Sua skal tona ganga i tál xirir man sem larmadr ef hon a hús i bór varom.¹

Um vedian ok dulþau.²

- 27 Ef men duxla eða lasta³ tennungum⁴ um þæninga.⁵ se upnemí [tononge um-
bodsmanne⁶ allt þat er a borde liggir oc huer þeirra sêtr halýre mór fylýre uíð
tonong. en ef men vedia haxe at engo⁷ oc se sêttla laust.

Um pundara ok vettir. met ok melikerold.⁸

- 28 Nu ær þui at sua er tælit um allt landet at einir pundarar⁹ oc [æinar vetter.¹⁰
ein mælikerold¹¹ [oc stiftur¹² [stulu ganga¹³ at þui síðr megi þrættast þauittrir¹⁴

Jvfr. Cap. 27. L. VIII. 28. Cap. 28. L. VIII. 29.

Gullingsaafenn æftennfor uordenn, rett thuert offuer murenn, op i thiornn som faldio Reidtiornn, en part fader
thenn medt et annet naffn och fader thenn hostiornn. Byemardenn sundennfor Byenn þillies medt thenn aar som
sunder læpper nedt i sienn, nedt medt Jduleit, som saa neffnis. Der isra op i Grafeinn, som ligger paa thenn
vinnfre handt emellum Slade och Alepstað. Der isra och op i Bistrnnfórdi, síðen allt thill Stademardenn — Nð.)
Eft madr vill brott þara oc rindir þipi fra lannde, eða sler þesum oc er hann xir hæðann midia áá. tha æfti þen
thads thill stæfnu. En æft hann þorir æigi that thad, gialde mórð sílfro tononge oc byarmonnum. Sua skal huer
annan thads æfta thæssu maginn solazott, [oc midr áá (oc thill midt i Eftuenn — Nð) sem i kaupanghre, oc that
thad þora. En huer ær æigi þorir, ær sader mórð sílfro við tononge oc byar menn. Sua skal thads æfta [vidr
Niderholm (lindenn for holmenn paa begge síðer — Nð) sem i kaupangre, oc sua thar þora (sem synes udeladt) i
kaupangere hæfða æft veret, ænn æft madr ær á buin þarar sinnar brott or kaupangre. oc (hæfir — udeglemat) bundit
bulda sinn, [oc oll zott á þipi (och ær sílfst medt paa þipett eller boudenn, och hæfuer lagt isra bruggin — Nð) tha
tæmmer madr thill, oc æfter hann thads [thill hann at bruggiu sparde, oc vill sua þer hæfue (þor hans) dæmdia.
tha skal variannde þora thads songdiande thill bruggiu sparde. en han skal sett hæfua sitt mat that a thæima (væt-
nok Skrif. f. tæima) siofuar þollum oc þare that mall síðann æfter loghum (Da skal thenn som stæfnis liggja thill
brugginn igenn, och forliigge sig medt hannum om then sagh thennum sílfst emellum. Síðenn fare thenn sagh long-
lige — Nð). Det egentl. Takmark i Na følger först i Anhanget, see dette. Stykket en þat er sua &c. —
mgl. Bm, Xa.

¹⁾ Sua skal &c. — mgl. her, men tilf. i Enden af Cap. 25: Bb, c, d, f, h. Ob. I Bt findes følgende
Marg. Tillæg med en Haand fra 16de Aarh. Nota: Opsto vdrast er sa vide. att Ladine bed radir for Norden Kun-
closter och op aa Martuftoda oc till Gundersannir (saal.) i wallin, oc æffuir vndir Eideberg oc ud till Arellaborg oc a
midian flordan imellum Hossuitær och Aaters hage. Stens vdrast er sær at ud med bergit till megen bed oc iæt
lenger æfter neer sa langt som Liss vdrast er, vestir fra Lundegierde oc till Sartangen och imod faldum gaartz eigdellir,
mit η wafnit oc mit i Sarwafnit. — Eftir Etnobergs priuilegier som Sten by och hæffer da redir deris Kering till An-
nesir som liggir imellum Gilters, och Ceste lenn. Sten by eigir η Serpen kirdegord, fra syndre stettenn oc η hysnail
syndre paa kirdenn, alt det stnde som der er æftenn saare som mig er Berett. ²⁾ Dette Cap. har i Bb, c, d,
f. N sin Plads foran næstforegaaende. Ligeledes i Bh, hvor det udgjör Slutning af det Cap., der begynder
med Ef madr tetr grip manz uledan. Har i Be, n. Ta, b. Xa sin Plads bagefter næstfølgende. Udelades i
Bg, l, m. Oa, b. Xa. Antydes i Ta, b kun ved um dubl &c. ³⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bh, ⁴⁾ Istf.
Resten af Cap.: &c. — Be, n. Resten udeladt — Xa. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: — Sem þær segir (i bostinni) —
Bb, c, d. &c. — Bi. ⁶⁾ [tononge — Bf, h. ⁷⁾ alsengu — Bf. ⁸⁾ Cap. har i Bb, c, d, f, h. Oa sin
Plads længer foran i Byordningen, nemlig i Bb, c, d, f. Oa mellem Cap. 16 og 17, i Bh efter Cap. 18, aller-
sidst i Bolken. Antydes her kun ved: um pundara &c. — Oa. Ta, b. Udelades i Bg, l, m. Ob. Xb. ⁹⁾ Istf.
Resten af Cap.: &c. — Xa. Resten udelades — Ba. ¹⁰⁾ vager — Oa. [mgl. — Be. oc ein mæf — tilf.
Bb, c, d, f, h, k. Na, b. Resten af Cap. udel. Bi. ¹¹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bh. ¹²⁾ [mgl. —
Be. Oa. ¹³⁾ [mgl. — Bh. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ¹⁴⁾ þafunnigir — Bb, c, d, f.

nen¹ hvar sem þeir² kunnu fram tóma i landeno. þa er þessi skipan a gort at
 flippundare skal vera slitr sem adr er vanr. skal han rísa at halzu flippundi oc þar
 il er [a ma uega³ halzt annat flippund. með þeim hette at .iiij. vetter oc .xx. flulu
 jera flippund. þær sem huer þeirra stande [halza niundu mort oc .xx. oc .viiij. ært-
 igar.⁴ þar⁵ neft handpundare oc skal han rísa at halzre vet. oc þar til er a ma vega
 ialzt flippund. En ex minna þarz at vega en halza vett. þa vege með skalom oc
 ned metom. Smiorpundare skal vera slitr sem iannan er vanr [at vera.⁶ þriggia
 unda smior þeirra at .iiij. mætr oc .xx. gere huert smiorpund. En ex laupr er
 im þa skal han eigi mæira standa tomr⁷ en .viiij.⁸ mætr. En þessi flulu mæliterolld
 vera til grions oc [annars uidlegs⁹ avartar. salld þat er .ij. gere flippund.¹⁰ halzt
 alld. mælr sa at .vj.¹¹ gere salld. halzr mælr oc ziordungr mæles. [oc se provat með
 ug oc vandregit.¹² þa ero onnur mæliterolld er mæla skal við hunang oc allzstonar
 rylt. lyfi oc adra luti þui lita. Er þar zyrst afr. bolle. oc halzbolle. oc iusta. lero
 ij. iustur i halzbolla. tvær halzbollar i bolla .iiij. bollar i aft.¹³ Scal logmadr haza
 rundara þessa alla. vetter oc met. mæliterolld [oc stiftur¹⁴ a [Biorguiniar þingi.¹⁵
 n þess a millum [liggi undir logmanz lafe¹⁶ oc þeirra er [vardvæizlu hava a boar
 nanna ze.¹⁷ skal þar extir gialthyri oc hyslumadr retta sin mæliterolld. pundara. met.
 oc stiftur. en husbóndr extir þeirra pundarom. [vettom oc stiftum. metom. oc mæli-
 erolldum i huers hyslu.¹⁸ Mart skal a hueriu mæliterolld vera slitt sem mæltizt a
 Biorguiniar þingi.¹⁹ Vere gialthyri²⁰ stýldr at stoda þetta sin a .xij. manadom. en
 uervetna þar sem rong mæliterolld zinnazt vani svo at eði se til þess hez²¹ síðan.
 En huer sem æithuert i þessare græin hæuir rangt [eða umartat.²² sætr mort hylzre
 ið tonong ex han væt.

¹) Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir i kaupabollinum i landzbotinni i .xij. kapitola — Bb, c. ²) kaup-
 ja — tilf. Bk. ³) [verdr — Bf, h. Oa. ⁴) [halza .ij. mort oc .xx. of ertog — Bd. [ij. mætr of .xx.
 ertog — Bf. [ij. mætr of .xx. of .viiij. ertog — Oa. [halz .ij. mort oc .xx. oc .viiij. ertog — Na. Istf.
 t .iiij. vetter &c. har Nb.: att .xx. liopund skal giore eitt flippund. vdi huer liopund .ij. mætr oc .xx. ortuger.
) þat — seilagtigt Ba. ⁵) [oc vega — Bf. Oa. ⁶) tomr — mgl. Oa. ⁷) .ij. — Bd, f. Oa. ⁸) [annars
 uidlegs — Bd, f. Oa. [allz annars — Bk. ⁹) pund — Oa. ¹⁰) .iiij. — Oa. ¹¹) [mgl. — Bd, f, h. Oa.
 stf. en þessi flulu &c. har Nb.: Item ther ere oc andre madere som manndt wægger oc maaler Örynn, Sallt, oc
 orna medt, oc .vj. wæger vdi thunen eller maadenn. halff made, eller fiordunge maade. ¹²) [vdi huer afte
 .iiij. Boller, vdi huer Bolle enn kannd oc vdi huer halff kandt .ij. j(u)stur — Nb. ¹³) [mgl. — Bk. ¹⁴) [log-
 ingi i Biorguin — Bd, h. [logp. i bō varnm — Bf. Oa. [logt. i Ridarosæ — Na, b. ¹⁵) [undir logmanz
 ade — Bd. [i logm. raðe — Bf. [liggi i Olaze tirtio und. logm. lafi — Na. [i. i Ol. t. — Nb. ¹⁶) [bōnda
 e vardvæita — Bd, f, h. Oa. of þeirra &c. — mgl. Na, b. ¹⁷) [oc þui ollu sem zyr greinir (er tatt) of se
 ræzat með rug of vandregit — Bd, f, h. Oa. ¹⁸) [logþingi i Biorguin — Bd. [logþingi — Bf, h. [huerio
 ingi — Oa. [logt. i Ridarosæ — Na, b. En ex notter hez omartat. gialdi mort [. skal huerr huezast mætr
 iga mæli (ser — Oa) pundara [of biomara of adrar vagher (mgl. — Oa.) Engi mætr skal byggja flippundara ne adrar
 agir (Engi &c. — mgl. Oa) en ex byggir gialdi mort [. — tilf. Bd, f, h. Oa. ¹⁹) [hyslumadr — Bk. ²⁰) hezt
 — Bd. hezt — Bf. Oa. ²¹) [mgl. — Bd, f, h. Oa.

Herefter antyder Bf Mandhb. Cap. 21: Nu vill þa eigi bota &c., Cap. 22: Ez mætr lyfi &c., Cap. 23: Engi
 þat &c.; Landvb. Cap. 6: Nu flulu allir men vita &c., Cap. 7: Nu flulu ver vita hvar ver &c., hvilke 2 Capp.

VIII. Þiogabóltr.¹

Her heyr þiogabóltr.

- 1 Þat er nu þui nefst at var skal engi annan stela.² Nu er þat greinande att ex sa³ madr steln mat⁴ er eigi⁵ fær ser vinnu til þoftrö oc helpr svo lizi sinu þirir hungro saler. þa er sa stuldr [þirir eigan mun⁶ rexfingar værdr. En ex sa madr er uinnu þor er [ser til þoftrö⁷ steln [til ögris⁸ sa er ekki var⁹ at slitu lendr. þa skal han þegar¹⁰ a mot þora. oc lönfa hud sina með .iij. mortum sylzrö. Nu steln han annat sin til ögris. lönfi hud sina með .v. mortum sylzrö. en ex han lönsir eigi. late hudina [oc se brugdit lylli¹¹ a tin hans.¹² Nu steln han til ögris þridia sin. late hudina. en lönongr late [.v. mætr¹³ sylzrö af þe hans.¹⁴ En ex sa hin same madr steln oxlar. þa er han dræpr. En ex madr steln til halzrar mætr sylzrö sa er ekki var adr at slitu lendr. þa skal han a mot þora oc lönsi sel með .viij. ærtogom oc .xiiij. mortum sylzrö eða þare utlægr. En ex han steln oxlar. þa er han dræpr. Nu ex þiozr steln til mætr sylzrö i þyrsta bragdi þa hæuir han þirir stolet þe sinu ollu¹⁵ oc hæze slita rexfing sem sa madr leggr a han er lönongs valld hæuir i hendi til retttra rexfinga oc hallde han þo lizi sinu. En ex sa hin same madr værdr oxlar at þnyfðu¹⁶ lendr. þa hæuir han þirir gort lande oc lausum ögri oc lizinu meðr.

Översu með þiozi skal fara.

- 2 Ex madr stendr þioz¹⁷ með¹⁸ sinu er stolet var iþra honum þa skal binda þola a þat honum ex vitni ero til oc læidi han bundin til gíalthra. En ex han uill eigi uidr honum taka. þa er han sætr .viij. ærtogom oc .xiiij. mortum sylzrö. þa skal þora þyflumanne. en ex han uil eigi uidr taka. þa [er han sætr .viij. ærtogom oc .xiiij. mort-

Jvfr. Cap. 1. Bj. 115. 116. 147. L. IX. 1.

ere forenede til eet; Cap. 8: Um þvargiald, og Indledningens Eryðir þær allar . . . á tomil. (See Side 186). Bi tilföier følgende Capitler: a) Um þarbann, Landslovens VIII. 25, b) Ex madr tetr grip mang uleðan, Landslovens VII. 39, c) Alla þa gripu &c. Landslovens VIII. 18, d) Ex hefr eða roff bitr &c. Landslovens IV. 22, alle med Anførelse af de første Begyndelses-Ord. Paa samme Maade antyder Bk de tre sidstnævnte Capitler, med Udeladelse af Cap. Um þarbann. Ob tilf. Stykker af forskjellige Bolker, nemlig: Mandhb. Cap. 21: Nu værdr madr þemdr satlaus . . . malavogsum; Landvb. hele Cap. 7: Nu flutu aller men vifa &c., hele Cap. 8: Um þvargiald &c. Indledningen: Eryðir þær allar . . . á tomil. Manh. Cap. 12: Ex madr dræpr mann i kaupstað . . . lagadomi, hele Cap. 11: Sa skal vera bani . . . tnyxtareibi, Cap. 10: En ex varðmenn . . . ex þeir tenna, þa berr sa . . . her ender Codex, de sidste Blade ere bortskaarne.

¹⁾ Sideovskr. i Bb, c, d. Ingen særskilt Bolkeafsd. Bl. Oa. Bolken udel. i Bf. Xb. Af hele Bolken anføres blot Cap. 8 — Bg. Første Cap. antydes ei i Bl. ²⁾ Istf. Resten af Cap.: Sem þyr segir i þioza bittinum i landþotinni — Bb, c, d. En þat er her þrizat sem þeir millim kaupangsmanna of herabzmannanna — tilf. Bd. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. Xa. Resten af Cap. udel. Bf. &c. — tilf. Ta, b. ³⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Resten af Cap. udel. Oa. ⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bu. Tb. Resten af Cap. udel. Ta. ⁶⁾ [med engo mottle — Bk. ⁷⁾ [mgl. — Bk. ⁸⁾ [mgl. — Bk. ⁹⁾ adr — tilf. Bk. ¹⁰⁾ þegar — mgl. Bk. ¹¹⁾ tnylt mætr — Bk. ¹²⁾ [oc se brugdit a tin hans — Na. [odh brænde paa sin tindbeen — Nb. ¹³⁾ [til .v. mætra — Bk. ¹⁴⁾ ex til er — tilf. Bk. ¹⁵⁾ við tonong — tilf. Bk. ¹⁶⁾ slitu — Bk. ¹⁷⁾ man — Be, h, m, n. Oa. Ta, b. ¹⁸⁾ þe — tilf. de Övriga.

hylyrs¹ tononge oc brar monnum.² Nu stulu brarmen eigi sætt giallda fyrri bodemanne eða gialthra. en þeir hafa³ sín rett sottan.

Um mót ok um þinga ræfingar.

Nú skal til mót⁴ blása oc læidi þa þing [með þolan⁵ bundin⁶ [til mót⁷ er 3 lit hæuir⁸ oc þore fram uitni at þa a þe er bat⁹ oc þat þe var stólet þra honum. þat annat uitni at þan batt þan a þui þe. þa stulu motmen um dōma. oc ex þeir na þan misbundin. þa er þa sætr [er bat¹⁰ [v. mortum¹¹ hylyrs uid tonong.¹² ex þeir dōma þan retbundin. þa skal gialthri þa bana til. En ex þan uil eigi er þan sætr .viij. ertogom oc .xiij. mortum hylyrs [uid tonong oc brarmen.¹³ en motmen lata þan [ganga uðomdan¹⁴ ex moti. þa ero þeir sætir .v. mortum hylyrs at gialthri uili eighi ræfing a læggia.

En stólit er or konungs gardi.

En um þingnab allan þa a tonongr oc brarmen [sem i síðazsta capitulo segir.¹⁵ 4 ia stólit se i tononga gardi eða or hans varnadar¹⁶ hufum. [þa a tonongr ein.¹⁷ a þa sofn a þui er tonongr skipar þirir gard sín er þadan er or stólit. En ex þr kemr bundin a mót oc er þoli a bat honum bundin. þa skal huer sit hafa þeirra þan hæuir stólit þirir oc vitni bera til at þeir atto.¹⁸ en þa er þingin tof. þa þan hafa þat allt er þingren hafaði a þer [oc þan tof með hōnum¹⁹ oc eigi ber uitni til at aðrer men atto. oc þo at þan hafa til mætr gullz eða mæira. I þeim hum skal huern þing dōma sem þan stal. huar sem þan værdr tælin.

Um þa men er rena man þingi.²⁰

Ex madr renir man þingi²¹ eða utlægom manne.²² svare landrada sof uid ton: 5 en huer annara er i gangu ero með honum. sætir mort hylyrs [tononge oc brar: num.²³ Nu ex ein madr tætr þing þa liggir hōnum eði uid þo at [þan værdr um laus.²⁴ Nu kennir madr þe sitt þingstólit i hende odrum manne. oc tætr uid

Jvfr. Cap. 3. G. 253. Cap. 5. L. IX. 3.

¹) [þall þan stitu setr — Bl. [er hann sædr stitu sama — Bm. [er h. stitu settar ([ætrr) — Ta, b. ²) oc n. — mgl. Bk. þa skal þora &c. — mgl. Bk. ³) þa — Be. Oa. Ta, b. ⁴) þinga — Oa. ⁵) [mgl. h. ⁶) bundin — mgl. Be, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa. ⁷) [a þing — Be. Oa. [þangat — Be, l, m, a. ⁸) [batt — Be, l, m. Oa. Ta, b. Xa. [bant — Bn. ⁹) þan batt a þan — Bl. þan batt a — Bn. [mgl. — Bk. Oa. ¹¹) [mort — Be. Oa. Tb. ¹²) en þinum þulretti eptir tagabomi — tilf. Bl, n. [mgl. — Bk. ¹⁴) [undan ganga — Bk. ¹⁵) [mgl. — Bb, c, d. ¹⁶) varndar — Bm. ¹⁷) ein: n — Bk, i. Xa. [mgl. — Bl. ¹⁸) Her ophörer Xa. ¹⁹) [mgl. — Bl. ²⁰) Dette saavel som de e Capittler af Bolken udel. i Bb, c, d. ²¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. Resten udel. Ta, b. stf. Resten af Cap.: &c. — Bi. Resten af Cap. udel. Oa. ²²) [mgl. — Bk. [uid tonung — Na, b. laus verð: — Bk.

þe sinu oc stíl þva þirir at ef drep huergi niðr konongs rette [eða þóarmanna¹ oc hæuir han uid þat uatta. þa er hin sannr at sol. en þa orþætr er uid tætr þe sinu. En eþ han loynir þioþi oc tætr uid þe sinu. þa er han sætr .iiij. mortum þylþrø uid konong. Nu mælr þat þyflumadr eða gíallþyri. at þæir hæze sæt gorþa þa er stolin var oc þa er stal oc hæza drepit niðr konongs rette oc þóarmanna. þa scal þa sem stolin var þynia þyrttar æidi. en eþ þa æidr þællr. gíallde .iiij. mætr þylþrø kononge [oc þóarmonnum.² en hin er þioþr sem adr.

¶ Eþ mætr tætr þe sit þat þioþstolit var.³

- 6 Nu þinnr mætr þe sit þioþstolit⁴ oc þylþir eigi þioþr.⁵ þa scal han hæza uid nauistlar men þina er han tætr þe sitt. en eþ gíallþyri mistruir han oc segir at þioþr þylþdi. þa late han bera uitni þin at eigi var⁶ þioþr uid. þa er han tof þe sitt. Nu tennir mætr manne stulld en odrum uidrtoto at han hæze tælit uid þe hans þioþstolno. en þa tvedr næi uid. þa scal þynia með sættar æidi. en þa æidr þællr honum til .iiij. marla eþ han uiffi at þioþstolit var.⁷ Mætr soter annan um stulld oc er eigi þyft þyft eþtir. þa scal þynia með sættar æidi þa er þirir sol verdr. en þa æidr þællr honum til .iiij. marla eþ þællr. En eþ umage stætr. þa scal bota æþr⁸ værl hans. eði a konongr [eða þóarmen⁹ a þui. Nu verdr mætr æþ þyftu sætr.¹⁰ þa a þa at tafa er stolin var þul giold þear þins or þe þins sællia.¹¹ oc tofnað þan allan sem han þarþ til eþtirþarar [sem þynþamir men metar.¹² [oc rett þin æþtir laga dome sem han þe rentr iammyðlo.¹³

¶ Overþa retliga skal þe æþtr taka.¹⁴

- 7 Nu stendr mætr þe sitt þioþstolit¹⁵ i hende odrum manne.¹⁶ en han veniþt hæimilddar tafa. þa scal han æfta tafa þirir han oc þva¹⁷ þirir þe þat er han tannar¹⁸ ser. oc gera til æindaga at hæimilddar tafi tomi þar. þidan scal han þram þora uitni at þat er hans þe. oc han gaþ eigi ne galt oc eigi solum sælldi oc engum baud han um at sælia. þidan ma han tafa þe sitt [eþ han uill¹⁹ oc gere huart sem han uil. þara brot með þe sinu. eða royni hæimilddar tolu hans. Nu [eþ hon breþtr honum.²⁰ þa er han þioþr at. nema han þyni með sættar æidi oc næþndar uitni at eigi stal han uttan han toþyti. þa æidr þællr honum til .iiij. marla eþ þællr.²¹

Jvfr. Cap. 6. L. IX. 7. Cap. 7. L. IX. 4.

¹⁾ [mgl. — Bh. ²⁾ [mgl. — Bh. Na, b. ³⁾ Cap. udel. Bl, m. ⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: — Be, k, n. Resten udel. Oa, Ta, b. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi. ⁶⁾ þar — tilf. Bh. ⁷⁾ Eþ — tilf. Bh. ⁸⁾ æþtir — Bh. ⁹⁾ [mgl. — Bh. ¹⁰⁾ ullægr gor — Bh. Na, b. ¹¹⁾ ullæga — Bh. Na, b. ¹²⁾ [mgl. — Bh. ¹³⁾ [mgl. — Nb. ¹⁴⁾ Cap. udel. Bl, m. Oa, ¹⁵⁾ a þioþr — Ta, b. mgl. — Bh, Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Resten af Cap. udel. Ta, b. ¹⁶⁾ Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k. ¹⁷⁾ þva — mgl. Bh. ¹⁸⁾ tennir — Bh. Na. ¹⁹⁾ [mgl. — Bh. Na, b. ²⁰⁾ [eþ honum breþtr hæimilddar tafi hans — Bh. Na. ²¹⁾ Her indsk. Nb et Cap. avarende til Tyveb. Cap. 5 i Landsloven.

Översö mædr skal ransaka eptir.

Nu ex mædr er stolin ze sinu. þa skal han bæida¹ randzfa² þan man [er han 8 il³ er honum er mæstr grunr a at ze hans hæze stolit. En hin skal uppi lata vera indzfa⁴ en ex han syniar þa er han sannr at sol. En þa er randzfa⁵ bæidir skal aza með ser .ij. huffasta men en eigi zlaeri. þeir stulu ganga in linda lausir oc lata indzfa⁶ sel adr en þeir gange in.⁵ hin skal segia til iartegna adr han gange in a þui er stolet er. En ex [han hittir ze sitt⁶ i orl manz⁷ eda i⁸ toflu.⁹ [eda i byrdm.¹⁰ eda i lyttum¹¹ keroldum.¹² þa skal han hallða zrir settar æidi [oc neyndar¹³ itni.¹⁴ at eigi lom¹⁵ þar at hans uilia eda uitend. En ex han hittir uttan las e lofo. oc þo i hans husi hallde up settar æidi oc zangar¹⁶ uitni. En ex þesser idar zallazt. zalle til .iiij. marla.¹⁷

Um huinska men ok sektir (er) við liggia.¹⁸

En ex mædr stel hundi¹⁹ eda fletti.²⁰ knigi eda bætti.²¹ oc oflu þui er minna 9 en oyrrir. þat er huinska. oc ex mædr værdr sannr at giallde kononge tva aura. en xim oyri er atte oc hæiti mædr at værri.²²

Um hauka stalð.

Nu tælr mædr hauk bundin i ræidri²³ oc löynir. þa er han þiozr²⁴ att ex hin 10 fir²⁵ er atte.

[En ex mædr stelr stetringi az iorðu manz²⁶ þa er þa þiozr at. syni með settar idi. zellr til .iiij. marla ex zellr oc þva hit sama zrir haula. konongr a þær sektir.

Um iardar stul(d) zyrir konungi ok annara manna.²⁷

Nu sælr mædr iord konong²⁸ at ulöngi han²⁹ þa er han (þiozr) at. oc sua 11 er kaupir.³⁰ nema han syni með settar eidi. Nu tælr mædr marlfæina up or iorðu

Jvfr. Cap. 8. Bj. 114. Cap. 9. Bj. 115. 147. L. IX. 10. Cap. 10. L. IX. 7. Cap. 11. L. IX. 8.

¹) beidað — Be. Oa. Tb. bida — Bk. ²) ex hann vill — tilf. Bk, k, l, m. Oa. Ta, b. Na, b. ³) [mgl. Bk, k, l, m, n. Oa. Ta, b. Na, b. ⁴) ransaka — Bg, k, i, n. ransaka hus — Bk. ⁵) vtt — Bk. gl. — Bm. ⁶) [þeir hitta ze manz — Bk. ⁷) manz — mgl. Bm. ⁸) tifu — Bl. tiftum eda i — f. Bm. ⁹) tiftum — Be, m. tiftu — Bm. stoffom — Oa. Ta, b. ¹⁰) [mgl. — Bg. [i byrðu eða fu — Bm. eda i tiftum — tilf. Ta. ¹¹) lotadum — Bk. ¹²) tlozum — Bg. ¹³) neyna — Be. Oa.) sori — Bl, m, n. [mgl. — Bk. ¹⁴) þæt — tilf. Be. han — tilf. — Oa. ¹⁵) zangadr — Be. nga — Bl, m. Oa. Ta, b. ¹⁷) Her sluttet i Bg den egentl. Bylov. Farmannaloven staar i Landsloven. Her der Bk. Farmannal. mgl. Ogsaa i Bm udel. de følgende Capitler af Bolken. ¹⁸) Cap. udel. — Oa, b.) Resten af Cap. udel. Bm. ²⁰) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. ²¹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l.) Her følger i Be, k. Na Cap. 15. ²²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, l, n. Istf. R. af C.: læita i þiozua bætti þu þærzt — Oa, som her ender Tyveb. Istf. R. af C.: oc .gij. annur capitula. oc rettir böttar. er skendar i idz bottenne — Ta, b, som her ende Bolken. ²⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi. ²⁵) Saal. rettet. löysir — Ba.) [om Maand ihager tobbe aff anddenns mandz fter eller laandt — Nb. ²⁷) Cap. sættes efter næstfölg. Be.) Resten af Cap. udel. Bm. ²⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. ²⁹) ex han veit — tilf. Bk. Na.

oc sætr niðr i oðrum stað oc þorer a luf þess er a mot honum a. þa er han þiozr af. oc sætr alæigu uid konong.¹

Um þa men er legiaft undir kyr manna.

- 12 Eðr maðr lægðr undir kyr² manna³ oc dæðr.⁴ þa maðr a engan ret a ser.

Um þodr eðr maðr þarz at hana.⁵

- 13 Eðr maðr þær at veg með [roffe⁶ sinu⁷ oc stendr hoy ner gatu þa er han þarz. þa tate han at ufædiu þat sem ros hans þarz þar at eta.⁸

Um epla stulð ok huanna ok annars aldi(n)s.

- 14 Eðr maðr gengr i æpla gard.⁹ eða hu(a)nna¹⁰ gard. laufa gard eða næpna reit. ærtra eða bauna oc allt þat aldin er men hægna með gordum eða með giæzlo. tvi: gilldi stada þeim er alte oc .ij. aura i þotta bot. en eðr tætr til oyris eða mæira sætr¹¹ sem um annan stulð. En eðr þeir gera þetta er eigi haza þe til at bota. þore til þings¹² oc sværi¹³ þirir eðtir lagadome.

Þvers(u) með skal þara eðr maðr þinnr þe.¹⁴

- 15 Eðr maðr þinnr þear luf manz¹⁵ oc hæuir eigande glatað.¹⁶ þa skal han lyfa þirir monnum. en lyft skal samðögð. ællar verðr han þiozr at eðr han lyfir eigi eðr þe er svo mykt at þiozr sol ma nema. Nu skal maðr i liofe haza þe oc nnta ser oc þo at eigande lome þa eðtir er slitid er. þa skal han engu þe þirir þat bota.¹⁷ en þa er ser fallar han skal haza til tvæggia stiktra manna uitni at þat er hans þe oc han a eðr han skal urentr vera oc sværi þar at þulla æid. þa lætr hin at logum laust.

Þversu tylztar eida skal vinna.

- 16 Eðr konongr kennir manne landrad. þa skal han sýnia með tylztar æidi. svo skal oc sýnia allra ubota mala. Nu skal næyna .vj. men a huara hond þeim er undan

Jvfr. Cap. 12—14. Bj. 118. 119. 148. 149. L. IX. 9. 11. Cap. 15. L. IX. 12. Cap. 16. Bj. 151. L. IX. 13.

¹) En .vj. aurum eðr han tætr upp of sætr huergi niðr — tilf. Bh. Na, b. ²) þu — Bl. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, n. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ⁵) Cap. forenet med næstfölg. som sammes Slutning — Bh; sat efter næstfölg. — Be. Na. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i. Resten udel. Bn. ⁷) [oyt þin — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ⁸) Nu þa capituli, æff maðr þinnr þear luf manns oc hæffuær eigunndr glatað — tilf. Na. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i. Resten udel. Bn. ¹⁰) huanna — ogsaa Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ¹¹) [ordi — Na. ¹²) moð — Bh. ¹³) [uare — Bh. Na. straffis — Nb. ¹⁴) Cap. indsk. mell. Cap. 9 og 10 — Be. Na. Udgj. Slutn. af Cap. 9 — Bh. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. Resten udel. Bn. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁷) Nu skal maðr &c. — mgl. Bh.

scal þorazt. iamna at rette uid han. [þa sem nestir honum ero.¹ of um þat mal má tunnigast vera. huarle sxiader uid han ne salader. zultida men oc valentunna. þa oc er huarle se adr røyndir att rongum æidum eða strolvattum. oc haza .vij. æz þeim. se sealzr attande oc .iiij. zangavatta zulltida. oc ekki at mæinsorum røyndir.² Sa scal sværia zullan æid [zirir set³ sem zirir male er. [en aller adrer sanne hans æid⁴ með þui stilordi at æigi uita þeir sannara zirir gudi att sinni samhyggju⁵ en þeir sværia.

Um settareid ok fyrir hvert mal han skal (standa).

Settareidr⁶ skal standa⁷ um oll .viiij.⁸ ærtoga oc .xiiij. marla mal.⁹ [oc svo 17 zirir .x. marla mal.¹⁰ Nu skal næxnna .iiij. men a huara hond þeim er saladr er a þan hatt sem sagt er um tlyxtar æid. haza .iiij. æz þeim oc sealzr hin ziorde. tva zangavatta.

Um lyrittar eid ok tægja manna eid.¹¹

Lyritar eidr skal standa¹² um oll .v.¹³ marla mal oc [.iiij.¹⁴ marla mal.¹⁵ 18 þar sem næxnndir ero .ij. men a huara hond hinum salada. haxe þa tva æz sem han zær. sealzr se han hin þridi. En zirir mærtr mal [oc þadan æz smære.¹⁶ scal næxnna til lyritar eids sin man a huara hond hinum salada. haza æin æz þeim. se sealzr annar. zangavattr hin þridi. Þesse eidr skal standa til þess er haza skal tvæggja manna eid eða æinæidi. þui at æin skal oyris synia en tvær tvæggja. svo sem i logbot stíl.

Um þa men er sværia ranga eida.

Þeir men er at þui verða tunnir¹⁷ oc sanner at þeir sværia ranga eida oc 19 prouast þat með sannendum¹⁸ a þa. þa stulu þeir [vera utlægir þrea vætr oc¹⁹ en: stis manz eida eða uitna niota. [með þui mote²⁰ at þeir gerdo sel sealzir onyta.²¹ oc giallde tononge .iiij. mærtr sylzre of .nj. aura zirir huern er sor með honum ez þeir uissu eigi at usort var²² zyr en þeir svo. giallde huer .iiij. mærtr sem han. En ez þeir alburdir tunnu til at gerast at þeim monnum verða þær saler gezuar er

Jvfr. Cap. 17. Bj. 150. L. IX. 14. Cap. 18. L. IX. 15. Cap. 19. L. IX. 16.

¹⁾ [mgl. — Bh. ²⁾ Stykket: þa skal hann synia &c. — mgl. Be. Istf. dette: &c. — Bl. Istf. [sua skal oc: &c. — Bi. ³⁾ [mgl. — Bh, n. ⁴⁾ [en hinir — Bn. ⁵⁾ [samuifstu — Be, h, n. hugiu — Bl. hyggio — Bi. Na. ⁶⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ⁷⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ⁸⁾ .x. — Bn, der udel. Resten af Cap. ⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁰⁾ [mgl. — Bh, Na, b. ¹¹⁾ Cap. udel. Bl. ¹²⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ¹³⁾ Resten af Cap. udel. Bn. ¹⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁵⁾ [þriggia — Bh. ¹⁶⁾ [mgl. — Bh. ¹⁷⁾ fændir — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, l, n. Her ender Bl, hvori Farmannaloven mgl. ¹⁸⁾ [ogligum vitnum — Bi. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁹⁾ [mgl. — Na. ²⁰⁾ [þui — Bh. ²¹⁾ veri utlæger þrja vætter — tilf. Na. ²²⁾ En ez þeir vissu at usort var — tilf. Bh. Na.

uid liggir líz eða limir eða þe alreigu mal. þa flulu þeir flitra uitna niota oc undan-
þorslu sem tonongs er mistun til.¹

IX. Farmanna logh.²

Þer heyr farmanna log huer loglig fartekia er.

- 1 i. Sv er loglig³ fartekia [en engi annur⁴ at i hond stal tala stýrimanni eða hans logligum umboðsmanni oc nezna uitni uid .ij. eða þleiri oc segi⁵ þeir til [ahamznar⁶ er þare tala en hinn⁷ til leigu burðar er flíp byggr. En ez þa flil a um kaupmala sinn. þa hære þa flit mal er uitni þylgia oc bera þeir sua oc sueria eptir. [at ver horyrdum orð nkur beggia oc uaru þit þa sattir⁸ [oc samlaupa⁹ um fartekiu.¹⁰ oc sua um lest oc leigu.¹¹ þa er [þat uitni logligt¹² oc at loggullu¹³ þar tekil [oc at þvarmanna lagum rettum.¹⁴

Um flíp þat er þort er i þarir allar.

- 2 ij. Flíp þat er ausa þarz [þrysuar a .ij.¹⁵ döggrum¹⁶ þat er tallt¹⁷ þort i þarar allar. nema hafetar uili lita lætare¹⁸ flipi. En ez stýrimenn lata ausa flíp sin um netr [a laun¹⁹ þirir hafetum. þa horyrir þat til suita uid þa oc eigu stýrimenn at bota flada þann allan er ez þui gerizt. huart sem þat uerðr um þior manna eða þe. eða huartueggia. þui at huer a þat þals at bota sem sealþr gerir. Nu er þarmr²⁰

Jvfr. Cap. 1. Bj. 167. 169. Cap. 2. G. 146. Bj. 170. 171.

¹) Hertil föies endnu et Stykke om Eder, samt nogle Edsformularer — Na. ²) Dette er den stadige Sideoverskrift gjennem Bolken — Bb. I Bd, f. Oa, b. Tb har Farmannaloven sin Plads foran den egentlige Bylov. I Bb har den sin Plads i Landsloven, mellem Kjöhe- og Tyve-Bolken. I Xd, e, f staar den, uden Bylov, ved Enden af Landsloven. Strax efter Ovskr. en Lacune i Bb, der oph. i Cap. 13. Kun i Bb, c, d er Indholdsliste, nemlig: i. Her heyr farmanna log huer loglig fartekia er. ij. Um flíp þat er þort er (er — mgl. Bd) i þarir allar þirir leigu. iij. Ez (Um þat er — Bc, d) menn toma i þann kaupflad er þeir byriadu þerð sina til. iiij. Ez maðr tetr [er þare ez stýrimanni. v. Um stýrima(n) a flipi hueriu. vj. Ez hafeti rnyr flipan undir stýrimanni. vij. Hversu lengi stýrimanz flal bida eða hafeta. viij. Um taft ez menn hitta i florma. ix. Ez flíp lestigt oc þarz þarm ez at bera. x. Hvat siglingar menn flolu hoggua (or annars mortu — tilf. Bc, d). xi. Ez menn briota flíp sin oc þarz upp at (at — mgl. Bc) setia. xij. Ez maðr leigir eins pundz þar i flipi. xiiij. Ez menn beriazt i kaupþerð. xiiij. Um hafnar (hafn — Bc, d) tatu oc lægi. xv. Um hafnar ran. xvi. Ez menn liggia uid æfteri. xvij. Ez menn sigla með lande fram i samþloti. xviii. Ez menn sigla a menn. xix. Ez menn leggja or lægi oc letr eptir byggru (uera — tilf. Bc, d). xx. Ez menn draga æfteri upp. xxi. Ez menn leggja þetlag samann. xxii. Ez menn ueria babir sinu goz. xxiiij. Um uardhald a flipi. xxiiij. Um settir innan þvar. ³) hin þyrsta — tilf. Oa, b. ⁴) [mgl. — Oa, b. ⁵) leggi — Oa, b. ⁶) hafnar — Oa, b. ⁷) [huart þeir hære þar tekil. En hin — Ta, b. ⁸) [mgl. — Ta, b. ⁹) [um kaupmala — Bm, n. [oc þamer — Ta, b. ¹⁰) þare — Ta, b. ¹¹) leib — Ta, b. ¹²) [þui uitni lotet — Ta, b. ¹³) loggastu — Ba. ¹⁴) [mgl. — Bm. ¹⁵) [þysvar a þrim — Bi, m, n. ¹⁶) daghum — Tb. ¹⁷) uatgrytt oc þat — Ta, b. tat — Xb. ¹⁸) lætare — Bc. ¹⁹) [a launungu — B. mgl. — Xe. ²⁰) þarmr — Bc. þarmr — Bi, Nb, saal. og opr. Oa, men senere rettet til þarmr.

skip kominn þot oc matr [oc drydr¹ oc allt þat annat er til var etlad oc synizt
isetum sem skip se oxladit [ondir þeim.² En styrimonnum geyr syn adra oc lalla
ir mundanga ladi³. [þa stolu þeir nemyna⁴ styrimenn .ij.⁵ az adrum skipum⁶ ex
[eru. Nu ex þeir uilia þui til guds stiota at þeir uilldu fara a sua ladnu skipi
amlanga zerð.⁶ þa eigu hafetar eigi at uanda [þa ladzlu⁷ xirir styrimanni. oc
re þa uid sua huit. En ex þeim styrimonnum er til loma þidir oxladit uera. þa
olu styrimenn xyrst az bera sina uaru alla adra en þeir hazdu etlad til reida laupo.
rir þui at skip er huergi xort ex reida stortir. En ex [þa er en oxladit.⁸ þa skal
xyrst az bera er sidazt⁹ tot [oc tefit heyr¹⁰ xari. oc huer eptir adrum sem xare
t oc¹¹ til þess er þeim [þidir mundanga ladi³ uera er þat mal stolu styra¹² oc til
aru nezndir.¹³ En ex eigi eru styrimenn sua ner a adrum skipum at þeim megi
ð loma. þa skal bondr til nezna þa er nester sitia¹⁴ oc helzt haza uit til oc uaner
u i laupzerdum. at styra þetta mal eptir þui sem xyr uar sagt. En huerium þeim
anni sem az gengr [skipi þui med xot sin oc ze.¹⁵ þa eru styrimenn skyldir til at
i þeim annat xar iamgot til þess landz sem þeir hazdu sit adr [til ætlat. En ex
im xæzt eigi þa greidi þeim sita leigu sem þeir stilldu taka az þeim ex þeir xore
ngat sem þeir hazdu ser¹⁶ xare tefit. En a þeim degi er styrimadr uil ut leggja
pi sinu. þa stolu allir skiparar til loma naudsynia laust. Sua eru oc allir hafetar¹⁷
gldir [til at xylgia skipi til upp at setia¹⁸ naudsynia laust.¹⁹ En huer er eigi er
ir selr onri silxrs uid konong. en þat eru naudsyniar sem log styra. En þegar þar
mr stutstazn sem adr var xramstazn oc horxir²⁰ skip²¹ a leid. þa a styrimadr skip
igur allar nema hann uili bætr gort haza.²²

Um þat er menn koma i þann kaupstad er þeir byriadu zerð siþa til.

iiij. Nu koma menn i kaupstad þann²³ sem þeir [hazdu etlat²⁴ eða i annan 3
ad. oc ueria þar uaru sinni oc buazt nu þedan oc bera²⁵ oc vilia heim aptr fara
: geyr þeim eigi byr. en styrimadr bydr þeim skip sitt [a at liggja²⁶ sua lenge til
heimzerðar²⁷ sem þeir uilia. [nu uilia sumir lengr liggja til heimxarar en sumir.²⁸
a stolu þeir rada er xleiri eru saman þo at einum auki. en styrimadr odlazt leigu
na [þo at skip setizt upp.²⁹ En at uare skal styrimadr skipa skip sitt huert er hann

¹) [mgl. — Bm, n. ²) [mgl. — B. ³) [mgl. — Ta, b. ⁴) [Nezni styrimadrar — Ta, b. ⁵) .iiij.
Xd, f. ⁶) [iaml. leid — B. [iaxntegha — Be. ⁷) [sua ladiþ skip — B. [sua lodno — Oa. ⁸) [þeim
þir þa enn eigi xort vera — Be. ⁹) xystr — B. ¹⁰) [mgl. i alle de Övrige. ¹¹) tefit heyr — tilf.
B. ¹²) fara — Be. ¹³) [er xort oc mundanga (er). ladiþ — Ta, b. ¹⁴) eru — B. ¹⁵) [mgl.
Bg. ¹⁶) [mgl. — Bd. Oa, b. ¹⁷) skiparar — B. ¹⁸) [til at x. skipi til upfatar — Ba. [skip upp
setia — B. ¹⁹) Sua ero oc &c. mgl. — Be. Ta, b. Xb. ²⁰) heyr — Xb. hozuer — Oa. ²¹) stazn — B.
) huat sem aff skipi vardið sidann — tilf. Na. ²²) [þannig — Xe. ²³) [haza (er xari (til) tefit — B.
) xot sin — tilf. Ta, b. ²⁴) [at leiga — Be. Ta, b. ²⁵) xarar — Ta, b. sem þeir uilia, sumir lengar,
air þemmar til heimxarar, oc leigi — tilf. Ta, b. ²⁶) [mgl. — Ta, b. þemmar — tilf. de B. ²⁷) [ei at þör — Xb.

uil oc eru þeir næstir zari er þengat zoru með honum at ianre¹ leigu vndir sua milla lest.² En ez stýrimadr setr upp skip sitt zirir ottan³ longi hafeta [oc uilia þeir⁴ zarit haza. þa eigu þeir zar heimolt at vare þengat sem þeir tofu [leigu laust.⁵

Ez madr tekr ser zari az stýrimanni.

- 4 iiij. Nu taka menn ser zari az stýrimanni oc segir hann sitt huerium huert hann uil zarit haza. nu þar sem leid⁶ skal. þa vil huer þannig sem zare tof ser oc hezst [upp þretta með þeim.⁷ þa stolu þeir sitt mal haza er zleiri eru saman þo at einum auli. en stýrimadr skal engu om rada. En ez allir uerda iammargir þa stolu þeir bera luti i skaut⁸ oc haza þeir sitt mal er [utr zylgir.⁹ Nu uilia þeir az skipi ganga [er lngd uar zirir boren oc lausungar ord.¹⁰ þa skal stýrimadr giallda mort silzr huerium þeirra er az gengr skipi þui oc¹¹ skipleigur þær om fram er hann tof az þeim. En hinum er nu eru eptir a skipi þa¹² skal hann za sua marga menn at þeir se ual lidzörir¹³ oc hallda þa með sinum toft þengat til [þess kaupstadar¹⁴ er þeir haza ser zari tekil.¹⁵

Om stýrimann einn a skipi hueriu.

- 5 v. Einn skal stýrimadr a skipi hueriu. hann skal þridiungi meiri lest¹⁶ haza en hafetar¹⁷ oc þo eigi¹⁸ meira vppleggja¹⁹ en hafeti zirir þui at hann skal þridiung haza ser til reida laups [ez hann þarz.²⁰ þat eigu allir hafetar at zlytia þui [at þat²¹ skal lada i kloza inn. Stýrimadr skal leidzagu mann za en allir tull. þar stolu lestir allar iamstorar²² uera [at zullu zare.²³ nema sumum hafetum se stilld²⁴ meiri lest eða minni. Sua skal huer haza milin²⁵ punda þunga i lest sina sem hann hezir ser zare vndir tekil [oc leigu zirir zest.²⁶

Ez hafeti ryzr skipan vndir stýrimanni.

- 6 vj. Nu ez hafeti ryzr skipan vndir²⁷ stýrimanni oc uerdr þat uitniæzast. ryzr hann skipan innan landz þa er hann setr mort silzr [uid stýrimann²⁸ zirir lest²⁹ hueria er az berst. En ez hann ryzr skipan vndir stýrimanni i Danmorku eða i

Jvfr. Cap. 6. Bj. 175.

¹) samre — Ta, b. ²) sem þeir haza — tilf. Ba. (sem adar hazdu þeir — tilf. Ta. ³) uilia of — tilf. Oa, b. ⁴) [þeira sem — Oa, b. ⁵) [at anduerdu — Oa, b. ⁶) leid — mgl. Bg. ⁷) [þetta vpp með þeim om þretta — Be. [þetta u. m. þ. til (með) þræto — Bg, m. Xd, f. [upp dæila með þeim — Oa. ⁸) of luta — tilf. fl. ⁹) [liota — Ba. ¹⁰) [er eigi zylgir lutr — Bg. ¹¹) [e — fl. ¹²) þa — mgl. fl. ¹³) leidzörir — Xb. ¹⁴) [kaupsteynu — Ba og fl. [kaupa — Ta, b. ¹⁵) at (þui) sinni — tilf. Oa, b. ¹⁶) ahözn — Oa, b. ¹⁷) huer hafeta — Oa, b. ¹⁸) eigi — mgl. Ta, b. ¹⁹) brigda — Xb. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) [mgl. — fl. ²²) flitritar — Be. Ta, b. ²³) [mgl. — Bg. ²⁴) flitd — Ta. ²⁵) margra — fl. ²⁶) [mgl. — Ta, b. ²⁷) zyrir — fl. ²⁸) [mgl. — fl. ²⁹) ahözn — her og nedenf. Na.

Öautlande eða i Suidiöð gíallde .ij. mertr sílþrö. aðra lönungi en aðra stýrimanni
 xírír lést hueria er æz berst. En ex mádr rýþr stípan a [Öotlande eða Samlande.¹
 setr .iiij.² mortum sílþrö. a lönungr halþt en stýrimádr halþt. En ex mádr rýþr
 stípan a Englande eða i Örtöröum.³ a Gíalllande.⁴ eða i Söröröum. gíallde .viij.⁵
 mertr sílþrö halþt lönungi en halþt stýrimanni. Rýþr mádr stípan a Öronalande⁶
 eða a Isölande eða i Öaurdum austr. gíallde [.viij. ertogar oc⁷ .xiiij. mertr sílþrö. halþt
 lönungi en halþt stýrimanni. Nu heitir⁸ þegar stípan rözen er [einnhuer stípare eða
 xleiri⁹ kemr eigi til stíps¹⁰ [með uarningi sínum¹¹ i¹² þær stexnur er aðrer stíparar¹³
 löma oc stýrimádr gerir.¹⁴ oc háða öll stíð log i heimþerð sem þeir háðu i heimán-
 þerð oc stíð i öllra þeirra aðrygd öm xlutning þar til er stíð er upp sett nema stýri-
 mádr uili bætr gört háða.¹⁵

Öuerfa lénge bíða skal háseta eða stýrimanz.

vij. Nu kemr¹⁶ býr a. þa stölu hásetar bíða stýrimanz síns .iiij. seuar xöll¹⁷ 7
 en síðan megu þeir sígla¹⁸ at örfeliu þö at hann löme eigi. Nu xer háseti xra stípi
 öttan löngi stýrimanz [oc háseta.¹⁹ þa stölu þeir bíða hans .ij. seuar xöll. þa megu
 þeir xara at örfeliu. Nu gengr háseti xra stípi oc kemr býr a þa stölu .iiij.²⁰ menn
 gánga a lönd upp oc skal öinn þeirra stánda uíð brýggíu spörð en [annar oc þríði²¹
 upp xra hönum²² sua²³ at huer megi höngra annars öp.²⁴ [oc öpi þrysuar²⁵ oc
 gánga síðan til stíps. En ex hann kemr þa eigi [til stíps²⁶ þa megu þeir xara at
 örfeliu ex hann er a löristnu lönde stáðr. En ex hann er a heíðnu lönde þa bíði
 þeir hans .iiij.²⁷ seuar xöll ex þeim er háffa löuft xírír heíðnum monnum. Nu stendr
 mádr eptír i býgdri öy. þa löigi²⁸ þeir hönum [xar til meginlöndz með xer hans.²⁹
 En ex hann stendr eptír i öbygdri öy. þa skal löggia hönum upp .v. náttá uíft oc
 elðz xörí. bat oc búlöngi [oc huers dágs stíð(i)u hans.³⁰ Nu stendr mádr eptír en
 matunautar hans bíða lönn a lést hans oc háða uíð þat uáttá. en stýrimenn oc
 hásetar löuedázt eigi þurxa. þa [xíal[sar þat³¹ xer hans uíð stýrimann oc háseta huat
 sem [i hueríu³² uerðr. Nu löma hermenn at þeim oc kemr eítt huert heruápn

¹⁾ sama lönde — Öa. Saglönde — Xe. [i Öullánnðt. i Sazenn eller i Engþetönd — Nb. ²⁾ .iiij. — Xe.
³⁾ Örtöröum — Öa. ⁴⁾ Gíalllönde — fl. Jalllönde — Öa. ⁵⁾ .iiij. — Bn. ⁶⁾ Öronlönde — Ta, b.
⁷⁾ [mgl. — Xe. ⁸⁾ er — fl. ⁹⁾ [mádr — fl. [stípari — fl. [háseti — fl. ¹⁰⁾ þa stexnu — Xd, e, f.
¹¹⁾ [mgl. — Bn. ¹²⁾ oc — Ba. ¹³⁾ hásetar — Bg. ¹⁴⁾ örb — tilf. Be. Ta, b. stexnu tilf — tilf. Öa, b.
¹⁵⁾ [(a) er a — tilf. Bg. Xd, f. ¹⁶⁾ [a — tilf. Bf. ¹⁷⁾ i [amt — tilf. Bg. ¹⁸⁾ xara — fl. háða
 býr — Bg. ¹⁹⁾ [mgl. — Bm, n. ²⁰⁾ þeir — Bf. Öb. tuer — Na. .ij. — Nb. ²¹⁾ [Saul. — Be.
 [tvær oc hín þríði — Xb. [aðrir — Bn. [annar — de Övriga. ²²⁾ hönum — mgl. Be, m, n. ²³⁾ oc
 hín þríði þar nest. oc öpa sua háat þrir — Be. öf hín þríði þar nest oc öpa (öpe) sua háat þrem sínum — Ta, b.
²⁴⁾ löuft — Be. Ta, b. örb — Bg. ²⁵⁾ [mgl. — Be. Ta, b. ²⁶⁾ [mgl. — de Övriga. ²⁷⁾ tvau —
 Ba, e, f, g. Öa. Ta, b. Xb, d, e, f. .iiij. — Öb. ²⁸⁾ löggi — Be. Tb. flutu . . . löggia — Ta. ²⁹⁾ [þar
 til lönde xer stíð — Be. Ta. [up þ. t. l. x. [— Tb. ³⁰⁾ [hv. d. xapo hans — Bm. [mgl. — Xb.
³¹⁾ [xíal[sar þeir — Bg. Ta, b. ³²⁾ [i uigi — Ba. [i huigi — Bi. [æz hönom — Öa, b.

innan bordz [æz uyrði¹ oc uerða menn jarir æz eða drepnir oc haza þeir eigi manna bōðit a leſt hans [er eptir ſtōð.² þa hezir hann zirirgort huerium peningi³ er hann atte þar i ſkipi. Nu zara menn zra ſkipi með allra raðe bæde ſtyrimanna oc haſeta oc lemr þa uyrðr at þeim þa haza þo ze ſitt þeir er [ziarre uaru ſtaddir⁴ æz hinir za uart er a ſkipi varu eptir.

Um kaſt æz menn hitta i ſtorma.

- 8 viij. Nu æz menn hitta i ſtorma eða uall⁵ eða þann vanda at þeir þurzu⁶ ſkip ſitt at leſta. þa ſtal allum izirburð zyrſt laſta. Nu þarz meira zirir borð bera þa ſtal þui⁷ laſta er [þungazt er oc⁸ zeminzt huer ſem þann uarning a [æz þui ma na.⁹ Nu¹⁰ ſtolu þeir allir er innan bordz eru giallda þeim uerð zirir er atte ſua miſit ſem þeir maſtu við za i þeim laupſtað ſem þeir toma þa til. ſua at allra þeirra uerði iammilil ſtaðe æz iamnu ze. þui at laſt ſtal [zara eptir zear magne¹¹ en eigi at mannmegð eða leſta tale. En æz þeir toma með heilum bunta¹² til laupſtaðar ſua at þeir haza engu laſtað. þa ſtolu þeir ſua izirburð ſtipta at allir ſtolu iammilil æz haza. ſua ſtyrimenn ſem haſetar. nema þat at þeir ſtolu halzu¹³ meiri leigu zirir þa leſt haza en zirir aþrar þær er þar uaru [vōvegna¹⁴ a ſlip.¹⁵ ſua margar ſem þær uerða.¹⁶ En þat er izirburðr er þa liggir eptir er huer hezir uegit ſina leſt zulla.

Æz ſkip leſtizt oc þarz æz bera zarm.

- 9 ix. Nu æz menn hitta i [uall eða¹⁷ þann uanda¹⁸ at menn¹⁹ leſta ſkip ſitt ſua miol at zarm²⁰ þarz æz at bera oc er þo bōtande þa ſtolu haſetar allir biða halzan manað uirtra²¹ daga. En æz noſorir ſtiliazt zyr uid ſkip en nu er mælt zirir vttan rað [eða lonzi²² ſtyrimanz þa er hann ſetr .viij. ertogum²³ oc .xij. mortum ſilzra [er zyrſtr ryzr ſlipan.²⁴ uid [lonung oc ſtyrimann.²⁵ en hinn huer annara mort ſilzra er ſiðar gengr æz þar til er þeir eru ſua zamennir eptir at ſkip er vort zirir liblonſio²⁶ ſalir. en þeir eru engu ſelir er ſiðan ganga æz. En æz ſlip

Jvfr. Cap. 9. Bj. 174.

¹⁾ [æz uyrði — Be. [aſſ offraði — Na. [mgl. — Bg. Xf. ²⁾ [mgl. — Bn. ³⁾ ziar ſins — tilf. Ob. Xb. ⁴⁾ [zra zara — Bg. ⁵⁾ ſiowarvōlt — Ta. t. vōlt — mgl. Tb. ⁶⁾ at — tilf. Be, hvorpaa denne Cod. forbigaar det övriga af Cap. ſamt Begyndelses-Ordene af næſte, og fortsætter med Ordet læſta ſom om Intet manglede. ⁷⁾ næſt — tilf. Bg. ⁸⁾ [mgl. — Xe. ⁹⁾ [mgl. — ſ. ¹⁰⁾ of — de ſ. ¹¹⁾ [uær allra þeirra magne — Bf. [zara (at) iazno ze — Oa, b. ¹²⁾ bunta — Bg, n. Xe. ¹³⁾ halzu — mgl. Bg. Ob. ¹⁴⁾ vōttnar — Xb. ¹⁵⁾ [i uegnar — Bi. ¹⁶⁾ er þar &c. — mgl. Bg. ¹⁷⁾ [mgl. — Bm, n. ¹⁸⁾ [þau uall oc uazelli — Ta, b. ¹⁹⁾ þeir — ſ. Her beg. igjen Be. ²⁰⁾ uarneng — Ta, b. varu — Xd, e, f. ²¹⁾ [ygnra — Be. Ta, b. ²²⁾ [mgl. — Bi. ²³⁾ ertogum — mgl. Bd. ²⁴⁾ [er zyrſtr (zyrſt) gengr æz — ſ. ²⁵⁾ [ſtyrimann — Bg. Ob. ²⁶⁾ zamenniz — Ta, b.

brytr i spon oc eru menn a friðu¹ lande.² þa stílizt menn eigi þyr uib skip en reida er borgit þeim sem þa ma nazt³ oc sua [skipræ oc tre.⁴

Guat siglingar menn þolu hogga or annars manz morku.⁵

g. Siglingar menn stolu eði hogga i annars manz morku nema⁶ [til elldz 10 nortis⁷ ex uti byr um netr⁸ salir i sama stad. nema hann nai huarli kaupi ne orlozi oc gengr naufsyn uib. þa hoggi medan hann þarz oc borte marlar spell landname lauft. ex sa amalgar er a eða hans umbodsmadr. En ex a skipi byr. taki eigi meira en þeim uinzit samdorgis nema sua sem þyr stí.⁹ En ex meira hoggr borte marlar spell oc landname landzdrotne nema hann [lozi.¹⁰ Farar greida bot¹¹ eigu þeir oc at hogga ex bilar at skipi eða steda.¹²

Ex menn bresta skip sin oc þarz upp at setia.¹³

gi. Nu þarz skip upp setia.¹⁴ fferi styrimadr¹⁵ bod [upp¹⁶ sua uida at þeir 11 uerði zullazla¹⁷ upp at setia oc oft þat skip.¹⁸ setr huer halzum¹⁹ onri silzre ton: onge er eigi lemr [til þess skipdrattar.²⁰ Gueruina þar sem menn bresta skip sin oc þidiazit eigi silzrir þa borgit ser. þa fferi [þeim bod er nester hua.²¹ sua morgum sem þeir þidiazit þurza innan þeirrar skipreidu. með onlium sinum. þeir er þui toma uib. stolu þeir haza .vi. aura zirir lest hueria er þeir uinna upp. stolu þeir oc þar með hialpa²² skipi oc reida. En huer sem eigi lemr eptir bodi setizt [halzri mort silzre uib tonung en halzri við skipbrotz menn alla.²³

Ex madr leigir eins pundz far i skipi.

gij. Ex madr leigir [eins pundz²⁴ far az²⁵ hafeta oc byggr hann [at lag: 12 um.²⁶ æ medan hann a eit pund²⁷ innanbordz²⁸ þa a hinn þat er leigði. En ex' madr leigir .ij. punda far at hafeta oc sua þo at zleiri se. þa a han stílt at haza az

Jvfr. Cap. 10. L. VII. 22. Cap. 11. L. VII. 23.

¹) þurru — Be. ²) staddir — tilf. fl. ³) natgast — Ba. ⁴) [skipre — Ba. [skipræ — Bd, f. Na. [skiphræ — Bi. [skipreida — Bm. [skipra — Oa. [skipi — Bg. Ob. [skip — Ta, b. [skipra — Xd, f. oc sua &c. — mgl. Xe. ⁵) Ingen Cap. Afd. i Ta, b. Cap. mgl. — Bg, m. ⁶) umzærbær men en fararboti ex bilar at skipi eða — tilf. Bn. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁷) [ældivib — Be. ⁸) vatr — Ba. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ⁹) En ex &c. — mgl. Ba. ¹⁰) Fra (6) umzærbær men — Ta, b. ¹¹) [hoggue farargr. bot — Xb. ¹²) eða steda — mgl. fl. ¹³) Ingen Cap. Afd. i Ta, b. 'Cap. mgl. — Bg, m. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ¹⁵) madr — Oa. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁷) [mgl. — Bd, f. Oa, b. ¹⁸) Resten af Cap. mgl. Ta, b. ¹⁹) halzum — mgl. Oa, b. Xf. ²⁰) [mgl. — Xd, f. ²¹) [bot bondum — Bn. ²²) biarga — fl. ²³) [.vi. aurum f. haza halzt tonongr en halzt skipbr. menn — Ba. [.vi. aur. f. halzt tonungi en h. fl. monnum — Bn. Xd, e, f. [halzre mort f. við tonongen. of eigu skip: broz men (allir) halzt — Oa, b. ²⁴) [.ij. punda — Tb. þunga — tilf. Oa, b. ²⁵) styrimanni eða — tilf. Be. Ta, b. ²⁶) [a taunungu — Tb. ²⁷) punda far — Be. Xe. ²⁸) innanb. — mgl. Tb.

pui hueriu sem¹ af sinum pundum. En ef hafeti uil eigi fara þar sem hann töl
 ser fari og hefir hann eðli aðr a skip borit. þa skal hann greiða styrimanni slíka leigu
 sem [hann stíldi² honum og fara hann þangat sem³ hann hefir ser fara tölit. En
 ef styrimadr ryfr skipan undir hafeta. þa skal hann hallda slíku upp uíð hafeta sem
 hafeti atte⁴ uíð styrimann ef hann hefir roxit⁵ uíð hann. Nu töl madr ser fari og
 ber ahomzn⁶ sína a skip og bera þær naufsyniar til með honum at honum er [synn
 fær stæð⁷ i ef hann fer. þa fái hann styrimanni hafeta annan íamgöðan⁸ i stæð
 sinn og íammilla lest og leigu. En ef hann fær engan þa fara sialfr nema styri-
 madr löngi honum afgöngu.

Ef men beriazt i kaupverðum.

- 13 gíij. Nu ef menn beriazt i kaupverðum og settaf menn þar⁹ með styrimanf raðe og
 hafeta. þat a huergi at riufa.¹⁰ en [Noregs konung¹¹ a sof¹² þa er uíð ligg og
 sofi fa konungs umböðsmadr¹³ sem þar hefir len¹⁴ sem þeir riufa buffa¹⁵ [og
 skipa af skipi.¹⁶ En ef Noregs menn beriazt eða gera [aðra ufnytni þa¹⁷ er seft
 ligg uíð i Danmorku eða aðrum landum og bota þeim syflumonnnum¹⁸ sem þar hafa
 len ífir. þa eru þeir vsetir uíð Noregs konung er (þeir) toma heim og hafa þeir¹⁹ .ij.
 manna ufni at þeir bötta þar sem þeir brutu ef þeir hafa uíð [utlenfsta menn²⁰
 att. En ef Nordmenn²¹ beriazt sinn i millum. [borte Noregs konungi²² fríðbrot er
 þeir toma heim. þu at a hans þegn uar vnníð. og se þu meir uíð fundrþyft [sinn
 i millum.²³

Um hafntaka og lægi.

- 14 gíij. Sa a homzn en ror²⁴ en fa lægi²⁵ en fyrst kemr landfestum om [festar
 hæl.²⁶ En ef madr ueitir manni hafnar ran þa selízt [huer þeirra morf sílfrs er a
 þu skipi er. íamt styrimadr sem hafeti.²⁷ þa seft a halfa²⁸ konongr en halfa þeir sem
 hafnar [ran uar ueit²⁹ og skipti at mannmergd. En þat er hafnar ran ef madr
 höggf festar manf eða [lofsir og³⁰ bægir³¹ þeim or lægi sem aðr lagu fírir. Nu
 eru menn margir a skipi saman [þeir er síðar toma³² og bua eigi aller om eítt línðí³³

¹) huar — tilf. Ta, b. ²) zefi — fl. ³) Saaledes Bc, d. [mgl. ved Forgl. i Bb. ⁴) etti — fl.
⁵) fípan — tilf. Bg. ⁶) aam — Ob. ⁷) [fullar stæð. og mytí vanhagar — Ta. ⁸) íamgöðan —
 mgl. — fl. ⁹) innanborðe — fl. ¹⁰) i Noregs konungs riti — tilf. Bf. ¹¹) [hann — Bf. ¹²) seti
 — fl. ¹³) syflumadr — fl. ¹⁴) syflu — fl. ¹⁵) bunfa — Ba, e, f, i, m. Oa, b. Ta, b. Xd, f. ¹⁶) [uít
 vpfípanar — Ta. [mgl. — Tb. ¹⁷) [onnur ofnytti þau, [onnur ungtí þau, [onnur ofnytti þau — fl.
 [annur ungtí þar — Ta. ¹⁸) Saal. Bc, d. og de Övrige. konungsmönnum — Ba. ¹⁹) Her ophörer Lacmen
 i Bk. ²⁰) [utlenfstan mann — fl. ²¹) þeir vardmen — Ba. ²²) [þa a Noregs konongr — Bm, n.
²³) [i kaupverðum — Xd, f. ²⁴) gerer — Be. ²⁵) læggi i — Be. ²⁶) [aburð — Bk. ²⁷) [han hafífr
 morf f. uíðf konongh. og uíð þa (og uíð þa — mgl. Tb) sem a skipi ero. fua styrimadar sem aðrar hafetar — Ta, b.
²⁸) Noregs — tilf. Bg. ²⁹) [uaro rænter — Xe. ³⁰) [mgl. — Xd, f. ³¹) vægir — Oa. bægir —
 Ta, b. ³²) [þu er síðar tom — Ba. ³³) fundrni — de fl. línðí — Be. fapíndí — Bg, h. fap — Bk.

segja sumir at eigi mundi vera at roef þess hann¹ reðe oc syni uilia síns með eins i huer þeirra oc se þa saklausir. En þess þeir² uilia eigi [gjallða er hagnar ran ttu. þa³ sofe sem uita þess þar sem þeir [riuga bulla⁴ sinn til uppstípanar.⁵

Um hagnar ran.⁶

gv. Þat er en hagnar ran þess menn sigla i ætleri⁷ sete i horn oc sigla adrir 15 ir oc leggja sua ner þeim at eigi er sueizirum.⁸ Nu røða⁹ hinir um er þyrri 10 til hagnar oc bidja þa [brott legja¹⁰ er sidar tomo sua at stípa þeirra hagi¹¹ n oc eigi liggi stípa a streingium þeirra. nu uilia þeir eigi brott.¹² þa er þat nar ran. Sua oc þess stípa brýtr vndir þeim eða stolu þeir brott leggja er þyrri 10. þa liggir her sett uid þetta hagnar ran sem uid hitt er þess uar sagt. En þess briota stípa vndir monnum [er sidar tomo.¹³ huar sem þeir briota i ætleri sete landþestum eða reida¹⁴ spell gera. þa stolu þeir bota spell sem stynsamir menn meta ozundar bot a oðan [v. aura silþrø.¹⁵ En þess þeir uilia eigi bota. þa liggir su sama sot vid sem þess uar stíld.

Þess menn liggja uid ætleri.

gvj. Nu skal stýrimadr [bate rada¹⁶ oc þess þeir liggja uid ætleri¹⁷ þa late þlytia 16 eta til landþ [eitt sinni¹⁸ a dag oc ut aptr. en matsueina¹⁹ [þrýsuar. eitt sinni tala vatn en²⁰ tynsuar at mat bua. Sa skal bat þessa er þess²¹ gengr or. En bat r skal þram tala at bulla²² brun²³ þegar [batr er heimtr²⁴ at stípa.²⁵ Nu þess þess or²⁶ þyrði²⁷ eða barði.²⁸ [eða brestr rong.²⁹ [eða uidia³⁰ stítnar³¹ eða³² þess þess. þa abrygizt stýrimadr bat sinn oc þess hasetum annan bat eða abrygizt þat [er a³³ er þess nokot kann a borti at brestra³⁴ þess batlonsis salir. En þess þess³⁵ losnar.³⁶ gjallði sa bat er [lmut lnti³⁷ þess eigi lemr aptr. eða þess³⁸ bat van þess hann uil eigi abrygizt³⁹ sem stýrimadr.⁴⁰ En þess nokot tetr bat [at

¹⁾ þess — de fl. ²⁾ Saal. de Övrige; þessri ved Skrf. — Bb. ³⁾ [gjallðe þess hagnar raan — Bf. Saal. Bg, n. Xe. bunta — de Övrige. ⁴⁾ [stípa upp — Bm. ⁵⁾ Ingen Cap. Afð. i Oa, b. Cap. Xb. ⁶⁾ Saal. og Bc, d. ætleri — de Övrige stedse. ⁷⁾ [sueizingar rum — Be, h, n. Oa, b. Ta, b. rum — Bg, Xe. ⁸⁾ roa — Oa. ⁹⁾ [rýma — Oa. ¹⁰⁾ [sueiz — tilf. Bg. [sueizingar — tilf. de Övr. rýma — Ta, b. leggja — tilf. de fl. ¹¹⁾ [mgl. — Bn. Na. ¹²⁾ rada — Oa. ¹³⁾ [þessir laga t — Ba, e, g, i, m, n. Na. Xd, e, f. ¹⁴⁾ [bota reida — Bg. ¹⁵⁾ ætleri — de Övr. stedse. ¹⁶⁾ .ij. m — Bi. ¹⁷⁾ matgerðarmenn — Bb, m. ¹⁸⁾ [mgl. — Oa. ¹⁹⁾ [sidaft — fl. ²⁰⁾ Saal. og Bc, g, n. Xe. bunta — de Övrige. ²¹⁾ rum — Xe. ²²⁾ [þan ror — Xd. [or bate er þan ror — Xe. þegar &c. — mgl. Bm. ²³⁾ [þaatþessir brestr a — Bm. ²⁴⁾ barði — Ba, e, g, h, i, m. Na. Xd, e, f. i — Bf, n. Xb. Oa, b. Ta, b. ²⁵⁾ þyrði — Ba, e, g, m, n. Ta, b. Na. Xb. borti — Bb. Xd, e, f. ringr — Xd, e, f. [mgl. — Bm, n. ²⁶⁾ uid — Xe. ²⁷⁾ [mgl. — Bd, f. Oa, b. ²⁸⁾ [eða stítnar Ta, b. ²⁹⁾ stípa — tilf. Be, h. Na. Oa, b. ³⁰⁾ [sem a borde kann brestra — Bm. [sem at borde kan st — Bn. beraft — Oa. ³¹⁾ batr — Bg. aburðar — Oa, b. ³²⁾ bilar — Oa, b. ³³⁾ [þessi — Bm. uar þan aburð — Oa, b. ³⁴⁾ stíparum — tilf. Ba. ³⁵⁾ bota — Oa. bota — Ob. ³⁶⁾ en &c. — Be, g, Ta, b.

oullia¹ styrmanz. þá stírfót² hann rane a hendr þeim [uid .ij. uatta. þá er hinn setr halzri³ mort sílrs uid styrmann.⁴ [En ex notor tetr bat longis laust oc ror brott sua langt at leita þarz. þá er hann setr mort sílrs uid styrmann⁵ oc þore iamgodan bat apr sem hann tof. En ex notot grandar [monnum eða⁶ stípi xirir batlongis⁷ salir [medan batr er brottu.⁸ þá skal hann bota .viij. ertogum oc .xij. mortum sílrs halzt konungi en halzt styrmanni. En ex i spon brýtr. bote stada allan eplir þui sem stynsamir menn meta. En ex stípi er botande⁹ þá late þa bota er bate [rorer brott¹⁰ oc gíallde .v. merkr sílrs halzt konungi en halzt styrmanni. En xirir huern mann er tynízt xirir batlongis salir gíallde [þa er bate rorer¹¹ brott¹² [stíft þegngílldi oc stífar þrendbotr¹³ sem konongr [leggr til¹⁴ með hinna beztu manna ráðe [er með honum eru.¹⁵

Ex menn sigla með lande fram i samþlote.

- 17 xviij. Nu ex menn sigla með lande fram i samþlote. þá stolu þeir [uegia er gtri sigla sua at eigi bergi þeim a land er inztir¹⁶ sigla.¹⁷ En ex menn beita¹⁸ þra-beiting oc [siglir hinn¹⁹ a uedr þeim oc bægir honum²⁰ at bergi eða boba [eða at nefe²¹ [oc lestir hann stípi stítt²² xirir þa sof eða brýtr²³ i spon.²⁴ þá bote þeir spell²⁵ er honum bægdó ex leib. sua sem stynsamir menn meta oc ozundar bot a ozan [vj. aura sílrs.²⁶ En ex menn beita þra-beiting oc ber þa at bodum er [a le²⁷ sigla²⁸ oc uíll hann hellðr a þa sigla en i boba bríota.²⁹ nu ex stípi brotnar eða reibdi stítnar [þeim er a uedr siglbu³⁰ oc eigi uílldu uegia. þá toma þar engar botr xirir. þui at þeim er allum naubðyn. Nu sigla menn til miora³¹ sunða með samþloti míllu. þá stolu þeir sigling mínta er síðar þara. þar huér sem stáðin er sua at engum stánde þartalmi³² ex. Mínta skal sigling með [halsan oc heyla sturð.³³ en hellðr níðr leggja en a aðra sigla.³⁴

Ex menn sigla a menn.

- 18 xvij. En ex menn sigla a aðra naubðynia laust huart sem þeir sigla til sunða³⁵

Jvfr. Cap. 18. L. VIII. 26.

¹) [uttan longi — Ba. [at ulenzi — Bm, n. Ob. Ta, b. ²) tñfi — fl. ³) halzre — mgl. Bg, m. ⁴) [mgl. — Ta, b. ⁵) [mgl. — Bd, f, n. Oa, b. ⁶) [mgl. — Bn. ⁷) biarglongis — Bf. Ob. Na. ⁸) [mgl. — Bg. ⁹) brotet — Ta, b. ¹⁰) [rorer (rete) brott — de fl. [rante — Bg. ¹¹) róre el. rete — de fl. robe — Ta. ¹²) [mgl. — Tb. ¹³) [stífar botr — Bn. ¹⁴) [stípar — Bn. ¹⁵) [mgl. — fl. ¹⁶) nærre — Bg. ¹⁷) [er gtri sigla ueggia þeim er inri sigla sua at eigi bege at lande eða at boba. eða at nefe — Ta, b. ¹⁸) hilla i — Be. Ta, b. ¹⁹) [sigla aðrir hia — Bg. ²⁰) þeim — fl. ²¹) [mgl. — Ta, b. ²²) [ot tetr han líx stí — Ta, b. ²³) stípi stí — tilf. Ta, b. ²⁴) oc lestir &c. — mgl. Bg. ²⁵) stada þan — Ba, h. ²⁶) [xirir tagadome — fl. Det hele Stykke En ex menn beita &c. er i Oa, b sat ved (29) ester bríota; i Xd, f endnu længere ned, mellem naubðyn og Nu sigla &c. ²⁷) [at — Xe. ²⁸) [a leib liggja — Ta, b. ²⁹) bríote — Be. ³⁰) [er (a) uerðar siglt — Ta, b. ³¹) miora — mgl. Xe. ³²) þar talm — Xe. ³³) [hælan oc halstaur — Be. [halsan of hælan — Oa, b. [hælan of halsan — Ta, b. [halsan æla sturð — Xe. sturð — mgl. Bd, f. Her beg. det andet Brudst. af Bo. ³⁴) naubðyniaust — tilf. Xe. ³⁵) mída — Bm.

eda sigla með¹ haxe eda með lande oc gera þeir monnum spelluirkli. þa skal bota xirir stulstað² ex brotnar xirir oxan [regnis stór³ .ij. aura silxrs. [En xirir framstað⁴ .iiij. ertogar silxrs⁴ en i andþongum⁵ brotnar xirir oxan sio. En ex stað brestr [oc rennr stór inn⁶ giallde mort silxrs. En ex hialmuruostr⁷ brotnar eda stýri [um hialmuruostr⁸ [eda blad ax stýri.⁹ bote onri¹⁰ silxrs xirir huert þessara. En ex stýri brestr sundr i midiu¹¹ bote .ij. mertr¹² silxrs. oc sua ex iarn brestr ax. En ex sag¹³ brotnar bote .ij. ertogar¹⁴ oc sua xirir hals huern oc sua [.ij. ertogar¹⁵ ex borb¹⁶ brestr.¹⁷ [En xirir rodrar¹⁸ huð .ij. aura silxrs.¹⁹ En xirir meginhuð²⁰ halza mort silxrs.²¹ Ertog xirir tne huert oc trapta²² huern [oc flo²³ hueria. En ex ra²⁴ brestr i akkaumum eda xirir ottan eda innan. giallde .ij. aura silxrs.²⁵ En ex ra brestr i dragreipum²⁶ giallde halza mort silxrs.²⁷ En ex tre brestr [eda brotnar²⁸ giallde mort silxrs. En ex hialpreip²⁹ brestr giallde .ij.³⁰ ertogar. En xirir asdreng³¹ ertog.³² En xirir staut oc akkauma [oc aff³³ [.ij. ertogar³⁴ silxrs³⁵ xirir huert þeirra nema aff³⁶ se uti³⁷ oc [etit segli.³⁸ þa skal giallda onri silxrs [xirir huert þeirra. En xirir hazubendu hueria .ij. ertogar. En xirir stording³⁹ onri silxrs.⁴⁰ En xirir dragreip .ij. aura silxrs oc sua xirir stag. En xirir smareip⁴¹ huert [er a segli er⁴² ertog silxrs oc sua xirir flo hueria. sua xirir ar hueria. [En xirir xort halza ertog.⁴³ En xirir bruggiu⁴⁴ [.ij. ertogar.⁴⁵ En ex madr siglir a mann [oc brytr stíp hans⁴⁶ sua at eigi er bótande. bote stíp sem menn meta oc sua xarm⁴⁷ allan er a er oc oxundar bot a oxan [.vj. aura silxrs⁴⁸ huerium er a er. ex hann braut með uilld sinni. En ex uada uert uar. þa sanne með eidum⁴⁹ oc þalle nidr oxundar bot.⁵⁰ En þat eru .ij. aurar silxrs er huer a [at tala er xirir asigl-

1) i — fl. 2) stulstað — Oa. 3) [ræfing — Be. Ta, b. [renniðfor — Ob. [ræfingsðfor — Xb, e. 4) [mgl. — Xe. En .ij. ertogar silxrs — tilf. Na. 5) andþangum — Xe. 6) [um renniðfor — Xe. 7) hialmuruostr — Ba. hialmr — Be. hialmuvostr — Be. hialmuruostr — Bf, h, m, o. Na. Xd, f. hialmuruostr — Bg, i. hialmuruostr — Bn. hialmuvostr — Oa, b. hialmuvostr — Ta, b. hialmuruostr — Xb. hialmuvostr — Xe. 8) [in i homlu uolar hald — Be. [nær hialmuvostr — Bg. [um hialmuvostr — Bi. [um hialmuvostr — Bn. [um hialmuvostr hald — Oa. [með (vibr) hialmuvostr hald — Ta, b. [mgl. — Bf. Ob. 9) [mgl. — Be. 10) mort — Bg, m, n. 11) tuau — Ob. 12) aurum — de Övrige, undt. Bf, der har mortum. 13) [ar — Be. Oa. 14) aurum [. — Ob. 15) [mgl. — fl. 16) borb — Bd, e, f, g, h. Na. Ta, b. 17) sua .ij. ert. &c. — mgl. Xe. 18) uidrar — Ba. iarb — Oa. iardar — Ta, b. 19) [mgl. — Be. 20) huð — Bg. 21) En ex tre &c. . . . mort [. — indsk. her istf. længere nede Be. 22) trapst — Bk. 23) [of sta — Bg. [med tollo — Xe. 24) ofra — Bd, f. fra — Ob. 25) En ex ra &c. — mgl. Be. 26) akkaumum — Bf. 27) Ertog xirir tne &c. — mgl. Oa. Ta, b. 28) [mgl. — fl. 29) hialmreip — Oa. hialreip — Ob. 30) .v. — Bg. 31) asdrengin — Be, n, o. asdrenging — Bk. dreng — Oa. Ta, b. alldreng — Na. 32) eda drenging — tilf. Tb. 33) [mgl. — Be, m, n. Oa. Ta, b. 34) [ertug — Bf. 35) [mgl. — Bm. 36) a af — Be. 37) inni — Bo. 38) [etti i segli — Be. Ta. Oa. [etti segli — Bg, i. [edit i rob segli — Bk. [ettit i segli — Ta. [segt i — Xe. 39) streng — Oa. 40) [mgl. — Bg. 41) reip — Ob. 42) [mgl. — Ta, b. 43) oc [ua xirir flo &c. — mgl. Oa. Ta, b. 44) [sua xirir xort oc bruggiu — Bg. 45) [halxertugar — Bf. i. alb. — Nb. 46) [oc brestr stíp hans — Oa. [mgl. — Bg, m, n. 47) þar reida — Na. 48) [eptir lagadomi — de fl. 49) einiði — fl. 50) [mgl. — Na.

ing uerðr.¹ Engi skal a annan heldr roa en sigla. en ez ror þa liggir sama sekt uid sem adr var sogð. Nu er talt um asiglingar² allar. oc bote þo at heilu huert. en sektir er uid asigling liggia. þa hæz halza huarir stýrimenn oc hafetar.

¶ Ez menn leggja or lægi oc lætr bryggju eptir vora.

- 19 xix. Nu ez madr leggr or læge oc zex orænda sinna oc letr bryggju eptir uera. [þa a þa lægi er bryggju lagde eptir þegar hann lemr til.³ En ez menn leggja [sam-
plot sitt⁴ sinn i millum at zarmanna lagum. þa skal engi zra adrum sigla lengra
naudsynia laust [en þa megi aff a borðe.⁵ En ez þeir sigla lengra giallde huer þeirra
mork silzra þeim er zra uar siglt iamt stýrimenn sem hafetar. [En þær eru naud-
syniar ez flipa hæfte liggir uid. ziora eða zear.⁶ En ez [þessar naudsyniar liggia uid⁷
þa ma sektar laust zra sigla ez hinir uilia þess sueria er i samplote uaru með þeim.
[En ez eigi eru adrir til.⁸ þa sanne sialzir sagu sina⁹ með [v. eidi¹⁰ oc se synir
sala. En ez eidr zellzt bote sem adr er sagt. En þóarmanna log stolu uera a zifti-
nesi¹¹ hueriu oc i silldzifti oc i kaupzorum allum.

¶ Ez menn draga azheri upp.

- 20 xx. Nu draga menn upp azleri [með sinu azleri¹² oc er huarle i strengr ne
nalmidi. þa eigu stýrimenn halzt en hafetar halzt nema notor madr [lenni oc lalle
ser oc niote til .ij. manna uitnis¹³ oc loyfi sidan oft az þeim er zunnu¹⁴ með halz-
uirdi [ez uitna er notid.¹⁵ Lyfa skal zynði huerium samdrögis ez menn liggia [uid
land bngt.¹⁶ En ez eigi er lyft þa ma þa þiozfof a geza er¹⁷ a. En ez madr
dregr upp azleri [með sofn¹⁸ eða [fazarzt til¹⁹ oc lemr reipi i ring. þa hæz hann
hina samu laustn az þeim sem atti sem adr uar sogð.²⁰ En ez eigande lemr eigi til
oc eigi hana umbodsmadr. þa eignizt þeir azleri er upp drogo.

¶ Ez menn leggja zelag saman.

- 21 xxi. Nu leggja menn zelag sitt saman. þar stolu uattar uid uera. þat zelag ma
huergi²¹ auka uid engan mann nema beggia se uili til. En ez hann ongr þa skal þa

¹) [er a er siglt — Ta. [er silt zær — Tb. ²) siglingar — Be, i. ³) [mgl. — Ta, b. ⁴) [sam-
zelagh — Oa. ⁵) [en þa at eighi meghæ þa aa a borðe — Be. [mgl. — Bo. ⁶) [En ez þeim ligger naud-
syn vidr. eða liza hæfte. zior eða ze. — Oa. ziarlion — Ta, b. ⁷) [men sigla þessa naudsyn — Oa.
⁸) [En ez engi varo i samplote zleiri með þeim — Be. [en ez engir ero (varo) zleiri (saman) i samploti með þeim
— Bm, n. [en ez eigi varo adrir i samploti með þeim — Xd, e, f. [mgl. — Oa. Ta, b. ⁹) með þeim &c.
— mgl. Bg. ¹⁰) [lyritar eidi — Bg. ¹¹) zifti manna nesi — Oa. ¹²) [sin — Oa. [mgl. — Ta, b. Xe.
¹³) [þome till með loghleghom vitnum oc þanne ser — Be. ¹⁴) upp drogo — Bm. ¹⁵) [mgl. — Be,
¹⁶) [þar uid sem bngt er — Xe. ¹⁷) Her ender Xe, af hvilken de to sidste Blade ere bortskaarne. ¹⁸) [mgl.
— Bg. ¹⁹) [favar aztir — Be. ²⁰) Istf. En ez madr dregr &c.: — Somu lund skal vera ez hann dragr
upp með sofn eða fazar eptir eða þómr reip i ring sem adr var sagt — Bm. ²¹) huergi — mgl. i de Örrige.

er þyrri lagðe tala mort sílþræ ær uftiptu.¹ oc eigi skal hann lengra þora nauðsynia laust en flit uar. nema hann abyrgizt [at huiuitna.² oc eigi skal hann þat þelag hoggua brott ne liofsta ne legorðz sakir [æz giallða³ [oc engar aðrar orfþulldir⁴ eða ærnyttzlar⁵ nema beggia se uili til. En þa er þeir flipta þelagi sínu. þa leggi hann fram þat⁶ sem hann uil oc segi sua at her er [allt bæðe auogtr oc innstóðu oryrr allr sa⁷ er mit eigum baðir saman. oc sueri síðan þar at [eins eidi.⁸ oc flitan klædnad skal hann haza er þeir flipta þelagi sínu. sem þa uar er þeir lagðu saman oc eigi uerri.⁹ Nu leggja menn hiazelag. þa skal sa er uidr telr klæðazt æz sínu ze oc þorðazt oc eði æz hins ze tala er hiazelag¹⁰ lagðe til hans. nema flipleigu [oc uppburð oc utþurð¹¹ þirir þat er i hiazelag¹² uar lagt. en þat skal hann abyrgiazt sem sitt ze. en halþan auogt skal huar haza. en hinn instóðu orri sinn þyrst ær er þelag lagðe. Nu flilia¹³ þeir eptir þui sem þeir uerða a sattir huert hann skal þara með.¹⁴ En ær hann þlytr oc þer¹⁵ [annan stad.¹⁶ þa abyrgizt hann með huiuitna. En ær þeir hitta i harða kaupstexnu oc þer hann eigi sua felt sem uirt uar i hendr honum þa skal hann þora heim oc þa þeim ze sitt er atte. En ær hann sel oðyra þa skal þat þess stæðe er með þer en eigi hins er ze a.

Ær menn ueria baðir sínu 903.

xxij. Nu leggja menn þelag sitt saman oc ueria baðir or einum flóð oc bera 22 þrott sin¹⁷ a flip oc þara nu þingat sem [þeir haza þari telit.¹⁸ nu legzt annar huar flutr oc gerizt hettir uid dauda. þa skal þelagi hans ganga til styrmanz oc til hafeta. bidia þa floma til hins fluta. þa skal hann segia til þear síns oc til þelags þeirra. Nu ær hann andazt síðan. þa flolu þessir [uera uitnis menn¹⁹ [er uid uaru²⁰ ær notor [mistrngð uerðr a.²¹ oc skal ze þat uirða [er at lande temr.²² oc sa með uirðu²³ tala er²⁴ þa þer með oc ueri þramleidis [er til auagtaz. [en hann þlyti²⁵ instóðu orri til retz²⁶ arua eða hans umboðemanz. En ær hann temr eigi þeim monnum uid er ze uirðu. þa auli²⁷ hann uitni sín með þeim monnum er þingat þara sem arze fltr. Nu andazt þelagi hans síðan bulli²⁸ er bundin oc aðr en þeir se a þerð komnir þa skal²⁹ setia mann a lest hans. þann er bæðe hallðe upp³⁰ austri

1) uftetu — Oa. 2) [huern þening — Ba, fl. [at allu þat ze — fl. 3) [a geua — Bf. [a toma — Oa. [bota — Ta, b. 4) [mgl. — Bg. uftþulldir — Be. 5) ærnyttur — Bg. nengslur — Ob. 6) flit — fl. [ua mitit — fl. 7) [nu allr auogtr of instóði — Ba, fl. 8) [fullan eid — Bn. 9) frammar — Be. Oa. 10) þelag — Xf. 11) [of þirir uppflipan of utflipan — Bh. [oc upburð — Bn. 12) þelag — Xd. 13) flila — Ta. leggja — Tb. fluli — Xf. 14) [flila — Be. Ta, b. 15) [þlytr eða þerir — de fl. [þer — Ta, b. eða þer — tilf. Oa. 16) [annan veg — fl. 17) [ze sit — Bm, n. 18) [þare tofo — fl. 19) [honom uitni bera — Bm. [men uitni um bera — Bn. 20) [mgl. — Bm, n. 21) [fortrngð uerðr a — fl. [mistrngguir — Bd, f. [fortrnggir — fl. [mistrur — Oa. 22) [mgl. — Bm, n. 23) uirðing — Ta. Xb. 24) uid tater of — tilf. Oa. 25) [ær hann þlytr — Ba, d, de fl. 26) [andz — 3f. 27) te — Ta, b. 28) Saaledes ogsaa Bc, d, g, n. Na. bunti — de Örrige. 29) hann — tilf. fl. 30) uid han — tilf. Ba.

oc roðre tialldan oc allum kostnade af þe hins dauða. En eði [a hann fleira af at¹ haza. nema erzingi uili geyit haza.

Um uardhald a skipi.

- 23 xxiij. Nu eru þeir a zerð lommir oc þurzu þeir uardhaldz [oc uarygðar² eigi síðr [um netr en um daga.³ þa stolu þeir bergvord⁴ hezia [i stazne⁵ framme oc stal þara aptr⁶ a stiornborda.⁷ En þesti oc þestar uord⁸ stal hezia af siglu ut a stiornborda [oc þara⁹ aptr eptir¹⁰ skipi.¹¹ Haznar austr stal hezia aptr a bukka¹² brun¹³ [a balborda¹⁴ oc þara fram eptir skipi.¹⁵ Siglingar austr oc rauordr¹⁶ a at heziazt uid siglu a balborda oc þara fram eptir skipi. þau embette eru nu tollð at [þoar manna¹⁷ lagum er vera eigu a hueriu¹⁸ skipi.¹⁹ En huert er þeirra log: ligt²⁰ er þessum ma telia [eða ahaznum²¹ skipa.²²

Um sektir allar innan þoar.²³

Allar þær sektir er til þalla innan þoar oc innan tatmarfa [þoar uars²⁴ þa a lonungr einn þegngilldi oc oll ubota²⁵ mal [oc utlegðar mal²⁶ oc þirir allt þat er stolit er or lonungs garde oc sua þirir þorbod.²⁷ En allra [annara setta²⁸ eigu þoar menn þridiung.²⁹ vttan skipdratt oc stadar³⁰ gialld. þat a gialthyri einn saman. Er hann oc stýlðr at lata blasa til skipdrattar oc lasta þeim i myrtaflozu er þat hoyrir eða i ransale hus³¹ oc [allra reysinga³² eptir motmanna³³ dome.³⁴

Jvfr. Cap. 23. Bj. 176. 177.

¹) [þat han af — *Oa.* ²) [mgl. — *Bm.* n. ³) [um daga en um netr — *fl.* ⁴) dagvord — *Be.* *Oa.* *Ta.* b. vord — *Bg.* *Ob.* ⁵) [a stæmyno — *Xb.* ⁶) at skipi — tilf. *Bm.* n. ⁷) stior — *Ta.* b. ⁸) þurðar — *Be.* *Ta.* b. ⁹) þara — mgl. *Be.* *Oa.* b. fram — tilf. *fl.* ¹⁰) aftr at — *Ba.* *fl.* ¹¹) [mgl. — *Bg.* ¹²) Saal. og *Bc.* d, f, g, n. bunta — de Övrige. ¹³) borbð — *Xb.* ¹⁴) [mgl. — *Be.* g, m, n. *Oa.* *Ta.* b. *Xb.* ¹⁵) of hæzft a balborbð — tilf. *Oa.* ¹⁶) roðr — *Oa.* ¹⁷) [þarmanna — *Bm.* ¹⁸) loglangu — tilf. *Ba.* f, h, i, m, n. *Na.* *Xf.* loglegu — tilf. *Bd.* e, g. *Ta.* b. ¹⁹) þau embette &c. — mgl. *Oa.* b. ²⁰) loglangt — *Ba.* f, h, i, m, n. *Na.* *Xf.* ²¹) ma m — tilf. *Bg.* ma — tilf. *Oa.* ²²) [at hamlum ma þipta — *Ta.* [of hamlum ma þipta — *Tb.* Herefter antyder *Be* ved Begyndelsesordene 3 Capitler, nemlig: Nu sigla men þyrir bann &c.; En þz maðr tetr grip manz uleðan &c.; og alla þu gripu &c. *Oa* og *Xf* indskyde Cap.: Nu þara menn þyrir bann &c. ²³) Dette Capitel, der egentlig danner Slutningen af den hele Bylov, og ei særskilt vedkommer Farmannaloven, er dog formedelst sin Plads bagefter denne i de fleste Codices blevet anført som et dertil hørende Capitel; i *Bb.* c, d er det endog indtaget i Indholdslisten foran Bolken, see ovenfor S. 274. Det findes ogsaa i *Xd.* f, der dog kun indeholde Farmannaloven. I *Oa* staar det to Gange, første Gang i Enden af Farmannaloven, hvormed Byloven i denne Cod. begynder, siden bagefter Tyvebolken, allersidst i Loven, men paa dette Sted heelt igjennem skrevet med Rødt, medens Overskriften er blaa. ²⁴) [mgl. — *Bm.* [mgl. *Oa* (paa første Sted) *Ob.* ²⁵) alæigu — *Oa* (paa første Sted). ²⁶) [mgl. — *Bm.* ²⁷) þarbod — *Bi.* ²⁸) [manna sett — *Bg.* ²⁹) [þsumaðr þridiung. gialthyri þridiung — tilf. *Ba.* h, i, m, n. *Na.* b. *Oa* (paa andet Sted) *Ta.* b. [þsumaðr þridiung — tilf. *Bd.* f. *Oa* (paa første Sted). of gialthyri þridiung — tilf. *Bg.* ³⁰) þoar — *Be.* m, n. *Oa* (paa andet Sted), *Ta.* b. ³¹) of lasta &c. — mgl. *Bm.* ³²) [alla reysingh at uelá — *Ta.* b. ³³) bæiarmanna — *Bg.* ³⁴) Herefter tilf. *Ba* de tre Capp.: Þz maðr tetr grip manz uleðan (stemmende med Landsl. VII, 39), Alla þu gripu &c. (stemmende med Landsl. VIII, 18) og Þz þeft eða roff þitr mann (stemmende med Slutn. af Landsl. IV, 22). *Bg* s'utter her med: of tetr þer þarmanna logum. *Bb* indsk. her som Slutn. af Farmannaloven Cap. 25 i Jonsbogens Farmannalov, see Anhanget. *Bm* slutter med: þer tetr þarmanna logum. En þersa bot ritade þirir þronðar þon; derefter nogle latinske Slutningsvers.

X. Rettarbótr.¹

²Þessar rettarbótr gæz Magnus konongr sun Haakonar konongs³ [sunar sunar Sværris konongs⁴ öllum Þiorguiniar monnum⁵ þeim sem i rettom stílum er(o) uid gud oc sanre lydni oc þegnstýldu. [oc extirleti⁶ ero uid rettan Noreg konong. oc hana riti oc radunorti styrkia með höllre pionofu innan landz oc uttan. uftaðdri i öllu konongdomsæns formd oc rettom malæznum þeirra loglegra kononga er extir han toma.

Fyrst at upphæze⁷ at þar sem adr zell allzædi sakar öyrir i boarmanna logum. þa skal nu zalla til helminge oc sumum stodum meir. oc⁸ sva sem logbof vattar. oc sætt er i bof með alvæðno huar hællzt⁹ ma talæzt zirir hueria sof at þui síðr værði þeir blæktir er zafunnigir ero æz þrettilegom¹⁰ sofnarom. þat oc her með at rettaren skal zyr þeim gera rett er mishallden er. en síðan¹¹ tala kononge sætt til handa.

Þa adra at han stípaði þeim morgum monnum i ærzða tal sem ædi varo adr i næzndir. extir þui sem logbolin síolz vattar.

Þa hina þridiu at þar sem sa er man drap matte adr með settom¹² naudga frendr sína. þa er huarle varo vallðande ne radande til zebota með ser. þa skal nu æz þess¹³ ze er drap bota ærzingia hins dauda æinum.

Þa hina ziorðo at æz¹⁴ ze uiganda þes er stæmdar uig eða nidinge uig hæuir veget. þa skal zyrst bótr æz lula ze uiganda adr en i kononge garð zalle sva sem i bof er sætt.¹⁵

Þa hina zimtu at huergi skal zyr ze uiganda zalla i kononge garð en adr se lofnar allar loglegar stulldir hans¹⁶ þær sem zyr varo gorvar.

Þa hina setto att ez [men værða vegner¹⁷ i hæimili sino þa skal ærzingi tala halzu mæiri bótr.

Þa hina .vij. at ez mædr værðr bardr eða særðr i hæimili sinu. þa skal han tala halzu [mæira ret¹⁸ extir loglegum dome.

Þa hina .viij. at þar sem adr zell i kononge garð allt bæðe i lande oc lausum öyri. þa er han stal til æinnar ertogar. en nu zellr eigi zyr allt ze hana i kononge garð en sva sem stíl i þioza beflinum.¹⁹

¹) Overskr. tilf. i Lighed med Landsloven. ²) Retterbøderne findes ikkun fuldstændigt i *Ba*. I *Be* findes kun Haakon Haakonssøns 6 Retterbøder, men, paa nogle Ubetydeligheder nær — Noregs men overalt f. Østafingis men — ordlydende stemmende med Cod. *Gg* af *Landsloven*, s. o. Side 174 fg. I *Bh* kun K. Magnus's Retterbøder efter *Byloven*, Kong Haakons efter *Landsloven*, s. nedenfor. I *Bi*, n. *Oa* antydes kun Begyndelsen af K. Magnus's Retterbøder, s. nedenfor. I *Na* Retterbøderne for sig selv, ved Codex's Slutning, og i Bearbejdelse som i *Landsloven*, stiledes dels til Nordmændene i Almindelighed, dels til Frostathingsmændene. Derimod tilføies som Anhang tvende Stykker om Nidaros's Takmarker, see Anhanget Side 289, og en Formular for Lysning af Julefreden. I alle de øvrige Codices mangle Retterbøderne aldeles. ³) Resten mgl. — *Oa*. ⁴) [mgl. — *Bh*, n. ⁵) Istf. hele Resten: &t. — *Bi*. ⁶) [mgl. — *Bn*. ⁷) [Istf. hele Resten: of ganga sva allar vit sem standa i landzbotinni — *Bn*. ⁸) oc — mgl. *Bh*. ⁹) hæft — *Bh*. ¹⁰) þrettufum — *Bh*. ¹¹) síðan — mgl. *Bh*. ¹²) sættum — *Bh*. ¹³) eins — tilf. *Bh*. ¹⁴) om — *Bh*. ¹⁵) i mannheigi — tilf. *Bh*. ¹⁶) hana — mgl. *Bh*. ¹⁷) [mædr er vægin — *Bh*. ¹⁸) [mæiri bótr — *Bh*. ¹⁹) of sætt þar til sem logbof (vattar). — tilf. *Bh*.

Þá hina niundu gaf Magnus konongr nu eintanlega at þó at maðr hitti i þau ubota vært at han haxe xirir gort lizi oc ollu þui sem han a¹ i xoftu oc laufu. annat huart at maðr drepr loghman xirir retta logfogn. eða brenner man inni. eða myrðir man. eða hoggv hand eða xoft af manne. eða stingr ut augu manz. eða fter tungu or hoxði manz. eða mæidir man.² eða drepr xadur sin. [sun eða broður. modor eða dottur. eða systur.³ eða konu sealxþ sine. eða kona bonda sin.⁴ eða tynir⁵ sealxum ser. eða vegr man i heimili sino.⁶ eða loppir brot með æiginni konu manz. eða tafa⁷ konur⁸ með rane eða herxange. eða xalsar maðr ftedia brex eða inzfigli konongs. eða drepr þan man er konongs⁹ inzfigli hæuir xirir ser. eða i herbirgi hia kononge. eða i konongs garde. eða a konongs flipi eða i nauistu hans.¹⁰ eða tætr maðr konu naubga. eða hæxnir ubota manna. eða hæimtir gioðð xirir þa.¹¹ en ex æinhuer sa er i flit ubota uert xellr. sem gud late engan henda. oc¹² þó at sa haxe xirir gort lizi oc xe sinu ollu uid konong. oc a einhuer þeirra born i umægd. þá flulu konongs umbodæmen ætla barni huerio xullan xorlags onri af xe¹³ þui er hin utlægi atle. æ meðan xe uinzl. þar til er born ero mataunnungar xirir allðr sater xrtir logum. þó at xe se eigi mæira en þeim vinnize til xorlag onris.

¹⁴Þan a þætta let Magnus konongr saman sætia þat af ollum botom landx sens sem bæx þotte honum bera með bætra manna rade oc ftra þessa bot oc get sealx til logpingis i Biorguin oc let þar upp lefa oc gaf þingmonnum bolina oc þa rettar bot þar með sem eigi er minzt. at þesse. bot skal hedan af ganga um Biorguin um allðr oc um æxe at ufladdri konongdomsæns fomb. ærtir þui flilordi sem adr er melt. Liczt hans rettom ærtir lomandum en æinshuers flodum umbota þurxa þa flipi sa þui fna at gud haxe fomb af. han falo hialp. oc þær gagn er undir bua. Ma oc at flæiri rettar botr xinnizt i þesse bot en þær æinar sem her ero nexndar ex flynfamer men floda með gaumgiexi þessa oc hina er adr var.

Þesse bot var logtælin i Biorguin a Vincencius meffo dagh. þa er lidnir varo xra burð uars herra Jhesu Christii. þusundrat vættra. oc .ij. hundrat uætra. oc feau-tigir vættra. oc .viij. vætr. a .xiiij. are rikis Magnus konongs. Geze Jhesus Christus off hana fva i nyt at xora. at varum herra Jhesu Christo se til uirðingar. þæim til falo hialpar oc ombunar er gera let oc ollum þæim sem honum varða oc ollum off til veralldegrar xarsældar oc æilixis xagnadar. Blæxau oc varðvæizla xadur oc funar oc hæilags anda. æins guds i hæilagre þrinningo oc arnadar ord varar xru fande Marie oc hins hælgða Olafs konongs oc hinnar helgu Sunnizo se með os nu oc iamnan. Late gud off hæila fliliaz oc xinnaz. Amen.

¹) bæðe — tilf. Bk. ²) at villia sinnum — tilf. Bk. ³) (eða modor broður eða dottor — Bk. ⁴) eða systor sinna — tilf. Bk. ⁵) maðr — tilf. Bk. ⁶) flalxþ — tilf. Bk. eða tynir &c. efter den næste Sætning eða (oppf. . . manz — Bk. ⁷) tætr — Bk. ⁸) konu — Bk. ⁹) brex of — tilf. Bk. ¹⁰) konungs — Bk. ¹¹) vðotta menn — Bk. ¹²) oc — mgl. Bk. ¹³) x mgl. — Bk. ¹⁴) Dette Slutnings-Cap., der har til Orskr.: Her segir ner botin var logtælin, er som sædvanligt i Land-lovene — Bk. Udentrivl hører det ogsaa egentlig til den i denne Codex først forekommende Gulathing-Lov.

Anhang.

A. Nidaros Byes Takmark eller Grændseskjel efter Cod. Na. (See ovenfor S. 266).

I namne gudz amen, Se thet ollum monnum lunnidt at á elffta are ridiss virdu-
gs herra hadonar konongs sunar Magnufar konongs, oc Ottar Thostans sun haffde
ghfoghn sigd'nn (sögðu) hinum Kilridar men at thessor var mardra millum næsna oc
armanna. Hæssuer or anne zir vthan Solaxos, thar sem hon læmr i sio nt, theiri á
up i Gollings aas. Thedan oc i Orrastein, thedan oc i Sundhælluna, theden oc
am með hæsto hamars berghn. i thollena. thedan oc i stardet wp aff Diupa dalls
hn. Thedan oc i warda flættu. Thedan oc i wrdana, er offven þellz i Skieldbred.

Om Thagmarkra til Nideros oc marchra mellom bønder oc boiermend.

Saa er mardra medel almindings, och bonda eignar, hæssuer ned oc or Saala-
the, och áat thamburdi wp i Burgher aasen, zuran Stenuerti. Thedan i Gulungo
ff austan worden áat skaptretto vtt offuer myranar, oc i thiorn tha er Korttiorn
iter, en somme holde Koldtiorn, En vttan synia mardra oc boier genger emod sundan
r sio, næden ther sem Idu klette heter. Thedan oc wp i Graastein er liggir i Hallz-
, medel fladla oc Alepstad. Thedan oc wp i Biorn stard. Thedan thil mards vid
ada mard.

B. Nidaros Byes Takmark efter Cod. arnamagn. No. 85. qv. (See ovenfor S. 266).

Om Sackmarch till Nideros och marchra mellom Bønder och boier mennadt.

Saa eer marchra och medel almenning och bonda engner; heffer nedt or Solaxothe
i aath tamburdi wp i Borgaar aass sem zuran stender y, Theden i Gallungo aass
stan vordan, Theden aat skapt retto vtt yffir myrannar och i thiorn tha er Kør
ørn heithet, Endt summe holde Koldtthiorn, Endt vttan synia mardrae oc boar
nger imot sunnan or sio nedan ther sem Idu klettthe henter, Theden oc wp i Gra-
in er ligger y halften medall fladlaa och Alepstade, Thedan oc wp y Biørnerstardt,
eden till mards vedt flade maard.

C. Jonsbogens VIII, 25 efter Bh. (See ovenfor S. 286).

Ex menn eigu hægship saman ok villia þeir (þilia sameign).

Nu ex menn eigu hægship saman of villia sumir fara en sumir eigi þa skal þa
fara vill stærna þeim aullum til flips er at motti eigu sua laungu þirir at um
Norges gl. Love II.

lid mægi sýsla. of sua zari at þessu sem zyr segir i iardar skipti. of sua zara um skip
 sem zyr segir um adra gripi i laupa bæli. En ez menn eigu skip saman þeir er
 huargi hægir kost til at laupa of eigi villia adrur laupa. hallde sa til gagns er vill
 greidi þeim er til moz eigu vid hann sinn lutta skiplæigu. of tale az honum þat er
 han þarz til losnadar at haza az hans lutta. Sua stall of ez menn eigu minna
 skip saman en hægskip. of vill annar hallda til zistiar eda zengiar skipinu en annar
 vill eigi. þa stal sua zara at þui skipti sem adr um hægskip. Of hueruettna þar sem
 menn skulo skipta einhuerium lut med monnum. eda virða þat er þeir ero med logum
 til traxdir. þa skulo þeir iaznan til toma zirir midian dag ella er setr huer þeira
 .ij. aura slyrs. halzt konungi en halzt þeim ær virðingar traxdi nema naudsyn
 banne. þat er um reiding allan er þeir atto med skipinu at þat skulo skynsamir menn
 mæta of virða of stall þat allt skipi zyllgia. Nu vill huartueggia hallda skipinu til
 zistiar eda zengiar of a sinn væg huar þeira. þa stall sua at zara sa er eign vill
 skipta vid annan um skiptit sem adr var tinnt zirir ottan þat at þa stillu skynsamir
 menn lutta huar skip stall haza eda verð ez þeir verða eigi a annat satir sialuir. þat
 of ez annar helldr skipi til zistiar eda zengiar sua at annar veit eigi eda er eigi at
 spurdr. þa abyrgis sa er hægir eda haza lætr. en hin haze þo lut sinn zullan az
 sinnum lut skipins er engu red um eda læigu slika sem skynsamir menn mætta ez skip
 er vndir zarma lagt. En ez bæggia rad var til zirir anduerdu þa abyrgist huar
 þeirra at þeim lut skipit sem lutlin hægir az. En ez eigi gællz verð zirir skipit þeim
 er haza a. sæli sem vitta ze. Nu eigu menn saman vatnbatta eda þau skip er sua
 sma ero eda sua vand at eigi er zor til zistiar of villia þeir þo stillia sameigu med
 ser. þa stall sua zara med þessu skipti of sua allt vera sem zyr var sagt um meira
 skip. Ez madr setr fram hægskip mannz eda þo at annar eigi med honum of at
 vuillia þess er a med honum skipit of sua ez han zær brott med. sua oc ez madr hoggv
 skyllihogg a annars mannz hægskip of huatti er han spillir eda brytr at skipum eda
 ræida eda at trereida. suari sliku zirir sem .vi. skynsamir menn doma loglega til næzndir.
 of hueruettna þar sem madr gerir manni ziarstada med hæizt of auzund botte sa zull-
 reette er gerdi eptir dome of ziar stada med ez vittni ero til. þat er allt zullrettis stæde
 er menn mætta til halzrar mertr. En ez minni er þa er auzundar bott eptir dome
 þeim er stæde er gior. Skal rettarin iaznan nezna menn til doms ez eigi er logmadr
 til. Nu dyll hinn of ero eigi vittni til syni lyrittar eidi zirir zullrettis stada. En ez
 eidar zallaz giallde slikt sem adr var tallat. En ez verr tægz en madr vill. giallði
 stada sætta laust innan .vij. natta þeim er ze atte.

III.

Nyere Christenret,
udgiven af Kong Magnus Haakonssön.

Af denne Lov findes tvende, noget forskellige, Redactioner, den ene for Borgarthinget, den anden for Gulathinget. De meddeles her saaledes:

- I. Nyere Borgarthings-Christenret. Texten aftrykt efter Perg. Codex No. 3261 qv. i det kjøbenhavnske kongelige Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bb* i Landsloven), ogsaa Christenretten, med samme Haand fra Midten af 14de Aarhundrede *A*.
Sammenholdt med Perg. Cod. No. 1127, Tillæg, i det kgl. norske Videnskabers Selskabs Bibliothek i Thronhjelm, indeholdende, foruden Eidsivathingsloven (*Ef* i Landsloven), ogsaa Borgarthings Christenret, men med en nyere Haand, fra Midten af 15de Aarh. *B*.
- II. Nyere Gulathings-Christenret. Texten aftrykt efter Perg. Cod. C. 16 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende, foruden Gulathingsloven (Landslovens *Gp*), ogsaa nærv. Christenret, men med en anden Haand, fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede *A*.
Sammenholdt med Perg. Cod. No. 62 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende, foruden Gulathingsloven (*Ge* i Landsloven), ogsaa nærv. Christenret med samme Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede *B*.
- med Perg. Cod. No. 60 qv. sammesteds, indeholdende, foruden Gulathingsloven (*Ga* i Landsloven) m. m. ogsaa nærv. Christenret med en noget yngre Haand *C*.
- - Perg. Cod. No. 1642 qv. i det kjøbenhavnske kgl. Bibliotheks nyere Haandskrift-Samling, indeholdende, foruden Borgarthingsloven (*Ba* i Landsloven) m. m., ogsaa nærv. Christenret med samme Haand *D*.
- - Perg. Cod. No. 12 fol. Hist. lit. i det lundske Universitets-Bibliothek, indeholdende, foruden Gulathingsloven (*Gn* i Landsloven) m. m., ogsaa nærv. Christenret, m. s. H. *E*.
- - Papirscodex No. 77 qv. f. g. i den arnamagnæanske Samling, Afskrift af en tabt Pergaments-Codex ("*in capsâ Cypriani*") paa Universitets-Bibliotheket i Kjøbenhavn, rimelig-
- - viis fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *F*.
- - Perg. Cod. C. 21. qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende, foruden Frostathingsloven (*Fa* i Landsloven) m. m., ogsaa nærv. Christenret, dog med en noget yngre Haand *G*.
- - Perg. Blad i C. 17 qv. sammesteds, der forresten indeholder Eidsivaloven (*Ee* i Landsloven) m. m.; Bladet er et Brudstykke af Christenretten, med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *H*.

Som Anhang meddeles til Slutning:

- I. Den nyere Gulathings-Christenret efter Cod. *B*.
 - II. Tillæg, vedföiede Christenretten i enkelte af de ovennævnte Codices.
-

I. Nyere Borgarthings Christenret.

1
Hver kristinn maðr er skyldugr at gera tiund sína þa er þear ma ætla bæði hægud 1
id oc auægtar tiund oc skipta i þiora stadi. a bystup þiordung en annan hægadz
str. þridia a kirkia .iiij. æighu bændr at skipta stalzuir millum þatotra manna.
ex maðr vill æi gera hægudtiund sína. þa skal bystups armadr gera honum .iiij.
iada stæyno at gera hægudtiund sína. en ex æigi er þa gorr sædr .iiij. mærlum. oc
honum adra .iiij. manada stæyno. en æighi er þa gorr giællði adrar .iiij. mærlr.
skal han en gera honum þridiu .iiij. manada stæyno. en ex æi er þa gorr sædr .iiij.
tum. þa skal han gera honum hina þiordu .iiij. manada stæyno. en ex þa er æighi
r. þa hægir han þirir gort þe oc þridi landi oc lausum oyri oc a bystup ex þe
s til þriggia markla en allt annat þat sem aul er þa a lönongr at tala. En ex
or vill æighi gera auægtar tiund sína þa a bystups armadr at þara til hægadz
u oc gera þeim ollum þimt til at gera auægtar tiund sína er ogort hægaz. en þa
ogort hægir at þeiri þimt sædr .v. aurum. En ex þa er en æighi gorr auægtar
id þa gere honum þimt adra oc ex þa er æighi lólit sædr odrum .v. aurum oc
æ sua til þess er þeim læidizt er lula a. En þa er tiund hægimtir lallar hinn æigi
gort hægaz þa skal hinn standa þirir með æinæidi sinum at han hægir þa tiund
gorua. þa skal hin sua lita at loughum.

Om þaking barna.

Ala skal barn huert er borit værdr oc manz hægud er a þo at nodor orþymli 2
oc till kirkju þora oc lata stira ex prestir er ner. ællighær stulu lönor sua þirir sta
þhar þær ero hia barnburdum at þar se vatn i hia. En ex barn er með litlu lizi
t oc nær æighi prestli þa skal stira þat huær sem hia er staddr iamuell þadir oc
þir ex æighi ero adrer till. at dnyþa barn i vatn oc mæli þesse ord meðan oc
nyni barn a namyn. Et stiri þit i nazni þadur sunar oc hægilags anda. oc skal
i vid þesse ord aulæ ne ex þeim tala. Kæle gerir ænga stirn oc æigi dogg æða
or nema vatn se adr ex snio gort. bærst oc sua at at þadir oc modir stira barn sitt
xima naudsynium þa skal þæstyns gudstiziar æighi stilia hionstap þeira. dnyr of

Jvfr. Cap. 1. B. 11.

1) Lacune i B, indtil midt i Cap. 15.

barn adr en til prest kome oc læst þa stirt hafa er med þær eða hia uera þeim er stirti þa stali barn kirku græst vera en elligar æighi. Oc a huerium dæighi sem þessi naudsýn ber till þa ma barn stira ianuel iola dagh oc páscha dagh sem adra ner. En huer sem vœtir gudsiuar barni þa ero þau stýldugh at lenna barni credo oc pater noster. En þadir oc modir ero stýldugh at giæta zirir ollum lizshaffa innan .viij. vœtra vthan sottir. En ez madr hœlldr barni sinu heima um .v. netr ofkirdu naudsýnia laust. gialdi bystupi .viij. aura. hœlldr han adrar .v. netr gialdi bystupi .xij. aura. hœlldr han þridiu .v. netr gialdi .iiij. mætr. hœlldr han ziordu zim netr gialdi bystupi .xv. mætr. hœlldr han længr oc dœyr barnit hœidit þa er han vtlaghr oc zirir gort þe oc þridi vid konong. en bystup tale .iiij. mætr ez þe hans.

Guer þadir skal at barni vera.

- 3 Þat er nu þui heft at þa stali þadir at barni vera er modir sæighir a hænder nema han syni med lyritar æidi. Nu er þa daudr er hon lænnir barn. þa stali þat standa er hon sagde i sængzor sinni ez hon sagde æi tuænt till oc þat stali hon sanna med æidi sinum oc konor þær er varo hia hænni oc þa hœyrdu ord hænnar. En ez þær ero ængar till þa stali proua ez nodorir men viftu samuist þæira oc huart nodot suare þat þui er barnit var zott at rettre tiltolu oc stipi sidan stynsamir men æptir þui sem þeim þillir vera zirir gudi. Nu lifizt barnit i ætt sina þo at sidar se sua at þat synizt stirkum monnum at i þadur ætt sina se list. þa ber þat ser stægt vithni at prouad er samuist modorennar oc þæss er hon tallar þadur at barni oc lifiz þat barn honum. En ez modir hæzir syniat barni þadernis oc lifiz barn i þadur ætt sina þa tali vid barni sinu oc borti zirir mæinfori sin en þeim zirir zulla zorlogu er þat barn hæzir adr zott.

Um zyllis kirkiur.

- 4 Nu ero .viij. zyllis kirkiur i þeim prim zyllium. æin er (i) kononghællø. annor a Suortuborgh. þridia er a Tunum. ziorða a Alre i Osloar hærade. zimta a Sæm a Væstzollu .viij. a hœidarhæimi. En ez zyllis kirkiur værða at zalli. þa stali gera till .xij. manada stæzno ollum zyllis monnum at hallda vp kirku sinni. En ez þær sitia um þa stæzno þa sæiliaz þær .xv. mortum. þa gera þeim adra tuæiggia .xij. manada stæmno. en ez þa er æighi gorr zyllis kirkia þa ero þær en sædir adrum .xv. mortum. þa stali en gera þeim hina þridiu tuæiggia .xij. manada stæzno en ez þa er en æighi gorr þa ero þær sædir .xv. mortum. þa er halzr zimti tighr marla. Nu stali gera hina ziorðu tuæiggia .xij. manada stæzno en ez þa er æighi gorr þa ero þær sædir .xl. marla. En ez hæradz kirkia lœmr at nidrzalli. þa skal gera þeim .xij. manada

flæmzno at gera vpp hærædz kirkju sína. en æz æighi er þa gorr. sædr .iij. mortum. þa stáll gera þeim aðra .xij. manada stæzno. en æz þa er æighi gorr. sætr .iij. mortum. Nu (stall) gera þeim hina þridiu .xij. manada stæzno. en æz þa er æighi gorr sætr huer bondi .iij. mortum er i þeiri kirkju sofn ero. En æz madr gerir ser horghendis kirkju a jordu slæz sine oc zællr sundr. þa gere slíkar stæznor til vppgiærðar sem til hærædz kirkju. sædr .iij. mortum zirir æina. en .vi. zirir .ij. en .ix. zirir .iij. stæznor. Nu gerir han honum hina ziorðu .xij. manada stæzno. en æz þa er enn æighi gorr þa a konongr bœ þan en bonde æighi oc hallði konongr vpp kirkju giærð. En æz þu kirkia værðr at zalli er konongr gerði a. þa stáll þa bondi stæzna þing er jord atte eða hans ærzuvingiar oc bioda kirkju gærð vpp at hallða. þa a bondi jord sína eða hans ærzuar oc hœitir þat aptr (lausnar) jord med kirkjugiærð. Gardr stáll vera om kirkju hueria. en þa værðr at zalli þa liggia .iij. mætr vid allan en .vi. aurar vid ziorðungu huern. þo at æitt lid se a ziorðunge þa er sem allar ziorðungu se nidr zallinn.

Quersu margha men byskup skal til kirkia haza.

Nu er byskup stjöldughr at vighia kirkjur allar of zara til zyllis kirkju med .xxx. 5 manna oc vera þar zim netr. en til hærædz kirkju med .xx. men oc vera þar .iij. netr. Nu hœlðr kirkia vigslu sinni æ medan hon stændr vpp þo at um þurui at bota. þa hœita þat kirkju ombotr oc æ hœlðr kirkia vigslu sinni medan hornstæzuer standa vpp. Nu stáll byskup loma til huæriar zyllis kirkju naudsýnia laust a huærium .xij. manadom æin tima. En þær ero naudsýniar. æz biskup er siutr eða konongr læzr han zærdar æða ærðibyscup gerir honum ord at vighia annan byscup. æða aðrar stornaudsýniar værði. en æz han lomt æighi. þa a han at missa þeirar giptar er han stjöldi haza a þeim .xij. manadom i þui hærædi æz bonðr villia vid han logh haza. En han stáll stjöldughr vera at zædma born þeira a .xij. manadom huærium oc vœita þeim stript er þat þurzu oc za trismu huærium præste bæde till hærædz kirkju oc horghendis kirkju. En æz madr bær barn till horghendis kirkju of er þat ner lomit dauda of lœðr prestir næi vidr at stira þat. þa er han sædr .iij. mortum vid byscup oc odrum .iij. mortum vid zodur barnsens æz þat dœyr hœidit.

Quæ kirkium skal rada.

Byskup var stáll kirkium rada sem hin hœlghi Oláuer konongr jattadi Grímkeli 6 byscupi a Moftrar þingi sua ver nurdum a satter síðan. byscup var stáll sæitia præsta till kirkna allra þa er han vœit at rettar tíðir kunnu at vœita gudi oc monnum æða gera aðra pionofst. En huart sem byscup zær stamt æða langt þa stulu bonðr za hon-

um reidstiota .xxx. eða .xl. ær han fær at vighia hægðkirkju. En ær þeir vilja æigi reidstiota gera þa ero þeir sæðir .iiij. aurum vid byscup huer er sællir.

Guerfu kirkium eða kirkju gardum (skal þyrma).

- 7 Nu skulu ver virða varn drottinn þar næst i þui at þyrma kirkjum varom ol kirkju garde sua at huer sem þlyr i kirkju oc kirkjugard ser till hialpar þa skal þrid: hælaghr vera þirir hœirium manne medan han er þar. En prestir sa er þar syngr at þeiri kirkju skal hælpa honum sua at han dœgi æi ær matlœngi. En huer sem prestir mœinar þessar hialpir at uœita þeim er i kirkju eða i kirkju gard þlyr eða dragha han or kirkju gardi með valldi þa skulu slitu þirir suara oc sakadir vera sem þeir hægdi drepit han i kirkju oc vera i pauans banni þar til er han verdr lœngt með byscups radi. En hœat sem hœrghi hægir gort oc þlyr han i kirkju eða i kirkjugard ser till hialpar. han skal hœga hialpir þær sem nu ero taldar oc þar vera þar til er han ma i þrœlfi brot þara at hialpa lizi sinu at þui sinni. Sua oc ær men bæriæz i kirkju eða kirkjugardi þeim er vigdr er þa ero þeir obota men oc a byscup ær þe hans .iiij. mœrtr oc þan lofnað með er han þærz at vighia þa kirkju eða kirkjugard. En konongr a allt annat þat sem umþram er. nema þe se eighi mœira. þa skipti konongr oc byscupr i hœlminnga nema þeir vili mœiri mistun vid þeim gera.

Guat monnum skal i kirkjugard graza.

- 8 Hværn tristinn man skal graza i kirkjugardi er dœgr en eighi i kirkju nema byscups se lœngui til. Nu skal oc eighi odada men i kirkjugard graza þa sem ero drottins suikarar. mordingiar oc tryggroþar. gridnidingar oc þioþar dœmdir. þlughu men opinbærir oc ransmen oc bannþettir men oc þeir sem i þorbodum hœilaghra(r) kirkju dœgia oc þeir sem læggia hendr a sil at tyna ser sialþum. sua oc þeir men sem tœlia eða þrema rangan atrunad þirir monnum. sua opinbærir okrlarlar oc þeir men eða born er æi na slinu þirir dauda. skal þessa men graza i þlodar male þar sem mœttiz slor oc grœn torþa. En ær þeim samu sem nu ero vppfalldir vttþan þioþa dœmda. mordingia. opinbærir ra(n)men oc ofþirða men. þa mœgho loma i kirkju gard. ær vithni ero til at þeir lallado til prest eða hœga skilrilitir men seet a adr en þeir dœgi nodor idranar mort a þeim at þeir villdu læidretta sil vid gud. þa a prestir at lœngsa þa dauda oc graza þa sidan i kirkjugardi. En ærþingiar hins dœda skulu læidretta ærbrott hans ærtir loghum oc byscups radi. En ær hinn lomr or þeim lizs: hœtta þa skal han þara til byscups oc hœga hans rad vid til þærbotu at loghum. En ær nodor verdr ær þeim er nu ero vppfalldir nidr graþnir i kirkjugardi þyr en þeir vilja læidretta sil þa skal huer er at þui verdr sannr giallda byscupe .iiij. aura

oc grazi þan upp aptr oc lasti or lirkugardi en flilia ma bæin hans þra annara triftinnar(!) manna bæinum. huær oc sa er græzr þan zirir vthan lirkugard er i a at vera þa er han flitu sama sætr vid byscup oc grazi þan man aptr i lirkugard. En ez nodor omaghi eða þatotr madr zinnr a þesthne lit þa stall sa er byr a næstum æighnum þara till þægher er han vædr vid var oc væli om sem nu var mælt ællighar suare þeim sæctum sem þyr sæighir. Huærn dagh ma oc lit nidr graza nema langa þriadagh. En æighi stall lit inni standa yzir zimt naudsynia laust. En ez længr hæzir inni borti byscupi .iij. aura oc þori lit til lirkiu. En han vill æi oc lætr lit inni rothna þa hæzir han zirirgort huærium þeiningi þear sine vid lonong en byscup a þar ez .iij. mætr oc þa a han toft a at ganga till stripta of borta vid gud. En ez han vill æigi þat þa stall han þara or riti lononge vare of toma alldri aptr. En ez madr byr sua oþarleggha i zielli eða sua uttarliggha i onium at þær naudsyniar gange vid at han ma æigi lit till lirkiu þora zirir snio eða flo oþorum eða zielli oþoru þa stal lit i hus þora of þæsta upp oc lata æi lit i jordu standa. En ez sa er manþrotta er lit hæzir at þora træzi han men ez þeim næflo þorum sua marggha at han se væll þor at þora lit til lirkiu en sa er zirir næmst oc vill æi med liti þara borti byscupi .iij. aura.

Om nonhæilgi oc vatnþofstu.

Drottins dagh skulum ver væll hælighan hallda. hæz þu hælghr a laughar 9 dagen þa er sol er væstri oc hælldr þar til er daghr er ez himni a sunu daghen. Nu huær er æi hælldr hælighat a sunu dagh gialdi byscupi .vj. aura zirir huær sunu dagh er han brytr a hælghi. Nu ero þær þlæiri dagher er med imisum þofstum oc hælghum græinum (græinagt). Langa þriadagh skulum ver eintanleggha vatnþofsta þui at þa þolldi var herra Ihesus Christus meiri þinrl zirir varar sakir. En þrir ez mæssu doghum ero þær er nonhælghi stall zirir hallda oc vatnþoflo. Olaz þofu daghr hin þyri oc Mariu mæssu daghr hin þyri oc allra hælighra mæssu daghr. þa stall hallda med nonhælghi oc vatnþoflo. Iola daghr. .xiiij. daghr. þascha daghr. huita sunu daghr. þær ero jæmnir þæssom doghum at hælghar halldi þo at æighi se þasla zirir. En huær sem brytr þæssu hælghi þa borti byscupi .vj. aura.

Om þofstu oc nonhælgi.

Nu ero þær .xiiij. daghar er þasla oc nonhælghi stal zirir hallda oc sua þyrma 10 em sunu þeghi. Nu er þar ein Mariu mæssu daghr i langa þofstu. annar þalluadþz mæssu daghr .iij. Iona þofu daghr .iiij. Petre mæssu daghar .v. Sæilia þofu daghr .vj. Jacobs vala .vij. Læzrinþ vala .viij. Bartholomeus mæssu daghr .ix. Mariu mæssu daghr hin sidare .x. Matheus mæssu daghr .xi. tueggia þofstola mæssu daghr Symonis

et Jude. .xij. Andres messa. .xiiij. Thomas messa. .xiiij. Mathei Apostoli. Nu ero þeir daghar talldir er þasta stall zirir vera of nonhælgðr oc sua bota zirir sem sunu daga hæilgðhi ex madr vinnr a. Michials morso aptan stal hallða vid nonhælgðhi þo at æighi se þasta zirir.

Um þa dagha er æi er þasta zirir.

- 11 Nu ero þeir daghar adrir er æighi er nonhælgðr zirir ne þasta oc stulu þo iamhæilgðhir vera zirir vertum sem sunudaghr. En ex madr vinnr a þeim doghum borti byscupi .iiij. aura. Nu stall þa dagha tælia. þar hæzr zyrst hinir zyrstu .iiij. daghar er nestir ero jola dæighi. en hin zimti attande daghr. þeir stulu allir iamhæilgðhir vera. en adra dagha þess imillum i iolum þa stall biargha buxæ oc þorz væita. þa er Pals morso daghr nest iolum. annar lyndils messa. þridia Gregorii messa oc enn þeir .iiij. daghar i paschom er æidi stall vinna nema biarga buxæ ex þorz er at. manadaghr. tnesdaghr. en odens daghr er allr hæilaghr. þa er .ij. postola morso daghr Philippi oc Jacobi. þa er trosmorso. Gangndagha hæilgðhi stall sua hallða at vinna til none oc eta huit at none hina zyrstu .ij. en þasta hin þridia. en þoredaghr er allr hæilaghr sem pascha daghr. þa Botolfs morso. þa Margarættar morso. þa Mariu morso daghr Magdalene. þa Olafs messa hinn sidara. þa trosmorso. þa Martens messa þa Clemens messa. þa Nicholas messa. Nu ero þeir daghar talldir er vær erom stýldughir at halda hæilagha i loghum varom. En ex madr vinnr a þeimma doghum borti byscupi .iiij. aura.

Guerfs marghir imbru dagar ero a .xij. manadom.

- 12 Nu ero þeir adrir daghar er zlastir vitu at allir hæilir men oc fulltida ero stýldughir rotileggha at þasta sua sem er huær zriadaghr a .xij. manadom of imbru daghar. En imbrudaghar toma ziorum sinnum a .xij. manadom. hinir zyrstu i annari vitu zofstu. en adrir i huita sunu vitu en hinir þridiu hæziazt um haustit þan odinsdaggh er nestir er trosmorso. stændr trosmorso a odins daggh þa hæziazt imbrudaghar annan odinsdaggh þar æptir. En imbrudaghar um væltrenn stulu vera i þridiu vitu iola zofstu. En iola þastu hæzr a þan sunudaggh er nestir er Andres morso. huert sem þa sunudaggh er zirir Andres morso eða æptir. stændr Andres morso a sunudaggh þa hæzr iola þastu tid a þeim sama sunudægh. Nu er langa þastu tid er rotileghast a at þasta. hallða æz ollum þastum oc mæst synd er i at briota. þui at Jesus Christus han hælgðadi hana sialzuer med sinni þastu oc margt þar till zleira.

Ex madr etr kist um langagosto.

- 13 Siutir men oc omaghar ero ædi stýldughir til þessarar þastu nema hællðr gera olmosu sina æptir radi sofnar prest oc zongum þeim sem gud hæzir læt honum. En

þeir sem .xij. vættra ero gamlir eða ældri ok hæ(i)lir men ero þa stulu þasta sem nu er stillt. Etr madr zist a vatnzofu dæighi borti byscupi .iij. aura. etr han huit borti byscupi .vj. aura. etr han tiot borti byscupi .iij. mætr. En ez madr etr huit a þeim dæighi er han a at þasta vid zist borti byscupi .vj. aura nema prestir lozi honum. etr han tiot borti byscupi .xij. aura nema han zari daghvillr. I langa zofu ma madr eighi tallast dagvillr. En zirir huern dagh er madr etr huit i langa zofu borti byscupi .iij. aure. En zirir huern er madr etr tiot i langa zofu borti byscupi .iij. mortum nema naudighr æti ok hæzi æi annan mat till. þa stall han ganga till granna sinna þriggia ok bidia þeim matar skiptis en ez han zær eighi þa stall han tiot eta ok hialpa lizino. En ez omaghi etr tiot þa se han hyddr ez presti en varduæitflu madr omagha borti byscupi .iij. aura ez hane vould ganga till. þeir ok er þat dragha i væniu sina at eta tiot i langa þastu þa er han vtlæghr ok huær þæining zæar hane vid konong. en byscup lytr þar ez .iij. mætr. En zirir oll þastu æzbrot þa stal madr skript zirir tata. I þeim bodordom ok ollum odrum þa stal naudsyn mæta.

Um skripta gang ok pionosto.

Hvar kristinn madr er vitz er vitande stall ganga til skripta hit mingta eit sinn 14 a .xij. manadom i langa þastu ok seighia rotilegha til synda sinna. tata sidan pionosto a þascha dagh nema han se i þeim syndum at han ma æi pionosto tata. En huær sem eighi gengr til skripta i langa zofu ok tætr ei pionosto a þascha dæighi ok er han .xij. vættra gamall eða ældri þa stall sa borta .xij. aura zirir huært þessa. Sa stall ok byscupi borta .xij. aura er pionosto tætr i zorbodi. ok dæghr madr þat i væniu .iij. vætr eða þimr vættrom længr at han gengr æi til skripta i langa zofu eða tætr æi pionosto a þascha dagh. þa dryghir han hæidins manz dom ok er ez þui vtlæghr ok ze hane allt vid konong en byscup lytr þar ez .iij. mætr. Sua a ok huær kristinn madr at vera vid pauan at kumi i lydni ok zirir þui stall huær madr sa er till scripta gengr haza med ser þæining tallinn ok za presti ok þat ze stal haza hinn hælghi Petr at kumi ok hætir þæt þui kumastatr. En huær sem þat lytr æigi ok hæzir zong til ok sua sa er vid tætr ok lornir þar nodot ez. þa er huartueiggia þæira i banni pauano. En kumastat þan stulu þeir prestar haza er til presta motz zara ok haza med ser ok sua þæira præsta kumastat er hæima sitia.

Um hionskap rettan.

Nu er þat þui nest at hionskapr er rett reglo hallð ez þat er rett hallðet. ok ez þui 15 at gud sialzuer stipadi han i paradyso millum karll(s) ok tono (adr) en þau syndgagozt. ok ez þui syndgaz sa sarlægha er med honum zær æi retlægha. Nu er þat zyrft i hionskaps malom at madr bidr ser moniar þæirar eða kona(!) er eighi ero meinbughir a

oc mæle þessi ord þa er han æstir moy æda tono eða onnur ord þuilit oc tali i hond hennar of tali sua. Et æsti þit mer. of næzni hana a næzn. mer til æghinner tono at gude loughum oc godra manna¹ samþyct oc ært þu min æstar tone hæðan ær. honyra stulu of godir men iærði tono. eða moyiar þeirar er æst verdr oc stit ord þess er æstir zirir þui at þat er zirirbodit ær gude halzo at nodor² madr æsti ser tone æda moy naudgha. [þeiri æstingr ællan³ skal [madr lysa oc præstr⁴ at⁵ tirkium .iij. sunu dagha zirir æstingh.⁶ Sinnæzt nodorir þeir men at þar viti meinbughi a þa stulu þeir til sæighia zyr en brudlaup geriz. Seighia þeir æighi zyr till meinbugha en æptir æsting⁷ þa stall⁸ ængi þar om lyða nema þeir hazi sua ziarni verit at þau tiderdi haza æighi til þeira tomit.

Um æstar tone born.⁹

- 16 Um æstar tone born er getin ero zirir brudlaup þa ero þat gude logh om oll lond þau sem tristin ero¹⁰ þeghar madr æstir ser tone at gude loghum of [godra manna samþyct oc bæggia þeira¹¹ þa stulu þau born oll ærgængh uera er sidan getr han med þeiri tone þo at æighi se brudlaup gortt. [þau stulu hælgha born sin¹² til ærzs [vid sit oc allz iærðrettar er adr varo getin med þeiri tone er han æsti ser. En þo at dottir se getin æptir æsting en synir zirir. þa hælgar hon bróðr sine til ærzs oc jamne stiptis vid sit.¹³ En madr stall gortt haza brudlaup sitt jnnan .xij. manada æptir æsting naudsynia lauft. En [byscup æda hans armadr¹⁴ geri hon om stæzno til brudlaups gærdar. en ær han gerir æighi horti byscupi .xij. aura a huærium .xij. manadom þar till er han gerir brudlaup sitt. En ængi er stjaldugr at gera brudlaup sitt med meitrum tofnadi en han er zangadr till æda stæzuer vill han.

Um þa men er æigi mægo kuenna za.

- 17 ¹⁵Þessir men mægho æighi kuenna za.¹⁶ Clausirmen. prestar. diafnar¹⁷ oc subdiafnar. vittstolnir men oc vanadir. hæidnir men mægho æighi tristiuna kuenna za. Sa madr horar er gæz tru sine annars manz æiginnar tone.¹⁸ sua horar [han oc æignar tone annars manz¹⁹ er hæzir rad till med henni til [þess ad(!) rada bonda hennar til²⁰ dauda oc at han stall za hennar sidan oc doytr bonde hennar ær þui

¹) Her *begynder* B. ²) engen — B. ³) [Henne æsting — B. ⁴) [prestr lysa — B. ⁵) [otnar — tilf. B. ⁶) brýllaup — B. ⁷) æder brýllaup — tilf. B. ⁸) þeim — tilf. B. ⁹) & .xxj. — tilf. B. ¹⁰) at — tilf. B. ¹¹) [bæggia þeira samþyct — B. ¹²) [Sua er oc mætil fræztr hionstapens at oll þau barn sem getu ero zirir æsting hælghaz j æstingenne — B. ¹³) [oc jæræ rettar oc aldra [omdar vidh þau er sidhan æro getu æ huat þet æro dottir. æder [synir, zleire ædr zær sidhan getur. Nema notor [se j meinbughum getu þui at j meinbughum hælper huatzit æsting æder brýllaups gerð nema j þeim atvitom som ær retter stæzuer stæwiiser — B. ¹⁴) [byscup armader — B. ¹⁵) Nu er þet þui næst ath allir men mægho [ser kuenna za, æder tonor men mæ laghum [sem en zintz zorbodhit. En — tilf. B. ¹⁶) æder tonor men. snerst — tilf. B. ¹⁷) messodgætnar — B. ¹⁸) [u æsting dæmetz ath velloge þot hon aa tome — tilf. B. ¹⁹) [mgl. — B. ²⁰) [mgl. — B.

radi. Sua of þa er gerir brudloup til eighinnar tono annars manz lizanda bonda hennar oc hæzir han att lifams lofta vid hana. þa mægho þeir men alldri þessara tuenna ser til tvænna þa oc eighnar tono.¹ Sua ma madr eighi þa tono þæsta æda þa er þrendi hans² stýldari en þimta manni [hæzdi adr³ þæsta þo at han se dauðr þyr en þau lomi saman. Sa madr ma oc eighi tono þa er þirirgort er æda adra læid er en sua er þallinn at han ma eigi tono haza at lifams lofta. Sua of ex tona a þess luta mals þa ma hon eighi giptaz. Verða þau bornom⁴ saman bundin at þæstingum oc þæmr þeim um þat rad síðan er hon er .xij. vættra æda⁵ .xiiij. vættra þa ma þæn hionþap eigi stilia. toma þau oc noðot saman at lifams lofta adr en þau se sua gomul sem nu er sagt þa mægho eigi stiliazt at hionþap sinum.⁶

Um hionþap oc hordom.⁷

Nu er hionþapr karllmanz of tono loglægt samband oc ma þat ængi madr stilia 18 þo at eighi se brudlaup til gortt ex loglæg þæsting er a. nema annat huart þeira gezi sit i klauftr adr en þau hazi saman tomit at lifams lofta of ma þat þeira sem æptir er i hœiminum læita ser þorreda ex vill. En síðan er þau toma saman at lifams lofta þa stíl þæim ængi lutr nema hordomr oc stíl þo eighi hordomr hionþapin þirir þui at þat hiuna er sallaust er ængan hordom dryghir þa ma þat stiliazt at samuæro vid þat annat hiuna er hordom hæzir dryght oc liza síðan reinligha. En huart þeira hiuna sem adr brigðr af meðan þau liza bædi. þa dryghir þat hordom oc er þui þat rad at settaz sem þyrst vid gud. síðan sinn a millum [of bua síðan saman.⁸ briota þau [annat sinni bædi⁹ oc gera hordom þa stal þyscup þau i hann þora þar til er þau þara¹⁰ saman æztr. Nu er þat einzalldr hordomr ex madr lætr æinlœnþa tono vndir sina eighna tono. sua of ex tona lætr æinlœnþan man vndir sinn eighin mann. En huer at sticu værðr tunr æda sanr. borti þyscupi .iiij. mætr oc gangi til stripta. En þat er tuualdr hordomr ex madr a ser eignar tono oc lætr annars eignar tono oc sua ex tona a ser æigin mann oc lætr honn annara(r) tono æigin mann. er stíl gerð mlot liot bædi þirir gudi oc monnum.¹¹

¹) þaa Of þet æro þau hoor er lofþod um mætir æn en annor — tilf. B. ²) se — B. ³) [þaa er oc adþer hæzdi hona — B. ⁴) barn — B. ⁵) Saal. i begge Codd. hann — udel. ⁶) ligger þetta alt i biskups dome ætir (sriguadom tt. ræt — tilf. B. ⁷) Dette er Overskr. i B, som tilf. C., xxij. Overskr. mgl. A. ⁸) [mgl. — B. ⁹) [oc bædþe af — B. ¹⁰) toma — B. ¹¹) Of sua sem synden æwþatz til helþningar, sua æwþatz oc scrigten oc þearfættir þirir þau wert. Þerme giorla aat allir domarar andatighir oc wæroldþligir. æ huarom þeir ber þær dome með laghom, oc sua soþnarar i allum ærendom þeim oc soþnom (hazande) gud þirir sinom aughum oc rethwifona. með wæghd oc miscund þer sem þet hoþuer, þer a hugande ath mont wert se hatat en en agirn manna fram draghin, þo ma en anners wæra en þangstir men sem en milia æder tunno wæðhas gud þirir godþrofta (æter, neme þet af þear geldom oc adrum heilagþrar tirtio þirtingom sem sriguadþe æro oc rethwifio til þærþota sinna misgerðer — tilf. B.

Nær bryllaup ma gora með lagham.¹

- 19 Engan tíma er zírír bódit tóno at þæsta með² stílum.³ En brudlaups gerð sína ma mádr æighi háza a þan dagh er natt er hæilogh æptir oc daghren eða þósta daghr er eptir oc þra þui er jóla þóstu tíð tómr⁴ oc þra þui er .ix. vítur ero til páscha daga oc [.vij. nattum eptir páscha dagh of huita sunu vítu⁵ .iij. vítum zírír Jóns vatu .iij. vítum zírír Míkhíals mæssó. þa ma æighi brudlaup gera ne tóno þa. Nu hvar sem gerir brudlaup eða þær tóno a þæima tímum borti⁶ bñscupi .xij. ára.⁷

Um óbota men.

- 20 Þat er nu þui næst at þær men sem brot laupa með æignar tónom manna þa ero þær óbota men bæði zírír tónongi oc tarli oc zírír gort þe oc þrídí landi of lausum ögri víð tónong.⁸ [drepir oc dýgðdir hvar sem þær værða staddir⁹ oc æighi lírtíu græzir. En bñscup æigniz þar æz til þriggja mára.¹⁰

Översu þyllt eða sýziat saman ma byggja.

- 21 Nu er þat þui næst at ængi skal sína þrendtóno ne sýxtóno þa til æighnar tóno eða háza at lífams lösta nermær en zímta manni þra sýstinum at telia.¹¹ En ez mádr hæzir þrendtóno sína eða sýxtóno at þiorda manni íamþarítt¹² þa stulu þau att¹³ stíliast oc skal han borta bñscupi .xij. ára oc gangi til scripta. En ez mádr [hæzir þrimenning sinn at lífams lösta þa stulu þau stílias at oc borta bñscupi .iij. mætr oc gangi til scripta. En ez mádr¹⁴ tætr at lífams lösta sýstrung sína eða broðr- ungh þa stulu þau stíliast at of [skal han borta¹⁵ bñscupi halza zímtu mórt oc ganga till scripta víð stálzan bñscup.

Með þessum konum æighum ver æi lífams lösta at háza.

- 22 En þessar tónor ero í mæirum þyrmslum víð öff ez ver vinnum a þæim óðada verk. [ez ver¹⁶ autums víð þær. Nu er æin modir manz. annur sýstir.¹⁷ þrídía dottir. þiorda [stíuzdottir oc stíuzmodir.¹⁸ zímta [sunar tóna.¹⁹ .vj. broðor tóna.²⁰ .vij. sunar²¹ dottir [oc tónor allar er íamstýllðar ero ma æighi óðada verk a vinna.

Jvfr. Cap. 22. G. 24.

¹) Dette er Ovrskr. i B, som tilf.: L. xxiiij. Ovrskr. mgl. A. ²) stítom — tilf. B. ³) sem nu er sagt — tilf. B. ⁴) hego. oc .vij. nattom eptir jóol — B. ⁵) [en í páscha vítu oc en .xv. nattom zírír huitefunnadagh oc .vij. nattom eptir. þet tallas — B. ⁶) þa gange til scripta oc nzuertota oc gelbi — B. ⁷) oc ögri hvar er þet bryllaup stíth — tilf. B. ⁸) oc bñscup — tilf. B. ⁹) [mgl. — B. ¹⁰) [mgl. — B. Þaa en tilhestet Söddel i B, m. a. Haand: Statutum domini Augustini episcopi pie memorie forbiudher þeim som j scríft ero bryllaup gora þe .iij. sunnadagha næst zírír Míkhíaltio. En allum adrum lozuatz bryllaup gora þe .ij. sunnodaghana. En sunn- daghen næst zírír quatuor temporum &c. lozuatz engom ath gora bryllaup sub pena contenta in crístnaret í "om elogh- ligha samquemo eder bryllaups gerð &c." ¹¹) æder [nxtóno — tilf. B. ¹²) samþarítt — B. ¹³) mgl. — B. ¹⁴) [mgl. — B. ¹⁵) [borte — B. ¹⁶) [æder — B. ¹⁷) dottir — B. ¹⁸) [sunardottir — B. ¹⁹) [dottir dottir — B. ²⁰) broðor dottir — B. ²¹) [stítur — B.

þat er oc broðor dottir. systurdottir. modor modir oc þodur modir. modor systir oc þodur systir. oc modor konu manz.¹ En ez madr verdr at þessu tunnir of sannr at han lægst med þeim sua nanum² þa ero þau bæði þridlaus. þirir gort þe of þridi landi of lausum öngri oc huerium þeiningi þear sine oc þare or landi³ kononge vare þar till [er þau hafa⁴ int stript sine þa er byscup lægger sialyr a hendr þeim. a þeira þe allt konongr vttan⁵ byscup [ætr þar ez .iij. mætr⁶ nema þeir villir(!) badir⁷ bætr gort hafa. Nu kennir byscup eða hane umbodsmadr manni at han hafi þat odada verf gort en han tæð(!) nei vid þa skal han synia med tlyxtar eidi. þællr till obota honum ez [ællr oc⁸ verdr sannr at.

Um gudsfia.

Nu er þat þui næst at ængi madr ma eiga gudsfia sinn. En gudsfia er 23 þreualldar.⁹ hin þyrsta millum [þess barns er stirt er¹⁰ oc þess er stirt [eða a þui hælldr till stirtar oc þadina barsens.¹¹ [þridia er millum barsens er stirt er oc millum andlægs manz þess er stirt eða till stirtar hælldr. of þui eigu prestar gudsfia vid oll þau born er þeir stira oc oll þeira þedgini oc ma prestins barn vid ængan þan lifams losfa eiga er prestin hærir stirt. Hælldr madr a barni manz till stirtar þa a þadir oc modir barsens oc barnit gudsfia vid konu þess er a barni hælldr til stirtar þo at hon hafi ei a barne hælldr þa er þat var stirt. Nu ez madr hærir gudsfia sin at lifams losfa þa stulu þau stiliast at. oc ganga til stripta oc borti huart þeira .iij. mætr byscupi.¹²

Ez hana tætr man vadir þonda sin.

Nu ez madr settigt vid þen mann er læghit hærir konu hans þa skal þa væita 24 trygðir¹³ er konu a.¹⁴ En ez madr¹⁵ liggir hana annat sinni þa er han tryggrozi sem hin er [væghr a væittar¹⁶ trygðir. þirirgort þe of þridi landi oc lausum öngri

¹) [.viij. stuzmodher. .ix. sunar kona. .x. broðor kona. .xi. systurdottir. .xij. modher konu manz. .xiii. er systir konu manz. .xiv. er þadur systir. .xv. modor systir. .xvi. þadur modor. .xvii. modor modor — B. ²) [einni hvario þessara sua þridi — B. ³) riti — B. ⁴) [han hafa — B. ⁵) oc — B. ⁶) [mgl. — B. ⁷) mgl. — B. ⁸) [han — B. ⁹) marg- þallar — B. oc slygher þeim hin mesta myndning oc margþældelighar þyrmslar. Ero þessa gudsfia — tilf. B. ¹⁰) [hine som stirt — B. ¹¹) [Annor millom þes er stirt oc þadur hins stirta — B. ¹²) [Þridia mellum þes er stirt oc modor hins stirta stirta mellum barna þes er stirt oc þes er stirt verdr sempla mellum þes er stirt verdr oc þeira som honum halda til stirtar. Stetta millom þes er stirt verdr oc lothligh hufþroþ hins som a honum helder þo ath see eighi nere. Oc samuleis ez hufþroþ halder a barne, þo at hufþonde see en nere. Siaunda millom þes er stirt verdr, oc barna þeira sem a halda huart som þau ero þleire. eðer þare .vii. mellum þes er a helder oc þadur þes som til stirtar verdr halder .ix. er millom þes er a halder oc modher þes som a verdr holdet. Wæda þessa sama gudsfia allar med samu myndning oc þyrmslum j þerming som j stirtning, swa ath engu mughu millom gudsfia giptingar bindas. Oc ez notor dyrzigt þær ath binda, eðer bundit hafa þa verda þau sem þes hafa dyrz med stirtunnar dome oc hardom æquarstom aat stiliast oc gange til stripta oc borte biftupi huart þeira .iij. mætr. ¹³) þrygðar eidi — B. ¹⁴) laa — B. ¹⁵) han — B.

[vid konong en byscup tale .iij. mætr ær ær hans zirir hordom.¹ En² sa madr er dryghir lifams lofa vid nodot annat tuikindi en tono oc værdr han sannr at pui þa er han vtlæghr [oc ær hans allt vid konong en byscup lytr þar ær .iij. mætr.³

Guerss hans skall zæsta.

25 Nu ær madr bidr ser moniar þa skall sofia þan at rada zære er ærzingi hænnar er. Madr skall sofia þing med⁴ frændlono sinni oc sua⁵ heiman zylgiu. þau skulu i hendr tafaz oc nærna hana a nærn⁶ huart sem er mætr æda tona oc seghia sua. El zæsti þit at logzullu æptir pui sem adr er stillt oc med þeiri heimanzylgiu er nu er tolld oc stirstota el pui undir vatta þa er a hoyra. Nu ær sa vill sofia [rada zæra men⁷ er tono hæzir zæsta þa skall han⁸ zæra till husa zodur hænnar æda zorædis manna hænnar oc hæza med ser .iij. vatta oc gera [honum til⁹ manada stæzno at han se buin at seilia rada zæ¹⁰ i hendr honum oc heiman zylgiu alla oc stirstoti pui undir vatta þa er vid ero staddir oc er [þat hin zyrsti mæls aldr.¹¹ þat¹² skall loma¹³ a manada deigi huerium en hin øzsta med brudmen¹⁴ oc brudtonor ær hinn er buin at seilia rada zæ i hendr honum. þa skal zadir þing sofia zirir dottur sinni. hin skal oc segia ia vid ær þeim¹⁵ komr a samt. En ær þeim stil a huer þing stillt¹⁶ ero med tono þa skal giptinghr madr tono læida fram .iij. manna vitni sin þa hæzir han sitt mal til sanz lomit. En ær þa still a¹⁷ um heiman zylgiu þa skall brudgume lata¹⁸ .iij. manna vitni huerfu myndil heiman zylgia var mælt med þeiri tono. en ær giptinghr væd tono var¹⁹ stillt i iardu þa skall tryggua a giptingar tuelbi pui at æighi værdr logzullt nema tryggat se. En ær madr lætr jord heiman zylgia dottor sinni æda hystur. þa iord þær æi at stoyta nema villi. Nu ero

¹) [ætr halzt tgr. oc halzt biskupr — B. ²) Oc þet sama — B. ³) [oc obota mædr zirirgiort hwarum peninge zære þino, lætr halzt konongr oc halzt biskupr. Æhet sama er ær madhr zæfir .iij. tonor oc wil ær lita dome um þa luti þa værdr han vtlægr ær pui. oc lætr konongr oc biskupr ær hans. nema þe villi bætr gort hæzua — B. Heræfter indskyder B følgende Capitel: Om meinsidha oc scriptroz. C. xxx. En saa mædr ædr tona som scrift lætr zirir þessa miæzelli ædr annur oc æzuer huart þeira annat, oc ganga þau sidhan moot þeim eidi, þa eilir þet eidro, oc ær liit wider meinswore, pui huor som ath pui værdr sanner, þa ær hann ær pui vtlægr wider konong som loghbot watter um meinswore. En biskupr lytr zirir meinswore .iij. mætr, en zirir meinsbugha ætir pui sem malit riis j cristno(m) rette. Oc hwarætna þer sem men sweria ranga eidi, þa skal til scripta ganga oc borte biskupi .iij. mætr. ¶ En ær han leidr zleira j eidi rangan med seer þa skal han gelda zirir waat huara .vi. æra, nema þeir vissu ath vswort war, pui ath þa skal (huar) þeira gelda .iij. mætr som hin oc ganga til scrifta. ¶ Sua er oc mælt ath þær ædr tona minna eidi til þeira lutha er til synda horzua, sua ær til samhaldis um landraan mote rettom landz kononge, ædher um mandraap, hordom, ædr annara floorglæpa, þann eidi skal riæzua settalaust oc skal til scrifta ganga ath iller eider war wnnen. ¶ En ær mædr helder ær þa script honom [att war ziri jmis æzbrot þa eilir þet scriftroz oc huar som ath pui værdr tunner ædr sanner. gange til scripta oc borte biskupi .xij. æra, Oc lætr han embete zyr æn han hæzuer þær scriftir zirir tafit þa lætr sa mædr j zorbodhe. Æhet sama ælir þær som quædhiat ær embete ær biskupi. ⁴) zirir — B. ⁵) zirir — B. ⁶) æ — tilf. B. ⁷) [ædhr zærar hænner — B. ⁸) mgl. — B. ⁹) [til hænner — B. ¹⁰) zæ — B. ¹¹) [þeim þet zyrste aldr — B. ¹²) þa — B. ¹³) tona — B. ¹⁴) brudhænne — B. ¹⁵) honom — B. ¹⁶) mælt — B. ¹⁷) wæ — B. ¹⁸) bæra — tilf. B. ¹⁹) wærd — B.

þeir settir at hæiman fylgd oc sua at ætlaða giærd þat skal þa handseilia oc stí-
fota vndir vatta þa sem inni ero oc hætta þat allt giptingr vattar. þa skal han sitia
millum brudmanna en¹ hon millum brudluenna. [han skal² ganga izir golv þuert³
oc geza henni linæ.⁴ [þat er logfullt⁵ huart sem gíox er mæiri æda minni. En born
þau oll ero arygeng er þau gæta síðan er þau stiga bæði i eina sængh oc þau læiggia
loggælagh⁶ saman.

Æz kona er til jardar gíxt.⁷

Nu ez hiun ero stillt at.⁸ oc er kona til jardar gíxt þa skal hon stæzna hæræðz 26
þing um .iij. nætr oc lata læida fram .ij. manna vithni þeira er a varo æstingar
stæzno æda inni varo a giptingar⁹ lueði oc æz þau loma fram at fullu þa æighu
hæræðzmen at doma hænni allt þat er hænni var vitnat¹⁰ oc æighi loma anduitni
i moti gipting lono þegar vid er gengit at hennar var ængit at loughum. En ez
kona var æighi til iardar gíxt þa skal gæra zimt til æær stiptis oc læida .ij. manna
vitni a zimtar dæighi um zimtar¹¹ ord lono. sofi huart er hon vill sua æda a þingi.
Nu vil han æighi stipta sua æ þa er han sætr .iij. mortum [þrideili a.¹² Nu ez
hion haza buit .xxx. vætr æda længr oc ero giptingar vithni oll zra dæud oc ær¹³
hon radit lafe oc loto¹⁴ i hibilum¹⁵ bonda sine. sítr at alle of öldri¹⁶ vid¹⁷ adrar
huspræniur oc hætir æighin husprænia hans. þar til skal hon hazua .vij.¹⁸ manna
vithni at sua¹⁹ hærir veret bunadr þeira .xxx. vættra æda þui længr. þa hærir hon
til lagha i gardi hans þrideili æz æ landi oc lausum oyri oc²⁰ til .iij. marla i
mundi.²¹ En ædia su er zorrædiæ men gíxta til buff hon a siolv²² zorrædi sin at
giptaz þeim manni er hon vill at hinum sama retti er nu er fallt. Sua oc ez mæz
er zodur ærzi þa a hon siolv zorrædi sin oc haza vid þeira manna rad er hon vill
til²³ haza fallat²⁴ innan ættar ser [en siolv skal hon gipta sit.²⁵ En ez zadur
broðr²⁶ hennar æsta hana manni æda zadur zændr²⁷ haza hana at zælaupum.
hin jattar þui²⁸ er æsta skal oc ganga þeir a fullmæli vid þa er [zirir rada.²⁹ þa
hællzt til þæss er hon er gíxt. þa ma hon za þeim manni umbod er hon vill at of
sofi zodur ær sinn oc haza [han allan³⁰ offiærdan en hin hæiti madr at værri er
þat laup gerdi. En kona þu er liggr med manni a launungu hon hætir hor-
rælia³¹ [þui at hon a æighi siolv zorrædi sin zyr en zændr hennar haza gíxt hana
hæiman.³²

Jvfr. Cap. 26. B. (II.) 9. 10.

¹) oc — B. ²) [þa skal han — B. ³) huart — B. ⁴) linæ — B. ⁵) [mgl. — B. ⁶) ætlaðh — B.
⁷) Denne Ovrsk. tilf. efter B, som tillægger £. xxxij. Ovrskr. mgl. A. ⁸) mgl. — B. ⁹) æstingar — B.
¹⁰) mæll — B. ¹¹) mgl. — B. ¹²) [þritælia — B. ¹³) hærir — B. ¹⁴) loftum — B.
¹⁵) heimbitium — B. ¹⁶) ælde — B. ¹⁷) með — B. ¹⁸) .ij. — B. ¹⁹) længe — tilf. B.
²⁰) mgl. — B. ²¹) tilgiöx sinne — B. ²²) Saal. rettet; holv — A. ²³) mgl. — B. ²⁴) mgl. — B.
²⁵) [mgl. — B. ²⁶) zændr — B. ²⁷) broðher — B. ²⁸) mgl. — B. ²⁹) [radha (culu — B.
³⁰) [mgl. — B. ³¹) hortona — B. ³²) [mgl. — B.

Þing þat er byscups armadr skal lata stæna.

- 27 Nu er þau mal verða gorr i heradi er byscup lytr æz¹ rætt þa skal byscups armadr stæna þing i heradi.² huær bondi er skyldugr at sölia þat þing. Nu er þing sætt. þa skal byscups armadr upp standa oc tala sua. ef hæzir þat hoyrt hæz³ i heradi oc bygdum at þa madr hæzir misgort um þat mal er byscup lytr æz a oc næzni þan man a næzn. sorge oc [til sala slitt⁴ sem er. Nu er þer hæzir þetta mall þyr hoyrt. þa nill ef þat vita. En er ziordungr heradz manna þeira er þa ero a þingi tædazt þat mal þyrri haza hoyrt þa heitir þat bygdar þlontt at loghum oc ma byscups armadr þat sölia till slits rættar sem vidr liggir at loghum. Stendr lyritar æidr [zirir huert⁵ .iij. marla mall oc þau er minni ero. En þeghar mal ero meiri en .iij. marla mall þa er halzrettis æidr. En fullrettis æidr zirir huert obota mal. Enn er þærri tædast hoyrt haza þat mal en ziordungr þinghmanna þa þællr þat nidr oc heitir⁶ hans vpphaz. þat ma han eighi sölia.⁷ En sölia ma han oll þau mal er vattar vitu. Nu er ein sol⁸ i ollum byscups malom. æidi er logze a þui. Allir ero skyldughir til⁹ at hæghna¹⁰ triftni [þessa heims. þa er sua gerir han þer goda anþun a doma dæghi þat gæzi off þadir of sonn oc heilaghr andi vttan enda Amen.¹¹

II. Nyere Gulathings Christenret.

- 1 ¹² Þat er nu [þui nest¹³ vpphaz laga varra Gulapingemanna¹⁴ sem vpphaz er allra godra lottta: at ver skolom hælda of hærva triftilæga tru. Ver skolom trya a gud¹⁵ þodur allzvaldanda flapara himins of jardar. ver skolom trua a varn drotten Jhesum Christum æinga son hans er getten er æz traxte heilaghs anda of þodr æz Mariu møy: þindr vndir Pilaz valde. trosæstr þodur of græven. þor nidr till hælvtis at løyssa þadan sina vini. Þridia dagh æiptir er han var dauddr of græven reis han upp æz dauda of var sídan med lærresuæinum sinum .xl. daggha¹⁶ fra þastha dæigi of

Jvfr. Cap. 27. B. 17.

¹⁾ aa — B. ²⁾ En — tilf. — B. ³⁾ mgl. — B. ⁴⁾ [slita sol — B. ⁵⁾ [vider — B, ⁶⁾ þet — tilf. B. ⁷⁾ sæghia — B. ⁸⁾ soln — B. ⁹⁾ mgl. — B. ¹⁰⁾ heilagha — tilf. B. ¹¹⁾ [mgl. — B. Herpaa følger i B uden anden Adskillelse, end den sædvanlige mellem Capitlerne, først Stykket om Aager (Jons Christenret C. 55, see dette), dernæst om Meneed med Eedsformularer, dernæst Udtog af Tunsbergforliget 1277, og endelig, hvad Paamindelser der skulle sættes, naar Biskop eller Provst visiterer; see Anhang II. a. Stykket om Meneed, see nedenfor Anhang II. b. Udtoget af Tunsbergforliget see nedenfor ved Retterbøderne. Eedsformularerne see 3die Deel. ¹²⁾ Cap. mgl. C. D. G. ¹³⁾ [mgl. de Övrige. ¹⁴⁾ latf. Resten af Cap.: &c. — B. F. ¹⁵⁾ latf. Resten: &c. of gengr sua ut sem stendr i landabotinni þessi papitulum — B. See foran S. 22. ¹⁶⁾ Saal. rettet. gaggha — A.

till hælga þorðaghe. of steigh þa upp till himna of þadan skal hann komma a orzsta dæghi þessa hælms at domma hværn æptir sinum værdleika. Ver skolom trua a hælga anda at han er sannr gud sem fader of son. of þær .iij. skilningar er æin gud. ver skolom trua a þat allt er truir oð triftileg þið of hælagra manna samband of hællogh kirtia hælzir samþvott adr med vbrigðilegre stadæftu. Ver skolom trua at syndir zirir lattazst med stirn of idran of skipta gangh med holde of blode vare drottens er i messonne hælgaðst med bonna halde: olmofo gæirdum. med þostom of ollum odrum godom loftom er menn hugsa mæla æda gera: Uer skolom trua at huers mannz licamr. er j tomr hælmmen æda komma lann till doma daghe: skal þa upp rissa of þadan æz skal þeir ær illa gerdu i þessom hælmmi haza endalauffan ozagnad med diozlum j hælvtiti of hane englom. enn þeir er gott haza gort þessa hælms skolo þa of haza ælizann þagnad med gudi of ollum hane hælum mannom. j himna riti oftan ænda.

Um vald oc izirbæð konungs oc biskups.¹

Nu æz þui at guds mistun² ser til þess hverdaglega þorz otollulegs of ymis 2 lyðz of zioldmennis.³ þa hælzir han skiptat .ij. sinum pionom at vera augsynilega hane umbodsmenn um þessa hinna hælgu tru of hane hælragt logmal. godom mann: um til verndar of rettenda. en vandom mannom till reyfingar of tæinsanar. Ero þæsser .ij. annar konongr enn annar biskup. hælzir konongr æz gudi veraldleght vald en biskup hælzir andleght vald til andlegra lutta. þeirra (a) at styrkia hvar annars vald til allra rettra mala of loglegra. of þeir tennazst vidr sic at þeir haza vald of þvirbæð æz sialzom gudi. en æigi æz ser. Oc ziri þui at þeir ero guds umbodsmenn. hins of annars at þær siaer aller at þeirra ma ænga lund missa. þess hins þridia at sialzr gud virðist at tælla sic med þeira nomnum. þa er sa sannleaga j mytlum hæsta vid gud er þa styrkir eigi med þolltommenæ aft of reyzlo til sine valldz of þessu(!) er gud hælzir þeim til skiptat. þar sem þeir bæra svo mylla ahyggiv zirir landzrolleno of abyrgð zirir gudi. allra hælðst þar sem logenn vatta med stoddum ænda merklum svo at hvarle mege hozdingianer æz þær geyma þess anavdga æda þyngia rolleno med ozmitcilli agirnd of æigi mege þavitrir menn synia ho(z)dingiunom loglegrar lyðstýldu zirir þriofsto saler æda stamþynnar ozmytlarrar.

Æz madr zær (med) trolldom.

Nu æz þui at aller menn ero stýldugir at hallda þa tru er ver hazom gudi 3 hælittit⁴ i stirn vare [of nu var upptold⁵ þa a konongr of biskup med [mytcilli gævm:

Jvfr. Cap. 2—8. L. I. Hk. 8—13. (Cap. 4. 5 = Hk. 9. 10).

¹) Saal. B i Indholdalisten. Um — A. Cap. mgl. C. D. E. F. G. ²) Latf. Resten af Cap.: &c. — B.
³) Latf. Resten af Cap.: &c. — F. ⁴) iallat — D. ⁵) [mgl. — F.

gæzve¹ at rannsalca at menn zære æigi med ozmilcilli² villu of heidenom atronade. En þæffer luttir hoyra³ till villu [of heidins atronaddar.⁴ Galdrar of gerni(n)gar of [sa er tallar notorn⁵ mann trollridu⁶ spadommar⁷ of at trva a landvættir at se j [lundum⁸ æda⁹ hangum æda zorsom sva of vtti sættor at spyria orlaga.¹⁰ of þær er segia æzhendes ser gud of heilaga tirlu till þess at þær stollu¹¹ i haogum zinna æda [adrar læidir tilcir verdda æda visir¹² sva of þær er zæista draugha¹³ upp at væidia æda haugbua. Nu ez nodor madr verdr at þvi lunn æda sanr. at hann zær med [þema vanda atronade of hæidini¹⁴ vilu æda samþvdr þeim er med slito zara. þa er sa vttlægr of alt ze hans of a halzt konongr en halzt biskup. En ez meler þat konongs¹⁵ madr æda biskups umbodsmadr. at madr zær med þema [æinnom hverum lutt of vandtrunade¹⁶ of zær æigi loglega sannat¹⁷ a hendr honom. þa syni han med tylztar¹⁸ æidi. zællr til vttlægdar er zælr.

Um konongs kosueng.¹⁹

- 4 -Nu ez þvi at allt landzrollt²⁰ a mylla lyðstuldu (konongenom) at væita²¹ þa vere þat rolleno þarzlegt at menn varadest þa molli villipodo er mestr luttir landzrollt þessa hæizvir sua hormulega veret blindat æz at j æingu lande odru zinnazt þess dome. þar sem telnir haza veret ymisir menn oc tallader konongar ranglega motte lagum hinne hælga Olafs konongs of ollum þeim rettendom er hver bonde vilði vna æz adrum um sínar æzdir. Þionado optt velborner menn þeim er varla matto vera knapar þeira sem en vattar j dagh. huartt þær mistu zleiri odala sinna æda hinnir er þær tallado kononga sina. of sva hitt sama um manna missvr. Nu at menn þyrzi eigi griplande hondom æda læifande ætir at zara. hver er a rettlæga konongr at vera j Norege. þa se lynnlt ollum Svapings monnum oc ollum adrum Noregs mannum at hælton konongr sunn hæltonar konongs Sværris konongs sunnar sonnr stadzæsti sva oc lætt j boke seitia a Frosttapingi hver at rettom lagum oc æzdom a at vera Noregs konongr ætir logum hins hælga Olafs konongs med rade oc samþvdt Magnusar konongs sonnar sine. Einars erdbiskups oc annarra liodbiskupa. lændra manna oc lærdra. stallara oc logmanna oc allra handgengna manna þeirra sem þa varo j hia oc allra Frosttapinge manna. oc sidan birti þætta Magnus konongr sunn hans i allum luttum landze(n)s a þingum oc samþvctum(!) þvi ællær Noregs menn zirir sic oc sit æzspringi. vidr Noregs konongg oc hans æzspringi med retto þingtale at þesse stípann stal þar um standa eilixlega sem þa var oc hær zylgir nu.

¹) [mættu gaumgæuc — B. [mitille [anngæui — C. ²) opinberre — C. ³) horva — E. ⁴) [mgl. — E. ⁵) [þat ez madr tallar annan — B. ⁶) trollindu — F. G. ⁷) mgl. — E. ⁸) lundum — B. C. D. ⁹) [mgl. — E. F. ¹⁰) zorlagha — B. orblaga — D. orlaga — E. ¹¹) ze — tilf. de Övr. ¹²) [aðra læið. æda notors uisr uerða — B. ¹³) dauða — D. ¹⁴) [þessare — D. ¹⁵) umbodo — tilf. de Övrige. ¹⁶) [atrunade — B. F. ¹⁷) provat — E. ¹⁸) tylztar — C. ¹⁹) Cap. mgl. C. D. E. G. ²⁰) luf. Resten af Cap.: &c. — B. ²¹) oc biscopinum — tilf. F. luf. Resten af Cap.: &c. — F.

Um konung.¹

Sa skal konongr at Norege vera er stlgeten er Noregs konongs sunr hin ælgti 6
 odal borenn till landz oc þengna. En ez eigi er stlgetten sunn till þa skal sa kononge
 sonar sunr konongr vera er stlgetten er. þa skal oc kononge sunnr konongr vera þo
 at han se eigi stlgetenn: en ez æingi er sa till ne æinhværr þessarra þa se sa konongr
 at Norege er odalboren er oc þa er erzdum nestr. oc þo ez kononga ætt kommen:
 Sidan eiptir þrazall konongs. þa se sialzbodet² konongs ærni biskupum ollom oc abott-
 om. hirdstiorum: oc logmannum ollum med hird alla oc(!) sœdia norðr till hins hælga
 Olafs konongs þrœnda sinns oc neyrne hirdstiorar med ser .xij. hina vitraustu menn or
 hværris biskups riki oc se a þor junan þrœsta manadar sidan þeir þregna kononge
 þrazall. þa latte konongs ærni stemzua almennilegt Öfyrþing. oc se þar till kononge
 tættin oc svæiri þegnom sinum logh oc rettindi en þeir honom lond oc þengna. Nu
 ez nolor lættir sic odrviss till konongs tæda en nu er mælt þa have hann þirirgortt
 lizvinu oc ze oc þridi oc sva hvær sa er honom þylgir till þess. En ez hirdstiorar æda
 hird þirirneymst þessa þerd. þa ero þeir landrœda menn vidr konong næma þul nævz-
 synn banne. En hvær bonde er þirir neymst þessa þerd sa ær neynd(r) er. þa se sa
 sætr .xl. mara en konongr mette naudsyn med stynsamra manna rade. En j þessare
 þor þare hvær a sinum toftnade en konongr vnni þeim ollum toftnad sin er eigi hozdu
 adr konon)gs ze.

Um konongs æid.

En at konongr vittir sic þvi hælðr stlydugan vera log at halda vidr þengna sina 6
 oc um at botta þa skal hann þenna æidstaz harva. þess lægg el hond a þessa hælga
 doma oc þvi stotr hann till gudes at hann skal halda log þau oc rettindi er hin hælgi
 Olaf konongr þrœnde minn stipade a millum konongs oc bonda ættir þi vittir oc meigni
 sem gud lær mer. Sva se mer gud hollr oc hin hælgi Olaf konongr þrœnde min.
 Er konongr ei at eins stlyðr at halda vidr alla þa er þa ero a þingi þenna æid.
 hælðr vidr alla þa er j hans þegnstlyðu ero ælra of oborna.

Þetta er lendra manna æidr.

þa stolo lender menn oc hirdstiorar þennan æid sværia. þess lægium mer hond 7
 a þessa hælga doma oc þvi stiotom ver till gudes of hins hælga Olafs konongs at
 ver staltom holler oc trvir vera. N. kononge bede openberlega oc læynnlega. styrkia skal
 el hann of hans rikis bede med radom oc ollum styrk. halda stolo ver oc eida þa er
 han hæziz suoret ollu landzrolleno æiptir þvi vittir sem gud hæziz geþvæt off. sva se
 off gud holr sem mer sat sæigivm gramt(!) er mer lingum.

¹) Cap. 5, 6, 7, 8 mgl. i de Övrige.²) Saal. rettet. sialzboret — A.

Ger er bœnda æ(ídr).

- 8 En at bœndr oc alþynda víti sic því lyðstýldugare till hólloftu oc þægnstýldu oc lyðini vídr konong þa stolo þeir þæna eid sýæiria kononge sua marger menn æz zylki hvæiriv sëm honom licar. þess leigiom ver hond a þessa hælga doma oc því sti(o)tom mer till gudes at ver stolom hólkr oc trúir vera N. kononge varom bæde opénberlega oc lennilega med ollum mat oc meigni suo sëm goder þegnar stolo godom kononge veita alla loglega lyðistýldu med þeim ollum logum oc lynnendum sëm hinn hælgi Olæzr konongr stipade millum konongs. sva sê gud hólkr oc hinn hælgi Olæzr konongr sëm ver satt seigivm. gramr er ver lívgom: Ero ei at æins þæir stýldugir till at abrygiast þæna eid er sýerria hælkr aller þeir er j konongs lyðistýldu ero alner oc arbornir þæir sëm hanæ eides villia niotta.

Guerfug skipta skall tiund.

- 9 Uer stolom lyðinir vera biskupe varom [oc æiptir later¹ en han off hólkr oc [godvillia zollr.² En³ hazom ver melt vídr biskup varn at hann skal off pionofstu væita. en mer stollum [hana sua odlazft. at ver stolom⁴ gera tiund alla oc zolla bæde æz avæzfti ollum oc vídr æildi. [zvgli oc⁵ zifti⁶ oc allum rettóm æzla. En hænne skal sua stipta at biskupe(!) skal haza ziordong. [zætoer menn ziordong⁷ prestir ziordong kirtia ziordong. Enn biskup skal komma naudsýnnialauft j zolli huært a⁸ .xij. man: adom at væitta monnum pionofstu þa er til byrriar.⁹ En þessar ero naudsýnniar. ez biskup er sívtr. æda konongr trezr hann zærar¹⁰ æda erðibiskup gerer æiptir honom. at vigia¹¹ annann biskup. æda adrær stornaudsýnniar¹² verði. Nu ez madr sítr suð .xij. manade at hann gerir eigi tiund sína. þa er han sêtr .iiij. mortum sílzræ vídr biskup. en ez hann sítr sua tvænna .xij. mannade at hann geirir eigi tiund sína. þa er han sêtr .v. mortum vídr biskup. En ez hann sítr sva [vettr .iiij.¹³ at hann gerir eigi tiund sína. þa hæizir hann zirirgort [allu því sëm hann a æda eigande verðr hann j¹⁴ lande oc laussóm orri. a halzt konongr en halzt biskup. En ez hann [gerer æz summu enn æigi sumu.¹⁵ þa er þat hans er tiundat er. enn hitt allt opp næmmpnt kononge oc biskupe þat sëm æigi er tiundat.

Guerfug barn skall skira.

- 10 Alla skal barn huært er boret verðr oc mannz er ær(!) hozvud a þo at [nolor

¹) [mgl. — E. ²) [godviliadr — de Övrige. ³) þat — tilf. de Övr. ⁴) [honom sína stýldu — D.
⁵) [mgl. — B. C. D. F. G. ⁶) líð — tilf. G. ⁷) [bœndar ziordongh at stipta zætoera manna i meilom — D.
⁸) huerium — tilf. A. ⁹) hœgrir — C. ¹⁰) zærar med ser — E. ¹¹) uetia — C. D. F. G. ¹²) zæ:
naudsýnniar — C. storar naudsýnniar — D. ¹³) [þrenna tolgmanade — C. D. F. ¹⁴) [mgl. — B. æda
eigande &c. — mgl. de Övr. ¹⁵) [gerir æz sumu — B. C. D. F. [tiundar sumt æn ei allt — E. [gerir æz
sumri — G.

orðymbli sæ-a.¹ oc [till firrnar² þora [oc prestt síra látta ex honom nær.³ Efligar⁴ konor [sua xirir⁵ sia⁶ þegar þær ero ner bannbyrd⁷ at [þær haxe⁸ vatn i hia. ex⁹ barnn verdr med litlu líxvi þott¹⁰ oc nær eigi prest. þa skal síra huer sem hia verdr staddenn jam vel þader æða moder er eigi ero adrer menn til oc dnyza¹¹ barne j vatn oc mela þæsser ord vidr. Et síri þið. N.¹² j nærne þodyr(!) oc sonnar oc andans hælga. skal vidr þæsser ord eði aula oc eði ax¹³ lata oc eigi síra nema i vatne. raðe gerer enga sírn ne dog æða snior. Nema vatn se [adr ax. snio æða ax dog ordet.¹⁴ Berst oc sua att. at þader æða moder síra barn sítt j þæma naudsynium. þa [stollu eigi þessyns gudþsizar stilia hiunskap þeira.¹⁵ dnyr oc barn¹⁶ adr en til prestt komme oc tveft sa sírt haza [sem med þer.¹⁷ æða hia veret þeim sem sírði þa skal þat lírtiv grøxt vera. en eigi eligar. a hvarium degi oc sem þarz [barn at síra¹⁸ jamvall jóla dag sem pascha.¹⁹ En h(v)ar sem gudþsizar²⁰ vœtir barne er stýldugr at lenna þui credo oc pater noster. en þader oc moder ero stýldug at [getta xirir ælði oc vatne oc allstonar²¹ líx hæsta [xirir vttan þott²² .vij. vettr. En ex madr²³ hælðr barne vstirdu²⁴ .v. vettr²⁵ [naudsynnia laust²⁶ gíalde biskupi .vij. aura²⁷ hælðr²⁸ adra .v. vettr²⁹ gíalde biskupi .xij. aura hælðr hann þridiu .v. vettr³⁰ gíalde biskupi .iij. mertr. hælðr hann þiorðo .v. vettr³¹ gíalde .xl. marla [a³² hælzt konongr en hælzt biskup.³³ hælðr hann lengr oc dnyr barn hœidit³⁴ þa er hann vtlegr oc allt þe hanns oc a hælzt konongr en hælzt biskup.

Ex kona kener manne barn.

[þat er nu þvi næst at sa skal³⁵ þader at barne³⁶ er moder seigir [a hendr³⁷ 11 nema hann synni lyrriptar³⁸ æidi. Nu er sa dauðr er honn kener barnn. þa skal þat standa er honn sagde j sengr þerdr(!) sinni. ex honn sagde eigi tvennt till. oc [honn sanade þa³⁹ med æidi sínum oc þær er þa voro j hia henne [oc þa hærðu ord hennar.⁴⁰ En ex þær ero ængar till þa skal prova⁴¹ samvíst þeirra oc hvart noðot

1) [noðot se med ærtymsum — E. 2) [til tirtiu — B. F. [tristni — C. [til tristni — G. 3) [en preste nar — E. 4) þolu — tilf. de Övr. 5) [þyrrir lata — C. 6) ella — E. 7) barnburðum — B. E. F. 8) [þær se — de Övr. 9) oc ex — de fl. 10) þott — mgl. C. D. G. 11) dnyza — B. dnyza — C. dnyza — E. G. dnyzi — F. 12) barn — C. G. oc nemyni — D. 13) þeim — tilf. fl. 14) [bret ax [nio — E. 15) [þ. þau eigi [ater þessyns gudþsiza stýlia hiunskap þin — B. [þ. þ. e. þ. þ. nauf. þ. h. j. — C. G. [þ. of eigi þessyns gud. þ. h. j. — D. [stilia æi þessyns gud. hiunskap þeirra — E. 16) hœidit — tilf. E. 17) [mgl. — G. 18) [mgl. — de Övr. 19) ma barn síra — tilf. de Övr. 20) þapp — tilf. D. 21) [þera xirir allstonar rað oc gíata xirir — B. [þeta xirir allþessyns vada oc þra — D. G. [þeta þyrrir huerstonar — E. 22) [mgl. — E. [þ. vatni of ælði — G. 23) þader — D. 24) heima um — E. heima — tilf. F. 25) netr — de Övr. 26) [mgl. — D. 27) [þþra — tilf. D, oftere. 28) han — tilf. de Övr. 29) netr — de Övr. 30) netr — de Övr. 31) netr — de Övr. 32) Har begyndur Brudst. H. 33) [mgl. — C. G. 34) ofírt — G. 35) [sa er — fl. 36) at logum — tilf. fl. 37) [mgl. — E. 38) lyrriptar — D. lyrritar — de Övr. 39) [þat hon þat sanna — de Övr. 40) [mgl. — fl. 41) ex notorer menn víssu — tilf. fl.

svare þat þui er barn var þótt at rettre talu of skipi þa hinir skynsamastu menn þui sem þeim þyðir liclegast¹ xiri gudi. Nu lifizst² j ætt sína þo at síðar se. þa att þat synizst skynsamum monnum [lic j þodur ætt³ þa þer þat ser sialzt vitni er þrovað er samvist modorennar⁴ oc þæss er honn tallar þodur oc lifizst barn honom. oc ex þader hæizir syniat þæsso barne þadernis [oc lifizst barn i þadur ætt sína⁵ þa tade han vidr barne sínu oc þote xirir meinsuore sitt. en þeim þolla þolgu⁶ er barn þeizir þótt þa(r til).⁷

Guerfug menn þolo kirkia (þppi halda).

- 12 þat er nu þui næst at ver skollom kirkium þeim ollum þppi halda oc cristnum dome er hinn hælgi Olazr konongr sæitti a Mostrar þingi oc Grindell⁸ biskup. oc þeim ollum er síðan varo gorzar. En kirkjur ero þær j þolli hvariu er ver skollom [þolltilf kirkia⁹ er ver eigum aller þollismenn gerð¹⁰ upp at halda. en ex þær kirkjur brotna oc falla¹¹ hornstæzer. þa eigum ver timbr a tuzt at þorra¹² [þyr æn .xij. manader se gengunnir.¹³ en ex æigi tomr timbr a tuzt. [enn .xij. manader ero lidinir¹⁴ þa skollum ver aller þyllismenn þota xirir .xv. morkum þat þe a hælzt konongr en hælzt biskup. En ex xirir nemmst einna menn. þa skolu þeir þotta xirir þat aurum¹⁵ .iij. biskupi xirir tre hvært er till þarz at haza. oc þae tre þo at síðar se. En ex [menn xirir nemmazst þat þære. xirir nemmst¹⁶ þiordongr(!) manna æða attongr. þa skal skipta or þui þe sem þeir eigu tall¹⁷ til.¹⁸ en þyri xirir mal matt hværn orri(!) xirir nagla hværn er skortir. Nu er kirkia gor þa skolu aller þollismenn gard um gera. þa skal biskup æða hans armadr stæznu till gera oc æindaga at¹⁹ gardr skal gor vera. er þa væl er gor er. En ex æigi er gor oc stendr kirkian gardlaus .xij. manna þa skolu aller þyllismenn þotta biskupi .iij. merkr. en ex þat þirirnemazst einna menn²⁰ þa skal þota xirir þat biskupi aurum .iij. xirir hvært tre er²¹ till þarz at haza oc þae tre þo at síðar se oc²² gera gard.²³ Nu er kirkia gor oc gardr um þa skal²⁴ vigglu a laupa allir þollismenn [at biskupi þrigia natta vift²⁵ með .xxx. manna.

Guerfug þandi a kirkia a(t) gera.

- 13 Nu ero kirkjur adrær er [gard²⁶ skal um²⁷ halda allar. þiordon(g)s kirkjur

¹) til oc þeir uilia suara — tilf. D. lifende til vgra — F. ²) barn — tilf. de Övr. ³) [mgl. — þ. ⁴) kononnar — þ. ⁵) [er lifist i þ. ætt sína — B. C. D. F. G. H. [mgl. — E. ⁶) þorlogu — de Övr. ⁷) Slutningen af Ordet er bortakaaret i A. ⁸) Grindell — B. C. F. G. ⁹) [hazubtirkia — B. [hazub: kirkia — C. D. F. G. H. [þ. kirkia — E. ¹⁰) gard — H. ¹¹) [þær f. falla (nibr) oc brotna — B. C. D. F. G. H. [brotna — E. ¹²) lata toma — þ. ¹³) [þyrir tolz manade — C. D. G. ¹⁴) [mgl. — H. ¹⁵) mkrtr — F. ¹⁶) [þat þirirnemz — B. D. F. [þat þirirnemaz þære menn en — C. G. ¹⁷) mantal — C. G. skolu — F. ¹⁸) Artiklerne: En ex þat þirirnemaz einfamenn og ex þat þirir. þiordongr staae i de Övrige i omvendt Orden, hvilket ogsaa er rigtigere. ¹⁹) ner — þ. ²⁰) Saal. rettet; A har en ex þeir þirir nemmazst einna manna, aabenbart en Skrivfeil. ²¹) missir of — tilf. þ. ²²) at — þ. ²³) um kirkia — tilf. H. ²⁴) skolu — þ. ²⁵) [iij. natta ueiglu biskupi — H. ²⁶) gard — D. giord — G. ²⁷) upp el. appi — þ. [ver skolum upp — B. [up skal — E.

oc atfonge kirkjur. heradja kirkjur. horgendes kirkjur. þeim kirkjum skal öllum vppi halda oc tuxt ægi onða. en ex kirkia xæl oc brottna hornstaxer. þa skollu þeir aller er þa kirkju eigu latta timbr a tuxtt lomma¹ xyr en [.xij. manader se lidinir.² En ex [ægi lómr.³ þa skal botta xirir þatt biskupi mortum .iij. oc xa till oc gera þo kirkju⁴ at sidar se.⁵ en ex þeir xirir nemmazst einca menn. þa borte xirir þat [.iij.⁶ aurum⁷ biskupi oc xæ til⁸ oc geri þo kirkju at sidar se oc huergi⁹ tuxtt auda.¹⁰ En ex einla menn gera kirkjur. gerir lendrmaðr æða bonde [æða huer sem kirkju gerir.¹¹ þa skal [þeir upp halda¹² oc aldre tuxtt onða. En ex kirkia brotnar oc xalla hornstaxer. þa skal timbr loma¹³ a tuxtt xyr en [.xij. monader se lidinir.¹⁴ En ex eigi lemr. þa skal bota xirir þat mortum .iij. biskupi oc [xa til timbr oc¹⁵ gera enn kirkju.¹⁶ En ex han gerir ægi oc lætr standa tuxtt auda [tvænna .xij. mannade.¹⁷ þa skal han botta xirir þat mortum .vi.¹⁸ biskupi. en han lætr liggia vætr .iij. tuxtt auda¹⁹ þa hæizir han xirirgort jordene²⁰ er kirkian [flod a.²¹ oc a konongr jordena oc skal odlazst med þvi motte at haxa kirkju a²² gorxa. a xyrstum .xij. manadom. En ex han gerrer ægi sua. þa skal bonde tæða ættr jord sina oc geiri en kirkju a en ex hann gerir ægi sua þa a konongr iordena oc lome²³ allðri vndir bonda sidan [oc skal konongr xirir æins kirkju a gera.²⁴ Nu erro kirkjur allar gorxar. nu skal gard um gera þeir menn er þeir kirkju [æigu vpp at halda²⁵ oc haxa gort [a .xij. manadom.²⁶ En ex ægi er þa gort þa skal bota xirir þat aurum .xij. biskupi. En ex þeir xirir nemmaz einla menn þa skal botta aurum .iij. biskupi xirir tre hværtt er till þax at haxa oc xa tre þo at sidar se. Nu erro kirkjur allar gorvar [oc garðr um.²⁷ Nu skal vigglu at biskupi kauppa hurvættna(!) þar sem jord er viggd. [en kirkia vviggd²⁸ þa skal kauppa aurum .xij. at biskupi. en hværvættna þar sem bæde er viggd²⁹ kirkia oc jord þa skal vigglu a kauppa at biskupi mortum .iij. oc þrigia natta vift med [.xv. monnum.³⁰ [Nu ero kirkjur allar gorvar oc viggla a lænpt a allar þær.³¹

Biskup skal rada kirkjum oc prestum.

Biskup var skal kirkjum rada sem hin hælgi Olaf konongr jattade Grimleli 14 biskupi a Mosfirar þingi oc sua sem [mer vordum³² afatter sidan. Biskup var skal oc

¹) vera tomet — B. ²) [.xij. manadr er ute — G. ³) [þa er eigi timbr a tuxtt tomet — H. ⁴) mgl. — B. ⁵) of huergi tuxtt onða — tilf. E. F. ⁶) Her er Radering og som det synes samtidig Rettelse; hvad oprindelig har staaet kan ei sees. ⁷) [eyri — H. ⁸) þo tre til kirkju(!) at sidare se — D. ⁹) Saal. rettet; byrgi — feilagtigt A. ¹⁰) Stykket herfra indtil Note (16) mgl., rimeligviis ved Forglemmelse, i A, og er derfor indskudt efter B. ¹¹) [mgl. — E. ¹²) [þeir upphalda sem gera — G. ¹³) xora — C. ¹⁴) [.xij. manadr se geinginn — G. ¹⁵) [xa þo til at — D. ¹⁶) [geri þo kirkju — E. at sidare se — tilf. D. sem adr — tilf. H. ¹⁷) .xij. manade — B. C. D. E. F. H. ¹⁸) .iij. — B. C. D. F. H. ¹⁹) þa skal han æc. — mgl. E. ²⁰) tuxttne þeirre — C. tuxttne — G. ²¹) [var a gor — B. ²²) a — mgl. de Övr. ²³) Her ender Brudst. H. ²⁴) [mgl. — E. ²⁵) [þolu vpp halda of æigu — C. G. ²⁶) [innan .xij. manada — E. ²⁷) [með gorbum — E. ²⁸) [mgl. — E. ²⁹) d. e. vviggd. ³⁰) [monnum .xij. — C. D. G. tolg menn — E. ³¹) [mgl. — B. D. E. F. ³²) [þeir vordu — C. G.

prestta till kirkna allra seittia þa er hann vœit at rettar tíðir kynni at vœita monnum: ex hann zer a land upp þra flípi sínu huart er hann zer la(n)kt eða skamt þa flulu bondr þa honom reidstiotta .xviij.¹ en .xxx. ex han zer at vigia höxud kirkju en ex þeir vilia æigi reidstiotta gera þa ero seccir aurom² .iij. vidr biskup huer þeira sem þellir.

Um kirkju oc kirkjugarðs þyrmslir.³

- 15 Nv skalum ver þar nest virða⁴ varn drottenn j þui at þorma kirkjum varom oc kirkju gordum sua at huer sem þlyr j [kirkju eða j⁵ kirkjugarð ser till hialpar. þa skal hann fridheilagr vera þirir hœrium manne medan þar er hann. en prestir er at þeir kirkju þyngr⁶ skal hialpa honom so at hann doy æigi æz froste⁷ ne mattlæysi ne dryclæysi. en huer sem mæinar preste þessar hialper at vœitta þeim sem j kirkju [eða kirkju garð⁸ þlyr [ser till hialpar⁹ eða draga¹⁰ hann [vtt or kirkju eða or kirkjugarde¹¹ med valde¹² þa [skollu flidu satader vera sem þeir hœizdi dreppit hann j kirkju¹³ oc j þanne vera þar till [er þeir verða længstir¹⁴ med biskups rade. En huar sem huæigi¹⁵ hœizir gortt oc þlyr hann j kirkju eða i kirkju garð ser til hialpar þa skal hœzva hialper sem nu ero talldar. þa(r) verande þar til at hann mege fralslæga braut lommazst þadan at hialpa lizi sínu [at þui sinni.¹⁶ Sva oc ex menn beriazst j kirkju eða j kirkju garde þeim sem vigdr er þa ero þeir obota menn oc a biskup a¹⁷ þui .iij. merkr oc þatt er þarz til kirkju garðsens en konongr þat sem um fram er. nema eigi se mæira þa flípti þeir konongr oc biskup j hœilminga. nema þeir vill meiri miston vidr þa gerra.

Um grœft.

- 16 Hvern triftinnu mann er dæyr skal jarða j kirkju garde en eigi j kirkju nema biskup lozve. vðada menn skal eigi¹⁸ j kirkju garde graza sem ero drottens svitarar mordngiar¹⁹ trygrozar gridnidingar. þiozar dœmder. þlogu menn. openberer ranze menn. banzseittir menn. oc þeir sem i þorbodom [heilagrar kirkju²⁰ donja. oc þeir sem sialzer læggia hœndr a sic oc tynna ser sialzer.²¹ Sva þeir oc er tellia [oc fremmia²² rangan atronad þirir mannum. So oc openberer hortallar.²³ oc þeir menn eða born er æigi na flirn²⁴ þirir dauda.²⁵ En þessa menn skal graza j þlodar²⁶ malle þar sem mottest ser oc grœn torþva. Enn æz þemma sem nu ero

¹) .xxv. — C. .xv. — G. ²) mortum — G. ³) Ovrskr. mgl. A. tilf. efter Indholdslisten i B.
⁴) heidra — G. ⁵) [mgl. — F. ⁶) þir — C. ⁷) tulda — E. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) [mgl. — de Övr.
¹⁰) renir — G. ¹¹) [þadan ut — D. ¹²) [ut or kirkjugarde undan heilagrar kirkju ualde — E. ¹³) [skal
han flitu satader sem han se drepin i heilagre kirkju — E. ¹⁴) [sem han er lœngstir — E. [e. þ. v. ortœþur
— F. ¹⁵) huer — B. han — E. gerir eðr — tilf. G. ¹⁶) [mgl. — E. ¹⁷) æz — fl. ¹⁸) i kirkju
graza eðr i — tilf. F. ¹⁹) mordvargar — B. E. mordngiar — C. D. F. G. ²⁰) [heilagra kirkna — B.
²¹) sialzum — fl. ²²) [mgl. — fl. ²³) Saal. og D. ortallar — de Övr. ²⁴) flirn — A. ²⁵) oc
ortallar — tilf. D. ²⁶) seuar — E.

öpp talder. öttan þíoxva dömda mordvarga.¹ openbera ranzmenn oc ösfirða.² ex till ero vitni at þeir tálldo till sinn prest of er set a þeim jðranar mart³ adr en þeir döngia oc at þeir vildu rettleida⁴ sic. þa a prest at længsa þa dauða oc graza þa síðan j kirkju garde. En erþingiar hins döngda stollo rettleida aþbrot hans eiptir logum oc biskups rade. [oc ex hinn löngst or þeim líx hæsta. þa skal hann zara till biskups oc hæva hans rad vidr til jzirbotta med logum.⁵ verda nokorer ex þeim er nu ero öpp tállder grazner j kirkju garde zör en þeir [villia rettleida⁶ sic. þa skal hver er [at þui verdr lönnrn(!) æða sanur⁷ gjalda biskupi auro .iij. oc graza öpp⁸ oc tasta or kirkju garde ex stillia⁹ ma þeira þein zra annara triftinna¹⁰ manna beinnöm. Hver oc sa er greyr þann öttann kirkju gardzö er j a at vera. þa er slíð samma sals- adr vidr biskup¹¹ oc skal þö þann mann j kirkju garde graza. Sínr oc nokor vmage [æða zattotr madr¹² þessonar líð. sem nu var mellt. þa skal sa er þar býr [a néstom æignum.¹³ þæggar han uerdr uarr. uéla um líð sem nu er mellt.¹⁴ elligar suare slíc- um solcum¹⁵ sem adr varo¹⁶ vidr lagdar. Hvern dag ma oc líð graza öttan langa- zriadag [oc passadag.¹⁷ en eigi skal líc inni standa jzir zimtt¹⁸ naudsýnnia laust. En ex stendr lengr skal hann þa borta ziri þatt auro .iij. biskupi oc zora líc till kirkju. en ex hann vill þat eigi oc lettr hann inni rotnna [mann dauða¹⁹ þa hæzír han zírír gortt hverium peni(n)gi ziar síns. þa a hann en löst at ganga till skrípta oc bötta vidr kříst²⁰ en ex hann vill þat æigi. þa skal [hann zara²¹ or landeno²² lönnöngs varö. En ex hann býr sva özvarlega a zíarllé²³ [öttarla j ænöm²⁴ [oc mæinna honom²⁵ þær naudsýnnar²⁶ at hann ma æigi líð zora zírír [æ özorom²⁷ æða²⁸ zíalle. þa skal líð j öthús²⁹ zora oc zéstta öpp oc latta æigi a jardu standa. En ex hann er mannþrotta³⁰ er líð a at zora þa trær han manna a þímr néstom boom [æiptir þorz.³¹ enn sa er næmst³² gjalde .iij. auro biskupi.³³

Um dróttens dag.

Dróttens dag huern stollu ver hælagan halda hezst su helgr [þa er sol er j 17 vestré³⁴ a laugar dagenn³⁵ oc heldr þar till er dagr er æz³⁶ himni a sunnu dagen.³⁷

¹) mordingia — D. G. ²) I D oprind. ösfirða, först rettet til ösfirða, derpaa til þirða. mgl. — E. menn — tilf. þ. megu toma i kirkjugarð — tilf. de Övr. ³) vert eða mart — B. G. vert — C. F. ⁴) leidd- retta — C. D. E, östere f. rettleida. ⁵) [mgl. — C. G. ⁶) hæza leiddrett — G. ⁷) [sua diarzr er — E. ⁸) æzlar — tilf. D. æzlar líð hins — tilf. F. ⁹) tenna — þ. ¹⁰) Rettet; þrífstinna — urígtigt A. mgl. B. F. G. ¹¹) sem hinn — tilf. C. D. G. ¹²) [mgl. — B. F. ¹³) [a næsta bō — C. D. G. ¹⁴) þa skal sa &c. — mgl. ved Forglemmelse i A, og er derfor indskudt efter B. ¹⁵) sötum oc settum — B. settum — C. D. soorum oc sötum oc settum — F. ¹⁶) Saal. B. F. vatta — urígtigt A. ¹⁷) [mgl. — C. ¹⁸) sláund — B. F. ¹⁹) [líð dauðzö mans — D. ²⁰) gub — C. D. E. G. ²¹) [zora han — D. ²²) landeign — de þ. ²³) eða sua — tilf. de Övr. ²⁴) [ustan at önjum — B. [ustarlega i ötonjum — C. D. G. ²⁵) [oc nema hann — B. C. D. F. G. ²⁶) [mgl. — E. ²⁷) [uzarðum — C. [uzarum — G. ²⁸) [nio a — tilf. D. ²⁹) hus — D. ³⁰) líðþrota — B. F. ³¹) [mgl. — C. E. ³²) zírímey — de Övr. ³³) at zylgia líði til kirkju — tilf. D. ³⁴) ösfudre — C. G. ³⁵) [a laugarbughin at none — E. ³⁶) a — C. ³⁷) manadagenn — C.

enn huer sem eigi heldr heilagt. a sunnu degi þa gíallde .vj. aura biskupi xirir huern
sonnudagr er hann brótr [helgi a.¹ Nu ero þeir þleiri dagar er með ymssum þast-
um oc helgum² græinazst. langa xriadag skulu ver eintanleaga vatnzasta. þui at þa³
þolde var herra Ihesus Christus a þeim deigi meiri þinu xirir [allz mannz tyns⁴
satar. En .iij. ero þeir aþ mæsso dagum er nonhelgi skall xirir halda með vatn-
zostu. Olazs mæsso⁵ [hina þyrri.⁶ Mariu mæsso [dagr hinn þyrri.⁷ allra heilagra
mæsso dagr.⁸ Enn jola dagr⁹ oc þa(s)ða dagr.¹⁰ hvíta sunnu dagr oc þrettanda dagr
þeir ero jamner¹¹ hinum at heilgar halde þo at æi se¹² vatnzastat [xirir. huer
sem brótr¹³ gíallde biskupi .xij. aura.¹⁴

.vj. aura dagar.

- 18 Nu ero þeir .xij. dagar er [þasta oc¹⁵ nonhelgr skall xirir vera of þurma sua
sem sunnu deigi. Nu er .j. Mariu mæsso dagr j langa þastu. .ij. Joh(n)s mæsso¹⁶ dagr.
.iij. Pettru mæsso dagr. .iiij. [Selu manna mæsso dagr.¹⁷ .v. Jacobs mæsso¹⁸ dagr.
.vj. Laurencii mæsso¹⁹ dagr. .vij. Bartholomei mæsso dagr. .viij. Mariu mæsso dagr
hinn sídare.²⁰ .ix. Mathei mæsso dagr. .x. tveigia postula mæsso dagr Symonis of
Iude. .xi. Andres mæsso dagr. .xij. Thomas mæsso dagr. .xiiij. [Mathias mæsso dagr.²¹
Nu ero þesser dagar talder er þasta skal xirir vera oc nonhelgr oc þua gíalda xirir
sem xiri [sunudage heilgi²² ex madr vinr. Michials mæsso skal halda með nonheilgi
þo at þar se eigi þasta xirir.

Um þriggia aura daga.

- 19 Nu ero dagar adrer er eigi er nonhelgr [ne þasta²³ xirir. ero þo jamheilgir
xirir verluom sem sonnudagr. enn ex menn vinna a þeim dagum þa skal bota xirir
þat²⁴ .iij. aurom biskupi. Nu skal þa daga telia. þar heyr þost jolla helgr. [.iiij.
dagar nester²⁵ jola deigi. [en þimti attande dagr jola. þeir skulu aller jamheilgir.²⁶
enn dagar þess i mililom(!) þa skal biarga buze sinu er þorþ er att. enn þa er Þals
messa nest jolom. þa er Iyndils messa.²⁷ þa er Gregoris messa. þa ero þeir dagar
.ij. hinnir þorstu j þasta vitcu er æiti skal vinna nema biarga buze sinnu [er þorþ er

¹⁾ [aþ — G. ²⁾ heilgihollum — C. D. G. heigia halde — E. ³⁾ þo — B. ⁴⁾ [varar — D.
⁵⁾ mæsso dagr — B. C. E. G. mæsso exlan — D. vauðu dagr — F. ⁶⁾ [hin þyrri — B. C. E. F. G. [hin
þyrsta — D. ⁷⁾ [exlan hin þyrri — D. ⁸⁾ þa skal halda með nonhelgi oc vatnzastu — tilf. B. E. exna þessa
þ. halda með nonhelge oc vatnzastu — tilf. D. þessa dagha þ. h. með nonhelge oc vatnzastu þeira aþtan — tilf. F.
þa þ. halda upp nonhelge oc vatnzastu — tilf. G. ⁹⁾ attande dagher — tilf. F. ¹⁰⁾ oc heilgha þorðdaghar oc —
tilf. F. ¹¹⁾ iamheilgir — E. iagrhaur — G. ¹²⁾ nohnhelge of — tilf. E. ¹³⁾ [xirir huern sem brótr
helge a — E. [xirir huern þenna er brótr — G. a þeima heilgom dagum — tilf. D. þessa daghaa — tilf. F.
¹⁴⁾ xirir hugrn þeira — tilf. F. ¹⁵⁾ [mgl. — C. G. ¹⁶⁾ vatu — D. E. F. ¹⁷⁾ [Svituns messu (vauðu)
dagr — B. F. ¹⁸⁾ vatu — F. ¹⁹⁾ vatu — F. ²⁰⁾ troß mæsso dagher — tilf. F. ²¹⁾ [laupars
mæsso dagher — F. ²²⁾ [sialþvan (sunnudag) — F. ²³⁾ [nesta — B. ²⁴⁾ hugrn þenna dagh — F.
²⁵⁾ [þiorða dag nest — G. ²⁶⁾ [er iagrhelghir groo — F. ²⁷⁾ Agata messa — tilf. B.

aft.¹ manadagr oc tynsdagr. enn hodenisdagr² er allr heilagr. enn þa er .ij. postula messa. þa er tross messa gangdaga helgi skal svo halda aft vana skal daga .iiij. til miðdags. skal .ij. daga etta huitt hina þröfðu. enn [þasta hinn þridia vidr þört.³ enn þorsdagr allr heilagr sem þasta dagr. Nu er þalvardz messa⁴ [oc⁵ Ánuta messa.⁶ [þa er Margrettar messa.⁷ þa er Mariu messa Magdalene. þa er Olafz messa hinn síðare. þa er tross messa.⁸ þa er Marteins messa. þa er Elemets messa. þa er Nicholas messa.⁹ Nu ero þeir dagar aller talder er ver skulum heilaga halda j logum vorom.

Vm þria daga oc imbru daga.

En ero þeir adrer dagar er þlestir vittu aft aller þvöltida menn oc heilir ero 20 skyldugir¹⁰ at þasta sem er þriadagr huer a .xij. manadom [oc jmbroddagar.¹¹ enn jmbroddagar ero .iiij. a .xij. manadom. hiner þröfðu ero. j anare vitku þastu.¹² enn adrer ero j huitta sunnu dagg vitku [vm varet.¹³ Þinnir þridiu heiziazft vm haustfet [þann odens dag¹⁴ sem nestr er trossmesso. stendr trossmesso dagr a [odenædeigi¹⁵ þa heiziazft jmbroddagar a [odenædagen¹⁶ j annarre (vitku) hinn nesti. En [jmbroddagar vm vettrenn¹⁷ skolo vera j þridiu vito [jola þastu.¹⁸ [Nu ex¹⁹ jola þoftu tid heizft a þann sunnudag sem nestr er Andres messo huárt sem sunnudagr er þirir Andres messo æða exfir. Stendr Andres²⁰ messodagr a sunnudag. þa heiz jola þastotid. a þeim sama sunnudegi. [Nu er langaþastta er²¹ roðelegast a at haldaþft æz ollum þoftum. oc mest er synd at briota þvi at var herra Ihesus Christus heilgæde hanna skalz med sinni þoftu oc [marght dregr þar till þleira.²²

En vm þoftu dagha oc kist æte.

Siudir menn oc omagar ero eiti skoldugir til þessarar þoftu nema gere olmoſſo 21 i stad þess eptir raðe prest. oc eiptir þangum. enn þeir sem ero þiortan vetttra gamler æða elri oc heilir menn skolo þasta sem nu er sagt. Nu ex madr ættr þift a vatn- þoftu dag gialde .vi. aura. [ættir hann huitt gialde .xij. aura. ættir hann skatr gialde biskupi .iiij. mertr.²³ en ex madr ættr huitt [a þæim degi er han a at þasta vidr þift²⁴ gialde biskupi .vi. aura nema prestir lozve. ættir hann skatr.²⁵ gialde biskupi .xij. aura nema hann se daga viller. [j langa þastu ma madr eigi²⁶ falla sit daga villann. [þirir

¹) [mgl. — F. ²) midvuitudaghet — F. odenisdagr — de Övr. ³) [þurþasta hinn þridia — G. ⁴) [þa er) Botolfa: messa — tilf. de Övr. ⁵) þa er — fl. Suiptþuna (Svituna) messa — tilf. E. G. ⁶) [mgl. — B. F. ⁷) [mgl. — C. D. E. G. ⁸) vm haustfet — tilf. D. F. ⁹) þa er) Thomasmessa — tilf. F. ¹⁰) roðelega — tilf. de Övr. ¹¹) [mgl. — C. G. ¹²) langaþoftu — C. E. F. ¹³) [mgl. — C. E. G. ¹⁴) [midvuitudaghet — F. ¹⁵) [midvuitu degi — C. [m. dagh — D. F. G. ¹⁶) [midvuitu dagen — D. [þan midv. dagh — F. ¹⁷) [þiordo imbroddaghet — F. ¹⁸) [þirir iot — D. ¹⁹) [mgl. — C. [En — de Övr. ²⁰) messo huárt sem æt. mgl. ved en Forglemmelse i A, og er derfor indskudt efter B. ²¹) [Saal. rettet; huer langaþasta er — A, urigtigt. ²²) [marght dregr þar till þleiri — C. ²³) [mgl. — G. ²⁴) [þa er han skal þasta — E. ²⁵) þa er han skal þasta — tilf. E. ²⁶) [a enga þastu ma madr — D.

huernn dag er madr ættr huitt j langaſtafna naufsynia lauft¹ gialde biftupi .vj. auro
[xirir hvern dag er madr ættr tiot j langaſtafna² gialde biftupi .iiij. mertr nema nauf-
igr ette hann oc hann haxe eigi annan matt til. þa ſkal hann ganga til granna ſinna
[þrigia ot³ biota⁴ þeim⁵ mattar ſkipti. enn ex [þeir vilia þat⁶ æigi þa ſkal hann
tiot ætta oc biarga ſo [ond ſinni.⁷ en ex vmage ættr tiot þa ſe hann hydder ex
preſte. en varduẽizlu madr⁸ gialde .iiij. auro⁹ biftupi [ex hann viſſi æða¹⁰ hans
vold ganga til. Heizir madr þat at venniv¹¹ at ætta tiott¹² i langaſtafna þa er ott-
lægr oc huer peni(n)gr xiar hans. [xirir oll foſto æzbrot ſkal madr ſcriptir taka.¹³
En j þeim forredom¹⁴ oc ollum odrum ſkolu menn naufsyniar mætta.

Um ſcripta gang oc kuma ſkatt.

- 22 [Aller triſtnir menn er vitz ero¹⁵ vittande ſkolu ganga till ſcripta. at minzſta
æitt ſinni a .xij. mannaðom j langaſtafna oc ſeigia preſte røðelega¹⁶ til ſynða ſinna
oc taka ſidan pionoſtu. a þa(ð)ha dag nema hann ſe i ſtorſcriptum.¹⁷ þeim er hann
mege ei pionoſtu taka. En hver ſem eigi gengr til ſcripta j langaſtafna oc tætr ei
pionoſtu a paſta deigi oc er hann .xij. vættra gamal æða elri þa ſkall þa madr gialda
biſtupi .xij. auro [xirir huert þeira.¹⁸ Sa ſkall oc gialda biſtupi .xij. auro er tætr
i forbode pionoſtu.¹⁹ Dregr madr oc þat j veniv [.iiij. vættr æða .iiij.²⁰ vettrom
lengr²¹ at hann gengr eigi til ſcripta [j langaſtafna oc tætr²² pionoſtu a paſta deigi²³
þa drygir²⁴ hann heidin dom oc er hann æz þui vllægr oc ze hans allt. Hver triſt-
inn madr er oc ſtyldugr at vera j lydeni²⁵ vidr pavann at kummi oc xirir þui ſkal
huer²⁶ en til ſcripta [a at ganga²⁷ haxa með ſér ein pening talðan at za preſti.²⁸
þat ze ſkal haxa hin hẽlge Petr at kume²⁹ [oc þi heitir þat kumma ſkatt.³⁰ enn huer
ſem þat lytr eigi oc heizir hann xong till. oc ſo þa er vidr tætr oc lœnnir þar notoro æz
þa er huartvegia þeira j pavans banne. þan kuma ſkatt ſkolu þeir preſtar er til p(r)eſta
ſtegnu³¹ [ero nemder³² haxa með ſer oc ſua þeirra preſta kumaſkatt er heimma³³ ſittia.

Um zeſting.

- 23 þat er nu þi neſt at hiunſkapr er hẽilagt regluhald ex han er rætlega halden.
æz þui at gud ſialxir ſtipade hann j paradifo millum talo oc ſonno adr en þau ſyng:

¹) [en ex han ætr þa huit — E. naufsynialauft — mgl. F. ²) [ætr han tiot — E. ³) [mgl. — C.
⁴) ot beidazft — tilf. C. ⁵) þeim — mgl. de Övr. ⁶) [han xær — ß. ⁷) [lizi ſinu — ß. ⁸) hans
— tilf. E. ⁹) mertr — G. ¹⁰) hann viſſi æða — mgl. de Övr. ¹¹) [en ex hans vold haxa tilgengid
ot heizir han þat i vanda tefit — E. .iiij. vætr — tilf. B. .iiij. vætr i ſamt — tilf. F. ¹²) ſkatt — ß.
¹³) [mgl. — ß. ¹⁴) bodordom — de Övr. ¹⁵) [hver tr. madr er vitz er — ß. ¹⁶) mgl. — G.
¹⁷) ſcriptum — D. E. ¹⁸) [mgl. — G. ¹⁹) ot um hueria grein þeſſa — tilf. E. ²⁰) Rettet; .iiij. —
urigtigt, A. ²¹) [mgl. — E. ²²) [ot ei tætr han — E. ²³) a þrim vettrom æða lengr — tilf. E.
²⁴) byriar — G. ²⁵) lyðſtyldu — B. rgttre lyðerſtyldu — F. ²⁶) triſtin madr — tilf. E. ²⁷) [gangr
— E. F. ²⁸) mote gudo tilam — tilf. D. ²⁹) Stykket oc xirir þui ſkal &c., ſom er udeglemt i A, indsky-
des her efter B. ³⁰) [mgl. — B. F. ³¹) motz — B. C. D. F. G. ³²) [xara — ß. ³³) hima — B.

adeft oc þui syngazft þa farliga er með honum þer [æigi retlega¹ [oc gormmir² røð: elega.³ Nu er þat⁴ j hiunfaps⁵ malom at madr skal bidia þer konno æða mænyiar. þeirar er æigi se meinbugir a. oc melle þesse ord þa er hann þestir þer [men æða⁶ konno æða onnur ord þilic. Et þestir þic⁷ mer⁸ till eignar konno eiptir guds logum oc hellgra manna settning.⁹ oc ert þu minn þestar konna hédan æx.¹⁰ [þessor ord skolo þora skilríkir menn oc jayrði moniar þeirar æða konno¹¹ er þest er oc skilord þess er þesttir þui at þat er þorbodat¹² æx gudys halzu at nokor madr þesti¹³ men æða konno naudga. þeiri þesting skal þrestr lyssa .iij. þonnvðaga þiri (brullaup) at soþnar kirkiu. þinaft nokorer [þeir menn er þar vittir meinbugi a. þa skolu þeir til segia¹⁴ þyr enn bryllaup gerizft. [Seigia þeir æigi þyr till meinbuga enn brydlaup se gort. þa skal eingi þeim þar um lyða.¹⁵ nema þeir haxe so j þiaftu veret. at þau tidende haxe eigi till þeira kommet.

Um þestar konns born.

Um þestar konno born þau er getten ero þirir brydlaup þa er þat guds logh om 24 oll þau lond er kristin ero. at þegar madr þestir þer konno með lagum oc með samþyct þeigia þeira. þa skolu born þau ærþgeng vera er síðan gettr hann með þeiri konno. þo at æigi se brydlaup gort. þau skolu oc hælga þau born¹⁶ till ærþs með þer oc ælz annars¹⁷ rættar.¹⁸ er adr varo getten með þeiri konno er hann þesti þer síðan. En þo at dotter se getten ærtir þesting. enn synnir¹⁹ þiri þa hælgar honn brøðr sína till [ærþs oc jamns rættar²⁰ vidr sic.²¹ enn hann skal haxe gort brydlaup [jnnan .xij. mannada²² naudsynnina lauft. enn biskup æða hans armadr²³ gere honum stærvu [til brydlaups gerdar. en æx hann gerer ei²⁴ gjalde biskupi .xij. aura a hverium .xij. manadom.²⁵ þar til er brydlaup er gort. er oc eingi skyldugr till at gera brydlaup sit með meirum lo(s)tnade en han [heizir þongg a.²⁶

¹) [ranglega — E. ²) æi — tilf. E. F. ³) rettiga — E. [mgl. — C. D. G. ⁴) þyrft — tilf. de Övr. ⁵) hiuþapar — C. E. G. ⁶) [mgl. — E. ⁷) .n. — tilf. B. F. G. ⁸) men — tilf. G. ⁹) þipan — E. ¹⁰) þirir hugirum manne — tilf. F. ¹¹) [þeyra skolu oc goder menn iayrði hennar — B. ¹²) þirirbødet oc þorbødat — B. C. F. þirir bødet — D. E. G. ¹³) þer — tilf. C. G. ¹⁴) [meins bugir þeir er menn viltu þil a. þa skolu þeir segiazft — C. [meinbugir a. þa skolu þeir men þat til seggia er uita — D. [meinbu a. þa f. þeir til segia — E. ¹⁵) [ella skal þeim eði þar um trua — E. trua — B. F. huat þeir segia (þidar) — tilf. C. G. ¹⁶) [þþin þin — F. ¹⁷) iamþne — B. C. D. G. mgl. — F. ¹⁸) iamlt vider sit — tilf. F. ¹⁹) sunr — B. C. D. F. G. ²⁰) [ærþs oc iamþne þiptis — B. C. [iamo ærþs þiptis — D. [ærþs oc ælz rættar — F. [iamþne ærþf oc uidþiptis — G. ²¹) Fra Cap. Begyndelse og hid har E: Um meinbugi en saman þinf. En æx hiuþapar þinf saman með nokorum meinbugum. of er æi lyft. æða síðan þirþaft saman at þindast. er meinbugir toma upp. þo at þau uilt æi. þa skolu þau born er sua ero sam- tengd olauglig uera. þui at þau uiltu ei meinbugi vita er æi uiltu lyfa lata. of sua þitt sama þeirra born er bæde uiltu meinbuga i sambandi þinu. þo at þat se opinberlega gort með þyrirþaranda lyfing. en æx meinbugir toma upp síðan i þeim hiuþap er adr þezir lauglega lyft uerrit i þeilagri þyrkiu of uiffu þau eði til þes. þa er þau bundu hiuþap. þa skolu þeirra born laugleg vera þo at þau uerde at þiliazft. ²²) [xij. manade þra þui er han þer þer tone — F. ²³) umþøðemadr — C. G. ²⁴) [til. of gerir han æi — E. ²⁵) þa er han er soþter til tilf. — F. ²⁶) [er þangadr til — de Övr. oc þiader — tilf. F.

Um hiunskap.

- 25 Þessir menn mego eigi quenna þa. cluþra menn vittlausir menn. gioldungar. hæðinir menn mego eigi þa k(r)istinna luenna. Sa madr oc er horar oc [glæpr so¹ annars mannz eiginlonno lizanda bonda hennar [at hann skal þa hennar² eðir dauda bonda hennar. Sa of er³ horar eigna lono annars manz. oc heizir rad med henne till þess at rada bonuda hennar till dauda at hann þae hennar sidann oc deyr bonde hennar æz þi rade. Sa oc er gerir brydlaup till eiginar lonno annars manz lizanda bonda hennar oc heizir [hanna at⁴ lifams lofta⁵ þessir menn mego alldrigin sidan þa þessara tvænna [til eignar lonno.⁶ Engi madr ma oc þa þeirar lonno ne þesta er þrende hans skyldare⁷ en v⁸ manne heizir adr þest þo at han se daudr þyrri en þau lome sammann. Sa madr ma oc ei lonno þa er [zirir gort er. æda⁹ adra læid siuczallenn⁹ at hann ma eigi lonno [þa hæzt¹⁰ till lifams lofta. Sua oc eð tona a þessa lota mals. þa ma honn eigi girtazst. verda oc born samanbundin [at þesting¹¹ oc semst þeim um þat rad sidann er hon er .xiiij.¹² vettra enn hann .xiiij. vettra þa ma þann hiunskap eigi stilia. tomma þau oc nokot samann¹³ adr en þau se sua gommyl sem nu er sagt þa mego þau en eigi stiliaft at hiunskap.

Um hiun.

- 26 Nu er hiunskapr karlmanz oc lonno loglægt samband oc ma þetta samband eingi madr stilia þo at eigi se brydlaup gort. eð loglæg þesting er a.¹⁴ nema annat huart þeira geze sic j klauftr adr en þau se samann kommenn at lifams lofta oc ma þat þa sem ættr er j veroldenne læitta þorredes eð lidar. En sidan er þau ero samann komenn at lifams lofta stlir þau eingi lytr(!) nema hordomr oc stlir þo hordomr eigi hiunskapen ziri pui at þatt hiunna [sem saklaus er oc engan hordom drygir¹⁵ ma stiliaft at samvið¹⁶ vidr þat hiuna er hordom drygir¹⁷ oc liza sidan reinlega. En huart þeira sem æzbrigdr¹⁸ medan þau lizva bæde þa drygir þat hordom oc er þat þeim rad ad(!) sættazst sem þyrst oc bua sidann samann. briota þau oc æz bede oc gera hordom þa skal biskup þannþora þau [þartil er þau bede þara¹⁹ samann æztr. Nu er þat æinzaldr hordomr er madr tætr æinlæppa²⁰ lonno [undir sina eigna lono²¹ oc sua æz tona tætr einlæppan mann undir sin eigin bonda.²² hver þeira er at þi verdr kunr oc sanr giallde biskupi .iiij. mertr oc gange till stripta. En þat er

¹⁾ [tætr — B. F. [gezt tru (sina) — C. D. G. E. ²⁾ [han skal æi þa hennar — E. [oc heizuer raad med henne at han skal þa hennar — F. [huerre hann iattazst — G. ³⁾ gerir oc — tilf. B. C. F. G. ⁴⁾ [hann att uibr hana — C. B. ⁵⁾ loftaseme — F. ⁶⁾ [mgl. — F. ⁷⁾ nanare — C. ⁸⁾ [mgl. — G. ⁹⁾ sua hattadr — E. [sua fallen — de Övr. ¹⁰⁾ [hæza æða nyta — B. ¹¹⁾ [æz giptingum — G. ¹²⁾ .xij. — de Övr. ¹³⁾ at lifamlofta — tilf. B. C. D. F. G. ¹⁴⁾ tomenn — tilf. F. ¹⁵⁾ heizuir dryggt — F. ¹⁶⁾ samvero — B. C. E. [samuermi — D. ¹⁷⁾ heizir drygt — B. C. D. E. F. [sem hordom heizir drygt skal drygt beta — G. ¹⁸⁾ æz bryter — D. G. ¹⁹⁾ [mgl. — E. ²⁰⁾ æinzaldr — C. ²¹⁾ [med tona sinu — E. ²²⁾ mann — B.

tuizaldr hordomr ex madr a ser æigna lono oc tetr hann annars manns æigin lonno oc ex lona a ser æigin mann oc tetr honn annarar lono æigin bonda.¹

Mer brylla(u)p ma gera.

Engom tima er xirirboded lono at xefta med [rettom skilum.² enn brydlaups 27 gerð [ma madr eigi haxva³ a þann dag eða nött er⁴ um morgonon eiptir er heilagt⁵ eða þaßvöðagr. Fra þui⁶ oc er [jola þaßn(!) tid⁷ hæx⁸ oc .vij.⁹ nattom eiptir þrettanda dagh. oc þra þui er .ix. vitur ero till þaßca oc .vij. eptir [þaßða dag¹⁰ oc huitta þunnvöðags vitu oc .iiij. vitum xirir [Johannis meßo.¹¹ oc .iiij. vitum xirir Mikials meßo ma eigi brydlaup gera. [ne lonno þa.¹² Nu huer sem bröðlaup gerir eða þer lonno a þemma timom gjalde bißþupi .xij. aurum.

Um þelags gerð.¹³

Se lono finnar¹⁴ skal madr æigi ax lande brott¹⁵ þora nema hon vili. Kæða 28 skal hann þe þeira öllu til þaxva þeim. huarle skal xirir gera ne xirir mæla annars þe. siðann rett a huer madr a lono sinni semm a siatzum ser. ax henne verðr misþyrmt. æigi a lonna at synia bonda sinum þelagg. Nu þær madr morþiar eigi æigu þau þelag at læigia sinn amillim nemma þeir menn jafte er till arþs þeirra standa. En ex þau alla born til arþs sinns þa mego þau læigia þellag sinn a millum siðt sem þau vilia. Nu þer madr eðiu oc a honn bornn til arþs sinns oc ero þau j omegð oc vil honn þo læigia þellag allt at einu. þa skal steyna til þoxuðbarmms mannom barnnanna oc leiggia þelag þeirra samann at þiarmagne leggja jorð jorðu j gengnn oyri vyri j mött. meta oc þong hans huar þau se meiri enn hennar þong ero. Nu ma þat æigi riuxa er sua er lagt. En þau leigia þelag siðt annann veg þa ma þat riuxa huar semm vil hennar (arxi) eða hans. a þa lund at þara a þing þram þyr enn þau hæx .xx. vetr veret samann oc sæigia j sundr þui þelage. en ex eigi er j synðr sagt þi þelage þyr enn .xx. vetr se lidenir þa a hann allðrigi oppræift þess mæls siðan. En ex madr þer eðiu barnlausu oc ala þau born till arþs sinns þa mego þau leggja þelag siðt sem þau vilia en ax tæla(!). hverve(t)inna þess er hiunn tuau leggja þellag siðt samman þa skal þellag halðazft eiptir þui sem logleger vattar vitu. Nu ero hiunn tuav sammann .xx. vetr eða .xx. vettrom lengr. þa læigia log þelag þeirra samann ex æigi var þyr laght. þa a honn þriðjung ax þe enn hann tua lytti. Sv tilgiöx skal hene heimol vera er henni var geþvin huar sem siðnadr þeirra verðr.

Jvfr. Cap. 28. G. 52. 53. Hk. 51. L. V. 3.

¹) mann — A. Derþaa tilføies i C, dog med en H. fra 16de Aarh.: þa aufagt til hæzning. ²) [rette skilorde — E. ³) gera — G. ⁴) [at þan dag eða natt at að ganga er ei — E. ⁵) heilagr daghr — C. ⁶) tid þeirri — C. G. ⁷) [iolazafsta — C. F. G. ⁸) temr inn — C. E. temr — G. ⁹) .vij. — C. .iiij. — G. ¹⁰) þaßter — F. ¹¹) [Jonevafu — de Övr. ¹²) [mgl. — C. E. ¹³) Cap. mgl. C. D. E. G. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — B. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — F.

Ervingi skal rétt eiga a konno hueri. karlmadr þo en eigi konna ef hon er leggen nema honn eigi ser bonda. þa tær hann rétt a konno sinni. kona a oc siolx rétt a ser ef honn er bord nemma honn eigi ser bonda.

Ef menn laupa brot með ægin konum manna.¹

- 29 þat er nu þvi næst at þeir menn sem brautt lauppa með eignum konum manna þa ero obota menn bede xirir kononge oc larse xirirgort ze oc xridi lande oc laussum æyri vidr konong dreper oc dreydr hvar sem hann verdr sladr of eigi kirklu græyr.

Um sigskap.

- 30 þat er nu þvi næst at eingi ma sina xrendkonno [æda sigkonno² þa til eignar konno [æda haza at lifams losa³ ner meir enn at ximta manne þra sigkinum at telia. heixir madr xrendkonno sinna. æda sigkonno at⁴ xiorda manne jamxaret þa skolo þau skiliaxft oc hann⁵ gialda biskupi .xij. aurum oc ganga till skripta. heixir madr þrimenn- ing sinn at lifams losa þa skyllu skiliaxft oc [skal hann⁶ gialda⁷ biskupi .iiij. mertr oc gange til skripta. Tætr⁸ madr [at lifams losa sigstrung sinn⁹ æda broðrong æda halxbroðrong¹⁰ þau skollu skiliaxft oc¹¹ gialda biskupi [halxre .v.¹² morl oc ganga till skripta¹³ vidr sialxan biskup.

Um gudfiniar.

- 31 Nu ero þer konor ef enn ero j meirum þyrmslum vidr off [ef ver vinnum a þeim vðada ver¹⁴ er¹⁵ aukuml vidr þer.¹⁶ er þat einn moder mannz onnur sigtir þridia dotter xiorda siupdotter .v. synarkona. .vi. broðor kona .vij¹⁸ sonnardottir oc konor þer allar er [jamstydar ero¹⁷ oc menn mego vðada verl a gera þat ero siupdottr¹⁸ broðordottr [sigstordottr¹⁹ dottordottr²⁰ modor moder [xadur moder²¹ [modor sigstir²² xadur sigtir moder konu manz [sigtir konu manz.²³ En ef madr verdr at þvi konnr æda sannr at han lægðst með [þemma²⁴ sua nangom²⁵ þa er þa madr xridlaus oc bede þau þare or land eign konongs vare þar till er þau haza innt²⁶ skript sinna er biskup lægr a hond þeim. enn xirirgort haza þau hverium þen- i(n)gi xiar sine j lande oc j laussum æyri þat a halxt konongr enn halxt biskup nemma

¹) Cap. mgl. i de Övr. ²) [mgl. — G. ³) [mgl. — E. ⁴) lifams losa — tilf. E. lifams losa (mgl. — tilf. F. ⁵) hann — mgl. G. ⁶) [mgl. — E. ⁷) [gialdi — G. ⁸) heixir — C. G. ⁹) [lifams losa vid sigstrung sinn — C. [sigstrungh sine til lifams losar — D. ¹⁰) Saal. rettet; heixir broðrong — urigtigt A. ¹¹) skal han — tilf. B. D. F. ¹²) [Rettet hertil, uvist om med samme H. som Textens, fra þridiu — C. [v. — E. [vi. — G. ¹³) oc igvirbota — tilf. F. ¹⁴) [mgl. — C. G. ¹⁵) ef ver — de fl. ¹⁶) [en ver hozum þer at lifams losa — E. ¹⁷) [monnom ero ofstydar — G. ¹⁸) F tilføier overalt Tal, onnur, þridia, o. s. v. ¹⁹) [mgl. — C. ²⁰) [mgl. — E. G. ²¹) [mgl. — F. G. ²²) [mgl. — F. G. ²³) [mgl. — C. G. ²⁴) konu — tilf. de fl. ²⁵) [konu þeirri suo nainne — G. ²⁶) vffendat — C. bött oc int — D.

þeir vili bætt gort hafa. En ef biskup eða biskups armadr kennir manne at han hafa þat¹ odada vert gort.² þa skal hann synnia með tryllptar³ æði zell till obota þz zællr.

Um gudfinia spell.⁴

þat er nu þui neft at (eingin) ma hafa at lifama lösta gudfinia sinn. enn gud- 32
finiar ero þreialldar. hin fyrsta ero millum þess barns er stirt er. oc þess er stirtir [æða
ui hældr till stirtar.⁵ adrar gudfiniar ero þer. er millum þess er. er barn stirtir æða
varne hældr till stirtar oc zædgina barnsens. þridia millum barnsens⁶ er stirt er
oc millum tiotlegs barns. þess er stirti æða till stirtar hældr. oc þi æigu⁷ prestar gud-
finiar vidr þau bornn oll er þeir stira. oc oll þeira zædginni oc ma [prestens barnn⁸
vidr þau born⁹ engann lifama lösta æiga¹⁰ er prestren heizir stirt. Hældr (madr)
varne manz [till stirtar¹¹ þa a zader oc moder oc sua barnet gudfiniar vidr tonno
ress er barneno hældr till stirtar þo at honn hafa æigi a hældr barnenno þa er þat
var stirt. Heizir madr gudfinia sinn at lifama lösta þa stolu þau stiliaft oc ganga
ill stipta oc gialde biskupi¹² .iij. merkr.¹³

Um vtlægd.

þat er nu þui neft at um alla þa menn er ganga a trygdir þer er [vattar vitta¹⁴ 33
um viga zærdi manna j millum þa ero obota menn zirir gort bede ze oc zridi lande
oc lauffum æyri jamvel odals jordum.¹⁵ Men þeir er latta lix sitt zirir þyzzu
æða vtilleggo huart sem þeir renna a skipi æða a lande oc sua zirir mord oc zordedo
lapp oc vtilsetto at velcia troll vpp at zremia heideni með þui. oc þeir menn er zlogu
nen gerazft at drepa menn þa er menn eigu engar salcer vidr oc tala ze till nema
onongr latte rezfa till landreinsannar oc zridar. oc sua þeir menn semm tonor talca
ned ranne æða hærzange motte guds rette oc manna huart sem þeir tala zrendtonnor
inar æða annara manna tonor zæftar tonor. æða zirir vttan villia þeira manna er
orrede æigu zirir þeim oc sua sialzra þeira huerffu sem gerift villi þeirra er hiun-
lappr tæzft oc sua þeirra er hemzazft þessa obota manna æða heimta giöld eiptir.

Jvfr. Cap. 33. G. 32. F. V. 45. L. IV. 4.

¹) notot — B. ²) en han (hin) tveðr nei vid — tilf. B. ³) trylltar — C. ⁴) Ovrskr. tilf. efter B. mgl. — A. ⁵) [mgl. — D. ⁶) Stykket þridia &c. udeglemt i A; tilf. efter B. ⁷) ero — D. ⁸) [pre-
tar — D. ⁹) [vid þan — B. ¹⁰) drngia — B. [ongann þunn at lifamölsta hafa — G. ¹¹) [undir
stirn — E. ¹²) huart þeira — tilf. B. ¹³) tryllta. Suo stolum uer þenna baltinn ennda at os signi Gud
irir utan enda. Amen. tilf. G, som hermed slutter. De to følgende Capitler mgl. ligeledes i C. D. E. Der-
nod tilføier C to andre Capp., ligelydende med Jons Christenrets Cap. 18 og 19; see disse. D tilf. Stykket om
Ager, ligelydende med Cap. 55 i Jons Christenret (see dette), samt Card. Vilhelms Forordning om Helligdage og
Kirkegods, see 1ste B. S. 454—456, hvor Varianterne ere anførte. E og en H. fra c. 1400 i G tilføie et Stykke
om Meneed, see Anhanget II. b, derhos tilf. E Card. Vilh. Retterbod om Helligdage og Kirkegods, Pave Innocents
IV^a. Stadfæstelsesbrev paa samme (1ste B. S. 456) og Stykket om Ager. (Jons Chr. R. C. 55). ¹⁴) [vattar
ro — B. F. ¹⁵) sinum sem öðrum — tilf. B. sinum sem öðru gæfse — tilf. F. Istedetfor Resten af den hele Lov: &c. — B. F.

ex vitni veitt þat þa ero þeir votta menn aller þirirgort þe oc þridi lande oc lauffum æyri vidr tonong. En þeir ero aller þridheilgir er þe sit veria oc þrendtonnor þirir þeim enn hinnir aller vgilldir huart sem þeir þa þar æða banna bæde tononge oc þrendom. Eingi madr skal briotta tonno naudga till þveznis. enn huer sem þat gerir þa er hann vtlægr ex tona ter sic samborgis bla æða blodga eða klede sinn rizir ær hans handa verlum. letr hon lengra þra lida at hon lyssir þi æigi þirir monnum oc lallazft þo naudig teilin þa skal han¹ haza vndan þorsto þirir sic. En ex madr settezt vidr þann mann er leget heizir tono hans þa skal þa veita trygdir er tono a. en ex han liggir anatt sinni tono hans. þa er hann trygrozve sem þa er vegar a veittar trygdir. Sa madr oc er drygir lifams lofta vidr notot lytuende þirir vttan tonno oc verdr hann turr æða þanr at þui. þa er hann vtlægr oc þe hans allt vidr tonong.

Um lagleggan dom.

34 Alla þa doma er um viga þerdi skal seitia æða þeira tvænna legord er menn æiga vig um at lagum. þa skal þa alla med logum seitia oc gridum till þofsta sala. En þa er ryzt dom logsamdan þirir sal eða þyftum fallum nauðsynia laust. þa gengr hann a grid oc er hann trygrozve oc heizir þirir gort þe oc þridi vidr tonong. En þær ero nauðsynnir ex madr er svotr eða þar æða æinar hueriar þær stornaubsyniar. er goder menn bera vitni um at hann matte æigi vidr tomazft. En sal þat þofsta skal þram kommet innan þess samma þyrsta manadar þlyttia heim till hans oc se bodet med vatta .ij. En hinn tale þar vidr æða hans umbodsmadr nema þa villi indella gera honom er tala skal. En um oll onnur mal er menn seitia logdomma till medal sinn þa seitizft þa .xiiij. aurum vidr salcar abera er ryzt oc halde dom sem adr. En vidr tonong .xv. merkr oc soke tonongs þyflumenn hvaromttvæggia till handa. oc tale hinn stold sinna þorst vpp æiptir þui sem domr dormde. En sett huarstygia se skipt eptir þiar magne. En ex hann vil eigi dom halda þa stolu honom þing stezna þyflumenn oc gera hann vtlægan nema hann gialde slitt sem dormt var.

35 En ex madr drepr þodur. æða sonn sinn huart sem hann er kristinn eða heidin eða brodor eða modor. dottor eða þystur þa er hann votta madr huerffu sem adr var mællt nema hann se odr sua at menn viti at vitzirringar se at. En þat er oðr manz vig. er madr bryft or bandum eða stynsamer menn haxe adr seit a honom þul komlegar orflor eða þat at han þordar ser æigi. þo at hann haxe till dauba gort. oc synizft sua stynsamum monnum. En ex madr er gor at votta manne oc heizir² eigi [salar aberi³ styrkt till ne tunnoftu at stera orzar vpp þa er hann þo votta madr sem adr.

Jvfr. Cap. 34. G. 32. F. V. 45. L. I. 8.

¹) Rettet samtidig fra hon. ²) h' eizir — maaskee hann (h)eizir, hvilket dog neppe giver nogen Mening.

³) [Saal. rettet fra det meningsløse: salar abera eða.

Um vadan þorslu.

Þat er niðings vert hitt mesta at rada vndan kononge sinum oc lanardrotne 36
lond oc þegna. En ex þat lenir konongr manne. þa skal hann synnia med lyriptar
æidi sua skal oc synia alra vþota mala. Nu skal nemyna .iiij.(!) menn a huara hond
þeim er vndan þui skal þorrazst jamna at rette vidr hann. þa sem nestir ero honom
oc um þat mal ma konigast vera huarle sýviadan vidr hann ne saltadan. þvltida menn
oc valentviga. þa sem huarle se ræyndir adr at rangum æidum eða skrotvattom oc
hæra .viij. æz þeim oc sialzr en attande oc .iiij. zanga vatar þvltidir oc æili at mæin-
sorom ræyndir.

Um setar æid.

Settar eidr skal standa um oll .xl. marla mal. Nu skal nemyna .iiij. menn a 37
hu(a)ra hond þeim er saltadr er a þan hætt sem sagt er um tylptar æid hæra .iiij. æz
þeim oc sialzr en þiorde oc .ij. zanga vatta.

Um lyriptar æ(i)d oc æinaidi.

Lyriptar æidr skal standa um oll .xv. marla mal þar sem neyðir ero .ij. menn 38
a huara hond hinom saltada. hæra þa .ij. sem hann zex æz. oc sialzr hinn þridi. En
þirir þrigia marla mal oc þadan æz smærre skal nepna till lyriptar æides. sinn mann
a huara hond hinom saltada. hæra ein æz þeim. se sialzr anar zanga vattr hin þridi.
þæsse eidr skal standa till þess er hæra skal .ij. manna eid eða ein eidi þui at .j. skal
æris synnia enn .ij. tueggia sua sem sidar sæigir.

Ex vsort sveria.

Þeir menn oc er at þui verða konnir eða sanner at þeir sveria ranga eida oc 39
provaft þat med sanendom a þa. þa stolu þeir einlins manz eida eða vitna niota med
þui motte at þeir gerðu sif sialzver vngittir oc gialde kononge .xv. merkr. enn .iiij. merkr
þirir hvær er sor vidr honom. æz þeir vissu æigi at vsort var. En þeir vissu gialde
.xv. merkr sem hann. En ex þeir alborðir konnu til at geraþst. at þeim monnum verða
þeir sater geznar er vidr liggir liz eða limir eða sæ aleigu mal þa stolu þeir siftra
vitna niota oc vndan þorslo sem kononge er miston till.

A n h a n g.

I.

Kong Magnus's Christenret efter No. 62 qv. i den arnamagn. Samling.

- i. Her hæzr Kristinesdoma bolf oc segir om Kristilægha tru.
- ij. Om vald oc izirbød kononge oc byskups.
- iiij. Om willu oc heidin atrunad.
- iiij. Om M. kononge oc kononge kofning með þui zleiru sem þar zylgir.
- v. Om tiunda gerdir.
- vj. Om barne þirle.
- vij. Huer zader er at barne at loghum.
- viiij. Om zylkis tirtiur oc tirtiur garðz omgerð.
- ix. Om ziorðunge tirtiur oc adrar horghendis tirtiur.
- x. Om byskups zorræde a prestom oc tirtium.
- xi. Om tirtiur oc tirtiur garðz þyrmslir.
- xij. Om gropt i tirtiur garðe.
- xiiij. Om sunnudage hælge oc .xij. aura dagha.
- xiiij. Om .vj. aura dagha.
- xv. Om þriggia aura daga.
- xvj. Om zriadagha. jmbudagha oc langzofstu.
- xvij. Huerir sthldugir ero til zofstu oc huat með zofstu brot liggr.
- xviiij. Om þriptagang oc þionofstu oc kuma þatt.
- xix. Om zefsting.
- xx. (.xx. .xxj. .xxij.) Om zeflar konu born.
- xxi. (.xxiiij) Ner brudlaup ma gera.
- xxij. (.xxiiij) Om zelago gerð hiuna.
- xxiiij. (.xxv) Huerfu nere ma byggiagt at zrenðfeme æða stzþap.
- xxiiij. (.xxvj) Om þær konor er menn mæghu vðada vert a vinna.
- xxv. (.xxvij) Om gudstzuiar.
- xxvj. (.xxviiij) Om trnggrogua oc annur vðota mál.

1 Cap. i. Þat er upphaz lagha uara Gulapings manna &c.

2 ij. Nu az þui at guds misfunn &c.

3 iiij. En az þui at menn ero sthldugir at halda þa tru er uér hazum heitid gudi i stirl náre oc adr uar upp told. þa a konong(r) oc byskup með myklu gaumgeue at ransala at menn zære eigi með ozmyklli uillu oc heidnum átrunade. En þessir lutir hoyra til uillu oc heidins atrunadar. galdrar oc gerningar oc þat ez madr tallar annan mann trollridu. spadomar. oc trua at landuetter se i londum. haughum

æða þorsom. Súa oc utisettur at spyria þorlagha. oc þeir en segia æz hendi ser gud oc heilaga kirkju til þes at þeir skuli ze i haugum zinna. æða aðra leid æða notors uisir uerða. Súa oc þeir er zreifsta draugha upp at uedía æða haughbua. Nu ez notor maðr uerðr kunnr æða sannr at han zer með þeima atrunade oc heidni uillu æða samþyðir þeim er með slitu zara. þa er sa utlægr oc ze hans alt. þat a halzt konongr en halzt byskup. En ez þat mæler konongs umbodzmadr æða byskups at maðr zer með þeima atrunade oc zær han eigi loglæga sannat a hendr honom þa syni sa með tlyztar æidi. zellr til utlægdar.

iiij. Nu æz þui at landzrollat allt &c.

4

v. Vér skolum oc lydnir uera byskupi uárum oc extirláter. en han off hollr oc 5 goduiliadr. En þat hazum ver mælt uid byskup uárn at han skal off pionofstu ueita. en ver skolum hana sua oblazt at ver skolum gera tiund uára alla oc zulla bæde æz auerti ollum oc vidrælde oc zifli oc ollum azla réttum. En henni skal sua flipta at byskup skal haza ziordung. zatoler menn ziordung. prestz ziordung. oc kirkia ziordung. En byskup skal toma i zylki huert naudsynia læust a huerium .xij. monadum. at ueita monnum pionofstu þa sem til byriar. En þær ero naudsyniar ez byskup er siutr. æða konongr trær han zærar. æða erchibyskup gerir extir honom at uighia annan byskup æða adrarr stornaudsyniar uerði. Nu ez maðr sitr sua .xii. monade at han gerir eigi tiund sina. þa er han seðr .iiij. mortum silzrs uid byskup. En ez han sitr sua tuenni(!) .xii. monade at han gerir eigi tiund sina. þa er han seðr .viij. mortum silzrs uid byskup. Sitr han sua .iiij. uætr at han gerir eigi tiund sina þa hezir han zirirgort lande oc lausum oyri. oc a halzt konongr en halzt byskup. En ez maðr gerir æz sumu þa er þat hans en tiundat er. en hit allt upnæmpt konongi oc byskupi þat sem eigi er tiundat.

vi. Alla skal barn huert en álet er oc mannz hozud er a þo at notor orlymbli 6 se a oc til kirkju zora oc skira lata prest ez honom nér. ælligar skolu konor sua zirir sea þegar þær ero nér barnburdum at þar se uatn i hia. oc ez barn er með litlu lizi zott oc nér eigi presti þa skal skira huer sem nér er sladdr iamuel zader æða moder ez eigi ero adrerr menn til oc duza barne i uatn oc mæle þessi ord mæðan. Et skirir þil .N. i namzne zadur. sunar. oc heilags anda. oc skal uid þessi ord eði auka oc eði æz þeim tala oc eigi skira nema i uatne. Kále gerir enga skirnst oc eigi dogg æða snior. nema uatn-se ádr æz snio æða dogg wordet. Ber oc sua at. at zader æða moder skira barn sit i þeima naudsynium þa skolu þau eigi saler þessyns gudszia stykia hiunskapp sin. Doyr oc barn adr en til prest lome oc tæzt sa skirt haza en meðr zer æða hia haza uerit þeim er skirði. þa skal þat barn kirkju græzt uera en eigi ælligar. A huerium degi sem þarz iamuel joladagh. æða passa dag ma barn skira.

En huer sem gudsiuiar ueitir barne er skyldugr at tenna þui barne Pater noster oc Credo. En zader oc moder ero skyldugh at gera zirir allzlonar rad oc giæta zirir lixs haffa zirir uttan sótt .vij. vætr. En ez madr hældr barne ufsirdu netr .v. nauðsynialauft gealde bystupi .vj. aura. Hældr han adrar .v. gealde bystupi .xij. aura. Hældr han þridiu .v. netr. gealde bystupi .iiij. merkr. hældr han ziorðo .v. nétr gealde .xl. marla. [a halzt lonongr. en halzt bystup. hældr han lengr oc dnyr barn heidit þa er han utlæghr oc allt ze hans oc a halzt lonongr en halzt bystup.

- 7 vij. Sa er zader at barne at logum en moder segir a hendr næma han syni með lyrittar æidi. Nu er sa daudr er hon tennir barn þa skal þat standa er hon sagde a sængrzerð sinni ez hon sagde eigi tuint til oc skal hon þat sanna með æidi sinum oc þær en þa uaro hia henni oc horyrdu ord hennar. En ez þær ero eigi til þa skal proua samuist þeira oc huært nolot suare þat þui er barn uar zott at rettre tiltolu oc skipi þui hinir synsamazstu menn sem þeim þyðir lifazt zirir gudi. Nu lifizt barn i ætt sina þo at sidar se sua at þat synizt stitrikum monnum lift i zadur ætt. þa ber þat sér sialzt uitni ez prouat er samuist lononnar oc þes er hon tallar zadur oc lifizt barn honom. Oc ez zader hezir syniat þesso barne zadernis er lifizt i zadur æt sina þa tale han uid barne sinu oc bote zirir meinsuore sit. en þeim zorlogu en þar til hezir barn zott.

- 8 viij. Þat er nu þui næst at vér stolum lirkium ollum upp halda oc kristnum dome þeim er hin hælge Olazr setti a Mostrar þingi oc Grimkell bystup oc þeim ollum er sidar uaro gorzar. En lirkur ero þær i zylli hueriu er ver tallum hazud lirku oc ver æighum aller gerð upp at halda zyllis menn. En ez þær lirkur zalla nidr oc brotna hornstaxer þa æigum ver timbr a tupt at lata loma innan .xii. monada. En ez eigi lemr timbr a tupt zyr en .xii. monader ero gengnir þa stolum ver bota aller zyllis menn merkr .xv. a þat halzt lonongr en halzt bystup. En ez þat zirir nepmzt ziorðungr manna æða attungr. þa skal skipta or þui ze sem þeir æighu tal til. En ez þat zirirnæmazt einla menn þa stolu þeir bota .iiij. (aura) bystupi zirir tre huert en til þarz at haza oc za tre þo at sidar se. oc syri zirir málamat huern. oc syri zirir naghla huern er a storter. Nu er lirkia gor þa stolu aller zyllismenn gard um gera. þa stolu þeir bystup æða ármadr hans gera stemznu til oc eindaga nér gardr skal gor uera. þa er uæl ez gor er. En ez eigi er gor oc stendr lirkia gardlaus .xij. monade. þa stolu aller zyllismenn bota merkr .iiij. bystupi. En ez þat zirirnæmazt einla menn þa skal bota aura .iiij. bystupi zirir tre huert er missir oc til þarz at haza oc za tre þo at sidar se oc gera gard. Nu er lirkia gor oc gardr um. þa skal uiglu a laupa aller zyllismenn a(t) bystupi. þriggia natta uist með .xxx. manna.

ix. Nu ero kirkjur aðrar er ver skulum upp halda. þiordungs kirkjur oc attungs 9
kirkjur. herads kirkjur oc hogændis kirkjur. þeim skal ollum upp halda en eigi tupt
ryða. En ex kirkia þellr oc brotna hornstæzer. þa skolu þeir menn aller er þa kirkju
eigha lata timbr a tupt vera komet adr en .xii. monader se gengnir. En ex eigi
lemr. þa skolu þeir bota xirir þat .iiij. mortum byskupi oc þa til oc gera þo at sidar
e. En ex einla menn xirirnemazt þat. þa skal bota byskupi aura .iiij. xirir tre huert
n til þarz at haza oc þa tre til oc gera kirkju þo at sidar se oc huergi tupt ryða.
En ex einla menn gera kirkjur. gerir lendr madr æða bonde æða huer sem kirkju gerir.
þa skal þeirri upphalda oc aldre tupt ryða. En ex kirkia brotnar oc zalla hornstæzer
þa skal timbr toma a tupt xyr en .xij. monader se sidnir. En ex eigi lemr þa skal
bota xirir þat mortum .iiij. byskupi oc þa til timbr oc gera enn kirkju. En ex han
gerir eigi oc letr standa tupt auka .xij. monade. þa skal han bota xirir þat mortum
iiij. byskupi. En ex letr liggia uætr .iiij. tupt auka. þa hefir han xirirgort iordunne
r kirkian uar a gor. þa a lonongr iordena oc skal odlazt með þui at haza kirkju
þorþa a xyrstum .xij. monadum. En ex gerir eigi sua þa skal bonde taka æfir iord
ina oc gera enn kirkju a. En ex han gerir eigi þa a lonongr iordena oc tome aldre
indir bonda sidan. oc skal lonongr þa xirir eins kirkju a gera. Nu ero kirkjur allar
þorþar þa skal gard um gera þeir menn er þeirri kirkju æighu upp at halda oc haza
þort a .xij. monadum. en ex eigi er gor. þa skal bota aurum .xij. byskupi. En ex þat
xirirnemazt einla menn þa skal bota aurum .iiij. byskupi xirir tre huert er til þarz
at haza oc þa tre þo at sidar se. Nu ero kirkjur allar þorþar oc gardr um. þa skal
uiglu kaupa at byskupi. Hueruitna þar sem iord er uigð en kirkia er uigð þa skal
kaupa aurum .xij. at byskupi. En hueruitna þar sem bæde er uigð iord oc kirkia
þa skal uiglu a kaupa at byskupi .iiij. mortum oc þriggia natta uist með .xv. menn.

x. Byskup vár skal kirkjum rada sem hin hælge Olafz iattade Grimkeli byskupi 10
Mostrar þingi oc sem vér wrdum a sáttir sidan. Byskup vár skal oc presta til kirkna
allra setia þa er han veit at réttar tíðir tunni at ueita monnum. En ex byskup xer
land upp þra stípi sinu at uighia kirkjur æða gera aðra þionofu monnum huart
en han xer skammt æða langt þa skolu bondr þa honom reidfsiota .xviij. En .xxx.
þ han xer at uighia hazudkirkjur. En ex þeir uilia eigi reidfsiota gera þa ero
þeir sedir aurum .iiij. uid byskup huer þeira er þellir.

xi. Nu skulum vér þar nest uirða drotenn uarn i þui at þyrma kirkjum uárum 11
oc kirkjugordum. sua at huer sem xlyr i kirkju æða kirkjugard sér til hialpa þa skal
han þridheilaghv vera xirir huerium manne meðan han er þar. En prestf sa en at
þeirri kirkju syngr skal hialpa honum sua at han dorgi eigi az þrofte. matlonyfi æða
ryðlonyfi. En huer sem meinar prestfi þessar hialper at ueita þeim sem i kirkju xlyr.

æða dragha han út or kirkju æða kirkjugarde með ualde. þá stolu þeir slitu salader uera sem þeir höfðu(?) han i kirkju drepit oc i banne vera þar til en þeir uerða löngfir æz bystupi æða hans ráðe. En hvar sem huer hefir gort oc þlyr han i kirkju æða kirkjugard ser til hialpa þá skal han hafa hialper þær sem nu ero talbar þar verande til þes at han meggi friðslægga brot komast at hialpa lizi sinu at þui sinni. Sua oc ez menn beriazt i kirkju æða kirkju garde þeim sem uigðr er. þá ero þeir ubota menn. a bystup æz þui .iij. merkr oc þat sem þarz til kirkjugardzens. En konongr þat sem umfram er. nema eigi se meira. þá skipti þeir konongr oc bystup i helmninga. nema þeir uili missunn uid þá gera.

- 12 xij. Huern triftin mann skal iarda i kirkju garde er döyr. en eigi i kirkju nema bystups se orlof til. Vdada menn skal eigi i kirkjugarde grafa sem ero drotens suitarar. mordvarghar. tryggozar. gridnidningar. þiozar domder. þlugu menn. openberir ráns menn. oc bannsettir menn. oc þeir sem i forbodom heilagra kirkna döya. þeir oc sem leggja hendr a sil at tyna sialfum sér. Sua þeir oc er telia rangan átrunad xirir monnum. Sua oc openberir okrfallar. oc þeir menn æða born er eigi na skirft xirir dauda. En þessa menn skal grafa i þlodar mále þar sem mörzt slor oc grön torza. En æz þeirma sem nu ero upp talder uttan þioza domda. mordvargha. openbera ráns menn. oc uskirda menn. meggu toma i kirkjugard ez til ero uitni at þeir falladu til prest. æða er sett adr en þeir döyi nolot idranar uerl æða marl a þeim at þeir uildu rétleida sil. þá a prestir a löngsa þá dauda oc graua síðan i kirkjugard. En erþingiar hins dauda stolu rétleida æzbrot hans extir logum oc bystups ráðe. Oc ez hin læmt or þeim lizs haffa þá skal han fara til bystups oc hafa hans rad uid til quirbota með logum. Verða nolorer æz þeim sem nu ero upp talder grazner i kirkjugarde xyr en þeir uilia rétleida sil. þá skal huer en at þui uerðr tunnr æða sannr gealda bystupi .iij. aura oc grafa upp oc laste or kirkjugarde ez þeira bein ma skilia fra annara manna beinum. Huer sa oc er græx þan xirir uttan kirkjugard en i a at uera þá er slitu samu setr uid bystup oc skal þó grafa þan mann i kirkjugarde. Finnr oc nolur umage þesthne lit. þá skal sa er þar býr a néstom eignum þæghar han uerðr uarr. uéla um lit sem nu er mælt. ælligar suare þeim solum oc settum sem xyr uoro uid lagdar. Huern dagh ma oc lit graua uttan langa friadagh oc pasta dagh. en eigi skal lit inni standa xyr staund naudsynia laust. En ez stendr lengr þá skal han bota þat aurum .iij. bystupi oc fara þó lit til kirkju. En ez han uil þat eigi oc letr inni rotna mann daudan þá hefir han xirirgort huerium peningi zear sins. han a ein tof at ganga til skipta oc bota uid kirkju. en ez han uil þat eigi þá skal han fara or lande eign konongs uárs. En ez madr býr sua oxarla a zialle æða sua uttan at onnum oc nema han þær naudsyniar at han ma eigi lit fara xirir sío vxorom æða zialle

skal líf i vthús setia oc fæsta upp oc lata eigi líf a iorðu standa. En ef þa er þóta er líf a at þora þa trexi þan manna af þrimr næstum þóam(!) eftir þorþ. en er þirirnempzt. gealde bystupi .iij. ára.

giiij. Drotens dagh huern stolum ver heilagt halda. Hæzt þu hælgr þa en sol 13
i uestri a laughardagen. oc heldr þar til en dagr er af himni a sunnu dagen.
huer sem eigi heldr heilagt a sunnudagh gealde .vj. ára bystupi þirir huern sunnu-
þ er þan brytr hælgi a. Nu ero þeir þleiri dagar er með ymisum þostum greinazt
hægum. Langa þriadagh stolum ver eintanlega vatnþasta þuiat þo þolde vár
ra Þhesus Christus meiri þinst a þeim degi þirir mannfyns þaler. En .iij. af messo
þum ero þeir sem nónhælgr skal þirir uera með vatnþastu. Olafs messo dagr þin
ri. Mariu messo dagr þin þyrri. Allra heilagra messo dagr. þa skal halda með
ihælge oc uatnþastu. Þoladagr. þrettande dagr. þasta dagr. huita sunnudagr
er ero iamþner þinum at hælgr halde þo at eigi se vatnþasta þirir. huer sem brytr
lde bystupi .gii. ára.

giiij. Nu ero þeir .giiij. dagar sem þasta oc nónhælgr er þirir oc sua skal þyrma 14
sunnu degi. Þat er ein Mariu messo dagr i langa þastu. annar Þons messo
r. þridi Þetrs messo dagr. .iiij. Swithuns messo dagr. .v^{ti}. Jacobs messo dagr.
e. Laurencius messo dagr. .viij^{ti}. Bartholomei messo dagr. .viiij^{ti}. Mariu messo dagr
þidare. .ix^{ti}. Mathei messo dagr. .x^{ti}. tueggia þostula messa Symonis et Jude.
e. Andres messa. .xiij^{ti}. Thomas messa. .xiiij^{ti}. Mathie messa. Nu ero þessir dagar
þer er þasta skal þirir uera oc nónhælgr. oc sua skal þialda þirir sem sunnudaga
ge ef maðr vinna. Michials messo skal halda með nónhælge þo at þar se eigi
þa þirir.

gv. Nu ero dagar þeir aðrer sem eigi er nónhælgr þirir ne (þa)sta. en þo stolu 15
ihælgr þirir uerlum sem sunnudagr. En ef menn vinna a þeim dagum þa skal
a þirir þat aurum .iij. bystupi. Nu skal þa daga telia. þar hærr upp þola hælge
st .iiij. dagar næst þoladegi oc þin þimpti oc .viiij^{ti}. dagr iola. þeir stolu aller iam-
ger uera. En daga þes a millum skal þiarga þuze þinu ef þorþ er at. þa er Þals
þa næst iolom. þa er þyndils messa. Agata messa. þa er Gregorii messa. þa ero þeir
dagar þinir þyrstu i þasta uilu. manadagr oc þyrðagr en eði skal uinna næma
rga þuze þinu ef þorþ er at. en oðensdagr er allr heilagr. En þa er tueggia
tula messa. þa er þrossmessa. Gangdagha hælge skal sua halda. vinna .iij. daga til
þaga oc æta .ij. daga þina þyrstu huit. en þasta þin þridia þurt. En þorðagr er
agr allr sem þasta dagr. Nu er þalluarðz messa. þa er Þotolfs messa. þa er Mar-
þa messa. þa er Mariu messa Magdalene. þa er Olafs messa þin þidare. þa er þross-

messu. þá er Marteins messu. þá er Emetz messu. þá er Nikulós messu. Nu eru þeir dagar aller talder er ver stolum hælga halda i logum úrum.

- 16 xvj. Nu eru þeir adrer dagar er zlestir uitu at aller zultida menn oc heilir ero stuldugir rötelega at zasta sem er zriadagr huer a .xij. monadum oc ymbrudagar. En ymbrudagar ero .iiij. a .xij. monadum. hinir zyrstu i annare uitu zastu. En adrer ero i huitasunnu dags uitu um váret. Hinir þridiu ero um haustid þan odensdag sem nestr er trossmesso. Stendr trossmessa á odensdag þa heziazt ymbrudagar a odensdagen nestu i annare uitu. En imbrudagar um uetren stolu uera i þridiu uitu jola zastu. En iola zastu tid hæzst a þan sunnudag er nestr er Andres messu huárt sem sunnudagr er zrir Andres messu eða extir. Stendr Andres messu dagr a sunnudag. þa hæzst iola zastu tid a þeim sama sunnudegi. Nu er langazasta en rötelegazt a at haldazt æz ollum zostum oc mest er synd at briota. þui at vár herra Ihesus Christus hægade hana með sialzs sins zastu oc margt drægr þar til zleira.

- 17 xvij. Siolir menn oc umagar ero eigi stuldughir til þessarar zastu. en geri almofo i stad þes extir ráðe prest oc extir zangum. En þeir menn sem .xiiij. vætra ero gamler eða ældri oc heilir stolu zasta sem nu er mælt. Eetr(!) madr zist a uatnzastudegi gealde bystupi .vj. aura. Eetr han huit. gealde bistupi .xij. aura. Eetr han slátr. gealde bystupi .iiij. mertr. En ez madr eetr huit a þeim degi sem han a at zasta við zist gealde .vj. aura bystupi næma prestr loue. Eetr han slátr gealde bystupi .xij. aura næma han se daghuillr. I langazofstu ma madr eigi tæla sit daghuillan. Zrir huern dag er madr eetr huit i langazofstu naudsynialauf. gealde bystupi .vj. aura. En zrir huern dag er han eetr tiot um langazofstu gealde .iiij. mertr bystupi næma naudighr æti han oc hæze eigi annan mat til. þa skal han ganga til granna sinna þriggia oc bioda matar slipti. En ez han zær eigi þa skal han tiot æta oc biargha sua lizi sinu. En ez vmage eetr þa tiot. se hyddr æz presti. en vardueizlu madr gealde bystupi .iiij. aura. ez hans wold gengo til. Hæzir madr þat i veniu .iiij. uætr at æta slátr um langazastu þa er han vtlægr oc huer peningr zær hans. En i þema bodordom oc ollum odrum skal naudsyniar mæta.

- 18 xviii. Hver tristin madr en uitz er uitande skal ganga til stripta at minzsta einu sinni a .xij. monadum i langazofstu. oc segia rötelega til synða sinna oc tala sidan pionofstu a pasta dag. næma han se i þeim storscriptum at han megi eigi pionofstu tala. En huer sem eigi gengr til stripta i langazastu oc tætr eigi pionofstu a pasta dag oc er han .xij. uætra gamall eða ældri. þa skal sa madr gealda bystupi .xij. aura zrir huert þeira. Sua skal oc gealda bystupi .xij. aura sa er pionofstu tætr i zorbodom. Dræghr madr i veniu .iiij. vætr eða þrimr vætrum længr at han gengr eigi til

ripta i langa þöfðu og tætr eigi þionofstu á þessadag. þá drygir hann heidin dom og
 áz þú utablegr og ze hans alt. Hver kristin maðr á at vera i lyðfýlðu við þauan
 i kume. og zír þú skal hver en til scripta á at ganga háza með sér ein pening
 íðan at za presti. þat ze skal háza hin hælge þetr at kume. En hver sem þat
 ítr eigi og hezir hann zang til og sua sa er við tætr og lögnir hann notoro áz. þá er
 uárt tuggia þeira i þauans banne. þan rumastatt stolu þeir prestar er til presta
 otz zara háza með sér. og sua þeira rumastatt er heima sitia.

xix. Þat er nu þessu næst at hiunskapr er heilagt reglu hald ez hann er rétlæga 19
 alden. áz þú at guð sialzr skipade hann millum karls og kono i paradýso adr en þau
 indgaduzt. og þú synguð sa sárlega er með honum zer eigi rétlæga og gormir eigi
 rlelega. Nu er þat fyrst i hiunskaps malom at maðr skal bidia sér mörar eða
 mo þeirar sem eigi se meinbughir á og mæle þessi orð þá er hann zestir ser mör eða
 mo. eða annur orð þú lit. Et zestir þú .ii. mér til æginnar kono ezir guðs
 igum og heilagra manna setning. og ert þú min zestar kona hæðan áz. Hýra stolu
 c góðer menn iayrði hennar er zest uerðr og stílord þes er zestir. zír þú at þat
 zírírbodet og zorbodat áz guðs halzu at notor maðr zesti mör eða kono naudga.
 eiri zesting skal prestir lýsa at sofnar lírtiu .iiij. sunnu daga zír brudlaup. zinnazt
 olorer þeir menn er þar uita meinbugi á þá stolu þeir segia til zír brudlaup.
 egia þeir eigi zyr til meinbuga en brudlaup er gort þá skal engi maðr þeim þar um
 ua nema þeir háze sua i ziarsta uerit at þau tíðendi háze eigi til þeira komet.

xx. Zestar kono born þau er getin ero zír brudlaup. þá er þat guðs log um 20
 u þau lond er kristin ero at þegar maðr zestir sér kono at logum og með samþyct
 eggia þeira þá stolu þau arygeng vera oðl er síðan gætr hann með þeir kono þo at
 gi se brudlaup gort. þau stolu og hælga þau born við sit til arys og allz iamzno
 ttar er adr uoru getin með þeir kono er hann zesti ser. En þo at dotter se getin
 zír zesting. en sunr zír þá hælgar hon þan broðor sín til arys og iamzno skiptis
 id sit. En hann skal gort háza brudlaup sit innan .xij. monada naudsynia laust. en
 ystap eða hans ármadr geri honum stemznu til brudlaupz gerðar. og ez hann gerir
 gi gealde býstupi .xii. ára á huerium .xij. monadum þar til sem brudlaup er gort.
 ngi er og fýldughr til at gera brudlaup sit með meirum lofnade en hann er zang-
 dr til.

xxi. Þessir menn mæghu eigi kuenna za. klaustra menn. prestar. diafnar og subdiafn: 21
 r. vístolner menn. gíaldungar. heidnir menn mæghu eigi kristna kuenna za. Sa maðr
 er horar og tætr annars mannz eighin kono at lízanda bonda hennar at hann skal za
 ennar ezir dauða bondans. Sa og er gerir og horar eigna kono annars mannz og hezir

rád með henne til þess at ræða bonda hennar til dauða oc þá hennar síðan oc dýgr bonde af þui ræðe. Sá oc er gerir brudlaup til æghinnar tóno annars manz at lizanda bonda hennar oc hezir hana at lifams lösta. þessir menn mæghu aldre þessara tuenna þá til æghinna tuenna. Engi madr ma oc þá tóno þá æða zesta er zrendi hans stýldare en v^{te} manne hezir adr zesta þó at han se dauðr zyr en þau tóme saman. Sá madr ma oc eigi tóno þá sem zirirgort er. æða a adra leid er sua fallen at han ma eigi tóno haza æða nytta at lifams lösta. Sua oc ez tóna a þes luta mals þá ma hon eigi giptazt. Verða oc born saman bundin at zestingum oc sæmpz þeim þat ráð síðan er hon er .xij. uætra. en han er .xiiij. uætra. þá ma þan hiunskap eigi stilia. tóma þau saman at lifamslösta adr en þau se sua gamul þá mæghu þau eigi stiliazt at hiunskap.

22 xxij. Nu er hiunskapr karlmannz oc tóno loglægh samband oc ma þat engi madr stilia þó at eigi se brudlaup til gort ez loglægh zesting er a. næma annat huárt þeira gezi sit i klauftr adr en þau tóme saman at lifams lösta. oc ma þat þá en i er ueroldenne leita ser zorræða ez lilar. En þá ez þau ero saman tómen at lifamslösta. stílir þau engi lutr næma hordomr. oc stílir þó eigi hordomr hiunskapen zirir þui at þat hiuna sem fallauft er oc engan hordom drngir ma stiliazt at samváro uid þat hiuna er hordom hezir drygt oc liza síðan reinkægha. en huart þeirra sem af brigðr meðan þau liza bæðe þá drngir þat hordom. oc er þeim þui ráð at settazt oc bua saman. briota þau af bæðe oc gera hordom þá stal bystap i bann zora þau þar til er þau tóma saman aftr. Nu er þat hordomr einzaldr ez madr tætr einløypan tóno undir sína eignar tóno. oc sua ez tóna tætr mann einløypan undir sín æghin mann. Nu huer sa er at þuifa uerðr lunnr æða sannr. gealde bystupi .iiij. mertr. oc gange til stripta. En þat er tvizaldr hordomr ez madr a ser eigna tóno oc tætr annars mannz eignar tóno oc ez tóna a ser æghin mann oc tætr annarar tóno æghin bonda.

23 xxiii. Engum tímum er zirirbódet tóno at zesta með réttum stilum. en brudlaups gerð sína ma madr eigi haza a þan dagh æða not en vm morgenenn extir er heilagtr æða zástudaghr. Fra þui oc er iolazastu tíð hæzr oc .viij. náttum extir .xiiij^{te} dagh. fra þui er .ix. vífur ero til passa oc .viij. nattum extir passa dagh. oc eigi huitasunnu dags uilu oc .iiij. uilum zirir Jonsuatu. oc .iiij. uilum zirir Michials mессо ma eigi brudlaup gera ne tóno þá. Nu huer sem brudlaup gerir æða zær tóno a þeim tímum gealde bystupi .xij. aura.

24 xxiiii. Se tóno sinnar &c.

25 xxv. Nu er þat þui næst at engi ma sína zrendtóno æða siztóno þá til eignar tóno æða haza at lifamslösta nér meir en zimpta manne fra stýtlinum at telia. hezir

madr frændkono sína eða sýzkono at þiorda manne íamþaret. þa skolu þau skiliast oc skal han gealda bystupi .xij. aura. oc gange til scripta. Þezir madr þrimenning sin at lifamælosta þa skolu þau skiliast oc skal han gealda bystupi .iiij. mertr. oc gange til scripta. Tetr madr at lifamælosta systur sin eða bróðrung eða halþbróðrung. þa skolu þau skiliast oc skal han gealda bystupi halþa zimptu mort oc gange til scripta uid sialþan bystup.

(xxvi) xxvij. Nu ero þær konor er enn ero i meirum þyrmslum uid oss oc ver 26 vinnum a þeim vðaða uerl ez ver aulumpzt uid þær. Nu er þar ein moder mannz. annur systir. þridia dotter. þiorda siupmoder. v^a sunar kona. vj^a broðor kona. vij^a sunardotter oc konor þær allar er menn mæghu vðaða uerl a gera oc íamstýldar ero. þat er siupdotter. broðor dotter. systur dotter. dotter dotter. modormoder. þaður moder. modor systir oc þaður systir. moder konu mannz. systir konu mannz. En ez madr uerðr at þui kunnr eða sannr at han lægzt með konom ser sua nánom þa er sa fridlaus. oc bæde þau þare or landæign konungs uarð þar til er þau hafa ínt script sína þa er bystup leggr a hönd þeim. oc þirirgort huerium peningi þear síns i lande oc lausum oyri. þat a halzt konongr en halzt bystup næma þeir villi gort hafa bætr. En ez þat lennir bystup eða bystups umbodzmadr manne at han hafa gort notot vðaða uerl en han kuedr nei uid. þa skal han synia með tlyxtar æidi. þellr til vðota ez þellr.

(xxviii) xxix. Nu er þat þui næst at engi madr ma hafa at lifamælosta gud 27 sízuia sin. En gudsiðiar ero þrizalðar. Þin þyrsta millum barns þes sem skirt er oc þes er skirir. eða þui heldr til skirnar. Aldrar gudsiðiar ero millum þes er barn skirir eða barne heldr til skirnar oc þedgina barnsæns. Þridia millum barnsæns er skirt var oc liotlegs barns þes er skirir eða til skirnar heldr. oc þui æighu prestar gudsiðiar uid oll þau born er þeir skira oc oll þeira þedgin. oc ma prestens barn uid engan þan lifamælosta dnygia er prest þezir skirt. Heldr madr barne mannz til skirnar þa a þader oc moder barnsæns oc sua barnet gudsiðiar uid konu þes er barne heldr til skirnar þo at hon hafa eigi a þui barne haldet þa er þat uar skirt. Þezir madr gudsiðia sin at lifamælosta þa skolu þau skiliast oc ganga til scripta oc gealda bystupi huárt þeira .iiij. mertr.

(xxxi) xxx. Þat er nu þui næst at um alla þa menn er ganga a frygðir þær 28 er veittar ero um vighæzerði manna millum. þa ero þeir vðota menn. þirirgort þe oc fridi lande oc lausum oyri íamvæl odals iordum sínum sem odrum. &c.

II.

Tillæg, vedföiede den nyere Christenret i enkelte Codices.

a. Om Paamindelser ved Visitationer efter No. 1127 Till. i det kgl. norske Vid. Selskabs Bibl.

Þa er biskupr eðer þrögastir vísítarar sätias þessi amynningar sem her eftir fylgja.

Ollum monnum þeim sem j. hoordome, þrendsemisspiellum hryslaps eðer aðhrum meinbúghum liggja, sætur el til þrjár amynningar þ(i)mpt j hvaria amynning, script ath lata oc síin brott bota.

Item ollum þeim sem j þ(r)illo líznadh liggja sætur el en .iij. þimter sínar þrillor þestæ eðer afswæria oc síin brot bota.

Item ollum þeim sem kirkianne eigha noðra loðhlighar sculdir ath lufa sætur el .iij. amynningar. þimt j hvaria amynning ath þet lufe hvar sem stýldogr ær æðher þulla vísso þirir sätia jnnan .xv. dagha.

En hvar som en þoter brott síin eðer later af wondom líznadhe eðer en luter kirkionne sculdir sína(r) scal missa heilaght embete lízuande oc daudher æ til þes ath han wil j heilaghre kirkio lyðhne wara.

Item sætur el yðer .iij. manadha stempno þra þumar nattom yðer wþ ath gora yðarn kirklogard, oc giordom wþþehaldæ som kirkio rettr will.

Item sætur el yðer .xij. manadha stempnu yðhra soðnatirkliu oc þyllstirkliu halda som lagh wilja, Oc þeim þet sama ollum þeim sem hoðhíndes kirkium eigha wþþehalda.

Item ollum þeim sem þestir æro oc wgiort haþua bryllaup sit sætur el manadha stempno at gora bryllaup síth þra þui at þeir mugha þet gora.

Item ollum þeim hoðdh þiond(!) þer ath gora oc wgiort haþua sætur el .iij. manadha stempno hona ath lufa æðr swara eftir laghum.

Item ollum þeim sem aðhrar laghar tiundar eigha ath gora oc wgiort haþua oc þet sama um olazstott sætur el .iij. amynningar þæær ath gora eftir þui sem þeer wilir waratz þæft af guðhi oc heilaghre kirkio. eftir cristnom rette.

Item rader el yðr, bider oc a mins herra biskupsens wegna biuder, ath þeer warer retwiiser hvar wíðer annan, oc j retto lyðhno wíðer guð, heilagha kirkio oc yðhra þzuirmen badhe andelighæ oc wæralðzligha j allo þui som þeir af yðer treþuia rætti iligha Oc ferligha um stíott sem þeer æro minom herra biskupinum stýldugir at loðhum. Oc komer þimelighe(!) a ð dagh arla, oc þorer han j rætt stíotstípte, allar gælder þeer honom stíotþall, þo ær honom amoot, ath han scal þurþua soðia yðer um þet eðer nolot annat. Item sígher han yðher um þiundar(!) yðhrar allar þet sama som þeer æro stýldoger wþgora ath laghum oc þornom landzens síðwana, ath þeer gorer þeim wþ med goðhuilla oc kærleik. Oc þet sama um olazstott sem þumir lalla þlogha

loft oc jattat var til aars oc friðhar. En hvar sem þet en gører æz allum rettom þla, ma wenta sigð rext æz sielzuom gudhi oc swa margþrallar re(x)ster heilaghrar tirltio om j cristnom rette stander, oc sua adrum siþanom heilaghrar tirltio þormanna. Ware ud med yder.

Item skal oc lagþreftæs tirltione oc biskups jorder.

- Om Edens Betydning og om Meeneed. Texten efter Cod. 1642 i det kbh. kgl. Bibliotheks nyere Haandskrift-Samling, hvor den med en Haand fra Midten af fjortende Aarh., findes strax efter Magnus's Christenret, foran betegnet D. Sammenholdt med No. 12 fol. H. L. i det lundske Univ. Bibl. (see foran S. 323 Not. 13) E.
- — C. 21 qv. i det stockh. kgl. Bibl. (see foran sammesteds) . . . G.
- — 1127 Till. i det kgl. norske Vid. Selsk. Bibl. (see foran Side 306 Not. 11), i den nyere Borgarthings-Christenret betegnet B.
- — 3260 i det kbh. kgl. Bibl. ældre Haandskr. Samling, hvor Stykket findes særskilt med samme Haand fra Midten af 14de Aarh., som Gulathingsloven (Gi i Landsl.), her betegnet X.
- — C. 18 qv. i det stockh. kgl. Bibl., hvor det findes særskilt, umiddelbart efter Landslovens IX, 16, med samme Haand som denne (Gs) . . . Y.

[¹þer² ord hæza sua mylit at þyða at hvar sem suer bofar æid þa undir- andazft mædr .iij. luttum. Þin þyrsti lutær sem han sua segir³ at [allt þet er rittat i hælghom bofom⁴ værdi honom⁵ aldre [at gaghne⁶ of huarle ný logh ne þorn : han [segir vfat⁷ i sinum æidstaþ: Anner luter er þa er han lægger hond a bof⁸ sem an sua segir at oll þau god vært sem han hæzuir gort eðr gerer hæðan æz værdi onom aldreghe [at gaghne⁹ i guds auglitti eþ han seghir æighi sattu i sinum æidstaþ þui at honden tæknar god vært.¹⁰ Þin þridi luttær er þa er han tussyr bofena [sem ort var at þorno¹¹ sem han sua seghir at allar godar þonor þær sem han segir læder sinum munni¹² þa dughi¹³ honom allz effi [till salohialpar eðr lifamz hæilsu¹⁴ þ han seghir þalz i þersom [æidstaþ eðr trunade¹⁵ sem a¹⁶ han er lagder.¹⁷

¹) Juramentum quod portat L. xxxv. — Ovrskr. B. Um eida attuæði — Ovrskr. X. hvað æider ord hæza þyða — Y. ²) Eibz — Y. ³) [J huorium bofar æidhi understandes þessæ .iij. lutir. Þin þyrsti þa er in til bofar tæter þa er som han sæghi — B. [þverr sem þverr a bof rangan æid æða usæran æid þa gerir hann ia luti. þyrsti sua sem mælt er — E. G. X. ⁴) [oll þau (god) ord er ritad ero heilogh i þessærre bof — E. G. X. mer — E. X. ligeledes nedenfor overalt 1ste Person. ⁵) [til hialpar — B. ⁶) [tigr — B. ⁷) heilghu - tilf. B. ⁸) [til nytsembar — B. ⁹) [mgl. — E. G. X. ¹⁰) [mgl. — E. G. X. ¹¹) at hialpa i minni — tilf. E. X. at hialpa [at sinni — tilf. G. ¹²) stode — E. G. X. ¹³) [mgl. — E. G. X. huardæ y logh, ne gammat — tilf. Y. of eigi heilagra manna þonarstaþr — tilf. G. X. ¹⁴) Saal. rettet fra trunader. iðstaþ minum — E. G. X. [þrunade — Y. ¹⁵) undir — B. ¹⁶) i sinum æidstaþ — tilf. Y.

- c. Om en Piges Bortgiftelse ved Fædrenefrænder af egennyttige Hensyn. Stykket findes i C. 16 qv. i det stockh. kgl. Bibl. og hører upaatvivlelig til den i samme Codex indførte Gulathings-Christenret, ovenfor betegnet A.

Ex fader broðer eða þodur þrendr gipta manni möy meðr loghleghri þesting. ok hafa hana ser at þiar kaupum. hin iattar þi er þesta skal. ok ganga þar a þullmæle vidr þa er þirir reðu. þat helzt ekki lengr. en til þers er hon er gipt. Sidan ma hon þa um þod sit þeim manne er hon vil. at sokia ut þodur arþ sin. eða þat sem fader gæf henni. ok hafa alt oflert. Hin heitir maðr at heimstare er þat kaup gerði.

- d. Tillæg, tilføiet ved Enden af Cod. G med en noget nyere Haand.

Um skriptroz.

Ex maðr verðr æidroza vidr bystup eðr skriptroza. huárt sem er karl eðr kona. Enn þat er sk(r)iptroz er maðr gengr aftr til somu syndar er hann haxði þyrr gort um þau mæl er sett bitr sidan til skripta var borit. eðr æigi var æz landi þarit sem skriptað var. gialldi .iij. merkr bystupi. ok sua annat sinni. ok þridia sinni. En ex þau gora þat optarr. þa er karlmaðr utlægr. Enn bystup hazi huern peningh þeær hans. ok sua er kona utlægh. nema runnit hazi uerit æa hendr henne. enn sealz hazi hon þee sitt. Nota. at huerr maðr luti kóna stætt æa huerium .xij. manadum peningh talinn þeirra er hann æa til .iij. marla talinna þyrr utan klæði sin æingolld ok vapn ok gori bæði karl ok kona. eðr gialldi æyri. Item villidyr huert er menn hitta. þista ok þugla skal eða ex vill. ok allt þat er þyrr vdrir þellr eðr þen. ok allt þat er maðr væit bana til. ok æigi þezir drey at bana vordit. Sua er mælt at ex maðr karl eðr kona vinna æid til þeirra hluta sem til synda horþir. sua sem er til samheildis um landræð móti riectum konungi. eðr manndráp. eðr hordóm. eðr til annarra stórglæpa. þann æid skal riuxua settalaust. ok skal til skripta ganga at illr æidr var vinninn. Nota. Ex prestir ryrr skripta mæl ok verðr hann sannr at þui. þa sée hann telinn æz vigslum. ok hazi bystup þee hans. ok verði settir i hit þrønguazsta klaustr. ok gori þar æxinligha idran. Med æidum skulo lærdir menn veriaz slitum sem kirtiu logh segia en æigi ødru vis. Nota. æigi skulo lærdir menn tala umbod til noðurrar dæilu. eðr standa áá steþnum undir læitmannanna dómum. utan hann sæli sinn. eðr kirtiu sinnar riect. eðr þeirra annarra sem loghin loza honum. sem ero eðdiur eðr þodur laus born. eðr þrenda sinna. æigi skulo lærdir menn þollvapn bera naudsýnia laust. en huerr sem ber gialldi hálymork. Nota. þyrribodit er øllum lærðum monnum þastligha vdrir þannz þinu. at gora noðut kaup eðr skilord. eðr tala ved eðr þrezia noður(n) mann þyrrir þusan eðr olean. eðr noðut sit stary eðr prestligt embotti. En huerr er skyld: ugr kauplaust at gora. enn þrezia máá huerr er gort er þorna skyldu ok tala med þoðum huern tima þat sem huerr vill þyrrir goðuilla sater gort hafa.

IV.

Nyere Christenret,
udgiven af Erkebiskop Jon den yngre.

- Texten aftrykt efter Perg. Cod. No. 65 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende foruden
 den yngre Gulathingslov (*Gg* i Landsloven) nærv. Christenret med samme Haand omtr. fra
 Midten af fjortende Aarhundrede *A.*
 Sammenholdt med Perg. Cod. No. 78 qv. sammesteds, indeholdende ogsaa den ældre Borgarth.
 Christenret (*A*), Sverrers Christenret og Byloven (*Be*), alt med s. Haand, fra første Fjer-
 dedeel af fjortende Aarh. *B.*
 — med Perg. Cod. No. 1154 fol. i det kbh. kgl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, in-
 deholdende foruden den nyere Gulathings Lov (*Gd* i Landsloven), nærv. Christenret,
 men med en Haand fra Midten af femtende Aarhundrede *C.*
 — — Perg. Cod. No. 3669 oct. sammesteds, med en Haand fra Slutningen af 16de Aarh. . . *D.*
 — — Perg. Cod. No. 317 qv. paa Universitetsbibliotheket i Christiania, indeholdende foru-
 den den nyere Eidsivathingslov (*Ed* i Landsloven), m. m. nærv. Christenret med
 samme Haand fra første Halvdeel af fjortende Aarhundrede *E.*
 — — Perg. Cod. C. 22 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, inde-
 holdende, foruden den nyere Frostathingslov (*Ff* i Landsloven), ogsaa en Christenret,
 hvis første 15 Capitler og Halvdelen af det sextende er Begyndelsen af nærv. Chri-
 stenret, med en Haand fra Midten af fjortende Aarhundrede, forresten er det den ældre
 Frostathingslov (Cod. *S*, see I. B. S. 120), med en anden, samtidig Haand . . . *F.*
 — — Perg. Cod. No. 1127 Tillæg i det kgl. norske Videnskabers Selskabs Bibliothek i
 Thronhjelm, indeholdende, foruden den nyere Eidsivathingslov (*Ef* i Landsloven), ogsaa
 nærv. Christenret, med samme Haand, omtrent fra Midten af fjortende Aarhundrede. *G.*
-

Her heyr upp kristins doms bók þen er skipaðe Magnús konungur oc Jon erchibyskup oc allar
 aðrir liobyskupar i landens samþyktu með julkominne stadgæstu. oc heyr her oc segir i fyrstu
 um barnskrifir.¹

Alla skall barn huert er boret værðr² oc manz er hoy(u)ð a. þo at notor orlymbli³ I
 se a oc till kirklu þora sem fyrst [tomer uid.⁴ oc stira lata prest. ex honum⁵ nær.
 [ælligr stulu⁶ sua tonor⁷ xirir sea. [þegar þær ero nær⁸ barnburðum. at þar se nær⁹
 vatn i hia. oc ex barn er með litlu liui þot. oc nær æigi preste. þa skall stýra huér
 er hia¹⁰ værðr staddr. iamvæll þadr eða modr. ex æigi ero aðrir menn till. oc geza
 barne namn. [oc dōnþa¹¹ þui i vatn.¹² oc mæla þesse ord meðan. [Et stírir þit
 .N.¹³ i namne þodur oc sonar oc heilags anda. oc skall uid þesse ord eði auka. oc
 eði æz þeim tala. oc æi stira nema i vatne. huart sem hælðr er stór eða annat vatn.
 Kake gerir enga stírn. liiff eða snior gerir oc ænga stírn. nema þat þidni sua at þar
 uerði uatn æz. þan skall bræða snio eða iiff sua at værði at vatni. oc rida eða
 storkua¹⁴ a barnet. oc þui¹⁵ þetr er uidare tomer vatnet a. oc stíri með þeim ord-
 om sem adr er sagl. En ex barn stýrkizft¹⁶ uid¹⁷ þa þore þat barn till prest sem
 stiotazft. oc leggi þan trismu a. með þeim orðom sem till ero skipað. oc væiti alt þat
 embette sem till stíll i presta bók. En ex prestur tortryggir at barn se stírt. þa sanne
 sa með eineidi er stírdi. eða sa¹⁸ er ner uar.¹⁹ oc seggi prestenom vndir [eidi sinum²⁰
 huersu er stírt uar. En þo at þadr eða modr stíri barnn sit i þessom naudzgnygum.

Jvfr. Cap. 1. F. II. 1. Sv. 28. M. 10. A. 1.

¹) Denne, saavel som de övriga Overskrifter, hvilke mangle i A, ere tilføiede efter B. Her heyr triffin rett
 — Ovrsk. A. C begynder med et Indholdsregister, derpaa Ovrskr.: Her byrias criffin rettir um barns burðh.
 D beg. med Indholdsregister, derpaa Ovrskr.: Her heffuer Ehrifin rettlin þenn er herra Johann Erchebiscope setti.
 E beg. med Indholdsregister, derpaa Ovrskr.: I namne Jhesu Ehrifsi hezuer her logbot su sem saman setti Jon
 erchibyskup með samþykkt Magnús konungs. alm. Ovrskr. mgl. i F. G. Den sidste har blot Cap. Ovrskr.: de baptismo.
²) i heim þenna — tilf. E. G. ³) hortymbliz — G. ⁴) [mgl. — E. F. G. ⁵) hann er — E. F. G.
⁶) [Statu of — E. G. ⁷) notor — B. ⁸) [þær sem ner ero — F. ⁹) nær — mgl. C. E. F. G. ¹⁰) ner
 — E. F. G. ¹¹) dōnþa — B. E. ¹²) [mgl. — F. ¹³) [Jon eða (of — E) Guðrun. Et stíri þit (N)
 — B. C. D. E. G. [Jon e. Guðrun eðr huossu þu namznir. Et stýri þit — F. ¹⁴) storkia — C. storkia
 — D. ¹⁵) [oc eigi snior nema þan þidni of uerði uatn. of iiff ma bræða sua at þar uerði uatn æz. of ma
 þðan stira þat barn i. annat huart at dōnþua þat þrefuor i uatnet. eða stōnþa uatnens þrefuor a hezuub barneens
 ex þat er mīot dauðumt. er þo æ þess — E. G. ¹⁶) Saal. B. D. E. F. G. stýrkizft — A, urigtigt.
 stýrkizft — C. ¹⁷) stōan — tilf. E. G. ¹⁸) annar — tilf. E. G. ¹⁹) staddr þa er barnet uar stírt —
 tilf. — E. G. ²⁰) [eidi sin — E. G.

þa skulu eigi þesshins gudzuiar stilia hiunskap þeirra. Engi stali stira naubzynnlaust nema prest. oc þui at eins dvaln. at han hafe byscups orloz till. eða prest. oc þo i naubzynn. En hver sem veitir gudzuiar barne. er skyldugr at tenna. Credo oc Pater noster.¹ En fadr oc modr ero skyldug at gæta² zirir allsyns³ lize hafa. vttan sottar .vii. vetr. [oc at(!) huærium manne .vii. vettra gomlum eða ælra. skyt⁴ at tenna⁵ Credo. Pater noster oc Ave Maria. En ez .xv. vettra madr gamall lann æigi⁶ zirir vortar satir oc hezir han vit till.⁷ þa er han sædr .iij. aurum⁸ uid byscup.

Her segir um stægnur till skirsla oc ez madr hysir heidinu man.

- 2 Barn huert er boret verðer meðall Michials messo oc iola [þa skulu þau oll tristin⁹ vera zirir ioll. En þa er i husi heuir barn heidit¹⁰ iola not. gialde .iij.¹¹ aura byscupi. En meðall iola oc fostu. [bornn þau oll en boren verða. þa skulu oll tristin¹² vera zirir fostu. ælligr gialde .iij.¹³ aura byscupi. En þau en borenn verða millum fostu oc midsumar(æ). þau skulu [oll tristin¹⁴ vera zirir midsumar¹⁵ eða gialde .iij.¹⁶ aura byscupi.¹⁷ En þau er borenn verða millum midsumars oc Michials messo. þa skulu [oll tristin¹⁸ vera zirir Michials messo.¹⁹ eða gialde .iij.²⁰ aura byscupi. En ez²¹ madr husar heidinn mann .xii. monade. [þa a byscup²² huern onri.²³ en lona²⁴ [haze sit.²⁵ [en þau bæde hiun gange²⁶ till skripta. oc bote uid gud. En [madr hver er sitr heidinn²⁷ a [lande þess²⁸ oc lornir þui þa hezir han zirirzaret²⁹ zridi sinum uid alla menn. en ze sinu uid byscup. A huærium deghi eða tima sem³⁰ vill ma barnn stira.

Ez heidinu madr zær hingat með kaup sin.

- 3 En þat er þar næst. at hver madr stali tristin vera i³¹ lonongs [vældi þess³² Alla³³ ma heidinu mann um not. ez han zær till skirli þeirrar er prest er att. [oc

Jvfr. Cap. 2. F. II. 5. Cap. 3. F. II. 4.

¹) of ave Maria — tilf. E. ²) abrgiaft barnet — E. G. ³) vada of — tilf. E. G. ⁴) [oc a hu. manne .xii. .v. gomlum e. ælra skyt — C. D. F. [Er of hver madr .xij. vettra gamall eða ældri skyldugr — E. [Er oc hver madr .vij. vettra gamall eða ælri skyldugr — G. ⁵) tunna — C. D. E. G. ⁶) Credo oc pater noster — tilf. B. G. ⁷) at han ma tunna eðr nema — tilf. E. at hann ma at nema — tilf. G. ⁸) mardum — D. F. sitze — tilf. B. ⁹) [þat þat þat — D. [þat þat þat — E. G. ¹⁰) utronat — E. G. ¹¹) .v. — D. ¹²) [barn huert er boret verðr þat þat — E. [þat þat — G. ¹³) .v. — D. ¹⁴) [þat — E. G. ¹⁵) midsumars dagh — E. G. ¹⁶) .v. — D. ¹⁷) eribyscupi — her og þaa næstg. Sted F. ¹⁸) [þat — E. G. ¹⁹) dagh — tilf. E. ²⁰) .v. — D. ²¹) notor cristin — tilf. E. G. ²²) eribyscup — saaledes oftest, F. ²³) þening zær hans — C. D. [þa hezuer han zirirgort ze sinu uidr byscup — E. G. ²⁴) hans — tilf. B. C. D. E. G. ²⁵) [haze ze sit — B. E. [halde ze sinu — G. ²⁶) [oc þo bæde gange — E. [oc skulu þau þo ganga — G. ²⁷) [hver madr heidinn er her sitir — C. D. [madr sitr heidinn — G. ²⁸) [landþapp þessom — E. G. ²⁹) z. gort — F. G. ³⁰) madr — tilf. E. G. ³¹) Rorigo — tilf. B. ³²) [riti — C. D. ³³) sveda — E. G.

væðr flíðr.¹ [þa er han nær.² [oc þa stáll ein i buð ser.³ oc laupa laupum sínum. oc rare æz lande⁴ sem flíotazt ma han.

Um prouan er kona kennez manne barns eign.

Sa stáll þadr vera at barne er modr seghir a hændr nema han með lryngtar⁵ 4 æði vndan rare.⁶ oc⁷ a fyrsta dome er han er till traxðr.⁸ ex þat synnyst byscupi eða hans umbodzmanne rettlegra⁹ vera. með stynsamra manna rade. En ex kona dýgr oc hezir honn sagt till þadernis barne sínv ægi þa en. þa soke sa er ret a a henni. þan sem honum lifazft þidir vera. bæde till rettar síns. oc till uidrtöfu barns oc proxezt zirir byscupi. Nv ex han xelzft at prouan. þa halde¹⁰ sa zirir lryngtar æði er barnn var tent. [En ex sa er dauðr sem honn lenur barnn.¹¹ þa stáll þat standa er honn sagde i sengr xerb sinni. en honn sagde ægi tvænt till.¹² oc þat stáll honn fanna með¹³ æði sínum. oc þær er þar varo i hia henne. oc þa hoyrðu hennar ord.¹⁴ En ex þær ero ægi till. þa stáll proua at¹⁵ nokot suare þat þui er barnet uar xott. att rettre tilltolu. [Nv lifigt barnn i þæs manz æt¹⁶ þo at síðar ser. er með¹⁷ æði syniade. oc synigt sua flitritum¹⁸ monnum. þa ber þat ser sialzt vitni með prouan samuistar þeirrar er till getnadar timans hoyrir. þa tale han uid barne sínu. oc bote zirir meinsuore sit. en þeim zulla fulgu. er þar till heuir barn xott. En ex kona uill ægi segia till þadernis barne sínv. þa sedigt hon [.iij. mortum silxre¹⁹ uid lonongh.²⁰ en barnn stáll [modor xylgia. oc²¹ tala rett extir²² modor xædr²³ sínum.

Ex madr ber vtt barn sit oc ex xatök kona dýgr gra barne.

Nv ex madr stæz vtt barne sínu. gange till scripta oc bote uid gud. en²⁴ by: 5 scupi .xii. aura. En ex madr nittar þui at ægi²⁵ uar barne vtt flegit. nema daut være boref. þa stáll su kona vitna [er hilpir uar att.²⁶ En su stáll uera [xriols

Jvfr. Cap. 4. F. II. 1. Sv. 29. M. 11. A. 2. Cap. 5. F. II. 2.

1) [mgl. — C. D. E. F. G. 2) nes — B. [En ex han xer gra tirtiu þeirri oflirðr er prestur er aat þa er þat hans uold — C. D. En ex h. x. gra t. þ. uff. þa er han totr — E. F. G. 3) [oc (þa) st. h. ein saman [er i buð uera — B. E. [oc stál h. vera ein i buð — C. D. [oc stál h. [er ein saman j. hus vera — G. 4) varo — tilf. E. G. 5) lryttar — alm. B. G. lryttar — C. D. lryttar — E. 6) xorez — de Övr. 7) oc — mgl. E. F. G. 8) tuadðr — C. D. E. F. G. 9) Rettet fra rettlegra — A; retligt — B. 10) stande — E. G. 11) [En ex sa er dauðr er barn var tent oc hon segir á hændr — B. [mgl. — C. [tilf. i Mrg. — D. 12) þadernis — tilf. E. G. 13) i — C. D. 14) þa er hon uar i sengr — tilf. E. G. 15) ex — B. ex notorer (menn) vissu samuist þeirra of hueri — C. D. F. samuist þeirra of hueri — E. G. 16) [oc lifest þat barn þeim manne — C. D. 17) moder — E. G. 18) stynsamum — G. 19) [.ij. aurum — C. D. E. F. G. 20) ertibønþup — C. D. biskup — E. G. 21) [þadir xylgia — C. D. der udelade Resten af Cap., hvilket dog er tilf. i Marg. i D. [mgl. — F. 22) með — E. G. 23) xændom — F. 24) of gualde — E. G. 25) egi — mgl. B. 26) [er hia var sengr — hennar of vissi at daut var boref — E. G.

þa skulu eigi þesshins gudziuiar skila hiunöskap þeirra. Engi skall skila naudgynia laust nema prestur, oc þui at eins dýaln, at han haxe bñscups orloz till, eða prest, oc þo i naudgyn. En hvar sem vaitir gudzyuiar barne, er skyldugr at lenna. Credo oc Pater noster.¹ En fadr oc modr ero skyldug at gæta² xirir allshins³ lixs hafa, vttan sottar .vii. vetr. [oc at(!) huærium manne .vii. vettra gomlum eða ælra. skyt⁴ at lenna⁵ Credo, Pater noster oc Ave Maria. En ex .xv. vettra madr gamall kann æigi⁶ xirir vrcetar satir oc hezir han vit till.⁷ þa er han sætr .iij. aurum⁸ uid bñscup.

Her segir um stægnar till skirsla oc ex madr hysir haidin man.

- 2 Barn huert er boret verðer meðall Mitiale meffo oc iola [þa skulu þau oll triftin⁹ vera xirir ioll. En þa er i husi heuir barn haidit¹⁰ iola not, gialde .iij.¹¹ aura bñscupi. En meðall iola oc fostu. [bornn þau oll en boren verða, þa skulu oll triftin¹² vera xirir fostu, ælligr gialde .iij.¹³ aura bñscupi. En þau en borenn verða millum fostu oc midsumar(s), þau skulu [oll triftin¹⁴ vera xirir midsumar¹⁵ eða gialde .iij.¹⁶ aura bñscupi.¹⁷ En þau er borenn verða millum midsumars oc Midhiale meffo, þa skulu [oll triftin¹⁸ vera xirir Midhiale meffo.¹⁹ eða gialde .iij.²⁰ aura bñscupi. En ex²¹ madr husar haidinn mann .xii. monade. [þa a bñscup²² huern onri.²³ en tona²⁴ [haxe sit.²⁵ [en þau bæde hiun gange²⁶ till skripta, oc bote uid gud. En [madr hvar er sitr haidin²⁷ a [lande þess²⁸ oc loynir þui þa hezir han xirirxaret²⁹ xridi sinum uid alla menn, en ze sinu uid bñscup. A huærium degði eða tima sem³⁰ vill ma barnn skila.

Ex haidin madr xer hingat með kaup sin.

- 3 En þat er þar næst, at hvar madr skall triftin vera i³¹ konongs [vældi þess³² Alla³³ ma haidin mann um not, ex han xer till kirtiu þeirrar er prestur er att. [oc

Jvfr. Cap. 2. F. II. 5. Cap. 3. F. II. 4.

¹) of ave Maria — tilf. E. ²) abrgiaft barnet — E. G. ³) vabæ of — tilf. E. G. ⁴) [oc er hu. manne .xii. .v. gomlum e. ælra skyt — C. D. F. [Er of hvar madr .xij. vettra gamall eða ældri skyldugr — E. [Er oc hvar madr .vij. vettra gamall eða ælri skyldugr — G. ⁵) tunna — C. D. E. G. ⁶) Credo oc pater noster — tilf. B. G. ⁷) at han ma tunna ædr nema — tilf. E. at hann ma at nema — tilf. G. ⁸) mardum — D. F. sitze — tilf. B. ⁹) [fal firt — D. [þat fal firt — E. G. ¹⁰) utriónat — E. G. ¹¹) .vi. — D. ¹²) [barn huert er boret verðr fal firt — E. [fal firt — G. ¹³) .vi. — D. ¹⁴) [firt — E. G. ¹⁵) midsumars dagh — E. G. ¹⁶) .vi. — D. ¹⁷) ertibñscupi — her og þaa næstg. Sted F. ¹⁸) [firt — E. G. ¹⁹) dagh — tilf. E. ²⁰) .vi. — D. ²¹) notor criftin — tilf. E. G. ²²) ertibñscup — saaledes oftest, F. ²³) þening xer hans — C. D. [þa hezuer han xirirgort ze sinu uidr bñscup — E. G. ²⁴) hans — tilf. B. C. D. E. G. ²⁵) [haxe ze sit — B. E. [halde ze sinu — G. ²⁶) [oc þo bæde gange — E. [oc skulu þau þo gange — G. ²⁷) [hvar madr haidin er her sitir — C. D. [madr sitir haidin — G. ²⁸) [landkapp þessom — E. G. ²⁹) x. gort — F. G. ³⁰) madr — tilf. E. G. ³¹) Korigo — tilf. B. ³²) xiti — C. D. ³³) sorda — E. G.

væðr flíðr.¹ [þa er han nær.² [oc þa stáll ein i bud ser.³ oc laupa laupum sinum. oc þare af lande⁴ sem flíotazt ma han.

Um prouan er kona kenneð manne barns eign.

Sa stáll þadr vera at barne er modr seghir a hændr nema han með lryngtar⁵ 4 æði vndan þare.⁶ oc⁷ a þyrsta dome er han er till traxdr.⁸ ex þat synnþft byscupi eða hans umbodzmanne retlegra⁹ vera. með stynsamra manna rade. En ex kona dœyr oc hezir honn sagt till þadernis barne sinu æigi þa en. þa sofe sa er ret a a henni. þan sem honum lifazfr þidir vera. bæde till rettar sine. oc till uidrtolu barns oc proxezt þirir byscupi. Nu ex han xelzft at prouan. þa halde¹⁰ sa þirir lryngtar æði er barnn var lent. [En ex sa er dauðr sem honn lenur barnn.¹¹ þa stáll þat standa er honn sagde i sengr xerð sinni. en honn sagde æigi tvænt till.¹² oc þat stáll honn fanna með¹³ æði sinum. oc þær er þar varo i hia henne. oc þa hoyrðu hennar ord.¹⁴ En ex þær ero æigi till. þa stáll proua at¹⁵ nokot suare þat þui er barnet uar xoft. att rettre tilltolu. [Nu lifizt barnn i þæs manz æt¹⁶ þo at sidar see. er með¹⁷ æði syniade. oc synizt sua flilrifum¹⁸ monnum. þa ber þat ser sialzt vitni með prouan samuifstar þeirrar er till getnadar timans hoyrir. þa tale han uid barne sinu. oc bote þirir meinsuore sit. en þeim zulla zulgu. er þar till heuir barn xoft. En ex kona uill æigi segia till þadernis barne sinu. þa sedizt hon [.iij. mortum silzra¹⁹ uid konongh.²⁰ en barnn stáll [modor xylgia. oc²¹ tala rett xylir²² modor xædr²³ sinum.

Ex maðr ber vtt barn sit oc ex þatok kona dœyr xra barne.

Nu ex maðr flær vtt barne sinu. gange till scripta oc bote uid gud. en²⁴ by: 5 scupi .xii. aura. En ex maðr nittar þui at æigi²⁵ uar barne vtt flegit. nema dauðt være boreð. þa stáll su kona vitna [er hilpir uar att.²⁶ En su stáll uera [xriolo

Jvfr. Cap. 4. F. II. 1. Sv. 29. M. 11. A. 2. Cap. 5. F. II. 2.

¹) [mgl. — C. D. E. F. G. ²) nes — B. [En ex han xær xra tirtiu þeirri ofþíðr er prestfr er aat þa er þat hano uold — C. D. En ex h. x. xra t. þ. uft. þa er han totr — E. F. G. ³) [oc (þa) þ. h. æin saman ser i bud uera — B. E. [oc þat h. vera ein i bud — C. D. [oc þat h. ser einsaman j. huo vera — G. ⁴) varo — tilf. E. G. ⁵) lryngtar — alm. B. G. lryngtar — C. D. lryngtar — E. ⁶) xorez — de Örr. ⁷) oc — mgl. E. F. G. ⁸) tuadbr — C. D. E. F. G. ⁹) Rettet fra retlegra — A; retligt — B. ¹⁰) stande — E. G. ¹¹) [En ex sa er dauðr er barn var lent oc hon segir á hændr — B. [mgl. — C. [tilf. i Mrg. — D. ¹²) þadernis — tilf. E. G. ¹³) i — C. D. ¹⁴) þa er hon uar i sængxor — tilf. E. G. ¹⁵) ex — B. ex notorer (menn) vissu samuift þeirra of huer — C. D. F. samuift þeirra of huer — E. G. ¹⁶) [oc lifest þat barn þeim manne — C. D. ¹⁷) modor — E. G. ¹⁸) stynsamum — G. ¹⁹) [.iij. aurum — C. D. E. F. G. ²⁰) ertibngsup — C. D. biffup — E. G. ²¹) [þadir xylgia — C. D. der uelade Resten af Cap., hvilket dog er tilf. i Marg. i D. [mgl. — F. ²²) með — E. G. ²³) xrandom — F. ²⁴) of gialde — E. G. ²⁵) æigi — mgl. B. ²⁶) [er hia var sængxor hennar of vissi at dauðt var boreð — E. G.

lona.¹ eða honn suæri siolz² oc sua þo. at honn se ein saman stöð. En ex barn væðr vt boret³ at bonda raðe gjalde .xii. aura byscupi. En ex [bonde luæðr næi uid.⁴ [þa stáll han ein sueria.⁵ at eigi uar att hans raðe ut boret. oc gjalde aura .iiij. ex nokor bar sa vt. er [han atte at halda orde eða æidi xirir. ælligr⁶ see han [sygn sata.⁷ En ex lona dœyr xra barne sinu. su er meðall husa gengr. þa a bonde xora barnn þat till kirkju oc late kristna⁸ oc xorde monað hin næsta. xore síðan till næsta boar. oc late xylgia topp.⁹ En ex¹⁰ uill æigi uidr tala. þa abyrgrizt han barnet. en hin¹¹ læggi niðr at orsædiu. oc haxe luitni uid.¹² See síðan allr xyltis: menn. stjldugir at xorda.¹³ till guds¹⁴ þaða. [en æigi ser till anaudar manz.¹⁵

Þer segir um þa skirn er xærming hæitir. er byskup xærmir born.

- 6 Næst skirn er hælghan su er xærmingh hæitir er¹⁶ sumir tálta byscupan. er þat stadxæfing vidr telinnar truar. Skulu allr kristnir menn xyltir skirn tala [i þessare stadxæfingh hin¹⁷ hælga anda [um aloghu byscups handar.¹⁸ með trismu. Ero þessar hælghanar. skirn oc xærmingh. sua samtængdar.¹⁹ at huar ge ma annarar²⁰ missa.²¹ nema daudi [tome i millum.²² þui at sua sem hin hælgi ande er niðr xællr²³ æx himzra riki i xir mannen²⁴ með hælfsamleghre tilltomo ge x fulltoma ræinsan syndanna²⁵ i xuntenom. sua er²⁶ ollum i þessare stadxæfing truarrennar aulan fram: læidis till mistunnar. oc þo at [kristnin norgezt mæinalausum framxarande²⁷ till æilis xagnadar. þa er þo hioip [þessarar hælghanar²⁸ liuande monnum naudxynleg till styrks oc framgongu mote anstotanom. oc²⁹ vapnar³⁰ off með [mistunn seu: xallegrar dygðar.³¹ Skulu allr kristnir menn þær sem stjnsæmd oc ældr haura till þæss. xastande oc xriptader³² tala þessa hælghan með mytilli unrding oc³³ æigi optare en æit sinni.³⁴ Mæ xærming æx engum xremiazst³⁵ ne fulltomazst nema æx byscupi. oc xirir þui oc annarar stjldu satir stáll byscup uitia naudxynia lauft sua uida sem

Jvfr. Cap. 6. A. 3.

¹⁾ [xriote t. oc xultida — B. [tidugh of xriote — E. ²⁾ at þat barn var dauðt xott — tilf. E. G. ³⁾ ut segit — C. D. ⁴⁾ [hann neitar — E. G. ⁵⁾ [sygni með æingidi — E. ⁶⁾ [hann æi haxde at orde eða verti xirir at suara þa — G. ⁷⁾ [sallaus — E. G. ⁸⁾ þira — B. ⁹⁾ tærad — E. G. ¹⁰⁾ hin — tilf. B. ¹¹⁾ [a er hengat bar — E. [a er þengar(!) bar — G. ¹²⁾ [til (þess) tveggja manna vitni — E. F. G. ¹³⁾ þat barn — tilf. E. G. ¹⁴⁾ krist — E. G. ¹⁵⁾ [ser (se — G) til sato hialpar — E. G. ¹⁶⁾ en — B. ¹⁷⁾ hin i A rettet með blegere Blek til hino. [þessa stadxæfingh hin(e) — G. ¹⁸⁾ [með byscups alaghu — G. ¹⁹⁾ samtænnar — G. ²⁰⁾ abra — E. G. ²¹⁾ on — B. C. D. F. ²²⁾ [þili — E. F. G. ²³⁾ xær — E. F. G. ²⁴⁾ votnin — C. D. E. F. noduen — G. ²⁵⁾ mgl. — E. G. ²⁶⁾ lær han — C. er han — E. F. G. ²⁷⁾ [kristni nægiazst allum framxarum — B. [skirnæn ein norgezt mæinalausum manne framxarande — E. [skirningh nor. m. framxarande — F. [skirnir norgezt mæinalausum framxarande — G. ²⁸⁾ [þessar hælslaga anda — G. ²⁹⁾ þui at hon — E. þui at hann — G. ³⁰⁾ hialppir — G. ³¹⁾ [m. [x. dnyðar — B. [slau xalðeligar dygðar — C. [v. xalðelighe dygð — G. ³²⁾ Saal rettet; xriptadr — A. ³³⁾ oc þo — E. ænn þo — G. ³⁴⁾ huer a sinum stjdagum — tilf. E. G. ³⁵⁾ xærmaz — B.

han getr [a .xij. monaðom.¹ gudlegrar hjarðar. hueriar han er með guds misfun oc hjoþp styldugr at geyma. oc læida till ræz veghar. með heilsamleghom lenningum. sua sem [ælskulegr þadr sin barnn.² En bōndr stulu gera bñscupi ræiðstíota. [roff hvært³ er sele eða soðull er a tōmen. huart sem bñscup þær. en þa er eigi gerer sua.⁴ gjalde halþan annan onri þirir ongt huern. En .iij. aura þirir ræiðstíota bōð: þall. En ex maðr tōmr till ræiðstíota stiptis. oc lōgnir han ræiðstíota. oc [lætr han eigi tōma till lutanar.⁵ þa se sem han haxe vgotr.

Þm kirkiu uppgærðir oc hnat viðr liggir er nidr þallr.

Bōndr stulu þyllstírtíu lata gera. [þyllstíomenn allr.⁶ oc haxe gort [a .xii. mon: 7 adom.⁷ eða gjalde halþa .viiij. mōrt bñscupi. ex æz tre er. En ex menn uilia gera tírtíu or stēini. þa stulu þeir rada er bētr uita.⁸ oc uittrare ero. ex sumir uilia eighi. oc stíll þa a. En ex menn⁹ þallazst at þui. þa liggi þeim stícth uid sem þeir þellezst at trelírtíu gærð. En ex þiordungs menn eða þriðiungs menn [lata þallazst¹⁰ gjalde stícth sem tala rennr till or¹¹ halþre .viiij. mōrt. En ex giardar menn lata þallazst.¹² þa [gjalde þeir .iij. aura.¹³ En þo at æit tre þallezst. [þa uardar þat þeim manne en þat tre stáll till þa .iij. aura.¹⁴ oc sua¹⁵ lass huart [þar sem stēintírtíu stáll¹⁶ gera. oc þae [þat tre íamxt sem adr.¹⁷ En þyllstíomenn allr stulu tírtíu gærð¹⁸ upp hælða. eða gjalde .xii. aura.¹⁹ En .iij. aura²⁰ ex oðl gærð þælt. en halþan²¹ onri þirir tre²² oc þær²³ till sem adr. En ex æin gærð²⁴ þælt. eða æin maðr lætr²⁵ þallazst. þa liggir uidr [halþr annar onrir.²⁶ [att nngorþre²⁷ tírtíu. Stáll þat þyrft²⁸ till smidar²⁹ læighu tala. oc till annars kōstnadar [sem þærþ.³⁰ sua langt sem³¹ vinzst er tírtian a þer till uphalz. ætir bñscups rade. En síðan [bræðe þa tírtíu³² a huær: ium [þrimmr vettrom³³ er tírtíu vmbōð hēzir.

Þm uppgærð a hōgenda kirkiu oc sua ex nidr þallr.

Mēð bñscups orloze stáll tírtíu æz nýu gera. En þa sem tírtíu uill gera stáll 8

Jvfr. Cap. 7. F. II. 7.

¹⁾ [mgl. — B. ²⁾ [gōðr þadr hælþer barn sin — G. ³⁾ [ongt huern — B. G (som her og nedenfor har hōgt). ⁴⁾ bñscupi ræiðstíota — E. ræiðstíota — G. ⁵⁾ [tōmr æi gram — G. ⁶⁾ [mgl. — F. ⁷⁾ [mgl. — B. ⁸⁾ uilia — de Övrige. ⁹⁾ þeir — þ. ¹⁰⁾ [þallaz at — B. [lata þalla tírtíu gærð — E. [l. þallazst t. gærð — G. ¹¹⁾ of — E. ¹²⁾ þalla nidr — E. F. G. ¹³⁾ [stetiaft þeir .iij. aurum uidr bñscup — E. G. Over aurum har en langt nyere Haand skrevet mertr i A; mertr — C. D. ¹⁴⁾ [stetiaft han .iij. aurum uidr bñscup — E. G. ¹⁵⁾ þirir — tilf. þ. ¹⁶⁾ [þat sem st. t. þat æz — G. ¹⁷⁾ [þo til ei at síðr stēina eðr tre — E. G. ¹⁸⁾ garðe — C. D. E. F. garða — G. ¹⁹⁾ bñscupi — tilf. E. G. ²⁰⁾ mertr — E. G. ²¹⁾ annan — tilf. E. F. G. ²²⁾ huert — tilf. B. E. G. ²³⁾ tre — tilf. E. G. ²⁴⁾ garðr — E. F. G. ²⁵⁾ han — tilf. E. G. ²⁶⁾ [iij. aurar — C. D. E. G. bñscupi — tilf. E. G. ²⁷⁾ ugorre — E. ²⁸⁾ [at ugorre tírtíu stáll þyrft — G. ²⁹⁾ smida — þ. ³⁰⁾ [mgl. — de Övr. ³¹⁾ þat — tilf. E. G. ³²⁾ [lata þa bræðha tírtíuna — C. D. eit þinni — tilf. E. G. ³³⁾ [gij manaðom — E.

ætla henni aðr sua myðlar tilloghur¹ oc heimanrylghiu.² sem byscupi synyzt. at tirtian mege [haldaþi aþ³ oc hennar pionosto menn. Stall byscup⁴ marla tuzt. oc ræisa tros i. eða⁵ þyrsta stein till tirti.⁶ Guði stall oc huæria⁷ tirti gera. oc hana hægum monnum. en eigi ser till aþla. ne notora þorræða. En eþ menn hana ser [till høgghenda⁸ tirti oc þellr honn nidr. oc liggr honn .xii. monaðe. gjalde [.xii. aua⁹ byscupi. oc sua a odrum tolf monaðom. oc a þribium.¹⁰ en síðan stall æighi gealda mæira.

Eþ rylkis kirkia brennr eða annur kirkia. oc huat viðr liggr huerium er brennr.

- 9 Eþ rylkis tirtia eða onnur tirtia brænnr. aþ prest [handa vommum.¹¹ eða hana lagmanna.¹² þa stall prest ræida¹³ timber¹⁴ a tuzt. till iamgob(r)ar tirti. En eþ annar maðr bær æld till tirti er [vstþdr er till¹⁵ at bera. [þa a han at abrygiast tirtiuna.¹⁶ oc [alt þat¹⁷ sem inni er. Æld allan þan er alt þrofast¹⁸ raðe er till tirti boren. þa abrygiast prest allan sem han bære till sialþr.

Þm vald byskups a presta skipan. til kirkia.

- 10 Byscup stall raða tirtium. [oc trisnum dome.¹⁹ oc lennemenn till sætia. þa er han uill. oc han ser at [unni retta²⁰ pionustu sína.

Þm kirkia vigslu eþ upp er gor oc sua eþ spilt verðr vigslu.

- 11 Uighia stall tirti síðan [gor er.²¹ en þa er uighia lætr. gere someleggha væitþlu mote byscupi. oc þae till tolf alna langt væðmall. eða lærext. oc .xii. lærti.²² En [þar sem eþ er a²³ huart tirtia er uigð eða eigi. þa stall uigia lata. þui at æigi er þat ændryat. sem engi væit aðr gort uera. En eþ [brænd er up tirtia.²⁴ eða annars tonar²⁵ spillizst. eða nidr þællr oll tirtian. eða mæiri lutr. þa stall uigia ændr gorua tirti. En þo at tirti roþ²⁶ brenne. þuni. eða nidr þalle lifill lutr aþ væggium. þa stall æigi uigia ændrbotta tirti. [þui at i væggium vighizst tirtia.²⁷ þo at altære se nidr þallet. rughlat eða or stað þort.²⁸ eða alteris stæinnen liotlega broten. þa stall

Jvfr. Cap. 9. F. II. 12. Cap. 10. F. II. 11. A. 4. Cap. 11. F. II. 8. A. 5.

¹) tætiur — E. G. tatur — F. ²) h. þylgd — E. F. G. ³) [uphaldaþt með — E. [uæll vppi haldaþt með — G. ⁴) erliþþþup — C. D. F sædv. ⁵) oc — C. D. G. ot sætia — E. F. ⁶) bera — tilf. C. D. G. ⁷) huer maðr — E. G. ⁸) [høgghenda — B. F. [notura høgghenda — C. D. [høgghendis — E. G. ⁹) [.iiij. — mertr — C. D. E. F. G. ¹⁰) þribia — C. D. hinum þribiu — E. þribiu — F. hinum þribia — G. eþ hon oþdift — tilf. E. G. ¹¹) [handum — E. F. [hende — G. ¹²) pionostomanz — E. G. ¹³) lata reiða — D. G. ¹⁴) vidu — G. mgl. — E. ¹⁵) [eigi er þstþugr — E. G. ¹⁶) [þa er i hana abrygd tirtian — C. D. [þa hage han (þa) abrygd þirir tirti (þ. tirtiunni, a tirtia) — E. F. G. ¹⁷) [aða þui — E. G. ¹⁸) preste — C. D. E. F. G. ¹⁹) [mgl. — D. allum — tilf. B. C. E. F. G. ²⁰) [tirtiunni hage — E. [tirtian hage — F. [tirtiunnar hage — G. ²¹) [hon er up gor — E. G. ²²) vep terti — E. G. ²³) [þar sem eþast i — E. [þeir sem æþuagt i — G. ²⁴) [tirtia brennr (upp) — de Örr. ²⁵) tostar — C. D. E. F. G. ²⁶) raþ — C. D. ²⁷) [mgl. — E. G. ²⁸) þotet — G.

þat uigia. en æighi raftar þat kirkju vigslunni. þo ma oc syngia i kirkju. með loue biskups þo¹ at uigð se. En ez [spilt hevir kirkju eða kirkju garde ofundar blöð.² hōran. eða annar lifams lofte.³ þa ma æigi syngia i þeirri kirkju. huart sem honn hevir uerit uigð eða uigð. þyr en byskup hevir ræinsat⁴ með vigðu uatne. oc slitum song sem þar [er till sælfr.⁵ Sua hit sama stæll oc⁶ ræinsa þar sem bannsettar mædr hevir verit grauen [i kirkju garde.⁷ Sua oc ez hæizlugri hende er mædr loften i [kirkju eða i⁸ kirkju garde. þo at æigi lome blöð utt. En huergi spillir kirkju ofundar lauft blöð.

Um kirkjugarðs þyrms oc hægning manna i kirkju eða hialp.

Eztir heilagra fædra flipan oc sætningh guds lagha oc manna [stulum ver⁹ 12 þyrma kirkjum oc kirkju gorbum. sua at huart sem huar hevir gort. oc þlyr han [i kirkju eða¹⁰ i kirkju garð ser till hialpa. þa stæll han fribhæ(i)lagar uera þirir huerum manne. meðan þar er han. uttan þa menn sem drepa menn till fæar. eða i kirkju. eða kirkju garde [drepa menn¹¹ eða færa. þui at þeim lut¹² sem mædr brytr logh. þa er han æigi verðr þeirra at niota. En prestir sa er at þeirri kirkju syngr stæll hialpa honum sua at han dōy æigi ez froste. mællensl. eða dryllensl. ez honum geta ei fæendr eða vinir i þui holpet. En [huar sem mæinar¹³ preste eða odrum þessar hialpr at veita. þeim er i kirkju. eða kirkjugarð þlyr. eða dragha vt or kirkju eða kirkjugarde með velom eða ualde. eða æinhuerium suitum. þa stulu slitu saladr uera sem þeir hæze drepet han i kirkju. oc uere i banne.¹⁴ þar till er þeir verðalōngstir eztir byskups rade. Stæll byskup eða¹⁵ adrer forstiorar heilagrar kirkju þiggia þeim er till kirkju þlyr lixs grid oc lima. En annars loftar stulu þeir bota þirir æzbrot sin eztir logum [oc misgerdum.¹⁶ Sua [er oc stilt at veita stæll allar¹⁷ þyrmslir¹⁸ uigðum kirkjum sem [þeim er uigðar ero.¹⁹ þar sem messor ero i sungnar at byskups rade. þui at æigi er þat polande. at þeir stædr [see saurgader om²⁰ ofdirð²¹ oc vōndum verlum.²² sem adr huaa hælgaðer verit. með hinni hæsto guds pionosto.²³ Nu huar sem brytr eða brennir hæizlugri hende hælga kirkju eða

Jvfr. Cap. 12. M. 15. A. 6.

1) Till. over Linien i A. mgl. — B. F. G. 2) [spilt hevir kirkja eða t. garðr ez ofundar blöð — E. F. G. 3) adrum t. lofta — E. G. 4) hana — tilf. E. G. 5) [till hōyrir — G. 6) byskup — tilf. E. G. 7) [mgl. — E. G. 8) [mgl. — C. D. 9) [stulu allar menn — E. G. 10) [mgl. — F. 11) [mgl. — E. F. G. 12) stæðum — E. G. 13) [huerir sem meina — E. F. 14) æ — tilf. G. 15) oc — G. 16) [er misgerdu — de Övr.; i E og G strax efter þeir. Herefter Lacune i E, som ophører i Cap. 13. 17) [ero of aller fribdugir at veita — G. 18) j — tilf. G. 19) [uigðum — B. [j. vigdom — G. 20) með — B. C. G. 21) omnd — C. vgrid — G. 22) [mgl. — D. 23) (Nu — tilf. F. G) a þyllio (þyllio) kirkja huer (at hæzua — tilf. G) .xl. fæzua (fæzua — G) huern vægh þra [ser gudhi till vgrðhingar. oc [ser till þyrmsla. oc okum til fribhar. en huer capella (a at hæzua — tilf. G) huern vægh þra [ser .xxx. fæzua (fæzua — G) stæll innan þessa vidhærnio huar (mædr — tilf. G) so fribheilagr vera sem i slægre kirkju — tilf. C. D. F. G.

klaufr.¹ þá ero² bannsettir.³ [oc stulu lönfagst⁴ af herra þauanom. eða þeim sem hans vald hafa till þess einlanlegt⁵ [nema han borte adr en han se bodadr.⁶

Guat við liggir er maðr brytr kirkju xrid. bær. særer eða drepr mau i kirkju.

- 13 Ex maðr lystr mann hœxtugri hende með huæriu er han lystr. eða særer eða till dauðz drepr i kirkju lirkliu eða [Mariu lirkliu eða i lirkliu garde þeirra.⁷ þá heuir þa xirirgort lande oc lausum övri. [er uigh uællir.⁸ En þat ze a hin hœlgi Olafz⁹ halzt. en halzt Noregs¹⁰ konongr. En þa er loften uar eða særðr. tafe adr sin ret halzu meira en i [ængom stad odrum.¹¹ [or þui zee.¹² En ex maðr gerir hin samu vert i xyllis lirkliu eða i xyllis lirkliu garde [med hœxtugri hende.¹³ þá [gialde han halza .viii. mort.¹⁴ halzt lirkliuni¹⁵ en halzt byscupi. oc [tome æighi i land afz¹⁶ xyr en bót er uid lirkliuna. En ex sliet er gort i hœghende¹⁷ lirkliu [eða i lirkliu¹⁸ garde hœxtugri hende. þa gialde [.ij. aura zatt i .iiij. merkr.¹⁹ halzt lirkliunni en halzt byscupi. [oc tome æi xyr i land en bót er uid lirkliuna.²⁰ oc sua stall huæruitna er broten værðr lirkliu xridr. En²¹ ze þess er uigh uakte. stall [za till lirkliu vigssu.²² xyr en i konongs garð zalle eða byscups. En ex maðr vætir manne atlaup eða saar²³ með einhuæriu vampne²⁴ þui er xirirbódet er at bera. i lirkliu [eða i lirkliu garde eða till dauðz dræpr.²⁵ oc [værðr i þui ætelin.²⁶ [han oc hans vert ero vgilð a þui sinni.²⁷ bæde kononge oc sua xrandom. [þo at han værði ætelin.²⁸ oc æigi lirkliu græx. [Sua er oc mælt um þa menn er honum væita lid með vampnom ex þeir za mæin æz.²⁹ En ex græxnr værða [att naudgum xorræðes monnum.³⁰ þa stænde lirkliu pionofto³¹ lauff. till þess er lirkliu solnar menn xlytia [þat i brot.³² En [sua er mælt at³³ ex þa maðr heuir xyrmeir spectar maðr verit.³⁴ oc bioda xrendr³⁵ at soma lirkliuna er xridr uar [a broten³⁶ [æz gioldum ex notor værða.

Jvrf. Cap. 13. 14. F. II. 10. Sv. 18. 19. A. 8.

¹) eða flerta (fluda — G) hross innan (þeira — tilf. F. G) tafmærtia (tafmarta — G) umhuæruis lirkliu sem aber sogð (tollb — G) ero — tilf. C. D. F. G. ²) er hann — F. G. ³) bannsettir — F. j. bann — G. ⁴) [oc lönfagst — C. D. [ma hann æz eingum lönfagst vllan — G. ⁵) einlætt — G. ⁶) xorræðadadr — C. D. [mgl. — G. ⁷) [j. lirkliu garde j Nidaros — G. ⁸) [mgl. — F. G. ⁹) konongr — tilf. F. ¹⁰) jarðligr — C. D. F. jarðæffer — G. ¹¹) [adrum stædum — G. oc tafe adr sin ret — tilf. C. ¹²) [æz þess ze er vigat vacte — G. ¹³) [mgl. — G. ¹⁴) [g. h. .xv. mærtir [hæzra mætnar — C. D. [sedizst hann halzre .viii. mort silzra — G. ¹⁵) lirkliu þeirri er hann braut viðr — G. ¹⁶) [oc vere æi gridhæitagr — G. ¹⁷) hœghenda — B. C. hœghenda — G. ¹⁸) [mgl. — G. ¹⁹) [halza .viii. mort [hæzra — C. ²⁰) [mgl. — G. ²¹) æz — tilf. G. ²²) [xryft æsta [sua myktir sem till lirkliu vigssu hœgnir — G. ²³) [ærer — F. særer eða dræpr — G. ²⁴) með hœxtugri hende — tilf. B. ²⁵) [mgl. — G. ²⁶) [oc zæz hann þar [aar eða bana æz — G. ²⁷) [þa zæller hann æz silzra sine vertum vgilðer — G. ²⁸) [mgl. — G. ²⁹) [oc eingin þa er honum vætir lid þo at hann zæz [aar eða bana — G. ³⁰) [xirir vllan vilia xreflens — G. ³¹) tida — B. ombettes — G. ³²) [mgl. — C. [þa or lirkliu garde — G. ³³) Her ophærer Lacum i E. [mgl. — G. ³⁴) er i þessa [ot hœgnir zallat — tilf. E. G. ³⁵) xrandom — B. hans — tilf. C. D. E. F. G. ³⁶) [broten at — E. F. G.

eda odrum þear lutum¹ hins dauða. þa [se byscup þar. oc se eðtir þui sem honom
synizft.²

Um grid a hatidum oc um vapnaburd i kirku.

Grid þau sem sæt ero [um ioll.³ skulu haldazft till Brættliu meffo.⁴ En þau 14
er sæt ero um Olafs meffo [i laupangre.⁵ skulu haldazft till Laxranz meffo. En huer
er a þessor grid gængr sedizft .xx. mortum. [eighi þær sætir halzar huarer hin hælge
Olazr konongr oc iardlegr konongr.⁶ En⁷ ex menn bera vopn i kirkju [eda kirkju garð.
a þingi⁸ eda laupangre. a zimtarstæmynnum eda samlundum.⁹ þa skulu [þeir lata
vapnen.¹⁰ oc [er sædr huer .xii. aurum er ber.¹¹ [þa sofn a¹² halza huar konongr
oc byscup.

Quersu men skulu gera testamantum sitt.

Skipan su er menn gera a sidastum doghum sinum. haitir testamentum. er þat 15
birtingh oc vitnisburdr hughsotzens. oc [er skipat az hælragum þæðrom¹³ i guds
loghum. [oc æigi sidr az tæisaranom. oc konongom oc veraldleggom logum.¹⁴ sua
uida¹⁵ sem kristnin er.¹⁶ [at sidazft uili manzens stali¹⁷ þrials vera oc alztostar
gornmande. oc þirir þui. at salen er ollum veraldleggom lutum mætare oc ageolare.¹⁸
a eighi at rænazft sinu godze.¹⁹ oc²⁰ at mannenom er ædi iamstylduleghit. sem at²¹
han meghe þrialslega með millæils²² verlum væll þirir henne²³ bua. [þa er stali.²⁴
at skipan su er menn gera a sidazftom doghum þirir seer logleggha.²⁵ nerverandom²⁶
tvæimr [eda þrimmr stillvenom monnum²⁷ [þirir preste ex han er ner²⁸ stali [standa
hedan az. oc²⁹ vbrigdilegha haldazft sua sem logmali.³⁰

Jvfr. Cap. 15. A. 9.

¹) [med godze — E. ²) [vere þat undir byskups dome þo med vægd of missun — E. G. ³) [a Thomas
nosso dagh þirir iol — E. G. [um jols tid — F. ⁴) þra Thomas meffo — tilf. B. C. D. F. ⁵) [mgl.
— E. G. ⁶) [halzt konunge en halzt byskupi — E. G. ⁷) Sua hit sama — E. G. ⁸) torghe — C. D.
⁹) [mgl. — E. G. ¹⁰) [vapnen upnem (upnæmþ) vera — E. G. ¹¹) [giælte a ofuan .xij. aura — E. G.
¹²) [a þessa sett — E. F. G. ¹³) [skipan heilagra þæðra — E. G. ¹⁴) [of æi sidr i tæisara lagum — E.
F. G. [mgl. — C. D. ¹⁵) vitt — B. E. G. ¹⁶) hælft — E. er oc hælft — G. ¹⁷) [er þat sidazft
uili manzens þat hann — G. ¹⁸) of — tilf. E. F. ¹⁹) godu — F. ²⁰) az þui — tilf. E. með þui
— tilf. F. ²¹) þat at — G. ²²) imisælts — E. imisælighum — G. ²³) salenne — E. G. ²⁴) [þa er skipat
at ver skipum ([hæzom ver skipat — E. G) az guds halza með rabi of samþygt virðuliga herri Magnusar konungs.
byskupanna of allra annara (hinna — E. G) vitraðu manna [i landinu ([i ritinu — E. G. [mgl. F) — tilf. C. D.
E. F. G. ²⁵) mgl. — de F. ²⁶) hia verandum — G. ²⁷) [eda þr. stillritum monnum — C. D. E. [eda
æirom monnum — F. [stillritum monnum — G. ²⁸) [x. preste ex honum ner — C. D. [ahonrande prestenom
er honum þall þa ner vera — E. G. ²⁹) [þat hedan az — E. G. ³⁰) vattar — tilf. C. D. er hann
þirir of gefuer þirir [all sinni — tilf. E. G. Herefter tilföie C. D. E. F. G folgende, först som Slutning af
lette Capitel, dernæst som et eget Capitel:

En ex erþingiar (men — F) fulltoma eigi sua gorþa skipan framþarande (framþarans — E. F. G) manns innan
þeirra — tilf. E. G) .xij. manada (ex þeir eru utarþar (er hans skipan er vitnad — E. G) þat þeim þyribodazft
ex erþibyskups (byskups — E. G) halza allar þær eignir (er at nýta eðtir hinn sem skipan gerði (með — tilf. E.
F. G) ollum ætla of ævgli. En ex þat hætta (ero — F, heimta — G) synir þilgetnir. þa skulu þeir missa alle.

Um þa men er æigi skali i kirkju garðe græja.

- 16 Kristin mann huern skal i kirkju garðe iarða vigðum. en æigi i kirkjum.¹ nema byscups orloz² see till. [oc till kirkju hafa þort lit³ innan .v. natta [naudþynna laust.⁴ En ef æigi er iardat at kirkju sem mest er.⁵ gjalde⁶ .iij. aura⁷ byscupi. oc þore þo lit hans⁸ till kirkju. En þessa⁹ skal æigi¹⁰ i [kirkju garðe¹¹ græja. hældna menn. oc uillu menn. oc þa er þra hafa verit stilder hælagra kirkju¹² með banne. oc þorbode. Sua oc þa. sem hendr læggia a sil [oc tyna sialzum seer¹³ nema uada¹⁴ verit værdi. oc drottens suifara. morðuarga.¹⁵ tryggoxa. gríðniðinga.¹⁶ oc þioua dómða. þlugu¹⁷ menn. raans menn. eða¹⁸ openbæra ótærlalla.¹⁹ oc alla aðra þa sem i stikum openberom storglopom²⁰ værða²¹ telnir skriptalaufir²² skal æighi²³ i kirkju garðe græja. [nema þeir er nu ero talder²⁴ hafa þengit idran oc

Jvfr. Cap. 16. 17. F. II. 15. Sv. 23. 24. M. 16. A. 11.

nema þess lufar er þeim hægir til eðrir logum [sem sðare segir ([mgl. — E. G). Nu [hardna þeir ([ef þeir hardna þa — E. G) i [inni — tilf. E. G) þröggju [er eigi vilia ([at þeir vilia eigi — E. G) framþarins manns hæl (of þipan — tilf. E. G) eyna (halda — E. G, gera eðr halda — F) þa hægir (hægir — E. G) erðþegju (byscupi — E. G) með meirum hardindum at tafa a þeim. þvi at þavin bñðr (þirirbñðr — E. G) þat undir bannsetning (þanz þinu — E. G) at engi (notor — E. G) ringi [þær þipanar ([þa þipan — E. G) er framþarnir (mgl. — E. G) menn gera (a sðasta dogum — tilf. E. G) þirir [al sina (of — tilf. E. G) allra hægir (allra þi þat sem gæit verðr — E. G) til hægja stada eða þatofum monnum.

gvi. Þessir (anegndir menn — tilf. E. G) megu eigi gera þipan þirir [er a sðastum dogum (sinum — tilf. E. G) þvi at þeir eiga eigi sialzir sinum vilia at rada. þræl (þrælir — E. G) of orer menn. [dumbe (dumbr — F) þa er eðti melir ([of þeir sem mallaufir ero — E. G) [of þa dauðr er eðti uafra hægir ([eða dauðr — E. G, [of þa er dauðuer er — F) of umagi þa sem eigi er (en — tilf. F) þulltíða. of [þa sonr ([þeir synir manns — E. G) er eigi [er tønfr ([ero tønfrir — E. G) or þodur garði nema [af þeim notturnum ([med þeim — E. G) ayla er [þeir hafa ([þan hægir — E. G) umþram mal of tæði (þat — tilf. E. G) er þadur þær (þeirra hægir þengit — E. G) honum (þeim — E. G) of þeir sem eignir (allar eignir sínar — E. G) hafa upp gæit ([þa — tilf. E. G) sem eru klaufstrmenn. þvi at þa gæi all er ([sialþan — tilf. E. G) sit eðþræði gudi. En allir aðrir þrialsir (men — tilf. E. G) of þulltíða of vils vitandi megu gera þipan þirir [er a sðastum dogum ([mgl. — E. G) af öllu sinu goði ([þa — tilf. E. G) sem hann vill gæja. hægubtiund eða [annars kostar vill þan þipa (þipta — F) [aðra þa sem þan vil hægja gæuet — E hægubtiund &c — mgl. G) kirkjum eða klaufstrum. þrændum eða þatofum monnum. [þa þo at ([mgl. — F) huer sem a (þan a — F) .v. [þni eða born þleiri loglig ([born þilgeten eða þleiri — E. G) eðtir sit þa ma þann eigi meira gæja en [til hælming alle þess ([þalgt þat goð — E. G) er þann a. en [þelmingi þipti þeir ([aðra hægð þipti born þans — E. G) milli þin retlega (mgl. — E. F. G). [þa þann ([þa ef þan a — E. G) .iij. born þilgetin eða þærri. þa a (ma — E. G) þann gæja .ij. luti (þino goð — tilf. E. G) en þeir (þau — E. G) þipti þriðungi (þin a millum — tilf. E. G) loglega (at logum — E. G). En ef þann a eigi logleg (þilgetin — E. G) born (eðtir sit — tilf. E. G). þa ma þann gæja .iij. luti en [þeir þigti þiordungi er næstir ero eðþum ([þeir utarþar er næstir ero eðtir þann þipti þiordongi — E. G) [arþuar þipti þiordonghe — G) þin a millum retliga (mgl. — E. G).

¹) kirkju — de Övr. ²) Saal. rettet. orloz — A. ³) [stak of huert lit til kirkju þort vera — E. G. ⁴) [nema naudþyn banne — E. G. ⁵) [lit er eigi til kirkju þort of þær iardat at þim — E. G. ⁶) þa n þirirnemst — tilf. E. G. ⁷) mertr — B. G. ⁸) þans — mgl. E. F. G. ⁹) men — tilf. E. G. ¹⁰) til kirkju þora ne — tilf. E. G. ¹¹) [kirkjum — F. ¹²) crioni — C. F. of triftum dome — tilf. E. G. ¹³) [sialþuir — C. ¹⁴) nauda — C. D. ¹⁵) morðingia — E. G. ¹⁶) mgl. — G. ¹⁷) þlugu — G. ¹⁸) of — E. G. ¹⁹) hortalla — G. ²⁰) stormelom — G. ²¹) tunnu framþara af veroldum of vera (verða — G) E. G. ²²) þiptalaufir — B. ²³) engan þeirra — E. G. ²⁴) [sem nu ero talder nema þeir — E. G.

gengit till stripta. heitit iðirbotom.¹ oc [løystr uordet² af preste a sidadzflom doghum. extir heilagra þædra flípan.³ oc [sua sem þeim gæst þa lifamr vares herra. flall⁴ æi síðan næitazst⁵ i tirlíu garde heilagr lægrstader. En ex notorer haza seeth. iðranar marl a þeim. oc ero till þæs nitni. oc er sua prouat xiri byscupi eða hans umbodz manne. þa ma prestr sa. er byscup byðr⁶ þat.⁷ lonsa þa dauda⁸ oc graza i tirlíu garde. En ærzingiar hins dauda flulu bota xirir abroth⁹ hans extir byscups rade. En huer sem løystr vædr i þeim puncth. oc batnar honum síðan. lome till byscups sem fyrst till læidrettengar mals síns. Værda notorer af þeim sem nu ero uptalder graznr¹⁰ i tirlíu garde. xyr en þeir haza læidret síl. oc ero¹¹ sattr uíð byscup. þa flall huer þeirra¹² er þæs líf xlytr eða níðr græx i tirlíu garde gíalda halzan annan oyri byscupi. oc flall¹³ graza up. oc vtt fasta¹⁴ or.¹⁵ ex [græina ma þeirra bæinn xra annara trístinna manna¹⁶ bæinum. huar of sa sem græx þan. vttan tirlíu gardz. sem þar¹⁷ a at liggia¹⁸ þa [er flílu satadr¹⁹ uíð byscup. oc flall þo þan mann graza i tirlíu garde. [nema full naudzynn banne.²⁰ Engi flall oc ærazst²¹ i þui at²² ex lona vædr með barne daud. þa flall hana sua graza²³ i tirlíu garde sem aðra menn. [oc æighi flæra ne xra tala.²⁴ A huerium deggh ma oc líl graza²⁵ er uíll. vttan langa xriadagh. oc passa daggh. þar a huar mædr groxt trístin [sem han er i solnena.²⁶ nema han liofe ser lægre stad at annare²⁷ tirlíu með sialxæ síns munni.²⁸ oc með flýnsæmb [oc heíll att uítt.²⁹ gorymdum þo solnar tirlíu sinni³⁰ loglegghom lutum.³¹ oxærs eða gíaua.³² ex han hefir æi hennar adr [i notoro flýnsamleggho³³ minzst. Engi mædr flall meta [lavpi lægh³⁴ att tirlíu. eða lílsongh. oc huarle³⁵ flall duælia xirir þat.³⁶ þo at æighi se [salogíaxr gemxnar³⁷ xiri hinum³⁸ dauda. [En xirir þui. at þat er³⁹ huæruetna hattr godra trístinna⁴⁰ manna at geua notot till lírtina eða lennemonnum till bonahaldz xirir þeim sem xram ero xarner af heiminum. [þa a byscup a(t)⁴¹ þrysta⁴² þeim sem [ælligr uíllia vanroflazst.⁴³

¹) víðr guð of heitaga tirlíu — tilf. E. G. ²) [se løystr — E. G. [løystr veret af banne — F.
³) (stning — fl. ⁴) [vare herra lifamr geyin. flal þeim — E. G. ⁵) væitazst — G. Her begynder i F
uden anden Adskillelse, end et stort Begyndelsesbogstav, en anden Haand, og Resten er nu den ældre Fro-
stathingsslovs Christenret Cod. S fra Slutningen af II, Cap. 15; see 1ste B. S. 136, Note 3; jvfr. S. 120. ⁶) opr.
bíðr, men siden rettet til byðr — A. byðr — de Övr. ⁷) um — E. G. ⁸) af sinum storglöpum — E. G.
⁹) ærbrot — de Övr. ¹⁰) iarbáðir — E. G. ¹¹) en — tilf. C. D. ¹²) sa — E. G. ¹³) vera flýldz-
agr at — E. G. ¹⁴) xota — E. ¹⁵) tirlíu garde — tilf. C. D. E. G. ¹⁶) [þeirra bein xer greint xra
annarra manna — E. G. ¹⁷) i — de Övr. ¹⁸) naudflýnialaust — tilf. E. G. ¹⁹) [setst .iiij. aurum —
E. [setst .iiij. mortum — G. ²⁰) [at síðura se — G. [mgl. — E. ²¹) xaz — D. ²²) at — mgl.
C. D. E. i þui at — mgl. G. ²³) iarda — E. G. ²⁴) [flall æingin flæra æptir barne dauðu ne aðruvíga
xra henne tala — E. [flal æingin gera æftir barne dauðu — G. ²⁵) iarda — E. G. ²⁶) [er i tirlíu soln
er — C. D. [sem hann er i tirlíu soln — G. ²⁷) solnar — tilf. B. graxtar — tilf. C. D. G. ²⁸) minni
— C. D. E. G. ²⁹) [heilvítadr — E. G. ³⁰) sinnar — E. G. ³¹) lut — C. D. E. G.
³²) gíaxar — E. G. ³³) Saal. rettet. flýnsamliggho — vrigtigt A. [með notorre flýnsæmb — E. G.
³⁴) [leggrtaup — E. G. ³⁵) þeirra — tilf. E. G. ³⁶) þeim er þarz — E. G. ³⁷) [lognar gíaxuir — G.
³⁸) [alo hins — C. D. ³⁹) [er þat þo — E. [er þer þo — G. ⁴⁰) flýnsamra — E. G. ⁴¹) [en by-
scup a at — E. G. ⁴²) ræxsa — E. G. ⁴³) [vanrofla uíllia — E. G.

at¹ gera slifar aminningar. sem at þorno heuir² her izir gengit. þui at [huarn godan vana³ oc loxlegann⁴ siduanda⁵ sem menn uilia nibr þælla. vttan stynsemdar. þan sem till triftins domsens lómr.⁶ þa [stall bñscup⁷ þrongia [þeim till uphalda.⁸

Um líkglutning till kirkju oc ef lík verða þunnu.

- 17 Ef madr stall þlytia líf af hende seer. oc heuir æighi hæima⁹ nýrit líð till.¹⁰ þa trexi han af nagronnum sinum. [extir þorþ.¹¹ [oc uist alla.¹² ef han er þangadr till. [oc haue þa larmenn er han hæðe hæimann líðþora. þyr en han trexi adra.¹³ En þa er þirinæmþst¹⁴ gialde halþan annan oyni. [ef honum uarr sagt till.¹⁵ En ef han syniar tuædiu.¹⁶ stande þirir æineidi. nema hin haue vitni till.¹⁷ En huar¹⁸ sem þær naubþyniar tunnu [at standa.¹⁹ at han ma æigi líf þora. þirir sio vþorom. eða gialle. þa stall²⁰ líf i vthuff þora. oc þæsta up. oc lata æighi a iorðu standa. Nu ef vmaghe þinnr líf. eða þatotr madr. [þa stall þa er næstir byr þeghar er han verðr uar uid.²¹ [stýldazt uid umbunad oc þlutningh²² till kirkju þeirrar er nest er. [oc trexia líðs ef han er mannþrota. sem þyr er saft.²³ [eða gialde slíct sem uidr liggir. ef æighi þlytr.²⁴ En ef notor nættar [kirkju garðe.²⁵ þa stírfstote²⁶ vndir uatta tua. oc þele²⁷ þeim abþrgð a hændr er kirkju garð bannade²⁸ of uardar honum þat mall eði síðan.

Um tiundar gærðir manna.²⁹

- 18 Þui hæra menn gudi iattat.³⁰ at þeir stulu tiund sína gera af ollu³¹ sate sínu. oc af ollum³² [rettom þongum³³ a huærium toly monadom. [En³⁴ tiund er tvizalleggh grein.³⁵ [Dnnur gerezt³⁶ af³⁷ sate.³⁸ oc alþstyns [iarðar værti.³⁹

Jvfr. Cap. 18. 19. F. II. 18. 19. Sv. 35.

¹) of eigi — E. G. ²) hæra — E. G. ³) man — B. mgl. — C. D. ⁴) toghlighan — C. D. ⁵) [huarn godan síð — E. [huærium godom — G. ⁶) hñrrir — E. G. ⁷) [bñriar bñscupi — E. G. till — tilf. G. ⁸) [monnum (till at) uppi halda — E. G. ⁹) hæima — mgl. G. með ser — tilf. C. D. ¹⁰) a bñ sinum — E. G. ¹¹) [sua marga menn sem han þerþ — E. G. ¹²) [of nifti han alla — C. D. [Stall han of alla nifta þa ef þess þerþ uidr of — E. [oc nifta þa alla. ef þers þerþ uidr oc — G. ¹³) [mgl. — E. G. ¹⁴) nættir at þara með honum ef honum er till sagt — E. ¹⁵) [bñscupi — E. G. ¹⁶) tuædi — B. C. D. er tuoddr var — E. G. ¹⁷) er þræðe — tilf. E. G. ¹⁸) huærium — E. G. ¹⁹) till at toma — E. [till at þalla — G. ²⁰) hann — tilf. E. G. ²¹) [þa stulu nesti þværmenn er þeir verða varr uidr — E. G. ²²) [umbua þet oc þlytia — C. D. [vera stýldugir at þræxia líðess [sua mytito sem þeir þurva at þlytia líf — E. G. ²³) [mgl. — E. G. ²⁴) [þa er eigi þlytr gialldi bñscupi halþan annan oyni — E. G. ²⁵) [líti tirtiugarð — E. G. ²⁶) [þa er þræxuer — tilf. E. G. ²⁷) [egi — E. G. ²⁸) tuid: iade — E. G. ²⁹) Dette og næstfølgende Cap. findes ogsaa ved Enden af Cod. C af den nyere Gulathing-Christenret, see ovenfor S. 323 Not. 13; Varianterne deraf følge her nedenfor, og ere betegnede H. ³⁰) hñit — B. H. hñit oc iattat — C. D. ³¹) alþonar — E. G. ³²) allum adrum — E. adrum — G. ³³) [æla oc rettom þongum — C. [æla sinum — E. G. ³⁴) a — tilf. B. H. ³⁵) [En t. er tættigh grein — C. [En tættigh er grein tiundarinnar — E. G. ³⁶) greidigt — H. [Er þu ein er (at) geraft þal — E. G. ³⁷) allu — tilf. E. G. ³⁸) alþene — tilf. de Övr. ³⁹) [auogt — C. [auogt iarðar — D. [iarðar auogt — de Övr.

Stall þesse¹ oðr ut græðazst i þeirri sofn sem iord liggir af oðru vsterdu. sua at huarke talezst þar af [adr xrio. nec² lofnadr. landzskyld. ne [notorekonar onnur stuld³ eða stattar.⁴ Stall forne af lada oc lad⁵ till xma. En ef æighi lædr af. gialde [halzan annan onri⁶ byscupi. eða læggi fram sliet sem lifar. oc sanne með æinæidi sinum.⁷ [Onnur er su.⁸ er gerizt af lauponri. vinnu. oc atxorstlo. oc alzonar rørelegghom⁹ afra. Stall þessa¹⁰ huar gera sinum sofnar preste.¹¹ En þesse er græin a lauponris tiund at alt þat sem laupizst af tiundado¹² ze framleidis till solu. ma at retto lofnadr af talazt. en þat sem aul er. tiundizt¹³ rætlegha.¹⁴ En þo at madr¹⁵ af tiundado ze¹⁶ late gera stip. [eða notr.¹⁷ mylnu¹⁸ eða [altstetill. huff¹⁹ eða adra²⁰ luti seer till æignar oc at afra. a.²¹ huorsu mylht sem han lægger þeim lutum till umbota. [oc gormflu.²² þa stall han þann allann afra [er þar vædr af vsterdan tiunda.²³ huarke aftalande instodo ne lofnadr. [sua sem xyr er sagt om iardar auogt. þui at²⁴ huorsu mylit sem huar lægger æign sinni till umbota. þa a han²⁵ sialx [sem xyr sina²⁶ tillloghu. [i umbottre²⁷ æign sialx sine²⁸ oc þui bettri er honn honum. till stotlægs afra. [eða bradleggar solu.²⁹ Somu lund³⁰ stall þa luti tiunda. sem laupazt eða gerazst³¹ af vtiundado³² ze. [Till stræidar tiundar³³ stall till hialz ganga. en till las³⁴ [af forne.³⁵ ner sem huert er toft.³⁶ En ef madr byggir iord³⁷ sina till lutar. þa stall tiunda af vstiptu. oc uardueiti sa³⁸ er a iordu byr. En tiund stall i xiordungh³⁹ stipta. stall kirtia tala lut. en annan xatotr menn. þridia byscup. xiorda prestr.

Um sma tiund oc ef madr vil æigi gera.⁴⁰

En ef madr [er traxdr⁴¹ tiundar oc gerir han æi þa sedizt han xyrsta are .xii. 19 aurum. oc abyrghzst tiund sidan er han uar traxdr. sua hit sama a oðru.⁴² oc hinu þridia. [En a xiorda are⁴³ hezir han xirirxaret xridi sinum oc ze sinu vid byscup.

¹) tiund — tilf. E. G. ²) [xrio eða — E. [xriotorn eða — G. [mgl. — C. D. ³) Rettet i A med lysere Blek til fultgerdi. ⁴) [notur tosnadir annar. stuld eða stattr — C. D. [notorer adrer stattar ne stuldur — E. G. ⁵) lada — B. labu — E. G. ⁶) [tua aura — H. ⁷) at þa er tiund rett gor — tilf. E. G. ⁸) [su er annur græin tiundar — E. [nu er annur græin tiundar — G. [onnor tiund er su — H. ⁹) Saal. alle de Övr. vorelegghom — ved Skrivf. A. ¹⁰) tiund — tilf. E. G. ¹¹) þeim sem tiund tetr — tilf. E. G. ¹²) tiundar — E. G. ¹³) tiunde — C. D. ¹⁴) þat tiundast — E. G. ¹⁵) sem rettegast — B. [sem retitegast — H. ¹⁶) kaupr — tilf. C. D. E. G. ¹⁷) eða — tilf. C. D. E. G. ¹⁸) net — B. C. D. H. ¹⁹) [eða uedrmjnu — E. [mgl. — G. ²⁰) [altstetishus — E. G. H. ²¹) þuilita — tilf. E. G. ²²) eða — C. D. of — E. G. ²³) [oc giæzlu — C. D. [mgl. — E. G. ²⁴) [hafza ofærdan. tiunda — E. [oc æignar vsterdan tiunda hæza — G. ²⁵) [En iardar auogt — E. G. ²⁶) þat — tilf. E. G. ²⁷) [er xyrir sina — B. [xirir sina — G. ²⁸) [er umbotir — C. D. ²⁹) [mgl. — E. G. ³⁰) [mgl. — E. ³¹) leid — C. D. ³²) giæust — C. D. ³³) tiundadu — H. ³⁴) [stræidar tiund — E. [En str. tiund — G. ³⁵) lads — C. D. lades — E. G. ³⁶) [forne — E. [forn — G. ³⁷) tetit — de Övr. ³⁸) eign — B. ³⁹) tiund — tilf. E. G. ⁴⁰) xiordonga — de Övr. ⁴¹) Ingen Cap. Af. i C. D. E. G. H. ⁴²) [traxr — B. ⁴³) sinne — tilf. C. ⁴⁴) [En ef han heldr tiund hitt .iiij. aar þa — E. G.

íamvæll einlöngpr sem bonde.¹ Þat se oc ollum monnum tunnith. at þa er lidnir varo þra burð uars herra þushundrað vettra. .cc. lxx. oc .vij.² vettr om sumaret i Tunsberghi var þetta samt oc fullkomlegha stætt. om tiunda gerdir om allan Noregh. vttan Hamars bñscups dome. oc Kaumarili oc Sællonar.³ at menn stulu þessa tiund gera. ævenlegha⁴ vsterða. æz gardaleighum.⁵ ollgognum.⁶ mylnum. oc badstofom. braudomznom. oc stogarlæighum. saltlatlum. nætium oc notom. sua at þa sem byggir⁷ þessa luti græidi tiund vsterða. æz læigunne.⁸ En hin er læighir framleidis þa till æzla. tale fyrst æz allt þat er han læggr till oc tostar.⁹ oc tiundi sidan æz æzla sinum. En æz stípalæigum gerizst¹⁰ [med þeim hette. at sidan en stíp er zulgorf oc sægll oc ræidir till þengin i fyrstu gerizst æz tneimr lutum læighunnar. þegar i fyrstu þærd. oc jamznan sidan. en þridiungur lægizst till umbota stípi oc ræida.¹¹ æz bulæighum¹² gerizt tiund .v. peningar vægnir. æz [læigu þu huærrí.¹³ oc huæriu mall nýtu þyrlaghe. sua at þa sem tæfr¹⁴ læighuna. græidi æz þessa .v. peninga vægna þar i sofn sem [byggt er.¹⁵ ælligr hans umbodsmadr. En æz þeirra er huærfe till.

¹) Her indskyde C. D. E. G nedenstaaende Capitel, (med Ovrskr. i C Om torg oc doma oc þeira græn): Þat se ollum monnum tunnith at þessar stípanar gardhust ([þessor stípan gerdist — E. G) millum annara tula (millum &c. — mgl. E. j summar — tilf. G) i Tunsberghi millom ritis oc heilagrar kirtiu (um þau mall er högra till heilagrar kirtiu — tilf. G) umdómis oc tiundar gerdir. at (oc — E. G) swa var þa meðh radhe oc samþnht agietz (vgrdulega — E. G) herra Magnus konongs oc vgrduliga (andalega þadur — E. G) herra Jens erchibñscups oc annara bñscupa. baruna ritissens. forsbroðra. oc annara godhra manna er þa varo i nand (radme — E. G) stípat (var þetta stípat — E. G) oc stat (stadfest — E. G) um allan Noregh. at oll þessor mall (sem her teliaft i þessu capitulo — tilf. E. G) scutu hedhan æz fríatoligha stípaþ [um bñscupa eða þeira umbodþ manna sem ([med bñscupa umdome of heilagrar kirtiu forstiora of hennar umbodamen of — E. G) her þyngia. (fyrst um — tilf. E. G) oll kerta maal þau er þeir þretta (eigu at tata — E. G) millum sin eða þeir (þar sem þeir — E. G) forstiaft [æz leitmonnum ([sin amillum læitmen of þeir — E. G) um hionscapp oc huersu huar er giertin, um kirtia fríatse, um tiundar (tiunda gerdir — E. G), um heitt oc stípan er men gera a sidastum doghum zire sall sina ætra heizst er þeir gíza kirtium eða klauftrum eða odrum heighum stodhum, vernd þelagrima þeira sem vitia staðar hins heigha Olaze oc annara bñscups stola i Noreghe [oc þeira maall ([mgl. — E. G). [So hit sama kirtiu eigna ([um allar kirtia iardir — E. G) um þanz uert oc meinsore, um otir oc þar sem seibar ero andlighir lutir, um uida oc vantro, um þrillu lime eða hordoma, oc þrendsemis spell eða onnur mall þuillit. þau sem till kirtiuinna(r) högra [oc hon a rett a ([oc undir hennar dome eigu at vera oc nu ero upfalb — E. G). Scutu þessor mall er nu ero told ([þau — E. G) hedan þra ætli þui sem þezuit vattar (þat sem her er þirir gezit — tilf. E. G) oc toghbota (æzelega — tilf. E. G) domast zire kirtiuana domara oc eigi stíota undir leitmannanna dom. [Ætli þui var of þa samt oc fulltomligha stat um tiundar gerdir um allan Noregh ([mgl. — E. G). Efter dette Cap. følger i D forst Cap. 20 um froffburð, og dernæst Resten af Cap. 19, som et eget Cap. for sig. Ogsaa i C, E, G, H udgør det følgende Stykke fra þat se oc indtil Cap. Ende et eget Cap., hvorimod der ingen Afdeling er ovenfor, ved (40).

²) .vij. — B. ³) Sællonar — B. Sællonar — de Övr. ⁴) æventega — mgl. H. ⁵) allum gardum j. Berguina — G. ⁶) gognum — G. ⁷) læigir — B. ⁸) læigunum — C. D. E. G. ⁹) tostar — C. D. tostar sin — E. G. ¹⁰) gereft tiund — E. græidigt tiund — G. ¹¹) [æz .ij. lutum læigunnar i fyrstu þærdenne of sua iannan sidan. En þridiungur lægizst stípi of ræida til umbota med þeim hette at sidan er stíp of segl er fulltomet of alt reidi til þengit þa stál sua tiundast sem nu er stítt — E. G. ¹²) husaleigum — G. ¹³) [huæriu læigu þuu — G. ¹⁴) gerir — E. græida a — G. ¹⁵) [þu er byggt — E. [þyr er byggt j — G.

græði hin er leighir. oc þalle sua mylht nidr i leighunni zirir þeim sem a.¹ En oftar stände [zirir uidræði² sem adr. æz þeirri mioll alre.³ er værdr a zriadagen⁴ zirir Jons mæsso.⁵ En æz þui bui sem menn haza seer till nytia. [sua at þeir byggia æighi.⁶ græði [oft æz.⁷ æz æins dags mioll alre⁸ zirir tiund æz mioll [oc læigu.⁹ Sva¹⁰ stáll oc geræzt vllar tiund. æz þeim saudum ollum sem zodaðst i onum uti. oc æz aldene ollu storo oc sma. stáll tiund geræzt. þessar tiundir stulu oc geræzt sem i vana¹¹ haua verit. oc her zylgia. æz sáde ollu.¹² ruggh. oc huæiti. hampe. oc lini. næpom oc ærtrom. oc stæidar tiund. [æz sælom.¹³ oc hualtiund. æz hælillinga¹⁴ lyfi. oc allzstónar zifta tiund. [æztir þui sem þeir vilia æidi æztir halda.¹⁵ oc haghe sva till. at þeim tóme¹⁶ till nytia. sem tafa stulu æz guds halzu. Æz væðistappi ollum stáll tiund geræzt.¹⁷ æz [salle oc¹⁸ tuernberge. oc¹⁹ kaupnyri. oc allzstónar vinnu æzla. [oc smidar.²⁰ Æz tioru stáll geræzt tutufti huar æstr. æz iarne tutufta huart pund æztir rettre tilltolu.

Um kros skuld.²¹

Hvær prestir stáll kros²² stera. sa er hælðr²³ tirtiú soln. oc zara tafa zirir hælz: 20 um²⁴ degghi huerium oc zofstu degghi. sua morghum [ualltom zirir.²⁵ sem zyltis menn

Jvfr. Cap. 20. F. II. 22.

¹) En æz tñr stendr sua um .iiij. aar. at æigi lyta tiund æz læigunni þa er tñr upnem, of a tonungher of biskup hælzt huar þeirra — tilf. i Margen med lidt yngre Haand E. ²) [til varduizlu — E. G. ³) orændr — E. vrendi — G. ⁴) næst — tilf. B. ⁵) at sðasta — tilf. E. G. ⁶) [mgl. — E. G. ⁷) æz — mgl. — B. ⁸) [æins daghe oft æz daghmioll alre — H. upilltri of gere þat — tilf. E. G. ⁹) [mgl. — E. G. en sa stáll vera zriadagen næst zirir Olæz vatu daghen zñrra — tilf. B. En sa stáll vera zriadaghen næsta zñrrir Olæz mæssu dagh hinn zñrra — tilf. H. En sa . . . zorræ. En annars dags mioll alre þeire er verðhir a zreadaghin zorr Jonsmæsso. greidhifst oftr zirir vidhræide — tilf. C. D. Stáll sa oftr geraft a zriadagen þan næsta zirir Olæz mæsso zñrru. en æz annars dags mioll alre þeirri er værdr a zriadagen þan næsta zirir Jonsmæsso gereft oftr sem zñr er sagt — tilf. E. En æz annars dags mioll alre þeirri er værdr a zriadaghen næsta zirir Jonsmæsso greidigt oftr sem zñr segir — tilf. G. ¹⁰) þui — H. ¹¹) sðveniu — E. G. ¹²) tornni — tilf. G. ¹³) [stætiund — H. ¹⁴) mgl. — E. ¹⁵) auka — B. ¹⁶) verði — B. H. ¹⁷) [Sva at þipstionar men allir se stýðughir till at greida tiund alla æz sinum luth æz stæid. oc stode oc ætta at sva greida allir stæparar zultompligha. sem lutum stæps oc stæparum gegnir. at huarte stærdi tiundena tonongo stæid. ne landuorðhur ne leids angiro gerð ne notorar adrær stuldir. æztir þui sem þeir vilia æide æztir halda. þo at þessir lutir lutist zorr en tiunden. oc haghe sva till at þeim tóme till nytia er tafa stulu æz guds halzu. Stáll tiundar stæid herra erðihyscope zylgia iampnan hialle oc so marghir ziftar hueriu kaupi oc æzgreizlu sem togh vatta — C. D. [Æro stæstionar men of aller stýðugir at greida tiund alla æz sinum luth. æz stæid oc adrum ziftum. stode oc ætta at sua greidi aller stæparar zultomlega sa sem lutum stæptir of stæparom gegnir. sua ætt huarte stærdi tiundena tonongo stæid ne landuorðhur ne leidangro gerð ne notorar adrær stuldir æztir þui sem þeir vilia æidi zirir suara þo at þessir lutir lutist zñr en tiund of hage sua till at þeim tóme till nytia sem tafa stulu æz guds halzu. Stáll tiunda stæid herra hyscope zylgia iampnan hialle of sua marger ziftar kaupi of æzgreizlu sem togh vatta — E. [Æro stæstionar men aller stýðugir till at greida tiund alla æz sinum luth æz stæid oc adrum ziftum. stode oc ætta oc sua greidi aller stæparar zultomliga sem nu er næst sem stæparom gegnir sua at huarte stáll tiunda tonongo stæid ne landuarnar æda leidangro gerð ne notorar adrær stuldir æztir þui sem þeir vilia æidi zirir, o. s. v. som E — G. ¹⁸) [mgl. — E. G. ¹⁹) allum — tilf. E. G. ²⁰) [mgl. — E. G. ²¹) Orræk., som mgl. i B, tilf. efter C. I D findes dette og næste Cap. i omvendt Orden. ²²) upp — tilf. B. ²³) hægir — E. G. ²⁴) mæsso — E. G. ²⁵) [dagum adr — E. G.

[værdi sattu a.¹ [oc sæte² viti oc soke sem xylis prest.³ En ex han ster æigi⁴ sem mælt er. eða missir troffa. [eða ræklar han æigi. þa⁵ gjalde han byscupi halzann annan oðri xirir huern tros er æigi þor [at retto.⁶ En ex han ster tros at stikum oc komr han⁷ æigi i nafstad rettan. þa stali han extir þara. oc uita [a huærium hænde⁸ stod oc stæimrni þeim þingh. en síðan gange han ættr⁹ [eða ridi.¹⁰ oc hæz með ser uatta tua. oc seghi¹¹ ollum till. at þeir kome till þings. oc styri¹² sit með [æidi sinum.¹³ oc¹⁴ gjalde troff uiti. [a þui þingi. ex prestir vill stæmna.¹⁵ En ex hin¹⁶ uill huarle [suæria ne viti þesta.¹⁷ þa stali prestren¹⁸ [eða bondr æsta lida till¹⁹ at þara²⁰ at honum a þingi. oc tala²¹ æz honum halzu mæira. hæz bondr halzt. en [prestir halzan annan oðri.²² En ex bondr synia honum lida till atþarar. þa [er þa sædr halzum oðrum oðri.²³

Um kros oc þingsbøð.

- 21 Kros eða [þings bød²⁴ stali æighi²⁵ yngri maðr bera en tolf vættra. sua tarð sem²⁶ lona. oc sælia²⁷ bonda i hond. [ex han uill tala uid.²⁸ En ex han uill ei uidr tala. þa bere han heim till hus. oc seti iðir dýr up. [oc gange hann in.²⁹ oc seghi hiunum.³⁰ Hrynma³¹ maðr stali oc bera þings bød.³² En ex þings bød þær.³³ [eða huært bød er þær.³⁴ þa stali armadr extir³⁵ rækla³⁶ a þyrsta þingi. [oc haue sotti xirir þridia þing.³⁷ En bød huært en xiri³⁸ huff. komr. þa stali bera till næsta boar. huærs þeirra³⁹ er rýfr or. sua sem bondr hæza [roft með ser⁴⁰ a þingi. En huæruitna er maðr [ser eða stæ⁴¹ iðir iord sina. oc ero huff a. þau er menn megho i uera. þa halde han up bodbuð ollum. En þat stali standa um troffbuð⁴² [er

Jvfr. Cap. 21. F. II. 23.

¹) [samþyktia — E. G. ²) sæte — mgl. C. D. ³) [ot liggi vidr sett huer er trosbuð (bodbuð — G) þællir halzar annar oðri xirir huern er eigi kom tros till ot soke þa sett byscups umbodamaðr — E. G.
⁴) troff up — tilf. E. G. ⁵) [mgl. — E. G. ⁶) [at stikum — C. D. [med stikum — E. G. ⁷) troff — E. G. ⁸) [æz huers hende — C. D. [at huers (er) troff — E. G. ⁹) extir — C. D. ¹⁰) [mgl. — G. ¹¹) þeim — tilf. B. C. D. E. G. ¹²) Saal. omtr. samtidigt rettet i A fra þiri. huer — tilf. E. G.
¹³) [eideidi — E. G. ¹⁴) eða — de Övr. ¹⁵) [mgl. — E. G. ¹⁶) mgl. — C. hann — D. maðr — E. G. ¹⁷) [su. ne v. greida — C. D. [su. eða eid greida — E. [vitni greida eða suæria — G. ¹⁸) byscups umboda maðr — E. G. ¹⁹) [æsta bonder lidz alla — C. D. [æsta bondr alla till lida — E. G.
²⁰) heim — tilf. E. G. ²¹) þa — tilf. E. G. ²²) [halzt þs umb. maðr — E. G. ²³) [setist halzum adrum oðri huar þeirra vidr byscup — E. ²⁴) [tonungsboð — C. D. E. G. ²⁵) engin — B. ²⁶) huarte . . . ne — E. G. ²⁷) þæt — E. G. ²⁸) [mgl. — E. G. ²⁹) [mgl. — E. G. ³⁰) honum — E. G.
³¹) Saal. ene A. heima — de Övr. ³²) þeima &c. — mgl. E. G. ³³) eigi rett — tilf. E. G. ³⁴) [e huatte bode (huat bodb — C. D) er þær — B. C. D. [mgl. — E. G. ³⁵) extir — mgl. B. ³⁶) ræklata — E. G. ³⁷) [ot hæza reift sotr a (hinu) þridia þingi — E. G. [mgl. — C. D. ³⁸) tit — B. E. G. i — C. D. ³⁹) þess — C. D. E. G. ⁴⁰) [mælt með ser — C. D. [samþykt sin a millum — E. G. ⁴¹) [stær, ser eða stæ — C. D. [stær & stæ — E. ⁴²) trosbuð — B. C. D. E. G.

þykkis menn settazst a a þingi¹ En huæruitna þar sem þléiri menn bua saman a æinni iordu.² þa stulu þeir stipta með iamznade meðall sinn extir bonda uild³ bodburd⁴ oc [staxtarla þorslo.⁵ [en æighi⁶ extir iardar magne. En huæruitna er menn stipta iordu sinni i tua stæde eða i þléiri. ex þeir græida æigi bodburd.⁷ [a þa bæde armadr oc bondr a þingi at græida bod a.⁸ En ex han sar⁹ æighi þa se [þæim satarlaust¹⁰ er a byr. En a¹¹ nylendom ollum [innan staxs.¹² [biode sa bonde¹³ bodz græitzlu er iord a. a þinghi eða umbodz maðr hans.¹⁴

Um suunu daga hælgi hald oc hatidis daga.

Sunnudagh huærn stulu ver hælagt halda. Hæzzst su hælgr a laughardaghen. 22 þa er [sol er¹⁵ vestre.¹⁶ oc hældr till [midrar netr.¹⁷ a¹⁸ manadaghen. En huær sem æighi hældr hælaght a sunnudagh. þa gialde .iij. aura byscupi. þirir [huærn sunnudagh er han brýtr hælgi a.¹⁹ En ex han vinnr.²⁰ þria [sunnu dagha samzast.²¹ þa þirirgerir han þridi sinum [vid menn.²² en ze sinu uid byscup. En þa [en hatidis dagher er. sem²³ menn æighu²⁴ með mestre [unrðingh þyrms²⁵ at væita.²⁶ Iola dagh .viiij. dagh .xiiij. dagh. passa dagh. [vpsfigninger dagh varð herra.²⁷ huita sunnu dagh. oc þrir adrer þeir. sem [nonn hælgr ero.²⁸ [med vafn þofu.²⁹ Olafs mæsso daghr hin þyrri. Mariu mæsso daghr hin þyrri. oc alra, hælagra mæsso daghr. En huær sem vinnr a þessom doghum. gialde byscupi .iij. aura. oc huar³⁰ sem æighi þastar.³¹ [a langa þriadagh. eða huærn þæssara þriggia mæsso æztina sem nu varo sagðr.³²

Um þa daga er sua skall halda sem drotens dagh.

En .xvii.³³ daghar ero þeir en³⁴ stæll halda³⁵ sem sunnudags hælghi. [þyrft 23

Jvfr. Cap. 22. F. II. 23. M. 17. A. 24. Cap. 23. M. 18. A. 24.

¹) [sem men tafa a þykkis þingi millum sin — C. [som tæfio a þykkis th. m. f. — D. [er þykkis men samþykkia a þingi — E. G. ²) en ein — tilf. E. G. ³) rade. bæði — C. D. E. G. ⁴) (ot) trosburð — tilf. E. G. ⁵) [stætra manna þlutningum — E. G. ⁶) [mgl. — C. D. ⁷) sialzer — tilf. ß. sialzer æz bonom — tilf. E. G. ⁸) [þa beidi armadr a þingi bondr at greida bæda — C. D. [þa trægvi armadr bondr a þingi at græida bod æz — E. G. ⁹) gar — C. D. E. G. rigtigere. ¹⁰) [han settarlaust — C. D. [hin settarlaust — E. G. ¹¹) a — mgl. C. D. æz — E. G. ¹²) Saal. rettet; staxs — urigtigt A. [mgl. — E. G. ¹³) [beidi sa bondr — B. C. D. ¹⁴) [beidist bonðar bodgræiflu a þingi þan er iord a eða hans umbodeman — E. [beidist þa (þen)(dr) bodgreidu a þinghi er iord a eða hans umbodemaðr — G. ¹⁵) i — tilf. — B. C. D. ¹⁶) [solæn uitar till uestars — E. [soleni mertiz till væstr — G. ¹⁷) [þess er dagr er — E. G. ¹⁸) þirir — C. D. ¹⁹) [sunnudags hælgi er han brýtr — C. ²⁰) brýtr — C. D. ²¹) [samzasta — C. D. [sunnudaga samzasta — E. G. ²²) [mgl. — C. D. ²³) [hatidis dagha er — C. D. [aðra hatidis daga er — E. G. ²⁴) þurzu — B. ²⁵) [þyrms virðing — B. [virðing þyrmsir — E. G. ²⁶) sua sem a — tilf. E. G. ²⁷) [hælga þoresdagh — E. G. ²⁸) [nonhælgi (nonhælgr) er þirir — B. C. D. E. [nonhæillati er þirir — G. ²⁹) [of vatnzasta — E. vantzastu — oftere G. ³⁰) sua huer sa — B. E. so sa — C. D. sua huer — G. ³¹) vantzastar — G. ³²) [a æinhuærn þæssara .iii. mæsso rþna sem nu ero talder — E. [a þæssom .iii. mæssom — G. ³³) .xij. — E. G. ³⁴) sua — tilf. de Övr. ³⁵) hælagt — tilf. C. D.

.iiij.¹ þeir er nestr ero jola degði. oc zimti ziorde daghr passa.² [En þeir ero .xiii. en nonnhælgr er ziri. oc zirir .vii. æz þeim er zasta boden.³ zyrst⁴ er Mariu messa i zofstu. Onnur⁵ Jons messa. þridia⁶ Petros messa [.iiij.^a Sælio manna messa. oc stall⁷ þa þo huit eta æinmælt.⁸ zimti⁹ Lazranz messa. [Sette Mariu messa sidare. Seau(n)de Andres messa. En þessar ero .vi. er nonnhælgr er ziri. oc æingi zasta. Ein er lundyls messa. Onnur kross messa. þridia haluarcz messa. ziorða Olafs messa sidare. zimta Michials¹⁰ messa. Setta Nikulas messa. En huær sem a þessom doghum vinnr. gialde .iiij.¹¹ aura byscupi. oc sua sa sem æighi zastar hina .viij. messo ærna.¹²

Um þa dagha er men skulu zasta zirer.

24 Nu ero [daghar adrer¹³ er æingi er nonnhælgr zirir¹⁴ en þo skulu iamhælgr vera zirir værtum sem sunnudaghar. En ez menn vinna a þeim doghum. þa skal bota zirir halzan annan oyri byscupi. Er þat zyrst Mathias¹⁵ messa. onnur Gregorii messa. þridia Jacobs messa. ziorða Bartholomei messa. zimta Mathie¹⁶ messa. Setta .ii. postola messa. um haufsteth. vii. Thomas messa. Skal zirir þessom seau zasta vera. þa er Paals messa. tveggia postola messa um varet. Botolfs messa. Sviptihuns¹⁷ messa. Margrettar messa. krossmessa um haufstet. Marteins messa. Clemetz messa. manadaghr hin neste ætlir huita sunnu dagh. Magnus messa. er zirir þessom ængi zasta. þesser¹⁸ ero oc iamznann meðalldaghar i jolom. sette daghr. oc .viij. daghr .ix. oc .x. .xi. oc .xii. dagr. annar daghr passa. oc .iiij.¹⁹ Ma þo²⁰ a þessom doghum zodr hœim zlytia²¹ ez þorz er at. oc myth zora vndan nautum. flaz hœim reida oc hialm²² lonyfa. oc aunar(s) tostar biarga buze sinu. till middags. En huær sem lengr vinnr. sedizt sliu sem zyr er sagt. En þan dagh er blod uars herra tomm till þrond:

Jvfr. Cap. 24. F. II. 25. M. 19. A. 24.

¹) .iiij. — C. D. urigtigt. ²) [mgl. — E. G. ³) [er þar nonhælgr (nonheillatet) zirir — E. G. ⁴) er kaupare messa .iiij. — tilf. E. G. ⁵) .iiij. — E. G. ⁶) .iiij. — E. G. ⁷) ma — D. ⁸) [.v.^{ta} er Jacobsmessa — E. G. ⁹) .viij.^{ta} — E. G. ¹⁰) Nicholass — C. D. ¹¹) .viij. — C. D. ¹²) [.viij. er Bartholomei messa .viij. er Mathei (Mathios — G) messa .ix. er tveggia postola messa. Skal þessa messo ærna zasta uidr þurt (Skall þessa &c. — mgl. G). En þesser .iiij. Seliumannamessa. haluarcz messa of Michials (Nikulos — G) messa Skal þeirra ærna zasta of eta huit — E. G. ¹³) [þeir dagar þui nest — E. G. ¹⁴) ne zasta — tilf. E. G. ¹⁵) Mathei — B urigt. ¹⁶) Mathrus — C. D rigt. ¹⁷) Sviptihuns — B. C. D. ¹⁸) þessom — B. ¹⁹) Fra (14) have E og G: sua sem er annar dagr iola .iii. (of) .iiii. [of hin zimti (mgl. — G) En þa er Brættius messa. Antuns messa. Paals messa. Blasii messa. Agato messa. Gregorii messa. Annar dagr passa .iiij. of .iiij. Magnus messa. Tveggia postola messa um varet. krossmessa um uaret. Botolfs messa. Sviptihuns (Sviptihuns) messa. Margretto messa. Mariu messa Magdalene. Olafs messa sidare. Mariu. messa sidare krossmessa um haufstet. Marteins messa. Clemetz messa of Nikulas messa. Ero þesser iamhælgir zirir værtum sem sunnudagr. En ez notor vinnr a þessom dagum. bota haluan annan oyri byscupi. [Slygir þessom dagum manadagren nest æptir huitu sunnu (mgl. — G) Andres messa of Thomas messa zlytia hinum (zlytia — tilf. G) messodagum. er þar zasta zirir en eingin nonhælgr. settist sa .iii. aurum uidr byscup er a þeim dagum vinnr. En þa ero meðalldagar i iolom. sua sem er .viij. dagr. .viij. .ix. of .x. .xi. .xii. ²⁰) þo — mgl. C. D. E. G. ²¹) reida — C. D. E. G. ²²) hialm — B. C. D.

heimis er zingrgulz messo daghr er falladr. [ero flyldugir at geyma.¹ at hælgar halde er innan þóar ero i Nidarose.

Um þástu um gan(s)ðaga oc hælgi.

Gagndagha² flulu allr menn þásta till nonns [oc huitt eta.³ nema i þásta uilu 25 bere. [En hin þridia dagh af hinum síðaro gagnðoghum stáll þurt eta. en tua þa er xirir ero eta huit einmæles.⁴ En æighi stáll þessa dagha længr vinna en till midðags. þui at þa stáll till tirtiú ganga. oc fylgia hælguð domom. En huær sem lenger vinnr. en nu er stáll. gialde halþan annan oyri byscupi.

Þer segir hversu margar nettr ero millum hvers messo dags a .xij. manðum.

Fra þrettanda degði i iolom. ero [.xij. netr⁵ till þals messo. [þadan ero .viiij. 26 netr till kyndyls messo.⁶ [þedan ero tvær netr oc .xx. till Mathie messo. þedan ero .xvi. netr till Gregorii messo .xviij. ex laupar er.⁷ þa ero .xiii. netr till Marie messo. þadan ero .ij. netr oc .xx. till Magnus messo. þa ero .ix. netr till gagnðagsens.⁸ þa ero .viij.⁹ netr till postola messo Philippi et Jacobi. þa ero .ij. netr till krossmesso. þedan ero .xii.¹⁰ netr till hæluardz messo. þa ero .xiii. netr oc .xx. till Botolfs messo. þa ero .viij. netr till Jonsuolu.¹¹ þa ero .v. netr till Petrs völu.¹² þa ero .iiij. netr till Suiphuns völu.¹³ þa ero .vi. netr till Sæliu manna völu.¹⁴ þadan ero .xii.¹⁵ netr till Margrettar messo. þa ero .ij. netr till Marie messo Magdalene.¹⁶ þa ero .iiij.¹⁷ netr till Jacobs messo. þa ero .iiij.¹⁸ netr till Olafs völu þyrru.¹⁹ þa ero xim netr till Olafs völu²⁰ síðare. þa ero .viij. netr till Laxrans völu.²¹ þa ero .v. netr till Marie messo.²² þa ero .ix. netr till Bartholomei messo. þa ero ximtan netr till Marie messo síðare. þa ero .vi. netr till krossmesso. þa ero .viij. netr till Mathie²³ messo. þa

Jvfr. Cap. 25. F. II. 31. M. 19. A. 24. Cap. 26. A. 25.

¹) [er þeim flyldugr at geyma — B. [er þeim flyldugt at geyma — C. D. Fra (21) har E: of mgti ut tafa undan buze. of þæz heim tafa. halm beria of hialpa sua buze sinu. en eigi torn up gera of eigi vinna længr en till nonn nema han bote sem þyr er sagt. Fra (21) har G: of þæz halm beria oc hialpa sua buze sinu oc mgti vtt undan buze reida. En ængi stáll torn up gera oc eigi &c. s. i E. ²) gangðaghin eina — C. D. gagnðag hin þyrra — E. G. ³) [oc þhrt (þurt) eta — B. C. D. [mgl. — E. G. ⁴) einmælt — C. D. [of sua þa tua i síðura gagnðagum. manaðag of tñrðag (en odensdag — tilf. G) stáll þásta uilð huitan (þurran — G) matt — E. G. ⁵) [.v. netr til Brættiú messo. þedan ero .vi. netr til Antuns messo. en þa ero .viiij. netr — E. G. ⁶) [mgl. — E. ved Skrf. ⁷) [er iæmheilagr er ioladagi. er þær nonhælgr xirir en eingin þásta. en þa er ein natt till Blasii messo. en þa ero .iiij. (rettere .ij.) netr till Agato messo. þedan ero .xij. netr till Mathie messo. ex eigi er laupar. en .xx. ex laupar er. þedan ero .xvi. netr till Gregorii messo — E. G. ⁸) gangðaga eina — C. D. gagnðaga (gangðaga) hine þyrra — E. G. ⁹) Saal. og G. .viij. — de Övr. rigtigere. ¹⁰) .xiiij. — B. urigtigt. ¹¹) Jons messo baptiste — B. C. D. ¹²) messo — de Övr. ¹³) Smithuns messo — B. C. D. E. Snyfunsmesso — G. ¹⁴) messo — de Övr. ¹⁵) .viij. — E. .ij. — G, begge urigtigt. ¹⁶) Magdalene — mgl. B. C. D. ¹⁷) .v. — B. C. D. urigt. ¹⁸) Saal. og B. .iiij. — de Övr. rigtigere. ¹⁹) [messo þyrru — de Övr. ²⁰) messo — de Övr. ²¹) messo — de Övr. ²²) þyrru — tilf. C. D. E. G. ²³) matheus — B. C. D. mathios — E. G. urigtigt.

ero .viij. netr till Mikials meffo. þa ero .ix. netr oc .xx. till tvæggja postola meffo. Symonis et Jude. þa ero .iiij. netr till alra hælagra meffo. þa ero [.x. netr¹ till Martæins meffo. þa ero tol^x netr till Elemez meffo. þa ero .vij. netr till Andres meffo. [þa ero .vi. netr till Mikulas meffo.³ þa ero .xv. netr till Thomas meffo. en þa ero .iiij. netr till iola dags.

Vm þreadagha þastu oc ymbrudaga.

- 27 Nu ero þeir þlæiri daghar með þeim er þyr ero nemzder. er allr hælir menn oc .xiiij.⁴ vetttra gamler. ero stýldughir rotelega⁵ at þasta. sem ero þriadaghar oc imbrudaghar. En ymbrudaghar ero .iiij.⁶ a .xii. monadom. hin þyrsti⁷ i annare uifu þofstu. En aðrer i huita sunnu uifu vm varet. hinir .iiij⁸ hærjazft vm haufstet. þan odensdagh er nestr er eftir trosmeffo. Stendr trosmeffo dagr a odensdagh. þa hærjazft ymbrudagar a odens(dagen) [nesta eftir.⁸ En ymbrudaghar vm vettren stulu vera (i) þridiu vifu iola þofstu. En iola þofstu tiid hærzi a þan sunnu dagh. er nestr er⁹ Andres meffo. [huart sem þa sunnudagr er þirir Andres meffo¹⁰ eða eftir.¹¹ Stendr Andres meffo dagr a sunnudag. þa hærz iola þofstu tiid a þeim sunnudegi. [Nu er langaþasta. er rotelegazft a at þastazft.¹² aþ okum þofstum. oc mæst er synd at briota. þui at uar herra Jhesus Christus hælgaðe hona. sialzr með sinni þofstu.

Ez madr etr kist a þeim dagum er han skildi þasta.¹³

- 28 En ez madr ætr huit a þeim deghi sem han skildi uid þist þasta. gjalde¹⁴ .iiij. aura. nema prestir loze.¹⁵ [ætr han slatr. þa gjalde han¹⁶ .vi. aura. [oc sua annan oc hin þridia¹⁷ nema [han verði¹⁸ dagha uillr. eða [uada ver¹⁹. þa stall till stripa ganga. oc vera²⁰ [æctar lauft.²¹ En ez han ætr þiora þofstu dagha samþast.²² þa hærz han þirirgort þridi sinum vid menn. en þe sinu vid bñscup. I langa þofstu ma

Jvfr. Cap. 27. M. 20. A. 30. Cap. 28. F. II. 41. M. 21. A. 30.

¹) [.xj. — C. [.xj. netr — D begge urigtigt. ²) .xiiij. — C, urigt. ³) [mgl. — C. D. ⁴) .xij. — E. G. ⁵) retlegga — B. mgl. — E. G. ⁶) þernir — C. D. ⁷) hinir þyrstu — de Övr. ⁸) [i annare vifu — B. [nesta eftir i annarre vitunne — C. D. Stendr &c. — mgl. E. G. ⁹) ættr — tilf. E. ¹⁰) [þire — C. D. ¹¹) [mgl. — E. ¹²) [Nu a longa þofstu tiid rotligghast at haldag — C. D. [Nu er langaþastu tiid er rotelegast a at haldaft — E. G. ¹³) Ingen Cap. Afd. i C. D. E. G, som derimod tilföie: Nu ez madr etr mat sin er han sculde þasta með vatn oc braud. gjalde .vi. aura erþibisþopi — C. D. Nu ez madr etr þa mat þa er hann stuldi vatnþasta. bote bñscupi .iiij. aura — E. G. ¹⁴) bote bñscupi — E. G. ¹⁵) honum — tilf. E. G. ¹⁶) [En ez madr ætr tiot a þan dagh einhuern er han stuldi þasta bote — E. [En madr etter þa tiot er hann stuldi þasta bote — G. ¹⁷) [oc sua annat þin oc hit þridia — B. [oc .ij. sinne oc .iiij. — C. D. [þua þo at han tuesfor eða tresfor briote aþ bote .vi. aura þirir huern — E. [þirir huert sinni — G. ¹⁸) [madr þare — G. ¹⁹) [honum verða vada ver¹⁹ þirir — E. G. ²⁰) vere þidan — E. G. ²¹) [facta — G. ²²) [tiot .iiij. daga samþasta þa er han stuldi þasta — E. G.

eigi¹ [daghuillr værða.² En huer sem þa ætr flatr.³ gjalde⁴ .iij. mertr. oc ex han ætr annat sinni flatr.⁵ gjalde⁶ .vi. mertr. En ex ætr .iij. sinni flatr.⁷ þa hefir han zirirzaret⁸ friði sinum uid alla menn. en ze sinu uid byscup. ex han er hæill of hæill: uita. oc .xiiij.⁹ vetttra gamall madr. nema han [naudigr etc. oc hære æighi annan mat till.¹⁰ þa flall han fara till nestra granna sinna. oc gera matar flipti. En ex þeir synja.¹¹ oc ero zangadr till. þa sæte holzum flriptum þeim [vttan vtlægd. sem hin vere sædr. ex han¹² hefir ætet tiot. at uilia sinum.¹³ en han fare sem fyrst er zort. till annara manna. oc flripti mat.¹⁴ En sa er ætr þa tvimæles¹⁵ er han flildi zasta. eða vinnar a hælum tidum.¹⁶ oc tom æi tros [till garðz¹⁷ hans. þa stände zirir með æinæidi at han uissi æi till sandz at [hæilagt vere.¹⁸ eða zofstudagr.¹⁹ oc se synn²⁰ sata. eða gjalde sædt extir þui sem daghr er till.

Ex men vinna a hælum dagum.

Ex [prestr eða²¹ ombodsmadr byscups tuedz hære stædet mann a verti. a æin- 29 um huerium þeirra²² deggi er hæilagr er þa [sværi han æin æid²³ vndan. ex hann synjar. eða gjalde uiti flit²⁴ er uidr ligger. En ex [prestr eða²⁵ ombodsmadr byscups stædr æi mann a verti. þa flall [med þessu hælumsluider²⁶ vitni sötia.²⁷ ein flall suæria en tvæir sanna. um .iij. aura mall. en um .vi. aura mall flall ein suæria. en ziorer²⁸ sanna. en þeir flulu uera zyllis²⁹ menn. En sa flall æidstazr uera. at et flit þui till guds at et hefir þetta hoyrt. oc³⁰ þat hefir flotet um .iij. bora. eða primmr flæiri. en æigi væit et huat satt er i.³¹ En ex hin væit flit loghen þa synn han með æinæidi.

Um lozan Alexandr(s) paga um hælgi.

Þetta er su linann [oc misflunn.³² er Alexandr pauc [iastade at gera³³ um flid- 30 ziffi i Noreghe. at flid flall ziffia huart sinni er [at lande gengr³⁴ zirir vttan³⁵

Jvfr. Cap. 29. F. II. 29. Sv. 47. Cap. 30. F. II. 26. 27. Sv. 51.

¹) engin madr — C. D. E. G. ²) [døgruillr fara — E. G. ³) tiot — E. G. nokon dagh — tilf. G. ⁴) bote biskupi — E. G. ⁵) tiot — E. G. ⁶) bote — E. G. ⁷) tiot j tangazastu — E. G. ⁸) zirir: gort — C. D. E. G. ⁹) .xiiij. — E. G. ¹⁰) [verdi [ua naudstædr (naudstudin — G) at han hære engan annan mat til — E. G. ¹¹) synia honum matar fliptis — E. G. ¹²) [sem vidr ligger (liggia — G) oc vere flitu settr sem þeir — E. G. ¹³) zirir utan utlegd — tilf. E. G. ¹⁴) [geri (þar — tilf. E. G) matar flipti — C. E. G. ¹⁵) þuimæll — C. D. ¹⁶) daghum — B. ¹⁷) [i garð — C. D. [tit hælilis — E. G. ¹⁸) [sa dagr var hæilagr — E. G. ¹⁹) zastader — G. ²⁰) syn — C. E. G. syn — D. ²¹) [mgl. — E. G. ²²) þessom — E. ²³) æid — senere tilf. over Linien i A. mgl. de Övr. ²⁴) [fliri hann flit er syniar með æinæidi eða bote flit — E. G. ²⁵) [mgl. — E. G. ²⁶) hælilist(v)idar — B. ²⁷) [madr fræguia han hælilistfla uittni a þan hætt at — E. [madr tuedia hann hælilis tuidian(ar) vitni a þann hætt at — G. ²⁸) .iij. flulu — C. D. .iij. — E. G. ²⁹) zullidar — C. zulader — D. innanheradz — E. G. ³⁰) at — B. ³¹) eða eigi — B. C. D. E. G. ³²) [mgl. — C. D. ³³) [gerde — E. G. ³⁴) [hon formr at lande — E. G. ³⁵) vttan — mgl. C.

agætazsto daga. En þessir ero þeir daghar er vðdann ero telnir af þauano hendr. at eighi se ziffat a. [Exaltacio sancte crucis. Michials messo dagh. Alra hælighra messo dagr. Andres messo daghr.¹ ziorer hinir² zyrstu i iolom. attande dagr iola. oc þrettande dagr. [Annunciacio sancte Marie.³ Passa daghr. [Inuencio sancte crucis.⁴ Hælga(!) þorsdaghr. Huita sunnu daghr.⁵ Jons messa.⁶ Petros messa. [Olafs messe⁷ hin zyrri.⁸ Mariu messa huartvægia um haustet. En bæde a sunnu doghum oc ollum odrum doghum [se ziffit⁹ sild ex gud sendr.¹⁰ oc [up bera¹¹ ex zango hæfte er¹² eða natia. Ex sett¹³ værðr¹⁴ næt [xiri vagha¹⁵ [i brimlönsum.¹⁶ þa biði þar till þæs er uirt¹⁷ er. En huer þeirra manna er sild ziffir [med lönxi¹⁸ a þessom doghum. þa græidi huar¹⁹ af leftr huerri um tiund fram sem mælt er. oc tale uð þui [styris maðr²⁰ huer oc skipti halzu zatotom monnum. en halzu till lirtiu þeirrar en ziffit²¹ er i lirtiu solnenne. eða gialde²² sem [annat vert vinni þeir a þeim dogum.²³ [En a meðalldoghum²⁴ i iolom. þa lade menn sild [a stip zlyti²⁵ oc zesti ex teinar ero adr [till bunir.²⁶ en eighi hogge menn þa teina emzni. ne till²⁷ gere. nema [ædiazst uili. oc eighi hiallrud.²⁸ þessor vert stall [þa þo eighi²⁹ lengr vinna. en till middaga. en sild ma zlytia allan dagh.³⁰

Um zatotra manna zifhi.

- 31 En um roðr³¹ zatotra manna. þa stall þessor [vera misfunn a.³² at þeir menn er sitia [i sullz hufi³³ oc eighu zæra³⁴ buze³⁵ hælðr³⁶ en tvau [stlyðar hiun bui³⁷ um þu eða lugilði.³⁸ oc ziftia þeir. þar³⁹ sem þeir norða⁴⁰ xrtir a þeim doghum er sildziffi⁴¹ er (u)lönzd.⁴² þa sædiazst þeir⁴³ eighi. [en eði⁴⁴ till solu. ne till hyrdzlu.⁴⁵ En ex þeir zifta en meira þu eighu eða værðr zrelare ziffit. en⁴⁶ nu er lönpt. þa liggi laga sæth uð.

Jvfr. Cap. 31. F. II. 27.

¹) [mgl. — E. G. Andres m^o dagr — mgl. B. ²) Saal. rettet, hinu — A. ³) [mgl. — E. G. ⁴) [mgl. — E. G. ⁵) of trosmossa huartuæggia. Mariu messa i zafu — tilf. E. G. ⁶) uafu dagr — E. ⁷) uafu dagr — E. ⁸) [mgl. — C. D. ⁹) [mego men ziftia — E. G. ¹⁰) at lande — tilf. E. G. ¹¹) [bera a land up — E. G. ¹²) liggir uð — C. D. ¹³) sett — C. D. ¹⁴) værða — B. ¹⁵) [i uage — E. G. ¹⁶) [oc brimlönsum — B. [i brimlönse — C. D. [i brimlönsum — E. [i brimlönsum — G. ¹⁷) hrtt — C. D. E. G. ¹⁸) [aa lönnd — C. D. [mgl. — E. G. ¹⁹) þeir huerz — C. D. maaskee rigt. þan — E. ²⁰) [Rynsamr maðr — B. ²¹) Saal. rettet. ziffir — urigtigt A. zyrst — D. ²²) bote stift — E. G. ²³) [þan haze unnit ulönzia a hælum tidum — E. G. ²⁴) [mgl. — D. ²⁵) [oc zlyti stip — C. D. ²⁶) [gorzuir — C. D. E. ²⁷) teina — E. G. ²⁸) hiallrud — ogsaa B. (hialluidd?) [til settar geri — C. D. [þeir vili settiaf — E. G. ²⁹) [mgi — C. D. E. G. ³⁰) ut til tæðs — tilf. F. G. ³¹) utroðr — E. G. ³²) [stipan a gerast — E. [misfun a gerast — G. ³³) [graffettre — E. G. ³⁴) uerra — B. ³⁵) þu — D. ³⁶) hælðr — mgl. de Övr. ³⁷) megho um þu(a) — C. ³⁸) [mgl. — E. G. ³⁹) þat — de Övr. ⁴⁰) sta — C. D. ⁴¹) ziffi — B. ⁴²) ulönzd — B. lönzd a — C. D. eigi lönzd til — E. eigi lönzt a — G. ⁴³) þau — C. ⁴⁴) [g ette er — C. D. [þu framt sem etti er — E. ⁴⁵) ziffit — tilf. C. D. ⁴⁶) Saal. rettet. er — A, urigtigt.

Nettar bot Johannis erchibyscops.¹

Siri naudzynna satr landzens oc zafotkar. oc imislegrar uibratto.² oc at menn 32
hjalpe þui bætr oc giarnsamlegbare³ hinum zafota. þa iattom ver æz guds holzo [oc
lozom⁴ tornn at flera.⁵ Olazs messo⁶ ærtann zyrre. Mariu messo ærtan huartuæggia.
En æz madr heuir gort horylas. eða uidarlass ziri hælghi. þa skall heim reida. [oc in
bera hory.⁷ þo at hælagt se. Sua skall oc oll onnur los þau sem a vegh ero lomen
heim reida. oc [þau in⁸ bera. sem veta⁹ ma granda. eða stuld¹⁰ mege ottazt¹¹
att. En huar fear¹² zlote stande [lunr. þar¹³ sem [han er lomen at hælgi.¹⁴

Sua(t) madr ma bera æz skipi. eða æz han kœmr til kaupstaðar.

Sua er en mælt æz madr lœmr till kaupangre. eða uil han i brot zara.¹⁵ þa 33
skall han bera æz han uill næst¹⁶ till skipi eða æz skipi. oc monaða mat miols. oc
annan smors oc lærz rillinga. oc bere huart sem uill a ogll. eða i hœnde ser. at
værdiu.¹⁷ [en þat en tollzært er.¹⁸ eða minna. en æigi [æz mœiru skipi.¹⁹ nema
[byscups haue orloz till.²⁰

Um rubning a kaupskipum a hælgi.

Kaupskip skall²¹ æi rydia²² [um hælgi²³ nema [skipi hæfte see.²⁴ þa skall up 34
bera. att værdiu. or zlodar male. oc sua þar sem æigi getr skip austr²⁵ uart. fott²⁶
þau oll er madr ma [sitia a. a flæða uppi.²⁷ eða heuir madr a [rosse uppi.²⁸ oc ma
madr rida a ozann. þa er sa ænghu sædr er með zær.

Um þa hælga time er men mego ækki at sœnum gera.

Nu stulum ver sunnudagha.²⁹ hatidis dagha. oc adra hælga dagha. með mytlylli 35
vyrðingh³⁰ gornma. sem zyr er sagth. [sua at a þeim doghum skall æighi soria ne

Jvfr. Cap. 32. F. II. 35. Sv. 48. Cap. 33. F. II. 37. Sv. 50. Cap. 34. F. II. 36. Cap.
35. F. III. 20. Sv. 92.

¹) Overskr. mgl. B. tilf. efter C. D. ²) vedratto — de Övr. ³) giorfamtighare — C. D. græidfamtigha — G.
⁴) [mgl. — B. ⁵) oc alztonar biargha til tuelbz. utan a — tilf. C. D. uidentv. rigt. of alstotkar at biarga
till tuelbz a allum nonhælgum dagum utan — tilf. E. G. ⁶) vatu — C. D. E. G. ⁷) [mgl. — B.
⁸) [þau ein in — C. D. E. [þau ein — G. ⁹) vœtr — C. D. E. G. ¹⁰) stuld — mgl. D. ¹¹) rædagt
— C. D. E. G. ¹²) fear — mgl. C. D. E. G. ¹³) [mgl. — B. ¹⁴) [han nœmar hælgr — E. [hann
nœmzmer hælgher — G. ¹⁵) or kaupangre — tilf. E. G. ¹⁶) niftu fina — E. G. ¹⁷) oc hudyat oc
rœdrar skipi rœbi att (att — mgl. D) at ofsetiu — tilf. C. D. bera ma madr of oll þiliu zott. rœdre skipi of
rœdre att at vsettiu — tilf. E. bera ma madr oll þiliuzor(!) rœdra skipi oc rœdre att at værdiu — tilf. G. ¹⁸) [þo
at þat se zij. ært — E. G. ¹⁹) [æz mœira se — D. [mœira skipi — E. G. ²⁰) [með orloze biskups um-
bodemanns — E. G. ²¹) ma — C. ²²) riöda — C. D. ²³) [a hælguum timum — E. G. ²⁴) [skipoh.
ligge vid — C. D. [i skipi hæfte — E. G. ²⁵) austr — de Övr. ²⁶) skipazott — C. D. ²⁷) [sitia
upp a flæða — C. D. [sitia i flæða of sitia uppi a flæða — E. G. ²⁸) [ort — E. [hœrt — G. ²⁹) oc
adra — tilf. C. D. alla — tilf. E. G. ³⁰) halda oc — tilf. C.

pingh stæmyna¹ oc ængan till dauda doma. ne lifama vananar.² oc æighi eida vinna. nema till xridar oc sættar gerðar. þessar tíðir læggiaxft oc þar till [.iij. uifur xirir ioll³ .vij. uifur⁴ um langha xoftu. Þascha uifu oc gangdagha uifu.⁵ huita sunnu uifu. oc ymbrudaghar .iij.⁶ xirir Midjals mello. En allr adrer [i vitum⁷ ero sofnar daghar. [Ma a þessom tímum⁸ [æigi hælðr⁹ soflia. doma. ne eida framxlytia.¹⁰ en a hælguðum doghum. nema byscup eða¹¹ proxastr [sea til naudgyn.¹² En um triftin ret oc um allar adrar xearsofner¹³ þa stæll [þan tala æsta.¹⁴ er sofl¹⁵ tornr a hond. [oc xiri xæ hans¹⁶ a þessom tímum.¹⁷ en at¹⁸ han xæ tal xyr. en tal¹⁹ er tallauft²⁰ oyrir sua mylit²¹ sem sofl [uar. oc emxni er till.²² [En ex sa²³ a bu i heraðe eða²⁴ huff i laupangre. þa uardar þat tale xiri han. en þat æitt stæll soflia eða suæria um manhælghi [eða þyxt²⁵ ex²⁶ madr ridr²⁷ mall sit till laga. oc²⁸ settar²⁹ æidar ero. En ex æidar værða xestir. stænde till suora³⁰ dagha. sofln³¹ stæll æighi hæxia³² a tnsðeghi. þui at ximten ber a drottens dagh. En sa er hæx sofln sina a þessom tímum.³³ þa heuir han xirir xaret sofln sinni. nema han³⁴ stiole³⁵ a xærnettingh. [eða segrnettingh þæðan.³⁶ En ex æidar værða vunnir adrer er³⁷ na ero till stýldir.³⁸ þa er sa sæðr³⁹ .iij.⁴⁰ aurum i langaxoftu. en a ollum odrum tímum⁴¹ [holxum odrum oyrri.⁴² [ex æigi er .iij. aura daghr.⁴³ [ex madr ma na xrestom.⁴⁴ Ex madr þærx till landxstýlda sinna soflia a soflnar dogum þa stæll loqh xirir lod xæsta. oc læggia⁴⁵ ximtar stæmyno. oc ryða⁴⁶ huar⁴⁷ [sin vitni⁴⁸ till bokar oc stænde⁴⁹ till suora daga.

¹) [Stulu a þessom dagum ængar soflner sofliaxft ne þing ne stægnur — E. [Stulu a þeim doghum æingar soflner sofliaxft ne þing ne stægnur — G. ²) vanar — E. vada — G. ³) hælguir manaðhir ioll — tilf. C. D. ⁴) [sem her xylgia. Xyrst sua sem er iola xasta .iij. uifna. ædr manadr xirir ioll. ot hælðer .vij. daga ott xuir .xij. dagh. En þa ero þær .ix. uifur er næstar ero xirir þascha dægi ot ut um þascha uifu. þa er sðare gægnðaga uita — E. [Iola tiid þascha. oc .lii. uifur ædr manader xirir ioll. oc .vij. dagar ott xyr atlanda dag. En þa ero .ix. uifur er næstar ero xirir þaschar oc ott um þascha uifu þa er sðan gægnðaga uita oc — G. ⁵) Þascha uifu oc gangð. uifu — mgl. C. D. ⁶) oc .iij. — C. þeir .iij. næst — E. þeir .iij. — G. mgl. — B. ⁷) [i vitunni — B. [daghar i vitum — C. D. [dagar i huerri vitu a .xij. manaðom — E. G. ⁸) [Ma a þessum doghum sumum stæll — C. D. [Ma a þessom xymændum dagum — E. G. ⁹) [æingin madr — E. [æingin mann — G. ¹⁰) hælðr — tilf. E. G. ¹¹) hans — tilf. E. G. ¹²) [lozui. oc þeir [sa at naudgyn er till — C. D. [se at notor naudgyn drage till — E. G. ¹³) soflnir — C. D. ¹⁴) [mgl. — B. [tala æsta — C. [hann tala æsta — D. ¹⁵) sofln — E. G. ¹⁶) [mgl. — E. G. ¹⁷) tímum — C. D. ¹⁸) a — B. mgl. — C. D. ¹⁹) tætir (x. totr) — C. D. rigt. ²⁰) tallauð — B. C. D. rigt. ²¹) mitil — B. C. D. rigt. ²²) [er till gixuen — C. D. en at han xæ tal &c. — mgl. E. G. ²³) [huart sem han — E. [huar sem hann — G. ²⁴) en — B. ²⁵) [mgl. — G. ²⁶) oc ex — E. G. ²⁷) ryðr — B. C. bñdr — E. bñtr — G. ²⁸) eða — C. D. eða þat sem — E. G. ²⁹) settar — C. D. ³⁰) soflnar — C. D. soflna — E. soflna — G. ³¹) soflner — E. ³²) Rettet hertil fra reisa — B. ³³) a hælghum daghum — tilf. B. tímum — B. C. dagum — E. G. ³⁴) þirxiole ot — tilf. E. þirxiole oc — tilf. G. ³⁵) ægr — tilf. E. G. ³⁶) [eða ut þæðan a .vij. næsteng — E. G. ³⁷) en — C. D. E. G. ³⁸) xridir — B. C. E. G. ³⁹) [atadr — E. G. ⁴⁰) .ix. — C. D. E. G. ⁴¹) tímum — B. C. D. ⁴²) [.iij. aurum — C. D. ⁴³) [En ero .vij. aurar daghar — C. D. [En eigi ero .vij. aura dagar — E. ⁴⁴) [ex m. ma na lagha xrestom — B. [ex m. ma na lagha xestum — C. D. [lagar xæstu — E. G. ⁴⁵) [egia a — E. G. ⁴⁶) ryði — B. C. E. G. rida — D. ⁴⁷) þær huartæggia — C. D. huartæggia — E. huaræ: tæggia — G. ⁴⁸) [sinum uitnum xram — E. [sinum vitnum — G. ⁴⁹) sðan — tilf. E.

Er madr etr satan.

Þat er þui næst. at eta stall [mat allan þan en eigi er þirirboden.¹ þo at biornn 36
[beri till dauðz.² eða þirir berg þalle. i uidi³ eða i þenn.⁴ a þio eða a vatn. [i
brunn oc drutnar. þat stall eta. oc þo at naut þange naut till bana. oc þua⁵ ex
naut þyrþyzt i bafe. eða dýr ex gíalding.⁶ eta stall kallz ex han heuir etet⁷ .iij.
þyllar oc er han drepn síðan. [oc þua ex vargr bitr.⁸ eða hundar. en þla stall huð
ex nauti. oc þin ex saudi. oc þera ex alt þat er tennr þaza telit. oc lasta a uigðu
vatne. [oc alt þat er madr vreit bana till. oc æigi heuir drep⁹ at bana vordet. stall
eta.¹⁰ En uillidgr¹¹ huart er menn hitta. þista oc þugla. þat stall eta ex uill. [En
ex vreinande þællr i mat manna. eða mungat. þat ma nýta ex uill.¹² oc lasta a
uigðu vatne adr. oc midla ex uid þatola menn [exfir rade prest sine.¹³

Um nauðgyniar manz etc.

En ex madr er staden a þiollum. eða i ornum¹⁴ [um langa þoftu¹⁵ oc hættir 37
han vedr.¹⁶ þa stall eta huættitna [hældr en dýra.¹⁷ nema mannen.¹⁸ En þeghar
han komr till bygða þa seggi till preste sinum.¹⁹ En ex madr ber [vreinan anda²⁰
i mat manna. þat er þirirbodet er at nýta.²¹ þa þaze han þirir seer þyrctar²² æid
[ex han ma þynia.²³ eða þare vtlægr. En ex²⁴ lastar²⁵ þua at menn þia at uild
sinni. [oc nýta menn æighi ex.²⁶ þa [gíalde uistir hinum er a tveim gíoldum.²⁷ eða
þyni uillia sine med þyrctar æidi. [eða gíalde .iij.²⁸ aura þyscupi.²⁹ En or vthlegom
þyri um þetta mall þa tale [hin gíold³⁰ er maten atte. adr en i þyscupa gard gange.³¹

Um heit oll er men heita.

Nu er þui næst um heit at tala. En heit ero tuiþalleggh. þau er allr heita i 38
þirn. oc³² hamþna þiandanom. oc halda þristilegha tru. geymande guðs þodorda.
vilialegh ero þau er madr hæitr med uillia sinum. geua eða gera þa luti sem han var

Jvfr. Cap. 36. F. II. 42. Sv. 38. Cap. 37. F. II. 43. Sv. 39. 40. Cap. 38. A. 12.

¹) [alt þat er eigi þirirbøð — E. G. ²) [þane — E. G. ³) vrbir — B. E. vrbh. — C. D. i uidi
— mgl. G. ⁴) eða — tilf. C. ⁵) [mgl. — C. D. ⁶) þelþing — C. D. E. G. ⁷) þenget — E. G.
⁸) [oc þua ex varghar bita — B. [eta þat oc þo at vargar þane — E. [eta þat oc vitan vargar þane — G.
⁹) drap — B. C. D. draps [ott — E. ¹⁰) [mgl. — G. ¹¹) uillidgr — G. ¹²) [mgl. — C. D. E. G.
¹³) [mgl. — E. G. ¹⁴) utonium — E. G. ¹⁵) [uti — B. ¹⁶) oxvedre — E. G. ¹⁷) [mgl. — E. G.
¹⁸) þyr en han dægi ex suðt — tilf. E. G. ¹⁹) of [þat hann) tala uidr þriptum en síðan er han orsataðr —
tilf. E. G. ²⁰) [vrein anda — B. [vreinende — C. D. E. [vreit — G. ²¹) eta. oc þyniar hann — E. G.
²²) þyrctar — B. C. D. her og nedf. þyrptar — E. G. her og nedf. ²³) [mgl. — E. G. ²⁴) hann
— tilf. C. D. E. G. ²⁵) vreinande (vreit — G) i mat þirir man — tilf. E. G. ²⁶) [of þillir þua uistir
þeirra — E. G. ²⁷) [þall han hinum æþr gíalda uistir þaluu autit — E. ²⁸) .ij. — C. D. ²⁹) [En
ex han þælt at æidi (æidi — mgl. G) gíalde þyscupi .ij. aura — E. G. ³⁰) [han .ij. gíold — C. D. ³¹) tome
— C. D. En or vthlegom &c. — mgl. E. G. ³²) at — C. D.

æighi þyr skyldr. sua sem menn hætta [reintlegha i klaustr þara.¹ eða pelagrima þarð. eða annat at gera þirir guðs satr. sua sem ero olmoso gerðir.² En þó at öllum þe þrjalst oc sialzualde at hætta þui at einu at uili. þa er þó sua naudþynleght at hægna³ hætlin at engom er sialzum louat þeim at brigða ne vmfkipa vttan hælfa tapanar sinnar salo. nema þat þe gort með byscups⁴ orloze till huers er horyr at floda naudþyn manngens. oc [sol skiptissens.⁵ ma han i þui zinna huart laustnen þe [bettri. oc guði⁶ þegeleghre⁷ en siolz haitenn.

Her segir um alþyns olmoso gerð.

- 39 Almosogerð er hitt mæsta misfunnar verð. huer er þetta gerir retlega [oc með godom uilia.⁸ [þa biðr honn⁹ [oc þiggr æz guði misfun sinum giazara.¹⁰ oc flodr sua hans¹¹ syndir sem vatn flodr æld. En þó¹² at þlestar allar olmosor þe i [sialze valde manngens.¹³ þa ero þó æz¹⁴ þorum haitum oc flipan landz laghanna allr skyldughir till þessa olmoso gerðar sem [her¹⁵ þylgia. tiunda gerða.¹⁶ sem þyr seghir. oc at mat þan allan. er bonde oc husþrona skyldu nort haza a Mariu messo extan.¹⁷ [skal þatotom monnum geza messo daghen.¹⁸ oc haue till kirkju. oc late vighia.¹⁹ Sua hit sama flulu allr menn²⁰ olmoso gera a [huitasunnu dagh.²¹ bonde huar oc husþrona sin læiz huart oc [suzll a.²² en æinlonyr mædr huer peningh. oc sua Jons messo dagh. oc Olafs messo dagh. En allr menn er þu æighu ser. flulu gera tornðæild Michials messo dagh. þullr bonde huar steppu. en æin virki halza steppu. oc sua prestir sem aðrer menn. [oc bera till kirkju. oc æinlonyr mædr huar peningh.²³ oc bera till kirkju sem bonde sina olmoso.²⁴ annat tvæggia

Jvfr. Cap. 39. F. II. 32. 33. A. 13.

¹) [reintlegha i klaustri — B. [i klaustir at ganga — C. D. ²) Fra Capitlets Begyndelse: Nu er þat (þat — mgl. G) þui neft um hait at lata. en hait ero tuzotld (tuzigalleggh — G) annat naudþynleggh (f) annat uilia: leggh. uilialeggh hait ero þau öll er mædr haitir at uilia sinum at gera eða geza þa luti er han var æi þyr skyldugr. Naudþynleggh hait ero þau öll er aller men haita j þirn at hægna þufanom of halda cristilega tru geym: ande guðs bodord of sua sem men haita reintlegha i klaustir at þara (ganga — G) eða pelagrima þarðum eða at gera æithuert annat got þirir (till — G) guðs (ater. sua ero of olmoso gerðir — E. G. ³) eða — B. C. D. hægna — E. G. ⁴) radhe oc — tilf. C. D. ⁵) [vmfkipa hano — E. [vmfkipa a at gera — G. ⁶) [guði betri ætr — E. [bettra guði oc — G. ⁷) þetteligghare — C. D. þetteligghra — G. ⁸) [mæð guðs uilia — B. [of með goduilla — C. D. E. [mæð goduilla — G. ⁹) [þui at hon biðr — E. [þui at hann biðr — G. ¹⁰) [oc þiggr guðs misfun sinum giazara — B. [misfunnar æz guði sinum giazara. oc þiggr — C. D. [misfunnar æz guði þapara uarom of þiggr — E. [misfunnar æz guði alþualdande oc þiggr — G. ¹¹) manngens — E. G. ¹²) [ater þess — E. G. ¹³) [sialze manng valde — B. [sialze huars valde — C. D. [huars manng sialzuelldi — E. [huars vares sialzuelldi — G. ¹⁴) i — C. E. G. ¹⁵) Oprindl. huer, men æ er understregit — A. ¹⁶) [huar þylgi. tiunda gerð — B. [her þylghia. tiunder gerðir — C. D. [her þylgia. þyrst um tiunda gerðir sinar — E. ¹⁷) þyrta — tilf. E. G. ¹⁸) messodagen — mgl. D. ¹⁹) [þa þal han till kirkju hægna a messo dagen nefta æþir of lata uigia of geza þatotom mannum — E. G. ²⁰) bonde — E. G. ²¹) [æinhuern hælga dagh vñ varet — E. G. ²²) [a suðl — C. ²³) [mgl. — C. D. ²⁴) Lstf. sin læiz huart æc. have E og G kun: slift huer sem lifar.

stall hvar¹ geua olmoso eða piggia. En þa er þallazst lætr. gjalde halzan annan
 ögri byscupi.² [en halzan ögri xirir peningh huern.³ En umbodz madr byscups stall
 næmyna sua marga menn at flipta með seer. sem han ser at þærz. En flitu sedizst
 þa er nemyzt⁴ sem [han gerdi eigi deild sina⁵ en þa halzu meira er næmyna flildi
 oc nemynir han eighi. [Sama mall a prestir þar sem⁶ eighi er annar umbodzmadr
 at lirtiu. En ez izir xiordu eða⁷ ær eða xioll er at fara. oc lormyzt madr fram
 eighi [at næmzdar deggi.⁸ þa lome han næstann hælzan dagh extir. [er xort er.⁹
 oc syni með ein æidi. at han matte eighi xirir oxvedre lomazst.¹⁰ oc se [þa synne(!)
 saka.¹¹ eða gjalde viti¹² einlornpis madr sem bonde. En sua stall æidstax vera. at
 eighi uildi han þengat fara¹³ a þeim deggi till xango¹⁴ at sua xoro vedre. Sama
 sect¹⁵ liggir uid ez madr græidir eighi Olazs tornn.¹⁶

Um hiunskaps band oc lysing a þui er madr xestir ser hons.

Hiunskaps band uar [æz andværdi¹⁷ [xirir syndena¹⁸ flipat millom karls oc 40
 tono. æz [gudi sialxum¹⁹ i paradiso. at þat flildi uera syndalaus xelagesskapr till
 getnadar æzspringis.²⁰ uttan saurganar²¹ [oc bruna löstgirndar.²² oc²³ alrar [forgh-
 anar oc sottar²⁴ burdarens²⁵ ez þau hezdi eigi syngezst.²⁶ En extir syndena uar
 sua flipat þat uttan paradisar. at siukleitr vlorpðar²⁷ lösta girndar. framlut²⁸ i
 saurlizis rasan. flildi æztatazst með formelegho sambande hælzags hiunskaps.²⁹ oc æz
 þui syngezst þa saurleggha.³⁰ [er með þui³¹ xær eigi retlega. oc gormir eighi rofe-
 leggha.³² En huær sem seer uill luenxango³³ læita. þa stall³⁴ með athyggju³⁵
 oc godre xorsio bidia seer þærrar mognar eða tono [er eighi se³⁶ mæinbughir a. oc
 ez giptingar manne semer³⁷ þat ræð uid þan er bibr. þa stall han taka uatta tua
 með ser. æz hins hende er [þa uill.³⁸ oc [gera honum³⁹ lunnighan þan mann er

Jvfr. Cap. 40. M. 23. A. 16. 17. 18.

¹⁾ gera — tilf. C. D. E. G. ²⁾ erðibiscupi — D. ³⁾ [mgl. — C. D. E. G. ⁴⁾ nemo — B.
 næmndir er — C. D. næmndir er of uill ei flipta — E. G. Altsammen Misforstaaelser af nemst. ⁵⁾ [hin er
 eig gerde deild sina — B. [han gerdi eigi deildena. ez han næmst — C. D. [hin er almoso gerð xælli — E. G.
⁶⁾ [stall of prestir flitdugr vera at næmna ez — E. G. ⁷⁾ oxorar — tilf. E. G. ⁸⁾ [a anemzdan dagh —
 E. G. ⁹⁾ [at xoro vedre — E. G. ¹⁰⁾ fara till — C. D. fara — E. G. ¹¹⁾ [þa synn saka — B.
 [safalaust — C. D. [þa sakkau — E. G. ¹²⁾ haluan annan ögri sua — E. G. ¹³⁾ xaret — B. tomast
 — E. ¹⁴⁾ r. — E. lirtiu — G. ¹⁵⁾ Saal. rettet; flirt — A. ¹⁶⁾ toll — G. ¹⁷⁾ [at xorno — E. G.
¹⁸⁾ [mgl. — C. D. E. G. ¹⁹⁾ [guds lagum — E. G. ²⁰⁾ æzspringis — mgl. G. ²¹⁾ allz saurlizis
 — G. ²²⁾ löstgirnir — E. [mgl. — G. ²³⁾ uttan — tilf. E. G. ²⁴⁾ [forgar of sottar — B. C. D.
 [sottar of forgar — E. G. ²⁵⁾ burdarens — mgl. E. ²⁶⁾ Adam of Eva — tilf. E. ²⁷⁾ vlorpðar —
 B. C. D. olonpðar — E. G. ²⁸⁾ framlutar — E. er framlut — G. ²⁹⁾ hiunskaps — B. ³⁰⁾ [artega
 — E. ³¹⁾ [er þu — B. ³²⁾ [mgl. — G. ³³⁾ hiunskaps — B. ³⁴⁾ læita — tilf. D. ³⁵⁾ athyggju
 — B. C. D. ³⁶⁾ [ez engi ero — C. D. [er eingi ero — E. G. ³⁷⁾ former — B. [gnist — C. D.
³⁸⁾ [bibr — B. mognar eða tono — tilf. E. G. ³⁹⁾ [gera henne — B. [gere henne — E.

bidr.¹ oc þetta att eðr honn uili fylgia þui vmæde. er þa læggr þirir hona. er þa a þorræde hennar att loghum. oc eðr honn iattar þui. þa se nemðr uattar uid. oc þæs i millum [se ræxlaf.² at æingi³ þinnizst meimbughir a. oc lyft i kirtiu sem siðar seghir. oc er þa væll eðr sua er gort. En eðr þeim synnizst bradare at rada.⁴ oc þrammare att at gera. þyr en lyft er. þa er lozat at handsælia eðr uill. a þessa lund. þat þelf undir handsale oftro. att mit sculum hiunskap⁵ saman tængia at guds loghum. oc hælighra æðra setningh. oc eðr sua er gort. þa [ero þetta rethlegh⁶ æstar mall. [heit oc uphæz till hiunskaps bandz⁷ en sumir kalla handæstingh oc er nu naudgynleght at lyfa.⁸ þyr en annan vægh se æst. Nu eðr ængi þinnazst meimbughir a siðan lyft er oc randzalat. þa skal þa halda i hond mōnar eða lono⁹ [sem ser skal¹⁰ æsta. oc mæle þeffor ord. þat þelft vndir handsale¹¹ oftro. at et æstir þit [mæ .n.¹² till eignar lono. at¹³ guds loghum¹⁴ oc hælagra æðra setningh.¹⁵ [eða sua. Et tæ þit mer till æighinnar lono. eðtir guds loghum.¹⁶ [eða þuilitom orðom er byrta nalegha¹⁷ samþycth.¹⁸ En þeffor æstingh er ei at æins æstar mall.¹⁹ hælðr bundin²⁰ hiunskapr. sua stærklega.²¹ at²² þo at annar æsti hona siðan.²³ með somum orðum. oc gere brudlapp till. með þuillomnad²⁴ litame lofa. [oc þo at han²⁵ hær sua²⁶ annarar²⁷ þyr²⁸ þengit.²⁹ þa uærðar³⁰ huartvæggia þeffor sundr seghiazst.³¹ en hit a at haldaðt at guds loghum er þyr uar sagt³² meimbugha lausth. þonra stulu oc godr³³ menn iærði lono þeirrar eða mōnar sem æstih værðr. oc ord³⁴ þæs er æstir þiri þui at þat er þorbodat ær guds holzu. at notor mæðr æsti³⁵ mōn eða lono naudga. En eðr þu er [sua er æst³⁶ [læggr samþycth þina oc iærði³⁷ [i þodur gærd oc hans uald.³⁸ eða annars giptingar manz. oc seghir sua. þetta³⁹ skal [gort

¹) þa vill — B. þa skal &c. — mgl. C. D. hennar — tilf. E. ²) [skal þessu — E. G. eðtir — tilf. C. ³) æigi — B. G. ⁴) rade — C. D. ⁵) hiunskap — B, her og nedf. mgl. — C. D. saman binda of — tilf. E. ⁶) [ero þau rett — C. [ero þau retlig — D. [er þat retlegt — E. G. ⁷) [heit hiunskaps uphæz till — C. D. [eitir þat hiunskaps uphæz — E. [heitir þat hiunskaps uphæz(?) — G. ⁸) lōnfa þetta — E. ⁹) þeirrar — tilf. E. G. ¹⁰) [sem han skal ser — E. ¹¹) handlaghe — C. D. ¹²) [mer — B. E. G. [mit — C. D. ¹³) eðtir — C. D. E. með — G. ¹⁴) of manna — tilf. E. ¹⁵) [kirtiu — C. D. [æðra þipan — G. ¹⁶) [mgl. — C. D. ¹⁷) longa — C. langa — D. ¹⁸) oc hon svarar et tæ þit mer till æighins manz eða iatte með nalegre samþycth — tilf. B. En hon sware. Et tæ þit mit till eignar manz. eða oc iatte með naleghre samþycth — tilf. C. D. [æðr þuilitom orðom er birti beggia þeirra samþycth. en hon skal suara. Et tæ þit mer till eignar manz æðr iatte meðr opængere samþycth — E. G. ¹⁹) [mall — C. D. [eingad matorfa — E. ²⁰) er þat æstbundin — E. ²¹) stærklega — B. E. cristliga — C. D. Fra (18): er þat þa samanbundin hiunskapr sua þirliga — G. ²²) of — C. D. ²³) hanom liguandes — tilf. G. ²⁴) þuilltomnom — B. D. þuilltomnum — C. þuilltom — E. G. ²⁵) annar — C. D. E. ²⁶) samuland — B. C. D. samulæid — E. ²⁷) annars manz lono — E. ²⁸) þyr — mgl. B. C. D. E. ²⁹) [mgl. — G. ³⁰) værðr — E. ³¹) stitaz — C. D. at þiliaft — E. G. ³²) gort — C. D. at (með — G) lagum gort eðr þat er — E. G. ³³) .ij. þitritir — E. tæðir eða þeðri þitritir — G. ³⁴) þilord — B. C. D. E. G. ³⁵) ser — tilf. E. ³⁶) [æst er — C. D. E. G. ³⁷) [iahyrði oc samþycth þit æst — G. ³⁸) [i þodur vald — B, dog har imellem disse 2 Ord opr. staaet: gærd, hvilket imidlertid er overstreget, som det synes, samtidigt. [oc þodhur vald — C. D. [i þodur þina uald — E. G. ³⁹) þat — E. G.

vera¹ ex² þadr minn uill. eða þa maðr er honn nemynir till. þa a³ þat samband eði at⁴ halðazst þyr en þa iattar.⁵ en⁶ honn [heuir sit rað i ualb gefst.⁷ oc sua⁸ þo at með somum ordom oc samþyct [nalegs tima⁹ værða hornn .vij. veftra gomull saman bundin.¹⁰ þa er þat þæstar mall. en æighi¹¹ bundin¹² hiunfap. nema þau samþycti sua. síðan en honn er .xii. veftra. en þan .xiiij.¹³ þa ma þan hiunfap æigi¹⁴ stilia nema þui at æins. at annat huart þeirra gange i klaustr. oc þione þar æuelegða gudi. oc ma þat þa sem xtir er i veroldenne¹⁵ læita ser þorræða¹⁶ ex¹⁷ lifar. En ex þau haza¹⁸ saman lomet att lifans lofta. þa megho þau eighi¹⁹ stiliazt.²⁰

Um brullaups gerð.

Þengin se²¹ þæst kona. oc brudlaup [till gort²² innan [.xii. monaða²³ naubð: 41
þynia lauft. En þær ero naubðyniar ex maðr er siutr eða saar. eða værðr þan vetr-
sete vttan landz þirir vilia sin²⁴ oc sanne þat æinaði. oc [þæ hennar síðan.²⁵
[innan nefta misseris²⁶ er þan lómr heim. En ex þan [þær hennar²⁷ eigi sem nu
er stilt.²⁸ þa sedizst þan uid byscup .xii. aurum. en gialde nanasta²⁹ þulrette. ex
þan lægst með henne þirir brudlaup. nema hon haxe þrestom voldet. En prestar³⁰
stulu gera sofnar³¹ monnum sinum³² stæmynur³³ till brudlaups gerðar. oc stall þo
gera brudlaup. at æz blondu gere. En ængi stýldyzst till at gera brudlaup sit með
meirum kostnæde en þon þidizst³⁴ þor till. En þirir brudlaup stulu þau till lirtiu³⁵
þara. oc lata þusa sit. [oc lata³⁶ með godþyfi³⁷ oc litilæte hatidlegða³⁸ blæðþan
æz preste³⁹ [sem þyr⁴⁰ haza æi bæde eða annat huart [þusat verit eða blæðþat.⁴¹

Ex meinbugir þinnaz i þiushap manna síðan þau koma saman.

Conileghr hiunfap er þorbodadaz æz hælsum þæðrum. oc þirir þui er stípat i 42

Jvfr. Cap. 41. F. III. 12. Sv. 66. Cap. 42. A. 16.

¹) [vera raðh mit — C. D. E. G. ²) er — E. G. ³) ma — E. G. ⁴) at — mgl. E. G.
⁵) gízur iayrði till — C. D. gízur iayrði till — E. G. ⁶) er — B. C. D. E. G. ⁷) [h. sit iayrði oc
ualb (rað — D) i hendir þengit — C. D. [gízur sína samþyct i ualb — E. [hazde sit umboð adr þengit .j.
ualb — G. ⁸) sua — mgl. C. D. stall — tilf. E. ⁹) [mgl. — E. oc sua &c. — mgl. G. ¹⁰) gízur — C.
tængb — E. ¹¹) er — tilf. C. D. ¹²) bundin — mgl. E. G. ¹³) veftra — tilf. B. E. G. ¹⁴) engi
— C. D. æingin — E. G. ¹⁵) hæminum — B, som derpaa tilf. i ortoge. ¹⁶) þorræðis — C. D. E. G.
¹⁷) uill oc þet — tilf. C. D. þui — tilf. E. G. ¹⁸) notot — tilf. B. C. D. E. G. ¹⁹) meðr æingu mote
— E. m. æingu — G. ²⁰) ex þat er meinbuga lauft — tilf. E. G. ²¹) er — E. G. ²²) [stall till
hennar gera of gort vera — E. G. ²³) [manaðe — C. ²⁴) [at ouitia sinum — C. D. [þirir vttan uilia
sin — E. [vttan uilia sine — G. ²⁵) [hazde gort brudlaup till hennar — E. G. ²⁶) [þet nefta sumarit — C. D.
²⁷) [gerer — E. G. ²⁸) [aght — B. G. ²⁹) Her er i A oprindelig indskudt: með (nib?), hvilket Ord
dog igjen siden er understreget; nanasta manne — C. D. giptingar manne — E. G. ³⁰) bñþups umbodo
men — E. G. ³¹) [ofnar — mgl. E. G. ³²) sinum mgl. — E. G. ³³) stænu — B. C. D. E. ³⁴) er
— E. ³⁵) lirtiu — mgl. B. ³⁶) [mgl. — E. ³⁷) godþyfi — B. godþyfi — E. ³⁸) handlegða — B.
handhelita — C. hatidelig — D. of andlegre — E. [þoman með litilæte oc andaliga — G. ³⁹) þau — tilf.
E. G. ⁴⁰) [ex þau — C. D. ⁴¹) [blæðþat verit eða þusat — B. C. D. [þusat — G.

guds logum. at þau sem vilja loglega saman bindazst. skulu lyfa lata aðr en [band
zulgerizst. sofnar presta sina¹ openberleggha i tirtiú .iiij. sunnudagha. eða sua longum
stemznu deggi [till skipadom.² at þeir sem still uita a. meghe till toma. de seghi. e
þeir uita notora mæinbughi a. oc æi sídr læiti prestannar extir [eþ þat meghe notot
talma.³ en eþ þatt zinzt. þa skall prestren zírirbiöda samann at binda. zyr er prout
er hual eþ þui meghe gerazt. En þa a han ænga sol⁴ [till zear. eða tona⁵ við
giztingar mann. zyr en þat mall er lyst⁶ att loghum við bñscup. En eþ han zær
hennar. þa [æðiazst þeir baðr⁷ .xii. aurum⁸ huar⁹ þeirra nema honn æighi siolz
[att rada zírir¹⁰ seer [þa seðiazst honn sem zorræðes maðr skildi ælligr.¹¹ En þeir
sem mæinbughi uissu oc lysingh honrðu¹² seghia¹³ æighi till zírir brudlaup. þa
skulu þeir eði þar om honradzt síðan. En eþ hiunskapr bindz samann með notorom
mæinbughum oc¹⁴ æighi lyst. eða¹⁵ síðan¹⁶ binda. oc¹⁷ mæinbughir toma up. þo
at þau¹⁸ uiti æighi. þa skulu þeirra¹⁹ bornn er sua ero²⁰ samtengð [vlogleggh
værdi.²¹ þui at þau uildu æighi mæinbughi uita er æi uildu aðr²² lyfa lata. oc
sua hitt sama þeirra bornn er bæðe uitu²³ mæinbugi i [sambande sinu.²⁴ þo at þat
see²⁵ [openberleggha gort²⁶ með [zírir zaranðe²⁷ lysingh. En eþ mæinbughir toma
up síðan [i þeim hiunskap. er aðr heuir logleggha lyst²⁸ verit i tirtiú. oc vissu
menn²⁹ æði till þæs. þa er þau bundu samann sin hiunskap.³⁰ þo³¹ skulu³² þeira
bornn logleggh³³ uera þo at þau værði [stíliazst att.³⁴

Eþ sofnar preste glömir at zírir biöða.

- 43 Nu glömir³⁵ sofnar prestr at zírirbiöða samann³⁶ binda lögnileghann hiunskap.
[eða dnyrast³⁷ at vera at þeim brudlaupum en æigi heuir aðr lyst verit sem zyr er
sagth.³⁸ þa [skall honum zírir biöðazst³⁹ messo songr .iiij. vetr. En eþ notorer vilja

Jvfr. Cap. 43. A. 16.

¹) [samband gerist zultompligha eþ sofnar preste sinum — C. D. [samband þeirra gerist zultomlegt eþ sofnar
preste sinum — E. [samb. þeira gerist eþ s. preste sinum — G. ²) [til settum — B. [mgl. — E. ³) [eþ
þar meghe notot mein (talm — D) a zinnaft — C. D. [eþ þat mege vera eða notot talme — E. [eþ þat mege
vera e. notot talma — G. ⁴) sofn — C. D. E. ⁵) [til tona eða zear — B. [till zear eðir tonu — C. D.
⁶) löngt — B. C. D. E. G. ⁷) [æðiaz þau — C. D. [settið han — E. G. ⁸) viðr bñscup — tilf. E. G.
⁹) huar — C. D. E. G. ¹⁰) [rad a — E. G. ¹¹) [mgl. — E. G. ¹²) oc — tilf. C. E. G. ¹³) [agðu
— E. G. ¹⁴) er — tilf. C. D. E. G. ¹⁵) of dirzuast men — E. eða d. m. — G. ¹⁶) at — tilf. B.
dnyrast samann at — tilf. C. D. samann at — tilf. E. sofnar — tilf. G. ¹⁷) er — E. ¹⁸) han — E. G.
¹⁹) þau — C. D. E. G. urigtigt. ²⁰) uera — C. D. E. G. ²¹) vera — C. D. [vlogleggha eigi stíliazst
vera — E. G. ²²) aðr — mgl. B. C. D. E. G. ²³) vissu — B. E. G. ²⁴) [sambande sinum — C. D.
[samtuamo sinni — E. [samtuamo sinni — G. ²⁵) síðan — tilf. E. G. ²⁶) [openberlegt — E. G.
²⁷) [zyr(sagð)re — E. G. ²⁸) [er loglega heuir lyst — E. ²⁹) þau — B. E. G. mgl. — C. D. ³⁰) hiun:
þau — E. G. ³¹) þa — B. E. G. ³²) þo — tilf. E. G. ³³) stíliazst — E. G. ³⁴) [at
stíliaz — B. D. E. [stíliazst — G. ³⁵) glömir — E. G. ³⁶) at — tilf. B. E. G. ³⁷) dirziz — B. C. D.
[Dirzuist of æingin prestr — E. G. ³⁸) Of eþ þeir halde þat eigi — tilf. E. G. ³⁹) [er þeim zírirbiöðan — E. G.

talma logleght samband med illvilia. oc [ronghu uploste.¹ þa skulu þeir [eighi missa hægðar heilaghrar² kirtiu. [oc suare þo laghar sært uid þan sem han talade³ till.⁴ En huer sem mote skipan oc forbode heilaghrar kirtiu bindr hiunskap saman. þo at mæinbuga lauft see. þa skal han storar stríxtir tafa zirir.

Ger segir um hordoma i hiunskapp.

Nu ez hiunskapr er fullkomen med lifams losta. þo at eighi see brudlaup gort. þa 44 ma þan⁵ engi lutr⁶ skilia. En þo ma zirir hordom [þat hiuna⁷ [sem meinnlaust er⁸ skiliazst [at samvero⁹ [uid þat er hordom dryghir¹⁰ extir byscups dome. oc liua sidan reinglegha.¹¹ skulu þau [er bæde briota.¹² naudgæzt med forbode till settar¹³ oc samvero.¹⁴ En huer sem veit¹⁵ tonu sina haza¹⁶ horat. oc samþydir han henne sidan [um sinn¹⁷ um¹⁸ lifams losta. þa ma han eighi skiliazst uid hana.¹⁹ En ez hordomr er lönylegr oc vprouadr. þa meghe þau eighi skiliazst zyr en prouat er zirir byscupi. þui at huarle ma rena annat sinni skyldu vttan doms²⁰ oc sannar prouanar. En ez han veldr at þau meghe ei saman vera.²¹ þa haze honn zee²² sit oc tillgioz. [sem hæll stilldi þau.²³ En þat þeirra sem æinzaldan hordom dryghir. sedizst .xii. aurum uid byscup. tona ez sinu zee. en eighi bonda sinu. oc skal þat ungrda i hæiman zylgiu hennar ez þau verda sonn at med vatta tua. [eda er honn²⁴ barnu hauande. En [þat skal²⁵ vera sionar vitni. þat²⁶ er skirskotal er vndir. En ez þat er eigi till þa ma sofia med heimilisluidar vitni. oc [skal þa²⁷ standa ziri med lyristar²⁸ æidi. Nu er þat æinzaldr hordomr en²⁹ madr tætr æinlönppa tonu vndir sina eignar tonu. Of sua ez tona tætr æinlönppann³⁰ mann vndir [sinn æighin mann.³¹ En þat er tuæzaldr hordomr. ez madr a ser æighinnlön. oc tætr ser annars manz eignar tonu. oc [ez tona a ser æighin mann oc tætr annarar tonu æighin mann.³²

Jvfr. Cap. 44. M. 26. A. 18.

¹) [ranglete — E. G. ²) [hægðer tafa ez heillagre — G. ³) Saal. rettet fra tala — A. talmade — B. ⁴) zirir — B. [mgl. — C. D. [zirir sina atygi — E. [vegnan z. f. atyghi — G. ⁵) þau — C. D. E. G. ⁶) madr — B. ⁷) [þat hionatagh — E. [hiunatag — G. ⁸) [meinnlaust — C. D. [þo at mæinbugalaust se soman tomen — G. ⁹) [at samuist — E. [oc skiliazt at samuist — G. ¹⁰) drygð — B. C. D. hægðer drygt — E. [mgl. — G. ¹¹) ælligr — tilf. B. E. Ellighar — tilf. C. D. ¹²) hazua brotet — E. [mgl. — C. D. ¹³) settar — C. D. ¹⁴) samuist — E. G. ¹⁵) uener — E. [egir — G. ¹⁶) at hon hazue — E. G. ¹⁷) [mgl. — C. D. E. G. ¹⁸) at — B. með — E. G. ¹⁹) sidan — tilf. C. ²⁰) þrege — C. D. ²¹) I A opr. toma, hvilket Ord er overstreget med Rødt og i Margen med samme Haand og Blek skrevet vera. ²²) mgl. — C. D. ²³) [æptir þui sem stillt uar — E. G. ²⁴) [en hon er — C. D. ²⁵) [þau sculu — C. D. E. G. ²⁶) þat — mgl. C. D. E. G. ²⁷) [þat skal — C. D. ²⁸) lyristar — B. lyristar — C. D. Rettet til lyristar med nyere Haand; det opr. ulæsel. — E. mgl. — G. ²⁹) er skiluangadr — E. G. ³⁰) mgl. — C. D. E. G. ³¹) [bonda sin — C. D. ³²) [samuist ez tona tætr annan man vnder sin bonda — G.

Um þær nettir er æigi ma brullaup vera.

- 45 Engum tíma er þeirrhóðet tóno at þæsta með 'rettom stílum. En tóno ma æighi þa með lífams lösta eða brudlaup gera þra¹ iola þóstu oc vt om joll.² oc þra þui. er niu uitor ero till þasta. oc vt om þasta uifu. þra gagndoghum oc vt om huitasunnu uifu. æigi a imbrudoghum. oc a engum þeim doghum er þastat er om morgonenn extir. eða heilaght haldet. Nu þa er þær tóno a sunnu nott [eða a einhuærri nott þærri en iamdýr er sem sunnu nott³ eða a imbru nattom. eða om langha þóstu. þa er sæðr .xii. aurum uid þýscup. En ex þær a odrum nattom. [en þyr varo talðar.⁴ þa [sedizft .iiij. aurum.⁵ oc gange⁶ till scripta oc bote uid gud.

Um æiginkens born þa at æigi se brullaup gort.

- 46 Þatt ero guds logh om oll tristin lond. at þæstar tóno bornn ero loghleggh alþóstar. þo at æi see brudlaup gort. oc sua⁷ er [þrætr oc⁸ mattir hiunskaps bandþens. at þau bornn er madr a með þrillu sinni⁹ oc þestir hann hona¹⁰ mæinbugha laust. verða æignar tóno bornn. huart sem [notot væðr getit¹¹ extir¹² þestingh eða eði.¹³ En ex madr geter barnn uid annare tóno liuande húsprönu sinni. þa megho þau eighi logleggh verða. þo at han þæc hennar síðan. Med odrum hette megho oc þrillu bornn logleggh verða. till ærþða. með ætældingh sua sem i logum seghir.

Um þrenssemes spæll.

- 47 Þat er nu þui næst at ængi ma sína þrendtóno eða síxtóno þa till æighinnar tóno. eða at lífams lösta haza. Heuir madr þrendtóno sína [eða síxtóno¹⁴ at¹⁵ þiorda manne þra þyðstínum. íamþaret att tælia. þa stulu þau stiliazt. oc gialde þýscupi mork. oc gange till scripta. Heuir han þrimenningh sin. [att lífams lösta.¹⁶ þa stulu þau stiliazt. of gange till scripta. oc gialde þýscupi [x. aura.¹⁷ Tætr madr at lífams lösta. þýstrungh sin¹⁸ eða bróðrongh.¹⁹ þa stulu þau stiliazt. oc gange till scripta. oc gialda þýscupi .xii. aura.²⁰ En ex madr tætr at lífams lösta. [þodur modor. þodur þýstur. modor modor. modor þýstur. sunar dottor. dottor dottor. bróðor dottor. eða þýstur dottor. þa stulu þau stiliazt²¹ oc gange till scripta.²² oc gialda

Jvfr. Cap. 45. F. III. 9. Sv. 63. M. 27. A. 19. Cap. 46. M. 24. Cap. 47. M. 30. A. 20.

¹) þui er hegr — tilf. C. D. E. G. ²) .viij. dagh þra .xiiij. dæghi — C. D. .viij. daga þra .xiiij. dægi — E. G. ³) [mgl. — C. ⁴) [mgl. — C. D. E. G. ⁵) [ero .iiij. aurar — C. uidr þýscup — tilf. E. G. ⁶) þau bæðe — tilf. B. ⁷) mitill — tilf. B. C. D. E. G. ⁸) [mgl. — E. ⁹) Saal, alle de Övr. syni — A, urigt. ¹⁰) síðan — tilf. E. G. ¹¹) gort — B. [þau ero geten — E. G. ¹²) þestir — C. D. E. G. ¹³) eptir — E. G. ¹⁴) [mgl. — C. D. ¹⁵) lífams lösta — tilf. B. ¹⁶) [at lífam — B. [mgl. — C. D. E. G. ¹⁷) [mork — E. oc gange till scripta — tilf. G. ¹⁸) sína — B. ¹⁹) eða halþbróðrong — tilf. C. D. ²⁰) oc gange til scripta — tilf. G. ²¹) [þodur modþir. eða þodur þýstir. þa [stulu þau stiliazt. dottir dottir. þýstir dottir. modir modir — C. D. ²²) oc borti (borta — D) uid gud — tilf. C. D.

byscupi .iij. mertr.¹ En þo² huervitna þar sem hiunskapr er saman bundin. þa meghe þau æi stiliazft nema með vmdome³ byscups. loglegghre prouan [xirir hæðre.⁴ Nu ex bygðar zlonf⁵ er. at mædr heuir zrendlono sina eða sizonlo ziorða manne [zra syðzffinum⁶ iamzaret. þa geze byscups [vmbodz mædr⁷ honom sol a þui.⁸ oc stæmzni honum þingh till ræzlanar⁹ með stýldmenne huartvæggia. þeirra er [hiun¹⁰ ero.¹¹ Rændzsale mæinbughi oc teli zrendzeme zra syðzffinum tvæimr. oc stæmzni þeim bædom hiunum þædan till byscups. eða till þæs hans vmbodz mannz. en han heuir [izir stich¹² stípat með vitnum¹³ sinum. ex han [læzft monnum meghe uidr loma.¹⁴ oc sua þo at han tallezft ænghi haua. en [hauggilðis menn eða næzgilðis menn.¹⁵ stulu [bera zrendzemi þeirra sundr.¹⁶ [at han meghe eigi hona¹⁷ haza.¹⁸ oc ex [þeir ero¹⁹ vttan zyllis oc innan lagha vara. þa stæll han²⁰ gera þeim sua langa stæmzno [till þengnugh²¹ sem orsturdr²² stæll [a þui male²³ gerazft.²⁴ at þeir²⁵ meghe zara²⁶ tviueghis. En ex huarle er till [hauggilðis menn eða næzgilðis menn.²⁷ þa nemzni byscups vmbodzmædr²⁸ bændr²⁹ tolf hina bæztu. [innan zyllis.³⁰ en þau haxe .ij. [æz þeim³¹ till dome³² med³³ ser. en vmbodz mædren³⁴ haxe med seer stilit³⁵ vitni. þau³⁶ sem ziri honum [haza talt.³⁷ En ex zirir domara loma zram³⁸ loglegghar prouanar at sua er stýlt.³⁹ at⁴⁰ þa er kononnar hezir zengit ma æighi monnum meðall loma. oc hezir han þo openberlega zengit henuar. [oc brudlaup till gort.⁴¹ oc adr en hann zengi logleggha lyft i⁴² kirtiu sem zyr segghir. þa stulu þau huarle stíptir zirir tafa ne giold.⁴³ þo at þau se⁴⁴ stýld.⁴⁵ með⁴⁶ dome. ex þau stilia þat vndir æid sin. at þau uissu æighi mæinbughi⁴⁷ þa er þeirra samgangr uard. Nu⁴⁸ ex þau byggia síðan samann er⁴⁹ þau ero stíld. þa ero þau sæð zirir mæinsore. oc scriptroz uid byscup. of gere byscups vmbodz mædr þeim stæmznu [vndir uatta tua.⁵⁰ till byscups vmdomes⁵¹ at læidretta mað sit. oc tafa með⁵²

¹) En ex mædr tætr &c. — mgl. E. G. ²) mgl. — B. E. G. ³) dome — C. D. E. G. ⁴) [zire zaranæ — C. D. ⁵) zlonf — C. D. ⁶) [mgl. — B. C. D. E. G. ⁷) [armædr — C. D. ⁸) þui — mgl. E. G. ⁹) undanzorffo — E. G. ¹⁰) hiuna — B. E. G. ¹¹) [hia varo oc — C. D. ¹²) [izir stit mað — B. [iz. þuilit mað — C. D. [vmb — E. [mgl. — G. ¹³) vinum — C. D. ¹⁴) [t. m. m. midlum loma — B. [t. monnum mæðhall loma — C. D. [uæneft notorom — E. [uænez notorz — G. ¹⁵) [zrendr of æet men þeirra (þeirra — mgl. G) — E. G. ¹⁶) [zrendzeme þeirra sundr — B. [zr. þ. i (sundir stilia — C. D. [zrendzemi (þeirra — tilf. G) (sundr greina — E. G. ¹⁷) þa lono — E. ¹⁸) [huart. h. ma þa lono hazua æn æi — G. ¹⁹) [þau ero ættæð — E. G. ²⁰) (byscup) vmbodæ mædr — E. G. ²¹) [t. þinnugh — B. G. [þennig — C. D. [þengat — E. ²²) vsturbægt — G. ²³) [mgl. — C. D. E. ²⁴) [mgl. — G. ²⁵) þau — E. G. ²⁶) uæll — tilf. E. G. ²⁷) [zrendr zæiri ne tunningar — E. [zr. þeirra eða tunningar — G. ²⁸) armædr — D. ²⁹) men — C. D. ³⁰) [mgl. — E. G. ³¹) [mgl. — C. D. ³²) með — mgl. E. G. ³³) mædr — B. C. D. E. G. byscups — tilf. E. G. ³⁴) stilit — C. D. ³⁵) þat — C. D. ³⁶) [tr talat — C. D. ³⁷) zram — mgl. E. G. ³⁸) stit — B. C. D. ³⁹) of — E. ⁴⁰) [mgl. — B. ⁴¹) at — C. D. E. G. ⁴²) zæargiold — C. D. zægiold — E. G. ⁴³) uærdi — E. ⁴⁴) stit — B. C. D. E. G. ⁴⁵) æat — C. D. ⁴⁶) a — tilf. E. G. ⁴⁷) En — E. G. ⁴⁸) en — B. ⁴⁹) [med .ij. uattom — E. G. ⁵⁰) dome — E. mgl. — G. ⁵¹) við — B. C. D. E. G.

scriptum.¹ Koma þau. þa er væll. late æz [sind sinni.² oc tale scriptir.³ En ez þau toma æighi.⁴ [þa stulu þau i bann fara. oc ez þau toma þa till izirbota.⁵ þa stula þau en stiliazt. oc tala með⁶ scriptum.⁷ oc gialda⁸ [xii. aura⁹ byscupi. En ez þau [bera en sidan er¹⁰ þau ero i banne þriozsto uid gud.¹¹ oc uilia¹² æighi toma till [lausnar. ne¹³ izirbota. þa gere byscups umbodþz madr han vtlæghan a pingl. En byscup haze ze hans allt. en honn gialde¹⁴ scriptroz. oc æidroz sem zyr er sagt. En ez þessor er zrilla [mannz. en honn byr með¹⁵ ziorda manne att zrendzeme eða fz-
skapum. þa stulu þau stiliazt þeghar a pinghi zyrsta. oc se þeim stæmzt till zyllis prest. till iuirbota. En ez stuldare er. þa se þeim stæmzt till byscups eða þess sem han heuir [þar um¹⁶ scripta mall i hendr zengit. Slitu er kona sæt en¹⁷ honn læggt með manne þeim er honn ma æi æigha. sem han¹⁸ [er sem¹⁹ með læggt.²⁰ Nu ez han lætr æighi æz. oc þoler han þingstæmznur þiar. þa gialde han²¹ .xii. aura att huærri þingstæmznu. oc sua huartvæggia þeirra²² .ix. mertr alz. ez²³ þau gialda bæde. oc late æz.²⁴ [eða han fare²⁵ vtlægr. en kona læggt²⁶ innan landz. með rade byscups. En huæruitna þar sem karlmadr oc kona stulu stiliazt [zirir mæinbughi.²⁷ þa stulu þau penna æid suæria.

Um skilnadr æid manna.

- 48 Þess læggr þu²⁸ hond a²⁹ bof. oc þui stytr þu³⁰ till guds at [þu stalt³¹ hëdan izra stildir vera at zelaghe of lifams lofta uid þessa tono. of æighi [stalt þu³² vera att borðe³³ eða inhysis [med henne³⁴ i notrom grunsemðar stad. nema³⁵ [þu hazr³⁶ naudzin till þæs at tala uid hona i³⁷ kirkju eða i openberlegghom stad. vitnum nerverandom. oc³⁸ hoyrandum [ord yfur.³⁹ sua hialpe þer⁴⁰ gud. &c.⁴¹

Um þær konor er madr vædr vtlægr zirir.

- 49 Þessu⁴² ero þær⁴³ konor [er vstlydar ero⁴⁴ att zrendzeme. [ez⁴⁵ madr vædr⁴⁶

Jvfr. Cap. 49. F. III. 3. Sv. 58.

¹) þo at sidare se — tilf. G. ²) [synd sinni — B. [syndum — E. ³) uidr scriptum — E. late æz &c. — mgl. G. ⁴) till izirbota — tilf. E. G. ⁵) [mgl. — E. G. ⁶) við — B. E. G. ⁷) koma þau &c. — mgl. C. D. ⁸) þo at sidar se — tilf. E. ⁹) gialde a oxuan — E. G. ¹⁰) [iiij. mertr — C. D. ¹¹) en — B. ¹²) gud — mgl. C. D. ¹³) [þriozstæft uidr sidan þeim er sua forboðat saman at vera — E. G. ¹⁴) en — tilf. E. G. ¹⁵) [mgl. — C. D. E. G. ¹⁶) zire — tilf. C. D. E. G. ¹⁷) [manz er han byr með — B. [manz sem han bygr uid — C. D. [hans er han byr með — E. [hans er hon byr með — G. ¹⁸) [openber — E. G. ¹⁹) er — B. ez — C. D. E. G. ²⁰) hin — C. D. E. G. ²¹) [mgl. — B. C. D. ²²) [er hana liggir — E. G. ²³) byscupi — tilf. E. G. ²⁴) þat ero — tilf. C. D. E. G. ²⁵) er — B. C. D. E. G. ²⁶) heimfzu sinni — tilf. E. G. ²⁷) [ellighar er han — C. D. [elligar fare (han) — E. G. ²⁸) botez — B. rigt. bōti zire — C. D. bōteft zirir — E. G. ²⁹) [mgl. — B. ³⁰) et — C. D. E. G. ³¹) hælgha — tilf. B. ³²) et — C. D. E. G. ³³) male — tilf. B. ³⁴) [et scall — C. D. E. G. ³⁵) [staltu — B. [scall et — C. D. E. ³⁶) hennar — tilf. C. D. ³⁷) [eða — C. D. ³⁸) utan — E. G. ³⁹) [þu hazer — B. [et hazer — C. D. E. ⁴⁰) at — C. D. ⁴¹) a — tilf. B. ⁴²) [ord ofor — E. [ordom odrom — G. ⁴³) mer — C. D. E. G. ⁴⁴) &c. — mgl. E. G. ⁴⁵) þessa — C. D. þessar — E. G. ⁴⁶) .viiij. — tilf. E. ⁴⁷) [ofstlydar — C. D. manne — tilf. E. G. ⁴⁸) er — B. C. D. ⁴⁹) [et vædr þo — E.

vtlægr¹ er han tætr.² En priar³ stýldar. Ein er su er [ædr manz atte. Onnur
 fa er sonr⁴ atte. Þriddia⁵ er⁶ brodr manz atte. Fiorda er modr konu þeirrar er modr
 atte. Simta er dotter konu þeirrar er modr atte. Sexta⁷ er systir konu þeirrar⁸ er
 modr atte. Seauda⁹ er kona¹⁰ su er [modr hox¹¹ or hœidnum dome. eða honn
 hann.¹² En attanda er kona su er viðll¹³ heuir [telit a sil.¹⁴ oc sil gudi þexit.
 En þæssar ero hinar¹⁵ er at þrendzemi ero stýldar. [modor¹⁶ systir. oc dottr.¹⁷ En
 er modr lægðst með æinni huerri þeirra. þa vtlægðiaðst þau bæde. oc¹⁸ xirirgort þe
 sinu uid þyscup. nema þui at æins. at han¹⁹ brioteðst or bondum. eða vitu menn²⁰
 með sonno²¹ at orde [hæze verit synn²² a honum adr. oc²³ sidan. Sua er oc er
 kona hezir naudigh²⁴ [till verit.²⁵ [oc heuir æighi hennar uili xylft²⁶ sidan.²⁷ þa
 sedizst honn æighi. oc borte þo uid gud æftir vmræde²⁸ þyscup. [En er han uill
 æi abraut þara. þa stæll þyscup armadr stæmzna²⁹ þeim manne þingh. oc hana³⁰
 hœimilistuidar³¹ vitni till³² með ser. En er han [ær æighi.³³ þa æfti han settar³⁴
 æid xirir. oc stande sea æidr .x. uilur sorar. En er þa æidr ælðst. þa þare han vt-
 lægr. oc þe hana ælt.³⁵ nema iord. [er han a.³⁶ oc softe³⁷ þetta æidþæll sem onnur
 æidþæll.³⁸ En er han uill æi æid æfta. þa gere þyscup armadr honum monadar
 stæmznu [æz lande broth.³⁹ se honn oc vtlægð. nema [runnit se⁴⁰ a hændr henne.⁴¹

Um gudstiziar oc hui marger þær ero.

Nu er þat þui næst. at ængi ma hana [ætt lifame lofta⁴² gudþyua sinn.⁴³ 50

Jvfr. Cap. 50. M. 32. A. 21.

¹) æz — tilf. C. D. E. [oc modr v. vll. æz — G. ²) lægðst með henne — E. lægðst með æinni hueri
 — G. ³) ero — tilf. E. G. ⁴) manz — tilf. E. G. ⁵) er su — tilf. B. E. G. su — tilf. C. ⁶) [mgl.
 — D. ⁷) Setta — B. ⁸) manz — G. ⁹) Siaunda — B. ¹⁰) mgl. — C. E. G. ¹¹) [þu hox
 — B. E. G. ¹²) þit — B. E. G. ¹³) viðll — B. D. vidr — G. ¹⁴) [a hæððe — C. D. [ættit —
 E. G. ¹⁵) priar — tilf. E. G. ¹⁶) modor — E. G. ¹⁷) [modor. systir oc dottr — B. ¹⁸) Oc þe
 hæzua þau — C. D. hæzua — tilf. E. G. ¹⁹) þau — C. ²⁰) þat — tilf. E. G. ²¹) at han hæzde
 odr verit of — tilf. E. G. ²²) [ein — C. D. [hæzuer [ynt — E. [hæzdi [ynt — G. ²³) eða — C. D. E.
²⁴) naudgæð — B. C. D. E. naudgæð — G. ²⁵) [ætin — G. ²⁶) xylgðt — B. till verit — C. D.
²⁷) [sua at hennar uili hæzuer eigi till uerit — E. [mgl. — G. ²⁸) radhi — C. D. E. G. ²⁹) [En þys-
 cupo umboðs modr stæmzni — E. [en þys armadr stæll stæmzna — G. ³⁰) hæzue — C. E. ³¹) hœimilistuidar
 — B. ³²) þingh — tilf. C. D. E. ³³) [dyl — B. [stæðir nei uid — C. D. E. G. ³⁴) [tæritar —
 C. D. E. G. ³⁵) j þyscupo valde — tilf. G. ³⁶) [hana eigi — E. G. ³⁷) þyscupo umboðs modr —
 tilf. E. G. ³⁸) æidþæll — mgl. E. ³⁹) [or lande of þare vtlægr — E. G. ⁴⁰) [ræmt vere — B. [runnit
 væri — C. [runnit — D. ⁴¹) [ætt. se honn vtlægð &c. indakye E og G Begyndelsen af den ældre Borgarth.
 L. C. 15 (I. B. S. 350), hvilket og findes særskilt i F. Det lyder saaledes efter E, sammenholdt med de to øvrige:
 þær konor ero .xvij. er modr uerdr obola modr æz er han ligg [legre ædr ær þange ([med æinni hueri — G) .i.
 er modor. annur er modor modor .iiij. er systir .iiij. er sunar dotter .vi. er dottr dotter .vi. er brðdr dotter .vii.
 er systir dotter .viii. er stæpmoder (stæpmodir — G) .ix. er sunar kona .x. er brodr kona .xi. er stæpmoder (stæpmoder
 — G) .xii. er dottr dotter konu manz .xiiij. er æadr systir .xiiij. er modor systir .xv. er systir konu manz ([xiiij.
 er systir konu manz .xiiij. æadrur systir manz .xv. er modor systir — F. G) .xvi. er æadrur modor manz [xviij. er
 dottr ([xviij. er brðrong manz aat stældu — F) þa modr er ligg einhæria þeirra (ædr ær þange — tilf. F)
 han hæzuer xirirgort þe of xridi lande of lausum vngri. þare a land hœidit of tome ældri þær er cristnir men ero
 xirir (xirir — mgl. F) sidan. ⁴²) [mgl. — E. G. ⁴³) sua — C. D. E.

En gudziuiar verða¹ þrjáldar [i fírn.² hin fyrsta millum þess barns er fírt er or þess er fírir. eða barne hælðr till fírnar [oc æðgina barnsæns.³ þridi⁴ ero millum barnsæns er fírt er. oc [millum⁵ fíotlegs barnsæns.⁶ þess er fírir eða⁷ till fírnar hælðr. oc þui æighu prestar gudziuiar uid oð þau bornn er þeir fíra. oc oð þeirra æðgin.⁸ oc ma prestens barnn uid ængan þan lifams losta dryghia⁹ er prestren¹⁰ heuir. fírt.¹¹ Hælðr madr barne mannz til fírnar.¹² þa a fadr of modr barnsæns¹³ oc sua barnet¹⁴ gudziuiar uid konu þæs er barne hælðr till fírnar.¹⁵ þo at hon hæze æighi a barneno hælðet. þa er þat uar fírt. Slíkar gudziuiar verða oc þar sem madr [hælðr undir byscups hond. Liggir oc vllægd uid ex madr¹⁶ tætr gudmodor fína. eða guddottor sem fyr seghir. En zírir [alla aðra gudzfiuia¹⁷ [er fyr uaro taldr.¹⁸ þa sættizft madr sem han tale systrungh¹⁹ eða brøðrungh²⁰ bæðe uid gud oc byscup.²¹

Um söku oc æiða um kirkju gøz oc um testamentum.

- 51 [Till luidianar²² [huatzfotlegghrar²³ atæzdar²⁴ vstynsamra manna er her till hæza framlopyt vuarleggha²⁵ æidum. oc oðrum prouanom vloghlegghom.²⁶ sumir sotiande. en sumir væriande sít. þa er her stípat. at huæruitna þar sem ex er a um notor mall. at²⁷ þeir sem dæila. vilia²⁸ eighi²⁹ með samþycth nidr sætia. [stall þat³⁰ zírir þeim prouazft oc nidr sætiazt er um þat mall a³¹ at doma. [sua at honum sem sol er gæzen se sæltr daghr³² zírir sinum domara. þui at þa [domr er vllægr³³

¹) ero — C. D. E. ²) [mgl. — E. G. ³) [mgl. — C. D. [aðrar gudziuiar ero millum þess er barn fírir of þæs er barne hælðr till fírnar — E. G. ⁴) þridiu — C. D. E. ⁵) mgl. — B. ⁶) barn — E. barns — C. D. [prest — E. ⁷) [þers er — G. of þess er þui — E. ⁸) æðgini — B. ⁹) egha — C. eiga — D. ¹⁰) prest — B. fader þeirra — E. ¹¹) nu — tilf. E. G. ¹²) fíringar — E. G. ¹³) mgl. — B. ¹⁴) fialgt — tilf. E. ¹⁵) fíringar — E. G. ¹⁶) [mgl. — C. D. E. G. ¹⁷) [aðar aðrar gudziuiar — B. C. D. E. G. ¹⁸) taldr — B. C. taldr — D. [mgl. — E. D. ¹⁹) fína — tilf. B. fín — tilf. C. D. ²⁰) fín — tilf. C. D. ²¹) E og G tilf. som Slutning af dette Cap. følgende Stykke: Medall þessarra manna verða gudziuiar i fírn. fyrst millum prestens er fírir of barns þess er fírt uerdr. Aðrar gudziuiar millum prestens of fadur barnsæns er fírt uerdr. Þridiu millum þess er fírir of modor barnsæns. Siörða millum þess barnsæns er fírt uerdr æz prestnom of barna prestens. of þui eigu prestar gudziuiar uidr oð þau born er þeir fíra of oð þeirra æðgin of ma prestens barn uidr ængan lifams losta dryghia þarn er prestren hezuer fírt. Simtu gudziuiar verða millum barnsæns er fírt er of þess er þui hælðr till fírnar. vij. millum þess er fírd uerdr of konu þess er þui hælðr till fírnar. viij. millum þess er fírir of barna þeirra er þui hælðr till fírnar. viij. millum þess er barne hælðr till fírnar of fadur þess er fírd uerdr. iz. millum prestens [er fírir ([er barne hælðr till fírnar — G) of modor þess er þui hælðr till fírnar. Desforuden findes i E med en noget forskjellig Haand, blandt Retterbøderne, dette Stykke endnu engang, i alt Væsentligt samstemmende med foranførte, undtagen i de sidste Linier, der lyde saaledes: Niundz millum þess er barne hælðr till fírnar. of modor þess er fírt er. ²²) [hio villa(!) — G. ²³) huatzfotlegghrar — B. huatzfotligghrar — C. D. ²⁴) [huat fíotleg atæz — E. [huat fíotleght atæiz — G. ²⁵) vuarlegghom — B. G. ²⁶) vloghleggha — B. eogar: lighum — G. ²⁷) of — E. G. ²⁸) oc — tilf. C. D. ²⁹) huærgi — E. G. ³⁰) [þa stall han — C. D. ³¹) eigu — C. D. ³²) [sua at hin [er gæzen se sæltr — B. [so at han a sætiaft er seltir er — C. D. [sua at hin sættizft er seltir er — E. [sua at hin sotiæft er seltir er — G. ³³) æigi loeghtgr — B. ologhtghir — C. D. ologhtgr — E. [dømr vloghtgha — G.

oc æighi¹ haldande. er æz þeim gerizft.² er um þat mall a æighi retlega³ dōma. En
 þa sem [seghir.⁴ eða sol gæuer.⁵ þa stalt han þa⁶ prouan⁷ till sine mals. nema
 han⁸ sem nættar. seggi⁹ nokorn lut i [sinni nættan.¹⁰ þann¹¹ sem [han æighi.¹²
 [oc¹³ xirir sine hond at proua.¹⁴ Nu¹⁵ stulu tærlar um oll¹⁶ mall [sotiazft xirir
 herra byscupi.¹⁷ eða þeim sem han heuir [xengit¹⁸ att stipa malom hæilaghrar kirkju.¹⁹
 En læitmenn stulu [um oll mall²⁰ sotiazft xirir [herra konongenom.²¹ [eða þeim sem
 han heuir sine loghsogn xengit.²² uttan þessor mall sem her seghia.²³ eða onnur
 þui til. sem honra²⁴ till triftins rettar. Sua sem er²⁵ rænn. [eða um²⁶ stuld or
 kirkju.²⁷ oc misþyrma²⁸ kirkna²⁹ of lærðra manna³⁰ godz.³¹ um³² tiunda gerdir.
 oc heit³³ oll. um³⁴ testamenta. er menn stipa æintanleggha æz þui er þeir geza kir-
 tju³⁵ eða odrum hælghum³⁶ stodum oc zatorlom monnum. um alt kirkju xrialse. er
 honn æ i ser. [oc uttan sil. i monnum³⁷ oc æignum. oc³⁸ værnd³⁹ pilagrima⁴⁰
 hins hælga Olafs⁴¹ er vitia hans stadar. oc hælgra stada adra [oc⁴² þeirra mall.⁴³
 um hiunstap oc allar [þær saler⁴⁴ oc mala værti sem⁴⁵ honra till. of þar sem dōma
 stalt. huersu huær er loghleggha getin. um tvænna leghor.⁴⁶ um xrendzemis spæll. [um
 daut ze.⁴⁷ oc um uillu alla. oc vantru. oc þar sem seldir værda⁴⁸ eða longxtir and-
 leggher lutir.⁴⁹ Stalt um oll⁵⁰ þessor mall oc þau xleiri er stipað ero i triftnum
 rette.⁵¹ huartvæggia væriande⁵² oc sotliande. med vitnum sinum [oc gognum⁵³ loma
 till byscups orsturdar. eða hans umbodz mannz.

Quærin þa er sœch(r) er suer sanna æida.. við kirkjuna.

Æz þui at gud er sialzr sanlæitr. [þa uill han þat⁵⁴ huæro manz med⁵⁵ san- 52
 leit⁵⁶ ia. sem ia er. [oc þat⁵⁷ næi sem næi er. En þo xirir broyflæita saler manz:

¹) er þann domr — tilf. G. ²) domest — E. G. oc dormst — tilf. C. B. ³) at — tilf. B. C. D.
⁴) sotir — C. D. [settr er — E. ⁵) Saal. rettet; græuer — A. [set geuer — G. ⁶) hæzua — E. G.
⁷) proz — C. D. G. ⁸) hin — E. G. ⁹) hæzue — G. ¹⁰) prouan — C. D. E. [sinu mals — G.
¹¹) þat proz — G. ¹²) [honum ber at fram at zora — G. ¹³) oc — mgl. B. rigtigt. ¹⁴) [xirir
 sine stulu proua — C. D. [sine prouan xirir hæzua — E. [mgl. — G. ¹⁵) En nu — E. G. ¹⁶) sin
 — tilf. E. G. ¹⁷) [xirir byscupi proua sine deitu — E. G. ¹⁸) till set — C. D. ¹⁹) heit. kirkju —
 mgl. C. D. [stipa þat — E. [stipa till — G. ²⁰) [mgl. — C. D. E. G. ²¹) [konongadomenom — E. G.
²²) [mgl. — C. D. E. G. ²³) xylgia — E. G. ²⁴) hæzua — E. G. ²⁵) er — mgl. C. D. E. G.
²⁶) mgl. — B. C. D. [set — E. G. ²⁷) kirkjum — B. C. D. E. G. ²⁸) misþyrms — B. C. D. E. G.
²⁹) kirkju garða — tilf. G. ³⁰) oc kirkjunnar — tilf. B. ³¹) oc kirkju garða — C. D. or kirkju garða — E.
 godz — mgl. G. ³²) oc — B. ³³) I dette Ord begynder en Lacune i G, ophører i Cap. 59. ³⁴) oc
 — B. ³⁵) kirkjum — B. C. D. E. ³⁶) monnum eða — tilf. D. ³⁷) [utan set oc innan — C. D.
 [stodum mannum sinum(!) — E. ³⁸) um — B. D. E. De um — C. ³⁹) xrid — C. D. ⁴⁰) xærd — E.
⁴¹) pilagrima — B. till — tilf. E. ⁴²) konunga — tilf. C. D. E. ⁴³) oll — tilf. C. D. ⁴⁴) [mgl.
 — E. ⁴⁵) settr — C. D. [settr — E. ⁴⁶) þær — tilf. B. ⁴⁷) þær — tilf. C. D. ⁴⁸) þa er þær — E.
⁴⁹) legord — B. legord eða þau mall — C. D. E. ⁵⁰) [um hordoma. um xriduligui. um meinzida. um otir
 æ men byggia daut ze — C. D. E. ⁵¹) ero — C. D. E. ⁵²) um Symonia — tilf. E. ⁵³) oll — mgl. E.
⁵⁴) [call — tilf. C. D. ⁵⁵) mgl. — B. ⁵⁶) [mgl. — E. ⁵⁷) vitia till — tilf. C. ⁵⁸) i — C.
⁵⁹) [mgl. — D. [þa uill han þat medr huæro manz sanlæita — E. ⁶⁰) [þær — B. [mgl. — E.

sens en sialdan tryr orðeno luedno.¹ þa heimztafst æidar oztleggha oc framzlytiast. oc er þat æighi synd er sat er suaret. oc zirir þui ero þeir flipader till sættar.² samþyctar. [oc stadzæstu.³ oc zridar⁴ [millum þeirra⁵ [er vsattir ero. oc verit haza.⁶ of styrkia [hazdan zrid millum vina.⁷ till þæs er⁸ sanleitr byrtizt. i þui sem vatter bera. þeim till stirska⁹ eða vndan zorslo er domare dömr. En þo at eiddanna¹⁰ se marghzalleggh grein. þa æighu¹¹ stlydulegha oc inunrdulegha priir lutir i þeim of gormazst. sanleitr i ræinni samuizstu. at han sueri¹² þat eit er han verit. oc ættar [evanar laust¹³ sat vera. stynsæmd i godre zorhugsann. at han sueri æighi huat- lorytleggha.¹⁴ oc gange æi till att sueria vttann naudzynnja. retnisi¹⁵ er¹⁶ þat sem¹⁷ suaret [er. oc¹⁸ loglegt er.¹⁹ oc rett. þui at huar sem suer at dryghia nolona ilzstu eða daublegha synd. þa syngazst han sveriande vlogleggh. oc stalt þo²⁰ þan æid riuz(a) sættar laust oc gange till strizta.

Þer segir en um maineida oc um þa er til synða horga.

- 53 Sa maðr er suer æid rangan. han sædzist [tolz aurum²¹ uid byscup. En ex²² læidir zleiri menn a [æid rangann²³ með ser. þa stalt hann gjalda .iij.²⁴ aura zirir huern vatt.²⁵ En ex þeir uitu at þeir suoro rangt. þa sellizst huor þeirra [tolz aurum.²⁶ En ex þeir haza²⁷ syn zirir. þa stulu þeir synna með æineidi.²⁸ En byscups armadr stalt eigi bera [han²⁹ þeirri sof.³⁰ zyr en han haze heimilistuid- ar³¹ uitni till. nema [mall se openbert.³² [Sua er en mælt. at³³ ex larllmaðr eða tona vinna æid³⁴ till þeirra luta er till synða horgz³⁵ till samhældis um landrad mote reftom landzlononge. eða um mandrap. eða hordom. eða till annara storglopa. þan æid stalt riuxa sættarlaust. [oc stalt till strizta ganga.³⁶ at³⁷ illar æidr var vunnin.

Um þa men er kirkia gæz misþyrma.

- 54 Ollum monnum mann þat³⁸ lunnict vera at ængi a rangleggha³⁹ tafa eða mis-

Jvfr. Cap. 53. F. II. 46. Sv. 55. A. 23.

¹) bær — C. D. E. ²) oc — tilf. C. D. E. ³) [mgl. — C. D. ⁴) [mgl. — E. ⁵) [mgl. — C. D. ⁶) [sem zyr varo vsattir — B. [er adhir ero ofatter — C. D. [er adar uaro ofatter — E. ⁷) [millum manna zridin — C. D. [zrid millum manna — E. ⁸) at — E. ⁹) stila — C. D. stuldar — E. ¹⁰) Saal. rettet; endanan — A. ¹¹) þo — tilf. E. ¹²) seggi — C. D. ¹³) [æzuentega — E. ¹⁴) huat- stontleggha — B. huatstontleggha — C. huatstontleggha — D. bradstontleggha — E. ¹⁵) retuifa — C. ¹⁶) at — B. C. D. E. ¹⁷) se — C. D. E. ¹⁸) [en — B. [er — C. D. ¹⁹) [er satt er — E. ²⁰) mgl. — C. D. han — E. ²¹) [.iij. mertir — C. D. ²²) han — tilf. B. C. D. E. ²³) [meinsore — E. ²⁴) .xij. — C. D. E. ²⁵) þeira — C. D. vatt — mgl. E. ²⁶) [.iij. mertir — C. D. uidr byscup — tilf. E. ²⁷) bioða — E. ²⁸) tgritar eide — C. D. E. ²⁹) þa — E. ³⁰) [þa þeiri sof upp — C. D. ³¹) heimilistuidar — B. ³²) [þat se openberlegt — E. ³³) [Oc so — C. D. ³⁴) eða — C. D. ³⁵) [sua sem er — tilf. B. D. horgza. so sem er — C. E. ³⁶) [mgl. — E. ³⁷) zirir þui at — E. ³⁸) [ynt of — tilf. E. ³⁹) at — tilf. B; ligesaa C. D. E. med Udel. af rangleggha.

þyrma lírtiunar goð. eða þeim lutum sem lírtiunni eða guði ero falladr.¹ Hæitir þat sacrilegium. sua sem er misþyrma(l)² [vigo lutar.³ eða rænlegr⁴ æðrattr. pinazft þeir harðlegða⁵ bæde i guðs loghum⁶ oc manna er þat gera. oc verðr þetta sacri- legium stundum.⁷ [at maðr læggr hæztugr⁸ hændr⁹ a presta. eða klerka. oc¹⁰ klauftr- menn. of huer sem þat¹ gerer. þa er han i banne [æð sialzu¹¹ verlinu. oc ma æð ængum løyfazft nema æð herra¹² pauanom. eða notrom þeim sem han þær [æin- tanlegt uald till þess.¹³ þat verðr oc vret¹⁴ odrum hætte. æð nolor brytr lírtiu þrið eða spillir. [eða lírtiu garðz.¹⁵ oc i þui sem telit verðr or lírtiu. þat sem þar verðr laght¹⁶ till gongmslu. þo at adrer eighi. eða hælðr [lírtina goð¹⁷ mote uilia þeirra sem [zirir eighu at raba.¹⁸ eða tælr vfoft eða¹⁹ vðomt²⁰ hamznadom²¹ dome. þeirra sem [þar um²² eigha orsturd [at væita.²³ [er þessrar pina(!) of tæzold²⁴ bann oc þegiold. þui at huer sem gælðr²⁵ ranglega með illuilia. eða ræna²⁶ þe hæligrar lírtiu þa er þa²⁷ þar þiri i banne. [I annan stad²⁸ stáll han²⁹ þe bota. sliðu sem [domr a hendr honum byscup. eða³⁰ loglegr hans domande³¹ um þetta mall. sua sem honum synyzft [rett³² ætir minlan.³³ [oc aulan³⁴ hans ærgiarða.³⁵ [Ma þesser³⁶ æð byscupi løyfazft. eða þeim sem [han byðr³⁷ æintanlegða.³⁸ Sua oc huar sem [renr eða³⁹ stæll or⁴⁰ lírtiu [huer sem æ.⁴¹ þa stáll þessor tuiðold⁴² hæmzningh⁴³ þirir⁴⁴ loma. aft guðs loghum. þorbod oc þegiold. oc han þordazt eighi þui hælðr [retlegða ræfingh æð veraldar þozðingium.⁴⁵

Þm dautt þe.⁴⁶

þat er oter er menn byggia daut þee. oc læzia þrammar⁴⁷ æð þeim er [þeir 55

Jvfr. Cap. 55. A. 35.

¹) fannaðer — B. C. D. E. rigtigere. ²) misþyrmd — C. D. ³) [vigo lutar — B. [vigoðra luta — C. D. ⁴) ranglegr — B. C. D. E. ⁵) þire — tilf. C. ⁶) augliti — C. D. E. ⁷) [sua — tilf. E. ⁸) hæztugar — B. ⁹) [er men leggia heptugða hond — C. D. [at m. l. hæztugða hond — E. ¹⁰) eða — B. C. D. ¹¹) [a [uma — C. ¹²) mgl. — C. D. E. ¹³) [eintanligða þat valð — C. D. ¹⁴) þitt eintalegt uald i hendr — E. ¹⁵) urðr — B. með — C. D. E. ¹⁶) [lírtiu æð lírtiugarðe — E. ¹⁷) [ætt — B. ¹⁸) [lírtiuna — B. lírtina eign — C. D. lírtiunnar eign — E. ¹⁹) [með eighu at gera oc raba eighu — C. D. [eigu hennar goðze at raba — E. ²⁰) oc — C. D. ²¹) at — tilf. C. D. ²²) neittande — E. ²³) [mgl. — E. ²⁴) [a at leggia — E. ²⁵) [Er þessi pina tæzold — C. D. [En þessor pina er tæzold — E. ²⁶) hælðir — C. D. E. ²⁷) renr — B. C. D. E. ²⁸) han — C. D. þat — E. mgl. — B. ²⁹) [Jampnan — C. D. [mgl. — E. ³⁰) þirir þat — tilf. E. ³¹) eða — mgl. — B. ³²) [domist ætir mala uægti a hendir honum. Biscop er hans domare — C. D. [d. a. hendr h. þp. er hans loglegr domare er — E. ³³) rett — mgl. E. ³⁴) [ætir mala uægti — C. D. ³⁵) [oc a aulan — C. D. ³⁶) ærgærða — B. ærgærðhar — C. D. E. ³⁷) [þa a þessi — C. D. ³⁸) [hans um- bod hæzuir — C. D. um — tilf. E. ³⁹) eintanlega — mgl. E. ⁴⁰) [mgl. — C. D. E. ⁴¹) hæligrari — tilf. C. D. E. ⁴²) [mgl. — C. D. E. ⁴³) þezold — E. ⁴⁴) hæmning — B. pina oc hæmning — C. D. pina of hæmnd — E. ⁴⁵) æptir — E. ⁴⁶) [loglegrar ræfingar æð tonongedomenom — E. ⁴⁷) Dette Cap. findes ogsaa i Cod. Ff af Landsloven, som Slutningscapitel i Kjöbeboeken, (see foran S. 167, Not. 27); som Cap. xxxiiij. af den nyere Borgarthings-Chr. r. i Cod. B af denne (see foran S. 306, Not. 11); som et af de ældste Capp. af nyere Gulathings-Christenret i Cod. D og E af denne (see foran S. 323, Not. 13). Varianterne af de nævnte Codd. anføres her saaledes at Ff af Landsloven betegnes V; B af Borgarth. Christenret X; D og E af Gulath. Christenret Y og Z. ⁴⁷) mæira — Z.

lia¹ en inftödo. Of gerizft þat i þui ollu er veghazft ma með ftorom vaghom eða smam. sua sem er smör. lin. æir. gufl. eða fylzr.² oc þui lifir lutir. oc i ollu þui er tæliazft³ mæ alnom. sem er lerezt eða vædmall.⁴ oc [öðru tale sem⁵ fylzr. ftæid er allzftyns vara. oc þuilifir lutir.⁶ oc i ollu þui sem i kerollþom mælezt sua sem lyfi oc hunangh. oc allzftyns annar loghr. oc sua sem ftornn oc mioll⁷ oc þuilifir lutir. Sua oc ex⁸ [madr ftitr⁹ seer læighur zirir ftir oc verð.¹⁰ þa [gerir han¹¹ odr. nema han¹² see tuna liuande.¹³ oc tanne¹⁴ seer till handa. eða hans¹⁵ umbodzmadr.¹⁶ oc byggi¹⁷ ftidan [ex uill.¹⁸ Nu i huæriu sem huær¹⁹ tætr avogt notors²⁰ lufar. þan²¹ sem han ftildi seer vndir²² þæs²³ abnrgð er lanet þurgti.²⁴ þa gerer han i þui daublegha synd²⁵ [oc ofrfeind.²⁶ iamyra uid ftulb oc ræn. ftirilatazft þæffer syndir eighi þæim sem þær gera. nema þæir zæe ættr þat alt er þæir halda.²⁷ eða haua annat²⁸ [æt vuilia²⁹ þæs er æ. ex³⁰ þæir haza zongh till. ftall fa er odr tof.³¹ þæim³² græida er han tof ær. eða hans ærzingium [ex fa er andadr.³³ En ex ænghi þæirra er till. þa ftall [með byscups raðe³⁴ gezazt³⁵ zatosom monnum tirtium³⁶ eða ftaustrum.³⁷ Ero allr ofertallar³⁸ zorbodadr.³⁹ oc vftftilldir⁴⁰ æz⁴¹ hælagre tirtiu. ættr gudb loghum.⁴² [i primmr⁴³ lutum. ær ftalzu vertinu. ftyrft at þæir ftulu eighi tala hold oc blood vares herra⁴⁴ nema [bote izir.⁴⁵ Annat⁴⁶ þæim till [hamznanar oc⁴⁷ hædengar⁴⁸ [ftall æi tatazft þæirra ozet.⁴⁹ till hælages alteris. þridia⁵⁰ at ex þæir andazft⁵¹ i þæirri synd vbottre. ftulu þæir missa [hælages legz ftadar. i⁵² tirtiu garðe.⁵³ [oc sua fram um þat⁵⁴ ftall byscup þeghar han verðr uar uid⁵⁵ þrongia þæim eða þæirra ærzingium till izirbota. [með hyrtingh hælagh rar⁵⁶ tirtiu. Engi ftall oc honyra ftizta mall. [openbers ofertarls⁵⁷ ne han longja

1) [lægir — E. 2) of iarn — tilf. E. 3) mælaft — E. 4) of adrer þui lifir lutir — tilf. E.
5) [i allu þui er tæliaft ma sua sem — E. 6) oc i ollu þui æt. — mgl. V. Y. Z. 7) [mioll of mall
forn of rugar — E. 8) þo at — C. D. E. V. Y. Z. þa — X. 9) [men ftiti — C. D. E. V. Y. Z.
[men er ftiti — X. 10) [tgyruerd — C. D. E. V. X. Y. Z. 11) [gera þæir — C. D. V. X. Y. Z. [er
þat — E. 12) þæir — C. D. E. V. X. Y. þæff — Z. 13) at menn ftiti [er teigu zirir tgyruerd —
tilf. Y. 14) ftiofe — X. 15) mgl. — C. þæirra — E. X. 16) umb. men — X. 17) han — tilf. C. D.
18) [ættir þæira vilia — X. 19) madr — C. D. E. V. X. han — Y. Z. 20) torne — B. notorstyns
— Y. 21) þæff — C. D. V. X. Y. Z. þær — E. 22) vndan — X. 23) þæffa — Y. hans — Z.
24) at haza — tilf. Y. Z. 25) ftulb — Y. 26) [ofrfeind — de Övr. 27) haza þær ær tætit — Y.
28) annare — B. X. annara — C. æz annara — D. V. æz annare ze — E. æz annara manna godz — Y. Z.
29) [a vilia — B. 30) of — tilf. Y. Z. 31) gerir — E. 32) heim ættr — Z. ættr — tilf. Y.
33) [mgl. — C. D. 34) [bifcupr raðha æth — X. 35) geza — C. D. E. V. X. Y. Z. 36) tirtium —
mgl. E. 37) ftaustrmonnum — V. Y. 38) openbarer — tilf. C. D. E. openberlega — tilf. V. Y. Z.
39) i zorbode — Y. 40) ftildir — de Övr. 41) fra — C. D. V. X. Y. Z. 42) oc — tilf. V. X. Y. Z.
43) [iij. þæim — X. 44) Jhesu Chrifti — tilf. C. D. E. V. X. Y. Z. 45) [þæir gange (adr) til izirbota —
V. X. Y. Z. 46) er — tilf. ft. 47) [hatanar oc — Y. Z. [mgl. — E. X. 48) hædungar — E. V.
X. Y. Z. 49) [at eigi [c. þ. ozet tataft — C. D. E. [æt eintio þæira ozet ftat tataft — Y. Z. 50) þat
er hitt þridia — E. þridia er þetta — Y. þr. er þat — Z. 51) þongia — C. D. E. V. X. Y. Z. 52) þæir
laghum — tilf. V. 53) [hælagan tirtingard — E. 54) þetta mal — C. D. V. Y. þæirra mal — Z.
[mgl. — X. 55) þuilifa luti — tilf. X. 56) [uid hælagha — C. D. E. 57) [openberlige ofertarls —
C. D. E. [ofertalla openberlega — Y.

þyr en han hefir ættr þengit ofret. [eða gezt¹ till þæs zulla vardan. sem han er frammasst² þangadr till. En þo at [openberer ofrtarlar³ biode⁴ om⁵ meðr afuedno⁶ [eða eighi afuedno.⁶ a [sidaftum doghum.⁷ vp at lufa [tefin a aufa⁸ dauz zear. þa stall þo nættazft⁹ þeim¹⁰ heilagr [kirtiu garðr till legrostadar.¹¹ þar till er zullu: leggha¹² er ættr greit¹³ extir zonghum¹⁴ [annat huart¹⁵ þeim er haza eighu ex þeir ero ner. ælleggha byscupi eða hans umbodz manne. eða sofnar preste sinum. ner verandom skilrikum monnum af sofnenne. at varðueita þeim till handa er haza stall.¹⁶ En huer sem ofr gerer. seftizft .vi.¹⁷ aurum.¹⁸ æ þat halzt tonongr en halzt byscup. oc vptøtt þat alt er bygt uar. [oc stall þat haza halzt tonongr en halzt byscup.¹⁹

Um þa men er heidni blotar oc um spamen.

[Ex madr blottar²⁰ a²¹ heidnar vettir. eða zær han með spafoghum. eða með 56 gerningum. þa madr [er þui lydir. oc²² þan mann husar till þæs.²³ han er sua vthlægr sem manz bane. en byscup æ huarn peningh zear hans. En ex han dylr.²⁴ ffiri sit með [sliku suære²⁵ sem byscupi synizft. En þa er þæssor mall lennr manne. [þa værðr²⁶ a þui ziollmæles madr ex skirftotat er. nema han haze²⁷ zirir seer hæim: ilistuidar²⁸ vitni.

Ex madr værðr skr(i)ptroze við byskup.

Ex madr værðr æidroza eða skriptroza. við byscup. huart sem er tona eða tarll: 57 madr. en þat er skriptroz. ex madr [gængr ættr till²⁹ somu syndar.³⁰ er han haze þyr gort. um þau mall er sefth bitr. oc till skripta varo boren. eða³¹ eighi uar af lande zaret.³² sem skript uar. gialdi [z.ii. aura³³ byscupi. oc sua annat sinni. oc hitt þridia sinni. en ex þau gera þat oftar. þa er tarllmadr vtlægr. en byscup haze huarn peningh zear hans. en tona bortezt hæima zirir extir dome³⁴ byscups. En engu er honn sæt³⁵ ex honn er naudigh tefin.

Jvfr. Cap. 56. F. III. 15. Cap. 57. F. III. 16. Sv. 72. A. 22.

¹) [oc gezt — E. V. Y. Z. ²) [openber ofrtarlar — C. D. V. X. Y. Z. ³) biði — B. ⁴) upp — C. mgl. — Z. ⁵) afuadom — X. ⁶) [ædr eighi afuæðhom — X. [mgl. — V. ⁷) [sidafta degi sinum — Z. ⁸) [tefin aufa — E. V. X. [tefit oftar — Y. Z. ⁹) vætiazft — V. ¹⁰) honom — E. V. X. Z. ¹¹) [legghaðr i kirtiu garðe — B. C. D. E. [kirtiu groþtr — Z. æ — tilf. E. ¹²) zulltom: lega — C. D. Z. ¹³) lotit — V. gezust — X. goldet oc lotit — Y. þengit of greit — Z. ¹⁴) lagum — E. ¹⁵) [mgl. — X. ¹⁶) eigu með retto — Y. Z. ¹⁷) .xij. — C. D. ¹⁸) [hæzre — tilf. V. Y. Z. ¹⁹) Efter dette Cap. følger i E Cap.: Sua er mælt i logum manna &c., der ellers er Cap. 62, see nedenfor ved dette. Samme Afvigelse i Capitlernes Ordning sees og at have fundet Sted i G, da dette Cap. mangler efter Cap. 61. ²⁰) [En ex madr tryr — E. ²¹) mgl. — C. D. ²²) eða — B. E. ²³) [er lyðhir honum oc hans foghum trror — C. D. ²⁴) dular — B. þa — tilf. C. D. [gniar þa — E. ²⁵) [ore — B. C. [heim æiðfuz — E. ²⁶) han — tilf. B. ²⁷) [hæzui han — C. D. [hæzue — E. ²⁸) hæimio: tuidar — B. ²⁹) i — B. [æðr extir i — E. ³⁰) [ynd — B. E. [yndarinnar somu — C. D. ³¹) oc — B. ³²) zaren — B. ³³) [iij. mertir — C. D. ³⁴) rade — E. ³⁵) [atad — E.

Ex máðr blandaz við buge.

- 58 Ex manne er þat lent at hán blandazft¹ við annan² zenad. þat er xirirbodei xirir³ huærium trisnum manne. [þa sölæ armadr⁴ með hœimistuidar⁵ vitni.⁶ en þa⁷ syni⁸ með tlyxtar⁹ æði. eða þare uthlægr. Sva stáll oc synia alra vthlægra mala.

Um þa daga er veghu skal bota.

- 59 Dagð þan er næstr er aluirkir xirir Jons messo æxtann.¹⁰ þa stulu allr vighir menn vegho¹¹ bota. huæ i sinu xylti. þar sem mest er þorð att i [huærii stippshylu.¹² En ex naudsyn bannar þan dagð.¹³ see gort¹⁴ xirir Petros messo. En ex notor lætr xallazft. gialde [halzann oyri byscupi¹⁵ huæ þeirra. En ex bonde geðr æighi vert manne tom till.¹⁶ þa gialde [han xirir bada þa.¹⁷ En ex vertmadr uill æi þara. [oc geðr bonde honum lonyi till.¹⁸ þa suare han sialzr sol. En um þuærar¹⁹ al lar þa gere menn bruar²⁰ izir. huar i sinu herade. oc læggi²¹ þar þan²² dagð till er stildir er till veghar bota. þa toly monade er bru er i giærd.²³ En framleidis þare sem adr var mællt. [En byscups armadr gere monnum stemzno till²⁴ með bodsturb²⁵ [oc lysingh²⁶ att lirtiu. En huæ er æi lómr. gialde halzan oyri. En byscups armadr stáll þetta²⁷ sölæ halzt byscupi till handa. en halzt bondom till bruar gerðar. en þeir²⁸ vœiti²⁹ liid till. En þæssor veghar bot lómr i stad manztrialssis þæs er mællt uar i loghum varom. oc³⁰ allr menn haza hœitit [til guds þada.³¹ En bruar giærd stáll sua stunda sem hinir uittrazsto menn [i huæriu herade³² sia at bera³³ ma.

Ex máðr væðr þanfætt.

- 60 Ex byscup bandzætr mann.³⁴ þa stáll hán þriggia monada þræft haza at læidretta [mall silt.³⁵ En [at menn veuizt æighi lengr i vgiptu hano.³⁶ þa stemzni byscups armadr honum þingh. oc gere han vtlæghan. nema³⁷ han læidrette [þar þeghar³⁸ mall silt.³⁹ oc haze byscup alt þe hano. en lonongr landlaup.⁴⁰

Jvfr. Cap. 58. F. III. 18. Cap. 59. F. III. 19. Sv. 74. Cap. 60. F. III. 21. Sv. 73.

¹) blandaz — B. hægæ blandaz við buge — C. D. ²) ein huærn — B. C. D. E. ³) mgl. — B. C. D. E. ⁴) [þa stál byscups armadr sölæ han — E. ⁵) Saal. — B. einetuidar — A, urigt. hœimistuidar — C. D. E. ⁶) uittnum — E. ⁷) hin — E. ⁸) ex han uill eigi sanar eita at sol — tilf. E. ⁹) tlyxtar — B. C. D. ¹⁰) mgl. — E. ¹¹) mgl. — C. ¹²) stippreido — C. D. [herade — E. ¹³) þa — tilf. C. D. E. ¹⁴) einhuærn annan dagð — tilf. E. ¹⁵) [iij. aura — C. D. [haluan annan oyri — E. ¹⁶) þes — tilf. C. D. ¹⁷) [haluan annan oyri xirir huærn þeirra — E. ¹⁸) [mgl. — C. D. E. ¹⁹) þioðar — E. ²⁰) bryr — E. ²¹) byscups armadr þeim — tilf. E. ²²) mgl. — B. Her ophórer Lacunen i G. ²³) giærdum — E. G. ²⁴) [Stáll oc byscups armadr gera monnum stemznu till uegabota — E. G. ²⁵) bodsturb — C. ²⁶) [eða lyfa — E. G. ²⁷) þat — C. D. E. G. ²⁸) bœndr — E. G. ²⁹) honum — tilf. E. G. ³⁰) at — B. E. G. ³¹) [gudi. til hœidaft — E. G. ³²) [mgl. — C. D. E. G. ³³) verra — G. ³⁴) Saal. rettet. menn — A. ³⁵) [set — C. D. ³⁶) [at m. v. eigi i viflu hano oc vð. hano lengi — C. D. [ex men uæguiaf lengr i vgiptu hano (þnni — G) — E. G. ³⁷) meðan — B. ³⁸) [mgl. — E. G. ³⁹) till bettra — tilf. E. G. ⁴⁰) þriðtaup — E. G.

Um utlægghð manz i kristnum rette.

Ex máðr væðr utlægghr i trisnum rette þa gere byscups armadr monnum¹ þimt. 61
 stæmznu till skulda² sína³ [æz þui⁴ þinghi. oc æste tals þirir ze hano.⁵ En ex
 nn væria dordnan oyri innan þimtar um sumar. oc halzs monadar um⁶ vætr. þa
 tizst han⁷ .xij. aurum uid byscup.⁸ ex armadr hano⁹ stirstotar¹⁰ þorstodu.¹¹
 a¹² sedizst oc¹³ huær¹⁴ [uid byscup .xij. aurum.¹⁵ er [undan stgr¹⁶ eða¹⁷ [uid
 tr eða¹⁸ kaupir utlægghan oyri i trisnum rette. En armadr soðe [þat ze¹⁹ með
 igstæmznum. En ex menn væita þorstodu.²⁰ eða ero samzuistum²¹ með honum²²
 an en þessar stæmznur ero lidnar. þa ero þeir slitri vthlægð utlægr [sem hin.²³
²⁴ ze sinu uid konongh. oc²⁵ hin²⁶ æin uid byscup.

Suærfa máðr shall sih i lendað gera.²⁷

Sua er mælt i loghum manna. at ængi máðr væðr utlægr nema [honum se 62
 mxt²⁸ þingh.²⁹ eða³⁰ or. eða hornn³¹ i kaupangre till moð. En ex máðr ber³²
 ll utlægghar³³ i trisnum rette. oc gengr han till izirbota. þyr en utlægð lómr³⁴ a
 nd honum. þa æ konongr eði a þui. [En ex han væðr³⁵ utlægr gor a þinghi.
 a konongr landtaupp.³⁶ adr en han lóme i þrid. oc [æðtir³⁷ æz þæim er³⁸
 nuistum ero³⁹ með honum. nema⁴⁰ er [han er þluttr⁴¹ till izirbota [till byscups.⁴²
 skulu⁴³ menn sæctarlaust [uera með⁴⁴ honum. oc sua síðan er stæmzna su er lidin.
 byscup lagde [þirir han. oc bote⁴⁵ glop sin uttan landz. En konongo menn megho
 ghum þæim landzuist lonyra. en⁴⁶ byscups armadr gerir utlægan um tristin rett.⁴⁷
 i lómr han ætr oc heyr⁴⁸ int stript sína⁴⁹ [þa er han stildi uttanlandz inna.⁵⁰
 lanne⁵¹ han þingh.⁵² oc hæze [þar rit⁵³ byscups. eða stadarens ex byscup⁵⁴
 æi hæima. eða han er izra þallenn. oc late gera⁵⁵ sit i lændann. en konongr hæze

Jvfr. Cap. 61. F. III. 23. Sv. 94. Cap. 62. F. III. 24. Sv. 95. 96.

¹) honum — C. D. ²) skulda — G. ³) sinna æz honom — B. sinna — C. sumum — G. ⁴) [a
 C. [a þhui — D. ⁵) [mgl. — E. G. ⁶) um — fordoblet i A ved Feilskrivning. ⁷) mgl. — B.
 r þeira — C. D. E. G. ⁸) En — tilf. C. D. ⁹) erðibyscups — C. D. byscups — E. G. ¹⁰) stgr —
 le — G. ¹¹) þorstadu — B. E. G. ¹²) þa — C. D. E. G. ¹³) mgl. — C. D. ¹⁴) þeirra — tilf. E.
 [xij. aurum þui — E. ¹⁵) [þorstadu vætir — G. ¹⁶) of sua [a er — E. G. ¹⁷) [mgl. — G.
 [þen — B. ¹⁸) mótstadu — E. G. ¹⁹) [samuistum men — G. ²⁰) hinum utlæggha — E. G.
 [sem han — E. G. [uid han — C. D. ²¹) of þirirgort — E. G. ²²) en — B. C. D. E. ²³) han
 C. D. E. G. ²⁴) Dette Cap. har i E sin Plads længere foran (see S. 381) og har rimeligviis staaet paa
 ome Sted i G, da det mgl. her. ²⁵) [han stæzni — B. [han stæzni honum — C. D. E. ²⁶) máðr — tilf. B.
 annat huart með — E. ²⁷) hon — B. mgl. — C. D. með hornn — E. ²⁸) gerer — B. C. D. E. ²⁹) [ut-
 þar uært — E. ³⁰) [e lyft — E. ³¹) [nema han verði — C. D. ³²) þfogar kaup — E. ³³) [ætist
 C. D. ³⁴) i — tilf. B. ³⁵) [soðe þan er [samuistum er — E. ³⁶) þa — tilf. B. C. D. E. ³⁷) [honum
 þngt — E. ³⁸) [uid byscup — B. [uid erðibyscups — C. D. ³⁹) megho — C. D. ⁴⁰) [þngia
 E. ⁴¹) [till með honum at bota — B. a han at bota — C. D. E. ⁴²) er — B. C. D. E. ⁴³) laga
 — E. ⁴⁴) han — tilf. B. at — tilf. E. ⁴⁵) sinni — E. ⁴⁶) [mgl. — E. ⁴⁷) þenne — B.
 þui — C. D. E. ⁴⁸) þinga — C. E. ⁴⁹) [þreg — C. D. E. ⁵⁰) han — B. C. D. E. ⁵¹) mgl. — C. D.

adr flogar laupp. En ex manne værðr þu söl gezen æz tononge hendu at han uar eigi ilendr gor síðan [en han uar vtlægr gor.¹ þa skal han abyrgiast vitni sin [um .x. vetr.² at han uar inlendr³ gor. oc hære síðan einæði xirir seer at þat er or vatta abyrgð. En ængi [æ aft geza söl um samvið⁴ síðan er .x. vetr⁵ ero lidnir.

At ængum skal vskila manne pionosto geza.

- 63 Hver kristin maðr er vitz er vitande. skal með [angre idraztt⁶ [synda sinna.⁷ er han hezir gort [oc brotet⁸ mote sinum flapara.⁹ oc alra godra luta giazara sialzum gudi.¹⁰ till skripta ganga. att minzstu æit sinni a¹¹ .xii. monadom sem xyrft i langa xofstu. eða xiri. oc seghia preste inuynrdulega till alra synda sinna. oc tala síðan pionosto [a passa dagh.¹² [ex han ma till kirkju komazft.¹³ eða¹⁴ þan [dagh ælligr¹⁵ sem xyrft ma han till kirkju koma.¹⁶ [eða han nær lennemanne.¹⁷ En huær sem æi gengr till skripta i langa xofstu. oc tætr æi pionosto [a passa deggi.¹⁸ ex han er zimtan¹⁹ vettra²⁰ eða ællri. oc er [honum æi²¹ sua skript att han skuli æi²² pionosto tala. oc sitr han sua tolx monade. at han tætr æi pionosto. oc etr þo kiot. xyr en han hære [pionosto tætit.²³ þa sæðizft han [xyrsta aret .xii. aurum.²⁴ oc sua annat oc hitt þridia. en [vtlægr ex sua siter han længr.²⁵ En ængom skal²⁶ pionosto geza er ligger²⁷ i storglopom. oc uilia²⁸ æighi uidr stiliazft. oc æighi xyr²⁹ tala. en till skripta hezir³⁰ gengit. En ex lennemaðr³¹ uill æi geza honum³² pionosto.³³ oc tællar vstill hans valda.³⁴ þa skal þa er æighi nær pionosto. skiota male sinu [till byscups. eða brøðra³⁵ [att kristkirkju.³⁶ er³⁷ byscup er æi heima.³⁸ oc eta æigi xyr kiot sextar laust en han hære lyct male sinu.³⁹

Jvfr. Cap. 63. F. II. 40. Sv. 37. M. 22.

¹⁾ [er tyst uar utlegð a han — E. ²⁾ [inna(n) .x. vetr — B. ³⁾ i lendr — B. C. D. ⁴⁾ [andþvíst — E. [söl a at giaz (geffua — D) a samviðum við han — C. D. ⁵⁾ Her ender D. ⁶⁾ [angr oc ibran — B. [ibran oc angri — C. [angre of ibran — E. [audmiuðt of ibran — G. ⁷⁾ sinna — mgl. B. [till synda sinna sghia — C. þeirra — tilf. E. G. ⁸⁾ [mgl. — E. G. ⁹⁾ oc launara — tilf. C. G. launara — tilf. E. ¹⁰⁾ oc — tilf. C. ¹¹⁾ huerium — tilf. E. G. ¹²⁾ [at passom — E. G. ¹³⁾ koma — C. [mgl. — E. ¹⁴⁾ nær han lenni manne. eða — tilf. C. ¹⁵⁾ [em nestir er oc — tilf. C. ¹⁶⁾ [usta dagh þar æptir ex han getr til kirkju komeft — E. G. ¹⁷⁾ preste — E. G. [mgl. — C. ¹⁸⁾ [at passom — E. G. ¹⁹⁾ .xij. — C. E. G. ²⁰⁾ gamall — tilf. C. E. G. ²¹⁾ mgl. — C. ²²⁾ mgl. — B. [han sua skriptar at han skuldi — E. [hann skriptar at hann ma — G. ²³⁾ [gude litam — E. [tætit gude litam — G. ²⁴⁾ [a xorfsta are .iiij. mortum — C. ²⁵⁾ [ex han er sua længr þa er han utlægr — E. G. heima — tilf. C. ²⁶⁾ þeim — tilf. B. E. G. ma þeim — C. ²⁷⁾ liggia — B. C. er þaðan — E. ero staddir — G. ²⁸⁾ uil — E. ²⁹⁾ pionosto — tilf. E. G. ³⁰⁾ hære — C. han — tilf. E. G. ³¹⁾ prestr — E. G. ³²⁾ þeim — C. manne — E. G. ³³⁾ gude litam — E. G. ³⁴⁾ xirir ganga — E. G. ³⁵⁾ [undir byscup eða torbroðr — E. G. ³⁶⁾ [mgl. — E. G. ³⁷⁾ ex — C. E. G. ³⁸⁾ til — E. G. ³⁹⁾ xirir kirkjunnar xormanne — E. xirir xormanne — tilf. G.

Um Numa skatt.

Numa skatt [skatt hvar gjalda¹ a huerium² tolf monadom. [hvar madr³ peningh 64
talenn þeirra⁴ er till þriggia marla [talenna æ.⁵ xirir ottan⁶ vamn oc klæde ein-
fold. oc gere bæde karll oc kona. eða gjalde halzan⁷ ogyri xirir.⁸

Saker þær er konungr oc byskup eigna saman.⁹

Þessar saker eigu þeir báðir saman konungr oc byskup. Eðr eigi tómar tímbar 65
a tuxt er gera skatt hvaruud tirltur xyr en .xij. manadar se lidnir þa skatt bota .xij.¹⁰
mortum. a halxt hvar konungr oc byskup. Eðr madr ætr liot a xriadegi æptar(!) en
tuefor þa a konungr oc byskup¹¹ ze (hans. En madr ætr roffaliot j langaxastu þa
er hann vtslægr. a konungr oc byskup huarn pening xiar hans. Su er hin .iiii. sot)
eðr madr [ætr slift sem nu uar tallt of¹² blandar bonde¹³ matunortli¹⁴ uidr han¹⁵
sidan. þa er han saladr .xl.¹⁶ mortum uidr konung oc byskup.¹⁷ Su er hin v¹⁸ eðr madr
hezuir heidin man inhysis ser .xij. manada þa a konungr oc byskup huarn pening
xear hans. Su er hin .vi.¹⁹ eðr madr xoder heidin man. þa er han seltr .xl. mortum²⁰
uidr konung oc byskup. Su er hin .vij. eðr madr sittr .iiij. ueltr of gerir eigi tiund
sina eða hælðr æi up cristnum dome. þa a konungr oc byskup huarn penning xear
hans. [Su er hin .viij.²¹ eðr madr lætr daudan man rottina inhysis²² ser of uill eigi
till tirltu xora. þa er han seltr .xl. mortum uidr konungr oc byskup. [Su er hin .ix.²³
eðr madr a modor sina eða hystur eða þær konor sem till ero stillðar i laugum. þa er
han utlægr. a konungr oc byskup huarn pening xear hans. Su er hin .x. eðr madr uill
æi aylata²⁴ þeirri konu er han xær sidar of tixua þær báðar. þa skatt gera þau bæde²⁵
utlægh. a konungr oc byskup huarn pening xear þeirra. Su er hin .xi. eðr madr²⁶ xær
medr spadome.²⁵ þa er han utlægr. a konungr oc byskup huarn pening xear hans. [Su
er hin .xij. eðr konor xara med spadome. þa ero þær utlægar. a konungr oc byskup
huarn pening xear þeirra.²⁶ Su er hin .xiiij. eðr karlum eða konom uærðr þat
lænt²⁷ at þau (se trol) eða xordædor eða ridi mann(e eða buxe. oc verðr þat at
sannu oc er þat orðxlægt um þria bō eða .iiii.²⁸ þa skal hann eða hona xlytia a flo

Jvfr. Cap. 64. F. II. 20. Sv. 36. M. 22.

¹) [skulu allir men gera — C. [skatt hvar madr gera — E. G. ²) mgl. — C. ³) mgl. — C. [mgl. — E. G. æin — tilf. E. ⁴) þan — E. G. ⁵) [vegna eigir — C. a — E. G. ⁶) vttan — mgl. E. ⁷) mgl. — C. ⁸) pening — tilf. B. C. huarn penning — tilf. E. G. ⁹) Dette Cap. findes kun i E og G, samt som særskilt Stykke i Perg. Cod. No. 11 i det deichmannske Bibl. i Christiania (D i Landsloven). Stykket er her tilføjet efter E, hvor det dog har flere Huller, da den övre Deel af Bladet, hvorpaa det findes, er afskaaren. Disse Huller ere ovenfor udfyldte mellem (), og Varianter tilføiede af G, samt af den deichm. Codex, her betegnet N. Ovskr. mgl. i E. N, oprindeligt i G, men tilf. i Mrg. m. nyere H. ¹⁰) .xv. — N. ¹¹) att — tilf. G. ¹²) [mgl. — G. ¹³) vande — G. ¹⁴) matu — G. ¹⁵) mat manna oc eta þeir þan — G. ¹⁶) .xi. — G. ¹⁷) eðr madr ætr liot &c. — mgl. N. ¹⁸) slægr — tilf. G. ¹⁹) [mgl. — N. ²⁰) hia — tilf. G. ²¹) [En — N, og saa fremdeles. ²²) sidan dæmt er — tilf. N. ²³) sem vloglega saman ero — tilf. N. ²⁴) eða tona — tilf. N. ²⁵) runum galdrum, gerningum, eða hindroitnum sem dæmtiz xirir villu — tilf. N. ²⁶) [mgl. — G. N. ²⁷) [anpruat — G. ²⁸) þrem xleiri — N.

vi) of hogga a rygg of seltia nidr till grunna of a konungr of byskup huern pening
 year hans.¹ En ex þat er þlutt or einum husum ædr mælt of þoreft þa vndan er
 tenst uaro a hende þa a þa at suara siflu þirir sem han hugdi hinum er mælt uer
 uidr.² Sv er hin .xiiij. ex mædr blandast uidr buze of uærdr han at þui tunnar æda
 sannr þa stæll han þara or riki konungs uars of aldrigin aptr toma.³ of a konungr
 of byskup huern pening year hans. Su er hin .xv. ex men þara meðr blott huarf
 sem þat ero konor æda larlar of uærda at þui tunnir æda sannir. þa⁴ a konungr
 of byskup huern pening year þeirra.⁵ En buze þat er men blandast uidr þa stæll
 þui rinda a sio uft of æi(ngin mædr) nytt axtala.⁶ [En allar þe(sar sater) stæll siflu
 i hælminga (millum konungs) of byskups⁷. Sua of ex men (tynna ser sialþuer).⁸

¹) þeirra — G. N. ²) nema hann se satar abere — tilf. N. ³) [re(s)az saterga — N. ⁴) [æda konor
 blota þurgub oc ero þeir sanprouader at — G. ⁵) Disse to Artikler (.xiiij. og .xv.) staa i N i omvendt Orden.
⁶) af haza — N. ⁷) [mgl. — N. ⁸) þat a hylgt t. of hylgt byskup. nema þat vgrdigt odz mangz wert.
 Item ex mædr sifr .iiij. lagastegnur iþir .xiiij.(!) manada oc gerer eigi hozub tiund sina. Item ex menn beriaz i turtia
 æda tirtiu garde. þa ero þeir vllagr nema mædr væri sif þirir vgridar monnum. æda þann sem bana til ræde honum
 gera. oc er þa sgnfate er sif vær. en hin vllagr er til srtir. oc a þe hano alt hylgt konungr oc hylgt byskup. Item
 alt otr vptøct. hylgt konungi oc hylgt byskupi. oc .vi. æra secht hylgt konungi oc j byskupi. Item ex mædr
 miazær með barne sino. þadandi til tirs oc lima at vilia sinum. þa eru þau vllag oc vptøct all þe þeirra j. konungi
 oc j. byskupi. Item þeir menn æda konor sem bort læpa með annara manna konom. æda monnum. þa eru þau vt-
 leg oc þe þeirra alt j. konungi j. byskupi. Item ex mædr er i þann tyst opinberlega æda þorbodabar af hæligr
 tirtiu þormanna. þa hezir hann .iiij. manada til at retleida mál sif. en huer sem sua er i þanne um .iiij. manada oc
 eit ár. þa er hann vllagr oc alt hano þe j. konungi oc j. byskupi. oc hueruitna þar sem menn gera til vllagdar i
 þristnum retle. þa er alt þe þeirra er til vllagd gera vptøct j. konungi oc j. byskupi. Oc ex annar huarapuegga
 umbozmenn konungs oc byskups bera vp meira. þa leggi aptr til iamnabar. — tilf. N.

V.

Hirdskraa,

udgiven af Kong Magnus Haakonssön.

- Texten aftrykt efter Pergaments-Codex No. 323 fol. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende foruden Hirdskraa ogsaa Bergens Bylov (*Ba* i Byloven), med en Haand fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede. Her betegnet *A.*
- Sammenholdt med Perg. Cod. No. 304 fol. sammesteds, indeholdende foruden den nyere Gulathingslov (*Gc* i Landsloven) m. m., ogsaa Hirdskraa, skreven med to Hænder, een omtrent fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede (indtil midt i Cap. 36), en anden noget sildigere, maaskee fra Midten af 14de Aarhundrede (fra midt i Cap. 36 til Enden). *B.*
- med Perg. Cod. No. 322 fol. sammesteds, indeholdende foruden den nyere Gulathingslov (*Gb* i Landsloven) m. m., ogsaa Hirdskraa, men med en anden Haand, omtrent fra Midten af 14de Aarhundrede *C.*
- — Perg. Cod. No. 1642 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks nyere Haandskrift-Samling (*Cod. Tunsbergensis*), indeholdende foruden den nyere Borgarthingslov (*Ba* i Landsloven) m. m., ogsaa Hirdskraa, med samme Haand, fra 1ste Fjerdeel af 14de Aarhundrede *D.*
- — Perg. Cod. paa Univ. Bibl. i Lund, Hist. lit. No. 12 fol., indeholdende foruden den nyere Gulathingslov (*Gn* i Landsloven) m. m., ogsaa Hirdskraa, med samme Haand, fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede *E.*
- — Perg. Cod. No. 3270 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, indeholdende foruden Jonsbogen m. m., ogsaa Hirdskraa, med en Haand omtrent fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *F.*
- — Perg. Cod. No. 350 fol. i den arnamagnæanske Samling (*Codex Scardensis*), indeholdende foruden Jonsbogen m. m., ogsaa Hirdskraa, med en Haand fra 1363 *G.*
- — Perg. Cod. No. 126 qv. sammesteds (*Codex Thorleivianus*), indeholdende foruden Jonsbogen m. m., ogsaa Hirdskraa, med en H. fra anden Halvdeel af 14de Aarh. *H.*
- — Papirs-Afskrift No. 106 qv. sammesteds, efter en nu sandsynligviis tabt Pergaments-Codex *I.*
- — Perg. Cod. C. 21 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende foruden den nyere Frostathingslov (*Fa* i Landsloven) m. m., ogsaa Hirdskraa, men med en anden Haand, fra Midten af 14de Aarhundrede *K.*
- — Dolmers Ud gave, Kjøbenhavn 1666, for hvilken dog kun foregaaende Cod. *K* synes at ligge til Grund, men i Afskriften eller Aftrykket forvansket og overhoved ukritisk behandlet *L.*

- Sam. med Pergamentsbrudstykker af den nyere Gulathingslov og Hirdskraa i det norske Rigs-
 archiv, egenhændigt skrevne af Lagmanden Hr. *Hauk Erlendssøn* omkring 1310; in-
 deholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 1 og 2 *M.*
- — Pergamentsbrudstykke sammesteds, med en Haand fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede,
 indeholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 28 og 29 *N.*
- — Pergamentsbrudstykke sammesteds, med en Haand fra Slutningen af 13de Aarhundrede,
 indeholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 34 *O.*
- — Pergamentsbrudstykke sammesteds, med en Haand fra Midten af 14de Aarhundrede,
 indeholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 52, 53, 54 m. m. *P.*
- — Perg. Cod. C. 16 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling; denne
 Codex indeholder foruden den nyere Gulathingslov (*G* i Landsloven) m. m., ogsaa
 som en Retterbod for sig selv Hirdskraaens Cap. 36, skrevet med en Haand fra anden
 Halvdeel af 14de Aarhundrede *Q.*
-

Det bemærkes, at Codd. *A, B, C, D, Q* og Brudstykkerne *M, N, O, P* samtlige ere skrevne
 i Norge; *F, G, H* og *K* derimod paa Island. *E* er, som det synes skreven paa Færøerne. Om
I er Afskrift af en islandsk Codex (den tabte saakaldte *Heynessbók*) eller en norsk (*in capis*
Cypriani), er uvist. *L* slutter sig, som ovenanført, til *K*, og maa derfor ansees som islandsk.

Her heyr upp hirðlagh Noreghs konungs ok hans hirðmanna.¹

Hat er uphæz hirðlagha uara at Ihesus Christus² guds sun oc uarar þru sancta I Mariu møyiar hin trosæfsti sannr gud oc madr. konongr allra kononga æz huerium³ alltt ualld⁴ stíorn oc uirðing.⁵ han se⁶ værnd oc uarðvæizla varð⁷ herra .N.⁸ Noreghs konongs oc allra hans handgeng(i)nnu manna. oc allra triftinna manna ælitzlega. I þess hins sama uarð herra Ihesus Christus namzne skal uar [loghlegr⁹ Noreghs konongr¹⁰ hans pion rada bode oc hanne oc utzorum varom innan landz oc utan gudi till¹¹ dnyrdar¹² ser til sornðar off till gagns oc þarzenda. Nu æz þui at landz þollit allt¹³ a mykka lyðstýldu konongdomenum¹⁴ at væita. oc ver allra hællzt sem honum ero handgengnir. oc æz allu landz þolltinu valdir¹⁵ konongenom¹⁶ til hirðar oc hæimolegrar pionoftu [oc i¹⁷ ollum lutum þeim sem han þær off i hendr til [ubrigdileghs trunadar¹⁸ oc þulltominnar¹⁹ pionoftu.²⁰ oc gramt²¹ gud at off i æidum²² varom oc briotum triftilegha tru²³ er²⁴ ver brigdumzt²⁵ honum i notoru þessu.²⁶ þa vøre þæt þarzlegt alt men varadezt þa mykku uillipotu²⁷ er mestr lutr [þollt þessa landz²⁸ hævir [þa hormulega²⁹ blindadr æz veret.³⁰ at i engu lande³¹ odru þinnazt³² [þau dørne.³³ þar sem tælnir hava veret imisfir men³⁴ [ranglega til

¹) Her hezia upp hirðlog Noregs konungs ok hans handgenginna manna — Ovrskr. C. D. Her heyr hirðfæra ok um triftilega tru ok konungs eizda tall ok tofningh — Ovrskr. E. Her byriaz (heyr upp) hirðfæra — F. H. Her h. upp hirðfæra ok segir i þyrsta capitulo huat uer erom stýldughir konungi uarum bædi handgengnir menn. ok almu: ginn. i Noreghs konungs riti — G. Her heyr upp hirðmanna lög — I. Her heyr hirðfæra ok segir i þyrsta capitulo um triftilega tru — K. L. Her heyr upp hirðfæra þa sem setti Magnus konungr son Hafonar konungs ok segir hon um alla hirðsidu innan hirðar — Ovrskr. M. ²) sannr — tilf. F. G. H. I. K. L. ³) honum — þ. er — tilf. D. ⁴) ok verastlig — tilf. I. ⁵) en — tilf. B. er — tilf. C. ok virðing — mgl. I. ⁶) uar — tilf. G. H. ⁷) virðulega — tilf. F. ⁸) Magnusar — C. ⁹) herra — F. G. H. ¹⁰) [loglegar Noreghar — D. [logtigr konungr — G. H. ¹¹) tignar ok — tilf. F. lög ok — tilf. H. ¹²) stýlum — tilf. K. L. ¹³) alt — mgl. B. E. K. L. ¹⁴) konongenom — E. F. ¹⁵) Saal. rettet. valst — A, mgl. I. ¹⁶) honum — H. K. L. ¹⁷) [i — B. F. G. H. I. [ok — K. L. ¹⁸) [ubrigdilegrar — K. L. ¹⁹) þulltomligrar — G. H. ²⁰) holloftu — B. C. D. E. G. H. pionoftu ok holloftu — I. ²¹) gramt — F. gremium — G. ²²) orðom — B. æidi — C. D. E. ²³) vara — tilf. E. I. ²⁴) er — þ. ²⁵) uidr — tilf. D. ²⁶) þessu — mgl. I. ²⁷) villipotu — B. C. F. L. ²⁸) [þollt þessu i þessu lande — B. ²⁹) [mgl. — I. ³⁰) Istf. Resten af dette og de 3 fölgende Capitler har E: ganga þessir capitulum sua ut sem stendr i landzbotenne. I nazne þodr ok sonar ok heitago anda. En ez sua hardlega tan til at berast at engi er þessara til. ³¹) lande — mgl. D. ³²) þrozast ne þinnast — B. ³³) [dørni til — B. F. L. [þess dørne — C. ³⁴) Resten af dette og de 3 fgg. Capitler mangle i A, og ere derfor tilföjede efter B. Ogsaa C slutter her Capitlet, tilföjende: eftir þui sem stendr i logbotenne stazre i triftindoms bætti i hinum þridia capitula. Derþaa fölger istf. Cap. 2, 3, 4 kun Overskrift: Her eftir stulu vera ærþbir þær sem greina hussu ærvazt a Noregs konungs riti ok þau capitula sem þeim þingia eftir þui sem þær stendr (See foran S. 24 fgg.). I F-K mangier ogsaa Resten af dette, samt de 3 fgg. Capitler.

konungs¹ mote rettum konungum² oc logum hins hælga Olafs konungs oc ollum þeim rettyndum er huer bonde vilði vna³ oðrum um sínar erðir. þionado⁴ oxt vœlborner men þeim sem varla mattu vera sveinar⁵ þeirra. sem en vattar i dag. huart þeir mistu xlvjra odala sinna⁶ eða þeir⁷ er þa⁸ tálkado konunga sína oc sua hit sama um manna missunnar. Nu at men þurzi eigi griplande hondum⁹ eptir at fara huer konongr a retlega at vera j [Noregs ríki¹⁰ þa se þat kunnigt ollum Noregs monnum at Magnus konongr son hafonar konungs stæðestí sína oc let j þof setia¹¹ [huer er at¹² rettum erðum a at vera Noregsveldis¹³ konongr eptir logum.¹⁴ Of þui iattado oc samþycti allir Noregs men xirir síf oc síf æsþringi¹⁵ við Noregs konong oc hans æsþringi með retto þingstæ¹⁶ oc¹⁷ at þessor stípan skal [ganga oc¹⁸ standa æuenlega sem þa var gor oc nu fylghir her.¹⁹

Her hefar upp erðda tal þat sem greinir þess erðast a Noregs konungs ríki at lagum.

2 I nægni þadur oc sonar oc hælaga anda. æins guds j hælagre þrinningu skal ein hans þion konongr vera izir²⁰ Noregs²¹ veldi²² innan landz oc²³ stætlondum. Eptir²⁴ þrazal konungs vars þa se su hin þyrsta erð Noregs konungs at sa skal konongr vera²⁵ hin ælfti ein. er Noregs konungs son er oc stílgetin.

Sv er onnur erð. at sonar son konungs stílgetin hin ælfti ein skal konongr vera sa sem þadir hans var stílgetin.²⁶

Sv er hin þridia erð er broder konungs stílgetin [oc samþedra²⁷ hin ælfti ein skal konongr vera.²⁸

Sv er hin .iiij. erð er þadurbroder stílgetin oc samþedra hin ælfti ein skal konongr vera.²⁹

Sv er hin .v. erð. er brodor son³⁰ konungs stílgetin³¹ hin ælfti ein skal konongr vera sem³² þadir hans var stílgetin.³³

Sv er hin .vi. erð. er broðrungr konungs stílgetin³⁴ hin ælfti ein skal konongr vera sa sem þadir hans var þadur broder konungs stílgetin oc samþedra.³⁵

¹) [oc tálkadr konongar ranglega — D. L. [rángliga — F. [r. til konunga — G. I. K. ²) konungi — F. Slutningen af dette, tilligemed de 3 næste Capitler, mgl. i G. H. I. K. ³) æf — tilf. D. L. ⁴) þa — tilf. D. ⁵) tnapar — D. L. ⁶) er þionado — tilf. D. ⁷) hinir — D. L. ⁸) þeir — D. ⁹) sta leitande — tilf. D. ¹⁰) [Norege — D. ¹¹) a srostþingne — tilf. L. ¹²) [at huar — D. ¹³) Noregs — L. ¹⁴) hins hælaga Olafs konungs — tilf. L. ¹⁵) æsþringi — her og siden, D. L. ¹⁶) þingstæ tæte — D. ¹⁷) mgl. — D. L. ¹⁸) [þar um — D. ¹⁹) oc þui stætu þeir fylgia eptir allu þinu megi oc mote þeim vera er þessu samþyctir eigi — tilf. D. ²⁰) xirir allu — D. ²¹) konungs ríki oc — tilf. D. ²²) veldi — tilf. D. ²³) izir Noregs konungs — tilf. D. ²⁴) Eftir — D. ²⁵) izir Noregs ríki — tilf. D. ²⁶) æfir N. veldi — tilf. L. ²⁷) stílgetin — D. ²⁸) æf eigi er sunanna til stílgetna — tilf. D. ²⁹) [mgl. — D. ³⁰) [a er samþedra er við konongh æf eigi er þeira til sem ader ero talder — tilf. D. ³¹) [a þu þader hans var stílgetin æf eigi er hinna til — tilf. D. [a [f. j. h. var stílgetin — tilf. L. ³²) [þeir — D. ³³) [stílgetin — D. ³⁴) [a er — D. ³⁵) oc samþedra við konongh æf eigi er hinna til — tilf. D. L. ³⁶) er — tilf. D. stílg. — mgl. L. ³⁷) æf eigi er hinna til sem ader ero talder — tilf. D.

Su er hin .viij. eryð. at kononge son skal konongr vera¹ hin elzti ein þo at² ei se stlgetin. þa þo er eigi³ er getin j hordomi æða þrendsemi spellum æða [sizar spellum⁴ [nermeir en lofat er at loghum⁵ oc konongr sialyr hæzir við þaderni hans genget oc sagt sialyr stlritum monnum aveni til⁶ [safir samviftu⁷ hans⁸ oc modor⁹ hans. oc suari su stund er barnet er þot þeirri tiltolu sem til horyrir oc hæzir moderen eði tuent til sagt þadernis hans¹⁰ extir þeim hætte sem logbot vattar um stl mall. þessu stulu þeir er vita ei lonna um¹¹ manað nema þeir ottezt oxriti. þa stolu þeir ein: huerium stlritum manni til segia at vitni megi um bera [ex þarz.¹²

Su er .niiij. eryð. er dottor son kononge stlgetin hin elzti ein skal konongr vera. þa sem modir hans var stlgetin. ex engi er hinna til.¹³

Su er hin .ix. eryð. at [sa skal konongr vera er systur son kononge er stlgetin hin elzti ein.¹⁴ þa sem moder hans var samþedra við konong [oc stlgetin.¹⁵

Su er hin .x. eryð. at þa skal konongr vera hin elzti ein er nestr er extir brøðra syni við konong oc stlgetin er [oc sua þadir hans¹⁶ oc tomen aþ samþeddum brøðrum oc stlgetin¹⁷ ex engi er annara¹⁸ til [er adr ero talder.¹⁹

Su er hin .xi. eryð. er þa skal konongr vera hin elzsti ein oc stlgetin²⁰ systina son er við konong oc tomen þra þeim systinum er bæde varo samþedra oc stlgetin.²¹

Su er hin .xij. eryð. at þa skal konongr vera hin elzsti ein. stlgetin. er systrungr er við konongr oc modr þeirra varo samþedar oc stlgetnar oc aþ rettri kononga ættenne tomnar.²²

Nu ex engi er þessara til sem adr varo talder. þa se þa konongr at Noregi hin elzti ein er með²³ eryðum er þa nestr extir þvi sem landz boten vattar j almenne: lego²⁴ eryða tale. þarl en ei tona. oc þo aþ rettri kononga ættinni tomen.

Þess þa skal kiosa ex eingi er þeira til sem eryða tal nattar þyr mæir nu nezt.²⁵

Nu ex sua hardliga²⁶ þan til handa²⁷ at berast. at engi er þessara til þa se 3 sialxsteynt hertoga²⁸ æða jarli²⁹ [ex þeir ero til³⁰ oc byskopum ollum oc abotum oc ollum barrunum³¹ oc hirdmonnum með hird alla at sokia norðr til Nidarosar [till hins hælga Olafs konongs.³² til umrada við erchibyskop oc nezni huer byskop or sinu

¹⁾ extir þadur sin — tilf. D. ²⁾ han — tilf. D. L. ³⁾ huarfe — D. L. ⁴⁾ [sizar þapar — D. L.
⁵⁾ [mgl. — D. L. ⁶⁾ þirir — tilf. D. L. ⁷⁾ samviftar sater — D. samviftu — L. ⁸⁾ sinar — D. L.
⁹⁾ þodor — D. ¹⁰⁾ mgl. — D. at þvi barni — L. ¹¹⁾ isir — D. L. ¹²⁾ [ex þess þarz við — D. [mgl. — L. ¹³⁾ sem adr ero neztir — tilf. D. ¹⁴⁾ [systur son konongs stlgetin hin elzti ein skal konongr vera — D. L. ¹⁵⁾ mgl. — L. ex eingi er hinna til — tilf. D. L. ¹⁶⁾ var stlgetin — tilf. D. [mgl. — L. ¹⁷⁾ stlgettnom — D. L. ¹⁸⁾ hinna — D. L. ¹⁹⁾ [mgl. — D. ²⁰⁾ er — tilf. D. L. ²¹⁾ aþ rettri kononga ættenne tomen. ex enge er þeira til sem adr ero talder — tilf. D. L. ²²⁾ ex eingi er hinna til — tilf. D. L. ²³⁾ mgl. — D. ²⁴⁾ retto — D. ²⁵⁾ Denne saavelsom foreg. og næst efterf. Cap.-Ovskr. ere tilf. efter D. ²⁶⁾ þunglega — L. ²⁷⁾ mgl. D. L. ²⁸⁾ ex han er til — tilf. D. L. ²⁹⁾ iartum — D. ³⁰⁾ [mgl. — D. ³¹⁾ tendom monnum — D. ³²⁾ [mgl. — L.

byskopedomi¹ .xij. hina vitrazsto menn² oc se a þor komner³ innan þess manadar er þeir spyria þrazal konongs. [oc skal⁴ huer byskop oc synnu madr ætla menn extir til hægnadar⁵ með bondum [at geyma⁶ landz þirir þiozum oc ilþydu.⁷ sua marga æz lendum monnum oc synnu monnum j huerium loghum sem þeir sea at þezt hæzir. Stolu þeir er extir sitia iamznhornmilir vera j annara manna synnum til gættlo sem sialtra sinna. ellega ero þeir landrada menn [við konong.⁸ ez ei heldr land þriddi æz⁹ þeirra vangornyslu.¹⁰ En þan tima sem þeir ero nordar komner sem til ero neyndir. þa gange þeir olærdo men með suornum eid til þes vmdomes. At þeir stolu þan til konongs tala er þeim synnizt þirir gudi at þezt se til þallin. En þenna eid stolu iamznvæl byskopar abyrgiazt við gud þo at þeir sueri¹¹ eigi sem hinir er sueria. at þeir leggi sannenda¹² vmdomi¹³ til [vm þetta mall¹⁴ sua sem gud gezz þeim¹⁵ retlægazt at sea. En ez þa stila a. þa stolu þeir sit mall haza er þlonri verða¹⁶ saman oc stikilare ero. [oc erðibyskop¹⁷ oc adrir byskopar samþydia oc sanna þat með eidi sinum. Nu ez nokor letr sit til konongs tala odru vis en [her segir.¹⁸ þa hæzir þa þirir gort þe oc þriddi.¹⁹ oc se j pauans²⁰ banni oc²¹ alra hælagra manna oc ei²² kirkju græzz. oc [engi þa er²³ honum [veitti lid²⁴ til þes. Nu ez hirdstiorar eða hird þirirnemzt [at soflia nordr j²⁵ þessa þerð. þa ero þeir landrada menn við konong. nema naudsyniar²⁶ banna. [of sua²⁷ huer bonde er þirirnemzt þessa þerð sedr .viij. ortogum oc .xij. mortum vidr konong. En konongr mete naudsyniar með stynsamra²⁸ manna rade [oc izirfion.²⁹ En [þessa skal huer þerð þara³⁰ a sinum kostnadi. En konongr inni þeim ollum kostnad sin sem ei haza³¹ adr konongs þe [at varðueita eða len eða synnur æz konongi.³²

Quat þær honor mego ærða er komnar ero æz kononga ettenne oc þeir karlmen sem i ærða tale standa oc eigi ero æz rettre kononga ettenne komner.

- 4 Ex dotter eða sonar dotter. moder eða synstir eða þær konor adrar³³ er j ærða tali standa [j landzbotlinne³⁴ oc eigi ero æz kononga ættinne komner. oc ero þeir eða þær ner meir at stlydu til annars ærða en konongdomsens. þa skal tala³⁵ huer extir

¹) oc [synnum kononga. þeir sem þar ero — tilf. D. L. ²) bondr með ser. extir sinni samuifnu — tilf. D. menn m. ser e. f. — tilf. L. ³) mgl. — D. L. ⁴) [sua skal oc — D. L. ⁵) [þipa til hegminar — L. oc gættlo — tilf. D. ⁶) [oc gættla — D. [at gæta — L. ⁷) ilþyde — D. L. ⁸) [mgl. — D. L. ⁹) þirir — D. L. ¹⁰) vangazlu — L. ¹¹) vinni — D. ¹²) sannendes — D. ¹³) eid oc vm rade — D. umroðu — L. ¹⁴) [þessa mato iamuel sem hinir olærdo er sueria — D. [þessa mato — L. ¹⁵) [gn til — tilf. D. vit til — tilf. L. ¹⁶) ero — D. L. ¹⁷) [ertibyskope — D. ¹⁸) nu er mætt — D. L. ¹⁹) lande oc lausum ærri — tilf. L. ²⁰) mgl. — L. ²¹) þorbodi — tilf. L. ²²) at — tilf. D. L. ²³) [sua huar þa sem — D. L. ²⁴) [þylgir — D. L. ²⁵) [mgl. — D. ²⁶) full naudsyn — D. L. ²⁷) [En — D. ²⁸) sofla — L. ²⁹) [mgl. — D. L. ³⁰) [i þessa þor þare huar — D. ³¹) hazzdu — D. ³²) [mgl. — D. L. ³³) þær i ærða tale ero talbar. extir þui sem landzbot vattar. sua oc þeir karlmen — tilf. D. rigt. sem standa i ærða tale i landzlagabot. sua oc þeir karlmenn — tilf. L. ³⁴) [mgl. — D. ³⁵) til ganga — D.

þvi sem¹ vattar² j almennilægo erzdatali. En at þvi liosare se þa mego þær³ þyrft
erza eignir þær sem konongr erzir extir⁴ þrendr sína. eða þær sem hann kaupir með
lausfa ze. þær þo at hann seli eði konongdomsens iardir til. eða sfipti þeim j þær.⁵
Sua stolu þeir oc erza lausfa ze oc gripi þa sem ei honyra torrununni til nema konongr
sialyr haze adra sfiþan a gort með sfilritum vitnum oc iartelnum. ser til somdar oc
salo hialpar oc⁶ sinum holloftu monnum [heldr hæil en siutr.⁷ oc er þat hazub rad⁸
at huer gere⁹ væl¹⁰ zirir ser um sína lizdaga oc sinum holloftu monnum.¹¹ þvi at va-
stoyt er annars vinatta eða¹² extirgerð þo at alstyt se.¹³ zinnazt oc nog¹⁴ dormi til
þes at erzingiar haze heldr¹⁵ az draget en til aulat sfiþanar þeirra er adr atto oc
zengu oxtlæga með holtri pionofsto oc lizs hasfa eða með ymysum¹⁶ manravnum. [sua
sem vida zinnazt dormi till.¹⁷

Her segir um konungs tækin ok um konungs æidstaz.

Nu stalt til þess segia með huærrí sfiþan þan¹⁸ stalt til konungs tafa er gud 5
hæzir off gezit till¹⁹ þorstiora oc herra [með sinni misfunn oc²⁰ extir rettom ærzdum
til síns þadur arzs sfiþadt. Hældzt stlylði þetta vera at hatidis dægghi [eða a drotens
dægghi²¹ ex æighi banna æinar huæriar naudzsyniar. I þan tíma sem hester²² men
eru saman tomnir stalt vera þing stæzt extir þornre sídueniú. en hirdstæzna stalt vera
adr [en þing se.²³ um þa luti sem þa þillia hældzt naudzsynileger²⁴ uera. Konungs
æzni stalt [roða²⁵ eða²⁶ roða lata með þessu æzni at þalla ollum monnum [sina
þartuamu.²⁷ oc iatta ollum sfitum somdom²⁸ oc naznbótum²⁹ sem þeir hazdu³⁰
þyr. oc með godo um bota [ætir uildazstu manna rade uid þa alla sem þess þidia
uærdir vera.³¹ oc extir þvi sem þær tuanu til at þiona. síðan stalt um þat roða³²
[huæria læid með mæstum somdom³³ oll hird stalt sit till þings³⁴ bua oc³⁵ [sem
virdulegazt³⁶ se oll þeirra meðþærd.³⁷ A þeim dægghi sem [þing stalt³⁸ vera. stalt
blasa þyrft³⁹ um morgunin miot⁴⁰ arla þolsti⁴¹ till þings. oc þa stalt oll hird her-
flædazt⁴² oc buazt sem⁴³ somelegazt huærr extir sinum zongum.⁴⁴ þa stalt konungs

¹⁾ huerium — tilf. D. ²⁾ vatta togh — D. L. ³⁾ þær — D. L. þetta — tilf. D. L. ⁴⁾ adra —
tilf. D. L. ⁵⁾ hinar — D. L. ⁶⁾ eða — D. L. ⁷⁾ [með godra manna tillagu — D. L. ⁸⁾ rad — tilf.
effer D. L. mgl. i B. ⁹⁾ bue — L. ¹⁰⁾ sialgar — tilf. D. L. ¹¹⁾ heldr hæil en siutr — tilf. D. L.
¹²⁾ oc — D. L. ¹³⁾ um — tilf. L. som hermed ender Capitlet. ¹⁴⁾ zleiri — D. ¹⁵⁾ mgl. — D. ¹⁶⁾ imifu
ærzade. oc — D. ¹⁷⁾ [mgl. — D. ¹⁸⁾ þegn — E. ¹⁹⁾ þorstirandz oc — tilf. B. ²⁰⁾ [mgl. — E.
²¹⁾ [mgl. — E. F. ²²⁾ hinir hæsto — B. hæsto — D. E. þætir — G. H. ²³⁾ [mgl. — E. sett —
tilf. F. ²⁴⁾ naudzsyn á — G. H. I. ²⁵⁾ Saal. rettet her og strax effer; raba — urigtigt A. tafa —
þaa begge St. B. F. G. H. K. L. tafa — þaa förste St. I. ²⁶⁾ [mgl. — D. ²⁷⁾ [þengat sína tomo — B.
[þangattvamu sína — F. K. L. ²⁸⁾ domum — B. ²⁹⁾ Saal. rettet. naznbótum — A. ³⁰⁾ hæzt —
tilf. G. ³¹⁾ [með hinna þæsto manna rade uid alla þa sem þess þidiazt uid þurza — B. [með hinna uildazstu
m. r. með þa alla sem þ. þ. uærdir vera — E. ³²⁾ tafa — B. ³³⁾ [með huerium somdum — B. F. L.
³⁴⁾ konungs — B. ³⁵⁾ at — de Övr. ³⁶⁾ [semiliguz — F. I. ³⁷⁾ gramzerð — E. ³⁸⁾ [þeir sfitu
— B. ³⁹⁾ þyrft — mgl. F. K. L. ⁴⁰⁾ miot — mgl. B. ⁴¹⁾ ollu þolsti — de Övr. ⁴²⁾ flædazt —
G. H. ⁴³⁾ bæzt oc — tilf. D. ⁴⁴⁾ tilzangum — D.

æzni lata syngia¹ ser messu De spiritu sancto með þessum collectum. Deus² in te sperantium fortitudo. De domina. De sancto Olauo. De omnibus sanctis. Síðan ærtir messuna skal konongs æzni³ ganga til alteris oc bidia ser missunnar uid gud æz ollu hiarta [með arnadar orde⁴ hinnar hælghu Mariu⁵ oc⁶ hins hælgha Olafs konongs.⁷ tafa⁸ síðan blæzan æz byskupi með tnealle. en ærtir þat skal bera xram hin hælgha troff [oc adra hælgha doma.⁹ [her ærtir skal processio xylgia hinum hælgha troffi með odrum hælghum domum.¹⁰ Allr men sem xorer¹¹ ero skulu ganga þangat sem [þing skal vera.¹² [þar skulu hafæti¹³ buin vera somelegha.¹⁴ en þo skal æit¹⁵ bæde hæft oc bæzt¹⁶ [buit vera¹⁷ i midiu oc skal þar engi i sætiast. en adrer hozðingiar sít i adrum hafætum¹⁸ utt xra tvemeghium.¹⁹ en konongs æzni skal sília nidri²⁰ a gradunum xirir hinu hækta hafæti.²¹ [þegar sem þing skal vera oc þat er sett. þa skal þa sem tigurlegast xæzt till.²² huart sem er lærdr maðr eða læitmaðr. læggia a konongs æzni konongs²³ nazn með þessom orðom. Konongs²⁴ nazn þæt sem gud ler þer oc þu ert [til boren²⁵ oc æz²⁶ landz xollinu till²⁷ tækin ærtir loghum hins hælgha Olafs konongs. [leg et a þit. oc næzni konongs æzni a nazn .N. æz guds halzu²⁸ oc allra þæirra sem undir þit uald ero skipader með þæirri sômd oc siorn sem þui a at xylgia ivir ollum Noreghi [oc hans skatlondum.²⁹ I namyne xadur oc sunar oc hælaga anda amen. At þessu allu xulgioruu skulu [up standa³⁰ byskupar oc lendar³¹ men [hirdstiorar oc loghmen.³² oc hæxia³³ konong³⁴ up³⁵ i hafæti oc syngi lærdir men Te deum.³⁶ enn læitmen kyrieiison. gudi til lofs oc dýrðar.³⁷

Þm æida i konongs iattan.³⁸

6 En at konongr viti set [þui hældr fylldugan³⁹ logh at hælða uid þægna sine

¹) syngia — G. H. eða lesa — tilf. B. C. D. E. F. I. K. L. ²) dominus — tilf. B. ³) [han — E. ⁴) [ot arnadar ord — E. ⁵) drottningar — tilf. F. ⁶) hins hælga tros — tilf. F. ⁷) of allra hælaga manna — tilf. F. með arnadar orði &c. — mgl. L. ⁸) tafa — B. of tafa — E. ⁹) [með hægum domum — F. G. H. K. L. ¹⁰) [mgl. — F. G. H. K. L. ¹¹) xyrir — K. L. ¹²) [þing er stænt — B. [þingil er — E. [þing er sett — G. H. I. ¹³) sæti — G. ¹⁴) vell — E. ¹⁵) hafæti — tilf. G. ¹⁶) [þing skal standa oc hafæti — D. ¹⁷) [buit vera — D. [mgl. — B. E. ¹⁸) Saal. rettet; hafætum — A. ¹⁹) tvæim veggjum — B. tvæim vægnum — C. tvæim vegin — D. tvæim meghum — H. K. þvæim megin — L. tvæim megin — de Övr. ²⁰) nidri — mgl. E. ²¹) Saal. rettet. hafæti — A. ²²) [síðan þing er sett. þa skal &c. — B. [þegar sem þing er sett of síðat. þa skal &c. — C. E. [þegar oc er þingil er sett of síðat. þa skal &c. — D. [þegar er þing er sett. of (en — G. H. mgl. — K. L.) [þan skal þa er tigurlegast xæzt till — F. G. H. K. L. [Síðan skal þa er tigurlegast xæzt till — I. ²³) konongs — mgl. I. ²⁴) konongs — mgl. B. ²⁵) [til tomenn — C. E. I. [til tomenn of (edr) til þorinn — F. H. ²⁶) ollu — tilf. F. G. H. K. L. ²⁷) til — mgl. E. tofenn of — tilf. G. H. K. L. ²⁸) [leg et a þit namyn at guds logum oc hans halzu — B. ²⁹) [oc skatlondum — B. [með skatlondum — F-I. [of þeim skatlondum sem þar til liggia — K. L. ³⁰) [mgl. — E. ³¹) lærdir — G-L. ³²) [með hirdstiorum of logmonnum — F. G. H. I. [hirdstiorar lendir menn of logmenn — K. L. ³³) seti — G. H. ³⁴) han — E. konongs æzni — F. G. H. I. ³⁵) up — mgl. A. ³⁶) laudamus — tilf. A. ³⁷) of (en — K) tgi. til samdar — tilf. F-L. ³⁸) Dette tilligemed de følgende Capitler (7, 8, 9 og det meste af 10) indtil Síðan gange konungr til altario &c. (allersidst i Cap. 10) ere i E kun antydede ved Begyndelses-Ordene og Henvisning til Landsloven (II. 8—12), dog saaledes, at noget eget Capitel for Lagmands-Eden (Cap. 9) ikke antydes. I F findes ligeledes istedetfor Cap. 6, 7, 8, 9, 10 kun en kort Antydning af deres Indhold med Henvisning til Landsl. ³⁹) [þui fylldugara — G. K. L. [þui fylldura — E.

[Oc um at bota.¹ þa skal han þessu iatta zolli sinu [med zullri stadzæstu² æxtir þat³ sem han er till konongs tælin. þat⁴ iatta ef gudi oc hans hælghum monnum oc þui hans⁵ zolli sem ef em uverðugt izir⁶ flpadr. at ef skal þau triftin logh hallða sem hin hælghi Olazr konongr hoz oc adrer hans retter⁷ æxtirkomander haza nu⁸ samþykkt millum konongs oc þeirra er landet byggia. med huara tvæggia samþykkt. oc med godra manna raðe um bota æxtir þui uiti sem gud ler mer. Er konongr æighi at æins styldr at hallða þetta uid þa⁹ sem þa¹⁰ ero a þingi hia honum. hælldr uid þa alla sem i konongs¹¹ þægnstyldu ero alna oc uborna.¹²

Um hertogha æid ok iarls.¹³

[þa skal oc¹⁴ hertoghi eða iarll þenna æid sveria ex þeir ero ner eða þegar⁷ er þeir toma till konongs.¹⁵ þess legg ef hond a þessa¹⁶ hælgha doma oc þui styr ef til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra .N. Noreg kononge bæde lornilegha oc openberleggha oc [þæn luta landz¹⁷ sem han fær¹⁸ mer skal ef trulegha¹⁹ halða æxtir þui flilordi sem han fær mer. oc i alla stæde skal ef væita²⁰ honum alla þa lydni sem [godr hertoghe eða iarll skal godom kononge. hallða skal ef oc æida þa sem han hærir svoret²¹ ollu landz zollinu æxtir þui uiti²² sem gud ler²³ mer. [Gud se mer hollr ex ef satt sæghi.²⁴ gramr²⁵ ex ef lygr.

Ændra manna æidar.²⁶

þenna æid flolu barrunar²⁷ sveria oc hirdstiorar. þes leg ef hond a hælga bot²⁸ 8 oc þui styr ef til guds at ef skal vera trur oc hollr minum herra .N. Noregs konongi bædi lornilega oc openberlega. styrkia skal ef hann oc hans riki med ollum²⁹ raðom

¹) [mgl. — B. ²) [mgl. — K. ³) [mgl. — H. ⁴) [þar — I. ⁵) hans — mgl. K. ⁶) þirir — C. D. ⁷) retter — mgl. C. ⁸) þidan — G. H. ⁹) þegna sina — tilf. G. H. ¹⁰) þar — I. ¹¹) hans — fl. ¹²) Enn i þann tíma sem hann er koronadr. þa skal hann sveria monnum logh of riettyndi med þeim æidstæz sem konungs vigflu hærir. at guds loghum — tilf. K. Enn þann tíma [h. verdr koronadr, þa fl. h. [v. m. l. of r. m. þeim æidstæz [konungs vigflu zygir — tilf. L. ¹³) Istedetfor dette og de tre segg. Capitler have G og H kun en kort Antydning af Indholdet med Henviisning til Landsloven. ¹⁴) [Nu skal — B. [Svo skal eg — I. ¹⁵) [A þessu þingi skal h. e. jarl þ. e. sveria ex þeir ero til — K. [Enn h. e. j. ex þeir eru til, flolu þenna æid sveria a þui þingi er konungi er konungs nazn gefit — L. a þingi — tilf. B. ¹⁶) þessa — mgl. K. L. ¹⁷) [þat lien — K. L. ¹⁸) væitir — K. L. ¹⁹) trygglega — C. D. ²⁰) [e. þui fl. sem hann fær mer j alla stæde. væita skal ef — B. C. [e. þ. fl. [h. fær mer. væita fl. ef — D. [med þeirri htydni of eptiræiti sem Magnus konongr son hafonar konungs flpade i millum konungs of hertoga eðr jarls. væita skal ef — K. L. [i alla stæde æfter þui flitorde sem han fær mior, væita skal eg — I. ²¹) [godum hertoga eðr iarli ber godum konungi. styrkia skal ef hann of hans riki bædi med raðum hælum of ollum minum styr. hallða skal ef æida þa alla sem konungrinn hærir iattat — K. L. ²²) of flennsemd — tilf. K. ²³) hærir lèð — K. ²⁴) [Sva se mer gud hollr sem ef sat segir — B. D. ²⁵) gramt — D. ²⁶) Capitlerne 8-10 mangle i A, og i deres Sted findes kun en kort Antydning af Indholdet med Henviisning til Byloven (II. 9. 10) saalydende: þa flolu oc lendir men oc hirdstiorar oc bøndr sveria æida æxtir þui sem flendr i flalzri loghbotinni i triftins dome bætti. Capitlerne anføres derfor æfter B, med Overskrifter æfter D. Ogsaa i I kun en kort Antydning med Henviisning til Landsloven. ²⁷) lendir men — D. ²⁸) doma — K. L. ²⁹) mgl. — D. hælum — K. L.

oc¹ styrk minum. halda skal ef oc eida² þa sem hann hægir suarit³ ollo landz zolli⁴ extir (þui) viti⁵ sem gud [mer ler.⁶ sua se mer gud hollr sem ef sat segi gramr ex ef lygr.

Um lögmannz eib.⁷

9 Nu skolu þenna eib logmenn sueria eða⁸ þan tima er konongr vil. þess leg ef hond a hælga bot⁹ oc þui styrk ef til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra .N. Noregs konongi [bæde lornilega oc openbærlega.¹⁰ þau log skal ef oc segia þeim monnum sem min herra skipar j mina logfogn sem hin hælgi Olazr konongr hoz oc adrir hans¹¹ extirkomandir haza nu¹² samþykkt [millum konongs oc þeirra¹³ er landet byggia [med huara tueggia samþykkt.¹⁴ En huervetna þar sem logbot stitr eigi stitrlilega or. þa skal ef¹⁵ þui huers manz mall doma sem ef vil andsuara xirir gudi a doms degi [oc extir viti þui sem gud ler mer¹⁶ oc þo med þeirra bezto¹⁷ manna rade¹⁸ er þa ero hia mer sua um rikan sem um zatolann. vngan sem um gamlan. um osaladan¹⁹ sem um sxiadan. sua se mer gud hollr sem ef sat segir gramr ex ef lygr.

En þetta er bonda eidar.

10 En at bondr oc alþyda viti sit þui stýldare til extirskates²⁰ oc lydni við [Noregs konong.²¹ þa skolu þeir þenna eib sueria konongi.²² sua marger men or xylki hueriu sem honum litar. þes leg ef hond a hælga doma oc þui styrk ef til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra .N. Noregs konongi. bæde lornilega oc openbærlega med ollum minum mat oc megin. þva sem goðr þegn skal goðom konongi. veita [alla loglega lyðstýldu med þeim ollum loghum oc²³ lunendum sem hin hælgi Olazr konongr skipade millum konongs oc bonda²⁴ med huara tueggia samþykkt. þva se mer gud hollr sem ef sat segir gramr²⁵ ex ef lygr. Abyrgi ef mer²⁶ þenna eib oc ollum þeim sem j konongsens þegnstýldu²⁷ ero xirir alna oc oborna.²⁸ oc hans eids [eigu at²⁹ niota. [ero eigi at eins stýldugir þeir at halda³⁰ þenna eib er sueria. hælðr allir þeir sem j hans þegnstýldu³¹ ero alnir oc oborner.³² þui at Noregs konongr er iamynstýldr þeim til retttra mala er heima ero sem hinum er þa ero a [þingino hia honum.³³

1) ollum — tilf. D. K. L. 2) alla — tilf. K. L. 3) iastat — K. L. 4) i. zollinn — K. 5) of þynsemb — tilf. L. 6) [gegr mer — K. L. 7) Dette Cap. mgl. i D. L. 8) eða — mgl. K. 9) doma — K. 10) [mgl. — K. 11) riectir — tilf. K. 12) nu — mgl. K. 13) [við þá — K. 14) [mgl. — K. 15) eptir — tilf. K. 16) [at riectligaz [st eptir minni samuitzfu — K. 17) uifruzfu — K. 18) of samþykkt — tilf. K. 19) [afadan — K. rigt. 20) hollozfu of þegnstýldu — D. K. L. 21) [konungi — K. L. 22) mgl. — K. 23) [skal ef honum alla logliga þionofu of riecta þegnstýldu eptir logum of þeim — L. loghum oc — mgl. D. 24) þeirra sem landet byggia. oc adrir hans rettir extir komandar haza nu stadzeft millum konongs oc landzfolksens — D. landz folkeins of adrir hans riectir eptir komendr haza nu stadzeft. millum konongs of þeirra er landit byggia — K. bonda of þeirra manna er landet byggia — L. 25) gramt — D. 26) þer — D. 27) riti — L. 28) [allnum of ubornum — D. K. L. 29) [vilia — K. 30) abyrgiagt — D. L. 31) þegnstýldu — D. 32) [mgl. — K. þeir sem hans eids eigu at niota — tilf. D. Sva eru of aller menn i landim stýldir til truleits vid konung sinn þo at ei sueria honum allir trunadar eida a þingi — tilf. L. 33) [þing — D. K.

[Sva ero oc hinir allir honum stýldugir þeir sem j landeno ero til alz tryggleits þo at ei sueri allir trunadar eid.¹ Þat vita oc allir at þat barn er þot verdr a síðazta are² kononga vara.³ at konongr er iamznstýldr þvi ret at gera sem þeim manni er honum suor eid a þyrsta þingi. Sva ero oc allir iamznstýldir⁴ [til alz tryggleits.⁵ þeir sem laganna vilja niota oc þeirra vera verdir. En konongr oc byskopar lærdir⁶ men oc barronar⁷ oc ol⁸ alþyða stolo zylgia hinum hælga trosse [oc hælgom domum⁹ æztr til tirkíu.¹⁰ síðan gangi konongr til alteris [oc zylgi honum allir hinir þezto menn. En konongr veiti veizlu þan dag svo sem kononglegt tign hœrtr til.¹¹

Um handgengna men konunga.

Hin nesti dagh æztir skal [konongr lata¹² blasa til tala¹³ ollum handgengnum 11 monnum. [þa stulu¹⁴ aller men [gera konongr tryggleit¹⁵ oc uinna æida.¹⁶ en aller¹⁷ þeir sem adr varo handgengner stulu ædi annat sinni¹⁸ huarti lendir men eða stu tilspæinar¹⁹ tala með odrum hætte sínar nænbotr nema geraz aller sverdtalarar kononga [með æidi oc²⁰ hære þo²¹ huærr [sinar nænbotr²² æztir²³ ioznum sœm dom. en ez notorer hære misgort uid konongdomen þa zære þat [æztir logum oc kononga stipan með misfunn²⁴ oc²⁵ goðra manna raðe.²⁶

Með þeim hætte skal konongr hertoga gera i hird sinni.

Nu ez konongr gerer hertogha innan landz²⁷ með goðra²⁸ manna raðe. þan 12 þo²⁹ sem með rettum erzdum er til þess boren æztir loghum oc æz rettre kononga³⁰ ættenne tomen. þa skal sa hattr þar a vera sem her zylgir³¹ [ez til þess þarz at tala.³² þan tima sem konongr gerer hertogha [ser til lettes oc sœmdar³³ þa skal [konongr lata³⁴ till þings blasa [þar sem han er staddr³⁵ ollum monnum. At stípaðu þingi skal hertogha æzni sætiæz a storena xirir hæseti kononga. en síðan skal sa sem konongr stípar til þyrft tala um þa luti sem [litlegæzt þíffir.³⁶ Síðan [æztir þat³⁷

¹) [er hann trúlofar eðr suer log of ríettíndi at halda of dæma þegnum sínum — L. ²) vettre — D. K. degi eðr are — L. ³) suar — D. æzar — K. æzi — L. ⁴) honum stýldugir — K. L. ⁵) [til allrar loglegrar þegnstýldu — D. K. L. ⁶) teitir — D. ⁷) lendir — D. ⁸) mgl. — K. L. ⁹) [mgl. — K. ¹⁰) Her begynder igjen E. ¹¹) [oc tala þar blazan oc zæra síðan i kononga gard of halda síða veizlu þan dagh sem honom býrjar of kononga tign hœrtr. hœrðingium of allum adrum hinum bestom monnum — D. E. [of tala þar blazan. of gangi síðan til herbergis. of zylgi honum allir hinir þeztu menn — K. L. ¹²) [mgl. — B. F. L. ¹³) þings — F. K. L. ¹⁴) [oc stolu þa — B. F. G. H. K. L. ¹⁵) [þesta konungi tru sína — B. F. L. ¹⁶) konongi eida [adr er sagt — B. eid — K. L. ¹⁷) adrir — tilf. D. F. ¹⁸) vinna konongi eid — tilf. B. gera — tilf. E. eida vinna — tilf. I. ¹⁹) ríððarar — G. H. eðr — tilf. B. of ei — tilf. I. ²⁰) [oc þo með eidi oc — B. ²¹) síðan — B. þa — F. G. I. K. L. — mgl. H. ²²) [sína nænbotr — B. F. G. H. K. L. ²³) með — E. F. G. H. ²⁴) [e. l. með kononga stípan oc misfun — B. F. H. I. [e. konunga stípan of misfun — G. [e. l. með konunga stípan — K. L. ²⁵) með — G. H. ²⁶) of tillogu — tilf. B. ²⁷) eða hirtar — tilf. B. ²⁸) þeztu — G. H. I. ²⁹) þo — mgl. I. ³⁰) konunganna — G. mgl. — E. ³¹) seghir — H. ³²) [mgl. — F. þa skal æt. — mgl. I. ³³) [mgl. — B. ³⁴) [mgl. — B. ³⁵) [mgl. — B. ³⁶) [litlest þíffir — B. [konungi þíðir víðræmiligæz — G. H. [konongr [er at þa er víðræmiligæst — I. ³⁷) [mgl. — B.

skal konongr sealzr upp standa oc geza honum hertogha nazn með [situm orðom sem her zylgia.¹ Nazn þat sem [et legg² a þit. [oc næzni hertogha æzni³ .N. az guds halzu. oc þui uallde sem han hæzir mer lett. þat⁴ gez et þer [med goduilla.⁵ late sealzr gud þui⁶ sina missun zylgia með ollum þeim lutum er han ser at þer⁷ høzer hællzt⁸ til hans tignar⁹ oc minnar somdar¹⁰ oc lettes. þer¹¹ till zæmbar¹² oc zarsælo. ollum þeim til zridar oc zagnadar¹³ sem et za¹⁴ undir þit ualld með guds zorsio.¹⁵ Sidan [er honum værðr gezet hertogha nazn þa¹⁶ skal konongr tata i hond honum oc setia han i haseti hia ser. konongr skal geza honum sverð oc za honum i hond.¹⁷ skal han i þui uid kennazt at han hellr þan hertoghadom az konongdominum¹⁸ oc er hans sverðtakare rettom til styrks. rongum til rezsingar. kononge til lettes oc hans hollu¹⁹ rade oc riti [oc somd til værðdar oc uirðingar²⁰ huar sem han ma sinu lidi uid toma. [Sidan skal konongr geza²¹ honum merki til þess at konongr [stýldar alla þa honum ærtirlata oc audluæða vera²² sem han stípar undir hans ualld um allt þat sem adr uattar [i hertogha sverðtatu.²³ [oc hans hertoghadom²⁴ i ollu stydia oc styrkia [til þess æznis²⁵ [oc allrar loghlegrar lyðni.²⁶ þetta huartvæggia skal konongr standande za hertogha. sidan skal hertoghe ganga zram oc sveria æid [at loghum oc²⁷ at helghum domum²⁸ með þeim æidstaz sem adr [er stípadr²⁹ ærtir kononge æid.

Þm somd ok síðsemð huer zylghir hertogha nazne.

- 13 [Nu skal segia³⁰ til þeirra somda sem zylghia hertogha nazne. Merki skal hertoghe haza zirir ser huart sem han ridr til boar eða ror nema konongr se zirir. hertoghe ma³¹ haza [þegar honum litar zylgðar men ser³² .iiij. þa er han er ner konongi. [ældri þo³³ zléiri en .vi. at³⁴ konongr æli zylgðar halld. huart sem han er ner kononge eða ziarre. nema naufsyn³⁵ varngð³⁶ trezi su þo at kononge se urug.³⁷ hertoghe skal zrealstegha rada zirir þeim luta landz sem konongr zær honum at³⁸

¹) [þessum ordum — *fl.* ²) [gud gaz þer leggr et — *K. L.* ³) [mgl. — *fl.* ⁴) þa — *K.* ⁵) [mgl. — *K. L.* ⁶) þer — *H. I.* ⁷) þui — *E.* ⁸) hollr — *E.* ⁹) [æmbar — *I.* ¹⁰) tignar — *L.*
¹¹) [er — *E.* ¹²) [æmbar — *F.* ¹³) nada — *B. F. K. L.* ¹⁴) zær — *E.* ¹⁵) za þér i hendur of — *I.*
¹⁶) zorsio — *E.* ¹⁷) [mgl. — *fl.* ¹⁸) hendir — *F.* ¹⁹) konongi — *B.* ²⁰) ollu — *B. F.* ²¹) [til somdar of uirðingar — *B. C. E-L.* [til somd oc vendar oc uirðingar — *D.* ²²) [konungr skal geza — *B. F-L.*
²³) [stípar honum alla þa menn ærtirlata of audmiuta — *G. H.* [stýldar þa alla honum ærtirlata of audmiuta at vera — *I.* ²⁴) [um h. sverðtatu — *G.* [um h. dom — *H. K. L.* [mgl. — *F.* ²⁵) [of hans sverðtatu — *H.* [of hann — *K. L.* [oc — *E.* ²⁶) [til sine æznis — *F. K. L.* [mgl. — *G. H. I.* ²⁷) [Saal, rettset; at allar loghlegrar lyðnir — *A.* [at allar loghlegrar lyðni — *C.* [til allar loghlegrar lyðni — *G. H. I.* oc hans hertoghadom &c. — mgl. *B.* ²⁸) [mgl. — *F. I. K. L.* ²⁹) [mgl. — *G. H.* ³⁰) [vattar — *B.* [er fradr — *C. D. E. F. K. L.* [er frizadr — *G. H.* ³¹) [stær segir — *B.* ³²) skal — *G.* ³³) [zylgdarmen þegar hann vil — *B.* [er zylgdarmen — *E.* [zylgdarmen — *F. K. L.* [med [er z. menn — *G. H.* [m. f. z. m. [er hann vill — *I.* ³⁴) [en aldri — *B. E.* ³⁵) þo at — *B. E.* ³⁶) naufsynar — *B.* naufsyn — *C. D.* naufsynia — *F-L.* ³⁷) vorð — *F.* ³⁸) tru — *E.* orugg — *H.* ³⁹) at tata — *E.* az at tata — *F.*

afar ögri eptir loghom [med mistun.¹ nema² æigi skal han haza stori utböd en onongr. nema konongr samþyði [pat med honum³ xirir [æinna hueria naubðsynia aler.⁴ Æighi skal han of⁵ geza iarder þær sem konongr vœtir honom.⁶ vœita ma han⁷ æim⁸ sem [honum lifar⁹ medan han hezir uallð izir. Æighi skal han oc xleiri handjengna men haza en [konongr oc¹⁰ uittrir men sea at til hœyrir. en ex hertoghe aular idan hird er¹¹ konongr xirirbœdr honum. þa ero þeir aller landrada men¹² [er síðan veria¹³ er¹⁴ þeir uitu konongs forböd a. Æigi skal hertoge or lande xara nema onongs lœgvi se til. Uid engan þan hœrðingia skal hertoge sattr vera sem konongr er isattr uid xirir¹⁵ loglegar sater. Æigi skal hertoge þa men hallða [er konongr er reidr note hans uilia.¹⁶ Nu ex sva [ber uid¹⁷ at uxridr er i lande þa skal hertoge uera tynldr¹⁸ kononge [i ollum naubðsyn(i)um¹⁹ oc aller hans men. tan oc hertogha loghegh naubðsyn til at bera.²⁰ þa skal konongr xa honom sva mylin²¹ styrk sem²² ioder men sea at bæzt ber. en hueruetna þær sem [þeir ero i uxridi saman konongr²³ oc hertoghe oc þeirra men. þa skal sva [vera huer til annars²⁴ sem [þeir se aller²⁵ or æinu logunœtti. Stynldugr²⁶ skal hertoghe [oc til²⁷ vera i xridi oc uxridi at xara þær xærðir²⁸ er konongr bœdr honom med stynfemd²⁹ oc han uil sina men sealx³⁰ il³¹ senda [þa sem honum er uel til.³² Uardhallð oc allar adrær niofner stulu hertogha men³³ iamnt³⁴ hallða uid konongs men at manmærgð oc sva i ollu lutxalli of utskipti³⁵ eptir retto mantale [ex hertoghe er med kononge.³⁶ Konongs læghe er fyrst i uerri hœzn. hertoghe skal vera kononge sinum hœllr oc trur var³⁷ oc³⁸ sea uel uid uina [rœðum oc radum.³⁹ Ex sva tan til at berazt at konongr kennir hertogha sinum⁴⁰ suitræde [eða utrœglæit.⁴¹ þa skal þat [med stynfemd⁴² ranxsata. en æighi med iræði eða⁴³ alaupum rexsa. en ex han⁴⁴ dyl [oc trœnstizt⁴⁵ han ser til trœglæita.⁴⁶ þa skal han biöða gista til ranxsats rex. en síðan skal ranxsata þat mal med stynfemd

¹) [mgl. — E. ²) en — B. F. I. ³) [pat — F. K. L. [med honum — G. ⁴) [einnar hueriar loglegar naubðsyniar sater — B. D. [æ. hv. loglegra naubðsynia [— C. [einar hueriar naubðsyniar — E. [storrar aubð. [afir — L. ⁵) of — mgl. B. gera at — tilf. D. ⁶) en — tilf. B. E. F. L. ⁷) þær — tilf. E. G.) hœerium — F. G. mgl. — H. ⁸) [hann vill — F. G. H. ⁹) [mgl. — D. ¹⁰) [mgl. — D. ¹¹) en — B. ¹²) uid onong — tilf. B. E. ¹³) [er síðan geraz hertoga handgengnir — G. [mgl. — B. F. H. L. ¹⁴) ex — B. F. L. ¹⁵) um — K. L. ¹⁶) [mote konongs uilia er hann er reidr — B. [er t. er reidr uid mote hans uilia — E. [er t. er reidr — F. ¹⁷) [ber til — B. D. G. H. I. [verdr — F. ¹⁸) tynldr — B. ¹⁹) [mgl. — E. ²⁰) xalla — H. ²¹) marga men oc — B. ²²) han of — tilf. E. ²³) [konongr er i uxridi — E. [þeir eru saman i uxridi — F. L. ²⁴) [vera huer uid annan — F. I. L. [þipa huer uid annan — H. ²⁵) [allir se — E. ²⁶) Stynldr — B. ²⁷) [mgl. — B. F. H. K. L. ²⁸) [i hertærðir — B. allar — tilf. B. ²⁹) Stynfemi — F. ³⁰) síðan — D. mgl. — F. ³¹) med — de Övr. ³²) med — B. F. H. D. — G. H. I. ³³) [þa sem vel ero honum til vardhællz xallnir oc allar annarar niofnar. stulu hertoga men — B. ³⁴) iamnan — D. ³⁵) vera — tilf. B. ³⁶) [mgl. — D. ³⁷) var — mgl. F. G. H. L. ³⁸) at — E. ³⁹) [ræðu — E. [radum — F. K. L. ⁴⁰) sinum — mgl. E. F. [andræð eðr — tilf. G. H. ⁴¹) [mgl. — E. F. G. H. K. L. ⁴²) [mgl. — F. ⁴³) eða — mgl. F. G. H. ⁴⁴) hertoge — G. H. ann — mgl. D. ⁴⁵) trœnstizt — C. D. E. I. ⁴⁶) [mgl. — F. G. H. K. L.

[oc goðra manna raðe¹ [ættir loghum.² en eð hertoghe uil ægi toma til konungs³ [forþalla laust.⁴ þo at [konongr biðe gísta⁵ [eða beidizt⁶ eða [uærða svit⁷ son a⁸ [hertogha hendi.⁹ þa ma han domazt sannr at sof. oc aller þeir sem síðan¹⁰ fylgia honum eða nokora lyðni¹¹ væita honum¹² lofsteget eð¹³ domr þællr a mal hans. þa ero þeir aller ubota men.

Guær sœmd fylgia skal iarls namne.¹⁴

- 14 Nu skal segja til þess sem¹⁵ vera ma¹⁶ at sumum¹⁷ se ufunnulegare en von være at oc til hœrði. oc er þat um [iarls doma¹⁸ her¹⁹ i Noreghe oc iarls nozn.²⁰ [en men meghu stilia²¹ at með þeim²² hattom²³ haza Noreghe konongar gezt monnum iarls²⁴ nozn [i Noreghe.²⁵ Sa er en þyrsti hatt er²⁶ Noreghe konongr gezt sunum²⁷ sinum stilettnom [iarls nozn.²⁸ [en stundum broðrom sinum stilettnom²⁹ eða namaghum³⁰ oc vœtir þeim stilt æz lande [oc þo i þeim stodum rísta³¹ ino³¹ sem honum³² syniz með stitu stilorde sem han stípar.³³ oc a þat með engu mœte i ærð³⁴ at ganga [þo at sumer³⁵ haxe³⁶ ranglega uib klengzt.³⁷ Er þat þyrsti til uitnis burðar at þesslyns³⁸ iarldomr heuir æði [ærðum til oc æði hæuir han³⁹ i ærðir gengit sem nog ero⁴⁰ dome til. þat annat at huerghi [xinz i landenu notor lutr æintadr til iarldomsins.⁴¹ hældr haza konongar⁴² uæit iarlum æz landinu stilt sem [þeim hæuir litat⁴³ stundum i Frostapings loghum. en stundum i Gulapings loghum. stundum i Vitinni [oc allozt a Upplondum.⁴⁴ en stundum i ollum⁴⁵ lutum landzins oc⁴⁶ þui smærom saman. allozt haza þat oc konongar tætit til sin sem þeir haza vœit hinum sama iarle i æins huærium lufa lanzsins oc þenget⁴⁷ iarlle [þar

¹) [mgl. — F. G. H. K. L. ²) [mgl. — E. F. K. L. ³) þings — F. L. mgl. — E. toglegra — tilf. B. C. D. togliga — tilf. E. togliga stýndr — tilf. F. G. H. I. togl. tilf. alladr — tilf. K. L. ⁴) [mgl. — F. ⁵) [t. beidiz eighi gísta — G. [t. beidiz gísta — H. [konungi biðiz gísta — K. L. ⁶) [mgl. — G. H. K. L. ⁷) [svit virðast — I. ⁸) æz — E. of — L. ⁹) [hendar hertoga — D. [hertuga — F. G. H. [hendr honum — K. [henda honum — L. ¹⁰) síðan — mgl. E. ¹¹) alþýni — B. ¹²) honum — mgl. B. C. D. F. K. L. ¹³) er — B. G. H. I. K. L. [þan er — F. ¹⁴) Foran dette Cap. indskyder I Cap. 18, men udelader det paa det rette Sted. ¹⁵) at — G. H. ¹⁶) um iarldom — tilf. B. ¹⁷) monnum tilf. E. K. L. ¹⁸) [iarldom — B. E. F. G. H. L. [iarldomi — I. K. ¹⁹) her — mgl. C. D. F. L. ²⁰) iarlonaga — B. E. ²¹) [oc at men stili gior — B. [en at men stili — F. I. [en at m. viti — G. H. [en at m. stili þui giorr — K. L. ²²) þeim — alle de Övr. ²³) Saal. rettet. hattom — A. urigtigt. ²⁴) iarla — E. ²⁵) [mgl. — F. K. L. ²⁶) at — B. E. L. ²⁷) syni — K. L. ²⁸) [iarls naga — B. E. L. ²⁹) [mgl. — D. I. ³⁰) náungum — I. ³¹) [of þann lufa rísta — B. [of þeim lufa rísta — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ³²) þeim — G. H. ³³) stípar — K. L. ³⁴) ærðir — B. C. D. E. I. ³⁵) synir — C. D. ³⁶) þar — tilf. G. H. ³⁷) [mgl. — E. ³⁸) þessháttar — F. ³⁹) [mgl. — F. L. ⁴⁰) ginnaft — E. F. ⁴¹) [ginnaft i landenu notorir lutr æintadr til iarldomsins — E. [s. i. l. eintannadr (eintadr — H) réttir til iarldomsins — G. H. [ginnaft dome til i landinu at noturir lutr s. æintadr til iarldomsins — I. [i landenu ginnaft noturir hlutr æintadr til iarldomsins — K. L. ⁴²) hertogar — D. ⁴³) [stípar. en — E. [þeim stípar — I. ⁴⁴) [oc allt um Upplond — G. H. [allt á Upplondum — I. ⁴⁵) oðrum — F. ⁴⁶) þa — tilf. G. H. I. ⁴⁷) þeim — tilf. F.

annar stadar¹ sem kononge [hóvir(?) þot tilzellilegast.² nu zinnazt oc huerghi [hældr bu³ ne iarder eda⁴ -odoll i Noreghe i notorum stad þau sem [iarldhomenum se einlannat⁵ uttan þær⁶ hæuir huerr hæzt [oc sua mytit⁷ [oc med slium hætte⁸ sem kononge heuir synzt. Þat er hit þridia [er uittrum monnum synizt mest⁹ at snotter¹⁰ konongar haza oxtlega zunnit ueinord iarldanna stundum til sin en stundum til sinna zorellra oc þui er þat rettazt at konongr haze i sinu valde at soma þan mæft æz sinni zadur læizð [oc zæmia þan¹¹ sem han zinnr¹² se(r) hollaztan oc [sif uil mæft uid læggia hans bodskap at¹³ gera bæde innan landz oc uttan. þui at hans [æign oc odall¹⁴ er all landit. oc¹⁵ æighi er handsællt¹⁶ at [bætr gezizt¹⁷ þo at annars¹⁸ se a¹⁹ zæisfat. Þætt er hit ziorda sem liosazt²⁰ er at ozt hóvir(?) [longum stundum²¹ ængi iarll veret i Noreghi oc hæuir þat almuganom høgazt veret. þui at sealdan [hæuir rettr²² smælengsins uid þat batnat at marger haza hzirbodarner veret i senn.

Um annan hatt iarldoms til Skatlands.

Sa er annar hattr iarls næzns er Noreghs²³ konongr gezr þæim monnum²⁴ er 15 þan skipar izir statlond sin. Sfrst Ortnæniar [uid þui skilordi²⁵ sem valtar settar kraa Suærris konongs oc þaralldar iarls²⁶ oc²⁷ med þæim zleirum æinla malum sem komu i settar giærd²⁸ Magnus konongs þalonar konungs sunar oc Magnus iarls Gíllibærzt²⁹ sonar þa er þær settuzt i Þiorgwin þa er lidnir varo zra burdar lima vara herra Ihesu Ehrifti.³⁰ m. væltra .cc. væltra .lx. oc .viij.³¹ uættir a .iiij. are ritio Magnus konongs sunar þalonar konongs. Sva oc ez konongr gezr³² iarll til Iolandz med sliu skilorde sem [kononge³³ syniz³⁴ med gude zorsio oc godra manna raðe. þa ma til huarstæggia þeirra³⁵ þan hatt nyla sem her seghir³⁶ æztir [loghum³⁷ huersu iarll skal gera oc sva þat zleira sem her til hoyrir æz þui sem þar fylgir.³⁸

¹⁾ [þat j annan stad — B. [þa annarsstadar þar — G. H. I. ²⁾ [litade — B. [litar — E. [þidir itzelliligt — F. [þ. þa til zallit — G. H. I. ³⁾ [bu — B. E. G. H. K. L. [bη — I. [mgl. — F. ⁴⁾ ne — E-L. ⁵⁾ [iartinum ero eintat — E. [iarldóm hegra til eda honum se eintannlig — F. ⁶⁾ þær — B. F. I. K. L. ⁷⁾ [oc sua myttar — B. F-L. [mgl. — E. ⁸⁾ [oc m. sliu sliqrdi — G. H. [mgl. — E. ⁹⁾ [mgl. — E. ¹⁰⁾ [notrir — B. C. E. K. L. [nortter — D. Noregs — F-I. ¹¹⁾ [mgl. — B. ¹²⁾ [er — E. ¹³⁾ [mest uil hans bodskap — F. G. H. K. L. ¹⁴⁾ [odall — B. E. [eign — I. ¹⁵⁾ þuiat — K. L. ¹⁶⁾ uist — G. H. I. þo — tilf. E. ¹⁷⁾ [b. henzit — D. [annat geziz betr — G. H. I. ¹⁸⁾ þess — G. H. I. ¹⁹⁾ um — F. i — K. L. mgl. — E. ²⁰⁾ Saal. alle undt. A, der seilagt. har siotagt. ²¹⁾ [mgl. — G. H. K. L. ²²⁾ [haza rettir — I. ²³⁾ Noregs — mgl. B. F. K. L. ²⁴⁾ manne — B. ngl. — I. ²⁵⁾ [med þ. skilorði — B. I. [med þeim hatti — F. [med þui moti — G. H. K. L. ²⁶⁾ maddidrar sonar — tilf. G. H. K. L. ²⁷⁾ oc — mgl. E. F. ²⁸⁾ þeirra — tilf. E-K. ²⁹⁾ Gíllibertz — B. C. D. F-L. Gíllibers — E. ³⁰⁾ Saal. rettet. Ehriftu — A. ³¹⁾ .viij. — G. H. ³²⁾ gerir — alle le Övrige. ³³⁾ honum — B. F. ³⁴⁾ [konongr ger a — E. ³⁵⁾ þessa — B. C. D. I. mgl. — de Övr. ³⁶⁾ greinir — E. ³⁷⁾ loghum — mgl. B. C. D. ³⁸⁾ [mgl. — F. G. H. K. L.

Med hvarium hetti konongr skal iarl gera.

- 16 Þan tíma sem konongr [gerer iarl¹ ser til sǫmdar oc lettes. þa skal konongr² lata til þings blása þar sem han er staddr ollum monnum. oc at skipadu þingi skal iarl³ ærni sætia³ a florina xirir hæfeti konongs. en síðan skal þa er konongr skipar til xyrst tala um þa luti er [litlegast þyðir.⁴ síðan skal ærtir þat konongr sealzr upp standa oc geza honum iarl⁵ naxn með þessum ordom.⁵ Naxn þat sem ef leg a þit. [oc nærni iarl⁶ ærni⁶ .N.⁷ æz guds halzu oc æz þui uallde sem han hæuir mer let. [þat gez ef þer með goduilla.⁸ late sealzr⁹ gud þui sína mistun xylgia með ollum þeim lutum sem han ser at þer hoxer hælzt¹⁰ til¹¹ tignar oc minnar sǫmdar [oc lettes. þer til xremdar¹² oc xarsælu¹³ ollum þeim till xridar [oc xagnadar¹⁴ sem ef þa¹⁵ undir þit ualld með guds xorsio. Síðan¹⁶ [honum vædr gezet iarl⁵ naxn. þa¹⁷ skal han¹⁸ tala i hond honum oc sætia han i hæfeti ut i xra sínu hæfeti¹⁹ [godan mun.²⁰ konongr skal geza honum sverð [oc þa honum²¹ i hond.²² skal han [uid þui i tennast²³ at han hælðr þan iarlðom æz konongdomenum²⁴ oc er hans sverð: tafare. rettom til styrks rangum til rexsingar. kononge til lettes oc hans [holu²⁵ rade of²⁶ riki [oc sǫmd²⁷ til²⁸ uærndar oc uirdingar huar sem han ma sínu liti uid toma.²⁹ Síðan skal konongr geza honum merki til þess at konongr³⁰ skyldar³¹ alla þa³² honum [æxtirlata oc³³ audluæða³⁴ vera sem han skipar undir hans ualld. um allt þat sem adr³⁵ uattar i iarl³⁶ sverðtolu. oc [hans iarlðom³⁷ i ollu styrkia oc styndia [til þess ærnis³⁸ [oc³⁹ allrar loglegar lydni.⁴⁰ Þetta huartuæggia skal konongr standande⁴¹ [þa iarli.⁴² síðan skal iarl⁴³ ganga xram oc sveria⁴⁴ æid at hælghum domom með þeim æidstax sem adr er stradr ærtir konongs æid.

Þuer sǫmd xylgia skal iarl⁵ naxne.

- 17 Nu skal segia til þeirra sǫmda er xylgia iarl⁵ naxne. Jarll skal haxa merki [xirir ser⁴⁵ huart sem han ridr til þoar eða ror. nema konongr se xirir.⁴⁶ Jarl skal haxa

¹) [vill jart gera — F. ²) konongr — mgl. B. ³) nibr — tilf. F. ⁴) [til hoxra — B. [littigast þyðia — E. [litaz þidir — G. H. I. ⁵) sem her xylgia — tilf. D. E. ⁶) [mgl. — B. F. G. H. K. L. a naxn — tilf. E. ⁷) þat gez ef þer með goduilla (godum villa) — tilf. D. E. ⁸) [mgl. — D. E. ⁹) sealzr — mgl. A. ¹⁰) tæft — E. ¹¹) til hans — B-E. G-L. honum til — F. ¹²) [mgl. — F. ¹³) xagnadar — E. xrefio — K. L. ¹⁴) [oc nada — B. F. K. L. ¹⁵) xær — B. E. G. H. K. L. xæ — I. (st — F. ¹⁶) er — tilf. B. I. ¹⁷) [mgl. — F. G. H. K. L. ¹⁸) konongr — alle de Övr. ¹⁹) sæti — G. H. ²⁰) [godum muni — E. [mgl. — G. H. K. ²¹) [mgl. — E. ²²) hendr — F. ²³) [i þui við tennast — B-H. K. L. [of þessa við tennast — I. ²⁴) konunginum — F-L ²⁵) olle — B. ²⁶) [mgl. — F. ²⁷) [til sǫmdar — E. [mgl. — B. F. G. H. I. K. ²⁸) of — E. ²⁹) kononge til lettes &c. — mgl. L. ³⁰) hann — B. ³¹) skipar — E. han — tilf. D. ³²) menn — B. þa menn — F. ³³) [mgl. — B. ³⁴) audmiufa — E. ³⁵) hann — H. ³⁶) hertuga — F. K. L. rigtigere. hans — G. H. I. ³⁷) [hans iarlðom — D. oc han — tilf. B. ³⁸) [i alla stæde — E. ³⁹) þes ærnis oc — mgl. F. K. L. ⁴⁰) [Saal. rettet; [at allar loglegar lydnir — A. urigtigt. ⁴¹) stíðande C. D. E. ⁴²) [veita eðr þa — I. ⁴³) han — E. ⁴⁴) konungi — tilf. K. ⁴⁵) [mgl. — F. ⁴⁶) j þor — B.

rylgðar men [ser þegar eighi er ner konongr.¹ aldri þo þleiri en .vi.² Jarl skal
 frealslega ræða þirir þeim lúta landz sem konongr fær³ honum [at safar ögri⁴ [ex-
 fir loghum með missun.⁵ nema⁶ eigi skal han store utböd haza en konongr.⁷ nema
 konongr samþyði þat með honum þirir [einar hueriar logleggar naufsyniar safar.⁸
 ÖEigi skal iarl oc⁹ geza iarder¹⁰ þær sem konongr vaitir honum.¹¹ vaita ma han
 þeim sem [honum lifar¹² meðan [han hæuir uald¹³ izir. ÖEigi skal han oc þleiri
 handgengna men haza en konongr oc uittir¹⁴ men sea at til högrir. en ex¹⁵ iarl
 aular¹⁶ síðan hird er [konongr þiri bydr honum.¹⁷ þa ero þeir aller landrada men [er
 síðan sueria er¹⁸ þeir uifu¹⁹ [konongs forþod a.²⁰ ÖEigi skal oc iarl or lande þara
 nema [konongs se löngi till.²¹ Uid engan þan hördingia skal iarl fatter vera sem kon-
 ongr er ufattr uid þirir loghlegar safar. ÖEigi skal iarl oc þa men hallða er konongr
 [er reidr²² mote hans²³ uilia. [Nu ex þa ber uid at uþridr er i landi.²⁴ þa skal
 iarl stýldugr²⁵ vera kononge i öllum naufsynium oc aller hans men. [tan oc iarl²⁶
 loghleg²⁷ naufsyn til at bera.²⁸ þa skal konongr þa honum sua [vynlin styr²⁹
 sem goder men sea at bæzt ber.³⁰ en huervetna þar sem þeir ero i uþridi saman kon-
 ongr oc iarl oc þeirra men. þa skal þa vera huer til annars sem þeir se aller³¹ or
 einu loghunögti. Stýldugr skal iarl oc til vera i þridi oc uþridi³² at þara i þær
 færdir sem konongr bydr honum [með stýnsend oc han uil sealþs síns men till³³
 senda³⁴ þa sem honum er uel till.³⁵ Vardhald oc allar adrar niofner stulu iarl³⁶
 men iamznt halda uid konongs men ex iarl er með kononge at manmærgð³⁷ oc sua
 .i. öllu lutþalli oc lutþipti³⁸ extir retto mantale. [konongs læghe er þyrft³⁹ i huerri
 högn.⁴⁰ [Jarl skal vera kononge sinum höllr oc trur var oc⁴¹ sea uel⁴² uid uina
 radom of röðum.⁴³ Ex⁴⁴ þa tan til at berazt⁴⁵ at konongr tenner iarl⁴⁶ sinum

1) [(með) ser þegar hann er ner konongi — B. E. [ser þ. h. er eigi ner (hja) kononge — C. D. [liij. huart
 sem konongr er ner eða þiari — F. [liij. huart sem hann er ner konungi e. þiari — G. H. [þegar hans er
 eði narri konungi — I. [liij. hv. [h. er ner t. e. þirr — K. L. 2) þimm — H. 3) tær — G. H. 4) [mgl.
 — B. [tata [afareþri — E. 5) [eptir [ögum — F. [með missun oc þo e. [ögum — G. H. [m. missun — I.
 [m. [ögum of þo með (undir) missun — K. L. 6) en — B. F. mgl. — E. G. H. K. L. Henföres i D til
 det foregaaende. 7) vill — tilf. I. 8) [einhueria naufsynia safir — F. G. H. [einhueria naufsyniar —
 K. L. 9) haza eða — tilf. D. 10) eignir — D. 11) en — tilf. E. F. K. L. 12) [han vil — E.
 F. G. H. K. L. 13) [hans vald er — E. 14) vitrir — alle de Övr. 15) sua ber með at — tilf. E.
 16) eyfr — H. 17) [hann veit konungs forþod a — K. L. 18) [síðan — K. L. 19) uiffu — G. H.
 20) [at konongr þyrirbydr — K. 21) [með konungs rabi — F. G. H. K. L. 22) [þeir reidi a — E.
 23) kononge — de fl. 24) [Ex þa ber til at uþridr er i land tomin — B. [Enn ex uþrid er i landi — F.
 25) stýldr — I. K. L. 26) iarl²⁶ — B. E. G. H. I. 27) nodor — E. mgl. — F. 28) [tomi of iarli
 löggh naufsyn til — K. 29) [marga menn of styr — B. 30) ber — B. 31) eins mans menn oc
 — tilf. B. 32) Saal. rettet. i þridi — A. urigtigt. 33) með — C. D. F-L. vid — E. 34) láta þara
 — G. H. 35) með — E. vid — F-I. [oc [endi sina menn salþs þa er hann vil uel — B. 36) iagnæði
 — G. H. 37) vera — tilf. G. H. K. L. 38) þyrft — mgl. B. G. H. I. 39) [mgl. — E. 40) at
 — E. G. H. 41) uel — mgl. E. F. 42) [mgl. — F. K. L. 43) En ex — B. E. 44) tema — E.

suitræði¹ eða ufrýglæif. þá skal þat með stynfemd ranzsafa. en æighi með [bræðe eða² alaupum reysa. en ex han dyl oc trøyfist³ [han ser⁴ til tryglæita.⁵ þá skal han biöda gisla⁶ til retz ranzsafs. en síðan skal ranzsafa [þat mal⁷ með stynfemd [oc godra manna rade⁸ [ærtir loghum.⁹ en ex iarl uil¹⁰ æigi [til toma konongs¹¹ loghleggha¹² þorxalla lauft þo at konongr biöde¹³ gisla eða bæidizt. eða uerða suit son a [hende iarle.¹⁴ þá ma han dömazt sannr at sof oc aller þeir sem zylgia honum eða notora lydni væita lofstege¹⁵ síðan. [þa ero þeir aller ubota men.¹⁶

Guærfu konongr skal gera lenda man.¹⁷

18 Nu skal til þess segja huersu konongr skal gera lenda man. [konongr skal gera lenda man¹⁸ a iöla tid eða páscha. eða a enum hæstum hatidum. þui at sva hæuir veret at¹⁹ þornu.²⁰ [oc skal þetta gort vera ærtir þat sem borduærs ero sogð²¹ oc matr er blæzfabr²² adr en konongr sætiz i hæfeti. [þer skal lata lyfa þa²³ xirir [ok lum monnum i höll eða hirdstofu²⁴ adr en han sætiz izir²⁵ bord með þessum ordom. Ex þat synizt at þenna man [oc næzni²⁶ .N. er [xlæstum er²⁷ lunnigr at godu. þa uil konongr xirir safar hans pionofstu læida han til somdar sætis oc uirdingar [næznbota þeirra²⁸ sem [hæstar ero²⁹ innan hirdar með lenz manz næzne.³⁰ þan allan ret sem lenz manz næzne a at zylgia þa gæz konongr honum [zulltomleggha með guds mistun oc traufsti.³¹ með lenz manz semd³² [oc stitum væizlum sem byriar til lendz manz rettar.³³ en þat er³⁴ .zv.³⁵ marla væizla. Síðan skal konongr talla³⁶ til sin³⁷ .ij.³⁸ lenda men eða stallara [eða mertis men.³⁹ [eða stintiaara(!) eða⁴⁰ drotseta [eða þa .ij. sem somelegazter⁴¹ ero innan hirdar ex lender men ero æigi ner⁴² oc biöda þeim at læida þan man [zram til sin xirir hæfeti.⁴³ oc þa skal konongr sealzr⁴⁴

¹⁾ landræði eða suitræði — B. landræði — F. ²⁾ [bræði — G. H. [mgl. — F. K. L. ³⁾ trøyfist — C. D. E. I. ⁴⁾ [mgl. — B. ⁵⁾ oc trøyfist &c. — mgl. F. G. H. K. L. þa þ. þat með stynfemd &c. — mgl. E. ⁶⁾ xirir sit — tilf. E. ⁷⁾ [mgl. — E. ⁸⁾ [mgl. — F. G. H. K. L. ⁹⁾ [mgl. — E. ¹⁰⁾ Saal. rettset. tild — A. ¹¹⁾ [toma til konongs — B. D. I. K. L. [t. til þings — F. G. H. ¹²⁾ loegleggha — B. mgl. — B. E-L. ¹³⁾ honom — tilf. D. K. L. ¹⁴⁾ [iarle hendi — B. E. G-L. [hendar iarle — D. F. ¹⁵⁾ honum lofstegeir — B. G. H. I. K. L. lofstegeir — D. honum — F. mgl. — E. ¹⁶⁾ [mgl. — F. ¹⁷⁾ Dette Cap. mgl. paa dette Sted, men indskydes foran, mellem Cap. 13 og 14 — I. ¹⁸⁾ [hæst fidi þat vera — B. [þat skal (hann) gera — F. G. H. K. L. ¹⁹⁾ zra — C. D. G. I. ²⁰⁾ oc næzn — tilf. B. C. D. F-L. zari — tilf. E. ²¹⁾ [þetta þ. vera gort ærtir þat er borduærs er sagðr — B. [ungin — I. ²²⁾ signdr — F. ²³⁾ [þa skal konongr lyfa — B. [A. skal lata lyfa þa — C. D. E. F. I. K. L. [þa þ. hann lata lyfa — G. H. ²⁴⁾ [monnum sinum — B. [monnum — F. K. L. [m. i höll eðr a hirdstefu — G. H. ²⁵⁾ undir — F. ²⁶⁾ Rettet fra æzni — A. [of næzni hann — I. [mgl. — B. E-H. K. L. ²⁷⁾ [xlæstum — C. [xlæstum monnum er — E. [mgl. — H. I. ²⁸⁾ [næznbota þeirrar — E. [næznbötir þeirra — F. [næznbötir þeirrar — G. H. ²⁹⁾ [hæst er — E. G. H. [hæstir eru — F. I. ³⁰⁾ oc — tilf. B. G. H. K. L. ³¹⁾ [zulltomliga — F. [zulltomliga með guds mistun — K. L. ³²⁾ rett — B. F. I. K. L. með . . . rett — mgl. G. H. ³³⁾ [mgl. — B. F-L. ³⁴⁾ ero — B. ³⁵⁾ .gg. — H. aabent Rum i K. ³⁶⁾ lata tala — E. ³⁷⁾ sin — mgl. F. I. ³⁸⁾ .ij. — mgl. I. ³⁹⁾ [t. mertiomann — B. C. D. [ad mertiomanni — K. ⁴⁰⁾ [t. stentiaara eða — C. D. E. F. I. K. L. [mgl. — B. G. H. ⁴¹⁾ mefghazter — A. ⁴²⁾ [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴³⁾ [zram xirir sit — B. ⁴⁴⁾ [sealzr — mgl. E.

[taka i hönd honum of¹ læida han til sætes pallz² til horgar³ handar ser oc sætia han i annara lendra manna sæte. En með rettu þa⁴ æigu lender men sua at sitia at sa siti þyrftir sem þornazfir er at naznbotum oc svo huerr sidan sem lengi hæuir veret lendr madr. [oc a þessi skipan⁵ at standa⁶ huerrvetna þar sem þeir hittazt.⁷

Guerru rett ok veiztur er lendir men skulu haza.

Þan ret⁸ skulu oc⁹ lender men haza með¹⁰ kononge at þeir skulu vera nest¹¹ 19 hertogha oc iarlum¹² [ener mæstu oc hinir hæstu¹³ konongs radgiazar oc svo et sama innan hirdar um oll stormæli.¹⁴ Lender men skulu hallða a hæstum¹⁵ [hatidis dag: um¹⁶ fylgd með kononge. Þeir skulu oc þyrftir¹⁷ bera uigflu sværd konongs ex han ber torunu¹⁸ eða garland.¹⁹ nema hertoghe eða iarl²⁰ bere. En æz þui at þeir skulu vera ener hæsto konongs radgiazar þa ber þeim at vera hinir hollazstu²¹ [bæde lön: nilega oc openberlega.²² oc vera sua þirir odrum i þui sem i sörmdom oc metordom. Lender men skulu oc haza uald oc²³ taka [ser men til trausts oc kononge sinum til styrts²⁴ með huskarls nazne. [æigi þlæiri en .xl.²⁵ nema konongs löngi se til. Allar þær æ(i)gnir sem þalla undir konong²⁶ æz udada uertum [eða alæigu malum. eða utlægðar²⁷ værtum²⁸ þar sem lendr madr hæuir len²⁹ [ex konongr uil honum systu³⁰ þa.³¹ þær ma [engi lendr madr³² [með rettu³³ ser tanna ne brot lea.³⁴ [Æingi madr ma oc³⁵ þirirgera æignum sinum [eða odlum³⁶ [uid notorn.³⁷ nema uid gud oc konong.³⁸

Ex kononge kenger lendum manne landrad.

En ex konongr kenger [lendum manne sinum³⁹ svitræði eða landrad. þa skal 20 han⁴⁰ með landzloghum undan þlytiast⁴¹ ex æighi þær loglega a han þroxat. [ket ranzfat⁴² hvöir konongi a ollum malum⁴³ at haza. oc allra hællzt uid sina sværd: tafara [oc þionofstu men.⁴⁴ en æigi a han [með bræði eða alaupum reyfa eða ræidazt

¹) [mgl. — K. L. ²) palla — mgl. B. E-H. K. L. ³) horgre — B. D. E-L. ⁴) þa — mgl. B.
⁵) sidan — tilf. D. ⁶) hatdagt — B. ⁷) þinnaz — I. [mgl. — F. K. L. ⁸) hatt — E. ⁹) oc — mgl. de Övr. ¹⁰) at — F. ¹¹) næstir — G. H. I. ¹²) jarlle — E. ¹³) [hinir hæstu — F. K. L. [hinir æztu — G. H. ¹⁴) stormat — B. stormædi — K. L. ¹⁵) hinum mestu — E. ¹⁶) [hatidum — F-L.
¹⁷) þyrft — F. mgl. — B. ¹⁸) uigflu torrono — B. ¹⁹) garlant — F-L. ²⁰) iarlar — C. I.
²¹) bæde um þior oc þe oc um tungu. oc allan tryggleit oc hollösto — tilf. D. um þiorrede of sua með tungu of ollum trösteit of hollösto — tilf. E. ²²) [mgl. — K. L. ²³) at — B. C. D. E. til þess at — F. I. til at — G. H. K. L. ²⁴) [men með ser konongi sinum til trausts of styrts — E. [ser menn til styrts — F. I. of sörmdar — tilf. K. L. ²⁵) [þo eigi — þ. en .xl. manna — B. [þioratigi. en eigi þlæiri — C. D. E. F. I. K. L. ²⁶) konungdominn — F. K. L. ²⁷) utlægðar — D. ²⁸) [mgl. — F. K. L. ²⁹) systu — F. gyfir — tilf. G-L. ³⁰) systu — mgl. E. ³¹) [mgl. — F. ³²) [engi — F. ³³) [mgl. — E. F. ³⁴) setia — B-L. ³⁵) [þui at engi ma — F. ³⁶) [mgl. — F. K. L. ³⁷) [uid notora með rettu — C. [u. annan m. rettu — D. [man m. rettu — E. [mgl. — F. ³⁸) með rettu — tilf. B. F. I. K. L. ³⁹) [i. monnum — E. ⁴⁰) han — mgl. B. F. ⁴¹) þroxaz — B. E-L. til riettz rannfats. Enn — tilf. K. L. ⁴²) [r. þrox — E. [þroxfemd — F. ⁴³) lutum — F. þox þa — tilf. K. þox — tilf. L. ⁴⁴) [mgl. — K. L.

at uranzsalaðum malum.¹ [gae hældr uel zírir at sea² huærium³ han geýr nærn-
botr eða adrar sörðer oc hældr uid alla uel síðan þa sem æigi spilla sealzer⁴ zírir
ser.⁵ En ex tonongr kenne[r] lændum manne⁶ sinum [landrað eða svit.⁷ oc ero þær
sater æigi openberar at⁸ sonnu oc dyl lendr maðr. þa skal tonongr þat mal ranzsala
a hirdstæznu ex æigi⁹ zær med zammenne¹⁰ sætt. æigi ma tonongr [med rettu¹¹ synia
lendum manne¹² sinum hirdstæznu at ranzsala sit mal til rezt¹³ ex han þyðiz [goda
sot¹⁴ æiga at veria. þær eýtir stal nærna .ziz. [ena stynsamaztu men¹⁵ [at lita a¹⁶
huart er þetta ma [med rettu¹⁷ sannazt [a hendi lendum manne¹⁸ eða æighi. oc ex
þeim liz sua at [ranzsalaðo þvi mali at hann megí undan zöræzt. þa a æi tonongr
at synia¹⁹ honum undanzörflu slita sem goder men sea med sealzæ²⁰ tonongs rade
[oc logh hins hælga Olæz tonongs eru til.²¹ Lender men stulu æigi²² stiliazt uid
tonong [zírir uttan hans got²³ orloz. en allra síst i naudzsynium²⁴ eða uzridi nema
vallde annat huart uanhæilfa eða elli. þa ber tononge æighi at hældr honum²⁵ [um
zram²⁶ uilia sin²⁷ þo at almytil se tonongs naudzsyn til. Ex tonongr spyr uzrid oc
[gerer lendum manne sinum bod²⁸ til sin at toma oc zírir næmzt han [síðan þa
zærb.²⁹ þa ero þat son svit uttan han se siutr eða sar. eða³⁰ slitt et sama ex han³¹
byðr honum med³² liti [sinu i³³ mote vuinum sinum at zara [oc zírir at vera³⁴
nema sva mylit ozæzli³⁵ se zírir at æigi þitt stynsamum mannum vera til zort.
Ilu kómr herfagha son³⁶ til lænz manz þa er han stýlðr bod at gera ollum ton-
ongs monnum [oc ollum³⁷ hans þegnum þeim sem han ma uid³⁸ komazt [ex uzridr
hæzgt.³⁹ slitt hit sama eru oc stýlðir hirdmen oc gester oc tiertisvæinar oc aller ton-
ongs men ex þeir spyrja zyr. en sa er æigi uil niofn⁴⁰ [bera eða⁴¹ bera lata. oc
læzt tonongs maðr i þvi. þa er sa nidingr oc sealzægðr [or hird⁴² er æigi [uilði
vara laugunaut sin⁴³ uid dauda huar nærnbot sem han hæuir [ex han matte þvi
uid toma.⁴⁴ en⁴⁵ han zöræzt undan eýtir dome tonongs oc hirdar ex dylia ma.

¹⁾ [at vþrozuðu at reida — F. K. L. ²⁾ [oc hældr zírir at sia — B. I. [geymt hældr uel z. at sia — E.
[þerr honum (æz) þvi uel z. at sia — F. G. H. K. L. ³⁾ at sea er — tilf. D. ⁴⁾ um — tilf. G. H. I.
⁵⁾ eða adrar sörðir &c. — mgl. F. K. L. ⁶⁾ [l. monnum — B. E. ⁷⁾ [landraðasvit — E. ⁸⁾ med
— C-L. ⁹⁾ hann — K. L. ¹⁰⁾ zaa men nidr — E. zám monnum — K. L. izir — tilf. B. ¹¹⁾ [mgl.
— E. ¹²⁾ monnum — E. K. L. ¹³⁾ mæls — tilf. H. ¹⁴⁾ [got mall — B. F. [dauda sot — K. L.
¹⁵⁾ [hina vitroflu men æz hirdliði — B. [hina vitroflu menn æz hird — C. D. G. H. I. [men hina vitroflu æz
hird — E. or hird — tilf. F. K. ¹⁶⁾ [at leita a — D. [at lata ranzata — E. ¹⁷⁾ [mgl. — F. G. H.
¹⁸⁾ [a hendi honum — E-L. ¹⁹⁾ [mgl. i A ved Forglemmelse, og er her tilföiet efter B. ²⁰⁾ [sealzæ —
mgl. B. F. G. K. L. ²¹⁾ [oc logum hins hælga Olæz tonongs — B. F. I-L. [at honum þerr eýtir i hins
h. O. tonongs — G. H. ²²⁾ zyr — tilf. E. ²³⁾ [en han geýr — E. ²⁴⁾ tonungs — tilf. G. H.
²⁵⁾ þeim — E. hann — F. K. L. at þeim — H. ²⁶⁾ [utan — F. G. H. K. L. ²⁷⁾ hans — B. F-H.
K. L. ²⁸⁾ [byðr han lendum monnum — E. orð — F-I. ²⁹⁾ [zærbena — B. [þa zærb — E. I. [þann
— F-H. K. L. ³⁰⁾ eða — mgl. — B. E-L. ³¹⁾ tonung — F-I. ³²⁾ at stýra — G. H. I. ³³⁾ [mgl.
— B. F-L. ³⁴⁾ [mgl. — G. H. ³⁵⁾ ozæzli — de Övr. ³⁶⁾ son — mgl. F. ³⁷⁾ [mgl. — B. E.
³⁸⁾ uzrid — E. ³⁹⁾ [mgl. — E. ⁴⁰⁾ bod — E. ⁴¹⁾ [mgl. — E. G. H. ⁴²⁾ [ór logunæli — F. ⁴³⁾ [vit vði
lagunauta sin eða vara — B. [uilf veria logunaut sin — G. H. ⁴⁴⁾ [mgl. — F. ⁴⁵⁾ Saal. rettet; ex — A.

Um kanceler oc hirdpresta.

Kanceler a ein at vera með hæstum radgiazum konongs innan hirðar. han a at 21
hæza ret oc metord með lendum monnum bæde i sæssum¹ oc odrum somdum [þeim
sem honum byriar.² Er þat [einkalega stjúlða kancelero³ at geyma sem rofelegast⁴
konongs innsiglis oc gera þau brex sem konongr [segir honum xirir.⁵ Han a oc þess
idulega at ga⁶ at sea sealzr ixir⁷ brex [þan tíma sem þau ero innsiglad.⁸ þui at þat
steter⁹ stormunum¹⁰ oc sealzum honum mæst. Han skal¹¹ hæza sit sem idulegast¹²
ner¹³ konongs radum.¹⁴ Han skal oc stra sem stluislegast¹⁵ æignir¹⁶ þær sem lonypt-
ar verða eða þalla undir konongdomen [æz huerium eða xirir huar. þua oc¹⁷ þær
iærder sem konongr gezt eða uættir imisum monnum¹⁸ [oc huerium nættre anno gracie
þat gerðizt.¹⁹ Sva skal han oc ga²⁰ at landzstjúlðar stra(r) konongs se rettar. þat a
sæt sem a skal vera. oc þat æz tælit sem æz [skal tafa.²¹ með konongs [forsio oc²²
rade.²³ fara skal han oc²⁴ þær xærdir sem konongr býdr honum oc han ser at byr-
iar²⁵ innan landz oc uttan.²⁶ i ollu goðu vera [konongs leftr²⁷ sem meftr²⁸ ma
han. En þa stipan gerde Magnus konongr sun halonar konongs. en²⁹ kanceler skal
hæza [xirft i væizlu³⁰ .x. [marla boll³¹ xirir allra þeirra manna brex sem þurzu
til imissa rettynnda³² æztir loghum. [þar til³³ skal han hæza .v. marla bol um fram
þæt sem han tætr xirir [þau brex³⁴ sem ut lonyfagt. slitt xirir huert³⁵ sem vattar i
brexa bol. Með þeima hette skal konongr kanceler gera at [han skal xirft lata³⁶ blasa
til hirdstæznu ollum handgengnum monnum. síðan skal konongr³⁷ lyfa lata at han
xær [þeim manne³⁸ .n. innsigli sit með þeim³⁹ somdum sem þui⁴⁰ xylgia. æztir
þat skal han [þalla a lne⁴¹ xirir konong oc sveria honum trunadar eid⁴² með þess-
um æidstax.⁴³ þess leg el hond a [þessa hælgha bol⁴⁴ oc þui stytr el til guðs at el
skal vera hollr oc trur [minum herra⁴⁵ .n. Noreghs kononge openberleggha oc lony-
lega. huar sem han⁴⁶ er stæddr. æztir þui uitir sem guð ler⁴⁷ mer. þui skal el oc lony

¹) þessum — B. H. þessu — E. ²) [mgl. — F. H. K. L. ³) [ein kancilero stjúlða — F. ⁴) ret-
legast — B. bezt — G. H. I. ⁵) [segir xirir — D. [býdr honum — E. ⁶) geyma — E. H. gista — F.
⁷) um — E. ⁸) [hvern tíma &c. — E. [huert brex ædr en innsiglat er — F. G. H. K. L. ⁹) stættir — H.
stættir — de Övr. ¹⁰) munum — B. ¹¹) oc — tilf. þ. ¹²) meft — G. H. meft of idugligast — I.
¹³) nest — B. [sem nest — E. með — I. ¹⁴) mutum — E. ¹⁵) inuirdlegast — B. E. ¹⁶) konungs
— tilf. F. ¹⁷) Saal. rettet. at — A. ¹⁸) [mgl. — F. K. L. ¹⁹) [eða á hueriu ari þat geriz — F.
[i huerri grein sem þat geriz — K. L. ²⁰) geta — E. geyma — H. ²¹) [a at tafast — B. [skal vera
— F. ²²) [ræði — F. K. L. ²³) [forsio oc forrade — E. forsea — G. H. ²⁴) oc — mgl. þ.
²⁵) val berr — G. H. ²⁶) oc — tilf. þ. ²⁷) [konungs leftr — B. F. I. L. [konungi til leftris — G. H.
²⁸) meft — G. H. I. ²⁹) at — B. D. L. ³⁰) [i væizlu — D. [i væizlu xirft — H. þua — tilf. F.
³¹) [manadar matar boll i iorðu — E. [mertr — G. H. En — tilf. B. G. H. I. of um fram þat sem hann
tætr — tilf. F. K. L. ³²) erenda — F. ³³) [mgl. — B. G. H. I. ³⁴) [brex þeirra manna — F. K. L.
³⁵) til imissa &c. — mgl. E. ³⁶) [lata xirft — E. [xirft skal lata — F. [han skal lata — H. I. ³⁷) kon-
ongr — mgl. F. ³⁸) [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁹) slittum — F. L. ⁴⁰) þær — E. I. þær eigu at — F.
⁴¹) [tæzalla — E. ⁴²) eida — G. H. ⁴³) orðum — B. F. L. ⁴⁴) [hælga bol — B. F. I. [þessa hælga
döma — D. [hælga döma — E. K. L. ⁴⁵) [mgl. — F. ⁴⁶) et — F. H. ⁴⁷) hægir lér — F.

sem konongr¹ [byðr mer at leynt se.² svo hialpe mer gud oc þau en hælgu ord [sem
 el hælld a.³ [Nu æz þuifa⁴ ber kononge uæl [at uælia⁵ [man til þessa starfs.⁶ allra
 hælzt þar sem svo ma segja at þa er annar skipta⁷ jader konongs. þu at margo
 værdr han þess uar⁸ æz kononge er han uil allþam⁹ odrum¹⁰ segja. Svo byriar¹¹
 oc kononge at hafa [i garde sinum¹² .ij. hirdpresta ualentunna¹³ men [oc at uili
 reynda¹⁴ þa sem kononge¹⁵ uæita¹⁶ tidir oc [hoyra skipta gang handgenginna
 manna¹⁷ [oc væita¹⁸ þeim slift xleira embætte sem þar hoyrir til.¹⁹ audmiusir
 kononge til [þess lattes²⁰ sem þeir [megu gera honum.²¹ Eintanlega²² hvorer uæl
 at annar²³ se xirir²⁴ tida skipan²⁵ a²⁶ lapellu konongs. en annar þeirra vadr
 væiti messu xotum²⁷ hans oc bokum. þeir æigu oc at vera hæmilegastir kononge²⁸
 æz odrum²⁹ prestom oc [lærdum monnum ut i xra³⁰ hælzt³¹ tætnir vera æz kon-
 ongs monnum oc i ollum lutum³² somder.³³ þeir stulu oc hafa æz kononge .v.
 marla væizlu oc tvæn klæde mote³⁴ iolum. en æz handgengnum monnum þan³⁵ þrid-
 iung tiundar [sem adr er xorn vane³⁶ a.³⁷ [oc skipta³⁸ medal sin i hælninga.³⁹
 En þat er xorn sidr⁴⁰ oc hæt⁴¹ Birkibæina at gera⁴² tiund æz mala sinum⁴³ bædi
 [hirdmanna oc gesta⁴⁴ oc skipta⁴⁵ i þridiunga. tala⁴⁶ æin aller byskupar aller⁴⁷
 iaznt oc odlaz⁴⁸ konongs men þar i staden groxt i [þeim stodum⁴⁹ sem [xorn er
 uandi⁵⁰ a. annan tala⁵¹ prestar⁵² xirir sina hyslu.⁵³ þridia tætr⁵⁴ spitallen [a
 llarnu.⁵⁵

Guerfu konongr skal gera stillara.

22 Næst⁵⁶ lendum monnum oc lanceler i hird konongs ero stillarar at ollum somd.

¹⁾ hann — B. E-L. ²⁾ [vill at leynt se — E. [byðr mer at leynta — F. ³⁾ [er a ero bostum — B. ⁴⁾ [Nu æz ollu þu — B. [Nu æz ollu þuifa — C. I. [Nu æz þuifa ollu — E. [of æz þu — F. G. H. K. L. ⁵⁾ [xirir at þa oc at velia — B. [xirir at þa at velia — E. I. [xirir at þa — F. G. H. K. L. ⁶⁾ [hverium hann fær þetta (sitt — tilf. G. H) starf — F. G. H. K. L. ⁷⁾ skipta — D, ogsaa nedenfor. ⁸⁾ viff — F. G. H. K. L. ⁹⁾ Saal. rettet. allþam — A, urigtigt. ¹⁰⁾ odrum — mgl. E. til — tilf. H. ¹¹⁾ berr — F. ¹²⁾ [mgl. — E-H. K. L. ¹³⁾ uæl tunnanda — B. E. ¹⁴⁾ [oc at uili uæl reynda — B. [at ordum of vili reynda — F. [uæl vili borna — I. ¹⁵⁾ kononge — mgl. F. G. H. K. L. ¹⁶⁾ væiti — B. I. ¹⁷⁾ [skipti (skipta — F. G) handgengnum monnum oc odrum konongs þionofu monnum — B. F. I. [hoyri skipta (skipta — D) gang handg. manna oc annara konongs (konongs — mgl. E) þionofu manna — C. D. E. [handg. monnum of odrum konongs þionofu monnum — H. [skipta hirdmonnum of o. f. þion. monnum — K. L. ¹⁸⁾ [oc væiti — B-I. ¹⁹⁾ [mgl. — F. K. L. ²⁰⁾ [at þes lattes — B. D. E. F. G. H. I. [mgl. — I. ²¹⁾ [megu — B. ²²⁾ Eintanlega — mgl. G. H. ²³⁾ þeirra — tilf. B-I. ²⁴⁾ i — B. ²⁵⁾ [sater — D. gorb oc skipan — I. ²⁶⁾ oc — B. i — C-L. ²⁷⁾ klædi — G. H. klædum — I. ²⁸⁾ kononge — mgl. B. ²⁹⁾ ollum — E. ³⁰⁾ [mgl. — E. ³¹⁾ hæt — E. mgl. — D. ³²⁾ uæl — tilf. D. ³³⁾ til somdar — E. þeir æigu &c. — mgl. F. G. H. K. L. ³⁴⁾ at — F. G. H. K. L. ³⁵⁾ þan — mgl. B. E. ³⁶⁾ vande — D. F. I. ³⁷⁾ [mgl. — E. ³⁸⁾ skipti — E. ³⁹⁾ i hælninga — mgl. E. ⁴⁰⁾ vandi a — F. [mgl. — G. H. K. ⁴¹⁾ hættr — I. oc hæt — mgl. I. K. L. ⁴²⁾ gera skal — B. C. D. ⁴³⁾ sinum — mgl. D. E. ⁴⁴⁾ [hirdmen oc gesta — B. F. ⁴⁵⁾ skipti — E. skiptig — F. ⁴⁶⁾ tati — E. ⁴⁷⁾ of allir — G. H. I. mgl. — E. ⁴⁸⁾ odtest þeir — E. ⁴⁹⁾ [stadnum — G. H. ⁵⁰⁾ [xorn (xorn) er vani — B. C. F-L. [xorn er venia — E. ⁵¹⁾ þridiung — E. ⁵²⁾ hirdprestar — de Övr. ⁵³⁾ þionofu — B. en hin — tilf. E. ⁵⁴⁾ tætr — mgl. B-F. I. ⁵⁵⁾ [at xorno — D. [mgl. — E. ⁵⁶⁾ Næst — B.

um. en ret allan æigu þeir slitan sem lender men [at lang loghum oc zornu zære.¹ En konongr skal gera² ættr þat er bo(r)duærs eru sogð med þeima hætte at lata³ adr lyfa þui zirir ollum monnum at han gezr [þeim manne þuillitar næznbotr⁴ [med þeim sornðom⁵ sem til hœyrir⁶ ættr [zornre ueniu.⁷ síðan skal konongr lata .ij. stutillsœina⁸ læida han zirir set oc tale⁹ sealzr i hond honum oc læidi¹⁰ han til stallara sætes. [en síðan ganga¹¹ ættr til hafsetes.¹² Þesse stýlða zylgir stallara næzne [med konongs bode i konongs pionofstu oc¹³ innan hirdar at¹⁴ stallare skal¹⁵ røða¹⁶ alt þat sem konongr byðr honum. bæde a þingum oc a hirdstæznum. Stallarar stufu¹⁷ halda zylgd med kononge¹⁸ [oc tala¹⁹ æz konongs hendi þau mal sem konongr byðr honum.²⁰ Han skal oc stýlðr til vera at røða allar stýlðar²¹ naudzsyniar²² konongs æz hirdmanna hendi. Hans stýlða er oc þat at vera a ollum [stæznum hirdar²³ oc²⁴ gesta oc setta þa um oll þau mal [sem þa stíl a oc han er til tuaddr ættr konongs rade.²⁵ Stallare skal oc sfipta²⁶ ræidstíota þeim [sinnum sem²⁷ konongr zær²⁸ um²⁹ land [oc þess þarz uid ættr rettre tilstípan³⁰ oc þeir men med honum sem konongr stípar til [þess starzs.³¹ Ez kononge lítar at zæ stallara³² sinum [stýlur eða adrær væizlur.³³ oc sender han þa zæ ser. þa er þo en sama stýlða þeirra bæde til [konongs oc³⁴ hirdar allrar.³⁵ þui at in sama sornð zylgir næznbotenne med stýlðunni þegar [þeir ero ner.³⁶

Quersa konongr skal gera merkisman.

Merkismadr er næst stallara innan hirdar. oc þui ber kononge³⁷ uæl zirir at 23 sea huærn han tætr³⁸ til þess starzs [oc pionofstu.³⁹ En þa skal konongr⁴⁰ gera merkismann [at han skal lata⁴¹ blasa til hirdstæznu ollum⁴² handgengnum monnum

1) [at l. l. oc zornre ueniu — E. [mgl. — F. G. H. K. L. 2) þat gera — B. F. K. L. g. stallara — D. E. G. H. I. 3) þo — tilf. B. 4) [þuillitum manne þessa næznbot — B. [þeim manni þuillita (semð et — tilf. H) næznbot — G. H. 5) [mgl. — F. G. H. K. L. 6) hœyra — F. 7) [zornu zæri — E. [zornri síðueniu — F. 8) riddara — B. 9) tala — de Övr. 10) læida — de Övr. 11) [gangi konongr — B. 12) [mgl. — D. F. G. H. K. L. 13) [med konongs bode oc bode oc konongs pionofstu — B. [med kon. bode — E. [med konungs bode of pionustumanna — I. [mgl. — F. G. H. K. L. 14) at — mgl. B. 15) gornma oc — tilf. D. 16) tala — þ. 17) oc — tilf. þ. 18) sem lendar men a hatidum. en æigi þess a millum — tilf. D. E. a hatidis dægum — tilf. G. H. I. 19) [Stallare skal oc stýlðar til vera at tala(!) — D. [st. skal oc þ. v. at tala — E. 20) þeim — þ. [mgl. — H. I. 21) stýlður oc stýnsamar — B. stýnsamligar — F. stýlðar of stýnsamdar — G. H. stýlðar of stýnsamar — I. stýnsamar — K. 22) til — tilf. C-L. 23) [stæznum hirdmanna — G. H. [hirdstæznum — K. L. 24) oc — mgl. B. 25) [er konongr byðr honum oc þa stíl (greinir — K. L) a — B. F-L. 26) stípa — F. 27) [Saal. rettet. [sem sinum — A. urigtigt. 28) ríðr — G. H. 29) hær — B. E. K. L. 30) [mgl. — F. G. H. K. L. 31) [med honum — E. [mgl. — F. K. L. 32) stallorum — K. 33) [stýlur eða adrær stýlur(!) — D. [væizlur — G. H. [stýlur — I. 34) [mgl. — F. K. L. 35) of gesta — F. K. L. 36) [þeir eru nær konongi — B. E. [konongr er nær — F. G. H. [konongr er uid — K. L. 37) konungi — mgl. F. 38) zær — F. 39) [Rettet; pionofstu — A. [mgl. — F. G. H. K. L. 40) tala — tilf. E. konongr — mgl. F. 41) [lata — B, ogsaa nedenf. [láta — I. 42) merkismannum oc — tilf. D.

oc lata binda merki uid stong.¹ þa skal tonongr lyfa lata² stallara³ at han geyr þeim manne⁴ þa nærbót með þuilitum⁵ somdum sem [sidvenia er til.⁶ en þat er⁷ [lang manz⁸ rettr sem stallara rettr [extir rettar bót⁹ Magnus tonongs halonar sunar.¹⁰ síðan skal tonongr tala uid [mertis stongenne¹¹ oc þa i hendr merliðsmanne. han skal minnast uid hond tonongs [er han tætr uid merkinu¹² oc bera síðan til uardvæizlu. En þat er æintanleggha hysla¹³ mertis manz bæde i xridi oc i vxridi at han skal bera tonongs merki. þegar¹⁴ bydr honum. Hans stýlða er þat at vera a ollum stærn-um¹⁵ [milli hirdar oc gesta¹⁶ oc allra tonongs manna¹⁷ með stallarom¹⁸ oc¹⁹ setta þa um oll þau mal er þa stíl a innan hirdar extir tonongs bode oc rade. han skal oc vera [en mæste letter²⁰ tonongs i ollu þui sem han ma alæidis²¹ toma oc tonongr bydr honum²² bæde ner oc zierre. þat er oc æintanlega stýlða²³ mertis manz at soza²⁴ i þeim garde sem tonongr sealzr sozr²⁵ oc iamnan [a tonongs flipi²⁶ þegar tonongr xær [xirir land²⁷ fram.

Guerffu konongr skal gera skutilsœvina.

- 24 Skutilsœvinar ero nester merliðsmannum at nærbótum oc [ollum rette²⁸ innan hirdar. þui at þeir hœita með rettu hirdstiorar með [lendum monnum of²⁹ stallarom³⁰ oc merliðsmanni.³¹ engi er oc somelegre [ne xægri³² þion-osta i allre tonongs hird en su. [þeim³³ sem³⁴ hana³⁵ uil³⁶ [med somd rotia oc med stynsemd uid læita at nema oc varðvœita með athyggle oc gaumgæzi. Ozt oc idulega hœrir³⁷ þeim oc hœuer er hœversfir oc turteisfir uilia hœita at vata oc um at hugsa með huærium hœtte er han mege sua sinni meðxærd³⁸ alla vega flipa sem han megi hœlzt somdar madr æz hœita oc síðsemdar madr æz vera.³⁹

¹) oc se sua boret in xirir tonongh — tilf. D. of se borit in xirir tonong — E. ²) a þingi — tilf. I. ³) sinn — tilf. F. stallara — mgl. G. H. K. ⁴) n. — tilf. D. ⁵) stitum — B. þeim — F-L. ⁶) [þa til hegra — G. H. [þar er zorn sidvenia — I. ⁷) var — F. ⁸) [þeirra — E. [merliðsmannz — G. L. ⁹) r. bót — D. r. bót — E. ¹⁰) [mgl. — F. K. L. ¹¹) [stonginni — F. K. L. [mertinu — G. L. ¹²) [mgl. — E. ¹³) stýlða — B. I. K. L. rettr — G. H. ¹⁴) hann — tilf. de Övr. ¹⁵) hirdstærn — F. ¹⁶) [hirdar — E. [hirdar of gesta — K. L. ¹⁷) mala — E. ¹⁸) stallara — E. G. H. ¹⁹) of — B. ²⁰) [letter — E. [hin mæsti létli — F. ²¹) uid — F. G. H. ²²) um — tilf. B-E. I. ²³) hœita — F. K. L. ²⁴) iamnan um netar — tilf. D. jægnan — tilf. E. ²⁵) i — tilf. B. ²⁶) [m þann a tonongs flipi at vera — K. [a hann at flipi at vera — L. ²⁷) [med landi — E-L. ²⁸) [odrum somdum — L. ²⁹) [mgl. — H. ³⁰) stallara — E. ³¹) m. mönnum — L. þeir hœita of med riettu ridbarar — tilf. L. ³²) [mgl. — F. K. L. ³³) þann — B. ³⁴) [en — E. ³⁵) hann — G. H. ³⁶) uilia — C. E. F. K. L. ³⁷) Saal. rettett, hœzir — A. ³⁸) Saal. rettett; meðxærd — A. ³⁹) [rotia með somd oc stynsemd uid læita at nema oc varðvœita með athyggle oc gaumgæzi. ozst oc idulega hœzir þeim er hœuer. oc turte. v. hœita at vata oc um at hugsa m. hu. hœtte hann megi sinne meðxærd sua hœga alla vega at hann megi hœlzt f. madr æz h. oc síðsemdar m. um — B. [m. somd . . . gaumgæzi. ozst oc idulega hœuir þeim of hœrir er hœuer. of t. v. hœita at vata of um at h. med hu. hœtte . . . alla vega hœga sem h. m. h. f. m. æz h. of síðf. m. vera — C. [m. f. r. oc m. flipi at l. at n. oc varðvœita m. athyggle. ozst oc id. hœuer þeim oc hœrir er h. oc turte. uilia hœita at v. oc um at h. m. hu. hœtte er h. mege sua f. m. x. alla vega hœga sem h. mege h. f. m. . . vera — D. [m. f. rotia of a flipi. nema oc varðv. m. athyggle oc gaumgæzi. ozst oc idulega hœzir þeim er turteisfir . . . alla vega hœga at þa

Bettra¹ er þeim sem eigi² uil uel³ at ser hyggja at standa i þeirri nagnbot sem lit er [gaumr at honum gezin.⁴ hælðr en leita [þeirra nagnbota oc semdar⁵ er han se síðan með spotte oc hade lægin æz morghum. en þa er gixtu maðr er ser lemr með gobom lutum fram⁶ till somda⁷ oc þan uel síðan [at giæta oc sinum herra með holloftu piona.⁸ Þa hattr er bæde somelegr oc zorn at gera stutillsuæina sem adr hæuir veret. at konongr [late talla stientiara þan till sin er han uil þat nagn geza⁹ meðan konongr sitr iðir bordom síðan æz er uist oll¹⁰ oc [geznar laugar.¹¹ en stentiar¹² eða drotsette eða æinhuær stutillsuæin bere in tomt¹³ lotat¹⁴ ter oc sæti [a bord¹⁵ zirir konongen.¹⁶ konongr tale [um stettena¹⁷ [oc zæe þeim sem¹⁸ geræzt skal oc tale han badom hondum undir¹⁹ stettena²⁰ oc minnizt uib hond konongs oc gange síðan [utar oc stentli²¹ kononge. Æigi ber oc stutillsuæini at zalla a lne zirir notorum manne nema kononge oc þeim hozðingium²² sem han stentir með [lote extir konongs bode.²³ [er þat umallegt²⁴ at þat se uirt til storlætes. hælðr til hozsemðar. at huær hattr se með hozæ.²⁵ oc²⁶ þva meghæ stilia æz meðzærd pionoftu manna græin oc metord iðirbodanna.

Um ret ok skyldu stutillsuæina.

Nu²⁷ skal vera skylda stutillsuæina i sinni pionoftu at sinar .vij. netr skulu 25 huerir (.ij.) halda stodu zirir kononge þeir²⁸ sem zornæzter ero. þæt er tilzællilegæz²⁹ at þeir siti [i ollum stodum³⁰ zyrstir³¹ er zornæzter eru. [oc þva ber ollum iamnan³² i huærri³³ nagnbot sem huær er [i ollum loghu nongtum.³⁴ Stutillsuæinar

megi hestj [m. æz heita oc síðsamr maðr vera — E. [með sænd vardveita — F. [retia. of með kynf. retia (við leita — H. I.) at nema of uardveita með athygli (of gegma með gaumgiezi — tilf. I.) opt of iduliga hæzir þeim of heyrir. er hæverfær vilia uera (heita at aut of — I) um at hugsa með huerium hætti hann mætti sua [sinni meðzærd (ælzærd — I) haga a alla vega at (sem — I) hann mætti hestj sændar maðr æz heita. of síðsændar maðr uera — G. H. I. [retia með sænd of nema — K.

¹) þviat betra — B. F. K. L. ²) hann — E. tiff — I. ³) vel — mgl. I. ⁴) [gaumr at gezin — F. ⁵) [þeirra nagnbota of somda — B. E. G. I. [þeirra sænda — H. [þeirrar pionoftu — K. L. ⁶) fram — mgl. de Öyrige. ⁷) semdar — E. G. H. K. L. ⁸) [sinum herra at piona — F. K. L. [at gegma. of með holloftu sinum herra at piona — G. H. I. ⁹) [hæzir stentiaræ tallat til sin þa er hann uil þa sænd geza — B. [late stentiaræ sinu talla þann til sinn er han uil þa sænd geza — C. [lesttar stentiaræ talla þæn til sin er han uil þa sænd geza (gera — I) — D. I. [late stentia. en talla þ. t. i. er h. v. þa i. gera — E. [lati talla stentiaræ til sin — F. [l. t. stentiaræ (sin — tilf. K. L) til sin [of biddi hann þðan talla [of talli stentari — K. L) til sin þann mann er t. vill þa i. gera — G. H. K. L. ¹⁰) æz bordom — tilf. D. ¹¹) [uafn gezit — B. [stænar laugar — D. E. [gezaz laugar — F. ¹²) stentir — B. ¹³) eitt — F. ¹⁴) lotat — mgl. E. ¹⁵) [omt — B. ¹⁶) lotat ter — tilf. E. ¹⁷) [Saal. rettet; up stetten — A. ¹⁸) stutillsuæin — tilf. G. ¹⁹) við — B. um — G. ²⁰) [mgl. — F. ²¹) [at stentia oc stent... — B. ²²) hozðingia — E. ²³) [loue oc lote með konongs bode — D. [með konongs bordi of lotteri — F. [m. lotudu teri t. t. b. — K. L. ²⁴) [Æigi er þat matlicet — E. ²⁵) hozæ — H. ²⁶) at — B. C. D. F. G. H. ²⁷) Nu — de Övr. ²⁸) zyrstir — tilf. F. ²⁹) tilzællilegt — B. ³⁰) [iamnan — B. ³¹) zyrstir — B. ³²) [mgl. — F. G. H. K. L. ³³) pionoftu eðr — tilf. K. L. ³⁴) [i hueriu logunongti — B. [i ollum langunautum — E. [mgl. — F. K. L.

skulu biöda zylgd lendum mannum oc skallarom a hatidis daghum.¹ Sva skulu [oc
 .xij. hirdmen² hversdaglega³ hallda zylgd um ioll þo at lendir men hallda æigi [eða
 skallarar.⁴ nema hatid(i)s daga [eina. en þui neynnum ver æigi⁵ hatidis dagha at im-
 islega berast kononge þerðir til.⁶ Sva ma oc bera til stundum at konongr haxe stor-
 væizlur⁷ þirir þeirra manna saler sem tōma æz þiarlegghom lendum sem oxt uæitir
 oc þui gæ þeir þes sem stodu hallda at spyria konong ner⁸ han uil aula lata⁹
 zylgdar halld. Sva oc þot [bōdet verðe¹⁰ nyium hirdmonnum þa skulu¹¹ notorer¹²
 þorner i vera. þui at engi¹³ er allr¹⁴ i sen ungr oc gamal. Sex men skulu hallda
 iamnan þes a millum oc þo at tertisvæinar hallda stundum¹⁵ [þa skal þo einhver
 hirdmadr i vera iagnan. þeim skulu þeir oc biöda sem¹⁶ hallda æigu [oc halda
 megu¹⁷ oc þornaster ero [huart sem þat eru hirdmen eða tertisvæinar.¹⁸ þeir skulu
 oc þeim biöda [sem til eru þorer¹⁹ þirir siullæita saler. Eina not [skal hirdmadr²⁰
 með kononge vera²¹ en honum se zylgd bōden. Stutisvæinar æigu adr at spyria mertis-
 mann²² [ex notorer ero þeir þar²³ innan hirdar er kononge se mote stape. Sva oc ex
 notorer [tōma til þoar þeir²⁴ [sem i konongs ræði ero.²⁵ þa [skal þeim æigi zylgd
 ne uord biöda.²⁶ Sfylgd oc uordr skal bōden vera snimma dags oc stiladr i seinsta
 laghe þann tima sem konongr gengr til horda. en ex siðar er bōden halde sealzr sa
 er [siðar baud eða rangt bñdr.²⁷ en hin skal æigi halda er [rangt uar bōdet²⁸ at
 þui sinni nema han uili. en .ij. skulu sanna²⁹ þeir sem hia varo. [huervetna þar
 sem³⁰ bōden er [zylgd eða³¹ uordr. en a stipi skal [vordr vera³² með enum sama
 hette. en er konongr [liggr i hoynum eða³³ lemr siðla³⁴ [til hagnar.³⁵ þa skal
 biöda sem þyrst ma þegar til hagnar [er tomet.³⁶ tan oc sva til at berast at kon-

¹) Hirdmannum skal oc til biöda sua at tolg men hallda allz með lendum monnum oc skallarom. oc sua þui
 iamnan vera a storkom hatides dagum — tilf. D. Hirdmonnum skal oc sua biöda at .xij. haldi zylgd með lendum
 m. of st. o. s. v. — tilf. E. ²) [xij. men — B. ³) hversdaglega — mgl. G. H. I. ⁴) [mgl. — E. K. L.
⁵) æigi — mgl. E. K. L. ⁶) [mgl. — G. H. ⁷) storar væizlur — E. ⁸) huern tima — B. ex — F.
⁹) lata — mgl. E. I. ¹⁰) [þeir biöde — E. ¹¹) þo iamnan — tilf. D. þo — tilf. G. H. I. ¹²) not-
 orer — mgl. D. ¹³) æigi — C. D. E. þar — F. ¹⁴) allr — B-F. I. K. L. bæði — G. H. ¹⁵) með
 þeim — tilf. G. H. ¹⁶) [skal einhver hirdmanna vera æz þeim er — E. [þ. þo einhver hirdmadr i vera
 innan hirdar þeim skulu þeir of zylgd biöda — F. [þoto þo hirdmenn iagnan i vera. þeim &c. — G. H. [þat
 iagnan einn hirdmadr i vera. þeim &c. — K. L. ¹⁷) [mgl. — K. L. ¹⁸) [mgl. — E. ¹⁹) [sem til eru
 ei þorer — B. [halda megu — F-H. K. L. ²⁰) [skulu hirdmenn adr — B. [skal hirdmadr adr — C. D. F-I.
²¹) adr — tilf. E. ²²) mann — F. mertismenn — H. ²³) [en notorir se þeir — B. þar — mgl. þ.
²⁴) [ero þeir til þoar tomnir — G. [ero þeir menn til biæiar(?) tomnir — H. ²⁵) [sem þyrir konungs ræði þ.
 vordnir — F. [er t. er reidr — K. L. ²⁶) [skulu þeir þeim huarti z. ne uord biöda — B. [skulu þeir æigi þeim
 &c. — C. I. K. L. [skulu þeir æigi — D. [skulu þeir zylgd of vord biöda — E. [skulu þeir þeim æigi zylgd
 biöda — G. H. ²⁷) [siðar bñdr eða rangt bñdr — B. [siðar z. rangt bñdr — C. D. I. [rangt baud — E.
 [baud — F. G. H. K. L. ²⁸) bōdin — þ. [bōdin var — E. ²⁹) þat — tilf. þ. ³⁰) [þar sem — E.
 [huart sem — F. G. H. K. L. ³¹) [mgl. — C. ³²) [uord biöda — D. [vordr bōdin vera — E. [vordr
 hallda — F. ³³) [mgl. — G. H. I. ³⁴) [siðla — B. E. F. K. siða — C. D. sið — G. H. þarta — I.
 [gða — L. ³⁵) [i hoyn — D. ³⁶) [lemr — G. H.

ongr [siglir ror eða ridr¹ um nat [þa skal þeim þat xirir zult vardhald² tæliaz³ sem þa not æigu⁴ [ex þeir ero a þui fípi eða i þeirri reid sem konongr sealzr xær.⁴ æigu þeir æigi þes at gíalda at xleiri vafe⁵ með þeim⁶. þegar⁷ þeir gormaz⁸ þes allz sem þeir mego⁹ [bæde¹⁰ at umfigling a fípi eða umfingning a lande oc þess xleira sem þeir za aleidis tomet.¹¹ en þui at eins [temr þeim þat xirir zult¹² at þeir se svo ner kononge sem adr er sagt.¹³ þan tima sem uzridr er. þa ero svo stut- ilfveinar ftylðir til at hallda uord [at mantale¹⁴ sem adrer men. þeir sem stoddu æiga¹⁵ [ero ftylðir¹⁶ at hallda vord meðan stada vinzt.¹⁷ en síðan hallda þeir [æxtir lufzalle.¹⁸

Um drotseta oc skienkara konongs.

Nu er þat þui næst at konongr skal¹⁹ kiofa með uina sinna raðe af stutisvein- 26 um þa .ij. men ser til drotseta oc skienkara²⁰ sem honum²¹ [þidia tillællileger²² vera. bæde xirir ættar saler oc meðxerðar.²³ en ex [kononge þyðir einhuerr annar heðdr til þessa zallen²⁴ þeir sem lægri eru at nærbotum adr eða æigi²⁵ handgeng- nir. þa skal han adr gera þa [hirdmen oc stutisveina²⁶ [en han fípi þeim til þess.²⁷ er þat oc síðr i vælzlestum²⁸ londum at ener hærstu hoyðingiar vælia men til [þessara pionofu²⁹ [þui at allmykt megu þeir at gera³⁰ at xagrlega tome xram matr oc dryðr huærium³¹ æxtir³² [sinni flet³³ i kononge herbirgi oc garðe ex þeir gormaz sinna pionofu uel. [er þa oc uel staddr tofnadr³⁴ er³⁵ þeim temr uel i hagh³⁶ er haza stulu³⁷ en þeir lunnu þeim³⁸ mallegar þaller xirir³⁹ sem⁴⁰ þexr oc þeim⁴¹ sem xirir ser.⁴²

¹) [ror eða siglir — K. L. ²) [þa skal hann þat xirir zult vardhald haza — B. [þa skal (fípu þeir — I) þat x. z. vardhald (haza — tilf. G. H. K) þeim (mgl. — G. H. þeir — K. L) — F-L. ³) at uafa — tilf. G. H. at hallda — tilf. K. L. ⁴) [a þui fípi &c. — B. [ex konongr er a þui fípi eða i þeirri xerð — F. [ex þeir eru a konongs fípi of i þeirri xerð — K. L. ⁵) halde votu — B. ⁶) honum — F. ⁷) ex — F. K. L. ⁸) ga — B. ⁹) eigu — F. G. H. K. L. ¹⁰) bæst — E. ¹¹) [bæde &c. . . . sem þa. þa at þeir zas at. tomet — D. [bæde at umf. á fípi eðr umfingn. á landi um þat er þarz — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ¹²) [temr þat xirir zult uardhald — F. [er þeim zult uardhald — G. H. [t. þ. z. zult — I. [temr þeim xirir zult vardhald — K. L. ¹³) flet — B. En þui at eins &c. — mgl. E. ¹⁴) [mgl. — G. H. ¹⁵) hallda — F. æiga at hallda — K. L. ¹⁶) [ero æigi ftylðir (fitylðugir) — C. D. E. ¹⁷) [fötu eigi vord halda meðan stada vinzt. nema vili — B. ¹⁸) [at manntali — F. G. H. K. L. ¹⁹) ma — F. G. H. K. L. ²⁰) skienkara — B. ²¹) þeim — E. ²²) [þittir tillællilegaz — F. G. H. ²³) godo meðxerðis — B. meðxerðis — C. D. F-L. ²⁴) [kononge þidia einhuerr adrir betr til þessa zallnir — B. [konungi þittia adrir til þessa zallnir — F. G. H. [þeir þittia einhuerr betr t. þ. zallnir — I. [t. þ. þeir betr t. þ. zallnir — K. L. ²⁵) adr — tilf. B. ²⁶) [at hirdmonnum of stutisveinum — B. C. D. F-L. ²⁷) þessa þarz — D. [mgl. — I. en ex konongi &c. — mgl. E. ²⁸) zlestum — K. L. ²⁹) [þessa þarz — B. F. K. L. [þessara pionofu — C. D. E. [þessa þarz of pionofu — G. H. [þess satar pionofu — I. ³⁰) of þess rada — tilf. K. L. ³¹) [mgl. — F. ³²) i — B. I. ³³) [mgl. — E. ³⁴) tofr — E. [er of tofnadr (tofr — H) ual tominn — G. H. ³⁵) ex — D. en — E. ³⁶) hald — E-H. ³⁷) skal — E. F. ³⁸) þui — B. ³⁹) j mote — B. C. D. F-L. ⁴⁰) xram — tilf. F. K. L. ⁴¹) þui þinum — B. [þui þeim — K. L. ⁴²) [þa — B.

Her heyr annan lut bekar oc segir af hueru hirdmannu noga ris.¹

- 27 [J þyrnfunni² var þa síðr at aller þeir men sem³ tononge varo handgengnir⁴ eða sværdtafar(ar). þa varo aller tallader⁵ hustallar. þo at síðan græindigt⁶ naza-
botr extir [sømdum oc⁷ metordum. en af [hirdmanna noznum⁸ haitir allt þoll [þat
er tononge pionar⁹ [hird tononga.¹⁰ þui at [þar er allr hazudfigntr tononga sem
hird hans er. þui eru hirdmen tallader at¹¹ þa er tonongr uel hirtr¹² er han hæuir
[þa hird er bæde uil¹³ [hans gieta uel¹⁴ oc hans sømda oc gladlega lix sitt þram
læggia þirir hans [semða safir¹⁵ oc honum openberlega oc løygnilega¹⁶ i ordum oc i
værtum¹⁷ hollr¹⁸ oc hagrædr¹⁹ vera.²⁰ þeir²¹ aller sem retter hirdmen uilia vera.²²
þeim ber²³ uel at hirða²⁴ sil þra ollu þui er ungt er.²⁵ oc æighi²⁶ at æins sil
sealþa.²⁷ iamuel²⁸ alla aðra þa [sem þeir megu²⁹ þra illu draga oc til [godra
luta³⁰ æggia bæde með³¹ [æxtirðomum sinna somelegra meðþerða³² [oc þva i³³
[heilum³⁴ þortolum oc nysamleghom radum oc tenningum.³⁵

Um síðsemder manna oc hoversku.

- 28 Með þui at ver rødom³⁶ um þat at men stulu³⁷ somelegum síðum³⁸ þylgia.
þa vilium ver syna monnum³⁹ upphaz⁴⁰ [þeirra usíða⁴¹ oc luta⁴² er [ver ætlum
at⁴³ ollum godom⁴⁴ monnum hørze uel at [hazna þyrrazt⁴⁵ oc uidr at sea. þat æ
þyrst oc⁴⁶ nysamlegazt⁴⁷ at þu varizt⁴⁸ með ollu lofþigæze þinu at reita þin he-
læita skapara oc hin blæzadan⁴⁹ lausnara Jhesum Ehriftum. þva sem þu hezt honum
i stirn þinni. varazt⁵⁰ oc [æintanlegha sem þrammazt þezr gud⁵¹ þer stiling⁵²

¹) Her er i A-D en ved større Afstand mellem Capp. og særegen Initial antydet Afsnits-Afdeling. I F-L kun sædvanlig Capitel-Afdeling, uden at nogen ny Part begynder. I E er endog dette Cap. umiddelbart sammenhængende med det foregaaende. ²) [J þyrnfunni — D. E. I. [þyrst — G. H. K. L. ³) með — tilf. G. H. I. ⁴) honum — tilf. G. H. ⁵) tononga — tilf. E. F. ⁶) græindigt — D. ⁷) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁸) [hirdman nazni — G. H. ⁹) [mgl. — F. i — tilf. E. ¹⁰) [mgl. — B. ¹¹) [mgl. — F. G. H. K. L. ¹²) hýrlir — D. hirdr — F. L. ¹³) [þa hird er giærna vil bæde — C. D. [godan þyrst af hird sinni of bædi vill — G. H. K. L. ¹⁴) [gæta hans valde — E. [geyma hans — F. [geyma hann val — G. H. K. L. [geyma hans val — I. ¹⁵) [sømdir — B. [lig — G. H. [semða — K. L. ¹⁶) pionar of — tilf. B. pionar — tilf. F. I. K. L. ¹⁷) of honum — tilf. F. K. L. ¹⁸) haitir — F. ¹⁹) hagrædir — C. hagrædir — F. K. L. of hagr. — mgl. E. ²⁰) ero — D. er — E. mgl. — G. H. K. L. ²¹) oc — tilf. D. ²²) heita — E. ²³) þeim — K. L. ²⁴) huita(!) — E. halda — F. ²⁵) bædi i ordum of vœrtum — tilf. E. Resten af Cap. mgl. L. ²⁶) ma — tilf. F. ²⁷) nema — tilf. B. C. D. F. K. L. ²⁸) heilr — G. H. I. ²⁹) [mgl. — G. H. ³⁰) [gode — G. H. ³¹) i — F. ³²) [ðomum sinum oc somelegum oc somelegra meðþerða — B. [ðomum sinum of semiligum meðþerðum — F. [ðomum sinum semiligra verða — I. ³³) [oc — B. [oc þva af — B. [þva i — F. ³⁴) hollum — L. ³⁵) [nysamlegum radum — B. ³⁶) røddum — B. I. toludum — K. L. ³⁷) þyli — E. þylldu — G. H. ³⁸) ordum — E. ³⁹) ydr — B. G. H. I. með þam ordum þyrst — tilf. B. þyrst — tilf. F. L. ⁴⁰) i upphazi — G. H. þyrst — tilf. C. D. E. ⁴¹) [þa usíða — G. H. ⁴²) lúti — B. C. D. E. I. K. of luta — mgl. F. G. H. ⁴³) [mgl. — E. ⁴⁴) godom — mgl. E. F. ⁴⁵) þyrst — B. ⁴⁶) oc — mgl. B. E. F. ⁴⁷) naubþynligazt — D. F. ⁴⁸) Saal. rettet. þarar — A. ungt — B. ⁴⁹) blæzadan — B. E. I. millða — F. millþazta — G. H. K. L. ⁵⁰) varazt þu — H. I. ⁵¹) [æintanleg sem gud þezr — F. ⁵²) stilingh — D. of maatt — tilf. C. D. E.

[¹ þau .vij. höfuðlyti² sem rot³ oc grundvollr er allra lyta.⁴ en þau⁵ græina a uittrir men⁶ at þat er þyrft [oxnorygla matar⁷ oc dryðiar [uhörsamlega mytil⁸ oc i uvidrkomileghom stöðum noryt.⁹ þat er¹⁰ annat [er þessu lyti þyngir oxtazt.¹¹ at er þull¹² oc urein¹³ [litams síns¹⁴ lýnadr þegar han er oxtatr alen. þridia sparleg sinta. siorda [stefkapleg¹⁵ læti¹⁶ [notot got at ad hazagt.¹⁷ simta er iuir: ærnlegt¹⁸ storlæte með drambsamlegom mefnade.¹⁹ Setta er hæiztugh²⁰ ræði með immu langræte.²¹ Siaunda er sorgbitin oxund með²² hiar(t)legu hattre. Æ þessum j. höfuðlytum²³ [tveglyazt oc alazt²⁴ allar þyndir²⁵ bæðe [smære oc store²⁶ oc i onnur [lyti oc ulutvende.²⁷ oc²⁸ [æz þessu reitir²⁹ mabr³⁰ mot ser sin³¹ mild: ta³² lausnara³³ oc en [retlatazta domara.³⁴ Varezt³⁵ oc vandlega³⁶ alla þa³⁷ ti [er þu væizt³⁸ at usormelegir³⁹ ero með tonongs nærne⁴⁰ oc allra hælzt ranga ða oc [alla lyghi.⁴¹ Væn þif [æ þui⁴² [at vera sanmalogr⁴³ oc stadþastr i ollum ðom.⁴⁴ [þar næst at þu giæter⁴⁵ þin þra⁴⁶ oxdryðiu.⁴⁷ þui at æz henne tapar⁴⁸ argr⁴⁹ hælifunni [bæðe oc⁵⁰ uitinu. þe oc þelaghum. oc þui siðarst sem mæst er [at len er oc tynd⁵¹ þar sem druffin⁵² mabr ma æi [þealþs síns⁵³ giæta⁵⁴ oc æigi iðs ne godra manna.⁵⁵ ran of stulð. hordom oc þridlu lizi. þor(t)lonur eða dýzl. usyrði eða dramb [oc oxmetnadr⁵⁶ oc⁵⁷ [agirnni a annars þe.⁵⁸ mutur eða angara stapp. morgendryðiu oc⁵⁹ natsetur þirir⁶⁰ utan [þan tíma er til þess er

¹) a — G. H. oc mæt með öllu töffgeze þínu — tilf. B. með öllu töffgeze — tilf. E. F. m. öllu töffgezi þínu tilf. G-L. ²) [Saal. — B-D. F-L. þa .vij. höfuð lyti — A. E. seilagt. ³) rætr — F. K. L. ⁴) Saal. — B. F. I. a — A. illra lyta — D. E. G. H. K. ⁵) Saal. rettet. þo — A. þa — E. ⁶) of sanþynir — tilf. B. C. D. E. H. K. L. of þennsamir — F. I. ⁷) [Saal. rettet. æz norygla mater — A. ⁸) [ohöfuga mitillar — E. þezsamliga — G. H. ⁹) [i vidrkomilega stöðum nýt — B. [oc i uv. stöðum noryt — D. [of ovidrkuem: ar stöðum neryt — E. [of a viddrkuemiligum stöðum neryt — F. ¹⁰) er — mgl. F. K. L. ¹¹) [at þeir ir þyngia optar — E. iaznan — G. H. er þull nauðsyn at uaraz — tilf. K. ¹²) Saal. rettet; þylt — A.) oxrid — E. ¹³) [litams — B. D. G-L. [litams — F. ¹⁴) [stefkapleg — B. stefsamligh — G. H. I.) [stefomleti — E. ¹⁵) [got at gera — B. ¹⁶) [æz biarnliet — E. ¹⁷) oxmetnade — B-L.) heiptubigh — K. heiptugtig — L. ¹⁸) ranghræte — G. H. langræði — L. ¹⁹) hatrlighri gleðe eðr — tilf. H.) Saal. — B. C. G. H. I. K. L. h. lutum — A. h. þyndum — D. E. ²⁰) [þeðast — E. þeðaz — F. ²¹) höz: þyndir — B. F-L. ²²) [stare of minni — E. ²³) [lyti — B. F. ²⁴) Saal. rettet; at — A. ²⁵) reitar F. [æzreir — L. ²⁶) mior mabr — D. margr — K. L. ²⁷) hin — B. G. K. þapara of hin — E. ²⁸) mildazta — mgl. K. L. ²⁹) þapara — I. ³⁰) [höguærazta huggara varn herra — B. oc rettl. &c. — mgl. E. ³¹) varazt — B. C. D. E. F. I. K. L. varaztu — G. H. ³²) vandlega — mgl. H. I. ³³) illa — tilf. G. H. ³⁴) [sem þu ser — B. [er þu veyt of þr — F. ³⁵) vformelegar — D.) manni — B. C. E. I. monnum — F. K. L. ³⁶) [atgi — E. ³⁷) [æigi — E. [mgl. — K. L.) [at þu ser sannfogul — B. I. [at þu ser sanmalogr — C. D. F. G. H. K. L. ³⁸) godum orðum þinum B. þinum orðum — F. G. H. hlutum — K. L. [mgl. — E. ³⁹) [þar næst giættu — F. G. H. K. L.) alre — tilf. D. ⁴⁰) [at þu dreyðir oxmitit — E. ⁴¹) tynir — F. ⁴²) mabr — tilf. E. F. I.) [mgl. — E. [of þar með — G. H. ⁴³) [salin tynd — B. ⁴⁴) druffin — mgl. G. ⁴⁵) [þealþs síns D. [þealþs þin — H. [þin — K. L. ⁴⁶) [þa er druffinn er — tilf. G. ⁴⁷) uarazt — tilf. B. uaraz of F. uaraz þu — G. H. K. L. uaraz þu of — I. ⁴⁸) [oxmetnad — B. [of metnad — K. L. ⁴⁹) oc mgl. C. D. E. ⁵⁰) [agirn a annars þe eða zong — B. þe eða zong — C. D. F. H. zong — E. þe zong — G. þe ne zong — I. þeningha — K. ⁵¹) eða — B. ⁵²) þirir — mgl. B.

settr i¹ síðugra manna samsete.² pre(tt)uifi alla uid þan sem truir þer. batmæli³ eða [lygilegh þagrmæli⁴ [oc svæzn oc allan⁵ stenskap⁶ oc læti. [blot eða bonnur⁷ oc allzstyns zulhrði. Rítt æz þer ryglæit oc uglædi sorgh oc hattre.⁸ varazt⁹ um fram alla luti ozund þui at hon er haugud¹⁰ allra¹¹ usíða. hon er [sa lostr er ein er mæstr oc þui vestr at hon er þeim sealzum uhorgæzt er hana hæuir.¹² þo¹³ at þer miðliki [notor lutr¹⁴ þa ver¹⁵ [æighi bradr¹⁶ hælð(r) þorseall hual¹⁷ hæznd¹⁸ [er þu at ad væita¹⁹ eða huerium²⁰ oc²¹ at æigi værde ozhæznt [eða²² a uverb: ugum.²³ Huer ein lutr sem manne zylgir æz þessum lostum þa ma mytli²⁴ spilla²⁵ zirir þeim [manne er síðsamr uil²⁶ vera.²⁷ en æ²⁸ þui zléiri²⁹ er³⁰ zylgia [þeir lutir³¹ er manne³² værða til lafta [eða lyta.³³ þeim mun³⁴ værða þeir lutir hælðr³⁵ huldir [er manne værða til hirdsída eða síðsemba³⁶ þo at þeir (e) iammarger eða zléiri. þui at [zlefter vita þat at³⁷ [mæstr þore³⁸ manna [er sa sem³⁹ zufare er⁴⁰ at zylgia [þa lute⁴¹ sem [manne er hælðr til ropæ⁴² en lozæ. Nu hozum ver [sagt ydr till⁴³ notora þeirra luta [með þam orðom⁴⁴ sem ver ætlo⁴⁵ at [huærium manne⁴⁶ þeim sem síðsamr uil hæita⁴⁷ [oc æigi síðr (vera)⁴⁸ hozæ⁴⁹ zra ser⁵⁰ at stilia⁵¹ sem frammazt ma han. Hæzum ver [þui þessa luti tet ydr hælzt.⁵² at æi⁵³ ma illt varazt nema uifi. þui tolu⁵⁴ ver oc zyr um usíðu [en ver røðom notot um nytsemd⁵⁵

¹⁾ [þat er þan er settr at stia hia — E. ²⁾ Varazt of — tilf. K. L. ³⁾ batmæli — B. E-H. K. L. alla — tilf. E. ⁴⁾ [þagrig lygimæli — F. batmæli &c. — mgl. I. ⁵⁾ [ozsvæzn allan — B-H. K. L. [mgl. — I. ⁶⁾ stenskap — B. mgl. — E. ⁷⁾ [blotan oc bannan — B. [blot of ban — E. [blot of bannan — F-H. [blot of boluan — K. L. ⁸⁾ angr — B. D. angre — C. E-L. ⁹⁾ varazt þu — E. G. H. ¹⁰⁾ rott oc hozud — B. upphæz — F. K. L. ¹¹⁾ [ynða of — tilf. E. I. ¹²⁾ [þeim verft sem hana hær mæsta — E. [einn (mgl. — G. H. K. L.) [á laustr at (einn er — G. H. er einhuer er — K. L.) mæstr er (er — mgl. F) of þui vestr at hon er þ. [uhægiust er hana hær mæsta (mæsta — mgl. G. H) — F. G. H. K. L. [sa lostr sinn einn mæstr of þat verdr at hon er þ. [uhægiust er hana hær — I. ¹³⁾ of þo — E. G. H. I. ¹⁴⁾ [notot um einhuarn lutr — D. ¹⁵⁾ verdu — E. H. ¹⁶⁾ [mgl. — F. ¹⁷⁾ hueria — F. mgl. — E. ¹⁸⁾ hæznd — mgl. D. ¹⁹⁾ [at veita — E. [zryir æ at toma — G. H. ²⁰⁾ gort er — tilf. E. æ zryir hual — tilf. F. K. L. ²¹⁾ of — mgl. E. K. L. allt — tilf. D. ²²⁾ of æi — B. C. D. ²³⁾ ouert: um — G. [edr ouerdum — H. [mgl. — I. ²⁴⁾ malit — G. H. K. L. ²⁵⁾ spilla — G. H. I. K. L. ²⁶⁾ [er síðuaner vilia — E. ²⁷⁾ hæita of vera — G. vera of hæita — H. ²⁸⁾ at — E. ²⁹⁾ zléiri — E. F. zléiri hlutir — G. H. I. ³⁰⁾ manni — tilf. E. ³¹⁾ [æz þeim lutum — E. [þeir — G. H. I. ³²⁾ mannum — B. honum — F. K. L. mgl. — G. H. I. ³³⁾ lyta — tilf. eft. D. E. mgl. de Övr. ³⁴⁾ mun — G. munum — H. ³⁵⁾ hælðr — mgl. F. G. H. K. L. ³⁶⁾ [er m. v. til síðsemba — B. [er til síðsemdar of hirdsída zylgia manni — F. ³⁷⁾ [er — G. [þat er — H. ³⁸⁾ [mytli lutr — B. [mytli þor — G. D. [mitil tori — E. [mitil luti — F-L. ³⁹⁾ [er — E. G. [at — H. ⁴⁰⁾ ero — G. H. mgl. — E. ⁴¹⁾ [þat — E. F. G. H. K. L. ⁴²⁾ [manne ero til ropæ — B. [m. ero hælðr til ropæ — C. [m. se til ropæ — F. G. H. I. [hælðr (er) til lyta — K. L. ⁴³⁾ [tilsagt — E. [sagt til — F. [talat til — G. H. ⁴⁴⁾ [mgl. — B. ⁴⁵⁾ ventum — E. ⁴⁶⁾ [zlestum manni — F. [zlestum monnum — G. (med efterf. vilia). ⁴⁷⁾ vera — F. ⁴⁸⁾ [oc vera — B. G. H. I. K. L. [oc ægi síðar vera — C. [oc æi síðar vera — D. [oc eigi síðar — E. ⁴⁹⁾ hozæzr st — E. ⁵⁰⁾ [er — mgl. E. ⁵¹⁾ stia oc stilia — E. ⁵²⁾ [oc þessa luti þui tatt zirir ydr — B. [þui þ. l. sagt. z. ydr — E. [þui þ. l. z. talda um hrið — F. K. L. [þui þ. l. talat — G. H. [þ. þ. l. z. η. talat hælft — I. ⁵³⁾ varia — F. ⁵⁴⁾ taladom — B. F. K. L. ⁵⁵⁾ [en ver røðum um síðsemdir — B. [en v. røðum um síðsemd — C. [m. v. røðum um síðsemd — D. [en síðsemd — F. K. L. [en síðsemi — G. H.

at [huerium manne¹ er [æinhuærn dymmettan grip² uil³ uel varðvæita⁴ houer uel
adr [þat tærald at reinsa eða hirdzlu⁵ sem han uil þan grip varðvæita. at han meghe
honum þui reinare hallda oc længr niota. elligr man han fliot spillazt eða [at minzta
laghe⁶ þua uid illt⁷ blandazt⁸ at uarla meghe⁹ [flilia þra illu.¹⁰ fliott spillzst [oc
damgodr¹¹ drydr i uræinu¹² tæralde. oc litla rid þin biartr malmr i modogre hirdzlu.
En ex þu þællr i notora þessa synsamlega¹³ ufidu¹⁴ þa ris upp sem þyrst. Mædr þan
i at þalla ex manlegom brøssleita¹⁵ en þæt er þiandlegt at liggia i framleidis. en
þæt er gudlegt¹⁶ at flilia sit þra¹⁷ oc bota uid gud [sem þyrst¹⁸ með sannum strip-
ta gang. [æinni idran oc rettre izir bot. oc¹⁹ (e) uid sem mæst sidan i at þalla. heilðr
þiona [þu þar(l)manlega²⁰ gudi framleidis at adr hæuir notot a þort. með urugre
von at²¹ hære þer²² þirilatet oc [i þin vinþap tælit.²³ Mattu²⁴ mærla at þætr er
[æinum huerium tononge²⁵ [uid þæim liðs manne²⁶ [at æit huært þin²⁷ hæuir or
bardagha þlyt.²⁸ oc hæuir sit sidan þui frammar með enum vaðfastum²⁹ monnum
tononge þinum til þomdar [osparliga framlagt.³⁰ en þinum er aldri tom i strid oc
værd aldri³¹ tonongi þinum at þomd oc³² at liði. Mæir loþar³³ uitr ærtarl þa
iorð er at³⁴ andverðu þar ilgræfi. en sidan godan avogt [er hon uar reinsað.³⁵
sem³⁶ þina er allðri þar avogt [sidan hon var reinsod.³⁷ huarfe godan ne illan.

Ex men vilia siðprædir vera innan hirdar með konunge.

Nu uilium ver birta³⁸ þirir ndr með þam orðom þa luti sem [ver ventum³⁹ 29
at⁴⁰ þlestum monnum houer [at i huga oxtlega⁴¹ sem bæde uilia (heita) oc vera
houerfær oc siðsamer innan hirdar. þui at þua segia off uittrir men at æigi fær til
mikils at [mædr hærne⁴² ufidum. nema han tale siðsemd i þaden. En þæt er uphæz
allra godra siða at ælsta gud om fram alla luti oc vera⁴³ allðri uttan hana ræzlu
oc aftar [i ollum þinum atþærdum.⁴⁴ huart sem þu ert i otta eða glæði. Þer⁴⁵

¹) [huer mædr — E. [huerium sem æinum þeim manni — K. L. ²) [þinn dyrsta grip — F. ³) þauþa
of — tilf. G. H. I. ⁴) gormma — D. mgl. — C. ⁵) [at reinsa þa hirdzlu — E. [at þat tærald se vel
reinsat eðr sú hirdzla — I. ⁶) [mgl. — K. L. ⁷) illt — mgl. H. ⁸) Saal. rettet. blandat — A.
⁹) got — tilf. B. D. E. ¹⁰) [flilia vid — H. ¹¹) [Saal. rettet. udamgodr — A. ¹²) [surgu — B.
¹³) synsamlega — D. F-L. ofisamlega — E. ¹⁴) luti — B. luti of ufidu — G. H. ¹⁵) brøssleita — D.
brøssleita — F. ¹⁶) gudalitt — D. ¹⁷) sem mæst ma þan — tilf. E. ¹⁸) [mgl. — E. K. L.
¹⁹) [mgl. — E. ²⁰) [þui þa(r)manlegare — B. C. D. F-L. [þui þætr — E. ²¹) þann — tilf. B. D-L. N.
²²) þæt — E. þui — G. H. ²³) [þit i þin verðþap tælit — B. [þin vinþap tælit — E. ²⁴) oc — tilf.
B. F-L. ²⁵) [tononge — E. G. H. I. [æinhu. manni — F. ²⁶) [með þan liðs man — E. ²⁷) [er eit
huært þinni — B. [er einn tíma — G. H. I. [er einu þinni — K. L. ²⁸) [er honum hæz ein tíma þlygt or
bardaga — E. ²⁹) framastu — E. vilðustum — I. ³⁰) framlagt — mgl. C. D. E-L. N. ofparliga framl. —
mgl. I. ³¹) engu þinni — C. D. ³²) [kun oc; det foreg. mgl. ved Skrifv. — A; tilf. efter B. ne — B-E. I. at þomd
oc mgl. — F. G. H. K. L. ³³) oc — tilf. þ. ³⁴) æz — B. F-I. ³⁵) [mgl. — E. ³⁶) heilðr en — B. en —
C. D. E. ³⁷) [mgl. — de Övr. ³⁸) þyrja — B. ³⁹) [ver hugsum — B. G. H. I. [ver hyggium — F.
⁴⁰) [mgl. — K. L. ⁴¹) [at þygia — F. [at ihuga — K. L. [mgl. — E. ⁴²) [hæzra — F-I. ⁴³) verða
— F. ⁴⁴) [i oðl. þ. verum — B. [mgl. — F. K. L. ⁴⁵) Saal. rettet; Þer — A.

þer engan lut iánnliæran sem [skapara þins¹ vilia [at gera² ærtir þui³ frammaþ
[geyr han þer⁴ [stílning till oc stýnsend⁵ at vita huat honum lítar bæzt [at þinu
athæze.⁶ Ex⁷ þu temr⁸ til⁹ tonongs pionofstu¹⁰ þa ælsta han næst gudi [um fram
aðra men.¹¹ þui at æz honum ma þer standa allr zagnadr ex þu þionar retlega rett-
um tononge. [Læita þess tonongs pionofstu¹² er þu væizt retlomen vera til landz oc
ritia. oc þiona honum síðan [med zagrlegre pionofstu¹³ [oc tryglegre holloftu oc zala-
lausí¹⁴ [i alla stæde¹⁵ æ medan [þu uilt¹⁶ i hans pionofstu stæðæstæzt.¹⁷ Hæz þat
stæðæstæzlega¹⁸ i hugh þer at vera honum holr oc trur oc ger þer alla þa luti [væl
þæða¹⁹ er þu [æz honum næst til semdar gort²⁰ oc drag allðri til²¹ hans vuini²²
æz þinni hende eða [notorn grun eða utrýgleit²³ hælðr i løynd en i líofe. þui at
æz litilli hughþan [ma ozt geræzt miltit stípti skaplyndis þins.²⁴ Lat allðri þui zagna
vuina þina eða [þins herra²⁵ at notot æinardar²⁶ løyfi zinnizt [eða zæzt²⁷ i [þi-
num hagh.²⁸ æigi þa hælðr er [þer þidir ganga notot mote skape þinum lavarde.²⁹
en þa er þer þidir mæir ærtir vilia ganga.³⁰ Minzt a þat.³¹ þa er æinu sinni døy-
nidingr at³² han værðr allðri [odru súni³³ drængr. en med þui næzne sem han døy-
þa værðr [med þæirri zregð hans minning at líza.³⁴ Öer þer æigi³⁵ [aðra vuini
þins (herra)³⁶ hælðr³⁷ lierre en aðra [þo at stýlðir men se þer i mote honum.³⁸ þer
næst er³⁹ hugfænde ex þu uilt med þui mote tononge⁴⁰ þiona [at þer lífi at vita⁴¹
huerir lutir til þess draga hælzt at þu meger síðsamr hæita med⁴² þinum hirdbrøð-
um [innan hirdar.⁴³ þat er oc⁴⁴ æinord oc drengskap(r)⁴⁵ stæðæst⁴⁶ lunderni.⁴⁷
[allzthys trulæitr. zæstýrðr⁴⁸ um alla lute þa [sem þu taper æigi æinord þinni.⁴⁹

¹) [guds — B. [þ. þins — D. ²) [oc ger — B. ³) [sem — tilf. þ. ⁴) [mattu of gud geyr þer — E.
⁵) [stýnsend — B. C. D. [stýn. til — F. [stílnig til — K. L. ⁶) [æz þinni pionofstu — B. F. K. L. [i
þinni atgerð — E. at gera &c. — mgl. G. H. ⁷) En ex — B. E. G. H. ⁸) uilt — E. ⁹) i — E.
G. H. ¹⁰) leita — tilf. E. ¹¹) [umyr. alla luti — G. [mgl. — F. ¹²) [Leita þu þer pionofstu til þo
tonongs — E. ¹³) [med zærblausri pionofstu — B. C. I. N. [m. zærblausu — D. [æz zærblausu — E.
[m. zærblausri pionofstu — F. K. L. [m. zærblausu — G. H. ¹⁴) [tryggleit oc hollofto vitan zæle — B. [u
zærblausri — N. [mgl. — E. ¹⁵) [mgl. — K. L. ¹⁶) [Saal. rettet; han uil — A. ¹⁷) vera — B.
E. F. G. H. K. L. ¹⁸) iagðan — K. L. mgl. — G. H. ¹⁹) [væl þæða — B. [væl lífa — E. ²⁰) [þu
at honum ero (er — H) næst til semdar — G. H. [veist honum næst til semdar — I. [þer honum næst til sem-
dar — K. ²¹) annars — tilf. D. ²²) vuin — H. ²³) [nordurþonar utrúleit — F. [nordurþyns gnu-
c. utrúleit — G. [nordurn uutrúleit — I. [nordurþyns utrúleit — K. L. ²⁴) þins — D. E. [verðr miltit æt
stípti skaplyndi þit — B. [ma opt geræzt miltit skapstípti lyndis þins — I. ²⁵) [þin hægra — E. ²⁶) æin-
ardar — B. ²⁷) [eða zæðiz — F. [mgl. — B. E. G. H. ²⁸) [þinu zære — E. [þinum ordum — G. H.
²⁹) [þer þ. notot i mote skapi ganga þer eða þinum herra — B. [notut gengr moti þinum lavardi — F. L.
³⁰) vitia — B. ganga — mgl. F. ³¹) at — tilf. B. L. ³²) at — mgl. B. F. L. ³³) [síðan — E. L.
³⁴) [hans zregð at líza — E. at líza — mgl. B. ³⁵) engan — D. ³⁶) [vuini þins herra aðra — B. C.
H. I. [aðra vuini þins herra — C. [vin æz vuini þins herra — D. ³⁷) hælðr — mgl. G. H. I. K. L. æ-
— tilf. D. ³⁸) [þo at þ. m. þer se i mot honum — D. H. I. Öer þer &c. — mgl. E. F. K. L. ³⁹) næ-
— tilf. F. K. L. ⁴⁰) þinum — tilf. G. H. ⁴¹) [at þu vitir — G. H. [at honum lífi at vita — E. L.
⁴²) æz — E. ⁴³) [mgl. — F. I. ⁴⁴) oc — mgl. B. D. F. L. ⁴⁵) at hæza — tilf. B. F. K. L.
⁴⁶) stæðæstæz oc æubmilt — D. ⁴⁷) lyndi — G. H. I. ⁴⁸) [mgl. — B. F. L. ⁴⁹) [at þu taper æinord þinni — B. æz — tilf. F. G. H. I.

þar nest varazt þu [at þu værdir æigi oxdrutín.² uer³ litillatr uíð alla men
rt sem þeir ero [zirir ser mæirri⁴ eða minni. [blíðr íamnan⁵ [uíð alla men⁶ [ver
u hoze⁷ þagrnrðr.⁸ æigi⁹ oxmalogr naubðsynia laust. síðladr oc [þo tuitladr¹⁰ [i
m atþærdum þinum.¹¹ arvatr¹² en æigi oxsvæznugr. [vapnradr oc¹³ rettlatr¹⁴
æxtir þongum¹⁵ orlatr. klæð þit uæl oc þo sva at æigi virðizt [oðrum monnum¹⁶
ðrambo.¹⁷ diarþr i ollum naubðsynium.¹⁸ æigi oxmiot¹⁹ alonþin²⁰ utan naubð.
[margþrodr. [þural.²¹ minnigr.²² uíðrlæitin um þa luti þlæsta²³ er þu ser [eða
r²⁴ at goðer men þrægiast²⁵ æþ [eða sormast.²⁶ oc²⁷ þo at i þyrstu tatezt æigi
er þo [æigi rað att lata þerast.²⁸ þui at nam²⁹ tenner mæira³⁰ en nattura.
it er at vera uapnzimr [oc vighþon³¹ oc loþhton til huera er haza³² þarþ. Eþ³³
ert þar staddr sem tonongr er. þa uer æ sem oxtast³⁵ nest honum með goðu
e. oc eþ æigi banna³⁶ þer³⁷ stornaubðsyniar³⁸ um [þin stýllðar ærende.³⁹
uer æ sem lengst mattu hia tononge þinum.⁴⁰ þui at hælzt tafa⁴¹ þeir sormdr
þyrft⁴² [þær sem tomast.⁴³ þar nemr oc huerr æ notot goðþ er þar uil til haza
þui at þeir toma þar þlæstir er [notott goðþ tunnu.⁴⁴ oc er þo æigi æði goðþ⁴⁵
þlætt at þu neme uit oc turtæisþ oc tannezt [uíð margan goðan man.⁴⁶ en þa⁴⁷
lðr [er en þylgia somelegar aþrar sormdr með namenu.⁴⁸ [þær þu⁴⁹ sormdr⁵⁰
tononge þa [i huga þu⁵¹ oxt at þu þarer sva með at þyrft lifi guði en þa⁵²
onge þinum. læita oc uíð at sem þlæstum⁵³ meþþe þoðnast⁵⁴ þeim sem þer er
ot valð þyr geþit. þaz íamnan i hugþ þer hoþþemi [oc þansþni.⁵⁵ litillæte oc
læte oc trýglæit.⁵⁶ minzt æ optþamlega at þu hæþir með⁵⁷ lane en æigi með

1) oc — mgl. de Övr. 2) [oxdrutín — E. 3) æ — tilf. B. 4) [meirihattar — B. [meiri — E.
ser íamnan blíðr — B. G. H. I. 5) [með goða men — E. hvarþ sem &c. — mgl. F. blíðr &c. —
K. L. 7) [með goðu hove — C. D-L. [mgl. — B. 8) þagrnrðr — de ß. oc — tilf. ß. 9) miot
ilf. F. 10) [tyrlatr — B. E-L. 11) [mgl. — F. G. H. K. L. 12) vatr — B. F. G. H. 13) [vapn-
oc — C. [mgl. — E. 14) reintatr — de Övr. 15) oxnum — D. 16) [mgl. — F. I. 17) ver
ilf. G. H. 18) tutum naubðsynilegum — B. 19) oxmiot — mgl. B. 20) alonþr — E. mæitinn —
I. 21) [margþural oc þroðar — D. [margþrodr — E. 22) minnigr — mgl. E. 23) alla — E. K. L.
— B. 24) [mgl. — F. K. L. 25) þrægiast — K. L. 26) [mgl. — F. G. H. K. L. 27) þui — F.
[æigi rað att lata þegar æþ — B. C. D. G. [æ. rað æþ at lata — E. [rað at lata æigi æþ — F. [rað at
þi þegar æþ — G. H. I. K. L. 28) Saal. rettet. naþn — A. 29) þlæira — ß. 31) [mgl. — de
32) tafa — de Övr. 33) En eþ — B. E. 34) uilt eða — tilf. D. 35) sem — tilf. ß.
toma — E. 37) þær — C. D. 38) storar naubðsynjar — B. K. L. 39) [þutða heimþingar ot erende
L. [þin erendi stýllðug — F. 40) [þa vert þu æ sem nest honum oc lengzt hia honum — B. [þa ver e
optast mat þu hia honum — E. [þa ver sem lengz hia tonungi — F. [mgl. — G. H. 41) þa — B.
[þyrft — F. 42) [þær s. tafast — B. [allar er temast — G. H. [er þar til temast — K. L. er lengztum
hia tonunginum — tilf. G. H. 44) [helzt tunnu notot goðþ — B. [notut got uitu ot tunnu — E.
goðþ — mgl. B. I. 46) [með goða men — E. 47) þui — I. 48) Saal. rettet. naþnenu — A.
þar þylgia aþrar sormdr með vinattu — I. oc er þo æigi &c. — mgl. F. G. H. K. L. 49) [ot eþ þu
— ß. 50) sormd — B. G. H. K. L. 51) [hugþa — B. [i hugþa — D. 52) þarnast — K. L.
þlæstir(!) — G. 54) þoðast — E. þeðnast — H. 55) [annindi — G. H. K. L. [mgl. — B. 56) Saal.
t. trýglæit — A. [reintligi oc rýglæit til guða otta — B. oc trýglæit — mgl. F. G. H. K. L. 57) at —
og strax eþter E.

æign. hæg þú aldri til þess at þú bíðir sonda undan laugunaut¹ þínum. læg or² got till allra [mala þeirra³ sem þín orð vega⁴ nofot um⁵

Um hirdnistar leitun og um loglegt motemæli.

- 30 Eðr konongr iattar manne hirduist þa skal stallare eða mertismadr [eða þa annar sem konongr uil⁶ leita uíð hird sína.⁷ þa sem þa er í hia kononge stöð. en eðr notar mæler mote. þa skal þat mal [standa til þes er rannsafat er.⁸ en þeim einum monnum eigu men mote at mæla sem sealzer eigu at⁹ at telia eða svo stýlðir men [mote mælandans¹⁰ eigi lutt í at þeir hæg þar til umbod at logum¹¹ eða uiti eina huæria lute þa til þeirra openberlega¹² í ætt eða meðærð¹³ [eða odrum lutum¹⁴ sem mot er¹⁵ konongdomsens¹⁶ sonda eða hirdarennar og þær þat ættir þui sem rannsafat komr a. En eðr þat er um oll¹⁷ onnur lagha mal og hæuir þa sem mote er mæll logh bodit þirir¹⁸ þat sama mall eða kononge dom eða annara godra manna og býðr han en þramlæidis og uil hin þui mote (mæla) [at han ættar ærtostfe þeim¹⁹ sem han þær þernit²⁰ þra hirduist²¹ og rannsafat²² svo þirir kononge og hird.²³ þa ma konongr honum nærbotr²⁴ gæra með hirdar rade. hælðr en þa sæte²⁵ ærtostum er logh og kononge dom býðr þirir sit og nær þui eigi [þirir agirndar safir.²⁶

Guersu kononge skal hirdmen gera.

- 31 Þan tíma [er konongr gerer hirdmen stulu ængi borb standa²⁷ þirir kononge konongr skal hæg²⁸ sverð sit a lne ser. [uigssu sverð²⁹ [eðr han er koronadr.³⁰ og vanda ættir dogstomum undir³¹ hond ser og læggia meðallafan fram iðir hægri lne ser. síðan skal han sœipa ættile stýgunni upp iðir meðallafan og gripi³² svo hægri hendi ogan þær allt saman. en þa³³ er hirdmadr skal gerazt skal þalla badum kniom þirir konong a golt eða stór. og tala up [hægri hendi³⁴ sinni [undir meðallafan.³⁵ [en vinstri hende hallðe han niðr þirir set sem honum er hægazt³⁶ og minnizt síðan uíð hond kononge. síðan skal han up standa [og tala uíð bot þeirre er konongr þær.

¹) laugunauta — D. laugunautum — K. L. ²) æ — B. F. I. K. L. æ of — C. ³) [þeirra manna — B. G. H. [manna mala þeirra — E. F. I. K. L. ⁴) meghu — H. ⁵) um — mgl. F-L. ⁶) þu til — E. [mgl. — F. G. H. K. L. ⁷) sína — mgl. þ. ⁸) [standa þar til [r. er — E. [rannsafat — F. G. H. K. L. ⁹) at — mgl. B. ¹⁰) [mot at mæla — E. ¹¹) retto — B. ¹²) opinbara — B. openlega — D. opinbara — E. ¹³) tyngrerði — E. ¹⁴) [mgl. — B. ¹⁵) standa — F. ¹⁶) kononge — B. konungeins — G. H. I. K. L. ¹⁷) oll — mgl. þ. ¹⁸) sit um — tilf. þ. ¹⁹) [of ætta þeim ærtostfi — F. ²⁰) þent — E. F. L. [þert — E. hann — tilf. G. H. ²¹) nærbotr — E. ²²) rannsafat — de Övr. ²³) hirdmonnum — E. K. L. ²⁴) nærbotr — G. H. hirduist — K. L. ²⁵) mæti — I. ²⁶) [mgl. — E. ²⁷) [skal konongr hirdmen gera sem eigi standa borb — C. D. E. ²⁸) tafa — F. ²⁹) [mgl. — G. K. ³⁰) [þat sem þan er koronadr með — E. ³¹) hægri — tilf. D. ³²) taki — H. ³³) Saal. rettet. þa — A. ³⁴) [tala hendum — G. H. K. L. ³⁵) [um meðallafan — B. ³⁶) [mgl. — G. H.

num¹ oc sneria eid² með þeim aiddstax. Þes leg ef hond a hælgha³ bot oc pui stytr til guds att ef skal vera hollr oc trur minum herra⁴ .N. Noreghs kononge openrlega oc lornilega. zylgia skal ef honum innan landz [oc uttan⁵ oc huergi uid han liazt nema hans se lox oc lornzi til. eða⁶ zul naudzsyn banne. hallða skal ef oc ða þa⁷ sem han [hæuir svoret⁸ ollu landz zolte ærtir pui⁹ uiti sem gud ler¹⁰ mer. a se mer gud hollr sem ef satt sægi [oc þesse en hælgu ord.¹¹ gramr ez ef lygr. Sidan il han zalla a lne zirir kononge oc læggia badar sinar hendr saman. [of konongr iar badar um hans hendr.¹² sidan minnizt han uid sealzan konong. sidan skal sa tilisvæin sem stodur hælldr zylgia honum at handsale zyrst til lendra manna ez ir ero inni. en sidan til annara hirdmanna. En þan tima sem hirdmadr gengr at ndsale þa skal lendr madr zirir kurtæsi safer [oc litillætes¹³ up standa i mote num oc minnazt uid han. sva ef sama skulu gera aller¹⁴ hirdmen ut i zra. [Sidan r uel¹⁵ [ez pui temr uid¹⁶ at sa [en same¹⁷ skutisvæin zylghi [þessum hirdanne¹⁸ i adra stæde þar sem zlester hirdmen ero saman¹⁹ oc kannezt sva zorn hird ð nnia logunauta með æinardlego sambande. Hin same hatt scal a vera huart er rezt [zleiri i sen eða zære.²⁰

Um zylgðar hallð oc þat sem pui hoyrir.

Ez sva mærgir men gerazt handgengnir [i sen²¹ sem til zyl(g)ðar hoyrir. þa 32 il þo æigi zleirum bioda [i senn²² en holz zylgð se zorn en holz nñ. pui at þa gu ener zornu sægia²³ þeim sem nñir ero til rez zylgðar halðs. Þeir sem zylgð llda með kononge skulu haura [þan dagh²⁴ en bæztu klæde sin oc þau vopn sem neleggh se bæde kononge oc þeim i annara manna afyn.²⁵ Þeir skulu toma æighi inna til zyl(g)ðar hallz²⁶ en ringt er at sma tirkium til ottu songa. en sa sem inna temr [en samrinkt er.²⁷ þa se sa uis²⁸ til varðar. zylgðar men skulu þar at tiu vera sem konongr [hyðir tidum.²⁹ en sidan zylgia kononge huert sem han gengr. n ez konongr gengr³⁰ i herbirghi³¹ þa skulu þeir þar kononga bida³² sem han idr þeim. en æigi brot ganga [um fram lox kononga.³³ en sa sem at ulornzi³⁴

¹) [mgl. — F. ²) [of sneria (vinna — K. L.) eid at bot þeirri er konungr zær honum (i hendr — tilf. L.) — F-L. ³) þessa hælgu — C. D. ⁴) konunginum — tilf. F. ⁵) [mgl. — E. ⁶) nema — F-L. ⁷) alla — tilf. F. K. L. ⁸) [ðr — K. L. ⁹) mun(!) — tilf. C. D. ¹⁰) gezr — ß. [mgl. — ß. ¹¹) [Tilf. efter B. mgl. — A. ¹²) Saal. rettet; litis lætes — A. [mgl. — B. F. G. K. L. ¹³) aller — mgl. B. E. I. ¹⁴) [þat ber of vel — B. F. K. L. ¹⁵) [mgl. — F. G. K. L. [mgl. — F. ¹⁶) [honum — B. F. G. H. K. L. [þessum sama manni — I. ¹⁷) zirir — B. F-L. [einn i senn eða zleiri — F. ¹⁸) [mgl. — K. L. ¹⁹) [mgl. — E. G. H. I. ²⁰) tenna — ß. [mgl. — B. G. H. ²¹) [yn — B. I. angyn — D. E. F. G. H. K. L. ²²) halðs — mgl. B. D. [en ringt er — I. [mgl. — F. G. H. ²³) vittr — F. ²⁴) [er — B. [heyrir tidir — F. K. L. er — F. ²⁵) [mgl. — I. ²⁶) Saal. rettet; bida — A. ²⁷) [utan hans se tenzi til — F. G. H. L. ²⁸) ulornzi — K. kononga — tilf. E. G. H.

konungs¹ mote rettum konungum² oc logum hins hælga Olafs konungs oc ollum þeim rettyndum er huer bonde vilði vna³ oðrum um sínar erþdir. þionabo⁴ og vælbörner men þeim sem varla máttu vera sveinar⁵ þeirra. sem en vafstar i dag. huart þeir mistu þlöngra oðala sinna⁶ eða þeir⁷ er þa⁸ tálloðo kononga sína oc sua hit sama um manna missunnar. Nu at men þurzi eigi griplande höndum⁹ eýtir at þara huer konongr a retlega at vera j [Noregs ríki¹⁰ þa se þat tünningt ollum Noregs monnum at Magnus konongr son hælonar konungs stáðræsti sua oc let j bof setia¹¹ [huer er at¹² rettum erþdum a at vera Noregsveldis¹³ konongr eýtir logum.¹⁴ Ol þui iattabo oc samþyctu allir Noregs men þirir síf oc síf æþspringi¹⁵ við Noregs konong oc hans æþspringi með retto þingtate¹⁶ oc¹⁷ at þessor flipan skal [ganga oc¹⁸ standa æuenlega sem þa var gor oc nu þylghir her.¹⁹

Ger hegar upp erþða tal þat sem greinir höfs erþast a Noregs konungs ríki at lagum.

2 I nazni þadur oc sonar oc hælags anda. æins guðs j hælagre þrinningu skal ein hans þion konongr vera izir²⁰ Noregs²¹ veldi²² innan landz oc²³ státlöndum. Eýtir²⁴ þrætal konungs vares þa se su hin þyrsta erþð Noregs konungs at sa skal konongr vera²⁵ hin ælþsti ein. er Noregs konungs son er oc flilgetin.

Su er onnur erþð. at sonar son konungs flilgetin hin ælþsti ein skal konongr vera sa sem þadir hans var flilgetin.²⁶

Su er hin þridia erþð er broder konungs flilgetin [oc samþedra²⁷ hin ælþsti ein skal konongr vera.²⁸

Su er hin .iiij. erþð er þadurbroder flilgetin oc samþedra hin ælþsti ein skal konongr vera.²⁹

Su er hin .v. erþð. er brodor son³⁰ konungs flilgetin³¹ hin elþti ein skal konongr vera sem³² þadir hans var flilgetin.³³

Su er hin .vi. erþð. er broðrungr konungs flilgetin³⁴ hin elþti ein skal konongr vera sa sem þadir hans var þadur broder konungs flilgetin oc samþedra.³⁵

¹) [oc tálloðr konongar ranglega — D. L. [rángliga — F. [r. til konunga — G. I. K. ²) konungi — F. Slutningen af dette, tilligemed de 3 næste Capitler, mgl. i G. H. I. K. ³) æ — tilf. D. L. ⁴) þa — tilf. D. ⁵) tnapar — D. L. ⁶) er þionabo — tilf. D. ⁷) hinir — D. L. ⁸) þeir — D. ⁹) eða leitande — tilf. D. ¹⁰) [Norege — D. ¹¹) a srostupinge — tilf. L. ¹²) [at huar — D. ¹³) Noregs — L. ¹⁴) hins hælaga Olafs konungs — tilf. L. ¹⁵) æþspringi — her og siden, D. L. ¹⁶) þingmaltate — D. ¹⁷) mgl. — D. L. ¹⁸) [þar um — D. ¹⁹) oc þui flulu þeir þylgia eýtir allu sinu megi oc mote þeim vera er þessor samþyctir eigi — tilf. D. ²⁰) þirir allu — D. ²¹) konungs ríki oc — tilf. D. ²²) beðe — tilf. D. ²³) izir Noregs konungs — tilf. D. ²⁴) En eýtir — D. ²⁵) izir Noregs ríki — tilf. D. ²⁶) veldi — tilf. L. ²⁷) flilgetin — D. ²⁸) æ eingi er sunanna til flilgetna — tilf. D. ²⁹) [mgl. — D. ³⁰) [a er samþedra er við konongh æ eingi er þeira til [sem aðer ero talder — tilf. D. ³¹) [a sem þader hans var flilgetin æ eingi er hinna til — tilf. D. [a [s. s. h. var flilgetin — tilf. L. ³²) [þair — D. ³³) [flilgetner — D. ³⁴) [a er — D. ³⁵) oc samþedra við konongh æ eingi er hinna til — tilf. D. L. ³⁶) er — tilf. D. flilg. — mgl. L. ³⁷) æ eingi er hinna til [sem aðer ero talder — tilf. D.

Su er hin .vij. eryð. at kononga son skal konongr vera¹ hin elzti ein þó at² ei se fylgetin. þá þó er eigi³ er getin j hordomi æða þrendsemi spellum æða [sýziar spellum⁴ [nermeir en lofat er at loghum⁵ oc konongr sialzr hæzr við þaderni hans genget oc sagt sialzr fylritum monnum aveni til⁶ [safir samviftu⁷ hans⁸ oc modor⁹ hans. oc suari su stund er barnet er þót þeirri tiltolu sem til hýrri oc hæzr moderen eði tuent til sagt þadernis hans¹⁰ eðtir þeim hætte sem loghol vattar um slið mál. þessu skulu þeir er vita ei løyra um¹¹ manað nema þeir ottezt oxrifi. þá skolu þeir einhuerium fylritum manni til segia at vitni megi um þera [ex þarz.¹²

Su er .niiij. eryð. er dottor son kononga fylgetin hin elzti ein skal konongr vera. þá sem modir hans var fylgetin. ex engi er hinna til.¹³

Su er hin .ix. eryð. at [sa skal konongr vera er systur son kononga er fylgetin hin elzti ein.¹⁴ þá sem moder hans var samþedra við konong [oc fylgetin.¹⁵

Su er hin .x. eryð. at þa skal konongr vera hin elzti ein er nestr er eðtir bróðra syni við konong oc fylgetin er [oc sua þadir hans¹⁶ oc tomen af samþeddum bróðrum oc fylgetin¹⁷ ex engi er annara¹⁸ til [er aðr ero talðer.¹⁹

Su er hin .xi. eryð. er þa skal konongr vera hin elzsti ein oc fylgetin²⁰ systina son er við konong oc tomen þra þeim systinum er bæði varo samþedra oc fylgetin.²¹

Su er hin .xij. eryð. at þa skal konongr vera hin elzsti ein. fylgetin. er systrungr er við konongr oc modir þeirra varo samþedar oc fylgetnar oc af rettri kononga ættinne tomnar.²²

Nu ex engi er þessara til sem aðr varo talðer. þá se þa konongr at Noregi hin elzti ein er mæð²³ eryðum er þá nestr eðtir þvi sem landz bolen vattar j almennelego²⁴ eryða tale. þarl en ei tona. oc þó af rettri kononga ættinni tomen.

Þess þa skal kiosa ex eingi er þeira til sem eryða tal nattar þyr mæir nu nezt.²⁵

Nu ex sua hardliga²⁶ þan til handa²⁷ at þerast. at engi er þessara til þá se 3 sialzsteynt hertoga²⁸ æða jarli²⁹ [ex þeir ero til³⁰ oc biskopum ollum oc abotum oc ollum barrunum³¹ oc hirdmonnum með hird alla at soria norðr til Nidarosar [till hino hælga Olafs kononga.³² til umræða við erchibiskop oc nezt huer biskop or sinu

¹) eðtir þadur sin — tilf. D. ²) þan — tilf. D. L. ³) huaræ — D. L. ⁴) [sýzþapar — D. L.
⁵) [mgl. — D. L. ⁶) þirir — tilf. D. L. ⁷) samviftar [ater — D. samviftu — L. ⁸) sinar — D. L.
⁹) þador — D. ¹⁰) mgl. — D. at þvi barne — L. ¹¹) þir — D. L. ¹²) [ex þess þarz við — D. [mgl. — L. ¹³) sem aðr ero neztir — tilf. D. ¹⁴) [systur sun kononghs fylgetin hin elzti ein skal konongr vera — D. L. ¹⁵) mgl. — L. ex eingi er hinna til — tilf. D. L. ¹⁶) var fylgetin — tilf. D. [mgl. — L. ¹⁷) fylgettnom — D. L. ¹⁸) hinna — D. L. ¹⁹) [mgl. — D. ²⁰) er — tilf. D. L. ²¹) af rettre kononga ættinne tomen. ex enge er þeira til sem aðr ero talðer — tilf. D. L. ²²) ex eingi er hinna til — tilf. D. L. ²³) mgl. — D. ²⁴) retto — D. ²⁵) Denne saavelsom foreg. og næst efterf. Cap.-Ovskr. ere tilf. efter D. ²⁶) þunglega — L. ²⁷) mgl. D. L. ²⁸) ex þan er til — tilf. D. L. ²⁹) iarlum — D. ³⁰) [mgl. — D. ³¹) scndom monnum — D. ³²) [mgl. — L.

byskopsdómi¹ .xij. hina vitrazsto menn² oc se a þor komner³ innan þess manadar er þeir spyria þrazal konongs. [oc skal⁴ huer byskop oc sýslu maðr [ætýla menn extir til hægnaðar⁵ með bondum [at geyma⁶ landz xirir þiozum oc ilþyðu.⁷ sua marga az lendum monnum oc sýslu monnum j huerium loghum sem þeir sea at bezt hœzir. Stolu þeir er extir sitia iamþnhoymilir vera j annara manna sýslum til gættlo sem sialþra sinna. ellega ero þeir landrada menn [við konong.⁸ ex ei hœlðr land xridi az⁹ þeirra vangoymslu.¹⁰ En þan tima sem þeir ero norðar komner sem til ero neyzndir. þa gange þeir olærðo men með suornum eid til þes vmdomes. At þeir stolu þan til konongs tala er þeim sýnizt xirir gudi at bezt se til þallin. En þenna eid stolu iamþnval byskopar abrygiast við gud þo at þeir fueri¹¹ eigi sem hinir er fueria. at þeir leggi sannenda¹² vmdómi¹³ til [vm þetta mall¹⁴ sua sem gud geyr þeim¹⁵ retlægazt at sea. En ex þa stíl a. þa stolu þeir sit mall haza er xlongri verða¹⁶ saman oc stíllitfare ero. [oc erðibyskop¹⁷ oc adrir byskopar samþyðia oc sanna þat með æibi sinum. Nu ex nolor letr sit til konongs tala odru vis en [her segir.¹⁸ þa hœzir sa xirir gort þe oc xridi.¹⁹ oc se j pauana²⁰ banni oc²¹ alra hœilagra manna oc ei²² kirkju græyr. oc [engi sa er²³ honum [veitti lið²⁴ til þes. Nu ex hirdstíorar eða hird xirirnemzt [at soðia norðr j²⁵ þessa xerð. þa ero þeir landrada menn við konong. nema naufsyniar²⁶ banna. [of sua²⁷ huer bonde er xirirnemzt þessa xerð seðr .viij. ortogum oc .xij. morkum vidr konong. En konongr mete naufsyniar með stýnsamra²⁸ manna rade [oc iðirfion.²⁹ En [þessa skal huer xerð xara³⁰ a sinum toftnadi. En konongr inni þeim ollum toftnadi sin sem ei haza³¹ adr konongs þe [at varðueita eða len eða sýslur az konongi.³²

Quat þær konor mego ærþa er komnar ero az kononga ettenne oc þær karlmen sem i ærþa tale standa oc eigi ero az rettre kononga ettenne komner.

- 4 Ex dotter eða sonar dotter. moder eða sýstir eða þær konor adrar³³ er j ærþa tali standa [j landzbofinne³⁴ oc eigi ero az kononga ættinne komner. oc ero þær eða þær ner meir at stýlbu til annars ærþa en konongdomsena. þa skal tala³⁵ huer extir

¹) oc sýslumen konongs. þær sem þar ero — tilf. D. L. ²) bondr með ser. extir sinni samuifðu — tilf. D. menn m. ser e. f. f. — tilf. L. ³) mgl. — D. L. ⁴) [sua þat oc — D. L. ⁵) [þipa til hegningar — L. oc gæzlo — tilf. D. ⁶) [oc gættla — D. [at gæta — L. ⁷) ilþyðe — D. L. ⁸) [mgl. — D. L. ⁹) xirir — D. L. ¹⁰) vangæzlu — L. ¹¹) vinni — D. ¹²) [sannýndes — D. ¹³) eid oc vm rade — D. umröðu — L. ¹⁴) [þessa mals iamuel sem hinir olærðo er fueria — D. [þessa mals — L. ¹⁵) sýn til — tilf. D. vit til — tilf. L. ¹⁶) ero — D. L. ¹⁷) [ertibyskope — D. ¹⁸) nu er mest — D. L. ¹⁹) lands oc lausum oþri — tilf. L. ²⁰) mgl. — L. ²¹) þorbodi — tilf. L. ²²) at — tilf. D. L. ²³) [sua huar sa sem — D. L. ²⁴) [xlongir — D. L. ²⁵) [mgl. — D. ²⁶) full naufsyn — D. L. ²⁷) [En — D. ²⁸) beftu — L. ²⁹) [mgl. — D. L. ³⁰) [i þessa þor xara huar — D. ³¹) haza — D. ³²) [mgl. — D. L. ³³) [em i ærþa tale ero talðar. extir þui sem landzbot vattar. sua oc þær karlmen — tilf. D, rigt. sem standa i ærþa tale i landzlagabot. sua oc þær karlmenn — tilf. L. ³⁴) [mgl. — D. ³⁵) til gænga — D.

þvi sem¹ vattar² j almennilego erzdatali. En at þvi liofare se þa mego þær³ þyrft
erza eignir þær sem tonongr erzir extir⁴ þrendr sína. eða þær sem hann kaupir með
lausfa ze. þær þo at hann seli eði tonongdomsens iardir til. eða stípti þeim j þær.⁵
Sua stolu þeir oc erza lausfa ze oc gripi þa sem ei hýgra tórrununni til nema tonongr
sialyr haxe adra stípan a gort með stílitum vitnum oc iartelnum. ser til sýmdar oc
salo hialpar oc⁶ sinum holloftu monnum [heldr hæil en siutr.⁷ oc er þat hazud rad⁸
at huer gere⁹ væl¹⁰ þirir ser nm sína lizdaga oc sinum holloftu monnum.¹¹ þvi at va-
stýnt er annars vinatta eða¹² extirgerð þo at alstýlt se.¹³ þinnazt oc nog¹⁴ dōmi til
þes at erzingiar haxe heldr¹⁵ az dræget en til aukat stípanar þeirra er adr atto oc
þengu oxtlæga með holri pionofsto oc lizs hafsa eða með nymsum¹⁶ manravnum. [sua
sem vīða þinnazt dōmi till.¹⁷

Þer segir um kōnongs tekia ok um kōnongs æidstaz.

Nu stāl til þess segia með huærrí stípan þan¹⁸ stāl til tonongs tafa er gud 5
hæzir off gezit till¹⁹ þorfliora oc herra [með sinni mistunn oc²⁰ ætír rettóm ærzdum
til síns þadur arza stípadí. Hældzt stýlði þetta vera at hatidís dægþi [eða a drotens
dægþi²¹ ez æighi banna æinar huæriar naudzsyniar. J þan tíma sem hester²² men
eru saman komnir stāl vera þing stæxt ætír þornre sídueniú. en hīrdstæxna stāl vera
adr [en þing se.²³ um þa luti sem þa þíllia hældzt naudzsynileger²⁴ uera. kōnongs
æzni stāl [roða²⁵ eða²⁶ roða lata með þessu æzni at þalla ollum monnum [sina
þarluamu.²⁷ oc iatta ollum stílum sýmdom²⁸ oc narybotum²⁹ sem þeir hazdu³⁰
þyr. oc með godo um bota [ætír uildazstu manna raðe uid þa alla sem þess þidía
uærdir vera.³¹ oc ætír þui sem þeir lunnu til at þiona. síðan stāl um þat roða³²
[huæria læid með mæstum sýmdom³³ oll hīrd stāl síl till þings³⁴ bua oc³⁵ [sem
vīrdulegazt³⁶ se oll þeirra meðþærd.³⁷ A þæim dægþi sem [þing stāl³⁸ vera. stāl
blasa þyrft³⁹ um morgunin mīot⁴⁰ arla þolli⁴¹ till þings. oc þa stāl oll hīrd her-
tledazt⁴² oc buazt sem⁴³ somelegazt huærr ætír sinum þongum.⁴⁴ þa stāl tonongs

1) huærium — tilf. D. 2) vatta togh — D. L. 3) þær — D. L. þetta — tilf. D. L. 4) adra —
tilf. D. L. 5) hinar — D. L. 6) eða — D. L. 7) [með godra manna tillagu — D. L. 8) rad — tilf.
efer D. L. mgl. i B. 9) bus — L. 10) stágar — tilf. D. L. 11) heldar heil en siutar — tilf. D. L.
12) oc — D. L. 13) um — tilf. L, som hermed ender Capittlet. 14) þleiri — D. 15) mgl. — D. 16) imifu
ærzade. oc — D. 17) [mgl. — D. 18) þegn — E. 19) þorftrandz oc — tilf. B. 20) [mgl. — E.
21) [mgl. — E. F. 22) hīnir hēsto — B. hēsto — D. E. bēstir — G. H. 23) [mgl. — E. sett —
tilf. F. 24) naudsyn á — G. H. I. 25) Saal. rettet her og strax efer; raða — urigtigt A. tafa —
paa begge St. B. F. G. H. K. L. tafa — paa første St. I. 26) [mgl. — D. 27) [þengat sína tomo — B.
[þangatfuamu sína — F. K. L. 28) dōmum — B. 29) Saal. rettet. narybotum — A. 30) hazt —
tilf. G. 31) [með hīnna bēsto manna raðe uid alla þa sem þess þidiazt uid þurza — B. [með hīnna uildastu
m. r. með þa alla sem þ. þ. uærdir vera — E. 32) tafa — B. 33) [með huærium sýmdum — B. F. L.
34) tonongs — B. 35) at — de Övr. 36) [samitiguz — F. I. 37) framzerð — E. 38) [þeir stílu
— B. 39) þyrft — mgl. F. K. L. 40) mīot — mgl. B. 41) ollu þolli — de Övr. 42) tledazt —
G. H. 43) bāzt oc — tilf. D. 44) tilþangum — D.

æzni lata syngia¹ ser messu De spiritu sancto með þessum collectum. Deus² in te sperantium fortitudo. De domina. De sancto Olauo. De omnibus sanctis. Síðan ætíð messuna skal [konungs æzni³ ganga til alteris oc bidda ser mistunnar uíð guð æz öllu hiarta [með arnadar orð⁴ hinnar hælghu Mariu⁵ oc⁶ hins hælgha Olafs konungs.⁷ tala⁸ síðan blæzan æz bystupi með tneypalle. en ætíð þat skal vera fram hin hælgha troff [oc adra hælgha doma.⁹ [her ætíð skal processio zyggia hinum hælgha troffi með oðrum hælghum domum.¹⁰ Allur men sem zorer¹¹ ero stulu ganga þangat sem [þing skal vera.¹² [þar stulu hafæti¹³ buin vera somelegha.¹⁴ en þo skal æit¹⁵ bæde hæft oc bæzt¹⁶ [buit vera¹⁷ i midiu oc skal þar engi i sætiast. en adrur hozðingiar siti i adrum hafætum¹⁸ utt zra tvemeghium.¹⁹ en konungs æzni skal sitia nidri²⁰ a gradunum zirir hinu hæfta hafæti.²¹ [þegar sem þing skal vera oc þat er sett. þa skal sa sem figurlegazt zæzt till.²² huart sem er lærðr maðr eða læitmaðr. læggia a konungs æzni konungs²³ nazn með þessom orðom. Konungs²⁴ nazn þæt sem guð ler þer oc þu ert [til borez²⁵ oc æz²⁶ landz zollinu till²⁷ tælin ætíð loghum hins hælgha Olafs konungs. [leg et a þit. oc nezni konungs æzni a nazn .N. æz guðs halzu²⁸ oc allra þeirra sem undir þit uald ero stípadar með þeirri sormd oc stíorn sem þui a at zyggia iuir öllum Noreghi [oc hans statlondum.²⁹ I namzne zædur oc sunar oc hælags anda amen. At þessu öllu zulgioruu stulu [up standa³⁰ bystupar oc lendar³¹ men [hirdstíorar oc loghmen.³² oc hæzia³³ konung³⁴ up³⁵ i hafæti oc syngi lærðir men Te deum.³⁶ enn læitmen Kyrieison. gudi til lofs oc dyrðar.³⁷

Um æida i konungs iattan.³⁸

6 En at konungz víti sel [þui hælðr stýldugan³⁹ logh at hallða uíð þægna sína

¹) segia — G. H. eða lesa — tilf. B. C. D. E. F. I. K. L. ²) dominus — tilf. B. ³) [han — E. ⁴) [of arnadar orð — E. ⁵) drottningar — tilf. F. ⁶) hins hælga tros — tilf. F. ⁷) of allra heitagra manna — tilf. F. með arnadar orði &c. — mgl. L. ⁸) tati — B. of tala — E. ⁹) [með hælghum domum — F. G. H. K. L. ¹⁰) [mgl. — F. G. H. K. L. ¹¹) zyrir — K. L. ¹²) [þing er stýnt — B. [þingit er — E. [þing er sett — G. H. I. ¹³) sæti — G. ¹⁴) vell — E. ¹⁵) hafæti — tilf. G. ¹⁶) [þing skal standa oc hafæti — D. ¹⁷) [buit vera — D. [mgl. — B. E. ¹⁸) Saal. rettet; hafætum — A. ¹⁹) tvæim veggjum — B. tvæim vægnum — C. tvæim vegin — D. tvæim meghum — H. K. þvæim meginum — L. tvæim megin — de Övr. ²⁰) nidri — mgl. E. ²¹) Saal. rettet. hafæti — A. ²²) [síðan þing er sel. þa skal &c. — B. [þegar sem þing er sett of síðat. þa skal &c. — C. E. [þegar oc er þinget er sett oc síðat. þa skal &c. — D. [þegar er þing er sett. of (en — G. H. mgl. — K. L.) [þan skal sa er figuliggt zæzt til — F. G. H. K. L. [Síðan skal sa er figuliggt zæzt til — I. ²³) konungs — mgl. I. ²⁴) konungs — mgl. B. ²⁵) [til tomenn — C. E. I. [til tominn of (edr) til borinn — F. H. ²⁶) öllu — tilf. F. G. H. K. L. ²⁷) til — mgl. E. tofinn of — tilf. G. H. K. L. ²⁸) [leg et a þit namzne at guðs logum oc hans halzu — B. ²⁹) [oc statlondum — B. [með statlondum — F-I. [of þeim statlondum sem þar til liggia — K. L. ³⁰) [mgl. — E. ³¹) lærðir — G-L. ³²) [með hirdstíorum of logmönnum — F. G. H. I. [hirdstíorar lendir menn of logmenn — K. L. ³³) zeti — G. H. ³⁴) han — E. konungs æzni — F. G. H. I. ³⁵) up — mgl. A. ³⁶) laudamus — tilf. A. ³⁷) of (en — K) tgi. til sændar — tilf. F-L. ³⁸) Dette tilligemed de følgende Capitler (7, 8, 9 og det meste af 10) indtil Síðan gange konungz til altaris &c. (allersidst i Cap. 10) ere i E kun antydede ved Begyndelses-Ordene og Henviisning til Landsloven (II. 8—12), dog saaledes, at noget eget Capitel for Lagmands-Eden (Cap. 9) ikke antydes. I F findes ligeledes istedetfor Cap. 6, 7, 8, 9, 10 kun en kort Antydning af deres Indhold med Henviisning til Landsl. ³⁹) [þui stýldugan — G. K. L. [þui stýldura — H.

[oc um at bota.¹ þa skal han þessu iatta þolli sínu [með þullri staðræstu² lættr þat³ sem han er till konongs tælin. þat⁴ iatta ef gudi oc hans hælghum monnum oc þui hans⁵ þolli sem ef em uverðugt izir⁶ skipadr. at ef skal þau triftin loth hallda sem hin hælghi Olafz konongr hoz oc adrer hans retter⁷ ærtirkomandar haza nu⁸ samþyft millum konongs oc þeirra er landet byggia. með huara tvæggia samþyft. oc með goðra manna raðe um bota ættr þui uiti sem gud ler mer. Er konongr æighi at æins styldr at hallda þetta uid þa⁹ sem þa¹⁰ ero a þingi hia honum. hælðr uid þa alla sem i konongs¹¹ þægnstyldu ero alna oc uborna.¹²

Um hertogha æid sk iarls.¹³

[þa skal oc¹⁴ hertoghi eða iarll þenna æid sværia ex þeir ero ner eða þegar⁷ er þeir toma till konongs.¹⁵ þess legg ef hond a þessa¹⁶ hælgha doma oc þui stytr ef til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra .N. Noreg kononge bæde lornilegha oc openberleggha oc [þæn luta landz¹⁷ sem han fær¹⁸ mer skal ef trulegha¹⁹ halda [ættir þui stilorði sem han fær mer. oc i alla stæde skal ef væita²⁰ honum alla þa lyðni sem [goðr hertoghe eða iarll skal goðom kononge. hallda skal ef oc æida þa sem han hæzir svoret²¹ ollu landz þollinu ættr þui uiti²² sem gud ler²³ mer. [Gud se mer hollr ex ef satt sæghi.²⁴ gramr²⁵ ex ef lygr.

Ændra manna æidar.²⁶

þenna æid skolu barrunar²⁷ sværia oc hirdstiorar. þes leg ef hond a hælga bot²⁸ 8 oc þui stytr ef til guds at ef skal vera trur oc hollr minum herra .N. Noregs konongi bædi lornilega oc openberlega. styrtia skal ef hann oc hans riti með ollum²⁹ raðom

¹⁾ [mgl. — B. ²⁾ [mgl. — K. ³⁾ [mgl. — H. ⁴⁾ [þar — I. ⁵⁾ hans — mgl. K. ⁶⁾ þirir — C. D. ⁷⁾ retter — mgl. C. ⁸⁾ þðan — G. H. ⁹⁾ þegna sína — tilf. G. H. ¹⁰⁾ þar — I. ¹¹⁾ hans — B. ¹²⁾ — Enn i þann tíma sem hann er koronadr. þa skal hann sværia monnum loth of ríettynði með þeim æidstæz sem konungs vigslu hæyrir. at guds lothum — tilf. K. Enn þann tíma [h. verðr koronadr, þa þ. h. sv. m. l. of r. m. þeim æidstæz [konungs vigslu þyggir — tilf. L. ¹³⁾ Istedetfor dette og de tre fgg. Capitler have G og H kun en kort Antydning af Indholdet med Henviisning til Landsloven. ¹⁴⁾ [Nu skal — B. [Svo skal og — I. ¹⁵⁾ [U þessu þingi skal h. e. jurt þ. e. sværia ex þeir ero til — K. [Enn h. e. j. ex þeir eru til, þulu þenna æid sværia a þui þingi er konungi er konungs nægn gefit — L. a þingi — tilf. B. ¹⁶⁾ þessa — mgl. K. L. ¹⁷⁾ [þat tien — K. L. ¹⁸⁾ væitir — K. L. ¹⁹⁾ trygglega — C. D. ²⁰⁾ [e. þui þ. sem hann fær mer i alla stæde. væita skal ef — B. C. [e. þ. þ. [h. fær mer. væita þ. ef — D. [með þeirri htyðni of ærtirleiti sem Magnus konongr son hafonar konungs skipaðe i millum konungs of hertoga eðr iarls. væita skal ef — K. L. [i alla stæde æfter þui stilorði sem han fær mior, væita skal eg — I. ²¹⁾ [goðum hertoga eðr iarli ber goðum konungi. styrtia skal ef hann of hans riti beði með raðum hælum of ollum minum stytr. hallda skal ef æida þa alla sem konungrinn hæzir iattat — K. L. ²²⁾ of þygnsemb — tilf. K. ²³⁾ hæzir léd — K. ²⁴⁾ [Sva se mer gud hollr sem ef sat segir — B. D. ²⁵⁾ gramt — D. ²⁶⁾ Capitlerne 8-10 mangle i A, og i deres Sted findes kun en kort Antydning af Indholdet med Henviisning til Byloven (II. 9. 10) saalydende: þa þulu oc lendir men oc hirdstiorar oc bøndr sværia æida ættr þui sem stendr i [sægru lothbotinni i triftins doms bætti. Capitlerne anføres derfor efter B, med Overskrifter efter D. Ogsaa i I kun en kort Antydning med Henviisning til Landsloven. ²⁷⁾ lendir men — D. ²⁸⁾ doma — K. L. ²⁹⁾ mgl. — D. hælum — K. L.

oc¹ styr² minum. halda skal ef oc eida³ þa sem hann hæzr suarit⁴ ollo landz zolli⁴ extir (þui) viti⁵ sem gud [mer ler.⁶ sua se mer gud hollr sem ef sat segi gramr ex ef lygr.

Um lögmannz eid.⁷

- 9 No skolu þenna eid logmenn sueria eða⁸ þan tíma er konongr vil. þess leg ef hond a hælga bot⁹ oc þui styr ef til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra .N. Noregs konongi [bæde lögnillega oc openbærlega.¹⁰ þau log skal ef oc segia þeim monnum sem min herra skapar j mina logsogn sem hin hælgi Olazr konongr hoz oc adrir hans¹¹ extirtomandir haza nu¹² samþykkt [millum konongs oc þeirra¹³ er landet byggia [med huara tueggia samþykkt.¹⁴ En huervetna þar sem logbot stíkr eigi stíkrillega or. þa skal ef¹⁵ þui huers manz mall doma sem ef vil andsuara xirir gudi a doms degi [oc extir viti þui sem gud ler mer¹⁶ oc þo með þeirra beztu¹⁷ manna raðe¹⁸ er þa ero hia mer sua um ritan sem um zatofann. vngan sem um gamlan. um ofafadan¹⁹ sem um sizaðan. sua se mer gud hollr sem ef sat segir gramr ex ef lygr.

En þetta er bonda eidar.

- 10 En at bondr oc alþyda viti sit þui stýldare til extirlætes²⁰ oc lyðni við [Noregs konong.²¹ þa skolu þeir þenna eid sueria konongi.²² sua mærges men or xylti hueriu sem honum líkar. þes leg ef hond a hælga doma oc þui styr ef til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra .N. Noregs konongi. bæde lögnillega oc openbærlega með ollum minum mat oc megin. svo sem goðr þegn skal goðom konongi. veita [alla loglega lyðstýldu með þeim ollum lögum oc²³ lundendum sem hin hælgi Olazr konongr skapade millum konongs oc bonda²⁴ með huara tueggia samþykkt. svo se mer gud hollr sem ef sat segir gramr²⁵ ex ef lygr. Abyrgi ef mer²⁶ þenna eid oc ollum þeim sem j konongsens þegnstýldu²⁷ ero xirir alna oc oborna.²⁸ oc hans eids [eigu at²⁹ niota. [ero eigi at eins stýldugir þeir at halda³⁰ þenna eid er sueria. hælðr allir þeir sem j hans þegnstýldu³¹ ero alnir oc oborner.³² þui at Noregs konongr er iamzn stýldr þeim til rettra mala er heima ero sem hinum er þa ero a [þingino hia honum.³³

1) ollum — tilf. D. K. L. 2) alla — tilf. K. L. 3) iattat — K. L. 4) l. zollinu — K. 5) of þynsemd — tilf. L. 6) [geyr mer — K. L. 7) Dette Cap. mgl. i D. L. 8) eða — mgl. K. 9) doma — K. 10) [mgl. — K. 11) riecttir — tilf. K. 12) nu — mgl. K. 13) [vid þá — K. 14) [mgl. — K. 15) extir — tilf. K. 16) [at riecttligaz [ef extir minni samuitzty — K. 17) uitruzstu — K. 18) of samþykki — tilf. K. 19) [afadan — K, rigt. 20) hollozstu of þegnstýldu — D. K. L. 21) [konungi — K. L. 22) mgl. — K. 23) [skal ef honum alla lögliga þionofu of riecta þegnstýldu extir lögum of þeim — L. lögum oc — mgl. D. 24) þeirra sem landet byggia. oc adrir hans restir extir tomandar haza nu stæðest millum konongs oc landzfolksens — D. landz folksens of adrir hans riecttir extir tomendr haza nu stæðest. millum konongs of þeirra er landit byggia — K. bonda of þeirra manna er landet byggia — L. 25) gramt — D. 26) þer — D. 27) riti — L. 28) [allnum of ubornum — D. K. L. 29) [vilia — K. 30) abyrgiagt — D. L. 31) tpe. stýldu — D. 32) [mgl. — K. þeir sem hans eids eigu at niota — tilf. D. Sva eru of aller menn i landum stýldir til truleits vid konung sinn þo at ei sueria honum allir trunadar eida a þingi — tilf. L. 33) [þinge — D. K.

[Sva ero oc hinir allir honum skyldugir þeir sem j landeno ero til alz tryggleifs þo at ei sueri allir trunadar eib.¹ Þat vita oc allir at þat barn er þort verdr a síðazta are² kononge vara.³ at konongr er iamznskyldr þvi ref at gera sem þeim manni er honum suor eib a þyrsta þingi. Sva ero oc allir iamznskyldir⁴ [til alz tryggleifs.⁵ þeir sem laganna vilja niota oc þeirra vera verdir. En konongr oc byskopar lærdir⁶ men oc berrunar⁷ oc ol⁸ alþyða stolo zylgia hinum hælga krosse [oc hælgom domum⁹ ættr til kirtiu.¹⁰ síðan gangi konongr til alteris [oc zylgi honum allir hinir beztu menn. En konongr veiti veizlu þan dag sva sem kononglegt tign horyrir til.¹¹

Um handgengna men kousngs.

Hin nesti dagh ættr skal [konongr lata¹² blasa til tala¹³ ollum handgengnum 11 monnum. [þa stulu¹⁴ aller men [gera konongr tryggleif¹⁵ oc uinna eida.¹⁶ en aller¹⁷ þeir sem adr varo handgengner stulu ædi annat sinni¹⁸ huarli lendir men eða stultisvæinar¹⁹ tala með oðrum hætte sínar nænbotr nema gerað aller sværdtalarar konongs [með eidi oc²⁰ haxe þo²¹ huærr [sinar nænbotr²² ættr²³ ioxnum sormdom. en ex notorer haxa misgort uid konongdomen þa zære þat [ættir logum oc konongs stipan með misfunn²⁴ oc²⁵ goðra manna raðe.²⁶

Með þeim hætte skal kousngr hertoga gera i hird sinni.

Nu ex konongr gerer hertogha innan landz²⁷ með goðra²⁸ manna raðe. þan 12 þo²⁹ sem með rettum erzdum er til þess boren ættr loghum oc æz rettre kononga³⁰ ættenne tomen. þa skal sa hatr þar a vera sem her zylgir³¹ [ex til þess þarz at tala.³² þan tima sem konongr gerer hertogha [ser til lettes oc sormdar³³ þa skal [konongr lata³⁴ till þings blasa [þar sem han er staddr³⁵ ollum monnum. At stipadu þingi skal hertogha æzni sætiað a storena zirir hafæti konongs. en síðan skal sa sem konongr stipar til þyrst tala um þa luti sem [litlegaðt þillir.³⁶ Síðan [ættir þat³⁷

¹) [er hann trulazar eðr suer log of riellindi at halda of dama þegnum sinum — L. ²) vestre — D. K. begi eðr are — L. ³) suar — D. azar — K. æzi — L. ⁴) honum skyldugir — K. L. ⁵) [til allrar toglegrar þegnsskyldu — D. K. L. ⁶) leitr — D. ⁷) lendir — D. ⁸) mgl. — K. L. ⁹) [mgl. — K. ¹⁰) Her begynder igjen E. ¹¹) [oc tala þar blazan oc zara síðan i konongs garð of halda sita veizlu þan dagh sem honom byriar of konongs tign horyrir. hoxdingium of allum adrum hinum bestom monnum — D. E. [of tala þar blazan. of gangi síðan til herbergis. of zylgi honum allir hinir beztu menn — K. L. ¹²) [mgl. — B. F. L. ¹³) þings — F. K. L. ¹⁴) [oc stolu þa — B. F. G. H. K. L. ¹⁵) [zesta konungi tru sina — B. F. L. ¹⁶) konongi eida [adr er sagt — B. eib — K. L. ¹⁷) adrir — tilf. D. F. ¹⁸) vinna konongi eib — tilf. B. gera — tilf. E. eida vinna — tilf. I. ¹⁹) riddarar — G. H. eðr — tilf. B. of ei — tilf. I. ²⁰) [oc þo með eidi oc — B. ²¹) síðan — B. þa — F. G. I. K. L. — mgl. H. ²²) [sina nænbotr — B. F. G. H. K. L. ²³) með — E. F. G. H. ²⁴) [e. i. með konongs stipan oc misfun — B. F. H. I. [e. konongs stipan of misfun — G. [e. i. með konongs stipan — K. L. ²⁵) með — G. H. ²⁶) of tillogu — tilf. B. ²⁷) eða hirdar — tilf. B. ²⁸) beztu — G. H. I. ²⁹) þo — mgl. I. ³⁰) konunganna — G. mgl. — E. ³¹) seggir — H. ³²) [mgl. — F. þa skal &c. — mgl. I. ³³) [mgl. — B. ³⁴) [mgl. — B. ³⁵) [mgl. — B. ³⁶) [litað þyttir — B. [konungi þidir vidrtuæmiligað — G. H. [konongr sér at þa er vidrtuæmiligað — I. ³⁷) [mgl. — B.

skal konongr sealzr upp standa oc geza honum hertogha nazn með [slitum orðom sem her zylgia.¹ Nazn þat sem [et legg² a þit. [oc næzni hertogha æzni³ .N. az gude halzu. oc þui uallde sem han hæzir mer lett. þat⁴ gez et þer [med goduilla.⁵ lat sealzr gud þui⁶ sina mistun zylgia með ollum þeim lutum er han ser at þer⁷ hozr hællzt⁸ til hans tignar⁹ oc minnar sǫmdar¹⁰ oc lettes. þer¹¹ till zæmdar¹² oc zarsælo. ollum þeim til zridar oc zagnadar¹³ sem et za¹⁴ undir þit ualld með gude zorsio.¹⁵ Sidan [er honum værdz gezet hertogha nazn þa¹⁶ skal konongr tala i hond honum oc setia han i hafeti hia ser. konongr skal geza honum sverð oc za honum i hond.¹⁷ skal han i þui uid tennazt at han heldr þan hertoghadom az konongdominum¹⁸ oc er hans sverðtalare rettom til styrks. rongum til reysingar. kononge til lettes oc hans hollu¹⁹ rade oc rífi [oc sǫmd til værndar oc uirðingar²⁰ huar sem han ma sinu lidi uid tǫma. [Sidan skal konongr geza²¹ honum merki til þess at konongr [stýldar alla þa honum æztirlata oc audluæda vera²² sem han stípar undir hans ualld um allt þat sem adr uattar [i hertogha sverðtatu.²³ [oc hans hertoghadom²⁴ i ollu stýdia oc stýrtia [til þess æznis²⁵ [oc allrar loghlegrar tǫdni.²⁶ þetta huartvæggia skal konongr standande za hertogha. sidan skal hertoghe ganga fram oc sveria æid [at loghum oc²⁷ at helghum domum²⁸ með þeim æidstaz sem adr [er stípadr²⁹ æztir konongs æid.

Um sǫmd ok síðsǫmd hvar zylghir hertogha namzne.

- 13 [Nu skal segia³⁰ til þeirra sǫmda sem zylghia hertogha nazne. Merki skal hertoghe haza zírir ser huart sem han ridr til þoar eða rǫr nema konongr se zírir. hertoghe ma³¹ haza [þegar honum lítar zylgdar men ser³² .iiij. þa er han er ner konongi. [alldri þo³³ zleiri en .vi. at³⁴ konongr auli zylgdar halld. huart sem han er ner kononge eða ziarre. nema naufsyn³⁵ varngð³⁶ frezi su þo at kononge se urug.³⁷ hertoghe skal zrealstegha rada zírir þeim luta landz sem konongr zær honum at³⁸

¹) [þessum orðum — *fl.* ²) [gud gez þer leggr et — *K. L.* ³) [mgl. — *fl.* ⁴) þa — *K.* ⁵) [mgl. — *K. L.* ⁶) þer — *H. I.* ⁷) þui — *E.* ⁸) hollr — *E.* ⁹) sǫmdar — *I.* ¹⁰) tignar — *I.*
¹¹) [er — *E.* ¹²) sǫmdar — *F.* ¹³) naba — *B. F. K. L.* ¹⁴) zær — *E.* ¹⁵) þær þér i hendur et — *I.*
¹⁶) zorsio — *E.* ¹⁷) [mgl. — *fl.* ¹⁸) hendr — *F.* ¹⁹) konongi — *B.* ²⁰) ollu — *B. F.* ²¹) [til sǫmdar of uirðingar — *B. C. E-L.* [til sǫmd oc vendar oc uirðingar — *D.* ²²) [konongr skal geza — *B. F-L.*
²³) [stípar honum alla þa menn æztirlata of audmiuta — *G. H.* [stýldar þa alla honum æztirlata of audmiuta at vera — *I.* ²⁴) [um h. sverðtatu — *G.* [um h. dom — *H. K. L.* [mgl. — *F.* ²⁵) [of hans sverðtatu — *H.* [of hann — *K. L.* [oc — *E.* ²⁶) [til sine æznis — *F. K. L.* [mgl. — *G. H. I.* ²⁷) [Saal, rettet; at allar loghlegrar tǫdnir — *A.* [at allar loghlegrar tǫdni — *C.* [til allrar loghlegrar tǫdni — *G. H. I.* oc hans hertoghadom &c. — mgl. *B.* ²⁸) [mgl. — *F. I. K. L.* ²⁹) [mgl. — *G. H.* ³⁰) [uattar — *B.* [er fradr — *C. D. E. F. K. L.* [er frípadr — *G. H.* ³¹) [her segir — *B.* ³²) skal — *G.* ³³) [zylgdarmenn þegar hann vil — *B.* [er zylgdarmenn — *E.* [zylgdarmenn — *F. K. L.* [med [er z. menn — *G. H.* [m. [z. m. [er hann vil — *I.* ³⁴) [en aldr — *B. E.* ³⁵) þo at — *B. E.* ³⁶) naufsynar — *B.* audsyn — *C. D.* naufsynia — *F-L.* ³⁷) vord — *F.* ³⁸) tru — *E.* oruggr — *H.* ³⁹) at tala — *E.* az at tala — *F.*

sakar önnri eptir loghom [með missun.¹ nema² æigi skal han hafa stóri utböd en
 konongr. nema konongr samþykti [þat með honum³ xirir [æinna hueria naubðsynia
 sater.⁴ Æighi skal han of⁵ geza iarder þær sem konongr vœtir honom.⁶ vœita ma han⁷
 þæim⁸ sem [honum litar⁹ meðan han hezir ualld izir. Æighi skal han oc xleiri hand-
 gengna men hafa en [konongr oc¹⁰ uittrir men sea at til hœyrir. en ex hertoghe aular
 síðan hird er¹¹ konongr xirirhœdr honum. þa ero þær aller landrada men¹² [er síðan
 sœria¹³ er¹⁴ þær uitu konongs xorbod a. Æigi skal hertoge or lande xara nema
 konongs lœngi se til. Uid engan þan hœrðingia skal hertoge satr vera sem konongr er
 usattr uid xirir¹⁵ loglegar sater. Æigi skal hertoge þa men hallða [er konongr er reidr
 mote hans uilia.¹⁶ Nu ex sva [ber uid¹⁷ at uxridr er i lande þa skal hertoge uera
 stjldr¹⁸ kononge [i ollum naubðsyn(i)um¹⁹ oc aller hans men. tan oc hertogha logh-
 leggh naubðsyn til at bera.²⁰ þa skal konongr xa honom sva mylin²¹ styrkt sem²²
 goder men sea at bæzt ber. en hueruetna þær sem [þær ero i uxridi saman konongr²³
 oc hertoghe oc þeirra men. þa skal sva [vera huer til annars²⁴ sem [þær se aller²⁵
 or æinu logunœtti. Stjldugr²⁶ skal hertoghe [oc til²⁷ vera i xridi oc uxridi at xara
 [þær xærðir²⁸ er konongr hœdr honom með stjnsemd²⁹ oc han uil sina men sealxs³⁰
 til³¹ senda [þa sem honum er uel til.³² Uardhallð oc allar adrær niofner stulu her-
 togha men³³ iamnt³⁴ hallða uid konongs men at manmærgð oc sva i ollu lutxalli of
 lutskipti³⁵ eptir retto mantale [ex hertoghe er með kononge.³⁶ Konongs læghe er xyrst i
 huerri hœzn. hertoghe skal vera kononge sinum hœllr oc trur var³⁷ oc³⁸ sea uel uid
 uuina [rødum oc radum.³⁹ Ex sva tan til at beræzt at konongr kennir hertogha sin-
 um⁴⁰ suitræde [eða utrægleit.⁴¹ þa skal þat [með stjnsemd⁴² ranzsafa. en æighi með
 brædi eða⁴³ alaupum reysa. en ex han⁴⁴ dyl [oc trængslizt⁴⁵ han ser til trængleita.⁴⁶
 þa skal han biöða gisla til ranzsafs reys. en síðan skal ranzsafa þat mal með stjnsemd

¹) [mgl. — E. ²) en — B. F. I. ³) [þat — F. K. L. [með honum — G. ⁴) [einnar hueriar log-
 legar naubðsyniar (ater — B. D. [e. hv. loglegra naubðsynia [— C. [einar hueriar naubðsyniar — E. [storrar
 naubð. (atir — L. ⁵) of — mgl. B. gera at — tilf. D. ⁶) en — tilf. B. E. F. L. ⁷) þær — tilf. E. G.
⁸) huerium — F. G. mgl. — H. ⁹) [hann vill — F. G. H. ¹⁰) [mgl. — D. ¹¹) en — ß. ¹²) uid
 konong — tilf. B. E. ¹³) [er síðan geræz hertoga handgengnir — G. [mgl. — B. F. H. L. ¹⁴) ex — B.
 F. L. ¹⁵) um — K. L. ¹⁶) [mote konongs uilia er hann er reidr — B. [er t. er reidr uid moti hans uilia
 — E. [er t. er reidr — F. ¹⁷) [ber til — B. D. G. H. I. [verdr — F. ¹⁸) stjldugr — ß. ¹⁹) [mgl.
 — E. ²⁰) xalla — H. ²¹) marga men oc — B. ²²) han of — tilf. E. ²³) [konongr er i uxridi
 — E. [þær eru saman i oxridi — F. L. ²⁴) [vera huer uid annan — F. I. L. [þipa huer uid annan — H.
²⁵) [allir se — E. ²⁶) stjldr — ß. ²⁷) [mgl. — B. F. H. K. L. ²⁸) [i herzerðir — B. allar —
 tilf. ß. ²⁹) stjnsemi — F. ³⁰) síðan — D. mgl. — F. ³¹) með — de Örr. ³²) með — B. F.
 uid — G. H. I. ³³) [þa sem vel ero honum til uardhallz xallnir oc alrar annarar niofnar. stulu hertoga men
 — B. ³⁴) iamnan — D. ³⁵) vera — tilf. ß. ³⁶) [mgl. — D. ³⁷) var — mgl. F. G. H. L.
³⁸) at — E. ³⁹) [rædu — E. [radum — F. K. L. ⁴⁰) sinum — mgl. E. F. [andræð eðr — tilf. G. H.
⁴¹) [mgl. — E. F. G. H. K. L. ⁴²) [mgl. — F. ⁴³) eða — mgl. F. G. H. ⁴⁴) hertoge — G. H.
 hann — mgl. D. ⁴⁵) trængslir — C. D. E. I. ⁴⁶) [mgl. — F. G. H. K. L.

[oc goðra manna raðe¹ [æxtir loghum.² en ex hertoghe uil æigi toma til tononga³ [forzalla laust.⁴ þo at [tonongr biðe gífla⁵ [eða bæiðizt⁶ eða [uærða svil⁷ son a⁸ [hertogha hendi.⁹ þa ma han domazt sannr at sol. oc aller þeir sem síðan¹⁰ fylgia honum eða nokora lyðni¹¹ væita honum¹² lofsteget ex¹³ domr þællr a mal hans. þa ero þeir aller ubota men.

Guor sœmd fylgia skal iarl's namne.¹⁴

- 14 No skal segja til þess sem¹⁵ vera ma¹⁶ at sumum¹⁷ se ufunnulegare en von være at oc til hoyrði. oc er þat um [iarl's doma¹⁸ her¹⁹ i Noreghe oc iarl's nozn.²⁰ [en men meghu flilia²¹ at með þeim²² hattom²³ haza Noreghe tonongar gezt monnum iarl's²⁴ nozn [i Noreghe.²⁵ Sa er en þyrsti hatt er²⁶ Noreghe tonongr gezt sunum²⁷ sinum flilgetnom [iarl's nozn.²⁸ [en stundum brøðrom sinum flilgetnom²⁹ eða namaghum³⁰ oc veitir þeim flilt æz lande [oc þo i þeim stodum ríðisins³¹ sem honum³² syniz með flitu flilorðe sem han flipar.³³ oc a þat með engu móte i ærð³⁴ at ganga [þo at sumer³⁵ haxe³⁶ ranglega uid flengzt.³⁷ Er þat þyrsti til uitnis burðar at þessligns³⁸ iarl'sdomr heuir æði [ærðum til oc æði hæuir han³⁹ i ærðir gengit sem nog ero⁴⁰ dome til. þat annat at huerghi [xinz i landenu nokor lutr æinfadr til iarl'sdomsins.⁴¹ hælðr haza tonongar⁴² uæit iarlum æz landinu flilt sem [þeim hæuir lifat⁴³ stundum i frostapings loghum. en stundum i Gulapings loghum. stundum i Ulfinni [oc alloxzt a Upplondum.⁴⁴ en stundum i ollum⁴⁵ lutum landzins oc⁴⁶ þui smærom saman. alloxzt haza þat oc tonongar tælit til sin sem þeir haza væit hinum sama iarl's i æins huerium lufa lanzins oc zenget⁴⁷ iarl's þar

¹) [mgl. — F. G. H. K. L. ²) [mgl. — E. F. K. L. ³) þingo — F. L. mgl. — E. toglegra — tilf. B. C. D. togliga — tilf. E. togliga stendr — tilf. F. G. H. I. togl. tilfalladr — tilf. K. L. ⁴) [mgl. — F. ⁵) [t. beidiz eighi gífla — G. [t. beidiz gífla — H. [tonungi biðiz gíflar — K. L. ⁶) [mgl. — G. H. K. L. ⁷) [svit virðast — I. ⁸) æz — E. of — L. ⁹) [hendar hertoga — D. [hertoga — F. G. H. [hendr honum — K. [henda honum — L. ¹⁰) síðan — mgl. E. ¹¹) atyðni — B. ¹²) honum — mgl. B. C. D. F. K. L. ¹³) er — B. G. H. I. K. L. síðan er — F. ¹⁴) Foran dette Cap. indskyder I Cap. 18, men udelader det paa det rette Sted. ¹⁵) at — G. H. ¹⁶) um iarl'sdom — tilf. B. ¹⁷) monnum tilf. E. K. L. ¹⁸) [iarl'sdom — B. E. F. G. H. L. [iarl'sdemi — I. K. ¹⁹) her — mgl. C. D. F-L. ²⁰) iarl'snagn — B. E. ²¹) [oc at men flili gior — B. [en at men flili — F. I. [en at m. viti — G. H. [en at m. flili þui giorr — K. L. ²²) þrim — alle de Övr. ²³) Saal. rettet. hattom — A. urigtigt. ²⁴) iarl's — E. ²⁵) [mgl. — F. K. L. ²⁶) at — B. E-L. ²⁷) syni — K. L. ²⁸) [jarls naga — B. E-L. ²⁹) [mgl. — D. I. ³⁰) náungum — I. ³¹) [of þann lufa ríðisins — B. [of þeim lutum ríðis — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ³²) þeim — G. H. ³³) flitr — K. L. ³⁴) ærðir — B. C. D. E. I. ³⁵) synir — C. D. ³⁶) þar — tilf. G. H. ³⁷) [mgl. — E. ³⁸) þesshattar — F. ³⁹) [mgl. — F-L. ⁴⁰) zinnaft — E. F. ⁴¹) [zinnaft i landenu nokorir lutir einfadr til iarl'sdomsins — E. [z. i. l. einfannadr (einfadr — H) réttir til iarl'sdomsins — G. H. [zinnaft dæm til i landinu at nokurir lutir st einfadr til iarl'sdomsins — I. [i landenu zinnaft nokurir hlutir einfadr til iarl'sdomsins — K. L. ⁴²) hertogar — D. ⁴³) [lifar. en — E. [þeim lifar — I. ⁴⁴) [oc allt um Upplond — G. H. [allt á Upplondum — I. ⁴⁵) öðrum — F. ⁴⁶) þa — tilf. G. H. I. ⁴⁷) þeim — tilf. F.

annar stadar¹ sem kononge [hovir(!) þot tilfællilegast.² nu þinnast oc huerghi [hældr bu³ ne iarder eða⁴ -odoll i Noreghe i nofornum stad þau sem [iarldhomenum se ein- tannat⁵ uttan þær⁶ hœuir huerr hæst [oc sua myltit⁷ [oc með flitum hette⁸ sem kononge hœuir synzt. Þat er hit þridia [er uittrum monnum synzt mest⁹ at snottit¹⁰ konongar haza oxtlega þunnit uerinnord iarldanna stundum til sin en stundum til sinna þorellra oc þui er þat rettast at konongr haze i sinu valde at sœma þan mæst æz sinni þadur læizð [oc þræmia þan¹¹ sem han þinnr¹² se(r) hollastan oc [stt uil mæst uib læggia hans bodstap at¹³ gera bæde innan landz oc uttan. þui at hans [æign oc oðall¹⁴ er alt landit. oc¹⁵ æighi er handsællt¹⁶ at [bætr geizt¹⁷ þo at annars¹⁸ se a¹⁹ þræistat. Þætt er hit þiorda sem liosast²⁰ er at oxt hovir(!) [longum stundum²¹ ængi iarll veret i Noreghi oc hœuir þat almuganom hœgast veret. þui at seallðan [hœuir rettir²² smælengsins uib þat batnat at mæger haza þyrbodarnar veret i senn.

Um annan hatt iarldoms til skatlanda.

Sa er annar hatt iarls nayne er Noreghs²³ konongr geiz þeim monnum²⁴ er 15 han stipar izir skatland sin. Þyrst Orkneyjar [uid þui stilorði²⁵ sem vattar settar stæra Suærris konongs oc þaralldar iarls²⁶ oc²⁷ með þeim þleirum einka malum sem komu i settar giærd²⁸ Magnus konongs þalonar konungs sunar oc Magnus iarls Gyllibæzt²⁹ sonar þa er þær settuizt i Þiorgwin þa er lidnir varo þra burðar tima varo herra Þhesu Christi.³⁰ m. vættra .cc. vættra .lg. oc .viij.³¹ uættir a .liij. are rikis Magnus konongs sunar þalonar konongs. Sva oc ez konongr geiz³² iarl til Iselandz með flitu stilorðe sem [kononge³³ syniz³⁴ með guðs þorsio oc godra manna raðe. þa ma til huarstæggia þeirra³⁵ þan hatt nysta sem her sæghir³⁶ æztir [logh- um³⁷ huersu iarll skal gera oc sva þat þleira sem her til hœyrir æz þui sem þar þyngir.³⁸

¹) [þat j annan stad — B. [þa annarsstadar þar — G. H. I. ²) [litade — B. [litar — E. [þidit tilfællit — F. [þ. þa til þallit — G. H. I. ³) [bu — B. E. G. H. K. L. [þu — I. [mgl. — F. ⁴) ne — E-L. ⁵) [iarlinum ero eintat — E. [iarldóm hœyra til eða honum se eintannlig — F. ⁶) þær — B. F. I. K. L. ⁷) [oc sua myltar — B. F-L. [mgl. — E. ⁸) [oc m. flitu flitvði — G. H. [mgl. — E. ⁹) [mgl. — E. ¹⁰) [notrir — B. C. E. K. L. [snottit — D. Noregs — F-I. ¹¹) [mgl. — B. ¹²) [er — E. ¹³) [mest uill hans bodstap — F. G. H. K. L. ¹⁴) [oðal — B. E. [æign — I. ¹⁵) þuiat — K. L. ¹⁶) uist — G. H. I. þo — tilf. E. ¹⁷) [b. hœizt — D. [annat geiz þetr — G. H. I. ¹⁸) þess — G. H. I. ¹⁹) um — F. i — K. L. mgl. — E. ²⁰) Saal. alle undt. A, der seilagt. har liotagt. ²¹) [mgl. — G. H. K. L. ²²) [haza rettir — I. ²³) Noregs — mgl. B. F. K. L. ²⁴) manne — B. mgl. — I. ²⁵) [með þ. stilorði — B. I. [með þeim hœtti — F. [með þui moti — G. H. K. L. ²⁶) Mædd- adar sonar — tilf. G. H. K. L. ²⁷) oc — mgl. E. F. ²⁸) þeirra — tilf. E-K. ²⁹) Gyllibæzt — B. C. D. F-L. Gyllibæ — E. ³⁰) Saal. rettet. Christi — A. ³¹) .viij. — G. H. ³²) gerir — alle de Övrige. ³³) honum — B. F. ³⁴) [konongr ger a — E. ³⁵) þessa — B. C. D. I. mgl. — de Övr. ³⁶) greinir — E. ³⁷) loghum — mgl. B. C. D. ³⁸) [mgl. — F. G. H. K. L.

Med hvarium hetti konongr skal iarl gera.

- 16 Þan tíma sem konongr [gerer iarl¹ ser til sǫmdar oc lettes. þa skal konongr² lata til þings blása þar sem han er staddr ollum monnum. oc at skipadu þingi skal iarl³ ærni sætia⁴ a þorina xirir hafæti kononge. en síðan skal þa er konongr skipar til þyrst tala um þa luti er [líflægast þyðir.⁴ síðan skal ærtir þat konongr sealx^r upp standa oc geza honum iarl⁵ naxn með þessum orðom.⁵ Naxn þat sem ef leg a þil. [oc nærni iarl⁶ ærni⁶ .N.⁷ ær guds halzu oc ær þui uallde sem han hæuir mer let. [þat gez ef þer með goduilla.⁸ late sealx^r⁹ gud þui sína mistun xylgia með ollum þeim lutum sem han ser at þer hǫrzer hǫlzt¹⁰ til¹¹ tignar oc minnar sǫmdar [oc lettes. þer til þræmdar¹² oc þarsælu¹³ ollum þeim till þridar [oc þagnadar¹⁴ sem ef þa¹⁵ undir þit ualld með guds þorsio. Síðan¹⁶ [honum værðr gezet iarl⁵ naxn. þa¹⁷ skal han¹⁸ tala i hond honum oc sætia han i hafæti ut i þra sínu hafæti¹⁹ [godan mun.²⁰ konongr skal geza honum sǫerd [oc þa honum²¹ i hond.²² skal han [uid þui i tennazt²³ at han hǫlldr þan iarlðom ær konongdomenum²⁴ oc er hane sǫerd-talare. rettóm til styrts rangum til rexþingar. kononge til lettes oc hane [holu²⁵ rade of²⁶ ríki [oc sǫmd²⁷ til²⁸ uærndar oc uirdingar huar sem han ma sínu líði uid toma.²⁹ Síðan skal konongr geza honum merki til þess at konongr³⁰ stýldar³¹ alla þa³² honum [æxtirlata oc³³ audluæða³⁴ vera sem han skipar undir hane ualld. um allt þat sem adr³⁵ uaffar i iarl³⁶ sǫerdtofu. oc [hane iarlðom³⁷ i ollu styrta oc stýndia [til þess ærnis³⁸ [oc³⁹ allar loglegar lyðni.⁴⁰ þetta huartuæggia skal konongr standande⁴¹ [þa iarli.⁴² síðan skal iarl⁴³ ganga þram oc sveria⁴⁴ æid at hælghum domom með þeim æidstax sem adr er stradr ærtir kononge æid.

Þuer sǫmd xylgia skal iarl⁵ naxne.

- 17 Nu skal segia til þeirra sǫmda er xylgia iarl⁵ naxne. Iarl⁵ skal haxa merki [xirir ser⁴⁵ huart sem han ridr til þoar eða rǫr. nema konongr se xirir.⁴⁶ Iarl⁵ skal haxa

¹) [vill þart gera — F. ²) konongr — mgl. B. ³) niðr — tilf. F. ⁴) [til hǫrþra — B. [littigaþ þyðia — E. [litaþ þiðir — G. H. I. ⁵) sem her xylgia — tilf. D. E. ⁶) [mgl. — B. F. G. H. K. L. a naxn — tilf. E. ⁷) þat gez ef þer með goduilla (godum illia) — tilf. D. E. ⁸) [mgl. — D. E. ⁹) [ealgr — mgl. þ. ¹⁰) best — E. ¹¹) til hane — B-E. G-L. honum til — F. ¹²) [mgl. — F. ¹³) þagnadar — E. þressio — K. L. ¹⁴) [oc naba — B. F. K. L. ¹⁵) þær — B. E. G. H. K. L. þæ — I. [st — F. ¹⁶) er — tilf. B. I. ¹⁷) [mgl. — F. G. H. K. L. ¹⁸) konongr — alle de Övr. ¹⁹) sæti — G. H. ²⁰) [godum muni — E. [mgl. — G. H. K. ²¹) [mgl. — E. ²²) hendr — F. ²³) [i þui við tennazt — B-H. K. L. [of þessa við tennazt — I. ²⁴) konunginum — F-L ²⁵) ollo — B. ²⁶) [mgl. — F. ²⁷) [til sǫmdar — E. [mgl. — B. F. G. H. I. K. ²⁸) of — E. ²⁹) kononge til lettes &c. — mgl. L. ³⁰) hann — B. ³¹) skipar — E. han — tilf. D. ³²) menn — B. þa menn — F. ³³) [mgl. — B. ³⁴) audmiuta — E. ³⁵) hann — H. ³⁶) hertuga — F. K. L. rigtigere. hane — G. H. I. ³⁷) [hane iarlðom — D. oc han — tilf. B. ³⁸) [i alla flæde — E. ³⁹) þes ærnis oc — mgl. F. K. L. ⁴⁰) [Saal. rettet; [at allar loglegar lyðnir — A, urigtigt. ⁴¹) stíðande C. D. E. ⁴²) [vita eðr þa — I. ⁴³) han — E. ⁴⁴) konungi — tilf. K. ⁴⁵) [mgl. — F. ⁴⁶) j þor — B.

þyldar men [er þegar æghi er ner konongr.¹ alldri þo þleiri en .vi.² Jarl skal þreallega ræða þirir þeim luta landz sem konongr þær³ honum [at safar ögri⁴ [ex-
fir loghum með misfun.⁵ nema⁶ ægi skal han store utbød haza en konongr.⁷ nema
konongr samþyði þat með honum þirir [æinar huæriar loglegrar naufsyniar safar.⁸
Ægi skal iarl oc⁹ geza iarðer¹⁰ þær sem konongr vœtir honum.¹¹ vœita ma han
þeim sem [honum lifar¹² meðan [han hæuir ualld¹³ izir. Ægi skal han oc þleiri
handgengna men haza en konongr oc uittir¹⁴ men þea at til hœrrir. en ex¹⁵ iarl
aular¹⁶ síðan hird er [konongr þiri byðr honum.¹⁷ þa ero þeir aller landræða men [er
síðan suæria er¹⁸ þeir uifu¹⁹ [konongs þorbød a.²⁰ Ægi skal oc iarl or lande þara
nema [konongs þe lœngi till.²¹ Uid engan þan hœrðingia skal iarl satter vera sem kon-
ongr er ufattir uid þirir loghlegrar safar. Ægi skal iarl oc þa men hallda er konongr
[er ræidr²² mote hans²³ uilia. [Nu ex þva þer uid at uþridr er i landi.²⁴ þa skal
iarl þnyldugr²⁵ vera kononge i ollum naufsynium oc aller hans men. [þan oc iarls²⁶
loghlegh²⁷ naufsyn til at þera.²⁸ þa skal konongr þa honum sua [þynlin þyrft²⁹
sem goder men þea at þæzt þer.³⁰ en huervetna þær sem þeir ero i uþridi saman kon-
ongr oc iarl oc þeirra men. þa skal þva vera huer til annars sem þeir þe aller³¹ or
æinu loghunœtti. Þnyldugr skal iarl oc til vera i þridi oc uþridi³² at þara i þær
þærðir sem konongr byðr honum [með þynfemd oc han uil þealþe þins men till³³
þenda³⁴ þa sem honum er uæl till.³⁵ Þarðhald oc allar aðrar niofner þulu iarls
men iamþnt halda uid konongs men ex iarl er með kononge at manmærgð³⁶ oc sua
.i. ollu lutþalli oc lutþiþti³⁷ exir retto mantale. [konongs læghe er þyrft³⁸ i huæri
hœrn.³⁹ [Jarl skal vera kononge þinum hœllr oc trur var oc⁴⁰ þea uæl⁴¹ uid uina
radom of rœðum.⁴² Ex⁴³ þva þan til at þeræzt⁴⁴ at konongr þenner iarls þinum

1) [(með) þer þegar hann er ner konongi — B. E. [þer þ. h. er ægi ner (hja) kononge — C. D. [liij. huart
sem konongr er ner eða þiarrir — F. [liij. huart sem hann er ner konungi e. þiarrir — G. H. [þegar hans er
eði nærri konungi — I. [liij. þu. [þ. h. er ner t. e. þirr — K. L. 2) þimm — H. 3) tær — G. H. 4) [mgl.
— B. [tata [atæryri — E. 5) [eptir lœgum — F. [með misfunn oc þo e. lœgum — G. H. [m. misfun — I.
[m. lœgum of þo með (undir) misfun — K. L. 6) en — B. F. mgl. — E. G. H. K. L. Hensfœres i D til
det foregaaende. 7) uill — tilf. I. 8) [einhueria naufsynia [atir — F. G. H. [einhueria naufsyniar —
K. L. 9) haza eða — tilf. D. 10) æignir — D. 11) en — tilf. E. F. K. L. 12) [han uil — E.
F. G. H. K. L. 13) [hans ualld er — E. 14) vitrir — alle de Övr. 15) sua þer með at — tilf. E.
16) eytr — H. 17) [hann vœit konongs þorbød a — K. L. 18) [þíðan — K. L. 19) uifru — G. H.
20) [at konongr þyrirþyðr — K. 21) [með konongs ræði — F. G. H. K. L. 22) [þeizir reidi a — E.
23) konongs — de B. 24) [Ex þva þer til at uþridr er i land tomin — B. [Enn ex uþrid er i landi — F.
25) þnyldr — I. K. L. 26) iarls — B. E. G. H. I. 27) nodor — E. mgl. — F. 28) [þomi of iarli
lœgligh naufsyn til — K. 29) [marga menn of þyrft — B. 30) þere — B. 31) eins mans menn oc
— tilf. B. 32) Saal. rettet. i þridi — A, urigtigt. 33) með — C. D. F-L. við — E. 34) láta þara
— G. H. 35) með — E. við — F-I. [oc þendi þina menn þealþe þa er hann uil uæl — B. 36) iægnæði
— G. H. 37) vera — tilf. G. H. K. L. 38) þyrft — mgl. B. G. H. I. 39) [mgl. — E. 40) at
— E. G. H. 41) uæl — mgl. E. F. 42) [mgl. — F. K. L. 43) En ex — B. E. 44) toma — E.

suitræði¹ eða utryglæit. þá skal þat með stynsemd ranzsafa. en æighi með [bræde eða² alaupum reysa. en ex han dñl oc trøyftiz³ [han ser⁴ til tryglæita.⁵ þá skal han biöda gista⁶ til retz ranzsafs. en síðan skal ranzsafa [þat mal⁷ með stynsemd [oc goðra manna raðe⁸ [æxtir loghum.⁹ en ex iarl uil¹⁰ æigi [til tōma tōnongs¹¹ loghleggha¹² forzalla laust þo at tōnongr biöde¹³ gista eða bæidizt. eða uerða suit son a [hendi iarle.¹⁴ þá ma han domazt sannr at soð oc aller þeir sem zylgia honum eða notora lñdni væita lofstege¹⁵ síðan. [þa ero þeir aller ubota men.¹⁶

Guærfu konongr skal gera lenda man.¹⁷

18 Nu skal til þess segja huærsu tōnongr skal gera lenda man. [konongr skal gera lenda man¹⁸ a iola tīð eða páscha. eða a enum hæstum hatidum. þui at sva hæuir veret at¹⁹ zornu.²⁰ [oc skal þetta gort vera æxtir þat sem borðuærs ero sogð²¹ oc matr er blæzsaðr²² adr en tōnongr sætiz i hafæti. [þær skal lata lñsa þa²³ zirir [ok lum monnum i holl eða hirdstoðu²⁴ adr en han sætiz izir²⁵ bord með þessum ordom. Ex þat synizt at þenna man [oc næzni²⁶ .ñ. er [zlestum er²⁷ funnigr at goðu. þa uil tōnongr zirir safar hans pionofstu læida han til sōmdar sætis oc uirðingar [næznōta þeirra²⁸ sem [hæstar ero²⁹ innan hirðar með lenz manz næzne.³⁰ þan allan ret sem lenz manz næzne a at zylgia þa geyr tōnongr honum [zulkomleggha með guðs mistun oc traufli.³¹ með lenz manz send³² [oc stikum væizlum sem byriar til lenda manz reftar.³³ en þat er³⁴ .zv.³⁵ marla væizla. Síðan skal tōnongr talla³⁶ til sin³⁷ .ij.³⁸ lenda men eða stallara [eða mertis men.³⁹ [eða stinkiara(!) eða⁴⁰ drotsfeta [eða þa .ij. sem sōmelegazter⁴¹ ero innan hirðar ex lender men ero æigi ner⁴² oc biöda þeim at læida þan man [fram til sin zirir hafæti.⁴³ oc þa skal tōnongr sealzr⁴⁴

¹) landráð eða suitræði — B. landráð — F. ²) [bræði — G. H. [mgl. — F. K. L. ³) trøyftir — C. D. E. I. ⁴) [mgl. — B. ⁵) oc trøyftizt &c. — mgl. F. G. H. K. L. þa þ. þat með stynsemd &c. — mgl. E. ⁶) gista — tilf. E. ⁷) [mgl. — E. ⁸) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁹) [mgl. — E. ¹⁰) Saal. rettet. úib — A. ¹¹) [tōma til tōnongs — B. D. I. K. L. [t. til þings — F. G. H. ¹²) looglegra — D. mgl. — B. E-L. ¹³) honom — tilf. D. K. L. ¹⁴) [iarts hendi — B. E. G-L. [hendar iarte — D. F. ¹⁵) honum lofstegeir — B. G. H. I. K. L. lofstegeir — D. honum — F. mgl. — E. ¹⁶) [mgl. — F. ¹⁷) Dette Cap. mgl. paa dette Sted, men indskydes foran, mellem Cap. 13 og 14 — I. ¹⁸) [hetzt fidi þat vera — B. [þat skal (hann) gera — F. G. H. K. L. ¹⁹) zra — C. D. G. I. ²⁰) oc æigi — tilf. B. C. D. F-L. zari — tilf. E. ²¹) [þetta þ. vera gort ætli þat er borðuærs er sagðr — B. [ungin — I. ²²) signdr — F. ²³) [þa skal tōnongr lñsa — B. [ð. skal lata lñsa þa — C. D. E. F. I. K. L. [þa þ. hann lata lñsa — G. H. ²⁴) [monnum sinum — B. [monnum — F. K. L. [m. i holl eðr a hirdstoðu — G. H. ²⁵) undir — F. ²⁶) Rettet fra æzni — A. [of næzni hann — I. [mgl. — B. E-H. K. L. ²⁷) [zlestum — C. [zlestum monnum er — E. [mgl. — H. I. ²⁸) [næznōta þeirrar — E. [næznōtar þeirra — F. [næznōtar þeirrar — G. H. ²⁹) [hæst er — E. G. H. [hæstir eru — F. I. ³⁰) oc — tilf. B. G. H. K. L. ³¹) [zulkomliga — F. [zulkomliga með guðs mistun — K. L. ³²) rett — B. F. I. K. L. með . . . rett — mgl. G. H. ³³) [mgl. — B. F-L. ³⁴) ero — B. ³⁵) .zv. — H. aabent Rum i K. ³⁶) lata tala — E. ³⁷) sin — mgl. F. I. ³⁸) .ij. — mgl. I. ³⁹) [t. mertismann — B. C. D. [mgl. mertismanni — K. ⁴⁰) [t. stinkiara eða — C. D. E. F. I. K. L. [mgl. — B. G. H. ⁴¹) mefthattar — B. ⁴²) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴³) [fram zirir sit — B. ⁴⁴) sealzr — mgl. E.

[tala i hönd honum of¹ leida han til sætes pall² til horgar³ handar ser oc setia han i annara lendra manna sæte. En með rettu þa⁴ æigu lender men sua at sitia at sa siti þyrftir sem þornastir er at nænbótum oc svo huærr síðan sem lengi hæuir veret lendr madr. [oc a þessi stípan⁵ at standa⁶ huærrvetna þar sem þeir hittast.⁷

Guærru rett sk væizlur er lendir men skulu haza.

þan ret⁸ stulu oc⁹ lender men haza með¹⁰ kononge at þeir stulu vera neft¹¹ 19 hertogha oc iarlum¹² [ener mæstu oc hinir hæstu¹³ konongs radgiazar oc svo et sama innan hirdar um oð stormæli.¹⁴ Lender men stulu hallða a hæstum¹⁵ [hatidis dagum¹⁶ þyld með kononge. þeir stulu oc þyrftir¹⁷ bera uigflu sværd konongs ex han ber forunu¹⁸ eða garland.¹⁹ nema hertoghe eða iarl²⁰ bere. En aþ þui at þeir stulu vera ener hæsto konongs radgiazar þa ber þeim at vera hinir hollastu²¹ [bæde lön-nilega oc openberlega.²² oc vera sua þirir oðrum i þui sem i sörmdom oc metordom. Lender men stulu oc haza uald oc²³ tala [ser men til traufis oc kononge sinum til styrts²⁴ með huslaris næne. [æigi þleiri en .xl.²⁵ nema konongs löngi se til. Allar þær æ(i)gnir sem þalla undir konong²⁶ aþ udada uerlum [eða alæigu malum. eða utlægðar²⁷ værtum²⁸ þar sem lendr madr hæuir len²⁹ [ex konongr uil honum syflu³⁰ þa.³¹ þær ma [engi lendr madr³² [með rettu³³ ser tanna ne brot lea.³⁴ [Æingi madr ma oc³⁵ þirirgera æignum sinum [eða oðlum³⁶ [uid notorn.³⁷ nema uid gud oc konong.³⁸

Ex kononge kenneir lendum manne landrad.

En ex konongr kenneir [lendum manne sinum³⁹ svitræði eða landrad. þa stal 20 han⁴⁰ með landzloghum undan þlytiast⁴¹ ex æighi þær loglega a han þroxat. [Ket ransfat⁴² hvir konongi a ollum malum⁴³ at haza. oc allra hællzt uid sina sværd-talara [oc þionofstu men.⁴⁴ en æigi a han [með bræði eða alaupum reysa eða ræidast

1) [mgl. — K. L. 2) pallo — mgl. B. E-H. K. L. 3) horgre — B. D. E-L. 4) þa — mgl. B. 5) síðan — tilf. D. 6) hatdagr — B. 7) þinnaz — I. [mgl. — F. K. L. 8) hatt — E. 9) oc — mgl. de Övr. 10) at — F. 11) næstir — G. H. I. 12) jarlle — E. 13) [hinir hæstu — F. K. L. [hinir ægtu — G. H. 14) stormæli — B. stormæli — K. L. 15) hinum mestu — E. 16) [hatidum — F-L. 17) þyrftir — F. mgl. — B. 18) uigflu torrono — B. 19) garlant — F-L. 20) iarlar — C. I. 21) bæde um þior oc þe oc um tungu. oc allan tryggleit oc hollasto — tilf. D. um þiorrede of sua með tungu of ollum troleit of hollastu — tilf. E. 22) [mgl. — K. L. 23) at — B. C. D. E. tit þess at — F. I. tit at — G. H. K. L. 24) [men með ser konongi sinum til traufis of styrts — E. [ser menn til styrts — F. I. of sörmdar — tilf. K. L. 25) [þo eigi — B. en .xl. manna — B. [þioratigi. en eigi þleiri — C. D. E. F. I. K. L. 26) konungdominn — F. K. L. 27) utlægðar — D. 28) [mgl. — F. K. L. 29) [syflu — F. þyr — tilf. G-L. 30) [syflu — mgl. E. 31) [mgl. — F. 32) [engi — F. 33) [mgl. — E. F. 34) setia — B-L. 35) [þui at engi ma — F. 36) [mgl. — F. K. L. 37) [uid notora með retto — C. [u. annan m. retto — D. [man m. rettu — E. [mgl. — F. 38) með retto — tilf. B. F. I. K. L. 39) [i. monnum — E. 40) han — mgl. B. F. 41) þoraz — B. E-L. tit riettz ransfate. Enn — tilf. K. L. 42) [r. þrox — E. [þroxfemd — F. 43) lutum — F. þox þa — tilf. K. þox — tilf. L. 44) [mgl. — K. L.

at uranzsalaðum malum.¹ [gae hælðr uæl xirir at sea² huærium³ han geyr nærn-
botr eða adrar sormder oc hallde uid alla uæl síðan þa sem æigi spilla sealzer⁴ xirir
ser.⁵ En ex tonongr lenner [lendum manne⁶ sinum [landrað eða svil.⁷ oc ero þær
saler æigi openberar at⁸ sonnu oc dyl lendr matr. þa skal tonongr þat mal ranzsala
a hirdstæxnu ex æigi⁹ xær með xamenne¹⁰ sætt. æigi ma tonongr [með rettu¹¹ synia
lendum manne¹² sinum hirdstæxnu at ranzsala sit mal til rezt¹³ ex han þyndiz [goda
sol¹⁴ æiga at væria. þær extir skal nærna .xij. [ena stynsamaztu men¹⁵ [at lita a¹⁶
huart er þetta ma [með rettu¹⁷ sannazt [a hendi lendum manne¹⁸ eða æighi. oc ex
þeim liz sua at [ranzsalaðo þvi mali at hann megí vndan xöraxt. þa a æi tonongr
at synia¹⁹ honum undanxörflu slita sem goder men sea með sealxs²⁰ tonongs rade
[oc logh hins hælga Olafs tonongs eru til.²¹ Lender men stulu æigi²² stiliazt uid
tonong [xirir uttan hans got²³ orloz. en allra síst i naudzsynium²⁴ eða uzridi nema
vællde annat huart uanhæilfa eða elli. þa ber tononge æighi at hallða honum²⁵ [um
xram²⁶ uilia sin²⁷ þo at almytil se tonongs naudzsyn til. Ex tonongr spyr uzrid oc
[gerer lendum manne sinum bod²⁸ til sin at toma oc xirir næmzt han [síðan þa
xærd.²⁹ þa ero þat son svil uttan han se siutr eða sar. eða³⁰ slitt et sama ex han³¹
bydr honum með³² lidi [sinu i³³ mote vuinum sinum at xara [oc xirir at vera³⁴
nema þva mytil oxræxli³⁵ se xirir at æigi þilti stynsamum mannum vera til xort.
Nu tómr hersagha son³⁶ til lændz manz þa er han sthldr bod at gera ollum ton-
ongs monnum [oc ollum³⁷ hans þægnum þeim sem han ma uid³⁸ tomazt [ex uzridr
hæxzt.³⁹ slitt hit sama eru oc sthldir hirdmen oc gester oc tiertisvæinar oc aller ton-
ongs men ex þeir spyrja xyr. en sa er æigi uil niofn⁴⁰ [bera eða⁴¹ bera lata. oc
læzt tonongs matr i þvi. þa er sa nidingr oc sealxsagdr [or hird⁴² er æigi [uilbi
vara laugunaut sin⁴³ uid dauda huar nærnbot sem han hæuir [ex han matte þvi
uid toma.⁴⁴ en⁴⁵ han xöræzt undan extir dome tonongs oc hirdar ex dylia ma.

¹) [ut vproxudu at reidaz — F. K. L. ²) [oc hælðr xirir at sia — B. I. [geymi hælðr vel x. at sia — E.
[berr honum (æx) þvi vel x. at sia — F. G. H. K. L. ³) at sea er — tilf. D. ⁴) um — tilf. G. H. I.
⁵) eða adrar sormdir &c. — mgl. F. K. L. ⁶) [i. monnum — B. E. ⁷) [landraðasvilt — E. ⁸) með
— C-L. ⁹) hann — K. L. ¹⁰) xaa men nidr — E. xám monnum — K. L. [xir — tilf. B. ¹¹) [mgl.
— E. ¹²) monnum — E. K. L. ¹³) mæls — tilf. H. ¹⁴) [got mall — B. F. [dauda sol — K. L.
¹⁵) [hina vitroflu men æx hirdliði — B. [hina vitroflu menn æx hird — C. D. G. H. I. [men hina vildastu æx
hird — E. or hird — tilf. F. K. ¹⁶) [at lita a — D. [at lata ranzsala — E. ¹⁷) [mgl. — F. G. H.
¹⁸) [a hendr honum — E-L. ¹⁹) [mgl. i A ved Forglemmelse, og er her tilföiet efter B. ²⁰) [sealxs —
mgl. B. F. G. K. L. ²¹) [oc logum hins hælga Olafs tonongs — B. F. I-L. [at honum berr eptir i hins
h. O. tonongs — G. H. ²²) xær — tilf. E. ²³) [en han geyr — E. ²⁴) tonungs — tilf. G. H.
²⁵) þeim — E. hann — F. K. L. at þeim — H. ²⁶) [utan — F. G. H. K. L. ²⁷) hans — B. F-H.
K. L. ²⁸) [bydr han lendum monnum — E. orð — F-I. ²⁹) [xærdena — B. [þa xærd — E. I. [þæn
— F-H. K. L. ³⁰) eða — mgl. — B. E-L. ³¹) tonungr — F-I. ³²) at sthla — G. H. I. ³³) [mgl.
— B. F-L. ³⁴) [mgl. — G. H. ³⁵) oxræxli — de Övr. ³⁶) son — mgl. F. ³⁷) [mgl. — B. E.
³⁸) uzir — E. ³⁹) [mgl. — E. ⁴⁰) bod — E. ⁴¹) [mgl. — E. G. H. ⁴²) [ór tögungenti — F. ⁴³) [vil veria
laugunauta sin eða vara — B. [uill veria tögunaut sin — G. H. ⁴⁴) [mgl. — F. ⁴⁵) Saal. rettet; ex — A.

Um kanceles oc hirdpresta.

Kanceler a ein at vera með hæstum radgiazum konongs innan hirdar. han a at 21 haza ret oc metord með lendum monnum bæde i sæssum¹ oc odrum sordum þæim sem honum byriar.² Er þat seinkanlega stýlba kanceles³ at geyma sem rortelegast⁴ konongs inzfiglis oc gera þau brex sem konongr [segir honum xirir.⁵ Han a oc þess idulega at ga⁶ at sea sealxir izir⁷ brex [þan tima sem þau ero inzfiglad.⁸ þui at þat steter⁹ stormunum¹⁰ oc sealzum honum mæst. Han skal¹¹ haza sit sem idulegast¹² ner¹³ konongs radum.¹⁴ Han skal oc stra sem stluislegast¹⁵ eignir¹⁶ þær sem lonyptar verða eða xalla undir konongdomen [aþ huerium eða xirir hual. þva oc¹⁷ þær iarder sem konongr geþr eða uætitir imisum monnum¹⁸ [oc huerium vættre anno gracie þat gerðigt.¹⁹ Sva skal han oc ga²⁰ at landstýlbar stra(r) konongs se rettar. þat a set sem a skal vera. oc þat aþ tælit sem aþ [skal tala.²¹ með konongs [forsio oc²² rade.²³ Sava skal han oc²⁴ þær xærdir sem konongr bydr honum oc han ser at byriar²⁵ innan landz oc uttan.²⁶ i ollu godu vera [konongs lettr²⁷ sem mestr²⁸ ma han. En þa stipan gerðe Magnus konongr sun hatonar konongs. en²⁹ kanceler skal haza [xnyrst i væizlu³⁰ .x. [marla boll³¹ xirir allra þæirra manna brex sem þurzu til imissa rettynða³² æxtir loghum. [þar til³³ skal han haza .v. marla bol um xram þæt sem han tætr xirir [þau brex³⁴ sem ut lonyast. stilt xirir huært³⁵ sem vattar i brexa bol. Með þæima hætte skal konongr kanceler gera at [han skal xnyrst lata³⁶ blasa til hirdstæxnu ollum handgengnum monnum. sidan skal konongr³⁷ lyfa lata at han xær [þæim manne³⁸ .n. inzfigli sit með þæim³⁹ sordum sem þui⁴⁰ xnyllgia. æxtir þat skal han [xalla a lne⁴¹ xirir konong oc sveria honum trunadar eid⁴² með þessum æidstax.⁴³ þess leg ef hond a [þessa hælgha bol⁴⁴ oc þui stýtr ef til guðs at ef skal vera holdr oc trur [minum herra⁴⁵ .n. Noreghs kononge openberleggha oc lonyilega. huar sem han⁴⁶ er staddr. æxtir þui uiti sem guð ler⁴⁷ mer. þui skal ef oc lonyna

¹) þessum — B. H. þessu — E. ²) [mgl. — F. H. K. L. ³) [ein kanceles stýlba — F. ⁴) retlegast — B. bæt — G. H. I. ⁵) [segir xirir — D. [bydr honum — E. ⁶) geyma — E. H. gista — F. ⁷) um — E. ⁸) [hvern tima &c. — E. [hvert brex adr en innfiglat er — F. G. H. K. L. ⁹) stetr — H. stettir — de Övr. ¹⁰) munum — B. ¹¹) oc — tilf. þ. ¹²) mest — G. H. mest of idugligast — I. ¹³) neft — B. sem neft — E. með — I. ¹⁴) mutum — E. ¹⁵) invirdlegast — B. E. ¹⁶) konungs — tilf. F. ¹⁷) Saal. rettet. at — A. ¹⁸) [mgl. — F. K. L. ¹⁹) [eða á hueriu ari þat geriz — F. [i huerri grein sem þat geriz — K. L. ²⁰) geta — E. geyma — H. ²¹) [a at tatagt — B. [skal vera — F. ²²) [rabi — F. K. L. ²³) [xorsu oc xorræde — E. xorsea — G. H. ²⁴) oc — mgl. þ. ²⁵) val berr — G. H. ²⁶) oc — tilf. þ. ²⁷) [konongs lettr — B. F. I. L. [konungi til lettis — G. H. ²⁸) mest — G. H. I. ²⁹) at — B. D. L. ³⁰) [i væizlu — D. [i væizlu xnyrst — H. sva — tilf. F. ³¹) [manadar matar boll i iorbu — E. [mertr — G. H. En — tilf. B. G. H. I. of um xram þat sem hana tetr — tilf. F. K. L. ³²) erenda — F. ³³) [mgl. — B. G. H. I. ³⁴) [brex þæirra manna — F. K. L. ³⁵) til imissa &c. — mgl. E. ³⁶) [lata xnyrst — E. [xnyrst skal lata — F. [han skal lata — H. I. ³⁷) konongr — mgl. F. ³⁸) [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁹) stitum — F. L. ⁴⁰) þær — E. I. þær eiga at — F. ⁴¹) [tæxalla — E. ⁴²) eida — G. H. ⁴³) orbum — B. F. L. ⁴⁴) [hælga bol — B. F. I. [þessa hælga boma — D. [hælga boma — E. K. L. ⁴⁵) [mgl. — F. ⁴⁶) et — F. H. ⁴⁷) hægir lér — F.

sem tonongr¹ [byðr mer at leynt se.² svo hialpe mer guð oc þau en hælgu ord [sem et hælld a.³ [Nu æz þuifa⁴ her tononge uel [at uælia⁵ [man til þessa starfs.⁶ allra hælzt þar sem svo ma segja at þa er aunar skipta⁷ þader tonongs. þui at margo værdr han þess uar⁸ æz tononge er han uil allþam⁹ oðrum¹⁰ segja. Sva byrjar¹¹ oc tononge at haza [i garðe sinum¹² .ij. hirdpresta ualentunna¹³ men [oc at uili reynda¹⁴ þa sem tononge¹⁵ uæita¹⁶ tidir oc [hoyra skipta gang handgenginna manna¹⁷ [oc veita¹⁸ þeim slitt þleira embætte sem þar hoyrir til.¹⁹ auðmiuðr tononge til [þess lettes²⁰ sem þeir [megu gera honum.²¹ Einkanlega²² hvorer uel at annar²³ se xirir²⁴ tida skipan²⁵ a²⁶ lapellu tonongs. en annar þeirra verð veiti messu þotum²⁷ hans oc bolum. þeir æigu oc at vera heimilegastir tononge²⁸ æz oðrum²⁹ prestom oc [lærdum monnum ut i þra³⁰ hælzt³¹ tæknir vera æz tonongs monnum oc i ollum lutum³² þomder.³³ þeir stulu oc haza æz tononge .a. marta veizlu oc tvæn klæde mote³⁴ iolum. en æz handgengnum monnum þan³⁵ þridiung tiundar [sem adr er þorn vane³⁶ a.³⁷ [oc skipta³⁸ medal sin i hælninga.³⁹ En þat er þorn sidr⁴⁰ oc hæt⁴¹ þirkibæina at gera⁴² tiund æz mala sinum⁴³ beði [hirdmanna oc gesta⁴⁴ oc skipta⁴⁵ i þridiunga. tafa⁴⁶ æin aller bystupa⁴⁷ aller⁴⁸ iaznt oc odlað⁴⁹ tonongs men þar i staden groxt i [þeim stobum⁵⁰ sem [þorn er uandi⁵¹ a. annan tafa⁵² prestar⁵³ xirir sina þysu.⁵⁴ þridia tætr⁵⁵ spitallen [a llarnu.⁵⁶

Guersu konongr skal gera stillara.

22 Nest⁵⁶ lendum monnum oc lanceler i hird tonongs ero stillarar at ollum þomd.

¹) hann — B. E-L. ²) [uill at leynt se — E. [byðr mer at leynd — F. ³) [er a ero bötinn — B. ⁴) [Nu æz ollu þui — B. [Nu æz ollu þuifa — C. I. [Nu æz þuifa ollu — E. [of æz þui — F. G. H. K. L. ⁵) [xirir at þia oc at velia — B. [xirir at þia at velia — E. I. [xirir at þia — F. G. H. K. L. ⁶) [hvorium hann þar þetta (sitt — tilf. G. H) starf — F. G. H. K. L. ⁷) skipta — D, ogsaa nedenfor. ⁸) viß — F. G. H. K. L. ⁹) Snaal. rettet. allþam — A, urigtigt. ¹⁰) oðrum — mgl. E. til — tilf. H. ¹¹) berr — F. ¹²) [mgl. — E-H. K. L. ¹³) uel tunnanda — B. E. ¹⁴) [oc at uili uel reynda — B. [at ordum of viti reynda — F. [uel viti borna — I. ¹⁵) tononge — mgl. F. G. H. K. L. ¹⁶) veiti — B. I. ¹⁷) [skipti (skipta — F. G) handgengnum monnum oc oðrum tonongs þionofu monnum — B. F. I. [hoyri skipta (skipta — D) gang handg. manna oc annara tonongs (tonongs — mgl. E) þionofu manna — C. D. E. [handg. monnum of oðrum tonongs þionofu monnum — H. [skipta hirdmonnum of o. f. þion. monnum — K. L. ¹⁸) [oc veiti — B-I. ¹⁹) [mgl. — F. K. L. ²⁰) [alz þes lettes — B. D. E. F. G. H. K. [mgl. — I. ²¹) [meo — B. ²²) Einkanlega — mgl. G. H. ²³) þeirra — tilf. B-I. ²⁴) i — B. ²⁵) [ater — D. gorb oc skipan — I. ²⁶) oc — B. i — C-L. ²⁷) klædi — G. H. klædum — I. ²⁸) tononge — mgl. B. ²⁹) ollum — E. ³⁰) [mgl. — E. ³¹) beft — E. mgl. — D. ³²) uel — tilf. D. ³³) til þomdar — E. þeir æigu &c. — mgl. F. G. H. K. L. ³⁴) at — F. G. H. K. L. ³⁵) þan — mgl. B. E. ³⁶) vande — D. F. I. ³⁷) [mgl. — E. ³⁸) skipti — E. ³⁹) i hælninga — mgl. F. ⁴⁰) vandi a — F. [mgl. — G. H. K. ⁴¹) hæltr — I. oc hæt — mgl. I. K. L. ⁴²) gera þat — B. C. D. ⁴³) sinum — mgl. D. E. ⁴⁴) [hirdmen oc gestir — B. F. ⁴⁵) skipti — E. skiptig — F. ⁴⁶) tati — E. ⁴⁷) of allir — G. H. I. mgl. — E. ⁴⁸) odlest þeir — E. ⁴⁹) [stadnum — G. H. ⁵⁰) [þornr (þorn) er vani — B. C. F-L. [þorn er venia — E. ⁵¹) þridiung — E. ⁵²) hirdprestar — de Övr. ⁵³) þionofu — B. en þin — tilf. E. ⁵⁴) tætr — mgl. B-F. I. ⁵⁵) [at þorne — D. [mgl. — E. ⁵⁶) Nestum — F.

n. en ret allan eigu þeir slíkan sem lender men [at lang loghum oc zornu zære.¹ n. tonongr skal gera² ætíð þat er bo(r)duærs eru sogð með þeirra hætte at lata³ adr þa þui zírir ollum monnum at han geþr [þeim manne þuilitar nægnbotr⁴ [með eim forðom⁵ sem til hœrrir⁶ ætíð [þornre ueniu.⁷ síðan skal tonongr lata .ij. utilsæina⁸ læida han zírir sel oc tale⁹ sealþr i hond honum oc læidi¹⁰ han til allara sætes. [en síðan ganga¹¹ ætíð til hæfætes.¹² þesse stýlda zylgir stallara zæne [með tonongs bode i tonongs þionofu oc¹³ innan hirdar at¹⁴ stallare skal¹⁵ þa¹⁶ alt þat sem tonongr býðr honum. bæde a þingum oc a hirdstænum. Stallarar alu¹⁷ halda zylgð með tononge¹⁸ [oc tala¹⁹ æz tonongs hendi þau mal sem tonigr býðr honum.²⁰ han skal oc stýldr til vera at ræða allar stýldar²¹ naudzsynr²² tonongs æz hirdmanna hendi. hans stýlda er oc þat at vera a ollum [stæzum hirdar²³ oc²⁴ gesta oc setta þa um oll þau mal [sem þa stíl a oc han er til addr ætíð tonongs rade.²⁵ Stallare skal oc stípta²⁶ ræidstíota þeim [sinnum sem²⁷ tonongr zær²⁸ um²⁹ land [oc þess þarz uid ætíð rettre tilstípan³⁰ oc þeir men eð honum sem tonongr stípar til [þess starzs.³¹ Ez tononge lítar at þa stallara³² num [stýflur eða adrær væizlur.³³ oc sender han þa zra ser. þa er þo en sama stýlda rirra bæde til [tonongs oc³⁴ hirdar allrar.³⁵ þui at in sama forð zylgir nægnstenne með stýldunni þegar [þeir ero ner.³⁶

Guersu konongr skal gera merkisman.

Merkismandr er næst stallara innan hirdar. oc þui ber tononge³⁷ uel zírir at 23 a huærn han tætr³⁸ til þess starzs [oc þionofu.³⁹ En þva skal tonongr⁴⁰ gera ertisemann [at han skal lata⁴¹ blása til hirdstænu ollum⁴² handgengnum monnum

¹) [at t. l. oc zornre ueniu — E. [mgl. — F. G. H. K. L. ²) þat gera — B. F. K. L. g. stallara — E. G. H. I. ³) þo — tilf. B. ⁴) [þuilitum manne þessa nægnbot — B. [þeim manni þuilita (sem — tilf. H) nægnbot — G. H. ⁵) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁶) hœrra — F. ⁷) [zornu zæri — E. ræri síðueniu — F. ⁸) riddara — B. ⁹) tala — de Övr. ¹⁰) læida — de Övr. ¹¹) [gangi tonogr — B. ¹²) [mgl. — D. F. G. H. K. L. ¹³) [með tonongs domi oc bobi oc tonongs þionofu — B. eð ton. bobi — E. [með tonungs bobi of þionofumanna — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ¹⁴) at — mgl. B.) geyma oc — tilf. D. ¹⁵) tala — þ. ¹⁶) oc — tilf. þ. ¹⁷) sem lendir men a hatidum. en eigi þess millum — tilf. D. E. a hatidis dögum — tilf. G. H. I. ¹⁸) [Stallare skal oc stýldar til vera at tala(!) — D. t. skal oc þ. v. at tala — E. ¹⁹) þeim — þ. [mgl. — H. I. ²⁰) stýldur oc stýnsamar — B. stýnsamligar — F. stýldar of stýnsamar — G. H. stýldar of stýnsamar — I. stýnsamar — K. ²¹) til — f. C-L. ²²) [stænum hirdmanna — G. H. [hirdstænum — K. L. ²³) oc — mgl. B. ²⁴) [er tonongr br honum oc þa stíl (greinir — K. L) a — B. F-L. ²⁵) stípa — F. ²⁶) [Saal. rettet. [sem sinum — urigtigt. ²⁷) ridr — G. H. ²⁸) hær — B. E. K. L. ²⁹) [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁰) [með num — E. [mgl. — F. K. L. ³¹) stallorum — K. ³²) [stýflur eða adrær [stýflur(!) — D. [væizlur — H. [stýflur — I. ³³) [mgl. — F. K. L. ³⁴) of gesta — F. K. L. ³⁵) [þeir eru nær tonongi — B. E. mungr er nær — F. G. H. [tonongr er vid — K. L. ³⁶) tonungi — mgl. F. ³⁷) zær — F.) [Rettet; þionofu — A. [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁸) tala — tilf. E. tonongr — mgl. F. ³⁹) [lati B, ogsaa nedent. [láfa — I. ⁴⁰) merkismonnum oc — tilf. D.

oc lata binda merki uid stong.¹ þa stal tonongr lyfa lata² stallara³ at han geyr þeim manne⁴ þa naznbot með þuilitum⁵ sǫmdum sem [sidvenia er til.⁶ en þat er⁷ [lax manz⁸ rettr sem stallara rettr [extir rettar bot⁹ Magnus tonongs halonar sunar.¹⁰ sidan stal tonongr tafa uid [merlis stongenne¹¹ oc þa i hendr merliðsmanne. han stal minnast uid hond tonongs [er han tætr uid merlinu¹² oc bera sidan til uardvæizlu. En þat er eintanlegga stýla¹³ merlis manz bæde i xridi oc i vxridi at han sal bera tonongs merki. þegar¹⁴ bydr honum. Hans stýlda er þat at vera a ollum stæzum¹⁵ [milli hirdar oc gesta¹⁶ oc allra tonongs manna¹⁷ með stallarom¹⁸ oc¹⁹ setta þa um oll þau mal er þa stíl a innan hirdar extir tonongs bode oc rade. han stal oc vera [en næste letter²⁰ tonongs i ollu þui sem han ma alæidis²¹ toma oc tonongr bydr honum²² bæde ner oc xierre. þat er oc eintanlega stýlda²³ merlis manz at soxa²⁴ i þeim garde sem tonongr sealzr soxr²⁵ oc iamnan [a tonongs stípi²⁶ þegar tonongr xær [xirir land²⁷ fram.

Guerssa konongr skal gera skutilsœina.

- 24 Skutilsœinar ero nestir merliðsmannum at naznbotum oc [ollum rette²⁸ innan hirdar. þui at þeir hœita með rettu hirdstiorar með [lendum monnum ol²⁹ stallarom³⁰ oc merliðsmanni.³¹ engi er oc somelegre [ne xægri³² þion- ofta i allre tonongs hird en su. [þeim³³ sem³⁴ hana³⁵ uil³⁶ [með sǫmd rotia oc með stýnsemd uid læita at nema oc vardvæita með athyggle oc gaumgæzi. Oxt oc idulega hœrir³⁷ þeim oc hœuer er hœverstir oc turteisfir uilia hœita at vata oc um at hugsa með huærium hœtte er han mege svo sinni meðxærd³⁸ alla vega stípa sem han megi hellzt sǫmdar mædr æz hœita oc sidsemdar mædr æz vera.³⁹

¹) oc se sua boret in xirir tonongh — tilf. D. of se borit in xyrir tonong — E. ²) a þingi — tilf. F. ³) sinn — tilf. F. stallara — mgl. G. H. K. ⁴) n. — tilf. D. ⁵) stitum — B. þeim — F-L. ⁶) þar til hegra — G. H. [þar er xorn sidvenia — I. ⁷) var — F. ⁸) [þeirra — E. [merliðsmannz — G. H. ⁹) r. botr — D. r. bobi — E. ¹⁰) [mgl. — F. K. L. ¹¹) [stonginni — F. K. L. [mertinu — G. H. ¹²) [mgl. — E. ¹³) stýlda — B. I. K. L. rettr — G. H. ¹⁴) hann — tilf. de Övr. ¹⁵) hirdstæzum — F. ¹⁶) [hirdar — E. [hirdar of gesta — K. L. ¹⁷) mala — E. ¹⁸) stallara — E. G. H. ¹⁹) oc — B. ²⁰) [letter — E. [hin næsti latti — F. ²¹) uid — F. G. H. ²²) um — tilf. B-E. I. ²³) stýla — F. K. L. ²⁴) iamnan um netar — tilf. D. jaxnan — tilf. E. ²⁵) i — tilf. A. ²⁶) [a hann a tonongs stípi at vera — K. [a hann at stípi at vera — L. ²⁷) [með landi — E-L. ²⁸) [œðrum sǫmdum — E. ²⁹) [mgl. — H. ³⁰) stallara — E. ³¹) m. mönnum — L. þeir hœita of með riettu riddarar — tilf. E. ³²) [mgl. — F. K. L. ³³) þann — B. ³⁴) [en — E. ³⁵) hann — G. H. ³⁶) uilia — C. E. F. K. L. ³⁷) Saal. rettet, hœzir — A. ³⁸) Saal. rettet; meðxærd — A. ³⁹) [rotia með sǫmd oc stýnsemd uid læita at nema oc vard(!) með athyggle oc gaumgæzi. oxt oc idulega hœzir þeim er hœuer. oc turte. v. hœita at vata oc um at hugsa m. hu. hœtte hann megi sinne meðxærd svo hœga alla vega at hann megi hellzt s. mædr æz h. oc sidsemdar m. vera — B. [m. sǫmd . . . gaumgæzi. oxt oc idulega hœuir þeim of hœrir er hœuer. of t. v. hœita at vata of um at h. með hu. hœtte . . . alla vega hœga sem h. m. h. s. m. æz h. of sidf. m. vera — C. [m. s. r. oc m. stýn. uid l. at n. oc vardvæita m. athyggle. oxt oc id. hœuer þeim oc hœrir er h. oc turte. uilia hœita at v. oc um at h. m. hu. hœtte er h. mege sua s. m. z. alla vega hœga sem h. mege h. s. m. . . vera — D. [m. s. rotia oc a stýn. nema oc vardv. m. athyggle oc gaumgæzi. oxt oc idulega hœzir þeim er turteisfir . . . alla vega hœga at þan

Bettra¹ er þeim sem eigi² uil uel³ at ser hyggja at standa i þeirri nagnbot sem lit er [gaumr at honum gefin.⁴ hældr en læita [þeirra nagnbota oc semdar⁵ er han se síðan með spotte oc hade lægin æz morghum. en þa er gixtu maðr er ser lemr með godom lutum þram⁶ till somba⁷ oc þan uel síðan [at giæta oc sinum herra með holloftu þiona.⁸ Þa hattr er bæde somelegr oc þorn at gera stutillsuæina sem adr hæuir veret. at konongr [late talla stientiara þan till sin er han uil þat nagn geza⁹ meðan konongr sitr iðir bordom síðan æz er uift oðl¹⁰ oc [geznar laugar.¹¹ en stentiar¹² eða drotsette eða einhuær stutillsuæin bere in tomt¹³ lotat¹⁴ ter oc sæti [a bord¹⁵ þirir konongen.¹⁶ konongr tale [um stettena¹⁷ [oc þae þeim sem¹⁸ gerazt skal oc tale han badom hondum undir¹⁹ stettena²⁰ oc minnizt uib hond kononge oc gange síðan [utar oc stenti²¹ kononge. Æigi ber oc stutillsuæini at þalla a þne þirir notorum manne nema kononge oc þeim hoðdingium²² sem han stentir með [lote extir kononge bode.²³ [er þat umallegt²⁴ at þat se uirt til storlætes. hældr til hoðsemdar. at huær hattr se með hoze.²⁵ oc²⁶ þva meghe stilia æz meðþerð þionoftu manna græin oc metorð iðirbodanna.

Um ret ok skyldu stutillsuæina.

No²⁷ skal vera skylda stutillsuæina i sinni þionoftu at þinar .vij. netr skulu 25 huerir (.ij.) halda stodu þirir kononge þeir²⁸ sem þornazter ero. þæt er tilþællileg-azt²⁹ at þeir siti [i ollum stodum³⁰ þyrftir³¹ er þornazter eru. [oc þva ber ollum iannan³² i huærri³³ nagnbot sem huær er [i ollum loghu norþum.³⁴ Stutillsuæinar

megi hestj [m. æz heita oc síðsamr maðr vera — E. [með semd vardveita — F. [ætia. of með þynf. ætia (við leita — H. I) at nema of uardveita með athygli (of geyma með gaumgiezi — tilf. I). opt of iduliga hæzir þeim of heyrir. er hæverfær vilia uera (heita at aut of — I) um at hugsa með huerium hætti hann mætti sua. sinni meðþerð (atþerð — I) haga a alla vega at (sem — I) hann mætti hestj semdar maðr æz heita. of síðsemdar maðr uera — G. H. I. [ætia með semd of nema — K.

¹) þviat betra — B. F. K. L. ²) hann — E. litt — I. ³) vel — mgl. I. ⁴) [gaumr at gefin — F. ⁵) [þeirra nagnbota of somba — B. E. G. I. [þeirra somba — H. [þeirrar þionoftu — K. L. ⁶) þram — mgl. de Öyrige. ⁷) semdar — E. G. H. K. L. ⁸) [sinum herra at þiona — F. K. L. [at geyma. of með holloftu sinum herra at þiona — G. H. I. ⁹) [hæzir stentiara taltat til sin þa er hann uil þa semd geza — B. [late stentiara sinn talla þann til sinn er han uil þa somba geza — C. [lettir stentiara talla þan til sin er han uil þa somba geza (gera — I) — D. I. [late stentia. en talla þ. t. f. er h. v. þa f. gera — E. [tati talla stentiara til sin — F. [t. t. stentiara (þin — tilf. K. L) til sin [of bida hann síðan talla ([of talti stentari — K. L) til sin þann mann er f. uill þa f. gera — G. H. K. L. ¹⁰) æz bordom — tilf. D. ¹¹) [uafn gezit — B. [tefnar laugar — D. E. [geznar laugar — F. ¹²) stentir — B. ¹³) eitt — F. ¹⁴) lotat — mgl. E. ¹⁵) [tomt — B. ¹⁶) lotat ter — tilf. E. ¹⁷) [Saal. rettet; up stettin — A. ¹⁸) stutillsuæin — tilf. G. ¹⁹) við — B. um — G. ²⁰) [mgl. — F. ²¹) [at stentia oc st. — B. ²²) hoðþingia — E. ²³) [loue oc lote með kononge bode — D. [með konungs borti of lotteri — F. [m. lotubu ferri s. f. b. — K. L. ²⁴) [Æigi er þat matliet — E. ²⁵) hoðuz — H. ²⁶) at — B. C. D. F. G. H. ²⁷) þu — de Övr. ²⁸) þyrft — tilf. F. ²⁹) tilþællilegt — B. ³⁰) [iannan — B. ³¹) þyrft — B. ³²) [mgl. — F. G. H. K. L. ³³) þionoftu eðr — tilf. K. L. ³⁴) [i hueriu logunorþu — B. [i ollum langunaulum — E. [mgl. — F. K. L.

skulu biöda þyngð lendum mannum oc stallarom a hatidis daghum.¹ Sva skulu [oc
 .xij. hirdmen² huerödaglega³ halda þyngð um iöð þo at lendir men halde æigi [eða
 stallarar.⁴ nema hatid(i)s daga [eina. en þui neynnum ver æigi⁵ hatidis dagha at im-
 islega berast konongs þerðir til.⁶ Sva ma oc bera til stundum at konongr haje stor-
 vezlur⁷ þeirra manna safer sem löma æz þiarleghom londum sem ozt ueitir
 oc þui gae þeir þes sem stödu halda at spyrja konong ner⁸ han uil auka lata⁹
 þyngdar halld. Sva oc þot [bodet verðe¹⁰ nyium hirdmonnum þa skulu¹¹ notorer¹²
 þorner i vera. þui at engi¹³ er allr¹⁴ i sen ungr oc gamal. Seg men skulu halda
 iamnan þes a millum oc þo at tertisvæinar halde stundum¹⁵ [þa skal þo einhver
 hirdmadr i vera iagðan. þeim skulu þeir oc biöda sem¹⁶ halda æigu [oc halda
 megu¹⁷ oc þornafter ero [huart sem þat eru hirdmen eða tertisvæinar.¹⁸ þeir skulu
 oc þeim biöda [sem til eru þorer¹⁹ þirir siukleila safer. Eina not [skal hirdmadr²⁰
 með kononge vera²¹ en honum se þyngð boden. Skutisvæinar æigu adr at spyrja mertis-
 mann²² [ez notorer ero þeir þar²³ innan hirðar er kononge se mote skape. Sva oc ez
 notorer [löma til þoar þeir²⁴ [sem i konongs reiði ero.²⁵ þa [skal þeim æigi þyngð
 ne uord biöda.²⁶ Þyngð oc uordr skal boden vera snimma dags oc stilar i seinsta
 laghe þann tima sem konongr gengr til hordæ. en ez sidar er boden halde skalzr sa
 er [sidar baud eða rangt bydr.²⁷ en hin skal æigi halda er [rangt uar bodet²⁸ at
 þui sinni nema han uili. en .ij. skulu sanna²⁹ þeir sem hia varo. [huervetna þar
 sem³⁰ boden er [þyngð eða³¹ uordr. en a stipi skal [uordr vera³² með enum sama
 hette. en er konongr [liggr i högnum eða³³ lemr siðla³⁴ [til hagnar.³⁵ þa skal
 biöda sem þyrst ma þegar til hagnar [er lömet.³⁶ þan oc sva til at berast at kon-

¹) Hirdmannum skal oc til biöda sva at tolg men halde allz með lendum monnum oc stallarom. oc sva skal
 iamnan vera a forstom hatides dagum — tilf. D. hirdmonnum skal oc sva biöda at .xij. haldi þyngð með lendum
 m. of fl. o. s. v. — tilf. E. ²) [xij. men — B. ³) huerödaglega — mgl. G. H. I. ⁴) [mgl. — E. K. L.
⁵) æigi — mgl. E. K. L. ⁶) [mgl. — G. H. ⁷) storar vezlur — E. ⁸) huern tima — B. ez — F.
⁹) lata — mgl. E. I. ¹⁰) [þeir biöde — E. ¹¹) þo iamnan — tilf. D. þo — tilf. G. H. I. ¹²) not-
 orer — mgl. D. ¹³) eigi — C. D. E. þar — F. ¹⁴) allr — B-F. I. K. L. bæði — G. H. ¹⁵) með
 þeim — tilf. G. H. ¹⁶) [skal einhver hirdmanna vera æz þeim er — E. [þ. þo einhver hirdmadr i vera
 innan hirðar þeim skulu þeir of þyngð biöda — F. [þoto þo hirdmenn iagðan i vera. þeim æc. — G. H. [þal
 iagðan einn hirdmadr i vera. þeim æc. — K. L. ¹⁷) [mgl. — K. L. ¹⁸) [mgl. — E. ¹⁹) [sem til eru
 ei þorer — B. [halda megu — F-H. K. L. ²⁰) [skulu hirdmenn adr — B. [skal hirdmadr adr — C. D. F-I.
²¹) adr — tilf. E. ²²) mann — F. mertismenn — H. ²³) [en notorer se þeir — B. þar — mgl. þ.
²⁴) [ero þeir til þoar lömnir — G. [ero þeir menn til biðiar(!) lömnir — H. ²⁵) [sem þyrir konungs reiði se
 uorðnir — F. [er t. er reiðr — K. L. ²⁶) [skulu þeir þeim huerti z. ne uord biöda — B. [skulu þeir æigi þeim
 æc. — C. I. K. L. [skulu þeir eigi — D. [skulu þeir þyngð of uord biöda — E. [skulu þeir þeim eigi þyngð
 biöda — G. H. ²⁷) [sidar bydr eða rangt bydr — B. [sidar z. rangt bydr — C. D. I. [rangt baud — E.
 [baud — F. G. H. K. L. ²⁸) bodin — þ. [bodin var — E. ²⁹) þat — tilf. þ. ³⁰) [þar sem — E.
 [huart sem — F. G. H. K. L. ³¹) [mgl. — C. ³²) [uord biöda — D. [uordr bodin vera — E. [uord
 huöda — F. ³³) [mgl. — G. H. I. ³⁴) [siðla — B. E. F. K. siða — C. D. sið — G. H. siðla — I.
 [siðla — L. ³⁵) [i högn — D. ³⁶) [lemr — G. H.

ongr [siglir ror eða ridr¹ um nat [þa skal þeim þat zírir zult vardhald² tæliaz³ sem þa not æigu⁴ [ex þeir ero a þui fípi eða i þeirri ræid sem tonongr sealzr zær.⁴ æigu þeir æigi þes at gíalda at zleiri vale⁵ með þeim⁶. þegar⁷ þeir gormma⁸ þes allz sem þeir mego⁹ [bæde¹⁰ at umfígling a fípi eða umfígning a lande oc þess zléira sem þeir za alæidis tomet.¹¹ en þui at eins [temr þeim þat zírir zult¹² at þeir se svo ner tononge sem adr er sagt.¹³ þan tíma sem uzridr er. þa ero svo stut- ilfvæinar fíylldir til at hallða uord [at mantale¹⁴ sem adrer men. þeir sem flodu æiga¹⁵ [ero fíylldir¹⁶ at hallða uord meðan flada vínzt.¹⁷ en síðan hallde þeir [æztir lúfalle.¹⁸

Um drottsæta oc skiankiara konungs.

Nu er þat þui næst at tonongr skal¹⁹ tíosa með uina sinna raðe æz stuttilfvæin: 26 um þa .ij. men ser til drottsæta oc skiankiara²⁰ sem honum²¹ [þidia tilzællileger²² vera. bæde zírir ættar safar oc meðzærdar.²³ en ex [tononge þyðir æinhuærr annar hælðr til þessa zallen²⁴ þeir sem lægri eru at naznbótum adr eða æigi²⁵ handgeng- nir. þa skal han adr gera þa [hirdmen oc stuttilfvæina²⁶ [en han fípi þeim til þess.²⁷ er þat oc síðr i vælzæstum²⁸ londum at ener hærstu hoxðingiar vælia men til [þessara pionofu²⁹ [þui at allmýtt megu þeir at gera³⁰ at zagrlega tome zram matr oc dryðr huærium³¹ æztir³² [sinni flet³³ i tonongs herbirgi oc garde ex þeir gormma sinnar pionofu uel. [er þa oc uel flaðr tofznadr³⁴ er³⁵ þeim temr uel i hagh³⁶ er haza flulu³⁷ en þeir tunnu þeim³⁸ mallegar þaller zírir³⁹ sem⁴⁰ gezr oc þeim⁴¹ sem zírir ser.⁴²

¹) [ror eða siglir — K. L. ²) [þa skal hann þat zírir zult vardhald haza — B. [þa skal (flulu þeir — I) þat z. z. vardhald (haza — tilf. G. H. K.) þeim (mgl. — G. H. þeir — K. L.) — F-L. ³) at uata — tilf. G. H. at hallða — tilf. K. L. ⁴) [a þui fípi &c. — B. [ex tonongr er a þui fípi eða i þeirri zærd — F. [ex þeir eru a tonungs fípi of i þeirri zærd — K. L. ⁵) halde vofu — B. ⁶) honum — F. ⁷) ex — F. K. L. ⁸) ga — B. ⁹) eigu — F. G. H. K. L. ¹⁰) bæft — E. ¹¹) [bæde &c. . . . sem þ. þa at þeir zæe al. tomet — D. [bæde at umf. á fípi eðr umfígng. á landi um þat er þarz — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ¹²) [temr þat zýrir zullan uord — F. [er þeim zultt vardhald — G. H. [t. þ. z. zult — I. [temr þeim zýrir zultt vardhald — K. L. ¹³) fítt — fl. En þui at eins &c. — mgl. E. ¹⁴) [mgl. — G. H. ¹⁵) hallða — F. æiga at hallða — K. L. ¹⁶) [ero æigi fíylldir (fíyllðugir) — C. D. E. ¹⁷) [flolu eigi uord halða meðan flada vínzt. nema vili — B. ¹⁸) [at mantali — F. G. H. K. L. ¹⁹) ma — F. G. H. K. L. ²⁰) fentis — B. ²¹) þeim — E. ²²) [þittir tilzællilegæz — F. G. H. ²³) gobe meðzærdis — B. meðzærdis — C. D. F-L. ²⁴) [tononge þidia einhuærr adrir betr til þessa zallnir — B. [tonungi þittia adrir til þessa zallnir — F. G. H. [þeir þittia einhuærr betr t. þ. zallnir — I. [t. þ. þeir betr t. þ. zallnir — K. L. ²⁵) adr — tilf. fl. ²⁶) [at hirdmonnum of stuttilfvæinum — B. C. D. F-L. ²⁷) þessa flarz — D. [mgl. — I. en ex tonongi &c. — mgl. E. ²⁸) zæstum — K. L. ²⁹) [þessa flarz — B. F. K. L. [þessara pionofu — C. D. E. [þessa flarz of pionofu — G. H. [þess safar pionofu — I. ³⁰) of um raða — tilf. K. L. ³¹) [mgl. — F. ³²) i — B. I. ³³) [mgl. — E. ³⁴) toftr — E. [er of þa tofznadr (toftr — H) ual tominn — G. H. ³⁵) ex — D. en — E. ³⁶) halð — E-H. ³⁷) flal — E. F. ³⁸) þui — B. ³⁹) j mote — B. C. D. F-L. ⁴⁰) zram — tilf. F. K. L. ⁴¹) fua þinum — B. fua þeim — K. L. ⁴²) fæa — B.

Sei þessu annan lat þókar oc segir af hvern hirdmanna nozu ris.¹

- 27 [J þyrstunni² var þa síðr at aller þeir men sem³ tononge varo handgengur⁴ eða sværdtalar(ar). þa varo aller tallader⁵ hustallar. þo at síðan græindigt⁶ naza þotr extir [fomdum oc⁷ metordum. en af [hirdmanna noznum⁸ heitir allt þoll þat er tononge pionar⁹ [hird tonongs.¹⁰ þui at [þar er allr hazudstgrtr tonongs [m hird hans er. þui eru hirdmen tallader at¹¹ þa er tonongr uel hirtr¹² er han hærir [þa hird er bæde uil¹³ [hans giæta uel¹⁴ oc hans fomda oc gladlega liz sitt fram læggia zirir hans [femda salir¹⁵ oc honum openberlega oc lornilega¹⁶ i ordum oc i vertum¹⁷ hollr¹⁸ oc hagrædr¹⁹ vera.²⁰ þeir²¹ aller sem retter hirdmen uilia vera.²² þeim ber²³ uel at hirða²⁴ sit þra ollu þui er ungt er.²⁵ oc æighi²⁶ at æins sit sealza.²⁷ iamuel²⁸ alla aðra þa [sem þeir megu²⁹ þra illu draga oc til [godra lufa³⁰ æggia bæde með³¹ [æftirdormum sinna somelegra meðþerða³² [oc þua i³³ [hæilum³⁴ þortolum oc nylsamleghom radum oc lenningum.³⁵

Þu síðfemder manna oc hærerska.

- 28 Með þui at ver røddom³⁶ um þat at men flulu³⁷ somelegum síðum³⁸ þylgia. þa vilium ver syna monnum³⁹ upphaz⁴⁰ [þeirra usíða⁴¹ oc lufa⁴² er [ver ællum at⁴³ ollum godom⁴⁴ monnum hørze uel at [hazna þyræzt⁴⁵ oc uidr at sea. þat n þyrst oc⁴⁶ nylsamlegazt⁴⁷ at þu varizt⁴⁸ með ollu toftgiæze þinu at ræita þin hælæita flapara oc hin blæzadan⁴⁹ laufnara Jhesum Christum. þua sem þu hezt honum i flirn þinni. varæzt⁵⁰ oc [æintanlegha sem frammazt þezr gud⁵¹ þer flilning⁵²

1) Her er i A-D en ved større Afstand mellem Capp. og særegen Initial antydet Afsnits-Afdeling. I F-L kun sædvanlig Capitel-Afdeling, uden at nogen ny Part begynder. I E er endog dette Cap. umiddelbart sammenhængende med det foregaaende. 2) [J þyrstunni — D. E. I. [styr — G. H. K. L. 3) með — tilf. G. H. I. 4) honum — tilf. G. H. 5) tonungs — tilf. E. F. 6) græidigt — D. 7) [mgl. — F. G. H. K. L. 8) [hirdmanna nazni — G. H. 9) [mgl. — F. i — tilf. E. 10) [mgl. — B. 11) [mgl. — F. G. H. K. L. 12) hærtr — B. hirdr — F-L. 13) [þa hird er giærna vil bæde — C. D. [godan styr af hird sinni of bædi vil — G. H. K. L. 14) [gæta hans valde — E. [geyma hans — F. [geyma hann val — G. H. K. L. [geyma hans val — I. 15) [fomdir — B. [lig — G. H. [fem — K. L. 16) pionar of — tilf. B. pionar — tilf. F. I. K. L. 17) of honum — tilf. F. K. L. 18) heitir — F. 19) hagrædir — C. hagrædir — F. K. L. of hagr. — mgl. E. 20) ero — D. er — E. mgl. — G. H. K. L. 21) oc — tilf. D. 22) hæita — E. 23) þeim — K. L. 24) huita(!) — E. hælða — F. 25) bædi i ordum of vertum — tilf. E. Resten af Cap. mgl. E. 26) ma — tilf. F. 27) nema — tilf. B. C. D. F. K. L. 28) hælldr — G. H. I. 29) [mgl. — G-L. 30) [gode — G. H. 31) i — F. 32) [dormum sinum oc somelegum oc somelegra meðþerða — B. [dormum sinum of semiligum meðþerðum — F. [dormum sinum semiligræta — I. 33) [oc — B. [oc þua af — D. [þua i — F. 34) hollum — L. 35) [nytsamlegum radum — B. 36) røddum — B-I. totolum — K. L. 37) flili — E. flildu — G. H. 38) ordum — E. 39) þdr — B. G. H. I. með þam ordum þyrst — tilf. B. þyrst — tilf. F-L. 40) i upphazi — G. H. þyrst — tilf. C. D. E. 41) [þa usíða — G. H. 42) lufa — B. C. D. E. I. K. of lufa — mgl. F. G. H. 43) [mgl. — E. 44) godom — mgl. E. F. 45) þyræzt — B. 46) oc — mgl. B. E. F. 47) naubstygast — D. F. 48) Saal. rettet. þærir — A. urigtig. 49) blæzadan — B-E. I. miflða — F. miflðagta — G. H. K. L. 50) varæztu — H. I. 51) [æintanleg þer gud þezr — F. 52) flilning — D. of maant — tilf. C. D. E.

til.¹ [þau .vij. höxublyti² sem rot³ oc grundvollr er allra lyta.⁴ en þau⁵ græina
 soa uittrir men⁶ at þat er fyrst [öxnöngla matar⁷ oc dryðiar [uhoðsamlega mytil⁸
 [oc i uvidrtömileghom stöðum nöngt.⁹ þat er¹⁰ annat [er þessu lyti fylgir öxtazt.¹¹
 þat er full¹² oc uræin¹³ [lifams síns¹⁴ lýnadr þegar han er öxtatr alen. Þridia
 er sparleg sínta. Fiorda [sténstapleg¹⁵ læti¹⁶ [nólot got at að haxazt.¹⁷ fimta er i vir-
 giærnlegt¹⁸ stórkæte með drambsamlegom metnade.¹⁹ Setta er hæxtugh²⁰ reidi með
 grimmu langræte.²¹ Siaunda er sorgbitin öxund með²² hiar(t)legu hattre. Öx þessum
 vij. höxublytum²³ [tvenktiazt oc alazt²⁴ allar syndir²⁵ bæde [smære oc store²⁶ oc
 oð onnur [lyti oc ulutvende.²⁷ oc²⁸ [ax þessu reitir²⁹ madr³⁰ mot [er sín³¹ mild-
 azta³² lausnara³³ oc en [retlatazta domara.³⁴ Varezt³⁵ oc vandlega³⁶ alla þa³⁷
 lufi [er þu væizt³⁸ at usomelegir³⁹ ero með konungs næne⁴⁰ oc allra hællzt ranga
 æida oc [alla lyghi.⁴¹ Væn þit [æ þui⁴² [at vera sanmalogr⁴³ oc stadrastr i ollum
 orðom.⁴⁴ [þar næst at þu giæter⁴⁵ þin þra⁴⁶ öxdryði.⁴⁷ þui at ax henne tapar⁴⁸
 margr⁴⁹ heilsunni [bæde oc⁵⁰ uitinu. þe oc þelaghum. oc þui síðarst sem mæst er [at
 salen er oc tynd⁵¹ þar sem druffin⁵² madr ma æi [þealþa síns⁵³ giæta⁵⁴ oc æigi
 gudø ne godra manna.⁵⁵ ran of stuld. hordom oc þridlu lizi. þor(t)konur eða dnyl.
 lausnrdi eða dramb [oc öxmetnadr⁵⁶ oc⁵⁷ [agirnni a annars þe.⁵⁸ mutur eða
 mangara flapp. morgendryðiur oc⁵⁹ natsetur þirir⁶⁰ utan [þan tíma er til þess er

¹⁾ a — G. H. oc mat með öllu töffgeze þinu — tilf. B. með öllu töffgeze — tilf. E. F. m. öllu töffgezi þinu — tilf. G-L. ²⁾ [Saal. — B-D. F-L. þa .vij. höxub lyti — A. E. feilagt. ³⁾ rétr — F. K. L. ⁴⁾ Saal. — B. F. I. tuta — A. illra tuta — D. E. G. H. K. ⁵⁾ Saal. rettet. þo — A. þa — E. ⁶⁾ of [ansgñir — tilf. B. C. D. E. G. H. K. L. of þgnfamiir — F. I. ⁷⁾ [Saal. rettet. ax nöngla mater — A. ⁸⁾ [ohöðliga mitillar — E. [ohöðsamliga — G. H. ⁹⁾ [i vidrtömilega stöðum ngt — B. [oc i uv. stöðum nöngt — D. [of ovidrtuems- ligar stöðum nöngt — E. [of a vvidrtuémiligum stöðum nöngt — F. ¹⁰⁾ er — mgl. F. K. L. ¹¹⁾ [at þeir tutir fylgia optar — E. iaznan — G. H. er full naubðyn at uaraz — tilf. K. ¹²⁾ Saal. rettet; þyl — A. ¹³⁾ öxrid — E. ¹⁴⁾ [lifams — B. D. G-L. [lifams — F. ¹⁵⁾ sténstapleg — B. sténfamligh — G. H. I. ¹⁶⁾ [sténfometi — E. ¹⁷⁾ [got at gera — B. ¹⁸⁾ axir biarnlicr — E. ¹⁹⁾ öxmetnade — B-L. ²⁰⁾ heiptubigh — K. heiptfluglig — L. ²¹⁾ ranghræte — G. H. langræði — L. ²²⁾ hatrlighri gæde eðr — tilf. H. ²³⁾ Saal. — B. C. G. H. I. K. L. h. lutum — A. h. lyndum — D. E. ²⁴⁾ [þæðast — E. þæðaz — F. ²⁵⁾ höx- uðsyndir — B. F-L. ²⁶⁾ [stære of minni — E. ²⁷⁾ [lyti — B. F. ²⁸⁾ Saal. rettet; at — A. ²⁹⁾ reitar — F. [axreitar — L. ³⁰⁾ miot madr — D. margr — K. L. ³¹⁾ hin — B. G. K. þapara of hin — tilf. E. ³²⁾ mildazta — mgl. K. L. ³³⁾ þapara — I. ³⁴⁾ [hoguærazta huggara varn herra — B. oc en rettl. &c. — mgl. E. ³⁵⁾ varazt — B. C. D. E. F. I. K. L. varaztu — G. H. ³⁶⁾ vandlega — mgl. G. H. I. ³⁷⁾ illa — tilf. G. H. ³⁸⁾ [sem þu [er — B. [er þu veitz of [ér — F. ³⁹⁾ v[ormelegar — D. ⁴⁰⁾ manni — B. C. E. I. monnum — F. K. L. ⁴¹⁾ [alghi — E. ⁴²⁾ [æigi — E. [mgl. — K. L. ⁴³⁾ [at þu [er [annfogul — B. I. [at þu [er [annmalogr — C. D. F. G. H. K. L. ⁴⁴⁾ goðum orðum þinum — B. þinum orðum — F. G. H. h[utum — K. L. [mgl. — E. ⁴⁵⁾ [þar næst giættu — F. G. H. K. L. ⁴⁶⁾ atre — tilf. D. ⁴⁷⁾ [at þu dæðir öxmifit — E. ⁴⁸⁾ tynir — F. ⁴⁹⁾ madr — tilf. E. F. I. ⁵⁰⁾ [mgl. — E. [of þar með — G. H. ⁵¹⁾ [salin tynd — B. ⁵²⁾ druffin — mgl. G. ⁵³⁾ [þealþa síns — D. [þealþa sin — H. [þin — K. L. ⁵⁴⁾ [sa er druffinn er — tilf. G. ⁵⁵⁾ uarazt — tilf. B. uaraz of — F. uaraz þu — G. H. K. L. uaraz þu of — I. ⁵⁶⁾ [öxmetnad — B. [of metnad — K. L. ⁵⁷⁾ oc — mgl. C. D. E. ⁵⁸⁾ [agirn a annars þe eða þong — B. þe eða þong — C. D. F. H. þong — E. þe of þong — G. þe ne þong — I. þeningha — K. ⁵⁹⁾ eða — B. ⁶⁰⁾ þirir — mgl. B.

settr i¹ síðugra manna samsete.² pre(t)uifí alla uíð þan sem truir þer. batmæli³ eða [lygilegh þagrmæli⁴ [oc svezn oc allan⁵ flensþap⁶ oc læti. [blot eða bonnur⁷ oc allzstyns zulhrði. Rítt æz þer ryglæit oc uglædi sorgh oc hattre.⁸ varazt⁹ um fram alla luti ozund þui at hon er haugub¹⁰ allra¹¹ usíða. hon er [sa lostr er ein er mæstr oc þui vestr at hon er þeim sealzum uhorgazt er hana hæuir.¹² þo¹³ at þer mislífi [notor lutr¹⁴ þa ver¹⁵ [æighi bradr¹⁶ hælð(r) þorseall hual¹⁷ hæznd¹⁸ [er þu at að væita¹⁹ eða huerium²⁰ oc²¹ at æigi værde ozhæznt [eða²² a uverðugum.²³ Huer ein lutr sem manne zylgir æz þessum lostum þa ma mylit²⁴ spilla²⁵ zírir þeim [manne er síðsamr uil²⁶ vera.²⁷ en æ²⁸ þui zléiri²⁹ er³⁰ zylgia þeir lutir³¹ er manne³² værða til lafta [eða lyta.³³ þeim mun³⁴ værða þeir lutir hælðr³⁵ hulðir [er manne værða til hirdsída eða síðsemba³⁶ þo at þeir (e) iammarger eða zléiri. þui at [zlestir víta þat at³⁷ [mæstr þore³⁸ manna [er sa sem³⁹ zufare er⁴⁰ at zlytia [þa lute⁴¹ sem [manne er hælðr til rope⁴² en lozø. Nu hozum ver [sagt yðr tíll⁴³ notora þeirra luta [með fram orðom⁴⁴ sem ver ætíom⁴⁵ at [huerium manne⁴⁶ þeim sem síðsamr uil hæita⁴⁷ [oc æigi síðr (vera)⁴⁸ hozet⁴⁹ zra ser⁵⁰ at stíla⁵¹ sem frammazt ma han. Hazum ver [þui þessa luti tet yðr hælzt.⁵² at æi⁵³ ma illt varazt nema uiti. þui tolu⁵⁴ ver oc znr um usíðu [en ver røðom notot um nytsemd⁵⁵

¹) [þat er þan er settr at stíla hia — E. ²) Varaz of — tilf. K. L. ³) batmæli — B. E-H. K. L. alla — tilf. E. ⁴) [þagrtlig lygmæti — F. batmæli &c. — mgl. I. ⁵) [ozfuezn allan — B-H. K. L. [mgl. — I. ⁶) flensþap — B. mgl. — E. ⁷) [blotan oc bannan — B. [blot of ban — E. [blot of bannan — F-H. [blot of boluan — K. L. ⁸) angr — B. D. angre — C. E-L. ⁹) varazt þu — E. G. H. ¹⁰) rott oc haugub — B. upphæz — F. K. L. ¹¹) synða of — tilf. E. I. ¹²) [þeim verfi sem hana hær mæsta — E. [einn (mgl. — G. H. K. L.) [á laustr at (einn er — G. H. er einhuer er — K. L.) mæstr er (æ — mgl. F) of þui vestr at hon er þ. f. uhægiust er hana hær mæsta (mæsta — mgl. G. H) — F. G. H. K. L. [sa lostr sinn einn mæstr of þat verðr at hon er þ. f. uhægiust er hana hær — I. ¹³) of þo — E. G. H. I. ¹⁴) [notot um einhuarn lutt — D. ¹⁵) verdu — E. H. ¹⁶) [mgl. — F. ¹⁷) hueria — F. mgl. — E. ¹⁸) hæznd — mgl. D. ¹⁹) [at veita — E. [þyrir æ at toma — G. H. ²⁰) gort er — tilf. E. de þyrir hual — tilf. F. K. L. ²¹) oc — mgl. E. K. L. allt — tilf. D. ²²) oc ei — B. C. D. ²³) ouerum — G. [eðr ouerdum — H. [mgl. — I. ²⁴) malit — G. H. K. L. ²⁵) spilla — G. H. I. K. L. ²⁶) [er síðuaner vilia — E. ²⁷) hæita of vera — G. vera of hæita — H. ²⁸) at — E. ²⁹) zléiri — E. F. zléiri hlutir — G. H. I. ³⁰) manni — tilf. E. ³¹) [æz þeim lutum — E. [þeir — G. H. I. ³²) mannum — B. honum — F. K. L. mgl. — G. H. I. ³³) lyta — tilf. est. D. E. mgl. de Övr. ³⁴) mun — G. munum — H. ³⁵) hælðr — mgl. F. G. H. K. L. ³⁶) [er m. v. til síðsemba — B. [er til síðsemdar of hirdsída zylgia manni — F. ³⁷) [er — G. [þat er — H. ³⁸) [mytit lutr — B. [mytit þor — G. D. [mitit tori — E. [mitit luti — F-L. ³⁹) [er — E. G. [at — H. ⁴⁰) ero — G. H. mgl. — E. ⁴¹) [þat — E. F. G. H. K. L. ⁴²) [manne ero til rope — B. [m. ero hælðr til rope — C. [m. se til rope — F. G. H. I. [hælðr (er) til lyta — K. L. ⁴³) [tilsagt — E. [sagt til — F. [talat til — G. H. ⁴⁴) [mgl. — B. ⁴⁵) ventum — E. ⁴⁶) [zlestum manni — F. [zlestum mornnum — G. (med efterf. vilia). ⁴⁷) vera — F. ⁴⁸) [oc vera — B. G. H. I. K. L. [oc ægi síðar vera — C. [oc si síðar vera — D. [oc eigi síðugr — E. ⁴⁹) hæzret sit — E. ⁵⁰) [er — mgl. E. ⁵¹) stíla oc stíla — E. ⁵²) [oc þessa luti þui tatt zírir yðr — B. [þui þ. f. [sagt. z. yðr — E. [þui þ. f. z. f. talda um hrið — F. K. L. [þui þ. f. talat — G. H. [þ. þ. f. z. f. talat hælft — I. ⁵³) varia — F. ⁵⁴) taladom — B. F. K. L. ⁵⁵) [en ver røðum um síðsemdir — B. [en v. røðem um síðsemd — C. [en v. røðum um síðsemd — D. [en síðsemd — F. K. L. [en síðsemi — G. H.

at [huerium manne¹ er [æinhuærn dymættan grip² uil³ uæl varðvæita⁴ houer uæl
adr [þat feralð at ræinsa eða hirdzlu⁵ sem han uil þan grip varðvæita. at han meghe
honum þui ræinare hallða oc længr niota. elligr man han fliot spillazt eða [at minzta
laghe⁶ þua uid illt⁷ blandazt⁸ at uarla meghe⁹ [stilia þra illu.¹⁰ fliott spillizt [oc
damgodr¹¹ drydr i uræinu¹² feralðe. oc litla rid fin biartr malmr i modogre hirdzlu.
En ex þu þællr i notora þessa synsamlega¹³ usidu¹⁴ þa ris upp sem þyrst. Mædr tan
i at þalla æz manlegom brøfsteila¹⁵ en þæt er ziandlegt at liggia i framleidis. en
þæt er gudlegt¹⁶ at stilia sil þra¹⁷ oc bota uid gud [sem þyrst¹⁸ með sannum strip-
la gang. [ræinni idran oc rettre iþir bot. oc¹⁹ (se) uid sem mæst siðan i at þalla. heldr
þiona [þu tar(l)manlega²⁰ gudi framleidis at adr hæuir notot a ffort. með urugre
von at²¹ hæze þer²² zirilatet oc [i sin vinþap tælit.²³ Mættu²⁴ marla at þætr er
[æinum huerium tononge²⁵ [uid þeim liðs manne²⁶ [at æit huært sin²⁷ hæuir or
bardagha þlyt.²⁸ oc hæuir sil siðan þui frammar með enum vaffastum²⁹ monnum
tononge sinum til somdar [osparliga framlagt.³⁰ en hinum er aldri tom i strid oc
verð aldri³¹ tonongi sinum at somd oc³² at liði. Mæir lozar³³ uitr atrlarl þa
iord er at³⁴ andverðu þar ilgæsi. en siðan godan avogt [er hon uar ræinsod.³⁵
[em³⁶ hina er allðri þar avogt [siðan hon var ræinsod.³⁷ huarke godan ne illan.

Ex men vilia siðpræðir vera innan hirdar með tononge.

Nu uilium ver birta³⁸ þirir þðr með þam orðom þa luti sem [ver ventum³⁹ 29
at⁴⁰ þlestum monnum houer [at i huga oxtlega⁴¹ sem bæde uilia (heita) oc vera
høverfster oc siðsamer innan hirdar. þui at þua sægia off uittrir men at æigi temr til
nilis at [mædr hæzne⁴² usidum. nema han tate siðsemd i staden. En þæt er uphæz
allra godra siða at ælsta gud um fram alla luti oc vera⁴³ allðri uttan hans ræzlu
oc astar [i ollum þinum atþærdum.⁴⁴ huart sem þu ert i otta eða glæði. Ger⁴⁵

¹) [huer mædr — E. [huerium (sem æinum þeim manni — K. L. ²) [hinn dýrsta grip — F. ³) kaup-
st — tilf. G. H. I. ⁴) gongma — D. mgl. — C. ⁵) [at reinsa þa hirdzlu — E. [at þat feralð (se uel
reinsat) eðr sú hirdsta — I. ⁶) [mgl. — K. L. ⁷) illt — mgl. H. ⁸) Saal. rettet. blandat — A.
⁹) got — tilf. B. D. E. ¹⁰) [stiliaz uid — H. ¹¹) [Saal. rettet. udamgodr — A. ¹²) [surgu — B.
¹³) [synsamlega — D. F-L. osðsamlega — E. ¹⁴) luti — B. luti of usidu — G. H. ¹⁵) brøfsteila — D.
brøfsteila — F. ¹⁶) gudaligt — D. ¹⁷) (sem mæst ma han — tilf. E. ¹⁸) [mgl. — E. K. L.
¹⁹) [mgl. — E. ²⁰) [þui tar(r)manlegare — B. C. D. F-L. [þui þætr — E. ²¹) hann — tilf. B. D-L. N.
²²) þæt — E. þui — G. H. ²³) [þæt i sin verðþap tælit — B. [sin vinþap tælit — E. ²⁴) oc — tilf.
B. F-L. ²⁵) [tononge — E. G. H. I. [æinhu. manni — F. ²⁶) [með þan liðs man — E. ²⁷) [er eit
huert sinni — B. [er einn tima — G. H. I. [er einu sinni — K. L. ²⁸) [er honum hæz ein tima þlygt or
bardaga — E. ²⁹) framastu — E. villduftum — I. ³⁰) framlagt — mgl. C. D. E-L. N. osparliga framl. —
mgl. I. ³¹) ængu sinni — C. D. ³²) [kun oc; det foreg. mgl. ved Skrifv. — A; tilf. efter B. ne — B-E. I. at somd
oc mgl. — F. G. H. K. L. ³³) oc — tilf. þ. ³⁴) æz — B. F-I. ³⁵) [mgl. — E. ³⁶) heidr en — B. en —
C. D. E. ³⁷) [mgl. — de Övr. ³⁸) þyrja — B. ³⁹) [ver hugsum — B. G. H. I. [ver huggium — F.
⁴⁰) [mgl. — K. L. ⁴¹) [at þingia — F. [at ihuga — K. L. [mgl. — E. ⁴²) [hæzne — F-I. ⁴³) verða
— F. ⁴⁴) [i o. l. þ. vertum — B. [mgl. — F. K. L. ⁴⁵) Saal. rettet; þer — A.

þer engan lut iánnlíeran sem [flapara þins¹ vilja [at gera² ætíð þui³ frammati
[geyr han þer⁴ [stílning til og stýnsend⁵ at vita hvar honum lítar bæzt [at þinu
athæze.⁶ Eft⁷ þu kemr⁸ til⁹ konongs pionofstu¹⁰ þa ælsta han neft gudi [um fram
aðra men.¹¹ þui at ær honum ma þer standa allr fagnadr er þu pionar retlega rett-
um kononge. [Læita þess konongs pionofstu¹² er þu væizt retkomen vera til landz og
ritis. og pionar honum síðan [með fagrglegre pionofstu¹³ [oc tryglegre holloftu og fars-
lausu¹⁴ [i alla stæðe¹⁵ æ meðan [þu uilt¹⁶ i hans pionofstu stæðastast.¹⁷ Hæz þat
stæðastlega¹⁸ i hugh þer at vera honum holr oc trur oc ger þer alla þa luti [væl
þæða¹⁹ er þu [fær honum mæst til fæmdar gort²⁰ oc drag allðri til²¹ hans vuni²²
ær þinni hende eða [notorn grun eða utrýglæit²³ hælðr i lóynd en i líofe. þui at
ær litilli hughfan [ma opt geræzt mikit stípti flaptýndis þins.²⁴ Lat allðri þui fagna
vuna þina eða [þins herra²⁵ at notot æinardar²⁶ lóysi fínizt [eða fæzt²⁷ i [þi-
num hagh.²⁸ æigi þa hælðr er [þer þidir ganga notot mote flape þinum lavarde.²⁹
en þa er þer þidir mæir ætíð vilja ganga.³⁰ Míngt a þat.³¹ þa er æinu fínni dýr
níðingr at³² han væðr allðri [odru fínni³³ drængr. en með þui nægne sem han dýr
þa væðr [með þeirri fregð hans minning at líða.³⁴ Öer þer æigi³⁵ [aðra vuni
þins (herra)³⁶ hælðr³⁷ líerre en aðra [þo at stýlðir men se þer i mote honum.³⁸ þar
neft er³⁹ hugfánde er þu uilt með þui mote kononge⁴⁰ pionar [at þer lífi at vita⁴¹
huerir lutir til þess draga hælzt at þu meger síðsamr hætta með⁴² þinum hirdbróðr-
um [innan hirdar.⁴³ þat er oc⁴⁴ æinord oc drengflap(r)⁴⁵ stæðast⁴⁶ lunderni.⁴⁷
[allzýns frulæit. fæstýrðr⁴⁸ um alla lute þa [sem þu taper æigi æinord þinni.⁴⁹

¹) [guds — B. [þ. þins — D. ²) [oc ger — B. ³) [sem — tilf. þ. ⁴) [mattu of gud geyr þer — E.
⁵) [stýnsend — B. C. D. [stýn. til — F. [stílnig til — K. L. ⁶) [ær þinni pionofstu — B. F. K. L. [i
þinni atþerð — E. at gera &c. — mgl. G. H. ⁷) En eft — B. E. G. H. ⁸) vilt — E. ⁹) i — B.
G. H. ¹⁰) leita — tilf. E. ¹¹) [umyr. alla luti — G. [mgl. — F. ¹²) [leita þu þer pionofstu til þess
konongs — E. ¹³) [með færdlausu pionofstu — B. C. I. N. [m. færdlausu — D. [ær færdlausu — E.
[m. færdlausu pionofstu — F. K. L. [m. færdlausu — G. H. ¹⁴) [tryggleit oc holloftu vitan fars — B. [oc
færdlausu — N. [mgl. — E. ¹⁵) [mgl. — K. L. ¹⁶) [Saal. rettet; han uil — A. ¹⁷) vera — B.
E. F. G. H. K. L. ¹⁸) iágnan — K. L. mgl. — G. H. ¹⁹) [væl þæða — B. [væl líta — E. ²⁰) [er
at honum ero (er — H) mæst til fæmdar — G. H. [væizt honum mæst til fæmdar — I. [þer honum mæst til fæm-
dar — K. ²¹) annars — tilf. D. ²²) vuni — H. ²³) [nordurflonar utrúleit — F. [nordurflóns grun
e. utrúleit — G. [nordurn uutrúleit — I. [nordurflóns utrúleit — K. L. ²⁴) þins — D. E. [væðr mót opt
stípti flaptýndi þit — B. [ma opt geræzt mikit flaptýpti týndis þins — I. ²⁵) [þin hægra — E. ²⁶) æin-
ardar — B. ²⁷) [eða fæzt — F. [mgl. — B. E. G. H. ²⁸) [þinu fæze — E. [þinum orðum — G. H.
²⁹) [þer þ. notot i mote flapi ganga þer eða þinum herra — B. [notut gengr moti þinum lavardi — F-L.
³⁰) vilja — B. ganga — mgl. F. ³¹) at — tilf. B-L. ³²) at — mgl. B. F-L. ³³) [síðan — B. E.
³⁴) [hans fregð at líða — E. at líða — mgl. B. ³⁵) engan — D. ³⁶) [vuni þins herra aðra — B. G.
H. I. [aðra vuni þins herra — C. [vin ær vuni þins herra — D. ³⁷) hælðr — mgl. G. H. I. K. L. ein
— tilf. D. ³⁸) [þo at þ. m. þer se i mot honum — D. H. I. Öer þer &c. — mgl. E. F. K. L. ³⁹) þat
— tilf. F. K. L. ⁴⁰) þinum — tilf. G. H. ⁴¹) [at þu vitir — G. H. [at honum líti at vita — K. L.
⁴²) ær — E. ⁴³) [mgl. — F. I. ⁴⁴) oc — mgl. B. D. F-L. ⁴⁵) at hæza — tilf. B. F. K. L.
⁴⁶) stæðast oc æudmítt — D. ⁴⁷) týndi — G. H. I. ⁴⁸) [mgl. — B. F-L. ⁴⁹) [at þu taper a
einord þinni — B. ær — tilf. F. G. H. I.

oc¹ þar næst varazt þu [at þu værdir æigi oxdrutín.² uer³ litillatr uíð alla men
 þuart sem þeir ero [xírír ser mæirri⁴ eða minni. [blíðr íamnan⁵ [uíð alla men⁶ [ver
 þodu hoze⁷ þagrnrðr.⁸ æigi⁹ oxmalogr naubðgynia lauft. síðlutr oc [þo tuillatr¹⁰ [i
 ollum atxærdum þinum.¹¹ arvatr¹² en eigi oxþæznugr. [vapnræðr oc¹³ rettflatr¹⁴
 oc æxtir þongum¹⁵ orlutr. klæð þíð uæl oc þo svo at æigi vírbízt [oðrum monnum¹⁶
 íl drambo.¹⁷ díarx i ollum naubðgynium.¹⁸ æigi oxmíot¹⁹ alonpin²⁰ utan naubð-
 gyn. [margxroðr. þpural.²¹ minnigr.²² uíðrlæitín um þa luti þlæsta²³ er þu ser [eða
 þyr²⁴ at goðer men þrægiast²⁵ æx [eða þomast.²⁶ oc²⁷ þo at i þyrstu talext æigi
 ía er þo [æigi rað att lata þerast.²⁸ þui at nam²⁹ kennei mæira³⁰ en nattura.
 Þott er at vera uapnþimr [oc víghlón³¹ oc loðhlón til huero er haza³² þarx. E³³
 þu³⁴ ert þar stæðr sem konongr er. þa uer æ sem oxtazt³⁵ næst honum með goðu
 hoze. oc ex eigi banna³⁶ þer³⁷ stornaubðgyniar³⁸ um [þín stýlðar ærende.³⁹
 þa uer æ sem længst mattu hia kononge þinum.⁴⁰ þui at hælzt tafa⁴¹ þeir þomder
 [oc þyrst⁴² [þer sem tomast.⁴³ þar nemr oc huerr æ noðot goðz er þar uil til haza
 íl. þui at þeir toma þar þlæstir er [noðott goðz tunnu.⁴⁴ oc er þo æigi æði goðz⁴⁵
 æxlatt at þu nemi uit oc túrtæifi oc tænnæzt [uíð margan goðan man.⁴⁶ en þa⁴⁷
 þællðr [er en þylgia somelegar adrar þomder með namenu.⁴⁸ [fær þu⁴⁹ þomder⁵⁰
 æx kononge þa [i huga þu⁵¹ oxt at þu þarer svo með at þyrst lífi guði en þa⁵²
 kononge þinum. læita oc uíð at sem þlestum⁵³ meðhe þoðnazt⁵⁴ þeim sem þer er
 noðot vald þxir þexit. þaz íamnan i hugh þer hoðsemi [oc sanþgyni.⁵⁵ litillæte oc
 rettlæte oc trýglæit.⁵⁶ minzt æ optsamlega at þu þæxir með⁵⁷ lare en æigi með

1) oc — mgl. de Övr. 2) [oxdrutín — E. 3) æ — tilf. B. 4) [meirihattar — B. [meiri — E.
 5) [ver íamnan blíðr — B. G. H. I. 6) [með goða men — E. þuart sem &c. — mgl. F. blíðr &c. —
 mgl. K. L. 7) [með goða hove — C. D-L. [mgl. — B. 8) þagrnrðr — de fl. oc — tilf. fl. 9) míot
 — tilf. F. 10) [þyratr — B. E-L. 11) [mgl. — F. G. H. K. L. 12) vatr — B. F. G. H. 13) [vapn-
 æðr oc — C. [mgl. — E. 14) reitlutr — de Övr. 15) egnum — D. 16) [mgl. — F. I. 17) ver
 — tilf. G. H. 18) lutum naubðgynigum — B. 19) oxmíot — mgl. B. 20) alonpr — E. æleitinn —
 G. H. 21) [margþpural oc þroðar — D. [margþroðr — E. 22) minnigr — mgl. E. 23) alla — E. K. L.
 mgl. — B. 24) [mgl. — F. K. L. 25) þremiaz — K. L. 26) [mgl. — F. G. H. K. L. 27) þui — F.
 28) [æigi rað at lata þegar æx — B. C. D. G. [æ. rað æx at lata — E. [rað at lata eigi æx — F. [rað at
 æigi þegar æx — G. H. I. K. L. 29) Saal. rettet. nazn — A. 30) þleira — fl. 31) [mgl. — de
 Övr. 32) tafa — de Övr. 33) En ex — B. E. 34) uilt eða — tilf. D. 35) sem — tilf. fl.
 36) toma — E. 37) þer — C. D. 38) þorar naubðgynjar — B. K. L. 39) [stýlða heimtingar of ærende
 — E. [þín ærendi stýlðug — F. 40) [þa vert þu æ sem næst honum oc længst hia honum — B. [þa ver æ
 sem optast mat þu hia honum — E. [þa ver sem længst hia konungi — F. [mgl. — G. H. 41) þa — B.
 42) [þyrst — F. 43) [þer f. tafast — B. [allar er tæmast — G. H. [er þar til tæmaz — K. L. er længstum
 ero hia konunginum — tilf. G. H. 44) [helzt tunnu noðot goðz — B. [noðut got uitu of tunnu — E.
 45) goðz — mgl. B. I. 46) [með goða men — E. 47) þui — I. 48) Saal. rettet. naznenu — A.
 [ex þar þylgia adrar þomder með vinattu — I. oc er þo eigi &c. — mgl. F. G. H. K. L. 49) [ot ex þu
 fær — fl. 50) [þomd — B. G. H. K. L. 51) [hugsa — B. [i hugsa — D. 52) þarneft — K. L.
 53) þlestir(?) — G. 54) þottast — E. þetnazt — H. 55) [annindi — G. H. K. L. [mgl. — B. 56) Saal.
 rettet. trýglæit — A. [reitlizi oc rýglæit til guða ofta — B. oc trýglæit — mgl. F. G. H. K. L. 57) at —
 ier og strax efter E.

eign. hæg þú aldri til þess at þú bíðir sonda undan laugunaut¹ þínum. læg orð² got till allra [mala þeirra³ sem þín orð vega⁴ nofot um⁵

Um hirdvistar læitan og um loglegt mætemeli.

- 30 Eðr konongr iattar manne hirdvíst þa skal stállare eða merksmadr [eða þa annar sem konongr uil⁶ læita uíð hird sína.⁷ þa sem þa er í hia kononge stöð. en eðr noler mæler mote. þa skal þat mal [standa til þes er rannsafat er.⁸ en þeim einum monnum eigu men mote at mæla sem sealzer eigu at⁹ at telia eða svo stýlðir men [mote mælandans¹⁰ eigi lutt í at þeir hæg þar til umbod at logum¹¹ eða uiti eina huæria lute þa til þeirra openberlega¹² í ætt eða meðærð¹³ [eða oðrum lutum¹⁴ sem mot er¹⁵ konongdomsens¹⁶ sonda eða hirdarennar og þare þat ættr þui sem rannsafat komr a. En eðr þat er um oll¹⁷ onnur lagha mal og hæuir þa sem mote er mælt logh bodit þirir¹⁸ þat sama mall eða konongs dom eða annara godra manna og býðr han en þramlæidis og uil þin þui mote (mæla) [at han ættar ærtostfe þeim¹⁹ sem han þær þernt²⁰ þra hirdvíst²¹ og rannsafat²² svo þirir kononge og hird.²³ þa ma konongr honum nærbotr²⁴ gæra með hirdar raðe. hælðr en þa sæte²⁵ ærtostfum er logh og konongs dom býðr þirir síð og nær þui eigi [þirir agirndar safir.²⁶

Guersu konongr skal hirdmen gera.

- 31 Þan tima [er konongr gerer hirdmen stulu ængi borb standa²⁷ þirir kononge. konongr skal hæg²⁸ sverð síð a lne ser. [uigslu sverð²⁹ [eðr han er koronadr.³⁰ og venda ættr dogstomum undir³¹ hond ser og læggia meðallafan þram iðir hæggra lne ser. síðan skal han sœipa ættils þylgunni upp iðir meðallafan og gripi³² svo hægri hendi oðan þzir allt saman. en þa³³ er hirdmadr skal gerast skal þalla badum þniom þirir konong a goly eða stór. og tala up [hægri hendi³⁴ þinni [undir meðallafan.³⁵ [en vinstri hende hælðe han niðr þirir sel sem honum er hægast³⁶ og minniðt síðan uíð hond kononge. síðan skal han up standa [og tala uíð bot þeirre er konongr þær

¹⁾ laugunauta — D. laugunautum — K. L. ²⁾ æ — B. F. I. K. L. æ of — C. ³⁾ [þeirra manna — B. G. H. [manna mala þeirra — E. F. I. K. L. ⁴⁾ meghu — H. ⁵⁾ um — mgl. F-L. ⁶⁾ þn til — E. [mgl. — F. G. H. K. L. ⁷⁾ sína — mgl. þ. ⁸⁾ [standa þar til [r. er — E. [rannsafat — F. G. H. K. L. ⁹⁾ at — mgl. B. ¹⁰⁾ [mot at mæla — E. ¹¹⁾ retto — B. ¹²⁾ opinbara — B. openlega — D. opinþera — I. ¹³⁾ tynzerði — E. ¹⁴⁾ [mgl. — B. ¹⁵⁾ standa — F. ¹⁶⁾ kononge — B. konungeino — G. H. I. K. L. ¹⁷⁾ oll — mgl. þ. ¹⁸⁾ síð um — tilf. þ. ¹⁹⁾ [of ætta þeim ærtostfi — F. ²⁰⁾ þernt — B. F-L. [þert — E. hann — tilf. G. H. ²¹⁾ nærbotr — E. ²²⁾ rannsafat — de Övr. ²³⁾ hirdmonnum — K. L. ²⁴⁾ nærbotr — G. H. hirdvíst — K. L. ²⁵⁾ mæti — I. ²⁶⁾ [mgl. — E. ²⁷⁾ [skal konongr hirdman gera [em eigi standa borb — C. D. E. ²⁸⁾ tala — F. ²⁹⁾ [mgl. — G. K. ³⁰⁾ [þat [em han vtr koronadr með — E. ³¹⁾ hægri — tilf. D. ³²⁾ tati — H. ³³⁾ Saal. rettet. þa — A. ³⁴⁾ [batum hondum — G. H. K. L. ³⁵⁾ [um meðallafan — B. ³⁶⁾ [mgl. — G. H.

honum¹ oc sneria eið² með þeirra eiðstax. þes leg ef hond a hælgha³ bot oc þui stýtr ef til guds att ef skal vera hollr oc trur minum herra⁴. N. Noreghs kononge openberlega oc lornilega. fylgia skal ef honum innan landz [oc uttan⁵ oc huergi uid han stiliazt nema hans se loz oc lornzi til. eða⁶ zul naudzsyn banne. hallða skal ef oc eiða þa⁷ sem han [hæuir sooret⁸ ollu landz þolte ærtir þui⁹ uiti sem gud ler¹⁰ mer. svo se mer gud hollr sem ef satt sægi [oc þesse en hælgu ord.¹¹ gramr ex ef lygr. Sidan skal han zalla a tne zirir kononge oc læggia badar sinar hendr saman. [of konongr sinar badar um hans hendr.¹² sidan minnizt han uid sealzan konong. sidan skal sa stutilsvein sem stodu hælldr fylgia honum at handsale zyrst til lendra manna ex þeir ero inni. en sidan til annara hirdmanna. En þan tima sem hirdmaðr gengr at handsale þa skal lendr maðr zirir turtæifi saler [oc litillætes¹³ up standa i mote honum oc minnazt uid han. svo ef sama stulu gera aller¹⁴ hirdmen ut i zra. [Sidan ber uel¹⁵ [ex þui temr uid¹⁶ at sa [en same¹⁷ stutilsvein fylghi [þessum hirdmanne¹⁸ i adra stæde þar sem zlester hirdmen ero saman¹⁹ oc lannezt svo zorn hird uid nýia logunauta með einardlego sambande. Hin same hattr skal a vera huart er gerezt [zlæiri i sen eða zære.²⁰

Um fylgðar hallð oc þat sem þui hœyrir.

Ex svo mærger men gerazt handgengnir [i sen²¹ sem til fyl(g)ðar hœyrir. þa 32 skal þo æigi zleirum bioda [i senn²² en holz fylgð se zorn en holz ný. þui at þa megu ener zornu segia²³ þeim sem nýir ero til rez fylgðar halðs. þeir sem fylgð hallða með kononge stulu hœua [þan dagh²⁴ en bæztu klæde sin oc þau vopn sem semelegh se bæde kononge oc þeim i annara manna asyn.²⁵ þeir stulu tōma æighi sæinna til fyl(g)ðar hallz²⁶ en ringt er at sma tirkium til ottu songs. en sa sem sæinna temr [en samrinkt er.²⁷ þa se sa uis²⁸ til vardar. Fylgðar men stulu þar at tirkiu vera sem konongr [lydir tidum.²⁹ en sidan fylgia kononge huert sem han gengr. [En ex konongr gengr³⁰ i herbirghi³¹ þa stulu þeir þar konongs bida³² sem han biuðr þeim. en æigi brot ganga [um zram loz konongs.³³ en sa sem at ulornzi³⁴

1) [mgl. — F. 2) [of sneria (vinna — K. L.) eið at bot þeirri er konungr zær honum (i hendr — tilf. K. L.) — F-L. 3) þessa hælgu — C. D. 4) konunginum — tilf. F. 5) [mgl. — E. 6) nema — B. F-L. 7) alla — tilf. F. K. L. 8) [sór — K. L. 9) mun(!) — tilf. C. D. 10) ger — þ. 11) [mgl. — þ. 12) [Tilf. ester B. mgl. — A. 13) Saal, rettet; litis lætes — A. [mgl. — B. F. G. H. K. L. 14) aller — mgl. B. E. I. 15) [þat ber of val — B. F. K. L. 16) [mgl. — F. G. K. L. 17) [mgl. — F. 18) [honum — B. F. G. H. K. L. [þessum sama manni — I. 19) zirir — B. F-L. 20) [einn i senn eða zleiri — F. 21) [mgl. — K. L. 22) [mgl. — E. G. H. I. 23) tenna — þ. 24) [mgl. — B. G. H. 25) [qn — B. I. augsyn — D. E. F. G. H. K. L. 26) halðs — mgl. B. D. 27) [en ringt er — I. [mgl. — F. G. H. 28) vittr — F. 29) [er — B. [hœyrir tidir — F. K. L. 30) er — F. 31) [mgl. — I. 32) Saal, rettet; bida — A. 33) [utan hans se lornzi til — F. G. H. K. L. 34) ulornzi — K. konongs — tilf. E. G. H.

gengr brot sæte han ublidu¹ konongs.² [fylgðar men³ flulu aller⁴ með kononge vera allan dagh.⁵ [fylgðar men⁶ flulu haza [til fylgðar⁷ [þagra stalhúzu. flíold godan⁸ [oc uæl semelegt⁹ [suerð buit með umbunade ollum godom.¹⁰ eða orgi [uæl goda¹¹ i mæira laghe. Ægi skal fylgð halda til gamans.¹² heidr kononge til urugrar¹³ gíæzlu. Sa hatr skal vera a fylgðar halde at .iiij. [az þeim¹⁴ flulu ganga¹⁵ ætir kononge hoxlega¹⁶ nere¹⁷ oc sin a huara lid¹⁸ konongs.¹⁹ en ez fylgð er ziolmenn: are þa auligt²⁰ i huærn stad at mantale. fylgðar men flulu þess ga at ængi madr gange millum konongs oc þeirra. nema þeir sem han kallar til sin. en þo rymi þeir þagrlægga monnum þra kononge [med hoxfemd. en ægi með alazre stýzing eða stot an.²¹ þui at konongr er ollum stýldugr oc þarz margr þafunnegr²² sit mað²³ at rela²⁴ [oc naudzygn þirir han at bera.²⁵ fylgðar men flulu tala orloz [az kononge²⁶ þan tíma sem han gengr til svæns.

Um vardhald oc þat sem þui fylghir.²⁷

33 Fylgðar men flulu adr haza græint vord sin i millum. [en konongr gange²⁸ til dryðiar ætir ærtan song. með uitorde þeirra stutlsveina sem stodu hallda. Ægi megu men²⁹ lonsa az ser vord i vzridi naudzygnia laust. en i zridi flulu þeir æinir hallda þirir þa sem konongr [hæuir adr lozat.³⁰ Myðla gíæzlu³¹ horver þeim monnum a sealzum ser at haza er þyrft flulu gíæta sealzs konongs oc allz hanz þorunortia. þeim byriar æigi at vera ozdrufnum³² oc æigi ozsvæznugum.³³ morg³⁴ eru dome til þes at hoxðingiar oc hird þeirra [haza ozmyllu tapat³⁵ [ater vangíæzlu³⁶ uard: hallz manna. Vardhallz men flulu haza i zridi þessor uopn. suerd oc bullara. stal: húzu³⁷ oc spíot. en i vzridi aluæpni.³⁸ Nu flulu þeir men ga³⁹ er vord [lata hallda⁴⁰ [at þra Mariu messu um haustit flulu þeir samu hallda til dag er hæzia um

¹) reidi — E. ²) hano — G. H. ³) [þeir — B. ⁴) aller — mgl. B. C. D. E. F. H. I. K. L.
⁵) bæði þirir mat oc ætir mat — tilf. B. bæði þirir mat of sua at borde of allan dag síðan — tilf. C. bæði þ. mat oc ætir oc at borde oc allan d. síðan — tilf. D. bæði þ. mat oc at b. oc allan d. síðan — tilf. E. bæði þyrir mat of ætir of (sua — tilf. K. L.) at borði — tilf. F. G. H. K. L. b. þ. mat of at borði — tilf. I.
⁶) [þeir — B. K. L. ⁷) [mgl. — E. ⁸) [þagra flíoldu oc godar stalhúzur — B. F-K. [goda flíoldu of þagrar stalhúzur — L. ⁹) [oc uæl semolegan — C. D. [mgl. E-L. ¹⁰) [suerð buit bunade ollum godum — E. [suerð með ollum bunadi — F. [suerð með ollum godum bunadi — G. H. K. L. [suerð með godum umbúnadi — I. ¹¹) [goda — B. [uæl mitta — F. [mgl. — I. ¹²) gamans eða glennu — B. C. D. þ. eða glennu — E. glenz eðr gamans — G. H. K. L. g. eðr gleði — I. ¹³) oruggrar verndar of — G. H. uerndar of — K. L. ¹⁴) [menn — G. H. ¹⁵) a — tilf. G. ¹⁶) hæziliga — E. F. I. ¹⁷) honum — tilf. G. ¹⁸) hönd — F. G. H. ¹⁹) honum — G. ²⁰) aulagt — B. C. G. K. L. ²¹) [mgl. — F. K. L. ²²) þafunnandi — F. ²³) ærende — B-L. ²⁴) gíætia — E. G. H. I. K. L. ²⁵) [mgl. — B. F. G. H. K. L. ²⁶) [mgl. — G. H. I. ²⁷) Ingen Cap.-Afd. i E. F. ²⁸) [adr er þeir gangi in — B. ²⁹) þeir — B. F. K. L. ³⁰) [lozar adr — B. F. I. K. L. [ueit adr — G. H. ³¹) geymsu — H. ³²) ozdrufnir — E. F. ³³) ozsvæznir — E. ozsvæznugir — F. ³⁴) nóg — F. ³⁵) [haza lotit mitta tapan — E. [h. ozm. tyni — F. [h. opt. mitta tapat — G. H. I. K. L. [h. mitta tyni — I. ³⁶) vangöngynja — B. F. G. ³⁷) stalhúzu — mgl. B. ³⁸) Nyt Cap. i E. ³⁹) geyma — H. ⁴⁰) [halda eða halda lata — B-K.

ældet. en þra Mariu mēſſo um hauſtit æſtr til Mariu meſſo i þaſtu um varet ſcal
ſtiplaſt i tua luti.¹ ſtulu þeir ſem þyrra lut vaſa ſtulu² vera komner a vord
en tima ſem ſþyniaſt utvordr um tuelldet³ oc hallda til midnættis. þa ſcal annar
þyrra þa up vællia er ſidara lut ſtulu halda en annar biddi þar til er adrer toma.
er ſtulu hallda til þeſſ er [ringt er⁴ at ſmalirtium til ottoſongr [i þonum⁵ [þar
þeim er ſtipat⁶ bæde vetr oc ſumar. Aþ engum værde ſcal þyr genget vera en nu
ſagt.⁷ huart ſem tonongr [ſtendr up⁸ þyr eða ſidar.⁹ Men ſtulu hallda vord með
ndome [en eigi udrengiaſt¹⁰ a herra ſinum oc þelagum. en þeir men ſem at þui
eða ſanner at þeir hallda vord með uiamþnade [i umſkipti¹¹ eða [ſozna a værði
¹² ganga þyr æþ en nu er mælt eða toma ſva druſnir a vord at þeir ero til
tis þorer. þa haza þeir þirir gort þionofu ſinni nema tonongr uili bætr gort
æa. en þo ber tononge ſva uid þa at ſtipa at adrer megu uid ſlitu¹³ ſea. þui at
ſlitu hæþir oxt myſin ſkæða¹⁴ hent ſem morgh eru dome till.

Um orloz handgengiuna manna.

Engi tononge æiðſvare ſkal þara þra tononge [vttan hans løyuis.¹⁵ en þa ſem 34
orlozs laus¹⁶ þa hælldr han eigi æið ſin uid tonong. oc [ma þa tonongr orde
æ¹⁷ huart han ſcal vera i þionofu¹⁸ eða eigi. en tononge ber væl at loza þeim
naudſyn haza til eþ þriðr¹⁹ er i lande. en eþ tononge naudſyn [þorþigt a²⁰ oc
þmanþ þa er tononge uallð a [þui løyui.²¹ En eþ tonongr geþr manne heimþonþi
ſætr honum æindaga til æþrluamu. þa ſcal han halda þan æindagha. [nema
rnaudſyniar valde.²² nu [er honum naudſyn²³ a hende. þa ſcal tonongr [oc goder

¹⁾ [at þra Mariu meſſo um hauſtit oc til Mariu meſſo j þoſto. ſcal not ſtipa j tua luti — B. [at þra m.
o um h. ſtulu þ. ſ. halda til daga er hevia um tuelldet. En þra ſidare m. m. um hauſtit æſtr &c. . . ſcal
þyrra i tua ſkæde — C. [at þra m. m. i langaþaſtu oc til ſidara m. m. um hauſtit. ſtulu þeir ſemu hallda
þagho. er hallda um tuelldet. En þra ſidare m. m. um hauſtid æſtar til m. m. i þaſtu um varet. ſcal naſt ſcipa
a luti — D. [at þra m. m. i l. þ. oc til ſid. m. m. um hauſtit ſtulu þeir halda til daga of heþia um qhuet
en þra m. m. um h. of til m. m. i langa þ. þ. not ſtipa i tua luti — E. [þra ſidari Mariu m. um hau
of til Mariu m. i langa þ. ſcal ſtipa nót i tua luti um vetrinn — F. [at þra m. m. um hauſtit of til m.
i þ. þ. ſtipa n. i tua luti — G. H. um hauſtit (tilf. H). [at þra m. m. um vorit ſtulu þeir ſomu halda
daga er heþia um tuelldet, en þra ſidare m. m. um hauſtit æſtr til m. m. i þoſtu um varit ſcal þ. nót i tua
— I. [at þra m. m. ſidari æ hauſti of til m. m. æ langaþ. þa ſcal ſtipa n. i tua luti — K. L. ²⁾ [er
a lut halda — de Övr. ³⁾ [þa er utuerbir ſtipaſt — E. ⁴⁾ [ringir — D. E. ⁵⁾ [mgl. — F. G. H.
L. ⁶⁾ [þar ſcal huer halda ſem ſtipat er — E. I. [mgl. — F. ⁷⁾ huarti vetr ne ſumar — tilf. C. D.
I. ⁸⁾ [tæðiz — F. ⁹⁾ En þra Mariu m. j þoſto oc til m. m. um hauſtid. ſtulu þeir ſamo halda til
s er heþia um tuelldet — tilf. B. ¹⁰⁾ [of veinarðaz eigi — F. ¹¹⁾ [mgl. — F. ¹²⁾ [votu eða — E.
þifu — mgl. B. E. ¹⁴⁾ itt — E. ¹⁵⁾ [utan hans orlozs — B. K. [nema hans ſe lænþi til — E.
en hans gott orloz — F. K. L. [nema hans ſe loþ eðr lænþi til — I. ¹⁶⁾ orlozſtauf — þ. mgl. — E.
[a þa tonongr rað a — B. [ma þui tonongr orði á raða — F. [ma þa t. o. a luta — I. ¹⁷⁾ ſinni —
K. L. ¹⁸⁾ [þrit — E. ¹⁹⁾ [ber til — E. [hæþiz — I. ²¹⁾ [heimþonþi — B. C. D. E. F. G. K.
D. hans — tilf. — G. H. K. ²²⁾ [vttan ſtorar naudſyniar banni — B. ²³⁾ [ero . . . naudſyniar —
C. D. E. G. H. I. [ero . . . ſtórnaudſyniar — F.

men¹ meta naudsýniar hans með vægd og stýnsemd.² Þat er skylda hirdmanna sem æidr þeirra er til at vera iánnadar men uid alla sína granna og bota uid alla ædr en zírir konong lome þeirra miðgiærðir. þui at þeir ero meinsvarar³ ex þeir bota æigi sin miðbrot. allra hællzt uid þa sem minzt⁴ megu. Ex ein huær [konongs handgengin maðr⁵ brýtr logh a einum huærium þegn(i) hans og uil æigi æxtir rade sýslumanz og orsfurði logmanz bota. þa er han sealfsagðr or pionofu⁶ þar sem han brant bæde konongs æid og sealfs síns. en sýslumaðr skal rita til konongs þa mala vögu sem a eru. en konongr flípi síðan sem han uil með goðra manna rade og læggi [þar naðir við⁷ sem honum þíflir tilþællilegast⁸ síðan er ziri han lemr.⁹ Öll þau mal sem konongs men æigu at sofia [i heraðe¹⁰ eða veria. þa skal þar allar sofner og vernder hæzia og flýtia [æxtir landz loghum.¹¹ oc til þes ero allar logunautar stýlðir [at fylgia.¹² en ex þeir uilia þramar¹³ en log þa æigu aller¹⁴ sit i þra at flília ziri æiðs¹⁵ síns safer. en i öllum þeim stöðum sem konongs men hafa¹⁶ ré at mæla þa ero allar stýlðir þeir sem konongs men ero at fylgia til með loghum en æigi með kappe.¹⁷

Guær uopn er handgengin maðr skal hafa.

- 35 Þat er flæstum mannum tunnift at allar zornar [landzseus loghbetr¹⁸ vatta bondum laga uopn. fullum bonda i sinni stet. einuirtium¹⁹ i sinni stet og sumar²⁰ iámvæl þrælom [ex þess þarz uid.²¹ þo hafa nu aller [i sinni stet²² þramar en þa vör flílt [æxtir bæztra manna rade.²³ En æz þui at konongr og konongs handgengnir men æigu zírir at vera öllu landzrollinu i metordum þa houer os²⁴ um²⁵ þetta og þat flæira sem til þess hoyrir [æigi síðr²⁶ zírir öðrum [at vera. Stöna oc²⁷ þui aller os með utgræizlu og myllili lyðne at þeir uita²⁸ sit þar hafa styrkt²⁹ hriofst og urögga vernd³⁰ sem konongr og hans handgengnir men ero [sem veret hæuir og vera a³¹ [oc styrkti með sinum krapte at þramlæiðis se.³² oc æz þui uiti þat aller men at þesse æigu stýlðar uopn at vera handgenginna manna. lendum monnum [oc sýslu monnum³³ ber þui flæiri uopn at æiga³⁴ sem þeir hafa mæiri metorb og tillogur³⁵

¹) [með goðom monnum — B. [of adrir menn — E. með honum — tilf. C. D. G. H. K. L. ²) miðsum — B. E. F. G. H. K. L. ³) meinsvora menn — B. æidrozar — K. L. ⁴) minna — G. H. ⁵) [hirdmanna — F. ⁶) lauguneyti — F-L. ⁷) [Saal. rettet; þar notot uidr flíft — A. ⁸) tilþællilegt — C. D. oc læggi &c. — mgl. I. vera — tilf. B. C. D. E. ⁹) oc læggi &c. — mgl. F. G. H. K. L. ¹⁰) [mgl. — F. I. ¹¹) [með logum — F. ¹²) [at fylgiazt — B. [at flýtia of flýgia — E. [mgl. — F. ¹³) [sta — tilf. G. H. ¹⁴) þeir — E. ¹⁵) æiðurs — E. ¹⁶) ero of eigu — E. ¹⁷) ofstappi — E. B. ¹⁸) [landzþetr — E. þetr — I. ¹⁹) einuirtia — E. I. ²⁰) Saal. rettet. [væinar — A. ²¹) [mgl. — I. ²²) [mgl. — E. ²³) [mgl. — E. ²⁴) honum of þeim — G. þeim — H. ²⁵) nu — F. ²⁶) [mgl. — G. H. K. ²⁷) [Saal. rettet; [at vera oc stöna. oc — A. [at vera. þiona þui oc — B. K. L. [at vora þiona of allir þzrir os — I. ²⁸) vena — B. C. D. E. F. G. H. ²⁹) stertt — B. styrkt — C. D. F-L. styrkt — E. ³⁰) vörn — D. E. ³¹) [sem veret hæuir hævera a(?) — C. [mgl. — G. H. ³²) [at fl. at þraml. se — E. [mgl. — F-L. ³³) [mgl. — E. ³⁴) en allar adrir — tilf. E. ³⁵) tillogu — K. L.

[æz tononge¹ en adrer men.² En stutlsvæin huærr [stæt æiga alla oc zulla hærnæstiu.³ þæt er zyrst [spaldener eða⁴ vapntronia.⁵ brynstolla⁶ [oc bryni⁷ með brynhosum oc bryngloxum.⁸ hialm eða stalhuzu. sverð oc spjot. stioðd uruggan⁹ oc plato. [altit: tottr¹⁰ er oc budlara¹¹ oc æigi sldr annat huart handboghe eða lasboghe. [hird: mædr stæt¹² oc æiga vapntroni¹³ oc uftan yzir panzara eða bryni. [þar með¹⁴ stalhuzu oc sverð oc stioðd godan.¹⁵ spjot oc budlara oc¹⁶ handbogha með prim tlyxtum brodda. Gestir stulu æiga styrta¹⁷ vapntroni. stalhuzu. stioðd oc sverð. spjot.¹⁸ handboga með .ij. tlyxtum brodda. [Slit en samu uopn¹⁹ stulo tertisvæinar æiga [sem adr varo stioðd gestom.²⁰ [En þa ma²¹ udiarlega²² træxia sinnar stlydu æz tononge [æz han²³ missir þessara vapna. oc þui stæt tonongr æiga vapna þing a²⁴ huærium²⁵ iolum oc lata stia inuirdilega huærr þessa vapna missa. [ero þa oc oxtast mærger²⁶ handgengnir men með tononge.²⁷ [Litil vartyn er oc a þui²⁸ at [handgengnir men²⁹ hæze [þa oc³⁰ æigi oll uopn sin með ser³¹ þegar þeir ero hia tononge.³² [er oc³³ seint til þeirra at tala³⁴ [er hæima eru huers³⁵ sem uid þarz oc³⁶ mæira [i vart³⁷ þar sem [litz tonongsens er oc hans godra drængia.³⁸ en uopn³⁹ þau sem ryðr [eða væggia lyff⁴⁰ eða molr eta hæima.⁴¹

¹⁾ [mgl. — K. L. ²⁾ [mgl. — E. ³⁾ [zulla hærnæstiu — E. [góða hærnæstiu alla of zulla — I.
⁴⁾ [spaldener — B. [spaldener. eða — D. [spaldener — E. [spandiner eða — F. K. L. [panderar
edr — G. [panderat edr — H. [spaldmer edr — I. ⁵⁾ vapntroni — B. vapntroni — C. D.
F. G. H. ⁶⁾ brynia — B. brynstolla — E. bryni — K. L. ⁷⁾ [ot brynia — E. [mgl. — F.
⁸⁾ [með brynstolla oc bryngloxar. oc brynhosor — B. [mgl. — D. ⁹⁾ godan — B. F. G. H. I. [ot þar með
stalhuzu. spjot. stioðd godan. sverð of budlara. bryni of brynstolla. brynhosur — K. [ot þar m. stalhuzu, spjot,
stioðd, gott sverð of budlara, brynstolla, brynhosur — L. ¹⁰⁾ tistetr — G. H. ¹¹⁾ [mgl. — K. L.
¹²⁾ [hirdmen stolu — B. E. F. G. I-L. [stlumenn stolu — H. ¹³⁾ træiu — E. ¹⁴⁾ [mgl. — K. L.
¹⁵⁾ [þar með stalhuzu of stioðd godan. gott sverð of — E. ¹⁶⁾ [þar með stalhuzu of spjot. sverð gott. stioðd
of — G. H. ¹⁷⁾ sterga — E. goda — K. L. mgl. — B. ¹⁸⁾ of budlara — tilf. K. ¹⁹⁾ [Slit hit
sama — D. [Slit hini somu — E. ²⁰⁾ [mgl. — B. ²¹⁾ [þu ma þa — de Övr. ²²⁾ udiarlegar —
G. H. K. ²³⁾ [er — B. F. G. H. K. L. ²⁴⁾ i — þ. ²⁵⁾ .xij. manudum æ — tilf. K. L. ²⁶⁾ gestir
— E. mgl. — K. L. ²⁷⁾ [mgl. — G. H. Nyt Cap. i E. ²⁸⁾ [er þa oc litil vartyn a — B. [Litil
vartyn er of a þui — C. D. [i. vartyn er a þui — E. [er i. vartyn a þui — F. [er of i. vartyn a — G.
[at litil vartum er æ — K. [at i. vartunni er á — L. ²⁹⁾ [hann — F. K. [þeir — L. ³⁰⁾ [þa —
C. I. K. L. [mgl. — D. E. F. G. H. ³¹⁾ m. [er — mgl. G. H. ³²⁾ [æigi þa þar of sin vapn — B. ³³⁾ [æz
— C. D. [ot — F. ³⁴⁾ [þuiat stuzina(!) er til þeirra at tala — E. ³⁵⁾ [sem þa ero hæima. til huers — B.
³⁶⁾ ær oc — B. F-L. of er — E. ³⁷⁾ [i vart — F. [uarit — G. ³⁸⁾ [litz tonongs oc hans g. drængia
— B. D. [litz t. er of hans handgegna(!) manna of annara g. d. — E. [tonungr er of hans handgengnir menn of
gobir drængir — K. L. ³⁹⁾ um vapn — B. ⁴⁰⁾ [mgl. — G. H. K. L. ⁴¹⁾ En þo er helzt notor [mgl.
— E) vartyn a [uid þa ([þeim — E) sem æz langom vegom toma til tonongs a hestom eða a zote landuergiff.
Aluæt þer oc [mgl. — E) at tonongr æigi sem optast vapna þingh. þegar han liggar [i zagram hæznum a stipi
([þa stipom i zogram hæznum — E) vti [mgl. — E) i blidu uedri. verða men æz þui uapnzimir. [oc uapnradir.
oc letlega at um sldr þidrir listu minni tinrode i at missa godra vapna en zagra stæða ([mgl. — E). þui at uopn
i vyzidi ero [traust oc vernd ([best oc traustast — E). en i zridi sorm oc zremd oc i ollum naubgnum got liggir
anda ze til huers sem [þarz at tala ([tala þarz — E). — tilf. D. E.

Her segir þra skipan þeirri er Magnus konungr gerði Hákonar sun.

- 36 A þeim¹ vatre er [liðnir voro þra burðar tíma² varð herra Jhesu Chrísti .m. cc. váttra oc .lxx. váttra oc .iiij.³ vatr a tiunda are rílis Magnus konungs sunar Hákonar konungs þa er han sat a⁴ Tunabergi [stærndi han⁵ til sin [lendum monnum ollum oc⁶ stallarom. logmonnum [oc systumonnum⁷ æz allre Vilfinni oc Uplondum. tomo þeir⁸ til hans at þale messo um vátren oc [varo saman⁹ .iiij. uifur¹⁰ oc flodduzt¹¹ þa [fullomlegga þeir lutir er her zylgia¹² upp a þa tru sem þeir ero gudi flýdugir¹³ [oc honum. fyrst¹⁴ at vpphæze at æz konungr [þarz til sinnar oc landzrens værðdar hegna¹⁵ eða at soðia¹⁶ um æina hueria¹⁷ lute þa sem han ser at¹⁸ hoveer retlega¹⁹ xirir gudi²⁰ með [enna flýnsamæzstu²¹ manna raðe [oc tillogu i landenu.²² þa flulu [lendir men oc væizlu men aller²³ halda konongenom²⁴ til trauzt .v.²⁵ men með vapnum æz .xv. marla væizlu²⁶ huer þeirra um .iiij. manade a sin toft. [xlæiri æz meiri²⁷ er væizla æxtir [þui sem tala rennr til.²⁸ en huerr systumadr [æz sinu lene²⁹ til Kygiarbitz³⁰ skal halda konongdomenum³¹ [til trauzt³² .vi. men æz huærri tuitugseffu [en um³³ .iiij. manade³⁴ a sin toft.³⁵ flulu huar(er) tvæggju hallða³⁶ með flilum vapnum³⁷ sem haza hirdmen³⁸ geftir [eða³⁹ tertifvæinar.⁴⁰ þui frammar huerr sem meira hæuir [lida tal⁴¹ huart⁴² sem þarz utan landz eða innan. en æz Vallðrese oc Haddingadale⁴³ .xl.⁴⁴ manna. æz Kauma ríli .xij. men. æz syðra helminginum.⁴⁵ en æz hinum⁴⁶ .x. [æz Hæidmorkenne æz syðra helminginum .x. men. en æz norðra .xij.⁴⁷ [æz Hædalande æz yttra helminginum⁴⁸ .x. men. en æz norðra .xij.⁴⁹ æz Gudbranzdolum [.viij. men æz huarom lutanom.⁵⁰

¹) þessum — B. tíma oc — tilf. D. ²) [liðit var þra burð — B. ³) .iiij. — E. tveir, oprindelig, men siden udraderet, og ovenover skrevet først .iiij. og siden med nyere Haand .iiij. — Q. ⁴) i — B. F-L. ⁵) [of stærndi — E. ⁶) [ollum — F. ⁷) [mgl. — K. L. ⁸) þeir — mgl. F. ⁹) [v. mfsamt — F. G. H. ¹⁰) uifur — B. ¹¹) floddu — E. fladdzestust — I. ¹²) [full. þeir flidir [f. h. zylgia — B. F-L. [þaz þa fullomliga sem her zylgir — E. ¹³) [full. þeir flidir [f. þeir ero gudi flýdugir upp a sina tru — Q. ¹⁴) [oc hinir fyrst — B. ¹⁵) hegna — mgl. A ved Skrif. hegna — C. D. E. ¹⁶) [þarz t. [f. [ormdar of zormanz værðdar eða heghna eða setta — Q. ¹⁷) [of eðr — tilf. G. H. K. L. ¹⁸) rangliga hærir undangengit of — tilf. E. ¹⁹) retlega — mgl. B. F. ²⁰) of monnum — tilf. E. I. ²¹) [berjo — B. [gobra — E. [flýnsamra — F. [hinna vitrazstu — K. L. ²²) [i ritinu — B. [allir i landinu — E. [i landinu — F. K. L. [of tillogu sem i landinu (lande — H) ero — G. H. I. ²³) [systomenn — K. L. ²⁴) konungdomenum — F. G. H. K. L. Q. konungi sinum. — I. ²⁵) .v. — F. ²⁶) hufri — tilf. E. G. K. ²⁷) [meira æz (æ) meiri — B. C. E-L. Q. [meira æz meira — D. ²⁸) [réttir tiltofu — G. H. ²⁹) [mgl. — I. ³⁰) Kygiarbitz — B. egiarbitz — Q. ³¹) konunginum — E. konungi sinum — I. ³²) [mgl. — B. ³³) [mgl. — E. ³⁴) [um þria manubr — F. [mgl. — K. L. ³⁵) meira æz meiri er væizla til — tilf. I. en [alz þal hann vera með þridia mann æ konungs toft — tilf. K. ³⁶) flit of sina menn — tilf. K. L. ³⁷) Saal. rettet; nomznum — A, urigtigt. ³⁸) of — tilf. E. F. ³⁹) of — B. F. ⁴⁰) [eigu at hana. of — E. ⁴¹) [mantal — E. [lidaale — Q. ⁴²) huar — D. ⁴³) Haddingadale — B. C. F-L. Hædengidat — D. Q. Haddingialandi — E. ⁴⁴) .x. — B. .lg. — G. H. ⁴⁵) lutanum — B. E. ⁴⁶) norðra — tilf. D. F-L. ⁴⁷) [æz Hæidmorkinni tua of .xx. — F. K. L. ⁴⁸) almenninginum — B. ⁴⁹) [æz Hædalandi .v. menn of .xx. — F. [æz Hædalandi .xij. menn — G. H. K. L. [mgl. — D. E. ⁵⁰) [xv. men — B. G. K. L. [xviij. menn — F. [xv. menn — H.

af Öfstrudolum¹ .v. men.² svo oc at³ huer sem systu tætr af kononge þa skal⁴ slítt
brex með hanganda innsigli sínu þa tanceler⁵ þa er han tætr⁶ [systu brex⁷ sem her
fylgir at þui síðr þurzi at exast i [um eignir konongs eða uísa syri i systu hans.⁸
Öllum guðs uinum [oc sínum⁹ þeim sem þetta brex sea eða horyra. sender .N.¹⁰
quediu Guðs oc sína. El uil [at þer uitid¹¹ a þeim vættri [er lídnir varo þra burðar
tima drottens varo svo ma(r)ger vætr oc næzni huersu marger eru oc a þeim vættre¹²
ríkis¹³ .N.¹⁴ konongs [oc a þeim dægi¹⁵ þel mer min herra¹⁶ [þa systu sína .N.
zirir síns herradoms saler¹⁷ sem guð þade¹⁸ honum. iatta el honum þui¹⁹ i mot
sem el skal giærna hallða.²⁰ hverge skal el oc briota hans eid ne min a²¹ hans
þægnum sem han hæuir mer²² izir stípat. heldr vera missunsamr við²³ þa er zirir
uantunnenda saler eða oxmi(t)lla naubsynia þalla i notorar sektir. en ræfingasamr
þeim öllum er með ilzstu²⁴ oc oxlæppe gera²⁵ [till þeo.²⁶ vægen²⁷ skal el oc vera
við landseta hans ærtir þui sem þrammæzt þer mer oc eignir hans uel byggia oc
husa²⁸ lata svo at [enga adra muni²⁹ skal el þar zirir haza huarle giæzer³⁰ ne
væizlur. [uísu syrir³¹ hans skal [þat mund³² þram tona³³ oc i þeim stæð³⁴ með
[stílum oc rettum stordum³⁵ þeim hans umbods manne sem han stípar till með³⁶
godom greiðskap.³⁷ en þesse uar þa uísosyrir³⁸ [mins herra³⁹ er el tol uidr systunne
[oc næzni han allan.⁴⁰ skal el zirir han⁴¹ þulla stynsemd gera huart sem han væg
eða minlar⁴² a huærium .xij. manadom svo oc zirir væizlur oc nidrþoll ex þau ero
i⁴³ [með rettre reitnan⁴⁴ ærtir þui stílorðe sem nu er mælt. til⁴⁵ þessa iatta el guði
oc minum herra minni⁴⁶ tru. Þetta brex uar gort [a þui are þra burðar tima varo

¹) Öfstrudolum — B. D. E. ²) Nyt Cap. i C. D. ³) at — mgl. B. E-L. ⁴) hann — tilf. B. F. G. Q. ⁵) i hender — tilf. Q. ⁶) ut — tilf. Q. ⁷) [systu — F. I. ⁸) [um visonri eða eignir konongs i hans systu — B. [um eignir konongs eða visonris eða systu hans — Q. at þui síðr &c. — mgl. F. Herefter nyt Cap. i B. E. G. ⁹) [mgl. — E. ¹⁰) konongr — tilf. E. N. son — tilf. K. L. ¹¹) [gdr tunnigt gera — D. at — tilf. B. ¹²) [er lídnir var þra burð varo herra Jhesu Xristi &c. oc a þeim vætri — B. [at a þeim vætri — F. ¹³) ríkis — mgl. D. ¹⁴) Noreghs — E. Magnus — Q. Norego — tilf. G. H. I. ¹⁵) [mgl. — F. G. H. ¹⁶) N. — tilf. F. G. H. I. K. ¹⁷) [þa systu [atir síns herra dóm — B. [atir síns herra dóm — F. ¹⁸) amboni — B. ¹⁹) þar — F. ²⁰) of el hæzir þyr iattad (honom — tilf. Q) oc svarit at el skal vera honum hollr oc trur. openbarlega of løynelega — tilf. B. Q. of el heuir þyrri suoret at el skal vera honum trygg (hollr — G. H. I) oc truur openberlega of løynelega — tilf. C. D. G. H. I. of el hæzi svarit. at el skal vera honum hollr of trur openb. of l. — tilf. E. of el hæzir þyr iattad honum of svarit at el þ. vera honum hollr of trur op. of løynelega — tilf. F. K. L. ²¹) þeim — tilf. B. ²²) mit — B. I. ²³) alla — tilf. E. G. H. ²⁴) illu — I. Q. ²⁵) nokot gera — E. ²⁶) [rangt — K. L. [mgl. — F. ²⁷) eighin — Q. ²⁸) Saal. de Övr. tþsa — A. urigtigt. ²⁹) [engar giæzir — E. [enga mutu — K. L. [sua at enga &c. — mgl. G. H. ³⁰) muni — E. ³¹) [visonri — B. [llisonri — D. ³²) [oc þan tima — B. [þen mund — D. [of allr — E. [þeim i hender — G. H. ³³) tomen — B. þat mund — tilf. E. ³⁴) sem minn herra stípar til — tilf. G. H. of þeim i hender — tilf. I. ³⁵) [rettum stordum — F. G. H. [stílum um rentum offerdum — K. ³⁶) [mgl. — G. H. ³⁷) dreingskap — I. með godum &c. — mgl. K. L. ³⁸) uísa syrir — C. E. ³⁹) [þa — G. H. I. ⁴⁰) [N. — F. G. H. [mgl. — K. L. ⁴¹) alla — tilf. D. ⁴²) þuer — B. F. G. H. K. L. ⁴³) i — mgl. B. F-L. ⁴⁴) [m. r. ratnan — C. [eplir r. stípan — F. [m. ríttu reitnud — K. L. [m. retto reitnat — Q. ⁴⁵) til — mgl. B. ⁴⁶) mina — F-L.

herra¹ Jhesu. Christi oc² a þui are ríkis .N.³ konongs a þan [kalendes eða nones eða idus.⁴ Sva oc ex þyssu madr spyr at einhuerr þa sem til ræðfinga hæuir gort er fram kómen i annars þyssu. þa er þa stýldugr at senda [þan man⁵ til hins þegar hans brex lemr ætíð⁶ oc stípi þa hans mále síðan [sem adr er sagt.⁷ Oc⁸ ex þeir men verða æz tæknir er þul naufsyn rekr⁹ til. þa skal þyssu madr senda veganda til konongs [stípanar sem þyrst¹⁰ i gridum með þeirri herming¹¹ sem þeir vilia svara [þirir gudi at þon er.¹² Dómezt mannz bane sva at þan se verðr myrtuaflozu en æigi bana.¹³ þa [stulu þyssu men¹⁴ senda¹⁵ i þa stæde sem her þyngir.¹⁶ aller¹⁷ þirir sunnan Sværtiborgh¹⁸ [til konongahellu. en norðr þra Sværtiborgh¹⁹ til Valdensholma.²⁰ en in i þra Kamborn²¹ [oc æz²² Kaumaríki [oc ut²³ et væstra²⁴ til Dragne²⁵ til Dæloar.²⁶ en ut þra Dramne [oc æz þelamort²⁷ [oc allt væstr²⁸ til Rngiariþiz²⁹ til Tunsberghe. en æz ollum Uplondum nema³⁰ Kaumaríki³¹ til Miossar³² lastala. Dómezt oc mannz bane [til dauda.³³ þa late³⁴ huerr þyssumadr³⁵ sem giorft ranzfala³⁶ oc þæ sealzr [þana³⁷ til³⁸ [en æigi þrendr³⁹ ætíð⁴⁰ þui sem logbot segir⁴¹ [oc þan uil svara þirir gudi.⁴² [Sva oc at varleidangr⁴³ [allr se ut boden⁴⁴ at midþrastu⁴⁵ saman tælin at þastom.⁴⁶ til Tunsberghe kómen [at þalwardz messo. en haufstleidangr ut boden at vætr nattom. saman tælin at Martæins messo. til kaupangre kómen⁴⁷ at iolom oc landzstýldir með.⁴⁸ En hit nestu sumar ætíð atte Magnus konongr mytkin þozdingia þund i Þiorgwin. kóme þar Þon ærliþstúp oc aller þyþcupar i landenu oc adrer þozdingiar.⁴⁹ [lendir men⁵⁰ oc þyssu men aller [nordan or landinu.⁵¹ gaþ þa konongren sunum sínum þozdingia naþn. Þiríki konongs naþn. en

¹) droffins — G. H. ²) [mgl. — F. ³) Noregs — tilf. F. ⁴) [dag — F. Her begynder nyt Cap. i B. ⁵) [þan — þ. ⁶) til — D. F. G. H. K. L. ⁷) [þirir lögum — F. G. H. ⁸) Sva oc — B. C. D. E. F. I. K. L. Q. ⁹) tetr — E. ¹⁰) [mgl. — G. H. I. ¹¹) þegning — G. H. þegning — Q. ¹²) [e — E. ¹³) dauda — E. G. H. K. [þirir gudi at þann dómezt mannz bane til dauda. En þan se verðr myrtuaflozu en ei bana — B. ¹⁴) [þ. men — B. K. [þ. þyssumadr — F. ¹⁵) þa — tilf. B. þan — tilf. F-L. Q. ¹⁶) greinir — E. þyngia — G. H. ¹⁷) allt — F-L. ¹⁸) Sværtuborg — B. Sværtuborgh — D. Q. Sværtiborg — F. Sæpæborg — H. ¹⁹) Sværtuborg — B. Sværtuborgh — D. Q. ²⁰) Vældisholma — F. I. K. L. [æz Vældisholma — G. [æz . . . holma — H. ²¹) Kambhorn. — F. Kambhorni — G. K. Kambhorna — H. Kambhorn — I. ²²) [æ — G. H. ²³) [ut — B. D-L. Q. [oc — C. ²⁴) enstra — F. G. H. K. L. hit v. — mgl. I. ²⁵) Dofrans(!) — F. ut — tilf. G. of þa út — tilf. H. ²⁶) Drfloar — B. Drfloar — D. ²⁷) [æz þelamortu — B. ²⁸) [mgl. — K. L. ²⁹) Rngiariþiz — B. E. Rngiariþiz — D. Rngiariþiz — Q. ³⁰) æz — Q. æz — tilf. B. ³¹) of — tilf. Q. ³²) Miossar — B. Miossar — D. Miossar — F. Miossar — G. H. Miossar — H. L. Miossar — I. ³³) [til dauda — E. [dauda verðr — Q. ³⁴) þæt — F. ³⁵) adr — tilf. B. C. D. E. G. H. I. K. L. Q. ³⁶) þæt mál — tilf. F. G. H. K. L. ³⁷) bana mann — B. ³⁸) [mann til at bana — F. ³⁹) [mgl. — E. hins vegna — tilf. G. ⁴⁰) Her begynder i B den anden Haand. ⁴¹) vattar — þ. ⁴²) [mgl. — F. G. H. K. L. Her beg. nyt Cap. i G. H. K. L. ⁴³) leidangr — F. [leidangr — G. H. K. L. um uarir — tilf. G. H. ⁴⁴) [Saal. rettet efter B. C. D. E. [bóden ut i þen — A. urigtigt. [allr þæt ut bóðinn — F. G. H. K. L. ⁴⁵) oc — tilf. B. D. Q. enn — tilf. F-L. ⁴⁶) of — tilf. K. L. Q. ⁴⁷) [mgl. — F. ⁴⁸) Her beg. nyt Cap. i E. I. ⁴⁹) i landenu — tilf. Q. ⁵⁰) [mgl. — F. ⁵¹) [mgl. — G. H. K. L. oc adrer þozdingiar — tilf. D.

halone hertuga nagn. var þá þetta allt staðræst [aþ nyiu¹ millum konongsens oc
 syflu manna [j Vifinne.² en aþ þui att bngdir ero æigi þva zioimennar norðr i
 landit³ oc þar zalla minni⁴ sættir⁵ til. þa var⁶ þva fkipat [oc staðræst⁷ millum kon-
 ongdomsens⁸ oc syflumanna at or Ægða zylti skal halda konongen⁹ til [styrks oc
 fœrðar¹⁰ .iiij. men or huerri fkipræidu [at flitum flildaga bæde at vapnum oc odrum
 lutum¹¹ sem adr er flit [aþ lifenne.¹² en or Rngia¹³ zylti .iiij. men or¹⁴ fkipræidu.
 [þva or þorda zylti huartvægja .iiij. or huerri fkipræidu.¹⁵ or Sogne .iiij. men or
 fkipræidu. aþ fndra lut firda¹⁶ zyltis .ij.¹⁷ men or fkipræidu. [en aþ norðra lut .iiij.
 men or huari fkipræidu. aþ Sunnmøre .ij. men or fkipræidu.¹⁸ [en aþ Nordmøre¹⁹
 .iiij. men or fkipræidu.²⁰ [or Raumsdale .iiij. men or fkipræidu.²¹ or þronðhæimi zririr
 innan Agðanes²² or sumum fkipræidum²³ .ii.²⁴ en or sumum .iiij.²⁵ men.²⁶ or
 Raumdale²⁷ .iii. men or fkipræidu. aþ halogha landi .iiij. men or huerri fkipræidu.
 Nu fndizt²⁸ þva ollum monnum hinum flinsamæztum þeim sem luid varo²⁹ at
 þetta vere huaromtægja³⁰ mytil græidir oc þo naufsynlegt³¹ at konongren lagde³²
 [æighi mæira³³ a syflumennena fer til lettes³⁴ en þeir þurxti³⁵ æigi [miot mylit³⁶
 aþ [finu goðz³⁷ til at leggia.³⁸ þva oc at syflumennener mætte æigi ozmifin undan-
 draft haza [aþ konongdomsens³⁹ oc hans goz. þva⁴⁰ þyfltumzt ver þat⁴¹ oc zinna
 þui gior sem ver æigum⁴² lengr⁴³ lut i⁴⁴ at þeir verða⁴⁵ huerge driugare til [a
 at minnazt⁴⁶ um domana er izir flia. en [þeirra þorz er⁴⁷ til⁴⁸ er um er domt
 oc [hinna aþyrgrð horyrir⁴⁹ er doma. oc [aþ þui⁵⁰ flo ver at þat hoyer⁵¹ off oc
 odrum þeim sem ver fættum⁵² izir domana. at þedan⁵³ aþ [fe þeir domar er florum⁵⁴

¹⁾ [mgl. — F-L. Q. ²⁾ [mgl. — I. Q. ³⁾ landens — D. brot(!) — Q. ⁴⁾ [mære — Q. ⁵⁾ [fatar
 oryrr — D. ⁶⁾ þer — tilf. D. þat — tilf. E. ⁷⁾ [mgl. — E. G. H. ⁸⁾ konungs — E-H. K. L.
⁹⁾ konongdomenon — B. C. D. F-L. Q. ¹⁰⁾ [fhytar — E. [traufz — G. H. [tr. of fæmbar — K. L.
¹¹⁾ [med flitum flildaga of vapnum — E. [at ollum lutum — E. G. H. K. L. [med flitum toftuade, bæde of
 vopnum of odrum lutum — I. ¹²⁾ [mgl. — G. H. ¹³⁾ onja — Q. ¹⁴⁾ huerri — tilf. E. H. K. L. Q.
 at ollum hlutum — tilf. K. L. efter fkipræidu. ¹⁵⁾ [þva ur þordazylti huarutvægja — I. ¹⁶⁾ firda — E.
¹⁷⁾ .iiij. — F. ¹⁸⁾ [tilf. eft. D. Q; mgl. A. [en aþ norðra lut .iiij. men or fkipræidu — B. C. [en aþ hinum
 norðra lut .iiij. men or fkipræidu. aþ Sunmæra zylti .iiij. men or fkipræidu — E. [Or nerðra lut .iiij. — F. [Or (aþ) n.
 i. .iiij. m. or fkipræidu — G. H. K. L. [Or n. i. .iiij. m. or fl. aþ Sunnmæri .iiij. menn ur fkipræidu — I. ¹⁹⁾ Rardramære
 — E. ²⁰⁾ [mgl. — B. C. F. G. H. K. L. ²¹⁾ [mgl. — F-L. Q. ²²⁾ Agða — F. ²³⁾ zyltium — E.
²⁴⁾ .iiij. men — E. ²⁵⁾ .ij. — E. ²⁶⁾ or fkipræidu — tilf. E. ²⁷⁾ Raumdale — D. ²⁸⁾ fnyiz — fl.
²⁹⁾ [þa voru við fladdir — F. ³⁰⁾ huartvægja — E. ³¹⁾ nylflamligr — E. naufsynligr — G. H. nyl-
 flamligr — I. ³²⁾ legde — D. E. leggi — F-L. Q. ³³⁾ [mgl. — K. L. ³⁴⁾ ætir lettes — Q.
³⁵⁾ þætti — F. K. þættiz — L. ³⁶⁾ [æmithit — E-L. Q. ³⁷⁾ [finni — E. ³⁸⁾ Saal. de Övr. bægia
 — A. urigtigt. ³⁹⁾ [aþ konongdomenon — B-E. I. Q. [aþ konunginum — F. [uid konunginn — G. H.
⁴⁰⁾ þva oc at syflumenn &c. — mgl. K. L. ⁴¹⁾ þat — mgl. de Övr. ⁴²⁾ horyrum — G. H. K. L.
⁴³⁾ funnigra — H. ⁴⁴⁾ att — tilf. G. H. K. ⁴⁵⁾ urði — B. C. E. ⁴⁶⁾ [mgl. — E. ⁴⁷⁾ vere —
 D. E. [e — F-I. ⁴⁸⁾ [hinna er þurztighr — Q. ⁴⁹⁾ [hueria ab. heryrir til þeim — E. [þeim heryrir —
 F. H. K. L. [þeim heryrir til — G. ⁵⁰⁾ [mgl. — F. ⁵¹⁾ horyrir — Q. ⁵²⁾ fættum — de Övr.
⁵³⁾ þedan — de Övr. ⁵⁴⁾ flar(!)flom — E. [ðemaz of fhyrir florum — I.

lutum [þyðia varða.¹ æintanlega um manna ætfof eða limalat eða þui² lífa luti.³ [se hédan æz stræðir invirdilega.⁴ Ventum ver at [æz þui⁵ værde [þæim lettir⁶ er⁷ doma at þui síðr þurui⁸ um et sama [mal lalz⁹ at gera. þæim oc¹⁰ til samþyðtar er um er domt at æigi þurze [zirir nolora vanminni¹¹ vandræde¹² at aulazt um settar¹³ saler oc¹⁴ [dæmd malen.¹⁵ At¹⁶ þæim verde [þæim mun lettare¹⁷ er¹⁸ stra skal. þa hovez [þan hat a at haza¹⁹ at zyrst se græindr sa vætr oc sa timi a .xij. manadom er domt var malet.²⁰ þar neft [huærrir doma.²¹ [eða um hueria eða huaft domt var²² oc²³ [þat með a tæddum noznum. oc at græinf²⁴ se²⁵ huerfu mylit huerr²⁶ skal tala eða lufa eða zirir²⁷ huaft [nidr zalla eða minte²⁸ manz giolld eða farbotr eða adrur [rettar botr²⁹ [æz þau atuil eru a. eða³⁰ með huærium sala stæznum oc [hvar lufaz skal.³¹ með þæim³² hætte sem stendr i brezabot tonongens.³³

Þer segir um herfaghu.

- 37 Nu temr herfagha i bygð³⁴ þa skal tononge madr stiot gera rad zirir hibulum sinum en síðan skal han annat huaft zara til tononge sine eða til þess syflu manz er neftir er. [en sa er hæima stír um tyrt.³⁵ þa er þat lifare at han³⁶ uili æigi verða tonongi sinum at líði [oc æigi³⁷ logunautum sinum [at hialpum.³⁸ sa segir síl seazr or hirdlogum³⁹ nema þær naubzsyniar valde⁴⁰ at⁴¹ stynsamum monnum synizt⁴² zullar at⁴³ æigi gef honum illuili til. en æz þau ord toma i herað⁴⁴ at tonongr stæznir sinum⁴⁵ monnum til sin þa zare sa huer sem æigi uil nidingr hætta bæde [æz tononge oc logunautum.⁴⁶

¹) [verða þraadir — E. [varðar — F. ²) þuium — C. ³) abra — tilf. F. ⁴) [mgl. — E. [invirduliga þraadir — F. K. L. [sem hédan æz invird. þraadir — I. ⁵) [þeim — G. H. [þat — K. L. ⁶) [þeim lettare — E. I. ⁷) um at — Q. ⁸) þurzi menn — F. K. L. ⁹) [mgl. — E. ¹⁰) Saal. de Övr. er — A. urigtigt. ¹¹) [æz nju — E. ¹²) uandr æidr — B. mgl. — G. ¹³) settar — mgl. D. ¹⁴) um settar safir of — mgl. F. K. L. ¹⁵) [domt mat — de Övr. ¹⁶) En at — de Övr. ¹⁷) [mun lettare — B. [þui lifare — D. F. G. H. K. L. ¹⁸) um(!) — E. ¹⁹) [með þessu mote at að zara — E. [þan hatt a — Q. ²⁰) malet — mgl. F. G. H. K. L. ²¹) [hu. domdo — B. C. D. E. [hvar dæmt var — F. K. L. [huerrir dæmt haza — H. ²²) [eða huaft dæmt var — E. [eða um hueria of huerir dæma — F. [eða um hueria eðr um huaft — K. L. ²³) eðr — K. L. ²⁴) græin — B. C. Q. ²⁵) [a tæða huerfu mitit dæmt var. eða — F. [greina þat með a tæddum noznum — G. H. ²⁶) huert — D. mgl. — H. ²⁷) [mgl. — K. L. ²⁸) [skal nidr zalla — E. [mintar — F. K. L. [mintar skal — G. H. ²⁹) [rettar stadr — D. [rettar staddir — E. ³⁰) [þyrir safzerli æz ero eðr — G. [mgl. — F. [eðr — H. K. L. Q. ³¹) [hvaft lufaz skal — F-L. Q. eðr huz griff er. of greini — tilf. G. ³²) huæim — B. ³³) hans — Q. mgl. — F. ³⁴) bygðir — E. G. H. K. ³⁵) [en sa er huarfe gerir oc stír hæima um tyrt — B. C. D. [enn æz hann zær æigi of stír han hæima um tyrt — E. [Enn æz hann gerir hvarfi of stír hann (mgl. — G. H. K. L.) hæima — F. G. H. K. L. ³⁶) [sa — G. H. ³⁷) [ne — G. H. K. L. ³⁸) [at hialpa — F. [mgl. — B. ³⁹) hirdmanna logum — I. ⁴⁰) banni — E. G. K. L. ⁴¹) sem — E. ⁴²) uirðiz — G. lifiz — H. K. L. ⁴³) of — E. G. H. K. L. ⁴⁴) herob — B. G. H. I. ⁴⁵) sinum — mgl. E. F. K. L. ⁴⁶) [tononge oc laugunautia — D. E.

Um lutskipti ok herzang.

Nú skal til þess segja hversu [lutskipti¹ skal skipta i vryði² ertir orofu. [geyr 38
³ bæde sigr oc ze. þat ero zorn⁴ heit⁵ Birkibeina at⁶ gera [uæl oc zullulega⁷
 id æz ollu herzange⁸ en engu æz løyra. fyrst skal blasa til hushings pagat⁹ sem
 izt. Merliomadr skal bera pangat merli¹⁰ konongs. þar skal han¹¹ vebond gera
¹² [sua uid sem synizt¹³ oc [skal merli vera sett¹⁴ i mid vebond. þat er zornf
)taf. hvat ber þu til stangar. Allir¹⁵ men skulu [til stangar¹⁶ bera slitt huær sem
 hæuir æz herzange oc uinna sua æid at engu [hæzir han æz løynt¹⁷ oc æighi
 t han þan sem æz hæzir løynt. þeir .xij. men sem konongr næznir til [at skipta
 tipti¹⁸ þeir skulu skipta [med þessum hætte¹⁹ sem her zylgir. þegar sem²⁰ alt er
 et.²¹ þa skal zyrst skipta²² i helninga²³ herzange.²⁴ en þa i ziorðunga. síðan
 lo þeir .xij. men skipta huerium²⁵ ziorðonge herzange i helninga. en styrimadr²⁶
 jirdstiorar þeir sem konongr næznir til skulu skipta ollum svæitum zyrst i hel-
 ga en síðan i ziorðunga. síðan skal læggia lufi i skaut æz²⁷ huarum ziorðonge.
 sa lutr²⁸ zyr²⁹ kiosa sem zyr³⁰ temr³¹ up oc sua síðan³² ertir lutzalle. en
 n skiptizt³³ ærtir³⁴ manmærgð³⁵ [aller lutir.³⁶ þar³⁷ sem þeir afburdir³⁸
 ða³⁹ at vuinir konongs taka landvarner hans. skíp eða adra⁴⁰ [hans gripi⁴¹
 i honum⁴² oc vinnr síðan konongr ætr med bardagha⁴³ eða zær⁴⁴ odruuio.
 a⁴⁵ konongr skíp sin oll oc gripi. en [ol onnur skíp oc gripir oc⁴⁶ alt annat lut-
 ti⁴⁷ zære ærtir retto [lutskipti at⁴⁸ mantale.⁴⁹ [Nest er konongr⁵⁰ lausn a [land-
 dnum ollum.⁵¹ [kononge skal oc zyrst bioba⁵² alla dyrgripi er⁵³ zaler værða

¹) herfskipti — B. C. ²) [lutskipti skal zara — F. [skipta skal herzangi — G. H. K. L. ³) [oc geyr — B. C. D. E. [æz gud geyr — F-L. ⁴) zorn — F. mgl. — H. ⁵) konunga oc — tilf. B. C. G. H. K. L. ⁶) of — F. G. ⁷) [uæl of zulla — E. [uæl of zylliga — F. [zulla — G. H. of zulltomlega — K. ⁸) sinu — tilf. F-L. ⁹) þegar — B-E. ¹⁰) merliostong — E. ¹¹) han mgl. E. ¹²) taka — mgl. E. F. I. ¹³) [sua viba sem synizt — C. [æz honum synist — E. [mgl. — H. K. L. ¹⁴) [setia merli — F. innan — tilf. D. ¹⁵) Allir — mgl. F. ¹⁶) [pangat — F. [tegnir hann æz — G. H. K. L. ¹⁷) [at skipta herzangi — F. [skotu skipta herzangi — K. L. ¹⁸) hattom . ¹⁹) sem — mgl. E. ²⁰) þat sem von er at — tilf. C. D. E. ²¹) [zyrst — G. H. K. L. [mgl. . ²²) hælzninga — B. hælminga — de Övr. her og nedf. ²³) þegar allt er til stanga borit — F. til stangar borit — G. þa er allt er til st. borit — H. K. L. ²⁴) [mgl. — F. G. H. K. L. ²⁵) styri- — de Övr. ²⁶) i — F. mgl. — G. ²⁷) lutr — mgl. G. H. K. L. ²⁸) zyrst — B. C. D. K. L. zyrstr — E. G. H. ²⁹) zyrstr — E. H. zyrst — F. G. I. K. L. ³⁰) lutr — tilf. G. H. . ³¹) huar — tilf. D. E-L. ³²) skipti — E-L. ³³) at — F. G. H. I. mgl. — C. ³⁴) manns- — L. ³⁵) [aullum lutum — E. G. H. I. [mgl. — F. K. L. ³⁶) En þar — E. ³⁷) lutir — E. zæragt — D. funna til at veraft — E. funnu at verða — F. G. H. I. verða — K. L. ³⁸) adra — — D. I. ³⁹) [gripi konongdomsens — B-L. ⁴⁰) [mgl. — B. K. L. ⁴¹) bardaghum — B. ⁴²) zær mgl. E. ⁴³) [tati — F. ⁴⁴) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴⁵) [ol skíp onnur of gripir en alt annat . [ol st. onnur oc gripe oc alt annat lutskipti — E. of gripir — tilf. F. ⁴⁶) oc — B. C. F. I. [mgl. . G. H. K. L. ⁴⁷) mannmærgð — E. ⁴⁸) [nest er t. — B. G. [Nest a konongr — E. I. [Nest eigi igr — F. [Nest er konunga — H. [konongr æ — K. L. ⁴⁹) [landuorn allri — E. ⁵⁰) [kononge oc bioba — D. [oc konungi zyrst at bioba — F. ⁵¹) æz — F.

[ex¹ hann vil zullu værdi kaup. ellegr² seli huerium sem vilia.³ þeir sem hava.⁴ Allt þat ze sem tonongo men hava⁵ of aller⁶ adrer hans zylgðar menn⁷ hava til bardaga hæzt.⁸ [þa⁹ skal æigi til lufstiptis bera¹⁰ huart sem men¹¹ zalla eða æigi [at þui sinni.¹² Þeir stulu [þa gripu¹³ haza sem æigu með vitnum¹⁴ ex gud geyr tononge¹⁵ sigr. nema þeir se¹⁶ nolorer¹⁷ er [adr haza or bardaga zlyt.¹⁸ þa haza þeir¹⁹ zrir gort þui²⁰ [sem þeir haza zlyt i zra.²¹ þot þeir lome æztr oc zæe sidan²² sættir.²³ Sa er rettr hirdmanna sidr at zættia æigi²⁴ val²⁵ mæir en bæde se a lifum²⁶ brotr oc styrta. en þo er lonyt²⁷ at tala [ex zylr er a.²⁸ en sa er ruplar²⁹ mæir lit en nu er sagt. giældr³⁰ hirdmadr mort en gestr³¹ halza. laid: angro madr³² .ij. aura. en ex [snape eða³³ svæin³⁴ ruppar³⁵ mæir [en nu er mælt.³⁶ giældre³⁷ hud sina en sættena geze [zatotum monnum.³⁸ þar sem þeir afburdir tunnu [til at beræzt³⁹ at tonongr [oc hans men⁴⁰ stipta⁴¹ lidi i .ij. flade. annan⁴² til [þess at giæta⁴³ varnadar manna en alt⁴⁴ annat⁴⁵ zær⁴⁶ til⁴⁷ bardagha. huart sem [þat stipti gerezt þa er⁴⁸ men ganga æz stipum til bardagha⁴⁹ oc eru men⁵⁰ æztir sættir at geyma⁵¹ stipa [eða annars varðnadar⁵² með allra⁵³ samþygt.⁵⁴ eða þo at svo stiptigt um.⁵⁵ men gange a stipen sumir en sumir se æztir

¹) enn ex, og siden æigi — F. ²) þa — F. ³) vill — F. G. I. hann vill — H. þeir vilia — K. L.
⁴) þ. i. hava — mgl. F-L. ⁵) hava — mgl. F-L. ⁶) hava — tilf. C urigt. ⁷) adrer . . . zylgðarmenn — mgl. F. G. H. ⁸) [Saal. C. [ælligar seli huerium(!) sem vilia. þeir haza allt þat ze sem tonongo haza oc aller haza adrer hans zylgðar men til bardaga hæzt — A, urigtigt. [ex han vill zullu verbi kaup. ellegar seli huerium sem vill. En allt þat ze sem tonongo men haza oc aller hans zylgða men haza till bardagha hæzt — B. [ex han vil með zullu kaup. ellegar seli huerium sem vilia þeir sem haza. Allt þat ze sem tonongo men hava oc aller adrer hans zylgðar men til bardaga hæzt — D. [en han vil zullu verbe kaup. ella seli huerium sem þeir vilia. allt þat ze sem tonongo men haza til bardagha of hans zylgðartid — E. ⁹) þat — D. E. H. K. L. ¹⁰) zara — E. [mgl. — F. ¹¹) þeir — G. H. ¹²) [mgl. — E. ¹³) [þat ze — K. ¹⁴) rettu — G. H. K. L. ¹⁵) þeim — G. H. ¹⁶) se — mgl. H. ¹⁷) men — E. ¹⁸) [adr h. zra þeim b. zlyt — E. [zlytia — G. H. [adr haza zlyt — I. K. ¹⁹) er zrazlyt — I. ²⁰) þui ze — D. ollu þui — G-L. ²¹) [f. þ. h. zra zlut — B. [f. þ. zlytdu i zra — D. E. G. H. K. L. ²²) sidan — mgl. I. ²³) nema þeir &c. — mgl. F. ²⁴) æigi — mgl. H. ²⁵) nam — F. G. H. I. lit — K-L. mgl. — E-F. ²⁶) lifum — mgl. B. ²⁷) tozat — B. rett — G. H. K. L. ²⁸) [zylzar ex a er — D. G. H. K. L. ²⁹) renzlar — G. H. ³⁰) giældre — de Övr. ³¹) gestir — E. gestir eðr fertisueinar — G. H. gestir v. aura. fertisueinar — K. gestir v. aura. stutisueinar(!) — L. ³²) men — E. K. L. ³³) [mgl. — B. ³⁴) [snæpr — L. ³⁵) ruplar eða zættir — B. C. D. ruplar — E-L. ³⁶) [mgl. — E. F. K. L. [lit — G. ³⁷) lati — E-L. missi — K. L. ³⁸) [zatetio zotte — E. oc niote sala þess er gud vill en hin er æigi madr at betri — tilf. B. niote (þess — tilf. D) sala sem gud vil. en hinn er eði madr at betri — tilf. C. D. [zylrir þes sat sem gud vil. en hin &c. — tilf. E. ³⁹) [verða — þ. ⁴⁰) [eða hans men — B. C. D. [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴¹) [stipar — E. ⁴²) annat — E. ⁴³) geyma — G. H. K. L. ⁴⁴) allt — mgl. E. ⁴⁵) annar — E. ⁴⁶) gengr á land eða zerr — F. K. L. ⁴⁷) [mgl. — D. ⁴⁸) [mgl. — D. ⁴⁹) huart sem &c. — mgl. E. I. ⁵⁰) hinir — E. ⁵¹) gæta — B-E. I. ⁵²) [f. annara uarnadr manna — B. [of annars varnadar manna — C. D. [of annars goðy — E. I. huart sem &c. — mgl. F. G. H. K. L. ⁵³) allra — mgl. E. rabi of — tilf. F. G. H. I. K. L. ⁵⁴) of rade — tilf. B. of rade eða ælligr með tutzalle — tilf. C. D. of allra manna rade með tutzalle — tilf. E. eða tutzalli — tilf. F. G. H. K. L. með tutzalli — tilf. I. ⁵⁵) at — tilf. C. D.

it giæta¹ [stipa oc² varnadar manna.³ þa stulu þeir tala iammýlit⁴ luffstipti⁵ em hinir er vinna [i bardagha⁶ bæde sigr oc ze.

Um kirkiu grid ok kuenna.

Ðat hozum ver⁷ hæ(i)tið gudi bæde tonongr oc allt forunonfi hans at ver 39
tulum iannan⁸ hallda tirkna⁹ xrid¹⁰ oc kuenna.¹¹ en þa sem æigi heilðr annat
juart þa er þa ugilldr tononge oc falle oc æigi¹² tirknu græx oc a tonongr at reysa
stifa luti¹³ [huat manni¹⁴ sem [þetta gerer.¹⁵ en þo ber [ollum ret rangsat oc allra
jælst a puilitum monnum.¹⁶ at þar tome reysing nidr sem vært er. Ollum mannum
æim sem tonongr gexr grid ber engum manne at misbioda.¹⁷ en þo ber¹⁸ [engan
nan at hallda¹⁹ til þess at gera²⁰ æi rett þeim sem han hæuir [adr misgort uid.²¹
oc þui²² stal þa tiera²³ xrir tononge oc logunautum²⁴ sem misalden þidizt.²⁵
oc ex²⁶ þa sem misgort hæuir uil²⁷ bota extir tononge rade²⁸ [oc godra manna.²⁹
ia a hin³⁰ æigi tonongs dome³¹ at nitta. en þa sem æigi uil bota. þa megu æi
onongs grid hallda³² honum lengr en han hæve þva [long grid³³ ibrot sem [ton-
ngr oc radgiæxar hans hirdar sea³⁴ at æi briotezt tonongs foruna³⁵ a honum. En
þ han seaþx byðr botr [a sinu male³⁶ [æxtir tonongs dome oc godra manna.³⁷ þa
na tonongr [oc hird uæl³⁸ hæve han med ser til þess er³⁹ sætter toma a hans mal.

Ex mædr nidiðt a herra sinum.

[Nu stulu ver til þes segia huern hat a stal hæva⁴⁰ ex missætte verðr innan 40

¹) tit — tilf. D. ²) [mgl. — C. D. ³) eða þo at &c. — mgl. B. E-L. ⁴) iænt — G.
) er geta uarnadarens — tilf. B. C. D. E. sem geta uarnadar of stipa — F. K. L. [geta uarnadar — H. I.
) [i bardögum — F. [mgl. — K. L. ⁷) of — tilf. B. ⁸) Saal. rettet. iannam — A. ⁹) tirknu —
l-E. G. H. I. ¹⁰) grid — B. C. D. ¹¹) xrid — tilf. B. C. D. I. grid — tilf. E. G. H. K. L. ¹²) at
— tilf. E-L. ¹³) [þessa luti — B. G. H. I. K. L. ¹⁴) [huat manna — D. E-I. [hver — K. L.
¹⁵) [sem er — G. H. I. ¹⁶) [uel at hæva a allum rett rangsat oc allra h. a puil. monnum — B. [æ vel at
ava a ollum (monnum — tilf. D) rett rangsat oc a h. a þ. monnum (matom — D) — C. D. [a ollum lutum
t hana rett rangsat of a. h. a stikum matom — E. [at hæva á öllu reti rangsat — F. [tonungi uat a öllu
ett rangsat at hæva — G. H. [vel at hann hævi á öllu rett rangsat — I. [a ollum hlutum rett rangsat — K.
¹⁷) misþyrma — E. ¹⁸) tononge — tilf. B-F. H-L. tonungr — tilf. G. ¹⁹) [æi at halda noðorum
ianni — E. ²⁰) hann geri — E. G. H. ²¹) [adar gort a miss uid — C. D. ²²) þui — mgl. G. H. I.
²³) toma — K. L. sit — tilf. E. ²⁴) logmonnum — B. D. ²⁵) þidizt vera — B. er of tigna — K.
²⁶) [Ex — B. ²⁷) eighi — tilf. H. ²⁸) dome — F. H. K. L. ²⁹) [oc annara godra manna — B. C.
of hirdmanna — K. L. [mgl. — F. G. H. ³⁰) hann — F. ³¹) dome — B. ³²) hliza — G. H. K. L.
³³) [log grid — B. ³⁴) [t. oc radgiæxar hirdarennar sea — D. E. [tonungi of radgiæxum syniz — F. [ton-
ngr of radgiæxar hans þa — G. H. I. [tonungr of radgiæxar (hans — tilf. L) þa med honum — K. L. [þa
— C. ³⁵) grid — B. C. D. E. [æmb — F-L. ³⁶) [xrir sitt mal — E. [mgl. — B. ³⁷) [mgl. —
G. H. K. L. ³⁸) [mgl. — G-L. ³⁹) at — G. ⁴⁰) [Nu þ. ver segia þann hátt sem os hoþir at hæva
— B. C. D. [Nu vilium ver segia þann hátt s. os hoþir — E. [Nu stulum ver of þann hátt a hæva — F.
Nu stal (stulum ver — I) segia þann hátt sem hoþir at hæva — G. H. I. [ser stal of þann hátt a hæva — K. L.

hirdar [með os¹ [oc um þat þyrft² [er meft er³ eðr mædr verðr sannr⁴ niðingr eða
svifare lauardar⁵ sine. þa mædr hævir þirir gort þe oc þridi lande oc lausum oryri.
flift et sama þa er þat⁶ veit [alt þan er sannr at þui oc løygnir þan⁷ annat huart
þirir þrændsæmis sater [eða þear.⁸ eða þelagflapar. [oc verðr þan þunnr oc sannr at
þui. þa er þan sannr landrada mædr.⁹ en þa sem [þessara saka¹⁰ dyl þa þare¹¹ þan
[þva undan sem konongs er rad¹² til oc hirdar domr æftir logum¹³ [oc¹⁴ monnum
synizt at þan mege undanþorflu uid toma.¹⁵ Eðr mædr drepr logunaut þin oc suter
þan adr eigi æftir logum um þat mal [sem þan liærer a.¹⁶ þa uegr þan ftemdar uig.
[þva oc eðr handgengnir men vegha [fttemdar uig¹⁷ eða [þera þau niðings vert¹⁸
[er landþ logh vatta.¹⁹ huart sem þeir uinna a handgengnum monnum eða a þegn-
um konongs. þa ero þeir ubota men [æftir logum²⁰ þui at [ver erom æidbunnet²¹
at halda logen [oc styrkia²² en æigi briota.

Þer segir at men hialpe logunantum sinum.²³

- 41 [þau oll sundrþyndi oc mismæle sem gerazt²⁴ millum hirdar huart sem [þat
er²⁵ i bygdum eða kaupstad.²⁶ þa skal enge laugunauti laupa a annan huarle at
særa ne sviurda.²⁷ en þar sem sundrþyft gerizt [millum þeirra²⁸ þa skal þa sem
misgerir²⁹ bioda allar sændir oc þyrbotr. en þa sem æigi byðr³⁰ [æftir brot³¹
þa segir sit sealþr or laugunorði.³² en þa sem særer eða steinir³³ laugunaut þin. retr
a laþ³⁴ eða sviurdir³⁵ odruvia of liærer³⁶ æigi adr [um þat sem þan tæl at³⁷
þirir kononge eða þeim sem konongr hæzir [ftipat til þzir att þa þau mismæle oc
sundrþyndi er verða millum handgengna manna oc þylgir (eigi)³⁸ siðan þeirra loglegre

¹⁾ [mgl. — F. G. H. K. L. ²⁾ [um þat þyrft — B. [þyrft þat — F. G. H. [þyrft þat er — K.
[þyrft er þat — L. ³⁾ [mgl. — K. L. at — tilf. G. H. ⁴⁾ sannr — mgl. E. G. ⁵⁾ hœðingia — B.
⁶⁾ þan — B. C. mgl. — F. K. L. ⁷⁾ [oc er sannr at þui att þann løygnir þonum (þonum — mgl. C. D.
E) — B. C. D. E. [ot løygnir þann — F. K. L. [ot er sannr at þui at þan løygnir — G. H. I. ⁸⁾ [mgl. — E.
⁹⁾ [þa er (at) þui verðr þunnr eða sannr. þann er (oc) landrada mædr — B. C. D. E. I. [þa er þa (þann —
H) landr. mædr — G. [mgl. — F. K. L. ¹⁰⁾ [mgl. — G. H. ¹¹⁾ þæriz — F-K. ¹²⁾ er — tilf. A
ved Skrf. ¹³⁾ [undan með hirdar dómi — F. [undan þua sem hirdar domr er til — K. L. [mgl. — E.
¹⁴⁾ eðr — D. E. ¹⁵⁾ [eðr m. f. sem h. megi undan þaraz — G. H. [mgl. — F. K. L. ¹⁶⁾ [mgl. — E.
a vidr þann — B. C. D. a þann — F. vid þann — G. I. K. L. ¹⁷⁾ [eða eðr þann uegr þau niðings þig —
K. L. ¹⁸⁾ [þau niðings vert — F. [niðings uig. eðr uert þau — G. H. [þerir þau vert — K. ¹⁹⁾ [er
landþbot vattar — E. K. L. [sem løybot landþins vattar — F. ²⁰⁾ [mgl. — K. L. ²¹⁾ [v. e. þunir — E.
[þeir eigu — F. K. L. [þeir ero æidbunndir — G. H. ²²⁾ [mgl. — E. þau — tilf. K. L. ²³⁾ Ingea
Capitel-Afdeling i E. F. K. L. ²⁴⁾ [Oll þau mismæle eða sundrþyft sem gerizt — B. [Eðr sundrþyndi gerizt —
F. G. K. L. [Eðr sundrþyndi verðr — H. [Þu þau m. e. f. sem goraft — I. ²⁵⁾ [uerðr — B. C. [þat er
eða verðar — D. [þat uerðr — E. I. ²⁶⁾ kaupstadum — D. E. G. H. ²⁷⁾ sviurda — C, ogsaa nedent.
²⁸⁾ [milli innan hirdar — F. [innan hirdar — G. H. [milli þeirra innan hirdar — I. K. L. ²⁹⁾ misgerit
þæzir — B-L. ³⁰⁾ þotr. — tilf. D. E. C. þot — tilf. F. K. L. [sænd — H. ³¹⁾ [mgl. — I. ³²⁾ hærð-
laghum — B-L. ³³⁾ þiemmir — C-L. e. þeinir — mgl. B. ³⁴⁾ þat — I. ³⁵⁾ þemmir — G. H.
³⁶⁾ þir — tilf. G. ³⁷⁾ [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁸⁾ Aabent Rum istf. þylgir i C.

tillögu oc flípan.¹ þa segir sít sealfyr or hirdlogum.² nema konongr [oc hird³ uili bætr gort haza. Eðr maðr ma hialpa laugunaut sinum eðr flípabrote⁴ eða i⁵ þiollum uðor: um eða þirir⁶ vuinum oc uil han eigi. þa er han or hirdlogum eða syni⁷ eðtir hirdar dome. Engi [flal hirdmanna⁸ løyra konong eða hirdbróðr⁹ eðr han væit¹⁰ flom eða flada raden. engi flal oc hirdmaðr haza [huittungu¹¹ þirir tungu.¹² En þa sem sannr værðr at þui at han røger laugunaut sin þiorø roge eða þear. þa flal þa sinu þe eða þiorvi [þirir þara¹³ eðr at roge¹⁴ verðr.¹⁵ Eðr maðr røyr dom konongs eða logu: nauta¹⁶ naufsynia¹⁷ lauft. þa er han or hirdlogum nema konongr uili bætr gort haza.

Eðr mißætti værðr innan hirdar.

Þeim finnum sem [ludr konongs lueðr uid¹⁸ þa eigu men vandlega at¹⁹ at 42 þynria huerir lutir [til ganga²⁰ oc þegar [men uitu sat eðr²¹ þa eigu aller²² til at loma naufsynia²³ lauft huart sem til er blaßet²⁴ ollu²⁵ þorunøtti konongs eða hirdinni.²⁶ [þa eigu þeir eigi at þiri nemaðt.²⁷ en þa sem eigi lemr naufsynia²⁸ lauft er sætr øgri flýrs. væitir þat þryfuar²⁹ [enum sama.³⁰ þa er han sealfsagðr³¹ or [logunøtti sinu.³² þui eigu men³³ vandlega at ganga til flæxnu [eðtir þui³⁴ sem [þeir høgra þiri³⁵ sagt at mager [nøyr lutir oc atburðir³⁶ funnu³⁷ at þynria(zt) oc³⁸ þeir sem monnum³⁹ varða⁴⁰ myðlu male⁴¹ at⁴² eigi se odrum⁴³ aðr⁴⁴ funnift [oc mego þui valða flundum⁴⁵ konongs naufsyniar.⁴⁶ [en flundum naufsyn⁴⁷ sealfra vara innan hirdar.⁴⁸ þat flulu men⁴⁹ oc luita oc⁵⁰ varæðt at eigi gange þeir⁵¹ inn⁵² sem eigi eru næyndir. eigi⁵³ þa hirdmen er geftum oc⁵⁴ lertifvæinum⁵⁵

1) [ægir flípat — F. G. H. K. L. [til flípat — I. oc flípan — mgl. E. 2) hirdmanna lögum — I. 3) [mgl. — G. H. K. L. 4) flípabrotum — G. H. I. 5) eðr — E-K. mgl. — B. L. 6) þra — E. mgl. — G. H. I. K. L. 7) eibi — tilf. F. I. 8) [flal hirdmaðr — E. [maðr flal — F. [hirdmaðr flal — G-L. 9) hirdbróðr — B. E. I. flna — tilf. K. L. 10) þeim — tilf. G. K. 11) huettungu — B. G. huettungu — C. huettungu — H. huett tungu — I. 12) [tungu þirir huettungu — D. E. þ. tungu — mgl. K. L. 13) [røgt haza — D. E. K. L. [þirir suara — G. H. 14) þui — G. 15) [annr — tilf. B. funnr — tilf. G. H. I. 16) flinna — tilf. G. H. 17) þorþalla — K. L. 18) [menn høgra konongs ludr — K. L. 19) eðtir — F. mgl. — B. D. 20) [til þess ganga — B. C. [þar ganga til — K. L. 21) [með(!) þynria flatt — E. eðr — mgl. F. 22) men — E. menn allir — G. H. I. 23) þor: þalla — G. H. I. 24) blaßit — F. 25) ollu — mgl. F. 26) hird einni — B. C. D. F. G. H. I, rig: tigere. hirdmonnum — K. 27) [mgl. — F-L. 28) þorþalla — H. I. 29) .lij. finnum — E. F. H. K. L. .lij. øftar — I. 30) [sama manne — B. [hit sama — E. [sama — H. 31) flalgr — I. 32) [hird: lögum — I-L. 33) men aller — D. 34) [mgl. — F. G. H. K. L. 35) [þirir er — B. [þyrir verðr — F. G. H. K. L. 36) [nøyr atburðar — D. [lutir nøyr — G. H. 37) til — tilf. E. þar — tilf. G. til at þalla of — tilf. H. 38) oc — mgl. D. E. F. G. H. I. 39) monnum — mgl. F. G. H. K. L. 40) varðar — C. D. F. G. I. K. L. 41) male — mgl. F. G. H. K. L. 42) of — E. 43) ollum — D. E. F. K. 44) aðr — mgl. F. 45) [enn þa mego flundum valða — G. H. flundum — mgl. E. 46) naufsyn — B. 47) naufsyniar — B. C. 48) [of æi flðr sealfra vara — E. oc mego þui &c. — mgl. F. I. K. L. 49) þeir — G-L. 50) [mgl. — G. H. 51) þeir — mgl. F. 52) Kan og læses menn i A. inn — C. D. men in — E. menn — F-L. 53) eigi — mgl. E. 54) eða — B. C. D. 55) einum — tilf. C. D.

er bláset. oc æigi þa gestir eða¹ tertiðveinar er hirdmonnum² er bláset.³ [þui at þat er mytil uturteifi.⁴ [þeir lutir kunnu oc idulega⁵ til at berázt⁶ er⁷ þeim einum horyra⁸ fyrst bradlega at uita er i þui⁹ logunornti eru¹⁰ [er þa verða til tala tallader.¹¹ [engi uhöverska er mæiri¹² síðugra manna i smálutum¹³ en¹⁴ lyða eða lera¹⁵ til þes mals¹⁶ [er han er æigi til talladr.¹⁷ Eði almennileft¹⁸ samtal stulu handgengnir men háða i engu logunornti kononge nerveranda uttan með hans orloz. en ex notorer verða at þui sanner¹⁹ at þeir háða samtal eða sveitar drat til þes at tala²⁰ þat²¹ [xirir notorum²² sem kononge er [til ulhðni eða i mote se hans rettom bodstap.²³ þa ero þeir landrada men uid konong [huerir sem at þui verða lendir²⁴ oc aller þeir sem þeim²⁵ samþyðia. þeim sinnum sem [men²⁶ horyra til þes blása²⁷ at xylgia litum²⁸ þa stulu men þat gera rókilega þui at þess þarz einu sinni huer [en æigi oxtar.²⁹ en þa sem æigi [uil xylgia líti logunautz sine³⁰ naudsynia³¹ laust er sætr onri sílze. Sa oc sem lytr at vafa xyr [logunaut sinum³² [liðanda eða xramzornum³³ oc uil æigi er sætr [halzu mæira.³⁴ uid [þessari seft³⁵ stal tala merliomadr oc geza xirir sal all(r)a³⁶ kristinna manna. En ex [notor verðr þva mytil ugixtu madr at han³⁷ gerer þau [ugixtu vert. ubota eða udada³⁸ at han er dauda xirir verðr. [annat huart³⁹ morð eða stuld eða ill vert onnur er logh doma han til dauda⁴⁰ [oc ber gæzlu slytu a at háða.⁴¹ þa⁴² stulu men lutazt⁴³ til gæzlu⁴⁴ þva mærger sem lílar⁴⁵ þar til er domr lemr⁴⁶ a mal.⁴⁷ en síðan stulu logunautar xylgia⁴⁸ til dauda.

1) of — K. 2) hirdinni — C. E. I. hyrd einni — D. hirdmonnum — K. hird — G. H. 3) bláð — F. 4) [þui at engi uturteifi er iagnumitil — F. [þuiat þat er ein (ein — mgl. H) hin meffa oturteifi — G. H. [þu. þat er m. oturteifi of engi iagnumitil — K. L. [mgl. — B. þuiat — tilf. E. 5) optliga — G. I. opt — H. 6) berra — B. 7) at — B. en — D. 8) haryr — E. G. H. 9) þeirra — E. 10) [mgl. — F. K. L. [flyttet efter til talladr, ved (17) — G. H. 11) [sem þa verða til tallader — E. [er til tala verða tallader — I. [mgl. — F. G. H. K. L. 12) i — tilf. A, urigt. 13) [engi uh. er m. i smálutum síðugra manna — B-E. [Engi oturteifa er sú i smálutum at meiri se — I. [mgl. — F. G. H. K. L. 14) sem at — F. K. at — G. H. L. 15) hiora — G. K. L. 16) torgndarmals — D. [sem talat verðr — F. mgl. — I. 17) [sem madr er sig til talladr — B. C. D. I. [of engi tallar hann til — F. [er hann er eigi til (tuadr edr — tilf. K. L) talladr — G. H. K. L. Herhen flytte G. H Stykket þeir lutir &c. 18) almennilegt — mgl. F. 19) tunnr of sannir — E. 20) tala — E. G-L. 21) nottut — tilf. G. H. 22) [x. monnum — E. [mgl. — F. G. H. K. L. 23) [móðratir i — F. [ulhðni — K. L. 24) [huer f. at þ. verðr tunnr of sannr. — E. [mgl. — F. G. H. K. L. 25) viltu — tilf. H. 26) þeir — K. L. 27) bláset — G. H. K. L. [bláset verðr — E. 28) laugunauta sinna — tilf. F. K. L. 29) [mgl. — F. G. H. K. L. 30) [xylgir litum logunauta sinna — C. D. I. [x. titi i. sine — E. [x. litum — F. K. L. 31) xoryalla — G. H. I. 32) [liti laugunauta sine — E. 33) [liða eða x. — E. [mgl. — E. 34) [ij. onnum — B. [ij. aurum — F. G. H. K. L. 35) [þess þe — E. 36) allra — mgl. F. K. L. 37) [notorum verðr þva mitil ugípta xirir at han — B-E. [notur — F. G. H. K. L. [noturum verðr sú ógípta x. at hann — I. 38) [ubota uert eða udada — B. C. D. I. [ubota vert — E-H. K. L. 39) brottens suit — tilf. B-E. I. 40) [mgl. — F. G. H. K. L. 41) [oc ber gæzlu a háða — B. C. [oc ber gæzlu stulu a háða — D. [of þarz gæzlu a at háða — F. [of ber gæzlu með honum at háða — G. H. [of ber gæzlu a at háða — I. K. [of ber gæzlu — L. 42) þann — E. 43) lusa — G. H. 44) genmsu — G. H. 45) þarz — K. L. 46) xellr — K. L. 47) hans — tilf. B. þeirra — tilf. E. 48) honum — tilf. F. G. H. K. L.

Ex konungi gerer gestu i hird sinni.¹

Stættum monnum er þat lunnilt i konungi hird [at gestir ero nester² hirdmonn- 43
um at sordum [oc at nagnbotom³ [oc ollu rettar þare.⁴ En þeir sem læita ser þeirra
nagnbota⁵ af konungi oc iattar konungi þa stulu þeir svo uib gesti læita logunoytis
sem þoru er siðr til.⁶ en ex [notur mæler⁷ mote þa skal slitr hatt⁸ vera [i þeirra
logunoyti⁹ sem adr [er sagt oc flipat er¹⁰ i¹¹ hirdmanna logunoyti [um flit
exmni.¹² Med þeima hætte skal konungi gera gest at han skal hallða hendi [sinni
fram¹³ yzir sværd¹⁴ sem saman kemr¹⁵ hioft oc meðallazle. en þa sem gerizt skal
tala hõgre hendi sinni [nedan undir omanet¹⁶ oc minnazt siðan uib hond konungi
oc sværia¹⁷ æið með þeima¹⁸ æiðstaz oc¹⁹ hirdmadr. siðan skal han ganga [til
handsals²⁰ uib logunauta sina. þui hæita þeir²¹ gestir at þeir haza þar morgum
stodum gifting sem þeim værd²² engi þof þirir lunnad.

Ger segir hvar skylda gesta er.²³

[Þesse þyfla þyflgir þessare²⁴ nagnbot at þeir eru stýlðir sem aller²⁵ handgengnir 44
men konungi²⁶ at þara allar þær þærdir²⁷ sem konungi²⁸ bydr þeim²⁹ ættr þui
sem þrammazt megu þeir. [huart sem han uisar þeim til lunnra manna eða ulunra.³⁰
en [þo þer konungi væl³¹ þirir at þea at eigi uifi han³² þeim til utemilegra³³ luta
oc eigi til þes at³⁴ gudi se lupælt i.³⁵ eigi oc til þess at³⁶ oymylit oþræfli³⁷ er
i.³⁸ þeir æigu oc sealþer vandlega³⁹ at⁴⁰ at hyggia til hueria luta þeir ero sender.
þeir æigu oc iðulega⁴¹ at minnazt a⁴² æið sin oc tru oc minna a adra⁴³ þa sem
[þeir þea at⁴⁴ misgera.⁴⁵ varazt uib⁴⁶ ran oc stuld. [oc allra hæltz um⁴⁷ tuænna

1) Her heyr þridia tut batar oc segir i þyrstu um rettar þar gesta — Ovskr. B. Her heyr þridi tut batar þessar
(þessarar — D) of segir hin þyrsti kapitola (capitoli — D) um rettar þar gesta. of hvefðu konungi skal gesti gera.
of hui er gestir hæita — Ovskr. C. D. 2) [Aabent Rum med Spor af Radering — K. 3) [mgl. — G. H. K. L.
4) [of ællum retti — G. H. K. L. 5) nagnbota of sænda — G. sænda of nagnbota — H. 6) a — F-L.
7) [notur mæla — E. 8) þar a — B. C. D. E. 9) [i loguneyti — E. [þeirra i milli — G. H. [þeirra
eyni — I. [mgl. — F. K. L. 10) [er sagt oc flipat — B. C. [er sagt oc flipadar — D. [er sagdr — E.
[vattar — F. [er flipad — G. H. [er flit — K. L. 11) um — F. G. H. K. L. 12) [mgl. — B. F.
G. H. K. L. 13) [mgl. — F. 14) þar — tilf. F-L. 15) toma — F. 16) [nedan vndir — E. [vndir
vnuvuit — F. [nedan um uazit — G. H. [um uazit — K. L. 17) vinna siðan — E. sværia siðan — F.
18) sama — B-E. K. L. sama hætti of — F. I. 19) sem — D. G. H. K. L. 20) [at handsali — K. L.
21) þeir — mgl. B. C. 22) er — þ. 23) Ingen Cap. Afd. i F. K. L. 24) [þ. þyfla þyflgir þ. nagn-
bot — C. D. E. [þat þyflgir þeirri þyflu of nagnbot — K. L. 25) adrir — G. allir adrir — H. K. L.
26) konungi — mgl. E. 27) konungi — tilf. F. G. H. I. 28) hann — F-I. 29) honum — E. bæde
vflan landz oc innan. oc gera allt [þat sem konungi bydr þeim ([mgl. — E) — tilf. D. E. 30) [mgl.
— F. G. H. K. L. 31) [þo þer konungi — D. [þo byriar konungi væl — F. [konungi þerr væl — G. H. I.
32) konungi — F. G. H. I. 33) vuidrformalegra — D-L. 34) sem (er) — B. C. D. I. K. L. 35) [oþediz-
list — E. [vælt — G. H. [vægt — F. 36) sem (er) — C. D. E. G. I. K. L. 37) Saal. rettet efter B. C.
F. G. H. K. L. ugræfli — A. oþræfli — D. 38) þyrir — G. I. 39) vandlega — mgl. E. I. 40) at —
mgl. F. K. L. 41) iðulega — mgl. F. K. L. 42) a — mgl. F. 43) þat sama — tilf. F. 44) [mgl.
— I. 45) minna a &c. — mgl. G. H. 46) uib — mgl. G. H. I. 47) [oc — E. G. H. [of hallða —
K. L. [mgl. — F.

þríd.¹ laupa² ægi bradlega til mandrapa³ huervetna⁴ þar sem þeir uifu eigi giorla⁵ [stíll a⁶ huar þeir [gera eða huerium þeir zylgia.⁷ Ez gestom verðr uisat til up-
tætt⁸ þa giæte⁹ þess uæl at ægi zylgi¹⁰ ze¹¹ annara manna. [nema þat eit sem
uptætt se.¹² en þo at [tælit verðe¹³ bradlega aðr en þeir verðe sanz varer¹⁴ þa
[late þegar ætr ganga¹⁵ sem ret¹⁶ rangsaf temr a. Engi¹⁷ stal oc¹⁸ loyna þui [er
han hœuir uptætit.¹⁹ nema þa²⁰ uili þiozr a²¹ hœita [sem loynir.²² En þar sem
gestir [uerða til gorver²³ at tala men æz. þa [se zirir²⁴ vandlega²⁵ at æighi verðe
sallausir men zirir²⁶ vapnum.²⁷ oc [þar sem þeir²⁸ æigu þess toft þa stulu þeir
handtala men [oc bera ægi þegar vopn a þa. hœldr nae þeir zyr æinum preste²⁹
[ez þeir megu þui uid loma.³⁰ en³¹ ez þeir gera odruiis [þa svare þeir³² zirir
gudi. oc ægi ber hoxðingia at lata [þat vera hirtingia laust.³³ Gestir eru oc stýldir
þar sem þeir ero i bygðum at vœita lidfinni³⁴ lendum monnum [oc sylsumonnum³⁵
til allra rettra lonongs mala þar³⁶ þeir verða til³⁷ traxðer. [þo at þeir se æigi³⁸
svæitxaster.³⁹ Lendir men oc sylsumen ero oc þeim stýldir at zylgia⁴⁰ þeim⁴¹ til
rettra⁴² mala svo sem sinum⁴³ logunautum. [huervetna þar sem⁴⁴ þeir eru iamm-
aðar men uid aðra lonongs þæga.

Þm gesti ac þeirra rett.

- 45 Allar þær þyrmslur sem hirdmonnum byriar⁴⁵ at haza [þær innan hirdar sem til
þeirra zoronontis (byriar)⁴⁶ æigu gestir⁴⁷ at [halda oc haza.⁴⁸ [Ez⁴⁹ gestir loma

¹) oc þeirra ze — tilf. B-E. of tirtna of þeirra ze — tilf. F. ²) laupi — I. ³) manndrape — H.
⁴) huervetna — mgl. F. G. H. K. L. ⁵) giorla — mgl. G. H. ⁶) [mgl. — B-L. ⁷) [gera eða hueri-
um þeir gera — C. D. G. H. K. L. [gera of æi huerium sem þeir gera — E. [eigu at gera — F. [gera ær
huerium þeir ægia — I. Herester nyt Cap. i alle de Övrige. ⁸) zear uptætta (uppletta — H) — G-L.
⁹) geymi — F. K. L. ¹⁰) þar — tilf. F. G. H. ¹¹) ze — mgl. B. C. ¹²) [mgl. — G. H. ¹³) [þeir
tati — E. [tetit verði — F. G. H. [upp verði tetit — K. L. ¹⁴) uisr — E. G. H. K. L. ¹⁵) [lata
þegar ætr — I. ¹⁶) ret — mgl. K. L. ¹⁷) Engu — E. ¹⁸) æz — B. C. D. of æz — E. ¹⁹) [sem
han tot j upplet — B-E. ²⁰) han — E. F. K. L. mgl. — I. ²¹) æz — E. K. L. at — F. mgl. —
G. H. ²²) [mgl. — F. ²³) [verða goruer til þess — D. E. F. [ero gorzir til — G. H. ²⁴) [gornu
— B. ²⁵) [se þeir — F. ²⁶) þeirra — tilf. K. L. ²⁷) vapnum — mgl. G. H. ²⁸) [ez þeir — F.
G. H. K. L. men — D. ²⁹) [oc bera &c. . . hœldr nae þeir æinum preste — B. [oc bera eigi vopn a þa þegar
hœldr þeir nae zirir eins preste — D. [of b. e. þegar vopn a. hœldr nae þeir preste — E. [of lata ná þess
zundi — F. [of b. æigi vopn a þa zyr enn þeir na þesszundi — G. H. [of b. e. v. á þá, hœldr nái þeir zyr
presti — I. [of nái þeir prest zundi — K. L. þui at þat æigu iaznan hoxðingiar at bioða þeim monnum sem
þeir gera til at rezsa monnum at þeir late hina na preste er þeir ero till gorzir — tilf. B. C. D. E. I. ³⁰) [mgl.
— F. ³¹) of — B. ³²) [svæiti — F. ³³) [(þat) rezsingalaust — F. G. H. K. L. [þat vera rezf. laust
— I. ez sua þrovaft — tilf. B-L. ³⁴) lundni — E. ³⁵) [mgl. — I. ³⁶) þar sem — B. C. D. F-L.
þa sem — E. ³⁷) til — mgl. K. ³⁸) aðr — tilf. F. ³⁹) [mgl. — B. ⁴⁰) vœita — G. H. ⁴¹) þeim
— mgl. B-L. ⁴²) allra rettra — D. E. ⁴³) sonnum — tilf. B-E. G. K. L. ⁴⁴) [ez — F. G. H. K. L.
⁴⁵) hœuir — H. K. L. ⁴⁶) [innan hýrðar millum sin — B-E. G-L. [sin i millum — F. ⁴⁷) með ser — tilf. D. E.
⁴⁸) [haza — F. G. H. K. L. þær sem till þeirra zaronontis byriar oc þeim houer — tilf. B. C. þær sem til þeim
laugunautis byria oc houe — tilf. D. þær sem þeirra laugunauti byriar — tilf. E. þær sem til þeirra zaronontis byriar
at haza — tilf. F. þ. f. t. þ. t. hœrir — tilf. G. H. K. L. þ. f. t. þ. t. b. of þeim haza — tilf. I. ⁴⁹) En ez — F.

gi til gesta stæznu eða¹ zylgia æigi² [lifum logunauta sinna³ [þa er huer þeirra
tr flitu sem hirdmadr.⁴ Öll þau mal sem⁵ til siðsemdar⁶ höftra millum gesta⁷ [innan
irðs⁸ oc hirdstra stýrir. þa flulu þeir⁹ nýta þar æz allt þat sem til¹⁰ [siðar bota
¹¹ bæde i zribi oc i uzribi. Gestir flulu oc haza flip með kononge þegar han zær
irir land fram.¹² oc [þan zorman zirir ser¹³ sem konongr [gerir rad zirir.¹⁴ oc
ige svo til¹⁵ at þeir [zare iannan sem nest eptir konongs flipi.¹⁶ en þui at eins
rir at han biode svo sealzr.¹⁷ Gestir ero oc stýlðir at hallda alla utvordu oc
osner¹⁸ izir kononge huart sem¹⁹ þarz a landi eða flo. [eztir þui rade sem konongr
rer zirir.²⁰ Gestir æigu at ganga a vord [oc æz verði²¹ [þan tima²² sem þa²³
rðr zirir sagt. þeir flulu haza til vardar²⁴ [annat huart²⁵ sværd eða²⁶ orgi. stal-
izu. spiot oc bullara. sua marger²⁷ flulu oc²⁸ hallda i huærium stad oc [sua i²⁹
orgum flodum sem [þa værdz zirir sagt.³⁰ engi hæil madr stal za annan³¹ zirir
til vardar nema [konongr loze.³² en sa sem zær³³ giallde flit sem vordz se zall-
.³⁴ en hin retlaus er tof³⁵ a hendr ser uloyuis.³⁶ I þeim³⁷ stad stal huerr [til
irðar ganga³⁸ sem honum er boden.³⁹ en sa sem [eighi uil hallda þar sem honum
boden⁴⁰ þa er sem uhallden se [þo at han hallda i odrum stad.⁴¹ Nu ganga men
vord [oc tenna men⁴² at þat⁴³ ero flila men. þa flulu þeir i zribi zara.⁴⁴ en ez
eir tenna⁴⁵ æigi. þa flulu⁴⁶ hallda þeim til dag.⁴⁷

Um vardhald oc þat sem þar til höftr.

þar sem men ero svo til vardhallz i svæitum at bæde ero gestir oc þeir [men 46

¹) til þess at — tilf. C. D. [of toma til gesta stæznu of — E. ²) æigi — mgl. E. F. H. ³) [logu-
utum sinum vordum — K. L. ⁴) [ella ero þeir [etir flito sem hinir — E. ⁵) geraz of — tilf. F. K. L.
[semdar — E. ⁶) hirdmanna — K. L. ⁷) [innan hirdar — E. [of hirdmanna — G. H. I. [mgl. —
K. L. ⁸) þeir — mgl. F. gestir — K. L. ⁹) [semdar hæftr of — tilf. E. ¹⁰) [siðbotar er — F.
[botar hæftr — G-L. ¹¹) [z. land fram. þuistit — C. D. K. L. [um land fram — E. [með landi fram
F. G. H. ¹²) [zorn rett zýrir [er — I. [er — mgl. B. C. D. z. [er — mgl. F. K. L. ¹³) [flipar
m — F. of þan zorman &c. — mgl. G. H. ¹⁴) ziri — C. D. iagnan til — G. iagnan — H. I. mgl. —
F. ¹⁵) [se iagnan næst konungs flipi eptir — F. ¹⁶) flalzr — mgl. F. Herefter nyt Cap. i B. C. D.
G. H. I. K. L. ¹⁷) naudsgniar — E. nidsn — I. ¹⁸) hann — tilf. E. I. ¹⁹) [eztir konongs rade
B. [mgl. — F. K. L. ²⁰) [mgl. — I. ²¹) [eptir þui — B. bæde vettar oc sumar — tilf. D. ²²) þeim
F. G. H. K. L. [þegar þeim — E. ²³) vardhallz — D. E. ²⁴) [mgl. — E-H. K. L. ²⁵) of —
L. ²⁶) næt(!) — I. ²⁷) of vord — G. vord — H. K. ²⁸) [i sua — B. C. D. E. [sua — G.
K. L. ²⁹) [þa v. till sagt — B. C. [þa verðar bodet — D. [bobot er — E. [zýrir verðr sagt — F.
L. ³⁰) man — tilf. E. H. ³¹) [t. loque — C. D. F. G. H. [með konongs loze — E. ³²) þat
rir — B. ³³) zellðar — D. E. ³⁴) vord — tilf. C-L. ³⁵) [enzistauß — fl. ³⁶) þan — B.
) [hallda — E. [vord hallda — F. G. H. K. L. ³⁷) bodet — B-F. K. L. ³⁸) bodet — B. C. D. E.
odrum stad hælðr — F. G. H. K. L. [ei vill þar hallda — I. ³⁹) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴⁰) vard-
n — D. þeir — G. ⁴¹) þeir — B. D. E. ⁴²) ganga — E. ⁴³) þa — tilf. E. G. H. I. ⁴⁴) [sal
D. þeir — tilf. B. C. E. G. H. I. ⁴⁵) konongs zundar — B. [of tennaz æigi at þeir se flila menn. þa
flu þeir halldaz þar til dago. enn flitamenn flulu zara i zribi — F. [of tenna menn æigi at þat se æigi [mgl.
L) flitamenn. þa flulu þeir hallda þeim til dago. enn flitamenn alla láti þeir zara i zribi — K. L.

aðrer¹ sem æði ero handgengnir. þa skal svo till stipta² at æ se gestir³ með odrum monnum⁴ a værði⁵ þui at þeir ero kononge trústyldir of svo tunnu þeir mest⁶ æ þeirri pionofstu [sem þeir ero til styldir⁷ oc þeir æigu mester⁸ i vardhallde at vera. Ex⁹ men tala man¹⁰ [æ værði¹¹ með vallde æ vardmonnum¹² [at uranzsafaðu male.¹³ þa eru þeir sætir [gl. marla¹⁴ i zridi. en ubota mal¹⁵ i uzridi. Men stulu æigi ganga aller sen æ værði. Nu er manne einhuer naudsyn a hende oc a han norð. þa skal han bidia orlofs at¹⁶ þa¹⁷ annan¹⁸ iamnvæl lidzoran¹⁹ með vapnum sinum.²⁰ [en ex han fær engan hallde seallzr.²¹ en ex naudsyn er at.²² þa gange æin i sen [ex æigi ero zláiri til en .iiij.²³ en þo²⁴ at æins .ij. at²⁵ iamma(r)ger se exzir. en allðri zláiri [i sen huerffu marger sem hallða.²⁶ þat er oc vandlega ziri bodett at [notorar lausnir se tætnar²⁷ æz²⁸ þeim monnum sem a vord gange til þess at þeir bida æigi ranzsafa a²⁹ liosum dæghi.³⁰ en þeir sem þat gera. hær³¹ zirir gort pionofstu sinni oc svare³² ollu þui sem æz hinum³³ [tan at standa³⁴ ex [þeir reynazt at uffila monnum.³⁵ þeir³⁶ sem til utvardar³⁷ stulu ganga i uzridi stulu [væl hærflædazt³⁸ of hær ludr með ser. ganga til vardar i zyrre lage. vafa sidan uel. sitia stalldan turrir. ganga æzr oc fram oc lydazt um. Engir men stulu a vord gange longuis³⁹ laust. en þo at notorer⁴⁰ gange. þa skal halda monnum⁴¹ til þes er [ranzsa temr a um morgnen æzti⁴² [oc skal þa lata⁴³ æigi zyr lausa en með kononge rade eða hans trunadar manna.⁴⁴ Vardmen stulu til lyða⁴⁵ at⁴⁶ þeir

¹) [aðrer — B. I. [mgl. — F. G. H. ²) stipta — F. G. H. I. ³) gestir — F. ⁴) manni — I. ⁵) vardhalldi — F. ⁶) [þ. ero kon. trústyldugæstir of [t. t. þ. mest — B. C. D. [þ. ero trústastir of stýðastir of þo tunnu þeir mest — E. [þeir tunnu mest — F. G. H. [þeim er mest tunnigt — K. L. ⁷) [mgl. — E. F. G. H. K. L. ⁸) mest — E. ⁹) En ex — E. K. L. ¹⁰) menn — F. H. I. ¹¹) [mgl. — D. E. ¹²) vardhallbzmonnum — G. H. K. ¹³) [utan ranzsa — B. ¹⁴) [.iiij. artugum of .iiij. mortum (stýro) — E-L. við konung — tilf. de Övr. ¹⁵) men — D. E. G-L. ¹⁶) oc — B-E. G-L. ¹⁷) á vordinn — tilf. F. ¹⁸) mann — tilf. F. G. H. K. L. ¹⁹) zoran — E. G. H. I. ²⁰) stum sem stazr han stildi hæz hær — tilf. B. st. sem hann st. hava stazr — tilf. C. D. E. I. ²¹) [ex han fær æi stazr haldet — B. E. [en ex h. fær eigi haldet stazr — C. [en ex h. fær eigi orlof. þa hallde stazr — D. [Enn ex h. z. eigi hæz stazr — F. ²²) a — E-L. ²³) [or — F. [mgl. — G. H. K. L. ²⁴) þui — B-L. ²⁵) nema — I. ²⁶) [þo at almargir seu til vardhalbz — E. [huerffu margir sem hallða senn — F. [þo at almargir se til at hallða — I. ²⁷) [tala lausn — F. [tala zt — G. H. K. L. ²⁸) a — G. H. ²⁹) at — G. H. K. L. ³⁰) dagum — D. ³¹) hær — D. ³²) sua(!) — E. ³³) him — G. H. mgl. — K. L. ³⁴) [stendr — E. ³⁵) [hann reyniz at uffila manni — F. [þeir reynaz at stila(!) monnum — H. Herefter nyt Cap. i B, men ulæseligt, saavelsom det övriga af samme Side, *beormed Coder ender*. Nyt Cap. ogsaa i de Övr. ³⁶) menn — tilf. st. ³⁷) uardar — E. utvarða — st. ³⁸) [væl hærflædazt með godum hærflædom þeim sem þeir hava til oc þeir mego traustaztir æz vera — C. I. [v. h. u. þeim vapnom sem þeir hær til. oc þeir mego sem traustaztir æz vera — D. [v. h. með godum hærflædom of þeir mego mest trenstazt æz — E. [hær god vapn — F. K. L. [hær hærflædi god — G. H. ³⁹) vlonguis(!) — C. ⁴⁰) notorer — mgl. de Övr. ⁴¹) menn — I. mgl. — F. ⁴²) [dagar er — D. ⁴³) [En þegar ær dag er þa skal lata þa — C. [þa skal . . . lata þa — D. ⁴⁴) [þa skal engi lausa a lata nema með konunge rade eða annara trunadar manna — E. ⁴⁵) engir men &c. — mgl. G. H. K. L. ⁴⁶) en — E. ex — f

ryri¹ huarle² roður³ eða reid. oc ex þeim þittir nokot [til uroar vent⁴ oc þidiazt
æir þo æigi til uist⁵ uita⁶ þa skulu þeir lalla a adra men þa sem nestir⁷ ero
þui ma uid loma [ot haza þeirra rad uid huart blasa skal eða eigi. en ex þui
a æigi uid loma⁸ þa skulu þeir blasa sem xyrst [oc vælia allt xolt.⁹ en sumir styndi
[konongs oc segi honum [fanna uogtu a þui male.¹⁰

Guersu konungr skal gera kertissuæina.

Þat er xorn síðr innan hirdar [at konungr vælr¹¹ [er az godom ættom þa 47
en til kertissuæina sem kononge þyðir til þess xalner.¹² [oc az þui æigu¹³ þeir men
iorla at¹⁴ ranzfala sem þeim¹⁵ xylgia (til) [kertissuæins uistar¹⁶ [um æt oc með:
rði þeirra. ze oc xramlemb.¹⁷ oc segia þva [kononge at æigi þyrizt¹⁸ annat sann:
a [um allt þetta.¹⁹ En þan tima sem konungr [uil gera²⁰ kertissuæina²¹ þa skal
an lata drottsæta²² [stipa þeim monnum²³ xirir bord [sem han uil þan dagh lata
ra²⁴ millum þess er rud²⁵ eru bord oc han²⁶ tækr sealyr vatn.²⁷ Konungr skal
alda hõgre hende sinni xram²⁸ izir bord²⁹ sem honum er hõgazt. [en þa sem ger:
st skal lata badom hondum um hõgre hond konongs. oc minnazt uid.³⁰ iattandi
onum i þuifa³¹ sina tru [oc hollozftu³² bæde lornilega oc openberlega þva xul:
mlega³³ sem [þa er honum þver bolar æid.³⁴ Ero þui kertissuæinar kononge hand:
ngnir³⁵ þo at þeir se æigi sverðtalarar. Ertir þat skal [þa sem gerizt³⁶ luta [hõzdi
nu³⁷ [up ivir bord.³⁸ konungr skal lafta handklædes lyftiunni xram xzir hale hon:
n. síðan skal han hallða [a mullaugu³⁹ meðr drottsæta meðan han gezt kononge

¹) hõgra — *β*. ²) annathuart — *E. I. mgl. — D. F. G. H. K. L.* ³) roðer — *C. D. E. G. H. I. L. raubb — F.* ⁴) [vænt til vgridar — *F. K. L.* [vgridar vent — *G. H.* ⁵) [andz — *D.* ⁶) [æigi a til via — *D.* ⁷) nær — *F. G. H. K. L.* ⁸) [ot haza &c. . . . tomur ei vid — *D.* [mgl. — *E-L.* [mgl. — *F. G. H. K. L.* ⁹) [i. uottu a þ. mati — *E.* [stip m — *F.* [grein m — *G. H. K. L.* ¹⁰) vit *D.* ¹¹) [at þeir men þeu az godum ættum er konungr vil til kertissuæina lata ot honum þyðir tilxallit — *E. i f. &c. . . .* [sem honum þidia vel til xallnir — *F.* [at konungr v. f. az g. ættum menn til kertissuæina — *K. L.*) [En — *K. L.* megu — *E.* ¹⁴) [skulo gortla — *K. L.* ¹⁵) þeir — *D.* ¹⁶) [þeirra naznbota — *G. effa naznbota — H.* [mgl. — *E.* ¹⁷) [um ætt þeirra — *K. L.* [mgl. — *G. H.* ze ot xramtæmb — *gl. F.* ¹⁸) [at konungi þyriz ei — *F. I.* [konungi at æigi reyniz — *G. H.* [konungi at æigi hyniz — *K. L.*) [mgl. — *F. G. H. K. L.* ²⁰) gorir — *G. H. K. L.* ²¹) kertissuæin — *E. I. K. L.* ²²) [drottsæti — *I.* [lata drottsæta — *H.* drottsæta — mgl. *K. L.* ²³) [stipa hann — *F.* ²⁴) [f. h. vil þan dagh gera *D.* [er geraz skal — *F.* [er h. uill at þann dag geriz — *G. H.* [sem hann vill þann dag lata goraz — *I.* gioraz [culo — *K. L.* ²⁵) robin — *E.* ²⁶) konungr — *G. H.* adr konungr — *K. L.* ²⁷) laug — *E.*) upp — *F.* ²⁸) borbit — *F. K. L.* ²⁹) [síðan minnizt [a vid hõnd konunge er gioriz oc taki snum ndum badum um hægri hõnd hans — *F.* [ot skulo þeir minnaz vid hõnd konongs — *K. L.* ³⁰) [honum i i a — *C.* [honum a — *D.* [i þuifa — *E.* [honum i þvi — *F. K. L.* [mgl. — *G. H.* ³¹) [alla holloftu tryggleita — *C. D.* [ot allan tryggleit — *E.* [mgl. — *F. G. H. K. L.* ³²) xultomlega — mgl. *F. km — K. L.* ³⁴) [eidr hans er til — *E.* [hinir (þeir — *H)* er þveria h. b. eib — *F-L.* ³⁵) [sem vir er þveria — tilf. *F.* [sem hinir er þv. honum bõtar eib; eru þui kertissuæinar konungi handgengnir — tilf. *I.*) [han — *D.* ³⁷) [mgl. — *F.* ³⁸) [mgl. — *G. H. I.* ³⁹) [munntaugh — *K. L.*

vafn. en ex þleiri gerast¹ en ein þa hallde sumer a handllæði. [Ætíðir þat tate sumir mullaugar sumir handllæðe² æða annan borbunad oc here uttar [þva sem adr er síðuenia a.³ Þui hæita⁴ kertiþveinar at þat er einkalega⁵ stýlða⁶ pionosta þeirra at hallða terti xirir kononge eða⁷ odrum höfðingium um iol⁸ oc iamnan [þess i millum⁹ þegar konongr lætr þa til trægja.¹⁰ [þva stulu þeir oc¹¹ vera i xylgdar halde með hirdmonnum [þegar kononge þiffir þat tilxællilegt vera.¹² sua þo at not orer se hirdmen i¹³ með þeim. þeir stulu oc haza stíp með kononge [þegar han xer xirir land fram¹⁴ [þui lítt¹⁵ oc þan xorman [xirir ser¹⁶ sem konongr¹⁷ [gerer rad xirir¹⁸ oc hage þva til¹⁹ [at þeir xare iamnan²⁰ sem nest ætíðir konongs stípi. en þui at eins xirir at han biode þva²¹ sealx. kertiþveinar ero oc stýldugir til allrar þeirrar pionostu²² sem konongr lætr²³ trægja [ser til lettes oc somdar.²⁴ [Alla þa samþykt²⁵ oc síðfemd sem vattar adr²⁶ i hirdmanna logunoyti eða²⁷ gesta stulu þeir [ser til gangs²⁸ nyta ætíðir þui sem xrammazi byriar þeirra logu noyti. stífar rexþingar [oc seltir²⁹ liggja³⁰ uid er þeir misgera [um nokora þa luti³¹ [sem adr vattar millum hirdmanna oc gesta ex þeir misgera.³² [Einkalegha hver oc þeim³³ at vera aruater³⁴ oc letter a ser til allra [nytsamlegra luta³⁵ [oc heverstra³⁶ hirdsida³⁷ þui at oxtar³⁸ verða þeir tæknir til sinnar pionostu [a letlizum³⁹ aldri en nokorer adrer.⁴⁰

Rettarbotr þer er gæz Magnus konongr hinn koronadi.

- 48 Þessar rettarbotr⁴¹ gæz.⁴² Magnus konongr [hird sinni⁴³ oc handgengnum monnum.⁴⁴ fyrst at andverdu⁴⁵ at han stadþæsti⁴⁶ þer rettar botr er hafon⁴⁷ konongr [xader hans⁴⁸ gæz þeim. [En þessar varo þer einkalega at han gæz⁴⁹ .vi. aura⁵⁰

¹) i fenn — tilf. F. G. H. K. L. ²) [en sumir tati mullaugar — E. G. H. I. K. L. [sumir tati mullaugar — F. ³) [sem adr segir of síðu. er til — E. [mgl. — F. K. L. ⁴) þeir — tilf. E. I. ⁵) einkalega — mgl. F. G. H. K. L. ⁶) stýlða — mgl. F-L. ⁷) of — C. D. E. F. I. ⁸) jolatið — C. D. ⁹) [er konongr(?) — H. [mgl. — F. G. K. L. ¹⁰) [trægja þa til — E. [lætr trægja þa — F. [lætr trægja — H. ¹¹) [þeir stulu — E. ¹²) [þegar t. þidir tilxællit — E. [mgl. — F. G. H. K. L. ¹³) i — mgl. — D. E. G. H. K. L. ¹⁴) [þegar hann(?) xiri land fram — D. [þ. h. xer með landi fram — E. [mgl. — K. L. ¹⁵) [mgl. — F. K. L. ¹⁶) [xirir — D. E. I. [mgl. — F. K. L. ¹⁷) han — C. G. H. ¹⁸) [vil — E. I. ¹⁹) iagman — E. I. ²⁰) [sem han se — E. [at þeir xari — I. ²¹) þeim — G. H. ²²) pionunar — H. ²³) þa — tilf. C. D. I. þa til — tilf. E. ²⁴) [f. t. t. of pionostu — I. [mgl. — E. ²⁵) [þer samþyktir — D. ²⁶) [alla þa síðfemd sem vattar — F. K. L. adr — mgl. E. G. H. I. ²⁷) of — G. K. L. ²⁸) gagna — de þ. [sem xramast — E. ²⁹) [mgl. — F. ³⁰) þer — tilf. G. H. K. L. ³¹) [þa luti — E. [mgl. — F. G. K. L. ³²) [mgl. — G. H. ex þeir misgera — mgl. F. ³³) [þeim hæxir — F. G. H. K. L. ³⁴) aruater — C. D. G. H. I. vatrir — E. F. K. L. ³⁵) [nytsamligra verta — F. [naudsynliggra luta — H. ³⁶) heverftigra — E. ³⁷) [oc höfðingja síðfemd — D. [mgl. — F. G. H. K. L. of síðfemd — tilf. C. E. I. ³⁸) optast — E. ³⁹) teltligja — G. K. L. ⁴⁰) [mgl. — E. ⁴¹) rettar — E. ⁴²) gæz — C. D. virduleg herra — tilf. E. G. H. I. ⁴³) [hirdmonnum sinum — E. I. ⁴⁴) þat — tilf. G. H. ⁴⁵) upphætt — E. ⁴⁶) stadþæstir — F. G. ⁴⁷) herra — E. ⁴⁸) [mgl. — E. ⁴⁹) [en þ. v. þer sem han gæz þeim — E. [hann gæz — G. H. [enn þess voru þer at hann gæz — I. [mgl. — F. K. L. ⁵⁰) sígta — tilf. þ.

til huers sale¹ (i) mala gíxt þar sem han gæ² sealf³ mala [at þui⁴ minna sterðis lutr handgenginna manna er⁵ liund er æz gorr. oc at⁶ hon [se þui ollu⁶ rólelegare græið. han gæ³ oc at fylgðar men flulu⁷ vera a lononga lofnade⁸ iannan þegar⁹ þeir hallða¹⁰ fylgd. [en adr get huér hœim til sin þegar lonongr get til bordz.¹¹ [þar til gæ³ han oc fylgðar¹² horn huart sem fylgd helleðe flæiri eða zære.¹³ svo gæ³ han oc at lata bera bolla horn¹⁴ [um tuelldum¹⁵ at Olæz minni [um iolum¹⁶ þegar¹⁷ er mungat [veri inni¹⁸ æz þeim dryt sem lonongi¹⁹ [þiðir þa tilzællilegæzt vera.²⁰ En um þær spectir²¹ oc siðsemb²² sem han flipadi²³ innan hirdar þo at han tote uid morgu uftiltu²⁴ þa er þat þeim²⁵ æinum tunnift²⁶ sem hans sale²⁷ ombuni²⁸ [þat er var herra Ihesus Christus.²⁹ Nu er su en zyrsta reftarbot sem³⁰ Magnus lonongr gæ³¹ [hird sinni og handgengnum monnum³² at han stadzæsti³³ þær reftarbotr³⁴ er [halon lonongr³⁵ [zæder hans³⁶ gæ³ um sina dagha æ meðan þeir hallða þat [uid han³⁷ sem þeir hæza³⁸ honum tet.³⁹ en þat er [hin mæsti⁴⁰ goduili [oc ærtirlæte⁴¹ [með audfluædre lyðni⁴² bæde [uttan landz oc innan.⁴³ openberlega oc lœynilega. [með ubrigðilegre þionofstu.⁴⁴ [en til þess iattar han æintanlega þessar reftar botr.⁴⁵ fyrst at uphæzi⁴⁶ leudum monnum sinum at þo at sylu mædr hæze valld izir lenz manz huestarle eða annar leudr mædr þa skal han⁴⁷ engar næzningar⁴⁸ hæza a honum⁴⁹ nema þær æinar sem lonongr sealf⁵⁰ bydr honum⁵¹ i⁵² brexi sinu. uttan svo storar þærzer⁵³ bere til⁵⁴ at⁵⁵ afæzlegha⁵⁶ þurzi [um landzseno naudzsyniar at veria bræðlega zirir⁵⁷ uvina arasum.⁵⁸ Sva oc ez almenni:

¹) mala (ale — E-L. ²) gæ³ — F. ³) [þui at — F. ⁴) þa er — D. E. G-L. ⁵) at — mgl. F. ⁶) [verði þeim mun — E. ollu — mgl. G. H. I. ⁷) flæiri — C. D. ⁸) toft — F. ⁹) er — E. I. ¹⁰) helleðe — C. D. ¹¹) [mgl. — E-L. ¹²) [þ. i. gæ³ h. oc fylgdarmonnum — D. [Sua gæ³ han oc fylgðar — G. H. ¹³) [mgl. — E. F. I. K. L. [sættes efter tilzællilegæzt vera, ved (20) — G. H. ¹⁴) horn — mgl. F. ¹⁵) [á tuelldit — F. [mgl. — E. I. ¹⁶) [um iol — D-L. ¹⁷) þa — E-I. ¹⁸) [er inni — E-L. almennilega — tilf. D. ¹⁹) honum — K. L. ²⁰) [titar — F. G. H. K. L. Her indskyde G. H. Stykket Sua gæ³ hann of . . . zære. ²¹) [ettir — E. I. ²²) siðsembir — C. I. siða [sembir — D. oc siðf. — mgl. E. ²³) flæz — tilf. E. I. ²⁴) Saal. rettet efter C. D. uftiltu — A. vanftiltu — I. ²⁵) þeim — mgl. E. ²⁶) tunnigaft — E. ²⁷) [at — E. ²⁸) ombuni — C. D. ombon taki æz — E. ²⁹) [var: um herra Ihesu Christo — E. en um þær &c. — mgl. F. G. H. K. L. of þat mego (marger — tilf. E) Norego: menn fanna at hann gæ³ margar reftarbotur godar — tilf. E. I. Herefter nyt Cap. i E. G. H. I. ³⁰) hinn virðuligi — tilf. I. ³¹) gæ³ — D-L. ³²) [hirdmonnum sinum oc handgengnum monnum — E. H. I. [hird: monnum sinum — F. ³³) stadzæstir — C. D. F. ³⁴) allar — F. tilf. — G. H. ³⁵) [mgl. — E. ³⁶) [mgl. — I. K. L. ³⁷) [mgl. — E-L. ³⁸) hœzdu — E. I. ³⁹) hœitit — E. G. H. K. L. ⁴⁰) [annar mæstir — E. ⁴¹) [mgl. I. ⁴²) [mgl. — E-L. ⁴³) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴⁴) [m. vbr. hollozto — D. [i ubr. þionofstu — G. H. [obrigðiligri þionofstu — I. [mgl. — F. K. L. ⁴⁵) [En til þessa iattar hann eintanlega þessar reftarbotr hird sinni of handgengnum monnum — C. D. [En her til iattar h. eint. þ. r. b. hird sinni allri — E. I. [En her i moti gæ³ hann þ. r. b. — G. H. [mgl. — F. K. L. ⁴⁶) gæ³ hann — tilf. F. G. H. K. L. ⁴⁷) han — mgl. H. ⁴⁸) næzdir — F. ⁴⁹) þeim — F. ⁵⁰) sealf³ — mgl. E-L. ⁵¹) honum — mgl. D. ⁵²) með — D. ⁵³) naudzsyniar landzseno — E. næðsyniar — F. G. H. K. L. ⁵⁴) um landzine þærzer — tilf. G. H. ⁵⁵) eor — I. ⁵⁶) bræðlega — E. G. H. um landeins naudzsyniar of bræðliga — I. ⁵⁷) [at vera zirir — E. [um landzine næðsyniar eða. (uid — tilf. K. L.) — F. K. L. [at ueria zyrir — G. H. I. ⁵⁸) arasom — C. arasé — D.

legar nærndir¹ eru.² þa flutu hústarlar³ með þeim lendum manne⁴ þara sem þeir eru⁵ a hendi buner⁶ [eð þeir þara.⁷ nema tonongr⁸ flípi annan veg. svo oc eð tonongr⁹ mádr einhuerr brýtr log a⁹ lenz manz hústarle. þa skal tonongr eighi iatta honum þionofstu¹⁰ þyr en [bott er¹¹ við¹² hin adr. þat lætr¹³ oc tonongr¹⁴ þui¹⁵ þylgia at þo at hin þorna hirdstra uattade svo þyr¹⁶ at lendr mádr fluldi eighi háða mæira eð veizlu sinni en þa væri [.xij. manadom þaret¹⁷ er han flildigt uid tonong. [þa skal han nu háða alla veizlu sína huern tíma a .xii. manadom sem han flilft uid tonong¹⁸ með¹⁹ góðu orloze [til tuisætis.²⁰

Um Kettarbottr stallara.

- 49 Þessar Kettarbottr gar [Magnus tonongr²¹ stallarom sinum. at [þegar sem þeir háða eighi þylu²² eð honum.²³ þa flutu þeir tala²⁴ i reidum²⁵ þæningum .xv. mertr eð²⁶ tonongr garðe þo at þat være eighi svo²⁷ græðlega²⁸ stýrt i hinni þornu hirdstranni.²⁹ þat let han of þylgia at þeir (flutu) háða³⁰ tvæn flæðe [með gram flinum³¹ þeir³² sem með honum³³ ero um iol.³⁴

Kettarbottr mærkismanna konungs.

- 50 Þessar Kettarbottr³⁵ gar [Magnus tonongr³⁶ [mærkismanne³⁷ sinum at³⁸ þo at þu en þorna³⁹ hirdstra vattade⁴⁰ [svo þýrr at han⁴¹ fluldi háða.⁴² .x.⁴³ marla veizlu. þa geðr⁴⁴ han mærkismanne⁴⁵ iannan⁴⁶ [þedan eð þirir þemdar saler seal(x)s síns oc hirdarinnar at han skal háða⁴⁷ [flíka veizlu oc ret⁴⁸ sem [lendr mádr oc stallare⁴⁹ [oc iannan háða⁵⁰ seff neft stallara.⁵¹ þat [þæuir tonongr⁵² oc iattad⁵³ mærkismanne sinum at han skal enga flóðu halda þui at han skal þylgia tononge [þuert

¹) nægningar — C. D. E. G. H. K. L. mgl. — I. ²) þa — tilf. E. ³) þeir — F. G. H. K. L.
⁴) Senere rettet fra manne til monnum — D. monnum — E. I. ⁵) [þa eru þeir — F. G. H. ⁶) bunnir — C. D. F-L. bunnir — E. ⁷) [mgl. — E-L. ⁸) þeir — F. K. L. ⁹) einum huerium — tilf. E. einohverjum — tilf. I. ¹⁰) hirduift — K. L. mgl. — F. ¹¹) [han hæz bat — E. ¹²) með — E. G. H. ¹³) (et — E-H. K. L. ¹⁴) Magnus tonongr — E. G. H. I. hann — F. K. L. ¹⁵) þui — mgl. E. F. K. L. ¹⁶) þyr — mgl. E. ¹⁷) [.xij. manadir þarnir — K. L. ¹⁸) [tilf. efter D. G. H. mgl. i A og de Övr. ¹⁹) hans — tilf. F. K. L. ²⁰) [til tuisætis — E. H. ²¹) [hann — F. K. L. ²²) [þeir sem háða eina þylu — E. ²³) þonungi — E. G. H. I. ²⁴) eð honum — tilf. G. H. K. L. ²⁵) reidu — C. D. E. F. G. I. K. L. ²⁶) i — F. ²⁷) (sua — mgl. H. ²⁸) giorlega — C. greinilega — E. ²⁹) þra — F. hirdstra — G. H. K. L. ³⁰) tala — E. I. inn tala — G. H. K. L. ³¹) [m. græðinnum — E. [mgl. — H. ³²) eð þeim — tilf. F. [mgl. — K. L. ³³) þonungi sinum — E. I. tonungi — F. G. H. ³⁴) jolem — C. ³⁵) [Þessa rettir bot — D. ³⁶) [hann — F. G. H. I. ³⁷) mærkis monnum — F. K. L. ³⁸) oc — D. mgl. — fl. ³⁹) [sem — E. ⁴⁰) vattar — E. ⁴¹) mærkis mádr — E. ⁴²) [honum — F. K. L. [honum þýrr — G. [þýrr — H. ⁴³) þim — H. ⁴⁴) gar — E-L. ⁴⁵) honum — E. G. H. K. mgl. — L. ⁴⁶) iannan — mgl. E-L. ⁴⁷) [þedan eð þ. flíka síns þemdar saler of hirdarinnar at han þ. háða — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴⁸) [veizlu oc rett — D. [flíkan rett — E-L. ⁴⁹) [lendr menn of stallarar — C. D. I. [lendum monnum of stallorum — F. G. H. K. L. ⁵⁰) háða — mgl. K. L. ⁵¹) stallarom — C. D. F-L. [mgl. — E. ⁵²) [þæuir hann — F. ⁵³) [gar han of — K. L.

han fær¹ utan garðz² oc annar³ sa stutlsuæin sem stodu hældr oc æi⁴ byðr
gð [eða vord⁵ þan dagh [eða mæiri men eru ner⁶ konongi at metordum eða nærn-
um.⁷ en þa hínir ut i þra sem adr var strad.⁸

Kettarbotr stutlsuæina.

Þessar Kettarbotr gaf Magnus konongr stutlsuæinum sinum um þram þær⁹ sem 51
i heuir gezt¹⁰ hirdmonnum.¹¹ Sýrft¹² at þeir .ij. sem stodu hallða¹³ stulu ædi
þ haza þirir stening.¹⁴ nema [þær veiztur se at¹⁵ konongr¹⁶ seazr¹⁷ late¹⁸ þeim
segia at stentia eða odrum¹⁹ stutlsuæinum oc se þo a konongs²⁰ tofnade²¹ bæde
2 mat oc dryk. Sva stulu oc stutlsuæinar sitia inztir a hirdþall²³ um iol. Luta stal²⁴
5 til [huers dags at piona²⁶ i²⁷ hafæte með stentia þeim²⁸ hozðingium sem þa
með kononge. [þarz²⁹ oztar³⁰ en um sin þa heui³¹ lutan³² a³³ ngungum³⁴ þegar
er þaret. en³⁵ ædi starz stulu þeir haza [þirir stening³⁶ um iol nema konongr
þeim til segia. [þui at hans bodstap æigu þeir at halda utan landz oc innan
um tit semdar oc uidrtemilegrar pionofu.³⁷

Kettarbotr hirdmanna.

[Þessar Kettarbotr³⁸ gaf [oc Magnus konongr³⁹ hirdmonnum sinum at þeir stulu 52
i uid konono⁴⁰ sværði konongs⁴¹ seazr⁴² ez þat er⁴³ ner. þa er þeir gerazt
þmen. sva oc at konongr stal⁴⁴ minnazt uid þa [sðan er⁴⁵ þeir hava eid svoret
lendir men oc aller adrer hirdmen [ut i þra⁴⁶ [með þeim⁴⁷ hette⁴⁸ sem adr vattar
irðstranne.⁴⁹

Um niofu er borin er til hirdar konongs.

Sva iattadi⁵⁰ oc.⁵¹ [Magnus konongr⁵² hirdmonnum sinum. gestom oc tertiz 53

¹⁾ [mgl. — E. er — G. H. K. L. ²⁾ of innan — tilf. E. eða innan — tilf. F-L. ³⁾ annar — E-L. ⁴⁾ æi — mgl. G. H. ⁵⁾ [mgl. — E. I. ⁶⁾ nere — C. D. ⁷⁾ þa gange þeir hanom nefter hester ero at metordom — tilf. D. ⁸⁾ stilt — C. [agt — D. [mgl. — E-L. ⁹⁾ þat — F. ¹⁰⁾ ollum lf. C. E. ¹¹⁾ sinum — tilf. G. H. K. L. ¹²⁾ at upphau — tilf. E. ¹³⁾ hallða(!) — mgl. C. ¹⁴⁾ þirir ing — tilf. efter de Övr. mgl. — A. ¹⁵⁾ er — C. D. [konongr hallði þer veiztur sem — E. [þa er konongr veiztur þær er — F. ¹⁶⁾ han — E. F. ¹⁷⁾ seazr — mgl. E-L. ¹⁸⁾ late — de Övr. ¹⁹⁾ odrum lf. efter C. D. F-L. mgl. — A. E. ²⁰⁾ hans — E. ²¹⁾ tofte — E-I. ²²⁾ með — E. ²³⁾ hirdmanna im — E. hirdþallum — I. ²⁴⁾ tua — tilf. D. ²⁵⁾ þeim — tilf. E. I. stutlsuæinum — tilf. F. G. H. K. L. [huers da da pionofu. at pion(!) — F. ²⁷⁾ þyrir — G. K. L. ²⁸⁾ monnum of — tilf. F. ²⁹⁾ of tilf. G. H. K. L. ³⁰⁾ þa ngung at haza — tilf. G. H. ³¹⁾ hæte — D. ³²⁾ lutan — mgl. I. az — F-K. at — L. ³⁴⁾ ngiu — F. G. H. K. L. ³⁵⁾ [mgl. — E. ³⁶⁾ [mgl. — E. I. [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁸⁾ [þa rettartot — C. D. P. ³⁹⁾ [þann — F. K. L. ⁴⁰⁾ of — tilf. ⁴¹⁾ hans — E. F. ⁴²⁾ seazr — mgl. D. E. F. ⁴³⁾ þar — tilf. D. ⁴⁴⁾ seazr — tilf. G. H. [er — F. [sðan — G. H. K. L. ⁴⁵⁾ [mgl. — F. ⁴⁷⁾ æidstap of — tilf. D. ⁴⁸⁾ [mgl. — E. G. K. L. ⁴⁹⁾ [eptir þui sem þyrir segir — F. ⁵⁰⁾ iattar — C. D. F. P. vattade — H. ⁵¹⁾ oc — — F. þin virdulegi — tilf. E. virdulegi — tilf. I. ⁵²⁾ [þann of — F. [Magnus kon. son hafonar kon: — K. L. eintanliga — tilf. C. D. I. P.

svæinum at¹ allar þær sætir of þröðbotr² sem þeir gera skal tonongr sealzr [hæza oc³ tala [sem honum lifar⁴ ættr⁵ loghum oc⁶ mistun. en um þægnigildi eða⁷ onnur stormæli. þa stulu þo⁸ tonongs [hyflu men⁹ tala¹⁰ æstur oc vorzlr¹¹ ættr logum. Sva oc ex [handgengin madr þyr¹² herfogu¹³ þyr en tonongr sealzr oc [zirir lætr¹⁴ þegar heimili sit [oc ber tononge niofn¹⁵ til lize giæzlu¹⁶ [oc lætr síðan zirir þetta sit godz.¹⁷ þa skal tonongr¹⁸ ætr giallda.¹⁹ [En sa sem þui²⁰ lætr²¹ i vðridi²² [at han²³ uil þyr bera²⁴ logunautum sinum niofn²⁵ en hialpa [bui sinu²⁶ eða²⁷ kaupþry. þar²⁸ skal tonongr²⁹ ætr giallda þridiung. [en annan hird. þridia sa³⁰ sem niofn var³¹ boren. Sa handgengin madr sem³² verðr zirir þeim orlymla farom at han missir [handar eða zotar.³³ þynar eða hoyrnar. mals eða viz [eða minnis³⁴ eða zær þau³⁵ lemstrar far zirir tonongs saler at³⁶ han se síðan [æigi lðzot.³⁷ þeim manne [er tonongr stýlðir³⁸ at za³⁹ heimilis hús [at han se æigi síðan þurzande annara manna.⁴⁰ [Sva er oc mælt med off handgengnum monnum att ex ein huerr verðr zirir sva myllili zafott at han gerizt hialplaus ziri ælli saler eða vanhæilsu þa skal tonongr oc hans logunautar hialpa þeim manne til klaufstr. geze halza prouendo tonongr en halza logunautar.⁴¹ Nu⁴² ex handgengin madr verðr hertelin [huart sem þat⁴³ er a haidnu lande eða triftnu⁴⁴ oc lemr logunautr hans þar. þa skal [han lönfa ut logunaut sin⁴⁵ [æ medan honum vinz ze til.⁴⁶ en [síðan han⁴⁷ lemr⁴⁸ heim⁴⁹ [þa skal sa er löngtr var gielda⁵⁰ [upp ze allt þeim sem löngti han.⁵¹ en þar sem hans ze þrytr þa scall tonongr giallda halzt en logunautar halzt. [en sa sem æigi uil löngfa logunaut sin or höxtum ættr zongum þa er han or logu:

1) um — E. 2) þröðbotr — C. D. G-L. P. 3) [mgl. — F. G. H. K. L. 4) [mgl. — F. G. H. K. L. 5) med — F. G. H. K. L. 6) med — E. I. 7) of — E. P. 8) þo — mgl. E-L. 9) [menn — F. 10) a — tilf. D. E. G. H. I. 11) varzlu — D. 12) [handgengnir menn þyrria — F. 13) [anna — tilf. D. 14) [þyrir tala — F. 15) herfaugo — E. 16) [mgl. — F. of hans þorunngtis — tilf. C. oc hans þaurunngti — tilf. D. E. G. H. I. K. L. P. 17) [of godz þyrir þat sama — F. 18) þat — tilf. F. K. L. honum — G. þat honum — H. 19) ex hann berr tonungi niofn til lize of gæzlu honum of hans þorunngti — tilf. F. 20) þui — mgl. D. 21) þyrir lætr — E. G. H. hibili þin — tilf. C. D. E. H. I. K. L. herbergi þin — tilf. G. sit hæbili — tilf. P. 22) [Enn ex hirdmaðr lætr þui hieyli þin — F. 23) [et — E. G. H. I. 24) gera — E. F. I. tonungi eðr — tilf. G. H. K. L. 25) nions — E. [at hann vil þyr gera niofn sinum logunautum — F. 26) [bunadi sinum — K. L. 27) of — E. 28) þat — C. P. þa — D-L. 29) honum — tilf. G. 30) [Saal. C. D. P. [en annan þridiung sa — A. [(en) annan laugonauter .iij. (þridiung — D) sa — E-L. 31) til — tilf. de Övr. 32) er han — E. F. 33) [handa e. zota — E. 34) [mgl. — E. 35) han — E. 36) of — E. 37) [ver zær en ader — E. herzerr — F. K. L. 38) stýlðr — de B. [m tonongr — G. H. 39) þat — tilf. C. D. 40) [mgl. — F. K. L. 41) [mgl. — E-L. 42) Sva of — E. 43) han — E. 44) [mgl. — F. G. H. K. L. 45) [laugu nautr hans löngaz vt æz honum — F. 46) [æ medan ze hans vinnz — E. [ex ze vinnz til — F. [ex ze vinnz honum til — G. H. [ex hann hærir ze til — K. L. 47) [ex hann — F. [síðan er sa — G. [síðan sa — H. [ex [m — K. L. 48) löng — H. 49) j brött — H. 50) [er löngtr var gialldi — F. G. H. K. L. 51) [hinum aptr ze annat iazngott sem han löngti han med — E. [upp ze þat allt sem hann var löngtr med þam er hann löngti — F. K. L. [aptr ze þat [j. h. v. i. med þ. er h. löngti — G. H. [upp ze þat allt þ. er hann löngti — I.

norgti.¹ Nu [her svo til at madr þinnr² þadur sin i bardaga eða sun sin eða brodur of þær holpet þeim.³ Þa skal engi þeim [mein gera⁴ þyr en⁵ með tonongs rade. en þó at [sua bere til at⁶ tonongr vili æigi at han se innan hirdar eða logunavtar [uili eigi þirir æinna huæria naubsynia⁷ safer.⁸ Þa skal han þó gríð brot⁹ haza [með þui at han þef þyrft¹⁰ gríð af iammstýldum manne ser.¹¹ nema han haxe¹² þau vert gort¹³ [annat huart til tonongs sealys eða handgenginna manna. oc¹⁴ svo se openber.¹⁵ at [monnum se æi hazanda han¹⁶ innan hirdar. Sva [haza oc handgengnir men aller iastad með tonongs rade. at¹⁷ huerr sem hirdmadr gerizt skal lufa¹⁸ ögri silys til hirdmanna prouendu at upp halldezt [salu messa¹⁹ þirir sal framþarenna²⁰ logunauta sinna²¹ oc sealys hans²² [þan tima sem þess²³ þarz. en annan ögri þurþandum logunautum sinum²⁴ at þui minna [þurzi þeir til at læggia²⁵ sem adr hava græt²⁶ þan tima sem þurþandum skal²⁷ til klauftra²⁸ hialpa. en gestir oc ferti-voæinar [stulu læggia²⁹ [hallþan ögri³⁰ [til huers þessa³¹ sem adr er sagt til sinna logunauta oc gae³² þes aller at gera³³ þetta með godom græidþap. þui at [fram þan þar at toma i einum huærium stad iammst³⁴ [sem æigi er tilþællilegare.³⁵ [er oc varla svo þatvft³⁶ gilldi i landenu at æi have notora samgræizlu livandum oc framþorum³⁷ til hialpa.³⁸

At Hirdskra se upp lesen i huærium iolom þirir handgengnum monnum.³⁹

Sua⁴⁰ er oc stadþastlega tælit innan hirdar [af öllum handgengnum monnum⁴¹ 54 með tonongs [þorsio oc rade⁴² at i⁴³ huærium iolom skal alla hirdþra⁴⁴ up⁴⁵

¹) [mgl. — E-L. ²) [þinnr madr — G. H. K. L. ³) honom — D. E. ⁴) [mein gera eða granda — C. D. I. [granda — F-L. ⁵) [nea — E. ⁶) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁷) vandræða — C. vandræða — D. ⁸) [mgl. — F. G. H. K. L. [vilia æi þirir æinar huæriar safer — P. ⁹) brot — mgl. K. L. ¹⁰) heim þyrft — I. mgl. — D. F. G. H. K. L. ¹¹) [mgl. — E. ¹²) notur — tilf. F. ¹³) gort — F. unnit — G. ¹⁴) er — C. D. E. I. P. ¹⁵) [at svo se opinber til tonungs eða hans handgenginna manna — F. [til tonungs eða handgenginna manna — G. H. [at þat se opinbert til tonungs eðr hans handg. manna — K. L. ¹⁶) [han er æi hazande — E. [hann se ei hazandi — F. G. H. I. [monnum ser hann ei hazandi — K. L. ¹⁷) [haza oc . . . iastad tonungi at — E. [ot — F-L. ¹⁸) gillda — F. ¹⁹) [salumessur — E-L. ²⁰) framþaranda — E. ²¹) sinna — mgl. G. H. ²²) sine — F. ²³) [þegar han — E. [þ. t. f. hann — F-L. ²⁴) sinum — mgl. E. ²⁵) [tome a þa — D. P. ²⁶) þeim — tilf. E. ²⁷) þarz — E. ²⁸) at — tilf. E. ²⁹) [mgl. — G. H. til — tilf. D. E. H. I. ³⁰) [toa aura — F. [stitt — K. L. ³¹) [til huaz — E. [til huærs þeirra — F. [mgl. — K. L. ³²) þui gegmi — G. H. aller — tilf. (!) D. ³³) gere — D. ³⁴) [fram þan þar einum huærium stad toma iammstitt — C. [fram t. þ. verða laft iammstitt i einum huærium stad — D. [fram tann toma i einhuern stad iaznmitit — F. [þat tann fram at (at — mgl. H) toma i einhuern stad iaznmitit — G. H. K. L. [fram tann þui einhuert toma i þann stad iaznmitit — I. ³⁵) [þar sem ei er tilþælligra — F. [þ. f. tilþælligir er — G. [þ. f. tilþælligir er — H. [at ei er tilþælligra — I. ³⁶) [ot varla er svo þatvft — F. I. [þ(v)iat varla er svo þatvft — G. H. [er of varla svo notur — K. ³⁷) framþarandum — E. F. H. I. ³⁸) hialpar — D. E. G-L. ³⁹) Ovrskr. mgl. A, tilf. efter C. ⁴⁰) þat — E. ⁴¹) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴²) [rade — E. [þorsio — F-L. ⁴³) a — E. ⁴⁴) oc — tilf. A, urigt. ⁴⁵) ut — D.

lesa xirir¹ ollum² handgengnum monnum þa daga sem kononge þyktir til þallet³ oc
han lætr [handgengnum monnum⁴ til blasa. Sva langt skal lesa huern dagh sem [kon-
ongr uil⁵ oc þo sva at [ut se leset⁶ at⁷ þrettanda dægi.⁸ en [at seingsta koste⁹ adr
en handgengnir men tate orloz ættr iol [xirir æins.¹⁰ En huer handgengin madr er
æi lemr til þessa tals. oc er han innan boar.¹¹ þa hæuir han xirir gort pionofu
finni nema han þæ¹² konongs orloz till.¹³ þui at [verða tan¹⁴ at han nyt¹⁵ æinar:
hueriar stundir til þess sem æigi se [vidrkomlegra eða nyttsamlegra¹⁶ en til þessa.¹⁷

Nu gezi gud os þessa alla¹⁸ stynsemd¹⁹ oc hæilæði [sua til nytsemdar²⁰ at
þora at varum herra Jhesu Christo verði²¹ til lozs oc til dyrðar. kononge varom
til traust oc formdar. sealzum²² os²³ til veraldlegra þarva²⁴ oc [æiligrar þarsældar²⁵
nu oc utan enda se²⁶ Jhesus Christus með ollum os²⁷ amen.²⁸

¹) xirir — mgl. C. ²) ollum — mgl. D. ³) [þ. til þellilegast — E. [þidia til þallnir — G. H. I.
⁴) [heim — G. H. ⁵) [kononge þidir til hœgra — D. [konungi gnipt — E. ⁶) [ut se lesen — C. D. E.
K. L. [oll se út lesin — F. G. I. [oll se upp lesin — H. ⁷) a — F. K. L. ⁸) jola — tilf. E.
⁹) [semilegra — E. [hit (singla — F. G. H. [lengsta lagi — I. [at seingsta lagi — K. L. ¹⁰) [mgl. —
E-L. ¹¹) hirdar — F. K. L. ¹²) hæve — C. D. F-L. ¹³) till — mgl. E. ¹⁴) [vera tann — E.F.
[þæt tann vera — G. K. L. [tann at vera — H. ¹⁵) næste — E. ¹⁶) [nyttsamlegra — F. G. H. I.
[naudsynligri — K. L. ¹⁷) naudsemd — tilf. L. ¹⁸) alla — mgl. F. K. L. ¹⁹) stynsemd — C. D.
nytsemd — E-L. ²⁰) [sua til stynsemdar — E. G. H. I. [oss i nyt — K. [i nyt — L. ²¹) se — G. H. K. L.
²²) sealzum — mgl. F. Her ophörer K, da Slutningen er bortskaaren. Ligeledes ophörer I. ²³) Her op-
hörer F. ²⁴) þarvinda — G. H. ²⁵) [æiligrar þarsældar — G. H. ²⁶) veri — E. I. ²⁷) utan enda
— tilf.(!) E. ²⁸) Her tilføier G som et eget Slutningscapitel følgende Uddrag af K. Haakon Magnussøns
Retterbod for Island om haandgangue Mænds Anmasselser. Skipan Sakonar kononghs. Sua þipadi uirðuligr
herra haton Korego konongr. son Magnus konungs. at ex hirdmenn eðr handgengnir menn tafa þroxastðomi ex
lærdum monnum of fleyna konungs þegnum þar xyrir til byskups um veraldligar þesettir. þa ero þeir sialfsgæðir
ex konungs þeonofu. of se þildir uid þroxastðomi. Enn huerr mugamadr er þæt gerir heðan ex. skal suara
.iiij. ortogum of .xiiij. mortum konungi. of se þildir uid þroxastðomi. Enn ex lærdir menn. þeir sem þroxastðomi
hæza briota lög æ konungs þegnum eðr þrongua þeim með saksofnum eðr saka giptum eðr gera þeim annan þunga.
þramarr enn þorn lög of cristinna laga rettir uaktar. sæ sem samþyktir er milli konungs of erdbyskups. of þegnarar
hæza síðan hallðit. þa xyrirbaud hann þegnumum þeim þar til at suara eðr undir ganga. xyrir enn huarratuegga
mála exni toma xyrir konung eðr xyrir lögmann eðr hirdstjóra.

VI.

Retterböder og Forordninger.

1.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Tiende og Olafs-Skot.

Tunsberg 1267.

- exten efter Perg. Cod. No. 31 oct. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, med Haand fra omtrent Midten af fjortende Aarhundrede, den samme, hvormed Bc i Landsloven . . . A. ammenholdt med en Vidisse af Haakon V i Perg. Cod. arnamagn. No. 58 qv. med Haand fra omtrent Midten af fjortende Aarhundrede B. — med Arne Magnussöns Afskr. efter Cod. caps. Cypr. i Bartholiniana Vol. 3 (D) S. 811 fg. . . C. — — Perg. Cod. in qv. C. 22 i det stockh. kgl. Bibl. Haandskr. Saml. med Haand fra Slutningen af fjortende eller Begyndelsen af femtende Aarhundrede D. (Codex er paa dette Sted meget forrevent, og saaledes er i denne Rb. 2 Lacuner). — — nyere Tillæg, paa Papir, (Haanden fra Midten af sextende Aarhundrede) i Perg. Cod. in qv. C. 16 i det stockh. kgl. Bibl. Haandskr. Samling E.

Her er breg (er) Magnus konongr gaf allum Noregs monnum.¹
Magnus [med guds misfun Noregs³ konongr⁴ sun halonar konongs sendir⁵ erdom⁶ of lendom bondom of buþægnum [of allum adrum guds vinum of sinum⁷ æim sem þetta breg sia edr honyra⁸ quediu guds of sina. Forn rel ero til þess t [gudleg þipan⁹ of hælagra manna sæthningr¹⁰ vatta bæde þeirra er i anduerdu æim¹¹ varo¹² of sua þeirra er æftir [þa tomo¹³ at huær [trifstin madr¹⁴ a ret- ga¹⁵ at gera [tiund sina¹⁶ ær allum rettom ærta þeim¹⁷ sem gud ler¹⁸ mannen- m¹⁹ þessa hæime til þess at han skal laupa²⁰ þar med hin tiunda lut²¹ i himi- ti er madren var [i þyrstunni²² til skaladr²³ of sidan i þra spærdr²⁴ med þiand- na²⁵ æggian. of²⁶ er sa sæll er þæt²⁷ gerir med goduilla en sa²⁸ vefall en²⁹

Jvfr. 1te Bind Side 459.

¹) Ovskr. mgl. B. C. Begyndelsen bortreven indtil i den 12te Linie — D. Om þeirra tyn — Ovskr. E. hafon med guds misfun Noreg konongr hin koronade sendir ollum lærdum mannum of lendum bondom of bu- þægnum of allum adrum er Noreg konongs riti bygga. q. g. of sina. ver vilium at þer vittir. at ver saom of uir lasom breg vgrdduleghs herra M. med guds misfun þadur varo hins tærafa. med hangande hans infighli of 'erbu j hveriu er sua vattar ord eptir orðde sem her seggir — tilf. B. ²) [mgl. — C. ³) hin koronade — f. B. ⁴) ollum — tilf. B. ⁵) mannum — tilf. B. ⁶) j Norighi — tilf. C. ⁷) [er Noreg konongs i bygga — B. ⁸) [gudleggar þipanar — B. ⁹) þipanar — B. ¹⁰) heimssens — B. C. ¹¹) varo mgl. B. ¹²) [heim varo — B. C. ¹³) [trifinna manna — B. ¹⁴) rottelegga — B. at ligva — tilf. C. ¹⁵) [tiundir sinar — B. rottelegga — tilf. C. ¹⁶) þeim — mgl. B. ¹⁷) geþr — B. ¹⁸) till ligva nær- þar of vidr ligva — tilf. B. ¹⁹) [er — tilf. B. ²⁰) Her begyndir D. ²¹) [þyrsta — D. ²²) þipadr D. ²³) þærdr — C. ²⁴) digfulsins — C. ²⁵) Nu — B. ²⁶) tiundena — B. ²⁷) hin — B. ²⁸) er — C. D.

pui nættar.¹ En ver som brex halonar konungs radur varo. þæt er han [let rita² til alrar alþydu i landeno of baud þæt sem ver vilium [en at stadzafllega³ halbez⁴ [zirir huern mun.⁵ at [men ranzafæ⁶ bygdir sinar⁷ med stynsamre⁸ ærtirleitan at ængi verði zirir logen æz rangum safar giptum. En þeir men er i hordome⁹ liggia. mandrapom [eda mæinæidum. strolvithnum¹⁰ eða adrum zerlegum lutum. of sannynnda men vilia æigi sueria zirir¹¹ at þeir se heradz hæzir. zirir vlydni¹² saler. of ero þeir¹³ sua hardnader¹⁴ i synðinni med zulri æeggian ziandans.¹⁵ at þeir vilia æigi med idran of stripta gange misbrot sin bota. þa stulu bondr a stirlar¹⁶ þingum sinum læggia þa alla vllæggha of vgilða zirir huærium manne. En ver sægium þa alla¹⁷ æz ze of zrialse.¹⁸ lande of lausum oyri.¹⁹ of zære at læita ser landz annars. pui at æigi stulu þeir lengr²⁰ triftinni spilla i varo konungs riti. Eigi stulu þeir of [at lagum²¹ sua²² sitia [hedan æz²³ at þeim verði æigi²⁴ ræzst²⁵ æz vare hende en²⁶ at stitum vlyttum²⁷ verða²⁸ sanner. of stemra²⁹ stal þeim vera til hæzndanna [hedan æz³⁰ en þa³¹ varer. pui at mer meghom þæt [med æing-an toft³² þola. þæt var of med godvilia dæmt³³ æz allra manna hende of vidr³⁴ genget. at æzuenlega stal madr ærtir man gera þening talen zirir tuitindi huært³⁵ en³⁶ bætra þiffir i hui³⁷ at hæza en missa. of stulu hinir bæztu bondr i bygðinni³⁸ vid tafa of stixti³⁹ sua sem⁴⁰ zyrstu var mælt. at .ij. lutir zære norðr til tirtiu⁴¹ hins hælga Olafs konungs i Thronðæimi henni⁴² til vpgærdar. en thridiungr til hins hælga Halvardz [til Dælor.⁴³ Nu er þæt⁴⁴ þon vor of [sannr vili⁴⁵ at men gere retlega⁴⁶ tiundir sinar sem zyrri var mælt. Sua of þeir men er sil vita i storsyndum stadða vera þa gange til stripta sem styndilegasta of bote vid gud of bystuf⁴⁷ of prozasta hans⁴⁸ sem han hæzir til stípat. of ser vid framleidis at dryggia sua lifamsens girnd⁴⁹ of þessa hæims hegoma at þer hæzer⁵⁰ zirir stom of siunrding [i þessare verold en⁵¹ annars hæims æinl(i)zan⁵² vragnad.⁵³ Sua of⁵⁴ gere men

1) Fra Begyndelsen: Magnus med gudz misund &c. — E. 2) [ritade — B. C. D. 3) stadzafllega — mgl. B. 4) [(en — tilf. D) stadzafligha halda — C. D. 5) [z. huærium manne — D. E. 6) [ranzafa — B. [men ranzafæde — C. 7) allar j landeno — B. 8) stynsamra manna — B. 9) hordomom — B. C. 10) [strog vitnum edr meineidum — B. 11) þeim — tilf. B. med þeim — tilf. C. zirir — mgl. D. 12) sinnar — tilf. C. 13) þeir — mgl. B. C. 14) her — tilf. C. 15) dioxulsins — C. 16) stirla — B. C. E. stirla — D. 17) alla — mgl. C. 18) æz — tilf. C. zribdi — E. 19) Her er aller et Stykke bortrevet i D; begynder igjen nedfr. ved (36). 20) sua — tilf. C. 21) [laungghum — B. [mgl. — C. 22) lenghi — tilf. C. 23) [mgl. — B. C. 24) stal æi . . . verða — C. 25) hedan æz — tilf. B. C. 26) er — B. C. 27) ongtum lutum — B. C. 28) ero funnir edr — B. 29) stemra — B. 30) [mgl. — C. 31) þeim — B. 32) [einga lund — B. C. 33) gort — C. 34) undir — C. 35) buzær — tilf. B. 36) er — B. C. Her beg. aller D. 37) i hui — mgl. B. 38) bygðum — D. 39) stipta — B. C. 40) j — tilf. B. C. D. 41) tirtiu — mgl. B. 42) tirtiunni — B. 43) [mgl. — B. C. D. at .ij. lutir &c. — mgl. H. 44) þetta — D. 45) [zultomet bod — B. C. D. 46) rotteleggha — B. C. D. 47) bystupa — C. 48) hans — mgl. D. 49) girndir — C. lifamslosta edr girnd — E. 50) æ — tilf. D. 51) [þessa hæims oc — C. 52) æztelegghan — B. D. eitizvan — C. 53) en annars hæims &c. — mgl. E. 54) of — mgl. B. D.

Olafs stot¹ of hins hælga hælwardar rofelega of tallum² a gud alz valbande³ of hin hælga Olaf konong of [hin hælga⁴ hælward⁵ of alla guds hælagha men til [miffun⁶ unnar of⁶ arnadr ordz at mildr gud of miffun⁷ samr⁷ zirrlate off sater of syndir of misgærdir.⁸ of late huerza æz lande varo vesold þa sëm langlega hezir a legheit. of geze off i staden ær gott⁹ frid of zagnad.¹⁰ en¹¹ annars hæims [æinliza glædi¹² vltan enda. Amen.¹³

Datum Tunabergis — Anno domini .m^o .cc^o

¹⁴a ziorda ær rifis varo.¹⁵

2.

Overeenskomst mellem Kongen og Erkebiskoppen,

afsluttet i Bergen den 1ste August 1273. Med Pave Gregorius den Tiendes Stadfæstelse, dateret Lyon den 26de Juli 1274.

Efter den ved den pavelige Archivar Marini besörgede Afskrift af Originalregesten i det vaticanske Archiv; sammenlignet med Astrykket i *Th. Torfæi hist. rer. Norv. P. IV. p. 354-357.* aftr. i *Diplomatarium Norvegicum I. Saml. S. 52-59.*

Gregorius episcopus &c. [Johanni] archiepiscopo Nidrosiensis &c. Cum a nobis petitur quod iustum est et honestum tam vigor equitatis quam ordo exigit rationis ut per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Exhibita siquidem nobis tua petitio continebat quod orta dudum inter te tuo et episcoporum ac aliorum prelatorum regni Norwagie quorum metropolitanus existis nomine ex parte una ac carissimum in Christo filium nostrum M[agnum] regem Norwagie illustrem ex altera super eo quod rex ipse et progenitores sui nonnullis tam tue quam aliarum ecclesiarum eiusdem regni libertatibus et immunitatibus ac privilegiis derogarant et officiales eiusdem regis de causis ad ecclesiasticum forum spectantibus cognoscebant in derogationem ecclesiastice libertatis quidquid¹⁶ te ac prefatos episcopos et prelatos quamquam ab eo nulla teneatis regalia ad exercitum indictum ab ipso evocabat pro sue libito voluntatis ac quod rex ipse quamdam piam ordinationem quam clare memorie Magnus rex Norwagie predecessor suus super exhibendis

¹) Olafstoll sin — C. Olafs stot — D. ²) aller saman — tilf. B. ³) oc hans sighnada modor junghzru Mariu — tilf. C. ⁴) [sancte — C. ⁵) of hin h. Olaf &c. — mgl. E. ⁶) [mgl. — B. ⁷) Fra miffun til Enden er borte i B. ⁸) varar — tilf. C. ⁹) æz þu oc lande oc — tilf. C. ¹⁰) zarselo um alldr varn oc tæve — C. zorseld — D. ¹¹) oc — C. D. ¹²) [eilizvan zagnat — C. D. ¹³) Amen — mgl. C. D. ¹⁴) Saaledes A, hvor man tydeligen seer, at Skriveren har ladet Rum aabent for de paafølgende Tal i Aarstallet. Tierne og Enerne mangle ogsaa i C, men om der er noget Rum aabent, lader sig ei afgjøre. .m. .cc. .lg. .vij. — D. Tierne og Enerne mangle som i A, men uden noget aabent Rum — E. ¹⁵) Efter Dateringen tilf. som et Anhang: Item at huer cristin mader aa rettiga at giera tiunda sin aff allum rettom affte tessu heims oc er saa sell er thet gierir met goda villia En saa mæzall er thet neittar — E. ¹⁶) maaskee rettere quod.

coronis regum Normagie cum decedunt in signum subiectionis memorate ecclesie Nidrosiensis denegabat indebite observare et quibusdam aliis articulis materia questionis. demum post diversos super premissis processus habitos et tractatus mediantibus bonis viris prefatis quoque episcopis et prelati ac canonicis eiusdem ecclesie Nidrosiensis nec non baronibus ipsius regni in hoc consentientibus inter vos super hiis amicabile composicio intervenit nostro super hoc beneplacito reservato prout in literis inde confectis dictique Magni regis et tuo ac eorundem episcoporum et baronum sigillis signatis plenius continetur. nos itaque tuis supplicationibus inclinati compositionem ipsam sicut rite sine pravitate ac provide facta est ratam et gratam habentes illam auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. ita tamen quod tunc demum huiusmodi confirmationis pagina robur obtineat cum prefatus rex infra scripta que in hiis adicienda et declaranda decernimus plene ratificaverit ac duxerit acceptanda. Videlicet quod si eundem regem vel illos qui ei in regno Normagie successerint manifeste contra huiusmodi compositionem venire contigerit et tu ac tui successores de consilio eorundem suffraganeorum in Normagia consistentium vel maioris partis ipsorum si forte omnes requiri nequiverint vel consentire recusaverint requisiti regem ipsum sive ipsius successores duxeritis requirendos ut pro eo quod compositionem ipsam non servaverint super hoc satisfaciant competenter idque ipsi denegaverint efficaciter adimplere. tu et ecclesia Nidrosiensis ius in electione et subiectione regis et regno¹ Normagie quod ante compositionem huiusmodi habuistis recuperetis eo ipso et ad eum perveniatis statum in quo tempore huiusmodi compositionis eratis. tu vero et successores ac suffraganei tui si contra compositionem veneritis supradictam et eidem regi et suis successoribus satisfacere super hoc negaveritis debite requisiti a iure libertatis quod tibi in centum et eisdem suffraganeis in quadraginta hominibus idem rex concessit cadatis omnino compositione ipsa quoad alios articulos in suo robore nichilominus duratura. Si autem super aliquo articulorum in eadem compositione contentorum contigerit dubitationem aliquam suboriri. ad declarationem illius due persone ydonee videlicet una a rege prefato alia vero a te vel vestris successoribus eligantur que si demum super hoc nequiverint concordare tertiam advocandi ad id personam liberam habeant potestatem et valeat quod ab eis vel duabus earum fuerit declaratum. Quod si ex aliqua iusta causa oportuerit regi Normagie qui pro tempore fuerit dari tutores seu etiam curatores et id per electionem fieri debuerit tu et successores tui unicam et primam vocem in electione tutorum et curatorum huiusmodi habeatis. In articulis quoque aliquibus in literis compositionis prefate contentis quedam declaranda quedam vero

¹) Maaskee rettere regni.

iravidimus adicienda eisdem. tenores literarum ipsarum cum additionibus et declarationibus huiusmodi facientes presentibus annotari qui tales sunt.

"In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Ut certitudo presentium detur in perpetuum et evidentem memoriam preteritorum sciendum est quod cum venerabilis pater Johannes dei gratia nidrosiensis archiepiscopus fuisset ad regimen nidrosiensis ecclesie superna dispositione vocatus reversus a sede apostolica munere consecrationis recepto tamquam sponse Christi in parte sollicitudinis fidelis procurator effectus incepit inquirere prout scivit et debuit de iuribus et libertatibus et privilegiis id eam pertinentibus et cognovit sibi fuisse in predictis omnibus per obreptiones contrarias multipliciter derogatum iuri comuni videlicet quia¹ cause fere omnes ad ecclesiam pertinentes per exactores et balivos laicos ex parte regni secundum leges patrie criptas vel consuetudines pretermisiss² iure canonico et ecclesiasticis iudiciis tractabatur libertatibus [quia nullos³ homines liberos obtinebat nidrosiensis ecclesia exceptis illis qui in curia archiepiscopi et in fabrica ipsius ecclesie continue laborabant. privilegiis siquidem omnibus sibi a quibuscumque concessis detractum fuerat multipliciter et creditur non utendo et precipue privilegio a Magno quondam ut dicitur rege Norwagie in ea parte qua continebatur quod prefatus rex devovit⁴ se et regnum suum beato Olavo regi et martiri et in signum perpetue subiectionis precepit coronam suam post decessum suum et omnium in regno sibi succedentium offerri prefato martiri Nidrosie in ecclesia cathedrali nec non et cuidam constitutioni antique patrie forte per eundem Magnum edite que innuit reges Norwagie debere eligi et in electione archiepiscoporum et episcopos regni inter ceteros electores vocem precipuam obtinere. Tandem receptis literis apostolicis pro congregatione concilii generalis inter cetera continentibus quod unusquisque prelatus notaret articulos quos in sibi commisso regimine reformatione et⁵ correctione perpenderet indigere deliberavit predictus pater archiepiscopus prefatos⁶ articulos quamquam⁷ correctione dignos Romano pontifici presentare.⁸ Verumtamen [quia ex⁹ hiis posset discordia inter regnum et ecclesiam provenire multis animabus et corporibus nocitura prefatus pater archiepiscopus prius ipsos domino Magno dei gratia illustri regi Norwagie explicavit¹⁰ supplicans ut inter se de predictis taliter ordinarent quod cederet ad honorem dei omnipotentis et utilitatem ecclesie animarum¹¹ ipsorum et totius sibi commissi populi ad¹² salutem. Verum licet predictus dominus rex assereret sufficientes rationes ad respondendum prefatis articulis se habere si super hiis coram iusto iudice duceret¹³ contendendum et maxime contra electionem et oblationem corone de quibus vir posset probari nidrosiensem ecclesiam pos-

¹) quod — Torf. ²) tilf. est. T. ³) [quod multos — T. ⁴) donavit — T. ⁵) et — tilf. est. T.
⁶) predictos — T. ⁷) tanquam — T. ⁸) prænunciare — T. ⁹) [quoniam de — T. ¹⁰) explicat — T.
¹¹) [ecclesiarum — T. ¹²) ad — mg'. T. ¹³) mgl. — T.

sessionem pacificam habuisse et novum genus exactionis videri poterat illud ab eo erigi quod non fuerat hactenus attemptatum¹ vel consuetum et precipue quia² de subiectione regni sui agebatur quod ipse [post patrem³ et antecessores suos assererat se iure hereditario liberum suscepisse et sic illud proponit per dei gratiam suis heredibus et successoribus dimittere⁴ liberum et quietum. verumtamen ex solite benignitatis affectu quem ad honesta queque et maxime circa matrem nidrosiensem ecclesiam hactenus habuit et⁵ habere dinoscitur volens eam fore sibi pacatam et amplioribus libertatibus et privilegiis suis temporibus decorari tamquam pacis amator et cultor iustitie post multos tractatus hinc inde habitos super predictis interveniente consilio et assensu⁶ episcoporum baronum et canonicorum nidrosiensium et aliorum plurimum⁷ duxit componendum predictus reg illustris cum domino⁸ archiepiscopo anno domini M^o CC^o LXX° III° in festo sancti Petri ad vincula in civitate Bergensi in hunc modum.

Videlicet quod predictus archiepiscopus pro bono pacis et comodo ecclesie et animarum procuranda salute renunciavit nomine nidrosiensis ecclesie pro se et successoribus suis canonice intransibis in perpetuum omni iuri si quod in predicta electione regum subiectione seu oblatione corone habebat vel habere poterat tam in petitorio quam in possessorio ratione⁹ dicti privilegii seu legis vel quocumque alio modo sibi competere videretur [omnibus aliis iuribus ad ecclesiam spectantibus que in legibus patrie continentur et ecclesiarum privilegiis semper salvis¹⁰ dummodo supersit aliquis qui legitime possit et debeat iure hereditario succedere. si vero nullus inveniat successor legitimus archiepiscopus et episcopi inter ceteros nobiliores et discretiores regni¹¹ electores in electione [antum voces primas et potissimas¹² obtinebunt.

Prefatus autem dominus reg renunciavit pro se et heredibus et successoribus suis in perpetuum omni iuri siquod in auditione [examinatione determinatione¹³ causarum ad ecclesiam spectantium hactenus habuerat. inhibens firmiter universis exactoribus et legislis regis tam propinquis quam remotis [tam presentibus quam futuris¹⁴ per totum regnum ne de ipsis causis presumant iudicare vel pretextu alicuius consuetudinis quam retroactis temporibus habuerat predictus dominus reg vel habere visus fuerit se aliquatenus intromittant sed per iudices ecclesiasticos tales cause decetero libere dirimantur ut sunt he. omnes cause clericorum quum¹⁵ inter se litigant vel a laicis impetuntur. matrimoniorum. natalium. iurispatronatus. decimarum. votorum. testamentorum maxime cum¹⁶ agitur de legatis ecclesiis et piis locis et religiosis. tuitio¹⁷ peregrinorum visitantium limina beati Olavi vel aliorum sanctorum et eorum cause.¹⁸ item profe-

¹) acceptatum — T. ²) quoniam — T. ³) [per parentes — T. ⁴) post se — tilf. T. ⁵) adque — tilf. T. ⁶) consensu — T. ⁷) proetium — T. ⁸) domino — mgl. T. ⁹) nomine — Z.
¹⁰) [mgl. — T. ¹¹) regis — T. ¹²) [tum votum primum — T. ¹³) [mgl. — T. ¹⁴) [mgl. — Z.
¹⁵) quando — T. ¹⁶) quando — T. ¹⁷) tuitione — T. ¹⁸) causa — T.

nationum¹ ecclesiarum sacrilegii. periurii. usurarum. symonie. heresis. fornicationis. adulterii et incestus [et omnes alie que ad forum ecclesiasticum possent de iure comuni quoquomodo spectare.²

Item denuo concessit dominus rex et firmiter [observari precepit³ quod a predecessoribus suis est concessum scilicet ut semper licitum sit archiepiscopo et episcopis in capellis a regibus fundatis vel dotatis sicut et in aliis capellis sue provincie instituire ydoneas sine ipsorum et aliorum laicorum assensu vel presentatione personas.

Item concessit quod in electionibus⁴ episcoporum vel abbatum nidrosiensis provincie nulla vis nulla potentia nulla auctoritas regis vel principis interveniat nec favore ipsorum⁵ quisquam officium ecclesiastice prelationis obtineat [sed ille preficiatur⁶ quem ipsi ad quos electio pertinet vacanti ecclesie scientia et moribus iudicaverint aptiorem.

Item denuo concessit quod regibus non liceat approbatas patrie leges et scriptas⁷ et penas pecuniarias sive in clericis sive in laicis contra antiquam consuetudinem in ecclesiarum seu clericorum dispendium immutare.

Item quod liceat archiepiscopo et eius successoribus emere aves girofalcones⁸ astures⁹ et griseos sicut ab antecessoribus suis est hactenus observatum.

Item annuit et concessit quod in dandis decimis de terris et mansionibus suis reges¹⁰ omnino sequantur canonicas sanctiones.

Item quod triginta leste farine mittantur ad Nelandiam ex parte domini archiepiscopi quum¹¹ sibi visum fuerit illis presertim temporibus quibus id patrie patietur ubertas propter hoc in aliis rebus [portandis ipso archiepiscopo¹² licentia non negata.

Item concessit dicto archiepiscopo vectigalia de una navi singulis annis de Nelandia ad suam dioecesim veniente [quia hoc in litera sua¹³ continetur.

Item concessit denuo et mandavit omnes peregrinos limina beati Olavi et aliorum sanctorum visitantes devotionis causa tam advenas quam indigenas [sive guerre tempus sit sive¹⁴ pacis in eundo et redeundo firma securitate potiri. qui vero inventi fuerint ipsos indebite molestare iuxta quod culpa requirit per iudicem ecclesiasticum = pena debita castigentur [et ad parendum iudici ecclesiastico per regem et eius ballivos = seu officiales si necesse fuerit compellantur.¹⁵

Volens autem insuper predictus dominus rex ecclesiam nidrosiensem amplioribus = beneficiis quam huc usque habuerat suis temporibus honorare¹⁶ domino archiepi-

¹) possessionum — T. Saal. ogsaa Overeensk. af 1277 s. n. f. S. 464. ²) [mgl. — T. ³) [obsignari mandavit — T. ⁴) electione — T. ⁵) prepositorum — T. ⁶) [nisi — T. ⁷) sine consensu episcoporum et sapientium consilio — tilf. T. ⁸) grafalcones — T. ⁹) astures — T. ¹⁰) leges — T. ¹¹) quando — T. ¹²) [precandi ibi — T. ¹³) [prout in litera sua super hoc — T. ¹⁴) [cum D. querere tempus sit tum(?) — T. ¹⁵) [mgl. — T. ¹⁶) honestare — T.

scopo et suis successoribus pro se et suis heredibus in perpetuum centum homines ab expeditionibus regis et vocationibus et [a tractione¹ navium et specialiter de tributo quod vulgariter Leydanger appellatur concessit liberos et immunes ita quod quidam ex hiis centum qui Scutelsvenar appellantur a predictis sint immunes cum duabus aliis personis quas ipsi ad hoc de sua familia duxerint eligendas. ceteri vero cum secunda persona predicta gaudeant libertate.

Item cuilibet episcoporum videlicet Osloensi Bergensi Stavangrensi Hamarensi secundum modum predictum concessit homines quadraginta nisi forte domino regi archiepiscopo et episcopis propter gravem rei publice necessitatem [et evidentem et manifestam² vel regni defensionem visum fuerit aliter expedire [ad tempus ita quod cessante necessitate seu defensione predicti homines eo ipso predicta gaudeant libertate.³

Cuilibet etiam⁴ plebano dictorum episcopatum sive in rure sive in civitatibus morentur concessit quod cum duabus personis de sua familia a dicto tributo quod vulgariter dicitur Leydanger sint liberi et unus familiarium quem sibi plebanus magis noverit necessarium ab expeditionibus regis⁵ sit quietus.

Item concessit quod si homines archiepiscopi iniuriati fuerint sibi ad invicem in navibus vel comitatu dicti archiepiscopi existentes tunc iudicio ipsius archiepiscopi debent stare ab eo secundum quod culpa poposcerit et sibi videbitur puniendi et ad ipsum in talibus casibus multa pro transgressionibus debita pertinebit dummodo mors vel membrorum mutilatio de talibus iniuriis non fuerit subsecuta in quo casu pro dominum regem vel suos iudices sunt predicti homines iudicandi. si vero alibi quam in prefatis locis deliquerint tunc potest lesus reum non obstante fori exceptione sub quo maluerit regis vel prefati patris iudicio convenire. verumtamen de multa pro talibus extorta medietas ad regem et medietas ad archiepiscopum pertinebit.

Item concessit quod sub prohibitione a se vel successoribus suis [aut officialibus eorum⁶ facta [vel facienda⁷ super emptionibus venditionibus vel rebus de loco ad locum transferendis non intelligantur episcopi vel clerici vel etiam laici in eorum negotiis agendis specialiter constituti sine⁸ archiepiscopi et episcoporum assensu dummodo regno vel necessitati rei publice mora [super requisitione episcoporum⁹ dispendium seu periculum [evidens vel manifestum¹⁰ non generet¹¹ in premissis.

Item concessit quod liceat domino archiepiscopo habere unum hominem in curia sua qui cudad denarios prout litera sua super hoc confecta attestabatur.¹²

Hanc autem compositionem inierunt sepenominati dominus rex illustris et reverendus¹³ pater archiepiscopus presentibus venerabilibus patribus domino Thurgillo¹⁴

¹) [attractionibus — T. ²) [mgl. — T. ³) [mgl. — T. ⁴) ecclesiarum — T. ⁵) regis — T.
⁶) [mgl. — T. ⁷) [mg. — T. ⁸) cum — T. ⁹) [mgl. — T. ¹⁰) [mgl. — T. ¹¹) generat — T.
¹²) attestatur — T. ¹³) venerandus — T. ¹⁴) Thurgillo — T.

dei gratia episcopo Stavangrensi. Andrea Osloensi. Astatino Bergensi. et istis baronibus regni. Brunulfo.¹ Rognaldo. Andrea Gregorii. Eliwo de Naustdal. Andrea Plut. Aslaco Gus. Bernone Erlingi et Thoria cancellario² regis. Siguatto.³ Haldano. Siguardo.⁴ Torfindo. Odoeno. canonicis Nidrosiensibus. et aliis viris prudentibus et discretis. renuntiantes in hoc facto omni exceptioni doli mali fraudis [actioni in factum⁵ et specialiter restitutioni in integrum et omnibus literis inter ipsos vel predecessores suos hactenus habitis et obtentis et omnibus indulgentiis et privilegiis apostolicis impetratis et impetrandis et omni alii remedio iuris canonici et civilis per que predicta compositio et finalis concordia possit impediri seu modo aliquo irritari salva tamen in omnibus [apostolice sedis⁶ auctoritate. hoc adiecto quod si romanus pontifex [huic compositioni⁷ consentire noluerit eam per suas literas confirmando salve sint tam domino regi⁸ quam archiepiscopo actiones et defensiones sue qui⁹ sibi in presenti competere dinoscuntur.

In cuius rei testimonium una cum sigillis domini regis et archiepiscopi prenominati episcopi et barones sigilla sua duxerunt presentibus apponenda. Datum apud predictam civitatem anno et die predictis regni vero domini Magni quarti dei gratia illustris¹⁰ Norwagie .xi. consecrationis vero venerabilis patris Johannis nidrosiensis archiepiscopi anno sexto."

"Sanctissimo in Christo patri ac domino sacrosancte Romane ecclesie summo pontifici Magnus dei gratia rex Norwagie cum filiali obedientia pedum oscula beatorum. Sanctitati vestre sit manifestum quod amicali¹¹ compositione quam vobis transmissimus confirmandam inita inter nos et venerabilem patrem Johannem dei gratia nidrosiensem archiepiscopum et litera confecta super ea invenimus articulum qui sequitur pretermissum videlicet quod episcopi abbates seu clerici cum ipsi regalia non habeant in expeditione ire cum rege vel ad hoc quicquam de suo expendere minime [teneantur vel etiam¹² compellantur nisi forte necessitas tam gravis [et eminens¹³ immineat quod a¹⁴ diocesano episcopo et sapientioribus et discretioribus ecclesiasticis viris communicato consilio fieri tunc¹⁵ permittatur [in casibus dumtaxat a iure concessis.¹⁶ propter quem articulum nolimus¹⁷ quod tota litera super predicta compositione confecta iterum scriberetur maxime cum plures ex baronibus nostris qui predictae compositioni interfuerant et sigilla sua apposuerant recessissent sed ipsum in presenti litera sigillo nostro sigillata duximus inserendum supplicantes quatinus¹⁸ ipsum una cum

¹) Brynjolfo — T. ²) domini — tilf. T. ³) Syvato — T. ⁴) Syvardo — T. ⁵) [actionum in futurum — T. ⁶) [apostolica — T. ⁷) [hanc compositionem — T. ⁸) predicto — tilf. T. ⁹) que — T, udentrikl rigtigere. ¹⁰) regis — tilf. T. ¹¹) amicali — T. ¹²) [mgl. — T. ¹³) [mgl. — T. ¹⁴) a — mgl. T. ¹⁵) tunc — mgl. T. ¹⁶) [mgl. — T. ¹⁷) nolimus — T. ¹⁸) quod — T.

aliis in littera vestre confirmationis nominatis¹ et specialiter exprimatis. Datum Bergis² anno domini M^o CC^o LXX° III° in festo assumptionis beate Marie."

Nulli ergo nostre confirmationis &c. Datum Lugduni vii. Kal. Aug. anno tertio.

3.

Overeenskomst mellem Kongen og Erkebiskoppen,

afsluttet i Tunsberg den 9de August 1277.

A. Den latinske Original.

Efter Originalen paa Pergament i den arnamagnæanske Diplomsamling, Fasc. 5, No. 6.

Forhen aftrykt i Thorkelin's Diplomatarium Arnemagnæanum, Tom. II. p. 66-73.

In³ nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Ut certitudo presencium det ueram in perpetuum et euidentem memoriam preteritorum nouerint uniuersi tam presentes quam futuri quod cum nuper inter illustrem principem Magnum dei gracia regem Noruegie et uenerabilem patrem. Johannem eadem gracia archiepiscopum nidrosiensem materia questionis esset sub orta super eo quod idem archiepiscopus asseruit ut aliquae cause que ad forum ecclesiasticum canonicè pertinebant usque ad tempora dicti regis ex consuetudine antiqua et ab ecclesia quodam modo propter discordie periculum et pacis discidium euitandum per pacientiam tollerata coram secularibus iudicibus t(r)actabantur In super quod priuilegiis ecclesie sue quibusdam et specialiter priuilegio Magni cuiusdam ut dicebatur regis Noruegie derogatum fuerat ut creditur non utendo maxime in ea parte priuilegij qua continebatur quod prefatus Magnus deuouit se et regnum suum beato Olauo regi et martyri et in signum subiectionis precepit coronam post decessum suum et omnium in regnum sibi succedencium offerri prefato martyri in ecclesia cathedrali nec non et cuidam constitutioni patrie per eundem forte Magnum edite que innuit reges Noruegie debere eligi & in electione archiepiscopum et episcopos inter ceteros electores uoces precipuas optinere que omnia predicta uenerabilis pater archiepiscopus tanquam sponse Christi in parte sollicitudinis procurator fidelis petijt ut in usum et in ecclesie sue utilitatem dominus rex predictus in posterum duceret admittenda. Ad respondendum uero articulis supra dictis ac contra petitionem archiepiscopi supradictus dominus rex illustris sufficienter asseruit se habere rationes si super

¹) nominatim — T. ²) Bergis — mgl. T. ³) I Originalen staar blot n.

hijis coram iusto iudice duceret contendendum et maxime contra electionem subiectioni(!) et oblacionem corone de quibus uig uel nunquam posset probari ecclesiam nidrosiensem possessionem habuisse quod nouum genus exactionis uideri poterat illud ab eo exigi quod non fuerat artenus attemptatum uel consuetum. Considerans itaque prefatus pater archiepiscopus et(!) ex una parte se non posse supra memorata absque scrupulo consciencie uel conuencie pertransire. ex altera si super hijs moueret questionem posset perturbacio et discordia magna inter regnum et ecclesiam suscitari multorum animabus et corporibus nocitura presertim cum non solum in tollendis consuetudinibus contra populum uerum et in alijs directe contra ipsum regem et totius regni potenciam agi uideretur pacem et concordiam uolens eligere ad dicti domini regis Magni dei gracia illustris clemenciam tam ecclesie quam regno sepius ac manifestius exhibitam et ostensam se conuertit. Supplicans ut inter se de predictis omnibus taliter ordinarent quod cederet ad honorem dei omnipotentis et utilitatem ecclesie maiorem animarum ipsorum et totius sibi commissi populi ad salutem. Prefatus autem dominus rex illustris ex solite benignitatis affectu quem ad honesta queque et maxime circa matrem nidrosiensem ecclesiam habuit et habere dinoscitur. uolens eam amplioribus libertatibus et priuilegijs suis temporibus decorari tamquam pacis amator et cultor iusticie post multos tractatus hinc inde habitos super predictis interueniente consilio et assensu episcoporum. baronum et canonicorum nidrosiensium et capitulorum aliarum ecclesiarum cathedralium in Norwegia existentium cum dicto patre archiepiscopo. Anno domini M^o cc^o lxx^o vij^o. In uigilia beati Laurencii apud castrum Tunbergense(!) in ecclesia fratrum minorum duxit amicabiliter componendum in hunc modum.

Videlicet quod predictus pater archiepiscopus pro bono pacis et maiori ecclesie comodo et animarum procuranda salute renunciavit cum consilio et assensu capituli sui nomine nidrosiensis ecclesie pro se et successoribus suis canonicis intransibilibus in perpetuum omni iuri si quod in predicta electione regum subiectione seu oblacione corone habebat uel habere poterat tam in petitorio quam in possessorio ratione dicti priuilegii seu aliarum literarum seu legis uel quocumque alio modo sibi competere uideretur omnibus alijs iuribus ad ecclesiam spectantibus que in legibus patrie continentur et ecclesiarum priuilegijs alijs semper saluis. Dum modo super sit aliquis qui legitime possit et debeat iure hereditario succedere. Si uero nullus inueniatur successor iure hereditario archiepiscopus et episcopi inter ceteros nobiliores et discretores regni electores in electione tantum modo uoces primas et potissimas optineant protestando secundum suas consciencias quod scinceriter(!) ad illius electionem laborabunt quem regno et regnum in habitantibus iudicauerint apciorem.

Prefatus autem dominus rex renunciavit pro se et heredibus et successoribus suis in perpetuum omni iuri si quod in audicione examinacione et determinacione causarum

ad ecclesiam spectantium actenus habuerat inhibens firmiter uniuersis exactoribus et legiferis regijs tam propinquis quam remotis tam presentibus quam futuris per totum regnum ne de ipsis causis presumant iudicare uel prelegtu alicuius consuetudinis quam retroactis temporibus reges habuerant uel habere uisi fuerant se aliquatenus intromittant sed per iudices ecclesiasticos tales cause de cetero libere dirimantur. ut sunt hee omnes cause clericorum quando inter se litigant uel a laicis inpetuntur. matrimoniorum. natalium. iuris patronatus. decimarum. votorum. testamentorum. maxime quando agitur de legatis ecclesijs et pijs locis et religiosis. Tuicio peregrinorum visitantium limina beati Olavi et aliarum ecclesiarum cathedralium in Normagia et eorum cause. item cause possessionum ecclesiarum sacrilegij. periurij. usurarum. simonie. heresis. fornicacionis. adulterij. et incestus. et alie consimiles que ad ecclesiam spectant mero iure saluo semper regio iure in hijs causis ubicumque debetur ex consuetudine approbata uel legibus regni multa pene pecuniarie persoluenda.

Item denuo concessit dominus rex et firmiter obseruari precepit ut semper licitum sit archiepiscopo et episcopis in capellis a regibus fundatis uel dotatis. sicut et in alijs ecclesijs et cappellis sue prouincie instituere ydoneas sine ipsorum et aliorum laicorum assensu uel presentacione personas.

Item concessit quod in electionibus episcoporum et abbatum nidrosiensis prouincie. nulla uis. nulla potencia. nulla auctoritas regis uel principis interueniat. sed ille preficiatur quem ipsi ad quos electio pertinet vacanti ecclesie sciencia et moribus iudicauerint apciorem de nunciantes ante confirmationem electionem factam domino regi qui pro tempore fuerit per canonicos eiusdem ecclesie vel decens nuncium et honestum nisi presens fuerit uel in uia per quam fuerit ad confirmationem transiturus¹ ut tunc pro ut moris est regio aspectui personaliter se presentet.

Item concessit quod episcopi abbates seu clerici in expedicione ire cum rege uel ad hoc quicquam de suo impendere minime teneantur nisi forte necessitas tam grauis et euidens immineat quod id a dyacesano episcopo et sapiencioribus ecclesiasticis uiris fieri permittatur.

Item denuo concessit quod regibus non liceat approbatas patrie leges et scriptas ac penas pecuniarias siue in clericis siue in laicis contra antiquam consuetudinem in ecclesiarum seu clericorum dispendium immutare.

Item concessit quod liceat archiepiscopo et eius successoribus emere aues gerosalcones griseos et austures sicut ab antecessoribus suis est actenus obseruatum.

Item annuit et concessit quod in dandis decimis de terris et mansionibus suis reges omnino sequantur canonicas sanctiones.

¹) Saaledes rettet. transitorio — Orig.

Item concessit quod .xxx. lester farine mittantur ad Islandiam ex parte dicti archiepiscopi quando sibi uisum fuerit illis presertim temporibus quibus id patrie pacis ubertas. propter hoc in alijs rebus portandis licencia non negata.

Item concessit domino archiepiscopo vectigalia de una naui singulis annis de India ad suam dyocesis ueniente.

Item concessit denuo et mandauit omnes peregrinos limina beati Olai et dictarum ecclesiarum cathedralium in Noruegia uisitantes deuotionis causa tam aduenas quam indigenas siue guerre tempus sit siue pacis in eundo et redeundo firma securitas potiri. Qui uero inuenti fuerint ipsos indebite molestare nisi forte aliquis uel qui exploratores esse presumantur et propter hec ipsos ad probationem capi conueniat iuxta quod culpa requirit per iudicem ecclesiasticum pena debita castigantur(!) ad parandum(!) iudici ecclesiastico per regem et eius balliuos uel exactores si necesse fuerit compellantur.

Volens autem insuper predictus dominus rex ecclesiam Nidrosiensem ad huc amari beneficijs quam huc usque habuerat suis temporibus honorare domino archiepiscopo et suis successoribus pro se et suis heredibus inperpetuum centum homines expeditionibus regijs et uoracionibus et a tractione nauium et specialiter de tribus quod uulgariter leidangr appellatur concessit liberos et immunes. ita quod quicunque ex hijs centum qui scutisueinar appellantur a predictis sint immunes eo modo quo nines regis esse solent et tempore compositionis facte habebant cum duabus alijs sonis quas ipsi ad hoc de sua familia duxerint eligendas. ceteri uero cum secunda sona predicta gaudeant libertate.

Item cuilibet episcoporum uidelicet asloensi. bergensi. stafangrensi. hamarensi secundum modum predictum concessit homines .xl. nisi forte domino regi archiepiscopo episcopis propter grauem rei publice necessitatem uel regni defensionem uisum fuerit iter expedire ad tempus. ita quod cessante necessitate seu defensione predicti homines et episcoporum quam archiepiscopi eo ipso predicta gaudeant libertate.

Cuilibet etiam plebano dictorum episcopatum siue in rure siue in ciuitatibus rentur concessit quod cum duabus personis de sua familia a dicto tributo quod uulgariter dicitur leidangr sint liberi et unus familiarium quem sibi plebanus magis noceat necessarium ab expeditionibus regijs sit quietus.

Item concessit quod si homines archiepiscopi centum predicti iniuriati fuerint sibi in uicem in curia uel nauibus scilicet propria cum duabus alijs uel comitatu dicti archiepiscopi existentes tunc iudicio ipsius archiepiscopi debent stare ab eo secundum quod culpa poposcerit et sibi uidebitur puniendi et ad ipsum in talibus casibus mulctandum leges patrie pro transgressoribus debita pertinebit nisi mortem uel membrorum mutilacionem inuicem sibi uel alijs quod absit inferant in quibus casibus ad

domini regis iudicium. uel eius exactorum cum multa pertinebunt. salua domino archiepiscopo in hoc casu competenti satisfactione ob sue presencie reuerenciam et honorem. si uero dicti centum homines archiepiscopi alibi quam in prenominationis locis deliquerint tunc potest lesus reum non obstante fori exceptione sub quo maluerit regis uel prefati patris iudicio conuenire et multe pro talibus extorte medietas ad regem et medietas ad archiepiscopum pertinebit.

Item concessit quod sub prohibitione a se uel suis successoribus aut eorum exactoribus seu balliuis facta uel facienda super empcionibus uendicionibus uel rebus de loco ad locum transferendis non intelligantur episcopi uel clerici uel eorum laici in eorum negocijs agendis specialiter constituti sine archiepiscopi et episcoporum assensu. dummodo regno uel necessitati rei publice mora super requisicione episcoporum dispendium siue periculum euidens non generat in premissis.

Item concessit quod liceat domino archiepiscopo habere unum hominem qui cudas denarios prout litera sua super hoc confecta testatur.

Si autem super aliquo articulorum in eadem compositione contentorum contigerit dubitationem aliquam suboriri ad declarationem illius due persone ydonee una a rege prefato alia uero ab archiepiscopo uel suis successoribus eligantur que si demum super hoc nequiuerint concordare tertiam aduocandi ad id personam liberam habeant potestatem et ualeat quod ab eis uel duabus earum fuerit declaratum.

Hanc autem compositionem amicabilem inierunt sepe nominati dominus rex illustis et reuerendus pater archiepiscopus presentibus uenerabilibus patribus. episcopis. Andrea osloensi. Arnone stafangrensi. et istis baronibus regni domino Erlingo. domino Rognaldo. domino Andrea plyt. et domino Gautone de Tolgo. domino Bernone Erlingi. domino Thoria haquini. domino Audoeni(!) Hugleiti. et domino Vigleito Odomi. et canonicis nidrosiensis eiusdem capituli tunc procuratoribus dominis Siguato. Erlendo. Thorphinno. Odoeno. et aliorum capitulorum iuris prudentibus et discretis qui presentem compositionem ut perpetuum robur optineat firmitatis hinc inde iuramento uallauerunt renunciantes in hoc facto omni exceptioni doli mali fraudis actioni in factum et specialiter restitutioni in integrum et omnibus literis inter ipsos uel predecessores suos actenus quoad renunciata supra dicta habitis et obtentis et omnibus indulgencijs et priuilegijs apostolicis impetratis et impetrandis et omni alij remedio iuris canonici et ciuilis per que predicta compositio et finalis concordia posset impediri seu modo aliquo irritari. Forma autem iuramenti prestiti ex parte domini regis et regni principum talis est. Ego ponens manum meam super sacro sancta euangelia hoc iuro per deum quod omnia que dominus meus rex Magnus sancte ecclesie concessit que in presenti compositione sunt nominata dominus Magnus seruabit et omnes sui successores et ego seruabo et omnes in statu meo successuri inperpetuum secundum

discrecionem et scienciam mihi a deo datam et seruari faciam et adiutor ero pro uirtutibus meis ut presens compositio ad commodum ecclesie obseruetur. Presto hoc iuramentum in animam domini mei regis Magni et omnium sibi succedencium tam ducum et comitum quam regum in animam meam et omnium in statu meo succedencium. sic me deus adiuuet et hec sancta ewangelia. Forma autem iuramenti prestiti ex parte prelatorum et procuratorum capitulorum talis est. Ego ponens manum meam super sacro sancta ewangelia hoc iuro per deum quod omnia quibus dominus meus Johannes archiepiscopus et episcopi sui ex parte ecclesie renunciauerunt pro se et suis successoribus obseruabit et obseruabunt et ea que in hac compositione nominatim renunciata sunt regie dignitati. ego pro uiribus meis secundum scienciam et discrecionem mihi a deo datam obseruabo et omnes mei successores obseruabunt et adiutor ero ut presens compositio obseruetur et in perpetuum duret. Presto hoc iuramentum in animam domini mei Johannis archiepiscopi et omnium sibi succedencium in animas episcoporum et suorum succedencium in animam meam et successorum meorum. sic me deus adiuuet et hec sancta ewangelia.

In cuius rei testimonium una cum sigillis domini regis et archiepiscopi prenominati episcopi barones et capitula sigilla sua duxerunt presentibus apponenda. Datum apud predictum castrum anno et die predictis regni vero domini Magni dei gracia illustris regis Noruegie .x^o. iiij^o consecracionis uero venerabilis patris Johannis nidrosiensis archiepiscopi anno .x^o.

Diplomet er skrevet med 34 Linier paa et stort Stykke Pergament, af 23 Tommers Brede og 10 Tommers Høide. Haanden er meget tydelig, og intet er i Tidens Længde blevet ulæseligt. Under Diplomet har der oprindelige været 21 Segl, hængende i Lidser, for største Delen af guulagtig og rød Silke, men alle Seglene ere nu borte, paa det 5te nær, hvoraf et Brudstykke er tilbage af grønt Vox, med Omskrift RSIS. EPI , og hvis Figurer ere de paa Biskops-Segl sædvanligt forekommende. Af Lidserne ere kun den 3die, 4de, 5te, 6te og 17de tilbage.

Bagpaa staar der med en Haand omtrent fra 1450—60: statuta regalia & prouincialia anno 1277.

B. Norsk Oversættelse.

Texten aftrykt efter Perg. Cod. No. 350 fol. (*Cod. Scardensis*) i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, hvor den findes med samme Haand fra 1363 som *G* i Hirdskraa . . . *A*. Sammenholdt med Perg. Cod. No. 138 qv. sammesteds, hvor den findes med en Haand fra Begyndelsen af sextende Aarhundrede (egentlig kun Afskrift af *A*) *B*. — med Perg. Cod. No. 351 fol. sammesteds, hvor den findes med en Haand fra Slutningen af fjortende Aarhundrede *C*. — — Perg. Cod. No. 354 fol. sammesteds, hvor den findes med en Haand fra Begyndelsen af femtende Aarhundrede *D*.

- Sam. med Perg. Cod. No. 1154 fol. i det kbh. kgl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, hvor den findes med samme Haand fra Midten af det femtende Aarhundrede, som C i Jons Christenret, og forsynet med Kong Christian I.s Stadfæstelse, dateret Skara den 21de Januar 1458 E.
- — to Afskrifter med Arne Magnussøns Haand af en Universitetsbibliothek i Kjöbenhavn tilhørende, nu tabt norsk Lovcodex (*in capsâ Cypriani*); den ene af disse Afskrifter findes i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling under No. 115 qv. b, den anden i de bartholinske Samlinger Vol. 3 (D) S. 799 fg. F.
- — Perg. Cod. No. 11 i det deichmannske Bibl. i Christiania, med samme Haand fra Slutningen af sextende Aarhundrede, som det øvrige i denne Codex G.
- A—D ere islandske, E—G norske.

Settar gerð Magnúsar konungs ok Jóns erchibyskups.¹

J Magni þódur ok sonar ok heilags anda amen. At sannleikr naleyra² lúta gei³ enlígliga [sett ok þullkomið minni líðinna lúta.⁴ þa se ollum monnum lunnigt nær verandum ok við komandum. at nýliga með(an) tígru egni hæðdi upp runnit millum agiðtz⁵ ok uirðuligs herra Magnúsar með guðs misfunn Noregs konungs ok uirðuligs [herra ok þódur⁶ Jóns með [þeirri somu misfunn⁷ erchibyskups i Nidarosi þyr þvi sem⁸ herra erchibyskup⁹ sagði. at noður mál þau sem til heyrði vmdormis logligha heilagri¹⁰ kirkju þrouaðiz ok dæmðiz þyrir leikmanna domi allt til daga Magnúsar konungs at¹¹ þornri síðueniu ok af kirkjunnar noður svo þolinmæði at þorðaðiz hætti sundrþýðis ok þridar briggðis. svo ok i þvi at undandrættir hæðdi mikill uerit ueittr uerndar brezum¹² hans léttliga [sua sem¹³ þyniz þyrir uanrættar sakir ok einfannliga þrelfis brex(i) Magnúsar konungs Erlings sonar sem sagðiz Noregs konungs¹⁴ allra heilz i þeim lúta brexins er segir at þessi sami Magnus het síl ok sitt ríki hinum heilaga Olafi konungi. ok til merkis at han gerðiz undirmadr hins heilaga Olafs konungs¹⁵ baud hann at ofstra coronu hinum heilaga Olafi¹⁶ eptir þraxall sitt ok allra þeirra er eptir hann tóma til ríðis. svo ok at af (var) dregit einni stípan landzins um þenna Magnus gorrve léttliga. at þynir Noregs konunga¹⁷ tíofaz stulo ok i tósnungi erchibyskup ok byskupa á millum annarra þeirra er tíofa stulo þá þyrstu raustir ok mestar. hueria alla þyrssagða luti er herra erchibyskup beiddiz af halzu sinnar ahyggju svo sem trór þorhyggjumadr brudar Kristz. at herra konunginn stýlði til leggja hédan þra til nytia ok nytsemdar heilagri kirkju.

¹) Um [ettar giord þeirra Magnus konungs ok Jóns erchibyskups i Nidarosi. At segir huart leikmenn eiga at dæmaz eða klerkar. — Ovrskr. C. Composicio — Ovrskr. E. Settergiardt millum kirkjunne och þrannum — Ovrskr. G. ²) nýleggra — F. ³) os — tilf. B. ⁴) [þullkomið minne líðna lúta — E. [ett ok þullkomið þrid monnum líðinna lúta — F. ⁵) hoxbingia — tilf. D. ⁶) [þódur herra — C. G. ⁷) [sannnað — C. F. ⁸) at — E. G. ⁹) byskup — B. ¹⁰) heilagrar — C. E. ¹¹) af — D. E. G. ¹²) kirkju — tilf. C-G. ¹³) [tilf. efter. C. D. F. G. [mgl. ved Forglemmelse i A. B. [fo — E. ¹⁴) Sælrettet. konungur — A. B. urigtigt. ¹⁵) ok Nidaros kirkju — tilf. C. i Nidaros kirkju — tilf. D. ¹⁶) i Nidaros kirkju — tilf. E. G. ¹⁷) konungs — D. G.

En til at suara¹ greinum of motibeidzlu erdhjufstups sagði uirduligr herra Magnus konungr síl haza nogligar stynfemdir. ex hann stýldi þræta² hjir þessum greinum hjrir rettum domara of allra hellz undir³ losningi undirgjof⁴ of offran foronun- nar. þra⁵ huerium lutum er uarla eðr alldri ma prouaz Nidaróss lirtiu⁶ átt haza. of þat mætti synaz hjrir hattr trozunnar⁷ er þat frezz az honum sem æigi uar her til þreistad ne uant. nu stodandi herra erdhjufstup az sinni⁸ halzu sa⁹ síl æigi mega hjrir dylma¹⁰ þessa luti [æn grunfemd med samuitzku.¹¹ of az annarri halzu sa hann at ex hann hæzi¹² tigr¹³ hjrir þessu mætti [milit rugl of¹⁴ sundrþyði upp tucitiaz millum ritissins of lirtiuunar of¹⁵ meinfamligt morgum¹⁶ salum of litom- um. allra hellz med þi at æigi at eins i uenium æxtalandum i moti zollinu. heðdr iæznuel i odrum lutum moti konungum¹⁷ of ællum¹⁸ mætti ritissins synðiz gert uera. of az þi at erdhjufstup¹⁹ uildi þrid of samþykt. þa sneri hann síl til miðd- leits of goduilla [vid herra Magnus.²⁰ huern er hann hærði optliga²¹ téed of ueitt þva lirtiuunni sem ritinu. biðandi²² at þeir stýldi þva stipa þessum lutum ollum sin i millum at þat ueri gudi almattigum til æru. lirtiuunni til meiri nytsemdar. sealzra þeirra salum of allz zollfins [i landinu badum²³ þeim i hendr þengins²⁴ til [gagne of gjezu.²⁵ enn uirduligr herra konungrinn [az þyft²⁶ uanrar godgirndar. er hann hærir hæzt til allra semiligra luta of allra hellz til heilagrar Nidaróss lirtiu of synt er at hann hærir. uiliandi hana þrydda²⁷ þva sem þridar elstari of þagari rettletis med meira þrelfi of uerndar brezum²⁸ a sinum dögum. eplir margar um- tölur²⁹ áttar³⁰ az huarætueggia halzu³¹ gordi hann uinattusamliga samsett vid herra erdhjufstup med radi of samþykt³² þyftupa. lendra³³ manna. of lórebredra i Nidarosi. of [annarra lórebredra þyftups stola³⁴ þeirra sem i Noregi ero. æ Lau- rentius messo aptan i berzættu bredra lirtiu i Tunshergi. þa er lidnir varo þra burd uars herra .M. cc. lxx. of vij. vetr. æ þenna hátt.

At uirduligr³⁵ herra erdhjufstupinn hjrir godu þridarins³⁶ of meiri nytsemd lirtiuunar of salna hialp of heilsu gaz upp hjrir síl [of sina eptir komendr lög-

¹) þessum — tilf. E. G. ²) retta — G. ³) moti — C-G. ⁴) gjez — E. ⁵) az — C-G.
⁶) Saal. rettet. lirtia — A. ⁷) Saal. rettet. foronunnar — A. B. frununar — G. ⁸) einni — C-G.
⁹) sa — mgl. C-G. ¹⁰) hylma — C. D. doma — E. ¹¹) [utan samuitzku [ar — C. [utan samuitzku — D. F. [utan grunfemd samuitzku — E. G. ¹²) hæzi — C. D. G. ¹³) tigr — tilf. B. ¹⁴) [rugl of mitit — C-G. ¹⁵) of — mgl. C-G. ¹⁶) margra manna — C. margra — E. F. G. ¹⁷) salzum konunginum — C-G. ¹⁸) allz — C-G. ¹⁹) herra þyftup — C. ²⁰) [herra Magnus konungs — C-G.
²¹) of opinbertiga — tilf. D-G. ²²) biðande — E. ²³) [mgl. — C. E. F. G. ²⁴) [mgl. — D.
²⁵) [gæzu of gjeztu — C-G. ²⁶) [a þyft — E. [az þyft — F. [az þyfti — G. ²⁷) þryda — D. uera þrydda — E. G. uerit þrydda — F. ²⁸) foronu — D. ²⁹) vidtölur — C-G. ³⁰) hæzdar — D. E. F. G. ³¹) hendi — D. enn engin adr hjrir hann — tilf. A. B. urigtigt. ³²) annarra — tilf. C. D. F. ³³) of lerdra — tilf. C. ³⁴) [lórebredra az annarra þyftupsstola valdi — C. [lórebredra az annarra þyftups stolum — D. ³⁵) þadir — tilf. B. ³⁶) marti(?) — tilf. C.

liga¹ með radi of samþygt sinna lórebredra undir nazni Nidaross tirtiú² allt uallð of tillall ex hann hazði edr haza mætti nodut [hvir fogdum³ löningi⁴ undirgior edr offran forununnar. Sva i tillalli sem i eign. salir þess uerndar breza⁵ er adr er um talad edr annarra breza [eda logmæls⁶ þar um edr með huerium hætti er⁷ syndiz til heyra. ollum odrum rettindum iaznan ofstoddum þeim sem tirtiunni til heyra.⁸ æ meðan nodurr ma of skal [eptir toma⁹ með lögligri erzd. enn ex engi zinnz eptir tomandi með lögligri erzd. þa hazi erzhvstuf of adrir¹⁰ hvstufar með (al) annarra [gözugra manna of þynsamra ritiffins¹¹ þeirra sem tiosa¹² zyrstu¹³ of mestu¹⁴ raustir¹⁵ i¹⁶ löninginum vitnandi¹⁷ eptir sinum samuitztum at þeir ftulo rettliga [starza i löninginni¹⁸ þess sem þeir doma nytfamligan uera ritinu of þeim sem byggia ritit.

Enn herra tonungrinn gaf upp zyrir sit of sina erzingia of eptir tomandi eylizliga¹⁹ allt uallð of tillall ex hann hezir nodut hazi her til at heyra edr proza edr orsturd þeirra mala²⁰ ucita er til tirtiunnar heyra. zyrirbiodandi zastliga ollum systu monnum of logmonnum tonunganna sva nærr sem ziarri.²¹ hia uerandum sem vid²² tomandum um allt ritit. at þeir dirziz æigi til þess at doma um þessor mál ne hluti sit ftit þess²³ nodurs tyns i þau az zyrnstu nodurrar ueniu er tonungarnir haza hazi. edr synaz hazi haza zyrir mæirr. helldr ftulo þess tyns [malum tirtiunnar domarar zrialftiga ftipa²⁴ hedan zra sva sem þessor ero.²⁵ [kierka mál²⁶ þa er þeir þresta millum sin edr þeir seltiaz az leikmonnum. Um hiusftap²⁷ of huerfu huerr er lögliga getinn. Um tirtna zrelsi. Um tiundir of heit. Um testamanta²⁸ er menn gera a sidarftum dögum²⁹ zyrir sal sinni. allra hellzt er þeir geza tirtium edr flaustrum edr helgum ftodum. Vernd pilagrima þeirra sem uitia³⁰ ftadar hins heilaga Olafs tonungs³¹ of annarra hvstups ftola i Noregi of þeirra mál. Sva hit sama mál³² tirtna eigna. Um bannz uert of meinseri. Um otr. of þar sem selldir uerda³³ andligir lutir.³⁴ Um uillu of uantru. Um zrilu lizi of hordoma. Um zrandsemis

¹) [ezintiga — C-G. ²) zyrir sit of alla sina lögliga eptir tomandi — tilf. C-G. ³) [i zyrir fogdum — E. G. ⁴) tonunga — tilf. C. D. tonunganna — tilf. F. G. ⁵) eda logmæls — tilf. C. F. edr langmannz — tilf. D. ⁶) [lögligra — C. D. F. [eda logmanz orsturd — G. ⁷) honum — tilf. C-G. ⁸) of i lands logunum eru of i odrum uerndar brezum tirtiunnar — tilf. D-G. ⁹) [mgl. i A. B ved Forglemmelse. ¹⁰) adrir — mgl. C-G. ¹¹) [manna radi of samþygt — D. ¹²) tiosa ftulu — C. E. F. lista ftulu — G. ¹³) of zyrnstir — tilf. F. ¹⁴) mest — D. ¹⁵) mgl. — D. of traustir — F. ¹⁶) i — mgl. F. ¹⁷) Saal. C alene. æigi at eins vitandi i — A. B. az eins vitandi — D. at eins vitande — E. F. G. ¹⁸) [haza löning — D. ¹⁹) mgl. — E. ²⁰) malum — D. male — G. ²¹) sva — tilf. D-G. ²²) til — C. D. ²³) [mgl. — C-G. ²⁴) [mal az tirtiunnar domara zrialftiga ftipaz [of ftirz (mgl. D) — C. D. [mall um tirtiunnar domara zrialftiga ftipaz (of dormast — tilf. F) of ftirz — E. F. G. ²⁵) mal segia — D. ²⁶) [oll ft. mal — E. G. [mgl. — D. ²⁷) hiusftaps band — E. hiusftap — F. G. ²⁸) ftipan — C-G. ²⁹) sinum — tilf. D. ³⁰) fara til — C. D. F. ³¹) tonunga — mgl. C. E. ³²) um mál — D. mgl. — E. Det hele Stykke fra dögum er udeglemt i G. ³³) ero — D. E. F. G. of tenptir — tilf. D. ³⁴) edr (of) tenptir — tilf. E. F. G.

þell. of ænnur mál þuilið. þau sem til tirtiunnar heyrar¹ at² hennar retti. ofstoddu
um iaznan tonungains rettindum i þeim málum huerueta þar sem æz uel prouadri
ueniu eðr landz lögum æ tonungi at gialldaz þiar sett.

Sua iatadi of herra tonungrinn æz nyiu³ of baudi þastliga at geyma at iaznan
se erdhjufstupi⁴ seazlozat at [geza of⁵ stipa semiliga lærða menn swa þeim kapel-
lum sem tonungar haza latit upp gera eðr sínar eignir til gezit sem odrum tirtium
[of kapellum⁶ sine erdhjufstups ritis uttan þeirra eðr annarra leitmannar lenzi⁷ eðr
presentan.

Sua iatadi hann of at eði æzl [eðr mátt⁸ tonungs eðr annars verallðlige hoð-
ingia hlutiz i loeningum byskupa eðr abota i Nidaroff erdhjufstups ritis. heðr stípið
sa þyrir [er þeir tiosa til⁹ er¹⁰ loeningrinn heyrir of doma nýtsamligan vera at
uitztu of síðzerði þeirri tirtiu er sine þorstiora hezir mist. stulo þeir of boda gioruan
loening eðr en stadzeftir se þeim tonungi sem þa er um torskæðr þeirrar tirtiu¹¹
eðr¹² uidrtugmiligt sendibod of semiligt. nema tonungr [se¹³ a veg um huern er
hinn skal þara til at verða stadzeftir. at þa swa¹⁴ sem síðr er til presenti hann sialzan
síl tonunginum.

Sua iatadi hann of at byskupar [of abotar¹⁵ eðr klerkar se eði stýlðir til at
þara [i leidangre þerðir¹⁶ með tonungi ne til þess notut [at ucita¹⁷ æz sinu [eðr
til leggja.¹⁸ nema¹⁹ [sua mitil²⁰ naudsyn se til at þat loziz. æz byskupi of uitrazt-
um klerkum þeirra²¹ byskups domis.

Sua [iatadi hann of æz nyiu.²² at æigi loziz tonungunum²³ at stípta til tirtu-
anna stada eða klerka landz lög samþytt of ritat²⁴ huart sem þat er²⁵ klerkum eðr
leitmonnum moti þornri veniu.

Sua [iatadi hann of at lozat se²⁶ erdhjufstupi of hans eptir tomandum at lau-
pa²⁷ gei(r)þalta²⁸ grauali of gáshautar swa sem her til hezir gert²⁹ uerit æz hans
þormonnum.

¹) herþua — E. ²) Saal. C. D. F. G. of — A. B. urigt. ³) a (æz) nyialeit — C-G. ⁴) herra byskupi of
byskupum — C. herra erdhjufstupunum of byskupum — D. erdhj. of byskupum — E. F. G. ⁵) [mgl. — C.
[geza of — F. ⁶) [mgl. — E. ⁷) [samþytt — C-G. ⁸) [eingi mattr. eði valld — C. [ne mattr of
eði valld — D. [of engi mattr of eðtte valld — E-G. ⁹) [er þeir til huerza — D. E. F. [er þar til huerza
— G. ¹⁰) [eða þeir til huerza(!) — C. ¹¹) [sem þa er — tilf. D. ¹²) um — E. ¹³) nærr eða — tilf.
C. E. F. G. ¹⁴) [sendi. eðr se nor. eðr a tuedi um huern honum se. skal. hann uera stadzaftir at þui — D.
[mgl. — D. ¹⁵) [leidangre þerð — C. D. [i leidangreþerð — E. G. ¹⁶) [leggja — D. [vetta leggja
— E. ¹⁷) [mgl. — C. D. ¹⁸) [leittiga — tilf. C. F. G. [logliga — tilf. E. ¹⁹) [sua m. of audsyn —
C. F. G. orin — D. ²⁰) [þess — C-G. ²¹) [iat. h. of a nyia leit — C. E. F. G. [híð sama — D.
[tonunginum — C-G. um — tilf. C. D. E. G. ²²) of þiarþinur — tilf. C-G. ²³) i — tilf. C. E.
F. G. heðr a — tilf. D. ²⁴) [motti hann at loza þýlði — D. ²⁵) þugla — tilf. D-G. ²⁶) geizþugla

Sva iatadi hann of ueitti at konungar skulo [rylgia fullkomliga¹ tiundar gerdum af londum² of borium sinum³ eptir guds logum.

Sva iatadi hann of at .xxx. lesta miols skulo sendaz til Islandz af erchibyskups halzu þegar erchibyskupi syniz of allra hellz æ þeim tímum sem aargangr⁴ landzins [ma þat bera.⁵ [Sua þo þetta at æigi þvi heldr neitiz⁶ honum at rlytia adra luti.

Sva iatadi hann of erchibyskupi landaura af einu⁷ skipi æ hueriu æri⁸ þi sem temr [af Islandi⁹ til byskups dæmis hans. sua sem brex hans uattar.

Sva iattadi hann of [af nyiu¹⁰ alla pilagrima uitiandi stadar hins heilaga Olafs konungs of annarra byskups stola i Noregi fyrir salu botar salir. sua utlendzka menn sem innlendzka. huart sem er i landinu xridr edr vxridr. at þeir skulo oruggliga i godum xridi heiman fara of heim nema nœdur þeirra [edr xleiri¹¹ syniz¹² niofnar menn of uerda þeir teknir fyrir þat til prouanar. þa skulo þeir pinaz með þeirri pinu sem til hegrir um tirkunnar domara [eptir sinni misgerd of til hlydni tirkunnar domara¹³ skulo þeir¹⁴ naudgaz sem¹⁵ naudsyn er til [um herra konunginn edr hans umbods menn eda hyslu menn.¹⁶

Nu enn vxir þetta uitiandi herra konunginn sama heilaga Nidaróss tirkiu með meirum uelgerningum æ sinum dögum enn [her til¹⁷ hezir hon haxt. ueitti hann herra erchibyskupi of hans eptir lomandum¹⁸ fyrir sit of sina erzingia .c. manna at¹⁹ uera [xrealfir of lutlausir²⁰ af [leidangrø gerð.²¹ sua at þeir sem skutil sueinar ero skulo uera lutlausir af þessum lutum með þeim hætti sem þeir²² uaro²³ uanir at haxa²⁴ of þeir hoxðu æ tima þessarrar sættar gerðar með .ij. odrum monnum þeim sem þeir uilia hellzt til kiosa með²⁵ sinu hysli.²⁶ [enn allir adrir gledið þessu xrelfi með odrum manni.²⁷

Sva iatadi hann of meðr sama hætti. huerium byskupa.²⁸ Ofloar byskupi. Biorguinjar byskupi. Staxangrø byskupi of hamars byskupi .xl. manna. nema²⁹ herra konunginum Erchibyskupi edr odrum byskupum syniz odruiis tilxelliligt vera salir æ menniligrar naudsyniar edr uerndar rikissins. sua at lidinni þessi uernd of naudsyn

¹) [fullkomligða vera i — E. ²) iordum — E. iordum, landum — G. ³) Saal. rettet; sem — A. B. urigtigt. ⁴) arangr — E. F. aragum(!) — G. ⁵) [er — D. ⁶) [æigi þvi heldr neitaz — D. [sa þo at þire þetta [call er þvi heldr neitaz — E. [sua þo þetta eighi þi at heldr at vxitast — F. [sua þo at þetta þat eigi neitaz — G. ⁷) þu — D. ⁸) misseri — D. ⁹) [mgl. i A. B. ved Skrifv. findes i de Örrige. ¹⁰) [a nyialeit of bana — C. D. E. F. [a nyialeit om pelligrima &c. — G. hvor Resten af denne Artikel udelades, lige til (16). ¹¹) [mgl. — D. ¹²) vera — tilf. D-F. ¹³) [Udeglemt i A. B. tilf. efter C-F. ¹⁴) oc — tilf. E. ¹⁵) & — C-F. ¹⁶) [fyrir h. konunginum æ hans hyslumonnum æ. odrum umbodemonnum — D. [þomgo herra konung þi sine gða hango hyslumanna eda adra umbodzymen(!) — F. ¹⁷) [adr — C. D. ¹⁸) eitiliga — tilf. C. E-G. ¹⁹) at — mgl. D-G. ²⁰) [xrialsæ (xrialseliga — D) oc lutlausir — D-G. ²¹) [af leidangrøgerðum konunganna (of) tallanum of þipdrættum — C. E. F. G. [af i. j. konunganna of tallsofnum of þipdr. of einfænliga af leidangrøgerðinni — D. ²²) konungs menn — C-G, rigtigere. ²³) var adr — E. ²⁴) vera — C-G. ²⁵) af — C-G. ²⁶) liti — D. ²⁷) Saal. rettet. monnum — A. B. [mgl. — C. ²⁸) byskupa — udeglemt i A. B. biskopstola i Noregi — E. ²⁹) teltigða — tilf. E. G.

eddið þegar þessir allir menn sögðu¹ þrælsi svo bystupa sem erðibystups sem þeir
þódu aðr.

Sva hit sama iatadi hann of [huerium sem einum² [lærdum manni³ þessarra
ystups stola. huart sem⁴ ero i [herudum eðr laupstordum⁵ at þeir stulo þrælsir vera
leidangri með odrum .ij. monnum af sino hysti.⁶ of einn af þionofstu monnum
ans þann sem hann sér⁷ sér naufnyuligan uera skal þræls vera af konungs bod-
rdum.⁸

Sva iatadi hann of⁹ af þessir .c. manna erðibystupsins uerða rangfattir¹⁰ sin
uilli j hans garði uerandi¹¹ æ¹² stípi¹³ eðr i hans þrýgd. þa stulo þeir standa a
þmi herra erðibystups of bæta eptir þvi sem honum synið [misgerdir þeirra til¹⁴
fett eptir landz lögum stýldug¹⁵ til hans heyra [i þessum atburðum.¹⁶ nema
er ueiti sin i miðlum eðr odrum dauda. sem gud lati æigi uerða eðr líma lát. j
uerium atburðum er þeir heyra¹⁷ til [herra konunginum¹⁸ eðr hans þyflu monn-
n.¹⁹ ofstaddri²⁰ i þessum atburð uiderluemiligri þvirbót herra erðibystupi þvir-
tir hans æru of²¹ nauistar. Enn af þessi(r) .c. manna misgera annars stadar en
er sagt. þa ma sa sem misgert er uid toma hinum²² til doms huart er hann
U²³ konungs eðr erðibystups. of [skal helmingr settarinnar þvir þilika luti legg-
j til konungs en helmingr²⁴ til erðibystups.²⁵

Sva iatadi hann of [at²⁶ undir þorbodi²⁷ af ser eðr sinum eptir komandum
igar²⁸ þeira þyflu monnum [eðr lensmonnum²⁹ gortu eðr gerandi þvir³⁰ laup-
a eðr solum eðr odrum lutum þeim sem þrýtið af stad til annars.³¹ þa stulo
i stilið undir þat bystupar eðr klerkar eðr þeirra leitmenn einfannliga staddir i
irra eyrindum utan erðibystups of bystupa samþykt [æ meðan dvalan þvir eptir-
tan bystupa³² geri æigi i þessum lutum uáða eðr [opinberligan hásta³³ ritinu

¹) þvi — C-G. ²) [huerium einum — E. G. ³) [fennimanni — C. ⁴) þeir — tilf. C-G. ⁵) [fa-
u stordum eða heradum — C. ⁶) liti — D. ⁷) hells — tilf. C. heldr — tilf. D. E. F. ⁸) leids-
þrærdum — E. G. ⁹) at — tilf. C-G. ¹⁰) missattir — D. vfatter — F. ranglat(i)r — G. ¹¹) eða
tilf. C. G. ¹²) hans — tilf. D. E. F. ¹³) stípið æ hans stípi eða æ odrum tveimr — C. með odrum
tveimr — tilf. E. eða a odrum tveimr — tilf. F. a hans stípið með adrum tveimr — tilf. G. ¹⁴) [of mis-
d þeirra er til — D. E. F. G. ¹⁵) skal — tilf. C. stýldar þeirra skal — D. F. ¹⁶) [þvir þeirra mis-
rdir — C. [þ. þ. misg. i þessum atburðum — D. E. G. [þ. þ. m. til hans i þ. atb. — F. ¹⁷) með sett-
li — tilf. C. D. E. G. ¹⁸) [konungdómsins — C. D. F. [herra konungdóms — E. G. ¹⁹) [þyflumanna
E. G. ²⁰) Saal. rettet efter de Övrige. ofstaddum — A. B. ²¹) [sæmbar hans — tilf. C-G. ²²) hon-
 — C-G. ²³) heldr — tilf. C-G. ²⁴) [sett onnur þvir þilika luti skal at helmingi til konungs heyra
helmingi — C. [settarinnar þvir þilika luti. [skal helmingr herra till konungs oc helm. — E. G. ²⁵) þy-
pi — D. ²⁶) Saal. rettet; at þ — A. B. ²⁷) þorbón — D. ²⁸) af — tilf. þ. ²⁹) [mgl. — C.
j þvir — þ. ³⁰) stadar — tilf. D-G. ³¹) [Saal. rettet. of með dvalan þvir eptirleitan. at þyflupi —
B. [æ meðan dvalan þvir eptirleitan bystupa — C. [eðr með dvalan þvir eptirleitan bystupa — D. [æ meðan
atin þvir leitan þyflupa — E. ³²) [openberligha stadda — E.

edr [almenniligrí naufsyn.¹ Sva iatadi han of at sealflozat se erdhíbfstupi at haza einn mann til fylzslattar eptir þui sem brex hans þar um gert vattar.

Þa² var of samit³ um tiundar gerð⁴ um allan Noreg. utan um hamars bystups dóm. Kaumariti of Soleyar. at menn stolu gera⁵ tiund offerða æuinliga⁶ af garða leigum. of ælgorgnum. mylnum [of stogar leigum.⁷ braudoznum⁸ of badstozum. saltlortlum.⁹ netum of nótum. Sva at sá er [greidir þessa luti. edr sá sem byggir.¹⁰ greidi tiund offerða af leigunum.¹¹ en hinn er leigir þrammleidis ser til azla tali þyrst af allt þat er hann leidir¹² til of¹³ tostar of tiundi síðan [azla sinn.¹⁴ Enn af stipa leigum geriz¹⁵ með þeim hætti. at síðan stípit er zullgert.¹⁶ segl of reidi til zingín. [þa geriz i þyrstu¹⁷ tiund af .ij. lutum leigunnar [þegar i þyrstu zerd¹⁸ of iaznan síðan. [enn þridiunghr¹⁹ leggiz til umbota stípi of reida. Af buleigum²⁰ ollum geriz tiund .v. peningar vegnir²¹ af tulleigu²² huerri [of²³ hueriu malngtu tynlagi.²⁴ Sva at sa sem tetr tynleiguna²⁵ greidi²⁶ af þessa²⁷ .v. peninga þar i sofn sem bygt er elligar hans umboda madr. Enn af huargi er þar²⁸ til greidi sá er leigdi of zalli sva miðit niðr i²⁹ leigunni þyrir þeim er sá. Enn oftr standi þyrir uidreldi sem adr af þeirri mioll allri sem uerdr zreadaginn³⁰ þyrir Jons messa. Enn af þui bui sem menn haza ser til nytia sva at þeir byggia æigi. [greidi oftr³¹ af eins dags mioll [allri þyrir tiund of leigu af mioll.³² Sva skal of greidaz³³ ullar tiund af ællum þeim saudum sem zædaz i enjum³⁴ ut³⁵ of af allðini ællu storn of smá skal tiund gorað.³⁶ [þessar tiundir stulu of gerað³⁷ sem i uanda hezir³⁸ uerit of her zylgia. af sáði ollu. rug of huciti. lini of hampi. næpum of ertrum of streidar tiund. af selum of [huolum tiund.³⁹ af hafarla⁴⁰ lysi. of allztonar ziffa

¹⁾ [alm. trífni — D. [almughanom — F. ²⁾ Eptir þui — C. E-G. ³⁾ samþætt — E. F. samit — G. ⁴⁾ gerðir — E. F. ⁵⁾ þessa — tilf. C-G. ⁶⁾ æuinligða — E. ⁷⁾ [mgl. — E. ⁸⁾ bagfteroznum — F. ⁹⁾ mgl. — E. ¹⁰⁾ [byggir þessa luti — C-F. [þessa luti(!) — G. ¹¹⁾ leigum — C. E. G. leigumonnum — D. leighunni — F. ¹²⁾ legg — C-G. ¹³⁾ of — mgl. D. ¹⁴⁾ [af azla sinum — C-G. ¹⁵⁾ greidiz — C. D. ¹⁶⁾ of — tilf. þ. ¹⁷⁾ [i þyrstu geriz — C. D. F. G. [i þyrstu zerd gerist — E. ¹⁸⁾ [mgl. — E. ¹⁹⁾ [hinn þridi — C. ²⁰⁾ huseigum — G. ²¹⁾ þar i sofn sá bygt er — tilf. D. ²²⁾ leigutu — C-G. ²³⁾ af — tilf. D. ²⁴⁾ [mgl. — E. ²⁵⁾ leiguna — C-F. leigunnar — G. ²⁶⁾ geri — D. ²⁷⁾ þessu — D. ²⁸⁾ þeirra — E. G. ²⁹⁾ af — C. D. E. ³⁰⁾ næsta — tilf. C. D. F. ³¹⁾ [greidiz oftr — F. ³²⁾ [of leigu. en sa skal vera zriabaginn næstr þar Olazo messo dag þyrre — C. [allri þyrir tiund af mioll of leigu. en sa skal vera zriabaginn næstr þyrir Olazo messo dag hin þyrre. en af annars dags mioll allri þeirri er verdr zriabaginn þyrir Jonomesso. greidiz oftr ællði — D. [allri z. tiund af mioll of leighu. en sa skal vera zriabaginn næstr zire Jons messo gerist oftr af ællði — E. [allri z. t. af m. of l. en sa st. vera zr. næsta z. Olazo vauðu hina þyrre. en af annars dags mioll aftr þeirri er verdr zriabaginn n. z. J. m. greidist oftr zirir uidreldi — F. [allre z. t. af m. of leigu. en sa st. vera zr. n. z. Olazo messo þyrre. End annars dags mioll allre þeirri er verdr a zr. zirir Jons messo dag. gr. af zirir uidreldi — G. ³³⁾ gerað — C. E. F. ³⁴⁾ enjum — G. ³⁵⁾ uti — C-G. ³⁶⁾ af greidaz — E. ³⁷⁾ [Tiltöiet efter C. [mgl. — A. B. greidaz — D. F. geraft of greidast — E. ³⁸⁾ haza — þ. ³⁹⁾ [huolum tiund — C. D. F. G. ⁴⁰⁾ hafarlinga — C. G. hafarþinga — D. hafarlinghar — F.

tiund.¹ sua at skipstjornar menn allir se skyldir at greida [æz freid alla tiund² æz sinum lutum. of fiodi of aliti³ at svo greidi skiparar⁴ allir zulltomliga [sem lutum skipa of skipara⁵ gegnir.⁶ svo at huarli sterdi tiundina konungs freid ne landuordur ne leidangr gerdir⁷ ne nodurar adrar skyldir eptir þvi sem þeir uilia eidi zyrir⁸ hallda þo⁹ at þessir lutir lutiz¹⁰ zyr en tiund. of hagi svo til at þeim lomi til nytia er tala¹¹ skulo æz guds halzu. skal tiundar freid herra byskups¹² iaznan zylgia hialli.¹³ of svo margir ziffar hueriu kaupi of æzgreidzlu¹⁴ sem log uatta. æz ueidiskap¹⁵ ollum skal tiund goraz. æz sallti of tuernbergi. æz kaupengi of allz konar uinnu [smidar of æzla.¹⁶ æz tieru skal gera¹⁷ .xx^{ti}. huerr astr. æz iarni .xx^{ti}. huert pund eptir rettri tiltolu.¹⁸

Nu æz nodur exan kann til at loma yzir nodurum hlut þeirra¹⁹ greina sem i þessarri settar gerð ero. þa skulo .ij. menn kiofaz til til²⁰ utskyringar.²¹ einn æz herra konunginum. enn annarr æz herra erchibyskupinum of hano eptir lomadum. of æz þessir geta ærgi samþydt sin imilli þa skulo þeir [zrealst uald²² til haza at kiofa til hinn þridia mann med ser. of þat skal standa sem [æz þeim ollum verdr ut skyrt²³ [of um samit.²⁴

Enn þessa [uinattuliga samsett²⁵ gordu þessir somu herrar gozugligr herra Magnus konungr of uirduligr²⁶ zadir²⁷ Jon erchibyskup nærr uerandum uirduligum zepnum herra Andresi byskupi æz Oslo. herra Arna byskupi æz Stazangri.²⁸ of þessum baronum rikissins. herra Erlingi. [herra Kognualldi.²⁹ [herra Andresi plyn. herra Gauta³⁰ i Tolgu.³¹ herra Biarna Erlings syni. herra Þori byskups syni. herra Auduni hugleikssyni. herra Vigleiki Audunar syni. of torabrædrum i Nidarosi [zulltomnum umbodsmönnum Nidaross capituli.³² herra Signati³³ herra Erlendi.³⁴ herra Þorzinni. herra Auduni. of odrum uitrum mönnum (of) skynsömum herra konungsins of torabrædrum³⁵ annarra capitula³⁶ þeirra sem sóru at þessi séttargord³⁷ skyldi standa³⁸ of æuinliga stadzestu haza. zyrir biudandi i [þessarri gord³⁹ allt motilæst

Jvfr. S. 474, 475. J. Cap. 19.

¹) Æz [elum &c. — mgl. A. B. ²) [freidar tiund alla — C. [æz freidar tiund alla — E. ³) vatti — C. atti — D-G. ⁴) skipveriar — D. ⁵) skiparum — F. ⁶) [mgl. — D. ⁷) gerð — E-G. ⁸) sinum eptir — E. eptir — G. ⁹) þo — mgl. E. F. ¹⁰) utgeizis — F. ¹¹) haza — C. D. F. ¹²) erchibyskup — C. E-G. ¹³) hualt — G. ¹⁴) æzgiortu eptir þvi — D. ¹⁵) vidi — C. D. ¹⁶) [æzla of smidar — C-G. ¹⁷) greidaz hinn — C. D. ¹⁸) Hele denne Artikel om Tienden mgl. i den latinske Original. ¹⁹) þessarri — C-G. ²⁰) til — mgl. C. E-G. ²¹) umskyringar — D. ²²) [zult vald of zrialt — E. ²³) [æz þ. ollum (saman) eða þeirra tucimr v. utskyrt — C. E. G. [þeir .ij. or þera — D. [þ. oll. e. þeim tucimr v. utskyrt — F. ²⁴) [of um semia — D. [mgl. — C. ²⁵) [saumu [ott — D. ²⁶) herra oc andaligher — tilf. F. ²⁷) herra — tilf. F. ²⁸) herra Aþatinn byskup æz Biorgin — tilf. D. urigtigt. ²⁹) [mgl. — E. ³⁰) Gaut — C. ³¹) [mgl. — E. F. ³²) Saal. rettet. capitula — A. B. [mgl. — F. ³³) Saal. rettet. Signari — A. B. ³⁴) Ellinge — E. ³⁵) torabrødra — D. E. G. ³⁶) capitulum — E. F. G. ³⁷) [ott — D. ³⁸) halldaz — C-G. ³⁹) [þ. séttargord — C. E. F. G. [þessum [ottar gerðum — D.

suit¹ þærðar. of einfannliga [stípan aptr til sama eynis. of² ællum brezum millum þeirra of þeirra þyrirmanna her til hørðum of þengnum um þessa upp geyna luti. of ollum ødrum þengnum þaualligum uerndar brezum³ of ollu ødru þulltingi guds laga of manna. um hueria luti er þessor sættar gerð of endilig⁴ samþyðt megi sal-
maz eðr med [noðuru moti⁵ at riuzaz.⁶ Ænn þessi uar háttir eidstazs þeirra sem sörur az halzu herra konungsins of barona ritissins. þess legg et hørð æ⁷ bót. of þui styt et til guds. at alla þa luti er minn herra Magnus konungr heyr iatad heil-
agri tirlu of i þessarri samsett⁸ ero neyndir. skal minn herra Magnus konungr halda. of allir hans rettir⁹ eptir komendr. [of et of allir minir eptir komendr¹⁰ enylzliga. eptir stitu uiti¹¹ sem gud lær¹² mer. of haldað¹³ lata of til styrkia at haldaðiz tirlu-
unni til handa eptir minum mátt of megni. Suer et þenna eid upp æ sæl mins herra Magnusar konungs of allra hans eptir komanda. [of¹⁴ mina sál¹⁵ of allra minna eptir komanda. Sva hialpi mer gud of [þessorr heilog¹⁶ gudspioðl.¹⁷ Ænn þessi uar eidstaz¹⁸ þeirra sem soru az halzu herra erchibyskups [of annarra bys-
kupa¹⁹ umbodsmanna capitulorum.²⁰ þess legg et hørð æ helga²¹ bót of þui styt et til guds. at alla þa luti er nu ero upp iatadir konungdominum az tirluinnar halzu of mins herra Jons erchibyskups of annarra byskupa. of i þessarri samsett ero neyndir. [skal minn herra erchibyskupinn halda of adrir byskupar²² of allir hans eptir komendr of þeirra. of et of allir minir eptir komendr æynliga. eptir stitu uiti²³ sem gud lær mer.²⁴ of haldað lata. of til styrkia at haldaðiz konungdominum²⁵ til handa eptir minum mátt of megni. Suer et þenna eid upp á sæl mins herra Jons erchibyskups [of annarra byskupa²⁶ of allra hans eptir komanda of þeirra. [æ mina sál.²⁷ of minna allra eptir komanda.²⁸ Sva hialpi mer Gud of [þessor heilog²⁹ gudspioðl.³⁰

Of³¹ til uitnisburðar þessarra lufa [setti herra konungrinn her þyrir³² stl

¹) suita — C. E. G. ²) [stípan eptir sama namne — E. ³) eða þá þu — tilf. C. ⁴) Sæl. rettet. vendlig — A. B. C. D. ⁵) oendilegh — F. ⁶) andlega — G. ⁷) [noðurum hætti — C. E. F. G. ⁸) rymaz — D. ⁹) riptaz — E. G. ¹⁰) helga — tilf. C. ¹¹) [ettlargerð — E. ¹²) rettir — mgl. D-G. ¹³) [mgl. — E. F. ¹⁴) of þynsemd — tilf. C-G. ¹⁵) heyrir geyt — C. D. F. ¹⁶) geyr — E. G. ¹⁷) halda — C. G. ¹⁸) a — D. F. i — H. ¹⁹) [mgl. — C. ²⁰) [þ. hin helgu — C. D. ²¹) [oll þau heilghu — F. ²²) gudspioðl — E. F. G. ²³) haltr eidstaz — C. E. F. G. ²⁴) [of annarra manna of byskupa of — D. ²⁵) [oc — E. ²⁶) [oc annarra byskupa oc — F. ²⁷) [annarra byskupa — G. ²⁸) eða — tilf. C. ²⁹) capituli — C. F. ³⁰) ritissins — tilf. G. ³¹) helga — mgl. D-G. ³²) [skal min herra Jon byskup h. of adrir byskupar — C. ³³) [upp a [sæl mins herra Jons erchibyskups of adrir byskupar(!) — D. ³⁴) [skal min herra Jon erchibyscop — E. ³⁵) [up a [sæl mingo herra Jongo erchibyskups oc annarra byskupa þu halda — F. ³⁶) [skal min herra Jon erchibyscop of adrir byskupar halda — G. ³⁷) of þynsemd — tilf. C. E. F. G. ³⁸) [heyrir mer geyt — C. D. F. ³⁹) [geyr — E. G. ⁴⁰) konunginum — D. G. ⁴¹) [mgl. — D. F. ⁴²) [i mina sál — E. ⁴³) [oc mina — F. ⁴⁴) [oc i min sál — G. ⁴⁵) Suer et &c. — mgl. C. ⁴⁶) [þessi hin helgu — C. F. ⁴⁷) [þessor — D. ⁴⁸) gude-
spioðl — E. F. G. ⁴⁹) Æn — C. D. F. ⁵⁰) [sem h. konungrinn heyrir þyrir geyt — D.

innfigli. [herra erchibyskup sitt.¹ byskupar of baronar [sin innfigli² of capitule³ sin innfigli. var þetta brex gert i Tunobergi a þeim degi of æri⁴ sem þyrr segir. á .xiiij⁵ æri ritis⁵ Magnusar konung. of æ tiunda æri⁶ byskupsdormiss herra Jons erchibyskups.

C. Kort Udtog,

med samme Haand fra 1325, som Slutningen af Ea i Landsloven, i Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling.

Þatt se ollum monnum tunnitt at þessar stípanir gærðoxt millum annara luta i Tunoberghi þa er lidnir varo þra burd varo herra Jesu Christi .m. vettra .cc. vettra oc .lxx. vettra(!) millum ritisens oc heilagrar kirkíu. um þau mall er hýgra till heilagrar kirkíu vmdomes oc tiundar gærdir. Sua uar þa med rade oc samþykt a gort herra Magnus konungs oc uirdulegs herra Jons ærlichscups oc annara byscupa baruna ritisens loresbrædra oc annara godra manna er þa varo i nand stípat oc stætt um allan Noregh at oll þessor mall stulu þrialslega domæxt hedan æz oc stípaxt um byscupa eda þeira umboðsmen sém her þyngia. oll klerka mall þau er þeir þrætta sin i millum eda sotiæxt æz leitmonnum. um iunstaþ(!) oc huorfo huar er geten. um kirkna þrialsfe. um tiundar gærdir oc hæitt. um stípan er men gera i sðastom daghum sinum þirir sáll sina allra hællxt er þeir gæra kirkium oc helghom monnum eda klauftrum. um uærnd þelagrima þeirra sém uithia stadar hins helga Olæfs konungs oc annara byscups stola i Noreghe oc þeira mall. Sua hitt sama um mall kirkna eignu um þanzuert oc meinære. um oker. oc þer sém sellðir ero andleggir lutir. om uillu oc um vantru. om þrillu lizui. hordoma þrendsema spíell oc annur mall þuillit þau sém till kirkíunnar hýgra at hennar resti. stulu þesser(!) mall sém nu ero upp talld hedan i þra ærtir þui sém þrexet oc loghbofen (vattu?) domæxt þirir kirkíunnar domara oc ærigi stíotæxt undir leitmannna dom.

D. Længere Udtog,

med samme Haand fra Midten af femtende Aarhundrede, som den nyere Borgarthings-Christenret, i Perg. Cod. No. 1127 Tillæg i det kgl. norske Videnskabers-Selskabs Bibliothek.

Cheffe articuli standa j settargerdenne Primo.

Ath herra erchibyskupan med radhe oc samþykt looresbrøðhra sinna vnder nampne Ríðgroos kirkíu, gæz wþ þirir sít æueligha oc sina extírtomanda alt þet wald oc akalð er han hæzde æder hæzua matte j tosnengom konunganna j Norighe vndergiøz offran

¹) [mgl. — D. ²) [mgl. — C-G. ³) capitula — C-G. ⁴) vetri — C-G. ⁵) herra — tilf. C.

foronanner ollum adrum rettindom iamynan ofstaddom sem tirkunne til hoyra oc ero j landz laghum oc werndar brexum, oc medan notor ma oc scal æfter toma med loghligre arz til konungens. En ez eighi zintz þann þa hazue erdhbystupr oc bystuper med annarra gazugra oc stynsamra manna rilesens þeirra sem liota sculu zyrsta oc mefsta raustir j losnengom þes sem þeir wita nysfamlighen wera rilino &c.

Nec promisit ecclesie quod ipse et sui non tractent causas ecclesie.

En herra konungen gaz up zirir sil oc sina erzuingia oc extirkomanda einliggha alt wald oc tillald ez han hazuer notott hært her til, hoyra æder proxua æder orsturd weita þeirra mala sem til tirkunne hoyra, zirirbiodhande ollum zastliggha synsmonnum oc loghmonnum konunganna. sua nære som zierre, wærandom oc widerlomandom um alt ritit ath þeir dirzuitz eighi doma um notor þau maal ne luti sil notorstyns (i) þau az zyrnstu nodra wæniu er konungar e hazua hært æder, synatz hazua hært zyrmeir, hells sculu þessstyns maal um tirkunnar domara zrialsliggha stipas oc stiras hæðhan j zra.¹ Sua som ero þessu, oll clerka maal þa er þeir þretta sin j mellom æder þeir soziaz az leilmonnum, um hionstap oc huarstu huar er geten loghliggha um tirkio zrielse um þiundar um heit um stipan er men gora a sidharsta daghum zirir saal sina alra helzt en þeir gezua tirkium æder helghum stadhum æder klaustrum wærnd pelagrima þeirra som witia stadh hins helgha Olafs oc annarra bystufestola j Norighe oc þeirra maal sua þet sama maal tirkunna eighna, um bantzwert um meinsuore um otr oc þer sem sældir æro andalighi lutir, æder konptir um willor æder wantru um zrikkoliznadh um hordoma. oc zrensemis spield oc annur maal þuilit þau sem til tirkunnar hoyra ath hennar rætte &c. ofstaddom jempan konungsens rettindom j þeim malom huarueta þer sem az wælxrozuadhe wæniu æder landz laghum a konunge gielðaz zirir sælt(!) &c.

Quod episcopi conferant ecclesias &c.

Item iattadhe herra konungen oc bawdh zastliggha ath gornas ath jempan se erdhbystupi oc bystupom lozuat ath gizua oc stipa someligha lerda men sua j þeim capellum sem konungar hazua up latit gora æder sina eghnir til gezuit sem j adhrum tirkiom oc capellum sins erdhbystuperiki(s) uten alla leighmanna samþygt æder presentan.

Item quod rex se non intromittat de electione episcopi.

Item iattadhe herra konungen ath einli wold konungs æder annarra wæroldj hoydingia lutiz j losning bystupa æder abota widoos erdhbystups rikis heldir stipit

¹) Nedenunder, med Henviisningstegn: Um þessa maal skal tirkian doma.

svo til, er þeir sem losningren hýrrer ath dōma nýtsamlighan væra aat vitzsku þeirre kirkju er sin þorstiora hezuir mist Sculu þeir oc biōdha gorzuan losning, æder(!) en stad: þest see, þeim konunge som þa ær om forēbrodra þeirra kirkio. med wīdertōmeligt sen: debodh. nema konungen se nēr æder a wegh þer er hin skal þara til oc werda stadh: þest. þa presenta han sigh sielzuer konungenom &c.

Quod episcopi et clerici non dabunt leidhang.

Item jattadhe konungen ath byskupar abotar æder klerkar se eđi skyldoghi til ath þara j leidhangers þerd med konunge ne til þes nōlot weita æder leggja æz sino nema loglet sua myllill naudhsyn se ath þet lozuat æz byskupe oc witrastom klerkom þes byskupsdōmes.

Item quod rex non permittet leges in dampnum clericorum.

Item ath eighi lozuat konungenom um ath skipta til stadh kirkia æder klerka landzlogh samþygt oc ristat oc þear pinor huart som þet ær j klerkom æder leilmonnum mote þornu wæniu.¹ Item ath lozuat se erchibyskupi oc hans extirkomandum ath laupa þughla geirzalla &c. Item ath konunga sculu zultompligha þylghia j þiunda gerdum æz jorðom oc boum sinom &c. Item at .xxx. lefir miōls mughu sendas til Þislandz æz erchibyskupi synæt æz. Item ath erchibyskupr skal hazua landaura æz eino skipi huario ære þui sem kommer æz Þislande til hans byskupsdōme.

Sequitur de pace peregrinorum prerogativa episcoporum et libertate clericorum.

Item ath alli þelegrima witiande stadh heilagz Olazs konungz oc annara byskups stola j Norighe þirir sala bota saler sua wllenzsker men som julendzsker huart som j landeno ær þridr. æder ozrider þo sculu þeir j godhom þridhi þara nema nōlor þeira synæt væra niofnare oc þrozuet þet. þa sculu þeir þinat sem til hýrrer um kirk: unnar dōmara extir sinne misgerd &c. ut in ¶ Item weit(ir) herra konungen herra erchibyskupi oc hans extirkomandum æueligha .c. manna væra þrialsa æz leidhans þerda konunganna &c. ut in ¶ Item jattadhe herra konungen med sama hette huarom byskupe Osloar. Biornini. Stazungers oc Hamars .xl. manna væra þrialsa &c. nema herra konungenom erchibyskupi æder adrum byskupum synet ædhrumwīs þallelit væra saler almenneligra naudhsynir æder wern ristens sua ath lydhni þeirra naudhsyn glædhes aller þyrnepndir þui þrialse &c.

¹⁾ Nedenunder, med Henviisningstegn: i^a st. pro archiepiscopo.

Quod clerici sint liberi a tributis.

Item iattadhe herra konungen huariom einom lerdome manne þessara byskups stola huart som þeir æro j heradhe æder kaupstadhom ath þeir sculu xrialsæ vera ær leidhangre. með andrum .ij. monnum ær sino hyssi oc ein ær hana pionosto monnum þeim sem han seer nyttsamlighin wara skal xriels wara ær konungs leidhangers xerdom &c.

De emenda servorum archiepiscopi si delinquant ut in litera. Item quod episcopi et clerici non includuntur sub prohibitione regis ut in. Item om piundagerdir.

Item om piundagerdir nzuir oxuer(!) alt Norighe utan hamars byskups dome kaumarile oc soolnar ath men sculu þessa piund gora ær ga(r)ðzleighum olgagnum milnum badstofnum braudhofnum sfogharleighum. saltstetlom. nætium oc notom. sua ath þenn som byggir þessa luti gorre fiond offerda ær leighonne en hin er leigir seer til azla tali xyrst ær alt þet er han leggir til oc kostar oc piunde sidhan ær azla sinom. en ær stipleighom goretz með þeim hætli ath sidhan stipit er zulgiort með sæghl oc adhru reidhe j xyrstu xerd goretz piund ær þueimer lutum leighonnar oc jempnan sidhan æn þridhiungar leggiz oc(!) umbotar reidha aa stipino. ær hwsleighum ollum goretz piund .v. peninga meghnar. ær leigho tu oc huario malnytto tirlaghi gori þann som tæter leighona .v. peninga meghna þer j soln som bygd ær. En ofta tiund goretz xirir widerældi ær þeirra(!) mioll som werder a xredagen xirir Jons messo. En ær þui bui sem men hazua ser til nytto, sua ath þe biggia eighi greidhis oft ær einni dagg mioll sem werder xriadaghen nest xirir Olafs wotu xyrri. En ær annars dagh mioll alre er werder a xriadagh xirir Johannis goretz ooftr xirir widerældi. Item skal goratz piundr ollar ær saudhum ollum oc ær allo aldini storo oc sma &c. Item ær sadhe allu ruggh oc hweiti. hampi oc lini. ertrom oc næpom. streidh oc siæll. hual oc hafellinga. lyfi oc alstona xrista tiund &c. Item ær weidhista ollum. ær salte ær quernberghi. ær kaupoxri oc alstona vinnu azla oc smidar. ær þieru huar .xx. after. ær jerne .xx.^a huart pund Sequitur. Ex nolon æxuan werder nzuir nodrom luta þessa greina som j þessu settargerð æro. þa skal til liofa ein ær konunge oc annar ær erdhbyskupi þet ath greina. Oc ær þeim sæmer ey liofe til þen tridhia með sit, oc þet skal standa som þeir aller æder þueimer þeira werder wistyr.

Deinde sequitur juramentum pro utraque parte quod i^a. compositione perpetuo maneat et firmiter teneatur.

4.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om udvidede Privilegier for Kirken.

Bergen den 13de September 1277.

kten efter Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Samling med samme Haand fra 1325, som Slutningen af Ea i Landsloven A. nmenholdt med Afskr. med Arne Magnussöns Haand i Bartholiniana Vol. III. (D) Pag. 793. (Ex M. S. membraneo in qv. Bibliothecæ publicæ Academiæ Hafnensis, in capsâ rubra minori clathris munita) den samme som ogsaa kaldes *Codex capsæ Cypriani* . . . B. Forhen aftrykt i Dipl. Arnarn. II. p. 76—78.

Brex Magnusar konungs Hakonar sonar.¹

Konungur [sonur] son Hakonar konungs² sendir³ andlegghom þædr [oc virdulegghom⁴ herra Jone med guds mistun⁵ ærtibystupi i Nidaros of ollum adrum guds vin-
[oc] sinum verandom of uidr tomandom þeim sem þetta brex sca eda hõyra eilix-
ha tuediu⁶ guds of sina. Blesjadr⁷ se⁸ Ihesus Christus [xridar] gud⁹ of samtristil-
har¹⁰ afstæmdar er med knoleit¹¹ sinnar mildi oc mistunnar lönxði off med
irum [xridi] oc¹² nadum þyri at sca stiorrn Noregs konungs ritis ærtir þadur uarn
notorom¹³ varom þorelrum þeim sem þyrir off haxua Noregs konungar uerit.
þan hezuir han ueitt off [marqzallægghar sine mildleits¹⁴ of mistunnar giazuir i
stilli lydni alþyðinnar of ærtirlæti bædi lerðra oc leikmanna. Oc ær þui at allir
n i landeno haxa till var snuizt med [myllilli lofsgæzni¹⁵ astar oc holloftu oc æin-
ilegha virdulegghr þadir¹⁶ Jon med guds mistun ærtibystup i Nidaros off oc vartt
ronglekt uald i morghum godom lutum styrktiandi oc¹⁷ i huerðaglegu böena hallði
[guds er han hezuir med¹⁸ þadurlegom goduilla til toyggt alla men at haxa þyrir
oc rifinu. brotningenni oc barnum varom oc¹⁹ idulegri tillaghu heilsamlegra rada.
opt²⁰ myllum lofnaði oc ærxði er han oc hans broðr sumir bystupar innan lanx
axa haxt²¹ þyrir off²² herralega. oc en ætlum ver at þeir muni²³ haxua. vilium
r ollum monnum lunnit gera at þyrir satir guds [þyrlegghr astar²⁴ of hine hælga
axs konungs þrenda vare of hans lirkliu er off er æintanlega²⁵ hiartzolginn med
rleits sambandi [guds þyrlegghar²⁶ astar. hozuum ver iattat herra²⁷ Joni ærtibys-
pi oc hans loglegghom ærtirtomandum at þo at brex sættargerðar²⁸ oforrar uatti
rongi halxa sett en halxa ærtibystupi ex men hans still a sini(!) i millum i²⁹ xribbroti

¹) Privilegia firsiunnar of Ærtibystups oc bystupa — Orskr. B. ²) [med guds nad Norigis konghur — B. ollum monnum sinum — tilf. B. ³) [mgl. — B. ⁴) nad — B. ⁵) blesjan — B. ⁶) Lozvadur B. ⁷) gud — tilf. B. ⁸) [xridur guds — B. ⁹) [annpryðilighr — B. ¹⁰) noph leita — B. [mgl. — B. ¹¹) oðrum — tilf. B. ¹²) [sina milleita marqzalliga — B. ¹³) [mittu lofsgæve — B. herra — tilf. B. ¹⁴) oc — mgl. B. ¹⁵) ær — B. ¹⁶) j — B. ¹⁷) efftir — B. ¹⁸) [mgl. B. ¹⁹) vel oc — tilf. B. ²⁰) munu — B. ²¹) [þyrðhar — B. ²²) mgl. — B. ²³) [gudlighr B. ²⁴) herra — mgl. B. ²⁵) varrar — tilf. (!) B. ²⁶) med — B.

i þrauero herra¹ ærlibysstups þa skal² ærlibysstup [hæza nu³ alla þa sett ein soman ærtir aluedum lantz lagha um myllileit [þear gialldz.⁴ huart⁵ sem þeir miøgera i hia: uero eða þrauero ærlibysstups, utan sua þungleggha berizt⁶ till sem gud lati alldrighi verða at þeir gere þatt i sialxs konongs garde eða stipi eða hiauero.⁷ þa a konongr halzua sett en halza ærlibysstup oc standi mall þeira oc xribbrot i konongs valli of loglegom dome ærtir malauortum um þeira miøgerdir xyrir⁸ salir hiauero konongs oc uirdinghar. En⁹ ex mandrap eða lima laot verdr millum þeira þa a konongr einsoman dom izuir of þear sett huar sem þatt gerizt nema þatt verði i sialxs ærlibysstups garde oc hiauisf.¹⁰ þa skal gerazt¹¹ honom uidrformeleggh izuirbott [xyrir 2 æro¹² hano hiauisf¹³ of virdinghar. Sua oc ex men þessara bystupa. bystups æz Oslo. bystups æz Biorguin. bystups æz Stazuangre. bystups æz Hamre brioti¹⁴ i hiauero bystups sine. þa hozuum ver iattat huerium þeirra halzua¹⁵ sett vid off. en honom¹⁶ er xyrir uluta verdr rade huero dome konongs eða bystups er han uil kiosa um rett sin. ottan sua þungleggha [tunni till bera¹⁷ sem gud lati alldrighi verða at mandrap eða lima latt tunni verða með¹⁸ þeim. eða þeir gere xribbrot i adrum stad: um en¹⁹ i hiauero bystups sine.²⁰ þa a konongr þar um(!) [saman dom oc²¹ sett²² 3 izuir sem²³ adrum þegnum sinum. Sua iattom ver oc herra ærlibysstupi oc xyrir nezdum bystupum at ex þeir stemzua monnum till sin um reet oc sofnir lirtuinnar. of ero men sua olydnir oc þrioztozullir at eighi uilia þara ærtir þeirra lallan eða stexnu²⁴ lalladir til þeira eða þeira forøbrodra eða þroxasta loglega.²⁵ þa stulu þeir eigha [þer a stila þearsett²⁶ sem loghbot sēghir um stexnuþall oc talzal i laup: stadum. En²⁷ eigi uilium ver at þegnar uarir se talsættir eða stexndir xyrir xepretta salir eða notora klengisafa. Sua oc um stedia varnu at þo at brex þadurs vao eða uartt þau sem vid þædghar hozuum þar um gortt med minnum al(u)ædom oc stilldagha þa vilium ver at ærlibysstup hazui ein man of ein suæin þan sem mestla nyttsend meggi gera med honom till slyxreftatto. of at han skal sta lata stilt slyxer sem ver latum ganga i Nidarosi huart sem off lifar at lata ganga smatt slyxer eða floortt 4 bædi at stinleita vett of styrleita. Sua iattom ver of herra ærlibysstupi of griotsmidir of trefmidir oc hupredagaxott hano er a borde er i sialxs hano garde oc þeir sem vinna till lirtiu hins helgha Olafs oc gardz ærlibysstups se xrialsær æz læidango gerð xyrir æitt nex of skipdrattum utan off oc ærlibysstupi synizt zull naudsfin till at frezuia

1) herra — mgl. B. 2) herra — tilf. B. 3) i Mbr. opr. [nu hæza. [nu hæza — B. 4) [laghtighra þar: settia — B. 5) huar — B. 6) bere — B. 7) konghs — tilf. B. 8) xyrir — mgl. B. 9) sua oc — B. 10) hiauero — B. 11) geymaft — B. 12) [fater — B. 13) nauisfar — B. 14) briota — B. 15) Saal. B; hano — A. 16) hin — B, rigtigere. 17) [bere til — B. 18) vidur — B. 19) en — mgl. B. 20) sine — mgl. B. 21) [mgl. — B. 22) settir — B. 23) a — tilf. B. 24) stexnom — B. 25) loghtighra — B. 26) [þa setti stila — B. 27) Herfra indtil Slutningsformularen Of at þessi var gerð &c. — mgl. B.

þá till landuarnar ez herra genger a land vart. Sua gæzuum ver oc upp þyrir guds 5
 safir of salu þadur vare of vara oc vara þorellra afall þatt sem ver attom med rett-
 om ofsturd lang laganna um almenninga tuxtir þær a Hauollum er Jon ærlibyskup
 leet upp a gera þatotra manna spital. Of þær tuxtir stadþestum ver æxinglega sua
 vidar langhar oc breidar sem þa varo þær upp bygðar at husum oc gerdinghum er
 þetta brex vart var gort þeim guds uinum sem þar ero eda verda afþipadir till
 hialpar of hugganar. Sua gæzuom ver of hinum helga Olague tynghustuxtir þær 6
 þyri handan Nidar balsa er Jon tuisfazuin þordom dagha var umbodsmadr ledi herra
 Einare ærlibyskupi till þurxtar stadarens med þeim vidleila er þar var þa gært um.¹
 Of at þessi gerð uar hallðigt æuenlega vid helga Nidaroff kirkliu þyrir² off oc varom
 ollum æxtir tomandom þa stadþestum ver hana med þessu varo brex(i) oc insigli. ægg-
 iande oc aminnande alla vara æxtir tomande at þær hallde oc hallðaz late þenna
 varnn goduilla er gor er ez vare hende gudi till byrðar of hinum helga Olague
 þrenda varom.³ heilagre Nidaroff kirkliu til ganga⁴ oc nysfendar. salo vare of allra
 þæira sem off ero nanir till hialpar oc till⁵ misfunnar. Þetta brex var gort i Biorg-
 win þa er lidnir varo þra burd vare herra Jesu Christli .xx. vettra .cc. vettra⁶ .lxx.
 vettra⁷ of .vij. vetir. a trossmesso æxtan um haustit a .xiiij. are ritis vare.⁸

5.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Tiende i Viken
og paa Oplandene.Bergen den 22de September 1277.

Efter Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, med samme Haand
 fra 1325 som Ea i Landsloven. Forhen aftr. i Dipl. Arnem. II. p. 79, 80.

Magnus med guds misfun Noregs konongr son Hakonar konongs sændir herra Erl-
 ingi þ(r)ænda sinum Alþe syni. herra Thore byskups syni. herra Auduni hughlæite
 syni logmonnum oc ollum nyslumonnum sinum oc handgengnum monnum ollum
 þorghar þings monnum oc ollum adrum guds vinum oc sinum þeim sem þetta brex
 sia eda honyra quædio guds oc sina. Gud þade ydr Vituærium oc Uplendinghum aft

¹) Hertil fra (27) paa foreg. S. mgl. i B. ²) vidur — B. ³) oc — tilf. B. ⁴) gangna — B.
⁵) till — mgl. B. ⁶) vettra — mgl. B. ⁷) vettra — mgl. B. ⁸) Korigis — tilf. B.

oc ætirlæte oc goduilla er þer hæzuir vidr off bæde nu oc þyr þa er ver hæzuum hia ydr verett. ventom ver at þer munid þui hallda framleidis. man off oc þatt til huætia optara at vithia ydr oc sua ætloms ver med guds mistun ex hæilu hælðr. En æz þui at ver þottomzt þinna her sem annars stadar greiner millum lærðra manna oc læit manna um tiundir(!) gerdir oc adra luti. sua hæzuum ver oc notorar greinir vid ætlibyskup. þa var þatt þo samt i Tunesbergi æftir þui sem ver uentom at huartueggia lærdom oc læitmonnum mætte verða till gangs oc till greida framleidis ex þatt er hælditt sem þer mundit nu horyra megða i þui breze er ver sendom þegat oc settar gerden mun a vera. Sænz off sua i at leitmennar(!) halda þeim tiundum sumum þirir byskupi oc lærdom monnum er bæde uatta þeim brez virdulegs herra þadur vars oc sua logh. en hinar varo hæimtar oc hæzdar¹ æz morghum er ængi logh eða rett yndi stodo till. oc hæzuum ver sua samþykt at æz ollu þui skal tiundir gerað sem logh ero till oc brez þadur vars oc vor uatta. En herra byskup iattade off þui mote at horyuðtiundir allar skulu nidr þalla stett oc þær sem vlogleggar ero ex hinar ero med goduilla greiddar. Rædom uer at þer þorer þetta sua i nýtt rað at gudi se till hæidrø ydr till gangs oc meira samþyktis med lærdom oc leitmonnum en um ridir hæzuir uerett &c. Þetta brez var gortt i Biorgwin in þesto sancti Mauricii. anno domini m^o cc^o (lxx^o) vij^o a .xviij.² are ritis vars. Ø(uthormr) Øydo son insiglaðe þatt. Þorðr prestir ritade.

6.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Aager og Bygning af Ödejord.

Texten aftrykt efter Perg. Cod. C. qv. 22 i det stockholmske kongelige Bibliotheks Haandskrift-Samling, med Haand fra Slutningen af fjortende eller Begyndelsen af femtende Aarh. A. Sammenholdt med Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, hvor den findes med samme Haand fra 1325 som Slutningen af *Ea* i Landsloven B.

Magnus konongr son hafonar konongs sendir allum monnum þeim sem þetta brez sea eðr horyra i Vilene. quediū gudis of sina þlestom monnum⁴ er kunnift at þa er ver hæzðum þing uidr Elzæna of swa a haughathingi j Tunesbergi þa talado ver

¹) Med samme Haand som i Texten er her i Margen skrevet: alias træðr.

²) Skrivfeil for .xviij.

³) Brez Magnufar konongs um ofaræ — Ovakr. B. ⁴) mgl. — B.

en vísðh er meir er¹ j varo lande en eingo odru trisno lande. þui [er her² na:
a off. um leigu ze at men byggia³ daut ze of þillir os þet redalitt⁴ vera at
land se j meiri abyrðh xirir þa sol en vera stýlði æz þi at þazuen sialzur þan:
a huorium tolymanadom alla þa sem med þi xara. Nu æz þui at wer uilium
zingo mote⁵ at þa hatter drægest⁶ fram i landeno þa hazuum wer med rade hæt:
bystope of annara bystopa þet vanligha⁷ æz telit of xirirbiodom wer þet⁸
um manne at byggia hædan æz daut ze. En huar sem þet⁹ byggir skal¹⁰ hazua
liort instodanum of¹¹ skulum ver of bystup þet tala. En um torn of tynr þa
rra bystop þer gera radh xiri¹² eptir þi sem wer hazuum sampt¹³ vaar i mill:
ied hinna besta manna rade j landeno.¹⁴ En ex byggift rudstadr j herade þa
a¹⁵ stýlðr vera at xora bod er byggi innan þriggia vættra. En ex han giorer
a sælfr .iij. markum sylvrs. þa er roynt huar halda ma byggingh edr ei. Sa er
þi byr skal lalla til bonda a herradz þingi jnnan .iij. vætra en ex han gerer ei
æltr þrem markum sylvrs of lalla nu en til bonda jnnan andra þriggia tolyman:
ada bote þrem mortum sylvrs. of lalla nu hit þridia sinne jnnan þre vætra of
þre marker. Nu skal kallat hazua at hinum xyrsta .x. vætrum. en ex þa er ei
til bonda þa a tonongr jord a en bonde aldz ekti. Nu er til bonda kallat.
r ero stýlbüger at reida huorui bode. En ex þeir uilia eigi swa. þa er huar
e sælfr .iij. mortum sylvrs er a þingi er. Nu skal swa bodh reida at huar bonde
till nestu bear a bodhleid fram. En ex men stilia eigi huar bór nestr er þa skal
stongum mæla of er lutr mandz þers verr er han bær leinger bodh ærlaga þegar
etta er uil. En ex madr (xörir) huff sinn æz xornom tuptum vndan bodom
ere þui at eins til husa fram at han villi. En ex iord xellr j oydi þa er sa
ughr at lata bodh xora. er jord a edr bote bodxoll oll þau er nerda fram j
at þui sinni.

her — tilf. B. ²) [sem her er — B. ³) læighie, men i Mrg. med samme Haand byggie — B.
elect — B ⁴) længær — tilf. B. ⁵) længær — tilf. B. ⁶) vandlega — B. ⁷) þet — mgl. B.
— mgl. B. ⁸) þa skal sa — B. ⁹) of — mgl. B. ¹⁰) [skal herre bystup þar rad xirir gera
¹¹) ader — tilf. B. ¹²) Det Efterfølgende mgl. i B. ¹³) Saal. rettet; swa — A.

7.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Tiende og Kirkens Rettighed i Hamars Biskopsdømme.

Efter Perg. Cod. No. 317 qv. paa Universitets-Bibliotheket i Christiania, med en Haand kun lidet yngre end den fra Midten af fjortende Aarhundrede, hvormed *Ed* i Landsloven findes skreven i samme Codex.

Magnus konongr son Hakonar konongs sander allum guds vinum of sinum ver-
 andom of uidr komandom þeim sem þetta brex sia eðr hōgræ i Hamars bystups
 riti quediū guds of sina. Optleggha hezuer verett tiert zirir off um þa marggallleggha
 olydni er men gera mote gudi of heilagre kirkliu mæir i þeim bystups stole en zlast-
 om allum adrum i landenno. zyrst um tiundr giærdr at menn vilia þær æi retleggha (gera)
 sem logh ero till of sættningar of brex vor of vara zoreldra vatte. Ero þeir sumir
 er æigi vilia tiunda tradr sinar ne græxtu sæde of sumar adr(ar) þær tiundr sem
 bodnar ero at gera. vilium ver slitt medr ænghu mote þola ne lyða lata. Of þui
 biðdom ver varom hyslumonnum at þer ser æptir uidr þa menn sem æi vilia tiundr
 sinar retleggha gera. sua at zyrst hazue heilogh kirkia sin rett zulkomleggha æz. en ver
 varn rett sua zulkomleggha sem logh seigia. Sua er off of sagt at men vilia ekki stemz-
 ingum a bystups zund zara. þo at hans armenn stemzni eðr sialzuer han med sin-
 um brezuom. En þat vilium ver med æingu mote at menn zære æi till bystups þegar er
 han sander þeim ord. eðr þeim (verdr) stemznt æz hans hende til rezs rangsats um sin
 mallæmzni. værða menn of vtt sættir æz heilagre kirkliu eðr banzættir zirir sin æz-
 brott. þeir sem sua ero boluader of vantruar zullir er æi lallæ mæira vært vera þat
 æmbætte er huarðaghlega zulgerezt i heilagre kirkliu æz preste allu manznyi till hialpa
 a heilagu alteri nema slitt sem æinirhuærir adr(er) lata gera i sialzra sinna hærþing-
 ium en med mæira trapte. þa samnozstazst menn med slitum. er zirir slila luti eða
 adra ero banzættir sua sem þeir hazue ekki mote gudi gort. En æz þui at slit villa
 er æi þolande huarfe zirir gudi ne monnum þa biðdom ver allum varom monnum
 of allum adrum monnum at þer refer þa of riaet . . . ¹

¹) Resten mangler.

8.

Grændseskjel mellem Norge og Sverige,

optaget sandsynligviis 1268 eller 1273.

Texten aftrykt efter Perg. Cod. No. 114 qv. a. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, der tidligere hørte til samme Codex som 322 fol. (*Gb* i Landsloven); den er skreven med en Haand fra første Fjerdedeel af fjortende Aarhundrede *A*.
 Sammenholdt med et omtrent samtidigt eller kun lidet yngre Brudstykke i Perg. Cod. No. 60 qv. sammesteds, der forresten indeholder *Ga* i Landsloven og *Bb* i Byloven, med en anden Haand *B*.
 Forhen udgivet med Oversættelse og Anmærkninger af Werlauff i *Annaler for nordisk Oldkyndighed* 1844—1845, Side 147—192.

J Nagne rodur of sonar of heilago anda.¹ Var Petr a hærtheimi þenna vitnisburd mellim Gautzlandz² of Norrgo. j Raubingia aa of³ Raubshellis ziell nordanuert. þædan of⁴ j Alerevit⁵ of norðr ærtir endelangom Aur of sua j Auru.⁶ þædan of⁷ j Auryla of sua j Galgasaur. þædan of⁸ j Mosaxotenn of sua j Rodena. þædan of⁹ j runaxuruna of sua vtt at midium Ayrziellum of sua j þristitill. or þristilli of j Starnhellu. or Starnhellu of j tiorn. þædan of j [Kærndolo of¹⁰ þædan of j Keinda.¹¹ þædan¹² of j Keinsio. or Keinsio of j Æitarvotn. þædan¹³ of j Suartabæls¹⁴ lot. or lotenom of j Holmavatn.¹⁵ of sua¹⁶ fiftibætt. þædan of i Langsio. or Langsio of j Sýlsbet. þædan of j Hælgatiorn. or Hælgatiorn of j stæinenn gra. or stæinum of j Holmavotn. þædan¹⁷ of j Diuputiorn.¹⁸ or Diuputiorn of j Hudabætt. þædan of j Biærnsundit j Langavatne of j Langbruaannar¹⁹ of j²⁰ Langotior of j þidu²¹ oos of sua j Krotomosa²² of j²³ Kleiuna brottu. þædan of j Myrtutiorn.²⁴ þædan of j Hudarbætt²⁵ of j Brotabætt of j Tiorbætt²⁶ of at mosanom of j bæten vidr Bræte. þædan of j Gipu of j Gipsio. or Gipsio of j Vædilbætt²⁷ of Kornsio²⁸ sydra of sua hit norðra j sundit vidr Hæugin of Botena²⁹ of [j Botfio.³⁰ þædan of j Trollyggenn.³¹ sua³² j Vpuatn³³ of Vpzuana of j Hærdeima of j Vrdar³⁴ ziell. þædan of j Randarziell³⁵ of sua i Stænnenn vidr Læ norðr.

¹) J nagne &c. mgl. — *B*. ²) Gautzlandz — *B*. ³) j — tilf. *B*. ⁴) of — mgl. *B*. ⁵) Alerevit — *B*.
⁶) Auru — *B*. ⁷) of — mgl. *B*. ⁸) of — mgl. *B*. ⁹) j — tilf. efter *B*. udeglemt i *A*. ¹⁰) [Kærndolo — *B*, rigtigere. ¹¹) Keino — *B*. ¹²) or Keino — *B*. ¹³) or Æitar vatnetne (!) — *B*.
¹⁴) Suartabrandz — *B*. ¹⁵) Holmavatn — *B*. ¹⁶) j — tilf. *B*. ¹⁷) þædan — mgl. *B*. ¹⁸) Diupa: tiorn — *B*, begge Steder. ¹⁹) Langbruaannar — *B*. ²⁰) j — mgl. *B*. ²¹) þida — *B*. ²²) Krotomosa — *B*.
²³) j — mgl. *B*. ²⁴) Myrtutiorn — *B*. ²⁵) Hudarbætt — *B*, rigtigere, see nedenfor. ²⁶) or Tiorbætt — tilf. *B*. ²⁷) Vædilbætt — *B*. ²⁸) j Kornsio — *B*. ²⁹) j Botana — *B*, rigtigere. ³⁰) [Bot — *B*. ³¹) Troleryggen — *B*. ³²) of sua — *B*. ³³) Vpzuatn — *B*, rigtigere. ³⁴) Vrdar — *B*.
³⁵) Utydeligt i *A*. Randarziell — *B*. Kan og læses i begge: raubdziell, raubdziell.

Eniulfuer j Gudranne¹ of Ketill a Hæva² setre þeir haro vitni xirir Kærlle
kononge of Haraldle kononge at Fylsbætt³ er rett landamære bæde norðr þra of suðr.⁴

Sua vitnado of endamerki mellim Noregs of Gautlandz. j Naudingia oos of ær
Naudingia of þuers j Gamlastigh. or stiginum of j Kaudhelli of sua j Ateruiter mofa.
or mosanom of j Aur. ær Aur of j Auragarda. vitnado þetta Hallstein a Straumi.
Jon Mula son. Þorer Eilize son. Nicholas Þofsteins son. Kayn Disar son. Jon Steinars
son. Ormer Þorgyls son. Þorkiell a Kiuti. Þorer a Kudi. Olafuer a Vestæinni.⁵ Þorþiorn
a Lokole. Vigleifr a Stara. Sage prestir æftir þodur sin.

Nu hæxuer j Riobreno enn j Auro j Strallheidi⁶ or Strall of j Galgasaur. þedan
of j Biarnaas. or Biarnase of j Stillsas. or Stiigsase of j Rodina vidr Kaudumyri.

Nu hæxuer hit þridia endamerki or Rodenne of j Dzenenn. or Dzenenom of j Krol-
ana. or Krolonom of j Kralo vatn. or vatneno of j stjænu lundana a midium Åyr-
ziollum.

Nu hæxuer hit þiorda endamerki or stjænu lundanom of j Biærnstæin. or Biærnstæin-
enom of j Griotana orystri. or anne of j Ælmtrar tiorn. or tiornenne of j Stranhelli(?)
mosa. or mosanom of j Ketilbæ. or bellenom of j Kossamosan. þedan of j Kuendorlobel.

Nu hæxuer hit fimta endamerki or Kuendorlobel of j fundit. or fundinu of j
Keinsio of sua æftir anne Keino. or Keino of j tiarnet vidr vatna rudit. or tiarneno
of j Grimassbudavatn.⁷ or vatneno of j tiarnet vidr Atla vrd. or tiarneno of j
Staupenn. or Staupunum of j Eilar vatn. or vatneno of j Suartabratzlot. or lotenom
of j Kollundan. or lundenom of j Reidziællæ. or zialleno of j holman j Holmavatne.
or holmanom of j Siftibæ. or Siftibæ of j Langsio. þedan of j Fylsbæ.

Nu hæxuer hit setta endamerki or Fylsbæ of j Hælgutiorn. or tiornenne of j
Saudolfs⁸ stein. þedan of j Hæsthoruudit. or horðinu of j Biærnsundit. or fundinu
of j Langklappennar. or kloppunum of j Þiodatiorn. or tiornenne of j Kantleiz. or
Kæizuinni of j Budarbæ. þeda(n) of j Brotabæ.

Hitt seaunda endamerki hæxuer or Brotabel of j Kroslundiu. or lundanom of j
Brætesbæ. or belenom of j Gypu. or Gypu of j Gypusio. or sionom of j Þedillsbæ
of þedan of j Kornsio of j Synðsbrun. Vitnado þetta Amundi j Hæstlibrelo. Ketill
Kamer. Slegi j Saurþor. Hallstein a Riobre. Biarne of Amundr Stiærna.

Hær hæxuer up hitt attanda endamerki or Sundzbrunni of j Bælana. or anne
of j Ornholman. or holmanom of j Vlzuaroset. þedan of j Harðeima vrd. or vrdinni
of j Kaudullæiz. or Kæizuinni of j Þoftero tiorn of j Jistlönysu of j Kænðuvatn. or

¹) Eller Gynbranne. ²) Kan og læses hæva. ³) i Fylsbætt — B. ⁴) (sem nu er talt — tilf. B.
som her ender. ⁵) eller Vestæinni. ⁶) Der staar baade her og strax nedenfor st'all, der og kan læses
Strall, men Cod. bruger denne Forkortning (?) ofte til enkelt r. ⁷) Kunde og læses Grimassbudavatn.
⁸) Kunde og læses Saudolfs.

vatneno of j Kaudsebel. or Kaudsebel of j Kaudsnes. or Kauds nest of j Staznin. Vitnade þetta halon a Rixuu. Enuindr a Holste. Eileizuer¹ prest. Asladr a Statalande. Ogmundr a Krosbor of Asladr smidr.

Nu hezuer hitt .ix^{da} endamerli or Staznenom of j Kolloziell of þedan midliidie of j Holbelen. or belenom of j Slædalleiz. or lleizunni of j runazuruna vid steinana. Vitnado þetta þorer a Kirliubor. Gunvlyuer j Eng. Asmundr lirper. Bærne a Grenimork. Þodr j Stuzerudi of Brandr finni.

Nu hezuer hitt .x^{da} endamerli or runazurunni of j Huitabergh. þedan of j Slodruxoff. þedan of j hellin vidr Auridavatn. þedan þuers izuir hylzatiolenn of sua j Grinnixoff.² Vitnade þetta Karl suarte. Þofstein halonar son. Nichulas þores son. Styllaugr Eigiðs son.

Þetta var boret of suoret om landa mære of ramerli mellim Noregs kononge ritis of Swia kononge j Sueigi j Heriardale a alþingi. bar Loden j Alrartællbu. Þall j Lory of Simon j By. Eirir Lazuorarson. Eniar or Arnazloa of Gudmundr bonde of halz tylzt bonda or øzra dalenom. Hazuer j Straumj. of luazst Loden bonde muna þa er hann þotþor þetta ramerli at þa kunni enge madr þater noftr j Straumi. Or Straumi of j Raznasill. or Raznasill of j Kauundar þoff. or þoffenom of j Morbel. or Morbel of a Breto of j Glaumshoxda. af hoxðanom of j Hazraminni. or Hazraminni of j Sottnorer. or Sottnorum of j Kossang. or Kofsange of j Runastein. or steininum of j Hoadalenn. or Hoadale of j Steinberget. þedan of j Lixuisio. or Lixuisio of j Moroklat. or Moroklat of j Malungsil of j Sinzase. or Sinzase of j Mullungsbergh. or berginu of j Korynkloe. þedan of j Asulzstiannabergh. þedan of j Gundloar skæl. þedan j Amsazreng. or Amsazreng of j Vædal lilla. or dalenom of j Myrardal. or Myrardal of j Leigstig. or Leigstig of j Kaudahamra. or Kaudhomrom of j Leonarbergh. þedan of j Leonar seo of j Leonar ness. þedan (j) Bilstiærnar bergh. or berginu of j þores læl. or þores læl of j Þronðar lætt. or Þronðar lætt of j na³ bierta bergh. þedan of j Vlystangamyri of j Suindbud.⁴ or Suindrbud of j Vlyual(da) þlygtir.⁵ þedan of j Lauzkleppa. or Lauzkleppum of j Trolagroz. or Trolagroz j Feimixioll. or Feimuxiollum of j Frengs enda. or Frengs enda of j Þinguoll. or Þingueli of j Lee. er Lee mylit vatn. a Swia konongr xirir austan vatnet en Noregs konongr xirir vestan vatnet. or Lee till lanzenða. Suoro þessir þonðr sem adr varo næmþnðir en halz tylzt an(n)ara bonda sannade at sua hezuir xra þorno of nyiu þaret tint of talt mellim ritianna. var her j hia herra Jon ertibþskup. Sira Sigmatr. Sira ellendr. halon

¹) Werlauff læser *Geilzuer*. ²) Kan og læses *Grimuzoff*. ³) Navnets første Deel er bortvisket; Werlauff gjetter *Arna*. ⁴) Kan og læses *Siindbud*. ⁵) Utydeligt.

bönde. Árne prestfr. Eoden prestfr. Halluardr prestfr Stecla. Þosteinn j Tuncinami.¹ Eindridi ræðesmanz son. Þall Suri. Ivar Andresar son a Leini. Martus Eindrida son stuadru of aller böndr az Vedradalenom varo of her vidr næmzndir of tuæðozft þeir zyr stolu zalla huer um annan en þeir leta az þessu sem þa var boret of þeirra zædr hæzdu adr tint of talt zirir þeim.

Þetta landamære hæzua Tæmtar of Hælsingiar halldet sidan londen varo bygð of þeir golldet zirir huarer sem a hæzua genget. hæzuer landamære norðr a Finmori or Raubabergi of taumburðr eptir tilenom suðr sua at halzuer tiollren liggz vestr till Gioduifr en halzuer till Ragnafill of sua suðr ættr tilenom mellim Ragnunda of Anga(r)mannalandz at halzuer tiollren liggz till huars rikissens of sua suðr j Murubel. þæðan taumburðr of suðr j . . . la² holma zirir austan Þodfio. sua suðr taumburðr j Myllaholm er liggz i hæzra. þæðan taumburðr of suðr j Fiællz eid a Hor þæðan taumburð(r) of suðr j Mauro os tucim rastum zirir austan Ælzuar³ os. þæðan of j ana Maulungh of ættr anne suðr j valnet Maulung of taumburð(r) suðr izuir Malung of suðr i Sils os of sua j Gimfio.⁴ þæðan taumburðr of j Amfa zrenghn. þæðan j Raubam . . a⁵ þæðan j Riisberg þæðan taumburðr of suðr j Þronðarflætt. þæðan j Trolagroz suðr vidr ælzui.

Sua þar Þorðr j Trosavit vitni of .gij. ellimenn med honum at Noregs menn bygðu zyrstunni Heriardal med þeim atburð at maðr het Heriulzuer hornbriotr. hann var merliomadr Hælzðanar tonongs suarta. hann varð zirir tonongs reidi of zlyði austr i Svíariki⁶ till Anundar tonongs. var þar væl med honum telin en þo missæð honum sua at hann lagðezt med zrenkono tonongs þeirri er Hælgæ het of zlyði ættr vestr j Noregs ton(on)gs riti j dall þan er þa var alaundr er nu er kalladr Heriardall. þa settuzft þau Hælgæ of bygð gerðu þar sem nu heita Sliarosvellir. þeirra son var Hælon valr. hans son Frode. hans son Herlaugr hornstigi. hans son Þorer droge hans son Þorbiorn mafartalzuer. hans son Þorbiorn gamle. son hans Dagr. hans son Liotr er zyrst let gera kirliu j Heriardall. hans son Þorallde. hans son Ragn. hans (son) Eilizuer tæppimadr. hans son Biorn. hans son Þorðr. hans son Hæzþorer. hans son Asulzuer.

Þetta landamære er mellim Tæmtalandz of Finmarkar of Hælsingalandz. vestr or Lenglinge lidum of sua no(r)ðr till Straums. eigu þa Tæmtar norðr a Finmori zra Straumi .giz. rastir at veida dñr of ilorna of gengr sua austr landamæret mote Angmannalande. tætr till þar sem heitir Veimosior. þæðan j Hulsio of j Aiðsio. þæðan of j Rauba fio. þæðan j Hottings fio. þui nest j Hellsu fio þæðan j Reigar fio. sidan

¹) Eller Tuncinum. ²) Utydeligt. Der synes at kunne læses: litla eller stola. ³) Kan og læses: ulzuar. ⁴) Kan og læses Gimfio. ⁵) Utydeligt; maaskee Raubamra, Raubamoa. ⁶) Eller Svjariki.

j Kierfio ædr Kiofio no(r)dan at Kaguundum. þædan j þelliasen nordan at Bilar tiarne of sua sudr j Kiorfioar holm of sua j Blazinnunga tiorn. þar deilldu þau um j anduerdri tristni Gunilldr sniælla er bio a Solatunum en Arne illi het madr er bio j Hælfio a Kaguundum. hann var zyrstr madr tristin. þar volde þat þeirra ofsette at Gunilldr tof zin sin of setti a land Arna vidr Blazinnuga¹ tiorn. tof Arne þan zin of sorte nidr j vatnet. sidan varo þat saatmæle þeirra at Arne gælt londen zirir austan tiornena. þa let Gunnildr en zara j votn Arna. en Arne let sua marla votn sin er hann zor zra. sorte nidr reinshornom heilum of rat j iarnagla till merkis of zan Arne med þui agirnd Gunnildar of settroz. en sidan gengo þau lond æzr vndir Arna e(n) zinrin het Blazinnr of var æz honum lallat Blazinz tiorn. of ligger sua landamæret sudr j Zundrasen austan at zorse. en þædan of j Ignarsand zift: lunini mellim Mædalpæda of Fiftabua. þædan of j þelliasen mellim Stænnis² of Musasandz. þædan of j Vigmundar sand austan at Kærda. þædan of j Åga. þædan of j Hællizlygh. þædan of j Vppfio of sua j Þorhogs eid j Jæmta floga. þædan of j Vigmanbet of sua vestr j Hæzra austan aat lirkunni sem nest hæzua Hæzravellir. æ sidan austr er Stuli iarl do. ligr landamæret sua sud(r) mote Hæriardall.

Þeir .vj. æz hvaro rifinu³ er konongar næzndu till at sea landamæren þa samde þeim sua. j hauginum vidr Kulublit of j holman vidr Hælgasio. þædan of j Vazu bru. þædan of j holman zlata. þædan of j Haulana j Verald. þædan of j Kungadal a Fringz floga. þædan of j Vennu⁴ bergh sem þat er hæst. þædan of j Munlaugar off. þædan of j Ældubergh þar sem þat er hæst. þædan of j Høstælldu a Huirzile floga of ganga þædan ramerli of j Kisberg. þædan i Hylizæll of j Gautælzuna j midit j Grønaroze. or Grønaroze of æztir rettre syn at stiginum till Saludals. þædan of j Saluziall. þædan of j Brostnarhellu sem Einar þambastælzuer reifte. þædan of j Sannar.

Nu huer sem her gengr izuir heiti þa liggi honum slitt vidr sem logh standa till j hvaro rifinu. Sua stoddu þeir of herra Erllingr Alzson. Erllingr loghmadr. Giardar bonde. Siugurdr þertill. Þorlætr a Kizuu. Þorer Þinghottir. Gofstæzuer Petrs son. Kærl Hæralldz son. Bryniolzuer Botilldar son. Gunulzuer prestir a Ving. Kristmad Þanaon. Nicholas Kristinar son. Sua stoddu þeir aller a Eida floga of þar bioda aller sina eida æztir.

Sua vilium ver of at aller menn viti um afoll þau er Nordmenn hæzua till Ælzturunnda of um þrætto hagan at þeir hæzua þat vpperuit sem þeir þrætto um. En Gautar gazuo vpp þau afoll er þeir mæsto a Trysilar þa er þeir settozft a Magnorom.

¹) Eller Blazinnunga.

²) Eller Stænnis.

³) Saal. rettet; rifinj — A.

⁴) Eller veinni, veimm, venni.

Supplement til første Bind.

Supplement til første Bind,

indeholdende nogle nys fundne Pergaments-Brudstykker af Lovbøger, ældre end Magnus Haakonssøn, nemlig:

af den ældre Gulathingslov	Brudstykke af een Codex,
- - - Frostathingslov	- - fem Codices,
- - - Eidsivathings- eller Borgarthings-Lov	- - een Codex.

Hvad der nedenfor staar med mindre Tryk, mangler i Originalen og er til Lettelse ved Læsningen udfyldt efter Texterne i første Bind.

Codex af den ældre Gulathingslov.

Med Haand fra Slutningen af tolfte Aarhundrede.

Første Brudstykke, fra Slutningen af Cap. 28 til Midten af Cap. 32.

Jevnför Kong Sverrers Christenret, Cap. 78, 98, 79, 80, 82.

. þa gíaldí hværr þeirra xv. m. sem hann. féllr eíðr til utlegðar.¹ En ef þat er tonom kennt at þer fara með góðrum. eða með gerningum. þa skal þar nægja tonor .vi. þriar a hværa hönd henne. húspregur þer er menn vitu at góðar se. þær scolo vitni bera at hon kann eigi þáldra ne gerningar. Ef henne þat vitni zellr. þa zellr til utlegðar. þa a se hennar halft tonungur en halft a bystúp. en grýngi skal zora hana or landeign tonungo varo. En ef þat er cono kennt at hon se troll. oc manneta. þat skal mæla a hendr henni or húsum þrim oc se þat aðr heraðs flóyt. Enn ef hon verðr at þvi sonn. þa skal zora hana a se ut oc hoggua a rygg. En ef hon quedr við þvi nei. þa skal hon haza zírír ser guds þírþír. vígia vatn oc tétíl. oc taka hon þar i. þa er vél ef hon verðr þír. ef hon verðr um þat þír. þa skal hann þar setia sinn fot. sem hann hennar hugði. En ef mælr or einu húsi. at hon se troll. oc manneta. þa er þat rog oc ziofmæli.

.
Blot er off oc quíðíat at ver scolom eigi blota heíðit gud. ne hauga ne horga.² En ef maðr verðr at þvi kunnr oc sannr. þa hævír hann zírírgort hverium þeningi zíar sína.

¹) Af dette Ord sees i Brudstykket kun den første Streg, og Udfyldningen er derfor ikke ganske sikker.

²) Dette burde maaske heller udfyldes efter Sverrers Christenret C. 79, der har Stykket fuldstændigere, saaledes: blota heíðnar vættir oc eigi heíðin goð ne hauga ne horga.

hann a cost at ganga til skrifta. oc bota við Krist. En ef hann vill þat eigi. þa skal hann fara or landeign konungs vara. En ef maðr verðr at þvi kunnr oc sannr at hann leðr hauga eða gerir hus oc kallar horg. eða stong reisir oc kallar skalðstong. hvorn lut er hann þeirra gerir. þa skal hann bota firi þat morcum .iii. byscupe oc ganga til skrifta. oc bota við Krist. En ef hann vill þat eigi. þa skal hann fara or landeign konungs vara.

.....

Udada vgrc ero off oll firi boden at var lna engi blandasc við buse. En ef hann verðr at þvi kunnr oc sannr. at hann blandasc við buse. þa skal hann .M. gelda. Dader. oc skal hann fara or landeign konungs vara udada maðr oc coma aldrigi astr. M. En þeir yfir sofnar menn er þar eigu ssskur bæði af konungs hende oc byscups. þa late gelda þa. Dader. En sa maðr er þat naut a. þa skal rinba a sæ ut. oc nyta eigi ser. En ef hann nýtir. þa skal hann bota morcum .iiij. byscupi. En ef byscup eða hans grendrele lenner þat manne. at hann blandasc við buse. en hann tveðr við þvi nei. byscups armadr skal fara til hus honom. oc stemna honom til þings xiri þat udada vgrc. hann zestir firi þat .M. settar eid. Ol. lyristar eid. Dader. hann skal þann vunninn hava a .x. vitum sorra daga. xiri þvi at ol er eida stemna ein er at logum er fest. hann skal sva með þeim eidum fara at hann skal fara til hus honom. er eid skal sia at honom. oc seggia honom sim nottom xiri til tirlu þeirrar er hann skal eid at vinna. þa er vel ef hann vill til fara. oc heyra at honom eid. En ef hann eigi zerr. þa skal hann með vitni þann eid vinna. Ol. En hann¹ skal tva menn
 slaxr hinn þriddi vgrc. valenncunnir menn tveir. annar.
² er firi orbe oc eidi tunni hyggia. Dader. þann eid skal hann vinna xiri tirludurum. leggja boc a prestfold. oc taca boc af prestfeldi. þa er vel ef hann þann eid vinnr rett. En ef honom eidfall verðr. þa er hann maðr utlagr. scapa skal honom zimtar grid fra tirlu durum. Sva skal eida alla vinna er zestir ero xiri tirlins doms brot vart.³

Magnus gerði þetta nymle um þa menn er trygðar rínfa.

En um alla þa menn er ganga a trygðar. þær er veittar ero um viga ferði manna a millum. þa ero þeir ubota menn. srigort ze oc zribi. landi oc lausum gyri. iam vel odals iordum sem odrum.

¹) Her ender første Side af Brudstykket. ²) De udprykkede Steder kunne ikke udfyldes efter Texten i første Bind eller efter Sverrers Christenret, da Olafs Bestemmelse i begge disse paa dette Sted er udeladt.
³) Capitel 31 um svidda oc uafan er udeladt.

Um þa menn er líz sitt lata síri ilverca facar. þiofar. utilegs menn. rans menn. morðinga.
utiseto menn er troll veckia.

Menn þeir er líz sitt lata síri þyfftu. eða utilego. hvarf sem þeir rena afstipum. eða a
lande. oc svo síri mord. oc zordædo flape. oc utiseto. at vedia troll upp. at zremia heidni
með þvi. oc þeir menn er reffa til landreinsanar.
oc fridar.

Umb þa menn er conor taca með herfange. oc rane.

. rane.
. e. or manna. hvarf sem þeir taca frennconor. eða
. ¹ða dottir. utan vilia þeirra manna
er forræde eigu síri. eða stalzra þeirra. hvegi er síðan gerisc vilii þeirra. er hiuscap þeirra
tege. oc svo þeir er hemnasf þessarra ubota manna. eða heimta giold gflir. ef vitni veit þat.
þa ero þeir ubotamenn allir. zirigort ze oc zribi. lande oc lausum eyri. En þeir ero frið
helgir. er ze sitt veria oc zrendlonor ziri þeim. En hinir aller ugilldir hvarf sem þeir za far
eða ben. bæði lonunge. oc frendom.

Andet Brudstykke.

Förste Side, fra Slutningen af Cap. 53 til Begyndelsen af Cap. 55.

. . . Guernitna þess er hiun tvou leggia zfelag sitt saman. þa'scolo þau lyfa þvi i ziolða manna.
nu ero hiun tvou .xx. vetr samam(!). eða .xx. vetróm lengr. þa leggia tog zfelag þeirra saman.
ez eigi var zpyrr lagt. þa a hann tva luti i ze. en hon þribiung. en þo at þat være lagt oc
eigi lyft a .xx. vetróm. þa er sem ulagt se.² Se tono sinnar scal madr eigi zora abrott
nema hon vilii. Rada scal hann ze þeirra ollo til þarva þeim. hvarfle þeirra scal ziri mela.
ne ziri ggra annars ze. Slícan rett a hværr madr a cono sinni sem a siolzum ser. Su gíoz
scal cono heimil vera er til hennar var given. hv . . sem flilnadr þeirra verðr. Ol. Mynda
scal meniar ze alt oc coma eyrir eyri iggegn. en gdiu ze halzt. Mynding scal við ollum lutum
heimil vera nema við tugim einnum. ez hon deyr barnlaus. eða gengr zra honom zornzta
lausf. Þader. Cono sinni scal engi madr með hoggum rada at oltr ne at ate. En ez hann
berr hana i ziolða manna. þa scal hann bota henne situm rette sem hann a at tata afiolz-
um ser. oc svo annat sinn. oc hit þribia. Olazr. þa a hon kost at ganga zra honóm með
gíoz oc gagngialde. En ez madr vill fliliasc við cono sína. þa scal hann svo flilit segia. at
hvarf mege heyra annars mal. oc have við þat vatta. Nu heimtir madr fluid at manne ez
hann er innan zylliff. Þader.

¹) Det udprykkede kan ei udfyldes efter Texten i 1ste Bind eller de andre Steder, hvor disse Bestem-
melser forekomme. ²) Her ender Cap. 53; det Følgende: *Se tono . . . siolzum ser* er i Texten i 1ste Bind
Cap. 52.

Anden Side, indeholdende noget af Cap. 57, Begyndelsen.

. . . t er nu pvinest lensinge¹ . . .

. brunni þá skal hann fara með barne og láta möður þyglia þingast sem þá er er honum seldi. og bidda honum ambótt. og þóra barn þeir a hendr. Líta skal hann ambáttar. ex hinn þarx. at segja faderni a hendr manne. þá hever han barn þat at logum sér þort af hende. og hava við þat vafsa. Þóla

Tredie Brudstykke, fra Cap. 82 i Begyndelsen til Cap. 86, Midten.

. Nu ex þyr er garðbriotr. eða er garðsmogol. þa scolo ganga til grannar þeirra. oc sja garð. Nu ex þeim lize garðr sa gilldr. þa scal hann gjalda er garðbriot a. sliet allt sem at scada verðr. En ex buze manz gengr or quio oc gerir scada oðrum. þa scal sa gjalda sva sem menn meta þann scada.

Æ menn vilja merki garð gera.

Nú bua menn í grend á sínum þó hvarer. þá vill annar hafa merki garð milli þeirra. en annarr eigi. þá skal þá stefnum honum til garðsþíftiss er hafa vill. oc queda eindaga á þiri vattom. oc cregja hann gerðingar. Nú er hann vill eigi coma til gerðingar. þá skal hann lata bera vitni um þá hann stefnum honum til oc stíxta gerðingu þiri vattom oc leggja á lut. geri hann þann garð síðann er hann lytr. Nú er hann vill eigi gera oc gengr þar smale innan garð. oc er þar ær oc eng. hugrr sem þat buze atte. þá scolo þeir gjalda scada þann allan er þar er gorr. er eigi villdu garð upp hálða.

Taga Skirti.2

Sva skal of haga flíxti hitt sama. þá er haga garðr rett þelldr. ef þrutir taca limu. þá ma smale fara með heim bodom síðan. biðna heim þar sem hann vill með vattom. hvarge sem þeir hitta hann. þá ma hann drepa buxu hans ugiðt ef hann hittir þat í haga sínum. oc vita þat vattar. þá þellr smale ugiðdr síðan. ef hann gengr umb haga garð. eða merki garð. ef hann hefir sinn lut gorvan þó at hinn hafe eigi sinn.

1) Dette staar med store farvede Bogstaver överst paa Siden, som Overskrift. De följande 12 Linier ere enten med Flid udakræbde, eller ved Slid udviskede. *) Denne og næstforegaaende Overskrift findes midt inde i Texten, uden at nyt Capitel, som ellers i disse Brudstykker sædvanligt, antydes ved at strax derefter en ny Linie begynder med et meget stort rødt Bogstav.

Um garðlíð.

Nú ganga menn igognum garðlíð. þá skal þa abyrgríast er upphlycr grindu at r se lokenn. En ez þar gengr innan garðz hūze eða roff þa. oc spillir þar acr eða . allan þann scada er þa er gorr þa skal þa gíalða) ætr sem menn meta. er upp c grindu.

Um sctr.

Nú skal til sctra axíall upp vera merki sem at zorno zare hegr veret. for a or stad nema hann zore engum manne til meins. þva skal at somo. þar sctr. þar eigi smale zara með heimboðom. þar skal mōta horn hōrne oc hōyr hōze.

.....

Dotn oll scolo renna þva sem at zorno hava runnit. veita þat engi ez þor. eða a annars nema þat briote stalzt. En ez þat er veitt¹⁾ þa skal vęita ætr. oc leggja land- n a. Nú ez a rennr milli þora. oc ero ziscar i. þa eigu halza hvarer til midrar. þeir eigu þva iord tveim megin. Nú ez a brytr annarstuggia iord. þa a sá á er þ atte. er hon braut. en hinn a granda extir þingat til sem hon var meðan er hon n rett. Engi skal ziri odrum spilla ne veidi stōð banna. ez hann hegr at zorno e hagt. En hūgrvitna þess er menn eigu lag a. þa skal hūgr ggra vęidi vel i sinni oc ggra þva þo at ziscar mege zara upp at a hūgrri. Ganga skal godgeze til stallz til zioru ez genget vill haza. En þa madr er ggrdir ziri. þa scolo þeir er ziri a ggra honum zimtar stemnu æz þingi at briota or ez at ulogum er igorr. En hann vill eigi or briota þa scolo þeir gsta lídis til. at briota or. en sctcr er hūgr inde at .iii. aurum er syniar honom til at zara. En þeim vidar veidi er ziri n bua. Engi skal zara i annars á at vęida. nema hann vili þeim veida er ana oc gíalða landnam þeim er á á.

Um sctr. oc marcęiga.

Hūgrvitna þess er menn stílr a umb sctr. Nú letr annar dom hallða ziri. þann n a sctr. at haze þa er vitni ber til nema annarr haze zleiri vitni. Nú stílr menn iardęig. oc letr annar dom hallða ziri. þann dom a marcęigr at haza. þa er vitni r til. nema annar haze zleiri vitni. Hūgrvitn(!) þess er menn stílr a umb sctr. eða a rctęig. eða a marcreinu utann garz. þa hegr þa sít mal er vitni ber til. Nú ir hūartveggia vitni til. þa skal þa haza sít mal er sūgria vill til. Nú vilia er sūgria til eða hūarge. þa skal briota i sundr imidíu þat er þa stílr a. Oz rcreinur allt þat er menn stílr a. þa ma vitni umb bgra hūgr er vill zrials oc líða. hann skal þva at ordum queda at her stílr oc þa er rett. Nú stílr menn a . eða amarcęig. þa skal haza er hagt hegr .xx. vetr eða .xx. vetrom lengr oc úllt oc

¹⁾ Her begynder anden Side.

uspillt. oc vitu þat vattar. með honom. Sa skal dom hallda xiri er hæzt hefir. en sa skal stemna honom til marsteige. oc til dome er eigi vill una. eigi stemrom en .v. naffom xiri. þangat skal hann þa fara er at þeim nægi komr með domendr sína. oc vitni þau oll . . .

Fjerde Brudstykke, Cap. 287 Slutningen til 289 Begyndelsen.

. . . . obalenautar coma til þorsdag i pásca nifu. Nu vill maðr iord selia til stemnu. eða til mala. þa skal bidda þeim xyrst xiri vattom er obli ero nester. bidda þvi at eins syni sínum ex hann vill. No kaupir maðr iord ubodna. en obalnautr er innan xyltiff. þa skal hann brigðt hafa a xyrstum .xij. manadom. En ex hann er utan xyltis. þa skal hann brigðt hafa a xyrstum . . .

Codex I. af den ældre Frostathingslov.

Med Haand omtrent fra Slutningen af trettende Aarhundrede.

Brudstykke af Christenretten.

Förste Side, förste Spalte, Cap. 5 Slutningen, Cap. 7 Begyndelsen.

. . . . þeira skal barn hvert þegar vil ex ræðzt dauða.¹ En maðr hværr er sitr heidinn a lande þessu oc lennir þvi þa hefir hann xirir farzt xribi sínum vidr alla menn oc ze sínu vidr bñscup þegar upp lemr.

²Om xyltis kirkju.

Böndr skulu xyltis kirkju lata gera. xyltis menn allir oc hafa gort . . .

Förste Side, anden Spalte, Cap. 8 Begyndelsen, Cap. 9, Cap. 10, Begyndelsen.

Veizlu skal hua somilega a mote bñscupi sa er kirkju letr uigia oc skal sa za er uigia letr .xij. terti oc .xij. alnir terepþ eða uadmals.³ At guðs tofum heldr kirkia uiglu sinni meðan steinunum er orastat i alterino. en síðan skal bñscup lasta vatne a nýja uegge at brunninni kirkju.

Guat kirkju uislu raskar.

Ex maðr lystr mann með heiptugri hendi. með hueriu er hann lystr eða særer eða til dauz drepr i křistz kirkju eða Mariu kirkju eða kirkju garde þeira þa hefir sa xirir gort lande oc lausum enri er uig uefr. En þat ze a hin helgi Olazr konungr halzt en halzt iardlegr konungr. En sa er loften er eða særbr tale adr rett sín halzu meira . . .

¹) Her udelades Stykket: En ex eigi . . . manað, ligesom i A. B. ²) Cap. 6 mangler. ³) Resten af Cap. 8 mgl., og der gaæes strax, uden Capiteladskillelse, over til Cap. 9.

Anden Side, förste Spalte, Cap. 10, anden Halvdeel.

. igrir kirkia uiglu síni at eigi kome blóð ut þegar með heipt er loftet. en huergi spillir ozundar laust blóð. en þe þess skal tala til kirkju uiglu er uig uatte þyr en i konungs garð gange eða ertibysstups.

Um sbota menn þa er i kirkju beriaz.

En ef maðr veitir manne atslaup eða far með einhueriu þui uapne er xirirbóðet er at bera i kirkju eða kirkju garðe eða til dauz drepr oc uerðr i þui ætelin. hann oc hans far ero ogild konungi oc sua frendum þo at hann uerði æt telinn oc eigi kirkju greyr. sua er oc melt um alla þa menn er honum ueita líð til með uapnum ef þeir þa mein. en ef grazner uerða at naudgum þorredeþ mannum. þa stande kirkian þionofsto laus til þess er kirkju fomar

Anden Side, anden Spalte, Cap. 12, 13, Begyndelsen.

. godrar kirkju. En ef annar maðr ber eðð til kirkju þa er ofstýlðr er til at bera. þa haze hann abyrgða kirkju en prestir a
. hans raðe er

En ef maðr a ser høgendes kirkju oc fellr

Codex II. af den ældre Frostathingslov.

Med Haand fra förste Halvdeel af trettende Aarhundrede.

Förste Blad. Fra Slutningen af fjerde Parts Indholdsliste til midt i Cap. 5 (her Cap. 3).
Sideoverskrift paa förste Side: . . . þings bota; paa anden: þiorðe lutr . . .

Um armanna ret konungs oc ertibysstups. oc annarra þionafsto. l. i.

Hvar þræll hælgr er. eða hværr bota sculi xirir far. l. ii.

At grimu menn se dreppner. eða hvæss þeir sculi bota. l. iii.

Um haimsoen. oc um haimsoenar vitni.

þat er þyrft imannhælgi varre at var lannde hværr skal hælagr vera. innan lannz .i. oc utan lannz. En ef maðr vegr mann. þa hæuir hann xirirgort ollu þui er hann atte. nema iorðu sinni æinni. nem(!) hinn haue værcat ser til adr. En ef þærr æxtir utlagum manne: oc negr hann þa skal hann segja mannum til samðognes. i þvi sama þylli er hann hæuir utlagan mann drepet i. Enn mordingi værðr hann ef hann segir æigi samðognes til. En ængi ma iorðu sinni xirir gera. nema gere niðings værc. En þat er stæmdar vig ef maðr vegr avæittar trygðar. þa hæuir hann xirir þaret bæðe lande oc lausum oyri. þat er annat stæmdar vig. ef maðr vegr mann igridum. þat er hit þriðia ef maðr drepr mann amorb.

Um scæmdar vig. oc um nidinga værc.

- .ii. Dat er nidinga værc hit mefsta. ex madr rædr lond oc þegna undan kononge. En þat er annat nidinga værc: ex madr løyppr ut ioxribi. oc hærjar i land æztr. oc hæuir æigi sagt xribi æztr. allerr ero iamt utlager er i þeirri xor ero. En þat er þribia nidingaværc: ex madr ryzr trygdar þær. er at lagum ero trygdar. oc hann hæuir fialzr trygdar at vœit. En þat er xiorða nidinga værc: ex madr læggr ælð i þor manz oc brænnr upp. Nu ero þau scæmdar vig tollð. oc þau nidingaværc. ex madr xirir gerer iorðu sinni. ex hann værðr sannr at. En ængi ma mæira ze xirir: gera. at æinu sinni. en þui er þa er hann æigande at.

Um æzheima xribbrot æcrs eða ængis oc focn oc vora þar um.

- .iii. Sna er oc mælt: at xrialser menn sculu aller hœilgir vera hœima at hœimili sinu. oc þva ex þæirr xara til æzheima oc æzra. Ex boande eða boanda sunr værðr vegenn hœima at hœimili sinu. eða ex þær xara til æzheima eða æzra. eða a æcr. eða æng. með hiunum sinum. þa scal þa vera bane er hiun bera vitni um Sva scal þræll oc ambot bera hœim focnar vitni sem xrials madr. oc þva ætta vætra gamall madr sem ællri. En þa madr er hœim focnar vitni berse æhænndr. þa er þa bane sannr. oc fyn. oc æigi æidum unndan xoraz. nema þvi at æins. at hann haue þva xiar . . .

Andet Blad, hvoraf den övre Deel (14 Linier paa hver Side) mangler. Det Tiloversblevne begynder i fjerde Part Cap. 27 (her Cap. 26), og ender i Cap. 30.

. . . . xinnafa xrefte um sumaret. en halxomanadar um væztr. oc haue ze sitt allt. En ex hinn er omale. þa er tylxtar æidr. eða hinn xare utlagr oc allt er hann a.

Um þat madr scytr quir hus eða hæzship.

- .xvii. En ex madr stytr quir hus eða hæzskip. oc lystr mann oc vitu menn at honum var vadaværc. þa scal hann xara braut með ollu sinu. En ædi a konongr avada værcum ollum.

Oruarþing um far eða loft. oc hveffo or scal scera.

- .xviii. En ex þa madr

Den övre Deel af anden Side mangler.

. . . . a hác. En ex madr værðr gorr utlagr æzylkis þingi eða á orvar þingi þvi sem þar er sem xylkis þing scyllði vera. Nu vill hiun xara i þat sama xylki. oc æsta ser þing gongu. þa sculu bænndr æigi iatta honum. En hværr madr annar a þing gengt oc væri sitt mál sem honum læz. En ex synir manne þing gongu. þa ma þann mann æigi utlagan gera a þvi þingi. En æztir þat þing. þo at madr værði dauðr æz farom

fredie Blad, fra Slutningen af fjerde Parts Cap. 35, der her har været Cap. 32, og gaaet foran Cap. 34, der her er 33, til Slutningen af Cap. 40, her Cap. 36.

. . . monnum syniz. en tonungr scogar caup ex hon cembr ætr at . . . de ertibyscupo.

Um smaga være oc kvenna oc rettargar þeirra.¹

Madr hværr til þess er hann er .xv. vœtra gamall þa er omage. En ex þa madr .xxiii. dreppr man þa skal þa hana þe sitt allt oc fara ex lande xirir ximt um sumars dæigi en tv En hann utlagr oc þe hans allt er hann sitr længr. En bauggilldis menn. oc nærgilldis menn sculu xylgia cono oc² omaga ex ande at orfæciu i tonongs vælði annars at vifta þeim þar. En fader abyrqiz være barns sine til þess er þat err . . . vœtra gamallt. En .viii. vœtra gamall madr skal . . . halzrette oc svo bota til þess er hann er .xv. vœtra gamall. En ex omage spillir þe mannz þa giallde hann haluum gioldum eða sværi lyritar eid ex mal er svo myktit at lyrittar æidr lemr til.

Ex rað ero til sêt at spilla þe mannz oc hvat við liggrr.

Hværvifna er rað ero . . . sett at gera manne xear scada³ þa hallde hann .xxiiii. upp xirir lyritar æidi. ex þau mol ero er settar æidr lœmrr til ex . . . gort. en æins æidi ex minna er. eða hann giallði halzum gioldum. En ex hann vill æigi giallda. þa læmni facar abere hanum heim til þingslemnu oc þing sðan. En a því þingi giallði hann halz giold eða fare utlagr.⁴

Um þeirra kvenna legorð er madr ma vegaz um sæta laust.

En ero conor þær .vii. er madr ma vegaz um sæta laust við tonong oc við .xxv. frændr oc geva daudum soc. Æin er cona manna. onnur moder. þridia doster. firdia þyrtir. fimta flupp moder. Setta sunar lvan. Siounnda brodor lvan. Orr skal scera oc lata þa(!) oru xylgia. at hann xann þann mann alono þeirri æinni hværri. er nu ero til nærndar. skal bera vitni um bædr eða blæia eða blod ex a klædum er. eða navistar menn er hja varo. karlar eða conor.

Ex madr er vegen utan gatu.

Þa madr er giængr utan gatu þar er hann a hvarle horns gang ne hoze oc .xxvi. verdr kallat a hann. oc vill hann æigi sværa. oc værdr hann þa vegen. [þa ma geva jonum daudum soc oc skal þangat or fœmna sem hinn daudi liggrr. en ærþe hans

¹) Dette Capitel omfatter Cap. 34 og 36 efter Redactionen i 1ste Bind, men stemmer ei ganske dermed. Overskriften er omtrent ligegyldende med Titelen i Indholdslisten S. 167. ²) cono oc — mgl. i Red. i 1ste Bind. ³) Altsaa ikke xirfæða, som i 1ste Bind, S. 169: ⁴) Cap. 38 mangler.

have .ij. coste hvar er hann vill. at hinn fälle ogilldr. svo er honum er soc til gev-
enn.¹ eða hallde þirir lyrittar æði er honum er þioz soc gevenn oc stænndr maðr
æigi ze sitt i honndom honum. En settar æði er hann fallar [hann manni þann² at
hann villdi slalbann hann drepa. En er hann gæz honum þa soc er han a tlyxtar
æði þirir at hallda

Fjerde Blad, fra Slutningen af femte Parts Cap. 12 (her Cap. 11), til Begyndelsen af Cap. 14.
Bladet har ved et Kors-Snit været deelt i 4 Stykker, hvoraf nu blot andet (o: ydre oventil)
og tredie (o: indre nedentil) ere tilbage. Sideoverskrift: þimti lutr þrost þings bocar.

. . . þa skal orvarþing vera sambogues er facar abere vill. Oc fullt þo at um morgunenn se
æxtir. En er æxtir midian dag er veginn. þa skal orvarþing um morgonenn æxtir³ er facar
abere nær. en or skal fara þann dag allan er þing er oc allt til þess sol sæz. En at þorum
manne þa skal orvarþing vera apingstæd næsta.

Svo utlagr maðr skal fara eða omagar utlags manz.

.xii. Er ze mannz verðr utlagd. þa skal armadr gera þimtar stemno ollum monnum a þingi er
ze æigu at hinum er ze þat atti þangat er zeet er. oc tome hværr þangat med vattom
finom. Slica sculd skal hværr halla braut. sem vitni berse til. meðan ze vinnz. þa skal ollum
um iamt bræsta i. sem til tælse er iomnu ze. En er armadr tæz ze mannz upp. þyrr
en hann haue gort monnom stemno til. þa scolo menn anesta þingi er þeir mego til comaz
niota vitnis sins. En er armadr vill æigi ut lata þa scolo þeir bæða zearens. En er
hann lættr þa eigi laust. þa skal æsta bönndr lide til at fara at honum oc taca er honum
halzuu mæira. en vitni barf til. hære hinn sitt. en bönndr þat er áuc er. En allt þat er
gouðit er cononne med vattom eða vitnum. eða iadru ze þa a hon þat allt. En er armadr
tæz nocrot ze þra henni þa liggz honum buran vid. En svo sculu fara orvasar oc omagar
utlags mannz. Er ærvingi utlags mannz tæz iord ættr hann. en armadr oc þuirsocnar menn
utlagan oyri allan. þa skal virða æzimtarstemnu þeirri er monnum er til gorr sculda sinna
bæði iord oc utlagan oyri. Sculu orvasar oc omagarr apann lut hverja flæire err bætttri þydir.
En bönndr sculu bæði iord virða oc utlagan oyri æzimtar stemnu þeirri er monnum er gorr til
at lata bera vitni til þear sins er utlagum oyri. En er armadr tæz ze utlags mannz. oc
atti hann enga iord. þa sculu orvasar ze þyrgia. En er utlagr maðr a iord. oc tæz ælli⁴
armadr utlægðar ze. þa sculu orvasar oc omagar⁵ En er armadr tæz æði er ze ut-
lags mannz. þa skal hann oc ælli taca omægð hans. Æigi sculu ætbornir menn i konongs

¹) Ved det Følgende kan Cap. 40, 1ste Bind S. 170, berigtiges.

²) [Utydeligt og derfor usikkert.

³) Stykket En ættr midian o. s. v. til ættr mgl. i Papirsaufskrifterne efter Cod. Resenianus (s. 1ste Bind, S. 170), aabenbart ved Forglemmelse i Codex. At Udfyldningen ovenfor er rigtig, maa ansees afgjort. ⁴) æth er tilskrevet over Linien, dog som det synes med samme Haand. ⁵) Her kan ogsaa Texten i 1ste Bind, S. 180 nogenlunde forbedres.

garð ganga. ælla skal þeim þe oc atvinnu af utlagum ögri til þess er hitt ællyta er full-
tíða. er oc æigi mæira en .v. ára vegna silymetna hværiu þeirra i forlags ögri a hværiom
tolzmanadom. oc svo hværvitna er forlags ögrir er. en þat er halzr .iii. ögrir vegenn.

Um buran.

Ex menn fara at boanda. Oc væisa honum buran. oc taca af honum .iii. tyr. eða zleiri.
eða .iiij. tugillbi. þa værðr æigi zyrir at burane en svo

Femte og sjette Blad, af hvilke begge den nedre Halvdeel (med 10 Linier paa hver Side)
er afskaaren, fra Begyndelsen af femte Parts Cap. 22 (her Cap. 21), til noget ind i Cap. 34,
i Indholdslisten S. 176 Cap. 32 ligesom her. Sideoverskrift: zimti lutrr frosto þings bocarr.

Um squeðes orð. at ængi male(!).

Enngi skal þat við annan mæla. at hann haue þeget scom afér. hvarfe armadr. .xxi.
ne annar madr. nema honum zylgi .x. menn til þings. oc sanne mal hans svo sem
mælt er ilogum manna. Zvæir sculu sværia. en .viii. sanna mal hans.¹ oc þeir .ii.
haua boc ihænnde oc sværia svo: þess lægg ec honnd mina á boc at þat hauum ver
hægrt. en æigi vitum ver hvat satt er. en utlagr ex hann missir þeirra vatta. En hinn
scal þo haua lyrittar æid zyrir sér. at hann haue þessa vatta alla.

Æennz um land rad.

En ex madr mælr(!) þat við annan: at hann haue radet lonnd oc þegna unndan .xxii.
tononge. þat skal ængi mæla nema hæmiscoidar vitni haue

Det övrige af förste Side hörer til det bortskaarne.

. mal við carll eða við cono. þat er utlægð liggr við. oc værðr sirscofat
þa skal þo zullrette upp við hinn er mælt var við. þo at sa er mælte hælgi sec með
hæimidcoid(!). nema hinn æigi at lagum soc apui male. En þa er ædi rettar far a.
Svo skal um ziolmæle oll. oc zullrettes orð.

Syrir æigin cons mannz er þrenalldr rettrr.

En ex madr lægð með cono mannz giallde hanum þrinna rette. En ex hann vill .xxv.
æigi. þa stæmni honum þing. oc bote hann þar .iii. rettom. eða fare utlagr. eða
syni með lyrittar æidi.

Um scaldscap ex mædr yrkir um mann loz eða loft.

En ex madr yrkir um mann loz eða loft ziorðong visu eða mæira. nema hinn .xxvi.
vili |

Det övrige af Siden bortskaaret.

¹) Her begynder Lacunen i Papirsaufskrifterne efter Codex Resenianus, see 1ste Bind, S. 181. Det føl-
gende kan saaledes for en Deel udfylde den.

Norges gl. Love II.

. heimisvöðar áþingi. En ex cono er kennt at hon þare með þordæðo scape. þa tate hon itætil. oc þare hennarr mal sem hins er til iarns giængrr. sem still icristn- um rette.

Um rog.

.xxviii. En þa er sannr eða cunr væðr at þvi at hann røger manne við konong eða við byscup. eða við iarl eða við lænndan mann. þa ex hann røger þiarui mannz þa skal hann sinu þiorui haura røgt. En ex hann røger þe. þa skal hann sinu þe iam myclu haura røgt. eða þyni með lyrttar æidi. en ex maðr lænnir oðrum at hann haur þænget opocca konongs ex hans orðom. þa hallde þirir æins æidi. eða giallde honum .iii. merer silzmetnar. En ængi er þoc afannu.

Um cons drapp.

.xxix. En ex maðr dreppr
Det övriga af Siden bortskaaret.

Ex þræll væcr þrælsum manne bløð.

.xxx. Ex þræll væcr þrælsum manne bløð. eða lystr hæiztugre hænnde. þa er hann utlagr oc oðheilagr oc obota maðr oc come allðrigi iland æztr. En þræll skal æigi mæira þyrir gera en þer noctom. En ex drottenn hans væðr næi við. þa skal hann þæsta lyrttar æid þyrir þrælenn. oc þialzr þværia. En ex æiðr þællz: þare þræll utlagr nema hinn þare vili boðr taca ex drottne þrælsens.

Ex maðr er dræginu til æzhogs.

.xxxi. Sa maðr hæitir hæimnar er dræginu er til stoca eða til stumns oc hoggnar ex bæde hænndr oc þotr. En um þat væcr værða .iii. menn utlager. nema hann vili þærom lænna. þann mann skal giallða livanda gialldum æztr
Det övriga af Siden bortskaaret.

Syvende Blad, fra Slutningen af syvende Parts Cap. 4, til omtrent midt i Cap. 8. Den indre Halvdeel af Bladet og nederste Linie mangler. Sideoverskrift: *flaunndi tutt frosto þings bocarr.*

. soiptunga. En hancu gioðb igiærd værða allðrigi mæira en .vi. aurar. En við tiallða(!) liggia .iii. aurar.¹ en oþrir liggv við soiptung hværn.

Um ræiða til segls oc tres oc þramfætning.

.v. En ex segl er æigi þengit af þæirri stæmnu er mælt er. þa skal giallða .vi. aura igiærd hværri. en ex æinnar vadar missir. þa er þa maðr þæcrr .vi. aurum. oc .vi. aurum þo

¹⁾ Her kan Texten i 1ste Bind, S. 199 fuldstændiggjøres.

at oð gerð zalli niðr. En .iii. aurar liggia við siglu tre oc .iii. aurar við ra. oc .iii. við as. oc .iii. við þat ex mæðr caupir æigi lut sinn i aðeri. en .ij. aurar við alt aðeri. En scip 'cal i sœcna liggia nætr .v. aðr en upp se auft. oc aðr matr se a borinn. En ex scip boannda r fœa zort þa er matr lœmr a oc zot manna at menn scolo ausa a holuum slunndum. þa r þat zort. en ex lœcara er. þa er æigi zort. oc liggir ædi hæsetom viðr þo at þeir gangi zra.

Um þing zôr(!).

Sez aurar liggia boannda¹ við þat. ex hann zærr æigi til þingo þess er menn sculu .vi. lata scip gera. En .iii. aurar liggia boannda viðr ex hann zerr æigi til þess þingo er naust 'cal gera.

Um næmning styri manna oc hæfeta.

Konongr 'cal næmna styrimenn til scipa allra. en ex styrimæðr nemsc oc vill æigi .vii. zara. þa liggia honum við .iii. mærcr. Styrimæðr 'cal næmna hæfeta. en ex hæfeti nemsc a zyrsta þingi þa liggia honum við .iii. mærcr. næmna 'cal hann æinnlœppa menn zyrst. En þa er æinnlœppir menn ero aller nemnder. zœrir menn. þa 'cal næmna(!) bœnndr til. þa er zorz œrc æigo ser. En ex æigi vinnz þa ænn til. þa sculu .ij. æingrliar zara. en hinn þriði hæima vera. oc sœast hœerr zarat mæðr. sva æingrli sem annar mæðr.

.....

Ex menn hœua mantals þing sett. þa sculu aller bœnndr til toma. bæði lœnnder menn .vii.(!) oc armenn. oc conor þær allar er æinar buasc bui zirir naudsýnia laust. En ex naudsýniar zerafc. þa geri þo mann til þingo. at sœria manntals eid oc engi mæðr æz hans hendi. En ex lœynnndar næz zinnafc i husi hans sðan. þa liggir honum slict við sem hann hæue slæzr sœrit. En ex æigi lœmr boannde til þingo. oc ængi mæðr æz hans hendi. þa sculu bœnndr scora sva margra manna gæðir a hond honum sem þær vilia. oc hallde hann upp gæð þæirra manna þa .xij. manaða hina næsto æztir. Sez aurar liggia boannda við ex hann lœmr ægi(!) til mantals þingo naudsýnia laust. oc sva við hœert þing þæirra er til læidangro utzœrsto er lœnt. til þess err hann er abraut buinn. þau þingviti ero silzmetenn oð. En ex lœnndr mæðr eða armæðr lœmr æigi til mantals þingo oc

Aattende Blad, indeholdende det meste af Indholdslisten til aattende Part, og Cap. 1—4 (her 1—3) samt Begyndelsen af Cap. 5 (her Cap. 4). Den indre Halvdeel af Bladet er bortskaaren.

Sideoverskrift: attande lutr fœrsto þingo bocarr.

.iii.
.iiii.
.v.

¹) Rettet i Texten selv samtidigt fra boanndom.

-vi.
vii.
viii.
ix.
x.
xi.
xii.
 . . . vege mann til arys .xiii.¹
 . . er uttanfannz er getenn .xiiij.
xv.²
oc svo arys .xvi.
xviij.³

Her heyr upp ærþýð(!) hin fyrsta.

- .i. Sunr skal taca arys ærtir fadur sinn ex at scapum þérr. svo ætlaðingr sem ætborenn.
 En ex illa værdi. þa tætr fader ærtirr sun sinn. ex hann a æigi borenn arua.

Um aðra ærþýð.

- .ii. Sv er annult ærþýð er tætr dottirr oc sunar súnt þa sunar súnt er hann er still getenn
 oc svo fader hans.

Um sunar sunu .ij. oc ex fader annars er arysengr en annars ægi.

En ex sunar synir .ii. standa til arys fæilgetner oc er annars fader fæilgetenn en annars ægi. þa tace þa arys er fæilgetenn er fader hans. En ex hann er ægi til ne dottir. þa æigi hann arysfæiti við sunar dottur oc fæiti svo sem fæista fæitði sunar sunr oc dottir. oc standa i ollum ærþýðum upp æra þvi. Sama mal æigu bróðir synir svo gettner. En þo at dottir se æin en þeir se allmarger. þa skal hon þo iamt ganga til arys við þa. en þo at þær se allmargar. en sunar sunr se æinn. þa skal þo fæista iamt þæirra amedal. En ex obals iord er i fæiti þæirra þa sculu þær bróðir løyfa til sin með voru oc cuiþe. gulle oc brenda⁴ fæitri. Oc

¹) Herefter mangler Titlen. Um .xiiij. ærþýð er fonungar gæru, see 9de Blad, jevnfór 1ste Bind, Side 204.

²) Her indskyder Indholdslisten i 1ste Bind ingen særegen Titel. ³) Dette Tal staar ligeud for den røde Overskrift til Cap. 1, og kunde saaledes maaskee være tilføiet ved en Feiltagelse; imidlertid kan den korte Titel um utøgnna þing meget vel have staaet foran hiin i samme Linie.

⁴) Dette er fornemmelig udfyldt efter Hk. 56. Frostath. L. VIII. 3 har ténfa til sin með fæitu þe sem allra manna er mætt amedal með gulli oc með brenda fæitri; Hk. 56: ténfa til sin fæitu þe sem allra manna gíngi i midit með voru oc cuiþe gulli oc brenda fæitri. Begge udelade det følgende, om hjemmesødt Træl, istedet for hvilket det foregaaende "með fæitu . . . amedal" aabenbart er en nyere Til sætning; Fr. L. lader dog ved en Incurie "en þat . . . vætra" blive staaende. Ved Udfyldningen ovenfor maatte Stykket "með fæitu . . . amedal" udelades, da der aldeles ikke kan have været Plads dertil. Frostathingslovens "með gulle oc brenda fæitri" blev igjen for kort, medens derimod Udtrykkene i Hk. ganske passe. Forresten bekræftes den i 1ste B. S. 205 Not. 5 fremsatte Gissning, om Udeladelsen af Træl blandt de opregnede Æquivalenter, herved paa det fuldstændigste. See forøvrigt ældre Gulathinglov. C. 266 i Slutningen.

mane herlænnzco. en þat þal æigi vera ælra en .ix. velttra oc æigi hugra en .xv. velttra. En
ex missir dottor oc sunar sunar. þa taci sunar dottor þyrr en broðerr.

Um .iii. ærþ.

So er þridia ærþ ær broder vædr brodor ærþ. Oc ero þeir samþædra. en ex brodor .iii.(?)
missir. þa tæc sýstir samþædra.

.....

So er þiordia ærþ er tæc þobur þader oc brodor sunr. Oc þoburiii.

Niende Blad, (sammenhængende med tiende); den nederste Deel, med 6 Linier paa hver
Side, er bortskaaren. Indholdet er aattende Parts Cap. 11—16 (her 10—15), Begyndelsen.

Sidecoverskrift: attannde lutrr frosto þings bocarr.

Um tiundu ærþ.

So er tiunnda ærþ er tæc modor broder oc sýstur sunr. þeir æigu þader æin .x.
ærþ at taca. oc vædr hvarþvæggia annars arve. En ex þeirra missir. þa tæc modor
sýstir. oc sýstur dottor. þær æigu þadar æin ærþ at taca oc vædr(r) hvarþvæggia ann-
arrar arua.

Um .xi. ærþ.

So(!) ællysta ærþ. er taca þeir menn er ero sýstinna tvæggia synir carls oc .xi.
cono þeir æigu þader æin ærþ at taca. oc vædr hvarþvæggia annars arve. En ex
þeirra missir. þa sculu taca sýstinna tvæggia dotr carls oc cono. þær æigu þadar
æinn ærþ at taca oc vædr hvarþvæggia arua annarrarr.¹

Um .xij. ærþ.

So er hin .xij. ærþ. er taca sýstra tvæggia synir. oc vædr hvarþvæggia annars .xij.
arve. En ex þeirra missir. þa tale conor er sýstra dotr ero. þær æigu þadar æinn
ærþ at taca, oc vædr hvarþvæggia annarrarr arua. Sva er oc mællt oc talt at i þeirri ...

Det övriga af Siden mangler.

So er hin þrettanda² ærþ er þeir broðrr gavo Magnus synir. Sigurdr. oc Þy. .xiii.
stæinn. oc Olazr. er taca skal þobur broðerr oc broðorr sunr. þrillu synir. oc þa þobur
broder annar oc brodor sunr er þeir ero sammødra. oc scilgetner. oc scixti at mann-
mærg. En ex þessara missir við. þa tale conor iamschldar. oc scixti sva sem adr varr
scilt. En ex þær ero æigi til. þa tale þobur broder sammødra. oc æigi scilgettenn.
oc brodor synir sammødra hvar er þeir ero scilgettner eða æigi. oc scixti at mann

¹) Saaledes og Codex III. Redactionen i 1ste Bind har sýstinna dotra synir .ij. carls oc cono o. s. v.

²) Saal. og Cod. III. .xiiij. Redact. i 1ste B.

mærg. En ez þeir ero eigi til. þa tale conor iamskjldar. oc scixti sem adr var seilt. En ez þessarra missir allra. þa tale þeir menn er zimta manne er frændseme nema nanare zinniz fyr en undir konong gange.

Um þa ærþd er sa maðr á at taca er utan lauz er getenn.

.xv. En ez maðr er utan launz getenn. oc hæuir hann eigi oldr hus vitni oc hæuir hann iartæinir konongs eða byscups

Det övriga af Siden mangler.

Tiende Blad (sammenhængende med niende); den nederste Deel, med 6 Linier paa hver Side, ligeledes bortskaaren. Bladet indeholder det meste af Indholdslisten til niende Part, og omtr.

Halvdelen af Cap. 1. Sideoverskrift: Niundi luttr frosto þings bocarr.

Um gestæðri oc um arz hans.

Um arz þess manz er i haue dnyr.

Um þess manz arztocu er ivan er azadærni hans.

Karlmadr iamskjldr skal fyrir cono arz taca.

Arxscixti medal syfinna.

Um vorn. eða soen lænsingia. oc scapdrottens. i.

Um þyrmslarr. oc ærþdir lænsingia. ii.

Um frælsis ol þræls. eða þyarr. iii.

Um frialægiava boannda. eða kaupmanna izarum uti iiii.

Ez maðr vill caupa þyrmslar az ferr. v.

Ez maðr er scauta amedal borenn. vi.

Ez maðr forerr lonsingiu mannz az lannde. vii.

Um legord lænsingiu. viii.

Hvat fostre ma fostra geua. ix.

Hvat geua ma fyrir utan arua salt. x.

Um ziordongs giorz ængens zearr.

Det övriga af Siden mangler.

Um umaga fyrir hygiu.

Ez omage callar fyrir til zear sine. en zear hallz maðr callar hann til comenn.

Ez arxrr berse til hannda umaga oc hæuir maðr isæz.

Eigi skal omaga oyri az lannde zora sua oc lænps a. b. m.

Um arzlocnar zyrnsu.

Hve iord. eða lod. eða bu skal soelia. ez i ærþd berr.

Um ætlaðing.

Þa er ætlaðingrr at fullu: ef þader læidir iæt sun sinn oc þeir menn iatta. er þa ero arve þess mannz næsterr. er sun sinn læidir iæt. þriggia falla of skal gera. oc hoggva oga þrevætran. oc fla af homung af ætra þote hinum høgga. þyrir oðan hofelen. oc gera scó orr. þar skal þader ætlaðinga stiga i. oc hafa sunu sina þa i þadme er iomægd ero. En þeir synir hans sculu iþann sco stiga: er fulltíða ero. En ef hann á sunu ænnga arvgiænga. þa sculu þeir

Det övriga af Siden mangler.

Elleste Blad, hvoraf den nedre Deel, med 10 Linier paa hver Side, er bortskaaren. Det indeholder Størstedelen af tiende Parts Cap. 17—24 (her 23). Sideoverskrift: um .gi(!) lut frosto þings bocarr.

. . . hann þar oc vædr hann. oc læcr dom ef haimamadr þæstir. þyrir en hann come þyrir utan þædiuna. þa er hann sæcr .iii. aurum toldum. Nu er ængi sa til er dom þæstir. þa er hinn sæcr .iii. aurum. En ef hann þolerr .iii. vobur. þa skal sacar abere stænna þeim manne þing. oc skal hann þramme hafa vitni sitt allt apingi. þvi saman. bæde um haimstæmnu. oc um tvædu vatta. Nu hæuir hann sótt mal sitt at lagum. Nu hann biðr hann at hann ræði honum sitt. en hann ræðir allz æði. þa skal hinn æsta liðs at þara at honum. oc taca holuu mæira. hinn hafa sitt er voadde. en armadr .ix. aura. or bui hans. en boanndr þat er áuc er. En þeir utlager err

Det övriga af Siden mangler.

Þat er hitt þridia ef menn þæstaz honndum saman. oc se .vi. menn af hvarss. .xx. tvæggia hænndi.

Um þiorða vitta þe.

Allt þat er domr domer manne. þa er vitta þe.

.xxi.

En ef manne vædr þingstæmnt. oc doma menn oðrum manne af hinum þe a þingi. þat er vitta þe.

Um dauz manz sculda þarr.

Engi skal sægja daudum man(n)e sculld igard. nema vitni se til. Oc ængi skal .xxij. æið sværia þyrir dauð brioft. nema þar sem boc vor still

Um sculld soen.

Sva skal vitta þe sofia sem allar adrarr sculldir. bæiða út þrysvor oc þo fullt .xxiii. at um sinn se. oc læggja rán við ef á er halldet. oc stæmni honum þing

Det övriga af Siden mangler.

Tolfte Blad, indeholdende Slutningen af tiende Parts Cap. 24 (her 23 og 24) og det følgende indtil noget over Midten af Cap. 27. Det øverste Hjørne inderst er bortskaaret.

. þa fæst bændr at honum. Oc tace æz honum halzu meira. oc ranbaug tononge. En um þær sculldir er vitni ero til. þa scal stæmna heim til þingstæmnu oc þing síðan. en hann luci sculld. eða vinni log æida. eða bændr fæst at honum oc taci halzu meira.

Spell um fæst manna oc sóen þær um.¹

xxijj. En um spell þau oðl er menn gera um fæst manna. oc þva þær er ze spillir ze. þa stæmni heim til þingstæmnu. oc þing síðan. late þa bera manz vært á. Stæmni oc heim til þingstæmnu ez ze spillir ze. oc bote þat sem men meta. eða hallde zirir logeðidum. En at þor ez hvarle vill. oc se tælit holuu mæira. en sa sæccr baugi er æigi færr.

Um domfætning. oc ez æigi kœmr cœðu vœtr.

xxv. En ez menn hœua dom sinn sættan oc lœmr æigi cœðu vœtr annar. þa scal hann bida hans til mid dags. oc sættia dom síðan. En ez annar sætr æigi sinn dom á giægn. þa er sa sædr .iii. aurum. En hinn scal mæla cœðu vœtr annar. sliet sem hann vill boca á oðrum dome. Nu coma bader cœðu vœttar til annars dôms oc bera þær at zullu með hinum er cœdde. þa sculu bader at zullu hœldner þær domar. Nu er sa hinn þriði domr. er vœdia scal eða late æz male sinu. En hœert mal þærira er mædr vænes hœimilddar manne at. þa scal zæsta scita dom zyrir.

xxvi. En ez mædr hœttir mann æintœpan innan zyllis. oc vill sœtia hann. þa scal hann sœtia at hœimili hans. en ez hann villir þa scal hann gera honum hœimili innan zyllis. oc hœua vitni við. oc sœti hann þær. hann scal hœua hann heim með ser oc hœzla² hann sem hann vill. at hann mæidizc æigi. oc lænne þing at. oc hœue hann til þings oc niote vatta sinna ælra. En ez(!) vill þa æigi ræida. þa biode frænndom at lœysa sliet ze. sem hann er sæccr. oc vœttar vitu at hann a at giælda. En ez þær vilia æigi lœysa hann unndan. þa scal meta limi hans. til sculldar. þadan zyrri sem hann er oðzrri. oc ógilldr frænndom ez hann er bœdenn ædr. En ez sa mædr fæst ser hœimili. þa scal hann æsta hann tacs til hœimilis síns. en hinn scal tac za. en hann scal zylgia honum þangat sem hann sægir tacs vôn. En ez þær zællz honum tac. þa scal hann zylgia honum til tvæggia bœannda hinna næsto. oc biode þæim at ganga itac zyrir hann. En ez þær vilia æigi ganga itac zyrir hann. þa hœue hann hann heim með ser. oc gere við hann sem zyrir var sagt.

¹) Ingen Capitel-Afdeling i Redactionen i 1ste Bind, Side 222.

²) Kan ogsaa læses: hægja.

Um tac ez maðr giængrr i.

En ez hann fær honum tac til heimilis síns. þa skal hann þar sölja hann. En xxviij. ez hann missir hans at heimili

Trettende Blad, hvoraf den övre Deel, med 10 Linier paa hver Side, er bortskaaren. Indholdet: fra Midten af tiende Parts Cap. 32 til Overskriften foran Cap. 35 (her 34).

. . . værianda. þa hallde værianda settar æidi oc næmndar vitni.¹ En næmna skal .iiii. börndr þa er næst bua heimili hans innan þyllis. oc haue værianda þa tva æz þeim .iiii. er hann ma þa til æidar með sér en hann sialyr hinn þrði. En ez hann fær eigi þa vatta er næmnder ero. þa ræði hann .x. ærtogar þyrir hværn þeirra en .v. ærtogar þyrir þanga vatt hværn.² En ez hann er eigi sialyr. þa er hann sannr at þvi male. er hann þæsti æid þyrir. En ez söljanda hævir ængi vát til síns mals adome. þa hallde værianda upp settar æidi oc þanga vitni. ez þat er mæira þe en til þriggia aura sil(þ)mettenna. en sacarabere a vátta þe þat allt er værianda á at gjalda þyrir

Den förste Halvdeel af anden Side mangler.

. . . síns. En ez hann lætr eigi laust. þa stæmni hann honum heim til þingstæmnu. oc þing síðan. En ez hann vill eigi æz lata. þa æfte hann börndr at þararr. at taca æz honum þe hans. oc læggia á mærcr .iii. en þat þe sculu haue börndr aller saman. Sacarabere skal sölja armannen til vitis þess er vid liggrr. en börndr tvi honum. oc haue settena. En ez börndr synia lids. þa sæðiz hvær þeirra .vi. aurum toldum. En sacarabere sölje viti æz þeim oc börndr aller. oc haue vitit er vid liggrr.

Um rettar far manna.

Haulldr skal taca at fullrette sínum .iii. mærcr. En þrðiungi væz oc sva þværr .xxiii. hværs mannz rettr upp þra hauldi.

Um sœvæðes ord. oc iannan vid þærþott kvickvændi oc rettar far þar um.

Fjortende Blad, hvoraf de 6 nederste Linier paa hver Side, og et lidet Stykke inderst oppe i Hjörnet, ere bortskaarne. Det indeholder det meste af fjortende Parts Cap. 6 og 7.

Sideoverskrift: Um .xv. (!) lut frosto þings bocarr.

. . . menn bera er annattvæggia varo (i) þor með hanum eða haue sannlega spurt æz þeim er izor varo með hanum. oc þeir sagðu sva. at þat vissu þeir þyrir gudi sannast

¹) Her tilföies i Margen, uvist om med samme Haand: um settar eib at næmdarvitni. Texten i 1ste B. S. 224, 225 berigtiges og fuldstændiggjöras.

Norges gl. Love II.

²) Herved kan

um þat mal. þá sítu hann iarlæ og svo arui hans ex hinn þællr æzra. til þess er þat røgniz sannara at hinn lizði er ze atte þat mund er sia andadisc er iærð hæðe sæze þyrst. En huatle matum er lisc hœua þyrir nymeli um slíc mal. þá stænde sem þau hœua veret gorr.

Um almenninga oc sœner þar til.

- .vii. Sva sculu almenningar vera sem veret hœua at þorno þare bæde hit øzra. oc hit yttra. En ex menn slíc á callar annar ser. en annar callar almenning. þá þæsti þa log þyrir er serr callar oc lænni þing síðan. hvart sem þar er þyllis þing eða holuu þing er menn æigi þui male at scizta. oc hœue hæzt upp þings bod þyrir þimt. En ex hann gerir æigi sua. þá er unyt logþæsta hans at þui

Det øvrigte af Siden mangler.

. . . callar iord þa. oc niote þar vitnis þess er apingi var næmnt. En ex þimt bér aþælþan dag þa se stemnan hinn þyrsta rumþælþan dag æztir oc þori þat vitni þram at iamþullu sem æzimtar stemnu. En sua skal þann æid þværia. at þat hæui ec þoyrt at þat slíc marþra ámadal(!) þoannda æignar oc almenninga oc æigi vœit ec annat sannare iþui male. En síðan se sett þimtarstemna oc þomi þat þar huarum sem hœua skal. En ex ærmaðr eða ørenndreke þononga lænnir þat manne at hann se hanndhœue at iordu þæirri. er ialmenningi hæuir veret gorr at olægui þononga. En ex hanndhœue þvarar. slíc iord var gorr þirir þriggia þononga øve. þæirra er ængi var scæmr at lannde en .x. vœtrr. En ex armadr eða ærenndre(ke) þononga tortrygvir þat mal. þa skal hann niota vitnis síns. sem adr var stílt at maðr scyldi hœua meðal almenninga oc æignar mannz.

Femtende Blad, hvoraf nederste Linie paa begge Sider er bortskaaren. Indholdet er fra noget over Midten i fjortende Parts Cap. 10 til Midten af Cap. 14. Sideoverskrift: om .xv.(?)
lut frosto þings bocarr.

. . . þomr þár sem adr varr þramstamn. þá á hann æði æz. En þinnanda spic skal flæra þra þorne niðr oc æztr æsibu alt til bæina inn. æinn maðr skal æscipi þui vera. oc hœua æina ærr oc æustærr. oc æina þiliu. En ex hval reccr istod mannz lyðstæran. þá á þa þann lut ællan er istodenne liggr. er stodena á. en þonongr oc þonndr þann lut er um giængr stodena ut.

Um sel værr.

- .xi. Sva er mællt um selvæer manna. at þa er .iii. vicur ero til Jons meffo. oc .vi. vicur til iola. þa er(o) selvæer øll hæilog. at ængi maðr skal þa iselvæer annars þara. løyuis laust. En ex maðr er þun(n)in i selværi mannz. a þæim vicum oc lætr hann scla iðværi mannz. þa vœrðr hann þar svo þiozr sem iburi mannz at stulld. En þess amedal. þa þægni menn selvæer sín sem menn þægna æignir sínar æland upp með lagatæzli. en ranþaugi ex izærr síðan oc landnam silymetet oc scla ælla er hann toc iðværi háns.

Um þisna mal.

En ex madr stell ærtog. eða ærtog mæira. þa er sa þiozr. oc þiozr værðr madr .xii. æz blodogre bráð hværri nema æz hundi. En ex madr giængr iacr oc hæuir abrott æitt bunndin.¹ eða zleiri. þa er hann þiozr. Ex þiozr er zunninn i buri mannz eða i oðrum stad. þa scal binnda zola a bac honum ipui zylti er þiozr er tælinn i. oc zora armanne bundin. oc hallde armadr til þings oc þaðan iziaru. oc zæe mann til at drepa. En bønndr scyldir til at zylgia þiove til draps. oc er þa æz þeirra abyrgð. En ex þeir vilia æigi zylgia. þa ligger sliet vid sem þeir sötte æigi þat þing. En ex ze er tælit á þiove. þa a² sa er toc ex æigi berse oðrum monnum vitni til. En alla aðra lausa aura á lonongr. Sa abyrgiz þioz er binndr zimtan morcum vid lonong. þar til err hann settr hann bunndinn æzlet armanne. oc hæue vitni vid. En ex þiozr vill væriaz. þa zalle hann utlagr. En sa sæðiz .zv. morcum vid lonong. er þiozr(!) lætr lausan. sva armadr sem annar madr. En ex madr stell minna en ærtog sa er tórzs madr. gere honum gæilar. oc caste hværr at honum er vill. come brout sem hann ma. oc æigi rettnæmr sidan. En ex minna stell en þvæiti. þa scal hæita hvinn um allðr sidan. oc æiga ængan rett aser.

Um kudreccr.

En ex madr lægz unndir tyn manna oc dreccr ængan rett aserr. .xiii.

Um lauca stulld. oc

Ex madr giængr ilauca garð eða hvanngarð ædi aser þo at .xiiii. menn bæri hann oc bængi

Codex III. af den ældre Frostathingslov.

Med Haand omtrent fra Midten af trettende Aarhundrede.

Förste Blad, begynder i fjerde Parts Cap. 9, ender Cap. 13. Den ydre Halvdeel er bort-skaaren. Af Sideoverskriften sees paa förste Side þings b . . . , paa anden frosto.

. . . þa er sa sæðr baugi. En .xij. aurar ero i þeim baugi. En næzgilldis menn oc bauggilldis menn oc namagar scutu at lagum æigi æztir renna nema vili. En þeir scutu aller æina biorg væita hinum er vig hezir vegit. oc æigi mæiri biorg væita en scilt er med ollum monnum. Rinda scal manne ex vill oc aro scal til sciota oc austere. Oc æz þessom þrimr scal æina biorg at æino væita. En ex væitir. þa er sa utlaggr er sidar væitir. nema honom se uuifu vargr oc suæri æinn zyrir. En ex madr zerr æz lande utlagr. þa er sialz bōðet arua hans um gear hallð oc allt þat er honom vardar.

¹) Herved rettes det samme Sted i 1ste Bind, S. 252, 253, hvor der staar en bunndinn.

²) Samtidigt

En ez madr er særdr a þingi oc renna aller ættr þeim manne til scogs er vig varti. nu verdr hann farenn þa ez hann vill at lagum veriasc. þa leggi hann niðr vopn sín oc biode log xirir sic. En þegar hann er hannsladr. eða læggr hann vopn sín niðr. þa er hann friðhæilag madr.¹ oc æigi dræpr meðan hinn er lífs hinn sare. Binda skal þann mann oc armanne fœra. en hann a vord at vœita oc sua lendr madr. Nu ez armadr þarz líds at giæta hans þa skal nemna frændr hins fara at giæta með honom. eða græida bœndr með honum svo marga sem hann þarz. En ez hann tœnpr fœra armanne oc verdr hinn sare dauðr þa skal drepa armannenn. En ez armadr er æigi hœima þa skal za þann mann bundenn cono hans. En ez huarle er hœima þa skal za i hond verthûs bryta oc sua lid með at hallða hann. En frændr hins fara æigi lof at hallða hann. at eði vardar þa þo at hann laupi fœra þeim. En ez armadr sgniar vidtacu þa sculu þeir hœua vitni til. oc setia þann mann bundinn a glet hans. þa vardar hann hit sama nema uxtidr tace ez honom. En hervoitna er armadr tœcr utlægdar ze mans. þa skal hann za mann til at hogua þann mann er a þing temr nema arue se net. En arua liggr æði vid þo at hann geue honom gang. oc boann-dom liggr æði vid þo at hann gange ez þingino ez æruingi hins dauða geyr honom gang. En ez æruingi hins dauða geyr honom æigi gang. þa drepi armadr þann mann sem þyrr var mœllt.

Um far bœtr oc kononge sæt.

Ez madr er særdr oc temz sa² i scog er særhi eða verdr hann honndom tælinn oc bydr hann log þyrr sic. þa ero þar logbaugar tononge uppi. en far bœtr hinum fara oc lænes ze.

Um lænes ze.

Þyrr skal uppi lænes zeat amanade hvarium oc .ii. manadarmater miols oc .ii. smiors sua skal manad huærn til þess er ruua er a sari. en þat skal a þyrsta þingi bioda oc bu hans i taci oc lauser aurar þar til er hann hœuir bœt logbaugum tononge oc farbœtr hinum fara oc lænes ze. En ez hann bydr æigi a þyrsta þingi þa er hann ut lægr oc sua ze hans nema þat er hann cemr i scog með ser. En þegar er ruua er a sare. þa skal sa er særde lata menn tua sia. En ez hinn sare vill æigi sgnia far sitt þa er ez hins abyrgd er særde oc svo þo at hinn verde dauðr. En ez hann sgnir þa sculu þeir bera vitni um er sa. en hann skal tenna þing oc bioda tononge logbauga oc farbœtr hinum fara oc lænes ze oc hœue bœt a halzomanadar zrefte eða hann fare ut lagr. En ez þyrr er farbœta beitt en ruua se a sare. þa bœte sa er bæidir auundar bœt hinum fara ættr þvi er hinn sare er burdum til.

Aller sculu ættr þeim renna er mann sæter.

¹) meðan hinn lífs — tilf. Redactionen i 1ste Bind, Side 162. ²) Ogsaa her mgl. æigi, see 1ste Bind, S. 162, Note 17.

Andet Blad, begynder i Slutningen af fjerde Parts Cap. 35, der ligesom i Cod. II gaar foran Cap. 34; ender i Begyndelsen af Cap. 41. Den ydre Halvdeel er bortskaaren. Af Sideoverskrift sees: . . . utr srofto þingo bocar.

. . . bana þa þare hon æz lande oc dvaliz utan lang ærtir þvi er ærtibiscop ser at rade ærtir malavortum. en þrændr haue slicit botr æz þear lutum sem gobum monnum syniz. en sonongr scogar kaup. ez hon lemr ætr at rade ærtibiscops.

¹ Mædr huærr til þess er hann er þimtæn vetttra gamal þa er hann umage. en ez þa mædr drepr mann þa skal þa hana þe sit allt oc þare a braut æz lande þrætr þimt asumars dægi en tuæggia vicia a vetrar dægi. En ez hann sitr þrætr iuir þa stæznu þa er hann utlagr oc þe hana allt. En hauggiðbis menn oc neygiðbis menn sculu þrælgia cono oc umaga æz lande at orsædiu i sononge velliðbi annat oc vifta þeim þar. En þader abirgis værc barns þins til þess er .viij. vetttra er gamalt. En alla vetttra gamall mædr skal halzretti laca oc þua bota til þess er hann er .xv. vetttra gamall. Sva oc ez omage spiðlir þe manz þa giallði hann halzrum giolldum. eða suæri þrætrar æið ez mal er þva micit at þrætrar eiðr lemr til. Sva er oc mælt huærvitna er rað ero sett til at gera manne þear scada þa haðde hann upp þrætr þrætrar æið. ez þau mal ero at settar æiðr lemr til ez hann hever gort. en æinsæiðbi ez minna er eða hann giallde halzrum giolldum uill æigi giallda.² En ez hann uill æigi giallda. þa stemne sacar abere honom heim til þingstemnu oc þing siðan. en a þvi þingi þa giallði hann holz giolld eða þare utlagr.

En ez þullida mædr lenner þat manne at hann haue mislæit hann i ofco þva at rettar þad næmæ a En hinn syniar þa syni með þrætrar æið. en ez hann værðr sanner at oc tallar sæz hana þrætr. þa haue þau vitni framme er scil vitu a at han hæuir sæz við þrætr halz mann oc þrændr. En ez han hæuir æigi þau vitni til er við varo. þanne með þrætrar æið eða giallde halzrette. En ez hinn gengr a sett siðan er þessi vitni ero boren þa er hann trygroze. oc þua ez þrætr gengr hann a ez þau vitni beraz siðan a hond honom.

Um þeirra cuenna legorð er mædr ma vegaz um sæcta laust við menn.

Nu ero conor þær .viij. er mædr ma vegaz um sæcta laust við sonong oc við þrændr oc geua daudum soc. Men er kona mannz. onnur dotter. þriðia moder. fiórða systir. þimta þrætrdotter. setta sunar tnan. Siaunda broðor tnan. or skal scera oc lata þat oru þrælgia. at hann þann þann mann hia æinni huærr þessarre cono er til ero nemndar. skal bera vitni um beðr eða blæia eða blod. ez a klædom er. eða nauislar menn er hia varo larlar eða conor.

Ez mædr værðr vegenn uttan gatu.

Ez mædr gengr utan gotu þar er hann a huarfe horns gang(!)ne hoze oc værðr(!) tallat a hann oc vill hann æigi suara. Nu værðr hann vegenn þa ma geza honom daudum

¹) Dette Cap. omfatter 34, 36 og 37 i 1ste B. S. 168, 169, og har de samme Aftigelser derfra, som Cod. II.

²) Her synes noget at staae overflødig.

soc. oc skal þangat orr stæzna sem hinn dauði liggir. en arue hans haue forste tua huart er hann uill. at hann zalli ogilldr sua er honom er sco (!) til geuen.¹ eða hallði zyrir tlyrtar æði ex honom er þioz soc geuen oc stendr æigi madr ze sitt i hndom honom. En settar æid ex hann tallar hann mann þann at hann villdi slalzan hann drepa. En ex hann gefr honom þa soc. er hann a tlyrtar æði zyrir at hallða. þa hallde arue honom upp ex hann uill at botum comaz exfir zrænda sinn.

Um utlægja manna zoftr.

Ex madr ell mann utlagan eða husar. zlytr eða zorer þa er þa sua utlagr oc uþeilagr slære utlegð sem hinn er vercit vann. en ex boannda er þat tent at

Tredie Blad; begynder i aattende Parts Cap. 5, ender i Cap. 15. Hele den indre Halvdeel er bortskaaren.

. . . En ex þeira missir við. þa tæcr zadrur slytir scilgeten oc moder scilzengen. oc brodordotter scilgeten. En moder tæcr halzt við þær. En ex annur tvæggia þeira er til zadrur slytir eða brodor dotter. þa tæcr moder æin haluan arz sem adr. En ex zadrur slytir er æin en brodor dotr zleiri. þa tæcr zadrur slytir haluan arz sem adr. En ex brodordotter er æin en zadrur slytir zleiri þa tæcr brodor dotter haluan arz sem adr við þær. En ex huarge er þeira til zadrur slytir ne brodordotter. þa tæcr æigi moder at ziorðo ærzd.

.v. ærzd.

Su er .v. ærzd er tæcr broder sammødra oc brodra(!) slytir huartvæggia. En ex i æigi er broder sammødra til þa æigu brodra slytir þann arz allan at taca. En ex æigi ero brodra(!) slytir til þa æigu brodra slytir sammødra þann arz allan at taca. En ex brodra slytir sammødra ero æigi til. þa sculu slytir sammødra taca oc brodra dotr þann arz taca oc scipta þa sem þær scildu scipta ex þær være til.

.vi. ærzd.

Su er .vi. ærzd ex moder verdr maga(!) arue scilzengin oc zadruslytir scilgeten

.vii. ærzd.

Su er ærzd hin slaunda er hornongr oc rissungr oc sunr þyborinn tæcr ex honom er zælsf geuet þær æigu aller æigu aller(!) æin arz at taca oc verdr hværr þeira annars arue. En ex ængi liuir zyrir slaundu ærzd i hauggilldi nema broder scilgetenn oc zællr hann i zra. tace þa zyrir broder hans zriðu sunr i slaundu² ærzd en i .viii. ærzd gangi.³ En ex ængi er

¹) Ogsaa her er Læsemaaden som i Cod. II, hvorved det samme Sted i 1ste B. S. 170 kan berigtiges.

²) vj. — Redact. i 1ste B. S. 206. ³) Saaledes synes dette at maatte udfyldes, da Rummet aldeles ikke tilstæder Tillægget ex hann andaz barnlaus.

þeira til þa tæcr horna oc rísa oc dóttir þyborn. þær eigu allar ein arf at taca oc værd
huerr þeira annarrar arua.

.viii. ærf.

Su er .viii. ærf er taca ætir bróðra sunu. oc er þridia manne frændseme þeirra a
huarræggia holuu. En ef þeira missir þa sculu taca conor þær er ætir ero bróðra
dóttir.

.ix. ærf.

Su er .ix. ærf er tæcr modor fader oc dóttir sunr þær eigu bader ein arf at taca oc
værd huarræggia annars arue. En ef þeira missir þa tæcr modorþyster oc þysturdóttir.
þær eigu bader einn arf at taca oc værd huarræggia þeira annarrar arua.

Su er .x. ærf er tæcr modor broder oc þystur sunr. þær eigu bader einn arf at taca
oc værd huarræggia annars arue. En ef þeira missir þa tæcr modor þyster oc þystur dóttir.
þær eigu bader einn arf at taca oc værd huarræggia annarrar arua.

Su er ællyta ærf er taca þær menn er ero tæggia þystinna þynir farla oc lono,
þær eigu bader einn arf at taca oc værd huarræggia annars arue. en ef þeira missir þa
sculu taca þystinna tæggia dótr farla oc lono. þær eigu bader einn arf at taca. oc værd
huarræggia annarrar arua.

Su er .xij. ærf er taca þystra tæggia þynir. þær eigu bader einn arf at taca oc
værd huarræggia annars arue. En ef þeira missir þa tale conor þær er þystra dótr ero. þær
eigu bader einn arf at taca oc værd huarræggia annarra(!) arua. Sva er oc mælt at
i þeirri ærf skal huerr taca arf er hann er taldr .i. oc ængi taca þyrir hændr oðrum fram.

Sva er oc mælt oc talt i logum manna ef madr værd þyrir þeirri uillu. at hann
vegr mann til arfs. þa heuir hann þyrir gort oc veget þeim arue. en arfr sa fare at ærfum
rettum sem sa madr være ængi til ef mann vegr til arfs.

¹At bættia lne skal botr taca oc at ogra skal æf græida oc sva arf taca. ¶ j atto
ærf þyð

Su er hin þrettanda ærf. er þær bróðr gazu Magnus þynir S. oc Æ. oc D. er taca
sculu fader bróðr oc broðor þynir. frilla þynir. oc sa fader broder annarr oc broðor sunr er
þær ero sammóðra oc seilgettner. oc scipti at mannmærgð. en ef þessarra missir við. þa tale
conor iamscýldar oc scipti sem aban var scilt. En ef þær ero ængi til þa tale fader
broder sammóðra

¹) Dette Cap. er i Red. i 1ste Bind det næstsidste i hele Bolken. Tillægget j atto ærf þyð . . . findes
ikke andensteds, og kan derfor ikke udfyldes.

Codex IV. af den ældre Frostathingslov.

Et enkelt Blad, hvoraf den ydre Halvdeel er bortskaaren. Bladet har hørt til den samme Codex, som det i første Bind S. 120 omtalte Brudstykke X af den ældre Frostathings-Christenret. Det indeholder Indholdslisten og de første Capitler af sjette Part, men efter en fra den i første Bind S. 184 fg. forskjellig, og aabenbart ældre Redaction, saa at Hullerne ei ved hiin kunne udfyldes. Af Sideoverskriften sees . . . lutr frosto þinge . . .

Her heyr upp kapitulum og setta lut

Her heyr upp sætal. .ii. Annar	
Um þiorpa baug. .iiij. Um þim dællt þe	
Um houup baug at stierpe i annat	
Um þæt at aller baugar sculu uppi. v	
En þæt stopar þeim er bœter	
Um þridiu bauga stierding. ~ ~ ~	
Sunr hins dauda tæcr við allum ba	
Er broder liuir æinn hins dauda. ibaug	
Um bauga skipti veganda suna. ~ ~ ~	
Huerr æyrir ibaugi huerrum er sti	
Er þeir liua bader ilande vegande o	
Er þaper veganda livir oc sunr hins	
Herr scill um sac auka .xviii. En	
Um þrillu sun oc þrialsar tonu. ~ ~	
At ængi bote mæirum botom en h	
Um minztu bauga er þræll scal þ	
Um lænsingia. .xiiij. Um bauga st	
Þræll scal æip vinna um satt ma	
Huerrær botr baugum ero nestu	
Um tryggva laup hauggilldis m	
Enn um tryggva laup. ~ ~ ~	
Um hauggilldis menn oc veganda	
Enn um tryggva laup inæz gilld	
Herr scill um talu bót. oc tryggv	
.	eganda. vip næzgilldis menn hinno dauda.
.	þar er hann er æigi ilande. allar zullar
.	er sunr til. ~ ~ ~ ~ ~
.	~ ~ ~ ~ ~
.	um næz gilldis bot. ~ ~ ~ ~ ~
.	~ ~ ~ ~ ~
.	er mæpr er vegenn þrip hæilag. huol

..... ætr gælda. eða hværia bött er hvær
 gande er ilande. þá skal hann bótæ
 nema hann have vísendr til. En ef
 skal sunr veganda bóta baugum
 have vísendr til. En ef þeir ero ba
 bóta baugum fullum oc allum.
 hins dauða haupt baugi. En i
 ar. oc .xx. oc tala af syni hins vega
 t.

Annar bangr.

..... tala skal broder hins dauða af brø
 baugi ero atian aurar. oc halfr ænrr

Þinn þridi bangr.

..... t tala skal þadur broder oc broþor
 ero atian aurar. oc ænrr at baug
 anda oc af broðor syni. En þo af það
 sun. þa skal þo fullan baug bóta oc
 svo tala.

Þinn fjörðe bangr.

..... er tala

Codex V. af den ældre Frostathingslov.

Med Haand fra første Halvdeel af trettende Aarhundrede.

Et enkelt Blad, af hvilket et Stykke baade oventil og nedentil er bortskaaet; tillige mangler et lidet Stykke inde i Texten. Første Side begynder med Slutningen af fjortende Parts Cap. 1, og fortsætter indtil Midten i Cap. 2. Anden Side begynder med Cap. 3 og ender noget inde i Cap. 4.

. . . De saga lannzdrottens nema hinn syni með æinsæði. En umbod halðe .iii. vætr. oc
 sialgtælit af síðan.

Þvessu umbod skal hallda ef iardæigande (er) utan laga oc innan lannz.

En ef madr er utan laga oc innan lannz þa er iord a. þa halðe umbod meðan hann
 niðl. En ef hann vill af honum tala biðe um þeim er hann vill. at tale umbod af
 honum. en þa haue vitni til. at lannzdrottinn bauð honum at tala af þeim er aðr hæfde.
 þae þa síðan umbod þeim er hann vill at ianzullu sem lannzdrottinn sialfr. En ef
 lannzdrottinn caðlar svo. at umbods madr haue tælit af eign hans. oc ser nýtt. hvart

sem þat er innan garz. eða utan. oc vitu a þui goder menn scil. En ez sa callaz længt haua er handhaue er af. at þeim manne. er þa var eigannde af. er hann quaz caupa. þa haue hann vitni sitt svo lengi abyrgt. sem onnur caups vitni. oc scæntingar. En ez honum brestr þat vitni. þa mete iam nýndir(!) menn hværs hann hæuir i mist. oc sofe hann ut með utbæizlu. oc læggi á landnam ouan. oc skal þa æigi zyrnsca zirir ganga. sofe þann er az dro. eða hans arua. en honum til eignar er þa er handhau i af. En ez sa sitr a iordu er

. . . lægua oc um kirkiu eignir.¹

Umbodð maðr (!) æði lægua. oc æði slægr i¹ yrtia hollt ne haga. nema halgu mæira en læiglenndingr ma lægua. nema ia se lannzdrottens til. Sa skal umbodð haua kirkiu iarda innan herads oc innan kirkiu focnar er stibvenstr er. oc ærtibyskup vill til setia a² kirkiu. ez til er. En landbui hværr hværr(!) tate hæimillu at preste hværium æztir annan. er til comr. hvart sem sa er upphallðs maðr kirkiu eða æigi er umbodð hæuir. En æigi skal kirka eign sinni tyna zirir zyrnsca sacar. eða az vangezlu lennimannz. eða az agirnd umbodðs mannz. En þat vædr kirkiu at odale. ez hon hæuir att³ .xxx. vettra. En þat vitni bere henne kirkiu focnar menn.

Um iardar skipti.

Umbodð maðr scizti iordu til hannda lannzdrotne. En hinn er scizta vill. tysi á þingi at hann vill iardar scizti haua hærnsfizti. En ez hinn vill æigi coma til er iord a með honum. þa skal umbodð maðr haua bærndr með ser oc scizta hærn skizti við annan lannzdrottenn. oc casta lut hans umerctum en ston oc merctum⁴ oc haui lut iardar til þess

Codex af den ældre Eidsivathings- eller Borgarthings-Lov.

Med Haand fra Slutningen af tolvte eller Begyndelsen af trettende Aarhundrede.

Et enkelt Blad, hvoraf et Stykke oventil og nedentil er bortskaaret.

Første Side:

. manna vitni leggja dom a. doma þa alla ubota menn. oc alla þa er lunnir. oc sanner verða at þui. Skilan dom a sa maðr er rædr manne hævirkli. sem hinn er gerer. þat heita niðingø roð. þeir hava zirir gort ze oc zribi. Nu ez hinn vill eptir zara er heriadr er. oc trægr hann bærndr liða. þa er hværr bonde stýllðr at zara með honom. eða za mann til með .iij⁴. natta

¹) Dette "i" mgl. i 1ste Bind S. 249.

²) Redactionen er her noget forskjellig fra 1ste Bind S. 249.

³) Herved kan samme Sted i 1ste B. S. 249 berigtiges.

⁴) Dette er noget utydeligt, da den nedre Deel af Bogstaverne er borte.

vist. en þa er eighi gerer þva sæccr .iij. mortum. þ. d. a.¹ Nu skal hann stexna heraðs þingh ær orvar þingi um netr .iij. þa skal hærma lata þou vitni. er boren varo a orvar þingi. en ær þou hærmaþt at zullu. þa sculu þeir hava slitan dom. a heraðs þingi. sem þeir hoyðu a orvar þingi.

Ger er um bu hogg.

Ðat ero logh. ær madr hogggr bu zirir manne. þo at eighi hoggvi meira en eina tu. oc er þa bu hans allt hoggvit. þa ero þeir aller ubota menn er hiooggo. oc at þvi verti varo. En ær hann a tvær tyr gjallde .iij. merkr ær adra hogggr. en ær badar hogggr. þat er obota værl. En ær madr a þriu nouf. þa er ziar zolengh a tveim. en ubota værl ær oll hogggr þriu. En ær madr a meira bu en þriu nouf. þa liggia .iij. merkr vid þriu nouf. þ. d. a. En ær madr hogggr hilt ziorda. þa er ubota værl ollum þeim er at varo. oc zylghdu til. oc izra. oc þva aller þeir er redo. oc at þvi verða tunnir oc sanner. þeir heita gorvarghar. Sa skal zlytia dom eptir þeim til þridiunghe þinghe. eða holvu þinghe. ær holvu þingi. oc til zyllis þinghe. eða alycta þinghe. ær zyllis þingi. oc til .iij. zyllna þinghe. þa er

Anden Side:

Um hervirki.

. . . veret hervirki hans. þa skal zara a hond ærzingia hans. oc gera honom lagha stexnu til vidrmæles. þva houva sem hann neznir hann ziarre. þa skal zara ilagha stexno oc stexna honom heraðs þing um netr .iij. þat skal sofia. oc lata satt gera. þa skal geva honom soc a þingi. at hann have veret at hervirki hans. oc leida um .ii^a. manna vitni. at ör var upp scoren. oc leidd varo loghvitni a orvar þingi. at þat var hervirki zullt. er þar var gort. þa eighu heraðs menn at doma ahond honom tylxtar eid at nitvæde. eða iarnburð. en ær hann vill zæsta eid þa skal tafa til eidar za. oc þva til iarns ær hann vill þat zæsta. Nu skal manadar stexna til eidar vera en ær hann vill til iarns hværva. þa biode hann iarn þa er halzlidin er lagha stexna oc have boret innan þærs halzs manadar. eða have vorn þa er hann tof. En ær honom vinnz eidr at zullu. toupi .iij. mortum tryggvar. En ær hann hværzr til iarns. oc verðr stír at. tafe tryggvar mote iarne. oc bote engu ze. Slitum rette svarar madr zirir rod at hervirki sem zirir værl. Nu ær madr tomr eighi til vidrmæles. eða vill engum rette zirir suara. þa eighu heraðs menn at doma hann ubota mann. zirir gort ollu þvi er hann a. Hvervetna þærs er madr verðr gor obota madr. þa hevir hann ziri gort ze sinu en eighi ærvingia sinna. Sva er obota madr sem andaðr. en þann arf er hann stendr til. þa tælr hinn nanaste niðr.

Um grimu menn.

¹) Dette þ. d. a., der ogsaa forekommer nedenfor, skal upaatvivlelig opløses þridtli a, see foran S. 305, den nyere Borgarthings-Christenrets Cap. 26, Linie 14.

